

Piroska Katalin
Piroska István

Az aradi magyar színjátszás 130 éve

1818–1948

II. kötet (1905–1948)

IJK

Az aradi magyar színjátszás 130 éve 1818–1948

Piroska Katalin Piroska István

Az aradi magyar színjátszás 130 éve

1818–1948

II. kötet (1905–1948)

IJK

Irodalmi Jelen Könyvek, 2017

A kötet kiadását támogatták

és

Kiadja
a Concord Media Jelen
Aradon

Felelős kiadó: Böszörményi Zoltán
Szerkesztette: Jámbor Gyula
Borítóterv: Bege Magdolna
Korrektúra: Lészay Béla †
Tördelés: Veres Rudolf
Honlap: www.irodalmijelen.hu
Nyomda: Gutenberg Rt., Arad
ISBN – 978-973-7653-51-2 (I–II. kötet)
ISBN – 978-973-7926-13-5 (II. kötet)

Előszó Arad színháztörténetéhez

Az olvasó két vaskos kötetben ismerheti meg Piroska Katalin és Piroska István sok éves fáradságos munkájának eredményét, Arad város magyar színjátszásának krónikáját, adattárát és dokumentumait. Az első könyv 1818-tól, a magyar vándorszínészet hőskorától kíséri figyelemmel a város és színháza történetét egészen az új század elkövetkeztéig. Jelen kötetük pedig a 20. század első felének történéseiben kalauzol bennünket.

A történelem és a színház összefonódó, mégis egymásnak kissé ellentmondó, nehezen békíthető fogalmainak világos kezelése, s a színházi dokumentumok és a nézők szubjektív színháztörténeteinek összesimítása egyaránt nagy hozzáértést és érzékenységet kíván. A Piroska házaspár mindkettőnek birtokában foglalja össze, miképp is kapott Arad, fontos központ-városunk magyar színházat, hogyan gazdálkodott vele, illetve – különösen az 1918-ban kezdődött második száz évben – hogyan harcolt érte a történelem sodrában. A krónika, a tények, a források kritikus értelmezése sokkal árnyaltabb, színesebb, igazabb képet ad színjátszásunkról, mint bármilyen legenda, homályos emlékezés vagy szépítő túldimenzionálás. Helyükre kerülnek a művészek, a polgárok, a színházcsinálók, az őket szerződtető városi elöljárók és a közönség. A kritikusok és a vállalkozók, a színházszerető nézők és a politikusok. Jobban látszanak a szereplők a színpadi fények kihunytával a filológus lényeglátó pillantásának tükrében. A töredékes adat-darabokból teljes kép, 130 esztendőt átfogó ív rajzolódik ki.

Arad magyar színháztörténeti monográfiájának második kötete két, élesen elváló szakaszt mutat a 20. század évtizedeiben. Az első, a kötetnyitó 1905. esztendőtől 1918-20-ig tartó az előző kötetben megismert színháztörténeti folyamatba illeszkedik, majd a világháborús és a forradalmakkal megszakított évek után teljesen új helyzetbe torkollik a nemzethatáron túlra szakadt város kisebbségi színházának pályarajza. Így a második könyv különösen izgalmas példáját adja annak, hogy a mechanikusnak tűnő nemzet- vagy politikatörténeti tagolás mennyire nem gépies, amikor egy közösség – a város, s egy kulturális intézmény – a város színháza áll a fókuszban. A színházi események és

történések mögött mindig fölsejlik a székhely és a nemzet helyzete, a változásokhoz a színházcsinálóknak és a közönségnek egyaránt alkalmazkodni kell. S még a belső feszültségek, ellentmondások, a művészi értékmérők nehezen alkalmazható skálái is befolyásolják, miképp jelenik meg a színház a közönség előtt, a sajtóban, vagy épp a színháztörténeti irodalomban.

Piroska Katalin és István terjedelmében is tiszteletreméltó munkája az olvasókat messzemenően segíti a tények értelmezésében, hogy láthassuk, milyen fontos volt a magyar színjátszás Arad számára, milyen fontos volt Arad a magyar kultúra számára korokon át, s mennyire fontos is a mi évszázadunkban, hogy az aradi magyar színháztörténet köteteibe foglalt háttértudással fölvértezve érveljünk a lehetőségek bővítéséért, a múlt értékeinek jelenbe-jövőbe konvertálásáért.

Köszönjük Piroska Katalin és István fáradhatatlan és kitartó kutatásait, jelentős eredményeiket a hazai színháztörténet-írás alapkutatásainak legjobb hagyományait követő munkában. Monográfiájuk példaértékkel járul hozzá nemcsak a helyi kultúra kutatásához, de az egyetemes magyar színháztörténet föltárásához és pontos, arányos képének megrajzolásához is.

Dr. Sirató Ildikó színháztörténész

„Be kell hordanunk, hajtanunk mindent
(...)
Semmi sem fölösleges”
(Kányádi Sándor: Noé bárkája felé)

Bevezető

Az aradi színjátszást bemutató második kötetünk, különösen az utolsó fejezet színházi eseményei közel vannak a jelenhez. Sokan élnek még azok közül, akik személyesen ismerték az egykori sztárokat, Rappert Dódit, Dukász Nusit, Dóka Jánost, és tapsoltak nekik 1945 és 1948 között az aradi Népszínház előadásain. Az ennél régebbi időkkel kapcsolatban is lehetnek személyes tapasztalatok, például a pályáját 1937-ben itt kezdő Senkálszky Endre néhány éve még játszott a kolozsvári színpadon, vagy többen hallhatták énekelni még a hatvanas években is Várady Margitot, a népszerű operaénekesnőt, aki 1915-ben jött Aradra.

Az ifjabb nemzedék is hallhatott a régi színházról. A szülők, a nagyszülők, az ismerős „öregek” mindig szívesen mesélnek arról, hogy is volt az ő fiatal korukban, mikor a fiúk öltönyben, nyakkendősen, a lányok ünneplőben, kibodorított hajjal zsúrokra, tánciskolába jártak, no meg színházba, mert ez „anno dacumál” még a társasági élet fontos része volt. Különösen igaz ez azokra az időkre, mikor a közhivatalok falán „Vorbiţi numai româneşte”(csak románul beszéljenek) tábla lógott, és a teátrum a magyarság egyik lényeges találkozóhelye volt.

A közelmúlt – akár reálisan, akár az emlékezés rózsaszín vagy éppen fekete ködében – még él a köztudatban –, ebben a helyzetben elfogadható kép megrajzolása a város életéről, színészetéről sokkal nehezebb volt számunkra, mint az első kötet esetén. Talán ezért is igyekeztünk még nagyobb erővel felkutatni az elérhető dokumentumokat, és – Kányádi Sándor szavaival élve – „behordani mindent”, amihez hozzájutottunk, ezek birtokában kíséreltük meg a lehető leghitelesebb bemutatást. Hogy ez mennyire sikerült, azt a kötet olvasói tudják majd eldönteni.

A hosszú, évekig tartó anyaggyűjtésben sokan támogattak, nélkülük nem boldogultunk volna. Legtöbbet az Országos Széchényi Könyvtárban dolgoztunk, köszönjük a Mikrofilmtár és főként a Színháztörténeti Tár munkatársainak, elsősorban dr. Sirató Ildikó osztályvezetőnek, hogy hatékony segítséget nyújtottak az anyaggyűjtésben, és lehetővé tették az intézmény tulajdonában

lévő dokumentumok másolatainak közlését. Biztosította a feltételeket a kutatáshoz az aradi levéltár, a múzeum, a megyei Alexandru Xenopol könyvtár folyóiratosztálya is. Értékes segítséget kaptunk dr. Enyedi Sándor színháztörténésztől, aki nagy tudásával, hasznos tanácsaival előbbre vitte a nem ritkán buktatókkal teli munkát, és rendelkezésünkre bocsátotta hatalmas magángyűjteményének aradi vonatkozású anyagát. Sok fontos dokumentumot kaptunk magánszemélyektől is. Az aradi színészet talán legjelentősebb alakjának, Szendrey Mihálynak az unokája, Szendrey Mária féltett családi iratokat mutatott meg nekünk, valamint elolvashattuk a nagyapa kézírásos, több füzetnyi visszaemlékezését a színészi pályájáról. Wéber Tibor István jóvoltából átlapozhattuk, lefotózhattuk Rappert Dódi színészemlékeket tartalmazó dossziéját, több helyi lakostól kaptunk színészfényképeket, színlapokat. Mindnyájuknak nagyon hálásak vagyunk.

A sok forrás alapján összeállított második kötet 1905 őszétől, Szendrey Mihály direktorságának kezdetétől 1948 őszéig, a Népszínház magyar tagozatának megszüntetéséig ad tájékoztatást az aradi színészetről.

A könyv szöveges része (ugyanúgy, mint az első kötet esetében) az aradi színházjátszás eseményeit, az itt fellépő jelentősebb színészeket mutatja be, néhány fontosabb színház- és irodalomtörténeti információval egészítve ki a helyi adatokat. A monográfia négy nagyobb fejezetre tagolódik azoknak a történelmi eseményeknek alapján, amelyek döntően befolyásolták a város (és lényegében egész Erdély) színészetét. Ilyen az első világháború, az impériumváltás, az 1940-es bécsi döntés, az 1945-öt követő rendszerváltás.

A szöveghez szorosan kapcsolódik a dokumentáció, ebből legfontosabb a repertórium, amely közli az évadok napi műsorát, a művek teljes címét és a szerzőket. Megtalálhatóak itt az idényenkénti társulati névsorok, illetve a darabcímmutató, a névmutató és a felhasznált irodalom.

Ha kötetünk (az elsővel együtt) nem az otthoni vagy könyvesbolti polcon porosodik, hanem az érdeklődők kezébe kerül, akik forgatják a lapokat, és netán el is olvassák színháztörténetünket, vagy esetleg felhasználják forrásként, akkor nem dolgoztunk hiába.

A szerzők

Azok a boldog békeidők (1905–1914)

Az első világháborút megelőző másfél évtized Magyarországa fejlett, gazdag államként él a köztudatban, virágzó nagyvárosokkal, amelyeknek rendezett, kivilágított főútjai mentén gyönyörű szecessziós paloták, díszes középületek állnak. Az ipar, a gazdaság, a technika fejlődése, a javuló életkörülmények megengedik, hogy ne csak az arisztokráciának, de a jobb módú polgárnak is legyen pénze és ideje a kultúrára, szórakozásra, utazásra.

A művelődési élet egyre színesebb, új művészeti irányzatok jönnek létre az irodalomban, a zenében, a képzőművészetben. Ennyi művész, ennyi író és költő még soha nem alkotott egyszerre, mint ebben az időben. A látványos millenniumi (és az azt követő) ünnepségek elegáns, jól öltözött közönsége azt a benyomást kelti, hogy itt jómódú, elégedett emberek élnek. Zsúfolásig megtelnek a színháztermek is, a színészek társadalmi rangja, megbecsültsége eddig talán soha nem volt ilyen nagymértékű, a sztárkultusz már kibontakozóban van.

A korkép azért nem egyöntetűen ragyogó: a századelőn a parlamentarizmus csődjeként egymást érik a kormányválságok, a tömegek elégedetlenek, egyre több a kivándorló, országszerte nő a sztrájkok, a munkás- és agrármegmozdulások száma, a vegyes lakosságú területeken mozgolódnak a nemzetiségek.[1] (József Attilát idézve „…földünkön az idő érik zajtalanul és félelmesen").

Egy színes, de ellentmondásos világ ért véget az első világháború kitörésével.

A fejlődés Aradon is nagyméretű: az 1900-as évek statisztikája tizennégy gyárat tartott számon, itt működik a történelmi Magyarország első autógyára, a MARTA is. 1907-ben megindul a hegyaljai motoros vonat, pompás palotákat, középületeket emelnek, közülük a legrangosabb az új minorita templom a város központjában. Arad erre az időre igazi nagyvárossá fejlődött, a belvárosi utcák aszfaltozottak, sugárútjai fényesen kivilágítottak, a városi közlekedés helyi gyártású autóbuszokkal zajlik (az első buszjáratok 1908-ban indultak).[2]

Gyarapodik a lakosság, az 1869-es népszámlálástól ez ideig az itt lakók száma megkétszereződött, bár innen is van kivándorlás (a helyi sajtó szerint

csak 1905-ben ezernél többen távoztak). Megváltozott az etnikai összetétel, a lakosság 73 %-a már magyar. A románok a lakosoknak csak a 15%-át alkotják, de van püspökségük, papneveldéjük, tanítóképzőjük, itt működik a második legnagyobb bankjuk, a Victoria.[3] Az értelmiségiek egyre élesebben hallatják szavukat, lapjuk a Tribuna Poporului, majd 1904-től a Tribuna saját megfogalmazásuk alapján „a román nemzeti ügy" legnagyobb hangú szószólója.[4] Új magyar lapok is indulnak, közöttük 1908-ban a Színházi Újság, amely a színészet fontos sajtóorgánuma.

A város kulturális életében egyre fontosabb szerepet tölt be a Nemzeti Színház, amely 1905 októberétől olyan igazgatót kapott Szendrey Mihály személyében, aki hosszú évekig ki tudta elégíteni mind a nézők, mind a színügyi bizottság igényeit.

Szendrey első három színi évada (1905–1908)

A pályázatot erre a periódusra másfél évvel korábban, 1904 márciusában írták ki. Az igazgatói posztra többen jelentkeztek, végül négyen nyújtottak be pályázatot: Mariházy Miklós helyi színész, az Aradon élő Odry Lehel, Kövessy Albert, a neves színházi szerző, valamint Szendrey Mihály. (Az akkori direktor, Zilahy Gyula a színügyi bizottsággal folytatott folyamatos harcok miatt nem pályázott, ő 1905 októberétől Debrecenben lett igazgató.)

A direktor személyéről 1904 áprilisában hoztak határozatot, a közgyűlés 122 szavazójától Szendrey 53 voksot kapott, néggyel előzve meg Mariházyt. (Odryra 16-an, Kövessyre 6-an szavaztak.) Ez volt az első alkalom, hogy az igazgatói kinevezésről nemcsak a színügyi bizottság döntött, hanem kikérték a közgyűlés véleményét is.[5]

Az újonnan kinevezett színházi vezető, Szendrey Mihály az anyakönyvi bejegyzés szerint 1866. március 26-án Mátészalkán született Strassnoff Maximilián néven, édesanyja Verdeber Mária, édesapja Strassnoff Móricz, orosz menekült. (Nevét a színiakadémiai tanulmányai idején hivatalosan magyarosította, öccse megőrizte az eredeti családnevet, és mint Strassnoff Ignác /1868–1933/ szerzett kétes értékű nemzetközi hírnevet. A rokonszenves csalóról a magyar televízió 1966-ban készített filmet Benkő Gyulával a címszerepben.) Szendrey a középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd a fővárosi színiakadémiai tanulmányok után 1888-ban Mosonyi Mihály társulatában tűnik fel a neve először az aradi színlapokon, ebben az időben segédszínész. (Visszaemlékezéseiben 1886-ra teszi aradi pályakezdésének esztendejét.)

A színészi karrierje lassan alakul, kis lépésekkel halad előre, de szorgalmát, lelkiismeretességét a kezdetektől elismerik. Ő az, aki minden ráosztott szerepre – legyen az akár nagy, akár kicsi – alaposan felkészül, és szinte soha nem késik vagy hiányzik sem a próbákról, sem az előadásokról. Tehetsége, szervezőkészsége Leszkay társulatában bontakozott ki, ő az együttes titkára, hozzáértését, szervező munkáját a helyi sajtó is dicséri. Jelentős előrelépés, hogy 1899-ben megpályázza és elnyeri a kassai színház igazgatói posztját, ennek anyagi fedezetét Leszkay biztosította, jó kapcsolata a direktorral a későbbiekben is töretlen maradt. Leszkayt tanítómesterének tekinti, emlékirataiban

a legnagyobb megbecsülés hangján ír róla. (Később a direktor fiát, Leszkay Dezsőt a társulathoz szerződteti.)

Sikeres kassai működésének eredményeképpen 1903-tól kinevezik a Pozsony – Sopron – Fiume színi kerület direktorának, itt is megbízható, nyereséggel dolgozó irányítónak bizonyul. Tehát tapasztalt színházi vezetőként érkezik vissza pályakezdésének városába, ahol ezt követően kisebb megszakításokkal több mint negyven évig játszott jelentős szerepet. Visszavonulása után feleségével együtt a városban marad, bár nagyon nehéz körülmények között élnek. (A téli hónapokat rendszerint a fiuknál, Kolozsváron töltik.) 1953-ban innen mennek a budapesti Jászai Mari Színészotthonba. A város szerette és megbecsülte. Nem véletlen, hogy a 30-as években azt írja az egyik aradi napilap: „Személye úgy hozzátartozik Aradhoz, mint a Maros."[6]

Első társulatának névsorát az Arad és Vidéke 1905. április 13-án közli, kisebb módosítások után ez az együttes kezdi meg a munkát nyáron Hódmezővásárhelyen, ez a város a továbbiakban Szendreyék nyári kiszállásainak állandó színhelye. (A direktor annyira meg szeretett volna felelni a vásárhelyiek igényeinek, hogy az évad elején azt javasolta, a társulat év közben is tartson az ottani Sas Szállóban néhány előadást. A határás oda-visszautazás miatt azonban ezt nehezen tudták volna megvalósítani, a színügyi bizottság felháborodott hangon el is utasította a javaslatot.)

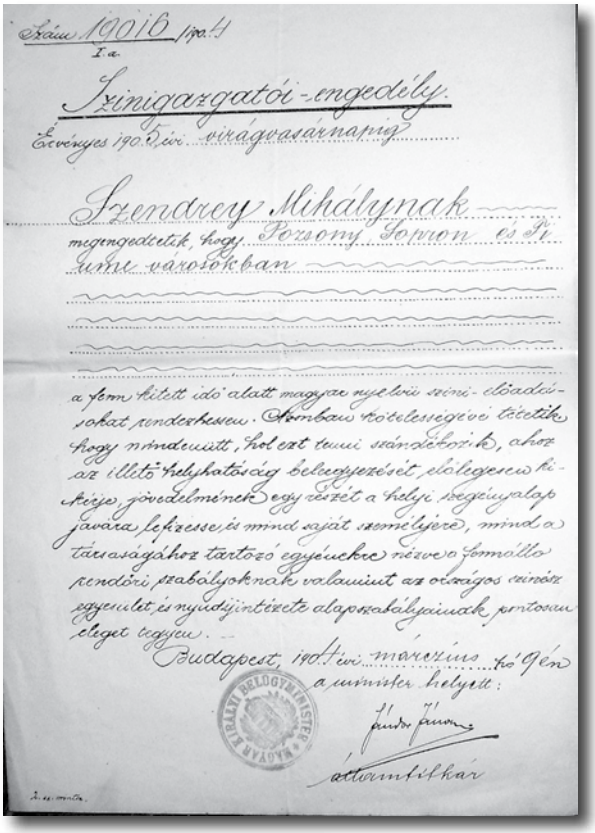
A társulat titkára, főrendezője és „mindenese" Bródy István (1882–1941), aki a budapesti Magyar Színháztól jött Aradra, és két évadon át dolgozott itt. (Később Bécsben, Olaszországban is rendezett, majd egyike a Pesti Színház alapítóinak.) Lelkes, szorgalmas, lelkiismeretes rendező – dicséri a helyi kritikus –, sok jó munka fűződik a nevéhez, bár legfőbb rendezői elve, a dekorativitás és az aprólékosság nem vált mindig előnyére a színpadképnek.[7] (Itt dolgozott Bródy későbbi felesége, a helyi születésű Bíró Irén /1878–1917/ is, ő az egyik naiva.)[8]

A tagok jó részét a közönség régi ismerősként fogadhatta, hiszen 1899-ben Szendrey innen vitte el őket kassai együtteséhez. Köztük van Rontay Boriska (1872–1956), aki 1905-ben már Szendrey felesége. (A tehetséges szubrett Rákosi Szidi színiiskolájának elvégzése után 1894-ben kezdte színészi pályáját Győrben, innen került Aradra, majd Kassára. Szendrey első felesége, Barcs Aranka /a későbbi Füredi Károlyné/ énekes színésznő szintén évekig játszott a Marosparti városban.)

A Hunyady házaspár szintén dolgozott már Aradon. A bélteki születésű József, Hunyady Margit öccse rövid vígszínházi kitérő után életének nagyobbik felét vidéki színpadokon töltötte, Aradra először 1893-ban szerződött a neves igazgatóhoz, Leszkay Andráshoz. Sokoldalú művész volt, drámákban, zenés darabokban, operákban, népszínművekben egyaránt sikerrel szerepelt. Felesége, Körösi Juci kezdetben fiatal hősnőket alakított, majd fokozatosan tért

Szendrey Mihály

Szám 1901/1904
I. a.

Színigazgatói - engedély.

Érvényes 1905-ik évi virágvasárnapig

Szendrey Mihálynak

megengedtetik, hogy Pozsony, Sopron és Fiume városokban

a fent kitett idő alatt magyar nyelvű színi előadásokat rendezhessen. Azonban kötelessége lévén tartozik, hogy minden egyes alkalommal, hol ezt tenni szándékozik, ahoz az illető helyhatóság beleegyezését előlegesen kikérje, jövedelmének egy részét a helyi szegényalap javára befizesse, és mind saját személyére, mind a társaságához tartozó egyénekre nézve a fennálló rendőri szabályoknak valamint az országos színészi egyesület és nyugdíjintézete alapszabályainak pontosan eleget tegyen.

Budapest, 1904-ik évi március hó 9-én
a miniszter helyett:
Fördős [illegible]
államtitkár

A KIRÁLYI MAGYAR BELÜGYMINISZTÉRIUM

Szendrey Mihály igazgatói engedélye

Szendreyék Gobbi Hildával a Jászai Mari Színészotthonban

át a karakterszerepekre.[9] Mindketten rendkívül lelkiismeretes, színháznak élő emberek voltak. József unokaöccse, Hunyady Sándor, aki édesanyja, Hunyady Margit halála után 1906-ban jött hozzájuk néhány hónapra, a Családi album című önéletrajzi kisregényében azt írja róluk, hogy nagyon szerény körülmények között, visszavonultan éltek, szabadidejük javarészét szereptanulással töltötték.

A drámatagozat két vezető művésze a Kesztler házaspár, doktor Kesztler Ede hős- és jellemszínész, aki szintén színészkedett Leszkaynál is, valamint Kesztlerné Kápolnay Juliska naiva. Aradi évei idején szerzett jogászdoktori címet a fiatal Beregi Sándor is, akit a lírai, szerelmes szerepekre szerződtettek.

A másik erősség, Novák Irén (1876–1928) ugyancsak itt kezdte színészi pályáját a színiakadémia elvégzése után 1894-ben, majd nagyobb kanyarokkal (Kolozsvár, Nagyvárad) tért vissza újra ide, és kisebb-nagyobb megszakításokkal haláláig, 1928-ig volt Arad élvonalbeli színésznője. Az 1905/906-os évadban október 15-én lépett először a közönség elé, Eszter szerepét játszotta Gárdonyi *A bor* című vígjátékában.

Az együttes „intrikusa" az igen művelt Mariházy (Kövér) Miklós, a földesúrból lett színész, aki 1901 májusában mutatkozott be először az aradiaknak, s lett megbecsült művész és rendező. Az anya szerepkörre szerződtetett Bácsné Maár Júlia szintén Zilahy társulatából maradt vissza. Ő kisebb megszakításokkal fiatal korától játszott Aradon férjével, Bács Károllyal. (Károly 1903-ban súlyos betegen – hogy ne legyen családja terhére –, Aradon véget vetett életének.)[10] A buffó, ifj. Szathmáry Árpád (1869–1914) az apja révén volt itt ismerős, id. Szathmáry Árpád hosszú évekig játszott Aradon.

A zenetagozat tenoristája, Déry Jenő (1860–1942) ugyancsak a visszatérők közé tartozott, ő is Leszkaynál debütált 1896-ban, ezután a fővárosi operaház, majd Kassa következett, ezt követően aztán „hűséges maradt" Szendreyhez 1906 őszéig, amikor visszatért a fővárosba. Az operaházi szerződtetésre készülve azonban már 1906 januárjától gyakran járt különböző hangszálkezelési kúrákra, hiányzásaival nem kis gondot okozva a direktornak.

A buffó és másodtenor, a helyi születésű Faludy Károly (1872–1974) sorsa érdekesen alakult. Eredetileg bádogosnak készült, a ligeti Hőköm Színpadon azonban olyan sikert aratott énekesként, hogy ezt a pályát választotta. Szendreyhez Kassán szerződött, Aradon folyamatosan 1909-ig játszott, majd első világháborús katonáskodása után jött vissza, és innen vonult nyugdíjba 1925-ben, de ezután is gyakran fellépett. Százéves születésnapján az itteni színházban köszöntötték, 102 éves korában Aradon halt meg, nagy könyvtárát, szövegkönyveit az akkor még létező Sârbuț-múzeumra hagyta. Rendkívül sokoldalú ember volt, a kilencszázas évek elején repülőgépet tervezett, díszlettervezéssel, rajzolással is foglalkozott. A „királyi komédiás", Nyárai Antal se ismeretlenül érkezett, két évet már itt töltött ugyancsak Leszkay társulatában.

Az együttes igen népes. A színészek száma 30, a kórus, amelybe beletartozott a segédszínészek jelentős része, 32 tagú, a zenekar szintén 32 zenészből állt, ez nagyobb produkciók esetén a városi filharmónia tagjaival egészült ki. A technikai személyzetet és a 19 jegyszedőt beszámítva több mint százan voltak itt alkalmazásban.

A nagy létszám miatt a vidéki társulatok közül Szendrey kiadásai voltak a legnagyobbak (21 920 korona), pedig a direktor nem fizette túl a színészeit, sőt a váradiakhoz képest a gázsi itt lényegesen alacsonyabb. Például Déry Jenő 600, Fenyvessi Margit 300, Nyárai Antal 500, Faludy Károly 360 koronát kapott, a direktor felesége, Rontay Boriska pedig a szerződés értelmében nem vett fel fizetést. Váradon azonban például Ámon Margit szubrett gázsija 1200 Kr., Székely Irén koloratúré pedig 2000. (Arad és Vidéke, 1905. október 26., november 15.)

Az évadnyitót szombaton, szeptember 30-án tartották meg (egy nappal a kijelölt dátum előtt a színügyi bizottság külön engedélyével), erre az időre befejeződtek a javítási munkálatok (a színházat belülről renoválták). A megnyitó műsora igazán reprezentatív, „dísznyitánnyal" kezdődött, majd Bródy István prológusa hangzott el a népszerű Nyárai Antal előadásában. Ezt követte Erkel *Hunyadi László* című nagyoperája két fővárosi vendégénekessel, az V. Lászlót megformáló Kertész Ödönnel és Krammer Terézzel, aki Szilágyi Erzsébetet énekelte. (Az opera másnap, vasárnap este újra színre került.)

A kritika az elismerés legmagasabb fokán szólt az előadásról. A legnagyobb ovációt Krammer Teréz kapta, aki a kritikus szerint „két kézzel szórta szét művészetének gazdag kincseit". Máriát Kaposy Józsa alakította, aki kiforrott, tálentumos művészegyéniség, Déry Jenő kitűnő Hunyadi László, Ladiszlay baritonja remekül szólt Gara szerepében, Hunyady József Cilleiként nyújtott kimagasló alakítást. A rendezés, a zenekar, a kórus szintén megfelelt az elvárásoknak, a produkcióval Szendrey a legméltóbban „tette le vizitkártyáját," igazolva, hogy „hazaérkezett". Hasonló szöveg hangzott el róla a megnyitó prológusában is: máshol is elismerték, „de – ahogy a közismert nóta mondja – a szíve csak azt mondja, jobb otthon". (Arad és Vidéke, 1905. október 1.).

Az első hét programja minden műfajból ad egy kis ízelítőt, és egymást követik a bemutatók: volt énekes bohózat (*Tüzérek a gyakorlaton*, *Smólen Tóni*), vígjáték (*Kis pajtás*), dráma (*Cyrano*), operett (*Fecskefészek*), október 6-án pedig a szokásos ünnepi díszelőadás, melyen a sokszor játszott Verő György-féle történelmi látványosság, az *1848 – Hadak útja* került színre. Az Arad és Vidéke elégedett, az együttest elfogadja olyannak, amilyen: nincsenek „egetverő tálentumok", de valamennyien becsületes munkát végeznek. „Két hét alatt öt premier, csaknem minden nap más és más darab. Erre kevés színház képes. Szendrey okosan használja fel a helyzetet, igyekszik olyan műsort összeállíta-

Mariházy Miklós

Krammer Teréz

Nyárai Antal

ni, amellyel a társulatát megkedvelik" – írta róluk Bedő Árpád kritikus október 15-én. Az igazgató személye is rokonszenves a sajtó képviselőinek: „Látjuk, hogy Szendrey Mihály színigazgató a rokonszenves arcát simára borotváltatta, és gondosan kivasalt szalonkabátjában elment az ülésre, hogy kereszténytyi türelemmel, meghajtott fővel fogadja a hivatalos hideg és meleg zuhanyt korán kopaszodó fejére." (Arad és Vidéke, 1905. október 25.)

Elégedett Szendreyékkel a színügyi bizottság is, az első, a színházat értékelő ülésen, október 24-én a munkájukat így méltatják: a társulat változatos műsort szolgáltat, az előre jelzett program csak ritkán, indokolt esetben változik. A direktor legfőbb erénye, hogy igyekszik megfelelni az igényeknek, a repertoár gazdag és változatos, dicséretes, hogy rendszeressé vált újra az operajátszás, ezt Zilahy direktorságának utolsó esztendejében majdnem teljesen nélkülözte a város. Ám mindezzel együtt külön anyagi támogatást a társulatnak nem szavazott meg a bizottság. A büdzséhez a város anyagilag nem járul hozzá, „hiszen a színház magánvállalat", érje be az állami szubvencióval, amely 8000-ről 12 000 koronára emelkedett, mivel operákat is játszanak. Az értékelés felhívja a figyelmet a hiányosságokra is. A társulat személyzetében változtatások szükségesek, a díszlettár szegényes, a ruhatár kiegészítésre szorul. (Arad és Vidéke, 1905. október 25.)

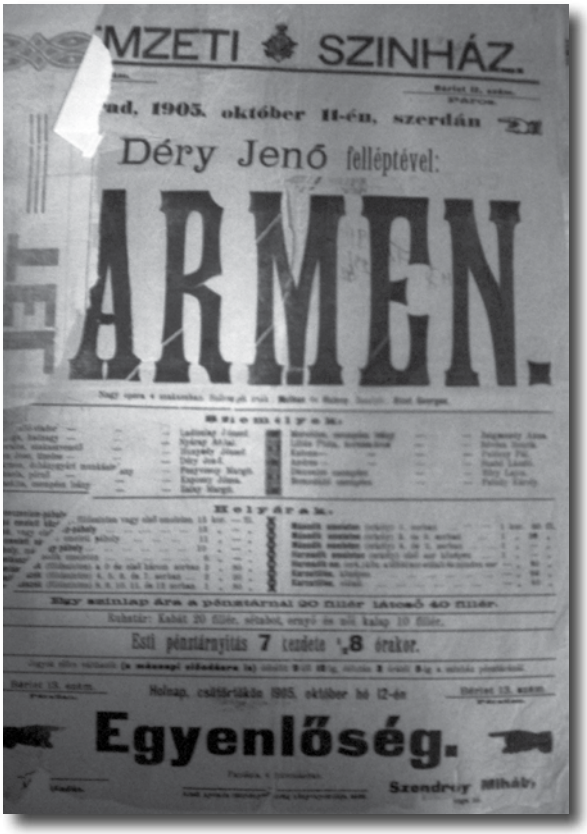
(Hol van ez azoktól a gyilkos támadásoktól, ahogyan Zilahyról nem sokkal ezelőtt beszéltek! Az előző direktort – aki nem tudta megnyerni magának a helyieket –, hol jogosan, de rendszerint alaptalanul folyamatosan támadta mind a sajtó, mind a bizottság. Talán éppen emiatt – önmaguk igazolására – dicsérik annyira a jelenlegi színházi állapotokat.)

Az együttes első három hónapi működését az Arad és Vidékében Farkas Ferenc 1905. december 31-én értékeli. „Évekre visszamenőleg nem találunk olyan időszakot, amely annyi telt házat hozott. A társulat eleget tett az elvárásoknak. A játékrend jó ízlésről, nemes ambícióról adott tanúbizonyságot. Ezt igazolják a számadatok is: szeptember 30-tól december 31-ig 92 estén 96 darabot játszottak: 14 opera, 33 operett, 18 dráma, 15 vígjáték, 11 népszínmű, 11 bohózat. Újdonság 1 opera, 6 operett, 5 dráma, 3 vígjáték, 3 bohózat. A zenekar, a kórus működése mérhetetlen magasságban állt a Zilahy-érához viszonyítva. Az összjáték, a rendezés elismerést érdemel. Rend, fegyelem jellemzi a társulat munkáját, a színészek kötelességtudóak."

A szokásos virágvasárnapi statisztika is jó képet fest az évadról. A játékrend tökéletesen megfelel a követelményeknek, az igazgató törekvése, hogy a közönség ízlését fejlessze: operát 25-ször játszottak, és két újdonság volt; a repertoárban 25 operett szerepelt, melyeket összesen 74 alkalommal adtak, az újak közül a *Fecskefészek* és a *Bohémszerelem* 7-szer került színre, népszínművet 17-szer tűztek műsorra. „Beszélő darab" (próza) 98 alkalommal volt műsoron: többek között *A vén leányok* 9-szer, *A párbaj* 6-szor, a *Baccarat 5-ször*, a *Kolibri mama* 4-szer, *A csöppség* 6-szor, a *Doritt kisasszony* 10-szer. A szabadabb

hangvételűek közül a *Doktor Nebáncsvirág*, *Az igazi* és *Az őrangyal* kétszer volt műsoron. (Arad és Vidéke, 1906. április 8.) Az évad még egy hónapig tartott, ez alatt a repertoár még két drámával, egy bohózattal és két operettel, köztük az igen sikeres *Gül Babá*val bővült. A téli szezon május 8-án a *Gül baba* hetedik előadásával ért véget.

Az első félévben jobban sikerült a zenés művek színpadra állítása, különösen színvonalasak az operaelőadások. Az előzetesben az igazgató 10 opera színrevitelét ígérte, az év végi statisztika szerint minden nyolcadik napra esett egy-egy operaelőadás. Bedő Árpád az egyik év eleji kritikájában a zenei teljesítményt így méltatja: a vidéki operajátszást is komolyan szabad venni, ezt mutatja a megnyitón játszott *Hunyadi László*, majd a *Carmen* színpadra vitele. Bizet népszerű operáját a társulat mindjárt az évad elején, október 11-én tűzte műsorra. Az erről írt kritika igen aprólékos és szakszerű: a címszereplő Fenyvessi Margit produkciója „inkább tudást, mint tálentumot tükrözött, a magas hangjai pedig nem voltak eléggé tiszták. (…) Déry Jenő tenorja Don José szerepében gyönyörűen érvényesült. (...) A kórus és a zenekar kifogástalanul működött." (Arad és Vidéke, 1905. október 12.)

MZETI SZINHÁZ.

Déry Jenő felléptével:

ARMEN.

Egyenlőség.

Az operát többször adták, március 23-án a címszerepet a fővárosi operaház nemrég feltűnt új csillaga, Szamosi Elza énekelte. (A neves művésznőt már láthatták-hallhatták az aradiak az előző évadban, de akkor operettben lépett fel.) „Igazi, vérbeli Carmen volt – írta róla a kritika –, tüzes, lobogó szenvedélyű, igazi spanyol cigánylány (...), hangjának (...) magassága imponáló. (Szamosi Elza hangfekvése drámai szoprán, de kedves szerepei között ott volt a Carmen is, mert az énekesnő eredetileg mezzoszoprán volt.) Kitűnő torreádor volt Ladiszlay, Kaposy Józsa pedig jó Michaela. Don Josét az operajátszásban viszonylag kezdőnek számító Pichler Elemér énekelte nagy igyekezettel, ugyancsak a Királyi Operaházból. (Arad és Vidéke, március 25.) A fővárosi tenor egyébként gyakran megfordult Aradon, januártól legtöbbször ő helyettesítette a gyakran hiányzó Déry Jenőt.

Rajtuk kívül még jó néhány rangos meghívottja volt az operaelőadásoknak. *A zsidónő*ben október 25-én Ney Hermin és Erdős Richard vendégszerepelt Recha, illetve Brogni bíboros szerepében, a sajtó a meghívottak mellett különösen a helyi kórust és a zenekart dicséri. November elején ismét Krammer Teréz jött Aradra, és a *Faust* Margitjaként aratta le a neki járó babérokat, január 8-án Szoyer Ilonka a *Bajazzók*ban lépett fel. Ebben a szerepben a kritikus nem túlságosan elégedett vele, szerinte Nedda nem az ő orgánumának való. *A trubadúr*ban december 7-én Kaczér Margit énekelte Leonórát, ezúttal ünnepi az alkalom, a Délvidéki Közművelődési Egyesület közgyűlésének meghívottai tiszteletére rendezett díszelőadáson hangzik el az opera. A zenemű újra február 9-én került színre, akkor Déry Jenő partnere Szterényi Malvin. A vendégként fellépő fiatal, kezdő énekesnő hangja Leonóra szerepében bársonyos színezetű, de a mélyebb regiszterekben elgyöngül, és az érzelmeket még nem tudja megjátszani. Ladiszlay jó Luna gróf volt, Fenyvessi Margit is megállta a helyét mint Azucena. (Arad és Vidéke, február 10.)

Március elején Yvonne de Treville kápráztatja el az operakedvelőket (100%-os jegyáremelés mellett). Az énekesnő 1883-ban Amerikában született, New Yorkban tanult énekelni, de főként Európa operaszínpadain lépett fel. Az újság szerint az énekesnő egy év szabadságot kapott a párizsi Operaháztól, hogy Európa keleti felén felléphessen, és Aradra érkezése előtt már egy fél éve turnézott Magyarországon, Budapesten kívül eddig többek között Kassán, Újvidéken voltak fellépései. Aradon *A sevillai borbély* után, amelyben Rosinát énekelte, így dicsérték: Treville asszony úgy énekel, ahogy Magyarországon senki. Ami a tudását és énektechnikáját illeti (nem a hangerejét), ő a bel canto legfenomenálisabb képviselője, amellett bájos színpadi alak, csillaga most van feljövőben. A *Faust* után írt kritika elsősorban a szerepfelfogását emeli ki, amely eltér a Magyarországon megszokottól: Margit az ő francia szellemű értelmezésében „a bűvös szerelemben ujjongva kárhozik el.” *A sevillai borbély*ban a partnerei kiválóak, Környei Béla bársonyos hangú Figaro, Déry teljes diszpozícióval

énekelte Almavivát, Hunyady jó Bartolo. A Gounod-operában azonban már gondok voltak az énekes társakkal: Bejczy Györgynek váratlanul kellett „beugrania" Déry helyett, így Faustján látszott a felkészületlenség, Ladiszlay pedig végig transzponálva énekelte Mefisztót.[11]

A klasszikusnak számító operák mellett két új művet tűztek műsorra. Az első félévben december 16-án, Poldini Ede rokokó korban játszódó „bájos vígoperája", a *Csavargó és királylány* került előadásra Kaposy Józsával és Déry Jenővel a főszerepben.

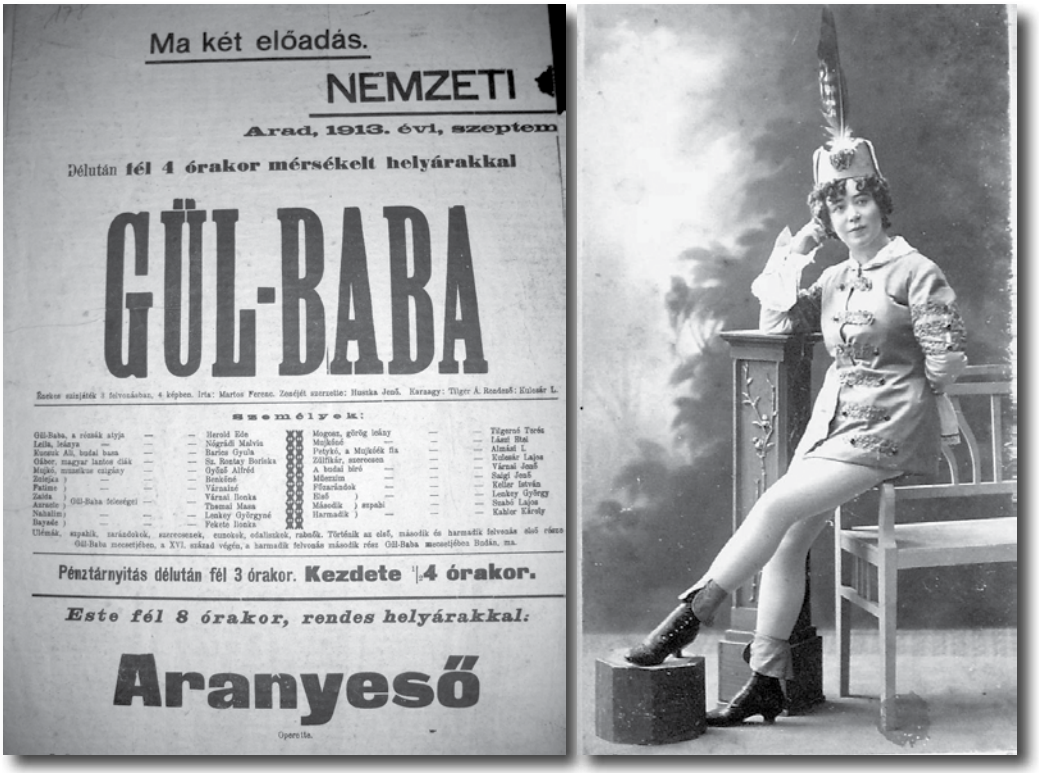
Április 6-án az *Anyegin*t játszották, ez volt a Csajkovszkij-opera első színre kerülése Aradon, s ezzel nehéz feladatra vállalkoztak, mert a mű nem tartozott a könnyen játszható, népszerű operák közé, a magyar fővárosban is csak 1902-ben vették be a repertoárba, pedig a moszkvai ősbemutató 1879-ben volt. (Szendrey érdeme, hogy pozsonyi együttese már 1903-ban játszotta.)

Az áprilisi aradi bemutatón Anyegin szerepét Ladiszlay József énekelte, Tatjána – Kaposy Józsa, Olga – Fenyvessi Margit, Lenszkíj – Pichler Elemér. Szép, de nehéz zene – írja róla Farkas Ferenc, a helyi kritikus április 7-én –, klasszikus magaslatú szépségeit csak a zeneileg képzett fül fogja fel, a főszereplők, Ladiszlay és Pilcher sem tudták igényesen megoldani a magas fokú művészi feladatot, egyedül Kaposy Józsa állt a helyzet magaslatán, a kisebb szerepekben pedig Fenyvessi Margit és Faludy Károly. A kórus és a zenekar Tilger Árpád irányításával szintén megfelelt az igényeknek, és jó volt a rendezés, a közönség azonban nem fogadta olyan lelkesedéssel, amilyet az előadás megérdemelt volna, ezért ebben az évadban mindössze kétszer adták elő.

Az operettek az év végi statisztika alapján a repertórium egyharmadát tették ki, újdonságot (május 3-ig) 34 este láthattak az aradiak, közülük a legsikeresebb Huszka Jenő országos sikerű zenés műve, a *Gül baba.* A közismert mű librettója, melynek szerzője Huszka gyakori szerzőtársa, az aradi születésű Martos Ferenc, megőriz valamit a századvég millenniumi hangulatából, a történet a török hódoltság korát idézi, a címadó valóban létező történelmi alak, persze az operett romantikus, mesés háttere nélkül.

Az igényes zene Huszka magyaros hangvételű muzsikájának újabb remekműve, egyes dallamai, például a *Daru madár fenn az égen* kezdetű szabályosan folklorizálódott. Kodály mesélte sokszor nevetve, hogy még az ötvenes években is bele-belebotlott a nótába népdalgyűjtő körútjai során, ugyanúgy, mint a *Bob herceg* egyes melódiáiba. Külön érdekesség, hogy ezt a dalt Huszka mindössze néhány nap alatt komponálta, mert Mujkó cigány jelenete, amelyben ezt énekli, utólag került a darabba az igazgatóság kérésére.[12]

Az operettet 1905 decemberében a Király Színház mutatta be először, rendkívül fényes kiállításban. Például Gül baba kertjében négyezer szál valódi rózsa pompázott – decemberben!!! –, s a tökéletes illúziókeltés érdekében rejtett permetezőkön át rózsaillat áradt a nézőtérre. Gábor diák azonban a várakozá-

Ma két előadás.

NEMZETI

Arad, 1913. évi, szeptem

Délután fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal

GÜL-BABA

Személyek:

Pénztárnyitás délután fél 3 órakor. Kezdete ½4 órakor.

Este fél 8 órakor, rendes helyárakkal:

Aranyeső

Operette.

Rontay Boriska mint Gábor diák

sok ellenére nem Fedák Sári volt, pedig a nadrágszerepet a szerzők eredetileg kimondottan neki írták. Egy viszonylag ismeretlen, fiatal, szép hangú énekesnő, Szentgyörgyi Lenke játszotta ezt a szerepet, de a darab így is elindult a siker útján, márciusban már eljutott a századik jubileumi előadásig.[13] A mű máig népszerű maradt, a 20. század második felében két film is készült belőle, az első 1940-ben, a második 1955-ben *Gábor diák* címmel.

Aradon 1905. április 28-án került először színre a „slágeroperett" (ahogy az aradi kritikus nevezte), és itt is igyekeztek megadni a módját a bemutatásnak, persze a fővárosinál sokkal szerényebb körülmények között. Csak elismerés illeti az előadást – dicsérte másnap a sajtó. A látványos díszletek között Hunyady József „művészi bravúrral" formálta meg Gül baba, az öreg, emberséges török vezér alakját. A főszerepet Rontay Boriska kapta, aki művészi ambícióval készült a nadrágszerep megformálására, de nem lett tökéletes Gábor diák. Jól mutatott a tulipánokkal hímzett szűrben, jól mozgott, de a kimondottan énekes szereppel hangilag nehezen tudott megbirkózni. A leghálásabb szerep, Mujkó Faludyé lett, aki ezt „igazi átéléssel és humorral" játszotta. Leila a bájos, fiatal Zsigmondi Anna volt. (Arad és Vidéke, 1906. április 29.) A darab

a főszezon végéig táblás házakkal szinte minden este műsoron volt, többször játszották a nyári szezonban is, a következő évadban pedig elérte a vidéken rekordnak számító huszonötödik előadást.

A másik divatos zeneszerző, Lehár Ferenc ókori tárgyú operettje *Mulató istenek* címmel november 10-én került először színre, de nem volt igazi siker. A librettó annyira unalmas – hangzott róla a helyi vélemény –, hogy nem tudta a közönséget kárpótolni érte sem a jó zene, sem a színészek játéka, de még az sem, hogy a színésznőket alig takarta a „légies" római öltözék (mindössze négyszer adták).

Értékes műnek nevezi a kritika Ascher új operettjét, *A koldusgróf*ot, amelyet 1906. március 31-én mutattak be, ez elfogadható siker hozott, 10 előadást ért meg.

Ugyancsak népszerű volt a közönség körében az 1905. október 7-én színre vitt *Smólen Tóni* című operett (több helyen bohózatnak tekintik). Ennek szövegírója, Guthi Soma – foglalkozására nézve kriminalista ügyvéd – igen ismert személyiség a maga idejében, ő volt Pest leghíresebb tréfacsinálója, igazi pesti humorú viccein az egész ország nevetett, emellett számos bohózat szerzője.

A darab központi alakja, Anton Smolen (aradi megformálója ifj. Szathmáry Árpád) valóban létező személy volt, Ferenc József négy lakája közül az egyik, aki Pestre jött szórakozni, hatalmas adósságot hagyva maga után, s ezt nem is szándékozott visszafizetni, mondván, hogy neki, mint a király belső emberének jár ez a juttatás. Aztán mindenfelé azt mesélte, hogy sehol olyan jól nem fogadták, mint Budapesten. Az a hír is járta róla, hogy a magyar és orosz urakat szereti a legjobban, mert azok adják a legtöbb borravalót.

A helyi kritikus nincs elragadtatva a bohózattól: zenéjét Barna Izsó „követte el, felkutatva a legelavultabb partitúrák rejtekeit." (...) A librettó egyedüli érdeme, hogy „csupa elevenség, élc Bécs erőszakoskodása ellen." (Arad és Vidéke, október 8.)

1906. március 8-án ősbemutató volt az aradi színpadon, itt adták először magyar nyelven Millöcker *Diákszerelem* című operettjét (még az előző évben született egy olyan egyezség, hogy a főváros átengedi néhány darab első előadásának jogát a vidéki színházaknak). Ez az újdonság sem volt sikeres. A kritikus szerint „hosszú és üres kényszerdarab, a zene szűk és elavult keretek között hazudta önmagát". A színészek önmagukat adták, Hunyadyra nem illett a fejedelem szerepe, Zalay Margit és Zsigmondi Anna mindössze fiatalságuk üdeségével hatottak, csak Fenyvessi és Faludy értek el az énekükkel némi hatást. (Arad és Vidéke, március 9.)

A szezon többi operett-újdonsága még ennyire sem jelentős, például az évad elején színre került *Fecskefészek* című műről így ír az Arad és Vidéke: szerzője Henri Herblay, vérszegény „epigon", a darab csak azért nem bukott meg, mert a társulat megmentette. Rontay Boriska és Jean szerepében a kitűnő komédiás,

Nyárai Antal „vitték" a darabot, „Kaposy Józsa súlyos énekművészete pedig szétfeszítette az operett primitív kereteit". (Arad és Vidéke, október 5.) Valamivel sikeresebb a szerző *Bohémszerelem* című operettje, amelynek az az érdekessége, hogy a szövegkönyv forrása a *Bohémélet* (Bohémek) című Puccini-opera alapjául szolgáló híres Murger-regény (a műnek van színmű változata is, ezt szintén előadták Aradon). Az operettet 1906. január 27-én tűzték műsorra, és az évadban hatszor került színre, Musette-t Kaposy Józsa, Mimit Rontay Boriska, Marcelt Faludy, Rodolfot Hunyady alakította.

Az újdonságok mellett folyamatosan játsszák az előző évek sikeres darabjait (*Gésák, A baba, A drótostót, Tavasz*). Negyvenkettedikszerre új felfogásban került színre a *János vitéz* október 10-én Hunyady Józseffel a címszerepben, aki komoly és tartózkodó volt, de a szerep effajta értelmezése „nem fogta meg a közönséget", Zalay Margit Iluskáján pedig látszott, hogy kezdő formálta meg. Egyedül Nyárai volt jó Bagó szerepében. (Arad és Vidéke, október 11.) Az operett egyébként ugyanezzel a szereposztással az egész évad folyamán műsoron volt.

A klasszikus nagyoperettek műsorra tűzése főként akkor történik, ha neves vendégénekesek jönnek Aradra. Krammer Teréz az operák mellett november 29-én *A bőregér*ben énekelte kitűnően Rosalindát, ez alkalommal Adél megformálója a fiatal kezdő, Zsigmondi Anna azonban botrányosan gyenge volt, hangbéli képességeit meghaladta ez a nehéz szerep, Eisenstein – Hunyady, Alfréd – Déry Jenő. (Arad és Vidéke, 1905. december 2.) Rajta kívül többek között Szoyer Ilonka a *Nebáncsvirág*ban, Küry Klára a *Lili*ben lépett fel.

1906. május 30-án a *Boszorkányvár* című operett előadásán köszöntötték K. Németh Jánost, aki 40 éves színészi jubileuma alkalmából a színészettől is búcsúzott. (Arad és Vidéke, május 31.) Az énekes 1849-ben született, 1867-ben kezdett játszani, 1877-ben jött először Aradra, és többször volt az itteni színház szerződött tagja, énekelt a fővárosi Operaházban is. (1929-ben Aradon halt meg.)

A népszínmű-újdonságok sem remekművek (nem is lehetnek azok a 20. század elején!). Az 1906. január 20-án bemutatott *Parasztszívek* című darabot a kritika így méltatja: „gyötrelmes, unalmas népszínmű", melynek szereplői az „inges- gatyás Othellók és selyem rokolyá**s,** bársony pruszlikos Desdemonák". (Arad és Vidéke, január 21.) A mű egyik szerzője egyébként dr. Balassa Ármin, a Szeged és Vidéke főszerkesztője.

A drámatagozat közepes képességű színészekből állt, a „szürke kis társaság" nem versenyezhet az előző, sokat szidott Zilahy-féle társulat kiváló tagjaival –, mondja róluk a színügyi bizottság egyik tagja az 1905. október 24-i ülésen. Ők az első hónapokban nem sok dicséretet kaptak. Az október másodikai *Kis pajtás* című Bernstein-mű bemutatásáról az Arad és Vidéke így ír: a vezetőség elég szerencsétlen kézzel választotta bemutatkozásul ezt a kétes értékű vígjáté-

kot, amelyben egymást éri a sok olcsó bohózati elem és hihetetlen szituáció, de a szereplők, Faludy, Szendrey, Delli Lajos sem remekeltek. (október 3.)

Siralmas a *Cyrano* színpadra állítása is. „Az előadás három és fél óra unalom (…) a színészek lamentáltak és deklamáltak. (...) A főszereplő, Kesztler nem tud szabadulni attól a műkedvelői szokásától, hogy elragadtatja magát saját pátoszától." Talán csak Kápolnay Juliska mint Roxan és Beregi Sándor Cristianként volt elfogadható. (Arad és Vidéke, október 4.) Rostand drámája akkor telik meg élettel, mikor áprilisban a szerep legkiválóbb magyar megformálója, Pethes Imre játssza el a címszerepet. Pethes 1902 nyarán a Budai Színkörben mutatkozott be ezzel a szereppel olyan fényes és forró sikerrel, amelyhez foghatót keveset ismer a magyar színészet története. „Valósággal lázba ejtette a sajtót és a nagyközönséget is, (...) a fantasztikus, romantikus hősből természetes, élő embert formált, leszállva nem Rostand, hanem a maga szívének legmélyére, és onnan hozva fel a legmélyebb érzéseket és indulatokat" – írta Csathó Kálmán erről a rendkívüli alakításról.[14]

Aradon április 26-án játszotta el ezt a szerepet olyan zsúfolt ház előtt, hogy még a zenekari üléseket is ki kellett adni. „Lüktető meleg élet, szellemi nagyság és szívbéli gyöngédség, imponáló őserő és mimózaszerű gyöngédség" áradt az alakításból – méltatta az előadás után, 27-én az aradi kritikus, Farkas Ferenc. És a nagyszerű szerepformálás „vitte magával" az aradi színészeket, Kápolnay Juliska közvetlenül, bensőségesen formálta meg Roxant, és méltó keretet adtak Pethes játékának a többiek is. (Pethes vendégszereplését 24–25-re hirdették, de a művész csak két nappal később tudott jönni.)

A vendégművész még 1906. április 27-én Szemere György két drámájában, *A siralomházban* és az *Erősek és gyengék*ben lépett fel. Az elsőt ez alkalommal látták először az aradiak, a másodikat először október 13-án mutatták itt be, akkor nem sok sikerrel: „A darab színhatása nem volt olyan, ahogy azt a sok szép szöveg és magvas mondanivaló kívánta volna", hiába igyekeztek a színészek. (Arad és Vidéke, 1906. október 14.) Áprilisban, mikor a főszereplőt, Bárdit Pethes alakította, egész más volt a fogadtatás, a közönség lelkesen tapsolt, főként a pesti vendéget ünnepelte – jogosan –, mert „kevesen beszélnek olyan cikornyátlanul, és alakítanak annyi nemes önmérséklettel, mint ő." (Pethes Imre először 1892-ben Aradi Géza társulatában játszott Aradon szerződtetett tagként, majd Leszkay direktorkodása idején az 1899/ 1900-as évadban. (Lásd: az Aradi Magyar Színjátszás 130 éve, I. kötet.)

Visszatérve az évad elejére, októberben az *Édes otthon* című darab kritikájában csak Szendreyt dicsérik, aki „jól kidolgozta szerepét, szerencsésen személyesítette meg Bertrand bárót. Ajánljuk, hogy a különben gyenge drámai társulat megsegítése érdekében többször lépjen színpadra". (Arad és Vidéke, október 17.) Nem sikerült túl jól a *Takarodó* színre állítása sem, Beyerlein drámája alatt a közönség unatkozott, pedig a darabot annak idején Zilahyék sikerrel játszották.

Csúfos bukás – de nem a színészek hibájából – október 17-én a *Radnóthyné,* melyet feltehetően „felsőbb biztatásra" tűzött műsorra a direktor, mert szerzője Kampis János belügyminisztériumi titkár volt. Nagyon gyenge alkotás – írta róla a kritikus –, ráadásul a színészek (Kesztler Ede, Kesztlerné, Novák Irén) rossz felfogásban játszottak.

A közönség elfogadja a társulatot, gyakran van telt ház, és szívesen megtapsolják az igyekvő színészeket. Az október 6-i díszelőadás hazafias tartalmú jelenetei után zúg a taps, a nézők együtt éneklik a Kossuth-nótát a színészekkel Verő György látványosságában, az *1848 – Hadak útjá*ban. A sokszor játszott zenés-táncos történelmi „revü", amely az ötvenéves kerek évfordulóra készült, kilenc képben vonultatja fel a forradalom és szabadságharc dicsőséges mozzanatait, s a nagy statisztériát igénylő jelenetekben Aradon, mint mindenütt, ahol ez a mű színre került, színpadra lépett szinte az egész társulat, ugyanezt adják elő a március 15-i díszelőadáson is.

Az idő múlásával azonban csiszolódik a színészek játéka, az alakítások „letisztulnak." Az első igazi dicséret a drámatagozat produkciójáról november végén jelenik meg az újságban: Capus Alfréd *Ifjúságunk* című darabja „egészében véve jól gördült", Delli, Várnay, Mariházy meggyőzően alakítottak, a darab kiállítása megnyerő volt. (Arad és Vidéke, november 28.)

Később zsúfolt nézőtér és lelkes közönség előtt játsszák például *A vasgyáros*t, (Bligny herceg – Mariházy, Derblay – Kesztler, Claire – Kápolnay Juliska) vagy Csiky Gergely *Nagymamá*ját december 20-án. Igaz, ez utóbbi rendkívüli díszelőadás a pesti színészek közreműködésével az aradi Csiky Gergely-szobor javára, Mártát Ligeti Juliska, Ernőt Náday Ferenc alakította. A kritika külön kiemeli az öregedő helyi színésznő, Bácsné Maár Júlia alakítását, ő már évek óta Szerémy grófnő legsikeresebb aradi megformálója. A helyi hagyományok szellemében Csiky haláláról is díszelőadás keretében emlékeztek meg, november 20-án *A vasember* című dráma bemutatásával.

Népszerű a január 15-én bemutatott *A vén leányok* című Barrie-vígjáték, ez az évad végéig 9 alkalommal került színre. A korosodó, szeszélyes vénlány, Phoebe alakját, aki az első felvonásban 20 éves, a második elején már harminc, Kápolnay Juliska vitte színre hitelesen, Susanne-t, az unokahúgot, aki utánozni kezdi hóbortos nénjét Novák Irén finom bájjal, közvetlen természetességgel alakította. (Arad és Vidéke, január 16.) 1906. április 10-én az aradi közönség Márkus Emília káprázatos Phoebéjét is megcsodálhatta.

Érdekes újdonság február 23-án a *Baccarat,* a szintén népszerű Henry Bernstein „idegborzoló" drámája a játékszenvedélyről. A gyengébb idegzetűek összetörve, összezúzva hagyták el a nézőteret – írja erről a kritikus, aki szerint a szerzőnek lélektani ismeretekkel kellett rendelkeznie ahhoz, hogy ezt a darabot megírja, de tisztában volt a hatáskeltés eszközeivel is, melyeket fel is használt a művében. Az aradiak szép kiállításban állították színpadra a drámát, a színé-

szek pedig hatásosan játszottak. A női főszereplőt, Helene-t alakító Kesztlerné csodás színekkel rajzolta meg az önfeláldozó, megalkuvást nem ismerő szerelmest, Beregi Sándor tökéletesen formálta meg a kártyajáték szenvedélyébe sodródott Robertet, Kesztler pedig meggyőzően „hozta" az apa, Lebourg Charles báró alakját, játéka természetesnek hatott. Az előadás azonban egy kissé vontatottnak tűnt. (Arad és Vidéke, február 24.)

Március elején a helyi Darányi Jánosné jelentkezett a *Hogyan kell hódítani* című egyfelvonásossal, amelyben Harmath Józsa és Novák Irén játszották a főszerepeket, a közönség lelkesen ünnepelte őket, a szerzőt is többször hívták a függöny elé. (Kritika március 8., 9.) Az egyfelvonásos más vígjátékkal társítva március 14-én szintén színre került.

Ugyancsak szép kritikát kapott április 27-én Ruttkay György szellemes vígjátéka, a *Vénusz*, melynek szereplői a művészvilág érdekes személyiségei, és a dráma a művészlélek bonyolult mélységeibe ad némi betekintést. Különösen Novák Irén, Kápolnay Juliska és Beregi Sándor ragyogó alakítását dicsérték.

Ezek mellett – mint eddig is láttuk – nagyobb részt a fővárosi színházak viszonylag könnyen játszható darabjai kerülnek a repertoárba. Sok a Herczeg Ferenc-alkotás (*Kéz kezet mos*, *A három testőr*, *A dolovai nábob leánya*), valamint a Pailleron-, Hennequin-, Bataille-vígjátékok.

Klasszikus drámák alig voltak műsoron, így ritka alkalom 1906. február hetedike, amikor az Asztalos Sándor vezette aradi negyvennyolcas harcok évfordulójára rendezett ünnepség keretében Katona drámáját, a *Bánk bán*t tűzték műsorra – nem sok szerencsével. „A díszelőadás nem volt egyéb, mint a tudatlanságnak és a tehetetlenségnek gyászos, szomorú játéka" – állapítja meg másnap az Arad és Vidéke. A meghívott vendég Festetichné Dömjén Róza, az egykori neves naiva, aki – miután férjét kinevezték a Nemzeti Színház igazgatójának – visszavonult, és csak néha lépett fel egy-egy kiszállás alkalmával. „Melindája halvány, beteges, vérszegény árnyék, kitörései erőtlenek. (...) Várnay megformálásában Tiborc sem érzelem, sem erő szempontjából meg sem közelítette azt az alakot, aki

Kesztler Ede mint Bánk

a nép igazi képviselője, (…) a magyar nép panasza elsikkadt (...), Veszpréminé Gertrudisa gyenge kísérlet volt csupán. Az egész produkcióból hiányzott az összjáték, egyedül Kesztler Bánk bánja volt elfogadható, a neki való, koturnusos szerepben alakítása csupa erő és fenség volt." (Arad és Vidéke, február 8.)

Március 16-án az *Othello* került színre Jago szerepében Könyves Jenővel, „aki érthetetlenül szerződés nélkül maradt erre az évadra." A kritikus a vendégművész szerepfelfogását dicséri. Az ő megformálásában az intrikus kezdetben nem tűnik gonosznak, hisz ha ez már akkor látszana rajta, aligha tudná megtéveszteni Othellót. Játékában sehol semmi póz, semmi brillírozás, ez elüt attól, ahogy a szerepet eddig Aradon ábrázolták. Ezzel szemben Kesztler Othellója „maga volt a tomboló szenvedély. Nagybecsű, öntudatos alakítás, de modoros túlzásai fárasztanak." Kesztlerné bájos, naiv, ártatlan Desdemona volt. (Arad és Vidéke, március 17.)

A főszezon utolsó hónapjában számos rangos fővárosi színész vendégszerepelt Aradon. Újházi Ede, a „rendkívüli jellemek nagystílű megalkotója" *A lengyel zsidó, A titok* és a *Lebonard papa* című divatos darabokban lépett fel, ez utóbbit játszották Novelli színészei is. Újházi az aradi kritikus szerint túlszárnyalta az olasz „papát," bár alakításából, mikor elvakítja a szenvedély, hiányzott a belső igazság elsodró ereje. (Arad és Vidéke, április 19.). Márkus Emília nem a legalkalmasabb időben, közvetlenül a húsvéti ünnepek előtt lépett fel három este, ez is közrejátszott abban, hogy a második előadáson *(A párbaj*) szokatlan módon nem volt telt ház, úgy látszik, a neve sem bírt akkora vonzóerővel, hogy a darabot megnézzék – írja a kritikus az előadás után.

A május 3-i évadzáró után az Arad és Vidékében vezércikk méltatja a színház tevékenységét: „Egy hét hónapos évad után megállapítható, hogy úgy látszik, városunk művészi élete nyugvópontra jutott – írja Farkas Ferenc –, újra visszatért a hit, hogy a színészet komoly és becsületes művészet. Hajlandók vagyunk elhinni megint, hogy a színpad nem kizárólag üzlet, melyben a színigazgató a lehető legalaposabban kizsákmányolja „alattvalóit", hanem a művelt társadalom hivatást teljesítő kultúrintézménye. Szendrey a tisztesség és a munka jegyében vette át az aradi színház vezetését, és meg is maradt ezen értékek mellett, a közönség pedig a legmagasabb pártfogással támogatta és méltatta ezt a munkát. (...) A társulat hibái nem múlják felül a vidéki színpadokon megengedett mértéket." (május 4.*)*

Ugyanebben a lapszámban Farkas Ferenc még egy írásban foglalkozik a teátrum ügyeivel. A tárca címe: Szendrey – Zilahy. Az előző direktor három évig „sarlatánkodott –, pedig a „színház nem (…) üzlet, hanem kultúrintézmény". Szendreyt kezdettől fogva pártfogolta a közönség, hiszen az elkápráztatásra, a trágár beszédre épülő darabok lekerültek a műsorról, a társulat megbecsüli a közönséget, s a pénztári mérleg igazolja a munka eredményességét. A bevétel az évad végén megközelíti a 200 000 koronát, ezzel túlszárnyalta Zilahyt, aki az

első sikeres évadában is csak 180 000 koronát inkasszált. Játékrendje művészi szinten állott, az Operaház tagjainak vendégjátékával kapcsolatban tett ígéretét beváltotta. (Az előző években Zilahy legkeményebb – sokszor igazságtalan hangú – bírálója is Farkas Ferenc volt.) Hasonló az értékelése a Színügyi bizottságnak is a téli szezon utolsó ülésén. Az operaelőadásokkal külön foglalkoztak, mivel ez az előző évadban majdnem teljesen hiányzott a repertoárból. Ezek Mandl Vilmos szerint „kerekek" voltak. Bíráló is akadt, Mülek Lajos dr. kifogásolta, hogy nincs megfelelő tenorista, énekesnő viszont sok van, de nem mind odavaló. Végül az elnök, Institoris Kálmán a bérlők nevében nyilatkozott, ők is elégedettek a színház tevékenységével.

Egy hónap szünet után június 3-án kezdődött a nyári szezon, két hónapot játszottak a nyári színházban, ezután augusztus elsejétől a társulat két hónapra Hódmezővásárhelyre ment a szokásos kiszállásra.

Az előadások fontosságával tárca foglalkozik Kapunyitás címmel. „Nekünk a színház hovatovább nélkülözhetetlen lesz – írja a cikk –, ez az egyedüli szórakozás, mert más kikapcsolódási lehetőség nincs, még park is alig van Aradon. Most már az kellene, hogy a színház színvonala és vele a közönség igénye emelkedjék". (Arad és Vidéke, június 4.)

A nyári szezon a szórakoztatást szolgálta. Újra adták az év folyamán bemutatott vígjátékokat, operetteket, kiegészítve a repertoárt néhány nem túl jelentős újdonsággal. Ilyen Guthi Soma zenés bohózata, *A mádi zsidó*, Israel Zangwill *Mary Ann* című vígjátéka vagy a *Gyöngyélet* című énekes bohózat. A viszonylag színvonalasabbak közé tartozik Verő György *Leányka* című operettje Kaposy Józsával a főszerepben, ezt július 20-án mutatták be.

A komolyzenét a finn diákkórus és az olasz énekesek hangversenye képviselte. Suomen Laulu 50 tagú egyetemi énekkara július 15-től kezdődően három este lépett fel nagyszámú közönség előtt – Stockholm, Berlin, Budapest után – a vidéki városok közül először Aradon. (Ezeken a napokon a kórus műsorát színházi előadás követte, színre került egy-egy rövidebb vígjáték, jelenet.) A diákokat nagy szeretettel fogadták a helyiek, a finn–magyar rokonság szellemében városnézésre vitték őket, banketteket rendeztek a tiszteletükre, a kórus tagjai pedig természetesen kilátogattak a Vesztőhelyre.

Az olaszok július 23-án koncerteztek, előtte, 17-én délután a fellépők közül Ferrari D'Albaredo és Schubert Jenny a *Paraszbecsület* című operában szerepelt szép sikerrel. Ez a bemutatkozás jegyében zajlott, a következő évadtól Szendrey őket akarta szerződtetni.

Rajtuk kívül vendégművészek egész sora jött Aradra, többek között Küry Klára (*San Toy, Lili*), Rózsahegyi Kálmán (*Vénusz, A mádi zsidó*), Hegedűs Gyula (*Zsába, Baccarat*), Újházi Ede (*Pont-Biquet család, Cigánybáró, Constantin abbé*). A kritika különösen ez utóbbiban dicséri: „játéka már nem is színészet, hanem maga az élet."

Ligeti Juliska és Dezső József a Nemzetiből többek között *A Stomfay család*ban és az aradi származású Dálnoky Nagy Lajos *A pletyka* című kétrészes verses vígjátékában aratott nagy sikert.

A nyári szezon utolsó előadásai „roskadásig telt nézőtér" előtt zajlottak, 30-án a karszemélyzet jutalomjátékául a *Leányka* című operett került színre, ezen a kórustagok nagyobb jövedelme érdekében ingyen lépett fel Felhő Rózsi és Sümeghi Vilmos, 31-én a *Kis pajtás*t adták, ez volt a búcsúelőadása Bíró Irénnek, aki a következő évadtól máshova szerződött.

A színkör kapuzárása után augusztus 4-én újabb vezércikk a színházról az Arad és Vidékében, melyben Farkas Ferenc ismét a direktort és az együttest dicséri: Szendrey becsületes művészi eszközökkel lépett küzdelembe, az évad folyamán a színvonal emelkedett, különösen érvényes ez a drámatagozatra, amely az év végére a társulat erőssége lett. Igaz, volt nem egy bukás, nemcsak az operettek, hanem a drámák, vígjátékok terén is, ám ez nem elsősorban a társulat, hanem a darabok hibája. Kiegészült az évad elején kifogásolt szerény díszlet- és jelmeztár is.

A következő évadban (**1906/907)** a társulat névsora nem sokban módosult. Az eltávozott Bíró Irén helyére Heppesné Harmath Józsát szerződtették vissza a társulathoz. Ő 1899-nyarán 19 évesen Leszkay társulatában kezdte színészi pályáját, egyéni bája, természetes játéka lehetővé tette, hogy már kezdőként eljátsszon egészen nagy szerepeket, például Desdemonát 1900 októberében, mikor Othello a fővárosi vendégművész, Molnár László volt. 1900 novemberében hozzáment Heppes Aladár aradi aljegyzőhöz, és még e hónap közepén a *Dolly* című színmű egyik szerepével hosszú időre búcsút vett a színészettől. Az ez évi visszatérése után 1920-ig folyamatosan szerepelt az aradi színpadon.[15] Az új szoprán Schubert Jenny, Déry Jenő helyére a direktor lovag Ferrari D'Albaredót szerződteti, az „érdekes arcú", olasz nyelven éneklő, kitűnő hőstenort. Az évad műsorszervezésében új, hogy októbertől három bérletsorozat indult (A-B-C) mindegyik 60 előadással, s közöttük egyforma számban oszlottak meg a premierek. (Eddig ezek rendszerint az A bérleteseknek jutottak, ugyanakkor ez a beosztás kötelezővé tette, hogy az egyes darabokat ne kétszer, mint eddig, hanem legalább háromszor játsszák el.)

A szezon az előzőnél valamivel gazdagabb színházi eseményekben és érdekes újdonságokban. Az első hónap, október különösen mozgalmas volt. A színház szeptember 30-án, vasárnap nyílt meg, délután egy népi játék, Balogh István *Ludas Matyi*ja került színre, este pedig zsúfolt ház előtt a *Gül baba*. Az előző évad sikerdarabja számos előadással folytatta diadalútját ebben a szezonban, a közönség továbbra is lelkesen tapsolt Rontay Boriskának, Hunyady Józsefnek és a Mujkót alakító Faludy Károlynak.

Október 4-én az operatagozat két új énekese, D'Albaredo és Schubert Jenny a *Bajazzók*ban mutatkozott be a „téli" közönségnek. (A nyári szezon nagysikerű

*Parasztbecsület*je és az olaszok által adott, jól sikerült koncert után döntött az igazgató a felvételük mellett.) Az ifjú (alig 19 éves) szoprán hanganyaga nem elsőrendű, de azzal, ami van neki, remekül bánik. Ferrari kitűnő mint énekes és mint színész is – írta róluk az Arad és Vidéke a szintén sikeres *Bajazzók*-előadás után. Jelenlétük újabb lendületet adott az operajátszásnak, októberben 5-én és 10-én a *Traviata* következett (A tévedt nő címmel), 16-án a *Parasztbecsület.*

Október 20-án játszották először Aradon a később világsikert elért *Víg özvegy*et, amely a szezon „slágere" lett az itteni színpadon. A darab elég nehézkesen indult el a népszerűség útján, mint eddig a legtöbb Lehár-operett. Az 1905. december 30-i ősbemutatóra együtt utazott ki Bécsbe Beöthy László, a Király Színház híres igazgatója és a sajtóban hangadó magyar zenekritikus, Jenő Ubul, de nem tetszett nekik a darab, így aztán az operettet Polgár Károly pozsonyi társulata ismertette meg a magyar közönséggel, utána meg Szendreyék. A fővárosban először a Magyar Színházban került színre 1906. november 27-én, és nem várt, fantasztikus sikert aratott, Leszkayék táblás házakkal játszották a szezon végéig.[16]

Elsősorban az operett remek muzsikája hatott, amely már nem a magyar zenei világhoz, hanem a nemzetközi operetthez kötődött. De vonzotta a közönséget a politikai célzatoktól sem mentes frivol, ironikus hangvétel is. Mindenki értette, hogy a színhelyként megjelölt Pontevedro, melynek párizsi követségén játszódik a darab, azonos Montenegróval, amely a köztudatban a Balkánt jelentette. Európának ez a területe a félfeudális viszonyairól volt hírhedt, zavaros politikai ügyei a vicclapok kedvenc témái voltak. És tetszett a közönségnek a diszkrét erotika is, amely átlengte a darabot.[17] Az Arad és Vidéke így ír róla: „Strauss feltámadt, és új nevet nyert a Magyarországról elszármazott Lehár személyében (...). Szív, hangulat, ötletesség jellemzi a művet, nem csoda, hogy a német színpadokon, Bécsben, Berlinben óriási sikerrel ment. Az operett alapjaiban és felépítésében német muzsikája a magyar lelket is bűvkörébe vonja, de tőlünk távolabb áll. A meséje azonban korántsem olyan értékes, mint a zenéje." Az aradi szereplők kitettek magukért, Kaposy Józsa Glavári Hanna szerepében önmagát múlta felül, a Danilót játszó Nyárai kiválóan énekelt, zseniális színész, bár az eredetieskedést most is túlzásba vitte. A másik páros alakítói, Fenyvessi Margit (Valencienne, Zéta nagykövet felesége) és Faludy Károly (Rossillon követségi attasé) hangilag és játékukkal egyaránt megfeleltek a hol humoros, hol szentimentális szerepüknek. A darabot pazar fénnyel állították színpadra, a rendezés ötletes, Tilger karmester és a zenekar színvonalas produkciót nyújtott. (Arad és Vidéke, október 21.) Az operettben Hannát március elején Zilahyné, a hónap végén két alkalommal Szoyer Ilonka, júliusban, a nyári idényben pedig a kassai primadonna, Aradi Aranka énekelte. A mű aradi sikerét mutatja, hogy csak ebben az évadban 27-szer játszották, bár népszerűsége azért nem érte el a *János vitéz*ét.

Október 21-e a megyei kulturális élet jeles napja volt, a Kölcsey Egyesület rendezésében Pankotán felavatták a neves drámaíró, Csiky Gergely szülőházán elhelyezett emléktáblát. Az ünnepségen megjelent és beszédet mondott a Kisfaludy Társaság elnöke, Bérczik Árpád, a kolozsvári színházat Janovics Jenő, a budapesti Nemzeti Színházat Beregi Oszkár, az Országos Színészeti Akadémiát Kesztler Ede képviselte, a nagyszámú résztvevőt különvonat vitte a drámaíró szülőfalujába. Az Arad és Vidéke vezércikkben számolt be a „modern magyar dráma megteremtőjének, a pankotai géniusznak" a tiszteletére elhelyezett emléktábla felavatásáról. Farkas Ferenc versben köszöntötte a drámaírót. Érdemes ebből idézni, mert a költemény rejtetten sugallja, hogy a mindössze 15 éve elhunyt író alkotó művészete a 20. század elejére már nem egészen időszerű: „A tegnapot jöttünk ma ünnepelni/ A tegnapot, amely homályba hull./ (...) A tegnap kora, gerjedelme, harca/ S erkölcse/ melyre felépül a ma,/ Itt lebeg láthatatlan szellemalakkal,/ És valamennyi mintha szólana:/ A hiúságom még ma is tiétek/ Önzőbb nem voltam, mint vagyunk ma itt./ A boldogság titkát kerestem én is/ Osztálygőgötök még a tegnapi. (Arad és Vidéke, október 23.)

Október vége a Rákóczi-ünnepségek jegyében telt. A 261 éve elhunyt kuruc fejedelem, valamint Thököly Imre, Zrínyi Ilona és néhány bujdosó hamvait országos ünnepségek közepette október 27. és 30. között hozták haza Törökországból. A különvonat Orsovánál lépte át a Dunát, majd egynapos budapesti ünnepség után ért célba Kassán. Itt Rákóczit és Zrínyi Ilonát a kassai dómban, Thököly Imrét pedig a késmárki evangélikus templomban helyezték örök nyugalomra. A hamvak hazahozatala ebben az időben a király és a nemzet közötti megbékélés érzékletes jele volt. (Az 1906-ot megelőző években egyre mélyült a Habsburg-ellenesség, nőtt a feszültség Ferenc József és az egymást váltó magyar kormányok között. Az újratemetés engedélyezését egyébként még Tisza István kormánya harcolta ki 1905-ben.)[18]

A hamvakat szállító vonat útvonala nem érintette Aradot, de a város ettől függetlenül ünnepelt. Az országos ünnepség különböző helyszíneire különjáratokat indítottak, a Városházán ünnepi közgyűlés volt. A színházban október 26-án a Vígszínházzal egy időben tartottak díszelőadást, Rákosi Viktor négyfelvonásos történelmi színművét, a *Rákóczi fiá*t mutatták be. „A darab nem válik a szerző becsületére" – vallja az Arad és Vidéke az előadás után –, már maga a téma sem volt méltó a megemlékezésre. Az események 1735-ben játszódnak, az elfásult Rákóczi-fiú nem tudja értékelni apja érdemeit. Az aradi előadás sem tartozott a legjobbak közé, a címszerep nem volt Kesztlernek való, az alak az ő megformálásában nagyobb hőssé alakult, mint amilyennek a szerző megírta, Beregi Sándor Jávorkája sem sikerült igazán hitelesre. November 9-én ismét ünnepi műsor Aradon, itt is ugyanazt adták, mint Kassán és Budapesten. Elhangzott a Rákóczi-nyitány, majd két rövidebb alkalmi darab: Prónay Antal műve, a *Rákóczi zászlója* és *A regéci kisharang*. A díszelőadást ingyen ismételték

meg ugyanaznap délután a Munkásotthon tagjainak, 14-én pedig a diákoknak. (Egy jellegzetes „kiszólás" a színügyi bizottság üléséről: az ingyenjegyek hallatán Institoris Kálmán indignáltan kérdezte: az én gáji parasztjaimmal mi lesz, nekik miért nem jár ugyanez?)

A Rákóczi-ünnepségek folytatásaként 1907. március 15-én Herczeg Ferenc *Ocskay brigadéros*a került színre, május 8-én pedig Fényes Samu *Kuruc Feja Dávid* című drámája a szerző jelenlétében. Az előadást a református egyház javára szervezték. (Az ügyvéd-írótól az évad folyamán még az 1905 novemberében bemutatott *A csöppség* című énekes vígjátékot tartották műsoron.)

Újdonság a kuruc-témában Lamperth Géza drámája, a *Veér Judit rózsája* 1907. január 25-én, amelyre nagy buzgalommal készült a társulat, de nem sok eredménnyel, „mert szép darab ugyan, de nem színpadra való" – írja róla a helyi napilap. A dráma témája a „kuruc" lány és a „labanc" férfi közötti szerelem, a főbb szerepekben Hunyady Józsefet (Veér Tamás), Kápolnay Juliskát (a lánya, Judit), Kesztler Edét (Both) láthatta a közönség. (Arad és Vidéke, január 27.)

Hazafias szellemben díszelőadással emlékeztek az aradi vértanúkra is 1906. október 6-án és 7-én. Ezúttal a már sokszor játszott, pozitív hangulatú látványosságot, az *Aranylakodalma*t tűzték műsorra, melyben a történelmi játék szerzőpárosa (Beöthy – Rákosi) 50 év távlatából idézi fel a forradalom és szabadságharc eseményeit. A darabbeli idős házaspár 1848 márciusában kötött házasságot, a családi körben tartott „címadó" ünnepségen felidézik az akkori időket, és szavuk nyomán felelevenedik a „történelem". Február 7-én az 1848-as aradi harcokra ugyancsak díszelőadással emlékeztek Verő György *1848 – Hadak útja* című darabjával.

Január 18-án szintén történelmi tárgyú alkotás, a Mátyás korát idéző *Szép Ilonka* című énekes játék került színre. Szövegét Vörösmarty népszerű elbeszélő költeménye nyomán Szávay Gyula és Vágó Géza írta, „édes" (édeskés) zenéjét Szabados Béla szerezte. Az aradi kritikus szerint a szövegkönyv szép és érzésekben gazdag, de az esemény, a mozgás benne kevés, az eredeti történetben sincs három felvonásnyi cselekmény. Mátyás nadrágszerep, Kaposy Józsa játszotta, gyönyörűen énekelt, de alakításában az ifjú uralkodó „lelkületét" nem sikerült hitelesen ábrázolnia. Bűbájos Ilonka volt Harmath Józsa, Hunyady pedig „tősgyökeres magyarossággal" formálta meg Peterdy alakját. Marcio szerepében Nyárai „ízetlenkedett, meghalna, ha nem túlozna." A rendezés elsősorban a látványosságot szolgálta, eléggé komikus hatást keltett, hogy a „vitézek díszmagyarban vadásztak". (Arad és Vidéke, január 19.) A zenés mű az évad folyamán nyolcszor került színre, június végén Peterdyt Gál Gyula alakította.

A többi zenés-hazafias újdonság nem túl sikeres. A címszerepben Rontay Boriskával december 14-én mutatták be Czobor Károly legújabb operettjét, a *Rab Mátyás*t, amely szintén a dicső uralkodóról szól, annak fiatal korát, a prágai rabság éveit idézi, Gitát Kaposy Józsa énekelte. A darabot a népszínházi ősbe-

mutató után az tette híressé, hogy ennek sikertelensége és a címszerepet játszó Fedák Sári teljesíthetetlen anyagi követelései vitték öngyilkosságba a csőd szélén álló színházi intézménynek az igazgatóját, Vidor Pált.[19] Az operettet Aradon mindössze háromszor adták, pedig szép kivitelezésben, színvonalas előadás keretében került színre.

Nem sokkal szerencsésebb a februárban színre került Pásztor Árpád-darab, *A harang* című háromfelvonásos legenda, amely ugyancsak három előadást ért meg. A mű az úgynevezett „fehér" darabok sorát gazdagította, így nevezték azokat a műveket, amelyek abszolút erkölcsösek voltak. Az érzelmes történet, melyhez Buttykay Ákos és Kacsóh Pongrác szerzett ideillő, finom hangszerelésű zenét, arról szól, hogyan jutott haranghoz egy nagyon szegény falu temploma.

A drámatagozat repertoárja jelentősen bővült ebben az idényben, az évad végi statisztika szerint (beleszámítva az októberi darabokat is) 22 újdonságot mutattak be. Ebből 16 dráma és szomorújáték (köztük *Az ördög cimborája, A regéci kisharang,* a *Veér Judit rózsája, A tolvaj, Az ösztön,* a *Rákóczi fia,* a *Szocialisták,* a *Salome,* a *Déryné ifiasszony (*ennek műfaji megjelölése regényes színjáték), *A harang* (legenda), 5 pedig vígjáték (többek között *A koalíció,* a *Gróf Hamlet, Az Ördög*), valamint egy népszínmű: az *Ipamuram.*

Közülük az első igazán jelentős alkotás *Az ördög cimborája*. A dráma szerzője, George Bernard Shaw (1856–1950) a 20. század egyik legnépszerűbb ír származású írója, akinek a műveit – Shakespeare után – a legtöbbet játszották az angol színpadokon. Az 1897-ben írt, máig népszerű, 1777-ben játszódó dráma az amerikai függetlenségi háború korát idézi, és benne a szerző megsemmisítő bírálatot mond az angol gyarmatosító háborúról, ezért Angliában botrányt váltott ki, de az Egyesült Államokban nemzeti dráma lett. Ebben hangzik el a híres, még ma is aktuális mondat: „Meggondolta, tábornok úr, hogy városokat bevehet, csatákat megnyerhet, de egy nemzetet sosem hódíthat meg."

A modern hangú dráma – a szerzőre jellemzően – ennél sokkal többet mond, Budapesten az 1906-os bemutató után a konzervatív sajtó fogadta lelkesen, mert elsősorban a történelmi témára, a függetlenségért folytatott harcra figyeltek, és a „magyar ügy" adaptációját látták benne. Ami pedig sajátosan „shaw-i" és modern volt a darabban, az valahogy háttérbe szorult. Ezzel is magyarázható a darab akkori felemás fogadtatása a Vígszínházban, ahol márciusban bemutatták, mindössze tizenöt előadást ért meg.[20]

Aradon 1906. november 1-jén adták először. A helyi kritikus az előadás után a dráma értékeit hosszan taglalja. (A rendkívüli alkotás a bírálatban is rendkívüli méreteket követel – vallja Farkas Ferenc az „értekezés" bevezetőjében), de a pestiektől eltérően nem a dráma hazafias tartalmával foglalkozik, hanem főként annak filozofikus mondanivalójával. Szerinte a „világirodalom legjobb alkotásai közé tartozó darab – előnyére – tele van anakronizmussal." Amit

a darab főszereplője, Dudgeon Richard a 18. században játszódó műben mond, „azt csak Marx és Nietsche tudományos és bölcseleti rendszerezése után vallhatta kincséül a világ, de ez a kincs ma is csak a kiváló gondolkodóknak van birtokában (...)".

Aztán sorra veszi azokat a nietschei és szocialista eszméket, amelyek szerinte jelen vannak a műben. Többek között ezt írja: „A házasságon alapuló családi élet, a vallás meghatározásaiban szenteskedő istenimádat ellen dörög filippikákat a mű főszereplője, Richard, a világos fejű amerikai", aki inkább a „derék, becsületes ördög" szolgálatába áll, minthogy elfogadja azt a hazug istent, akit a szenteskedő hívek kreáltak. Az aradi kritikus szerint a műnek ez az eszméje a nietschei gondolat („az Isten meghalt") drámába foglalása. Továbbá a műben „a szerelem istennőjét is letaszítja a szerző a trónjáról", amikor kiderül, hogy szó sincs szerelemről, mikor Richard, „az ördög cimborája" Anderson lelkész helyett felakasztatná magát. Nem a lelkész felesége iránti „odaadás", hanem a saját önbecsülése nem engedte, hogy „a tévedésből neki szánt kötelet más nyakába terelje."

A színészi játék értékelésében elsősorban azt tartja szem előtt, hogy „ennek a darabnak csupa élet a levegője", és csak a „megjátszástól mentes," természetes alakításokat tűri el. Ennek a jegyében bírálja Kápolnay Juliskát, aki „szépen" játszott ugyan, de nem volt elég közvetlen és természetes, dicséri azonban a Richard öccsét, Kristófot alakító Borbélyt és a gonosz anyát játszó Bácsnét, akik minden póz nélkül formálták meg szerepüket. Kesztlert Richard szerepében pedig azért rója meg, mert „rendszert akart bevinni az alakításba", holott a szerző csak őserejű egyéniséget akart megrajzolni, aki nem tanulta bölcsességeit. Anderson lelkészt elfogadhatóan Hunyady formálta meg. (Arad és Vidéke, november 3.)

A másik világirodalmi rangú újdonság Oscar Wilde (1854–1900) *Salome* című egyfelvonásos drámája. Az ír származású szerző a köztudatban elsősorban a botrányairól volt híres, az aradiak az előző évadban bemutatott *Lady Windermere legyezője* révén ismerhették a nevét. A *Salome* című, 1891-ben francia nyelven megírt drámája körül is nagy volt a lárma, a darabot Angliában be is tiltották (1905-ben Richard Strauss operát írt belőle). A mű bibliai témát dolgoz fel, főhőse a kegyetlenségéről és bujaságáról elhíresült zsidó hercegnő, a végzet asszonya, aki Szent Jánost lefejeztette. Wilde a történetet a szakirodalom meghatározása szerint „dekoratív-szecessziós-dekadens szellemben tárgyalja, rejtett-fojtott erotikával, káprázatos nyelvművészettel."

Aradon 1907. április 24-én került először színre (együtt Heltai Jenő *Karácsonyi vers* című egyfelvonásos vígjátékával). A bemutatót elsősorban az erotikus tartalom miatt nagy izgalommal várták a helyiek, de ilyen vonatkozásban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A kritikus szerint Kesztlerné a címszerepben dicséretes és szép alakítást nyújtott, de az érzékiséget nem tudta meg-

Maud Allan mint Salome

játszani, „az ő Saloméjától Heródes nem bomlik meg". Kesztler mint Heródes „őszintén törekedett a szörnyeteg festésére, de túlzás lett belőle, üvöltött, mint a núbiai párduc, olyan arckifejezéssel, mintha olajban főznék", egyedül Hunyady volt hiteles János próféta szerepében. A rendezés, a díszletek sem keltettek illúziót.

A darabot a kritikus így értékeli: „Az egyfelvonásos dráma buja, keleti színekben pompázó bűbájos látomás, vérlázítóan buja történet, ragyogó színekben írt himnusz a testiségről, mely forrásul szolgálhat az igazi gyönyörnek, de a normális érzékiségnek megvannak a maga határai, ezen túl beteges. A *Salome* szereplői ez utóbbi körben mozognak, bénító, lesújtó, visszataszító, ami nem ábrázolható, annak nem lehet a művészi mértékét számba venni". (Arad és Vidéke, 1907. április 25.)

Erotikus Salomét láthattak az aradiak 1907. március 11–12-én este, amikor Miss Maud Allan táncolta el Salome álmát. A „csodatáncosnő" lila fényben, csak ékszerekkel borított kebellel lejtette érzéki mutatványait két este, természetesen zsúfolt ház előtt.

1907. január 31-én a „jól megcsinált darabok" francia mestere, Henry Bernstein *A tolvaj* című drámája a premier. A darab arról szól, hogy egy „igazi úriasszony" hogyan veszíti el a becsületét azért, hogy férjének tetszésére öltözködjék. „Lop, hazudik, ámít szerelemből. A mű lenyűgözi a logikát, bilincsbe veri az okoskodást, s odaláncolja a nézőt a színpadhoz, de az előadás után, ahogy megszűnt a káprázat, s az idegek játéka elcsendesült, belátunk az alkotás nagy

hibáiba: lélektana annyi, hogy elámít vele" – írja a kritikus az előadás után. A darab sikeres volt, a diadal oroszlánrésze a Voisin Richardot és feleségét, Maria-Luise-t megformáló Kesztler házaspáré, akiknek alakításában „a szerelmes turbékolástól a fékeveszett, vad indulat tombolásáig az érzelmek összes fokozatát láthattuk." (Arad és Vidéke, 1907. február 1.)

A március ötödiki újdonság a magyar írófejedelem, Herczeg Ferenc *Déryné ifiasszony* című drámája, amelyről az Arad és Vidéke kritikája a dicséret legmagasabb fokán szól: ez a szerző legnépszerűbb darabja, amely osztatlan elismerést érdemel. A mű találó korrajz, egy darab élet a múlt század színészküzdelmeiből, a téma Szepessy gróf és Déryné önfeláldozó szerelme. A helyi előadás színvonalas volt, a címszerepben Novák Irén kabinetalakítást nyújtott, akárcsak Delli Lajos Szepessy grófként, meggyőző volt Beregi Sándor mint a fiatal Egressy Gábor, valamint Harmath Józsa Szentpétery Zsuzsika szerepében. (Arad és Vidéke, 1906. március 7.) A drámát hétszer játszották az évadban.

Az igazi kasszasikernek számító újdonság Molnár Ferenc *Az Ördög* című drámai alkotása, amelyet a szezon végén, május 6-án mutattak be. A darab Molnár első, nagy feltűnést keltő, sikeres vígjátéka (bár *A doktor úr* című bohózatát 1902-ben telt házakkal adták Aradon is). A premier április 10-én a Vígszínházban volt, és „hihetetlen siker lett – írja róla Hegedűs Géza –, talán nem is volt a fennállása óta olyan drámája a Vígszínháznak, melyet annyiszor játszottak mindig telt ház előtt, mint ezt (...)." Ebben a szerző „olyasmit adott, amit már sokan adtak előtte, csak ebben a sajátos, mámorító vegyületben még senki. (...)." Az Ördög felléptetése nemcsak azt szolgálta, hogy a szereplők kimondhassák azt, ami egyébként nem volna lehetséges, hanem szimbólum: az ösztön megszemélyesítője. A darab legfőbb érdeme a tökéletesen adagolt, pontos hatásra felépített, mindig meglepni tudó dialógus, de elsősorban azért volt merészen új, attól vált modernné és izgalmassá, hogy meg merte írni – a prűd közönség számára is elfogadható módon – a vágykielégítés, a törvénytelen szerelem himnuszát.

A vígjáték hamar elindult a nemzetközi ismertség útján, 1907-ben megnézte az előadást a Pesten akkor vendégszereplő, híres olasz színész, Ermete Zaconi, aki azonnal lefordíttatta, és a címszerep eljátszásával világsikerre vitte a darabot, az olasz városok mellett bemutatták Bécsben, Berlinben, New Yorkban, később többen is megfilmesítették.[21]

Kevés magyar drámaíró ért el olyan sikereket külföldön, mint amilyet Molnár a 20. század tízes éveitől kezdődően Európában, majd Amerikában. A világhírű szerző egy 1921-es interjúban arról számol be, hogy *Az Ördög*öt Amerikában egyszerre négy színházban játszották, és a megírása óta eltelt 14 évben összesen 364 amerikai, 200 német, 43 olasz és 32 magyar színpadon mutatták be.[22]

A közönségnek Aradon is tetszett a darab, telt házakkal adták, a kritikus azonban az igazi problémák felvetését hiányolja belőle: „Molnár a lélek legrej-

NEMZETI SZINHÁZ.

Aradon, 1914. évi február 7-én szombaton

C. Bérlet. 158. szám. C. Bérlet. 158. szám.

AZ

ÖRDÖG

Vígjáték 3 felvonásban. Irta: Molnár Ferencz

Személyek:

László ...	Várnai Jenő	3.)	Tilgerné Teréz
Jolán ...	Kiss Mariska	4.) hölgy	Várnainé
János ...	Delli Lajos	5.)	Thomai M.
Az ördög	Szendrey Mihály	6.)	Fekete I.
Elza ...	H. Harmath Józsa	Egy ur	Barics Gyula
Selyem Cinka	V. Asztalos Mici	1-ső ur	Kahler Károly
András...	Olasz Lajos	Az egyik	Keller István
Kövér asszony	Benkőné	A másik	Nagy Dani
1.) hölgy	Dellinné	Egy ötlés ur	Szabó Lajos
2.)	Bizza Ilona	Inas ...	Lenkey György

A bérlet III-ik részlete február elsején vált esedékessé, kérem a n. é. bérlő-közönséget, hogy a bérletet a szinházi pénztárnál befizetni sziveskedjenek.

A perzsaszőnyeg diszitések SCHWARTZ ZSIGMOND szőnyegáruházából valók.

Előkészületben: „Tökéletes teleség“ Lehár operettje.

Helyek megnevezése.	Rendes esti		Elővételi		Délutáni rendes		Elővételi délutáni	
	Helyárak							
	K	f	K	f	K	f	K	f
Proszcenium nagy páholy	16	20	17	20	9	20	10	20
Nagy közép-páholy az első emeleten ...	14	20	15	20	8	20	9	20
Alsó vagy első emeleti páholy	12	20	13	20	7	20	8	20
II. emeleti nagy páholy	11	20	12	20	6	20	7	20
II. emeleti páholy	7	20	8	20	4	50	5	—
Földszinti támlás ó. 1. 2. 3. sor	3	10	3	30	1	70	1	90
„ „ a 4. 5. 6. 7. sorban...	2	50	2	70	1	40	1	60
„ „ a 8. 9. 10. 11. 12. 13. sor	2	10	2	30	1	20	1	40
Másodemeleten erkély 1-ső sorban... ...	1	80	1	96	1	—	1	10
Második emeleten erkély 2. és 3. sorban	1	30	1	40	—	70	—	80
Második emeleten erkély 4. és 5. sorban	1	06	1	16	—	60	—	70
Harmadik emeleten erkély első sor köz'p	1	06	1	16	—	60	—	70
Harmadik emelet erkély középen és a többi sorban oldalt vasár- és ünnepnap 86 fill.	—	66	—	76	—	50	—	60
Karzat középen...	—	42	—	42	—	32	—	32
Karzat oldalon...	—	22	—	22	—	22	—	22
Földszint és I. emeleti páholy fülés ...	3	10	3	30	1	70	1	90
Zenekari ülés	3	10	3	30	1	70	1	90

Kéretik a jegyet váltó n. é. közönség, hogy a birtokukban levő jegyekre kösbeszvételkor a dátumot megnézni el ne mulasszák.

160. előadás

Holnap, vasárnap február 8-án két előadás.

Délután fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal:

Katonadolog

Nagy operette 3 felvonásban.

Este fél 8 órakor rendes helyárakkal:

A. Bérlet. 124. szám. A. Bérlet. 124. szám.

A falu rossza

Népszinmű.

Tisztelettel:

Szendrey Mihály

tettebb mélységeit kutatja, a kifürkészhetetlen tengert akarja festeni az ördög segítségével, de a vihart csak egy dézsa vízben ábrázolta, ahelyett, hogy búvárharangba ülve leszállna a mélységekbe, egy centiméter mélyre ereszkedett alá, és mit kezdjen az ördög a dézsa víz kereteivel? Mit ért el a szerző azzal, hogy az ember második énjét, a belső tanácsost és kerítőt megszemélyesíti? Megsza-

badult a cselekvés tettekben való megokolásától. Színre hozott egy urat, akinek merőben más a mértéke, akit a mi logikánk nem kötelez, tehát garázdálkodhat szabadon (...), így Molnár jobban tudja a közhelyvázakra a tetszetős ruhát felaggatni. Voila – ez az én hatalmam: sikerült neki a hat éve egymás után vágyakozó, becsületes szerelmeseket belevinni a házasságtörésbe.

Nyelvezete, beszéde szép, ötletes, de időnként kiélezett, kierőszakolt (...). Nem haladja túl egy átlagos francia esprittel megírt alkotás színvonalát. Az ördög színpadra vitele a színészek számára azonban remek játszási lehetőség. A címszerepre aligha találhattak volna egyéniségében illőbb alakot, mint Szendrey, aki bravúros közvetlenséggel formálta meg az Ördögöt. (...) Az asszonyt, Jolánt alakító Novák Irén és Jánost, a hódító festőt megformáló Delli Lajos ahelyett, hogy enyhítették volna a szerző tévedését, még el is túlozták, nem a vérük hajszolta őket egymás karjaiba, hanem az ördög praktikái". Igazi jó alak a modell (Körösi Juci) és a szerelmes úrilány (Harmath Józsa). A jelentéktelen férjet, Lászlót Várnay Jenő formálta meg. A különös levegőjű újdonságot a közönség lelkesen fogadta. (Arad és Vidéke, 1907. május 7.)

Szép siker (hét előadás) Aradon a neves fővárosi író, újságíró, közéleti személyiség, Csergő Hugó december végén bemutatott szellemes háromfelvonásos vígjátéka, a *Lovag úr,* amelyben sajátosan keveredik a lovagkor és az író jelene, az írógépek kora. György apród szerepében ezzel a darabbal búcsúzott (egy időre) az aradi színháztól a színészi pályáját itt kezdő Beregi Sándor.

Öt alkalommal került színre Porzsolt Kálmán *Az asszony* című négyfelvonásos színműve (bemutató november 29.), áprilisban Gál Gyula is fellépett benne, Petheő Lorándot játszotta.

A többi újdonság nem hozott be sok nézőt a színházba, annak ellenére, hogy szép kivitelezéssel, felkészült színészekkel mutatták be ezeket. (A kritikus szerint a darabokban volt a hiba.) Ilyen többek között *Az ösztön* című színmű (szerző Kistemaekers), amely egy egészen sajátos szituációról szól: a férj menti meg a felesége szeretőjének életét.

Mindössze kétszer került színre Farkas Pál *Bálványok* című darabja, amelyben Etelt, a bálkirálynőt Kápolnay Juliska, a léha ficsúrt Mariházy elsőrendűen alakította. Ugyanennyiszer játszották Mocsáry *A koalíció* című vígjátékát, ez a cím ellenére nem politikai tárgyú. A jövendő após (alakítója Várnay) és az anyós (megformálója Benkőné) lépnek benne szövetségre az eladó lányuk (alakítója Zalay Margit) érdekében. A kritikus szerint a színészek jól játszottak, de maga a mű gyenge alkotás, elavult ötletek sorozata.

Megtelt a színház a szórakoztató, bár igen hosszú, ötfelvonásos Tristan Bernard-vígjáték, a *Gróf Hamlet* előadásain, a fontosabb szerepeket Várnay, Mariházy, Harmath Józsa játszotta.

A felújítások közül elismerően ír a kritika Gorkij *Éjjeli menedékhely*éről, amelyben egy sor kiváló alakítást láthatott a közönség. Vajska Pepelt Kesztler

játszotta kitűnően, ez annak idején, 1903-ban Aradon Somlay Artúr szerepe volt, a Színész – Mariházy, Vaszilissza – Kesztlerné, a Zarándok – Várnay. A drámát nem adták a Zilahy-korszak óta, mégsem volt telt ház – háborog a kritikus –, mert a közönség „érdektelen, figyelmetlen és igazságtalan." (Arad és Vidéke, 1907. március 19.)

Ugyancsak színvonalas előadás 1906. december 21-én a *Crampton mester* Újházi Edével a címszerepben. Nem először játszotta Újházi ezt a szerepet Aradon, ám a közönség minden alkalommal újra látni akarta, így most is telt házzal ment. A kritikus így ír az alakításról: mintha Hauptmann Újházi számára írta volna ezt a darabot, a színész együtt élt a szereppel, Crampton jellemét a legtermészetesebb eszközökkel formálta meg, a póznak még a nyoma se látszott az alakításon. Nem maradtak el tőle a helyiek sem, különösen sikerült volt Gertrúd szerepében Harmath Józsa alakítása.

Március elején a népszerű művész újra jött, műsora nagyon sokszínű: az *Országgyűlési szállás, A vén bakancsos* címszerepe után *A velencei kalmár* uzsorását játszotta. Ezen az előadáson olyan telt ház volt, hogy a zenekari árkot is kiadták. (Újházinak ez az alakítása viszont nem nyerte el a kritikus tetszését, szerinte a színész egy kissé „lágy, jóindulatú" Shylockot hozott színpadra.) A darabban Antoniót Hunyady József, Portiát Kápolnay Juliska, Nerissát Körösi Juci alakította.

Botrányosra sikerült azonban a másik nagy Shakespeare-dráma, a *Hamlet* színpadra vitele 1907. január 17-én. Hamlet anyjának megformálását Bácsnénak szánta a rendező, az ő gazdag repertoárjában ez a szerep is benne volt, január 11-én ezt az idős színésznő el is játszotta, de utána súlyosan megbetegedett, és nem is volt remény arra, hogy újra színpadra álljon. (Márciusban harmincháromszínpadon töltött esztendő után vissza is vonult.) A darabot azonban nem akarták levenni a műsorról, így jól jött, hogy az egykori színésznő, Szabó Mária, aki ebben az időben a technikai személyzet tagja volt, vállalkozott a nem könnyű feladatra, hogy január 17-én átvegye Bácsné szerepét, de a színvonalas megvalósítás már meghaladta erejét. „Megbocsáthatatlan bűn" volt, hogy Gertrúdot a színház kellékese alakította – írta a kritikus az előadás után. Nem csillogott a többi szereplő sem. Kesztler Ede Hamletje „nem volt egységes jellem", ugyanakkor a színész szokásához híven ismét túljátszotta szerepét. Kesztlerné tévesen fogta fel Ofélia alakját, aki az ő megformálásában öntudatos, kemény személyiséggé alakult, Szathmáry pedig „bűnrossz" Claudius volt. A rendezés invenció nélküli, az összjáték színvonalon aluli volt. A kritikus végkövetkeztetése: ne játsszanak Shakespeare-t, ha nincsenek hozzá megfelelő szereplők. (Arad és Vidéke, 1907. január 18.)

A vígjátékok közül – többek között – ismét műsorra került Szendrey főszereplésével Bisson népszerű vígjátéka, Az *államtitkár úr.*

A zenetagozat 12 operát tartott műsoron, 34 operaelőadást tartottak, ezek bemutatása – vidéki mércével mérve – színvonalas volt. (A produkciók kisebb-

nagyobb fogyatékosságait a kritika előadásonként megírta.) Az évad folyamán két újdonság került színre, a *Tosca* és az *Ilka vagy a Huszártoborzó*.

Igazi nagysikerű helyi premier a *Tosca* című Puccini-opera 1907. február 9-én. A zenemű, amely Sardou (Aradon is játszott) azonos című drámája alapján készült, kissé megkésve ért el a Maros-parti városba, hiszen az ősbemutatója 1900 januárjában volt Rómában, a Magyar Királyi Operaház pedig Krammer Terézzel a címszerepben 1903 decemberében mutatta be először.

A zeneirodalom eme nagyságának híre már régen eljutott Aradra, de most került először az aradi közönség elé – közli a tényeket Farkas Ferenc kritikus az előadás után. Az idény legnagyobb művészi eseményének ígérkező bemutatót lázas várakozás előzte meg. A társulat több mint egy hónapig készült rá, és az előadás meg is felelt a felfokozott igényeknek. A rendezés „gondos" volt: a maszkok, a jelmezek remekek, a díszletek találóak. A két olasz énekes, Schubert Jenny és Ferrari D'Albaredo reálisan és igazi, viharzó olasz indulattal játszott, és remekül énekelte a két főszerepet. Ladiszlay hangja gyönyörű volt Scarpia szerepében, de alakítása egy kissé erőtlen lett, a sekrestyés Borbély volt. A szereplőket a II. felvonás után hatszor hívták a függöny elé.

Magáról az operáról így ír a kritikus: Puccini Verdi és Wagner között áll középen. Verdi hatása a dallamokban, Wagneré a hangszerelésben érvényesül. A mű hatalmas alkotás, „a legelső ütemekkel megragadja lelkünket (...), benne a zene szerves egységbe forr a cselekménnyel. A szöveg és a zene együtt él, lüktet, ragyog. Fenséges az első felvonás egyházi kara, a II. felvonás hálaadása megrázza a hallgatót. A III. felvonás előtti közzene a legremekebb hangulatfestés, ilyet a legnagyobbaktól se hallottunk eddig". (Arad és Vidéke, február 10.)

A *Tosca* mellett újdonságnak számítható még a január elején bemutatott Doppler Ferenc-mű, az *Ilka,* hiszen ezt az 1860-as években adták elő itt utoljára. A magyar operajátszás hőskorából származó darab a 20. századra már igencsak elavult, olvasható az előadás utáni bírálatban. (Ebben az évadban háromszor játszották.) Az előadás érdekessége, hogy Istvánt, a gróf ispánját Ferrari D'Albaredo, az olasz tenor játszotta, aki akkor még alig tudott magyarul. A címszerepet Kaposy Józsa énekelte, Zita, a cigánylány Fenyvessi Margit volt. Sikeres felújítás december közepén a *Faust* D'Albaredóval, Schubert Jennyvel, Ladiszlayval a főbb szerepekben.

A vendégénekesek közül a fővárosi Operaház szép hangú koloratúr szopránja, Márkus Aranka lépett fel október 25-én *A trubadúr*ban, Leonórát énekelte, Manrico – Ferrari, Luna gróf – Ladiszlay, Azucenna – Fenyvessi Margit. November közepén ismét jött a kiváló francia énekesnő, Yvonne de Treville, aki Gildát énekelte a *Rigolettó*ban, majd december 3-án Rosinát *A sevillai borbély*ban, partnerei is vendégek, Figarót Mihályi József, Bartolomeót Hegedűs Ferenc énekelte, Almaviva a helyi Ferrari D'Albaredo volt. December 5-én a vendégek a helyiek közreműködésével koncertet is adtak. A kritika dicséri mind a ven-

dégénekeseket, mind magukat az előadásokat. (Arad és Vidéke, 1906. november 24., december 5.)

1907 februárjának végén a bukaresti opera kiváló énekese, Nicolae Corfescu (a színlapon Corfesco Nicola) lépett fel a *Rigolettó* címszerepében, valamint a *Parasztbecsület*ben és a *Bajazzók*ban (a két utóbbi egy előadás keretében került színre). „Ritka zenei élményben volt részünk – írta a kritikus az előadások után –, Corfesco a hangok birodalmának szuverén uralkodója." (Arad és Vidéke, 1907. március 1.) Március végén Jiraszek Ilona énekelte Rechát *A zsidónő*ből (Eleázár – Ferrari, Brogny bíboros – Hunyady József).

Április 6-án az *Ernani*ban Elvira szerepében Wlassák Vilma mutatkozott be szerződtetés céljából, „terjedelmes, minden fekvésben zengő a hangja, könnyen és biztosan birkózik meg feladatával, koloratúrája fényes, jó iskolája van" – dicsérte a kritikus az előadás után. (Arad és Vidéke, április 7.)

A bemutatkozó szoprán legközelebb április 22-én a *Carmen* Michaeláját énekelte, a címszereplő ezen az előadáson Fodorné Aranka az Operaházból. „Tragikusan szép" alt hangja van – olvasható róla a sajtóban –, játéka méltó volt az énekéhez. (Arad és Vidéke, 1907. április 23.)

A zenés művek jelentős részét az operettek tették ki, ezek színpadra állítását nagyon megnehezítette, hogy a társulatnak nincs igazi primadonnája, Rontay mutatós színházi jelenség, jól táncol, de az énekhangja nem volt alkalmas a nagy hangot igénylő szerepekre, Fenyvessi Margitnak és Kaposy Józsának szép hangja volt, de sem mozgásuk, sem egyéniségük nem „primadonna" jellegű. (Kaposy debreceni visszaszerződtetése ellen Ady már 1899-ben tiltakozott az ottani sajtóban, és a művésznő adottságai azóta nem javultak.) Ilyen háttérrel *A víg özvegy*en kívül csak még egy operettújdonság kerül színre, *A milliárdos kisasszony*, amelynek országos sikere a bécsi operett népszerűségének ismételt feltámadását jelezte. Ennek zenéjét a *Tavasz* című operetthez hasonlóan ugyancsak Josef Strauss műveiből állították össze. A mű Aradon is megért 11 előadást (bemutató 1906 novemberében).

A régi darabok közül továbbra is népszerű a *Gül baba,* ebben az évadban is 10-szer játszották, a címszerepet márciusban az aradiak egykori kedvence, Zilahyné Singhoffer Vilma énekelte. Emellett műsoron volt többek között *A koldusgróf*, a *Svihákok,* az *Üdvöske*, és címszerepben Hunyadyval a *János vitéz*. *A bőregér*, a *Szép Heléna* Szoyer Ilonka vendégszereplése alkalmával került színpadra, a *Nebáncsvirág* pedig a téli szezon végén, abban az időben, mikor Wlassák Vilma már a társulat tagja volt.

Szerencsés vállalkozás volt 1907 januárjában a helyi nevezetesség, Nikolics Döme *Leányrablás* című, román–magyar viszonyt tárgyaló népszínművének felújítása, amelyet táblás ház nézett végig. (A mű 1898 januárjában került először színre, és kirobbanó sikert aratott mind a magyar mind a román nézők körében.)[23]

Az évad utolsó hónapjaiban (lényegében már márciustól) egymást érik a neves vendégszereplők mind a drámai előadásokon, mind az operettekben. A március eleji Újházi-fellépések után 27-től Jászai Mari jött három estére, a *Lady Windermere legyezőjé*ben Mrs. Erlynne-t játszotta, az *Essex gróf*ban Erzsébetet, valamint a *Stuart Mária*ban a címszerepet. A közönség lelkesedése változatlan, még a zenekari üléseket is megvették, de a kritikában – nagyon finoman megfogalmazva ugyan – ott van, hogy ez a „tragikus játékstílus" már csak tőle fogadható el, nincs is méltó utódja. „Mrs. Erlynne szenvedését, igazi anyaságának megformálását másképpen is el tudjuk képzelni, mint ahogy ő tolmácsolta, de játéka minden szava, mozdulata olyan egyéni, hogy elfogadjuk, de követhetetlen. (…) Az iskola, amit teremtett, egyetlen tanítványt sem képes felmutatni."

Április elején Gyöngyi Izsó és Gyöngyi Jolán vendégszerepelt a Gyermekvédő Liga által szervezett jótékonysági előadáson. 13-án Ormosné Déry Blanka lépett fel Teca, az elvált asszony szerepében a férje, dr. Ormos Ede pozsonyi ügyvéd *Szocialisták* című zenés darabjában (zene Arany Jenő János). A mű a hódmezővásárhelyi munkáslázadásnak állít emléket. Modern társadalmi körkép bemutatására törekszik, megjelennek benne a szocialista eszmék, de csak „gyermekcipőben." (Arad és Vidéke, április 14.) Tizenhatodikától Gál Gyula szerepelt, többek között a *Lucifer* című drámában Alberti Alexandro tanár szerepében, valamint Porzsolt Kálmán *Az asszony* című vígjátékában. Április 28-tól Szoyer Ilonka jött (lásd előbb), május 3-tól pedig Csillag Teréz, aki többek között Szentirmaynét alakította *A dolovai nábob leányá*ból.

A téli évad utolsó előadásai május 6–7-én *Az Ördög*, május nyolcadikán jótékony célú előadás a református egyház javára, ebből az alkalomból a *Kuruc Feja Dávid*ot adták, majd május 9. délutánján a *Piroska és a farkas* című gyermekelőadással, este pedig *A víg özve*ggyel értek véget a társulat előadásai, de a téli színház kapui még nem zárulnak be. A hét végén (május 10–12.) az Uránia filmszínház tudományosfilm-vetítései következnek, majd a következő héten (május 13–17.) a Guerra vezette negyventagú olasz gyermek-operaegyüttes adott műsort. A kamaszkorú énekesek *A sevillai borbély*t, *Az alvajáró*t, a *Carmen*t és a *Don Juan*t mutatták be színvonalasan, de a közönség csak félig töltötte meg a színházat.

Az évadot felmérő statisztikát május 9-én közölte az Arad és Vidéke. Eszerint október 1-jétől május 9-ig 259 előadást tartottak, ebből 219 volt este (vagyis szenteste és nagypéntek kivételével minden este előadás volt), ebből 180 bérletes (tehát bérletsoronként 60) és 33 délután**.** Ezeken 30 újdonságot láthattak a helyiek, amelyből 22 próza és 8 zenés darab (4 operett, 2 opera, 1 népszínmű, 1 zenés legenda).

A színházat értékelő tárca május 3-án jelent meg az újságban (névaláírás nélkül csak szignóval). A sorok az igazgatót és a társulatot dicsérik: két év óta az együttes komoly művészi munkára törekszik, megbecsüli a közönséget,

szigorú kötelességtudattal tevékenykedik. Szendrey erős kézzel és sok szerencsével felvirágoztatta az aradi színjátszást, a közönség színházba járó kedve annyira megnőtt, hogy az igények kielégítése céljából sokszor még a zenekari árkot is „kiadták", az A-B-C bérletsorozat bevezetése bevált. Tartalmas a repertoár, amelyben nagyobb súlyt kaptak a drámai műfajok, zenei téren pedig nőtt a színvonalas operaelőadások száma. Jó és pergő előadásokat láthatott a közönség, sűrű volt a vendégjárás. Jó mind az opera-, mind az operettagozat. Ha sikerül nagyobb létszámú zenekart létrehozni, és Arad valóban az Operaház fiókszínháza lesz, akkor az aradi teátrum Magyarország legjobb színházai közé kerülhet. (Az államtitkár az egyik aradi látogatása alkalmával beszélt arról, hogy azt tervezi, az Operaház énekiskolájának frissen végzett növendékei a szakmai gyakorlatot a nagyobb színházak, többek között Arad operatársulatánál folytatják. Hasonló elképzelések voltak már Leszkay aradi direktorsága idején is, de ez akkor sem valósult meg.)

A téli szezon végén máshova szerződött Kaposy Józsa énekesnő (a kritikus értékelése szerint ő volt az együttes dalos pacsirtája), Borbély Sándor, a mindig ízlésesen játszó komikus és felesége, Baracsi Eszter segédszínésznő. Továbbá eltávozott a közönség körében igen népszerű Nyárai Antal, valamint a drámai hős szerepkörben igen jól teljesítő Beregi Sándor. (Arad és Vidéke, 1907. március 17.)

Elhagyta a társulatot Bácsné Maár Júlia (1848–1908), aki végleg visszavonult a színpadtól, ő kisebb megszakításokkal 1888 őszétől volt az aradi színház tagja (de már 1876 őszétől szerepelt itt egy évadot). Búcsúelőadása 1907. március 23-án volt, a *Rosenkranz és Güldenstern* című vígjátékban Kierborn bárónőt játszotta. A művésznő a következő évben, 1908. február 5-én halt meg, az utolsó hónapokban az egyedülálló asszonyt színészkollegái segítették anyagilag a javára rendezett előadásokkal.

Áprilistól az újonnan szerződtetett tagok egy része, Horti Sándor komikus, Wlassák Vilma énekesnő, Szilágyi Berta drámai színésznő, Kállay Jolán szubrett és Leövey Leó már felléptek az előadásokon. Többek között április 4-én Kállay Jolán és Leövey Leó *A víg özvegy*ben mutatkoztak be, Hannát illetve Danilót játszották, 6-án az *Ernani*ban Elvira szerepében Wlassák Vilmát láthatták az aradiak.

A nyári szezon június 9-én vette kezdetét, délután a *Csikós*, este *A víg özvegy* került színre a Nyári Színházban, az előadások július végéig tartottak, utána a társulat a szokásos mellékállomására, Hódmezővásárhelyre távozott. Ezt követően az aradi Edison Villanyszínház tartott vetítéseket, majd augusztus 10-től ismét az olasz gyermek-operaegyüttes jött Aradra. (*Carmen, Az alvajáró, A sevillai borbély, Don Juan, Parasztbecsület, Mari, az ezred lánya.*)

Szendreyék nyári repertoárja elsősorban könnyed, vidám darabokból állott, az újdonságok főként vígjátékok, operettek, de ezek sem túl értékesek

(*Táncos regiment* /vígjáték/, *A ságun* /operett/, *Víg szalmaözvegyek* /bohózat/ stb.). Júliusban Tapolczai Dezső szórakoztatta a publikumot bohózatokban, könnyed énekes vígjátékokban, operettekben. Az ennél is könnyedebb szórakozást és a közönség színházba csábítását szolgálta, hogy júniusban az előadások után vagy a hosszabbra nyújtott szünetekben Frizzo „átváltozó művész", júliusban pedig Yokito „japán kapitány és lövő művész" lépett fel néhány alkalommal a nyári színkör színpadán.

Sok rangos vendég is megfordult Aradon ebben az időszakban. Az ő közreműködésükkel „súlyosabb" művek kerültek színre. Gál Gyula a vígjátékok mellett az *Elnémult harangok*ban Todorescu pópát, a felújított *Becstelenek*ben Carlo Morettit játszotta, valamint a Zola-regény alapján készült *A pálinká*ban lépett fel a szokásos tökéletességgel. Ez utóbbiban: „a kezdő iszákosságtól a delíriumos haldoklásig megrázó realizmussal mutatta be az alkohol mérgező erejét." Az előadást azonban egy sajnálatos esemény zavarta meg: a viharos szél miatt nagy robajjal összedőlt a nézőtéri állványzat egy része, az iszonyú porfelleg pedig a nézők egy részét kiűzte a színházból. (Arad és Vidéke, június 23.) Júliusban Újházi többek között Lessing *Bölcs Náthán* című drámájában játszotta el a címszerepet, és ismét színre került a *Hamlet* Könyves Jenővel a főszerepben, Ofélia – Kápolnay Juliska, Gertrúd ezúttal az újonnan szerződtetett Szilágyi Berta volt.

A társulatnak jól megy dolga – írta az Arad és Vidéke július 7-én –, a színészek szorgalmasak, jól játszanak, a közönség szereti őket. Ezzel együtt a nyári szezon nem volt nyereséges. A július 9-én közölt kimutatás szerint a kiadások összege (a nyári színházért fizetett 6000-rel) 21 545 korona, a bevétel 13 372 korona, tehát a ráfizetés több mint 8000. A nyár folyamán ugyanakkor a város felkészítette a színház épületét az új évadra, a színházat tatarozták, kifestették belülről, megjavították a fűtőtesteket.

Az **1907/1908-as** évadban az igazgatóság tagjai a következők: Szendrey Mihály igazgató, Kesztler Ede főrendező, Mariházy Miklós, ifj. Szathmáry Árpád rendezők, Gonda László pénztáros. A karnagy továbbra is Tilger Árpád maradt.

Az évadra 210, illetve a 70-70 előadásból álló A, B, C bérletre hirdettek előadásokat. (A teljes bérlet ára 2130, a többi 710 korona, az összeget több részletben lehetett befizetni.)

A szereplőgárda változásait a sajtó még nyáron közölte. A zenei részleg erősítésére Wlassák Vilmát szerződtették Kolozsvárról. A szép hangú szoprán a kincses város előtt a fővárosi Operaházban is fellépett, és az előző évad végén mutatkozott be az aradiaknak. Szintén Kolozsvárról szerződött ide Leövey Leó, akit a vidék legnépszerűbb komikusai között tartottak számon, száraz humorát, ötletes játékát mindenütt szerette a közönség. (A népszerű komikus színészi pályáját 1893-ban Aradon kezdte Leszkaynál.) Ettől az évadtól lett a

Leövey Leó

Wlassák Vilma

társulat tagja Kállay Jolán, az ismert operetténekesnő, Kun Irén énekesnő, Horti Sándor, valamint Leszkay Dezső, a hajdani aradi direktor fia.

A társulat régi tagjai közül ebben az évadban is sokat foglalkoztatták a Hunyady házaspárt, Józsefet külön is köszöntötték, hiszen 1908. február 17-én ünnepelte 30 éves színészi jubileumát a *Rang és mód* című dráma fjószerepével. Az Arad és Vidéke február 19-én Az aradi színház ünnepe című írásban számol be az eseményről. A díszelőadáson jelen volt Festetich Andor, a vidéki színészet főfelügyelője, Varjassy Lajos polgármester, rajta és a direktoron kívül még köszöntőt mondott Farkas Ferenc kritikus, Delli Lajos színész. A lap február 21-i száma a színész első igazgatójának, a helyi születésű Mándoky Bélának a levelét is közli, melyben egykori színészét köszönti. Az újság több-kevesebb pontossággal a színész életrajzát is ismertetette. Az Arad és Vidéke a neves színészt így méltatja: Hunyady művészete túlnövi a város határait, emellett mint ember maga a megtestesült jóság és igénytelenség.

Az évad operettekkel indult, az első előadáson, szeptember 28-án az előző év sikerdarabját játszották, *A víg özvegy*et**,** amely ebben az idényben 11-szer került színpadra Glavári Hanna szerepében Wlassák Vilmával. 29-én a *Gül babá*t,

majd 30-án és október 1-jén Millöcker felújított *Koldusdiák*ját láthatták az aradiak, ez utóbbi előadás volt a hivlatalos megnyitó. (A főbb szerepekben Wlassák Vilma, Faludy Károly, Leövey Leó, Leszkay Dezső.)

A május 3-ig tartó hét hónapos főszezon repertoárja gazdag és változatos volt, 19 drámaújdonságot, 8 új zenés darabot, 6 operettet és két, eddig Aradon nem játszott operát mutattak be. (E mellett új betanulással tűzték műsorra Szabados Béla operettjét, *A bolond*ot és a több mint 15 éve nem játszott *Madarász*t.)

A drámatagozat első premierje a Nemzetiből átvett Oscar Wilde-színmű, *Az eszményi férj*. A darabot Hegedűs Géza a szerző tragikus helyzetekkel játszó, legszellemesebb és mégis legkomorabb vígjátékának nevezte.[24] Témája, mint más Wilde-műnek, most is a látszat és a valóság szembekerülése. A darab szövevényes eseményei során a központi szereplőkről kiderül, hogy egészen mások, mint amilyennek hiszik őket. Robert Chilten, az ideális férj és a közbecsülésnek örvendő politikus múltjában sötét foltok vannak, az őt istenítő lady Chilten a férjét ért vádak hatására nem segíteni akar, hanem lelkileg és fizikailag összeomlik. A mindenki által csodált és irigyelt Laura Cheveley tulajdonképpen hitvány zsaroló, a könnyelműnek, megbízhatatlannak, házasságra képtelennek látszó Arthur Goring pedig hűséges barátnak bizonyul, aki mindent megtesz Robertért, és végül képes a családalapításra is. A keserű, aforizmákkal zsúfolt vígjátékban a szerző arra keresi a választ, van-e egyáltalán ideális ember, tökéletes házasság, hű barát, és ha lennének is ilyenek, el lehetne-e azokat viselni? (Az 1893-ban írt mű aktualitását mutatja, hogy a magyar színházakban a darab napjainkban is műsoron van, 1999-ben pedig angol–amerikai film készült belőle.)

A dráma 1907. október 2-án Aradon jó rendezésben került színre telt ház előtt, Robert szerepét Kesztler játszotta a rá jellemző drámaisággal, Mariházy könnyed, elegáns lord Goring volt, Kápolnay Juliska pedig hiteles lady Chilten. (Arad és Vidéke, október 3.)

A kortárs magyar írók színpadra kerülő helyi újdonságai közül a legértékesebb *A tanítónő*. A darab megírása idején a szerző, Bródy Sándor már ismert és megbecsült drámaíró, akinek sokszínű művészete – Hegedűs Géza, a kiváló irodalomtörténész szerint – „a romantika egyenes folytatása, amely elérkezik a századvég és a századforduló szecessziójához, miközben megihleti a naturalizmus is, s mindezzel az előkészülettel a szépprózában és színpadi irodalomban előkészíti a XX. század realizmusát".[25]

Ilyen, realizmushoz közelálló dráma *A tanítónő* (pontos műfaji megjelölés szerint falusi életkép), amelyet 1908. március 21-én mutattak be először a Vígszínházban. (Az előadásra benyújtott darabot Ditrói Mór, a színház akkori rendezője alaposan „megdolgozta", így lett belőle jól előadható színpadi alkotás –, és a szerző megköszönte az átalakítást.[26]) A mű akkori változata jól végződött, így játszották az 1950-es évekig. A ma játszott variáns zárójelenete, hogy Flóra, a tanítónő szakít a szerelmével, Nagy Istvánnal, majd az őt megalázó „nagyasz-

NEMZETI SZÍNHÁZ

Aradon, 1911. április 25-én kedden

B. Bérlet 191. szám.

B. Bérlet. 191. szám.

FENYVESSY EMIL

vendégfelléptével:

A TANITÓNŐ

Falusi életkép 3 felvonásban. Irta: Bródy Sándor. Rendező: Keszler Ede

Személyek.

Tanitónő	—	Novák Irén	*	Járásorvos	—	—	Szabó Lajos
Oreg Nagy István	—	Várnay Jenő	**	Törvénybiró	az iskolaszék tagjai		Vihari Béla
Ifj. Nagy István	—	Fenyvessy Emil	**	Gyógyszerész			Keller I.
Nagyasszony	—	Benkőné	**	Bérlő	—	—	Szabó László
Tanitó	—	Delly Lajos	**	Lovászinas	—	—	Polgár B.
Kántor	—	Herold E.	**	Postás	—	—	Halmai I.
Kántorkisasszony	—	Kristóf I.	**	Komornyik	—	—	Szabó Sándor
Főur	—	Kulcsár Lajos	**	Kray Ida	—	—	Molnár Ilona
Káplán	—	Keszler Ede	**	Primás	—	—	Ajtay Ödön
Szolgabiró	—	Vass Jenő	*	Cseléd	—	—	Rozsnyói I.

Iskolás lányok.

Rendes helyárak.

Esti pénztárnyitás 7 kezdete 1/2 8 órakor.

A perzsaszőnyeg diszitések SCHWARZ ZSIGMOND szőnyegáruházából valók.

C. Bérlet. 192. szám

Holnap, szerdán 1911. április hó 26-án

C. Bérlet. 191. szám.

FENYVESSY EMIL vendégfelléptével:

Az államtitkár ur

Vigjáték.

249. előadás.

Aradi nyomda részvénytársaság. 19195—1911

Tisztelettel

Szendrey Mihály,

igazgató.

szonyt" és környezetét otthagyva emelt fővel távozik. Ezt toldotta meg az író egy utójátékkal, amelyben a nagygazdafiú a lány után szalad, és sikerül Flórát megbékítenie, aki végül beleegyezik a házasságba.

1908. április 19-én, Aradon a drámát a vígszínházi változat szerint mutatták be, s nagyon figyelemre méltó, hogy a helyi kritikus meglátja, mennyire hamis ez a giccses befejezés. „Bródy Sándor a lényeg meglátásának virtuóz mestere, ám a fotográfiát a világról a maga sajátos lencséjével láttatja" – írja Farkas Ferenc –, a tiszta erkölcsű tanítónő hivatástudattal érkezik a faluba, emelt fővel száll szembe a falu erkölcsi romlottságával. Ám a végén „a kis tanítónő egy szentimentális fordulat eredményeként diadalt ül a gonoszság felett, s a könnyekig meghatott néző észre sem veszi, hogy ezzel a szerző világnézetének szilárd alapja kettétörik. Két Bródy írta a darabot: az egyik tömörséggel, utolérhetetlen közvetlenséggel, a nyelvezet páratlan szépségével reálisan ábrázol, a másik spekulál, méregeti a hatást. Ezzel együtt *A tanítónő* bemutatása jelentős eseménye a magyar színpadnak, az irodalomnak."

Az aradi előadás jól sikerült. Novák Irén briliáns színészi adottságai tökéletesen érvényesültek a címszerep megformálásában, csodálatosan meleg színekkel ábrázolta Tóth Flóra lelki vívódásait, bár a tanítónő alakja nem egészen Novák Irén-i személyiség. Ifjú Nagy Istvánt Mártonffy alakította. Mivel ő most jött egyenesen a színiiskolából, a néző egy kezdő játékára volt felkészülve, ehelyett gondosan megrajzolt jellemfestést láthatott. A tetszést mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy hatszor hívták a függöny elé. Hunyady az öreg plébános együttérző nemeslelkűségét megható színekkel ábrázolta, Ujj Kálmán kitűnő szolgabíró volt, Várnay Jenő meggyőzően játszotta az öreg Nagy szerepét, Delli Lajos pedig a tanítóét. (Arad és Vidéke, 1908. április 20.)

1907. december 19-én a későbbi világhíres író, Lengyel Menyhért *Hálás utókor* című drámájának volt a helyi bemutatója. A Tudományos Akadémia által Voinits-díjjal[27] jutalmazott darab általános kérdésekre keresi a választ, de a közönség számára felismerhetően a politikai hajsza áldozatává lett Pulszky Károlynak[28], az Országos Képtár tragikus sorsú igazgatójának az emlékét mossa tisztára.

Ady a drámát a Budapesti Naplóban így értékeli: Magyar a darab, elsősorban magyar, ezt a nincs másként nálunk hangsúlyozni kell! (…) Lengyel Menyhért hőse, akit egy kicsit Pulszky Károly, egy kicsit Péterfy Jenő árnyéka kísér sok más hazai árnyékkal együtt, elbukik, mert újítani akar. Eltiporják: a felesége, a kollégái, az elvtársai, a tömeg, a publikum, a közvélemény, a kormány. Szalad, szökik az öngyilkosságba, de valahol Szicíliában az Élet kedvesen szól hozzá, a Nap ráragyog, s eldobja a revolvert. (...) Itthon halottnak hiszik, s ebben a Temető-országban nagy embert csinálnak belőle. Az ő reformeszméi, az ő álmai hágcsók lesznek azok számára, akik őt a halálba kergették. Műveit díszkiadásban adják ki, emlék-táblával jelölik meg a házat, ahol lakott. Mikor évek múlva visszajön, itthon megalázhatná, összetörhetné ellenségeit, de nem teszi. Megalkuszik velük, elviszi magával a szeretőjét és gyermekét, és visszamegy – élni Szicíliába".[29]

Szatíra a javából – írja a darabról az aradi kritika december 20-án –, ragyogó, kivédhetetlen, elevenbe találó, különösen azok a képek, amelyek a művészettörténész rehabilitációjáról szólnak: emléktáblájának avatása politikai botrányba fullad, pártok csatározásává válik. A bölcselkedések azonban néha túl hosszúak. A főbb szerepeket játszó színészek, Kesztler Ede (dr. Ruyder Dénes), Kesztlerné (Ida), Várnay Jenő (Rápolty), Hunyadyné Körösi Juci (Márta, Ruyder felesége) jól fogták fel a szerepeket, de az előadás mégsem volt igazán sikerült, rontotta az értékét a szerepnemtudás, amely miatt az előadás szaggatottá vált, lelassult.

Márciusban egy kényes témát tárgyaló dráma került színre, *A császár katonái* (a katonaság, főleg a császári hadsereg a magyar szépirodalomban még a XX. század elején is tabunak számított). A szerző, Földes Imre két alkalommal nyert ezelőtt akadémiai díjat, de ez volt az első igazán sikeres drámája, amelyet a Magyar Színház tűzött műsorra, és ez a darab lett az „aduja" a Beöthy László által átszervezett teátrumnak. A bemutatót követő néhány előadás után a dráma „befutott", olyan siker lett, hogy megért 140 előadást. A leggyakoribb és leglelkesebb néző Jászai Mari volt, aki a századik előadás után saját babérkoszorúja levélkéit osztogatta ki a színészek között a következő szavakkal: „Az Elektra előadása után Budapest közönségétől kaptam ezt az arany babérkoszorút. Mikor Csiky meghalt, a felét bedobtam a megásott sírba. Megmaradt a fél babérkoszorú. Ezt nektek adom. Megérdemlitek".[30]

A színdarab alapvető problémája: mit tegyen a katona, ha olyan parancsot kell teljesítenie, amely embertelen és nemzetellenes. Ebben a kérdésben kell döntenie az osztrák hadsereg két tisztjének, Szilassy Ernő és Joász Géza főhadnagyoknak, amikor magyar tüntetőkre kellene kiadniuk a tűzparancsot. Joász nem lövet saját honfitársaira, Szilassy viszont a császári uniformisban megszűnt magyarnak lenni, és lövést parancsol a katonáinak. A történteket azonban egyikük sem tudja feldolgozni, mindketten öngyilkosok lesznek. Ady Endre a Magyar Szóban így ír a drámáról: „(...) Földes darabja egyszerű és valószínű. Magyarországon a Burgot, sőt a Habsburgot ma a katonák képviselik, de nem a népet, amelyből élnek. (...) Oh, a császár katonái a mi megrontóink, a mi súlyos átkaink (...). Magyar darab, amely antimilitáris, humánus és ellenzéki. [31]

Aradon a dráma 1908. március 13-án került színre, ez lett a március 15-i díszelőadás műsora is. A darab vidéken, sok helyen (Váradon is) a hatóság körében felháborodást váltott ki, volt, ahol be is tiltották, de itt mindenki elfogadta. Az aradi kritikus az ellenzéki Arad és Vidéke szellemiségének megfelelően nem titkolja, hogy egyetért azzal, ahogyan Földes rajzolja meg a császári hadsereget. A kritikus a színészi produkciókkal szintén elégedett, főként Kesztlert dicséri, aki Szilassyt alakította, valamint a Joász Géza alakját hitelesen megformáló Szendreyt, jók voltak a többiek is, Kápolnay (Erzsébet), Várnay (Karády István) és Horti Sándor. (Kritika, március 14.) A március 15-i díszelőadáson a darab előtt ünnepi nyitány hangzott el, ezt követte Csécsi Imre Nagy elődök című alkalmi költeménye Hunyady József előadásában.

Néhány előadás erejéig színpadra került még – többek között – a Nemzetiből átvett *A fátum*, Zsiros István darabja (bemutató október 15-én). A mű újra az évad végén „került elő", Gál Gyula vendégszereplése alkalmából, aki báró Alpáryt alakította.

Érdekes produkció a november 14-én bemutatott *A város* című dráma, ez az 1905-ben meghirdetett helyi drámapályázat egyik nyertes darabja, amely aktuális társadalmi problémát dolgoz fel, azt mutatja be, hogyan nyeli el a város a földjéből kiforgatott parasztot. A kritikus szerint a főbb szerepeket játszó színészek, Várnay, Szilágyi Berta, Mariházy, Hunyady, Horti Sándor, Kállay Jolán kiválóan alakítottak, de a drámát nem értékeli, és nem nevezi meg a szerzőt sem. November 23-án a másik díjnyertes dráma, a *Hunyadi János* került színre. (A szerzők nevét nem tüntették fel sem a színlapon, sem a kritikában.)

Az újdonságok között szerepel a két divatos szerző, Bataille a *Nászinduló* és Henry Berstein *Sámson* című drámája, Góth Sándor fordításában. Ez utóbbi darab cselekménye a szokásos szerelmi háromszög, középpontban a hűtlen asszony áll, aki a házibaráttal csalja pipogya férjét. A darabbeli Sámson kikötői munkásból verekedte fel magát gazdag tőzsdecápává. Intézkedéseivel a pénzes világot meg tudta mozgatni, az előkelő társaságban azonban ügyetlenül mozgott, az ő vagyonából élő nagyvilági hölgyet játszó felesége pedig állandóan éreztette vele, hogy honnan indult. Az asszony szeretője rendszeres vendég a házaspárnál, Sámson bosszút akar állni rajta, de rendszeresen nevetségessé válik. A címszerepet Kesztler Ede, Annie-t, a feleségét K. Kápolnay Juliska játszotta, a többi szerepben olyan színészek szerepeltek, mint Delli Lajos, Várnay Jenő, Horti Sándor, Körösi Juci. Az Arad és Vidéke 1908. február 29-én közli a darab kritikáját, de mellékesen megjelenteti a „karzat" emberének véleményét is a darabról (az írás feltehetően valamelyik újságíró alkotása). A „szakszerű bírálaton" a ma embere is jól szórakozik:

„Tekintetes szerkesztő úr!

Hát megnéztem a színházba azt az új komédiát, a Sámsonyt, aki a bibliáról van elkeresztelve. No, hogy kacskaringós csuda verje mög az egész históriát, hát bezzeg furcsa esetek vannak abba a Párizsba. Az a Samsonyné nacssága – hinynye, ha rágondolok, hát még most is viszket a tenyerem – furcsa egy ténsasszony, eszem a száját, ilyen megátalkodott perszónát még az öregapám se látott. Váltig azt abajgatta, hogy ő nem szereti az urát, meg hogy neki nem kell az a sok millió, aki az urának vót, mög azt is mondta, hogy nem mondja meg, hogy hun töltötte az éccakát. No, hát nem is ember annak az ura, ha mindjárt annyi milliómja is vót. Hijnye a sóhajtását annak a kukra diskuráló, bodorfejű asszonyságnak. Ha én lennék Sámsony, hej, de eligazítanám a lelkemet, de még a szeretőjét is. Megdagadna mind a kettő orcája, hogy a ragya verje meg. Mert én azt tartom, embör legyik az embör, vagy ott egye meg a fene Párizsban. Mer nem a Samsony az embör, hanem a nénémasszony, aki úgy kiabál, mint a mi bakterünk, amikor be van szeszelve (...). Az a Sámsony! nagyon egy mafla gyerök, hogy tipeg az asszony körül, oszt

hagyja nyelvelni, ahelyett, hogy jól fültövön vágná, amikor össze vissza diskutál a nyavalyás. (…) Párisban furcsa a gusztus, hideg tojást öszik este a Sámsony úr, oszt még mög is kínálja a felesége szeretőjét. Hát én is ötetném, de a fenével, hogy a ragya verje képön a csirkefogóját. (…) No de nem írok mán tovább, lassankint úgy elfut a mérög, hogy még meg találom pofozni a hitestársamat, csak azért, mert nem verhettem képön tennap a színházban azt a Sámsonyné naccságát." [32]

Decemberi újdonság Wildenbruch történelmi tárgyú színműve, a *Rabenstein Bersabe*, a hanyatló lovagkorban játszódó romantikus történet elég szép sikerrel ment, 4-szer adták. A főszereplők, Kesztlerné, Kesztler, Hunyady jól játszottak, de a díszletek stílszerűsége sok kívánni valót hagyott maga után. (Arad és Vidéke, december 11.)

Nagy számban játszanak vígjátékokat. Szép siker az újabb Gavault-mű, a *Josetta kisasszony a feleségem*, amely 7 előadást ért meg. A kritika derűs darabnak minősíti, dicséri az összjátékot és a szereplőket, Körösi Jucit, Szendreyt, Dellit. (Arad és Vidéke, 1907. november 27.)

Figyelmet érdemel egy Berlinben betiltott háromfelvonásos vígjáték, a *Gretchen* bemutatása, amelyet itt elég szép számban, nyolcszor játszottak. A mű egy német hercegség székvárosának társadalmi viszonyait teszi nevetségessé. Arról szól, hogyan tud beilleszkedni egy kokott a tisztes polgári környezetbe, a mű szövege azonban nem mindig tűri el a nyomdafestéket. A főbb szerepeket Novák Irén (Gréte), Harmath Józsa, Benkőné, Kulcsár Lajos, Ujj Kálmán, Horti Sándor játszották. Jó előadás volt, a közönség élvezte. (Arad és Vidéke, január 26.)

A pikáns téma vonzotta a közönséget a színházba a *Nincs-e valami elvámolni valója* című Hennequin-bohózat esetében is, ez hét alkalommal ment zsúfolt házak előtt, pedig a kritikus szerint ez a darab, amely ponyvaregénybe illő stílusban „tálalja a nászéjszaka rejtelmeit," nemcsak értéktelen, de otromba is. (A darab színlapján külön figyelmeztetés jelent meg arról, hogy ez „frivol bohózat", amelyben szeméremsértő szavak is elhangzanak, ezért visszaváltják a bérletét annak, aki ezt nem akarja megtekinteni.)

Megőrizte népszerűségét ebben a szezonban is az előző évad végén bemutatott Molnár-vígjáték, *Az Ördög. A* címszerepét többféle értelmezésben láthatták a helyiek, novemberben Szendreyn kívül ennek fővárosi megformálója Hegedűs Gyula, májusban pedig Nyárai Antal játszotta. Ez utóbbi alakításában nem sok öröme lehetett az aradiaknak, a kritikus szerint a „nagy komédiás" nem tudta tökéletesen a szöveget, természetellenesen „ágált", ráadásul a szövegét megtűzdelte mindenféle kabaré trükkökkel. (Arad és Vidéke, 1908. május 3.)

Az aradi kritikus, aki az előző évben nem volt elragadtatva a vígjátéktól, ebben az évben már a mű értékeit taglalja, és a vígjáték külföldi sikeres diadalútjáról, a berlini, bécsi, londoni előadásokról számol be részletesen, bemutatva, hogy mennyire másképp értelmezik ott Molnár darabját, például Londonban pont a lényeg, a humor maradt el belőle.

A darab külföldi bemutatóinak néhány érdekességéről maga Molnár Ferenc is beszámol egy később vele készült riportban. A bécsi rendezőnek (Hertzka úrnak) nem tetszett az a jelenet, mikor a hősnő egy korty tokaji bort kér, mert az osztrák úriasszony nem iszik bort, pezsgőt iszik, likőrt iszik, de nem bort. „Ez ordináré dolog, ezen a bécsi publikum megütközik". És Molnár hiába bizonygatta, hogy a magyaroknál illik a nőknek bort inni, úgy is hívják az italt, hogy „konty alá való", a mondatot a rendező kivette a darabból. Berlinben „a színházi pápa", Otto Brahm azt találta komikusnak, hogy egy festő (aki ott nem úriember) annyira érzékeny, hogy párbajt provokál. Kérem – mondta Molnár –, nálunk egy festő is párbajozik. Maguknál, az lehet – válaszolt a rendező –, de nálunk az ilyen nevetséges, és kihúzta a jelenetet. Londonban a história a revolverrel maradt ki. Mert Londonban lehetetlen, hogy egy finom frakkos úr revolvert húz ki a zsebéből. A londoni közönség megbotránkozna ezen, itt egy úriembernek legfeljebb tőrös botja van. „Így lettem én a darabom révén harmadszor is tűrhetetlenül magyar nemzeti jellegű szerző, és elgondolkodtam: ez csak néhány kis példa, de íme, ez mégiscsak a magyarságom, az e földön születésem, itt nevelkedettségem eredménye (...) amiket otthon nem látnak meg" – zárja kesernyés humorú nyilatkozatát a szerző. [33]

Visszatérve az aradi 1907/1908-as évadhoz: a régi darabok közül műsoron tartották a *Cyranó*t (a címszerepben Kesztlerrel), *A kaméliás hölgy*et, Echegaraytól a *Folt, amely tisztít* című tragédiát, a *Rang és mód*ot Szigetitől.

Klasszikus drámát mindössze egyet játszottak, *A szentivánéji álmo*t, de ezt kitűnő előadásban három alkalommal, január 1-jén és 2-án, valamint február 23-án tűzték műsorra, a kritika dicséri a színészeket, különösen a Puchot játszó Harmath Józsát és Leövey Leót, aki Zubolyt alakította.

Az ünnepek, díszelőadások darabjai nem különböznek az előző évek műveitől. Az aradi vértanúk emlékét két este idézik a színházban: október ötödikén a *Bukow, a székelyek hóhéra* kerül színre, előtte Endrődi Sándor a *Tárogató hangja* című versét Kesztler Ede szavalta el a tőle megszokott pátosszal, hatodikán az *Aranylakodalma*t játszotta az együttes. A kuruc tárgyú darabok is műsoron maradtak (*Ocskay brigadéros, Veér Judit rózsája).*

Az idényben még mindig sikeres Bisson bohózata, *Az államtitkár úr,* de la Mare márki szerepében Szendreyvel. Ebben és még néhány más darabban láthatta a közönség a helybeli amatőr színésznőt, Lipichné Zikó Vilma úri hölgyet. Szintén műsoron maradt *A tolvaj, A vasgyáros* stb. A legtöbb művel Herczeg Ferenc szerepel a repertoárban, öt drámája van műsoron: *A három testőr,* a *Gyurkovics lányok, A dolovai nábob leánya,* az *Ocskay brigadéros,* valamint Constantin szerepében Kesztlerrel felújították az évek óta nem játszott *Bizánc*ot, ez utóbbit a kritikus szerint gyenge rendezésben. (Egy kellemetlen epizód az előadás kapcsán: a színlap tévesen azt közölte, hogy a dráma négyfelvonásos, így a tájékozatlan nézők a harmadik felvonás után nem akartak hazamenni. (Arad és Vidéke, január 17.)

A zenei tagozat rendszeresen adott elő operákat, az évad végi statisztika szerint (beszámítva az olasz énekesekkel tartott produkciókat) több mint 30 este volt operaelőadás, bár komoly gondot jelentett, hogy a társulatnak csak egy egészen fiatal mezzoszopránja volt, így a művek egy részét csak vendégénekessel tűzhették műsorra. A szezonban a repertoár két új operával gyarapodott, bemutatásuk nem volt olcsó mulatság, ez összesen 14 000 koronájába került a színháznak.

Hosszas előkészületek után novemberben került színre az *Aida,* Verdi látványos, tömegjelenetekben gazdag operáját most láthatták először az aradiak. A címszerepet Wlassák Vilma, Radamest Ferrari lovag, Amonasrót Ladiszlay, Amnerist a vendégszereplő Korányi Frida énekelte, ugyanebben a szerepben december elején az Operaház nemrég szerződtetett fiatal mezzoszopránját, Fodorné Arankát, márciusban pedig Sembery Fannyt hallhatták a helyiek. Az Arad és Vidéke szerint a „művészileg magas szinten álló előadások zsúfolt ház előtt zajlottak". Károly Sándor aradi író, aki abban az időben mint nyomdásztanuló statisztált is az operában, szintén úgy emlékszik vissza, hogy jó előadások voltak, ő külön dicsérte a kórust és a zenekart.[34]

A másik újdonság 1908. január 10-én a *Pillangókisasszony*, ez a második Puccini-opera, amely itt műsorra került. Puccini máig népszerű alkotásának első, kétfelvonásos változatát 1904-ben mutatták be a milánói Scalában, de ekkor csúfosan megbukott. A zeneszerző a bukás ellenére tisztában volt a mű zenei értékeivel, volt ereje átdolgozni, így jött létre a ma ismert változat, amely azóta is világsiker. A magyar főváros Operaházában a zenemű 1906 tavaszán került színre, a betanításban részt vett maga a szerző, Puccini is. A pesti bemutatást 1906. május 12-én soha nem látott, hallott ováció, tomboló siker köszöntötte. A megrázó zárójelenet után a szerző számtalanszor hajolt meg az ünneplő közönség előtt, a címszerepet éneklő Szamosi Elzával együtt. A szűnni nem akaró tapsorkán, a karzat őrjöngése szinte nem engedte le a szerzőt a színpadról. A két napra tervezett budapesti tartózkodásából három hét lett. Puccini fürdött a főváros rajongásában, jól érezte magát a magyar barátok között, Szamosi Elza pedig a maestro kedvelt és csodált „magyar pillangója" lett, Amerikában egy éven keresztül ő énekelte a bemutatókat, fellépése a legfényesebb diadalút volt, ünneplés, rajongás mindenfelé – írta róla Bókay János.[35]

Az aradi bemutató, amely két év után követte a fővárosi premiert, jól sikerült, és a közönség lelkesen fogadta. A címszereplő Wlassák Vilma tökéletesen diadalmaskodott a hatalmas technikai és ritmikai nehézségeken, az est sikere az övé, a zsúfolt ház méltán ünnepelte – írta az Arad és Vidéke –, szintén jó volt a többi szereplő: Ferrari a tőle megszokott bravúrral játszotta-énekelte Pinkertont, Ladiszlay kitűnő konzul volt, Szuzuki – Zalay Margit. Tilger karmester kitett magáért, remekül vezényelt, a karok és a zenekar kifogástalan volt. (Arad és Vidéke, 1908. január 11.) Ebben az évadban az *Aida* 7-szer, a *Pillangókisasszony* 5-ször került színre.

Vendégénekes nem sok volt a helyi operaelőadásokon, Korányi Frida és Fodorné Arankán kívül Krammer Teréz lépett fel, aki 1908 februárjában, a *Faust*ban és a *Toscá*ban nyújtott kiemelkedő alakítást. Ez utóbbi produkcióban a telt házas közönség a vendégművész csodálatos éneklésén kívül másban nemigen gyönyörködhetett, mert a színpad berendezése zsibvásárra emlékeztetett, a kórus pedig hamisan énekelt. (Arad és Vidéke, február 4.)

A zenés repertoár nagyobbik felét operettek tették ki, a hivatalos évadnyitó előtt, 28-án a nagysikerű *A víg özvegy* került színre Wlassák Vilmával a címszerepben, ez ebben az évadban is több mint 10-szer ment. 29-én a *Gül babá*t, 30-án és október 1-jén *A koldusdiák*ot játszották (ez volt a hivatalos évadnyitó), október 8-án a *Sogun*t tűzték műsorra. Ezt követte a felújított *Madarász,* Postás Milkát Kállay Jolán, Ádámot Hunyady alakította, majd többek között november elején új betanulással Szabados Béla *A bolond* című operettje került színre, amelyet a Zilahy-korszakban játszottak utoljára.

Az operettek női főszerepeit Kállay Jolán, Rontay Boriska, Wlassák Vilma énekelték, táncolták, bár ez utóbbiról többször elhangzott, hogy hangja szétfeszíti az operett kereteit, és a játéka sem igazán való a könnyű műfajba, az ő igazi világa a komolyzene. (A Hétről rovat írója, „Tüske Toni" Kállay Jolánt is kritizálja: szebb, fiatalabb, kedvesebb szubrett kellene.)

Az első jelentős újdonság 1907. december 6-án a *Varázskeringő*, amely a szezonban 17-szer került színre. A zenés darab szerzője, Oscar Straus nem állt semmiféle családi kapcsolatban a keringőkirály Johann Strauss dinasztiájával, de ő is Bécsben született, és a császárvárosban szerezte zenei képesítését. Zeneszerzői munkásságát Jacques Offenbach nyomdokain haladva szatirikus-parodisztikus művekkel kezdte, de ezekkel nem aratott sikert. (Az ebbe a kategóriába tartozó *A víg Niebelungok*at 1907 februárjában mutatták be Aradon, de mindössze kétszer adták.) Straus ezután hangot váltott, és a közönség igényeinek jobban megfelelő zenés darabokat kezdett el írni, az első nagy sikere 1907-ben a *Varázskeringő*, amelyben a bécsi valcer zenei világából táplálkozó, kellemes muzsikát írt a romantikus, fordulatos operett meséhez.[36]

Az aradi bemutató sikeres volt. A kritikus dicséri mind az operett zenéjének fülbemászó, bájos dallamait, mind a szereplőket. Helene dalai pazar fényben csendültek fel Wlassák Vilma előadásában, Kállay Jolán – amellett, hogy jól énekelt – a darabbeli karmesterlányt, Francit csupa tűzzel, színesen alakította, a szilaj szerelmi vágytól a tiltakozó szendeségig, az átmenet minden árnyalata benne volt a játékában. Nikit Faludy játszotta, de mivel nem szalonszínész, idegen számára a bonviván szerepkör, így a megtérő férj szerepében kissé félszegnek bizonyult. A kisebb szerepekben Leövey, Szathmáry jó volt. Áprilisban Francit Komlossy Emma játszotta, majd Niki szerepében mutatkozott be szerződtetés céljából Bezerédy Ödön. A kezdő színésznek bársonyos csengésű a hangja, előnyös a megjelenése, de nem tud táncolni – írta róla a kritika. (Nem

szerződtették.) A nyári idényre Bródy István elkészítette az operett paródiáját is *Blamázskeringő* címen, de ez az Arad és Vidéke szerint kritikán aluli alkotásnak sikeredett, elcsépelt szellemességekkel.

Márciusban 20-án tűzték műsorra a Huszka–Martos páros újabb operettjét, a *Tündérszerelmet*, ennek meséje a Szent Anna-tó legendáján alapul, a dallamvilága azonban a régi Huszka-operetteket idézi. A színészek közül Kállay Joláant emeli ki a kritika, csupa báj és közvetlenség, szépen énekelt, Gergőt Ladiszlay alakította mérsékelt sikerrel, mert jól énekelt ugyan, de táncolni nem tud. Zavaró körülményt jelentett a nézők számára, hogy a szünetek túl hosszúra nyúltak. Ugyancsak újdonság *A nagymama* daljáték változata (aradi bemutató április 20.). A zenés mű 1908-ban kimondottan Blaha Lujza számára készült, a zenéjét Máder Rezső, a fővárosi Népszínház akkori igazgatója szerezte (nincs benne egy valamire való dallam – méltatta az aradi kritika), szövegét Pásztor Árpád „hozta létre" Csiky népszerű, közismert vígjátékából, de a szereplőket kiforgatta valódi „mivoltjukból". Az aradi előadás ennek ellenére kifogástalan volt**,** a címszerepet Kállay Jolán nagy művészettel oldotta meg. Mártát Rontay Boriska, Örkényi Vilmost, a nyugdíjas tábornokot Várnay, Tódorka Szilárdot Leövey, Szeraphint Benkőné, Ernőt, a fiatal grófot Delli Lajos jól alakította, egyedül Faludy nem találta el a hangot Koszta Sámuel lelkész megformálásában.

Április 24-től a Nemzeti két színésze, Ligeti Juliska és Dezső József vendégeskedett az aradi színházban, többek között felléptek a *Liliomfi*ban, a két főszerepet alakították (Szilvásy professzor – Várnay, Adolf – Mártonffy, Camilla – Benkőné). Az utolsó újdonság a *Tettlegesség* című vígjáték április 30-án, ennek szerzője Martos Szilárdka, a közismert librettóíró, Martos Ferenc nővére. A szezon utolsó előadásain (*Az Ördög, A koldusgróf, A szabin nők elrablása, A vándorlegény*) Nyárai Antal vendégszerepelt.

A hét hónapos téli évad 220 előadással május 3-án ért véget.

A 40 előadásra tervezett nyári idény június 21-én kezdődött, de előtte a római Massini-féle olasz operatársulat lépett fel június 11. és 14. között, műsorukon *A trubadúr*, a *Carmen*, *A zsidónő* és a *Traviata* szerepelt, a zenekarban a helybeli gyalogezred muzsikusai is közreműködtek. A kritikus szerint a rendezés (kivéve *A trubadúr*t) és az énekesek megfeleltek, de a külső eszközök szegényesek voltak, a kis létszámú kórust magyar énekesekkel egészítették ki, ám ez az együttműködés nem volt szerencsés. Néző az előadásokon igen kevés volt, az olaszok ráfizettek a fellépésekre, csak könyöradományok segítségével tudták a várost elhagyni.

A nyári idény évadnyitója egy újdonság, a *Tatárjárás* című operett (amelyet a színlap szerint a zeneszerző jelenlétében mutattak be). Ez Kálmán Imre első igazán sikeres műve, amely a Vígszínházban hangzott fel először, ott 140-szer került színre, és hamarosan elindult a világsiker felé. 1909-ben Bécsben aratott hatalmas sikert, de Berlintől New Yorkig mindenütt játszották. A szövegköny-

vet az ismert librettóíró, Bakonyi Károly készítette, és sokak szerint ez olyan jól sikerült, hogy zene nélkül is megállta volna a helyét. Az események egy nyári hadgyakorlat idején játszódnak annyi „izgalmas" történéssel, mint egy tatárjárás (mondja az egyik szereplő, Lohonyai altábornagy). Alakjai a hadsereg és a vidéki arisztokrácia jellegzetes figurái, a fiatal szerelmesek históriája is bájos és hihető. Zenéje magyaros hangvételű olyan dallamvilággal, amelyet még ma is dúdol az idősebb nemzedék.[37] Aradon a tűrhetetlen hőség ellenére a nyári színház teljesen megtelt, nagy volt a siker, bár az aradi kritikus szerint a mű zenéje nem igazán igényes. Rizát Wlassák Vilma énekelte, úgy illettek hozzá a dalok, mintha neki írta volna a zeneszerző. Rontay Boriska Mogyoróssy huszárönkéntes nadrágszerepét vitte diadalra, temperamentummal, pajkossággal játszott, énekelt. Hunyady „tőről metszett magyarsággal" alakította Lörenteyt, Leövey Leó tartalékos hadnagyként sok derűt vitt a szerepbe, a bájos Treszka Harmath Józsa volt. Lohonyai altábornagyot Várnayra személyesítette meg, de a nehéz énekszámokat nem bírta hanggal, így Borbély vette át tőle a szerepet. (Arad és Vidéke, június 22.)

A nyári szezon a vendégjátékok jegyében zajlott. A helyi születésű Gál Gyula június 25-től öt estére jött „haza", fellépett *A fátum*ban, *A vörös talár* törvényszéki bírójának szerepében, ismét eljátszotta Todorescu pópát az *Elnémult harangok*ban. Az ő közreműködésével került színre itt először június 27-én Parker igen népszerű történelmi tárgyú drámája, *A bíboros***.** A mű azt a kérdést feszegeti, hogy a bűnperekben a tettes bűnösségének igazolására felhasználható-e a gyónási titoknak minősített, gyóntatószékben elhangzott vallomás. A drámában Giovanni Medici öccsét gyilkossággal vádolják, a főpap pedig a gyónásból tudja meg, hogy ki az igazi tettes. Giovanni Medicit Gál alakította, a kritikus szerint művészi intellektusával mindent kihozott a szerepből, amit lehetett, az öccsét Delli játszotta a tőle telhető legjobban, Philiberta, az unokahúg Kápolnay volt. Gál Gyula lépett fel július 30-tól a szezon utolsó négy előadásán is. (*Szókimondó asszonyság, A bíboros, Becstelenek, Mercadet.*) Ez utóbbi újdonság volt az aradi színpadon, a mű Balzac életének néhány mozzanatát idézi. A jeles művész minden alkalommal óriási sikerrel, telt házak előtt lépett fel, a kritika a dicséret legmagasabb fokán értékeli a produkcióit.

Ugyancsak helyi származású az a fiatal színész is, aki július 2-án lépett fel az *Ocskay brigadéros* címszerepében. Ő Rajnai Gábor, aki Joanovics családnéven 1885-ben Aradon született, itt végezte a középiskolát, innen ment Pestre, a színiakadémiára, ennek elvégzése után 1906-ban Kolozsvárra szerződött, s most a kincses városból érkezett „haza" vendégszerepelni. Ez év (1908) őszétől került Pestre, először a Vígszínházba, azután a Nemzetibe, ahol az első igazán nagy sikerét 1912-ben aratta *A Faun* címszerepével. Pályája egyenesen ívelt felfelé nemcsak a világot jelentő deszkákon, de a mozivásznon is, 1915-ben kezdett filmezni, és hosszú élete során több mint 70 filmben játszott el kisebb-nagyobb

szerepeket. Az érdemes művész címmel is kitüntetett remek színész 1961. július 10-én halt meg.

1908-as aradi fellépése sikeresnek volt mondható, az előadás után a helyi kritikus daliás megjelenését, egyszerű, természetes játékát, szép, természetes beszédét dicsérte.

Július 4–7. között Márkus Emília vendégszerepelt (*Egyenlőség, A boszorkány, Nászinduló*). A kritikus szerint ezek a szerepek nem feleltek meg a művésznő adottságainak, a helyi színészek egy része pedig nem tudta a szöveget, a közönség sem tódult a színházba, félig üres nézőtér előtt zajlottak az előadások. Július 11-től 21-ig majdnem minden este Tapolczai Dezső és Vendrei Ferenc igazi műélvezetet nyújtó alakításokkal szórakoztatta az aradiakat, főként vígjátékokban léptek fel. Az ő közreműködésükkel került színre Heltai Jenő napjainkban is népszerű darabja, a *Naftalin.* Július 20-án és 21-én egy újabb vendég, Sarkadi Aladár társult a két nevettetőhöz.

Komolyzene csak egy alkalommal volt műsoron, július 27-re hirdették meg a *Bajazzók* című operát, amelyet hangverseny követett Wlassák Vilma, Déry Jenő, Tapolczai, Faludy Károly, a helyi amatőr Zikó Vilma és Bing János közreműködésével, de olyan magasra szabták a helyárakat, hogy csak nagyon kevesen gyönyörködtek az énekesek remek produkcióiban, köztük Déry „ritkaszép tenorjában". (Ez volt a karszemélyzet jutalomjátéka.) A közreműködő Bing János (1883–1965) tekintélyes aradi családból származott, gazdag borkereskedő és műgyűjtő volt, lakása, melynek falait értékes festmények díszítették, a művészek, festők, énekesek, zenészek állandó találkozóhelye volt. Csodálatos, képzett bariton hanggal rendelkezett, de nem szerződött semmilyen színházhoz, Aradon többször fellépett, főként Szendrey direktorsága idején. 1951-ben, miután vagyonát elvesztette, Izraelbe emigrált, itt halt meg szegényen 1965-ben.[38]

A szezon végén elment Aradról Horti Sándor, ifj. Szathmáry Árpád, Szilágyi Berta, Ujj Kálmán. Ünnepélyesen búcsúztatták Mariházy Miklóst, aki a következő évadtól a kecskeméti színház igazgatója lett. (1908 és 1920 között sikeresen vezette a „hírös város" színházát, majd 1912-től a szolnoki színházat is, de a háborút követően csődbe ment, 1930-ban elszegényedve halt meg.)

Jegyzetek

1. A magyarok krónikája. Összeállította Glatz Ferenc. Bp., 2000. 500–514. old.
2. Ujj János, Történelmi városkalauz. Arad, 2001. 14. old.
3. Erdély története. Akadémiai Kiadó, Bp. 1988. III. kötet 1670–1671. old.
4. Dicţionarul presei arădene. Coordonator Emil Şimandan. Arad, 2010.
5. Részletes tájékoztatás a könyv első kötetében (Piroska Katalin–Piroska István, Az aradi magyar színjátszás 130 éve 1818–1948 I. k.) 311.; 322. old., valamint Ar. és Vid. 1904. ápr. 28. és május eleje
6. Szendrey Mihály életrajzi adatainak forrása: Kötő József: Színjátszó személyek Er-

délyben. Kolozsvár, 2009. 209. old.; továbbá Szendrey Mihály emlékiratai, a róla megjelent cikkek, valamint az unoka, Szendrey Mária tulajdonában lévő dokumentumok. Strassnoff Ignác adatai bővebben Salga Attila: A mátészalkai kalandor regényes élettörténete. Bp., 2009.

7. Magyar színházművészeti lexikon. Bp., 1994. 118. old., valamint Ar. és Vid. április 1.
8. Enyedi Sándor: Színészek, színházak, városok. Budapest–Kolozsvár. 2005. 30. old.
9. Enyedi Sándor: Rivalda nélkül. A határon túli színjátszás kislexikona. Bp.,1999. 161., 213. old., valamint Ar. és Vid. 1908. febr. 17.
10. Mariházyról és Bácsné Maár Júliáról bővebben Amszt I. 274. old.
11. Ar. és Vid. 1906. márc. 2-4.; 1905. szept.–okt. 4.
12. színeszkönyvtar. hu/ content/ f-j/huszkaelet.htm
13. Kellér Andor: Bal négyes páholy. Unikum Könyvek K.u.K. Kiadó évszám nélkül 141–143. old., valamint Magyar Színháztörténet 1884–1920. Főszerkesztő Székely György, szerkesztő Gajdó Tamás, Bp., 2001. 727. old.
14. Csathó Kálmán: Ilyennek láttam őket. Bp. 1960. 277–278. old.
15. Amszt I. 138., 143. old.; Enyedi, Szszv 79. old.
16. Kellér Andor i.m. 160. old.
17. Mszt. II. 615–616. old.
18. Glatz, Mk 516. old.
19. Kellér, i.m. 146–149. old.
20. Pálfy István, G. B. Shaw Magyarországon (1904–1956). Modern filológiai füzetek, 29., 40. old.
21. Szántó Zoltán. www. literatura. hu./irok/xx szazad/europroza/molnar_ferenc.htm
22. Sárközi Mátyás: Színház az egész világ. Bp., 1995.; Kárpáti Tünde, Molnár Ferenc drámáinak fogadtatás-történetéből. Új forrás, 2003. 4. sz.
23. Nikolics Döme darabjáról bővebben lásd Amszt. 237–238. old. 28
24. Hegedűs Géza: Világirodalmi arcképcsarnok. Oscar Wilde. Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK – 01391)
25. Hegedűs Géza: Bródy Sándor. A magyar irodalom arcképcsarnoka mek.oszk. hu
26. Mszt. II. 169–170. old.
27. A Vojnits-díjat a Magyar Tudományos Akadémia 1906-ban alapította. Az 1904-ben elhunyt özv. Vojnits Tivadarné végrendeletében 20 ezer koronát hagyományozott az Akadémiára azzal, hogy annak kamataiból „tiszteletdíjat kapjon azon szerző, aki a legsikerültebb magyar színművet, illetőleg drámát írja". (M. T. A. jegyzőkönyvei. Harminckettedik akadémiai ülés, Kilencedik összes ülés 1906. december 17-én. 57–58. old.
28. Pulszky Károly (1853–1899), Márkus Emília férje, Pulszky Ferenc fia korának egyik kiváló hazai művészettörténésze volt. Országos szintű múzeumok (Iparművészeti, Szépművészeti, Nemzeti) tervezését, törzsanyagának kialakítását irányította, igazgató is volt ezekben az intézményekben, ő vásárolta ezek anyagának tetemes részét. Szakértelemmel végrehajtott, nagyvonalú vállalkozásai miatt azonban konfliktusba került az állami pénzügyi adminisztrációval, embertelen politikai hadjárat zajlott ellene, korrupcióval és sikkasztással vádolták. A meghurcoltatások miatt idegössze-

omlást kapott, majd Ausztráliába menekült, ahol öngyilkos lett. (Fehér Ildikó: A Szépművészeti Múzeum megálmodója. www. artmagazin. hu. 2012. január 24.)
29. Ady Endre: Hálás utókor. Budapesti Napló, 1907. október 6.
30. Kellér, i.m. 173. old.
31. Magyar Szó, 1908. február 2.
32. Piroska István: Sámson úr felesége. (Azt írta az újság fejezet) Szövétnek, 2014. június
33. Sárközi Mátyás, i.m. 50–51. old.
34. Ar. és Vid., 1907. nov. 16., dec. 4.; Károly Sándor: Mosolygó esztendők. Kriterion könyvkiadó, Buk. 1979., 81. old.
35. Medveczky Ádám: Az operaszínpad halhatatlan poétája. Függetlenség, 2008. április 4.; Bókay János, Bohémek és pillangók. Bp., 1976. 492–499. old.
36. Mszt. II. 621. old.
37. Rátonyi Róbert, Operett. I. k. Zeneműkiadó Bp. 1984. 169–170. old.
38. Kelet (Israel), 1965. szept. 30.

A második hároméves szerződtetés (1908–1911)

Az időszak áttekintését megkönnyíti, hogy a két rangos újság, az Arad és Vidéke és az Aradi Közlöny színházat értékelő kritikái, tárcái mellett a színjátszással külön lap is foglalkozik. 1908. október 14-én Károly József és Liptai Dezső szerkesztésében jelenik meg a Színházi Újság első száma, melynek beköszöntője az új sajtótermék létjogosultságát így indokolja: „Ha van újsága a házmestereknek, akkor annak az emberi intézménynek, melynek neve színház, hogyne lenne joga lapot megjelentetni." A kiadvány nem tűzött maga elé nagy célokat, elsősorban a színház népszerűsítését kívánta szolgálni a műsor és a színészek bemutatásával, s ezt sikerült is teljesítenie. Emellett képanyaga gazdag, cikkei, rövid történetei, anekdotái a színészekről, az előadásokról olvasmányosak, folyamatosan tájékoztatott a jegyárakról is, melyeknek a két véglete: proszcénium páholy 15 korona, karzat 40 fillér, s ez az ár hosszú éveken át nem változott. A teátrum mellett sokat foglalkozott a mozival, amely egyre népszerűbbé vált.

Aradon az első önálló mozgóképszínház 1907-ben kezdte meg működését a Hirschl-féle hajdani színházépületben, melyet 1874-től színházi raktárnak használtak, ennek bérlése azonban igen sokba került. Ettől a pluszkiadástól akart megszabadulni Szendrey azzal, hogy maga is szorgalmazta a mozi megnyitását, eszébe sem jutott akkor, hogy a tömegszórakoztatásnak ez az olcsó eszköze mekkora konkurenciát jelent majd a színjátszásnak.

A Színházi Újság már az első lapszámok egyikében foglalkozott a helyi színészet egy közismerten súlyos gondjával, azzal, hogy a mindössze 23 éve átadott színházépület annyira tönkrement, hogy alig használható: „Színház-e a sárgára mázolt ócska granárium, amely ott terpeszkedik az Atzél utca sarkán – kérdezi a cikkíró –, színház-e ez a rettenetes épület, amelynek belső berendezése özönvíz előtti, a nézőtér pedig szűk?" Emellett gond van benne a fűtéssel, a téli hónapokban a régi típusú kályhák sem a színpadot, sem a nézőteret nem tudják kimelegíteni, néző és színész egyaránt didereghet. (Ezzel kapcsolatos reklamációkat a helyi napilapok is gyakran közöltek, de ez nem javított a helyzeten.)

Ebben a silány állapotú épületben kezdi meg az újabb hároméves ciklust Szendrey a régi-új társulatával. Döntés erről 1906 őszén született, a színügyi bizottság akkor határozott arról, hogy a továbbiakban is Szendreyt „tartják meg" a társulat élén. (Arad és Vidéke, 1906. november 7.)

Az előző évadhoz képest a társulati névsorban csak néhány változás történt, lényegében csak az eltávozottak üresen maradt helyeit töltötte be a di-

rektor. Az újonnan szerződött tagok között van Polgár Sándor (1860–1938) baritonénekes és operettrendező, aki három év után jött vissza. (Ezelőtt 1892-től dolgozott a Maros-parti városban, ahol 1905 szeptemberében ünnepelte 30 éves színészi jubileumát. /Lásd I. kötet 321. oldal/) Ismét tagja lett az együttesnek Follinusné Csigaházy Etel is.

Új többek között ifj. Ditrói Mór, aki helyi születésű, akkor jött a világra 1879-ben, mikor szülei itt voltak alkalmazásban. Az ifjú titán először a katonai pályát választotta, majd a főhadnagyi tisztségét otthagyva lépett szülei nyomdokába[1]. Ettől az évtől szerződtették segédszínésznek az alig 18 éves Kertész Dezsőt is, a Vígszínház későbbi híres bonvivánját. A rendezés ebben az évadban Szendrey mellett Kesztler Ede, Kulcsár Lajos, Leövey Leó, Polgár Sándor feladata volt, a karmester Tilger Árpád maradt.

A főszezon szeptember 26-án a *Dollárkirálynő*vel kezdődött, és május 3-án ért véget Gál Gyula vendégszereplésével, ugyanúgy, mint az előző évadban. A nem egészen 40 napos nyári szezon június 26-án vette kezdetét és augusztus 1-jéig tartott, ezután a társulat két hónapra a szokásos nyári székhelyre, Hódmezővásárhelyre távozott.

Részletes tájékoztatást az évadról az Arad és Vidéke 1909. április 22-én közöl, a szezonvégi összegezés alapján a színház működése eredményes volt, az igényeket kielégítette, a kifogásolt fogyatékosságokat a vezetőség orvosolta. Szintén elégedett a színház munkájával az Országos Színészegyesület ügyvezető elnöke, Ditrói Mór, aki – az Arad és Vidéke november 25-i tájékoztatása szerint – elismerő oklevelet küldött az aradiaknak abból az alkalomból, hogy a teátrum a harmadik helyre került a vidéki színházak minőségi műsor összeállítását értékelő listán. (Az első helyezett a kolozsvári Nemzeti Színház.)

A hét hónapnál valamivel hosszabb téli évadban 255 előadást tartottak, ebből 210 bérletes, maradt az előző évadokban megszokott A, B, C bérletes rendszer 70-70 előadással, 33 újdonságot mutattak be, ennyi új darabot egyetlen vidéki színház sem hozott színre. A közönség igényeinek kielégítése céljából az újdonságok száma évről évre nőtt, s ez nem vált előnyére az előadások színvonalának. Ennyi új darabra a minden este játszó, viszonylag kis létszámú társulat nem készülhetett fel kellőképpen.

A drámatagozat repertoárja 18 új művel gazdagodott, ebből mindössze három könnyű fajsúlyú bohózat (*A kis trafikoslány*, *Kutya van a kertben*, *Kék egér*). A drámák között sok az úgynevezett „iránydarab", ezen a megnevezésen az aradi sajtó elsősorban a radikális szemléletű műveket értette (ezt itt időnként szocialista irodalomnak nevezik). Ez természetesen nemcsak az itteni színházban volt így, hasonló jellegű darabokat játszanak az egész országban, ez azzal magyarázható, hogy a 20. század első évtizedének a levegőjében ott van a szociális érzékenység, egymást követik a társadalmi megmozdulások, tüntetések, sztrájkok.

Az első ilyen jellegű számottevő újdonság Heijermans a *Remény* című „halászdrámája". A holland szerzőt, aki színpadi alkotásaiban eljutott a szocializmusig, a 20. század első felének nagy drámaírói között tartották számon, egyenrangúként Ibsennel, Shaw-val, Hauptmann-nal. Szerdahelyi Sándor a Nyugatban így ír a darabról: „Op hoop van zegen", magyarul Remény a hajónak a neve, melyet a tulajdonos a halászokkal kiküld a tengerre, az elkerülhetetlen pusztulásba, mert a biztosító társaság a hajót biztosításra elfogadta. (...) A halászfalura leszáll a rettegés, majd a gyász, mert a tenger fölfalta áldozatait, a hajótulajdonos pedig besöpri a biztosítási díjat, majd szózattal fordul a „társadalomhoz", hogy segítsen az özvegyeken és árvákon. (...) Ebben a tragédiában alig történik valami. Még csak nem is szónokolnak igazságról, jogról, erkölcsről, mint Heijermans többi darabjaiban, itt fojtogató köd borul a színpadra, egy osztály jajongása kiált egekbe, iszonyat és fájdalom kél nyomában."[2]

Az Európa-szerte szenzációnak számító darabot 1908. október 21-én tűzték műsorra Aradon. A Remény nevű hajó egy vízre bocsátott koporsó – írja róla a helyi kritikus –, a szereplők nem szocialisták, csak emberek, a drámában nem kötetbe foglalt jelszavak ömlenek, a harmadik felvonásban az asszonyok csak várnak, és nincs ennél megrendítőbb. A mű, a kizsákmányoltak nagy tragédiája hatalmas drámai siker volt. A szereplők, Kesztlerné (Róza), Follinusné (Johanna), Kesztler (Károly), Mártonffy (Borend), Leövey (Cobus) valamint a kisebb szerepekben Benkőné, Harmath Józsa, Körösi Juci, Várnay igazi drámai alakításokat nyújtottak. „Dicséret az előadásért a rendezőnek, és köszönet Szendreynek, hogy ezt színre hozta a selejtes francia komédiák helyett". (Arad és Vidéke, Márffy Károly-tárca, 1908. október 21., kritika, október 22.)

A darab mozgósító hatásáról Károly Sándor az önéletrajzi regényében így ír: „Viharos előadás volt. A földszinten kevesen ültek, de a másod-harmademeleti páholyok meg a karzat roskadozott, és zúgott-dübörgött akár a vízesés, különösen a harmadik felvonás végén, mikor a halászok hozzátartozói várják a híradást a tengerbe veszett férjekről, fiúkról, szeretőkről. (...) A negyedik felvonásban drámai volt a nézőtéri hangulat (…), Jansen, a kapzsi hajósgazda tudta, hogy a jármű nem való a tengerre, mégis elindította – háborogtak a karzat nézői –, nem érdekelte őt, hogy a halászok a vízbe fúlnak. Ilyen gazember száz meg ezer van, nemcsak Hollandiában, nálunk is."[3]

Ugyancsak „szocialista" hangvételű *A tűzimádók* című dráma, amelynek 1909. március 13-án, Aradon volt az ősbemutatója. Szerzője, a helyi születésű Gallovich Károly (1875–1939), aki vasmunkásból küzdötte fel magát országosan ismert újságíróvá, drámaíróvá. Emellett a helyi munkásmozgalom egyik ki-emelkedő személyisége, 1907-től ő volt a szociáldemokrata párt aradi szervezetének titkára.[4]

Érdekes személyiségével Ficzay Dénes két rövid írásában foglalkozik (A vadember, A tűzimádók): „Arad irodalmi múltjának érdekes, groteszk figurája

volt Gallovich Károly. Irodalmi pályafutását 1897-ben, A bűnbak című drámájával Aradon kezdte. Az autodidakta és nagy fizikai erővel rendelkező író ettől kezdve különös, világmegváltó tanainak prófétájaként próbált betörni az irodalomba. Egy verse a Nyugatban is napvilágot látott. (...) Nem mindennapi alakját Nagy Endre is megörökítette, A vadember című regényében Ivanovicsnak nevezi különc és puritán hősét, aki „Maros-város" sznobjait, kultúrkalózait, gyáva polgárait tanítja móresre – ha kell ököllel is."[5]

A fővárosi színházak nem vállalták a darab műsorra tűzését, Vajda Sándor, a Magyar Színház rendezője határozottan rossz darabnak minősíti. A dráma könyv alakban megjelent változatát Karinthy Frigyes Nyugatban így értékeli: „Dán Keresztély, a főhős elemi- és primitív-erejű festő-óriás, korszakalkotó zseni (…). Vele szemben áll Teleky, az ügyes tehetségtelen, aki Dán művészetének elhullajtott morzsáival társadalmi sikert ér el." Az első felvonás legjobb mozzanata Dán elemi erejű érzelmi kitörése az általa festett (ám rossznak tartott), de Teleky által eltulajdonított festmény előtt. „A felvonás szép és erős. Primitív, de izmos fantáziájú ember munkája, akinek víziói intenzívek és duzzadók. A következő három felvonásnak azonban szinte semmi köze az elsőhöz: „Dán hazamegy, megöl egy öregasszonyt, (…) bírói tárgyalás jön, szocializmus jön, vizsgálóbíró, vádbeszéd stb. Dánnak, a lángésznek, gyilkolni is szabadna, ha éppen akarna, mert rá nem illenek az emberi törvények. Aztán megint szocializmus, izgalmak, s a végén egy szenvedélyes és lángoló beszéd a kommunizmus mellett s a bürokratizmus ellen (...). Néhol egy szép jelenet, szép szó, de az egész csinált és kitalált." (Nyugat,1909. 16. szám)

A darabbal Aradon tárca, kritika is foglalkozik, és igen elismerően ír róla: Ibsen, még inkább Hauptmann szellemében íródott a mű, tombolnak benne a nyers szenvedélyek. Hősei az erkölcsileg magasabb rendű holnap hírnökei, akik a szocializmus fegyverével küzdenek. A dráma osztályharc a művészet mezején – írja a figyelemfelkeltést szolgáló tárca –, csodálatos hit és erő lángol a drámában, a hang a szocialista irodalomban is új. Az előadás utáni kritika a mű stílusát és a színészek játékát értékeli: a párbeszédek tömörek, színesek, bár néha dagályosak. Kesztler bámulatos erővel, realizmussal játszotta a főhőst, Hunyady a maga nehéz szerepét finoman, meggyőző művészettel alakította, a többiek, Szendrey, Novák Irén, Mártonffy, Delli szintén realizmussal teli alakokat formáltak meg, Polgár, Leövey a humort képviselték a drámában. Nagy siker volt, az előadás után nyíltszíni tapssal köszöntötték a szerzőt és a színészeket. (Arad és Vidéke, március 9-én tárca, március14-én kritika.) Az alkotás ebben az évadban még kétszer került színre.

Társadalmi életkép a műfaji megjelölése a másik helyi szerző *A gyilkos* című drámájának, amely 1909. április 27-én kerül itt színre. Az államvasutaknál fogalmazóként dolgozó Vass Istvánnak ez az első alkotása, ebben „az öld meg a hűtlen asszonyt témakörhöz"szól hozzá a szerző, a téma – a kritikus szerint–

még mindig aktuális, „az esküdt bíróság ma is felmenti a hűtlen asszony gyilkosát". A szerző érdekesen és színpadszerűen építi fel a cselekményt, hatásos jelenet, mikor a férj kihallgatja az asszony telefonbeszélgetését, és bár csak a nő szavait hallja, ezek meggyőzik őt felesége hűtlenségéről. A szerző „ügyesen" rajzolja meg a társadalmi hátteret, és jól építi fel az esküdtszéki tárgyalást. A főszereplők, Novák Irén, Kesztler sikeresen oldotta meg a feladatát. A szerzőt ovációkkal köszöntötték a nézők az előadás után, de a dráma csak ez egyszer került színre. (Arad és Vidéke, 1909. április 28.)

A társadalom bírálatát más oldalról megközelítő újdonság *A szerencse fia* című Drégely Gábor-vígjáték, amelynek november 7-én volt a helyi bemutatója. A mű fővárosi színre kerülésének története egészen sajátos. A négyfelvonásos komédiát 1908 szeptemberében Beöthy László tűzte először műsorra a Magyar Színházban, de színészeinek annyira nem tetszett a fiatal mérnök „dilettáns" darabja, hogy valóságos palotaforradalom tört ki, még Beöthy „átgyúrt" változatának próbáit is szabotálták. A direktor elismerte ugyan, hogy a mű nem áll magas színvonalon, de a jó bevétel reményében végül rávette színészeit ennek betanulására. A bemutató az igazgatót igazolta, nagy tetszést aratott, s ezt követően a komédia elindult a nemzetközi siker útján, két év alatt 16 országban játszották. „Úgy látszik, Beöthy *A szerencse fiában* felismerte a tömegekre ellenállhatatlanul ható közhelyeket, amelyek éppúgy kellettek a pesti ügynöknek, mint a párizsi fodrásznak vagy a stockholmi fűszeresnek" – írja Kellér Andor a drámáról a Beöthyről szóló könyvében.[6]

Az aradi kritikus kiváló szatírának értékeli a darabot, és elégedett a színészek játékával. Delli Lajos kiválóan formálta meg Zárai Zimkó Dani alakját, a kölcsönfrakkal karriert csináló szabólegényt (ő a címszereplő, a „szerencse fia"). Szendrey ugyancsak találóan, nagy előkelőséggel alakította a minisztert. A darab nem hozott ugyan átütő sikert, de négyszer színpadra került.

Nem túl sikeres a november 28-án bemutatott újdonság, Garvay Andor *A pénz* című vígjátéka. A mű látványos „kultúrkép" egy színházi társaság feneketlenül romlott világából. Wimmer Marcelt, a csődbe jutott ügynököt Hunyady játszotta meggyőzően, bár személyisége ellentmond a figurának, Mártát Kápolnay Juliska, Leót Mártonffy Róbert meggyőzően formálta meg. A szociális érzékkel megáldott kezdő író (aki Pesten újságíróként dolgozott) első drámája figyelemre méltó – méltatja az Arad és Vidéke. A következő években színre került több Garvay-alkotás is.

Ugyancsak „iránydarabnak" minősíti a helyi kritikus Földes Imre *Hivatalnok urak* című színművét, amelyet 1909. április 16-án láthatott először az aradi közönség. A drámát a Magyar Színházban főként Rátkai Márton tökéletes életszerűséggel megformált Roth bácsija vitte sikere. Kosztolányi így ír: „Csak Róth bácsinak kegyelmeznék meg, ennek az öreg, szelíd zsidónak, aki kopaszodó szürke fejével is udvarolgat a lányoknak, és épp annyi bohémság-

gal, ízléssel és tapintattal hamisítja az olajat. Életművészet van az öregben, melegség és mosolygó okosság." (Hét, 1909. március. 7.) Az aradi rendezésben ez a szereplő – Várnay Jenő alakításában – nem kap olyan nagy hangsúlyt.

Az aradi bíráló, Farkas Ferenc a kritikájában elsősorban a mű „irány" jellegét hangsúlyozza. A *Cifra nyomorúság*nál mélyebben ad betekintést a hivatalnokréteg ellentmondásos életviszonyaiba, mert a hivatalnok társadalmi szempontból úr, jövedelme alapján proletár, a gyártulajdonos büntetlenül elküldheti, ugyanúgy, mint egy munkást. Az amerikai gépírónőt nem csaphatják el, mert felhangzik a vészjel, és szolidaritásból ezrek és ezrek leteszik a szerszámot. A magyar alkalmazottat azonban „agyonnyomják", mielőtt szervezkedni kezdene.

A mű hivatalnok hősei nem tudnak tisztességesen megélni a fizetésükből, de a látszat jómódot tartani kell, ezért kényszerülnek bűnbe esni. Barna Gábor váltót hamisít, adóságba keveredik, munkahelyéről elcsapják, végül a családot a totális bukástól az anyós pénze menti meg. Ez a sikerületlen befejezés nem méltó a darabhoz – állapítja meg Farkas Ferenc –, de nem rontja el túlságosan, mert „amit mond, csontig hat." Az előadás a magasabb színvonalúak közé tartozott, az életből vett megformálások egész sorát láthatta a néző Kesztlerné (René), Kesztler (Barna), valamint a többiek, Leövey, Mariházy, Harmath Józsa, ifj. Ditrói, Kulcsár alakításaiban. Olyan összjáték volt, amely ritkaságság számba ment az itteni színpadon (Arad és Vidéke, április 17.).

A divatos téma, a freudizmus a *Szerelmeskedés* című színműben jelenik meg 1909. január 15-én. A mű szerzője, Arthur Schnitzler (1862–1931) korának egyik igen ismert dráma- és prózaírója, foglalkozására nézve orvos és ideggyógyász, így kiváló ismerője az ember és önmaga gyengéinek. Közeli barátja, Sigmund Freud azt vallotta, hogy amit ő valósított meg a tudományban, azt érte el Schnitzler a művészetben. Műveiben volt bátorsága olyat színpadra vinni, amiről a századforduló jólnevelt polgárai körében nem illett beszélni. Írói pályáját felháborodás és elragadtatás kísérte.

A *Szerelmeskedés* című drámának fogadtatása botrányos volt, mivel ebben megértéssel fordul a fiatalság nemi vágyai felé, le meri írni, hogy a fiatal lányoknak szerelmi igényei vannak. Bizonyos fokig a női egyenjogúság, a nők jogi, társadalmi felszabadulásának szükségessége is hangot kap a darabban.

Sajátos finomság, félárnyékban való jellemfestés jellemző a drámára – méltatja a művet a helyi kritika –, a helyi előadás azonban nem adta vissza a mű sajátos bécsi kedélyét, hangulatát, a hősöknek semmilyen „színei" nincsenek, de ezzel együtt a két főszereplő jól alakított. Harmath Józsa közvetlen volt, a legháládatosabb szerepben Mártonffy, a fiatal színész figyelemreméltó alakítást nyújtott, de modorosságát le kell győznie. (Arad és Vidéke, január 16.)

Egészen más típusú Gozsdu Elek *Félisten* című színműve, amelyet először október 9-én tűztek műsorra Kesztlerrel, Kápolnay Juliskával, ifj. Ditrói Mórral, Hunyadyval, Kertész Dezsővel a fontosabb szerepekben. Magáról a színműről Fenyő Miksa a Nyugatban (1908. 8. szám) így ír: „Gozsdu drámájának van levegője, de nem az a levegő, amelyet a reneszánsz emberek élnek (...). Valami nagy dekoratív történeti képre emlékeztet ez a darab (...). Velence glóriájának sugarai ömlenek el rajta, és egyéb glóriák sugarai. Giorgione, Tizian, da Vinci, Angelico (...) szép fejéről soha glóriákat jobban nem tékozoltak, mint ebben a darabban. Gozsdunak Giorgione egy festménye előtt isteni dolgok jutnak eszébe, de drámához emberi dolgok kellenek."

Cizellált munka – méltatja az aradi előadás bírálója, Farkas Ferenc –, apró elemekből épül fel, mint a színhelyként szolgáló velencei San Marco templom mozaikjai, de szét is hull darabokra, és a szépnek induló szöveg gyakran fullad közhelyekbe. A darab főszereplőjét, Giorgione festőt Kesztler Ede alakította túl sok hévvel és szónokiassággal, szerelmének, ihletőjének megformálója, Kesztlerné azonban Cecília szerepében „a legjobban érző alak volt." (Arad és Vidéke, október 11.) A dekoratív díszleteket igénylő darabot jó rendezésben négyszer láthatta az aradi közönség ebben az évadban.

A mű szerzője, Gozsdu Elek nem mindennapi személyiség. Foglalkozása jogász, és intenzíven kivette részét a politikából, míg végképp nem csalódott benne. Nagybácsija, a Bihar megyei dúsgazdag Gozsdu Manó (Emanuel Gojdu) a román irodalom- és kultúratörténet nagy alakja volt. Ő (Elek) pedig a magyar elbeszélő próza egyik jelentős klasszikusa lett, annak számít még akkor is, ha egész életműve nem több két regénynél, két drámánál, egy novellás kötetnél. Műveiben különösen keveredik a realizmus és a szecesszió szépségkultusza, ebben talál vigasztalást, mert pesszimizmusba hajló világszemléletével egyre kevésbé értette a körülötte zajló életet. Különösen szépek és líraiak az idősebb korában (majdnem hatvan évesen) írt szerelmes levelei.[7]

Ugyancsak újdonság március elején Gárdonyi *Falusi verebek* című „hétköznapi története" (a színlap műfaji meghatározása szerint). Ebben Gárdonyi *A bor* című népi játékával megkezdett úton halad tovább, de ez a „felhígított történet nagyfokú naivsággal társulva" kevésbé sikerült, a közönségnek azonban tetszett. A szereplők Hunyady (bíró) Várnay (gazdag paraszt) derekasan oldották meg feladatukat, az egyik „falusi verebet" játszó Körösi Juci azonban csak a kevésbé érzelmes harmadik felvonásban tudott meggyőző lenni. (Arad és Vidéke, 1909. március 3.)

A vígjáték-újdonságok közül a november 20-án színre kerülő *Virraszt a szerelem* tetszett a kritikusnak. A frivolságtól mentes, finomkodó vígjáték főszerepében Harmath Józsa valósággal életre keltette Jaquelline alakját.

A régi darabok közül a legtöbbször *Az Ördög*öt adták, ennek címszerepét Hegedűs Gyula is eljátszotta az évad folyamán. Ebben a szerepben ünnepli Ara-

don a 25 éves színészi jubileumát Zilahy Gyula, az egykori aradi, most debreceni színigazgató. Alakításában jó humorral, sok kedélyességgel „a jó fiú képébe bújtatja a csalafintaságot." Hajdani direktorát az aradi közönség az eseményhez méltóan köszöntötte. A színház megtelt, ezüst sétabotot, sok koszorút kapott, köszöntő táviratok érkeztek Debrecenből is. (Arad és Vidéke, április 27.)

Színvonalasan került színre a sok év után felújított *A vasgyáros*, a *Constantin abbé* vagy a Sardou-, Bisson-, Herczeg Ferenc-darabok. (Ez utóbbinak egy újdonságát, *A kivándorló*t is műsorra tűzték.)

Gyengébben sikerültek a díszelőadások. Az október 6-i ünnepi műsorban, amelyen részt vett a neves politikus és tudós Thaly Kálmán is, az *Ocskay brigadéros*t játszották, ebben lépett fel itt először a kezdő színész, ifj. Ditrói Mór. Produkciójáról a kritikus finoman csak annyit ír, hogy bizonytalanul mozog a színpadon, és nem igazán tetszett a közönségnek. A Hétről rovat írója azonban sokkal keményebb, felháborodottan teszi fel a kérdést: hogy volt bátorsága ilyen orgánummal és ilyen kevés tehetséggel Ocskay szerepében bemutatkozni? (A fiatal színész azonban lassan begyakorolta magát, később sokszor dicsérik.)

November 19-én a szokásos Csiky-ünnepségen a *Cifra nyomorúság* került színre, ez olyan gyengére sikerült, hogy „Csiky forog a sírjában." A szereplők nem tudták a szöveget, Kápolnay (Kata szerepében) hihetetlenül rossz volt, Mártonffy (mint Tibi) „lehetetlen alakot mutatott", hiányzott az összjáték, ha nincs Várnay (Felici Félix) és Körösi Juci (Lili), a közönség lepisszegte volna az előadást. (Arad és Vidéke, november 20., tárca november 28.) A szerepnemtudást bírálják *A kivándorló* bemutatóján is. Nagy általánosságban azért elégedettek a drámatagozattal: „Szendrey társulata mind az egyéni, mind az összjáték tekintetében elbírja a komoly bírálat teherpróbáját, más színházaknál szerzett tapasztalatok alapján a drámában, vígjátékban az aradinál jobb összjátékot nem nyerünk – írja (némi túlzással) 1908. október 17-én a helyi Színházi Újság. Ilyen hangú értékelés többször megjelenik a sajtóban.

A zenei részleg operaelőadásai rangosak, újdonság az aradi színpadon Verdi öregkori operája, az *Othello*, amely 1909. január 14-én került színre, és az évad végéig még kétszer adták. Verdi ebben a művében mint egyenrangú fél befogadta a Wagner által létrehozott új zenei formákat – emeli ki a helyi kritikus a zenemű elemzésében –, a színház dicséretes és értékes művészi célt szolgált a színrehozatalával. A helyi zenekedvelő közönség az itt bemutatott operákkal teljes képet kapott a nagy életműből: *A trubadúr*, *Rigolettó*, *Traviata*, *Aida*, *Othello*. Csodálatos volt az első felvonás nyitány nélküli zenéje, kiemelkedő a harmadik felvonás, Ferrari (címszerep), Wlassák (Desdemona), Ladiszlay (Jágó) szép munkát végzett. Ferrari alakító képessége az eddigi produkciói fölé emelkedett, az éneklésben derekasat nyújtott azzal együtt, hogy a magasságokat nem mindig győzte hanggal. Wlassák megrendítő volt a halál-jelenetben, Jágóként Ladiszlay erős, szép hangja végig „uralkodott"az előadáson. Külön

dicséret illeti a rendezőt, gyönyörű volt a második felvonás színpadképe a háttérben emelkedő nyári lakkal, hatásosak voltak a fények. Kisebb hiba az egyszerre kigyúló lampionok, Othello korában – mikor még nem volt villany, így nem történhetett. A karok tűrhetőek voltak, a betanításért, a zenei irányításért elismerés jár Tilger Árpád karnagynak. (A hétről rovatban Tüske Tóni is dicséri az előadást.)

Újdonság a szezon elején, október 15-én Thomas *Mignon*ja új díszletekkel, új bútorzattal, ezt 1900-ban Leszkay együttese adta utoljára Lothario szerepében Odry Lehellel, ezt most Ladiszlay játszotta. A címszerep Wlassák Vilmáé (bár ez mezzoszoprán szerep), partnere Ferrari D' Albaredo, Philline a temesvári koloratúr-szoprán, Maleczky Bianka volt. (Ötször játszották.)

Az évadban 28-szor adtak operát, az újdonságokkal együtt műsoron tartották az előző évadok sikerdarabjait, a *Pillangókisasszony*t, a *Carmen*t, a *Rigolettó*t, a *Faust*ot, a *Traviatá*t, a *Parasztbecsület*et. A november 30-i *Pillangókisasszony*t Zsigmond Miklós értékeli a Színházi Újságban, ebben főként a címszerepet játszó Wlassák Vilma produkcióját elemzi: énekművészete elsőrendű, hangjának meleg színpompája van, azzal együtt, hogy az első felvonás parlandói nem voltak elég biztosak, és a lelki folyamatok átélése nem mindig sikerült.

A vendégszereplők közül kiemelkedik Fodorné Aranka mezzoszoprán, aki az *Aidá*ban és a *Carmen*ben énekelt. Decemberben a *Faust*ban a szép hangú, de gyengén alakító Juristy Uros szerb énekes mutatkozott be a címszerepben szerződtetés céljából, két nap alatt megtanulta magyarul a szerepét, amiért rossz kiejtése ellenére fergeteges tapsot kapott a közönségtől. December közepén a *Faust*ban és a *Mignon*ban Szoyer Ilonka lépett fel zsúfolt ház előtt. Különösen a *Mignon*ban dicsérték, amelyben „igazi" Philline volt, a Faustban is „csupa szív" produkciót nyújtott, de hangilag „nehezen uralta Margit nehéz szerepét". Az előadás rendezése és a kórus gyenge volt. (Szoyer még *A víg özvegy*ben énekelt.) A fiatal olasz énekesek (köztük Ercolani, a színház következő évben szerződtetett baritonja) a *Rigolettó*ban és a *Lammermoori Luciá*ban szerepeltek februárban. A messinai földrengés áldozatainak megsegítésére rendezett jótékonysági előadáson fellépett a népszerű aradi származású bariton, Bing János is.

A legtöbb nézőt az operett vonzotta a teátrumba, bár a Színházi Újság szerint „az operett előadások gyengék, (…) és nem nyilatkozhatunk elismeréssel a díszlet- és ruhatárról sem. (október 17.) Nagy fogyatékossága a társulatnak, hogy nincs megfelelő operettbonviván, a primadonna Kállay Jolán szép hangú, de a mozgása kifogásolható. (Az Arad és Vidéke A hétről rovata ennél jobban elmarasztalja.) Az operettkórus sem megfelelő.

Az évadnyitó *Dollárkirálynő*je sikeresnek bizonyult. A szerző, Leo Fall (1873–1925) a bécsi nagy nemzedékhez, Strauss, Lehár generációjához tartozott. Dallamvilága gazdag, a szövegkönyvben a felsőbbrendű irónia, a groteszk humor keveredik a szentimentalizmussal, ezt az 1907-ben keletkezett operet-

tet magyar nyelvterületen ugyancsak a Király Színház vitte sikerre. Az aradi méltató véleménye szerint a darab nem remekmű, de elfogadható, a szereplők közül különösen a címszerepet játszó Kállay Jolánt dicséri, szerinte ő a vidék legszebb hangú és legnagyobb énektudással rendelkező szubrettje. (Arad és Vidéke, szeptember 27.) Ezt a főszezonban több mint 10-szer játszották, ebben az operettben lépett fel novemberben Raskó Géza, áprilisban pedig a régi kedvenc, Zilahyné. Aradon december elején tűzték műsorra a másik Fall-operettet, *A kedélyes paraszt*ot. Ez is egyike azoknak a daraboknak, amelyek magyar ősbemutatóját a főváros átengedte egy vidéki színháznak, ez Kolozsváron került először színre. Az operett nem túl sikeres, helyi vélemény szerint a „zene kedélyes és friss", a librettó azonban primitív, nem érdemli meg a megzenésítést. Valószínű ez (is) az egyik oka annak, hogy a színészek sem tudnak mit kezdeni vele. Mátyás szerepében Polgár túl kedélyes volt, Kállay hibásan értelmezte Annemari alakját, talán csak Leövey, Hunyady és a most „debütáló"amatőr, Benkő Gizike volt elfogadható. (Arad és Vidéke, december 5.)

Nagysikerű újdonság 1909 áprilisának közepén a *Táncos huszárok*, az operettet a bemutatót követő öt előadás után közkívánatra hatodszorra is el kellett játszani. Szirmai Albertnek (1880–1967) ez az első igazán elismert alkotása, amely a Király Színháznak több mint száz telt házat hozott. (Egy-két dallama napjainkban is ismert a műfaj kedvelőinek körében.) Az aradi kritikus igényei azonban úgy látszik, nagyobbak, szerinte a műnek nincs egységes zenei kompozíciója, hiányzik a szereplők zenei jellemzése, az operettmuzsikának nincs karaktere.

A helyi bemutató ünnepélyes keretek között zajlott a három szerző, Szirmai, Rajna, Szép Ernő jelenlétében, akiket megtapsolt a közönség. A női főszerepet a már egy hete itt vendégeskedő Komlóssy Emma gyönyörűen, finom zenei érzékkel énekelte, Leövey szabómestere szépen kidolgozott alakítás volt, csak Polgár (az előadás rendezője) kedélyeskedett időnként elcsépelt eszközökkel. (*A Tatárjárás*sal azonban nem versenyezhetett, ezt ebben az évadban is 13 alkalommal játszották.)

Nagy siker még a *Cigánybáró* repríze február 18-án, amelyen a színház zsúfolásig megtelt. A keringőkirály újra meghódította az aradi közönséget – írja a kritikus az előadás után. A színészek megérdemelték a nagy tapsot. Jó volt a rendezés, a szerb Uros produkcióját Barinkay szerepében zajos taps kísérte, különösen azért, mert ezt is megtanulta magyarul, Wlassák gyönyörűen énekelte Szaffit, Polgár kedélyes Zsupán volt.

1909 januárjában került színre negyvenedik alkalommal *A víg özvegy*, ebben búcsúzott a várostól Kállay Jolán. A kritikus szerint elmenetele pótolhatatlan veszteség a színháznak, Kállay vérbeli játéktálentum, hanganyaga ragyogó. A távozó szubrett azonban nem tartozott a közönség kedvencei közé, a búcsúelőadáson nem volt telt ház, kevés virágot kapott. Saját nyilatkozata

alapján „sebzett lélekkel hagyta itt Aradot." (Arad és Vidéke január 28.) Az ő távozásával megüresedett szerepkör betöltésére jött le Aradra néhányszor a Király Színház művésznője, Komlóssy Emma.

A színügyi bizottság szerint Szendrey egyik nagy érdeme, hogy a hétvégeken újra műsorra tűz népszínműveket, melyek között újdonságok is voltak. Többek között október 3-án kerül színre a *Helyreasszony*, melynek szerzője Kecskemét 20. század eleji történelmének legjelentősebb polgármestere, Kada Elek (nevét ma a városban egy szakközépiskola viseli). A darabot a Király Színházban Blaha Lujza vitte sikerre 1906-ban, Aradon háromszor játszották. Az eléggé komplikált szerelmi történetet magába foglaló alkotás a 16. század végén, Kecskeméten játszódik. Benne a szerző konokul ragaszkodik a népszínmű „múmia" formáihoz – véleményezi a helyi bírálat–, ezért nem nyújt új perspektívát, a nyelve keresett népiesség, de dallamvilága hangulatos (főszereplők Wlassák Vilma, Rontay Boriska). A népszínmű előadások közül nagyon színvonalas és zsúfolt ház előtt zajlik januárban *A cigány* , Újházival a címszerepben. Emellett játsszák még az *Ingyenélők*et, *A falu rosszát*, *A piros bugyellárist*, a *Sárga csikót*, *A veres sapkát*, júniusban a *Csizmadia mint kísértet* került színre. Még az 1848-as aradi harcok tiszteletére rendezett szokásos februári díszelőadáson is népszínmű van műsoron, *A gyimesi vadvirág*.

Vendégművészek gyakran szerepeltek itt ebben az évadban is, a főszezonban 77 estén volt vendégszereplő. Járt itt néhány kevésbé ismert vidéki színész, és jöttek újra a szokásos kiemelkedő személyiségek. Többek között december közepén három este Jászai Mari lépett fel az elmaradhatatlan zsúfolt ház és zajos siker mellett az *Édes otthon*ban, az *Elektrá*ban, a *Lucretia Borgiá*ban. A kritikus azonban nem teljesen elégedett a produkciókkal. Szerinte az *Elektra* felújítása meghaladta a társulat erejét, a nehéz szöveget időhiány miatt még a társulat jeles tagjai sem tudták tisztességesen megtanulni, a tragikus fenséget csak Jászai Mari képviselte (Oresztész – Kesztler, Klüteimnesztra – Follinusné, Ajgisztosz – ifj. Ditrói Mór). A *Lucretia Borgiá*ból pedig „elavult pinceszag áradt." A másik híresség, Hegyesi Mari A vörös talár*ban* és a *Lowoodi árvá*ban lépett fel nagy sikerrel.

A leggyakoribb vendég a helyi születésű Gál Gyula, az ő közreműködésével kerül színre Aradon a *Vadkacsa* két egymást követő este, március 26-án és 27-én. (Ibsen népszerű szerzője az aradi színpadnak – írta a Színházi újság –, „bár sokáig féltünk a szerző zordon külsejétől, jeges leheletétől.") A szerző, a 20. század legnagyobb drámaírója, még ma is elérhetetlen magasságban áll a kortársai felett – írta az Arad és Vidéke az előadás után –, 25 évet várt a Nemzeti is, míg ezt a drámát előadta, bár a Thália Színház néhány évvel azelőtt már játszotta. Teljes elismerés Szendreynek, hogy műsorra tűzte. A *Vadkacsa* a legmegrázóbb dokumentum az emberről, a legfenségesebb tragikomédia. „Hagyjátok meg az embernek a maga kis hazugságait, és ne akarjatok az átlag

fölé emelkedni."– sugallja a darab, Relling doktort idézve „hagyjátok meg az embereknek az ábrándjaikat, a hazugság a legnagyobb jótevőnk."

Az aradi előadás jól sikerült, a „rendkívüli, gyönyörűségekben gazdag színházi est" elsősorban Gál Gyulának köszönhető, aki Hjalmart játszotta, olyan kiválóan, hogy ezt látnia kellene minden színházat kedvelőnek. Hedvig Körösi Juci volt, aki a serdülő lány lelkivilágának bonyolultságát a legnagyobb átéléssel formálta meg. Werle Gregers alakítója, Mártonffy soha nem beszélt ilyen szépen, mint ezen az estén. Az öreg Ekdalt Várnay játszotta nagy meggyőző erővel. Sokszor visszatapsolták őket. (Arad és Vidéke, 1909. március 27.)

Szintén sikeres április 2-án a *Nóra*, melyben Gál Gyula a férjet, Helmert formálta meg ugyancsak tökéletesen – dicsérte a helyi kritikus. Az alak megformálásában meg tudta találni azt a helyes egyensúlyt, amely ahhoz szükséges, hogy a címszereplő viselkedése hihető legyen, mert ha a férj túl gyarló, elvész a feleség rendkívülisége, ha pedig túl nemes, akkor Nóra cselekedetei nem indokoltak. A címszerepet Kesztlerné játszotta, és torzítás nélkül ábrázolta Nóra összetett jellemét, megértette, és meg tudta értetni öntudatra ébredésének és átalakulásának minden fázisát. Rank doktort Ditrói, a társulat legfiatalabb tagja személyesítette meg meglepő biztonsággal. A jó rendezés azonban nem pótolta a szegényes díszletek miatt kialakult rossz benyomást: a szobának nincs plafonja, az még elfogadható, de nagyon illúzióromboló volt, ahogy a szereplők feje felett ott lebegnek a piros szuffiták. (Arad és Vidéke, április 3.)

Április 3-án a neves színész, mint eddig minden esztendőben az *Elnémult harangok* Todorescu pópáját alakította. Ebben az évben ez a darab májusban és júniusban is színre került. Az előadást a közönség vastapsa és „néhány nekibúsult román ifjú füttykoncertje kísérte". (Az elkövetkező években a helyi románság már sokkal hangosabb tiltakozással fogadta a dráma műsorra tűzését, sőt egy-egy előadást olyan botrány követett, hogy Szendrey kénytelen volt levenni a darabot a műsorról.)

A helyi társulat a szezon végére kifáradt – és nem tudott megfelelni a sok nehéz darab igényelte színvonalnak – értékel az év végi összefoglaló kritika. Az operettegyüttes „élhetetlensége" miatt túl nagy a próza megterhelése. A *Szókimondó asszonyság*ban (amelyben szintén Gál Gyula vendégszerepelt) a két főszereplő kivételével a színészek esetlenek voltak, csetlettek-botlottak. Hasonló a helyzet Márkus Emília április eleji vendégjátéka alkalmával, az előadások zsúfolt ház előtt zajlottak, de a színészek nem tudtak kellőképpen felkészülni a régen játszott darabokra (*Francillon, Monna Vanna*), és az újdonságra sem, a *Rabenstein Bersabé*ban nem tudták a szöveget, és hiányzott az összjáték.

A nyári szezon hat hét pihenés után június 26-án kezdődött, de még ezelőtt a kecskeméti és a nagyváradi társulat lépett fel Aradon. Ezekre az előadásokra a vidéki színügyi bizottságok határozata értelmében került sor, amely szerint „a Vesztőhely területének megváltása érdekében" olyan színielőadásokat ren-

deznek a Maros-parti városban, amelyeknek jövedelmét erre a célra áldozzák. Ezek a fellépések ugyanakkor azt a célt is szolgálták, hogy a más városból való társulatok megmutassák magukat a helyi színészeknek és közönségnek. Több színház is feliratkozott erre a programra, de csak kettő lépett fel, 1909. május 29-én Mariházy jött a kecskeméti társulatával, ennek tagjai megkoszorúzták a Szabadság-szobrot, ezután következett a műsoruk a nyári színházban. Először a *Bánk bán*-nyitány hangzott el, majd Arad tavalyi kedvence, Mariházy mondott ünnepi beszédet, ezután következett a *Cigánybáró* című operett (Szaffit Mariházyné Turcsányi Olga énekelte, aki hosszú évekig volt tagja az aradi színháznak). Az Arad és Vidéke őszinte elismeréssel méltatta az előadást. Június 2-án Erdélyi Miklós váradi társulata lépett fel, a *Tatárjárást* mutatták be.

Az idény elején ismét Gál Gyula érkezett Aradra, öt estére. A június 26-i évadnyitón Parker *A bíboros* című drámájában játszotta el újra Medici szerepét, következő este pedig Lőrinc barátot a *Rómeó és Júliá*ból. A Shakespeare-tragédia a Nemzeti új rendezési felfogása alapján került most színre, de hiába volt az új felfogás, a helyi színészek – a kisebb szerepeket játszó Várnayt, Ditróit és Leöveyt kivéve – nem tudtak elszakadni a már megszokott „éneklő" beszédtől. A prológust Gál Gyula mondta el. 29-én ismét az *Elnémult harangok*at adták, a jól ismert darabot felvonásról felvonásra a közönség lelkesedése kísérte. 30-án a *Vadkacsa* következett, ez alkalommal már harmadszorra ebben a szezonban, és most már kevesebb volt iránta az érdeklődés. Július elsején az áprilisra tervezett *A tűzhely* című Octav Mirbeau-dráma került színre ugyancsak Gál Gyulával a főszerepben. A kritika a Courtin bárót alakító vendégszereplő mellett Novák Irén „kabinetalakítását" dicséri, aki tökéletesen ábrázolta „Courtin bárónő minden grációját, viharos szenvedélyét, parfümös romlottságát". A vígjátéknak titulált „iránydarabban jelentkező, maró gúnnyal megfogalmazott kegyetlen szatírát a közönség vegyes érzelmekkel fogadta." Ezt követően ismét egymást érték a vendégszereplők, július 4-től Felhő Rózsi három este operettekben, illetve Tapolczai és Vendrei bohózatokban, vígjátékokban lépett fel, ez utóbbiak közreműködésével került színre először óriási sikerrel Feydeau népszerű *Osztrigás Mici* című bohózata a címszerepben Novák Irénnel.

Ezután a Góth házaspár érkezett két estére (*A tolvaj, Visszatérés Jeruzsálemből*). Július 11-én, vasárnap este a központi szálló dísztermében Medgyasszay Vilma adott koncertet. A helyi születésű művésznő, „a dalok előadásának Duse-ja", ahogy az Arad és Vidéke kritikusa nevezi, többek között Heltai Jenő verseire írt dalokat énekelt. Művészetében legalább annyi az őstalentum, a zsenialitás, mint a tudatos művészet – mutatja be őt az Arad és Vidéke július másodiki előzetese.

Július 23-tól 25-ig nagy létszámú közönség előtt három alkalommal játszották a felújított *Az ember tragédiáj*át. A nagyon hosszúra nyúlt, este nyolctól háromnegyed tizenkettőig tartó előadások új, illúziót keltő díszleteit Végh

Kápolnay Juliska

István festette, egyedül a római szín volt egy kissé szegényes. Kesztler Ede Ádámja a megtestesült erő és akarás volt. Kápolnay Juliska Éva szerepében természetes és közvetlen, mindketten „szépen, keresetlenül" beszéltek. Lucifert Delli alakította, de csak a szerep cinikusságát ábrázolta meggyőzően, amikor az erőt kellett kifejeznie, akkor játékának biztonsága hanyatlott. Károly Sándor, aki ebben az időben 15 éves kamasz, a *Tragédiá*hoz kapcsolódó személyes érzéseiről önéletrajzi regényében így ír: „a Maros melletti aréna zsúfolásig megtelt. Ádámot kedvenc színészem, Kesztler Ede játszotta, Évát Kápolnay Juliska, a felesége, akinek sápadt arca, magas alakja, mély hangja, ringó járása nagyon tetszett nekem. Megvallom, kicsit szerelmes voltam belé. A paradicsomi színben testszínű trikóban jelent meg."[8]

Az utolsó hét az Aradról eltávozó színészek búcsúztatásának jegyében telt. Július 27-én a *Takarodó*ban Mártonffy Róbert búcsúzott, ebben volt az utolsó aradi fellépése Tapolczainak és Vendreynek is. 28-án a *Gül baba*val vett búcsút Faludy és Ladiszlay, mindketten babérkoszorút kaptak a közönségtől.

29-én a *Rang és mód*ban lépett fel utoljára Aradon a Hunyady házaspár, akiket az újságírók testületének képviselői, a színház igazgatósága valamint a közönség páratlan rokonszenvvel, hosszú percekig tartó tapssal, ajándékok tömegével ünnepelt.

A távozó színészeket az Arad és Vidéke július 23-án tárcában mutatta be. Mártonffy Róbert a főiskola után jött Aradra, és a kezdő színésztől nem várt tökéletességgel formálta meg szerepeit. (A fiatal művész 1911 januárjában Debrecenben influenzában meghalt.) Ladiszlay József az operairadolom nagy baritonszerepeit hatalmas hangon énekelte, de az operettekhez ez a hang túl súlyos volt. (Ladiszlay az 1910/11-es évadtól visszaszerződött ide.) Faludy négy évvel ezelőtt Szendreyvel érkezett ide, jó hangú, szorgalmas színész volt, sokoldalú személyiség, találmányai révén is elhíresült, többek között 1908-ban repülőgépet konstruált (néhány év múlva ő is visszajött).

Hunyadyék, akik 15 évet töltöttek Aradon, most Nagyváradra szerződtek, Hunyadyné Körösi Juci főleg társalgási szerepeket játszott. József sokoldalú egyéniség volt, beszélő és énekes szerepeket egyaránt megformált, népszínmű alakjai páratlanok, de emlékezetes alakításai közé tartozik *A tanítónő* öreg plébánosa, a *Félisten* dogeja, a *Bánk bán* Peturja. Hunyady József 36, „színpadon" töltött esztendő után 1914. február 27 én Nagyváradon 53 évesen váratlan szívrohamban halt meg. Mikor a felesége rátalált, nagyon jellemző módon mellette hevert kinyitva a szerepe, amelyet tanult. Nagy művész volt, de még vonzóbb a természete, szorgalma, egyszerűsége, igénytelensége saját személye iránt és segítőkészsége másokkal szemben, mindenre képes volt azokért, akiket szeretett – írja róla Farkas Ferenc a róla írt nekrológban. (Arad és Vidéke, 1914. február 28., Egy színész halálára.)

Visszatérve a nyári szezonhoz, annak utolsó napjaiban három estére Hegedűs Gyula jött le Aradra. Az évadzáró estén, augusztus elsején „a legszebben beszélő színész, Hegedűs Gyula a legszebb beszélőszerepet, az *Ördög*öt játszotta zsúfolt ház előtt" – írta az aradi újság.

A szezonzárás után az újság rövidnek minősíti a nyári évadot. A cikkíró szerint a nem egészen 40 napig tartó szezon előadásai 4-5 este kivételével telt házak előtt zajlottak, lett volna közönség akár 60-70 estére is, mert nyáron a kispénzű, dolgozó, átlag aradiak számára itt csak a színház és a mozi az egyedüli szórakozási lehetőség.

A következő (1909/10) évadban jött vissza Aradra Beregi Sándor (két éve ment el innen), az operettbonviván szerepkörre a bariton hangú B. Szabó Józsefet (1870–1917) vették fel. A „nagy" Szabó József, a hajdani neves aradi színigazgató fia már nem volt fiatal, de elegáns, biztos fellépésű színész [9], az aradiak őt is ismerhették, Zilahy társulatában játszott itt két évet. Szerződtetése most nem volt szerencsés, november végén megbetegedett, és csak márciusban tért újra vissza a színpadra. Így kényszerből Beregi Sándor vette át a szerepei egy részét, ám a kitűnő prózai színész hiába alakított jól, énektudása a legtöbb esetben nem felelt meg a követelményeknek, ami tovább gyengítette az operett-előadások színvonalát.

A primadonna-szubrett szerepkört Diósy Nusi (1884–1970), a vidék népszerű énekesnője töltötte be. A fiatal primadonna 1903-ban kezdte művészi pályáját Kassán, most Nagyváradról szerződött ide, 1914-ig volt Aradon, innen ment a Vígszínházhoz. A bariton szerepekre Ercolani olasz énekest vették fel, Faludy helyére Boda Ferenc jött, őt a Leszkay-éra idejéből ismerhették a helyiek.

A hivatalos szeptember végi szezonnyitás előtt, szeptember 19-én avatták fel ünnepélyes keretek között Aradon a Kossuth-szobrot. A tízévi gyűjtés után felállított monumentális alkotás, amely Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szobrászművészek munkája, a mai Román Nemzeti Bank és a Csanád Palota közötti szabad téren (akkor József főherceg út) elején állott, a szobrot 1925-ben bontották le.

A tekintélyes helyi és meghívott személyiségek és a nagyszámú nézőközönség előtt zajló szoboravató ünnepséget este a színházban díszelőadás zárta, melynek első részében Rácz Károly debreceni cigányprímás muzsikált a teljes zenekarával, majd *A csöppség* című Fényes Samu-daljáték került színre. (I. Pop román püspök részt vett a szoboravatási ünnepségen, ezért kemény támadások érték a román Nemzeti Párt részéről.)

Ha a színház bevételét nézzük, akkor ez volt Szendrey eddigi legsikeresebb évada, a bérletekből 62 000 korona jött be (ez más években 60 000 korona volt), az összbevétel meghaladta a 200 000 koronát. Szendrey kiszámította azt is, hogy ez mennyivel lett volna több, ha tágabb és komfortosabb a kőszínház. (Arad és Vidéke, 1910. május 15., Farkas Ferenc: Kapuzárás) Az épület állapota már évek óta kemény támadások kereszttüzében állt, a színházépület „fogyatékosságaival" foglalkozó írások fel-fel bukkannak mind az Arad és Vidéke, mind a Színházi Újság hasábjain, de szóba kerül a színügyi bizottság ülésein is. „Az aradi színháznak nem az a legnagyobb baja, hogy influenzagyár, hogy szűk, hogy ruhatár nincs, hogy folyosói börtönfolyosók, hogy nincs egyetlen hely, ahova a közönség a felvonásközökben kivonulhatna. Itt az a nyomorúság, hogy ennek a színháznak nincs rendes színpada, sem rendes öltözői. Próbatermei nincsenek, semmije sincs, ami szükséges ahhoz, hogy az előadásokat jól előkészítsék. Az elsőrendű női tagok szűk helyiségben szoronganak, a férfiak helyzete sem különb. A kórust az emeletről kell lecsengetni, s a lépcső a hátsó kijárat mellett vezet le a színpadra" – olvasható az Arad és Vidéke 1910. május 5-i számában az Arad új színháza című tárcában. Az írás a továbbiakban a megoldás lehetőségeivel foglalkozik. Az ócska épület átalakítása legalább negyedmillió koronába kerülne, mert be kell vezetni a központi fűtést, praktikusabb lenne tehát új épületet emelni. Kérdés, hogy hová? A probléma május 12-én a közgyűlés elé került. A színügyi bizottság nagy többsége azonban ódzkodott az építkezéstől, de Lőcs Rezső gazdasági tanácsnok az új épület emelése érdekében nyújtott be előterjesztést. Szerinte ez volna az előnyösebb, a régi épületet pedig át lehetne alakítani üzletté. Ezt a megoldást támogatta terjedelmes tárcájában a nyugdíjasként már évek óta Aradon élő Odry Lehel is, aki írásában még egy aktuális kérdéssel is foglalkozott: itt az ideje, hogy a város megírassa Arad színháztörténetét. „(...) Minden művészet a múltból épül. Ezt a művészi múltat alaposan kell tárgyalnunk, meg kell ismernünk a közszellemet, amelynek erejével a régi színészet úgy tartotta fenn a múltat, hogy a hazának is dicsőségére vált. (...) E sorok írója 50 éve szemléli az aradi színház életét, és azt tapasztalta, hogy Arad közönsége változatlanul sokat áldoz a színházára." A probléma azonban ebben az évben is csak a vita szintjén maradt.[10]

Az évad folyamán bővült a társulat díszlettára, sok új darabhoz festettek díszletet, ebben az évben készült el végre az évek óta hiányolt kellék, a menynyezetes szoba is.

Az évad első hónapja igen mozgalmas volt, néhány igazán jól sikerült látványos előadással. Az évad nyitódarabja *A víg özvegy*, ebben mutatkozott be a „téli" közönségnek Diósy Nusi Glavári Hannaként, B. Szabó József pedig Daniló szerepében, Rossilont, a francia attasét Boda Ferenc alakította. Az új énekesekkel elégedett a kritikus, csak Boda ellen van kifogása, mert az elegáns szerepkör nem az ő igazi területe, a hangja is kicsi, de legalább jól tud vele bánni. (Arad és Vidéke, szeptember 26.) Ezután jöttek a népszerű operettek (*Varázskeringő, Kis herceg, Casanova*), majd az *Arzén Lupin* című vígjáték, melyben a kritika szerint ifj. Ditrói Mór „pompásan játszott". Ezt a *Rómeó és Júlia* követte, amely a nyári szezon sikeres darabja volt, címszerepben a Kesztler házaspárral. Az ezt követő október 6-i rendezvények ebben az évben a megszokottnál nagyobb méreteket öltöttek a nemrég avatott Kossuth-szobor miatt.

Október 5-én *A császár katonái* került színre. Beregi kitűnően alakította Lászlót, és az egész előadás annyira jól sikerült, hogy a néző elfelejtette, hogy díszelőadáson van. (Arad és Vidéke, október 6.) Másnap Czobor Károly történelmi tárgyú operettje, *A hajdúk hadnagya* került színre, amely előtt Csányi Mátyás ünnepélyes gyásznyitánya, majd Pósa Lajos alkalmi költeménye hangzott el Kesztler Ede előadásában. (Az október 6-i díszelőadásra meghívást kaptak az Aradon tartott nemzetközi orvoskongresszus résztvevői, többek között 150 tagú lengyel küldöttséget vártak, de közülük mindössze 36-an érkeztek.) Ezt követte egymás után három este (8–9–10.) a nyáron felújított *Tragédia*, amely ismét megtöltötte a széksorokat (Ádám – Kesztler, Éva – Kesztlerné, Lucifer – Delli Lajos).

Az első értékes újdonság október 11-én *A bunda* című vígjáték, ez a negyedik Hauptann-darab, amelyet az aradiak láthattak, de közülük most is legnépszerűbb a *Crampton mester*, amelyet Újházi szinte minden alkalommal bevett a repertoárjába, ha Aradra jött. A most bemutatott Hauptmann-mű, amelynek témája a porosz közigazgatás szatírája, nem vonult be nagy diadallal Aradra, pedig jó a hírneve, Berlinben hatalmas volt a siker. Nem áll közel a magyarokhoz a német humor, nem hiába mondják azt ólomlábúnak, – állapítja meg az Arad és Vidéke kritikusa október 12-én –, a vígjátékban bemutatott rendőri tehetetlenségnek is más a lélektana Magyarországon, mint a németeknél, ugyanakkor a rendezés sem tudta visszaadni a darab légkörét. Dicséret illeti azonban a szereplőket, elsősorban a tolvaj Wolfnét játszó Benkőnét a jól eltalált természetes alakításáért, valamint a Wolfot alakító Kesztlert és Várnayt, aki Krigert játszotta, Delli azonban túlzott Werhohnt szerepében (Fleischer – ifj. Ditrói Mór, Motes – Kulcsár Lajos).

Október közepén a szerződtetésre váró olasz operaénekesek mutatkoztak be a *Rigolettó*ban, az együtt műsorra tűzött *Parasztbecsület*ben és *Bajazzók*ban, valamint a *Lammermoori Lucia*ban, de nem teljes sikerrel, csak az évek óta itt fellépő lovag Ferrari felelt meg az elvárásoknak. Ercolani a *Rigolettó* címszerepét pompás énektudással, szép hanggal adta elő, de játszani nem tud, az alig

18 éves szoprán Ferranti tisztán, biztosan énekelte Gildát, de hangereje kevés, mindössze kicsi „szobahangja" van, és külseje se túl előnyös (kistermetű és kövér). Jó volt azonban Polgár Sparafucile szerepében, valamint a férfikórus – foglalta össze a látottakat a helyi kritikus az Arad és Vidékében.

Telt ház előtt lépett fel a hónap végén Yvonne de Treville a *Traviatá*ban és a *Lammermoori Lucia*ban, majd november elején A *sevillai borbély*ban, a művésznő aradi szereplés-sorozata november 4-én koncerttel zárult, ezen fellépett a többi vendégénekes is. Treville énektechnikája páratlan, koloratúrája szédületes, jók voltak olasz partnerei, Ferrari és Ercolani, de a helyi B. Szabó József *A sevillai borbély* címszerepében némi indiszpozícióval énekelt.

Az operett-tagozat sikeres újdonsága október 22-én egy újabb Leo Fall-operett, a Király Színháztól átvett *Elvált asszony*, amelynek szövegét Gábor Andor ültette át magyarra. Ebben a közönség nemcsak az andalító zenét élvezhette, de a mulatságos fordulatokban bővelkedő történetet is, amely az operett világában teljesen szokatlanul a bíróságon kezdődik egy válóperes tárgyalással. Az aradi kritikus dicséri mind a darabot, mind az előadást: a szövegkönyv jó, szellemes, zenéjében sok a frissesség és báj. A címszerepet, Janát játszó Diósy Nusi játéka előkelő, finom, toalettjei fényesek, tánca művészi, Rontay Boriska temperamentumos volt Gonda szerepében, Boda ötletes Karel, Polgár, aki a darabot rendezte, a vasúttársaság elnökének alakját humorral töltötte meg. (Arad és Vidéke, október 23.)

A drámatagozat tagjai október folyamán az előző évad színvonalas darabjait játszották. (*Félisten, Hivatalnok urak. Váljunk el*.)

November hónapban a dzsentri-témát feldolgozó, viszonylag jelentéktelen darab, Abonyi Árpád *Laczkovics kapitánya* után igazi nagy siker Lengyel Menyhért *Táifun* (a színlapon Tájfun) című drámája. Az írónak világhírt hozó művet a Vígszínházban 1909. október 30-án mutatták be először, az előadás bravúrnak számított mind a rendezés, mind a díszlettervezés szempontjából. A darab országszerte nagy vihart kavart, dicsérői (pld. Ady) és támadói hosszan vitáztak róla. Az első aradi előadásra nem sokkal ezután, november 26-án került sor, a sajtó már az előkészületeket is nagy figyelemmel kísérte, s erről többször is írtak beszámolót. A publikum felfokozott érdeklődését a bemutató napján közölt (humoros) tudósítás mutatja: „(...) abszolút telt ház lesz, Gonda (a pénztáros) még a csillárt is kiadta, az élelmes igazgató még a plafonra is székeket szereltetett, ezen fejjel lefele kell ülni majd". (Arad és Vidéke, 1909. november 26.)

A dráma az aradi színházkedvelők számára ismeretlen világot visz színpadra, hiszen a titokzatos japán emberrel eddig legfeljebb az operettekben találkozhattak. Hatalmas, pusztító érzelmi viharról szól ez az alkotás (erre utal a cím), a „sárga és fehér világ" egymással szemben álló örvényében Tokerámó, a kiváló, fiatal japán tudós, aki hazája szolgálatában ügyködik a németeknél, megöli német kedvesét, Kerner Ilonát, majd a lelkiismeret-furdalásba ő maga

is belehal. A cselekmény egyébként a németországi japán kolónián játszódik, s rajtuk kívül fontos szereplő még Lindner, a cinizmusában is rokonszenves német újságíró, aki kimondja a nagy igazságokat.

Móricz a Nyugatban így ír róla: „Hogy van ez megcsinálva! (...) Minden perc a színpadra van elgondolva. Ezért nincs benne kifejtve eléggé a filozófiai háttér, ezért hiányzik belőle a színezésnek s az elmélyedés ébresztésének sokféle módja. Ámde, hogy becses eszközei vannak, mutatja a hatás, amit a zsúfolt, izgatott, minden lázas pillanat után fellihegő nézőtér közönsége érez át a darab láttára. (Nyugat, 1909. 22. szám)

A helyi lap a dráma aktuális magyar vonatkozásaira is felfigyel: „(...) Két magasrendű, de egymástól különböző kultúra összeütközéséről szűr le a dráma tanulságokat, világok ütköznek össze a cselekményében, de a dráma egy embernek a drámája, vagyis az emberé, az enyémé, a tiedé. (...) Nem rólunk (magyarokról) szól, de mi is ott érezhettük fajunkat a színpadon, mikor a németek vagy a japánok széthúzását láttuk." Ugyanitt a színészi játékról ez olvasható: Tokerámót megformálni hatalmas feladat, s ezt Beregi Sándor minden póz és sallang nélkül vitte véghez, a főhős „belső átalakulásának legtitkosabb redőit is ábrázolni törekedett (...), de a részletezésben még van mit csinálni." (...) Novák Irén (Kerner Ilona alakítója) a jóból és gonoszból démonná gyúrt asszonyt csodálatos színpompával és megdöbbentő erővel formálta. „Csodaszép alakítás volt." (...) Ifjú Ditrói Lindner szerepében cinikus, de részvételteljes ember, a többi színész (Zalay, Szendrey, Várnay) a legkisebb szerepeket is aprólékosan kidolgozta, az előadást gondos összjáték jellemezte, hisz „a Reinhardt-színház fellépte óta tudjuk, hogy a jó előadásnak ez nélkülözhetetlen eleme". (Arad és Vidéke, november 27.)

A drámában februárban fellépett a Góth házaspár, Kertész Ella Ilonát játszotta, minden mozdulata meggyőző volt, Góth Sándor Lindner újságírót alakította. Ebben a hónapban a művészházaspár öt este lépett fel, eljátszották többek között *A tolvaj*, az *Ingovány* főszerepeit, és az ő közreműködésükkel került színre először Feydeau *Vigyázz a nőre* című „fergeteges vígjátéka", amely nagy közönségsikert hozott. Ezt megelőzően január közepén jártak itt. Akkor a sajtónak így nyilatkoztak: „(…) itt éppen olyan jól érezzük magunkat, mint a Vígszínházban, az aradi közönség olyan nívón áll, mint a fővárosi, és igazán örülünk, hogy nekik játszhatunk." (Ha a dicséretből leszámítjuk a kötelező udvariasság túlzásait, ez a nyilatkozat akkor is figyelemreméltó.) Műsorukon a *Baccarat*, a *Zsába*, az *Ingovány* és a *Salome* szerepeltek. Ez utóbbiban Kertész Ella játéka olyan kiélezetten „élethű" volt, hogy ennek hatására a nézőtéren két úri hölgy ideggörcsöt kapott. A túlhajtott „realizmus" még a kritikust is meggondolkoztatta: „Felvetődik a kérdés, hogy a színész a reális élet festésében elmehet-e addig, ahol ez már nem örömöt, hanem fizikai fájdalmat okoz?" (Arad és Vidéke, január 16.)

Beregi Sándor
mint Tokérámó

Góth Sándor,
Góthné Kertész Ella

Visszatérve a novemberi előadásokhoz, ebben a hónapban, 19-én kerül színre a sokat reklámozott *Színészvér*, Edmund Eysler-operettje, amelynek központi alakja egy öregedő színész, aki fiatal kolléganője iránt lobban szerelemre. A librettó lapos, de a szöveg még így is ötletes, a zene pedig csupa melódia – írta róla az újság november 20-án. Az öregedő színészt Várnay, a fiatal színésznőt Diósy Nusi játszotta, de alakítása túlságosan lármásra sikerült, és ez ellaposította a produkciót. A zenés mű hétszer került színre, december 22-én a főszerepet Nyárai Antal játszotta, aki most mint a szegedi színház tagja érkezett Aradra. A kritikus most is elégedetlen vele: „zsenialitását és szertelenségét nem mérsékli semmi kritika. Az ő baja, hogy egyikkel a másikat rontja. Minő sikereket vívhatott volna ki, ha a tálentum mellé a fegyelem és az önkritika is társult volna." (Arad és Vidéke, december 23.)

Az operák közül a hónap végén a *Hoffmann meséi* következett. Ebben a hármas női főszerepet Wlassák Vilma énekelte, aki „kedvence a közönségnek, s ezt művészi eszközökkel éri el, hangja csodálatosan szép (…), de koloratúrája kevés, így Olimpiája nem sikerült" – olvasható a darabról írt kritikában. Polgár Sándor remekelt a hármas férfiszerepben, az övé volt a legjobb alakítás, Hoffmann a kolozsvári opera tenorja, Mezei Mihály volt. (Arad és Vidéke, november 27.) Az évad végén az opera címszerepét Boda Ferenc énekelte „meglepő ügyességgel", a hármas baritonszerepet pedig Arad egykori kedvence, Pintér Imre. A vendégszereplő kitűnő volt, különösen jól sikerült a csodadoktor, Lindorf megformálása.

Novemberben két jeles, de nem színházi eseménye volt még Aradnak, neves írók látogattak ide a nagyváradi Holnap majd a Nyugat szerzői köréből. Sokszori halasztás után 1909. november 11-én a Fehér Kereszt Szálló dísztermében a „holnaposokkal" – köztük Emőd Tamással, Franyó Zoltánnal, Reinitz Bélával és az akkor már a városban is sokra tartott Ady Endrével találkozhattak az érdeklődők. Az eseményről részletes tájékoztatót közöltek az aradi lapok. Érdemes a Függetlenség cikkéből idézni: „Ma (...) történt valami Aradon. Valami új, valami szokatlan, rendkívüli, ami olyan ritkán esik meg a mi eseményekben koldus városunkban. Ami történt, azt lakonikus rövidséggel fejezi ki ez a hatalmas név: Ady Endre." (Függetlenség, 1909. november 12.)

Károly Sándor, aki akkor 15 éves volt, az eseményre így emlékezik: „Csütörtöki napra esett a bemutatkozó előadás. (...). Kevesen voltak. Az első sorokban csupán néhányan, annál többen a hátulsó székeken. (...) Ady öt verset mondott, és ráadásul, mert sokan tapsoltak, egy hatodikat. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy mindegyiket értettem, ezen az estén hallottam először modern verseket. A hat közül kettő megfogott".[11]

A találkozót a Nyugat íróival a Kölcsey Egyesület szervezte, erre november 22-én került sor a Városháza nagytermében. Ignotus, Hatvany és Móricz olvastak fel a műveikből, jelen volt Lengyel Menyhért is. A helyieket Szöllösy

Zsigmond képviselte. A Függetlenség így ír a jelentős eseményről: „Meleg, dicsőséges este volt. Három idegen, három igazi író kapott forró lelkes tapsokat Arad tartózkodó, újításokat nem igen szerető közönségétől. Sokat jelentő, de nagyon kiérdemelt siker volt".[12]

December hónap az operakedvelők számára hozott egy régen várt bemutatót, 15-én került színre Puccini 1895-ben írt operája, a *Bohémek* (Bohémélet), ez a harmadik Puccini-mű az aradi színpadon a *Tosca* és a *Pillangókisaszony* után. A színház vezetésének volt bátorsága hozzá, hogy színpadra vigye ezt a remekművet, amelyet a világon Londontól Buenos Airesig mindenütt játszottak, de csak ott aratott igazi sikert, ahol olyan tehetséges fiatalok énekelték a főbb szerepeket, akik egyúttal remek színészek is. (A pesti bemutató előtt, 1905-ben Szamosi Elza napokat töltött egy haldokló tüdőbajos lány ágya mellett, hogy tökéletesen tudja eljátszani Mimi halálát.[13]) A kritika szerint az aradi előadás jól sikerült. Wlassák Vilma csodaszép hanggal és mély érzelmekkel formálta meg Mimit, Ferrari, aki Rodolfót játszotta, ilyen jó még sohasem volt. A vendégszereplő kolozsvári énekes, Takács Mihály Marcel szerepében nagy művészettel oldotta meg feladatát. Musette-t Diósy Nusi jól alakította, de hangja nem alkalmas operaszerepekre: „ami jót a játékával nyújtott, azt az énekével elrontotta." Schaunardot Odry Attila elfogadhatóan énekelte. (Az Aradon élő idős művész legkisebb fia mint ösztöndíjas szerepelt Aradon, kezdő énekesként gyakran lámpalázasan és ingadozó énektudással. Nem is lett belőle később sem nagy énekes, az Operaház kardalosságáig jutott el.) A karok, a zenekar megfelelően teljesített köszönhetően Tilger karmesternek, a díszletek szépek voltak. (Arad és Vidéke, 1909. december 16.)

A hónapban volt még néhány szép operaelőadás, december 11-én a *Faust*, december 23-án *A trubadúr* került színre, ebben Mezei Andor vendégénekes alakította Luna grófot, baritonja kellemes, szépen csengő volt, Leonórát Wlassák Vilma, Manricót Ferrari énekelte, mindketten remekeltek. Azucena szerepében a helyi H. Fekete Aranka várakozáson felül állta meg a helyét, mezzoszopránja erőteljesen csengett. (Arad és Vidéke, december 24.) Ez utóbbi énekesnő 1895-ben Leszkaynál kezdte segédszínésznőként, szép hangját Szendrey fedezte fel, énekelni Odry Lehel énekiskolájában tanult, ezután lett szólista.

A „beszélő művek" közül nem sokkal a sikeres vígszínházi bemutató után, december 7-én került színre Heltai Jenő *Az édes teher* című zenés bohózata, amelyen a közönség jól szórakozott, de a helyi kritikus tetszését nem nyerte el: A bemutató „nesze semmi, fogd meg jól" előadás volt. (…) „Az aradi közönség nem köteles honorálni az ilyen értéktelen és érdemtelen munkát csak azért, mert Heltai Jenő követte el." Az ehhez hasonló „remekműveknek" nemcsak a téli idényben nincs helyük, de semmikor sincs. A betétdalok viszont, amelyeket a helyi karmester, Csányi Mátyás szerzett, jól sikerültek – írja az Arad és Vidéke az előadás után. Októberben egyébként a másik Heltai-bohó-

zat, a *Naftalin* is telt házas produkció volt. (A szereplők Delli Lajos, Rontay Boriska, Faludy, Kun Irén.) Művészi érték nélkülinek minősíti a helyi kritikus Bataille *A botrány* című darabjának bemutatását, szerinte a mű gondolatmenete hamis, a főszereplők pedig rosszul játszottak. Kesztler Ede az egyik főszereplő, aki egyébként „komoly és szorgalmas színész, most sem tudott szabadulni az olcsó színházi eszközöktől és a kulisszahasogató hangerőtől." (A színész mesterkélt alakításairól többször volt már szó a kritikákban.) A csábítót alakító Ditrói pedig hiába igyekezett, „nem ő az oka, hogy a második felvonás nagyjelenetében a hazug okoskodás tojástáncában kellett vergődnie." (Arad és Vidéke, december 10.)

Sokáig készültek Gál István, pécskai katolikus pap (Gál Gyula testvére) *Hivatás* című drámájának bemutatására. Ebben a szerző – saját nyilatkozata alapján – a katolikus papság emberibb életének érdekében emel szót. (Nem a vallás és a papi nőtlenség ellen, ahogyan megvádolták.) Szendrey a pesti bemutató után vette meg a szövegkönyvet, a szerző azonban a helyinek számító aradi előadás ellen tiltakozott (nem közvetlenül a direktornál, hanem Kóka József pénzügyi igazgatónál), így a színpadra kerülés sokáig halasztódik – tájékoztat az Arad és Vidéke december 7-én. (A mű bemutatójáról nincs se színlap, se sajtóközlemény.)

1910 januárjában több neves drámának volt helyi premierje. 14-én Földes Imre *A kuruzsló* című darabja került színre. „A szerző az aktualitások drámaírója – állapítja meg a kritikus –, egy budapesti tüdőszanatóriumban elkobozzák dr. Wettenstein tüdővészellenes szérumát, s máris kipattan *A kuruzsló* című dráma ötlete." A főszereplő Tordai Dezső doktor, aki lopott diplomával, de saját gyógyszertalálmányával csodás hatást ér el a gyógyításban, ám miután kiderül róla, hogy nincsenek igazi papírjai, a betegek elfordulnak tőle, és visszakérik a kezelési költséget. (Ez utóbbit a cikkíró nem tudja elhinni!) A darab egyébként „összevágó" szép előadásban került színre, de a műben a külsőségek, a „színpadszerűségek" a drámát elsekélyesítették. A főszerepet Ditrói játszotta, akinek alakításában a tehetség és a vasszorgalom diadalmaskodott, játékát tökéletes fegyelem és színpadi egyszerűség jellemezte.

1910. január 22-én játszották először Aradon a *Sári bíró*t. Móricz Zsigmond első színműve műfaját tekintve zenés vígjáték, de minden látszólagos kedélyessége ellenére túlmutat a népszínművek idilli faluábrázolásán, humora szatirikus hangvételű, társadalombírálata Móricz finom valóságérzékét mutatja. A cselekmény azzal indul, hogy bíróválasztásra készül a falu. A pozícióban megőszült bíró szívesen menekülne székéből, csak az asszony nem hagyja. Nem véletlenül csúfolják őt a falusiak Sári bírónak, a feleség hordja a „kalapot", ő diktál nemcsak a családnak, hanem a falunak is. Csakhogy ezúttal ellenfelére akad Pengő Kovács személyében. A bonyodalom a klasszikus vígjátékok tanulságai szerint szövődik: a vetélytársak gyermekei egymásba szeretnek, szö-

vetkeznek az „öregek ellen", és a vígjáték szabályai szerint ők diadalmaskodnak, a bíróné pedig megbékül a bukással, és újabb pozícióra készül mint az új bíró anyósa.

A Nemzeti 1909 őszén Csathó Kálmán rendezésében mutatta be először a darabot, a bírónét Blaha Lujza játszotta, és ezzel az ellenszenvesnek rajzolt alakkal valóságos csodát művelt. Mindent „kihozott" ugyan belőle a szöveg szerint, az elszánt kapzsiságát, agyafúrt paraszti ravaszságát, önzését, uralomvágyát, csodálatosképpen mégis olyan ennivalóan kedves volt, hogy nem lehetett haragudni rá. És ezzel a kedvességgel és bájjal, ami ellenállhatatlanul áradt belőle, a bíróné alakja hitelesebbé vált, így lehetett elhinni és megérteni, hogy tudta annyi ideig az ujja köré csavarni nemcsak az urát, de az egész falut. Blaha és a bírót játszó Újházi Ede elragadó kedvessége meghozta a darab sikerét, sorozatban több mint 50-szer játszották.[14]

Az aradi bíráló azonban a „pompás parasztdrámában" is talált kifogásolni valót: a szerző „valamivel adós maradt, mégpedig a vígjátékkal. Nem mintha az alakok nem volnának eléggé vidámak, de sehogyse tudnak az egységesen épített cselekményben összeműködni, (…) mintha időnként elbeszélnének egymás mellett (...) mindegyik elhozza a maga színészi mozaikját, de a mozaik még nem épület (...)." A színészek nagy ambícióval készültek, Beregi, aki gyöngyösi, és Várnay, aki debreceni, igyekezett a nyírségi tájszólást tökéletesen visszaadni. Ez utóbbi a bíró szerepében „ami kevés humor volt az alakban, azt ki is hozta belőle". A címszerepet megformáló Follinusné pompásan beszélt a nép nyelvén, a „nagyravágyó, kapzsi asszony rajzát tökéletesen hozta, s tette ezt minden keresettség nélkül. A leghálásabb szerep, a Jóska fiú Bereginek jutott, aki egész tanulmányt vitt az alakításba, Harmath Józsa bájos Lizi volt". (Arad és Vidéke, 1910. január 23.) Május elsején a bírónét Blaha Lujza Aradon is eljátszotta ugyanolyan kedves egyszerűséggel, mint a fővárosban. (Blaháné április végén még *A nagymamában* és a *Kuruc Feja Dávid* című népszínműben is fellépett.)

Január 31-én Pierre Berton nem túl értékes művének, a *Találkozás*nak volt az aradi premierje, a darabot a Nemzetiből vette át Szendrey. „A szereplők kínosan korrekt szabványemberek – írja róla az Arad és Vidéke február elsején –, a darabnak szép sikere volt, amilyen szép sikere lehet egy sablondrámának, ami betölt egy estét, de harmadnap már azt se tudjuk, mi volt a meséje, olyan egyforma valamennyi. Kesztler mértékkel alakított, azért volt jó. Novák Irén a feleség kacérságát, romlottságát színesen, kifejező arcjátékkal hozta." A kritikus mindenre kiterjedő, aprólékos megfigyelőképességét mutatja, ahogy beszámol a rendező néhány apró figyelmetlenségéről: a szereplők percekig beszélnek a saját kezűleg kötött nyakkendőről, de a kezükben egy boltban vásárolható olcsó „másli" van; vagy egy jelenetben az egyik női szereplő nyári kalapot visel, a másik télit. Akkor melyik évszakban vagyunk, teszi fel a kérdést a végén a szemfüles bíráló. (Az előadást Ditrói Mór, a Vígszínház igazgatója is

megtekintette – írja az Arad és Vidéke, de csak apai minőségben jött. – Annyit megírhat, hogy Aradon született a fiam 1879-ben – nyilatkozta a riporternek, aki őt interjúért zaklatta.)

Január 16-án a *Csikós* főszerepével vett búcsút a színészettől az Aradon született Kiss Mihály népszínműénekes, aki néhány évig Aradon is játszott. Ugyanebben az évadban búcsúztatták a színházban a pankotai születésű, de magát aradinak valló Mándoky Bélát, aki Aradon színigazgató is volt. (Mándoky ebben az időben Debrecenben volt alkalmazásban.)

Február eleje ismét az operarajongóknak kedvezett, Valborg Svärdström (1879–1972) jött Aradra. A szép hangú svéd szoprán az elkövetkező években is gyakran játszott Magyarországon, főként a fővárosi Operaházban lépett fel, de szívesen ment vidékre, így Aradra is. (Később, miután hozzáment egy hamburgi újságíróhoz, a neve Werbeck-Valborg Svärdströmre módosult.) Ez alkalommal elsején Margarétát énekelte a *Faust*ból, másodikán a címszerepet a *Mignon*ból, ez utóbbiban még két vendégénekes szerepelt, Ladiszlay József, aki ebben az évadban a délvidéki színtársulat tagjaként jött Aradra, ő volt Lothario, Philline – Maleczky Bianka a temesvári társulattól. A csodálatos hangú Valborg asszony megnyerően alakított, a címszerepet magyarul énekelte, de ez nem vált az előadás előnyére, mert zavaró volt a rossz magyar kiejtése. Az előadás egyébként nem tartozott a jól sikerültek közé, a hibás rendezés folytán a produkcióban nem volt lendület, a kiállítás pedig fogyatékosnak bizonyult. A bírálat végül egy kaján megjegyzéssel zárul: érthetetlen, hogy miért kellett a színpad elején pont a legmolettebb kórista hölgynek balettet „lejteni".

A drámatagozat februári értékesebb újdonsága 22-én Bernard Shaw *Brassbound kapitány megtérése* című vígjátéka, amely az angol igazságszolgáltatás szatírája. A darabban két férfi áll egymással szemben, Brassbound kapitány, egy kalóz- és csempészhajó parancsnoka és annak nagybátyja, a bíró, aki valamikor rosszul bánt a kapitány anyjával, és ezzel elősegítette a fiú, Brassbound elzüllését. Mindkettőjüket a bosszúállás fűti, és mindketten az igazság, az erkölcsi világrend nevében akarnak igazságtalanságot elkövetni. Aztán jön az asszony, Lady Ciceley, aki megérteti velük, hogy az erkölcsi értéket a megbocsátás, a megértés, a jóság jelenti. Shaw szemléletére jellemzően nem a bíró, hanem a kalóz unokaöcs a szimpatikusabb, a megértőbb. Aradon a darab jó rendezésben, szép díszletekkel került színre, a Ladyt Kápolnay Juliska, a kapitányt Kesztler, a bírót Várnay Jenő alakította, mindannyian jól játszottak. Júniusban az aradiak a drámát Márkus Emília és Gál Gyula főszereplésével láthatták.

Február 24-én operett-premier volt, a Jókai-regény alapján készült *Trenk bárón*t (zene Albini Felix) mutatták be. A történet Lídia bárónő és a rettenhetetlen lovag és nőhódító báró regényes kalandjairól és egymásra találásáról szól, az események változatos színhelyeken játszódnak. A címszerepet Beregi Sándor kapta, aki „tisztességes sikert aratott, bár az éneklésben még nem rendelkezik

kellő technikai felkészültséggel" (lévén prózai színész), de a hangja végig erőteljes, a játéka pedig „kifejező és karakterisztikus" volt. A Lídiát játszó Diósy Nusi eleinte „szertelenkedett", de a továbbiakban már fegyelmezetten játszott. (Arad és Vidéke, február 26.)

Március legsikeresebb újdonsága a *Luxemburg grófja*. Lehár legújabb operettjének ősbemutatója 1909 novemberében Bécsben volt, s a hatalmas sikeren maga Lehár is csodálkozott, mert néhány hét alatt készült el a zenéjével. A kritikusok meg is jegyezték, hogy előző műveinek „kamataiból él", de megjelent a darabbal kapcsolatban egy új fogalom is, az erotikus operettzene, amelyet aztán később szívesen alkalmaztak Lehár műveire. Magyarul először a Király Színházban került színre, s olyan nagynevű színészek vitték diadalra, mint Rátkai Márton, Király Ernő, Petrás Sári.

Vérbő operett muzsika – írja róla az Arad és Vidéke a sikeres helyi bemutató után –, a közönség valósággal megrészegedett tőle. A színház új, látványos díszletekkel hozta színre a darabot, Angelát Wlassák Vilma gyönyörűen énekelte, Diósy Nusi, mint Julietta bájosan játszott, Basil herceg alakítását Polgár színesen, ízléssel oldotta meg, a karmester, Csányi Mátyás jól teljesített. Csak a címszerepet játszó Beregi Sándornak volt fél sikere (a szerepet jobb híján ismét rá osztották), aki jól játszott ugyan, de most sem tudta a számára nehéz énekszámokat színvonalasan előadni. (Arad és Vidéke, 1910. március 23.) A nyári szezon végéig a zenés művet több mint húszszor játszották.

A *Tatárjárás* bonvivánjaként februárban Barics Gyula is fellépett (a beteg B. Szabó József helyett). „Zenei intelligenciája az éneklésben oly előkelő, hogy mind az operett, mind az opera nyerne vele, ha szerződtetnék". (Arad és Vidéke, február 22.) Baricsot 1913-tól sikerült Aradra hozni.

Március végén érdekes mű bemutatására került sor, Molnár Ferenc *Liliom* című drámája került először itt színpadra. (A szezon elején, októberben ugyanezzel a címmel egy Pierre Wolf és Lerou Gaston-vígjátékot is játszottak.) A ligeti hintáslegény irracionalizmusba hajló történetét 1909 decemberében a Vígszínházban a közönség értetlenül fogadta, a fővárosi kritika is „lehúzta" a darabot, legfeljebb proletárbarát jellegét emelték ki pozitívumként. (A művet akkor le is vették a műsorról.) Nem érti meg a tragikomédia modern hangvételét az aradi kritikus sem, folyamatosan a realista ábrázolást hiányolja belőle. Szerinte nincs benne drámai megoldás, az emberi érzelmek felnagyítottak, eltorzítottak. Azt sem érti, mi értelme a hőst a darab végén feltámasztani. A címszerepet játszó ifj. Ditrói sem tudta élővé tenni a figurát, csupán elmondta, amit a szerző beleírt a darabba. Jobb volt Julika szerepében Novák Irén, aki finoman rajzolta meg az érzelmes cselédlány alakját. (Arad és Vidéke, április 1.)

A darab sikertörténete 1913-ban Bécsből indult, ott aratott először óriási sikert, s ezután kezdték világszerte játszani, ez lett az a dráma, amely a leginkább hozzájárult Molnár nemzetközi elismeréséhez. A szerepeket az 1930-as, 40-es

években már a legnagyobbak játszották, Ficsúrt például Londonban Charles Laughton, Julikát 1940-ben New Yorkban Ingrid Bergman. Az 1987-es Molnár-centenárium alkalmával ezt adták elő Németországban és Franciaországban is, 1945-ben NewYorkban bemutatják az amerikanizált musical változatát is *Carousel* (Körhinta) címmel. Adatok vannak róla, hogy Puccini is meg akarta zenésíteni[15]. Magyarországon az újra feltámasztott darabot 1913 után kezdték újra játszani, akkor már nagy sikerrel.

Visszatérve a helybeli eseményekhez, március hónap elképzelhetetlen volt a 15-i díszelőadás nélkül, de ezzel ebben az esztendőben nem volt mit dicsekedni. Ismét az *Aranylakodalom* című zenés játékot tűzték műsorra, az előadás azonban nem volt az ünnephez méltó: „A rendezés erélytelen volt, a csatajelenetben pedig néhány handabandázó statiszta jelképezte a nemzeti hadsereget." (Arad és Vidéke, március 16.)

Április hónapban a legtöbbet játszották a *Luxemburg grófjá*t, újdonság néhány kevésbé jelentős vígjáték, a közönséget elsősorban a vendégszínészek hozták be a színházba. A hajdani aradi színészek közül Mezei Péter és Pintér Imre jött vissza az egykori sikereik színhelyére néhány előadás erejéig, továbbá Blaha Lujza lépett fel a *Piros bugyellárisb*an és *A nagymamá*ban. (Fiatalos hévvel játszott, énekelt – dicsérte a kritika.)

Április végén Márkus Emília jött Aradra, 25-én *A liliom* című Pierre Wolf darabban, a *Találkozás* című drámában és a *Monna Vanna*ban szerepelt. Ez utóbbi előadáson egy kellemetlen epizód történt. A művésznő az utolsó, fél tízkor induló vonattal akart hazautazni, ezért az előadásnak 9 óra 10 percre véget kellett érnie, és az véget is ért, mert a negyven perces utolsó felvonást úgy megrövidítette, hogy az kb. 10 percet tartott, „a művésznő irgalmatlan műcsonkítást hajtott végre – méltatlankodik az újságíró –, és ez már nem az első eset. A művésznő nem restelli, hogy egy nagyváros műértő közönségével így elbánjon?"(Arad és Vidéke, április 28.)

Nevezetes színházi eseménye a hónapnak az április 11-i jótékonysági díszelőadás az Országos Gyermekszanatórium Egyesület javára. Az előadást Zichy János vallás- és közoktatási miniszter, az egyesület elnöke kezdeményezte, a szervezőmunkát az aradi bizottság végezte, ennek tagjai a város magas rangú személyiségei voltak. (Urbán Iván főispán, Varjassy Lajos polgármester, Dálnoky Nagy Lajos és mások.) A fellépő művészek elsősorban neves fővárosiak: Blaha Lujza (akit virágeső fogadott, amikor gyönyörű fehér ruhában eltáncolta a palotást), valamint Szoyer Ilonka, Sándor Erzsi, Fodorné Aranka, Környei Béla, Dalnoki Viktor, akik operarészleteket énekeltek. A bevétel 3800 korona volt, amit a miniszter levélben köszönt meg a városnak. (Arad és Vidéke, 1910. április 12.)

Április elsején ifj. Ditrói Mór vált meg a társulattól, a Vígszínházhoz szerződött az apja mellé. Az is köztudottá vált, hogy a népszerű énekes-komikus Leövey Leó is távozik Váradra, s helyette Heltay Jenőt, a pozsonyi színház ifjú

komikusát fogják szerződtetni. Május másodikán került színre az évad egyik legértékesebb drámaújdonsága, *A sasfiók*. A szerző, Edmond Rostand (1868–1918) ezt a színművet 1900-ban írta (három évvel a *Cyrano* után), és a címszerepet Sarah Bernardnak, a csodálatos francia színésznőnek szánta. Ezzel is – mint a *Cyrano*val – egy halottnak hitt műfajt támasztott fel, a verses drámát, mely patetikus szólamaival és cselekménye romantikus fordulataival olyan korban aratott sikert, mikor az irodalomban a naturalizmus és Ibsen volt divatban. A kritika megdöbbenve és felháborodva fogadta ezt a korszerűtlen népszerűséget, és nagyobb részt igaza is volt, csak egyben tévedett: azt hitték, hogy Rostand csak múló divat, néhány év múlva már senki sem fog beszélni róla, a valóság pedig az, hogy ma már jóformán minden kiment a divatból, amit azok az évek a dráma terén létrehoztak, de Rostand művei még mindig élnek a színpadon.[16]

Rostand megrázó drámai erővel rajzolja meg ebben a darabjában Napóleon fiának, a reichstadti hercegnek tragédiáját – írja róla a színházi előzetesben Farkas Ferenc –, a hat felvonás tele van gyönyörű, hatásos párbeszédekkel és mozgalmas tömegjelenetekkel, fellép benne szinte az egész személyzet, a bemutatóra új díszleteket és jelmezeket ígértek. Csupa dicséret a színikritika is: a főalak itt is nadrágszerep, alakítója Kesztlerné Kápolnay Juliska az óriási terjedelmű szöveget hibátlanul betanulta, játékából fenség, erő, nemesség, szilajság és jóság sugárzott. Flambeau szerepében Kesztler maga volt a megtartó erő. Metternich alakjának megformálását Szendrey a legapróbb részletig kidolgozta. Novák Irén Mária Lujzát igazi asszonyi vonásokkal ruházta fel. Ferenc császár megformálója, Várnay Jenő egyszerűen és közvetlenül játszott. A rendezés „gondos" volt, a történelmi szobák korhű berendezése helyett azonban a meglévő régi díszleteket használták a beígért újak helyett. (Arad és Vidéke, május 1–3.). A verses drámát évad végéig még ötször láthatták az aradiak.

Május 6-án újabb helyi premier, a *Csákó és kalap* című bohózat, amelyben fellépett szinte a teljes társulat, 40 szerep van benne, „a kutyamosótól a tábornokig minden szereplő részt vesz a közönség megnevettetésében"– szellemeskedik az Arad és Vidéke újságírója.

Valamivel színvonalasabb az évad utolsó aradi újdonsága, a *Koncert* című vígjáték, amely május 11-én került színre a Góth házaspárral a főszerepben. A művészférjet Góth Sándor „hatalmas színekkel" formálta meg, Góthné mint feleség maga volt az egyszerűség, jók voltak a helyiek is.

A téli főszezon május 17-én a *Luxemburg grófjá*val ért véget, ez az előadás a karszemélyzet jutalomjátéka volt. Az évadot az Arad és Vidéke május 15-én következőképpen értékelte: A szezon szeptember 25-én *A víg özveggyel* kezdődött és 222 előadást tartottak a kőszínházban, amelyből 210 volt bérletes. Huszonnyolc újdonság került színpadra, amelyből 21 volt dráma, három operett és egy operapremier volt, illetve egy új népszínmű. Négy bemutató művészi élményt jelentett: *Taifun*, *Bohémek*, *Luxemburg grófja*, *A sasfiók*.

Az újság szerint Szendrey folytatta a hagyományt, közvetlenül a bemutató után lehozott a fővárosból szinte minden újdonságot, amit lehetett (kivétel a *Sasfiók*), amely valamivel később került Aradra). A közönség – az országban szinte páratlanul – telt házakkal igazolta a színház törekvését a színvonalas művészet támogatására.

Sok volt a vendégfellépés (a szezon kétötödében jöttek vendégművészek, főleg fővárosiak) – folytatta az értékelés –, ez jó a közönségnek, de a helyi színészeknek megterhelő volt, hiszen minden vendég a maga speciális darabjában akart játszani, s ezt be kellett tanulni, ennek pedig csak végtelenül szorgalmas, fegyelmezett és kötelességtudó együttes tud eleget tenni. Egy jobb társulat esetén kevesebb vendéget kellett volna hívni, s akkor az összjáték is jobb lett volna.

A drámatagozat műsora modern és gazdag volt, és a színészgárda is elfogadhatóan „dolgozott", míg Ditrói el nem ment, és Beregi át nem lépett fél lábbal az operettbe.

Az operaelőadásokon is sok volt a vendégszereplő, hisz a helyiek által nem volt minden szerepkör betöltve, így meghívottak nélkül az operák jó része nem lett volna előadható. (A jó hangú, tehetséges helyi mezzoszopránt, H. Fekete Arankát ennek ellenére csak nagyon ritkán foglalkoztatták.)

Leggyengébbek még mindig az operett-tagozat produkciói. Már évek óta tudott dolog – írja a kritikus –, hogy az operettek nagy része alacsony színvonalon kerül színre (bár ez nem tükröződött közvetlenül a kritikákban), az ezekben játszó színészek középszerűek, s az idei helyzet sem jobb. Diósy Nusi temperamentumos, jó megjelenésű, de „nagy hangja" nincs, Wlassák Vilma ragyogó énekesnő, de játékával az operettbe nem tud igazán beilleszkedni, Zalay Margit jó prózai színésznő, de énekhangja gyenge. Beregi Sándor remek prózai színész, de énekesként épp csak a szárnyait bontogatja, ezt azonban az ország egyik legjobb vidéki társulatánál nem kellene megengedni neki. (B. Szabó betegsége miatt volt kénytelen átpártolni a zenés műfajhoz.) A kórus, különösen a női kar nem felel meg az igényeknek. A tagozat legfőbb vonzerejét Leövey Leó jelentette, neki azonban ez az utolsó szezonja Aradon. (Arad és Vidéke, május 15.)

Az évad végén (áprilisban) a színügyi bizottság egy – számunkra ma már furcsa – határozatot hozott: Echert Viktor, a Berlini Schiller Theater tagja kérvényezte, hogy a berliniek a következő téli szezonban Aradon 10-12 előadást tarthassanak, s ezt elutasították egy múlt századi rendelkezésre hivatkozva, amely szerint a színházban a téli szezonban csak magyarul játszhatnak.[17]

A nyári szezon június 17-én kezdődött a *Luxemburg grófjá*val, a rossz idő miatt viszonylag kis-számú nézőközönség előtt. A július végéig tartó idényben néhány bohózaton kívül egy valamire való újdonság volt, Kálmán Imre új operettje, *Az obsitos*, amelyet június 27-én játszottak először, de langyos fogadtatásban részesült, meg se közelítette a *Tatárjárás* hatalmas sikerét. A repertoár elsősorban a főszezon darabjaiból állott, július közepén eljátszották a *Tragédiát* és *A sasfiókot* is.

A közönséget elsősorban a neves vendégek fellépései hozták be a színházba. Nem sokkal az évadnyitó után, június 21. és 24. között Gál Gyula és Márkus Emília együtt lépett fel néhány divatos darabban, de olyan remekművekben is, mint Ibsen *Nóra*ja, 25-én és 26-án Gál Gyula még eljátszotta Medici szerepét *A bíboros*ból, illetve állandó repertoárdarabját, Todorescu pópát az *Elnémult harangok*ból. A bohózatokban Vendrei Ferenc és Tapolczai Dezső szórakoztatta a közönséget. Július elején Felhő Rózsi és Kertész Mihály lépett fel a népszerű operettekben.

Július 25-től három este Fedák Sári és Király Ernő jött Aradra. Fedák Sári 1907 novemberében búcsúzott a Király Színháztól, külföldre ment, ahol miután tökéletesítette német nyelvtudását, többek között Bécsben, Prágában lépett fel. 1910 májusában tért haza, és lépett fel újra Beöthy színházában hatalmas sikerrel, ezután kerített sort néhány vidéki fellépésre.[18] Zsazsa revidivus a címe az Arad és Vidékében a róla szóló tárcának, hiszen az operett díva hat éve nem járt Aradon. (Hasonló címmel közöl cikket róla a fővárosi lap, A hét.) Az aradi kritika a primadonna fellépéséből elsősorban az érzékiséget emeli ki. Az *Elvált asszony*ban Gonda megformálásában a „szabad szerelem papnőjének szerepét vállalja, ezt hirdeti minden ruhája, szava, arcjátéka, mozdulata, úgy táncol, hogy még a gerendák is tüzet fognak," a *Varázskeringő* kapcsán pedig a szertelenségét emeli ki. Király Ernő is elsősorban a táncával hatott, bár a *Luxemburg grófjá*ban pont az éneklését dicséri a kritikus.

A nyári idény folyamán vettek búcsút a közönségtől a távozó színészek. Július 24-én *A hajdúk hadnagya* című operettben Leövey Leó és Boda Ferenc búcsúzott. A kritikus főként Leövey távozását fájlalja, a kiváló színész és énekes a közönség egyik kedvence volt a három évad alatt, amíg Aradon szerepelt. Boda a régi típusú operettek tenorszerepeiben nyújtott jó alakításokat. B. Szabó József búcsúelőadása július 30-án volt.

A nyári évad július 31-én zárult *A zsíros ügy* című bohózattal, amely után a társulat két hónapra Hódmezővásárhelyre utazott.

A hároméves szerződés utolsó, 1910/11-es évadának a társulati névsora néhány névvel módosult. Az eltávozott Leövey Leó helyére a vidék egyik ismert buffója, Heltay Jenő jött, aki később elég szép karriert futott be, Aradról távozva a debreceni színház igazgatója lett, majd 1920-tól az Astra Filmgyár Rt. vezérigazgatója. Boda helyére Cseh Ferenc szerződött tenoristának, az új énekes bonviván Huszár Károly, az alténekesnő Sütő Magda lett, s ebben az évadban tért vissza Ladiszlay József baritonénekes. A színészek száma 26, a zenészeké szintén 26, a kórusban 29-en énekeltek.

A színházi előzetes 210 előadásra hirdetett bérletet, megmaradt a szokásos bontás is az A–B–C bérletre 70-70 előadással. (Egy bérlet ára 724 korona, a legdrágább jegy egy előadásra 15, 20 korona.)

A téli évad május 17-ig tartott, 274 előadással. Az Arad és Vidékében közölt 1911. május 15-i szezont értékelő tárca alapján ez az évad gyengébb volt az

előzőnél „mind az előadások műgondja, mind a bemutatott művek irodalmi értéke, mind a bevétel szempontjából." Ez utóbbiban valószínű, hogy szerepe volt annak, hogy ebben az évadban sem tudták megfelelően megoldani a nézőtér fűtését, s ez a hidegebb napokon jelentősen csökkentette a nézők számát az előadásokon. Emellett pluszkiadást jelentett, hogy a város a színházban felügyelő tűzoltók és a rendőrök bérének kifizetését, mintegy 10 000 koronát a színházra hárította. Ez (a cikkíró szerint) nem is jogos és nem is igazságos, hiszen ez nem szerepelt az igazgatóval megkötött szerződésben. A sokszor bírált épületet viszont belülről tatarozták, az előcsarnokot felújították.

A művészi színvonal csökkenéséhez nagyban hozzájárult, hogy a nézőtér megtöltése céljából évről évre folyamatosan nőtt az újdonságok száma. Az előző évadban 28 új darabot mutattak be, az is nagyon sok, de ebben az évben már 35-öt, ezeket összesen 185 este játszották, emellett volt 15 repríz. Ennyi új mű szövegének megtanulása, a darabok színpadra állítása erőn felüli megterhelést jelentett a viszonylag kis létszámú társulatnak, hiszen előadás minden nap volt, így jó esetben a darabok előkészítésére 5-8 napnál több idő nem jutott. Az sem volt ritkaság, hogy egy-egy könnyebben előadható újdonság 2-3 próba után már színpadra is került. Ilyen feltételek között a társulattól jog szerint alig várható több – írja a kritikus –, minthogy a szerepet megtanulják, így az összjáték nehezen kivitelezhető. Hogy mégis volt néhány színvonalas előadás, az a lelkiismeretes, jó színészeknek volt köszönhető.

A másik gond a tárca szerint, hogy a színháznak nincs szakavatott rendezője, a színpadra állítás korszerű megoldásait a rendező színészek legfeljebb érzik, nincsenek rá szakszerűen felkészülve. Nem csoda, ha néhány darabot rosszul rendeztek.

A társulat szeptember 22-én tért vissza Hódmezővásárhelyről, az előszezon szeptember 24-én kezdődött, Fedák Sári jött le négy estére (szeptember 24–27.), ezúttal a *Luxemburg grófjá*ban, a *János vitéz*ben, *A víg özvegy*ben és a *Lotti ezredesei*ben lépett fel, a kritikus szerint, a *Luxemburg grófját* kivéve, játéka az eddig megszokottnál visszafogottabb volt (előnyére). Partnerei az újonnan szerződött tagok voltak, Cseh Ferenc, Heltay Jenő, mindkettővel elégedett a kritikus, bár megjegyzi, Cseh hangja szépen, ércesen csengett, de mozgása bizonytalan. A buffó szerepekben fellépő Heltay mind mozgásban, mind hangban megfelelt az igényeknek. Maguk az előadások azonban nem érték el a kívánt színvonalat: a színpadon készületlenség, kapkodás uralkodott, a díszletek pedig még a szokásosnál is szegényesebbek.

A szezon elején egymást érik a dráma (a korabeli elnevezés szerint „beszélő darab") újdonságok, de ezek nem túl jelentősek. A tulajdonképpeni évadnyitó szeptember 28-án volt, a *Bilincsek* című (szerző Reichenbach Hermann) drámával, ez a kolozsvári ősbemutató után került Aradra, és nem túl sikeres, pedig kényes témája miatt akár népszerű is lehetett volna: főszereplője egy zsi-

dó fiú, aki kikeresztelkedik azért, hogy a német hadseregben előbbre jusson. (Mindössze kétszer adták.)

Vajda Jenő *Rozmarin néni* című vígjátékának október 8-i bemutatójára nem készültek fel rendesen, a szereplők nem nagyon tudták a szövegüket, bár a címszereplő Benkőné és a fiatal bárót alakító Beregi jól játszottak (ötször került színre). A következők, a *Csitulj szívem* és a *Kard becsülete* sem tudták megtölteni a nézőteret, ez utóbbinak a szerzője a színész Kazaliczky Antal, témája a tiszti becsület.

Három előadást ért meg Heltai Jenő szatirikus hangú vígjátéka, a *Masamód*, amely egy kalapos- lányról szól, akit egy szerelmes gróf csábít el. Ő eleinte visszavágyik a kalapjai közé – ismerteti a kritika –, de hamarosan rájön, hogy a gazdagság mégis jobb, mint a tisztességes szegénység. Vilmát, a címszereplő kalaposlányt Kápolnay Juliska, Rátóty grófot Kesztler formálta meg kitűnően. Valamivel sikeresebb november elején a *Beulemans kisasszony házassága* című vígjáték Heltai Jenő fordításában, ez négyszer került színre.

Az első jelentős darab az *Orvosok* (eredeti címén Az orvos dillemája) című Bernard Shaw-vígjáték november 5-én Kesztler Ede rendezésében, a darabot a Magyar Színháztól vette át Szendrey. A komédia mulatságos kirohanás a magánpraxist folytató, sokszor kevés tudással rendelkező doktorok ellen, akiknek az az érdeke, hogy a páciens betegsége tartós legyen, mert ez hozza a pénzt. Az ironikus hangvételű darabban doktor Ridgeon (alakítója Beregi Sándor) úgy akarja megszerezni magának Jenifert (alakítója Harmath Józsa), hogy annak szívszerelmét, a tüdőbeteg festőt, Blonfieldet (megformálója Kesztler Ede) egy divatos, de alapjában véve tudatlan kollegája kezére adja. A vetélytárs meg is hal, ám a sors fintoraként a lány mégsem lesz a doktoré, mert ő Jenifernek ezt követően sem kell. A vígjáték mérsékelt sikert aratott, háromszor került színre.

A következő színvonalas újdonság a *Karenina Anna*, amely Kesztler Ede rendezésében november 18-án fényes kiállításban került színpadra. A világhírű Tolsztoj-regényből a Guiraud-féle színpadi változatban csak a szerelmi történet maradt, de így is rendkívül népszerű, 11-szer került színre. A címszereplő Kesztlerné nagy átéléssel ábrázolta az asszony küzdelmét először a szerelem (saját érzelmei) ellen, majd a férfi szerelméért. Vronszkij herceget Beregi alakította nagy átéléssel, Karenint Kesztler játszotta, az ő felfogásában a férj túl önző, hideg és kicsinyes volt. Decemberben ebben a Góth házaspár lépett fel, Kertész Ella Annája csiszolt, átgondolt alakítás volt, de kissé túljátszotta Karenina hisztériás vonásait. „Az Anna Kareninák másként halnak meg, egyszerűbben, természetesebben, mélyebb érzéssel." (Arad és Vidéke, 1910. december 16.)

Január 10-én, nem sokkal a pesti premier után Molnár Ferenc újabb sikerdarabja került színre, *A testőr*. Ennek főhősei színészek, akiknek lelkivilágát talán a legjobban ismerte a szerző. A vígjáték témája az egymás iránti bizalom

a szerelemben. Az egocentrikus színész-férj úgy akarja kipróbálni a színésznő-feleség hűségét, hogy magát a bécsi testőrség tisztjének álcázva próbálja őt házasságtörésre csábítani. A két fél között zajló tökéletesen kiélezett, pergő párbeszédek úgy vannak megszerkesztve, hogy a néző a darab végén sem tudja pontosan, hogy ki kit csapott be, a testőrt játszó férj a nejét, vagy a férjet a feleség, mert már az elején felismerte a testőr álruhában. A művet az újonnan feltűnt színésztehetségnek, Csortos Gyulának ajánlotta a szerző, a Színésznő megformálásakor pedig Varsányi Irént látta maga előtt. Az ugyancsak világsikert elérő vígjátékot az ő főszereplésükkel 1910 novemberében játszották először a Vígszínházban.

Az aradi előadást Szendrey rendezte, ő játszotta a főszerepet is, az ő elképzelése szerint a feleség hamar rájött a férj „cselére". „Fényes szerep – méltatta őt a kritikus január 11-én –, az igazgató nagy tanulmánnyal készült rá, okosan, színesen beszélt, becsületesen gyötrődött, és naivul ámította magát". A partnere, Novák Irén játéka csupa „színpompás ragyogás, közvetlenség, ugyanakkor csodálnivaló fölényesség. A szerző ilyen művésznőre gondolhatott, amikor a szerepet megírta." Rendezői hiba viszont a második felvonás híres jelenetében, hogy a *Pillangókisasszony* bejátszott zenéje zavaró zsongásként hatott. (A darabban a Színésznő egy páholyban egyedül ülve nézi ezt az operát, az előadás alatt történik a „csábítás.") A kritikus, Farkas Ferenc véleménye az író stílusáról egyébként lesújtó: „Molnár darabjai csinálmányok, művirágok, egy ötlet, amihez a szerző szépségeket kapcsol, de mélységek nélkül, és a belső ellentmondások tömege az egész szövegen végighúzódik. (…) Művei ötletek, helyzetek, mélységgel kacérkodó felszínességek." A darab népszerű volt Aradon, a szezonban hétszer került színre telt házak előtt.

Január másik sikerdarabja 20-án a *Sárga liliom*, ez volt a helyi Színházi Élet tájékoztatása szerint a darab első vidéki bemutatója. Szerzője Bíró Lajos (1880–1948), a 20. század első felének jelentős írója, újságíróként a pályakezdő Ady Endre barátja, támogatója. 1919 után nagyobb részt külföldön élt és dolgozott, a 30-as években, Londonban Korda Sándor közeli munkatársa a filmszakmában, számos sikeres forgatókönyv szerzője.

A *Sárga liliom* az első drámája, amelyet a Magyar Színház vitt sikerre 1910 novemberében. A darab (amely a szerző Szolgák országa című novellájának színpadi adaptációja) ironikus hangú, fanyar humorú korrajz egy 20. század eleji kisvárosról, melynek „külön bejáratú" önkényura a Nagyherceg, akinek szertelen duhajkodásaihoz, közveszélyes szeszélyeihez asszisztál az egész város, a főispántól a vendéglő személyzetéig. A korképhez hozzátarozik a lóverseny, a mulatozásokhoz a cigánybanda és a „primadonna." Ő énekli a címadó magyar nótát, a „Sárga liliomot", amikor a herceg megismerkedik politikai ellenfele húgával, Judittal, és beleszeret. A nóta – amelyet gyakran énekelnek a mulatozások során –, szimbóluma lesz a szeszélyes herceg érzelmeinek.

„A *Sárga liliom* többrétegű darab, összetett, változatos cselekménnyel, erőteljes szerelmi szállal, amely önmagában is leköti a néző figyelmét, ugyanakkor áttételesen megjelennek benne a ma is fájó, izgalmas kérdések, a történelmi Magyarország felbomlásának okai: a környező országokban tapasztalható erős magyarellenesség, az országot vezető úri klikk és a klérus viselkedése. A dráma érdekes kortörténeti lelet, „melynek kezdetén a letűnt Magyarország nosztalgiája köszön vissza, az utolsó jelenetekben pedig feltűnnek azok a sötét árnyalatok, melyek az országvesztést vetítik előre" – mutatja be a művet egyik napilapunk 2013-ban.[19]

A helyi kritikus így vélekedik róla „Az idealizmus gyaláztatik meg benne. (…) Azt mutatja, hogy Magyarországon egy főhercegnek mindig igaza van, és az egész államgépezet Sándor főherceg, a 22 éves tacskó kerítője lesz." A darabot Kesztler rendezte ötletesen, az első felvonásban a Gyurkovics-cigányzenekar játszott. Juditot Harmath Józsa, a főherceget Beregi, Pereyt Várnay, a primadonnát Rozsnyai Ilonka alakította, azonban csak „Harmath Józsa és Várnay állottak a helyzet magaslatán." (Arad és Vidéke, 1911. január 21.) A drámának sikere volt, a bemutatót követő napokban három alkalommal adták telt ház mellett, a szezon végéig 9-szer került színre.

Február 25-én tűzték műsorra először Bródy Sándor *A medikus* című háromfelvonásos színművét. A darab főhőse, János orvostanhallgató „eladott és megvásárolt ember", aki lelki válságba kerül, mikor megtudja, hogy taníttatása költségeinek fejében el kell vennie jótevőjének, a jómódú orvosnak a lányát, a sánta Rizát (akibe ő egyébként szerelmes). A dráma a sötét tónusú első két felvonás ellenére heppienddel végződik. Erről Karinthy kissé gunyorosan így ír: „Isten bizony, elég volt már a szomorúságból; ugye bizony, mindnyájan érezzük, és az író érzi a legjobban, aki maga is elérzékenyülve, könnyes szemével ravaszul hunyorít felénk: – no, most még egy percig hadd kínlódjék a kedves, mi pedig már tudjuk, hogy csak meg kell fordulnia, és a lány ott áll mögötte, minden jól van, ne bőgjetek, no. Az író maga szinte aggodalmas sietséggel készíti elő a jobbra fordulás lehetőségét, mintha maga is félne: le ne menjen a függöny addig, míg ezeket a kedves, derék emberkéket az ő puha és meleg kezével össze nem simogatta megint egymás meleg karjába". (Nyugat, 1911. 4. szám).

A drámát Aradon Szendrey állította színpadra, a címszerepet Beregi Sándor formálta meg, aki az első felvonásban nem találta el az igazi hangot, Harmath Józsa azonban Riza szerepében bájos volt, és bensőségesen játszott, a gyermek Riza Benkő Gizi volt. Rubin, az orvos szerepét Szendrey ezúttal kissé ridegen interpretálta – értékeli a produkciót az Arad és Vidéke kritikusa, majd záróakkordként még egy visszatérő problémát is tollhegyre tűz: most is, mint már annyiszor, azzal bódították a színházba járókat, hogy a szerző itt lesz a premieren, sőt az utolsó próbákra is eljön, aztán – mint máskor is – ebből nem lett semmi. Vajon szükség van-e reklámfogásként a néző állandó bolondítására (?!) – kérdezi a cikk írója.

„Szép és igaz sikert" hozott 1911. április 22-én és 23-án Kesztler Ede rendezésében az aradi szerző, Nicolaus Schmidt (1874–1930) *A medve* című falusi komédiája, amelyet a helyi Károly József fordított magyarra. A bánsági német irodalom nagyjai között számon tartott költő, akit – a kritikus szerint – a megye határain túl jobban ismernek, mint helyben, Aradon, ahol született, él és dolgozik.

A cselekmény azzal kezdődik, hogy a falu határában egy hullát találnak, ezt a helybeliek el is temetik, de utóbb kiderül, hogy ez nem ember volt, hanem a címbéli medve. A darab főszereplőjének, a hatalomvágyó szolgabírónak „kell" az emberi hulla, hogy az övé legyen a bűntény kiderítésének a dicsősége. Tettes is kerül, egy nemzetközi hírű bűnöző, aki a gyilkosságot magára vállalja, mert tudja, úgyis kiderül, hogy az áldozat csak egy medve, ezért fel kell, hogy mentsék, és ezzel eltereli a figyelmet az egyéb gazságairól. Így is történik, távozásakor pedig „hálából" magával viszi a szolgabíró drága kocsiját, sőt a feleségét is. (Arad és Vidéke, április. 23., 30.) A darab szatirikus hangvétele Hauptmann (Aradon is bemutatott) *A bunda* című drámájára emlékezteti a kritikust. A cselekmény jól megszerkesztett, bár az arányok felépítésében a szerző még nem igazi mester. A darab rendezése jó volt, kitűnően érzékeltette a dráma szatirikus túlzásait. A szereplők Kesztler (főszolgabíró), Várnay (erdőkerülő), Novák Irén (a feleség), Cseh Ferenc (ügyvéd) finom játékkal jellemezték a hősöket. A szerzőt, aki maga is jelen volt az előadáson, sokszor hívták a függöny elé.

Május elején a Góth házaspár főszereplésével is színre került két újdonság, a divatos bécsi drámaíró, Arthur Schnitzler *Anatol* című ötfelvonásos vígjátéka (melyből a kritikus szerint finom, mély szomorúság árad), és Földes Imrétől *Az arckép*. Ez utóbbi a kritikus szerint még a látszatát sem tudta kelteni annak, hogy a szereplők tényleg éltek. A Schnitzler-darabban pedig Kertész Ella túlzott, a helyi színésznők, Novák Irén és Harmath Józsa játszottak természetesen. Ugyancsak Góthék közreműködésével került először színre december elején Kóbor Tamás drámája, az *Egy test, egy lélek*.

A reprízek közül sokszor játszották a *Sasfiók*ot, február 18-án és 19-én ismét műsorra tűzték *Az ember tragédiáj*át a szokásos szereposztásban, az első emberpárt a Kesztler házaspár játszotta, Lucifer Delli Lajos volt. A rég nem játszott *Hivatalnok urak*at Rátkai Márton vendégszereplése alkalmával február 1-jén vették újra elő.

Sikeres felújítás volt a *Bánk bán*, melyet az október 6-i díszelőadáson mutattak be. A dráma előtt Csányi Mátyás ünnepi nyitánya és Dóczy József Az aradi síkon című dala hangzott el, ez utóbbi Ladiszlay József előadásában. A tragédia főbb szerepeit játszó színészek, a Kesztler házaspár (Bánk és Melinda), Várnay (Tiborc), Delli (Biberach), Beregi (Ottó), Szendrey (Petur), Follinusné (Gertrudis) jól alakítottak. Az operarepertoár három új művel bővült. A legérdekesebb egy ősbemutató, november 28-án mutatták be a *Péter abbé*t, a helyi karmester,

Csányi Mátyás kétfelvonásos zeneművét, ő írta a lírai hangulatú opera zenéjét és szövegkönyvét is Emile Zola Róma című regénye nyomán. A 27 éves szerző öt évvel ezelőtt alkotta meg ezt az operát, amely két évig hevert az Operaház titkárságán anélkül, hogy bárki is foglalkozott volna vele, a helyi színház ismerte fel a mű értékeit – mutatta be a színre kerülés előzményeit Farkas Ferenc a mű kritikájában. Zenéje igazán modern, és a maga nemében tökéletes, a szövegkönyvben vannak azonban kisebb szerkesztési hibák, a cselekmény felépítése nem egészen arányos. Az alkotás csúcsa mind zeneileg, mind szöveg szempontjából a II. felvonás. Péter abbét Ferrari énekelte nemesen, egyszerűen, bensőségesen. Az intrikus szentszéki ülnök nehéz szerepét Polgár alakította nagy intelligenciával, a többi szereplő, Huszár, Herold, Cseh Ferenc is kitettek magukért, kitűnően énekelt Ladiszlay. Az egyetlen női szereplő, a grófnőt játszó Diósy Nusi mindent elkövetett a siker érdekében. A közönség lelkes volt, tízszer hívták a szerzőt és a színészeket a függöny elé, az operát ebben az évadban kétszer játszották. (Arad és Vidéke, 1910. november 27-én előzetes, 29-én kritika.) A következő évben a mű színre került a szerző szülővárosában, Szegeden is, ott a címszerepet Cseh Ferenc énekelte.

1910. november 14-én tűzték műsorra Kulcsár rendezésében Goldmark Károly *Házi tücsök* című háromfelvonásos meseoperáját. Ennek dallamvilága sokkal egyszerűbb, mint a szerző világsikert aratott művének, a *Sába királynőjé*nek egzotikus zenéje, szólamai dallamosak, népdalszerűek. A Dickens-elbeszélés alapján készült szövegkönyv alapjaiban humoros, a konfliktusok nem kiélezettek, a darabbeli két szerelmespár féltékenykedéseit sem kell komolyan venni, már az elejétől érezhető, hogy a jószándékú mesefigura, a házitücsök megoldja a problémákat. Az aradi előadás elfogadható volt, a nagyzenekarra írt operazenét Tilger elfogadhatóan állította át az aradiak „méreteire", az énekesek, Ladiszlay (John Peerbingle postamester, a tücsök tulajdonosa), Wlassák Vilma (Dor, a felesége), Cseh Ferenc (Plummer), Diósy Nusi (Tücsök), valamint Zalay Margit (May Fielding varrólány) megfeleltek az igényeknek.

1911 februárjában került színpadra a kortárs német zeneszerző, D'Albert *Hegyek alján* című dalműve, ez az egyedüli olyan világsikert elért verista opera, amelynek nem olasz a szerzője, érezhető rajta Wagner hatása is. A jó rendezésben színpadra került dalmű sikeres volt Aradon. A zenekar kifogástalanul működött, és jók az énekesek, Ferrari – Pedro, Wlassák Vilma – Márta, Ladiszlay – Sebastiano szerepében. (Arad és Vidéke, február 21.)

Ugyancsak sikeres a rég nem játszott nemzeti opera, a *Bánk bán* felújítása, amely Erkel születésének centenáriumi ünnepsége alkalmából került színre, ezt játszották a március 15-i díszelőadáson is. (Erkel 1810. november 7-én született, Aradon a centenáriumi ünnepséget egy kissé megkésve, 1911. március 14-én tartották.) A nagy feladatot, az opera színvonalas színpadra állítását a társulat – a kritikus szerint – sikerrel oldotta meg. Korhű díszletek között és

korhű jelmezekben Melindát Wlassák Vilma nagy művészettel formálta meg, különösen a drámai jelenetekben nyújtott kiemelkedő alakítást, Polgár jellemző színekkel ábrázolta Tiborc alakját, Ladiszlay baritonja szépen érvényesült Petur szerepében, jól énekelt Cseh Ferenc is mint Bánk, de a drámai vonásokat nem tudta mindig visszaadni, Gertrudis – H. Fekete Aranka. A zenekar és a kórus produkciója nívósra sikerült, a siker oroszlánrésze Tilger karmesteré, aki felkészítette az együttest az előadásra.

Az évadban 23 operaelőadás volt, ezen 10 opera került színre, az előadások száma évről évre csökken, állapítja meg a kritikus az évad végi összegezésben, ami érthető, hiszen állami támogatás nélkül az igazgató nem köteles költséges operaelőadásokat tartani. A szopránszerepekben általában Wlassák Vilmát láthatták az aradiak, a tenorszerepeket Ferrari D'Albaredo illetve Cseh Ferenc énekelte, aki az operákban, a neki való szerepkörben jobb volt, mint az operettekben. Mezzoszopránként H. Fekete Arankát, a bariton szerepekben Ladiszlay Józsefet láthatták-hallhatták az aradiak. Az újdonságok mellett többek között a *Bohémek*, a *Parasztbecsület*, a *Faust*, az *Aida* került színre. Ez utóbbi kettő igen jól sikerült, de kevés közönség előtt. (A december 7-i *Aidá*t a kritikus különösen dicséri, Wlassák, Ferrari, Ladiszlay hibátlanul énekelt – szinte üres ház előtt, míg *A balkáni hercegnő* című nem túl színvonalas operettet már ötödszörre játszszák zsúfolt házakkal, jegyzi meg a kritikus.)

Április 21-én *A trubadúrban* Manrico szerepében búcsúzott lovag Ferrari D'Albaredo olasz tenorista, aki 6 évig énekelt operaszerepeket Aradon (szerződése csak a téli szezonra szólt, nyáron máshol szerepelt). A helyi sajtó közlése szerint 1895-ben Olaszországban lépett először színpadra, majd Európában és Dél-Amerikában volt több fellépése, most is erre a távoli földrészre távozott, ahol egy hosszabb turnéra szerződtették. Ferrari vérbeli művész – dicséri az Arad és Vidéke kritikusa. Bár olaszul énekelt, hangja, játéka olyan kifejező volt, hogy szárnyakat adott környezetének. A búcsúelőadás *Trubadúr*ja egyike volt a legjobb előadásoknak, nemcsak Ferrari, de a többiek, Wlassák Vilma, H. Fekete Aranka, Ladiszlay is kitettek magukért.

Különleges eseményben volt része a komolyzene kedvelőinek március 20-án, a gyakran „idelátogató" Valborg Werbeck-Svärdström testvéreivel (négy nővér és Siegfrid, a fiútestvér) adott jól sikerült koncertet a színházban, *A két öreg* című egyfelvonásos után.

A bemutatott zenés művek között a főhely az operetté (illetve a zenés játéké), itt volt a legtöbb premier, pedig az év végi összegezés alapján ez a műfaj „adta" az együttes leggyengébb produkcióit.

A hercegkisasszony, a *Hegyek alján* premierje kellemes meglepetést hozott – írja a kritika az év végi összegezésben, de hány operett-újdonságot állítottak ki szegényen, ötlet és „áldozatkészség nélkül" (vagyis kevés anyagi ráfordítással). A rendezés gyakran elmaradott és ötlettelen, hiányzik a modern

mozgás és beállítás, különösen vonatkozik ez a kórusra: „A kar sok operettben cselekvő tényezője kellene, hogy legyen az előadásnak, az aradi azonban jő-megy egyenes vonalban, jobb esetben félkörben, úgy hat, mint egy bábjáték. A rendező, Polgár jó színész, de rendezőként nem tud szabadulni a régi operett recepttől."

Nem tett jót az sem a színháznak, hogy Kulcsár Lajost az igazgató mindenható rendezővé léptette elő, a színházi gazda jó díszletmester, az operettek kiállításában meg is tesz mindent, ami a szegényes díszlettárból és a válogatásra nem igazán alkalmas ruhatárból telik, de egyébre nem futja a képességeiből. (Arad és Vidéke, május 25.)

Voltak azonban jó előadások is, ilyen az október 28-án műsorra tűzött első operettújdonság, *A muzsikus lány* című Jarno-alkotás, ezt Heltay Jenő rendezte ötletesen, új díszletekkel, jelmezekkel. A szentimentális dalművet zsúfolt házakkal 15-ször játszották, március 30-án Zsigmondi Anna, április 27-én Küry Klára énekelte benne Rézit, a címszerepet.

Ugyancsak jól sikerült december elején Rubens *Balkáni hercegnő*jének helyi premierje, amely Polgár rendezésében ezúttal szép kiállításban, jól sikerült jelmezekkel és jó szereplőkkel került színre. A primadonna, Diósy Nusi elegáns kosztümben jól énekelt-táncolt, az új bonviván, Huszár Károly virtuozitással énekelt, Rontay Boriska szubrettként kitett magáért, Várnay Jenő kabinetalakítást nyújtott. Az operett nagy sikert aratott, december 2-tól 6-ig sorozatban ment zsúfolt házak előtt, az évad végéig 10-szer adták. Februárban fellépett benne a kiváló táncoskomikus, Rátkai Márton (aki emellett még *Luxemburg grófjá*ban és a *Hivatalnok urak*ban szerepelt ebben a hónapban).

Egy hónappal a Király Színházbeli magyarországi ősbemutató után, 1910. december 30-án került színre Lehár máig népszerű operettje, a *Cigányszerelem*, amelyet már a maga korában Párizstól Berlinig mindenütt játszottak. (Az Arad és Vidéke szerint Lehár levélben köszönte meg Szendreynek a mű rendezését és bemutatását.)

Az operettben három különböző kultúra, három egymással összebékíthetetlen világ találkozik és ütközik egy romantikus szerelmi történetbe ágyazva – írja róla egy 21. századi műsorfüzet –, és mint minden remekmű, Lehár operettje is túlmutat önmagán. A szabadságvágy, a boldogságkeresés örök témáját kiszélesíti azzal a történelmi tapasztalattal, hogy mennyire sérülékeny és egyben milyen magától értetődő is lehet a különböző etnikumok békés egymás mellett élése.[20]

Szuperlatívuszokban beszél a muzsikáról a helyi kritikus is: zenei anyaga (amelyben román és magyar dallamok keverednek) rendkívül gazdag, hangszerelése Pucciniéval vetekszik. A szövegkönyvön azonban látszik, hogy a szerzők nem ismerik a magyar viszonyokat, nem vették a fáradságot, hogy a cselekményt hihetővé tegyék, olyan túlzások vannak benne többek között,

mint például az, hogy „az események színhelyéül szolgáló falu kocsmájában korsónyi mennyiségekben isszák a tiszta tokaji aszút."

A rendező, Szendrey Mihály jó munkát végzett. A népes szereplőgárdát igénylő darabban fellépett szinte az egész társulat, a díszletek, a toalettek látványosak. „Wlassák Vilma Zorikát finom és tökéletes művészettel énekelte, Diósy Nusi Körösházy Ilona szerepében temperamentumos volt, mindössze a nőcsábász cigányfiú, Jóska megformálása haladta meg Cseh Ferenc erejét." A zenekar Csányi Mátyás vezényletével minden igényt kielégített, a hegedűszólót a helyi gimnazista, Berger Károly remekül játszotta. Az első felvonásban a színpadon Gyurkovics András cigányzenekara húzta a talpalávalót. (Arad és Vidéke, 1910. december 31.) A sikert mi sem bizonyítja jobban, minthogy áprilisban (húsvétkor) a darab megérte a 25-ik előadást, az évad végéig 28-szor játszották.

Március 9-én egy újabb Lehár-operett következett, *A hercegkisasszony*, melynek – helyi vélemény alapján – a szövegkönyve az átlagnál is gyengébb, az énekesek egy része, Diósy Nusi, Cseh Ferenc pedig nem tudtak megfelelni a Lehár-zene magasabb igényeinek. Aradnak nincs operett énekesnője, csak szubrettje – jegyzi meg a Farkas Ferenc, akinek nem tetszett a Diósy Nusi Párizsból hozatott divatújdonsága, a nadrágkosztüm sem. Emellett a színházterem teljesen fűtetlen volt, valószínű ez is hozzájárult ahhoz, hogy szerinte itt az operett megbukott. (Arad és Vidéke, március 10.) Ezzel együtt még nyolcszor eljátszották az aradi színpadon.

Április 17-én Leo Fall „dallamos, ötletes" operettje, a *Babuska* került színre, a főszerepben Diósy Nusi bájos, diszkrét, ízléses volt, (miért nem ilyen mindig – jegyzi meg a kritikus). Szép sikert aratott Huszár Károly is, aki mindössze féléve színész, de láthatóan rohamosan fejlődik. A színvonalas előadás Csányi karmester nagy érdeme.

Az újdonságok közül szokatlan témájú Edmund Eysler műve, *A halhatatlan lump*, amelyet 1911 januárjában játszottak itt először, és hatszor került színre, bár a közönségnek nem tetszett. A mű központi alakja egy tragikus sorsú művész, akit Heltay Jenő személyesített meg, pedig az ő alaptermészete a derű, a humor, Wlassák Vilma előadásában pedig „elkallódtak" a szép, érzelmes dalok. Az előadás érdekessége, hogy fellépett benne egy 30 tagú gyermekkórus, ennek tagjait az újság hasábjain megjelenő hirdetéssel toborozták.

Vendégszereplők 53 este játszottak ebben a szezonban. A drámatagozat előadásain legtöbbször, 15 alkalommal a Góth házaspár járt itt. Jászai Mari áprilisban lépett fel négy este, a szokásos zsúfolt ház előtt a közönség ovációja közepette. Műsorán többek között az *Elektra* szerepelt, amelyben az aradi értékelés szerint annyira hitelesen élte át a szerepét, hogy „sikerült eltüntetnie a 2000 év különbséget a megírás és a mai idők között", és az sem volt zavaró, hogy a több mint 60 éves színésznő formálta meg a fiatal Electrát

(„egy öregasszony vergődött egy fiatal lány szenvedéseiben" – fogalmaz a kritikus). Az ő sajátos, „koturnusos" stílusához azonban nem minden helyi színész tudott alkalmazkodni, „Kesztler és Follinusné győzte, Delly és Beregi csak igyekeztek, Várnay a maga természetes szavú művészetével pedig rosszul érezte magát" mellette. A dicséretekkel együtt a kritikus végkövetkeztetése azonban nem éppen hízelgő a vendég-művésznő számára: Jászai fenséges művészete felett eljárt az idő, ezt a játékmodort már csak tőle lehet elfogadni. (Arad és Vidéke, április 12–13.)

Az ismertebbek közül még Rátkai Márton, Fenyvesi Emil lépett fel színvonalas drámákban. Helyi érdekesség, hogy Károly Klára, a későbbi népszerű komika (Károly József és Károly Sándor újságírók testvére) 1911 márciusában debütált *A kis cukros* című vígjátékban.

A könnyű, zenés művekben többek között Király Ernő, Rátkai Márton, Küry Klára, Zilahyné, valamint Fedák Sári vendégszerepelt. „Zsazsa" július végén négy estére jött le ismét Aradra. Az operettdíva 1910 őszétől szerződött vissza a Király Színházhoz, nyáron azonban ismét külföldön turnézott, többek között Párizsban énekelte a *Cigányszerelem*ben Körösfői Ilona szerepét. A fárasztó párizsi fellépések után inkább pihenni vágyott volna – nyilatkozta az Arad és Vidéke tudósítójának –, de nem tudott ellenállni „Szendrey és az intelligens és szeretetre méltó aradi publikum kérésének." A párizsi fellépésekkel kapcsolatban a következőket közölte: olyan hírek terjedtek el, hogy Párizsban a *Cigányszerelem*ben megbukott, de ez nem igaz, nem ő, csak a „Messze a nagy erdő" kezdetű dal nem tetszett a párizsiaknak. Aradon ebben az operettben (július 25., 26.), a *Babuská*ban és a *Luxemburg grófjá*ban lépett fel, ez utóbbiban azonban nem Angélát alakította, hanem Renét, az énekes bonvivánt. A kritikus szerint játékát fegyelem, tartózkodás jellemezte, ízléses színésznővé finomult, René eljátszása azonban „szerencsétlen" ötlet volt.

Rajtuk kívül a szezon végén Vendrei és Tapolczai szórakoztatták ismét a közönséget vígjátékokban és bohózatokban.

Május 3-án és 4-én a Nyugat költőinek megzenésített dalaiból „a szubtilis (kifinomult) előadóművészet korlátlan úrnője", Medgyaszay Vilma énekelt, aki gyönyörű hangja mellett „egy hangsúllyal, egy mozdulattal, egy arckifejezéssel egész perspektívát képes nyújtani". (Arad és Vidéke, május 4.)

Sok fővárosi vendég közreműködésével zajlott az április eleji szokásos jótékonysági előadás a gyermekszanatórium javára. Többek között fellépett Sándor Erzsi, Szoyer Ilonka, Takács Mihály. A koncertjegyeket 20%-os felárral árulták, mégis elképesztő felkészületlenséggel rendezték meg, és felháborítóan „gondatlan" volt a kiállítás: „a színpad úgy nézett ki, mint mikor kolduséknál bált rendeznek." (Arad és Vidéke, április 5., aláírás Zs. y.)

Nem szabad elfelejteni – jegyzi meg a kritikus az évad végi értékelésben –, hogy a vendégek sok nézőt hoznak ugyan a színházba, de a túl gyakori ven-

dégjárás fokozza a kiadásokat, ugyanakkor „amennyit nyer a színház a vendégjáráson, annyit veszít az összjáték".

Az anyagiak kapcsán ismét szóba került a színházépület „ügye", amely nagyban hozzájárul a bevétel csökkenéséhez. Az igazgató kitűnő üzletember, ért a pénzügyek kezeléséhez, de a kiadások egyre nagyobbak, ezzel szemben ott a színházépület, amely egyre használhatatlanabb, a külseje-belseje egyre visszataszítóbb, ugyanakkor maradtak a régi alacsony jegyárak is. „Csak legyünk igazságosak – zárul az értékelés –, így előbb-utóbb az aranybánya is kimerül. A színügyi bizottság foglalkozzék végre komolyan a színházépülettel, ne fossza meg a direktort az anyagi lehetőségeitől, hogy megfelelhessen a sok pénzbe kerülő művészi követelményeknek." (Kapuzárás után, Arad és Vidéke, 1911. május 25.) A főszezon a *Cigányszerelem*mel zárult, ebben Mihályi Ernő vendégszerepelt, ez volt a karszemélyzet jutalomjátéka.

Egy hónapos szünet után, június 17-én kezdték meg a nyári szezont, 52 előadást tartottak. A nyitó darab *Az ember tragédiája* a szokásos szereposztással, Ádám és Éva a Kesztler házaspár, Lucifer – Delli. Június 20-tól Rátkai Márton jött néhány estére, a *Szép Heléna* táncoskomikusi szerepén kívül az *Anna Karenina*ban lépett fel, majd a *Hivatalnok urak*ban játszotta el ismét Róth bácsi szerepét.

Gál Gyula június végén hat alkalommal szerepelt, de most a szokásos repertoár (*Becstelenek*, *A pálinka*, *Szókimondó asszonyság*, *Elnémult harangok*) a *Bánk bán* címszerepével bővült. (Katona tragédiáját az évad elején, az október 6-i díszelőadásra újították fel az aradiak.) Gál Gyula „fel akarta frissíteni a főszerep anakronisztikussá vált játszási stílusát", de ez a kritikus szerint nem sikerült neki. „Bánk nem az volt, akit bejelentett, ígérete ellenére a kitaposott utakon haladt, ugyanúgy dikciózott, mint az elődei." A helyi színészek közül egyedül Várnay mert természetesen játszani.

A nyár folyamán bemutatott újdonságok közül figyelmet érdemel Oscar Straus operettje, a *Bátor katona*, amelynek bemutatásában a vidék megelőzte a fővárost. Itt június 23-án tűzték műsorra, a librettót a helyi Heltay Jenő fordította magyarra. (A kissé háborúellenes szövegkönyv eredetijének lehettek szerbeket bántó vonatkozásai, mert 1909-ben a bécsi bemutató után a szerb nagykövet kérte a mű betiltását.) Az aradi előadást Heltay rendezte, szép kiállításban került színpadra. (Arad és Vidéke, június 22., 24.)

Sikeres újdonság még *Az ezred apja*, amely „bájos, pikantériától mentes zenés bohózat, az utóbbi 10 év „legfehérebb" (vagyis erotikus kiszólásoktól mentes) darabja sok ötlettel, jó helyzetekkel". Ebben is felléptek a pesti vendégek, Tapolczai és Vendrei. Az előadás külön érdekessége volt, hogy Csányi karvastagságú, fényt sugárzó karmesterpálcával dirigált. A kitűnő karmester szezon végén kétévi működés után búcsúzott Aradtól (de hamarosan ismét visszatért, aztán itt maradt élete végéig). Elment – hat év után – a szerény, visszahúzódó természetű primadonna, Zalay Margit is.

A nyári szezon sok vitát kiváltó mozzanata, hogy július 13-án Szendrey jegyáremelést vezetett be. Ez egyrészt azért volt indokolt, mert a környező városokban mindenütt drágább volt a belépés, másrészt pedig azért, mert Aradnak az elkövetkezőkben kevesebb állami támogatás jutott.

Jegyzetek

1. ifj. Ditrói Mór (1879–1945) adatai Enyedi, Rivalda nélkül. 85. old.
2. Szerdahelyi Sándor, Herman Heijermans. Nyugat 1924. 24. sz.
3. Károly Sándor, Mosolygó esztendők. Buk. 1979. 76–79. old.
4. Ujj János, Arad megye neves szülöttei. Arad, 2007. 78. old.
5. Ficzay Dénes, Aradi séták. Arad, 2001. 97. old., 145.old.
6. Kellér, i.m. 178–179. old.
7. Hegedűs Géza írása, Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK)
8. Károly S., i.m. 92. old.
9. Mszl. 74. old.
10. Arad és Vidéke, 1910. május 15.; Az új színház csak 1957-re készült el, de az épület akkor közvetlenül az átadás előtt leégett. Az újabb színházépítés az 1960-as években kezdődött, 1968-ban adták át a közönségnek, benne jelenleg a román állami színház működik. A másik „ügy", az aradi magyar színjátszás történetének megjelenésére pedig több mint száz évet kellett várni.
11. Károly S., i.m. 113. old.
12. Függetlenség (Arad), 1909. nov. 23.; Ficzay Dénes, Aradi krónika. Arad 1997. 95–120. old., a cikk címe: Ady, a Holnap és a Nyugat Aradon
13. Bókay, i.m. 493. old.
14. Csathó Kálmán, i.m. 180. old.
15. Sárközi, i.m. 56–58., 142., 157. old.
16. moly. hu /könyvek/ edmond rostand–a sasfiok
17. A rendelkezés a 19. sz. második felében született, és akkor a magyar nyelvű színjátszás védelmét szolgálta. (Lakatos i.m. 142. old.)
18. Bános Tibor, Aki szelet vet. Fejezetek Fedák Sári életéből. Bp. 1986. 200. old.
19. A Szolnoki Szigligeti Színház bemutatójáról írja az Új Néplap 2013. február 22-én, illetve Szolnoki Szigligeti Színház ismertetője 2013. január 9. (szigligeti szinhaz. hu)
20. A budapesti Operettszínház ismertetője 2012. ápr. 30. (operettszinhaz. hu)

A „boldog békeidők" utolsó három évada (1911–1914)

A világháborút közvetlenül megelőző éveket már csak a háborús borzalmak látószögéből lehetett boldognak nevezni. Európai viszonylatban éleződnek a nemzetközi feszültségek, 1912–13-ban zajlik a balkáni háború Bulgária, Törökország, Görögország, Románia, Albánia, Montenegró részvételével, az államok területének újrafelosztása már előszele az első világháborúnak.

Maga az ország súlyos problémákkal küszködik, s ez Aradon is érezteti hatását. A hosszan elnyúló kormányválság idején az egymással szemben álló pártok itt is támadják egymást, de ez a sajtóban – legalábbis ebben az időben – kulturált módon történik.

Egyre gyakoribbak a tüntetések, a sztrájkok, ennek egyik helyi megnyilvánulása, hogy például a nyomdászok munkabeszüntetése miatt 1910-ben napokig nem jelennek meg a helyi lapok.

Az elhíresült napon, 1912. május 23-án, a gyászosan végződő „vérvörös csütörtökön", amikor a fővárosban az MSZDP a függetlenségi ellenzékkel együtt vonul az utcára általános választójogot és Tisza István leváltását követelve, tüntetés van a Maros-parti városban is.

Sokasodnak a nemzetiségi konfliktusok, erősödik a román ellenzék, melynek egyik központja éppen Arad. A helyi Tribuna összeolvadva a nemzetiségi tanács hivatalos kiadványával, a még nacionalistább Românullal, sokszor enged meg magának magyarellenes kirohanásokat, ezek egyik célpontja a színház. Egy ilyen támadás az aradi származású Gál Gyula ellen irányul, a botrány az *Elnémult harangok*kal kapcsolatban robbant ki. Ez a 20. század elején játszódó erdélyi tárgyú dráma 1905 februárja óta szerepelt az aradi színház repertoárjában, a neves színész a mű egyik központi alakját, Garabó falu mindenható, korrupt urát, Todorescu pópát formálta meg megdöbbentő hitelességgel.[1] Ez Gál Gyula egyik kedvenc szerepe volt, amelyet minden évben eljátszott Aradon eddig minden különösebb ellenreakció nélkül. 1913 áprilisában azonban az előadás után sértő, gyalázkodó cikkek sora jelent meg a Românulban, nemcsak a darab és Gál Gyula, hanem az egész társulat ellen, többek között ilyen szöveggel: az aradi színház kétes alakok menhelye, itt hatodrangú társaság működik, Szendrey a társulat cselédje. A színházi bérletek 1/3-át románok vásárolják meg, a színház mégis képes a román nép jogainak kigúnyolása céljá-

ból olyan darabokat műsorra tűzni, mint az *Elnémult harangok*, mely egy kicsi intelligenciájú zsidó író (!!) alacsony nívójú alkotása. A darab szerzője, Rákosi Viktor /1860–1923/, írói neve Sipulusz, német eredetű nagybirtokos családból származó nagyműveltségű, igen népszerű író, újságíró volt Budapesten. Erdélyhez kapcsolódó tapasztalatait bátyja házában szerezte, aki orvos volt ebben az országrészben.[2] A cikk arra buzdítja a román nézőket, hogy bojkottálják a színházat, kilátásba helyezve, hogy ellenőrizni fogják, ki az a román, aki ezek után színházba mer járni. (A Românul cikke 1913. április 22-én jelent meg, a válasz az Arad és Vidékében április 23–24-én.) Ezt követően Szendrey sajtópert indított az őt támadó újság ellen, a hosszú ideig tartó eljárás végén a két fél kiegyezett egymással, de a darabot itt többet nem játszották.

A politikai feszültségek, a hanyatló gazdasági viszonyok természetesen nehezítették a színházak működését, és a műsorpolitikát negatívan befolyásolták. Az egyre romló közhangulat következménye, hogy az emberek a gondjaikat „kint hagyva" a teátrumban elsősorban szórakozni akarnak, és nem gondolkodni. Így csak a könnyű fajsúlyú, zenés darabok, vígjátékok bemutatásakor töltik meg a nézőteret, egy színvonalasabb dráma- vagy operaelőadásra a legjobb esetben is csak a bemutatóra mennek el. A közönség fogyásának egyik objektív oka ugyanakkor a mozi elterjedése, amely olcsósága révén a karzat nézőinek háromnegyedét magához csábítja. (A város kérhetne nagyobb adót a jól jövedelmező film-színházaktól, és a befolyó pénzzel segíthetné a színházat – javasolja az Arad és Vidéke 1913 májusában.)

Emellett a színházépület problémája még mindig megoldatlan, a romló gazdasági viszonyokra hivatkozva a város nem építtetett másikat. A jelenlegi teátrum romló állapotáról újabb és újabb tájékoztatásokat közöl a sajtó: az öltözők „a legprimitívebb kényelmi és egészségügyi igényeket sem elégítik ki", a raktárakban tönkremennek az amúgy is kopott és szegényes díszletek. A rozoga, tűzveszélyes, télen belülről hideg épület a nézőket mesterségesen „kivadítja" a színházból, évről évre csökkentve az intézmény jövedelmét. (...) A város „magisztrátusa" azonban az adózó polgárok „zsebére" hivatkozva sajnál minden garast az épület javítására vagy a központi fűtés bevezetésére, új színház építéséről pedig álmodni sem lehet. (Arad és Vidéke, 1913. május 26., Kapuzárás, Farkas Ferenc írása) Ezek a körülmények nem könnyítették meg Szendrey direktorságának újabb hároméves szakaszát.

Az 1911–14 közötti időszak színházi koncessziójára nem írtak ki pályázatot, a színügyi bizottság 1909 októberében döntött arról, hogy a teátrumot Szendrey kapja, akinek tevékenységével és magával a társulattal is elégedett. A szerződésbe ugyanakkor még belefoglaltak néhány határozatot: ha a direktor ősbemutatót tervez, például helyi szerző művét tűzi műsorra, akkor a darabról ki kell kérnie valamilyen országos nevű dramaturg véleményét. (A lényeg, hogy a mű ne sértse az erkölcsöt, a vallási türelmet, a nemzetiségeket.) 1911-től

Győző Alfréd, Olasz Lajos

az igazgató csak akkor köteles havonként legalább négy operaelőadást tartani, ha arra állami szubvenciót kap. Továbbá kötelezték Szendreyt, hogy a színlapra írja ki a rendező nevét. (Arad és Vidéke, 1909. december 1.)

A társulat nagyobbrészt a régi maradt, csak kisebb személyi változások történtek. Az első évadban (**1911/12)** ideszerződött többek között Győző Alfréd (1882–1931) bariton, operettkomikus, aki színészpályáját segédszínészként 1900-ban kezdte, most (29 évesen) Temesvárról jött Aradra, itt 1930-ig szerepelt, és főként az operettekben (de más műfajokban is) a közönség kedvence volt, alakításait kifogástalan jellemábrázoló készség, humor jellemezte.)

Neogrády Dóra **(**Neogrády Antal festőművész lánya) kezdő színésznőként erre az egy évadra jött a Maros-parti városba. A fiatal énekesnő Rákosy Szidi színiiskoláját végezte, és 1911 áprilisában mutatkozott be a *Varázskeringő* című operettben. A kritika és a közönség elégedett vele, de közel a szezonvéghez távozott innen (a pletykák szerint megsértődött, mert a *Leányvásár* szubrett szerepét nem neki adták).

Nógrády Malvint (drámatagozat) a Színházi Élet szerint egyenesen Reinhardtól hozta Szendrey nagy anyagi áldozatok árán, és az új tagok legbájosabbika. 1911 őszétől frissen szerződött tag még többek között Keller István és Mogyoródy István. Itt maradt ebben az évadban is a későbbi híresség, Mály Gerő, akit sokan tartanak Kabos Gyula filmbeli elődjének. Mály (1884–1952) az Arad

megyei Székudvaron (Socodor) született, apja Aradon volt állomásfőnök, gyermekkorát itt töltötte, itt végezte iskolai tanulmányait. A fővárosban elvégzett színiiskola után 1903-ban kezdődött színészi pályája, gyermekkora városába először az előző évadtól szerződött, akkor segédszínészként.

A kóristák között szintén van egy későbbi híresség, a battonyai születésű Nagy Dániel (1886–1944), a Cirkusz című világhírű regény alkotója, aki érdekes alakja volt az aradi kulturális életnek. Kezdetben karénekes és segédszínész a színháznál (Károly Sándor az önéletrajzi regényében ír erről részletesebben), az első világháború után már nyomdatulajdonos, könyvkiadót alapít, lapot szerkeszt (többek között Franyó Zoltán Géniuszát), több lapban publikál, és egymás után jelennek meg a kötetei. Híres regénye, a *Cirkusz*, mely modernségével egyedülálló a kor háborúellenes alkotásainak sorában, 1926-ban jelent meg, ebben az első világháború szörnyűségeit ábrázolja groteszk, allegorikus formában. A mű fontosságát nemcsak korabeli nagy visszhangja mutatja, de az is, hogy napjainkban is népszerű, a belőle készült táncjátékot *Világ-cirkusz* címmel 2014-ben mutatta be a nagyváradi Szigligeti Színház Juronics Tamás „vendégrendezésében".[3]

Az első évad téli idénye szeptember 29-én kezdődött az *Ártatlan Zsuzsika* című operettel. Ez volt az eddigi leghosszabb évad Aradon, május 31-ig tartott, a nyolc hónap alatt 281 előadást tartottak.

Az első félév jelentős eseménye 1911. november 30., ekkor ünnepli a színház Szendrey Mihály színészségének 25 éves jubileumát (a hirdetés szerint 25 éve színész, 25 féléve direktor, és jelenleg több mint 100 embernek dirigál). Az ünnepség bizonyos mértékben országos jelentőségű is volt, hiszen 1911. március 26-án Szendrey lett a Színészkongresszus alelnöke Sebestyén Gézával együtt, az elnök Janovics Jenő. Szendrey később, 1913 áprilisában lemondott a funkcióról, sőt a tanácstagságról is, mivel nem értett egyet annak működési elveivel. (Arad és Vidéke, 1913. május 9.)

Az ünnepség szervezésébe bekapcsolódtak a város, sőt a megye vezető személyiségei, védnökök: Urbán Iván főispán, Dálnoky Nagy Lajos alispán, Andrényi Károly báró. A rendezőség tagjai: elnök Varjassy Lajos polgármester, Barabás Béla, Heppes Aladár főjegyző, Stauber József, Szudy Elemér, Zima Tibor laptulajdonosok, Farkas Ferenc újságíró, a társulat részéről Beregi Sándor igazgatóhelyettes. Az előkészületben és az ünnepségeken részt vett az egész város („aki él és mozog" – írta az újság).

Szendrey – a sajtó szerint – vonzó személyiség volt, aki népszerű még a Színügyi bizottság tagjai és az újságírók körében is. Az előző és az őt követő direktorokat gyakran keményen, sőt durván támadják a sajtóban, de Szendrey vétségeire, tévedéseire mindig találnak elfogadható mentséget. Íme, néhány szemelvény az őt személyében dicsérő írásokból:

Szendrey Mihály mint színész mindig elegáns, fő erőssége a vígjáték és a bohózat. Mint igazgató roppant politikus, a szereposztást olyan diplomatiku-

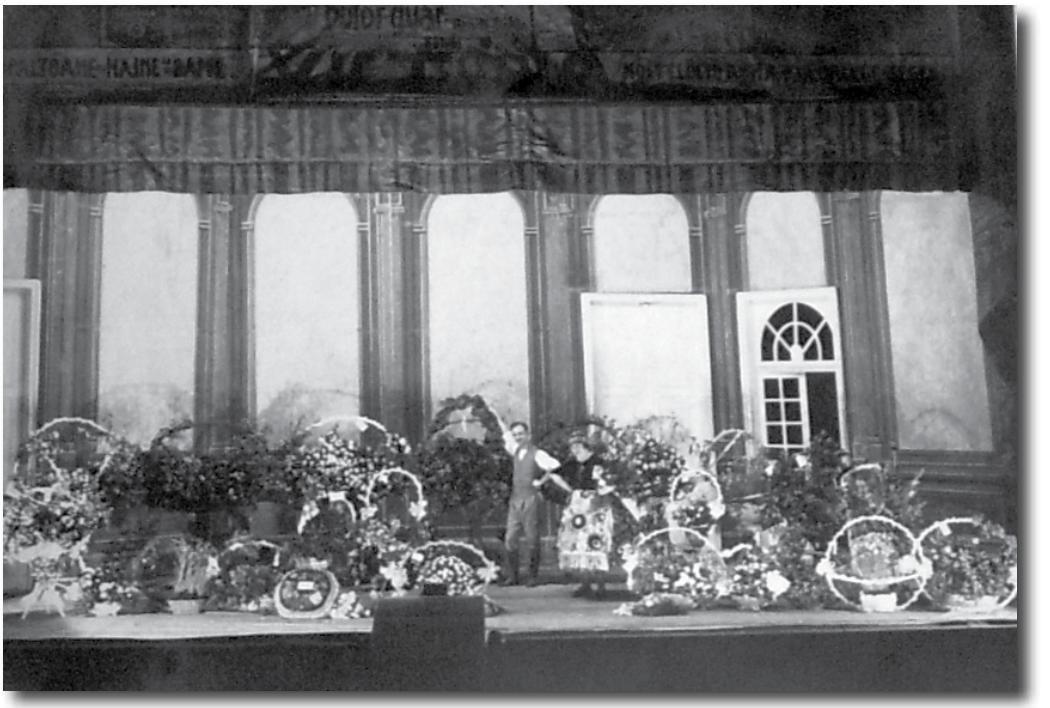
san tálalja, hogy nincs mód érte megharagudni, továbbá otthon alig látják, mert hajnaltól késő estig a színházban van. (Színházi Újság, 1908. november 15.)

Fölényes gavalléria, sima, előkelő bravúrú humor, határozott diplomata stílus a legfőbb tulajdonságai. (Aradi Színházi Élet, 1913. december 21., 13. szám).

Az aradi színtársulat arról nevezetes, hogy hónapokig nem tartanak „törvényszéket", mert a színészek kötelességtudóak és fegyelmezettek, s ha valaki mégis renitenskedik, akkor Szendrey eltörli a vádakat. (Aradi Színházi Élet, 1914. március 6.)

A jubileumról – többek között – az Arad és Vidéke december elsejei lapszáma közölt részletes, több hasábra terjedő tudósítást. Eszerint az ünnepség a színpadon kezdődött, itt hangzottak el az első köszöntések, Nádas Kálmán főjegyző a színügyi bizottság, Krenner Miklós újságíró a Kölcsey Egyesület, Mandl Vilmos a Filharmóniai Társaság nevében szólt. Aztán a helyi születésű és itt gyakran fellépő Gál Gyula köszöntötte. A direktor az előadásra beöltözve jött a színpadra, és – (ahogy ő nyilatkozta) a meghatottságtól „összeszorított torokkal" fogadta a szép szavakat.

Az ünnepi előadás alkalmából *A papa* című francia vígjátékot tűzték műsorra, amely az úgynevezett fehér alkotások közé tartozott, „bájos és közvetlen" darab volt, melyben a direktor mint a papa (Larzac gróf) megmutathat-

Szendrey Mihály 25 éves jubileuma

ta kiváló színészi adottságait. Kitettek magukért a vígjáték többi szereplői is, Győző Alfréd, Polgár, Beregi Sándor, Várnay Jenő, valamint Harmath Józsa, aki maga volt a „megtestesült poézis" vagy Vendrey Vilma, aki Celelle szerepében a „szerelmes vadvirágot természetes, félénk leányossággal" játszotta. A nézősereg, amely zsúfolásig megtöltötte a nézőteret, szűnni nem akaró tapssal ünnepelte a jubilálót és a többi színészt. Az előadás után a színpadot teljesen megtöltötték az értékes ajándékok és a nagyszámú virágkosár. A direktor visszaemlékezése szerint az ezt következő napokban a darabot három nap egymás után felemelt helyárakkal, a zenekari ülésekig kiadott házzal adták.

A színházban, majd a Fehér Kereszt vendéglőben megrendezett banketten a helyieken kívül jelen voltak a fiumei, soproni, hódmezővásárhelyi, szegedi neves küldöttek, színészek és civilek egyaránt, valamint eljöttek néhányan a fővárosi színészek közül is, főként azok, akik gyakran jártak ide vendégszerepelni, többek között Tapolczai és Vendrei. Az Arad és Vidéke tájékoztatása szerint Szendrey 148 köszöntő táviratot kapott, ezekben sok magas beosztású színházi és közéleti személyiség gratulált, a Színészegyesület hatalmas díszserleget küldött, de személyesen – néhány színésztől eltekintve – a fővárosból nem jött le senki Aradra. (Arad és Vidéke, november 18., december 1.)

A fényes ünnepséggel, a dicshimnuszokkal azonban sajnos nincsenek összhangban a színház ez évi munkájának fogyatékosságai, igaz, ezekért – az Arad és Vidéke kritikusa, Farkas Ferenc szerint – nem személy szerint csak a direktor a felelős, hanem a vidéki színészet objektív nehézségei, továbbá a megvont állami szubvenció és a színügyi bizottság szűklátókörűsége. (Kapuzárás, 1912. május 26.)

Néhány keserű hangú, de igaznak tűnő megállapítást érdemes még idézni ebből az írásból, mert ezek a vidéki színházak legtöbbjére érvényesek:

Itt az előadások legtöbbje meg sem közelíti a fővárosiak színvonalát, mert a színészet „robotmunka, gőzerőre van berendezkedve", a társulatok a közönség megtartása érdekében 4-5 fővárosi színház újdonságait „darálják le" egy évad alatt, pedig a tagok száma sokkal kevesebb, mint bármelyik fővárosi együttesnek. „A legkiválóbb zseni is taposómalomban vonja az igát, fel sem vagyunk jogosítva – ha tekintetbe vesszük a tekintendőket –, hogy a meglehetős szereptudáson és a megjátszott alak jellemének legfőbb színein felül egyebeket is követeljünk. Véletlen szerencse, hogy van az aradi színtársulatnak néhány csodálatosan munkabíró és a szerepet gyorsan megértő, intelligenciával megáldott tagja, akiktől olykor igazi művészi csemegében is részesülünk". De baj van a vidéki direktorok szemléletével is, amint ezt a következő példa igazolja. A Színészegyesület legutóbbi ülésén egyes színigazgatók panaszt emeltek azon határozat ellen, amely szerint egy színésznek minimum évi három hét „szabadság" jár, „mert elvesztették a tisztánlátásukat." Saját meggazdagodásuk érdekében elhitetik magukkal, hogy az egész éven át agyonhajszolt színész

idegrendszerének nincs pihenésre szüksége, és a magyar kultúra ezen értékes ágazata csak arra való, hogy 10-20-30 direktor busásabb jövedelmet vasaljon ki belőle." Szendrey úr ne vegye magára az itt elmondottakat – teszi hozzá a cikk írója –, hiszen Aradon „ideális a viszony a színészek és az igazgató között". Az viszont az aradi direktor hibája, hogy a színháznak nincs olyan képzett rendezője, akinek csak az a feladata, hogy az előadás stílusát és az összjátékot eltervezze és megvalósítsa, itt csak színészek rendeznek, s nekik nem ez a „mesterségük."

Helyi viszonylatban az is tény, hogy csökkent az állami szubvenció (a színház régebben 12 000 korona támogatást kapott, most azonban csak nyolcezret), s emiatt módosítani kellett a repertoár felépítését, megfogyatkozott az operaelőadások száma, amit a közönség egy része igencsak nehezményezett. (Az 1909-ben megkötött szerződés leszögezi: ha nincs állami támogatás operajátszásra, a direktor nem köteles ilyen műfajú darabokat játszani.) Csak néhány operaelőadás maradt a műsorban, például október 6-án a szokásos díszelőadáson a *Bánk bánt* mutatták be ugyanolyan lelkes közönség előtt, mint az előző évadban, a címszereplő, Cseh Ferenc pedig még fejlődött is Bánk szerepének megformálásában. (Gertrúd – H. Fekete Aranka, Petur – Ladiszlay, Melinda – Wlassák Vilma.)

Februárban *A trubadúr*ban lépett először az aradi közönség elé Bedő Árpádné (az aradi újságíró felesége), szépen énekelt, és kiforrott alakítást nyújtott. Bejczy György Temesvárról fényes, tömör csengésű hanggal énekelte Manricót, H. Fekete Aranka jó Azucena, Herold Ede tökéletes Ferandó volt. Április végén Mikes Margittal a címszerepben a *Szulamit* került színre.

December 4. és 6. között olasz operatársulat vendégszerepelt, műsorán *A sevillai borbél*lyal, a *Bohémek*kel, a *Fra diavoló*val, a *Rigolettó*val, a kisszámú, de színvonalasan „dolgozó" együttest a néhány év előtti kedvenc, Ferrari D'Albaredo vezette. Májusban pedig az olasz gyermekopera-társulat énekelt három este (*A sevillai borbély, Parasztbecsület, Tosca).*

Volt néhány szép komolyzenei hangverseny ugyancsak meghívottakkal, a január 12-i koncerten többek között Szamosi Elza és Környei Béla énekelt, március 23-án a fényes bankettel egybekötött Aradi Újságírók Segítő Egyesületének rendezvényén Pálmay Ilka énekelt, Bíró Lajos és Karinthy Frigyes pedig előadást tartott. (A produkció „rangját" érzékeltette, hogy a legdrágább belépőjegy ára 32, 40 korona volt, a normál színházjegy árának majdnem háromszorosa.)

A drámatagozat megmaradt olyan viszonylagos jónak, mint az előző évadban – értékelte őket az év végi összefoglaló, bár munkájuk most sem volt kevesebb, a 28 újdonságból 20 volt „beszélő darab." Ezek azonban nem mind arattak átütő sikert. Az első bemutató, a *Rejtélyes ember* október 4-én megbukott. Ez a mű a kritikus szerint üres nívótlanság volt, „színpadi szörnyűség, amely üres ház előtt halt meg". (Arad és Vidéke, október 5.)

Az első értékesebb újdonság Max Halbe 1893-ban írt darabja, az *Ifjúság*, amely a maga korában modern – egyes vélemények szerint – erotikus drámának számított, Reinhardt társulata is játszotta. (Magyarul 1897-ben került először színre.) A mű egy porosz faluban élő fiatal lány, Anna szerelmi drámája. Az Arad és Vidéke így ír róla: „A német drámairodalom kiemelkedő darabja (...) lenyűgöző irodalmi alkotás, igazi irodalmat kaptunk," de az aradiak nem lelkesedtek túlságosan érte, itt mindössze kétszer adták. A szereplők megformálása nem minden színésznek sikerült: Annát Harmath Józsa mély átéléssel alakította, de szerelmese, a csupa tűz Hartvig érzelmi viharait dr. Beregi „fogyatékosan" adta vissza. Jó volt azonban Várnay, aki lehiggadt bölcsességgel ábrázolta a plébánost, valamint Győző Alfréd, aki a bolond szerepét művészi rangra emelte, megmutatva tehetsége sokszínűségét (eddig leginkább operettbuffóként vívta ki a közönség rokonszenvét).

November 20-án került először színre Henri Rothschild *Rivalda* című drámája. A többszörös milliomos kapta magát és írt egy jó darabot, melyet Párizsban egész éven át játszottak – írta a műről a fővárosi színházi újság. A drámát Suzanne Deprés, a nagy francia színésznő tette népszerűvé, és Magyarországon is sikerrel játszotta el a tragikus sorsú úri hölgyet, aki beleszeret egy nagy színészbe, követi őt a világot jelentő deszkákra, maga is híres színésznő lesz, de mindenben csalódik, és végül a halálba menekül. A remek szerepet Aradon Novák Irén játszotta, s „a szerelmes szívű asszonyt nagy és nemes művészettel ábrázolta", de a darab megbukott. A mű „finom megfigyelésen alapuló dráma a kulisszák sajátos világából, ám a finom célzásokat a közönség nem értette, (...) még fél sikerről sem számolhatunk be" – értékelte a darabot és annak fogadtatását az Arad és Vidéke november 21-én. Nagy siker *A papa* című könnyű, szellemes, francia komédia, Szendrey „jubileumi darabja".

December 16-án mutatták be Lev Tolsztoj *Élő halott* (mai címen Élő holttest) című drámáját Kesztler rendezésében. A kritikus Beregit dicséri, aki „igaz emberlátással" tudta a legfinomabb árnyalatokban ábrázolni Fedor Protaszov alakját, a gyenge jellemű, alkoholizmusba süllyedő főhőst, aki a darab végén az összekuszálódott családi viszonyokat úgy oldja meg, hogy nemes önfeláldozással végez magával. (Liza – Kesztlerné, Viktor Karenin – Kesztler, Szása – Vendrey Vilma.)

Január14-én Földes Imre legújabb drámája, a *Nincs tovább* került színre. A szerző valamennyi drámában mesterember, különösen ebben a művében hasonlítják „szakmai" tudását Bernsteinéhez – jellemzi az írót az Arad és Vidéke. Jelen esetben a dráma témája is egyezik az igen népszerű *Baccarat* című Bernstein-művel, a végzetes játékszenvedélyről szól, mint az, de hősei más típusúak, ezek ihletője a magyar valóság. Főszereplője, Méretey ügyvéd „kisszerű, szánalmas ember", akit kártyaszenvedélye lopásba kerget. (Veszít a kártyán,

nem tudja adósságait megadni, a sors úgy hozza, hogy módjában áll elvenni egykori szerelmi vetélytársa, Cserőy ügyvéd pénzzel teli pénztárcáját.)

Az aradi színház előadása „jól perdült", a színészek kiválóan alakítottak. Delli reális vonásokkal keltette életre a játékost, aki veszít, és talpra áll. Kesztler, a kártyában szerencsés Cserőyt reális vonásokkal ábrázolta. A bemutató „zenekaros ház előtt zajlott". (Arad és Vidéke, január 15.)

1912. február 22-én játszották először G. B. Shaw *Nem lehessen tudni* című négyfelvonásos vígjátékát Hevesi Sándor fordításában (mai címe: Sosem lehet tudni). A darab az író „barátságos" színművei közé tartozik (1897-ből való), könnyed, derűs hangulatú, a befejezése megnyugtató. „A jelenkor legnagyobb és legzseniálisabb csúfolkodója, a morál nélküli moralista úgy cirógat, hogy kék foltok maradnak a keze nyomán" – karakterizálja a szerzőt a helyi kritikus. Ebben a vígjátékában a női emancipációt rosszul értelmező gondolkodásmódot veszi célba, központi alakja a „kékharisnya" írónő, aki szégyelli a férje foglalkozását, jellemét, ezért „letagadja őt" a gyerekei előtt. A helyi előadáson pont ennek a megszemélyesítője, Follinusné nem találta el a megfelelő hangot, a többieknek, „Harmath Józsának (Glória), Bereginek (Valentine), Várnaynak (Crampton) sikerült a színpadra varázsolni „Shaw levegőjét". (Mindössze kétszer került színre.)

Március 9-én volt az aradi premierje Bíró Lajos *Rablólovag* című drámájának**,** ezt adták a legtöbbet a drámaújdonságok közül, hétszer játszották. Főhőse Kürt, a mindenre elszánt hideg, számító, disztingvált úriember, aki mindenre képes, ha jól megfizetik. Még arra is vállalkozik, hogy „elcsábítsa," és rossz hírét keltse egykori barátnőjének, Annának, akitől ezen az áron akar Cserháty Ferenc úri famíliája megszabadulni. De közbeszól a szerelem, amely most valóban feltámad benne a lány iránt, ezért nem viszi végig az elcsábítást, így a tettenérés sem valósul meg, ám sikerül elérnie, hogy a gróf a vagyonát Annának ajándékozza. A rablólovag a darab végén „új morált" hirdet: eddig csalt, lopott, hazudott, de most már elég volt. Miután (az Annával kötött házasság révén) meggazdagodik, megalapítja saját dinasztiáját, amely új lesz ugyan, de szemlélete, tradíciója, előítélete nem különbözik azokétól, akiket eddig mint szegény ember megvetett.

Bíró Lajos a mesterséget remekül értő, tehetséges író – mutatja be őt a helyi bírálója –, de a jól megírt darab alakjai torzak, nem igazi hús-vér emberek, és igazi pozitív hősök sincsenek a művében. Aradon zsúfolt ház előtt zajlott a premier, a két főszerepet játszó színészt, Kesztlernét (Anna) és Beregit (Kürt) a II. felvonás végén vagy hússzor hívták a függöny elé, de a sikernek – a kritikus szerint – nem sok köze volt az irodalomhoz. (Arad és Vidéke, március 10.)

Egy hónap múlva, április 8-án Bíró olyan drámája következett (Kesztler rendezésében), amelyet közösen írt Lengyel Menyhérttel, ez *A cárnő*. A darab Pesten, 1912 elején került színre Márkus Emíliával. A szerepet neki szánták

– írta róla Kosztolányi – „illett kivételes temperamentumához, az ősi tűzhöz, szépségéhez. Az ő cárnője imádandó és mindennapi, félelmetes és komikus, isteni és ordenáré".[4] A mű külföldön is hamar népszerű lett, többször megfilmesítették, először egy német rendező vitte filmre 1926-ban, majd Korda filmgyára 1934-ben.

Sikere volt Aradon is. Katalin alakja „kész jellemtanulmány", túlteng benne az erotika, hisztérikus természetű, de korának a legnagyobb diplomatája, és ezt az összetett alakot „Novák Irén pazar színpompával formálta meg. (...) Megvesztegetően közvetlen volt, vagy gyöngéd, szilaj, öntudatos ott, ahol kellett"– mutatja be remek alakítását a kritika, és a magasztalás folytatódik a többi főszereplő kapcsán: Várnay művészi pályájának újabb kimagasló állomása a kancellár megformálása, Harmath Józsa mint a cárnő riválisa hitelesen képviselte a gyöngéd nőiességet. A darab kiállítása azonban megdöbbentően „selejtes" volt, például a leghatalmasabb cárnő dolgozószobáját szedett-vedett, összse nem illő bútorokkal rendezték be, az udvaroncok öltözéke az operettekben is „utált" sárga uniformis volt. De „ha a színház nem áldoz a kellékekre, a rendezés nem csinálhat semmit" – közli rezignáltan a cikkíró. (Arad és Vidéke, 1912. április 7., 10.)

Március 20-án tűzték műsorra a (napjainkban is népszerű) *Györgyike, drága gyermek* című háromfelvonásos drámát, ez volt a „magyar szecesszió bonyolult nyelvezetű képviselőjének", Szomory Dezsőnek az első műve az itteni színpadon (az évadban négyszer adták). Több mint egy okos, jól megírt darab, „csupa jó látás" van benne, „fölényes, biztos, pompás és bőséges rajz – mutatja be a művet Lengyel Menyhért. (Nyugat, 1912. 4. szám) A dráma főhőse Györgyike, az „élvezetvágyó és pompakedvelő" színinövendék, aki kispolgári családja unszolására vállalja az érdekházasságot, de saját morálja alapján azt tartja erkölcsösnek, ha először „annak adja oda magát", akit szeret. Aradon ennek a szereplőnek a megformálása lett Harmath Józsa „életének egyik legszebb alakítása" (Pesten a szerepet Varsányi Irén alakította). Az apa, Mikár Ferenc szerepében Várnay kabinetalakítást nyújtott, Kesztler (Hűbner Félix, a jövendő férj) erővel, természetesen játszott. Benkőné (Mikárné) alakításán azonban látszott a felkészületlenség, nem tudta tökéletesen a szövegét. (Arad és Vidéke, március 21.) A néhány előadást megért és a kritika által dicsért újdonságok közé tartozott még a *Csitri* (először február 16-án) és a direktor által rendezett *A frankfurtiak* című vígjáték.

Május 19-én Géczy István *A nemzetes asszony* című újdonságban a címszerep eljátszásával ünnepelte tízéves színészi jubileumát a város egyik kedvenc színésznője, Novák Irén. Helyi vélemény szerint a vígjáték, amelyben jubilált, nem a legjobbak közül való, az itt megjelenő szociális problémák felett eljárt az idő, ő azonban a címszerep megformálásában megtalálta a nemzetes asszony „aranyból és napsugárból szőtt alakjának kincsestárához a művészet bűvös

kulcsát," amely nemcsak a főhőst, de az egész művet élvezhetővé tette. Ugyancsak remek volt Polgár a furfangos agyú „falu rosszának" epizódszerepében. A közönség az előadáson jelenlevő szerzőt és a jubilálót lelkesen ünnepelte, a darab 20-án is színre került. (Arad és Vidéke, 1912. május 21.)

Az évad folyamán több mint 20 drámarepríz volt. Új szervezési forma a drámaciklus, amelyből hármat szerveztek, ezek előtt ismertető hangzott el a szerzőről (ez az új drámasorozat nem helyi találmány, ilyeneket szerveztek ebben az időben Kolozsváron, Debrecenben, Nagyváradon is).

Novemberben Csiky Gergely-ciklust hirdettek, amely 4 előadásból állt. Másodikán *A nagymama*, harmadikán a *Cifra nyomorúság*, negyedikén a *Mukányi* került bemutatásra, majd november 25-én a *Királyfogás* című operett, amelynek szövegét Csiky írta. (Negyedikén az Arad és Vidékében vezércikk van a témával kapcsolatban Csiky utódai címen.) Az első darab előtt a meghívott Janovics Jenő tartott előadást az íróról. Bátor szavú ostorozója kora hibáinak – mondta a kolozsvári direktor a bevezetőben –, de a bátorság határait mindig gondosan átgondolta.

A telt ház előtt bemutatott *A nagymama* címszerepét Follinusné játszotta, aki maga volt a megtestesült lélekbeli jóság, kitettek magukért a többiek is. A sorozat többi előadása már sok kívánnivalót hagyott maga után. A *Cifra nyomorúság*ból hiányzott az összjáték, a nagyon régen nem játszott *Mukányi* szereplői nem tudták a szöveget, de maga a darab is „megöregedett" – állapítja meg a kritikus az előadás után.

November végén Shakespeare-ciklus volt, amely Polgár Gy. Ödön tanár előadásával indult, ám mindössze két dráma került színre. November 23-án az *Othello*, 24-én a *Szentivánéji álom* volt műsoron, ez utóbbit az év folyamán még háromszor játszották el. Az első, az *Othello* a rövid felkészülési idő ellenére „helyenként kimagaslóan jó volt", és zsúfolt ház előtt került színre, „Kesztler – akinek ez régi kedvenc szerepe – mély vonásokkal, stílszerűen ábrázolta a főhőst, nem ragadtatta magát túlzásokba, és méltó társa Kesztlerné, Desdemona megformálója, Szendrey pedig meggyőzően játszotta Jagót. (Arad és Vidéke, november 24.)

Januárban Herczeg Ferenc-ciklust szerveztek (*Bizánc*, január16., *Gyurkovics lányok, január 17., A három testőr, január 18.)*, ez előtt Kesztler Károly aradi „szakértő" beszélt a szerzőről és a művekről. Herczeg az elegáns társaság számára ír az elegáns társaságról – írja a szerzőről az aradi kritikus, aki az előadásokkal általában elégedett, csak kisebb kifogásai voltak, például nem értett egyet azzal, hogy Győző Alfréd a *Bizánc* című drámában Demetrius tragikus alakját „a komikum oldalára fordította".

A sorozat áprilisban egy újdonsággal folytatódott, az *Éva boszorkán*nyal, amely a középkorban játszódó meseszerű, romantikus szerelmi történet a szép Éva hercegnőről és a hegedűsről. Herczeg művésze a dikciónak, szép a szö-

veg – értékeli a művet a helyi kritikus –, a meseszövés ötletes, de hősei nem hús-vér emberek, Éva jelleme ellentmondásos, önmagát keresi a szélsőségekben. A bemutatót szépen, gondosan rendezték, jó volt az összjáték, a szereplők, Kesztlerné (Éva), Beregi Sándor (hegedűs), Kesztler (goricai gróf) illúziókeltőek voltak. (Arad és Vidéke, 1912. április 27.)

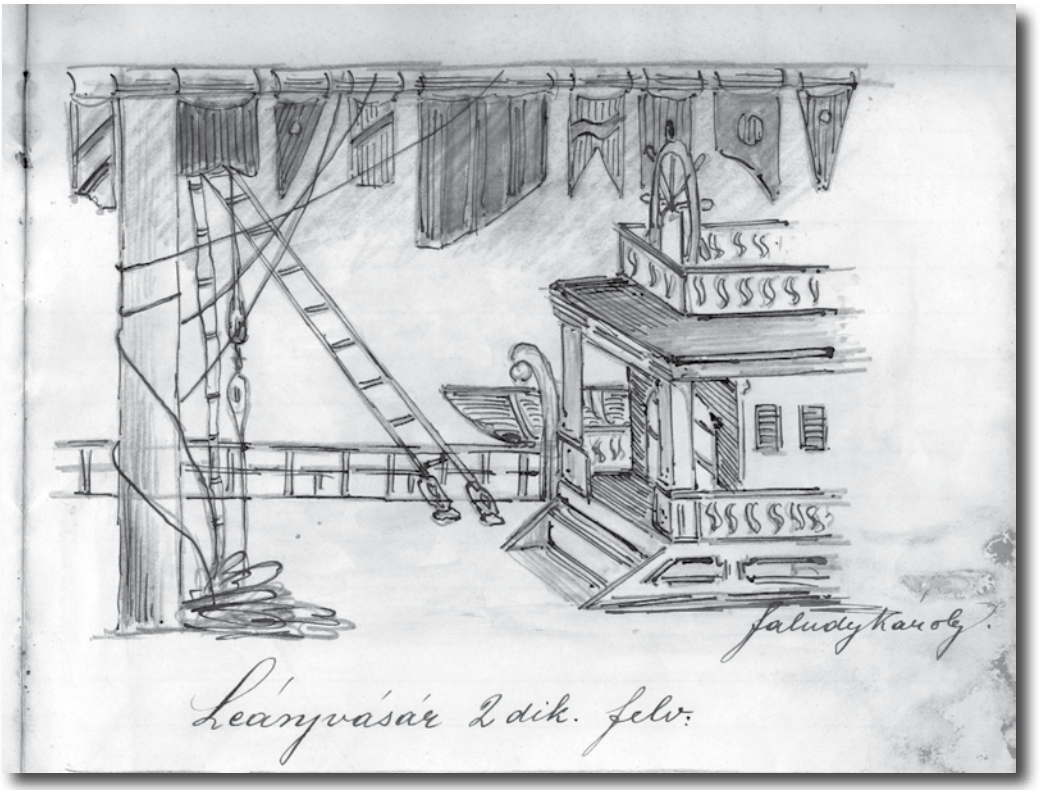
A március 15-i díszelőadáson ebben az évben Katona József *Bánk bán*ja került színre, a címszerepet ezúttal a vendégszereplő, Komjáthy János kassai direktor alakította. A dráma előtt ünnepi nyitány hangzott el, és Ábrányi Emil alkalmi verse Novák Irén előadásában. Az előadás ismét színvonalas volt, Komjáthy alakítása természetes, Kesztler Peturja maga az őserő, Várnay mint Tiborc a megtestesült tökély, Melindát Kesztlerné, Gertrudist Follinusné, Ottót Beregi Sándor, Biberachot Delli játszotta. (A kassai igazgató Szigeti József *Rang és mód* című darabjában lépett még fel.)

Többször adták *Az Ördög*öt Szendreyvel a címszerepben. „Az előadáson ismét megmutatkoztak a direktor kiváló színészi kvalitásai. (...) A közönség tódul az előadásokra" – dicsérte ismét a direktort a helyi újság. (Arad és Vidéke, a január 26.)

Novemberben Gaál József születésének századik évfordulójára felújították *A peleskei nótárius*t, az évad első felében az eddigieknél gyakrabban játszottak népszínműveket, októberben három volt műsoron, *A falu rossza*, a nagyon régen nem játszott helyi tárgyú *Náni* és a *Felhő Klári.*

Az operett-tagozat nyolc újdonsággal jelentkezett, közülük legnagyobb sikere a *Leányvásár*nak volt. Jacobi Victornak (1883–1921) ez az első igazán sikeres operettje, amely elindította őt a világhír felé, ötletes, fordulatos Bródy Miksa és Martos Ferenc szövegkönyve is. A mű a Király Színháznak akkora sikert hozott, hogy az 1911. novemberi ősbemutatót követően februárra már megérte a századik előadást. Lucy Petráss Sári volt, Bessyt Fedák Sári énekelte, és partnerével, Rátkaival lélegzetelállító táncos és énekes bravúrokkal lepte meg a közönséget. Külföldön főleg angol nyelvterületen vált népszerűvé, számos európai város után még Új-Zélandon is előadták.[5]

Aradon Jacobi népszerű művét 1912. január 27-én adták először, Tomot Huszár Károly, Lucyt Diósy Nusi, Fritzet Győző Alfréd, Bessyt Rontay Boriska játszotta. A kritikus a librettót és a zenét egyaránt dicséri: érdekes, lendületes cselekmény, amely mind érzelmes, mind mozgalmas momentumokban gazdag, a zene színes és szárnyaló. Polgár rendezése körültekintő volt, stílszerű, szép díszletekkel. A betanulás gondos, csak dicsérni lehet minden szereplőt, külön kiemelve Várnayt, aki az apa, az öreg Harrison tragikomikus figuráját élethűen állította színpadra. Az operett május 26-án (a plakát szerint a szerző jelenlétében) megérte a huszonötödik előadást. A kerek számra utalva a produkciót egy rövid jelenet előzte meg *Tavaszi napsugár* címen, amelyben a *Leányvásár* két főszereplője, Tom és Lucy házasságuk 25-ik évfordulóját ünneplik.

Leányvásár színpadképterv,Faludy rajza

Az operettet május közepén „csereakcióban" játszották: a debreceniek teljes létszámban Aradon, az aradiak pedig Debrecenben léptek fel vele, Lucyt a debrecenieknél Arad egykori kedvence, Zilahyné játszotta.

Hússzor került színre a november 9-én bemutatott *A kis gróf*, zsúfolt házakkal ment a Király Színházban is. Zenéjét Martos Ferenc szövegére Rényi Aladár írta, a közmegbecsülésnek örvendő ügyvéd, aki a Zeneakadémián is tanult, és néhány népszerű zenemű szerzője volt. Az aradi kritikus nem tartja sokra sem a szöveget, sem a zenét, de a színészeket, Huszár Károlyt, Diósy Nusit, Neogrády Dórát dicséri.

Tizenhatszor játszották az évadnyitón bemutatott *Ártatlan Zsuzsika* című Gilbert-operettet, a darab muzsikája kellemes, meséje csupa ötlet, szépen állították ki, különösen jó volt a II. felvonás Molin Rouge díszlete – méltatta az aradi kritikus –, a színészek, Diósy Nusi, Nógrádi Malvin, Győző, Polgár játéka éneke színvonalas volt. Az idény másik Gilbert-újdonsága, *A lengyel menyecske* már kevésbé volt sikeres (a cselekmény mozgalmas összevisszaság, a zenében sok „reminiszcencia" a régi darabokból).

Egy kicsit megkésett helyi bemutató az *Iglói diákok*, amely 1911 decemberében került itt színpadra, és a szezon végéig tizenöt alkalommal adták (máshol 1909-ben kezdték játszani). A daljáték zenéjét és szövegét Farkas Imre írta, a mű egyik érdekessége, hogy zenei betétnek használta benne a régi diáknótát, a „Ballag már a véndiák"-ot, a dal későbbi nagy népszerűsége jórészt ennek a darabnak köszönhető. A szerző eredeti foglalkozását tekintve jogot végzett, és miniszteri tanácsosként vonult nyugdíjba.

Ismert tény, hogy magyar operett fénykorában, a 20. század első évtizedeiben a „komoly" diploma nem volt ritkaság az operettszerzők körében, a zeneakadémia mellett jogot végzett Kálmán Imre, Huszka Jenő, Szirmai Albert, ez utóbbi két doktori címmel is rendelkezett, Kacsóh Pongrác elismert fizikatanár volt, tudományos művek szerzője, szintén ügyvédi végzettsége volt a jeles szövegíróknak, Martos Ferencnek és Bakonyi Károlynak.

Szép, érzelmes dalok vannak az operettben, meg diákszerelem és lumpolás, a közönség igénytelenségére jellemző, hogy az egész előadást végigtapsolta – méltatta a művet a helyi kritikus. A szereplők, köztük Neogrády Dóra, Huszár Károly jól alakítottak, szépen énekeltek. (Arad és Vidéke, december 10.) Az énekes játék szezonzárásig 15-ször került színre telt házak előtt.

Ősbemutató volt Aradon március 25-én *A kicserélt feleség* című operett, melynek zenéjét és szövegét a hódmezővásárhelyi tisztviselő és képzett zenész, Arany Jenő János írta. A zenéhez van tehetsége a szerzőnek – írta az Arad és Vidéke a bemutató után –, de a librettóírással máskor ne próbálkozzék, mert a téma elcsépelt, és tele van a francia vígjátékokból ismert fordulatokkal, de még azoknál is „vaskosabb". (A szöveg durvaságait a következő előadásra már lényegesen „megfinomították".) Az operettnek sikere volt, a szerzőt sokszor hívták a függöny elé, a darabot négyszer játszották.

A vendégszereplések sorában a legjelentősebb a budapesti Thália Társaság nyomdokain haladó kísérleti színház két társulatának, a Feld-féle társaságnak és az Új Színpadnak az itteni fellépése.

A Thália megszűnése után az első próbálkozás az újszerűség irányába Feld Zsigmond leánya, Feld Irén nevéhez fűződik, aki Kamarajáték(ok) címmel szervezett előadássorozatot. Kísérleti színháza a modern színművészeti törekvéseket képviselte, tagjai közül a mai ember számára Simonyi Mária (Móricz Zsigmond második felesége) és Harmos Ilona (Kosztolányi neje) neve ismerős. Az együttes elsősorban Strindberg darabjait vitte színre, és az ő művészeti elveit követte, de érezhető volt Max Reinhardt hatása is.[6] Ők két este léptek fel Aradon, április 15-én Stucken *Ninon de L'enclos* című tragikomédiáját és Strindberg *Hitelezők* című háromszereplős vígjátékát adták elő, másnap a svéd író egyik ismert darabja, a *Pajtások* című négyfelvonásos vígjáték volt műsoron. (Mindkét mű a neves szerző „nőgyűlölő" darabjai közül való.) Strindberg szellemóriása a jelenkori színházi irodalomnak – méltatta a svéd írót a helyi kritika –, ez az

első eset, hogy művei itt színpadra kerültek. A fellépők valamennyien kiforrott művészek, legfőképpen „összetanultság, tökéletes szereptudás" jellemző rájuk, a kritikus játékukból elsősorban a kitűnő összjátékot emeli ki, valamint a „finom, intim szépségeket", amelyek az előadás során kibontakoztak. A közönség nyíltszíni tapssal ünnepelte őket. (Arad és Vidéke, 1912. május 16–17.)

Május végén jött Aradra az Új Színpad, amelynek irányítója, Bárdos Artúr „célul tűzte ki a színpadi rendezés legújabb eredményeinek bemutatását." Együttese elsősorban a Kamarajáték tagjaiból szerveződött, a színházalapító Bárdos (Feld együttesének főrendezője) csábította el őket az anyagilag bizonytalan vállalkozástól a saját teátrumába, tagjai között volt Simonyi Mária, Harmos Ilona, Markovics Margit, Antalffy Sándor, Garas Márton, Harsányi Rezső.[7] Két este léptek fel Aradon, Schnitzler, Dauthendey, Mirbeau és Strindberg egy-egy drámájával. Öt egyfelvonásos és mind az öt újdonság – írta az aradi kritika. A bemutatott Strindberg-művek között volt a *Bátor Kasszián* című bábjáték, amelynek színpadképe a fővárosban is osztatlan elismerést aratott. A berendezés „nagyon kedves és csináltan naiv", tárgyai a falra voltak festve, az egyik szereplő kezéből kieső fuvola a földön is tovább szólt, az ég kékjében festett, tehát egy helyben repülő madarak csiripeltek. Hasonló stílusú a másik Strindberg-darab, a *Hattyúvér* színpadképe is, ezt Gulácsy Lajos festette.[8] „A tagokkal nincs miért külön foglalkozni, annyira egységes az egész, nehéz eldönteni, hogy mennyi a színészek egyéni érdeme és mennyi a rendezőé – írta az aradi kritikus –, itt nincs vergődés, nincs félrejátszás. Az egész az óramű pontosságával működik, mindenki a maga helyén a maga színeivel". Remélhető, hogy a nézőtér első sorában ülő aradi direktor, Szendrey elméjében is tudatosodik, miután látta az előadást, „hogy jogos a felzúdulás, mikor az aradi rendezést ócsároljuk. Igaz-e, hogy a stílus és a darab levegője a diadal biztosítéka? (...) Minden elismerésünk Bárdos Artúré, aki ezt a csodálatosan működő gépezetet mozgatja, irányítja. Az aradi színháznak is vannak kiváló művészei, de amit nyújtanak, az mind egyéni érték, a két-három jó alakítás mellett elvész maga a színdarab (...). Szóló muzsikusok, nem zenekar (...), mert aki a drámai partitúrából ki tudná olvasni, ami a színpad számára fontos, aki a kiolvasottat együvé fegyelmezi, az hiányzik Aradról." (Arad és Vidéke, május 26.)

Első este gyér közönség volt, de másnapra megteltek a széksorok, és a közönség lelkes volt, az előadásokat minden aradi lap magasztalta, valószínű ez adta a biztatást ahhoz, hogy a fővárosi együttes szezonzárás után május 29-én, 30-án és 31-én még három este előadást tartson. Megismételték a *Hattyúvér*t és a *Pénztárcá*t, bemutatták Heijermans *A Mari* című egyfelvonásosát, valamint Strindberg *A halál küszöbén,* Krúdy *Kárpáti kaland* és Karinthy *A férj ivogat* című egyfelvonásosát, de első este szinte üres nézőtér előtt szerepeltek. Ez váltotta ki a kritikusból azt az elkeseredést, amely az Arad kultúrváros című nagyon felháborodott hangú tárca megírására késztette. „A mai nappal a város közön-

sége 10 évre eljátszotta azt a jogot, hogy a kultúra harcosának, Arad pedig, hogy kultúrvárosnak tartsák. (...) Tudjuk, hogy itt talán valamivel csiszoltabb a külső máz, mint egyebütt (...), de a máz csak máz, a póz csak póz. Egy kis megvakarás, és az illúzió elrongyolódott fátyla alól pőrén, után kivigyorog a hamisítvány. (...) Nem sejtettük, hogy az aradi kultúra (...) csak szappanbuborék, amely elpattant. (...) Az Új Színpad társulata ma a legtökéletesebb, legmodernebb, a legstílusosabb színtársulat az országban. Jobb, igazabb, mint bármelyik budapesti társulat, mentes minden sallangtól és sablontól. Az igaz művészeten kívül más istent nem ismerve, tekintélyeket nem imádva, hódolva csak a jobbnak (...) néhány nappal ezelőtt eljött Aradra, két estére, anyagi részvétlenség mellett, de tüneményes erkölcsi sikerrel szerepelt. A sajtó dicsérte. A közönség elhiszi, hogy mi lelki szenzációkat élünk át az Új Színpad előadásain, elhiszi, hogy ez a művészet teteje. De neki nem kell a művészet teteje. Megmerevedik a nyaka a feltekintésben még az ennél szolídabb művek bemutatásakor is. És akkor felmerül a kérdés, vajon Aradnak kell-e Heyermans, *Vadkacsa, Tosca, Hegyek alján.*

Az viszont látszik, hogy biztosan kell a tingli-tangli, a tucat operettmuzsika sok angol tánccal, primadonnariszálással, dekoltázzsal, síkos kétértelműséggel, parlagi szóficamítással, útszéli vicc-csinnadrattával. Kell neki Hennequin, Weber, Feydeau. Horibile dictu Bataille-ig felnyújtózkodik, a *Rablólovag* a legfőbb csemege, amelynek megemésztésére még képességgel rendelkezik. Jó, jó ez is kell. És kapnak is rogyásig az aradi színháztól. Mert az igazgató a zsebével lát. És igaza van. Ez a közönség a legrosszabbat érdemli, mihelyt valami jó, azt meg nem érti, nem becsüli. (…) Írhatunk akármit, pironkodhatunk, a ma esti kultúrbotrányt meg nem történtté nem tehetjük. (...). Bebizonyosodott: Arad nem kultúrváros. A falutól csak az különbözteti meg, hogy több az aszfaltja". (Arad és Vidéke, május 30.)

A közönség felfogta a kemény kifakadás igazságát, a másnapi előadáson a földszint megtelt, és a következő napon, június 1-jén majdnem telt ház volt, pedig akkor *A halál küszöbén* című nagyon „sötét tónusú" Strindberg-darab volt műsoron. Ezután a kritikus is megbékült a publikummal, megállapította, hogy a szezon vége utáni időpont sem volt megfelelő a fővárosiak szerepeltetéséhez, és hiszi, hogy: „lesznek az Új Színpadnak Aradon még jó napjai". Valamint bízik abban, hogy „amit csinál az Új Színpad, az remélhetőleg termékenyítőleg hat a színházakra", és rájönnek végre Aradon is: „a nívós előadás nélkülözhetetlen feltétele a biztos látású, mély intelligenciájú rendező. Rendezőt hozzon az igazgató, ha kell a föld alól is." (Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a kísérletező színházak szokatlanul modern, a közízléstől távol álló produkcióinak a fővárosban sem volt tömegbázisa.)

Bárdos Artúr az Élet a függöny mögött című 1942-ben megjelent munkájában azonban „csak a szépre emlékezik" az aradi előadásokkal kapcsolatban:

„Megható volt és felejthetetlen a magyar vidék lelkesedése. Aradon például üres ház előtt kezdtük. Másnap reggel Arad vezető lapjában egy kitűnő tollú, apostoli kritikus, Farkas Ferenc gyönyörű és dörgedelmes cikket írt ezzel a címmel: „Arad kultúrváros?" (…) És Arad megfogadta a szigorú öregúr intelmét. A zsúfolt házak ünneplésének nem volt se vége, se hossza. Az utolsó előadás végén az egész közönség a helyén maradt, és állva vagy tíz percig tapsolta a színészeket. Csak Sztaniszlavszkij orosz színészeinek párizsi előadásán láttam hasonlót. De ezzel még nem volt vége. Mikor előadás után a színház házában lévő kávéházba vonultunk, a közönség felállt, és az asztaloknál percekig tapsolt."

A két együttesen kívül többek között Jászai Mari jött három estére április első napjaiban. Repertoárja abban tért el az előző évekétől, hogy a harmadik napon Petőfi-verseket szavalt, és felolvasta a Petőfi Társaság ülésén megtartott székfoglaló beszédét. Ezt követte Hevesi Sándor *Falu végén kurta kocsma* című egyfelvonásosa (Nádor Mihály zenéjével), ebben a társulat kiváló tagjai, Novák Irén, Herold Ede, Cseh Ferenc szerepeltek. Csodaszép, forró hangulatú színházi este volt, Jászai Petőfi iránti lelkesedése ebben az anyagias korban páratlan és magával ragadó – lelkesedett az Arad és Vidéke kritikusa. (április 5.)

Április közepén négy este K. Hegyesi Mari lépett fel nagy sikerrel, többek között Heijermans a *Remény* című drámájában és *Az ember tragédiájá*ban, a Góth házaspár *A papa* című bohózat főszerepeit játszotta, illetve velük tervezték a *Kém* című divatos darab bemutatóját. Gombaszögi Frida márciusban járt Aradon (*Rablólovag, Sárga liliom*).

Négy hét pihenés után június 28-án *A kis lord* című operettel kezdődött az egyhónapos nyári szezon, amelyben az újdonságok nagy része „súlytalan" alkotás volt: *Berkovics és társa* (operett), *Mayerék* (bohózat), *A gólya* (bohózat) stb. Jelentősebb a népszerű Jókai-mű, *A lőcsei fehér asszony* dramatizált változatának műsorra tűzése július 13-án. A regényt Faragó Jenő alkalmazta színpadra, zenét hozzá Barna Izsó írt. Emellett felújították *Az ördög piluláit*, a zenés látványosságot utoljára Zilahy igazgatása idején játszották.

Vendégfellépők ismét voltak szép számmal. A szezon elején Fényes Annuska jött a Király Színházból. A gyermekprimadonna 1899-ben született, és ötéves kora óta énekelt-táncolt operettekben.

Július 10. és 13. között Rátkai Márton vendégszerepelt a *Leányvásár*ban, *A kis grófb*an és a *Hivatalnok urak*ban, majd Király Ernő lépett fel, többek között *A víg özvegy*ben, ezután Vendrey Ferenc következett néhány előadás erejéig. A szezon végén búcsúzott Ladiszlay, Wlassák Vilma és Cseh Ferenc, az ő távozásukkal lényegében nem maradt olyan énekes Aradon, akik operában vagy a hangot igénylő bécsi operettekben énekelni tudtak volna, elment Vendrey Vilma is. A nyári szezon július 28-án ért véget *A gólya* című bohózattal.

A következő évadban **(1912/13)** ismét új nevek jelennek meg a társulat névsorában. Közülük csak Kállay Jolán volt ismert a „szakmában", ő néhány éve

szerződött máshova Aradról, de az előző évad nyári szezonjában már többször fellépett (a közönség azonban nem szerette túlságosan). Ettől az évtől lett a társulat tagja Hampel Ilonka, a fiatal énekesnő, aki már „tanuló korában" is többször énekelt az aradi színpadon. (Négy évig, 1916-ig volt tagja az együttesnek.) A többiek, Balázs Bálint, Fáskerti Mariska, Hajduska László névtelen kezdők.

Az első bemutatkozás október elsején a *János vitéz*ben siralmasra sikerült, talán csak Hampel Ilonka volt úgy-ahogy elfogadható a címszerepben szép csengésű hangjával, tiszta éneklésével. Bagó szerepében Balázs Bálint bizonytalan játéka, gyengén iskolázott hangja igen rossz benyomást keltett a szerepet eddig játszó Ladiszlay után. Fáskerti Mariska, aki Iluskát alakította, annyira kezdőnek bizonyult, hogy a közönség „kipisszegte". (Aradi Közlöny, október 2., kritikus Horovitz Gusztáv.)

A színi évadban igazán kiemelkedő színházi produkció nem volt, elsősorban azért, mert 34 újdonságot mutattak be, ami túl sok ahhoz, hogy egy-egy premierre rendesen fel lehessen készülni. Emellett a korlátozott anyagi lehetőségek sem tették mindig lehetővé az előadások színvonalas kiállítását – foglalja össze az évadban tapasztaltakat Farkas Ferenc az Arad és Vidéke Kapuzárás című cikkében 1913. május 11-én. A munka neheze a drámatagozatra hárult, az újdonságokból 23 volt „beszélő darab", köztük nem egy nehéz, nagy előkészületet igénylő alkotás, az értékesebb reprízek is a rég nem játszott, alapos felkészülést kívánó alkotások.

Az első jelentős, elfogadhatóan játszott dráma október 2-án a *Henschel fuvaros*, amelynek címszerepét Leszkay idejében Újházi Ede felejthetetlen alakításában láthatták az aradiak. Most a fuvarost Kesztler Ede „a maga nemében" elfogadhatóan játszotta, bár Henschel féktelen szenvedélyét nem tudta hitelesen visszaadni, Hanne bonyolult „alpári" jellemét Kápolnay Juliska meggyőzően ábrázolta, a többiek közül Várnay, Nógrády Malvin, Benkőné jók voltak. A színház nem volt tele, de a kevés közönség igen lelkesen tapsolt. Néhány bohózat, vígjáték után (melyek közül a *Brezeda úr* megbukott) mutatták be a reformáció idején játszódó, *Az erősebb* című Benedek Marcell-drámát, melynek középpontjában a nemzedékek közötti konfliktus áll. A katolikus apa és a lutheránus fiú egymás elleni küzdelméből a fiú kerül ki győztesen, az „erősebb" a fiatal generáció. A Nyugatban megjelent kritika szerint a darab szép gondolatokat fogalmaz meg, van benne néhány sikerült jelenet, de alapjaiban nem jól megírt alkotás. (Nyugat, 1912. 20. szám, Fekete Miklós kritikája). Az aradiak, Kesztler, Follinusné, Beregi jól fogták fel szerepüket, de ugyancsak félházas közönség volt.

Novemberben került színre a *Sapho*, amely Alphonse Daudet azonos című regényének színpadi átdolgozása Adolphe Belot által. A mai világ nem termelne ki olyan romantikus lelkületű álmodozót, mint a darab férfi főszereplője, az ideális lelkületű akadémikus, aki otthagyja a biztonságot, kényelmet és fut az álmai után – vélekedik róla az Aradi Közlöny november 14-én. Ez a fiatal-

ember Párizsban beleszeret a gyönyörű Fannyba, aki odaköltözik hozzá, még egy gyermeket is örökbe fogadnak. A lányról kiderül, hogy az ösztöneinek élő, rossz hírű kokott volt, aki sok férfit tett tönkre (társai nevezték őt ezért Saphónak), az örökbefogadottról pedig az, hogy Fanny saját gyermeke. Jean nem tudja megbocsátani a lány múltját, szakít vele, aztán az érzelmei csak visszaviszik Fannyhoz, aki mindent megígér, de a régi kedveséért elhagyja őt.

A darabot itt Kesztler rendezte túlzottan nagy gondossággal, mellőzhető lett volna, hogy a vidéken játszódó jelenetben tyúkok, kakasok szaladgáljanak a színpadon, Fannyt mély átéléssel Kesztlerné alakította (négyszer játszották).

Mindössze kétszer adták Beregi Sándor rendezésében Salten *Erős láncok* című vígjátékát, melynek ötlettelensége, „útszéli hangja" nem nyerte el sem a közönség, sem a kritikus tetszését, gyengén alakított a főhőst, a Györgyöt játszó Hajduska is.

Viszonylagos siker december elején „a jól megcsinált darabok" francia nagymesterének, Bernsteinnek *Az ostrom* című színműve, ezt Szendrey Mihály rendezte, ő játszotta a darab főhősét, Meritelt, aki fiatalkori bűnével (lopott a főnökétől, de visszatette a pénzt) akkor szembesül, mikor már befutott lapszerkesztő, és a vetélytársa feljelenti. Érdekes próbálkozás a darab harmadik felvonása, amelyben a közönség alakul át esküdtszékké, neki kell ítélkeznie a főhős felett. Ez azonban este 11-kor Aradon „nem működött", amiért a kritikus meg is rótta azt a félháznyi nézőközönséget, aki összegyűlt az előadásra. (Aradi Közlöny, 1912. december 6.) Ötször játszották.

December 9-én láthatták először az aradiak Delli rendezésében Nagy Endre vígjátékát, *A miniszterelnök*öt**.** A mű az Aradi Közlöny kritikusa szerint akár iránydarabnak is nevezhető, az író saját kora társadalmi viszonyait teszi nevetségessé, „mélyen vág bele a Patyomkin erkölcsökbe, ahol minden a látszaton múlik." A pompás komédiában a miniszterelnök titkos találkára megy, de eltéveszti az ajtót, a szegény postatiszt ajtaján nyit be, ott gutaütés éri, orvost, mentőt kell hívni, így nyilvánosságra kerül az eset. A sajtó felkapja a hírt, elterjesztik, hogy a kormányfő szeretője a postatiszt asszonya, ettől az addig szürke kisember az érdeklődés középpontjába kerül, híressé lesz, a karrierje felfelé ível, jönnek a panamisták, stréberek, protekció-hajhászók, és ő kihasználva a lehetőséget szélhámossá válik. Delli mint rendező, és mint a miniszterelnök megformálója kiaknázta a humor lehetőségeit, a gördülékeny, szép előadást a nézők viharos kacagása kísérte. (Aradi Közlöny, december 10.)

December 28-án mutatták be Aradon Molnár Ferenc újabb sikeres darabját, *A farkas*t. A vígjátékról Ignotus így ír a Nyugatban: „Molnár mindent mer és tud a színpadon, erről szószaporítás beszélni. Hogy felsőséges okosságával mint tudja megnyerni két világrész szkeptikusait épp úgy, mint naivjait, az nemzeti büszkeségünk, de arról nem szoktak beszélni, hogy darabról darabra jobb, érettebb (...).

A farkas az álom lélektanának olyan megragadása s érzékeltetése, melyről a nagy Freud professzor méltán írhatna olyan nyomról nyomra követő tanulmányt, mint a Jenssen Gradivájáról írt. (Fog is, ha megnézi Bécsben, biztos vagyok benne.) (...) Urának féltékenysége felkelti Kelemennében az elfojtott vágyakat, (...) végigálmodja mindazt, amit sohasem akart, csak szeretett volna, amire sohasem gondolt, de amit mindig kívánt. (...) A boszorkányos leleményt, mellyel Molnár az álom egész kergetőzését, egy fejnek négy testre való át-átcsúszását (...) méltatásra meghagyom Freud professzornak. (...) Itt csak azt emelem ki, ami e szemfényvesztésben a legvirtuózabb, a legmélyebb s a legigazabb: az álomcenzúrának káprázatos szerepeltetését. Mert ez az álmodó asszonyka (...) okos, józan és jó szemű még akkor is, mikor álmodik (...). A nézőnek már az álom alatt is az az érzése, hogy: nem szeretném, ha ez a szépasszony énrólam álmodna (...) s ez után az álom után (...) az embert nem lepi meg a harmadik felvonás, melyben a szép milliomosné (...) megmarad világosszürke férjénél". (Nyugat, 1912. 22. szám)

Aradon a darab, melyet Beregi rendezett, sikeres volt, kilencszer adták zsúfolt házak előtt, ami elég ritka egy nem zenés mű esetében. Vilmát Novák Irén színesen, meggyőzően játszotta, gyönyörűen beszélt, a „csábító farkas," Szabó György öt alakját Beregi sokszínűen ábrázolta, más és más volt minden alkalommal. Az ő perfekt művészete garantálta a darab abszolút sikerét. A férjet, Kelement Delli alakította, és a kritikus szerint nem elfogadható módon „tragikus hős kreált" belőle, a következő előadásokon „engednie kellene túlzott szentimentalizmusából".

Az „álom-felvonás" aradi megvalósítását (melyben a rendező a szerzői instrukciókat követi) az erre az alkalomra készült új díszletekkel részletesen bemutatja a kritika: Egyszerre koromsötét lesz, leereszkedik az álmot jelképező fekete függöny, behallatszik a távoli zongoraszó majd egy hegedű, egy másodhegedű, ezután az egész zenekar lágy zenéje hallik, és hirtelen kivilágosodik a színpad, látható lesz a nagy dimenziójú márványkő lépcsős oszlopcsarnok, itt kavarognak Kelemenné álmai. (A cím eredete: a férj a kisfiának mesél a farkasról, aki el akarja rabolni a gazda „egyetlen báránykáját", a darab végén büszkén jelenti ki, hogy a gazda a farkast elkergette.) A második felvonás után a szereplőket 18-szor hívták a függöny elé, a végén is szűnni nem akaró tapssal ünnepeltek, ez nemcsak a jó darabnak, de a színészeknek is szólt. (Aradi Közlöny, előzetes december 26., kritika 29.)

1913. január 10-én egy újabb világsikerű vígjáték került színre, *A Faun*, amelyet napjaink színházai is szívesen játszanak. A szerző, Edward Knoblauch (1874–1945) a polgári vígjátékírás sikeres „mesterembere" volt. Műveiben, amelyek elsősorban a helyzetkomikumra épültek, szívesen tette nevetségessé saját kora angol társadalmának sznobizmusát, a megrögzött szokások mögötti ürességet, de arra vigyázott, hogy csak addig menjen el, ameddig a megbíráltak is

jóízűen tudtak nevetni saját hibáikon. Az 1911-ben írt *A Faun* sikerének alapja egy abszurd ötlet: a kártyaadósságai miatt éppen öngyilkosságra készülő, jólfésült lord Stonbury elegáns otthonának télikertjéből egyszer csak előugrik egy pucér faun, aki azért jött, hogy megismerje az angolok szokásait, és nem mellékesen boldogabbá tegye őket. A görög mitológia népszerű alakja értetlenül csodálkozik a modern ember szokásain, azon, hogy sosem azt mondják, amit gondolnak, ráadásul vakon mennek el az élet kisebb-nagyobb örömei mellett. A darab arra az ellentétre épül, amely a főhős gondolkodásának természetes egyszerűsége és a társaság tagjainak merev képmutatása között van.

Knoblauch műveinek irodalmi értékét sokan kétségbe vonták. Karinthy a Nyugatban igen gúnyosan többek között „szabadalmazott ötletfeldolgozó és célérő színműírónak" nevezi a szerzőt, aki „a modern igényeknek megfelelően fel van szerelve az összes mellékhelyiségekkel", a *Faun*t pedig „igen rossz darabnak" minősíti.

A Nemzetiben a vígjátékot 1912-ben mutatták be a címszerepben Rajnai Gáborral, aki sikerre vitte a darabot. Javarészt neki köszönhető, hogy a mű három évadon belül elérte itt a 99. előadást. (A századik azért maradt el, mert közben kitört az első világháború.) Játékát a darabot ócsárló Karinthy is igen nagyra tartotta: „Rajnai őszinte és nagy sikere (pár napig egész Pesten róla beszéltek) egészen új világításba állítja be a színészsikert. (…) Azt adta, ami élő és szuggesztív ebben a furcsa szerepben: az élő, virgonc test friss örömét, a féktelen és pazar jókedvet." (Nyugat, 1912. 23. szám)

Rajnai Gábor mint Faun

A szellemes komédia Aradon is népszerű lett, a szezon végéig telt házak előtt hétszer játszották, sokszor még a zenekari helyeket is ki kellett adni, pedig az előadás csak részben elégítette ki a közönséget. A rendező, Delli a címszerepet a kezdő Hajduskára osztotta, akinek játékában nem volt lendület, ráadásul hadart, így „a sok gyönyörködtető paradoxon, kép és ötletes reflexió elsikkadt," a többiek, Beregi (Stonbury), Várnay, Delli jól alakítottak, a rendezés kifogástalan volt. (Aradi Közlöny, 1913. január 20.)

Január végén és februárban több értékes reprízre, és egy eddig Aradon még nem játszott Szophoklész-tragédia, az *Oedipus király* (a mai írásmód szerint Oidipusz**)** bemutatására került sor Iványi Jenőnek köszönhetően. A Nemzeti neves színészét a klasszikus szerepek hozzáértő előadójaként tartották számon, játékstílusával, sajátos szavalásmódjával (Hevesi Sándorral szemben) a konzervatív irányt képviselte. Szívesen rendezett klasszikus darabokat, Shakespeare- és Szophoklész-rendezéseit monumentalitás jellemezte.[9] (Ezelőtt Aradon utoljára 1902-ben szerepelt.) Az *Oedipus* bemutatójára február 27-én került sor az ő rendezésében, a díszletek is az ő útmutatásai alapján készültek. (A Nemzetiben 1909-ben újították fel a tragédiát az ő „franciás" szemlélete szerint). Az előadás a lehető legjobban sikerült, nem volt „vidéki" jellege. Iványi a címszerepben „gyönyörűen oldotta meg a súlyos, szinte képtelennek tűnő feladatot, a legapróbb árnyalatokig ábrázolta a fátum súlya alatt összeomló ember lelki és testi szenvedéseinek idegtépő, hihetetlen tragédiáját, az erős férfilélek összeomlását, megrázóak voltak a kínoktól szorongatott férfi iszonyú felordításai, a hisztérikus zokogás." A többi színész is mindent megtett, Kesztler mint Kreon, Follinusné mint Jokaszté, Várnay mint Teirésziász, Beregi pedig a Hírmondó szerepében tudása legjavát adta. (Aradi Közlöny, február 28.) Január 31-án ugyancsak az ő közreműködésével került színre először Aradon Hebbel *Judit* című drámája, ebben Holofernes szerepében férfias, imponáló, partnere, Kápolnay Juliska azonban nem volt meggyőző a címszerepben.

A Shakespeare-művek közül kettőt újítottak fel, január 30-án *A velencei kalmár* került színre, a Iványi Shylockot játszotta. Nevét ismerik, becsülik Londonban, Párizsban, ha más nyelven szólna, Novelli nagyságához hasonlítanák – méltatta őt az Aradi Közlöny színikritikusa –, ma ő ennek a Shakespeare-hősnek az egyedüli szakavatott tolmácsolója, Shylockja egyéni és mégis a klasszikus úton halad. Amit nyújtott, abszolút művészi produkció, egységes, a legapróbb részletekig kidolgozott. Emberi szenvedéseiben megrázó, még kitöréseiben és bosszújában sem válik annyira ellenszenvessé. Mesteri játéka magával ragadta a zsúfolásig megtelt színház közönségét, fergeteges tapssal jutalmazták. A többi színész, Beregi, Kesztler, Győző, Herold élvezetes keretet szolgáltattak a művésznek, egyedül Hajduska „maradt le", nem lehetett érteni a szövegét. (Aradi Közlöny, január 31.)

Február 25-én a *III. Richárd*ot játszották Ivánfi rendezésében, ezt közel 15 éve nem adták Aradon. A rendezés kifogástalan lett volna – tájékoztat az Aradi Közlöny –, de nagyban rontották a hatást a színház hiányos és elavult díszletei, jelmezei. Ivánfi tökéletes volt a címszerepben, a telt házas közönség sokat és lelkesen tapsolt. (Aradi Közlöny, február 26.)

A téli évad folyamán „beszélő darabokban" fellépett még többek között a Góth házaspár a szokásos repertoárral, Hegedűs Gyula, aki „otthon van a drámában, vígjátékban és bohózatban egyaránt" április közepén jött *Az ostrom*, a *Taifun* és *Az elnökné őnagysága* főszerepeivel, Gál Gyula április végén játszotta el kedvenc szerepeit. (Az *Elnémult harangok* utáni botrányt lásd a fejezet elején.)

Ivánfi Jenő mint III. Richard

A reprízek sorában – vendégszereplők nélkül is – volt néhány értékes alkotás, többek között újra játszották a *Cyranót, Az ember tragédiáját* (január 18., 19.), a *Karenina Annát*, a *Szentivánéji álmot*, a *Gyurkovics lányok*at.

A szezon folyamán az érdekesebb újdonságok egyike februárban Sacha Guitry furcsa című *Berg op Zoom* című vígjátéka, amely a kritikus szerint nem a sablonos házasságtörési eset feldolgozása, hanem ötletes, ízig-vérig eredeti vígjátéki ötletekre épül. Az előadás színvonalát azonban jelentősen rontotta, hogy a főszerepet játszó Novák Irén nem tudta a szöveget, pedig ő kellett volna „vigye az előadást", így „álmos" produkció volt. (Aradi Közlöny, február 21.)

Március 16-án (virágvasárnap) egy új műfajjal próbálkoztak, *Jézus élete és halála* címmel 13 képből álló passiójátékot mutattak be, Jézust Kesztler, Magdolnát Kápolnay Juliska játszotta. A produkció – félig üres nézőtér előtt – gyengén sikerült, elsősorban azért – írta a kritikus –, mert a bibliai történet feldolgozása igen alacsony színvonalon történt.

Március 30-án Garvay Andor *Benn az erdőn* című színművét tűzték műsorra, a mű – helyi vélemény szerint – magasabb színvonalú, mint az 1908-ban nem sok sikerrel bemutatott *A pénz* című drámája. A mű központi alakja egy elszegényedett vidéki földesúr, az ő birtokának földjében az ott kutató mérnök

értékes kincset, rezet talál. A kitermelésére kötött szerződésben a földbirtokos kisemmizi a mérnököt, ezért annak felesége magába szédíti a birtok urát, abból a célból, hogy majd átírattassa vele a szerződést. (A földesúron van mit szédíteni, elsőrendű „hím", ahogy a kritika jellemzi.) Az asszonyt, a selyembe öltöztetett kívánatos démont azonban az úr szeretője, a primitív román cseléddlány fejszével agyonüti, miután rájön, hogy az úriasszony csak bolondítja az ő imádott tekintetes urát. A mindössze négyszereplős dráma végig érdekes, izgalmas, írja róla a kritikus, de mivel a feleséget játszó Kesztlerné gyakran rászorult a súgóra, az előadás nem volt annyira élvezhető. A dzsentrit Kesztler, a férjet Beregi alakította. Garvaynak ez a darabja sem „fogta meg" az aradi közönséget, csak félig telt meg a színház, és mindössze kétszer játszották.

A nő áll a középpontban Szomory Dezső *Bella* című darabjában is, melyet április 25-én mutattak be. Az előzetes hírek szerint malacság – írja róla az aradi kritikus –, de végül is nagyszerűen megírt darab, nincs magyar drámaíró, aki a színpadi dikció ötletességében, fordulatosságában felvenné vele a versenyt. A téma valóban erkölcstelen, a „romlottság apoteózisa" (ahogy a kritika nevezte). Főhőse, a Bella nevű operaénekesnő bosszúból, amiért terhes maradt egy beleszédült gróftól, akinek esze ágában sem volt vállalni a gyermeket, sportot űz abból, hány férfit hódít meg, naplót vezet arról, hánnyal volt dolga. A grófon kívül, aki ezek után is szeretője marad, Bellába habarodnak a színészkollégái, a Pestre látogató Puccini, végül a gróf fia is. A csábítás mesternőjének eközben arra is van energiája, hogy komoly sikereket érjen el az operaszínpadon. A címszereplőt Harmath Józsa alakította, nem neki való volt a szerep, de nála jobban senki tudta volna ezt eljátszani. Follinusné azonban az anyja szerepében idegesítően telesírta a színházat, a többiek jók voltak, Hajduska „gondos" alakítást nyújtott a férj szerepében. A rendezés kifogástalan volt. A közönség vegyes érzelmekkel fogadta a darabot, amely összesen kétszer került színre. (Arad és Vidéke, április 26.)

Szintén a nők félrelépéséről szólt az utolsó, május 9-én bemutatott vígjáték- újdonság, a *Telefon,* amely a kritikus szerint vaskos, ízléstelen komédia (a szerzők Gavault és Beer).

A zenei tagozat műsorán ebben az évben csak két operaelőadás volt, a *Hoffman meséi* és a *Traviata* Valborg Svärdström és Pogány Lajos, a Népopera tenoristájának közreműködésével. A svéd énekesnő kiváló volt, „felső hangregisztere páratlan, és remek színész is, szimbóluma a tiszta, minden ízében tökéletes művészetnek". (Arad és Vidéke, május 8., 9.)

Az operett továbbra is lényeges része a repertoárnak, jellemző, hogy az idény szeptember 28-án az előző évad sikerdarabjával, a *Leányvásár*ral kezdődött, az évadzáró előadás pedig az idei szezon legnagyobb sikere, Kálmán Imre *Cigányprímás*a, ezúttal vendégszereplővel, Leövey Leóval a címszerepben.

Ez utóbbi zenés műnek központi alakja Rácz Pali, aki nem azonos a valóban létezett, kalandos életű, világhírű Rácz Pállal (1815–1880). A szövegkönyv-

írók több híres magyar cigányzenész (Rácz Pali, Rácz Laci, Rigó Jancsi, Patikárius Ferkó) életének érdekes epizódjait felhasználva alkották meg a librettót, amelynek alapja az öregedő zenész és a fiatal, tanult fia közötti konfliktus. Az apa azt vallja, hogy „a szív kotta nélkül sírja el a legszebb dalokat", és lenézi a zeneakadémián tanuló Lacit, a szembenállást az is fokozza, hogy mindketten Juliskába, az öreg prímás nevelt lányába szerelmesek. Az események több szálon futnak, több szerelmespár összekerülése ütközik különböző akadályokba, a szereplők eljutnak Párizsba is, itt méri össze zenei tudását, virtuozitását az idős és a fiatal Rácz, és a küzdelemből a fiú kerül ki győztesen. A zenés mű végén a cigányprímás megrázó lírikus dalban ismeri be, hogy eljárt felette az idő, aztán természetesen az egymást szerető fiatalok ügye is megoldódik.

Aradon az operettet 1913. április 5-én mutatták be. Az Arad és Vidéke kritikusa különösen a zenéjét dicséri, igazi magyar talajból „kinőtt" muzsika, hangszerelése ötletes, remekbe sikerült, dallamai igazi slágerek. A szövegkönyv azonban „sántikál", jobb lett volna, ha magyar szerző készíti, akkor talán a történet hitelesebb. A mű Polgár rendezésében fényes kiállításban került színre. A színészek kiemelkedő alakításokat nyújtottak, Laci – Huszár Károly, Juliska – Kállay Jolán, Sári – Diósy Nusi. A grófnét Novák Irén játszotta, aki „Rácz Pali fiatalkori szerelmének klasszikus finomságú rajzát adta", humort Győző Alfréd vitt a darabba. A címszerepet a premieren Polgár Sándor alakította, és ezt összekapcsolták az énekes-rendező 35 éves színészi jubileumának megünneplésével. A most 53 éves színész 1898-ban szerződött először Aradra Leszkay társulatához, azóta kisebb megszakításokkal az aradi színházban rendezett zenés műveket, énekelte az operettek és operák baritonszerepeit, kisebb szerepeket játszott a „beszélő darabokban.[10]

Az ünnepség este hétkor még a függöny mögött kezdődött, ott a kollegák gratuláltak, a közönség előtt a zenekar „tussal" fogadta az egyszerű megjelenésű, szürkehajú művészembert, majd Szendrey üdvözlő beszéde következett, a pályatársak nevében Kesztler Ede, a műszaki személyzet részéről Gulics László köszöntötte, ez utóbbi ezüst serleget adott át Polgárnak, a rendezőnek. Voltak ünneplői a Színészegyesület, illetve a hódmezővásárhelyi közönség részéről is. Emellett 500 korona pénzjutalmat kapott, ezt a színtársulat és a közönség gyűjtötte össze a számára, a színügyi bizottság koszorúját Szendrey adta át, mert – jellemzően – a bizottság tagjai közül senki nem ért rá, hogy eljöjjön. Az előadást a színész-rendező tiszteletére rendezett bankett követte. (Arad és Vidéke, 1913. április 6.) Az operettet az elkövetkező egy hónapban még 13-szor játszották, műsoron maradt a nyári szezonban is. Ezen kívül még 10 operett-újdonság volt. Vincze Zsigmond *Limonádé ezredes*ét október 31-én mutatták be, és több mint tízszer játszották. Nincs benne semmi eredeti, de egészében szórakoztató – írta róla az Aradi Közlöny kritikusa november elsején, zenéje kellemes és mulatságos, a színészek igyekeztek. Győző az ezredes szerepében

sok tapsot kapott, Diósy Nusi kedves és szép Lenke volt, Rontay Boriska tánca tetszett a közönségnek, amely amúgy „jó kedvében volt", és megtapsolta a legapróbb szójátékot is. Kiábrándítóan hatott azonban a színészek öltözéke, a kopott, rendetlen ruhák, különösen a huszártisztek félig civil, félig katonai jellegű öltözéke.

1912. december 13-án volt a premierje Aradon az új Lehár-operettnek, az *Éva*nak, több mint egy évvel a bécsi ősbemutató után, mialatt a darab nemzetközi sikereket ért el. A világ összes operettszínháza Lehárban látja istenét, s műveinek uralkodó planétája az *Éva* – olvasható az Arad és Vidéke hasábjain a bemutató után. Az osztrák szövegírók eldicsekedhettek azzal, hogy ők írták az első munkástárgyú operettet. Éva az üveggyárban dolgozó árva lány, akit a munkások neveltek fel. A mű azzal kezdődik, hogy a lány névnapját ünneplik a gyár dolgozói. Az új igazgató, a nőcsábász Octav felfigyel Évára, meg akarja szerezni magának a szép munkáslányt, de a „csábítás" természetesen házassággal végződik.

A budapesti librettó nem vette át teljesen a limonádé ízű bécsi szöveget, Gábor Andor magyar átirata zajosabb, hangulatosabb, ezt játszotta a helyi színház is. Itt Polgár rendezésében „pazar fényűzéssel" került színre az operett. Évát kettős szereposztással játszották, a premieren Diósy Nusi volt a címszereplő, és megmutatta tehetségének újabb kvalitásait, természetes egyszerűséggel alakított, másnap Kállay Jolán volt Éva. Rontay Boriska szubrettként nagy sikerrel énekelt-táncolt, került minden túlzást, Octav szerepében Huszár Károly nagyszerűen táncolt. Egy kisebb szerep jutott az operettben Hajduskának, akiről megállapította a kritikus, hogyha a helyén van, akkor jól szerepel. Az operett rendkívüli népszerűségét mutatja, hogy a bemutató után 10 egymást követő este játszották telt házak előtt, és az évad végéig 26-szor került színre.

A többi operettújdonság közül nyolc előadást ért meg Edmund Eysler *Az asszonyfaló* és Zerkovitz *Aranyeső* című operettje, hetet Berté *A szép gárdistája*, hatot a *Tengerész Kató*. A többi, Leo Fall *Kedves Augusztin*ja, valamint *A milliárdos kisasszony*, *A kis barátnő* (Oscar Straus) a *Lila dominó,* az *Ábrahám a mennyországban* ennél kevesebbszer került színre. Természetesen játszották az előző évad sikereit is, a *Leányvásár*t, a *János vitéz*t, az *Ártatlan Zsuzsiká*t, *A kis grófo*t stb. Sikeres felújítás volt a *Boccaccio* és *Az ördög pilulái*. Az operett vendégszereplői közül Király Ernő, Rátkai Márton, Zilahyné aratott nagy sikereket.

Jelentős eseménye volt az évadnak a Calvineum ünnepek, melynek keretében 1912. december 12-én a református papok és tanítók otthonának javára rendeztek hangversenyt neves énekesekkel, színészekkel, többek között Sándor Erzsi, Jászai Mari, Fényes Annuska, Bing János, valamint néhány tehetséges helyi műkedvelő lépett fel. A zsúfolt nézőtér előtt a nyitóbeszédet Herczeg Ferenc mondta.

Nem sokkal az évad vége előtt – az eddig szokásos módon – az áprilisi értekezleten döntött a színügyi bizottság az 1914 októberével kezdődő, 1917 őszéig

tartó időszak színházi koncessziójáról. Urbán Iván főispán javaslatát Szendrey direktori pozíciójának megtartásáról a színügyi bizottság elsöprő többséggel fogadta el. Szó volt a nézők számának csökkenéséről, ezért elsősorban a mozit hibáztatták, de megjegyezték, hogy ennek elterjedésében Szendreynek is része volt, hiszen ő sürgette annak idején a mozi megnyitását. A nézők „színházban tartása" érdekében belefoglalták a szerződésbe, hogy hangverseny és kabaré nem tartható azokban az órákban, amikor a színházi előadások vannak. Továbbá bekerült a szerződésbe a nyári színház kötelező működtetése, eszerint a direktor nyáron 40 előadást köteles tartani a színkörben. Vita az operaelőadások tartásával kapcsolatban alakult ki. Szendrey az állami támogatás elmaradása okán szinte teljesen szüneteltette az operaelőadásokat, néhány képviselő, köztük Avarffy Géza azonban számadatokkal igazolta, az igazgatónak van annyi jövedelme, hogy állami támogatás nélkül is tudjon operákat játszani. A többség végül Szendreynek és a színház ügyvédjének, Fábry Sándornak adott igazat, de kikötötték, hogy mihelyt az anyagi feltételek megengedik, kezdődjék meg a rendszeres operajátszás. Az igazgató ezt elfogadta, továbbá ígéretet tett arra, hogy 1914 őszétől külön rendezőt hoz a színházba. (Arad és Vidéke, 1913. április 10.) A fogadalmakat azonban már nem állt módjában teljesíteni. Sem ő, sem a bizottság nem láthatta előre, hogy az 1914 őszétől kezdődő hároméves ciklus már egészen más történelmi körülmények között zajlik.

A nyári szezon június 14-én kezdődött, és 50 előadást tartottak. A néhány kevésbé értékes újdonságon kívül (például a *Samuka*) a téli idény darabjait játszották, és néhány rangos vendégszereplő emelte az előadások színvonalát. A drámatagozat műsorában a szezon első napjaiban Iványi Jenő ismételte meg a téli programot (*Judit, A velencei kalmár, III. Richárd),* valamint eljátszotta Lucifert *Az ember tragédiájá*ból. A hónap végén Varsányi Irén lépett fel *A csitriben,* a *Györgyike drága gyermek*ben, és *A tanítónőben,* a színésznő most szerepelt először Aradon. (Bár az újságnak adott nyilatkozatban azt mondta, hogy 7–8 évvel ezelőtt már járt a városban a Vígszínház együttesével.) „Európa legelső művésznője"– ahogy a sajtó titulálja, *A tanítónő*ben – zsúfolt ház előtt – olyat produkált, amelyre rajta kívül egyetlen művésznő sem képes: intelligens játékával egy egész osztály szenvedéseinek, megaláztatásának képviselőjét állította a nézők elé. Alakításának méltó keretet adott Kesztler, Várnay, Fáskerti. Nagy István szerepében Hajduska azonban „ismét megmutatta, hogy nem használható nagyobb lélegzetű szerepekben, mostani alakításában valami groteszkség volt." (Arad és Vidéke, 1913. június 25.) Július elején Tanay Frigyes lépett fel bohózatokban. Az operettekben Rátkai Márton, Király Ernő, Solti Hermin aratott nagy sikereket.

Az utolsó előadásokon búcsúztak a társulat nem túl sikeres fiatal színészei, Balázs Bálint, Fáskerti Mariska, Hajduska László és néhány kórista és segédszínész. A közönség, a társulat és a kritikus nagy sajnálatára távozott az együttes egyik kedvence, Novák Irén is. (Az aradi sajtó értesülései szerint magánéleti

okokból egy időre visszavonult a színpadtól.) Továbbá máshova szerződött Kállay Jolán primadonna és Huszár Károly, az igen népszerű bonviván, aki két évvel ezelőtt Aradon kezdte színészi pályáját. A nyári szezon július 27-én Drégely Gábor *Isteni szikra* című vígjátékának eljátszásával fejeződött be.

Nyáron színészképző iskola indult. Az Aradi Közlöny július 3-i száma tájékoztat arról, hogy Polgár Sándor ilyen oktatást indított, dr. Krenner Miklós tanítja a történelmet és irodalmat, Szabó Aranka az éneket, Benkőné Leopoldina a táncot és az illemet, dr. Mezei Zsigmond zenetörténetet és zenei esztétikát, Majone Vincenzo a vívást, Várnay Jenő a dráma-, Polgár Sándor az operettszakot vezeti.

A szezon végére nyilvánvalóvá vált, ami a sajtóban év közben nem igazán tükröződött: már javában gyülekeztek a sötét felhők az aradi színjátszás egén, ennek főként pénzügyi okai voltak, a bevétel folyamatosan csökkent, elsősorban az egyre fogyó nézőközönség miatt. Szendrey „panaszkodásait" nem vették komolyan, a város erkölcsi támogatást adott ugyan a direktornak, de anyagit nem.

Ezzel a „háttérrel" kezdődött a színház utolsó békebeli, **1913/14**-es színházi évada, és a pénzügyi problémák az egész szezont végigkísérik. Az igazgató a színügyi bizottság decemberben 10-i ülésen ismét kéri a nyári színház 6000 korona értékű bérleti díjának csökkentését vagy elengedését. Sokan szólnak Szendrey kérésének támogatása érdekében. Figyelemre méltóak Faragó Dezső képviselő szavai, szerinte nem szabad megtagadni a direktori javaslatot, mert más városban az igazgató nem fizet, ingyen kapja a színház a fűtést, világítást, sőt Szabadkán a „zenekart" is. Urbán Iván, a megyei főispán is Szendreyt támogatta: ha a város nem újította volna meg Szendreyvel a szerződést, ő valószínűleg más városban esetleg jobb feltételekkel dolgozna, de vajon a város kapott volna-e még egy ilyen direktort?! A közgyűlés szinte fele-fele arányban szavazott (46 mellette, 39 ellene), de végül mégsem teljesítették a kérést, mert Varjassy polgármester szerint a város annyit ad, amennyit bír ezekben a nehéz időkben. A színház sem teljesít kultúrmissziót. Ha „tangóval" traktálja a publikumot kimondottan üzleti alapon, akkor tartsa el magát. (Ez a tánc az előző évadban jött divatba.) A szerződést erre az időszakra már különben is megkötötték, és ebben ez a passzus nem szerepel, majd legközelebb. (Arad és Vidéke, 1913. december 10., 11.)

Az aradi teátrum azonban nehezen lett volna képes saját „eltartását" biztosítani. Szendrey a kultuszminiszterhez címzett levelében konkrét számadatokat közöl a színház jövedelméről. Eszerint az előző évad főszezonjában a szeptember 27-től április 16-ig tartó több mint féléves időszak biztos bevétele (bérletek és az állami támogatás) 200 236 korona, a kiadások 197 037 korona (ebből csak a személyzet fizetése 134 122 Kr). A megmaradó 3200 korona nem elég arra, hogy a nyári, sokkal kevesebb jövedelmet felpótolják, az ez előtti nyár összbevétele 70 000 korona volt. (A direktor adatai szerint a biztos napi bevé-

tel a bérletekből 200 Kr, amelyhez 100-200-300 jön még, attól függően, mennyire telik meg a nézőtér, és a telt ház nem túl gyakori. (Arad és Vidéke, 1914. május. 8.) A „kultúrmisszió", valamint a színház jövedelme egész évadban folyton visszatérő téma mind a sajtóban, mind a bizottsági üléseken. A társulathoz 10 tag jött, ennyi új színészt alkalmazott a direktor az eltávozott hét helyett, illetve az eddig üres szerepkörök betöltésére. Többségük a Színházi Életben mutatkozott be 1913. szeptember végén, a nyilatkozatokban a kötelező udvariassági formulák mögött igazi egyéniségükből is meglátszott valami.

Barics Gyula

Pataki Vilma primadonna sikeres művésznőnek tartja magát, hiszen öt éve, mióta színpadon van, szinte mindenütt, ahol megfordult, sok tapsot kapott. (A művésznőnek valóban minden adottsága megvolt a sikerhez, két héten belül meghódította a helyi közönséget, az énekes szubrett szerepkör minden vállfaját vállalta, sőt a népszínmű is erőssége – írta róla a lap okóber12-én.)

Barics Gyula (1887–1930) bariton Kolozsvárról érkezett, s mivel már volt néhány fellépése a városban, bízik abban, hogy elnyeri a közönség szimpátiáját. (Univerzális színész, énekes-operettben, népszínműben, drámában egyaránt kiváló – olvasható róla a színházi újság októberi számában.)

Kiss Mariska, a hajdan Aradon is játszó Árpássy Kata lánya a debreceni társulattól érkezett, és neki is igyekeznie kell, hiszen a sikeres Novák Irén helyébe szerződtették.

A Virágh házaspár, László komikus és felesége, Asztalos Mici társalgási színésznő is játszott már Aradon. Ocskay Mihály tenorista Nagyváradon aratott eddig sikert, Pálffy Boriska koloratúrszoprán az operaiskolából, Zempléni Zoltán a színiakadémiáról érkezett. Komjáthy Mici énekes naiva ugyancsak népszerű volt vidéken.

Az évad szeptember 27-én a *Cigányprímás*sal kezdődött, s az évad végi statisztika alapján a főszezonban (április közepéig) 30 helyi premier volt, ebből 19 „beszélő darab" és 11 operett, a reprízek száma 10, közöttük néhány rangos alkotással.

Az Arad és Vidéke több tárcában arról cikkezik, hogy az értékes darabok száma évről évre csökken, de ezért elsősorban a közönséget hibáztatja, ezekben a nehéz időkben hiába tűztek műsorra színvonalasabb műveket, a „közönség nem hajlik a komolyabb műfajok felé," a nívósabb darabok esetén jó, ha egyszer megtelik a színház. Az emberek nem azért járnak a színházba, hogy művelődjenek, hanem csupán azért, hogy szórakozzanak. (Arad és Vidéke, 1913. december 10.)

Ezzel együtt volt néhány bemutató, amely telt házakat hozott, és a darab értékeit, valamint az előadás magas színvonalát a sajtó is elismerte. Ilyen a drámatagozat műsorában *A Tündérlaki lányok*. Ez a máig népszerű vígjáték (a Vígszínház sikeres bemutatója után) 1914. április elsején került itt először színre, és a szezon végéig terjedő egy hónapos időszak alatt hat alkalommal játszották zsúfolt nézőtér előtt.

A szerző, Heltai Jenő (1871–1957) nem volt ismeretlen a helyiek előtt, bohózatait, az általa fordított francia vígjátékokat itt is játszották, ismerték a verseit is, főként a *János vitéz* dalszövegeit.

Az új vígjáték a 20. század elején játszódik, a történet négy eladó sorban élő, hozomány nélküli úrilány sorsát mutatja be. A mű akkori aradi megítélése ma is elfogadható: „szellemesen, finom iróniával, (…) a poézis zománcával bevonva" mutat be egy „tisztességes" polgári családot, amelynek tagjai – álszent szólamokkal fedve magukat – a jólét látszatát úgy tartják fenn, hogy ehhez a pénzt a legnagyobb lány szeretője, az idős (rokonszenves) báró biztosítja. Amikor Boriskát is utoléri a szerelem, a legkisebb lány, Sári, a nővére boldogsága érdekében átvenné tőle „a szerepet" a bárónál, de a „tisztességtelen" színésznő ezt nem engedi, ismét ő áldozza fel magát, lemond a szerelemről, és visszatér gazdag lovagjához.

„*A Tündérlaki lányok* aradi bemutatója a legmelegebb, a legzajosabb sikert hozta a szerzőnek, Heltainak, aki jelen volt az eseményen" – tájékoztat az előadás után a helyi kritikus. A színészek megállták a helyüket, Boriska megformálója, a fejlődés csúcsán álló aradi művésznő, Harmath Józsa dikciója a második felvonásban a színpadi beszéd és játék tökélye volt. Az első évadát Aradon töltő Komjáthy Mici Sárika szerepében az igazi elhivatottság tűzpróbáját állta ki. A darab rendezője, Szendrey Mihály direktor közvetlenül, hitelesen formálta meg az öregedő báró alakját. (Arad és Vidéke, április 2.)

1914 tavaszának másik jelentős helyi premierje a szintén máig népszerű Bernard Shaw-vígjáték, a *Pygmalion*, amelyet 1914. február 19-én láthattak először az aradiak. Ez a darab magyarul először 1914 januárjában hangzott el a Vígszínházban, de a premiert megelőző reklámfogásokkal együtt mindössze csak 29 telt házat eredményezett, ami vígszínházi viszonyok közt elég szerény siker. Ebben szerepe volt talán annak is, hogy a rendezés főként a könnyed,

vígjátéki vonásokat erősítette benne.[11] Így értelmezte aradi rendezője, Szendrey Mihály is, a kritikus pedig, aki annak idején *Az ördög cimborája*nak aradi bemutatása kapcsán felfedezte a mélyebb tartalmat, most csak szerelmi történetnek tudja értelmezni Eliza és Hyggins bonyolult lelki kapcsolatát. „G. B. Shaw a mi emberünk, megmondja az igazat – méltatja a szerzőt a helyi kritika február 20-án –, a modern emberi lélek talán senkiben sem revelálódott úgy, mint Shaw-ban, s a *Pygmalion* elhozza mindazt, amit vártunk. (…) Hyggins, kinek személyiségét Szendrey nagy vonásokkal ábrázolta, meleg emberi szív, akit a szerző kezdetben begyömöszölt a professzor furcsa és nevetséges alakjába. Ehhez a szerephez nem is illik apró részletmunka. A professzor öreg, naiv fiú, aki elhiszi, hogy fonetikai alapon át lehet az embert alakítani. A végén pedig elveszi feleségül (!!) a kis fruskát, akit ő alakított nagyvilági hölggyé."

(Mint közismert, az eredeti dráma nem végződik házassággal, nincs ilyesmire utalás még a szerző utószavában sem. Shaw eredeti drámájának nem az a „jelentése", hogy ők szerelmesek egymásba, de a darabnak ilyenszerű értelmezést adott a belőle 1956-ban készült nagyon népszerű, napjainkban is játszott *My Fair Lady* című musical is.)

A többi szerepben Komjáthy Micit (Eliza), Várnay Jenőt (Doolitle), Herold Edét (Pickering) láthatták az aradiak, igazi élmény volt Komjáthy Mici alakítása, akinek színészi kvalitásait csak ebben a szerepben fedezhette fel igazán a közönség. (Arad és Vidéke, február 20.) A vígjátékot Aradon ebben a szezonban hat alkalommal játszották zsúfolt nézőtér előtt. Egy érdekesség a bemutató kapcsán: az előadás után a színügyi bizottság[12] ülésén Varjassy Lajos polgármester kifogásolta, hogy az utóbbi időben a rendszeressé váló rögtönzésekkel rontják a darabok színvonalát, sok volt ebből a *Pygmalion*ban is. Az értekezleten résztvevő dr. Beregi igazgatóhelyettes, aki a színházat képviselte, ezt azzal cáfolta, hogy a darabbal együtt a rögtönzéseket is a Vígszínházból vették át.

A másik nemzetközi hírű darab a *Faun* szerzőjének, Knoblauchnak a *Mérföldkövek* című vígjátéka (Kosztolányi Dezső fordításában). Ennek minden felvonása „meleg poézissal, közvetlen drámaisággal ábrázolt" életkép, amely a korszak generációs problémáiról szól, a szereplők az első felvonásban fiatalok, 25-30 évesek, a következőben középkorúak, a harmadikban öregek. Oázis ez az előadás a sok parlagi hatást hajszoló darab után – dicsérte a kritikus. A gondos előkészítéssel színre vitt darabban Kesztlerék tökéletesen oldották meg feladatukat póz nélküli, külsőségmentes játékukkal. „Meleg siker" volt, hétszer került színre. A darabban április 22-én a Góth házaspár lépett fel, Gertrúdot, a vénlányt Kertész Ella finom humorral alakította, Góth Sándor formálta meg Johnt, szép beszédét, természetes játékmodorát a kritika külön kiemelte.

Góthék, akik két éve nem szerepeltek a városban, most felléptek *A zöld frakk* című vígjátékban is, és ezt ők vitték itt sikerre, mert a vígjáték az 1913 decemberében tartott helyi bemutatón szinte megbukott. Farkas Ferenc akkor

NEMZETI SZINHÁZ.

Aradon, 1914. évi február 19-én csütörtökön

C. Bérlet. 135. szám.

C. Bérlet. 135. szám.

A bpesti „Vigszinház“ ujdonsága

Itt először:

PYGMALION

Vigjáték 5 felvonásban. Irta: Shaw Bernard. Fordította: Hevesy Sándor. Rendező: Szendrey Mihály.

Személyek:

Higgins	Szendrey Mihály	Pickering	Herold Ede
Higginsné	Follinusné Etel	Pearcené	Benköné
Doolittel	Várnai Jenő	Ácsorgó	Virág László
Eliza	Komjáthy Mici	Rossz nyelvü ur	Olasz Lajos
Hilinné	M. Lászi Etel	Szobaleány	Pataki Jolán
Klára	Hampel Ilona	Járókelő	Boross József
Freddy	Zemplényi Zoltán		

A hét müsora; melyre vasárnaptól lehet elővételi árban jegyeket váltani d. e. 9—12-ig, d. u. 3—5-ig.

Szombaton PYGMALION. B. Bérlet.
Vasárnap délután HAJDUK HADNAGYA.

Vasárnap este CSIKÓS. Népszinmü. C. Bérlet.
Kedden délután gyermek operette ALADÁR NEM SZAMÁR.

felháborodottan kritizálta a közönséget: az aradi nézők ízlése eldurvult, nem akarnak gondolkodni. Őket azonban most lelkesen tapsolták ebben a darabban is. A házaspár május közepén lépett fel újra a *Mérföldkövek*ben, valamint a sokszor adott *Ingovány* és az *Erős láncok* főszerepeit játszották el a szokásos zsúfolt nézőtér előtt.

Szomory Dezső történelmi tárgyú darabját, a *Mária Antóniá*t január 30-án mutatták itt be, és hét alkalommal játszották. A színpompás nyelvezetű dráma elsősorban a tragikus sorsú francia királyné lelkivilágával foglalkozik, de hatalmas történelmi tablói több mint 100 szereplővel, látványos eszközökkel idézik a francia forradalom képét –, hirdeti az előzetes a „szép és értékes művet” – amely Beregi jó rendezésében, viszonylag dekoratív díszletekkel került színre. Különösen sikerült volt a „harmadik felvonás, amely feloldja a történelmi miliőt, és a szereplők emberi vonásai kapnak nagyobb hangsúlyt.” A Mária

Antóniát játszó Kesztlerné a II. felvonásban az erő és szépség jegyében formálta meg a királyné alakját, az utolsó kettőben elsősorban feleség volt és anya, Várnay bensőségesen játszotta XVI. Lajost. A felkészülés az előadásra sok időt, két hetet (!!) vett igénybe. (Arad és Vidéke, január 26–27.; 31.) A dráma főszerepét február végén Márkus Emília játszotta, aki pont olyan, ahogy a császárnét Szomory megrajzolta: „kékszemű, aranyszőke hajfonatú, gőgös arcélű, szerelemittas schönbrunni hercegnő, akinek a szíve francia lett, aki ugyanakkor rajongó anya és a végén megértő feleség". Szép este lett volna, de a gárdatisztet játszó Barics hirtelen megbetegedett, s a helyette beugró Makróczy Levente a szöveget igen megkurtítva tudta elmondani. (Arad és Vidéke, február 26., aláírás ms.)

A szezon végén három egymást követő estle (április 28., 29., 30.) zsúfolt ház előtt került színre Bródy Sándor újabb drámája, a *Timár Liza.* A műről Lengyel Menyhért szuperlatívuszokban nyilatkozik a Nyugatban: A dráma három jól sikerült portréja (az öreg Timár, a főhadnagy, és a címszereplő) közül a legjobb az „egészen új és csodálatos intuícióval életre keltett Timár Lizáé. Színes, gazdag, furcsa, mindenféle szempontból nézhető, szeszélyes rajzú, mégis szabályos, rendkívül komplikált, mégis egyszerű és csupa élet és csupa valóság. (...) Az író példátlan mértéktartással dolgozott: egy mozdulat, és minden elromlik. Csak egy szó és már egy kellemetlen kis hisztérika, csak egy elhajlás valahol, s már egy kis erotikus vadállat. (…) Kis hibáktól, elrajzolásoktól eltekintve, a Timár Liza Bródy Sándor legjobb színdarabja." (1914. 7. szám)

A helyi Farkas Ferenc Lizát (talán az átgondolatlan helyi rendezés miatt) nem találta élethűnek. Szerinte a mű alakjai „a fejük tetején járnak," s ezzel is magyarázható, hogy Harmath Józsa, a szerep helyi megformálója póz nélkül alakította ugyan a rosszul nevelt, szertelen, következetlenségében következetes zsidólányt, de lelkének belső világából fakadó külső zavarát nem tudta visszaadni. (A szereplő alakjának hiteles megformálója a Vígszínházban Varsányi Irén volt, az ő Lizáját nyáron láthatták az aradiak.)

Ezeken kívül a nevesebb kortárs szerzők Aradon bemutatott alkotásai itt nem értek el különösebb sikert. A decemberben színre került *Az utolsó csók* című Bíró Lajos-dráma megbukott. Az aradi kritikus szerint ennek szereplői nem hús-vér emberek, a szerző „üres bábokkal játszadozik," kifejezésmódja pedig rutinos módon használt novellastílus. (Arad és Vidéke, 1913. december 30.) A másik drámáját, az *1913* címűt mindössze kétszer játszották, pedig máshol ez sikeres. A témája aktuális, az ebben az időben zajló balkáni háború idején játszódik, a bonyolult, izgalmas kémtörténet képzeletbeli magyar, orosz, szerb szereplői közül pedig egyik-másik valóságos alakokra emlékeztet, például a darabbeli Imrédy az áruló Redl ezredesre hasonlít. A gyorsan pergő, látványos eseménysorra utal a mű egészen sajátos műfaji megjelölése: „történelmi kinetonfilm három elszakadással, a film hossza 1913 méter."

Nem aratott itt sikert az akadémiai nagydíjjal kitüntetett *A konventbiztos* című dráma sem. A nagy francia forradalmat úgy soha le nem kezelte senki, mint ez a darab – méltatlankodik az aradi kritikus. A szerző, Farkas Pál „Isten kegyelméből való antitalentum" szerint „átkos minden törekvés, amely az elnyomás ellen fordul (...), a konvent fegyencek társasága, biztosai martalócok, hiénák". Az aradi előadáson, amelyen jelen volt a szerző is, a címszerepet Kesztler Ede játszotta, Herold Ede pedig jól oldotta meg a jakobinusvezér ábrázolásának „színészi feladatát", Kiss Mariska azonban nem tudott melegséget vinni Margó asszony megformálásába. (Arad és Vidéke, 1913. december. 12.)

Szintén csak kétszer került színre a népszerű francia vígjátékíró, Tristan Bernard *Szerkesztő úr* című darabja. Az értékelésben a kritikus „morális szempontból visszatetszőnek" találja a darabot, mert „olyan területre visz, ahová a közfelfogás szerint a lányok nem járhatnak, és benne a pikáns fűszerek oly mennyisége található, amennyit csak a francia bohózatok bírnak el." Ettől eltekintve a darab bővelkedik jó ötletekben, mulatságos helyzetekben, az egyik szereplő, a nyomdatulajdonos felesége pedig a maga vaskos romlottságával szédületes figura, ezt Kiss Mariska tökéletes humorral vitte színre. (Arad és Vidék 1914. március 12.)

A darab stílusbeli ellentéte a március végén bemutatott Herczeg Ferenc-vígjáték, *Az ezredes úr*, amelyben csavargók a főszereplők, de a mű három felvonásában nincs egyetlen parlagi szó vagy ízléstelen helyzet. A darab a helyi kritikus szerint csupa ragyogó szín, sok ötlet, humor, sziporkázó szellemesség. A címszerepben Delli Lajos a világ legkedvesebb csavargóját szólaltatta meg. Biztos vonásokkal ábrázolta a folyamatot, amelyben a romlott kalandor az ébredő szerelem hatására átalakul. Partnere, Harmath Józsa naivságával, a szerelemben ellenállhatatlan varázsával hódított. Ez is csak kétszer ment.

Az évad reprízei között van néhány értékes alkotás. Egy-két alkalommal eljátszották a *Cyranó*t, *Az Ördög*öt, a *Sárga liliom*ot. Október elején Kesztler rendezésében felújították az *Éjjeli menedékhely*et, az aradi gyásznapra a régen játszott *II. Rákóczi Ferenc fogságá*t vették elő, amely előtt ünnepi nyitány és szavalat hangzott el, Kovács Sándor Új Golgota című versét Barics Gyula előadásában hallhatták az aradiak. Később ő vitte ismét sikerre a *Hónapos szoba* című énekes vígjátékot is.

Klasszikus művek, a *Rómeó és Júlia,* valamint a *Bánk bán* Beregi Oszkár vendégszereplése alkalmából kerültek színre április elején. A neves színész, aki 1907-től Max Reinhardt berlini társulatához szerződött, tíz éve járt utoljára Aradon (lásd az aradi színháztörténet első kötetének 307. oldalán).

Rómeója ma is fiatal, írta róla az aradi kritika, alakításából meggyőző erő, melegség sugárzott, deklamációja, beszédének zengzetes, ha nem is természetes muzsikája itt azonban idegenül hatott, mert az itteniek (Kápolnay Juliska kivételével) nem tudtak felnőni a Nemzeti klasszikus stílusához. De ez érthető, honnan legyen gyakorlatuk, ha évente csak két-három alkalommal adnak klasszikus drámát.

Érdekes, hogy az igen modern felfogású Beregi a Katona-drámában ragaszkodott a megszokott „koturnusos" előadásmódhoz. A színészek nem tudnak az elődök szuggesztiójától megszabadulni – háborog a helyi kritikus–, a szent hagyomány megöl, le kellene már számolni azzal a tévedéssel, hogy a *Bánk bán* csak így játszható. Ha a színházak 30 évre levennék a műsorról, megszabadulnának „a drámára települt hagyomány kényszerképzetétől", s akkor talán lehetne a nemzeti tragédiát természetes hangon játszani. (Arad és Vidéke, április 10.)

Október tizenharmadikán Eötvös József születésének kétszázadik évfordulója alkalmából a 19. század igen népszerű népszínművét, a *Viola, az alföldi betyár*t tűzték műsorra (ez *A falu jegyzője*ből készült). Előtte Krenner Miklós (Spectator) tartott előadást a szerzőről. A díszelőadás azonban a színpadtechnikai hibák sorozatának „áldozata" lett: az első felvonásban a díszletek annyira mozogtak, mintha földrengés lett volna, a csárdajelenetben leszakadt a függöny, ráadásul a rosszul használt színházi pisztollyal majdnem kilőtték a jegyzőt játszó Beregi Sándor szemét. A balesetekért az ügyelő a felelős, jegyzi meg a kritikus, de a díszletezés technikai oldalára a rendezőnek, Kesztlernek is ügyelni kellett volna. (Arad és Vidéke, október 14.)

A Szigligeti-évfordulóra a *Nagyapó* című darabbal emlékeztek, amely a színlap szerint parasztoperett. Erről így ír a kritika: „Szigligeti százéves születésnapjára a szerző legderűsebb vígjátékát adták, amely a legszebb régi dalok egész gyűjteménye." (Az irodalomtörténet ezt a szerző egyik leggyengébb művének tartja.) A szereplők között találjuk Barics Gyulát, Pataki Vilmát, Diósy Nusit. A címszereplő Várnay Jenő volt, aki „csupaszív alakítást nyújtott." (…) Az előadás előtt a szerző jelentőségét szintén Krenner Miklós méltatta „ékes szavakkal". (Arad és Vidéke, 1914. március 23.)

Október 24-én mutatták be a Hevesi Sándor által színpadra vitt Jókai-regényt, *Az új földesur*at, amelyet Kesztler Ede rendezett, ő játszotta Ankerschmidtet, a másik két főszereplő Herold Ede és Beregi Sándor.

A mai ember számára kissé logikátlanul ugyancsak népszínművel, *A falu rossza* műsorra tűzésével „köszöntötték" 1913. október 26-án a város kulturális életének rendkívül fontos eseményét, a ma is „működő" Kultúrpalota (a színlap megnevezése szerint Közművelődési Ház) átadását. Az impozáns palotát Szántay Lajos tervei alapján 1911-ben kezdték építeni, és felavatása után a város művelődési eseményeinek fontos színtere lett. Az épületbe költöztették még ebben az évben az 1848-as Ereklye-múzeumot, amelyet eddig a színház felső emeletén őriztek, szintén idetelepült a városi közkönyvtár.[13]

A színpadra kerülő zenés művek közül a legértékesebb a *Szulamit* című héber opera felújítása április 17-én, a címszerepben Krammer Terézzel, aki ragyogó hangjával, csiszolt előadásmódjával ismét meghódította a közönséget. 16-án ő énekelte Rosalindát a szintén felújított *Bőregér*ben. Csodálatos egyéniség,

gyönyörű, operadimenziókban mérhető hangjához kicsi ez a szerep, mozgása is felette áll annak, amit az operettekben megszokott a közönség. Eisenstein szerepét Barics „ügyesen" énekelte, de mozgása túl „ideges volt". Adél szerepében Diósy jól játszott (de Krammer mellett kevésbé jól énekelt), Hampel Ilonka bájos, ízléses Orlovszky volt, a börtönőrt Forscht Győző alakította – túlzottan groteszk módon. Kiábrándítóan hatottak az öreg, kopott díszletek. (Arad és Vidéke, április 18., aláírás Jász.)

Érdekes kísérletnek indult az *Orpheusz a pokolban* című Offenbach-operett felújítása, melyet – a hirdetés szerint – Reinhardt szellemében szándékoztak színpadra vinni. Az előadás nem felelt meg a várakozásoknak, az aradi technikai források szegényesnek bizonyultak, de ötletes volt az istennők szoborcsoportszerű elhelyezése a színpadon. Kézzelfogható újítás annyi volt, hogy a felvonásokat összevonták, ezt a közönség nem vette jó néven. Az énekesek kielégítették az igényeket. (Euridiké – Pataki Vilma, Orpheusz – Ocskay, Plútó – Barics.)

Az operettek színpadra állításában – néhány kivételtől eltekintve – az elmúlt évek alatt nem sok változás történt.

Van az aradi színháznak egy gyengéje, amelyre a sajtó is gyakran kitér, ez a rendezés és a díszletezés. Polgár Sándor (az operettek szinte egyedüli rendezője) régimódi ember, s az aradi operettek harminc év előtti tövön virulnak – írja az Aradi Színházi Élet –, a műfajban az életet, a lüktetést, a káprázatot a kórus kellene hogy hozza, a szólistáknak úgy kellene feltűnniük, mintha a kórus kiemelkedő személyiségei volnának. „Itt a kórus valóságos kolonc. Ahogy bejön és elhelyezkedik, azt a görög sorstragédiákból tanulta, s ma is ott tart. Tizenöt ember, tizenöt asszony katonai szakaszban a színpad hátsó felén feláll, esetleg egymással szemben a két oldalfal mentén, esetleg a darvak V betűjét öltik fel, vagy pedig félkörben helyezkednek el. S mikor mozognak, megannyi pagodli, mindig keresem a rángató zsinórt a színfalak mögött. Ez a statisztériánál is rosszabb bábjáték. Robotmunka, amit tesz, s ez meg is látszik. Nem tanították rá, nem szoktatták hozzá, hogy lényeges személy legyen. (…) Abban a felfogásban él, hogy csak öltözködnie, és a színen megállnia kell. (...) Van a kórusban néhány tag, aki egy operett jubiláris előadásán sem tudja, hogy mi történik abban a darabban, amit 25-ször végigstatisztált. (...) Egyébként a prózában is vannak olyan színészek, akik, ha csak egy felvonásban van dolguk, nem tudják, mi történik a többiben." (Aradi Színházi Élet, 1913. szeptember 13., aláírás: Jaákh)

Ebben az évben 11 operettújdonság volt, közülük a legérdekesebb produkció a *Mozikirály*, amelyet 1913 decemberében játszottak először Aradon. A darab nagy szenzációja, hogy benne filmet vetítettek, ez volt itt az első moziszkeccs. Ez az új, sajátos műfaj Bános Tibor szavait idézve a több ezer éves színházat kísérelte meg összeházasítani a boldog gyermekkorát élő, de már nagyon népszerű némafilmes mozival.[14] Ez úgy történt, hogy a vetítést időnként megszakí-

tották, és a mozivászon előtt a színészek „élőben" – beszélve és énekelve folytatták a film eseményeit.

A hetedik művészet első megnyilvánulásaira a minden újdonságra éber szerzők már a 19. század kilencvenes éveiben felfigyeltek, ekkor mutatták be a színházak Oscar Blumenthal és Gustav Kadelburg *Mozgó fényképek* című bohózatát, amelyben néhány pillanatnyi mozgóképet is láthattak a nézők. A darabot Aradon először 1899 októberében játszották

A *Mozikirály* ősbemutatója 1912-ben Berlinben volt, magyar színpadra Harsányi Zsolt alkalmazta, és az amúgy is népes szerzőgárda Szirmai Alberttel bővült, aki néhány sikerült dallal gazdagította az operett zenéjét. Budapesten 1913 szeptemberében a Király Színházban került először színre Fedák Sárival és Rátkai Mártonnal a főszerepben, a darab filmbetéteit a korabeli magyar filmgyártás neves személyisége, Kertész Mihály rendezte.

A fővárosi nagy siker után vidéken is játszani kezdték az operettet, és szinte mindenütt, ahol bemutatták, saját rövidfilmet gyártottak hozzá. A Marosparti városban *Parasztlakodalom Aradon* címmel készült hozzá több mint 10 perces produkció.

Nem ez volt az első filmezés, az első dokumentumfilm, Naster György alkotása 1903-ból való *Arad város látképe* címmel, később még néhány érdekes mozzanat került filmre a város életéből, 1909-ben például a Kossuth-szobor leleplezéséről, a vértanúk kivégzési helyéről, 1910-ben a helyi választásokról készültek rövid filmek.

Ez a mostani filmezés az egész várost napokig lázban tartotta. „Már majdnem mindenki tudja Aradon, hogy Szendrey Mihály és a *Mozikirály* szerzőinek jóvoltából lovasították az egész színészgárdát bonvivánostól, szerelmes színészestől, primadonnástól" – tájékoztat az Arad és Vidéke a filmezés előtti napokban, majd humorosra váltva a szót, így folytatja: „A színészek kávéházi törzsasztalánál csak lóügyekről vitatkoznak. Várnay Jenő legtöbbször így indítja a mesélést: „Hát tudjátok, debreceni csikós koromban. (...) Polgár Sándor főrendező úr arról panaszkodik, hogy már a feketekávéját is csak lóháton tudja meginni. (...) Győző Alfréd arról beszél, hogy őt már kiskorában megverték, ha nem akart nyereg nélküli lovon menni az óvodába. Igaz, akkor én is láttam Győzőt lovagolni – erősítette meg Delli Lajos –, igaz, hogy hinta volt a lova alatt."

A felvétel előtti gyakorló lovaglások „hatalmas és mulatságos" látnivalói voltak az utca népének, meg az újságírónak, aki – többek között – így örökíti meg a színészek ebbéli tudományát: „Az első próba-galopp alkalmával még csak a színháztól a lutheránus templomig jutottak el lóháton, Várnay még azon is túlment, – de arról nem ő tehet, hanem a lova, igaz az ő számára a tűzoltó kaszárnyából hoztak paripát."

A budapesti Projektograf mozivállalat operatőre a felvételt december 13-ra tervezte, de a rossz időjárási körülmények miatt ezt másnapra

kellett halasztani, így a filmezés végül december 14-én, vasárnap délelőtt zajlott le.

A Szendrey által rendezett *Parasztlakodalom* az első és talán egyetlen némafilm, amely Aradon játszódik, szerepel benne szinte az egész társulat, és megörökítette a város nevezetes épületeit, utcáit, tereit. Az együttes tagjaiból álló lakodalmas sereg a Szabadság téren gyülekezik, innen indulnak kocsin és lovakon – a Minorita templomot és a Hungária kávéházat érintve – az anyakönyvi hivatalig, amely a Városháza épületében található. Ám útközben a két vőlegény (mert kettős lakodalmat tartanak) elmarad a násznéptől, nyargalnak a menet után, de csak az egyik kocsi saroglyájára tudnak felkapaszkodni akkora lármával és felhajtással, hogy a Városháza környékén posztoló rendőr szemében csendháborítóknak tűnnek, és beviszi őket a rendőrségre – hiába tiltakoznak. Az anyakönyvi hivatalban a vőlegények híján nem mehet végbe a házasságkötés, a nősülendőket ki kell váltani a rendőrségtől, tehát újabb helyszínek következnek: a Maros híd, a Maros túlsó partja, majd az Eötvös utca.

Az esküvői szertartás után a násznép a Fehér kereszt vendéglő télikertjébe megy, ahol a vendégek többsége túlzásba viszi a mulatozást, az asztal tetején táncolnak, ezért a szállodatulajdonos (Braun Gusztáv) kikergeti az egész kompániát, a szétszéledő mulatozók ezután a színház felé veszik útjukat. (A 410 méteres némafilm, amelyből sajnos csak néhány percnyi töredék maradt meg, szerepel mind a budapesti, mind a bukaresti filmarchívum nyilvántartásában.) [15]

Rátkai Márton mint Napóleon

A némafilmet a színházi előadáson a társulat komikusa, Győző Alfréd kísérte szöveggel, ő a darab egyik főszereplője is. Maga az operett központi alakja a filmgyáros-filmszínész, akinek a magyar változatban Szigligeti Psylander a neve (utalva ezzel mind a némafilmkirályra, Waldemar Psylanderre, mind a magyar drámairodalom nagy alakjára, Szigligeti Edére). Az események humorosan, „hol sikerült, hol kevésbé sikerült módon karikírozzák a filmgyár működését a felvételek előtt, közben és után, miközben a nagy Waldemar is kap néhány oldal-

lökést" – kommentálja a látottakat a kritikus az Arad és Vidékében. Az érzelmeket Janka képviseli, az ártatlan leányzó fiúruhába öltözik, remélve, hogy így könnyebben juthat az imádott nagy sztár közelébe, aki szintén különböző alakokban tűnik fel, többek között Napóleon jelmezét is magára ölti.

Aradon 1913. december 19-én a „kedves, bolondos" zenés mű bemutatója Polgár Sándor rendezésében kitűnően sikerült. A címszerepet játszó Győző Alfréd remekül utánozta az „isteni" Waldemart, aki a valóságban nem is olyan isteni. Varjú Mihály földbirtokos országgyűlési képviselőt, akinek a birtokán a II. felvonás játszódik, sok humorral Várnay Jenő formálta meg, a két női főszerepet Pataki Vilma (Linka) és Diósy Nusi (Janka) remekül énekelte és táncolta végig. (Arad és Vidéke, december 11., 12., 19., 20.)

A sikert igazolja, hogy a bemutatót követően telt házak mellett nyolc egymást követő este került színre, műsoron maradt az idény végéig, és még a 10-es évek végén is játszották.

Jól sikerült novemberben a *Támlásszék 10. szám* című énekes játék színpadra állítása a főszerepekben Várnayval, Pataki Vilmával, Barics Gyulával. A bohózatot a rendező, Polgár Sándor „gyúrta át" operetté, zenéjét (Walter Goetze nyomán) Tilger karmester állította össze. Az előadás ötletes, látványos képei országos feltűnést keltettek, fényképek jelentek meg róla a Színházi Életben is. Például a hegyoldalt, ahol Komjáthy Mici és Virág László ródlizik, egy ferdére állított asztallal oldották meg; megjelenik a színpadon egy repülőgép is, és spiritiszták tartanak szeánszot. (Arad és Vidéke, előzetes 1913. november. 9., kritika 16.) A darab a közönség körében nagy sikert aratott, november 15-től 24-ig megszakítás nélkül minden este játszották.

A többi operett, többek között a *Buksi* (Gilbert), a *Diákhercegnő* (Heinrich Reinhardt), *Nevető férj* (Eysler*), Katonadolog* (Zerkovitz), *A kis király* (Kálmán), *Tökéletes feleség* (Lehár), *Nemtudomka* (Huszka) Pataki Vilmával, Diósy Nusival, Barics Gyulával a fontosabb szerepekben általában 10-12-szer kerültek színre. A *Buksi* „rekordja" 15 előadás, a legkevesebb a *Diákhercegnő*é, ezt 6-szor adták. A kritikus általában a szövegkönyvek laposságát, ötlettelenségét kifogásolja. A legkevésbé értékes darab az évad utolsó operettje, a *Böském,* amelynek zeneszerzője, Gajáry István „zenei nótafája bőséges, rajta még a *János vitéz* és Zerkovitz dalai is megteremnek". Szomory Emil szövegkönyve lehetőséget adott arra, hogy a színpadon mindent elkövethessenek a közönség meghódítása érdekében: az első felvonásban behoztak egy eleven szamarat a színpadra, Diósy Nusi fürdött, lovagolt, tiszti ruhában feszített. Győző Alfréd, Keller István a partnereikkel eltáncolták a legújabb divatos táncot, a furiánát. A darab a szezon utolsó napjaiban három zsúfolt házat hozott a társulatnak.

Ebben az évadban sok vendégszereplő jött Aradra. Különös figyelmet érdemel 1913 őszén Victor Antonescu társulata, a 12 tagú, jeles bukaresti színészekből álló együttes a Belügyminisztérium engedélyével hat hétig turné-

zott Erdély, Bánát és Partium területén, érintve a legtöbb vegyes lakosságú települést. Repertoárjukon Vasile Alecsandri és Ion Luca Caragiale alkotásai, néhány olasz és német szerző műve, valamint Molnár *Az Ördög* című vígjátéka és Lengyel Menyhért *Tájfun*ja szerepelt. Aradon október 28-tól 31-ig léptek fel, itt színre került többek között Caragiale híres *Năpasta* (Megtorlás, az akkori aradi fordításban A bosszú) című paraszttárgyú drámája, valamint az *O noapte furtunoasă* (Egy viharos éjszaka) című komédiája. A társulat beköszöntő beszéde – utalva a balkáni háborúra – többek között a következő gondolatot tartalmazta: a román csapatok fegyverrel vonultak délre, ők pedig északnak, az együttes is harcoló román csapat, de fegyverük nem a kard, hanem a nyelv. (Arad és Vidéke, október 29.) A helyi román és magyar lapok nagy elismeréssel írtak mind a társulatról, mind a színvonalas előadásokról, amelyek zsúfolt házak előtt folytak. Az Aradi Közlöny kritikusa különösen Ion Brezeanut dicséri, aki Iont, a fegyencet formálta meg Caragialé *A megtorlás* című drámájában. Szerinte ő Románia egyik legnagyobb színésze, született művész, megrázó alakítása úgy hatott, mintha megformálója egyenesen Reinhardt iskolájából érkezett volna.[16]

Egy estére vendége volt a városnak a némafilm királya, Waldemar Psylander és társulata. (Az előadás bérletszünetben ment felemelt helyárakkal.) Az esemény lázba hozta az egész várost, az Apollo moziban az ő filmjét vetítették, az Aradi Színházi Élet egy teljes lapszámot szentelt neki, az Arad és Vidékében vezércikkben foglalkozott a mozikirállyal, és a véleménye lesújtó. A világ legrosszabb színésze, nem beszél nyelveket, nagyképű. „Minden selejtet a nyakunkba varrhatnak" – fogalmazza meg véleményét a cikk szerzője. Azt se tudja elfogadni, hogy a színházban lépett fel 100%-osan felemelt helyárak mellett. Nem lenne szabad, hogy az intézmény ilyen kiábrándító eszközökkel próbálja jövedelmét gyarapítani. (Arad és Vidéke, március 22.) Több sajtóorgánum is kifogásolta, hogy a népszerű moziszínész miért nem inkább az Apollóban mutatkozott be, pedig az ok nyilvánvaló volt: a színháznak nagyon kellett a pluszbevétel, hiszen az intézmény – az igazgató és a tagság minden igyekezete ellenére – egyre gyorsabban sodródott az anyagi csőd felé.

Talán ez is lehetett az egyik magyarázata annak, hogy 1914 márciusában a színház két megbecsült művésze, dr. Beregi Sándor és dr. Kesztler Ede nemcsak a színháztól, de a színészettől is végleg búcsút vettek.

Beregi harmincévesen, jogi diplomával a zsebében, 11 évi színészkedés után a rendőrségen nyert fontos beosztást. A színháztól március 14-én a *Sárga liliom* Péter nagyhercegének a szerepében búcsúzott. Az előadáson a színház zsúfolásig megtelt, sokáig ünnepelték. Az ezt követő vacsorán, amelyet a Vadászkürtben tartottak, a társulat tagjain kívül ott volt Varjassy polgármester, Lőcs Rezső és leendő főnöke, Greén Nándor főkapitány.

Kesztler Ede, aki szintén jogi diplomával is rendelkezett, 18 éves színházi tevékenységgel a háta mögött az aradi törvényszék jegyzője lett. Mindkettőjük „színész-nekrológját" Farkas Ferenc írta meg:

„Tele volt szorongással – írta Kesztlerről Farkas Ferenc –, micsoda belső tragédia érhette, hogy ennyi sugárzó értelem, fölényes megértés – poros akták mögé vonul. Ádám, Ádám, nem fogsz csalódni, hogy erre a pályára vezetett Lucifer? (...) Sírt a nagy ember, sírt, mint egy gyerek, mikor színésztársai búcsúztatták.

Az egyik elmegy a rend őréül, a másik az igazság őréül, ez is, az is szép hivatás, de aki a szemét a káprázathoz szoktatta, akinek fél életén át a napsütés volt éltető forrása, didergés lesz annak az árnyék máshol". Távozásukkal szegényebb lett a színház két kiváló képviselővel, s ez nemcsak az aradi színháznak, de az egész színészetnek veszteség. (Arad és Vidéke, 1914. március 17.)

(A Kesztler házaspár 1918-ban költözött el Aradról, Budapestre mentek, ahol Kesztler Ede fontos állami beosztást kapott, törvényszéki jegyző lett. Kesztlerné Kápolnay Juliska Pesten halt meg 1920 szeptemberében.)

Öt, sikerekben gazdag évad után a népszerű szubrett, Diósy Nusi is elszerződött Váradra. Búcsúelőadása május 16–17-én volt, s ebben – mint már annyiszor – „pompázatos, ragyogó toalettjével frappírozta a publikumot". Majd július 21-én Lehár nagyoperettjében, az *Éva*ban szerepelt utoljára a társulat szerződtetett tagjaként, de mint állandó vendégfellépő már a következő évadban visszatért. A nyári szezon végén elment Nógrády Malvin is, aki 3 évi aradi szereplés után hagyta abba a színészetet, miután férjhez ment. Ő július 19-én a *Katonadolog* című operettben búcsúzott. A másik népszerű színésznő, Komjáthy Mici is a házassága okán távozott, ő *A Tündérlaki lányok* Sárikájának alakításával vett búcsút a közönségtől.

Az 1914-es esztendő nyári hónapjai a világháború kitörését megelőző időszakban országos viszonylatban sem kecsegtettek semmi jóval. Fokozódott az előző években jelentkező politikai feszültség, tovább romlott a gazdasági helyzet. A színházak anyagi gondokkal küzdöttek: „A vidéki színészetnek még soha nem volt ilyen válságos időszaka: a tél még csak elmúlt nagyobb bajok nélkül, de tavasztól bekövetkezett a csődök sorozata. Például Márffy Sopronban, Heves Béla Marosvásárhelyen jutott nyomorúságra, Hídvégi Ernőnek visszavonták a koncesszióját. A színészegylethez beküldött jelentések alapján még több társulat fog feloszlani" – olvasható az Arad és Vidéke 1914. július 9-i számában. Beöthy László színházai, a fővárosi Király és Magyar Színház is arra kényszerült, hogy csődöt jelentsen. (Arad és Vidéke, 1914. július 16.)

A cikk szerint Aradon a baj legfőbb forrása az új szórakozási lehetőség, a mozi, főképpen azért, mert más „kultúrvárosokkal" ellentétben itt „a város

intelligensebb közönségének jelentős része a maga művészi igényeit teljesen kielégítve látja a mozival, s nem vágyódik a színházba".

A mozgószínház működtetése négyszer olcsóbb a színházénál (a mozi ha vi kiadása 6000, a színházé 24 000), így arra is volt lehetősége, hogy különböző kedvezményeket adjon. Az Arad és Vidéke egyik előző lapszáma például arról számolt be, hogy az Országos Magyar Iskola Egyesület támogatásával a moziban 6 ingyenes vetítést tartottak a munkásoknak, például Dél-Amerikáról (a 45 képet Fekete József tanár előadása kísérte). 1914 januárjában Aradon már a „hangosfilm" is megjelent: január 26–27-én a Kultúrpalotában kinetofon („beszélő mozi") előadás volt. (1914. január 30.)

Az évek óta fennálló másik probléma maga az elavult színházépület. Az Új színházat Aradnak című, május 10-én megjelent tárca által felrajzolt helyzetkép elég szomorú és kilátástalan. „A színház hőskora letűnt. (…) Ma már nem templom a színház – olvasható az Arad és Vidékében –, de ne is legyen, maradjon az, amivé a modern fejlődés tette: a minden malaszttól mentes művészet hajléka. (...) A művészet megbecsülése magunk megbecsülése, az aradi színházépület olyan azonban, hogy csak pirulva vezetjük be a látogatót." Az új épület kultúrszükséglet: „Tokaji aszút is szívesebben isznak kristálypohárból, mint csorba, redves fakupából." Az egészet kívül-belül javítani kellene a karzattól a földszinti ülésekig, és ráadásul tűzveszélyes is. A probléma hovatovább már egy évtizedes, ám az aradi színügyi bizottság az évek óta vajúdó színházügyet nem tudja, vagy nem is akarja megoldani. (Azon az április 30-án tartott megbeszélésen, amelyen Lőcs Rezső javaslatait kellett volna megbeszélni az újjáépítéssel vagy a tatarozással kapcsolatban, a városatyák nem jelentek meg.)

Az építészeti bizottság május 11-i értekezletének a témája újból az, hogy melyik a kifizetődőbb: a nagyjavítás (ennek költsége a központi fűtéssel együtt 50 000 korona lenne), vagy egy új épület. Hosszas vita után abban maradnak, hogy csak a legszükségesebb javításokat hajtják végre, vagyis a kárpitosmunkákat elvégzik, a földszinti és az emeleti páholyokba új hajlított bútorokat hoznak, valamint a fűtés biztosítására Strobel-féle kazánt állítanak be. Arról is szó volt, hogy a mozi jövedelméből kellene támogatni az új színház építését: az eddigi 6% helyett 8-10 % percenttel adóztassák meg a mozikat.

Lőcs Rezső polgármester-helyettes azonban kijelentette, hogy semmiféle szubvenciót nem adnak a színháznak, már az is nagy támogatás, hogy az adósságait elengedik. (Arad és Vidéke, 1914. május 12.) A következő törvényhatósági értekezleten (május 13.) a polgármester, Varjassy Lajos lezárta a vitát: nincs pénz az építkezésre. Így az új színházépület ügye lekerül a napirendről, és a következő 50 évben nem is lesz szó többet a témáról.

A hivatalos nyári idény előtt június 8–11. között a Medgyaszay-kabaré szórakoztatta az aradiakat. A társulat június 18-án kezdte meg a szezont egy

könnyű, szórakoztató Vincze Zsigmond-operettel, a *Léni néni*vel, amelyet négy egymást követő este adtak. 22-től három estére ismét Gál Gyula jött le Aradra, ez alkalommal két tanítványát is magával hozta a színművészeti főiskoláról, az elsőéves Kiss Ferencet (1892–1978), a Nemzeti későbbi híres-hírhedt előadóművészét és a most végzett Cziglán Istvánt, aki a következő évadtól Aradra kapott szerződést. Kiss Ferenc először Gál Gyulával a *Mária Antónia*ban lépett fel. Lajos királyt Gál Gyula alakította igen megrendítően, mikor a kivégzése előtt a családjától búcsúzott, szem nem maradt szárazon a nézőtéren. A főiskolás Kiss a királynőbe szerelmes ifjú gárdatisztet játszotta, hangjában annyi melegséggel, finomsággal, hogy csodás tehetsége, elhivatottsága a színészi pálya iránt nyilvánvaló – írta az aradi kritikus. Cziglán „kedves fiatalsággal" és lámpalázasan Pierre Wolff *A titok* című drámájában lépett fel, majd ismét Kiss Ferenc következett Gál Gyulával a *Bölcs Náthán*ban. Június 26-án az aradi születésű vidéki énekesnő, Andai Ida szerepelt a *Cigányprímás*ban.

Június 27-én újdonság a Matyóföldről származó színész, Garamszeghy Sándor *Matyó lakodalom* című látványos népszínműve. Vérszegény mese – írta róla a kritika, ám kárpótolta volna a nézőt a gyönyörű népviselet, ha erre az aradi színháznak lett volna anyagi fedezete, de csak Pataki Vilma ruhája volt elfogadható, a színészek azonban jól játszottak és énekeltek.

A darabot következő este megismételték, de ez a nap, június 28. már nem a színházról szólt. Az újság öles betűkkel hozta a szarajevói merénylet hírét, Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége, Zsófia halála pedig nemsokára elindította azt a lavinát, amely hamarosan vértengerré változtatta Európát. „A nagy esemény Aradon is megrázta az egész várost – írta Károly Sándor a már többször idézett önéletrajzi regényében –, hirtelen gyászt rendeltek el, minden mulatságot betiltottak (...) zene sem szólhatott, még a mozi fehér lepedője is feketébe öltözött. (...) Ebből háború lesz – mondották a jól értesültek, és éjszaka beverték a szerbek lakásainak ablakait, mialatt a rendőrök bedugták a fülüket, hogy ne hallják az üvegcsörömpölést".[17]

A színház programja azonban egyelőre az előre megszabott rend szerint haladt tovább, mindössze a meggyilkolt trónörökös házaspár temetése napján, július 4-én volt műsorszünet. Június 30-tól Varsányi Irén háromnapos vendégjátéka következett. A Vígszínház kiváló színésznője első este a *Timár Liza* címszerepét játszotta, majd a *Pygmalion*ból Elizát, *A Tündérlaki lányok*ban pedig Boriskát alakította. Ez utóbbiban Sárikát a most bemutatkozó fiatal színésznő, Fülöp Irma játszotta. A frissen szerződtetett, helyi születésű kezdő nem végzett ugyan színiiskolát, de nagyon tehetségesnek látszik, értelmes beszédű és szép színpadi jelenség – dicsérte a helyi kritikus.

Varsányi Irén alakításai a július eleji kritikák alapján csodálatosan átgondoltak, egységesek voltak. Bűbájos egyénisége még a szélsőséges jellemű, el-

Gál Gyula, Varsányi Irén

kényeztetett zsidó lányt, Timár Lizát is rokonszenvessé tette, mert „egy jó színésztől minden szerep jó lesz". (A fővárosi értékelések Varsányi Irént minősítették az ország legjobb Lizájának, aki pontosan érti és érzi az alakot.)

Július 3-tól Király Ernő táncolt és énekelt néhány operettben, a szünetekben felesége, Solti Hermin mutatott be kabarészámokat, majd Vendrey szórakoztatta a helyieket operettekben, bohózatokban. Az *Ezüstpille* című Szirmai-operettben „spanyoltáncot táncolt, kaszkanyettát csattogtatott, magyar népdalt énekelt, az asztal tetején ropta a kálai kettőst" (kritika július 15-én). Július 20-tól Rátkai Márton és Diósy Nusi léptek fel szintén operettekben.

A nyári idény legnagyobb színházi szenzációja a *Szibill*, Jacobi Viktor újabb operettje ez év (1914) februárjában a Király Színházban aratott nagy sikert (Fedák Sárival a címszerepben). Lázár Miklós a Pesti Napló hasábjain így ír a darabról „Végre egy finom, mulatságos, fantasztikus, elbájoló operett, zenében és szövegben egyaránt a francia mesterek nemes tradícióira emlékeztet, arra a felejthetetlen, örökké üde, boldog ifjúságunkra emlékeztető műfajra, amelynek mestere Offenbach (...). A *Szibill* szövegkönyve és a közelmúlt operettjeinek szövegkönyve között oly nagy a különbség, hogy a publikum kétségkívül megérzi, mit vétettek eddig türelme és jó ízlése ellen. Szibill (...) maga az örök titokzatos Asszony, aki végre nem elomló mézeskalács figura, hanem élő és

érző emberi lény. Ilyet sem láttak eddig az operettszínpadon, légies, könnyed, sőt elbájoló, (...) de nem afféle tedd ide, tedd oda viaszfigura, ő itt kezdeményező, harcoló fél, aki ha kell, ravaszsággal, furfanggal menti meg a számára kedves férfit, miközben alaposan felfordítja az álmos orosz kormányzóság mindennapi életét.[18]

Az operettet Aradon július hetedikén mutatták be. Zenéje csodaszép, hangszerelése remek, a librettó érdekes, színes, fordulatos, nincs benne frivol, útszéli hang – dicsérte az aradi kritikus. A címszerepet káprázatos toalettjében Pataki Vilma játszotta, elegáns volt, játéka átgondolt, és gyönyörűen énekelt. Ocskay remekelt Petrovként, Rontay Boriska (Charlotte) és Győző (Poire impresszárió) remekül énekeltek és táncoltak. A rendező, Polgár és a karmester, Tilger szintén osztoztak a sikerben. (Arad és Vidéke, július. 8.) Az operett szinte egész hónapban műsoron volt, július 22-én Rátkai Márton is vendégszerepelt benne. „Zsúfolt ház, harsogó tapsok, ez a képe az eddigi *Szibill* előadásoknak – írta később a kritikus – a közönség valami csodás érdeklődéssel hallgatja a pompás muzsikát, amelynek minden száma valóságos sláger, s nézi a táncokat, amelyek plasztikusak, szépek, úgy, hogy minden táncot kétszer-háromszor megismételtetett a publikum".

A nyári szezon július 23-án 40 előadás után *A cilinder* című bohózattal zárult, ezt követően a társulat Hódmezővásárhelyre utazott a szokásos turnéra. Itt érte őket július 28-án a háború kitörésének híre. Megkezdődött a mozgósítás. „A temesvári 7. hadtestet is mozgósították, ehhez tartoztak az Aradon állomásozó gyalogezredek – írja Károly Sándor. Tábori szürke egyenruhákkal teltek meg az aradi utcák, a katonai zenekar reggeltől estig játszotta a Radeczky-marsot. (...) A részleges mozgósítással együtt megérkezett Ferenc József császár és király felhívása „népeimhez", amelyben szabatos mondatokban közölte hűséges alattvalóival, hogy mindent meggondolt és megfontolt, fájó szívvel üzent hadat az ősi ellenségnek, és elvárja népeitől, hogy teljesítsék kötelességüket. A kiáltványhoz szép kép is volt mellékelve, amelyben az agg uralkodó az asztalnál ülve, fejét a tenyerébe hajtva csendesen imádkozik a győzelemért.[19] A társulat sem folytathatta a nyári kiszállás programját, és szinte egy hónappal hamarabb, mint máskor, augusztus 2-án tértek haza Aradra. (A város a betegsegélyező alapból juttatott nekik 1500 korona támogatást.)

Jegyzetek

1. Részletesebben a darabról és az aradi előadásokról Amszt I. 314. old.
2. Hegedűs Géza ismertetője Rákosi Viktorról (MEK)
3. Mály Gerő adatai: Ujj János, Arad megye neves szülöttei 133. old.; Nagy Dániel adatai a Romániai magyar irodalmi lexikon negyedik k. 21–23. old.; Juronics Tamás Kossuth díjas táncművész, koreográfus, a szegedi Kortárs Balett művészeti vezetője.
4. Mszt II. 561. old.

5. Bános, i.m. 213–215. old.
6. Gajdó Tamás, A Thália Társaság követői. Mszt II. 645–649. old.
7. Mszt II. 648. old.
8. Mszt II. 647–649. old.
9. Mszl 329. old.
10. Polgár Sándor életrajzát 30 éves színészi jubileumáról szóló tudósítás az Amszt I. k. 321. old., életrajzának forrása: Ar. és Vid. 1905. szept. 10., valamint 1913. ápr. 6.
11. Mszt II. 572. old.
12. A Színügyi Bizottság akkori tagjai többek között: Varjassy Lajos polgármester, Lőcs Rezső, Kádár Kálmán, Kabdebó Lóránt, Reicher Károly.
13. Ujj János, Arad építészeti emlékei. Nagyvárad, 2008. 85. old.
14. Bános, i.m. 217–218. old.
15. Jordáky Lajos, Az erdélyi némafilmgyártás története 1903–1930. Buk., 1980. 127. old. Az 1913-as filmezésről a Szövétnek 2013. júniusi számában jelent meg részletesebb tájékoztató (Piroska Katalin, A mozikirály, egy érdekes filmszkeccs száz évvel ezelőttről).
16. Lizica Mihuţ, Mişcarea teatrală arădeană pînă la înfăptuirea Marii Uniri. Buc., 1989. 90–96. old.; Ar. Közl., 1913. okt. 26–31.
17. Károly S., i.m. 251. old.
18. Bános, i.m. 226–227. old.
19. Károly S., i.m. 256. old.

NYÁRI SZINHÁZ.

Aradon, 1914. évi julius 11-én szombaton

Fényes kiállítással

Szibill

Nagy operette 3 felvonásban. Irták: Bródy Miksa és Marton Ferenc. Zenéjét szerezte: Jakobi Viktor. Karmagyr: Tiger Árpád. Rendezi: Polgár Sándor.

Személyek.

Hétfőn VENDREY FERENCZ fellépte A PÁHOLY (Szabadtéri mivészet)

A perzsaszőnyeg díszletek SCHWARTZ ZSIGMOND szőnyegáruházából valók.

Esti pénztárnyitás a Nyári Színházban ½8 órakor. Az előadás kezdete 8 órakor.

Holnap, vasárnap julius 12-én két előadás.

Délután fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal:

Matyó lakodalom

Este 8 órakor rendes helyárakkal:

SZIBILL

Helyek megrendelése

Helyárak

A háború kitörésétől Trianonig
(1914–1920)
A háborús esztendők (1914–1918)

A Szerbia ellen kibontakozó hisztériakeltés jó ürügy volt a háború kirobbantásához, a júliusi ultimátum és a hadüzenet után pedig nyilvánvalóvá vált, hogy Vilmos császár jóslata a háború gyors befejezéséről csak hamis illúzió („mire lehullanak a falevelek, a katonáink győztesen hazatérnek"). A színház világának nyomasztó problémája ebben az időben, hogy van-e létjogosultsága a szórakozásnak, s ebből következően a színjátszásnak a világégés közepette.

„Szinte restellek beszélni arról – nyilatkozta Lengyel Menyhért –, hogy a rémséget, melyben a világ vonaglik (...), úgy megszokták, hogy a színházi lárma ismét hallható lett. Furcsa az élet felületessége: minden gondolatnak és cselekedetnek csak egy cél felé kellene irányulni, hogy a világot a rettenetes helyzetéből kihúzzák, nem volna szabad mást leírni, csak ami erről szól, mert hogyan lehet egy pillanatra elfelejteni, hogy mi történik kinn a fagyos lövészárkokban, ahol emberek vadásznak egymásra. A furcsa valóság az, hogy az élet úgy zajlik tovább, sőt még jobban, mint máskor, a színházak teli vannak, és a derék írók tolla is szorgalmasan serceg. Nekem is dolgoznom kell, ez a mesterségem.[1]

Játszaniuk kellett a színházaknak is, hogy a személyzetnek jövedelme legyen. A gazdasági élet pangása már a háború kitörése előtt nehéz helyzetbe hozta a teátrumokat, legtöbbjük pénzügyi mérlege siralmas volt, nem egy vidéki teátrum jelentett csődöt. Az Országos Színészegyesület is szorgalmazta a színházak működtetését, és az augusztus 27-i ülésén az igazgatóknak (a kultuszminiszter jóváhagyásával) a konzorcionális szerveződési formát javasolta. Ez azt jelentette, hogy a direktor az intézmény művezetője lesz, anyagilag nem felel a színházért, a gazdasági ügyek intézését pedig átadja a tagoknak, akik ezt követően nem fix gázsiért dolgoznak, hanem meghatározott százalékban osztoznak a jövedelmen. Mivel a színházak bevétele folyamatosan csökkent,

ez legtöbbjüknek kevesebb havi pénzt jelentett, de megadta a lehetőséget arra, hogy rosszabb anyagi körülmények között ugyan, de működhessenek. A fővárosi Király és Magyar Színház közös igazgatója, Beöthy László is arra kényszerült, hogy így működtesse társulatait.[2]

Aradon is színházi konzorcium jött létre (Szendrey művezető lett). Az idény „előzetese" 1914. szeptember 20-án jelent meg az Arad és Vidékében: „Az évad megnyitása október 3-án lesz – a háborús viszonyokra való tekintettel a színházat maga a társulat nyitja meg. Konzorcionális alapon kezdődik meg a színházi idény, ennek célja az, hogy az aradi színészek egzisztenciáját, megélhetését úgy-ahogy biztosítsa."

Új tagokkal is ki kellett egészíteni a társulatot, mert az két jó színésszel (Beregi Sándorral, Kesztler Edével) lett szegényebb, a főszezon végén is elszerződtek néhányan, a hadköteles férfiakat pedig besorozták. Ez utóbbiak közé tartozott a színészeti főiskolán frissen végzett Cziglán István, aki még a háború előtt, 1914 májusában jelentkezett be az aradi társulathoz. Csak néhány hónap jutott neki a színész-életből, a háború kitörése után rövid ideig az aradi várban teljesített szolgálatot, majd kikerült a frontra, és egyike lett a világháború aradi színészáldozatainak, 1915 szeptemberében esett el az olasz fronton.[3] Ugyancsak katona lett az aradi születésű Földessy Mihály**,** akit tenorénekesnek vettek fel, de ő sem próbálhatta ki a tehetségét sokáig, hamar besorozták. A színésztársadalom férfi tagjai országos viszonylatban is meghozták a maguk áldozatát. Az 1917-ben (a hosszú szünet után) újra összehívott Színészegyesület közgyűlésén hangzott el, hogy a férfiszínészek 63%-a teljesít vagy teljesített katonai szolgálatot. (Függetlenség, 1917. október 6.)

Az új tagok között volt Kiss Miklós (1882–1918), akit a drámai hős szerepkörére szerződtettek. Ő húszévesen, 1902-ben lett színész, és ezt követően eléggé hányatott élete volt, különböző társulatokhoz szegődve szinte az egész történelmi Magyarország területén játszott (Szatmár, Eperjes, Pécs, Nagykanizsa, Újvidék, Kecskemét stb.), Aradról az 1914/15-ös évad végén távozott, majd 1916 szeptemberétől újra itt töltött egy évadot. Ezután Szatmárra szerződött, s itt 1918. február 25-én önkezével vetett véget életének. Az Arad és Vidéke tájékoztatása szerint alkoholizmusa, s az ezzel együtt járó megromlott egészségi állapota vitte az öngyilkosságba. (Arad és Vidéke, 1918. február. 28.)

A színésznők sora az alig 17 éves Borosnyai Kató naivával és Fülöp Irmával bővült, mint állandó vendég gyakran fellépett Diósy Nusi, illetve januártól jött Kiss Miklósné (K. Pongrácz Mária) énekesnő. Ugyancsak az évad folyamán szerződött ide Ács Mihály és Kertész Dezső, ez utóbbi a világhírű filmrendező, Kertész Mihály öccse 1921-ig játszott Aradon, akkor ment a bátyja után Bécsbe, a Sacha filmgyárhoz.[4]

Az **1914/15**-ös színházi évadban 210 előadásra hirdettek bérletet a szokásos 70-70-70 előadásra szóló A-B-C bérlettel. (A hirdetésben szerepelt, hogy a vendégszereplések felemelt jegyárai a bérletesekre nem vonatkoznak).

A sajátos „háborús" évadkezdésről a helyi színházi lap, az Aradi Élet október 3-i száma így ír:

„(...) A színház kívülről most is olyan rozoga, mint volt, azt a háború sem tudja jobban megviselni. Belül a székek most is oly lyukasak, mintha srapnel járta volna keresztül. Gonda Laci bátyánk éppen úgy ül a pénztárban, mint annak előtte. Csak a hangulat más, lelkes hazafias. Itt vannak az új tagok. (…) És a többiek? Barics Gyula sebesültkórházban van, Ocskay a harctéren, Cziglay önkéntes Aradon." A lap következő száma újabb „háborús hírt" közöl: október 10-én a 33-as katonák zászlaját az Aradi Nemzeti Színház részéről Kiss Miklós színész vette át.

A korhangulatnak megfelelően az első hónapban színre kerülő művek nagy része felfokozottan háború- és monarchiapárti, így volt ez az egész országban. A színészek abban bizakodtak, hogy a hazafias lelkesedés majd mozgásba hozza a színház gépezetét, a hazafias és harcra buzdító alkalmi darabok behozzák a közönséget a színházba, és ezzel biztosítani tudják megélhetésüket.[5]

Az évadot október 3-án kezdték, erről az Arad és Vidéke másnap közölt részletes tájékoztatást. A program ünnepélyes zenekari nyitánnyal kezdődött, amely után Janovics Jenő lírai hangú prológusa következett. „A fegyverek zajában elhallgatnak a múzsák, de a magyar színpad múzsája, ha riadt arccal, bátorítást esdő pillantással is, megragadja a maga lobogóját, hogy nemes hivatását, a kishitűek bátorítását, a csüggedők felemelését a művészet örökszép, örökkön hatásos eszközeivel teljesítse" – mondta többek között a kolozsvári színház neves igazgatója, majd a Hódolat a királynak és Hódolat Vilmos császárnak című némaképek következtek. Ezután jött a háborúra lelkesítő, (a kritika szerint) „gyönyörű hazafias tárgyú, hét képből álló alkalmi mű", Hegedűs Gyula és Faragó Jenő alkotása, a *Mindnyájunknak el kell menni*. Ennek cselekménye egy kis faluban kezdődik, melynek lakói a hírre, hogy „a rác, meg a muszka fejünkre gyújtotta a hazát", önfeláldozó lelkesedéssel vállalják a haza megsegítését. Az egyik Apóka (így szerepel a szereposztásban) lelkesen kiáltja, hogy „éljen a háború", és indul a városba „mindenét odaadni a királynak, a hazának." A falu szatócsa, Reich Manó azt mondja: „megyek én is, ha fegyverbe szólít a mi drága, öreg királyunk." A rossz fiú is megjelenik, és a háború következményeként „nyomort és szenvedést jósol", ám megtérítik, mire letépi addig viselt vörös szalagját, és megcsókolja a zászlót.

Az események aztán különböző színhelyeken gyorsan peregnek, többek között halált kiáltanak egy „áruló" szerb pópára, majd egy orosz kémnőre, megmentik a lengyel zsidókat, és sorra nyerik a csatákat (szerb határ, Oroszország, Franciaország), közben a szereplők (Pataki Vilma, Hampel Ilonka, Győző Alfréd) harcra mozgósító magyar dalokat énekelnek. Sokat mondóak a képek címei: *A szerb pópa*;*És lőn világosság; Utolsó tánc; Végzetes csalódás*. Az utolsó kép (*Világbéke)* a naiv bizakodás mintapéldánya: az utódok 50 évvel később, 1964-

ben a Magyar Nemzeti Múzeumban augusztus 18-án, Ferenc József születésnapján a magyar tulajdonba került szerb és orosz cári koronát nézegetik a diadalmas háború emlékkiállításán.

A látványos produkciót Delli Lajos rendezte, és fellépett benne szinte az egész társulat. (A darabot olvasva a mai ember azt képzelné, hogy a mű a háborús idők paródiája, pedig ez a maga korában naivan és túlzóan ugyan, de háborús idők első hónapjainak optimista közhangulatát mutatta.)

Delli Lajos

Hasonló jellegű az október tizedikén és tizenegyedikén színpadra kerülő két alkalmi darab Delli Lajos rendezésében, Heltai Jenő *Akik itthon maradtak* című egyfelvonásosa és Pásztor Árpád rendelésre írt látványos játéka, a *Ferenc József azt üzente* (ez volt műsoron szeptember elején Beöthy László színházában is). Ez utóbbi jól tükrözte a korszak szemléletének furcsa kettősségét, amelyben a negyvennyolcas hagyományok és Kossuth szellemi öröksége jól megfért a „koronás gyilkosból" Ferenc Jóskává „szelídült" uralkodó iránti hűséggel. A mű első jelenetében az öreg 48-as honvéd, Kovács Gyurka (alakítója Kis Miklós) szinte varázsütésre megfiatalodik, és beáll Ferenc József seregébe (a részkép címe *Sorakozóra hívnak, valami készül a világban*). A második képben a családjuktól búcsúzó lelkes hadba vonulókat láthatta a közönség, miközben az átalakított Kossuth-nóta szólt az uralkodót éltető új szöveggel. *(Ferenc József azt üzente, elfogyott a regimentje.)* Az ötödik jelenet a győzelmet győzelemre halmozó német vezérkar munkájába adott betekintést (*A vezérkar diadala, hódolat az uralkodónak*).[6] Jelszó jellegű közhelyek a többi fejezetcímek is: *Isten veled szerelem, most első a haza; A hazaáruló méltó büntetése; A táborban*.

Október 15–16–17-én Gábor Andor *Előre* című hat képből álló zenés háborús életképét játszották, 20-án mutatták be Sas Ede *Mihály pópa lánya* című drámáját, amely a színlap szerint „igaz történet a háborúról."A cselekmény Bukovinában játszódik, egy Husyatin nevű faluban, témája az orosz–magyar ellentét. A mű azzal kezdődik, hogy a pópa (megformálója Várnay), aki a pán-

szláv eszme híve, istentiszteletre hívja a magyar vitézeket a templomba, de a magyarok oldalán álló cseléd figyelmezteti őket, hogy az oroszok lőni fogják az épületet. Az eseményeket bonyolítja, hogy a pópa lánya, Mileva (alakítója Kesztlerné) és a magyar főhadnagy (megformálója Kiss Miklós) egymásba szeretnek. A történet természetesen – a háborús propaganda szellemében – a magyar vitézek diadalával végződik.

Huszonkettedikén Mérey Adolf – Béldy Izidor *Vörös ördögök* című nagyoperettje következett „hét képben a háborús életből," zenéjét Gajáry István szerezte. Az alcímek itt is sokat mondóak: *A vörös ördögök (mitrovicai tánc); Megfizettem Világosért; Vive le Kaiser;* zárókép*: Magyarország nem volt, hanem lesz (apoteózis az egész személyzet közreműködésével).*

Október végén Géczy István *Hortobágyi legények* című zenés alkalmi darabját láthatták az aradiak, melynek műfaji megjelölése a színlap szerint „látványos népszínmű a mostani időkből", s az első képének címe:„kiütött a háború." Ugyancsak háborús témájú Karinthy *Mese egy közlegényről* című, január 13-án és 14-én bemutatott énekes színjátéka, amelyet Horváth Kálmán moziszkeccs társulata mutatott be „színpadon és vásznon." Háborús témájú a február végén színre került Hajó Sándor-vígjáték, a *Délibáb utca 7*, amelyet a Nyugat egyik kritikusa „bús mosolyú komédiának" nevezett. Ez viszonylag sikeres Aradon, hét alkalommal játszották. A történet főhőse egy sebesült katona, akit két fiatal úri hölgy csupa jó szándékból kis híján „halálra ápol."A drámában a telt házas bemutatón Harmath Józsa játszotta a főszerepet, Böskét Borosnyai Kató alakította, aki a fiatalság bájával, melegségével hódított, a tartalékos hadnagy pedig Kertész Dezső. A kritikus még a kapitányt játszó Delli Lajost dicséri. (Arad és Vidéke, február 26.) Áprilisban a darab főszerepét Gombaszögi Ella (Frida húga) alakította, akit most láthattak színpadon először a helyiek. A fiatal művésznő emellett még *A Tündérlaki lányok* Sárikájának szerepében lépett fel, ebben naivaként sem „naiváskodott", természetes melegséggel játszott. (Arad és Vidéke, április 15–16.)

A március 15-i ünnepségek alkalmával is aktuális témát feldolgozó mű került színre, Tompa Kálmán színész-igazgató ötfelvonásos alkalmi játéka, az *Oroszok Máramarosban.* A történet „a muszkák" 1914. szeptemberi máramarosi betöréséről szól, főszereplője Kerekes Márton, aki a lakosság élén indul kiverni Szigetből a hódítókat. Ez sikerül is, de Kerekes hősi halált hal, a darab végén a város polgármestere megrendülve búcsúztatja, őt nevezi az utolsó negyvennyolcas honvédnek. A darab képei:*Jönnek a muszkák; A visszatért; Az áruló* (Ebben egy zsidó fiúról van szó/alakítója Kertész Dezső/, akit árulónak hisznek, de kiderül az ártatlansága.)*; Pünkösdi királyok; A magyar hazánk.* A bemutatón a magyar papot Ilosvay, az esperest a szerző, Tompa Kálmán játszotta, aki erre az alkalomra lejött Aradra. (A színész 1893 és 1898 között Leszkay társulatának népszerű tagja volt.) A dráma előtt március 14-én Tompa Kálmán: A bécsi Burgban, 15-én Zborai Aladár: Új március című alkalmi verse hangzott el.

A repertoárban ezek mellett olyan régi művek is megjelentek, amelyek címében vagy az utólag odabiggyesztett alcímében van utalás a katonákra, a háborúra. Legjellemzőbb, hogy Vahot Imre 1850-ben írt, agyonjátszott *Huszárcsíny* című népszínművét újra elővették, és énekes, katonai népszínmű alcímmel kezdték újra játszani. Emellett október hatodikán a szokásos díszelőadáson az *1848 – Hadak útja,* hetedikén a *Takarodó*; nyolcadikán a *Katonadolog,* majd Kálmán Imre *Az obsitos* című operettjét tűzték műsorra. A hazafias darabok rendszerint két-három előadást értek meg, mert a nézők nem lelkesedtek túlságosan értük, egyedül a *Vörös ördögök* című Gajáry-operett lett az egész évben játszott repertoár darab, az év végéig 10-szer került színre

A harcról, háborúról szóló, de nem közvetlenül az első világháború eseményeihez kapcsolódó művek között újdonság november 13-án a *Jönnek a németek* című zenés játék, amely az 1870-es francia–német harcok idején játszódik. Ebben az egymással „harcban álló" felek kerülnek össze a márki kastélyába, azaz francia grófkisasszonyok: Adrienne, megformálója Kápolnay, és Clementine, Borosnyai Kató alakításában, valamint a bevonuló német ulánus tisztek (a kapitány Kiss Miklós, a hadnagy Járay Sándor). A történet végére természetesen az „ellenséges" fiatalok egymásba szeretnek. A helyi kritikus szerint a darab mondanivalója: „a háború borzalmai és eltorzult értékrendje között is a legnagyobb érték az ember". A vígjátékot jó stílusú előadásban mutatta be a társulat, ezt a közönség gyakori nyíltszíni tapssal jutalmazta. (Arad és Vidéke, november. 14.)

Kevés néző előtt került színre 1915. január 7-én a Vígszínházból átvett vígjáték, a *Fészek a viharban*, amelynek eseményei a lengyel–orosz háború idején zajlanak. A főszereplők a „két melegszívű ember", a lengyel grófnő (alakítója Kápolnay Juliska) és az orosz Pavel őrnagy (játssza Kiss Miklós) a történet folyamán egymásba szeretnek, szövegük szép lett volna, de a színészek nem készültek fel eléggé: „kár, hogy nagyon is rászorultak a súgóra." Várnay viszont tökéletesen alakította az öreg zsidót. A darabban „a háború minden borzalma a boldogság utáni vágy szimfóniájában csendült ki – foglalta össze a mű lényegét a helyi kritika.

Az aktuális eseményekhez nem köthető újdonságok közül lényegében egy az értékesebb, a *Hit és haza* című parasztdráma, mely a másként gondolkodók tragikus sorsát rajzolja meg, sokat sejtető alcímmel (*Egy nép tragédiája)*. Az erőteljes képi nyelven írt történet a német vallásháború korát idézi, szereplői nyelvjárásban beszélő, földjükhöz és hitükhöz életük árán is ragaszkodó paraszthősök. A szerző, Karl Schönherr az osztrák irodalomnak a maga korában általánosan elismert orvos-írója, akit minden lehetséges otthoni díjjal kitüntettek. Ezt a darabját az 1910-es ősbemutató után gyors egymásutánban 285 hazai és külföldi színház tűzte műsorára, köztük a budapesti Vígszínház is.[7] A magyar közönség (a kritikusokkal együtt) azonban nem fogadta kitörő lelkesedéssel, Kosztolányi Dezső így ír róla: „A szerző tiroli parasztjai kegyetlenek

és durvák, a fogukkal és a körmükkel ragaszkodnak a földhöz. Schönherr parasztgyilkosság nélkül alig írt még drámát. Legkedvesebb festéke a vér (...). Ezúttal egy szűk keretbe akarta összeszorítani tragédiáját egy népnek, amelyet keserű alternatíva elé állítanak, hogy válasszon a hite és a hazája között. A dráma azonban nem sikerült. Úgy érezzük, hogy egy jól megírt eposzt vagy egy izgalmas történelmi könyvet olvasunk. Csak néhány remek parasztalakot kapunk, pár részletdrámát, egy sikerült középkori miliőrajzot, az összecsattanó jeleneteken túl azonban semmit, ami fölemelné a cselekményt, és egységessé tenné az érzéseinket. Schönherr elsőrendű fotográfus, de nem alkotó".[8]

Aradon a drámát 1915. január 27-én mutatták be. A történetből hiányzik az előbbre jutás lehetősége – vélekedik róla a helyi kritikus –, Schönherr parasztjaira csak mérhetetlen szenvedést hozott a ragaszkodás az evangélium tiszta szavához. Az előadás azonban, amelyre „a társulat nemes törekvéssel készült", jól sikerült. Az öreg Rott tragikus alakját Várnay alakította megrázó erővel, a fiatal Rott nemes és meleg egyénisége Kiss Miklós alakításában talált őszinte tolmácsolásra, a hitehagyott paraszt rettegő vergődését Polgár tárta fel reális értékkel. A császár emberét, a vallási őrjöngőt és a kegyetlen fekete lovast Barics játszotta, mindhármat egyformán művésziesen. (Arad és Vidéke, január 28.) A közönséget azonban nem csábította színházba a tragikus eseménysor, a darabot kisszámú néző előtt mindössze kétszer adták.

Ugyancsak kétszer került színre december közepén Sabatino *A csúnya ember* című vígjátéka, a kritikus a főszerepet játszó Szendreyt dicséri, aki brillírozott a szellemes, célratörő Fernande alakításában. Ebben forró volt és cinikus, ravasz és oktalan, egészen olyan, mint amilyennek kellett lennie, ezért volt hihető, bár nem maszkírozta magát „csúnyára". A kikapós asszonyt Kiss Mariska formálta meg, kedves és illúziókeltő volt, a többiek, Delli, Várnay, Asztalos Mici jó keretet alkottak hozzájuk. (Arad és Vidéke, december 11.)

Női divatcikkekkel kereskedő, pénzügyi bonyodalmakba keveredő amerikai cégtársak a szereplői a *Polák és Wolák* című vígjátéknak, amely február 18-án került színre, benne a két „jóízű" főalakot a faji vonások finom kiemelésével Várnay és Polgár minden túlzástól mentesen, remekül ábrázolta. Mellettük az alapos megfigyelésen alapuló, pompásan megrajzolt mellékalakok sorát a többi színész is jól ábrázolta, a kritikus a kosztümtervezőt megformáló Kiss Mariska alakítását dicséri. (Arad és Vidéke, február 19.)

A január közepén bemutatott, izgalmasnak hirdetett német detektívdráma, a *Ki volt?* csak egyszer került színre. Üres ház előtt játszották Orbók Loránd naiv, érzelmes vígjátékát, a *Tündér*t is.

A december elsején színre vitt *A gépírókisasszony* című vígjáték Delli rendezésében megbukott, bár Pesten kasszasiker volt. Az ok a rendezésben keresendő, valamint a rosszul kiválasztott főszereplőkben, például Fülöp Irmának se temperamentuma, se fantáziája nem volt Klári szerepéhez. Nem volt szeren-

csés az sem, hogy az epizódfigurákat kóristák játszották. Viszonylagosan jó volt Margit szerepében Harmath Józsa. (Arad és Vidéke, december 2.)

Ezek mellett az évad folyamán természetesen a „háborús láz" ellenére már a szezon elejétől játszották az előző évek „begyakorolt" műveit is, az itt megforduló szépszámú vendégművészt rendszerint ezekben láthatták a helyiek. Ezek közül november 19-én és 23-án Delli Lajos rendezésében *Az ember tragédiája* került színpadra kilenc képben: 1. Menny és a Paradicsom mellett; 2. Egyiptom; 3. Athén; 4. Róma; 5. Bizánc; 6. Prága, 7. Párizs; 8. London; 9. Jeges vidék és a Paradicsom mellett. (Eddig 12 képben játszották). Ádámot Kiss Miklós alakította; Éva – Kápolnay Juliska, Lucifer – Delli Lajos. A mű most sem veszített a népszerűségéből, telt ház előtt adták.

November 25-én *Az Ördög* került színre, melynek címszerepében Hegedűs Gyula három órára elfeledtette a színházat teljesen megtöltő közönséggel a világban zajló „véres színjátékot". „Briliáns ötletek fényes tűzijátékával kápráztatott el bennünket" – lelkesedett az Arad és Vidéke kritikusa (Jolán – L. Kiss Mariska). A fővárosi művész november 16-án és 24-én a *Timár Lizá*ból alakította hitelesen az apát, a „búzaügynökből milliomossá vált, borotvaéles eszű pénzmágnást, akinek mindene a pénz, de oltárképe a lánya". Méltó partnere Harmath Józsa, aki kiemelte az elkényeztetett lány, Liza lelki deformáltságát, Kiss Miklós is közvetlenül, természetesen alakította az orvost, de ennek a cinizmusát nem hangsúlyozta eléggé. (Arad és Vidéke, november 25.) A *Timár Lizá*ban március végén Tanay Frigyes játszotta el a gróf szerepét, felruházva az alakot „érdekes egyéniségének, pompás színjátszó készségének mindent megnyerő vonásával." (Arad és Vidéke, 1915. március 25.)

December elején Jászai Mari és Komjáthy János, a temesvári direktor lépett fel a *Bánk bán*ban. Komjáthy Bánk szerepében megmutatta, hogy Katona nyelvezete „megőrzi eredetiségét, szépségét a természetes szó szilárd talpazatán is", nem kell feltétlenül koturnusos módon játszani. (A koturnusos előadásmód a korabeli szakzsargonban a klasszikus drámákra jellemző merev, pózolós játékstílust és hanghordozást jelentette.) Jászait az aradiak most csodálhatták először Gertrudis szerepében, játékát „erő, nagyság, fejedelmi méltóság" jellemezte. A művésznő másnap a *Nagymamá*ban az előadás előtt és a szünetben Petőfi-verseket mondott, szavalóként úgy lépett fel, „mint a hazaszeretet nemtője, s lelkesültségével a közönséget is magával ragadta. Forró hangulat uralkodott a színházban."(Arad és Vidéke, december 6.)

A nagy tragika májusban tért újra vissza, a *Lucretia Borgiá*ban a címszerepet, a *Stuart Mária*ban Erzsébetet, *Az aranyember*ben Teréza szerepét játszotta. Ez utóbbiról az Arad és Vidéke így ír: „Teréza kicsi szerep, de ahogy elmondta élete történetét, a szívünkbe markolt." Timárt Kiss Miklós, Krisztyán Tódort Delli, Tímeát Harmath Józsa, Noémit Borosnyai Kató alakította, akik méltó társai voltak a nagy Jászainak. (Arad és Vidéke, május 10.)

Újra műsorra tűzték a rég nem játszott *A vasgyáros*t, Derblay ezúttal Kiss Miklós volt, Claire – Kápolnay Juliska. Ugyanebben a szerepben december 18-án Márkus Emíliát csodálhatták a helyiek, a „szőke csoda" december 16-án *A kaméliás hölgy*ben, 17-én *A boszorkány* című Sardou-drámában szerepelt még, és „csodálatos volt." (A darabok műsorra tűzése nem volt egészen szabályos, az ellenséghez tartozó francia szerzők műveit nem volt ajánlatos játszani.)

Januárban a *II. Rákóczi Ferenc fogságá*t adták, márciusban újra színpadra vitték Herczeg Ferenc *Bizánc* című drámáját, ezúttal új szereplőkkel és új felfogásban, de ebben sok volt a rendezői hiba. Kiss Miklós Constantin szerepében túl szónokias volt, Szabó Mili mint Hermin pedig modoros. (Arad és Vidéke, március 14.)

Ebben a hónapban Gombaszögi Frida is jött két estére, 16-án a *Mandarin*-ban lépett fel**,** az anya szerepét játszotta, és hangban, arcban, mozdulatokban csodálatos színekkel festette meg a kétségbeesett, fiáért aggódó asszony alakját, aki minden áldozatot vállalna fia megmentésére. Várnay nyugalmában, fegyelmezettségében félelmetes *Mandarin* volt. (Arad és Vidéke, március. 17.) A március 17-én színre kerülő *A farkas*ban a művésznő Vilmát alakította, az ő Vilmája nagyon különbözött Novák Irén hajdani alakításától, ideges, hisztérikus asszonyt játszott, az álomképekben pedig úgy hangsúlyozott, és gesztusaival olyan alakot formált, mint aki félig-meddig kívülálló parancsnak engedelmeskedik. A „farkast" (Szabó Györgyöt) Kiss Miklós alakította, az „ötszínű" szerepben a főhadnagyot és a lakájt jól, az attasét már gyengébben, a művészt félrejátszott torzóban alakította.

Gombaszögi áprilisban a *Sárga liliom* és Földes Imre *Halló* című vígjátékának női főszerepét játszotta el. A kritikus különösen ez utóbbiban dicsérte: ragyogóan ábrázolta ezt az asszonyt, akinek alakjában csodálatosan keveredik az érzékiség és nőiesség, egyszerre őszinte és hazug, tiszta lelkű és romlott. Partnere, Kertész Dezső szintén jó alakítást nyújtott.„Kertész most fejlődik, gyorsan és jó irányba*"*. (Arad és Vidéke, április 30.)

Május 18-tól Varsányi Irén szerepelt (*Délibáb utca 7; A tanítónő; Pygmalion),* ugyanolyan sikerrel, mint az előző szezonban. Az őt illető dicsérő jelzők is hasonlóak: teremtő művész, minden alakítása egyformán igaz és tökéletes.

Műsorra tűzték még – többek között – a *Gyurkovics lányok*at, *A dolovai nábob leányá*t, *Az államtitkár*t Szendreyvel a főszerepben, és néhány kevésbé értékes bohózatot.

A május 24-ig tartó főszezon 269 előadásából (az első hónap alkalmi darabjaival együtt) 31 újdonság volt. (Ha ideszámítjuk a premiernek titulált népszínműveket, illetve a nagyon régi darabokat, amelyeket a tagoknak újra kellett tanulni, akkor több mint 40.) Operettet, zenés vígjátékot megközelítőleg 170-szer játszottak, népszínmű 12 este került színpadra, ebben rangos szereplők, például Jászai Mari vagy Berky Lili is fellépett néha. Bohózatok kb. 10 alkalom-

mal kerültek színre, ha mindezt levonjuk a bemutatott 269 előadásból, akkor a drámákra az évadban 80-85 este maradt,[9] s ilyenkor a közönség csak ritkán töltötte meg a nézőteret, de ez nemcsak a játszott darabokon múlott. Arad hátország ugyan, de a civil lakosság anyagi gondjai egyre növekedtek, sokuknak nem futotta színházjegyre, s így a színház amúgy is labilis gazdasági helyzete még bizonytalanabbá vált. Az intézmény pénzügyi „mérlegének" állását november 15-én az Arad és Vidékében Farkas Ferenc tárcája szemlélteti:

„A heti bevételek (1200 korona) és kiadások után 675 korona a tiszta haszon, ezt a személyzet létszámával, 80-nal osztva kiderül, hogy egy színészre átlagosan 8-9 korona jut, tehát a havi jövedelem nem éri el a 40 koronát. Ennyiből nem lehet megélni". A színészek kénytelenek segélyért a városhoz folyamodni, kapnak is némi anyagi juttatást, de a teátrum mint intézmény nem részesül semmiféle támogatásban.

A hivatalos szervek színház iránt jelentkező közönye nem országos jellegű: „Pozsony, Temesvár, Nagyvárad ma is el tudja tartani színészeit. Igaz, ott a város mint testület helyes érzékkel siet a veszélyeztetett színészek támogatására, valamennyi nagyobb állomáson a színházat ingyen fűtéssel, világítással, rendőri és tűzoltói díjak elengedésével, sőt egyes városokban mindezeken túl pénzbeli segélyekkel is támogatják. Az aradi ez ideig semmiféle segélyben nem részesült, pedig a konzorciumban működő színészek így is megtesznek mindent boldogulásuk érdekében. Például 30%-kal leszállították a helyárakat, jó műsorral, színvonalas előadással szolgálnak, ám a közönség érthetetlen módon közönyös. Nem érzi a bajt, hisz a színészek játszanak." A társulat minden eszközzel arra törekszik, hogy a nézőtér megteljen: 10 évvel ezelőtt évi 20-20 bemutató volt, ma már, hogy a nézőt becsalják, ez a szám (némi túlzással) megközelíti az 50-et. Nincs idő a felkészülésre, a darabok kidolgozására, gyorsan tanuló, „gyorsan értő" színészekre van szükség (mint hajdanán a vándorszínészek korában), s ez gyakran meg is látszik az előadások színvonalán. (Arad és Vidéke, november 15.) Az újság kritikáiban nyilván azért, hogy az amúgy is gyér látogatottság tovább ne romoljon, a fogyatékosságokról csak a nagyon kirívó esetekben esik szó.

A közönség főként kikapcsolódást keresett a színházban, szórakoztató darabokat akart látni, így az igények kielégítése céljából az újdonságoknak több mint a fele, azaz 16 az operett vagy zenés játék, de ezek közül mindössze három ért meg tíz előadást. December 12-től az évad végéig 10-szer adták a *Lengyelvér*t, a bécsi operett új képviselőjének, Oscar Nedbalnak a sikerdarabját Polgár rendezésében, Pataki Vilmával a főszerepben, az ő előadásában az operett legszebb dala az Ima a hazáért csodálatosan hangzott. (A Király Színház az operettet 1914. december 22-én vitte színre nagy sikerrel.)

Szilveszterkor mutatták be Gilbert *A mozitündér* című zenés művét a főbb szerepekben Pataki Vilmával, Hampel Ilonkával és a rendező Polgárral. A lát-

ványos operett januárban is műsoron maradt, ezt játszották újév első estéjén és a következő napokban, majd új szereposztással január 15-től.

Az előadókkal elégedett a kritika. Pataki Vilma mindig szépen énekel, emellett temperamentumos, finom, árnyalt játékával, valamint gyönyörű toalettjével arat zajos sikert. Hampel Ilonka nemcsak kitűnően iskolázott hangú énekesnő, hanem pompás táncosnő is. Mikor pedig Polgár, Győző vagy Járay volt a színpadon, „virult a kacaj, a jókedv" a nézőtéren. Nagyon jellemző azonban a színházi állapotokra, hogy az előadás „technikája" botrányos volt: „…Máskor is megtörtént, hogy a függöny felmondta a szolgálatot, vagy egy széktámla megindult otthagyva a széket, de ez estén az összes technikai trükk csődöt mondott. S ez a jogos bosszankodás hangját váltotta ki a nézőkből: a lift megbokrosodott, oldalt billent, oszlopokat döntött fel, komoly veszedelembe juttatva a színészeket, akik benne ültek. A keretében mozgó kép berzenkedve fogad szót, majd lepottyan a falról. A forgó dívány kínlódik, s a rajta ülő színészek, Pataki Vilma, Polgár, Járay vele együtt kínlódnak. Tönkremegy az egész hatás. Hát ez egyszerűen nemtörődömség, felületesség, oly fokú fumigálása a közönségnek, amit a konzorciumos és jóakaró támogatásra érdemes színtársulattal szemben sem hagyhatunk szó nélkül. Tessék felkészülni a premierre. Tartsunk próbát a holt tárgyak működéséből is. Ahhoz, hogy ezek a botrányforrások jól működjenek, nem kell költség, csak több hozzáértés." (Arad és Vidéke, 1915. január 3.)

A legnagyobb közönségsiker a *Zsuzsi kisasszony*, az a Kálmán-operett, amelynek kivételesen Pesten, a Vígszínházban volt az ősbemutatója, és az eredeti szövegkönyv is magyarul készült, ennek írója Martos Ferenc. Az események színhelye egy hazai kisváros, szereplői nem „királyok, hercegek, grófok", mint a többi operettnek, hanem hétköznapi emberek. A zenéje dallamos, ám sok minden emlékeztet belőle a zeneszerző előző műveire (egy-két kritikus kajánul meg is jegyezte, hogy ebben „sokat merített saját tiszta művészetéből").

Aradon először a szezonvéghez közel, 1915. április 16-án került színre, és a nyári szezon végéig 14-szer játszották. A helyi értékelő szerint a librettó gyenge, nincsenek igazi személyiségek. A címszereplő Pataki Vilma csak énekelte a szép dalokat, mert játszani nem volt mit. Győző sem tudta élővé formálni Zsuzsika csábítóját, Falsettit, a híres énekest, aki a szövegkönyv szerint valamikor itt helyben volt suszterinas. A közönség azonban jól mulatott, zsúfolt ház volt, és nemcsak a premieren. A címszerepet május elején Diósy Nusi, majd júniusban Horváth Mici is eljátszotta. (A darab Miss Sprintigme címmel Amerikában is nagy sikert aratott.)

Öt előadást ért meg az 1915. január 9-én bemutatott, „csibészoperettnek" titulált *Szölke Pepi*, melynek zenéjét a század elejének igen népszerű magyarnóta szerzője, Sas Náci (eredeti nevén Adler Miklós) állította össze. A szellemesen megírt darab a pesti fiatal „vagányok" életét vitte színpadra, benne a kacagtató

jelenetek szinte kergetik egymást. Minden szereplő a legjobb tudásával iparkodott a nagy siker részesévé lenni. A címszerepet Győző Alfréd játszotta, és „valóságos kabinetalakításban mutatta be a pesti csibészek típusait. (…) Pataki Vilma a kedvesen előadott kupléval, remek táncaival és fényes toalettjével aratott nagy sikert." (Arad és Vidéke, január 10.)

Május közepén került színre Polgár rendezésében a *Piros ruhás hölgy* című operett, amelynek zenéje (a kritikus szerint) közel áll az operához. A zeneszerző Robert Winterberg a hangszerelést Lehártól tanulta, de melódiái, a ritmus tagolása egyéni, a zenés mű inkább vígopera, jóval több igényt támaszt az énekesekkel szemben, mint egy operett. Pataki Vilma remek hangjával megszerettette a nézőkkel a szép melódiákat, játéka színes, kifejező volt, toalettjei gazdagok, ízlésesek. Járay drámai erővel játszott és énekelt, Barics az újszerű dalokkal ért el sikereket. Győző és Polgár a szerző diktálta finom komikum határait nem lépte túl olcsó komédiázással. Csak a fiatal, most bemutatkozó énekesnő, Szabó Mili a maga kicsi hangjával nem tudott a szerepéhez felnőni. A rendezés jó volt, a díszletezés pedig a megszokottnál gondosabb. A zenekar az adott lehetőségekhez képest elfogadható volt, nem rendelkeztek tudniillik a magasabb szintű zenéhez szükséges hangszerekkel. (Arad és Vidéke, május 12.)

A zenésjáték-újdonságok közül telt ház és sok taps fogadja a márciusban bemutatott *Helén*t. Ennek szövegkönyvét Martos Ferenc a régi Hans Olden-dráma, a *Hivatalos feleség* alapján állította össze, ez a modernizált változat 1914 májusában Oroszországban játszódik. A címszereplő, az arisztokrata orosz hölgy Pataki Vilma volt, aki nemcsak szépen énekelt, de meglepően jól is alakította a prózaszerepet, az előkelő rendőrfőnököt Várnay, a szoknyavadász komikus szerepét Győző, a nevelőnőt Borosnyai Kató játszotta. A szerelmes, féltékeny férjet Barics formálta meg, ő május végén ezzel a szereppel búcsúzott a közönségtől. Hosszas gyógykezelésre vonult el, hogy egészségét helyreállítsa. A népszerű színész 1914 őszén tért haza sebesülten a frontról, de október 27-én már fellépett a *Tatárjárás*ban. **(**Arad és Vidéke, 1915. március 6., május 20.)

Elfogadható értékű még a *Cserebogár* című Eysler-operett. (Gábor Andor magyarításában.) A többi zenés művet igen gyengének minősíti a kritika: az *Éjfélkor, 12-től 1-ig* című zenés vígjáték „kedves zenéjét Valter Goetze szerezte (...), a szöveg Mérey átdolgozása, aki a legtermékenyebb librettógyártó, és két kézzel szórja a nívótlanság gombáit. A közönség azonban jól mulatott, kivált a legmagasabb régiókban, a karzaton, ahol a rég nem hallott színházi klakk (a felbérelt tapsológárda) jól működött. Zajos est volt, teli házzal." (Arad és Vidéke, február 13.) Még alacsonyabb színvonalú a február 27-én bemutatott *Katica* című zenés darab (szöveg Szomory Emil, zene Gajáry István), legalábbis az aradi kritikus szerint: „A librettó szókincse útszéli és mosdatlan, kidolgozatlan, az ilyen darab nem érdemli meg a bemutatót. A színészek a jobb ügyhöz méltó módon igyekeztek, és a közönség, amely a bemutatóra megtöltötte a

színházat, ezt sűrű tapssal jutalmazta. Szegények! Soha jobban rá nem szolgáltak! Megkínlódtak érte." (1915. február 28.)

A felsorolt újdonságok mellett műsoron tartották az előző évadok darabjait, elsősorban a magyar szerzők (Lehár, Kálmán, Jakobi, Szirmai) műveit, de színre került *A bőregér*, a *Corneville-i harangok*, a *Varázskeringő* is. A főszerepeket Pataki Vilma, Barics Gyula, Járay Sándor, Győző Alfréd, a táncos-szubrett szerepeket Rontay Boriska alakította, és rendszerint jó kritikát kaptak. Vendégénekes nem volt annyi, mint az előző évadban. Jöttek az egykori társulati tagok, Kállay Jolán, Zsigmondi Anna, Ladiszlay József, Diósy Nusi, akiket a közönség szeretettel fogadott. Ez utóbbi az előző évadban szerződött a Vígszínházhoz, és játékán, éneklésén, megjelenésén pozitív értelemben érződött a főváros hatása. Mint az előző évben, most is állandó vendég volt Komlóssy Emma.

Berky Lili

Először énekelt operettekben Aradon Rózsa S. Lajos az Operaházból (eddig egyszer volt Aradon, egy hangversenyen), most a *Rip von Winkle*ben és a *Corneville-i harangok*ban lépett fel. Az aradi nagyszínház szűk volt a hangjának, „nemes veretű énekes, aki a természet pazar ajándékát jól tudta hasznosítani, hangjával ünneppé avatta fellépése napjait" – méltatta őt (kissé dagályosan) az Arad és Vidéke –, a zsúfolt nézőtéren minden énekszám után felzúgott a taps. Meglepetéssel szolgált a zenekar, amely a helyi ezred nyolc tagjával kiegészülve tökéletesen élvezhetővé tette a zenét.

A Népoperától Berky Lili áprilisban és májusban jött le Aradra három illetve négy estére. Első alkalommal a *Mozitündér*ben, a *Kiskirályok*ban (A. Hermont operettje) és *A tolonc-*

ban énekelt, őszinte, póztalan játékával nagy sikert aratott, az *Éva*ban viszont küszködött az énekléssel, ez a szerep nem neki való – állapította meg a napilap. Májusban az operettek mellett *A papa kedvence* című bohózatban is szerepelt. „Ahány est, annyi alkalom Berky Lili sokoldalúságának felismerésére. Nála kedvesebb kokottot még nem láttunk *A papa kedvence*ben, aztán egész más arcát mutatta az erdők szabad lányaként *Az erdészlány*ban, tót fruskaként *A drótostót*ban, majd sikkes szobalányként a *Leányvásár*ban. Friss, kedves, új, minden alaknak megtalálja az ízét, lényegét, egyéniségének hódító bájával, művészetének finom fegyvertárával viszi sikerre az alakokat". (Arad és Vidéke, május 1.)

A város lakosságát ezalatt a háború gondjai nyomasztják. Egyre nehezebb beszerezni a napi élelmet, kenyérjegyet, lisztjegyet, zsírjegyet vezetnek be. Ellenőrzik az otthon tárolt élelmiszert, ha a megengedettnél többet találnak, elkobozzák. A vendéglők pluszkészletét elveszi a város. (Arról is cikkezik a sajtó, hogy a vendéglőkben nem szolgálnak fel tejet vagy tejszínt a kávéhoz sem.) Egyre nő az aradi származású hősi halottak száma (hosszú névsorok az újságokban), de a sajtóban győzelmekről harsognak. Ugyanakkor egyre több a hír a román ellenzék ellenséges megnyilvánulásairól. (Például Pop Csicsó /Cicio Pop/ agresszivitást sem nélkülöző cikkei, nyilatkozatai.) De az ezekben rejlő veszélytartalmat valahogy nem fogja fel még a sajtó sem.

A front mögötti háborús következmények egyike már megjelent Aradon, február közepén kitört a tífuszjárvány, rendelet szabályozta a fertőtlenítő eljárásokat a színház épületében is, de az előadások tovább folytak. És a mai ember elcsodálkozik, hogy volt hangulat színházba, moziba járni?! (Már négy mozi volt a városban /a mikelakai Király mozgóval együtt/, ezek bevételei a színházéval ellentétben, évről évre növekedtek.)

Ezek mellett, az újság háborús híreinek komor zuhatagában jól hatott egy-egy rövid tudósítás színházról, moziról, zsúrokról, jótékonysági előadásokról, vagy a Kölcsey-találkozókról, melyek a régi idők hangulatát hozták vissza az emberi lelkekbe, egy kis darabot a békeidőkből. Innen közelítve talán nem csoda, hogy Aradon a háború alatt több új színházi folyóirat, művészeti kiadvány jelent meg, többek között az Aradi Színházi Élet (1913–14); az Aradi Élet (1914–18); az Aradi Színház (1917); az Aradi Színpad (1918); a Szezon (1919). Egy kicsit menekülés volt ez a gondterhelt világból, annak számított egy-egy színházi vagy mozielőadás is, és kimondottan örömül szolgált, ha netán a nézők még színvonalas produkciót is kaptak.

A téli szezon május 24-én zárult a 269. előadással (*Lengyelvér,* főszereplők Polgár és Pataki). Az évad befejezése után a Fehérkereszt szálló nagytermében június 3-tól 6-ig a Medgyaszay-kabaré lépett fel, utána Gyárfás Dezső és együttese.

A nyári színház az eddig megszokott rend szerint egy hónap szünet után június 26-án nyitotta meg kapuit, ezúttal a *Zsuzsi kisasszonny*al. Újdonság július elsején *Az apja lánya* című francia vígjáték, amely „igénytelen, jelentéktelen

naiv színművecske", ebben a két főszerep csak akkor lehetett sikeres, ha a szöveg csak támpont, az adott keretet a színészek töltik ki élettel. Ez tökéletesen sikerült a lányt játszó Harmath Józsának és az apát alakító Hegedűs Gyulának, aki ez alkalommal négy estére jött le Aradra. *Az apja leánya* mellett a *Helén*ben és a *Mandarin*ban lépett fel. (Arad és Vidéke, 1915. július 2.) A kritikus a továbbiakban különösen ez utóbbiban dicséri: a címszerepben finom megfigyelésen alapuló, jó külső és belső jellemrajzot adott remek arcjátékával, beszédjének sajátos dallamával. Amit a szerepbe írtak, azt mind kihozta, még azt is, ami nem volt beleírva. Méltó partnere volt az anya szerepében Kápolnay Juliska és a mandarinlány megformálója, Borosnyai Kató. (Arad és Vidéke, július 10.)

Újdonság még Rényi Aladár új operettje, a *Tiszavirág*, amelynek tárgya egy francia asszony és egy magyar huszár szerelme, ez abban az időben, mikor a francia az ellenség, „rázós" téma, így a helyzetek „hazabeszélések" sorára adtak lehetőséget. A zenéje kellemes, bár sok volt benne a „reminiszcencia" (vagyis az „áthallás" más zenés művekből), minden felvonásra jutott egy-egy zenei csemege, de az igazi zenei élvezetet gátolta, hogy az új karmester, Lamberth Ferenc most ismerkedik a muzsikusaival. (Arad és Vidéke, 1915. július 9.) Az operettet öt alkalommal játszották.

A harmadik új darab a szezon végén, augusztus 6-án a *Vándorfecskék* (zene: Zerkovitz, szöveg: Mérey), amely (a kritikus szerint) annyira ízléstelen volt, hogy Várnay és Győző szégyellhetik, hogy vállalkoztak ezek elmondására, pedig a rendezői plajbász állítólag kihuzigálta a legdurvább ízléstelenségeket. Az ember gyanútlanul elmegy a színházba – méltatlankodik Farkas Ferenc –, elviszi a húgát, a lányát, és aztán szégyenkezik. A rendezőség a nagyobb konzorcionális osztalék fejében sem engedhet színpadra ilyen „züllött" darabokat. (Arad és Vidéke, augusztus 7.)

A többi estén a téli évad operettjei, zenés vígjátékai váltogatták egymást több fővárosi és vidéki vendégművész fellépésével. Július 20-tól 25-ig Király Ernő szerepelt népszerű operettekben. Elegáns, öntudatos, tehetséges művész, jelenléte garancia a minőségre – írta róla az Arad és Vidéke július 21-én. Több este lépett fel a szintén nagyon dicsért Diósy Nusi.

Nagy eseménye a nyári szezonnak a Vöröskereszt által július 30-án és 31-én szervezett jótékonysági est, amelynek gazdag és változatos, vetítésekkel, élőképekkel gazdagított műsorán helyi és fővárosi művészek léptek fel. Ugyancsak sikeres volt az augusztus 2-án rendezett művészest, ezen Guthi Soma *A ripacsok* című egyfelvonásos vígjátéka után Rózsa S. Lajos és Bedeus Bella énekelt operaáriákat és a zongorakísérő, Kurucz János dalait. (Arad és Vidéke, augusztus 3.)

A szezon végén eltávozott a népszerű karmester, Tilger Árpád, továbbá Follinusné, Kiss Miklós, Kiss Miklósné, Virág László és felesége, V. Asztalos Mici, valamint Pataki Vilma. Ez utóbbi, a népszerű operettdíva a zárás előtt, augusztus 8-án „zsúfolt ház előtt a közönség szeretetének impozáns megnyilvá-

nulásai közben búcsúzott (...) az aradi színháztól, melynek két éven keresztül dísze volt. Új szerződés, új sikerek várják a temesvári–budai színi kerület színpadán." (Arad és Vidéke, augusztus 9.) Távozása nagy veszteséget jelentett a városnak, a napilap augusztus 12-én külön tárcában is méltatta az énekesnő érdemeit: Arad évekkel ezelőtt a zenei élet városa volt, de az utóbbi időben „végeláthatatlan táncvonaglásokban bővelkedő, vizenyős operettet játszanak", amelyben az éneklésnek alig maradt funkciója. Ezekkel szemben eleven tiltakozás volt Pataki Vilma jelenléte, aki csodálatosan énekelt, és „próbálta visszszahozni az énekhang becsületét az olyan operettekbe, amelyek már elég régen csak a nevettetésre és a szemek legeltetésére rendezkedtek be." (A két év óta zengő dicshimnusz-sorozat az énekesnőről nem a helyi kritika elfogultságának eredménye. Sebestyénék budai szereplésekor is Pataki Vilma gyönyörű hangját emeli ki a kritika.)[10]

Az aradi énekes színpad új jelöltjeinek egy része a nyári szezonban mutatkozott be. Az Arad és Vidéke augusztus 5-én így mutatta be őket: Horváth Mici hangja kellemes, jól iskolázott. A szöveget tisztán ejti, nemcsak a felületes operett-légkörben mozog biztosan, hanem a drámai feladatokat is színnel, intelligenciával oldja meg, tánca harmonikus. Járay Böske sok temperamentummal táncol, de egészen fiatal, fizikuma, hangja még fejlődést kíván, Kürthy Sári jó színésznő, temperamentumos, de nem kifejezetten táncos szubrett. Ligeti Margit most végzett a színiiskolán, elfogultság nélkül, disztingváltan játszik, de hangja kevés. (Az új fiatalok bár tehetségesek, együttesen sem tesznek ki egy elsőrendű szubrettet.)

A szezon augusztus 12-én zárult a *Jó éjt, Muki* című kitűnő bohózattal, amelyen a teljes vígjátéki személyzet részt vett. A társulat ezután Hódmezővásárhelyen tart előadásokat, és október elsején tér vissza, hogy új tagokkal megerősödve kezdje majd meg a következő évadot – búcsúztatta őket a sajtó.

A társulat tagjai az augusztusi 13-i lapszámban mondtak köszönetet Arad város „nemes tanácsának" és a nagyközönségnek az adott támogatásért. A közhangulatot az utolsó sorok érzékeltetik: „Adja a mindenható, hogy a téli idény megkezdésére nyugalom és BÉKE költözzön mindannyiunk lelkébe". Egyelőre azonban a háborús övezetek területe gyarapodik, újabb és újabb országok lépnek be a háborúba. Az Arad és Vidéke szeptemberi lapszámai a 18 évesek október 15-i besorozásáról tudósítanak, valamint az infláció egyre nagyobb mértékéről: a hús, a zsír, a tej, a vaj ára már 100-150 százalékos emelkedést mutat (egy kiló hús 5 korona 20 fillér). A színházi jegyárak azonban egyelőre még nem emelkednek a következő, **1915/16-os** évadban sem, egy páholy 70 előadásra 462 korona, támlásszék 79 korona.

Ez a szezon is konzorcionális alapon indult, az együttes az első hirdetéssel szeptember 8-án jelentkezett: „Egy éve már, hogy a társulat saját erejével küzd rettenetes megpróbáltatások közepette, és mint a közönség tapasztalhatta, egész

éven át becsületes munkával, a legnagyobb szorgalommal tett eleget kötelezettségeinek, (...) nem kér egyebet a közönségtől, mint egy kis támogatást, és a bérlet iránti tömeges érdeklődést." A társulat élén művezetőként továbbra is Szendrey Mihály állott, az igazgatóhelyettes ettől az évadtól Polgár Sándor. A főrendező, a hős- és jellemszínész szerepkörre szerződtetett, megbecsült, már nem fiatal színész, Hídvégi Ernő (1871–1950) lett, aki a klasszikus szerepek egyik remek megformálója, csengő hangja, klasszikus metszésű arca, játékának nemes pátosza erre megadott neki minden lehetőséget. Az új karmester Kovács Mihály.

Az együttes is gyarapodott néhány jelentős színésszel. Az új szoprán, Várady Margit (1883–1971) az Operaház ösztöndíjasa. A művésznő azelőtt hosszú évekig a Komjáthy János által vezetett brassó–kassai jó nevű együttes tagja volt, és ott elsősorban operettekben énekelt. Aradra szerződtetése után további éveit – haláláig – javarészt ebben a városban tölti a színház művésznőjeként, de itt marad a visszavonulása után is.[11]

Az operettek szubrett-primadonnája Horváth Mici (1897–1983), a későbbi Róna Dezsőné, akit később a Bánság Fedák Sárijaként emlegettek. Az énekesnő

Horváth Mici és Várady Margit

18 éves kora ellenére sem volt kezdő, hiszen szülővárosában, Nagyváradon már 15 évesen színpadra lépett. (Aradon az előző évad nyári szezonjában mutatkozott be.) Anyaszínésznőnek Szász Annát szerződtették, új még – többek között – Ligeti Margit és Somogyi Emma szubrett. Állandó vendég Diósy Nusi és Berky Lili. Bérletet – mint az előző évadra is – 210 előadásra hirdettek (70-70–70 előadás az A-B-C bérletekre).

A második háborús esztendőt az egész Monarchia területén a kiteljesülő háborús konjunktúra időszakaként tartják számon, amely Aradon is kitermelte a maga új, pénzes társadalmi rétegét. (Ők itt a Maros partján nem feltétlenül a város őslakosai, sok a betelepült, akiket aztán csak 1918 után kezdenek számba venni.) A művészetet valóban kedvelő nézők mellett a hadigazdagok megtöltik a színház gyakran üresen tátongó széksorait. „Még soha úgy nem támogatta a színházat a közönség, mint az 1915/16-os évadban" – nyilatkozta dr. Varjassy Lajos, a város polgármestere 1916 júliusában az egyik színügyi bizottsági ülésen. (Arad és Vidéke, 1916. július. 25.) Érdekes módon ennek ellenére Szendrey Mihály úgy vélekedett a színházi koncesszió kapcsán, hogy az intézmény működtetése még így sem kifizetődő vállalkozás.

Az új közönség azonban a színházat elsősorban a kikapcsolódás eszközének látja, itt szórakozni és felejteni akar, és az intézmény – mit is tehetne mást – igyekszik kielégíteni ezeket az igényeket. „A színház jelenleg csak szórakozás, a háborús konjunktúrában majdnem utolsó élvezeti cikké degradálódott, a drámákban nincs erkölcsi érték. (…) Arad ma a könnyű múzsának hódol, s a komoly idők bizarr ellentéteként soha ennyi erkölcstelen, könnyű operett nem volt a repertoárban, mint most – panaszolja Garay Károly az egyik tárcában a színház évadzárása kapcsán. **(**Háború és művészet, Arad és Vidéke, 1916. május. 2.) A cikkíró túloz, de tény, hogy a repertoárt valóban az operett uralta, ebben döntő szerepe volt annak, hogy Várady Margit és Horváth Mici személyében két remek énekesnő szerződött ide.

Operett a műfaja az évad legsikeresebb darabjának, a *Mágnás Miskának,* amely Polgár Sándor rendezésében a szezon második felében 1916. március 30-án került itt színpadra először. (Előtte egy nap műsorszünet volt, a háborús időkben a technikai személyzet létszáma jelentősen csökkent, csak így tudtak felkészülni a premierre.)

A zenés mű ősbemutatója 1916 januárjában volt a Király Színházban, librettóját Bakonyi Károly, a dalszövegeket Gábor Andor írta, s mindkettő remekbe sikerült. „A Monarchia szétbomlása előtti percekben került ki ez a pompás karikatúra, amely harsányan, nyelvet öltögetve és szamárfület mutogatva vesz vidám búcsút a feltartóztathatatlanul távolodó múlttól, a 19 századi arisztokratikus világtól – írja róla Bános Tibor a Fedák Sárit bemutató könyvében. A két legfontosabb szereplő a kis cselédlány, Marcsa és az istállószagot árasztó, egészséges, keménykötésű lovászgyerek, Mágnás Miska, akik belekeverednek

egy ütődött arisztokrata família életébe, de feltalálják magukat, s tréfát tréfára halmozva végül ők kerülnek ki győztesen."[12]

A darab zenéje, amely ötvözte a nemzetközi operett zenei világát és a népies magyar műdal elemeit, nemcsak a közönségnek, de a kritikusoknak is nagyon tetszett. Kiemelték, hogy Szirmai tudatosan használja a magyaros zenei motívumokat a népi hősök jellemzésére, az európai zenei elemeket pedig az „úri" hősök karakterének festésére. Ugyanez a kettősség jól megfigyelhető a szövegben és a versekben is.

A librettó szellemes, ötletes, mulatságos, Gábor Andor versei eredetiek, jól csengenek, a zene kitűnően hangszerelt, dallamos – dicséri a művet a helyi kritikus is, aki a színészekkel szintén elégedett: a címszereplő, Győző Alfréd ötletes, szellemes volt, Marcsa szerepében Rontay Boriska bemondásait, énekét, táncát, a közönség állandó derültsége kísérte. A szerelmes grófkisasszonyt, Rollát Horváth Mici egyéni bájjal, üdén játszotta, a dalokat szépen énekelte, partnere Barics Gyula mint Baracs Pista maga volt a megtestesült férfiasság. Külön dicsérendő, hogy a bő humorú darabban a komikummal nem élt vissza senki semmikor. Az előadásnak jó keretet adott a zenekar Kovács karmester irányításával. A hatást azonban nagyon rontotta a díszletek kopottsága, a berendezésben az ízlés hiánya. A kar jól énekelt ugyan, de most is bábszerűen mozogtak. (Arad és Vidéke, március 31.) A mű népszerűségét mutatja, hogy ebben az évadban márciustól a szezon végéig 15 alkalommal került színpadra, ezzel nyitották a következő idényt, és ezt követően a repertoár állandó darabja maradt, 1945 után is játszották ugyanúgy, mint máshol.

Az operett sikerlistára került a magyar határokon kívül is, 1916 novemberében már Berlinben játszották *Der Puszta-Cavalier* címmel. Film többször készült belőle, 1916 augusztusában Korda Sándor rendezte az ebből készült némafilmet, 1942-ben *Pista tekintetes úr* címen került újra a filmvászonra, 1949-ben pedig Keleti Márton rendezésében filmesítették meg, ennek szövegkönyvét Békeffi István írta, Marcsa felejthetetlen alakítója Mészáros Ági volt. „Elnyűhetetlen darab a *Mágnás Miska* – értékelte az operettet napjainkban Batta András, a kiváló zenetudós –, nagyszerű karrier ez egy operettől, az ember azt gondolná, csak Shakespeare izgathatja így a rendezőket. Nem hiányzik ma sem az Operettszínház műsoráról, különböző rendezői felfogásban előadta a kilencvenes évek végén a Vígszínház és a Kaposvári Csiky Gergely Színház, az ezredforduló után eljátszották a Bárka Színházban, majd Debrecenben és Nagyváradon", 2012-ben a Szegedi Szabadtéri Játékokon került színre Alföldi Róbert egészen sajátos rendezésében.

Az évad nyitódarabja szintén operett, Oscar Straus *A bájos ismeretlen*jét játszották, ebben láthatta először az új szubrettet, Horváth Micit a „téli" közönség" (a bemutatkozás már a nyári szezonban megtörtént). A bécsi szerző műve sikeres volt a Monarchia területén, a helyi produkció azonban nem tudta ki-

hozni belőle az igazi értékeket. A zene vérbeli operettmuzsika, a trükköket és szertelenségeket nélkülöző librettót gondosan felépített jelenetek, finom tónusok jellemzik, de az aradi rendezés ötlet nélküli volt, primitív, a színpadi díszletezésben „intimitás helyett sivárság uralkodott" – mutatta be a színpadra állítás hiányosságait a kritika –, a szereplők nagy része azonban kitett magáért. Az új szubrett, Horváth Mici előkelő, temperamentumos, szép hangjával művészien bánik, az énekes bonviván, Járay Sándor elegáns játékával nyerte el a közönség tetszését, Járay Böske csupa tűz táncával hatott, de túl ruhátlan megjelenése sértette a jó ízlést. (Arad és Vidéke, október 1.) Oscar Straus másik sikerdarabja, a *Legénybúcsú* október közepén került színpadra, az elsőnél sokkal jobb előadásban és nagyobb sikerrel, az évad végéig megközelítőleg hússzor adták. Zenéje ízig-vérig bécsi muzsika – olvasható róla az Arad és Vidékében –, vidám és életteljes, maga a történet azonban az elcserélt lányokról elcsépelt. A kettős szereposztásban játszott zenés mű mindkét primadonnája, Horváth Mici és Várady Margit minden igénynek megfelelt.

Ez utóbbi énekesnőt Rákosi–Szabados *A bolond* című operettjében Bimbillaként láthatták először az itteniek. Zenei intelligencia jellemzi, hangja magasan képzett, kiejtése tiszta. Szerződtetése hiányt pótol, hiszen a városban tizenegy éve nem volt koloratúr énekesnő. (Arad és Vidéke, október 5.)

Az *Éva* című operett címszerepében remek hangja mellett a játékát így értékeli a kritikus: meleg, közvetlen, cikornyátlan, kifejező.

Rá való tekintettel vették elő a rég nem játszott bécsi operetteket, például a megfelelő énekes hiánya miatt sokáig mellőzött *Bőreger*et (Denevér) október 5-én. Ő Rosalindát alakította, Adél – Horváth Mici, Alfréd – Járay Sándor. Az előadás a régi idők színvonalán állott, dicsérte a kritika, nemcsak Várady Margit remekelt, a zenekar és a kórus is kifogástalanul produkált. A művésznő vállalta a fellépést a népszínművekben is, például október 10-én, a vasárnapi előadáson Finum Rózsi szerepét énekelte *A falu rosszá*ból.

1915 októberében aradi szerző műve is színre került, 29-én Köpf Kálmán és a fronton harcoló dr. Bajthay Mihály operettjét, a *Gyöngyvirág kisasszony*t láthatták az aradiak. (Ez nem ősbemutató volt, a darabot először a fővárosban a krisztinavárosi színházban mutatták be.) A zeneszerző, Köpf Kálmán zenéje kellemes, magyaros, gazdag színes melódiákban, amelyekben feltűnik „egy néhány reminiszcencia", de ez nem olyan mértékű, hogy zavaró lenne. Az énekesnők, Várady Margit és Horváth Mici a bemutatón ismét remekeltek. (Arad és Vidéke, október 30.)

Szeptember 30-tól október 22-ig szinte csak könnyű, zenés művek, operett, zenés játék, bohózat, népszínmű került színre, a bohózatok közül egyikmásik kimondottan alacsony színvonalú. A hónap elején bemutatott, a *Van-e babája* címűről az Arad és Vidéke kritikusának véleménye lesújtó: „..végtelenül együgyű és szellemtelen. Ez nem francia irodalom, hanem francia salak, a

legelcsépeltebb bohózati fogásokkal dolgozik. A színészek azonban mindent megtettek a siker érdekében. A közönség meg kacagott, mármint az, akinek ez mulatságos, aki ezt szereti." (Arad és Vidéke, 1915. október 10.)

Ebben az időszakban mindössze két drámát tűztek műsorra egy-egy alkalommal. Az október 6-i díszelőadáson az *Ocskay brigadéros* került színre jó előadásban: Hídvégi Ernő szép dikcióval beszélt, őszintén tolmácsolta az érzelmeket, hasonló őszinteséggel ábrázolta Kiss Mariska Tisza Ilonát.

Október 19-én *A vasgyáros*t játszották, ebben Derblay – Hídvégi, Claire – Kápolnay Juliska. Ezt követően kezdték játszani az új „beszélő darabokat." Szendrey igyekezett minél több újdonságot lehozni, ezekből a téli főszezonban 18 eddig nem, vagy nagyon régen játszott mű került színre. A túl sok új darabra való felkészülés azonban meghaladta a drámatagozat színészeinek erejét, ennyi új műre a társulat nem tudott színvonalasan felkészülni, s ez meg is látszott a produkciókon, még a nagyon igényes Kesztlernével is előfordult, hogy „rászorult a súgóra."

Ez látszott novemberben az egyik legértékesebb újdonság, G. B. Shaw *Warrenné mestersége* című drámájának a bemutatóján. Ez egyike a szerző korai darabjainak, 1894-ben íródott, az álszent polgári világot leleplező dráma középpontjában két erős nő, az anya és leánya konfliktusa áll. Az egyetemet végzett, jómódú, kissé prűd Vivie megtudja, hogy az édesanyja – akit közvetlen környezete igen nagyra tartott –, fiatal korában prostituált volt, és most egy egész Európát behálózó nyilvánosház-láncolat főnöke egy szentéletűnek hitt pappal együtt, aki szintén a lány előkelő köreiből való. A történet tragikomikuma, hogy a környezeténél is álszentebb, hazug Warrenné éppen az által veszíti el a lányát, aki a számára mindennél fontosabb, hogy egyszer az életében őszinte: Vivie megértését várva bevallja neki kertelés nélkül, miből futotta a jómódú életre és az egyetemre. A mű nem foglalkozik közelebbről a prostitúcióval, de kényes témája miatt csak 1902-ben került színpadra Londonban, először akkor is zártkörű előadáson, Pesten 1909 decemberében mutatta be először a Magyar Színház.

Mivel a magyar nyelvű ősbemutató hat évvel ezelőtt volt, és így a helyiek ismerhették a darabot, a bemutató itt helyben nem hatott „bombasztikusan" a nézőkre – méltatja az aradi premier hatását a kritika. Ráadásul az izgalmas, újszerű témát feldolgozó dráma színpadra állítására nem fordítottak annyi gondot, amennyit egy Shaw-mű megérdemelt volna, „mert Shaw mindig tartalmas, a cinizmus álarca alatt mindig emberszerető, és kíméletlen ostorcsapásokkal lép fel a kritikátlan tömegmorál ellen. A drámabeli Warren-né „mestersége" tűrt, fájó seb a világban, a társadalom tiltja, de álszent módon használja". A gondolkodni akaróknak a függöny lehullása után is lenne min töprengeni – folytatja a kritikus –, az aradi előadás azonban ezt nem segítette elő. A szerepek nem voltak kidolgozottak, a gyenge szereptudás sokszor bántó volt. A címszerepet játszó Szász Annának ez volt itt az első nagy szerepe, de

sajnos, ehhez a színekben, hangulatokban gazdag alak megformálásához nem talált igazi hangokat. Vivie szerepében Kesztlerné nem készült fel a tőle megszokott módon, és talán ezért szerepfelfogása is kissé elhibázott volt „túlhajtott ridegségével". A legjobb alakítás Kertész Dezsőé a fiatal, semmittevő Frank szerepében, pompás játékának legfőbb jellemzője a közvetlenség, Shaw szatírája az ő alakításában érvényesült a legteljesebben. Croftsot Hídvégi formálta meg elfogadhatóan. (Arad és Vidéke, november 24.)

Az évad elején a drámatagozat első újdonságának eljátszására október 22-én került sor, ez Bródy Sándor *Lyon Lea* című „regényes színműve", melyről Szász Zoltán a Nyugatban így ír: a dráma, melyet a szerző saját bevallása szerint maga és a közönség számára egyaránt futó nyári emléknek szánt, a Magyar Színház egész őszi szezonjának uralkodó darabjává vált, és ezen felül a szezon legérdekesebb színházi eseményévé nőtte ki magát.

A történet, amelyben szinte egyenlő arányban van jelen a háborús izgalom és Szász Zoltán szavaival élve a „szerelmi lihegés," egy kis galíciai városban játszódik, amelyet megtámad egy orosz hadtest. Ennek hercegi parancsnoka szemet vet a rabbi leányára, s megfenyegeti a rabbit, ha az „ortodox szűz" nem lesz övé, felkötteti az egész hitközséget. A fanatikus rabbi nem hajlandó egyezkedni, lelkében „az apa és a zsidó vallás ágaskodik" a gondolat ellen, hogy odaadja lányát a hódítónak, aki ráadásul még keresztény is (az óhitű zsidótörvények tiltják a szexuális kapcsolatot a másvallásúakkal). A hitközség ellenben, amely „állandóan rituális öltözékekben s rituális dalok kíséretében jelenik meg a színen", inkább élni akar, és arra az igen józan álláspontra helyezkedik, hogy egy ember inkább feláldozhatja magát ezerért, mint ezer egyért. A lány nemcsak vállalja a közösség megmentése érdekében „az áldozatot", hogy enged az orosz herceg szexuális követelményeinek, de meg is szereti a fiatal herceget, aki viszontszereti, így nem távozik időben, s hogy ne kerüljön az ellenség kezébe, kénytelen öngyilkos lenni. A fanatikus rabbi, miután megtudja, hogy lánya önként adta oda magát a keresztény hercegnek, leszúrja saját gyermekét. **(**Nyugat, 1916. 2. szám)

Bródy lenyűgöz, elbűvöl. Ez a szuggesztív erő a költőé, de a szerző ugyanakkor a színpadi ötletek ezermestere, aki nem tartogatja magát egy nagy jelenet számára, hanem vesztegeti a hatásokat minden felvonásban. Bírja szusszal, ahol más író már rég kimerült volna – írja róla Hatvany Lajos ugyancsak a Nyugatban –, ezért van, hogy a közönség szinte elbódul egy-egy felvonás után, és csak a legvégén eszmél rá, milyen tarkát, festőit, érdekeset s helyenként milyen szépet és költőit kapott. (Nyugat, 1915. 18. szám)

Az aradi kritikus szerint a dráma minden belső igazságot nélkülöz, de a színes, rapszodikus dialógusok elfogadhatóvá teszik a darabot. Maga az előadás kiválóan sikerült, Hídvégi mint rendező remek munkát végzett, mindig a megfelelő hangsúlyra beállított jeleneteket láthattak az aradiak. Várnay Jenő

Lyon rabbi szerepében biztos tudással felépített alakítást nyújtott, Kesztlerné őszinte, szenvedélyes játékával hihetővé tette Lea sokszor ellentmondásos személyiségét, Constantin herceg megformálásában Kertész Dezső intelligens játékával tudása legjavát adta. (Arad és Vidéke, október 28.) A közönség, amely 22. és 26. között hat egymást követő este láthatta a darabot, szintén elégedett volt.

A *Lyon Leá*t számos új dráma követte. 1915 novemberében játszották itt először a Nemzeti Színház egyik újdonságát, a *Palikát*. A szerző, Gábor Andor (1884–1953) nevével a könnyű műfaj területén találkozhattak eddig a helyiek, népszerű kabaré jeleneteket, operettlibrettókat írt vagy fordított, ez a mű az első, eléggé sikerületlen drámakísérlete. „Nem ismerünk rá Gábor Andor talentumára, melyet egynémely irányban becsülni tanultunk, de különösen nem műveltségére, melyről eddigi működése után magunknak hízelgő képet alkottunk" – írták róla a fővárosban a mű bemutatója után. (Nyugat, 1915. 21. szám)

A dráma témája igen nyomasztó, főhőse egy családjától távol élő széplelkű, álmodozó középiskolás fiú, aki hazatérve azzal szembesül, hogy családja részben az ő eltartása miatt züllött el (apja alkoholista lett, nővére pedig, hogy a megélhetést biztosítsák, prostituálttá vált). A tiszta lelkű kamasz annyira megrendül a kiábrándító valóságtól, hogy öngyilkos lesz.

A helyi kritikus a mondanivaló szempontjából sincs megelégedve a darabbal. Az alkotó rabja a kicsinyes társadalmi ideológiának – írja róla az Arad és Vidéke –, a drámában „eltávolodik az élettől (...), halmozza a sötét színeket, kéjeleg a szennyben, de nem mutat kiemelkedést." (Arad és Vidéke, november 17.)

Gábor Andor másik, ennél sikeresebb drámai műve 1916 januárjában került itt színpadra, ez a *Ciklámen* című vígjáték. Bárdos Artúr a Nyugatban így dicséri: „Szuggesztív erő árad a Gábor Andor finoman mérsékelt mondataiból, ezek atmoszférát küzdenek ki az író körül (...), az írói eszközök e nobilis készségében kevés magyar darab egyenrangú vele, nemcsak tónusa, hanem vonalvezetése, konstrukciója alapján is." (A Vígszínház egyik *Ciklámen*-előadásán 1916 januárjában fellépett a Szendrey házaspár, a direktor Szerémi Zoltánt, Szendreyné pedig Bánki Juditot játszotta – tájékoztat a fővárosi Színházi Élet 1916. január 4-i száma.)

Az író kvalitásait elismeri az aradi kritikus, Farkas Ferenc is: a szerző vérbeli író, meleg szívvel, színes fantáziával alkotta meg hőseit, bár a drámai fogás, hogy kettős alakkal „mesterkedik", nem mindig volt szerencsés, túlságosan érződik az írói szándék: úgy megírni, hogy a két alak ne legyen egyszerre a színpadon. (Magda, a szép, magános színésznő és Margit, a kegyelmes asszony nagyon hasonlítanak egymásra, a két szerepet ugyanaz a színésznő játssza.) A kettős szerepet Harmath Józsa alakította, játéka „gyöngye volt a színpadi alakításoknak", Hídvégi „tragikus" hősszerelmese sok derű forrásául szolgált. Delli a szeretőt hitelesen, Várnay Jenő a megcsalt férjet biztos tudással formálta meg. (Arad és Vidéke, 1916. január 13.)

November elején Lindaunak a divatos freudizmus szellemében írt drámája került színre, az *Egy test, két lélek*, melyben a főszereplő kettős személyiség, nappal államügyész, éjjel, álmában betörő. Az ügy igazi patologikus eset, elszabadulnak nála az öntudat küszöbe alá üldözött ösztönök. A kétlelkű Hallerst formáló Hídvégi alakítása becsületes célratörésről tanúskodik, de az átváltások az álom és a valóság között nem voltak mindig meggyőzőek. Harmath Józsa mint pincérlány illúziókeltő volt, Várnay, Kertész, Fülöp Irma, Szász Anna szintén jól alakítottak. (Arad és Vidéke, 1915. november 8.)

December 17-én egy újabb Knoblauch-mű az újdonság, az *Őnagysága ruhája*, (ez nem lett annyira népszerű, mint *A Faun*). A műhöz Stephanides Károly komponált dalokat, magyar színpadra Heltai Jenő ültette át. A darab tulajdonképpen divatbemutató történelmi keretben. Az aradi kritikus így bölcselkedik erről: A mű képsorozatban mutatja meg, mennyi bűn és szenvedés tapad a toaletthez, melyet „őnagysága" magára ölt, hogy udvarlója fejét elcsavarja. Szertelen az asszonyi fényűzés minden korban, de ennek nem a nő az oka, hanem a társadalom, amely az asszonyt kedves cifra bábunak neveli, komolyabb lelki és erkölcsi tartalom nélküli kéjforrássá. A Vígszínház Fedákot szerződtette erre a szerepre – folytatja a mű aradi értékelője –, nem Fedákot, a színésznőt, hanem Fedákot, a toalett királynőt, aki „divatkiállítást csinált kielégítve sekély ízlését a közönségnek, akinél a primadonna a ruhánál kezdődik."

A szerepet vidéken sem prózai színésznők, hanem primadonnák játszották. Aradon Horváth Mici szépen, színesen mutatta be a különböző korok nőalakjait, különösen büszke lehet *A csipke és a rózsa* című képben nyújtott alakítására. Partnere, Győző bebizonyította, hogy nemcsak operett bonviván, de jó drámai színész is, Delli tüdővészes takácsa külön tanulmány. A divatszalon berendezését a helyi Radó Gyula üzlete biztosította. (Arad és Vidéke, 1915. december 18.) A zenés darab igen népszerű lett Aradon, 12-szer játszották.

December végén az újabb helyi premier Beregi Oszkár vendégfellépéséhez fűződik, ő hozta le Aradra a Nemzeti neves rendezőjének, Hevesi Sándornak a *Madonna rózsája* című színművét, melyet az ő közreműködésével adtak két alkalommal. A műről a helyi kritikus így ír: Hevesi, a színpad kiváló ismerője romantikus drámát írt, a darab az olasz reneszánsz idején játszódik ugyan, de nem a reneszánsz korról szól, a témája csak a szerelem. A madonna „betege" Renato, a húszéves ifjú, aki belehal a szerelembe, még mielőtt az beteljesülne, maga az emésztő szenvedély teszi boldoggá. Beregi a maga művészetével festi az ifjú földön túli szerelmét, üdvözült halálkeresését, „ott muzsikált az ajkán a dráma buja nyelvezetének minden szépsége". Játékát szűnni nem akaró taps kísérte, régen volt a színházban ilyen forró siker, melyhez hozzájárult a várúrnőt alakító Kesztlerné szépsége, megértő fantáziája, kár, hogy gyakran küzdött a szerepnemtudással. A zord erőt, a kor nyers önzését sugárzó figurát Hídvégi,

a lovagiasan nagylelkű kapitányt Várnay formálta meg kiválóan. A stílusos rendezésért elismerés jár Hídvéginek. (Arad és Vidéke, 1915. december 29.)

A fővárosi művész ez alkalommal négy estére jött Aradra, ezen kívül – hasonló sikerrel – még az elmaradhatatlan Rómeót, illetve *A vasgyáros*ból Derblayt játszotta. Az itt igen népszerű színész április végén jött újra, és „a szezon legvonzóbb vendégének bizonyult", mert telt házat tudott „produkálni" még az olyan divatjamúlt, érzelgős darabokkal is, mint *A kaméliás hölgy* vagy az *Ármány és szerelem*.

Ugyancsak vendégművész, ezúttal Rajnai Gábor közreműködésével került színre január végén Gogol *Revizor*ja, amelyet a helyi kritika újdonságként tárgyal, pedig jó negyven évvel ezelőtt (1874-ben, illetve 1878-ban) már játszották Aradon.[13] (A darabot most nagy hozzáértéssel Hídvégi rendezte.) A művet a helyi kritika így értékeli: „A Péterváron 80 évvel ezelőtt bemutatott vígjáték eleven meséje, mely az orosz közigazgatás romlottságát ábrázolja, még ma is érdekes, fordulatos, mondanivalója Oroszországon kívül is aktuális." A szereplők közül természetesen Rajnait dicséri, aki Hlesztakov megformálásában a jellemábrázolás széles skáláján mozog, ahány este, annyi arcot mutat, hol kedves, szeretnivaló szélhámos, hol aljas csaló. A polgármestert Várnay játszotta, és ő is fényesen oldotta meg feladatát, a „finom torzék" (mármint a revizor) társaságban ő volt a legtökéletesebb. (Arad és Vidéke, január 23.) Gogol szatíráját ebben az évben három alkalommal játszották, két esetben Rajnaival a címszerepben.

A helyi születésű művész 1916 januárjában még két mű címszerepét játszotta el Aradon, ő volt Palika Gábor Andor drámájában, valamint január 20-án a legendás szerepét, a Faunt játszotta el, amellyel „valósággal ekstázisba hozta" az aradiakat, ezt a szerepet legközelebb ez év júliusában játszotta itt. (Rajnai több mint tíz évvel ezelőtt, 1908-ban szerepelt Aradon, akkor /még kolozsvári színészként/ az *Ocskay brigadéros* címszerepét játszotta itt el.)

Az 1916-os év első hónapjai rendkívül mozgalmasak, egymást érik a bemutatók, a felújítások, amelyek között sok a rangos darab, és a körülményeket (kevés felkészülési idő, szegényes technikai eszközök) figyelembe véve, az előadások színvonala elfogadható, ám volt egy pár melléfogás. Például valami okból (ki tudja, kinek a közbenjárására) többször szerepeltették Zádor Ilonkát, a színiakadémia frissen végzett növendékét, aki szerződtetés céljából játszott el szerepeket néhány érdekesebb újdonságban, vagy szerepeltették neves partnerekkel. (Az előadásokkal a darabok, illetve a színésznő partnerei miatt érdemes foglalkozni)

A kezdő színésznő 1916. február elsején mutatkozott be az aradi közönségnek, Nellyt játszotta Drégely Gábor *A kisasszony férje* című vígjátékban. A fővárosban 1915-ben bemutatott alkotás szerzője 1916-ban akadémiai Voinitsdíjat kapott, és később igen népszerű lett külföldön is. (A mű színpadi hatása

jó, hangulata kellemes, de kétséges, hogy ez lenne az év „legirodalmibb" alkotása – vélekedett róla az aradi kritikus.) Itt a művet Szendrey állította színpadra, és a sajtó szerint sokat „dolgozott" rajta, ő játszotta a férfi főszerepet is. Az alak briliáns, Szendreynek, aki a legrokonszenvesebb személyiségek közül való, csak önmagát kellett megjátszania, hogy biztos legyen a siker – dicsérte a direktort az Arad és Vidéke az előadás után –, és itt még elfogadhatónak ítélte a neki való szerepben Zádor Ilonkát is, csupán a túlzott lámpalázát kifogásolta.

Ő volt a partnere a *Rosenkranz és Güldenstern*ben Ódry Árpádnak, s ekkor már világosan látszott, hogy „nem érezte meg az igazi alakot" – bírálta a kritika. (A Nemzeti kiváló művésze, Ódry 1916 februárjában, a hónap elején még a *Lyon Leá*ban a főrabbit és *A dolovai nábob leányá*ban Szentirmayt játszotta „művészi bravúrral", a hónap végén pedig *A három testőr*ben aratott Aradon nagy sikert.)

A fiatal kezdő kapta meg a helyi premieren Lola szerepét Lengyel Menyhért *A táncosnő* című drámájában. Maga a mű igen jól sikerült alkotás, „remekbe írt költeménye az elhivatottság fanatizmusának, és a vér forró fellángolásának" – értékelte az aradi kritika a művet –, de itt az előadáson (Hídvégi rendezésében) az értékei elsikkadtak a rossz szereposztás miatt. Zádor Ilonka kezdőként nem volt képes a szenvedélyes, világhírű táncosnő, Lola bonyolult lelkivilágát hitelesen ábrázolni. Nem volt szerencsés az sem, hogy a partnerét, Lászlót Delli Lajos játszotta, akinek nem tartozott a szerepkörébe „a szerelem korlátolt lelkű képviselőjének, a tejfelesszájú fiatalúrnak" a megformálása, amely amúgy is rosszul megírt alakja a drámának. (Arad és Vidéke, március 2.) A darabot márciusban mindössze kétszer játszották, legközelebb a nyári szezonban vették elő, akkor Lolát vendégszereplő alakította.

A színésznő Barics Gyula *A karvaly* című drámájának ősbemutatóján a főszerepet játszotta februárban, és a népszerű helyi színésznek ez az első drámakísérlete kis híján megbukott, mert ő nem volt képes hitelesen megformálni a férfiáldozatokat szedő, szépséges démont, melynek eljátszásában „a női gonoszság széles skáláját kellett volna bemutatni". Egyébként a darab sem remekmű, mert nincs benne igazi konfliktus – méltatta a művet a kritikus. A legjobb az előadáson az alkoholistát játszó Várnay volt. (Arad és Vidéke, 1915. február 12.)

Az 1915-ös év első rangosabb újdonsága január elején dr. Eötvös Károly énekes színjátéka, a *Beöthök uram szerencséje*. A történet az 1860-as években játszódik egy dunántúli faluban, cselekménye egy talált gyerek körül bonyolódik, őt veszi magához a falu egyik kurtanemese tiszta emberségből, aztán megkerül az anya is, aki megszeretteti magát az „úrral", és az el is veszi feleségül. A „zamatos humorral és tősgyökeres magyarsággal" megírt, mintegy 30 szereplőt mozgató darabot a közönség sok melegséggel fogadta, a színészek pedig a lehető legjobb alakításra törekedtek. Kesztlerné, a vajdát alakító Várnay, vala-

mint Győző Alfréd a furfangos zsidó szerepében megérdemelte a nyíltszíni tapsot. (Arad és Vidéke, január 9.)

Március 14-én egy újabb helyi szerző, Mendlik Béla *A rahói tanítónő* című egyfelvonásosa került színre a Kultúrpalota színpadán Hídvégi rendezésében, a színház színészeinek közreműködésével. A mű a Kölcsey Egyesület drámapályázatának egyik nyertes alkotása, amely aktuális témát dolgoz fel, az események 1914 őszén Máramarosban játszódnak az orosz invázió idején, amikor a magyar lakosság nagy része elmenekül, a tanítónő azonban a faluban marad, helyt állva a legnehezebb körülmények között. (Arad és Vidéke, március 15.)

Tizedikén egy újabb helyi premier, Földes Imre *Grün Lili* című drámája Szendrey rendezésében, a mű egy pesti család hétköznapjait mutatja be. A kis hozományú, rokonszenves zsidólányt Borosnyai Kató játszotta sikerrel, a darab központi alakját, az eseményeket háttérből irányító, kedves, cinikusnak látszó agglegényt pedig Szendrey Mihály, „a szerep arany, a játék nemkülönben" – írta róla az kritika. A darab négyszer ment telt házakkal. Nagy beharangozások után áprilisban mutatták be (*A szigetvári vértanúk* első felvonásával együtt) Molnár Ferenc *Fehér felhő* című, öt képből álló „mirakulumát" Kacsóh Pongrác hangulatos kísérő zenéjével. Ebben a szerző a hősi halált halt limanowai huszároknak állít emléket. (A lengyelországi Limanowa mellett zajló ütközet az oroszokkal 1914. november–decemberében a Monarchia egyik győztes csatája volt.) Molnár Ferenc háborús témájú, szokatlan hangú alkotásának művészi értéke kétséges – írja Sárközy Mátyás a Molnár Ferencről szóló könyvében –, szövege Szini Gyula szerint időnként úgy hangzik, mint egy jótékony hangú felhívás a huszárok árváinak megsegítésére. A történet egy falucska hadiárváiról szól, akik, miután azt hallották, hogy a háborúban elesett huszárok különleges mennyországba kerülnek, amely ott van mindjárt a felhő felett, összefognak, a faluvégi dombról felsétálnak az alacsonyan szálló fehér felhőre, és a napot a halott katona-apákkal töltik.

Az elesett huszárokkal egy angyal közli, hogy a gyermekeik jönnek hozzájuk látogatóba, mire a katonák szégyenkezve néznek végig megtépázott, sáros egyenruhájukon. Úgy érzik, így nem mutatkozhatnak a fiaik előtt, mire a Mindenható csodát tesz, a kopott mundér arannyá változik, tele gyémántsújtással. „A gyerekek ámulnak – és a kritikusok is –, akik nagyra értékelik az allegóriát, viszont az orgonazúgásban elengedik a fülük mellett az angyal és a huszárok merészen szocialista párbeszédét arról, hogy a magyar föld, amiért a katonák az életüket adták, tulajdonképpen nem is az övék, hiszen ők mind földnélküli Jánosok. A darabhoz Molnár különleges fényhatásokat és orgonazenét képzelt, de bármennyire megható volt a történet, (...) üresen kong az egész." Pesten a darab majdnem megbukott.[14]

A mű aradi értékelése sajátos: Molnár Ferenc, aki eddig tehetségét arra pazarolta, hogy „egy degenerált, veronálos társadalmi réteg egészségtelen, pety-

hüdt rétegéről írjon", most igazi értékeket keresett és talált – vallja a kritikus, Farkas Ferenc –, ez jelentős előrelépés a művészetében, a lehetetlen beállításoktól azért itt sem tudott szabadulni. A rendezés, Hídvégi munkája gondos és dicséretre méltó, a színészek tudásuk legjavát adták. Az özvegyeket Harmath Józsa, Kápolnay Juliska, az angyalt Borosnyai Kató, a halott huszárokat Várnay, Hídvégi, Dencs, Delli, Kertész alakították. A bemutató, amelyen jelen volt Kacsóh Pongrác is, különleges hazafias hangulatot kapott azáltal, hogy a helyi Kossuth Asztaltársaság támogatta, a jegyeket pedig 50%-os felárral forgalmazták jótékonysági céllal az aradi hadirokkantak és árvák, valamint a Vasvitéz Egyesület javára. (Arad és Vidéke, április 7.). A drámát ötször tűzték műsorra, de itt sem aratott különösebb sikert, a második előadás már félig üres házzal ment. A drámával szembeni érdektelenséggel az április 16-án megjelent Háború és művészet című tárca is foglalkozik, amely szerint a háborús konjunktúra megnövelte ugyan a nézők számát a színházban, de az emberek csak szórakozni akarnak, a műsoron sem igazi irodalmi értékek szerepelnek a zavaros időkben, ez alól Molnár *Fehér felhő* című darabja a kivétel, de a nézőknek ez nem kell.

Április 14-én mutatták be Carl Schönherr *Nősténygyördög*ét. A szerző, az osztrák irodalom egyik legérdekesebb írója nem volt ismeretlen Aradon, hiszen már játszották a darabjait. Az ötfelvonásos, mindössze háromszereplős drámában alig történik valami, de a benne tomboló érzelmi viharok, a bonyolult lelki folyamatok fenn tudják tartani az érdeklődést – értékeli a művet a helyi kritika. A címadó „nőstényördög" a feleség, akit a férj csalétekül dob a másik férfi a karjaiba. (A városba kinevezett új csendőrt kellene „megnyerni", mert az túlságosan utána akar nézni az orgazda férj viselt dolgainak, s ha ő lebukik, nem lesz házuk a főtéren, ami a házaspár legfőbb vágya.) Az asszony először nem szerelemből vagy szexuális indíttatásból bonyolódik kalandba, de aztán felébred benne a „nőstény" igénye a szerelmi életre, a beteges, rokkant férje már nem kell neki a vagyonával együtt sem. Ez hozza ki belőle az ördögöt: ráveszi a csendőrlegény szeretőjét, hogy a férjét megölje. A drámában mind a férj, mind a feleség bűnös és áldozat egyben. A címszereplő Kesztlerné minden mozdulatában természetesen alakította a szerelmes, gonosz és alattomos asszonyt, Hídvégit a csendőr szerepében erő és férfiasság jellemezte, a sunyi férjet Várnay formálta meg hitelesen. (Arad és Vidéke, 1916. április15.)

A drámatagozat utolsó bemutatója április 30-án az *Egy magyar nábob* volt, Jókai regényét Hevesi Sándor alkalmazta színpadra. Az átírás nem sikerülhetett – írta róla az aradi kritikus –, hiszen a dramatizálás nem adhatja vissza a regényt. Más az epikus elbeszélés, és más a drámai akció. Rendezési fogyatékosságok is voltak, kimaradtak azok a mozzanatok, amelyek Kárpáthy kiskirályi voltát érzékeltették (az öreg Kárpáthy – Hídvégi, Abellinó – Kertész Dezső, Fanny – Kesztlerné). Ezek mellett volt néhány igen rangos repríz. „Hosszas pi-

hentetés után" februárban két alkalommal műsorra tűzték *Az ember tragédiáját*, a március 15-i díszelőadáson pedig a *Bánk bán*t, mindkettőt Hídvégivel a férfi főszerepben. A kritika különösen a Katona-dráma színészeit dicséri. Látszott, hogy Hídvégi igazi szerepköre Bánk, dikciója lendületes, pátosza nemes, igazi nagyúri (kár, hogy ilyen pátosszal játszik a modern drámákban is). Herold Peturja és Várnay Tiborca régtől ismert jó alakítások voltak. (Arad és Vidéke, március 16.)

Rangos művekben léptek fel a vendégek is. Március 18-án *A tanítónő*ben „próbálgatta szárnyait" az amatőr, helyi születésű 19 éves Engel Sárika, aki később Kálmán Sári néven lett színésznő**.** A hónap végén (március 22–24.) Csillag Teréz jött le Aradra, műsorán két Csiky-dráma, *A nagymama* és a *Buborékok*, valamint egy kevésbé ismert Dumas-darab, az *Alfonz úr* szerepelt, „amely olyan korban játszódik, mikor az emberek még arra is ráértek, hogy jók legyenek" – írta ez utóbbiról Farkas Ferenc.

Februártól a szombat délutáni eddig is szokásos félárú előadásokon a Kultuszminisztérium utasítása alapján értékes, „tanulságos" darabokat kellett játszani. A rendelet indoklása – a háború szörnyűségei közepette – egy kicsit komikusan hat: Azért kell a„zsenge ifjúságnak" a magyar irodalom nagy alkotásaival megismerkedni, hogy elvonják a figyelmét a mozik detektív-drámáitól, „amelyek nagy rombolást visznek véghez a gyermekek szellemi világában." Aradon az ifjúsági előadások keretében első alkalommal *Az aranyember*, utoljára április 15-én a *Bánk bán* került színre.

Az operett-újdonságok közül az évad második felének színvonalas bemutatója Lehár Ferenc zenéjével a *Végre egyedül*, ez 1916. január 15-én hangzott el először Aradon. Nagyon igényes zene, méltatta a kritika, szinte operai, különösen a hegytetőn játszódó második felvonás, amelyet jóformán a két főalak, az álöltözetű szerelmes báró és imádottja, a színésznő kettesben énekel végig. A szerepek helyi megformálói, Barics Gyula és Várady Margit színvonalasan oldották meg ezt a nehéz feladatot. (Az igényes zeneművet hatszor játszották a szezon végéig.)

Január 26-án került színre a *Császárné* című történelmi tárgyú operett, ez Mária Terézia ifjúkorából mutat be egy bájos, költött epizódot – a helyiek szerint – a „nemes" témához méltatlan zenével, amelyet „a lármás hangszerelésen kívül alig jellemez más, mint színtelen és fárasztó zenei közhelyek". Ezzel együtt viszonylag sikeres, nyolcszor játszották.

Februárban Berky Lili fellépései emelték az előadások színvonalát. (*Legénybúcsú, A kisasszony férje, Leányvásár, Éva*; márciusban a *Mozitündér,* a *Legénybúcsú,* a *Vörös ördögök* volt műsoron.)

Az évad május elsején színesen összeállított nagy kabaréval zárult (két egyfelvonásos, dalok, kabarészámok). Az előadás a karszemélyzet jutalomjátéka volt, a kóristák meg voltak elégedve az osztalékkal.

A nyári szezon június 10-én kezdődött az *Egy magyar nábob*bal. Az idény jelentős eseménye, hogy a hónap végén itt is megünnepelték Gál Gyula 30 éves színészi jubileumát. A nagy művészt szülővárosában a nevéhez méltó pompával köszöntötték, a díszelőadáson Parker népszerű darabját, *A bíboros*t tűzték műsorra, amelyben az egyik kedvenc szerepét, Medici bíborost játszotta, e mellett *A vörös talár*ban és a *Becstelenek*ben lépett fel.

A repertoár darabjainak döntő többségét most is az operett alkotta, egyikmásik igen rangos vendégszereplővel: Király Ernő (*Bájos ismeretlen, Leányvásár, Szibill*); Kormos Ilonka a Király Színházból (*Elvált asszony, Varázskeringő, Tatárjárás*). Az ő fellépésével került sorra egy premier július 8-án, az új operett az *Egyszer volt* (zeneszerző Walter Kollo). A mű énekes életkép (mint a *Mérföldkövek),* 75 évet fog át, egy generáció sorsát pergeti le. „Mire a végére érünk, egy terebélyes családfa terpeszkedik felettünk tekintélyes számú leszármazottal." A fontosabb szereplők Horváth Mici, Barics, Győző, Járay Böske, Várnay. „Könnyű nyári kis alkotás, de a közönség jól mulatott" – írta róla a kritika.

Július 12-én a Magyar Nemzeti Balett társulata vendégszerepelt, majd Szabados Piroska kolozsvári színésznő játszotta el *A tanítónő* címszerepét. Aztán újra operett következett, a divatos primadonnát, Lábass Jucit hallhatták az aradiak, ő a téli évadban is játszott itt. (*Mágnás Miska, Legénybúcsú, Tiszavirág*). Majd a kiskorú Fényes Annuska következett Vágó Bélával a *Kisasszony férje,* a *Grün Lili,* az *Évike* főszerepeiben. A hónap közepén a prózatagozat műsorában Gombaszögi Fridát láthattak a helyiek a *Lyon Lea*ban, a *Kisasszony férje*ben, és Molnár drámájában, *A farkas*ban. Helyi premier július végén az *Egy karrier története* (a szerző Pakots József), amely egy rokonszenves svihák célratörő életútját ábrázolja. Rajnai Gábor szerepe volt ez Pesten, a Maros partján is ő vendégszerepelt benne. A komédia „az új politikai stréberség, az érvényesülés útján zajló piszkos tülekedés ingoványába vezeti a nézőt – ismerteti a művet az Arad és Vidéke július 26-án. Ugyancsak karrierista a női központi szereplő, az államtitkár lánya, a „szédületesen okos kisasszony," aki még a párját úgy szemeli ki, hogy mellette még magasabbra jusson. Maga a darab nem remekmű, hogy az előadáson a siker csak részlegesen jelentkezett, az nem az aradiak bűne – vallja a kritikus.

A hónap végén a *Lili* című operettel búcsúzott Kovács Mihály karnagy, valamint Barics Gyula, aki „igazi művészlélek, a szép magyar beszédnek, a művészi éneknek nagy mestere. Meleg kedély, rokonszenves egyéniség, biztos ítélet és férfias erő, ezek a tulajdonságok, amelyek meghódítják, és elismerésre hangolják a nézőt" – jellemzi a kritika. A színész búcsúja most sem végleges, gyógykezelés céljából vett ki hosszabb szabadságot. (Arad és Vidéke, július 28.) A nyári szezon végén Borosnyai Kató távozott Aradról, Debrecenbe szerződött.

Az évad folyamán a színház a háborús konjunktúra és a gyakori teltházak ellenére sem tudott önállóan megélni. 1915. október-novemberében a bevétel

10 340 korona, ami szép summa, de az önálló boldoguláshoz nem volt elég, ezért a színészek (jövedelmük kiegészítése céljából) segélyért folyamodtak a városhoz, a konzorcium pedig újra kérte, hogy vegyék át a fűtés és a világítás költségeinek fedezését. A bizottság azonban csupán havi 1000 koronát ígért támogatásul, de ehhez feltételül azt szabta, hogy Szendrey „vegye vissza" a színház teljes irányítását, vagyis szűnjön meg a konzorcium. (Ez esetben a város az 1000 koronán kívül már nem lenne köteles más anyagi támogatást is adni az intézménynek.)

Szendrey azonban ezt nem akarta, mert szerinte saját jövedelméből nem tudná fenntartani az együttest. Arra hivatkozott, hogy Kassát kivéve – ahol 60%-os fix gázsival szerződtették a tagokat –, az összes vidéki társulat konzorcionális alapon működik, és ezek nagy részének (harmincból huszonnyolcnak) a taglétszáma az aradihoz hasonló. A bizottság azonban hajthatatlan, kikötötte, Szendrey két héten belül adjon választ, hogy átveszi-e a társulatot vagy sem, ha nem, megpályáztatják a színházat a következő évadra mindazzal együtt, hogy a társulattal és a művezetői státuszban működő direktorral meg vannak elégedve. „Ha az előadásokról alkotunk véleményt, arról csak a dicséret hangján szólhatunk", mindössze a női karral kapcsolatban merültek fel kifogások**.** A helyzetet végül a Vallás és Közoktatási Minisztérium rendelete oldotta meg, amely előírta, hogy a vidéki társulatok továbbra is konzorciumként működjenek.[15]

A világban ezalatt a politikai légkör egyre nyomasztóbb, 1916 nyarán a Monarchiát több katonai kudarc éri, ennek is szerepe van abban, hogy Románia 1916. augusztus 27-én hadat üzen, és még aznap éjjel a királyi román hadsereg a Kárpátok szinte őrizetlenül hagyott hágóin elözönli Erdélyt, ahonnan menekülők tömegei indulnak Magyarország felé. A román támadást a központi hatalmak seregei visszaverik, szeptember végén a támadók visszavonulnak (a Monarchia katonái ez alkalommal Bukarestig kergetik őket), de a kegyetlen pusztítás nyomai megmaradnak.[16] Az események Aradot közvetve érintik, ide is érkeznek menekülők, számukra gyűjtés kezdődik.

1916. szeptember 9-én a városban statáriumot vezetnek be, a mozikban betiltják az Antanthoz tartozó országok filmjeinek vetítését. A román nemzeti megnyilvánulások egyre hangosabbak, és a kisember számára mind nagyobb gond az élelmiszerhiány, egyre nehezebb az alapvető élelmiszerek beszerzése. Ugyanakkor a háború és az idegen katonaság jelenléte súlyos egészségügyi problémákat is hozott: Hecht András főorvos jelentése alapján a nemi betegségekben szenvedők száma megháromszorozódott, a cselédek 30%-a ettől a betegségtől szenved, és fertőz másokat. (Függetlenség, 1917. október 19.)

1916. november 21-én 86 éves korában, 68 évi uralkodás után meghalt Ferenc József császár és „apostoli" király, aki példátlanul hosszú ideig tartó uralkodásával a Monarchia jelképévé vált, december 30-án pedig magyar királlyá koronázták utódját, IV. Károlyt.

Gellért Pál

A színházban az **1916/1917-es évad** konzorcionális alapon indul annyi változással, hogy Szendrey visszakapta igazgatói titulusát. Az együttes tagjainak nevét már 1916 júliusában közzétették**,** a végleges névsor 1916. szeptember 3-án jelent meg, de kisebb módosulások később is történtek. Az új tagok közül jelentős személyiség a helyi születésű Róna Dezső, a kitűnő bariton énekes, aki alkalmas operaszerepek éneklésére, az új karnagy, Gellért Pál szintén elismert volt a maga területén. Az anyaszínésznő szerepkörre Bánházi Terézt szerződtették, az új drámai hősnő a kiváló Harsányi Margit**,** az új naiva a fiatal, tehetséges Kieffer Lujza**.** A drámai hősnek visszatért Kiss Miklós. A segédszínészek névsorában megjelenik Gajdzsinszky Pálnak (Zilahy Irén apjának) a neve.

Az évad elejére bevégezték a kisebb javításokat az épületen, valamint a ruhatár beköltözött az előcsarnok ajtós benyílójába. A kissé „feljavított" színházban az együttes szeptember 30-án kezdi meg az évadot a *Mágnás Miská*val, a zenekart az új karmester, Gellért Pál vezényelte.

A szezon legjelentősebb eseménye, hogy decembertől ismét elkezdődik a rendszeres operajátszás. A megfelelő képzettségű énekesek jelenléte a társulatnál és a színház biztosabb anyagi háttere tette lehetővé, hogy **1916. december 22-**én a nézők ismét a „saját" együttesük előadásában élvezhették az operákat. Az első mű, amit (Polgár Sándor rendezésében) bemutattak, a *Hoffmann meséi*. „Mint harmat a szomjas földre – újra operaelőadás Aradon – lelkesedik a kritikus –, mert volt ugyan dráma, vígjáték, operett, és mindegyiknek megvan a maga szépsége, de egyik sem ér fel egy operaelőadással, s nem Arad hibája, hogy eddig nélkülöztük". Ez a bemutató igazolta, hogy a háború alatt is adható ez a rangos műfaj, s ha egy színház erejéből nem megy, akkor ketten összefognak, a tenort Temesvár adta Kertész Vilmos személyében, aki hamar meghódította a közönséget, de a helyi művészek sem maradtak el mögötte. Várady Margit csodaszép hangjával, ragyogó tudásával remekül formálta a négyes női főszerepet (Olympia, Giuletta, Antónia és a keretjátékban Stella) „Nem tudtuk,

mit élvezzünk jobban: Olympia koloratúráját, vagy a tragikus érzelemfestést Antónia alakjában" – dicsérte a kritikus. Róna Dezső remek volt a maga szintén négyes szerepében (Coppélius, Dapertutto, Miracle és a keretjátékban Lindorf tanácsos), kiemelkedő alakítást Miracle doktor megformálásában nyújtott. A zenekar kifogástalanul játszott. Érdekes betoldás a velencei felvonulás, amelyet máshol nem szoktak adni, ennek balettzenéjét az új karmester, Gellért Pál írta. Kár, hogy a díszlet sokat rontott a hatáson. (Például puszta faldíszlet, tengerháttérrel, pedig a színháznak van oszlopdíszlete.) Az előadást azonban egy kínos epizód zavarta meg, Barics Gyula, aki Crespel tanácsost, Antónia apját játszotta, rosszul lett előadás közben, és eszméletét vesztve bezuhant a zenekari árokba. Tízpercnyi szünet után (eddig tartott az orvosi kezelés) az előadás folytatódott, s a magához tért színész végigjátszotta a jelenetét!! Barics Gyula hosszú pihenés után novemberben tért vissza – írja a kritikus a művészről –, de talán mégis túl hamar, mert láthatóan súlyos beteg, gyógykezelésre lenne szüksége, a közönség pedig nehezen viseli el egy színész rosszullétének nyomasztó „élményét" a színpadon, „vétek játszani a nézők idegeivel." (Arad és Vidéke, december 23.) Barics ezt követően ebben az évadban probléma nélkül játszotta el szerepeit, annak ellenére, hogy már ekkor súlyos beteg volt. Később, 1923-ban agydaganattal operálták a budapesti idegklinikán, utána már csak ritkán lépett fel, 43 évesen, 1930-ban halt meg.[17]

A következő opera január végén, 25–26-án *A sevillai borbély*, a címszerepben Róna Dezső remekelt szépen zengő baritonjával. Új ötletekkel tűzdelt, jókedvű előadás volt, a zenekar Gellért Pál vezényletével megfelelt az igényeknek, csak a viharjelenetben hatott erőtlenül. (Arad és Vidéke, 1917. január 26.)

Operát a szezon végéig általában havonta két-három alkalommal tűztek műsorra, gyakran jeles énekesek vendégszereplésével. Április 17-től jött újra a svéd énekesnő, Svärdström Valborg, aki a *Három a kislány*ban, a *Hoffmann meséi*ben szerepelt, és a „kedvéért" tűztek műsorra az évek óta nem játszott *Traviatá*t. Huszonkettedikén az ugyancsak repríznek számító a *Pillangókisasszony*t játszották Bejczy Györggyel Pinkerton szerepében. „Az énekes a Zilahy-korszakban volt oszlopos tagja az aradi társulatnak. Érces szép tenorja ma is régi fényében ragyog. A telt ház teljes elismeréssel adózott művészetének. A címszerepet Várady Margit művészi tudása vitte diadalra, bár úgy láttuk, némi indiszpozícióval küzdött. A kórus fukarkodott a hanggal, az egész előadáson érezhető volt, hogy azt kevés próba előzte meg" – írta az újság április 27-én.

A drámatagozat első produkciója Csiky vígjátéka, *A nagymama* október 2-án, ebben láthatta a közönség először Bánházi Terézt, aki jó benyomást keltett, öntudatosan, de mégis sok melegséggel alakította Szerémy grófnőt, Kieffer Lujza üde fiatalságával kellemes, közvetlen Márta volt. Az évad folyamán felújították a *Cifra nyomorúság*ot is, ez került műsorra a november 20-i díszelőadáson, melyet a szokásos Csiky-megemlékezés keretében rendeztek.

Ebben az esztendőben, az író halálának 25. évfordulóján Zombory Nándor tanácsos tartott előtte emlékbeszédet a szerzőről. Szintén díszelőadással ünneplik 1917 márciusának elején Arany János születésének századik évfordulóját, tiszteletére az általa fordított *Szentivánéji álmo*t játszották (Puck – Kieffer Lujza). December 30-án IV. Károly megkoronázásakor szintén díszelőadás volt, *A király házasodik* című vígjáték került színre. Az évad jelentős eseménye Szendrey Mihály színészi pályájának 30 éves jubileuma. Ez alkalomból március 26-án Bisson *Az államtitkár úr* című komédiája került színre, amelyben a népszerű direktor a kedvenc szerepét, De la Mare államtitkárt játszotta. Az igazgató, tekintettel a háborús viszonyokra, nem akart ünnepséget, az előadás jövedelmét is jótékony célra szánta, a Zita alapítvány javára fordította.[18] A sajtó azonban sokat foglalkozott az eseménnyel, az Aradi Élet szinte a teljes március 24-i számot Szendreynek szentelte, az Arad és Vidéke tárcában méltatta március 25-én:

„…Elsőrendű vidéki társulatot vezetni, szervezni és harcolni napról napra, hétről hétre, új ötleteket teremteni szinte emberi erőt meghaladó munka. És Szendrey Mihály lankadatlan erővel, mindig fiatalos invencióval, rajongó lelkesedéssel áll pályája babérövezte állomásán. (…) A megbecsülés, a tisztelet, a szeretet legmagasabb fokán állva sok helyre hívták, de ő maradt szűkebb pátriájában, Aradon. Ez a város számára olyan, mint az első szerelem. Itt volt az első fellépése, itt lett elismert színész, igazgató (…) és régi, megbecsült aradi polgár. Elfogódott és megindult lélekkel vesszük körül szép pályájának három évtizedes állomásán."

Ugyancsak ebben az évben köszöntötték a Kultúrpalotában az Operaház egykori neves, Aradon élő basszbaritonját, a 80 éves Odry Lehelt (1837. november 30-án született). Hajdanán, a nyugdíjazása után az újság szerint „a mellőzés, a sértődöttség miatt" vonult vissza a Maros-parti városba, itt az 1890-es években Leszkay igazgatása idején fellépett az operákban, rendezett is, később énekes iskolát nyitott, és aktívan részt vett a város közéletében. A szép ünnepséget, amelyen az aradi városvezetés, a Királyi Operaház és a Nemzeti Színház küldöttei is részt vettek, a Kölcsey Egyesület szervezte. A kiváló énekes 1920-ban az impériumváltás után halt meg, temetésén Csécsi Imre református költő-lelkész mondott megrázó gyászbeszédet, amellyel aztán sikerült magára vonnia a helyi rendőrség haragját. (Meghalt egy nagy nemzetnek egy nagy fia, mondta – többek között – a tiszteletes. Ezzel a mondattal dühítette fel a helyi „pártatlan" rendőrfelügyelőt.) [19]

Az első jelentős újdonság a drámatagozaton a *Szerelem* című vígjáték október 4-én. A szerző, Barta Lajos (1878–1964) máig népszerű darabját 1916 januárjában a Vígszínház mutatta be. Fenyő Miksa a Nyugatban így ír róla: „Rendkívül rokonszenves ez az egész kis világ, melynek háza fedelét Barta Lajos szemünk előtt leemelte". A szerző úgy ábrázol „a színpadi hatásra való törekvésnek minden árnyéka nélkül, (...) a legigazibb művészet eszközeivel,

vagy egy pompás dialógus színeiben, hogy az ember néha teljesen a realitás illúzióját kapja." (Nyugat, 1916. 8. szám)

A kisvárosi környezetben játszódó történet a három Szalay lány sorsával ismertet meg, témája a kisvárosiak, főleg a lányok kiszolgáltatottsága, akik számára nincs más kiút, csak a házasság. „A négy felvonásra osztott mese érdekesen indul, később azonban ellaposodik – jellemzi a cselekményt a helyi kritikus –, de még így is fenn tudja tartani érdeklődésünket. A kedves újdonságot az aradi színtársulat jó előadásban mutatta be. (...) Bánházi Teréz az anyát alakította, beszéde, szelíd vértanúsága, játéka mérsékelt, de mégis bensőséggel teljes volt".

Harsányi Margit Nellit, az agresszív vénlányt kedves humorral rajzolta meg, a tragikusabb elemet Lujza szerepében Harmath Józsa képviselte, egyszerű, közvetlen művészete, mint mindig, most is diadalmaskodott. Kieffer Lujza mint Böske temperamentumosan és melegséggel képviselte az ifjúságot és a meggondolatlanságot. Az adótiszt, Komoróczi Jenő megformálásában Delli Lajos kabinet-alakítást nyújtott, jóízű, groteszk figurája mindvégig hangos jókedv forrása volt. Polgár Béla humoros „temetésrendezője" szintén tetszett a közönségnek. (Arad és Vidéke, október 5.)

Nagy sikerrel mutatták be 1917 januárjában Barta Lajos másik művét is, a *Zsuzsi* című zenés paraszt-vígjátékot. A darab a népszínmű újrateremtésére irányuló törekvés, ez dicsérendő – méltatta az Arad és Vidéke –, alakjai azonban nem igazán reálisak, főként a Hajdú házaspár, Zsuzsi szülei nehezen „hihető" figurák. A fiatalokat, Zsuzsit és párját, Balog kőtörőt Várady Margit és Barics Gyula alakította, ők vitték sikerre a darabot. Barics meleg, közvetlen előadásmódja és az énekesnő remek szövegmondása külön dicséretet érdemel. (Arad és Vidéke, 1917. január 5.)

1916. december 14-én érdekes újdonság Molnár Ferenc *Farsang* című drámája. Ebben a szerző tőle szokatlan módon a 19. század második felébe telepítette hőseit, amikor a bukott szabadságharc után a pesti ember nyilvános összejövetelei rendszerint csak a februári farsangi szórakozásra szorítkoztak. Egy farsangi éjszakán zajlanak az események, amelyeknek középpontjában egy elveszett, drága gyémánt ékszer és a szép vidéki úriasszony, Kamilla áll, aki ezt megtalálja. Az asszony nem hajlamos ugyan a hűtlenségre, de itt találkozik a jóképű, fiatal Miklóssal, aki ellentéte zord, önfejű férjének, és a gyémánt révén már-már új életet kezdene az ő oldalán. Rádöbben azonban, hogy a fiatal lovag nem méltó arra, hogy felmondja biztonságos életét. Ilyen férfiért – figyelmeztet a drámaíró – egy asszonynak a kisujját sem szabad megmozdítania. És az asszony lemond a kalandról, a gyémántot „visszalopja" oda, ahol találta. Ezzel a rezignált hepienddel zárul a dráma.

A jelenetezés, a színpadi technika páratlanul tökéletes, a színpadi beszéd lendületes, izzó és lüktető – írja a drámáról a helyi kritikus –, a főszereplő utol-

érhetetlen bájjal hazudik, nem érdemes mérlegelni, hogy mit mond, és mi okból. A darabot korhű jelmezekkel Kiss Miklós rendezte, Kamillát „a képzeletre ható játékkal" Harsányi Margit alakította. (Pesten az ősbemutatón a szerepet Fedák Sári játszotta, kipróbálva tehetségét drámai szerepben is[20].) Miklós megformálásában Kertész Dezső erős, férfias volt, Harmath Józsa Liszkát finoman, csiszoltan formálta, a rendező Kiss Miklós a férjet, Oroszi Sándort alakította. A dráma mérsékelt sikerrel ment, az évadban mindössze háromszor adták. *Az Ördög*öt azonban folyamatosan telt házakkal játszották, ebben az évadban a vígjátékot Kiss Miklós rendezte, és ő játszotta a címszerepet.

Februárban Szendrey állította színpadra a főváros sikerdarabját, a *Kék rókát*. Herczeg Ferenc napjainkban is játszott színművének középpontjában a férfi–nő viszony, a bonyolult női érzelmek bemutatása áll. A sejtelmes címnek több jelentése van, egyrészt a rókabunda az ürügy arra, hogy a feleség eljárkálhasson otthonról, a cím ugyanakkor allegória is, magát a titokzatos, összetett jellemű asszonyt, Cecilt jelenti. „Az asszony, ha akarom, bestia, ha akarom, akkor a maga boldogságáért harcoló feleség, aki menekülni akar egy elhibázott házasság nyűgéből" – jellemzi az aradi kritikus. A férj csak epizódszerep, a drámát a házibarát hordozza, aki évek óta szereti az asszonyt.

Harsányi Margit Cecil lelki válságát tökéletes megértéssel ábrázolta, nagy tehetségű művésznő, ő vitte a darabot diadalra. A férjet Szendrey csendes humorral, Kiss Miklós a házibarátot, Sándort meggyőző erővel formálta meg, Kertész Dezső túlzott groteszkséggel vitte színpadra a hiú, üres, asszonyfaló Trill bárót, aki nem lehet akkora fajankó, mint amilyennek ő mutatta. (Arad és Vidéke, február 17.)

A darab bemutatója idején a kultúra berkeit egy miniszteri rendelet kavarta fel, amely értelmében a szénhiányra való tekintettel február 20-tól be kell zárni minden színházat és mozit. A nyilvános helyek sem tarthatnak nyitva 11 óra után.

Az utasítás nagy riadalmat keltett a színészek körében, Szendrey azonnal a polgármesterhez fordult, kérve, hogy engedélyezze az előadások megtartását, hisz a színháznak biztosítva van két és fél hónapra a tüzelőanyaga. Hangsúlyozta, hogy a színház önellátó intézmény, ha nem lesz előadás, százötvenen maradnak megélhetés nélkül. A polgármester azonban nem hozhatott olyan döntést, amely ellentmond a felsőbb utasításoknak. (A városban egyébként nincs elég fűtőanyag, a Villanygyárnak a napi 2,5-3 métermázsa szene sincs garantálva, veszélyben volt a város világítása.)

Végül négynapos szünet után kaptak engedélyt az előadások folytatására, és az élet a szokott mederben folyt tovább, bár a kiesést a konzorcium nehezen tudta kiheverni. Érdekesen kommentálja az Aradi Élet február 17-én a problémát. A lap szerint a színházi produkciók lényegében spórolást jelentenek, hiszen az előadások ideje alatt országosan mintegy 9000 ember nem fűt otthon, nem használ villanyt, és lényegében a színházban is csak a szünetekben világítanak.

A *Kék róká*hoz hasonlóan napjainkig megőrizte frissességét Gábor Andor vígjátéka, a *Dollárpapa*, melyből 1956-ban készült nagyon népszerű filmkomédia. A darabot 1917 áprilisában mutatták be Aradon, a helyi kritikus így ír róla: „Gazdagon terített asztal Gábor Andor *Dollárpapá*ja. Dúskálni lehet az egymást kergető ötletes tréfák tengerében, kacagni a mai idők súlya alatt nem könnyű, kacagtatni még nehezebb", de a szerző jól ismeri a kacagtatás mesterségét. „A pénz komédiája" ez a mű, és hogy a kritikus mennyire érti a szerző vitriolos társadalomkritikáját, azt jól illusztrálják az Aradi Közlönyben közölt, általa kiválasztott szemelvények a vígjátékból. A bemutató nagy tetszést aratott, azzal együtt, hogy a színészek útszéli szellemességekkel töltötték meg a darabot. A rendezés sem sikerült, az előadás nem pergett úgy, ahogy kellett volna, és hiányzott az összjáték, bár a színészek egyénileg elég jól alakítottak. Az öreg Hoffmant nagy jellemző erővel formálta meg Várnay Jenő, Kertész Dezső Szekeres szerepében „kedves szélhámoskodással szőtte a cselt", Rozsnyai Ilonka „jóízű" parasztcseléd volt, Delli főispánja jól sikerült karikatúra. (Arad és Vidéke, április 13.) Az író másik, „pompás színpadi technikával" megírt komédiáját, a *Szépasszony*t 1917 januárjában mutatták be. A címszereplőt a „nem házi tűzhely mellé való akaratos perszónát" Harsányi Margit „ragyogó toalettben" kiválóan alakította, ahol kellett, brutálisan őszinte, máshol felháborítóan képmutató volt. Hibája, hogy éneklően beszélt, erről le kell szoknia – teszi hozzá a cikkíró.

A repertoár többi drámája csak a maga korában volt ismert és népszerű. Október 18-án Bisson „idegkínzásra épített tragédiája" a *Névtelen asszony* került színre. A főszereplő a házasságtörő feleség, akinek a férje nem tud megbocsátani, elkergeti, eltiltja a gyermekétől, s ez őt züllésbe taszítja. A tragikus események a következő színben húsz év múlva folytatódnak, mikor az asszony a személyét fel nem fedve arra kényszerül, hogy feláldozza szeretőjét a fia megmentése érdekében. Harsányi Margit nagyszerű színekkel, megrendítő vonásokkal tolmácsolta az elbukást megbánó, majd a züllöttség mélységeiben asszonyiságából kivetkőzött nő szenvedéseit. A férj szerepében Szendrey őszintén átélt alakítást nyújtott. (Arad és Vidéke, október 19.) Kertész Dezső főszereplésével a háború elején bemutatott *Fészek a viharban* című vígjátékot újították fel. Ruttkay György *Keringő*je november hetedikén került színpadra, a hónap közepén pedig Friedmann Armin „családi képe", a *Bernát bácsi*, amelyet összesen háromszor adtak.

1916 decemberében került színpadra a *Királynőm, meghalok érted* című háromfelvonásos romantikus színmű, amely a maga korában igen sikeres volt, ennek szerzője Villányi Andor fiatal újságíró. A történet egy orosz kisvárosban játszódik. „A darab írói kvalitások és színpadi szertelenségek szokatlanul kiélezett keveréke, amelyre egyetlen mentség az író fiatalsága és színpadi tapasztalatlanság – írta róla a helyi lap –, a nagyot akarás nemes törekvése és

a kivitel eszközeinek a fogyatékossága az események hajszolt halmozásához vezetett." A szereplők közül kiemelkedett Delli, ő formálta meg Borinszkijt, zsidó származású tanárt, aki az oroszországi elnyomott zsidóságot képviselte, jó volt Várnay csiszolt, alaposan kidolgozott alakítása az orvos szerepében. A rosszul megírt főalakot, az orvos feleségét, Mária Andrejevnát Kesztlerné nem tudta elfogadhatóvá tenni, „kevés volt a színe és a szíve hozzá." (A színésznő egy komikusan elhibázott „csókjelenete" az előadásból: 20 centinél közelebb nem engedi magához a férfit, miközben az az ő önfeledt odaadásáról beszél.) Baj volt a szereptudásával is.

Január végén játszották először Földes Imrétől a *Kinn a bárány, benn a farkas* című, „páratlan ötletességgel megírt, ragyogó trükkökben bővelkedő" vígjátékot, „amely komédia abban az értelemben is, hogy ne vegyük komolyan, olyan groteszk és túlzó." (Tizenkét nő szeretne „megfogni" egy férfiembert, akit Delli alakít). A színpadon szép új díszletek voltak, „az előadás pompásan gördült, és a főszerepet játszó Kieffer Lujza bájos egyénisége a darabban friss volt, színes."

Február 7-én a *Hivatalnokleány* került színre, a szerző, Ráskay Ferenc, az egyik fővárosi napilap rovatvezetője meg is jelent ekkor Aradon, a címszerepet a pesti főszereplő, Molnár Aranka alakította nagy ünneplések közepette.

A következő napokban (8., 9., 10.) a *Kőműves Kelemen* drámaváltozatát láthatták az aradiak Kárpáti Aurél és Vajda László átdolgozásában. Az ismert népballada dramatizált változatában a szerelem és a hivatástudat kerül egymással szembe, a ballada „pénzmotívuma" itt elmaradt. Kelement Kiss Miklós, feleségét, Krisztinát Kápolnay Juliska alakította.

A hónap végén nem túl sikeres újdonság a Vígszínházból átvett *Démonok* című Hajó Sándor komédia, amelyet Kiss Miklós rendezett. A darabbeli egyik „démon" egy elzüllött, romlott kis virágáruslány (megformálója Kieffer Lujza), aki nehéz selyemben pompázik eleinte, a másik egy doktorkisasszony (alakítója Harsányi Margit), először kopott ruhában, szemüveggel az orrán kerül a néző elé, aztán az események során szerepet és öltözéket cserélnek. Mellettük a pesti társasági élet számos alakja vonul fel, ők a „lelketlen életvágy" megtestesítői. (Arad és Vidéke, február 28.)

Aktuális témával foglalkozik Vajda Ernő alkotása, a *Váratlan vendég,* amelyet 1917 márciusának végén tűztek műsorra. Az események 1916 nyarán játszódnak a Hubay-kastélyban. A történet hőse Hubay Kálmán gróf, akinek halálhírét keltik, és épp akkor ér haza, mikor dobra verik a birtokát. Ám a szerelem feloldja a kilátástalannak látszó helyzetet: a gróf és a birtokát megvásárló milliomos, Zadevics lánya egymásba szeretnek, és az aranyszívű kapitalista apa áldását adja a házasságra. „Ma este megkaptuk, amire régóta vágytunk: háborús színművet, amely az első perctől a szívünkbe markol, és magához láncol a függöny lehulltáig" – dicséri a kritikus, aki az előadással is elégedett: hiteles a hazatérő katona keserűségét kifejezésre juttató Kertész Dezső, a nemes

lelkű, szerelmes milliomos lányt formázó Harmath Józsa, a jólelkű apát játszó Várnay. (kritika március 24-én)

Májusban két újdonság került még színre, az egyik május 8-án a *Vengerkák,* Pásztor Árpád regényét Góth Sándor alkalmazta színpadra. A valóságos történeten alapuló mű, amelyből a dráma készült, a század elején játszódik, azt mutatja be, hogyan kerülnek a cári Oroszország „szórakoztató iparába" a magyar lányok. Anna, a vidéki úrilány nincs megelégedve a hazai viszonyokkal, a jobb megélhetés, pénzszerzés érdekében anyja barátnőjének biztatására naivan és tájékozatlanul táncosnőnek jelentkezik Oroszországba. Ott derül ki, hogy tulajdonképpen mulatóba szerződtették a férfiak szórakoztatására, más magyar lányok is ilyen „státuszban" vannak itt. Ők a vengerkák (vagyis magyar „lányok" oroszul). A könyv a lány kikapaszkodását mutatja be az erkölcsi fertőből az orosz herceg, Vladimir révén, majd lelki összeomlását és öngyilkosságát, amikor hazatér, és vőlegényével találkozva rádöbben, hogy számára nincs visszaút a régi életébe.

Az aradi előadás Szendrey rendezésében hosszú (négy óra) és vontatott volt, bulvárszerű képsorokban mutatta be a lányok „pillangóvá válását", és nem „hozta ki" a regény mondanivalóját. A főszerepet „ragyogó toalettben a sokoldalú és öntudatos színésznő", Harsányi Margit játszotta, ezt a szerepet azonban nem sikerült „jól megfognia", ebben inkább emberi melegségre lett volna szükség. Jó volt a vengerkák kara és Rozsnyói Ilonka tánca. (Arad és Vidéke, május 13.) A következő héten közkívánatra a darabban nagy sikerrel fellépett a Góth házaspár, Annát Kertész Ella, Vlagyimirt Góth Sándor játszotta.

A népszerű színészházaspár a következő napokban több este szerepelt az aradi színpadon, többek között május 16-án felléptek egy „művészi esten", ennek keretében több rövid jelenet és egyfelvonásos került színre, ekkor mutatták be az Arad és Vidéke szerkesztőjének, Marót Sándornak az *Örök tűz* című aktuális, háborús témát feldolgozó egyfelvonásos drámáját. A történet diszkréten erotikus. A katona hadba vonulása előtt eljegyez egy fiatal lányt, ám az még egy csókot sem ad a halálba induló vőlegényének. A menyasszonyt éjszaka azonban az a látomás gyötri, hogy jegyese meghalt, s most már szánja-bánja ridegségét. Így mikor megjelenik az igazi, élő fiatalember a maga valóságában, a lány kitárja az ablakot: most már „jöhet a katona". A főbb szerepeket Harmath Józsa, Kápolnay Juliska és Kertész Dezső játszották. „A közönség a szerzőt ovációval halmozta el, virágkoszorú, pálmaág bőven jutott az ismert, drámaírásra vállalkozó, népszerű újságírónak". (Arad és Vidéke, május 17.)

A könnyebb zenés műfajban az évad első felének nagy sikere a *Három a kislány* című daljáték, melynek zenéjét Heinrich Berté operett-komponista állította össze a kiváló osztrák zeneszerző, Franz Schubert népszerű dallamaiból. A műben a 19. század eleji Bécs elevenedik meg, az események középpontjában Tschöllék három lánya, Médi, Hédi és Édi áll, a rajongóik között ott van a

félszeg udvarló, Schubert is, aki Médit szereti. A szereplők egy része valóban létező személy volt, ilyen Schuberten kívül Franz von Schober költő, Schwind festő, Gumpelwieser rajzoló, Vogl operaénekes. A szerelmi történet egy kissé felszínes, de tanulsága ma is elfogadható: az egyszerű polgárok számára elérhető a boldogság, de a zseninek, Schubertnek ebből nem jut semmi.

A máig népszerű zenés művet október 11-én mutatták be Aradon, sorozatban ment, és februárra megérte a 25. előadást. Schubert szerepében az új énekes, Róna Dezső mutatta meg művészi képességeit, „hatalmas és mégis hajlékony baritonjával tökéletesen illúziót keltett", a délceg Schober báró Járay Sándor volt, Médit kettős szereposztásban Várady Margit és Horváth Mici játszotta, Hédi Blidár Vali, Edit Kieffer Lujza volt. A főszerepet felváltva alakító két énekesnőről a kritika így ír: Jelenleg Aradnak két énekes sztárja van, Várady Margit tökéletesen iskolázott, operába való hangjával, Horváth Mici játékával, eleganciájával hódít. A sikerhez a karmester, Gellért Pál is hozzájárult, bár az érzelgős dalokat a zenekar túl hangosra „vette", valamint a díszletezés sem volt kifogástalan. Az írás befejezésében az Arad és Vidéke kritikusa így összegez: „A ma esti bemutató ura Schubert szelleme, akinek zenéjét Gellért Pál karmester remekül tolmácsolta, a jó zenét nem tudta tönkretenni a lapos librettó: a levendulaillatú, biedermeier környezetben melegszívű emberek jönnek-mennek, énekelnek –, de ez jelen esetben jóleső enyhülést hozott a súlyos idők boldogító ellentéteként." (Arad és Vidéke, 1916. október 12.)

Médi szerepét április 15-én és 16-án Valborg Svärdström is elénekelte, mégpedig magyarul (a svéd művésznő már évek óta a fővárosi Operaház állandó vendége). Februárban a daljátékból paródia készült Barna Izsó zenéjével *Négy a kislány* címmel, de ez nem nyerte el sem a közönség, sem a kritikus tetszését, bár többször adták.

Még ennél is nagyobb diadallal vonult be az aradi színpadra a *Csárdáskirályné* (abban az időben ezzel a címmel játszották). Ez volt a háborús évek legnagyobb operettsikere európai, sőt világviszonylatban. A zenés mű német nyelvű szövegkönyvének megzenésítését Kálmán Imre már 1914 tavaszán elkezdte. (Kálmán ekkor már Bécsben élt, a *Tatárjárás* 1908-as vígszínházi diadala után Karczag Vilmos bécsi színigazgató csábította az osztrák fővárosba, mert úgy gondolta, hogy csak így lehet belőle európai hírű zeneszerző.) Közben kitört a világháború, és Kálmán abbahagyta a komponálást: „Nem tudok zenét szerezni akkor, mikor (…) a frontokon egymást öli a világ." Egyéves szünet után Lehár Ferenc biztatására folytatta a munkát. A bécsi bemutatóra 1915. november 17-én került sor a Johann Strauss Színházban. Eredetileg tizenharmadikára tervezték a premiert, de az egyik szereplő rekedtsége miatt el kellett halasztani a babonás zeneszerző nagy örömére, mert 13. akkor épp péntekre esett.

A bécsi közönségnek nagyon tetszett a darab, a zenéjétől mindenki el volt ragadtatva, a kritikusok egy része azonban (még a premier előtt) rossz néven

vette, hogy a történetben az előkelő urak olyan „illetlen" szórakozóhelyen otthonosak, mint az orfeum, és a hercegi családból származó főhős, Edwin szerelme, majd felesége pedig egy ottani énekesnő. Szerintük a szövegkönyv kompromittálja az arisztokráciát, egyesek az uralkodóházra vonatkozó célzásokat is felfedezni véltek benne. A fáma szerint azonban a premieren egyenesen Ferenc József kezdte a tapsolást, így a bíráló hangok elnémultak, az operett itt 533 estén át ment.

A bécsi siker után Berlin következett, majd Budapesten a Király Színház. A szöveget itthon Gábor Andor ültette át magyarra, nem lefordította, hanem a pesti közönség ízléséhez alakította, az általa átdolgozott librettó és a dalok szövege romantikusabb és magyarosabb lett. A bemutató 1916. november 3-án volt hatalmas sikerrel, a táblás házak száma 1917 februárjára elérte a százat, a háború végére meg a 300-at. Beöthy, a színház igazgatója ennél az operettnél vezette be azt az újítást, hogy a második és a harmadik felvonás megkezdése előtt fehér vásznat eresztettek a függöny elé, amire kivetítették azt a szöveget, amit a zenekar éppen játszott, így a közönség is énekelhette a dalokat.

Az operett aztán elindult világhódító körútjára, 1917-ben már Szentpéterváron játszották *Sylvia* címmel. Majd a mű „végigsöpört" egész Európán, a harcok ellenére azonnal bemutatták Svédországban, Finnországban, Lengyelországban, Olaszországban, s végül egy esztendővel később eljutott a New York-i Broadway-re is, az angolok és az amerikaiak *Gypsy Princess* címmel játszották. Kálmán muzsikájáról az angol szövegkönyvet készítő neves író, P. G. Wodehouse így nyilatkozott: *„A Csárdáskirálynő* nemcsak egy tehetséges magyar ember művei közül emelkedik ki, hanem egyenesen minden idők legjobb zenéje!"

A mű újabb sikerszériája 1954-ben kezdődött, akkor Békeffi István és Kellér Dezső írta át a szöveget, amelynek a leglényegesebb változtatása, hogy Edwin anyjának, Cecilíának (az eredeti változatban Anhilte) alakját az eredetinél sokkal jelentősebbé alakították a primadonna szerepkörből már kiöregedett, akkor 61 éves Honthy Hanna számára. Kibővítették Miska szerepét is, a harmadik felvonás színhelyét pedig egy hotel halljából a karlsbadi sétányra helyezték át. A budapesti Operettszínháznak ez az előadása – hasonlóan az ősbemutatót követő diadalúthoz – a magyar főváros után végigjárta az egész világot. Állva tapsolt a produkciónak Tokió, Róma, München, Salzburg, Bukarest és Prága közönsége.[21]

Az aradi bemutató 1917. március 27-én volt, erre a „nagyot akarás" törekvésével készült a társulat, és kitűnő előadásban kaptuk – írta az Arad és Vidéke. Szilviát Horváth Mici énekelte-táncolta, a siker oroszlánrésze az övé, Stázit Járay Böske alakította friss, fiatalos temperamentummal. Az „aranyos kedvességű" Bóni grófot megfelelően adagolt humorral Győző Alfréd vitte színpadra, az öreg grófnét Benkőné játszotta. „Tapsoknak és ismétléseknek se szeri, se száma. Az előadás háromnegyed hétkor kezdődött és tízig tartott. A színészek

még fukarkodtak is a hajlongással kényszerűségből, hogy ki ne fussanak az időből," mert a törvény szerint tíz órakor be kellett zárni a színházat. (Arad és Vidéke, 1917. március 28.) Az operett telt házzal 15 egymást követő este ment, és az előadások száma az évad végéig megközelítette a 25-öt.

Érdekes újdonság még – többek között – január elején Oscar Straus zenéjével a *Csokoládé katona*, melynek szövegkönyve Bernard Shaw egyik vígjátéka alapján készült. (A darab a néhány éve már játszott *A bátor katona* átdolgozása.) A kritika csupa dicséret: csodaszép belőle a valcer, az első felvonást bezáró tercett bájos, Várady Margit gyönyörűen énekelt, Járay Böske „ennivaló fruska volt," Barics, Polgár, Herold megnyerő. Ugyancsak sikeres Lehár *Csillagok bolondja* című operettje, amely január végén öt egymást követő este került színpadra.

Kevésbé színvonalas októberben Márkus Alfréd *Marci* című zenés alkotása, ezt Várady Margit gyönyörű hangja, Róna Dezső remek baritonja, Járay Böske kedves, temperamentumos játéka tette elfogadhatóvá, mert „a jó nevű társas cég alkotása gyenge, a librettó szánalmasan vergődik az ötlettelenség, a sületlenség sivatagában, a zenéje is vérszegénységgel küzd." (Arad és Vidéke, 1916. október 9.)

Jól sikerült felújítás a jó énekesekkel *A tökéletes asszony*, a *János vitéz*, a *Szultán*, a *Cigányprímás*, a *Gésák*, ez utóbbi „az aradi színpad legjobb napjaira emlékeztetett". A kritikus főként Győző Alfrédot dicséri, aki mint Vuncsi disztingvált és művészi volt, pedig a szerep csábít a szertelenségre. A női főszerepet Várady énekelte.

A téli idény május 20-án zárult a *Tiszavirág* című operettel. Ezt követően a társulat Békéscsabán vendégszerepelt, majd az egy hónapos pihenő után kezdődött július elsejétől a nyári évad, melynek repertoárjában főként a téli idény sikeres darabjai szerepeltek, újdonság Virányi Jenő *Gólem* című daljátéka. Sok volt a vendégszereplő, többek között Beregi Oszkár játszott három estén (*Rómeó és Júlia*, *Egy szegény ifjú története*, *Bizánc*), Nyárai Antal vígjátékokban, az egykori kedvenc, Pataki Vilma operettekben szerepelt. Az idény utolsó három napján (július 27., 28., 29.) Gál Gyula és a színiakadémia néhány fiatal tehetségéből álló együttese lépett fel, műsorukban Gál néhány saját rövid jelenetét is bemutatták, emellett – otthoni környezetről lévén szó – a szerző felolvasta a fia *Mi, 18 évesek* című versét.

Július 26-án *A kis király*ban vett búcsút a közönségtől a Járay testvérpár, Sándor Budapestre, Böske Sopronba szerződött. Az operett erősségei voltak, a közönség szerette őket, előadás után a színpadot elárasztotta a virágok, ajándékok tömege. (Arad és Vidéke, július 27.) Az évadzáró után a társulat a szokásos nyári kiszállásra Hódmezővásárhelyre ment.

Közben zajlik a véres háború, egyre több a hősi halott, a hazai színésztársadalom is meghozta a maga áldozatát, mintegy 400 színész van a harctéren. A városban nemcsak az ország sebesültjei, hadiárvái számára gyűjtenek. Kide-

rült, hogy Kárpátalján van egy Aradfalva nevű lerombolt település, annak számára júliusra 105 000 korona gyűlt össze. (Arad és Vidéke, július 10.) Jelentős helyi politikai esemény, hogy Arad főispánjává Barabás Bélát nevezték ki, a vármegye főispánja Purgly László. (Arad és Vidéke, július 17.)

Májusban, majd júliusban Szendrey tájékoztatta a színügyi bizottságot a következő évad terveiről, és folytatódnak az egyezkedések az anyagiak terén, mert erről már az év elejétől ádáz viták folytak. Többek között felvetődött annak a lehetősége, hogy 12 000 korona „deponálására" kötelezik a direktort, hogy legyen fedezet, ha nem tudna majd később eleget tenni a fizetnivalóinak. Dönteni kellett Szendrey szerződtetetésének meghosszabbításáról is, mivel a koncesszió 1917 októberében lejár, de ezt a zavaros gazdasági helyzetre való tekintettel csak két évre adták meg, bár a szokásos három évre terjedő időszak megadását a bizottság nagyobb fele támogatta. Kilátásban van a jegyárak emelése is – tájékoztatott az újság a továbbiakban –, mert csak az ebből származó pluszbevételből tudnák fedezni a használhatatlanság határán álló színházépület tatarozási költségeit, a városnak ilyen célra külön pénze nincs. (Ugyanakkor megengedték a kabaré működtetését, ami nem jó a színháznak, hiszen nézőket von el.)

A közgyűlés végül májusban arról döntött, hogy bővítik az előteret, a pénztárat az épület melletti Krausz-féle házban helyezik el, rendezik a központi fűtés ügyét, rendbe hozzák a nézőteret (700 000 korona értékben).

A bizottság általában elégedett a színházban folyó művészi munkával, csak Kovács Vince tanácsnok akadékoskodott, mint mindig, az előadások rendezését, a karszemélyzet működését kifogásolta (nem jogtalanul), és követelte, hogy legyen több operaelőadás.

Az új, **1917/1918-as** évad egy viszonylag rendezett épületben kezdődhetett, november 20-ra pedig lett új függöny is (ez 12 000 koronába került). Az új idényben a társulat névsora is módosult, Járay Böske helyett a fiatal Zöldhelyi Anna jött Aradra egyenesen a színiiskolából. Hírnevét megalapozta azzal, hogy volt néhány nagysikerű beugrása a Király Színházban. A tehetséges kezdő később ünnepelt operettdíva lett, hívei megbocsátották kiszámíthatatlan, rapszodikus természetét is, amely miatt a direktorok réme volt.[22] Az operatagozaton belül végül nem jött létre a tervezett szerződés a Bejczy házaspárral, a tenorszerepeket kezdetben vendégek énekelték, decembertől sikerült idehozni Armand Pardy olasz tenort, aki az újság szerint a hamburgi opera énekese volt.

A legnagyobb nyereség Forgács Sándor (1890–1944) szerződtetése, aki ezt követően fellépéseivel jó néhány évig emelte az aradi drámai színjátszás színvonalát. A tehetséges színész 1909-ben végezte a színiakadémiát, eddig Pécsett, majd Győrött játszott. Károly Sándor többször idézett könyvében így mutatja be: „sovány, ideges, nyugtalan ember volt olyan zengő hanggal, mintha orgona búgna. Néhányezer kiolvasott könyv zsongott érdekesen markáns

arcélű fejében. Órákig tudott beszélni színdarabokról, szerzőkről, irodalmi irányzatokról. Ez nem a tudását fitogtató kulturált koponya magamutogatása volt, a Shakespeare-ért, Molière-ért, Gorkijért, Shaw-ért, Strindbergért, Katonáért rajongó szerelmes forró vallomása lángolt keskeny száján. Rengeteg verset tudott, (...) a munkásotthonba is elment szavalni. Harcolt az igazgatóval, mert kevés prózai darabot tűzött műsorra. – Én szívesen játszanék minden este klasszikust – igyekezett csendesíteni elégedetlenkedő színészét Szendrey Mihály, az igazgató –, de a közönségnek operett kell. Élnünk kell valamiből, a klasszikusokból nem tudok neked gázsit fizetni."[23]

Forgács Sándor

A háborús konjunktúra meggazdagodott közönsége ebben az évadban is a könnyű műfajt igényelte a színházban. Egy-egy közönségnek tetsző darab műsorra tűzésekor „a jegypénztárnál a mentőegyesületnek kell inspekciót tartani, hogy a jegyért tolongók baleseteinél kéznél legyenek"– írja (jókora túlzással) az Arad és Vidéke 1918. január 15-én –, moziba meg úgy mennek, mintha ott ajándékot kapnának. Ez adta az impulzust ahhoz, hogy márciusban a központi szálló báltermében egy kabarészínház is újra engedélyt kapjon a működésre. (Egy 16 tagból álló jó nevű fővárosi társulat „dolgozott" naponta, elsősorban a fővárosi kabaré műsorát vették át.) Az új közönség műveltségéről szemléletes „látleletet ad" az Arad és Vidékében 1918. március 28-án közölt illemkódex a színházlátogatók számára. E szerint a színházban előadás alatt nem szabad szafaládét enni és a papírt elhajítani, hangosan beszélni, orrot fújni, alkoholos leheletet az előtte ülők nyakába fújni stb. Aki azt hiszi, hogy ez vicc – fejezi be a tárcát a cikkíró –, az rég nem látogatta az aradi színház előadásait.

Az újságok hasábjain és a színügyi bizottság ülésein állandó téma a színház operettekkel és bohózatokkal zsúfolt repertoárja, amellyel az intézmény „nem teljesít kultúrmissziót." Azzal azonban senki nem foglalkozik, hogy a színvonalas darabok nem töltenék meg a színházat, a megélhetés biztosításához a „könnyű műfajt" kell játszani, mert a teátrum majdnem önellátó, anyagi támogatást keveset kap. A témáról az egyik színügyi bizottsági ülésen

hasonló szellemben nyilatkozott Barabás Béla is, hozzátéve, hogy a színház „kultúrmissziós" feladatait Apponyi Albert kultuszminiszter újabb rendelete alapján lehet megoldani. (Eszerint a vidéki színházaknak kötelességük az összeállított műsorrendet felküldeni a minisztériumba, ahol ennek alapján majd felmérik az illető társulat műsorának művészi színvonalát, s amelyet arra érdemesnek találnak, azoknak állami támogatást adnak.)

Szendrey szerint az aradi társulat élvezi a közönség bizalmát, a jelenlegi repertoárral fenn is tudja tartani magát (ha éppen szénhiány miatt be nem csukatja a város a teátrumot). Színvonalasabb műsort ő is szívesebben adna, de ehhez támogatás szükséges.[24]

A színházjegyek ára – nem kis vita után – 1917. november 20-tól emelkedett. (Ennek engedélyezése érdekében színészküldöttség ment Barabás Béla főispánhoz.) A színügyi bizottság ezért cserébe változtatásokat várt az együttes személyi összetételében (néhány szerepkör nem volt betöltve), nagyobb rendet a színház működésében és színvonalasabb előadásokat. Az igazgató által szervezett kiszállásokat is nehezményezték. (Szendreyék néhány alkalommal felléptek Déván és Békéscsabán.)

A teátrum szeptember a 29-én *Csárdáskirálynév*al nyílt meg. Horváth Mici Szilviát kipihenten, „friss hanggal" énekelte, Stázi szerepében pedig az új szubrettet, Zöldhelyi Annust láthatták, aki „pompás színpadi alak, és remekül táncol". Október 12-én ebben az operettben mutatkozott be az új bonviván, R. Tóth József, de nem sok szerencsével, mert bár jó megjelenésű, a hangja gyönge.

Az új drámai hős, Forgács Sándor október első napjaiban *Az Ördög*ben mutatta be kvalitásait színészként és rendezőként, az évek óta műsoron lévő és egy kissé elszürkült mű ezáltal új színt kapott. Az aradi kritikus azonnal felismerte az újonnan szerződött színész értékeit, szerinte alakításában kevés a póz, a szó varázsára, a beszéd szépségére alapoz, játéka ésszerű (csupa „világosság"). Olyan színész, aki kevés gesztussal sokat tud kifejezni. Biztató a teljesítménye rendezőként is, tőle várja a kritikus, hogy „eltüntesse a külső visszásságokat, a díszletekben szertelenkedő anakronizmust, a zagyva stílustalanságot", amely eddig gyakran uralkodott a rendezésben. (Arad és Vidéke, október 3.) Az október eleji *Kék róká*ban eljátszott szerepe után (ő volt a házibarát) a kritikus „rajza" a színész játékstílusáról újabb elemekkel bővül: alakítása természetes, közvetlen, kerüli a hatásvadászatot. (A művész bekapcsolódott a város művelődési életébe is, az október 6-i díszelőadáson Zombori Andor ez alkalomra írt költeményét adta elő.)

A klasszikus szerepekért rajongó színész decemberben a *Hamlet* címszerepét játszotta, amelyet az ő rendezésében újítottak fel. „Az a Hamlet, akit ma Forgács vetített elénk, egy komoly és mélyre nyúló stúdium, amelyre joggal lehet büszke nemcsak a művész, hanem az aradi színház is. (...) Megmutatta Shakespeare tiszta, emberi hangját. (…) Forgács töprengő, filozofikus volt inkább (…),

de azért forró, teli színek ragyogtak az alkotásán. Páratlanul nagy sikere volt, egyes jelenetek végén ötször, hatszor kitapsolták. Az előadáson „együtt volt" az egész ensemble, mindenki ereje legjavát adta. Várnay mint Polonius a természetes emberi beszéd mestereként mutatkozott be, Kápolnay Juliska mint Ofélia „drámai megrendülést támasztott bennünk". A többi szerepben Herold, Delli, Bánházi, Matolcsy Béla, Kertész Dezső, főleg Győző és Barics remekelt. (Arad és Vidéke, december 14.) A következő nap, mikor újra ezt adták, az igénytelenséggel oly sokat vádolt aradi közönség ismét megtöltötte a színházat, négy-öt kitapsolás volt, ami klasszikus dráma esetén ritkaság, „mintha a régi, elmúlt világba ment volna vissza a közönség lelke, mikor még nem volt kabaré és operett. (...) Ha Forgács a deklamációba egy kis ökonómiát vitt volna, s ha egyes helyeken nem siet, akkor /a produkció/ eddigi színházi pályájának a legjelentősebb estéi közé számított volna." Az előadás sikerét igazolja, hogy januárban még kétszer játszották, a második, 19-én ifjúsági előadás volt.

Az évad folyamán a legtöbb drámaújdonságot vagy felújítást Forgács állította színpadra. Az első jelentősebb rendezése Bródy Sándor *Dadá*ja, amely 1917. október 23-án került színre először Aradon. Bródynak ezt a kemény igazságokat kimondó naturalista drámáját 1902-ben mutatták be először a Vígszínházban, a címszerepben Varsányi Irénnel, a mű nagy vihart kavart, 25 előadás után le is vették a műsorról. A drámát szép sikerrel 1917-ben vette elő újra a Nemzeti Színház, Bolygó Kis Erzsébetet a nagyon fiatal Bajor Gizi alakította.[25] Valószínű ez a felújítás késztette az aradi direktort a tragikus felhangú darab műsorra tűzésére. A szerző fiatalkori művében a jellemek szertelensége, a cselekmény valószerűtlensége az útkeresés korszakát mutatják, a téma pedig már alig aktuális – jellemzi a művet az aradi Függetlenség kritikusa. (Szerinte a mű nem váltott ki elragadtatást a nézőkből, a darabnak elsősorban irodalomtörténeti jelentősége van, jelenetei hol a nyers valóságot tükrözik, hol pedig elképesztően naivak.) Az Arad és Vidéke elsősorban a szereplőket dicséri. A dadát Harmath Józsa játszotta, meleg közvetlenséggel járta végig a bukott és elüldözött cselédlány kálváriáját, Barics igaz színekkel festette a gyermekkori jó barát és elutasított kérő rokonszenves alakját. Győző a dráma egyik Gorkijízű jelenetében sikerrel bölcselkedett az igazságszolgáltatás tévedéseiről. (Október 24.) A darabot mindössze kétszer adták.

Bródy új drámáját, *A szeretőt* 1917. december 17-én tűzték itt először műsorra. A mű eredeti alcíme Erkölcsrajz egy főhercegi családról. Főhőse, Eöz Anna egy tönkrement magyar földbirtokos család gyermeke, akire szemet vet egy osztrák főherceg, kiemeli őt nyomorúságos környezetéből, hogy szeretőjévé tegye. Mikor a lány erre nem hajlandó, akkor házassággal hitegeti, és azzal, hogy miatta szakított a családjával is. A lány ettől annyira megrendül, hogy a szeretője lesz, de miután ráébred, hogy a férfi csak ennyit akart, a többi „komédia" volt, lelövi csábítóját. A dráma végén hangzik el a női és polgári öntudatot

sugárzó mondat: „Gost herceget megöltem. A családjával együtt hazudott nekem, hogy becstelenné tegyen. Igazságot tettem magamnak." (A lány a dráma folyamán is gyakran mond „szentségtörő" kijelentéseket, például: attól, hogy valaki herceg, még lehet csatornatöltelék.)

A dráma nagy „áthallással" megrajzolt másik szereplője a nagyhatalmú anyahercegnő, aki dirigálja az egész környezetét, és védi a család szentségét akár saját fia ellenében is (a néző abban a korban önkéntelenül is a Habsburgokra és Zsófia hercegnőre asszociált).

Bródy művét 1917 októberében mutatták be a Magyar Színházban, ennek előtörténete a korra igen jellemző. Mivel úgy találták, hogy sok egyéb mellett a darabban Rudolf herceg és Vetsera Mária szerelmére is vannak utalások, maga Ugron Gábor belügyminiszter figyelmeztette az igazgatót, hogy ha nem tompítanak az igen nyilvánvaló egyezéseken, betiltatja az előadást. Így aztán Beöthy László és a rendező Márkus László átalakították, a cselekményt a világháború előtti Oroszországba helyezték, a szereplők neve pedig oroszosra változott.[26] Érdekes, hogy az aradi szláv hangzású nevek nem egyeznek a pestiekkel, itt Petrov Annának illetve Bakunin Ivánnak hívják őket.

A társadalmi és erkölcsi problémákat feszegető mű aradi kritikusa a dráma társadalmi mondanivalóját hangsúlyozza: „a szerző egy szerelmi történetbe ágyazva nem többet és nem kevesebbet akar elmondani, minthogy az arisztokráciának el kell pusztulnia. (...) Három központi szereplője van a darabnak, ezek számára talált a szerző igaz hangokat". Néhány kisebb hibát kivéve az előadás elég jól sikerült, megállapítható azonban, hogy az összjáték hiányzott, a szereplők külön-külön többet produkáltak. A főszerepet Harsányi Margit játszotta mindvégig nagyvonalúan, de nem hősnői allűrökkel, tiszta, nemes művészetet nyújtott, ami sikere volt az együttesnek, azt ő csiholta ki belőle. A partnere, Kertész alakításában a gróf személyisége meglehetősen szürke és egysíkú lett, mentségére legyen mondva, önhibáján kívül. Meglepően hiteles volt az apa szerepében Matolcsy, akinek fejlődését érdemes figyelemmel követni. A többiek, Várnay, Delli, Bánházi, Rozsnyai jók voltak. (Arad és Vidéke, december 18.) A négy egymást követő előadás után a darabot a későbbiekben is rendszeresen műsoron tartották, január 10-én ebben vett búcsút a közönségtől a főszereplő, Harsányi Margit, aki a házasságkötése okán vált meg a színészettől.

Érdekes újdonság október 31-én a lengyel naturalista írónő, Gabriella Zapolska (1857–1921) *A varsói citadella* című ötfelvonásos színműve, amelyet ugyancsak Forgács rendezett. A cári elnyomás, az orosz rendőri rémuralom alatt sínylődő Lengyelhon siralmainak bemutatásával indul a darab, bár a téma sokat veszített az aktualitásából, mióta kitört az orosz forradalom – írja az aradi kritikus –, de aztán szentimentális mozidráma lett belőle, bár az írónőnek itt-ott vannak „színei." Az előadáson Várnay és Polgár elsőrendűt produkáltak, Harsányi Margit a nem neki való szentimentális szerepkörben azonban

kevésbé. A közönség csak a II. felvonásra melegedett fel. A drámát mindössze háromszor játszották.

November hónap drámabemutatója Mihail Petrovics Arcübasev felfokozott érzelmeket ábrázoló színműve, a *Féltékenység*, amely viszonylag sikeres volt, és hat előadást ért meg**.** Aradi premierje idején a világnak (és az aradiaknak is) az érdeklődése Oroszország felé fordult, ahol már zajlott a később nagy októberi szocialista forradalomnak nevezett bolsevik hatalomátvétel. A helyi sajtó egyelőre rokonszenvvel figyeli a társadalmi megmozdulást, a bolsevista kormány békekötési javaslatait pedig kimondottan helyesli.

Az orosz szerző, aki népszerűségben megelőzte talán Tolsztojt is, ha nem is említhető egy napon a legnagyobbakkal, kitűnő színpadi érzékű, a közönséget jól ismerő író, aki tudja, hogy mit csinál – írta róla a Nyugatban Szini Gyula. (Nyugat, 1917. 19. szám) Az aradi kritikus így mutatja be: hatalmas írói erő, művészi plaszticitás jellemzi, bár a mű szerkezetét lehet kritizálni, és szereplői időnként modorosak. A darabban a főhőst, Szergej Petrovics írót arra viszi a végzetes szenvedély, hogy megölje az őt szerető, de másokkal kacérkodó feleségét. Aradon Szergejt meglepő drámaisággal Szendrey alakította. A dráma rezonőrjét (megoldóját), Andrej újságírót a drámát rendező Forgács játszotta, ő mély megértéssel tolmácsolta a mű itt-ott nehézkes filozófiáját, Barics kaukázusi hévvel keltette életre a herceget. A feleséget, Jelena Nikolájevnát alakító Harsányi Margit azonban a nem neki való szereppel nem tudott mit kezdeni. Az előadást a karzat meglehetős lármája kísérte. Ez az első eset, hogy a kritikus a közönség „neveletlenségéről" ír. (Arad és Vidéke, november 16.)

Az évad első felében az előző évek drámaterméséből vettek be néhány művet a repertoárba. Az októbertől kezdődő szombat délutáni diákelőadásokon többek között a *Kárpáthy Zoltán*t, *A nagymamá*t, *Az aranyember*t és *A dadá*t játszották. (Nem diákoknak való darab – vélte ez utóbbiról a Függetlenség kritikusa október 26-án.) December hatodikán a *II. Rákóczi Ferenc fogsága* került színre, az előadást Ditrói Mór javára tartották. Ennek apropója, hogy a Vígszínház kiváló rendezője, aki az 1870-es években néhány évig Aradon is színészkedett, most vonult nyugdíjba.

December 11-én a Kultúrpalotában az alkotónak is kiváló egykori főjegyzőt majd alispánt, Dálnoky Nagy Lajost köszöntötte a város írói pályája 30 éves jubileumán, a zsúfolt ház előtt zajló ünnepséget a Kölcsey Egyesület szervezte. A megnyitó beszédet Lőcs Rezső, az egyesület alelnöke tartotta, a műsorban a jubiláló néhány verse hangzott el, majd Kápolnay Juliska, Forgács, Delli közreműködésével bemutatták *A hang* című egyfelvonásosát. A színházban Dálnokyt január végén köszöntötték, akkor *A pletyka* című verses drámája került színre (együtt *A miniszter előszobája* című egyfelvonásossal). Közben a sajtó arról ad tájékoztatást, hogy felújították a régóta nem működő Uránia mozgót, ez az egykori Hirschl-féle színházépületben működött, amely így előkelő, fé-

nyes lett, sok elegáns páhollyal, a színházban ugyanakkor – spórolás céljából – október közepéig nem engedélyezték a fűtést. 1917 októberének végén új színházi lap is indult Aradi Színház névvel.

1917 decemberétől a kritikák szignója sz., majd sz. e., feltételezhetően a betűk Szudy Elemért, az újság egyik neves szerkesztőjét jelentik. (Színházi tárgyú írásai egysíkúbbak, mint Farkas Ferenc kritikái, és néha ellentmondásosak.)

A zenés műfajban egy új Barna Izsó-daljáték, a *Lavotta szerelme* volt októberben az első premier. Bár ez inkább Csokonai szerelme – véli az aradi kritikus –, mert róla több szó esett a darabban, és érezhető rajta a *Három a kislány* hatása. Csokonait Barics alakította, játékban, énekben egyaránt kitűnően, Lavottát Róna Dezső szépen énekelte, de játéka színtelen volt. Győzőé volt a leghálásabb szerep, a súgót játszotta. (Kritika október 4-én)

A következő, többször beharangozott operett-bemutató október 25-én Oscar Straus *Márványmenyasszonyok* című műve, amely nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket: a zene megrendelésre készült, a szöveg alkalmi poéma a görög mitológiából, Pygmalion történetéből vett ötlettel. Az előadásnak bántóan sivár volt a rendezése a „dísztelen" díszletekkel, százszor látott táncokkal, a rosszul beállított világítással. Emellett Horváth Micit kivéve nem énekelt senki jól. Mindezekkel együtt májusig még nyolcszor került színre.

Igazi nagy siker Leo Fall legújabb, egzotikus tárgyú operettje, a *Sztambul rózsája*, amely Polgár rendezésében 1917. november 20-án került színpadra „teljes diadallal." Horváth Mici Kondzsa Gül szerepében megmutatta fényes szubrett-talentumát énekben, játékban egyaránt, Ahmed bej szerepében Barics felülmúlta önmagát, Midillit Zöldhelyi Annus nagy igyekezettel, igen jól játszotta-énekelte, jó volt Várnay mint Kemal basa. A bíráló magával a zenével már korántsem elégedett, szerinte az „nemzetközi sablonmuzsika, amelyet a Leo Fallok a mandzsettájuk mögül könnyedén ráznak ki." (Arad és Vidéke, november 21.) Ezzel együtt egész Európában, de itt helyben is igen népszerű lett, kisebb megszakításokkal 18 egymást követő este játszották, és szezon végéig műsoron maradt. Februárban Jakabffy Jolán énekelte benne Midillit, áprilisban Flórián szerepében Rátkai Mártont láthatták a helyiek. A „magyar színpadi táncművészet bajnoka", ahogy a helyi kritikus nevezte, ez alkalommal három napra jött Aradra „viharos sikert" aratva minden fellépése alkalmával.

Az operaelőadások már október elejétől megkezdődtek. Öt hét alatt 8 kifogástalan operaelőadás volt – nyilatkozta Szendrey a színügyi bizottság november végi értekezletén, ezzel is igazolva kérelmét jegyáremelésre és a drámatagozat békéscsabai vendégfellépéseire.

Többek között színre került a *Hoffmann meséi*, címszerepben az aradi születésű Halmos Jánossal, aki ebben az időben a pozsonyi színház tagja volt, partnere Várady Margit. A *Rigolettó* Gildáját ugyancsak Várady énekelte, a címszereplő Róna Dezső, a mantuai herceg Kertész Vilmos volt. Ezt követte *A sevillai borbély*,

majd a *Traviata*. December végén tűnt fel a színlapon a *Toscá*ban Pardy Armand olasz származású tenorista neve, aki később a színház szerződtetett tagja lett. „Pardynak lágy, behízelgő tenorja van, amelyet szuverén biztonsággal kezel – jellemezte őt az Arad és Vidéke –, alakításában drámai erő volt, főként az utolsó felvonás nagyáriájában mutatta meg, hogy milyen értékek vannak benne. (...) Művészete teljes és őszinte sikert aratott. (...) Várady Margit tehetségének valóságos eszenciáját adta, de a legnagyobb teljesítmény Róna Dezső Scarpiája volt. Alakítását démoni erő, vakmerő dölyf, csillogó intelligencia jellemezte, baritonja zengett és harsogott." (Arad és Vidéke, december 22., aláírás: sz.)

Az évad második fele is kedvezett az operakedvelőknek, a *Rigolettó*t, a *Traviatá*t, a *Toscá*t, a *Pillangókisasszony*t játszották több alkalommal. Március 7–8-án a *Carmen* került műsorra a címszerepben Horváth Micivel. Az operettprimadonna remekül megállta a helyét az operaszínpadon, játéka csupa erő és szenvedély, énekével felülmúlt minden várakozást. Pardy mint Don José erős tenorjával gyöngéd finomsággal volt képes énekelni, külön dicséret illeti, hogy a második felvonásban a Virágáriát és a szerelmi kettőst forró szenvedéllyel magyarul énekelte. Escamillo Róna parádés szerepe, igazi torreádor volt. Várady Margit hangja Michaela szerepében cseppfolyós mézként hangzott, Zöldhelyi, Rozsnyói Ilonka, Herold jól illeszkedtek az együttesbe, a karok kifogástalanul énekeltek. (Arad és Vidéke, március 8.) Április végén és május elején a városban gyakran vendégszereplő svéd énekesnő, Valborg Svärdström énekelt négy este nagy ünneplések közepette a *Traviatá*ban, a *Hoffmann meséi*ben, a *Pillangókisasszony*ban és a *Carmen*ben, ez utóbbiban a címszerepet énekelte, Michaela Várady Margit volt. (Az operaelőadásokon a város „régi", kulturált közönsége töltötte meg a nézőteret, írja a Függetlenség kritikusa.)

A drámatagozaton január folyamán több népszerű, régen nem adott művet láthattak az aradiak, amelyekben Földes Mihály játszotta el kedvenc szerepeit az *Ocskay brigadéros*ban, *A dolovai nábob leányá*ban, majd a *Lyon Lea*ban. A neves drámai színész, aki eddig tartalékos hadnagyként harcolt a fronton, most tért haza szülővárosába, és a következő évadtól lett az együttes szerződött tagja. A fellépéseiről csupa jót ír a kritika: rokonszenves és tehetséges, férfias melegséggel játszik. Március 15-én az *Aranylakodalom* került színre szintén az ő főszereplésével, a feleséget Kápolnay Juliska, a fiukat Gyarmati Géza alakította. Az évad végén, május 7-én Földes *A tanítónőben* játszotta el ifjú Nagy Istvánt, 8-án pedig a *Rómeó és Júliá*ból Rómeót.

Január 22-én Sheldon drámáját, a *Román*cot mutatták be, ezt Heltai Jenő fordította magyarra, a rendező Forgács. A sikerdarab egész héten folyamatosan műsoron volt, és szezon végéig 14-szer játszották, bár az aradi színrevitel a maga stílustalanságaival sok kívánnivalót hagyott maga után. Az Amerikában játszódó történet témája egy lelkész (megszemélyesítője Forgács) és egy énekesnő (Horváth Mici alakításában) rosszul végződő szerelmi története. A

darabban minden van, ami hatásos és drága: sok szerelem, szárnyaló szavak, óceánon túli romantika, csak a lelkek igaz harca nincs, a drámai csúcs nem lelki küzdelem. A díszlet azonban pazar, és a nézőtér zsúfolásig megtelt – tájékoztat az Arad és Vidéke január 27-én.

Február 26-án került műsorra Molnár új vígjátéka, az *Úri divat*, amely hét egymást követő este ment zsúfolt házzal, „a gyorsan pergő eseményeket a közönség legjobb hangulata kísérte". A kispolgári környezetben játszódó vígjáték talán azért volt annyira népszerű, mert még utalás sincs benne a háborúra. A történet a boldog békeidőkben játszódik, központi alakja egy komikusan jó lelkű kiskereskedő, aki nem hajlandó úgy dolgozni, hogy másokat kihasználva ő járjon jól. Kellemes, szellemes, de kisstílű darab – méltatja a kritika – úgy tűnik, a szerző csupán szórakoztatni akart. Az aradi előadás színvonalas, szép és ízléses díszletek között Várnay a bolondul becsületes Juhász Pétert nagy mesterségbeli tudással, Harmath Józsa a boldogságát megtaláló gépíró kisasszonyt fölényesen és modernül formálta meg, Blidár Vali a hűtlen asszony szerepében igazi Molnár-hisztérika volt, az előadás színvonalát egy epizódszerep eljátszásával Forgács is emelte. (Kritika február 27-én)

Március 12-én a híres (aradi születésű) rendező, Jób Dániel *Őszi vihar* című drámájának volt a bemutatója. A cím egy évek óta boldogtalan házasságban élő asszony lázadására utal. Anna (megformálója Harmath Józsa) egy fiatal bányamérnökért (megszemélyesítője Kertész Dezső) elhagyja milliomos férjét, aki évek óta tartja érzelmi rabságban. A férj (megformálója Forgács), az erős ember harcol a feleségéért, de legyőzve kerül ki a küzdelemből. Forró, illatos líra – méltatja az aradi kritikus –, szépen és sokat beszélnek benne. A szerző a kitűnő rendező, biztos ízlésű színpadi ember, de a drámaírói gyakorlat hiánya érződik a darabon, itt „agyonkomplikálta a drámai helyzeteket, kevesebb elég lett volna." A szerző az aradi előadással nem volt megelégedve, ennek oka elsősorban a szerencsétlen szereposztás, senki sem volt a helyén. (Arad és Vidéke, március 13.)

A következő újdonság április elején Bíró Lajos bonyolult cselekményű „bulvárdrámája", a *Hotel Imperial*, amelynek eseményei 1914 telén történnek egy galíciai kisvárosban, az oroszoktól megszállt Lembergben. A dráma szereplői igen sokfélék, van köztük kancsukás, félművelt orosz hadvezér, magyar főhadnagy és cseh szobalány. A közönséget jól ismerő szerző mozgalmas darabot írt hálás szerepekkel – írja róla az aradi kritika –, ebben a műben arra a filozofikus kérdésre keresi a választ, hogy szabad-e embert ölni, és válasza egy nagyon halkan mondott nem, de ez ott érezhető a darab minden sorában. A dráma különlegessége, hogy az író „a magasabb igazságok szívet nyitó erejét a primitív lelkek megnyilvánulásaiban láttatja, a világméretű igazságokat a szobalány fogalmazza meg" – folytatja a helyi kritikus –, de magával az előadással már korántsem elégedett: a szereplők nem találták meg magukat a színpadon,

még a nagy intelligenciájú Forgács sem tudta élővé tenni az egyéniségétől teljesen távol álló szerepet. (Kritika április 3-án) A közönségnek azonban tetszett, hétszer került színre viszonylag nagy látogatottság mellett.

Április végén Gábor Andor vígjátéka, a *Princ* került színre Forgács rendezésében háromszor, utoljára május 12-én délután ifjúsági előadás keretében. A darab nem világrengető problémákról szól, de az egyik legjobban megírt vígjáték, amely szellemes és mulattató. A milliomos lányt „a színészileg rohamosan fejlődő" Kieffer Lujza alakította, a férjet színesen, sok humorral Forgács.

Az évad utolsó nagy, sikeres repríze május közepén 11 színben *Az ember tragédiája*, ezúttal Forgács rendezésében, ő alakította Lucifert, Ádám – Bakó László a Nemzetiből, Éva – Arad örök Évája, Kápolnay Juliska. A kritikus különösen Forgács alakítását dicséri.

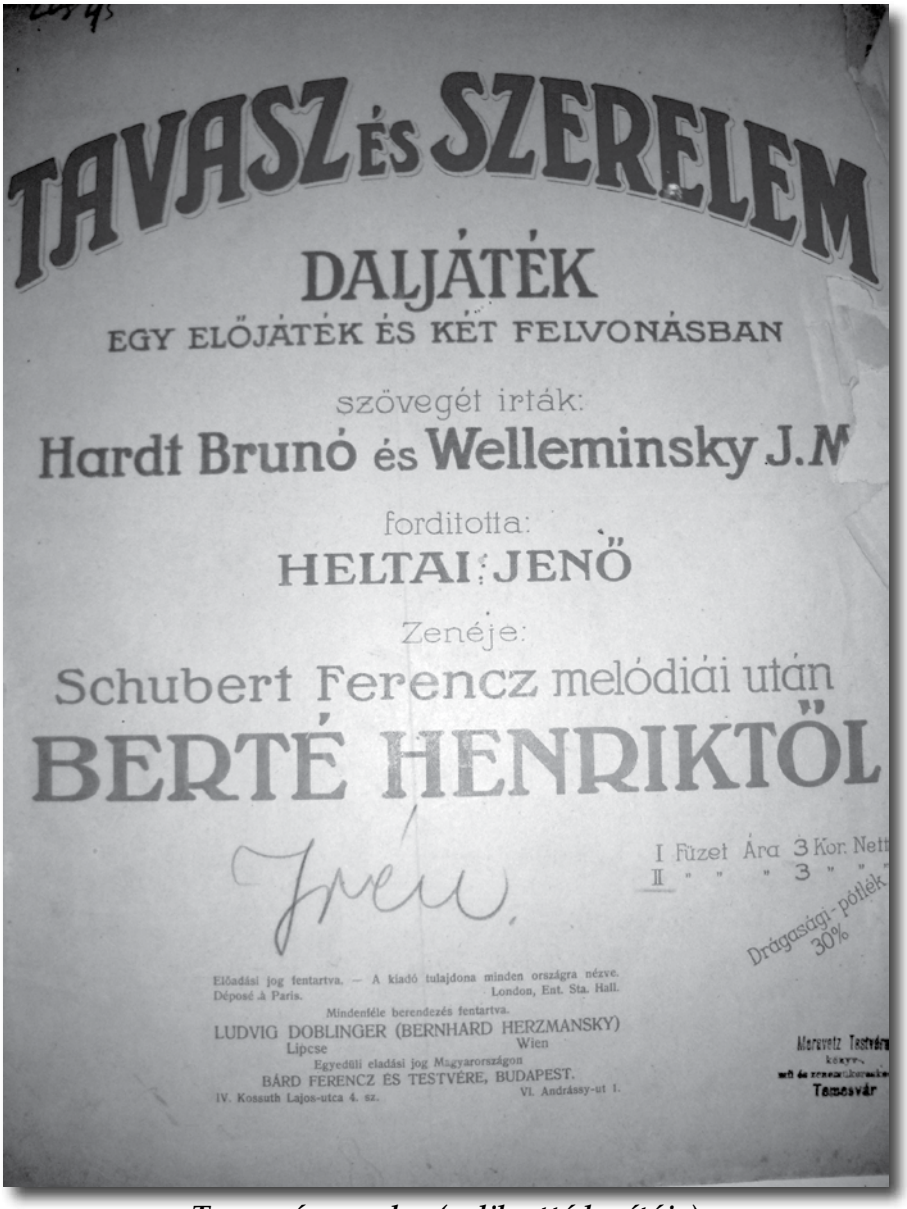
Az 1918-as esztendő első operettújdonsága január közepén a *Tavasz és szerelem*, amelynek zenéjét Berté a *Három a kislány* sikerén felbuzdulva szintén Schubert melódiáira építette, de ez a mű nem közelíti meg az „elődje" művészi színvonalát és a népszerűségét sem. A librettó nem nagyigényű, hasonlóan a zenéjéhez, amely ez esetben a jeles zeneszerző kevésbé ismert és nem annyira fülbemászó dallamaira épült. Aradon – a színészek kiváló teljesítménye okán – sikere volt, Várady Margit „pazarul szórta művészete kincseit", Győző a professzor megformálásában egészen eredeti volt. (Arad és Vidéke, január 17.) Nekik is köszönhető, hogy a szezon végéig az operett tízszer került színre.

Februárban újabb premier a *Vandergold kisasszony*. A zenés játék február 26-i kritikája nem valami biztató: az első felvonás után sivár unalom, az előadás gyönge, minden lendület nélkül való, még Horváth Mici is kissé bágyadtan játszotta-énekelte szerepét, bár Rényi zenéje jó.

Az április 9-én bemutatott operett, *A padlásszoba* új díszletekkel került színre, új például az ablakból látható, látványosan megfestett látkép a háztetőkkel. A darab szövege azonban a legsilányabb fércmunka, amelyen Petar Stojanović (az újságban Sztojanovits Péter) szerb zeneszerző olykor operai allűrökkel és néhány csinos keringővel megtűzdelt zenéje sem tudott segíteni. A szereplők Várady Margit, Járay Sándor, Herold Ede, Benkőné és különösen Győző az öreg lump szerepében mindent megtettek, de a darab a kritikus szerint így is bukás. (Arad és Vidéke, április 10.) Ennek ellenére az évadban hétszer adták.

Műsoron maradtak az előző időszak „slágerei" is, a *Csárdáskirályné*, a *Sztambul rózsája*, majd a *Luxemburg grófja* repríze Váradyval, Horváth Micivel, Bariccsal, Győzővel.

Május elején vendégénekesekkel kerültek színre a sokat játszott zenés darabok, többek között *A víg özvegy* Diósy Nusi vendégszereplésével, majd május 8-án-án a *Gólem* Bakó Lászlóval, aki „művészetének minden erejét beleadta a szerepbe, annyi energiát, amennyi szinte kár ebbe a darabba". (Kritika május 12-én)

Tavasz és szerelem(a librettó borítója)

Színvonalas produkció a teátrumban az Anyavédő Egyesület jótékonysági előadása, ennek legfőbb szervezői Arad előkelő hölgyei, többek között Kinczig Jánosné, Neuman Alfrédné, dr. Köpf Jánosné (ez utóbbi fellépett a műsorban is). A rendezvényen amatőrök és színészek egyaránt szerepeltek, a műsor ötle-

tes volt, sokat tapsoltak a nézők többek között Bing Jánosnak és Pardy Armandnak. A szervezők a közönség adakozó készségét a sajtóban köszönték meg.

Ez év tavaszán költözött Aradról Budapestre a Kesztler házaspár, Kápolnay Juliska távozása pótolhatatlan veszteséget jelentett a teátrumnak.

Az évad végén búcsúzott a színpadtól a társulat igazgatóhelyettese és főrendezője, Polgár Sándor, aki civil pályára lépett, az aradi textilgyár főpénztárosi állását foglalta el. Utolsó nagy szerepe a *Cigányprímás* Rácz Palija volt, a színtársulattól július 23-án búcsúzott. Az idősödő művész érdemeit az Arad és Vidéke méltatta megköszönve neki, hogy két évtizeden át áldozatos munkával szolgálta az aradi színészet ügyét. Polgár Sándor (1860–1938. december 15., eredeti neve Berger) 1898-ban szerződött Leszkayhoz, azóta kisebb megszakításokkal Aradon élt, és megközelítőleg 20 éven át volt az itteni színház színészénekese, rendezője. 77 esztendősen 1938. december 15-én halt meg hosszú betegség után, temetésén a textilgyár vezetősége és Szendrey Mihály búcsúztatta, Polgár életútját és temetését az Aradi Közlöny két írásban mutatta be.[27]

A téli évad május 15-én ért véget a hirdetés szerint nagyzenekari hangversennyel. (Az utolsó, 210-dik bérleti előadás az *Elvált asszony* című Fall-operett.)

A június 27-én kezdődő nyári szezont – a szokásos módon – vendégszereplők tették vonzóvá. Fellépett Gombaszögi Frida (*Lyon Lea, Románc*). Az ő közreműködésével került színre először a modern francia író, Pierre Louys az *Asszony és a bábu* című drámája, ezt három egymást követő este játszották július elején. A mű témája a férfi és a nő örök harca, amelyben az áldozat a férfi. A neves fővárosi színésznő „pazar jelenség volt, tündökölt és izzott, lázba hozta a közönséget" – méltatta őt az Aradi Közlöny kritikusa. Július 8-án Vágó Béla *A párizsi rongyszedő* című drámában játszott Pethes Imre, aki rég járt Aradon. Most többek között még *A vasgyáros*ban lépett fel, Derblayt játszotta, „hatalmas mindent betöltő egyénisége" szinte a szerep fölé emelkedett, méltó partnere volt a társulat új fiatal naivája, Csige Böske. A Nemzeti neves művésze az utolsó este a *Hadifogoly* című történelmi tárgyú Hevesi-vígjátékban Károly császárt alakította. (Kritika július 17-én)

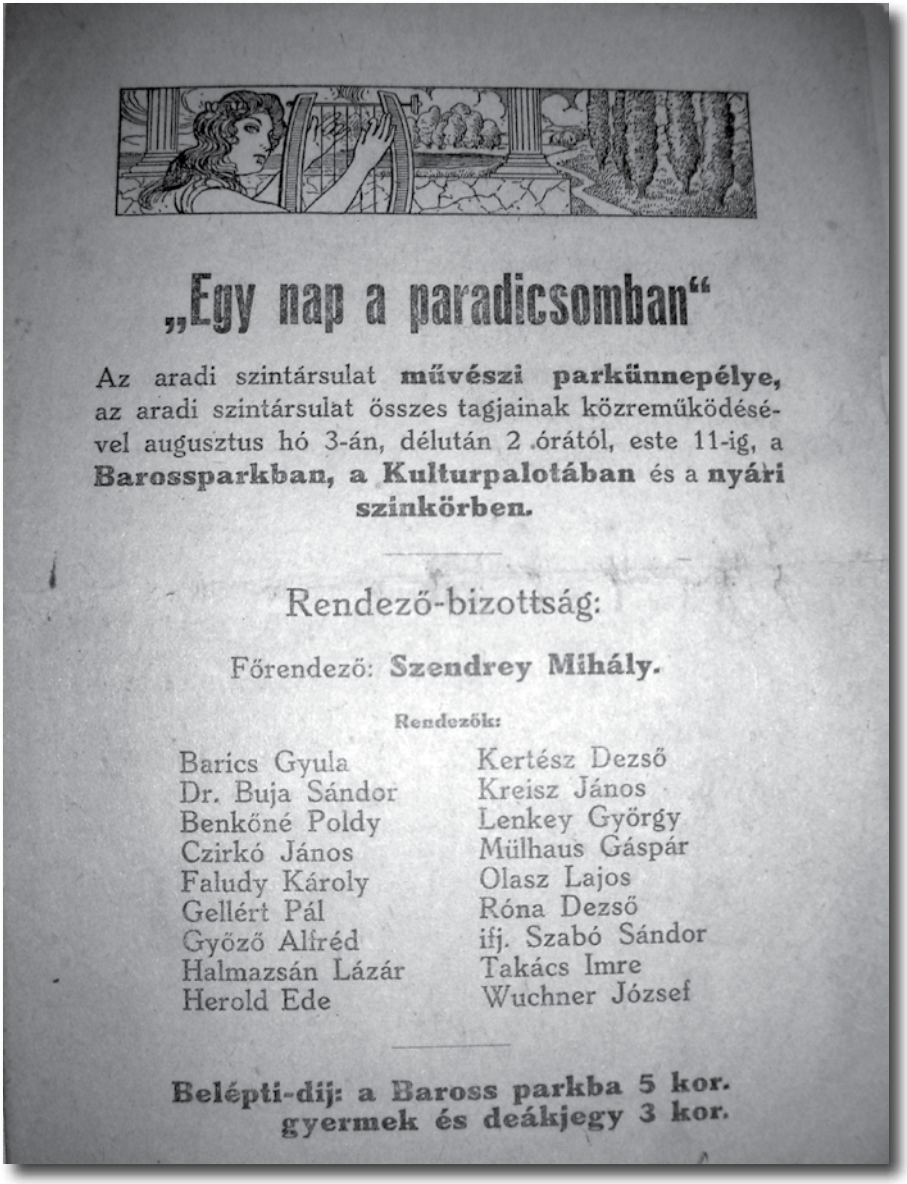
Július 24-én Barics Gyula és Zöldhelyi Annus búcsúzott a *Sztambul rózsájá*ban. (Barics ismét gyógykezelésre ment.) Huszonötödikén a felújított *Remény*ben, Heijermans „halásztragédiájában" Fáy Szeréna és Uray Tivadar vendégszerepelt nagy sikerrel. Az aradi származású 23 éves fiatalember kiforrott művész – írja róla a kritikus. A nyári szezon utolsó előadásán Bánffy Miklós történelmi drámáját, *Az erősebb* címűt ugyancsak vele láthatták az aradiak. (Uray Tivadar 1895-ben Munkácson született, de a szülei Aradra kerültek, a reáliskolát Aradon végezte.)

Jegyzetek

1. Színház és Divat, Bp. 1916. 14. sz.

2. Mszt II. 623. old.; Mszl 404. old.
3. Ar. és Vid., 1915. szept. 29.
4. Aradi Hírlap, 1923. febr. 27. (Ez a Kertész Dezső nem azonos a Vígszínház későbbi bonvivánjával, aki 1907-től 1909-ig volt színészgyakornok Aradon.)
5. Bános, i.m. 229–230. old.
6. Mszt II. 623–24. old.
7. Földes Anna, Színházi félmúlt jelenidőben. www.criticailapok.hu.
8. A Kosztolányi-idézetet Földes Anna, i.m. közli
9. Az adatok azért csak hozzávetőlegesek, mert az évadról nem jelent meg év végi statisztika, a számok a szövegbe repertoár adatai alapján kerültek, s ebben előfordulhatnak kisebb kimaradások a színlapok vagy az újság lapszámainak hiánya miatt.
10. Mszt II. 639. old.
11. Várady Margit neve kimaradt a lexikonokból. (Kötő, i.m-ben is csak egyetlen mondat van róla.) A vele kapcsolatos adatok forrása: az aradi temetőben található sírköve, a helyi újságok vele kapcsolatos hírei, illetve a helybeliek visszaemlékezései és az általuk megőrzött dokumentumok. Részletesebb adatok róla a Szövétnek 2015. augusztusi számában (Piroska Katalin, Egy elfelejtett aradi színésznő, Várady Margit.)
12. Bános, i.m. 244. old.
13. Részletesebben Amszt I. kötet 115., 142. old.
14. Sárközy Mátyás, i.m.79–80. old.
15. Ar. és Vid., 1915. december 5–8.
16. Erdély története III. kötet. Szerkesztette Szász Zoltán Bp. 1988., 1696–97. old., az eseményekről az Ar és Vid.1916. augusztus–szeptemberi számai is részletesen tájékoztatnak.
17. Kötő József, Színjátszó személyek Erdélyben 1919–1940. K-vár, 2009. 19. old.
18. Az aradi levéltárban megtalálható az Anyavédelem Szendreynek címzett köszönőlevele az átadott 1613 korona 30 fillér bevételről, amit az egyesület a Zita alapítvány javára átadott. Lelőhely: Archivele Statului România, filiala Arad (Állami Levéltár Arad) Colecţia Sârbuţ leltári sz., 712. 9. sz. dosszié
19. Az eseményről az Aradi Élet április 14-i száma ad tájékoztatást. Az Odry Lehel temetése körüli bonyodalmakról adatokat Szendrey kéziratos emlékiratai közölnek, a dokumentum az unoka, Szendrey Mária magántulajdona. Lásd még Amszt I. kötet 242–260. old.
20. Bános, i.m. 236. oldalán idézi Lengyel Menyhért cikkét a Nyugatból (címe: Fedák a drámában).
21. Mszt II. 626–628. old.; Bános i.m.; Németh Ámádé, A magyar operett története. Bp. 2002. 69–71. old., valamint :http://www.eventim.hu/portal/hu/kultura/opera_operett/operettszinhaz_csardaskiralyno/37305/
22. Enyedi, Rivalda nélkül. 409–410. old.
23. Károly S., i.m. 429. old., Forgács adatai az Szml 228. old. illetve Kötő Színj. szem alapján. (Ebben a színész aradi szerződtetésének esztendeje – tévesen 1919.)
24. Szendrey Mihály, Kultúra-e a művészet. Ar. és Vid., 1917. december 25.,

25. Lux Alfréd, A dada újra a magyar színpadon. Színház, 1970. augusztus
26. Mszt. II. 863.old.
27. Polgár Sándorról bővebben: Amszt I. 321. old., nekrológja, és adatok a temetéséről, Aradi Közlöny, 1938. dec. 16., 17.

„Egy nap a paradicsomban"

Az aradi szintársulat **művészi parkünnepélye,** az aradi szintársulat összes tagjainak közreműködésével augusztus hó 3-án, délután 2 órától, este 11-ig, a **Barossparkban, a Kulturpalotában** és a **nyári szinkörben.**

Rendező-bizottság:

Főrendező: **Szendrey Mihály.**

Rendezők:

Barics Gyula
Dr. Buja Sándor
Benkőné Poldy
Czirkó János
Faludy Károly
Gellért Pál
Győző Alfréd
Halmazsán Lázár
Herold Ede
Kertész Dezső
Kreisz János
Lenkey György
Mülhaus Gáspár
Olasz Lajos
Róna Dezső
ifj. Szabó Sándor
Takács Imre
Wuchner József

Belépti-díj: a Baross parkba 5 kor.
gyermek és deákjegy 3 kor.

Parkünnepély hirdetése az első világháború elejéről

Színjátszás a forradalmak, megszállások sodrában (1918–20)

1918 utolsó hónapjai és a következő esztendő (esztendők) alapjaiban rázták meg a megszokott rendet, és szétdarabolták nemcsak a Monarchiát, de azt az államot is, amelyet ma már úgy hívunk, hogy „történelmi Magyarország". Arad ezekben a nehéz időkben az egymással szemben álló politikai erők formálódásának és megerősödésének színhelye többek között a Magyarországtól való elszakadást szorgalmazó román nemzeti mozgalmak egyik központja, egy ideig ide teszi át székhelyét a Budapesten október végén létrejött Román Nemzeti Tanács, amely itt tárgyal a Károlyi-kormányt képviselő Jászi Oszkárral. Ugyanakkor – francia biztatásra – itt szerveződik 1919 májusában a gróf Károlyi Gyula vezette antibolsevista kormány is. [1]

De még csak 1918 kora őszében vagyunk, amikor „forr a világ bús tengere", és inog a talaj a magyarság lába alatt, de a színház életében, legalábbis az évad első hónapjaiban – egyelőre még – nem történt lényeges változás, és tart a háborús „színházba járási láz", megszokott látvány, hogy hosszú sorok kanyarognak a jegypénztár előtt.

Október 27-én a Salacz utcában kis létszámú kamaraszínház is nyílik Modern Színház névvel, ez a megszűnt Kabaré helyét vette át, de célja nemcsak az olcsó szórakoztatás, a rangos irodalmat is közelebb szeretné hozni a tömegekhez kevésbé népszerű, értékesebb művek bemutatásával. Az első dráma műsorukban a helyi színház egy régebben játszott darabja, a *Nőstényördög*, amelyet most Forgács állított színpadra, a szereplők a helyi Nemzeti tagjai, Várnay (Ember), Csige Böske (Asszony), és Kertész Dezső (Csendőr). Decemberben újra megnyílik a Modern Kabaré is (a tulajdonos Bruchner Lajos és Návai Ilonka).

Az 1918/1919-es évad színházi hirdetése, mely közli a társulat névsorát, augusztus 22-én jelent meg. Az új tagok közül a jelentősebbek Csige Böske, Gömöry László, és az előző évad végén bemutatkozott, helyi születésű Földes Mihály, valamint Somlyó Aranka, az Operaház ösztöndíjasa, aki egy évre jött Aradra, és a nagyon fiatal, alig 16 éves Szeghő Lili. A tehetséges, fiatal színésznő Budapesten, a Színművészeti Akadémián végzett, ahol egy időben tanult ének- és próza „szakon". (A felvételin a koránál idősebbnek vallotta magát.)[2] A helyiek nagy örömére a katonai szolgálat után ismét visszaszerződött a helyi

születésű népszerű buffó, Faludy Károly. Polgár Sándor helyét az igazgatóhelyettesi pozícióban Várnay Jenő vette át.

A hivatalos évadnyitó szeptember 28-án volt (bár előtte szeptember 20-án már játszották *A kóristalány*t), s az első hetek az új vagy visszatért színészek bemutatkozásának jegyében zajlottak. Az évadnyitó operettben, a *Sztambul rózsá*ban Gömöry László bonvivánnal ismerkedhetett meg a közönség. (A kritikus szerint a fiatalember hangja kellemes, de nem eléggé iskolázott.) A felújított *Cigánybáró*ban október 2-án a szerepek többségét az új tagok játszották. Zsupán, a disznókereskedő Faludy Károly volt, aki – a kritikus szerint – alakításában a „burleszk elemeket" emelte ki a figurából. Ciprát az alt hangú Somlyó Aranka énekelte, látszott rajta, hogy rutinos színész, Jakabffy Jolán mint Arzéna eleinte hangilag „ingadozott", de aztán beilleszkedett a szerepébe. Tetszéssel fogadta a közönség, hogy Pardy megtanulta magyarul Barinkay szövegét, a legnagyobb sikert Szaffiként Várady Margit aratta. Az előadás tele volt jókedvvel, lendülettel. (Arad és Vidéke, október 3.) Október 21-én a *Csárdáskirálynő*ben Miklóssy Irmát láthatták-hallhatták először a helybeliek Stázi szerepében. Megnyerő, üde jelenség – írta róla a kritikus –, de hangja kevés, tánca Győzővel pedig elárulta a tipikus kezdőt, hosszan küzdött a lámpalázzal, a nézők elnéző jóakarattal fogadták.

Az első, viszonylag sikeres operettújdonság (hatszor játszották) ebben az évadban a *Pacsirta*, Lehár magyar tárgyú operettje Martos Ferenc szövegével, amelynek premierje 1918 januárjában kivételesen nem külföldön, hanem Magyarországon, a budapesti Király Színházban volt. Az aradi, október 16-i bemutatón a két egyenrangú női főszerepet, Juliskát és Vilmát Várady Margit és Horváth Mici énekelte. A sajtó nagyon dicsérte őket, továbbá tetszett a bírálónak Győző „realizmusa" is, amellyel az öreg parasztot megformálta. Magával az operettel azonban elégedetlen, szerinte nem igazi Lehár-operett. (Arad és Vidéke, október 17.)

A drámatagozat októberi műsorán elsősorban az előző évek drámái szerepelnek, a *Rómeó és Júlia* (ifjúsági előadás keretében), *A vasgyáros*, *A szerető*, *A testőr*, és a sötét hangulatú Bisson-dráma, a *Névtelen asszony*.

Az első drámaújdonság október 4-én az *Árva László király*, Herczeg Ferenc tragikus hangvételű színműve. A négyfelvonásos szomorújáték címadó „árva" királya V. László, aki – mint közismert – vérpadra küldte a nagyobbik Hunyadi-fiút. „Nem lehet tagadni, Herczeg darabjának komoly sikere volt, ezt elősegítették a színes és gyorsan változó képek, a dialógusok frissessége, némely helyen férfias ereje, a közönség hozzászokott, hogy állandóan történelmi levegőt szívjon" – írja a Nyugatban Fenyő Miksa a fővárosi bemutató után. A darab elején a szerző így mutatja be a Hunyadiak hatalmasságát az ősi ellenség, Cillei szemszögéből: „Senki sem ismeri őket, csak én. Rettenetes fajta az! (…) A nevük betölti az országot, mint a trombitaharsogás. Hunyadi! Hunyadi!

(…) Fölöttük nincs király, nincs törvény, nincs semmi, csak Hunyadi van!" Fenyő szerint azonban – a hangzatos bevezető ellenére – a drámában megjelenő Hunyadi Lászlót a szerző nem „láttatja" cselekvő, nagy személyiségnek, így kivégzésének tragikuma sem kap kellő súlyt a darabban. (Nyugat, 1917/ 21. szám) A közönség azonban feltehetően nem így érezte, emellett a jelenre vonatkozó célzást kerestek, és találtak benne, Rozgonyi kemény szavainak rejtett tartalmát értették az aradiak is:„Rongy ország ez, szemét ország, hogy így bánnak Hunyadi fiával. (…) Miért ne lehessen ennek az országnak egyszer egy talpig királya? A sok vendégkirály, gyermekkirály, asszonykirály után egy férfikirály".[3] A dráma sikerrel ment Aradon, öt egymást követő este játszották, ez került színre az október hatodiki díszelőadáson is. (Herczeg eleinte nem adott jogot arra, hogy a darabot a vidéki színházak is műsorra tűzhessék, ennek kemény sajtóvisszhangja volt.)

A színi évad első hónapjának másik történelmi tárgyú drámája Lengyel Menyhért *Charlotte kisasszony*a. Az események Napóleon győri hadjárata idején játszódnak, a darab az itt letelepedő francia kémnő, Charlotte és egy magyar tiszt tragikusan végződő szerelmi története, miközben a szerző érzékelteti, hogy száz év alatt nem sokat változott a világ, a 19. századi háborúk idején a hírek és álhírek ugyanúgy terjedtek, a feljelentések és árulások ugyanúgy történtek, mint a 20. század elején. Charlotte-ot Csige Böske tökéletesen alakította, a magyar tisztet Földes formálta meg, Ungváry „jóízű" mint Ballissi, Várnay pedig „igazi kuruc-magyar hős," akinek hazafias tirádáit megtapsolta a közönség. A kisebb szerepeket játszók között ismét ott van Barics Gyula, aki visszatért a gyógykezelés után. (Arad és Vidéke, október 30.)

Ez van műsoron – telt ház mellett – október 31-én, sőt ugyancsak zsúfolt nézőtér előtt szerepelnek aznap a Modern Színház előadói, pedig kinn az utcán a budapesti őszirózsás forradalom kitörésével szinte egy időben itt is zajlanak a forradalmi események, ezekről az Arad és Vidéke november elsejével kezdődően számol be. Első nap mintegy 8-10 ezer ember gyűlt össze a Szabadság téren, a tömeg előtt Barabás Béla főispán bejelentette, hogy a város csatlakozik a Nemzeti Tanácshoz. A vár főkapujáról leverték a kétfejű sasos címert. (Jelen volt a szocdem párt főtitkára, Kranowszky is.) A zavargások miatt kijárási tilalmat rendeltek el, de november 2-án még tartottak színházi előadást (és volt közönség!!). Műsoron délután *A szerető*, este *A kis szeleburdi*. Ezt követően a megyei zavargások, az aradi utcai harcok miatt az előadások a színházban néhány napig szüneteltek, de november 7-én már újra játszottak, a heti program a szokásos. (*A kis szeleburdi, Féltékenység, Kórista lány, Pacsirta*), műsort adott a Modern Színház is.

Az ország a következő hónapokban fejvesztetten, rohamléptekkel halad a végzete felé. A Nemzeti Tanács kihirdeti ugyan, hogy Magyarország független és önálló köztársaság, és területe sérthetetlen, de nem védekezik, mikor no-

vember elején a cseh csapatok Nagyszombat–Trencsén térségében átlépik az országhatárt, a szerbek bevonulnak Újvidékre, november végén pedig a királyi román csapatok megkezdik Erdély megszállását. Ezt követi a december elsejei gyulafehérvári nagygyűlés, amely kimondja Erdély egyesítését Romániával, beleértve a bánáti, partiumi területeket is. (A románságot a MÁV által biztosított különvonatok vitték a demonstrációra.) Világosan látszik, hogy Arad megyét is a királyi Romániához csatolják. A regáti hadsereg halad előre, karácsonykor bevonul Kolozsvárra, ám Aradot – a megegyezés szerint – egyelőre szerb csapatok, majd francia harci egységek is megszállva tartják. A francia gyarmati hadsereg „szerecsen katonái", ahogy a városban nevezték őket a sötét bőrszínük miatt, 1918 végétől 1919 nyaráig állomásoztak Aradon.[4] A város körül volt zárva, komoly ellátási problémákkal küzdött, nincs élelem, ruhanemű, még cipőből is hiány van. Ám élni kell tovább, és a színházban igyekeznek úgy játszani, mintha körülöttük nem égne a világ.

A műsorrend a továbbiakban a bevált, megszokott módon alakult, drámák, vígjátékok (*A király*, a *Cifra nyomorúság* Csiky halálának évfordulóján, majd a *Lyon Lea* stb.); népszínművek, például *A piros bugyelláris* és természetesen az operettek rendkívül nagy számban (*Sztambul rózsája, Mágnás Miska, Cigánybáró*). November végén került színre az évad legsikeresebb újdonsága, Leon Ascher *Hejehuja báró* című operettje Győző ötletes rendezésében Horváth Micivel, Bariccsal, Kertész Dezsővel a fontosabb szerepekben és kitűnő táncokkal Győző és Rontay Boriska előadásában. (A címadó Hejehuja a farsang „bárója", aki minden évben egyszer testet ölt, hogy boldoggá tegye az embereket.) Nagy a siker, az előadások száma a boldog békeidőket idézi, az évad végéig 22-szer játszották.

December elején újra egy történelmi tárgyú alkotás az újdonság, ez Szomory Dezső tragédiája, a *II. József császár*. A mű Kosztolányi szerint érdekes alkotás, a szerző a szerencsétlen sorsú uralkodót „alkotó forradalmár-zsarnoknak ábrázolja". Szemlélete újszerű abban is, hogy „szinte egy külföldi szemével tekinti a történelmünket, tárgyilagos távolból, de nem szeretet nélkül. Ha alakjai a távolság folytán megkisebbednek is, jobban látjuk a helyüket térben és időben, a világban és a világtörténelemben. (Nyugat, 1918/ 8. szám) Aradon a címszerepet Forgács Sándor játszotta, Kaunitz – Várnay, gróf Csáky – Ungváry, gróf Forgách – Földes Mihály, VI. Pius – Szendrey Mihály. (Szomory drámája szépszámú közönség előtt decemberben öt alkalommal került színre.)

Közvetlenül karácsony előtt (december 20., 21., 22.) láthatták az aradiak az előző évben felújított, Forgács által rendezett *Tragédiá*t. „Mély áhítattal hallgattuk Madách örökifjú drámáját, Csige Böske mint Éva, Földes Mihály mint Ádám, Forgács Luciferként elsőrangú művészi színvonalon teljesített" – tudósított az Arad és Vidéke kritikusa, aki egyúttal hírt adott a színházban lezajló, bizonyos fokig háborús epizódról is. Fél nyolckor riadót fújtak a városban,

erre a színházban tartózkodó katonák elkezdtek kivonulni, ezt félreértette a színház személyzete, tűzriadót hirdettek, a vasfüggönyt leengedték, a közönség pedig pánikszerűen kezdett kifele menekülni. A helyzet tisztázódása után azonban visszajöttek, folytatódott az előadás, és tovább hallgatták „áhítattal" *Az ember tragédiáját*. (Arad és Vidéke, december 21.) A színház népszerűségét látszik igazolni az Arad és Vidéke azon tudósítása is, amely szerint a december 25-én bérletszünetben műsorra tűzött Sardou-dráma, a *Boszorkány* előadására „kemény harc dúlt a páholyokért a jegypénztárak előtt."

A hónap végén közönségsiker a *Médi* című operettújdonság, amelyet Győző Alfréd rendezésében december 27-től január 5-ig minden este játszottak, s ezt követően is műsoron maradt. Ebben a szövegkönyvírók, Wilner és Reichert a *Három a kislány* sikerén felbuzdulva tovább írták ennek történetét, a mese a harmadik Tschöll lány, Médi gyermekének életéről, szerelméről szól, őt ugyanúgy hívják, mint az anyját. A zene ezúttal is Schubert műveire épült, ezúttal Carl Lafite feldolgozásában. A főszerepet játszó Horváth Mici mind a játék, mind az ének tekintetében kifogástalan volt, Kieffer Lujza, Rontay Boriska ügyesen táncoltak, Barics pompásan énekelte a Schubert-dalokat. (Arad és Vidéke, december 28.) Ez az évad végéig 13 alkalommal került színre.

A főszezon első operaelőadása október 1-jén a *Tosca*, a szokásos sikerrel: Várady Margit tüneményes volt a címszerepben, Róna félelmetes és drámai Scarpia, Pardy pedig hatalmas erővel énekelte Cavaradosit, a zenekart Gellért Pál vezényelte kitűnően. Kilencedikén a *Rigolettó*, majd a hónap végén a *Bajazzók* felújítása következett, amelyről így ír az Arad és Vidéke:

„Mai stílusú operaelőadást láthattunk. Pardy Canio szerepében megrázó drámai erőt vitt az alakításba, a bajazzó lelket tépő féltékenységének igazi emberi hangon adott kifejezést, Várady Nedda szerepét tiszta csengő koloratúrával énekelte. Markáns, szinte démoni volt Róna Tóniója, a prológus tapsviharra ragadta a közönséget. Jól működött a kórus, amely az aránylag szegényes eszközeivel mindent elkövetett. (...) A közönség melegen ünnepelt." (Arad és Vidéke, október 25.) November–decemberben a *Traviatát, a Parasztbecsület*et, *A trubadúr*t játszották. Ez utóbbiban Azucenát a nagyon fiatal, alig 16 éves Szeghő Lili énekelte, aki már a *Cigánybáró*ban meglepte a közönséget hangjával és játékával egyaránt.

Az Arad és Vidéke a világot rengető társadalmi-politikai események mellett (amelyből volt elég) kis „színesekben" színházi érdekességeket, sőt pletykaszintű híreket is közölt. Például 1918 októberében a rangos bariton, Róna Dezső a színházi törvényszék elé került, Pardyval volt személyes afférja, aki a feleségét, Horváth Micit sértette meg durván a *Cigánybáró* alatt, őt egyhónapi fizetéselvonással büntették (október 18.). Egy másik botrány szereplője R. Tóth József, a jóképű bonviván, neki botrányos nőügyei miatt kellett a városból távoznia (december 4.), a szerepeit Barics vette át. A teátrum életét egy szomo-

rú belső esemény is megzavarta, november 12-én meghalt a teátrum kedvenc „anyaszínésznője", Bánházi Teréz, aki azelőtt egy héttel egy színházi előadáson kapott szívrohamot.

December 11-én, mintha mi sem történt volna a világban, és előre látható lenne a jövő, a színügyi bizottság az elkövetkező évek színházi koncessziójáról tárgyalt. A financiális problémák hosszas megvitatása után elfogadták Szendrey pályázatát, és újabb három évre neki ígérték a színházat. Az ügy azonban ezzel még nem zárult le teljesen, az 1919. január 16-i ülésen újra ez a téma, Petrán György főjegyző terjeszti be az albizottság által elkészített újabb szerződéstervezetet. Ennek kapcsán megint pénzügyi vita kezdődik: Szendrey javasolja a színházjegyek árának felemelését, hozzátéve, hogy ebből ne kérjék a várost megillető részesedést, hiszen a színház most is évente 60 000 koronát ad az épület bérlete és egyéb szolgáltatások fejében. Felmerült a kardalosok fizetésének emelése is, amely elől a direktor azzal tért ki, hogy kollektív szerződés van, s ezt nehéz módosítani. A hosszas vitát követően végül létrejött a szerződés, amely értelmében Szendrey a társulatával 1923 nyaráig kapta meg a koncessziót.

Az 1918-as esztendő szomorú politikai eseménnyel zárult, véres nemzetiségi összecsapás volt a városban. Az eseménnyel az elkövetkező héten a sajtó sokat foglalkozott. Ebben az időben a kormánybiztos dr. Varjassy Lajos, a polgármester 1919. január 19-ig Lőcs Rezső, akit ekkor politikai okokból nyugdíjaztak 42 évi közhivatali szolgálat után. Ezt követően rövid ideig Angel István (Ștefan Anghel) volt a megbízott városvezető, majd februártól a román hatalomátvételig Sárkány Ferenc töltötte be a polgármesteri tisztséget.[5]

1919 januárja a francia megszállók szigorításaival indul, az év első vezércikkében Zombory Andor tételesen sorolja fel az újabb rendelkezéseket: gyülekezési és kijárási tilalmat vezetnek be, legfeljebb három polgári személy csoportosulhat büntetlenül, és helyi idő szerint 10 óra után nem szabad az utcán tartózkodni. Így a színházi előadások kezdési időpontja módosult, a délutáni előadások 3-kor, az estiek 7 órakor kezdődnek. Emellett tilos a nemzeti dalok éneklése, nemzeti lobogó kitűzése, sapkarózsa, karszalag viselése, továbbá nem árulható alkohol a helyi lakosság számára (a szesztilalom a franciákra nem vonatkozott). És természetesen kötelező a fegyverek beszolgáltatása, valamint igazolvány szükséges mindenkinek. „Szomorú politikai események közt kezdődött az új esztendő" – írja az Aradi Közlöny egyik tárcája. A zavaros viszonyok tükröződnek a város külső formáján is, mindenütt sár, szemét, gödör, „a város olyan, mint egy ragyavert, mosdatlan leányzó, emellett eltűnt a biztonság, aki egyik városrészből a másikba akar menni, az írjon előbb végrendeletet" (január 4.).

Országos színházi vonatkozású esemény, hogy 1919. január 7-én ülésezett a Vidéki Színjátszók Országos Egyesülete, amelyen Szendrey Mihályt válasz-

tották elnöknek. A jelenlegi „zavaros bolseviki időben" – mondta a direktor az értekezleten – legfőbb cél a magyar színészet erkölcsi és művészi értékeinek megőrzése, és küzdeni kell a tehetséges, dolgozni akaró színészek jobb megélhetéséért. A megszállt vidékeken már maga a fennmaradás is gond, hiszen itt elnémították a színészeket, több mint ezer maradt állás nélkül, ezért a kormánybiztosnak tiltakoznia kell a magyar kultúra „elűzése" ellen: „Ég a ház, az összeomlás előtt a tüzet oltani kell". Helyi vonatkozásban az aradi színház problémáiról is beszélt, szerinte kicsi a színház befogadóképessége, a jegyárakat viszont nem lehet emelni, mert akkor még ennyi nézőközönség sem lesz. Ugyanakkor a bevételnek csak 30-40%-a jut a társulatnak, a többit elviszik a kiadások. (Aradi Közlöny, 1919. január 12.)

Január 14-én rendelet született arról is, hogy februártól megszűnik a színügyi bizottság, ezt az Aradi Közlöny cikkírója örömmel fogadta, de a hír nem bizonyult igaznak.

A színházban január első hetében esténként az előző év végén színpadra vitt *Médi*t játsszák, délutánonként *Az Ördög,* a *Hejehuja báró,* a *Parasztbecsület* volt műsoron. (Előfordult, hogy hetente ötször volt délutáni előadás is.) Az első rangos repríz Forgács rendezésében január hetedikén a *Szókimondó asszonyság*, Sardou vígjátéka, amely évekkel ezelőtt itt igen népszerű volt, és ezzel kezdetét veszi a „francia-korszak", egymás után kerülnek színre a francia szerzők alkotásai. „Teli vagyunk francia szimpátiával" – kommentálta a sajtó a színház műsorát. A város nevében a társulat ezzel a gesztussal szeretné az itt tartózkodó megszállók rokonszenvét elnyerni, bizonyítani, hogy a magyar kultúrnemzet, és van francia műveltsége. A megszálló tisztek egyébként lelkesen járnak az előadásokra, sőt ők maguk is amatőr színtársulatot alakítanának, ehhez kértek a színháztól díszleteket, kosztümöket, színpadi kellékeket. A francia parancsnok kis „színházat" hozott létre a kaszárnyában, erre azért volt lehetőség, mert a katonaság soraiban sok a színész és artista – írja az Aradi Közlöny február 21-én. A kölcsönadott kellékek azonban nem kerültek vissza a színházhoz, többek között náluk maradtak a biedermeier ruhák is, a kár értéke megközelítette a 30 ezer koronát, ami igen nagy veszteséget jelentett az amúgy is anyagi gondokkal küzdő társulatnak. (Aradi Közlöny, 1919. október 5.) A *Szókimondó asszonyság* címszerepét Kiss Mariska alakította, „s tükröződött benne üde kedélyének egész frissessége. Napóleon Barics Gyula volt, komoly művészi törekvés vezérelte, de az ő egyénisége nem tudott beilleszkedni ennek a szerepnek a sajátos stíljébe".

(Aradi Közlöny, január 8.) Ezután Sardou-tól *A boszorkány* következett, majd a *Névtelen asszony* című Bisson-dráma, és az évek óta nem játszott *Válás után* című bohózat, amely a főszerepben Szendreyvel, Várnayval, Kieffer Lujzával akkora sikert aratott, hogy 13-án közkívánatra újból műsorra tűzték. Következett *A hálókocsik ellenőre,* ezt 15 évvel ezelőtt játszották utoljára. A szellemes, pikáns vígjáték rendezése azonban nem volt elég gondos, a kritikus sze-

rint hiányzott belőle a „gyorsan pergő lélegzet nélküli folyamatosság, amely enyhíti az egyes jelenetek kirívó pikantériáját." (február 21., aláírás -di.)[6] A következő premier márciusban a *Férj és feleség* (Csige Böske, Szeghő Lili, Forgács), majd a hajdan nagyon népszerű *Zsábát* játszották Szendreyvel, Kertésszel, Kiss Mariskával, Benkőnével.

A rangosabb művek közül február közepén – az újság szerint részint a franciák miatt – a *Cyranót* újították fel. A címszereplő (és rendező) Forgács nemcsak „tökéletesen oldotta meg feladatát", hanem hibátlan franciasággal mondta el a híres orr-monológot is. Kertész (Cristian) és Csige Böske (Roxan) „hiteles" volt. (Arad és Vidéke, február 15.)

Az operettek közül ismét műsorra tűzték a rég nem adott *A corneville-i harangok*at. Az előadást Faludy Károly rendezte, aki „megszabadította" a darabot a modern rendezés sablonjaitól, a közönség igazi klasszikus formátumú előadást láthatott. A tenorszerepet a frontról hazatért Ocskay énekelte, akinek nem ártott meg az ötévi frontszolgálat, hangja, játéka a régi – méltatta produkcióját az Aradi Közlöny. Ugyancsak dicséri a kritikus a többi énekest, Várady Margitot, Szeghő Lilit, Baricsot, Matolcsit, valamint a karmestert, Gellért Pált, de azt ajánlja neki, fogja halkabbra a zenekart. (Kritika január 11-én) Majd a tíz éve nem játszott Hervé-operett, a *Nebáncsvirág* következett, benne Kieffer Lujza „aranyos" volt, de hangja nem elég képzett (nem csoda, hisz prózai színésznő). Bizonyos fokig ugyancsak francia vonatkozású a *Don Cesar de Bazan* színpadra kerülése, a hajdan igen népszerű Dumanoir-dráma Dellinger által megzenésített változatát február 8-án Barics állította színpadra**.** A finom muzikalitású mű Barics általi rendezése ötletes, nagy intelligenciát tükröz, mutatós volt Thomay Masa spanyol tánca – dicsérte az előadást a kritika február 19-én (8 alkalommal játszották). Ezek mellett műsoron maradt a *Hejehuja báró,* a *Szibill,* a *Leányvásár*, a *Nebáncsvirág* stb., főszereplők Várady Margit, Horváth Mici, Szeghő Lili, Rontay Boriska, Barics Gyula.

A megszálló tisztek számára márciusban jótékony célú műkedvelő előadást szerveztek, dalokat, életképeket adtak elő „aradi úrihölgyek" és színészek. „A mai est szerény hitünk szerint meggyőzhette a franciákat, hogy a magyar büszkén hirdeti és vallja magát kultúrállamnak"– nyilatkozott a sajtó.

Január 24-én magyar szerzőjű darab bemutatója következett, Gábor Andor *Majd a Vica* című könnyű fajsúlyú, zenés vígjátéka Szirmai Albert dalbetéteivel, a címszerepben Horváth Micivel, akinek „tálentuma diadalmaskodott a szerepben". A szerző a közönség megnevettetése érdekében nem válogat sem az eszközökben, sem az ötletekben, amelyek eléggé ismertek a vígjátékok köréből Molière-től Kisfaludyig (névcsere, átöltözés stb.), de mindezt „egészséges humorral önti le" – olvasható az előadás kritikájában. A szeszélyes és pergő nyelvű primadonna szerepében Kiss Mariska remekelt, Kertész Dezső találóan formálta meg az amerikai figurát, a humort főként Várnay és Ungváry képviselte. (Aradi Közlöny, 1919. január 25.)

Rangos produkció februárban a Kultúrpalotában tartott Ady-matiné, amelyet a január 27-én elhunyt költő emlékére rendeztek. Ezen Zombory Andor méltatta a költő munkásságát, Forgács és Barics Ady-verseket szavalt, Szeghő Lili pedig a Reinitz Béla által megzenésített verseket énekelte.

A drámatagozat következő újdonsága Forgáccsal és Csige Böskével a főszerepben február 3-án Arcübasev *Szenvedély* című drámája (magyarra átdolgozta Bródy Sándor). A Függetlenség kritikusa a dráma központi alakját játszó Forgácsot dicséri. „A féktelen szenvedélyt hordozó főhős megformálója Forgács, alakítása tökéletes volt, az érzelmek teljes skáláját adta minden színben és mélységben." A darab mondanivalójával azonban nem tud egyet érteni: „a való életet akarja elénk tárni, de ettől az élettől undorodunk, mert ez megöl minden szépet és jót, minden porcikánk tiltakozik a darab sugallta álságos igazságok ellen, hogy ami a másé, az mind az enyém lehet. A drámának ez a Bródy Sándor által létrehozott változata felépítésében is gyenge, minden széthullik benne". (Függetlenség, február 5.) Ugyancsak februárban egy sajátos helyi alkotást is műsorra tűztek, a *Megfagyott gyermek*et, melynek zenéjét a színház karmestere, Gellért Pál, a szövegét pedig Faludy Károly állította össze, ő volt a darab rendezője is.

Az operaelőadások 1919-ben sem szünetelnek, sőt az első félévhez viszonyítva ezek száma növekedett, Szendrey ezzel is igyekezett kedvezni a megszálló csapatoknak. Úgy gondolta, hogy mivel ez nemzetközi zene, erre majd szívesebben jönnek, külön páholyt is nyittatott a szerb, majd a francia tiszteknek. (A sajtóban anekdoták keringtek arról, hogy az előadást akkor kezdték meg, ha ezekben a páholyokban ült valaki.) Január 2-án délután mérsékelt helyárakkal a *Traviata* volt műsoron, ezt követően a *Tosca* (Várady, Pardy, Róna), a *Parasztbecsület, A trubadúr*, *Bajazzók*. Január 27-től a *Hoffmann meséi* a hirdetés szerint új betanulással, kihagyás nélkül (Várady, Horváth Mici, Szeghő Lili, Pardy), februárban a C*armen* a címszerepben Horváth Micivel, majd március 13-án a *Faust* Róna Dezső rendezésében, a felújított operát az évad folyamán többször műsorra tűzték.

Közben a sajtó olyan hírekkel van tele, amelyek már a társadalmi-politikai változások előjelei. Például március 9-én a színházak államosításáról szóló javaslatról írtak a lapok. Sajátosan láttatja ezt a problémát az Arad és Vidéke egyik tárcája, amely szerint az állami tulajdonba vételt ott javasolták, ahol sem a társulat, sem a közönség nincs megelégedve a színházi vezetőkkel (például Szegeden). De a nagyobb színházaknál, például Kolozsváron vagy Aradon nyoma sincs az elégedetlenségnek, így ilyesmi, mint az államosítás nem is került szóba.

A politikai szemléletváltás jele, hogy egyre több a munkások számára szervezett kulturális műsor, például a munkásotthon javára márciusban a *Remény* című drámát mutatták be Forgács Sándor rendezésében, vagy a Kultúrpalotában a szakszervezeti tagok számára tartottak ingyen hangversenysorozatot vasárnap délelőttönként.

A hivatalos ünnepen, március 15-én a francia hatóságok megengedték, hogy fellobogózzák a várost. (A zászlók kitételét januárban tiltották meg.) És ez az utolsó alkalom, mikor piros-fehér-zöldben pompázott a város. Este a színházban díszelőadáson a *Bánk bán* került színre, a címszereplő Földes Mihály, Melinda – Csige Böske, Tiborc – Várnay, Gertrudis – Szász Anna, ezt egy Csizmadia-vers és a Himnusz előzte meg. (Ünnepi beszédet mondott – többek között – Szöllősi Zsigmond, az aradi radikális párt megbízottja.)

Március végén a szerbek elhagyták Aradot, a várba bevonultak a franciák, a hadmozdulattal rokonszenvezett a város, mert bíztak a francia ígéretekben. (Az Arad és Vidéke április 3-i tudósítása szerint a francia parancsnok azt nyilatkozta, hogy itt egyelőre csak ők maradnak, a románok egyelőre nem szállják meg a várost.)

A hónap végi, március huszonegyedikével kezdődő forradalmi események (a magyar kormány lemondása, tanácsköztársaság) hatása Aradon főleg a szigorításokban jelentkezett. Bevezették a statáriumot, megtiltották az élelmiszer-kivitelt. Majd rendeletek sora következett: a cenzúra bevezetése, a házak államosítása, a Népjóléti Hivatal létrejötte, majd a népjóléti adó bevezetése (az újság közli a „gazdag" polgárok névsorát). Elrendelték a fegyverek beszolgáltatását, törvénybe foglalták, hogy a munka kötelező, és megjelent egy egészen sajátos rendelet is, amely szerint ilyen megnevezés, hogy törvénytelen gyerek nincs többé. (A városban még mindig a franciák szava a döntő, például április elsejétől az ő utasításukra bevezették a nyári időszámítást, Aradon most történik először az órák átállítása.)

Mindezekkel együtt a színház teljes kapacitással, napi két előadást tartva üzemel, a heti műsor a megszokott, március 23-tól a *Mágnás Miska, Leányvásár, Faust, Zsába, Liliom,* szombat délután a *Bánk bán*. Mint látszik, Aradon nem szünetelt a színház működése, de máshol fontolgatták a szórakoztató intézmények bezárását, erre vonatkozott a kultusznépbiztos március 28-án kelt rendelete, amely szerint a színházi előadásokat nem szabad abbahagyni.

Új cím az operett-repertoárban március közepén a bécsi zeneszerző, Oscar Nedbal *A szép Saskia* című operettje. (A címadó hölgynek annyi köze van Rembrandt Saskiájához, hogy ő is egy festő modellje.) Jó zene és jó alakítások, olvasható róla a kritikában, főszereplők Horváth Mici, Barics, de a darab nem lett igazán népszerű, alig néhányszor adták.

Április 14-én került színre itt először Szirmai ma már alig ismert operettje, a *Gróf Rinaldó*. A zenés darabot először 1918 novemberében a Király Színházban mutatták be, és a maga idejében igen sikeres volt. Bakonyi szövegkönyve eléggé bizarr történetet mond el, de van benne minden, ami a közönség érdeklődését lekötheti: pisztolyos nőrablás, lövöldözés, titokzatos várkastély, néhány jó szerep, és szép dallamok Gábor Andor verseire. A címszereplő egy Amerikában meggazdagodott magyar dzsentrigyerek, Ádám Gyurka, aki néger szolgája kíséretében beront egy fényes főispáni estélyre, és pisztollyal a

kezében elrabolja az öreg és kissé szenilis Keszthelyi gróf szép, fiatal feleségét, Helént, akibe halálosan beleszeretett. Az operettet Aradon a hónap végéig szinte minden este játszották, és műsoron maradt a következő évadokban is.

A drámatagozat újdonsága április 24-én Hajó Sándor tragikomédiája, az *Ötvenéves férfi*, melynek címszerepe és a rendezés Szendreyé. A helyi kritika a legnagyobb elismerés hangján szólt a darabról és az előadásról egyaránt. Szerelmi és társadalmi problémákat, a forradalmi időszakban megjelenő sajátos jellemeket mutat be a szerző a múltat idéző, de a jelenről szóló művében – értékeli a művet a helyi kritikus. A meseszövés érdekes, nem mindennapi, és remek a mű aradi színpadra állítása. „Az előadás a drámai produkciók legkiválóbbika, Szendrey a címszerepben igazi férfi volt, alakítása emberileg igaz. Csige Böskéről, aki Juditot formálta meg, csak az elismerés hangján lehet szólni, elhittük neki a forradalmár küzdeni akarását és a vergődését a szerelem gyötrelmeiben. Kieffer Lujza a főhős lánya, Klárika egyéniségének egész báját visszaadta, (…) és még sorolhatnánk, Várnay, Földes, Kertész, minden szereplő hibátlan alakítást nyújtott. Kifogástalan volt a rendezés is." (Arad és Vidéke, 1919. április 25.)

Az operák közül május elsején az évtizedek óta nem játszott *Márta* került újra színpadra, Tristan szerepében Bing Jánossal. A május 3-án megjelent kritika szerint a 20 éves pihentetés után elővett opera repríze fényesen sikerült. Várady Margit Ladyje elsőrangú alakítás mind hang, mind játék szempontjából, Szeghő Lili Nancy szerepében elevenséggel játszott, Bing János, a színpadokon gyakran fellépő műkedvelő sikere megérdemelt volt, csengő hangja, magas zenei képzettsége magával ragadta a közönséget. Lyonelt Ocskay tisztán énekelte, a filharmonikusokkal kiegészített zenekar és a karmester, Buja Sándor dicséretes munkát végzett. Az operát a következő héten még kétszer adták.

Ezt követően az évadzárásig a *Rinaldót*, a *Csárdáskirálynét*, a *Piros bugyellárist* a *Lyon Leát* játszották, majd a műszaki személyzet jutalomjátékául nagy kabaréval zárult a téli évad május 13-án.

Az Arad és Vidékében május 14-én jelent meg az évad értékelése Kapuzárás a színházban címmel (-di aláírással), ez összegezte az eredményeket, hibákat. Eszerint a társulat a lehetőségekhez képest jól teljesített, „hivatása magaslatán állott", hiszen folyamatosan játszottak, a háború szerencsétlen befejezése, a kenyérgondok, a sok nélkülözés" közepette, mikor a színjátszás egész Erdélyben válságba került.

Az ellehetetlenült beszerzési feltételek ellenére a drámatagozat hét, a zenés pedig nyolc új darabot mutatott be, emellett színre került egy sor színvonalas felújítás. „Amit nyújtott a szűkös körülmények között, az megfelelő volt, néha tökéletes." A fogyatékosságok közül a cikkíró elsősorban a karszemélyzet gyengeségét hangsúlyozta, „ilyen férfi és női karral más körülmények között nem lenne szabad előadást tartani". Ki kellene egészíteni a színészgárdát is, nincs megfelelő énekes buffó, szükség volna jó segédszínésznőkre.

1919. Juni 8 és 9 én délután
ANYÁRI SZINKÖRBEN.
NÉP ÉS GYERMEK ELŐADÁS
SZIKLÁHOZ LÁNCZOLT
KIRÁLY KISASSZONY.
VAGY A POKOLTORKA.
RENDEZŐ: FALUDI. 5. FELVONÁS: TÁNCOKKAL KARMESTER: GELLÉRT.
I. KÉP. ERŐS JANKÓ.
II. KÉP. KÍSÉRTET A KUTBAN.
III KÉP. SZIKLAHON.
IV. KÉP. POKOLTORKA.
V. KÉP. TULIPÁNORSZÁG.
SZEMÉLYEK:
VÁRNAI. GYŐZŐ. FALUDI. HEROLD. OGSKAI. UGOSI. KATONÁK.
HEPPESNÉ BENKÖNÉ KISS MARIS THOMAI. BENES. BIZZAJ. TÁNCOSOK.
OLASZ. LENKEI. RADNAI. SZABÓ FALUDI.B. ARATÓK.
1919 Juni 8 és 9 én délután
ANYÁRI SZINKÖRBEN
NÉP ÉS GYERMEK ELŐADÁS
SZIKLÁHOZ LÁNCZOLT
KIRÁLY KISASSZONY
RENDEZŐ: FALUDI. 5 FELVONÁS. TÁNCOKKAL KARMESTER: GELLÉRT.
I SŐ KÉP: ERŐS JANKÓ.
II DIK KÉP: KÍSÉRTET A KUTBAN.
III DIK KÉP: SZIKLAHON
IV DIK KÉP: A POKOLTORKA.
V DIK KÉP: TULIPÁNORSZÁG
SZEMÉLYEK:
FALUDI VÁRNAI GYŐZŐ FÖLDES HEROLD. TÁNCOSOK.
KISS MARISKA HEPPESNÉ BENKÖNÉ TOMAI.M. BENES.T. NÉPSÉG.
OLASZ. [illegible]. LENKEI. SZABÓ. RADNAI. ARATÓK.

A gyermekelőadás kézzel írott színlapja 1919-ből

Közben a városi vezetés ismét elővette a színházi koncesszió ügyét, a Kormányzótanács utasította a városi tanácsot, hogy Szendreyvel újabb egy évre kössön szerződést, de előbb a szerződéstervezetet a színügyi bizottság is megvizsgálta, majd ezt kisebb változtatásokkal el is fogadták. (A változtatások egyike, hogy az igazgató csak a bizottság jóváhagyásával szerződtethet új tagokat.) Így Szendrey az együttesével még egy évre megkapta a színházat. (Arad és Vidéke, 1919. április 27.)

A város ezalatt a megelőző időszaknál is nagyobb mértékű ellátási gondokkal küzdött, súlyos élelmiszerhiány volt főleg lisztből, cukorból, valamint hiányzott a fűtőanyag (szén), de még ruházati cikkeket sem lehetett kapni. Ennek egyik oka, hogy a város minden oldalról le volt zárva. Más városok, például Temesvár jobban el tudta látni magát.

Május az országos és helyi politikai válság jegyében telt. Országos jelentőségű, hogy május 5-én rövid életű kommunistaellenes kormány alakult Aradon Károlyi Gyula miniszterelnökségével. Majd bekövetkezett a legsúlyosabb változást hozó esemény, az impériumváltás. A megelőző bejelentés után 1919. május 17-én, szombat délelőtt a helyi románság lelkes tömegeinek jelenlétében a román királyi hadtest Pirici dandárparancsnok irányításával lefoglalta a Városházát, és átvette a város irányítását, háromnegyed tizenegykor már csak román zászló lengett az épületen. (Az előző időszakban – egyezkedve a helyi román vezetőkkel – a románság megnyugtatására Varjassy kormánybiztos a magyar mellé kitétette a román trikolórt is.) A város polgármestere, Sárkány Ferenc és a vármegye tisztviselői, magas beosztású hivatalnokai kijelentették, hogy a békeszerződés életbelépése előtt nem teszik le az esküt az új hatalomra, így a város és a megye irányító posztjait elvesztették. (Arad és Vidéke, 1919. május 18.)

Az átmeneti időszakban a régi tisztviselői gárda még a helyén maradt, rövid időre az eddigi helyettes, Anghel István lett az ideiglenes polgármester, majd július 7-én a megbízást dr. Ioan Robu (az Arad és Vidéke szerint Robu János) kapta meg, aki ezt követően 1926-ig töltötte be megszakítás nélkül ezt a tisztséget. A nyár folyamán szinte minden területen megtörtént az anyagi javak és a hatalom átvétele, román kézre kerültek a kulturális intézmények, többek között a Kultúrpalota, minden benne lévő értékével, és az iskolák, ezek között a főgimnázium épülete a jól felszerelt szertárakkal, a hatalmas könyvtárral együtt.[7] Életbe léptek a szigorító intézkedések, többek között a gyülekezési tilalom, valamint a színházra is vonatkozó cenzúra bevezetése. Megkezdődtek a kitelepülések, illetve a kitelepítések Magyarországra, az újság naponta hozta a távozók névsorát. 1919. december tizenhatodikán az Aradi Közlöny az új utcanevekről tájékoztatott, magyar vonatkozású név egy sem maradt. (Ne felejtsük el, mindezek majdnem egy évvel a békeszerződés aláírása előtt történtek!!)

Színházi vonatkozásban a megváltozott hatalmi viszonyok miatt átszervezett színügyi bizottság újra elővette a színházi koncesszió ügyét, és úgy hatá-

roztak, a pályázat mellőzésével a színház a következő három évre, tehát 1923 őszéig Szendreyé marad, a szerződést az új városi főügyész jelenlétében július elsején írták alá.

A nyári szezon június 18-án kezdődött a színkörben, és mivel a megszállt és sarkaiból kifordított világban a társulat nem tudott elmenni a megszokott kiszállásokra, itt helyben megszakítás nélkül, szinte a téli szezon megkezdéséig, szeptember közepéig folyamatosan játszottak.

A repertoár – a hazafias darabok kihagyásán kívül – lényegében nem változott. A drámatagozat műsorán sok a politikamentes zenés francia bohózat, például a *Sztrájkol a gólya*, vagy *A csodagyermek*, felújították többek között a rég nem játszott *Van*-e *babája* című Bisson-darabot. Az évekkel ezelőtt silánynak minősített vígjátékkal most minden szempontból elégedett a helyi kritika, dicséri benne a sok jó ötletet, a francia szellemet és főleg a szereplőket, Kiss Mariskát, Benkőnét, Kieffer Lujzát, Váradyt, Kertészt. Ehhez hasonló a következő bemutató, a *Nincs-e valami elvámolni valója* július 4-én. Ezt a „nagy zenés vígjáték"-nak titulált Shakespeare-dráma, a *Szentivánéji álom* követi Mendelssohn zenéjével.

A könnyű fajsúlyú művek mellett júliusban elővették a két Tolsztoj-alkotást, az *Élő holttest*et és a *Karenina Anná*t, majd augusztus 31-én és szeptember 1-jén az elmaradhatatlan *Tragédiá*t. Az előző évben felújított komolyabb tárgyú francia darabok mellett (*A vasgyáros*, *Névtelen asszony, Cyrano)* eljátsszák Herczeg Ferenc *A három testőr*ét és *A tanítónő*t, ez utóbbiban mutatkozott be az aradi közönségnek július közepén a népszerű színésznő, Novák Irén lánya, Edit (Duci), akinek kellemes megjelenése, üde hangja azt mutatja, hogy örökölte anyja tehetségét. Az operák közül júliusban többször színre került a *Márta,* augusztusban pedig a *Hoffmann meséi* Bing János közreműködésével.

Sok operett volt: *Rinaldó, Sztambul rózsája, Csárdáskirályné, A víg özvegy*, *Hejehuja báró* és a hajdan népszerű népszínmű, *A gyimesi vadvirág*. Sor került néhány helyi premierre, ilyen volt június 26-án a Leon Ascher-operett, a *Marcsa katonája***,** amelyet aztán egész héten folyamatosan játszottak. A főszereplőket, a három molnárlányt Horváth Mici, Várady Margit és Szeghő Lili alakította, a herceg Barics volt.

Július 8-án Farkas Imre bájosnak titulált operettje került színre Győző Alfréd rendezésében, a *Túl a nagy Krivánon.* A darab egy tót család történetét mutatja be, melynek tagjai Amerikában próbálnak szerencsét, itt az apa, Baratye Manó egy szeszélyes amerikai jóvoltából milliomos lesz, de a pénz nem rontja meg őket, visszatérnek a Felvidékre, és az operett bonyodalmas szerelmi históriája is szerencsés véget ér. Az aradi bemutatón a fontosabb szereplők Faludy, Rontay, Földes Mihály, és a betanító, Buja Sándor karmester „tudása legjavát adta". A zenés játékot szép látogatottság mellett négyszer játszották.

Augusztus elején Horváth Mici, Kertész, Ocskay főszereplésével mutatták be az *Édes apuskám* című „gyenge nyári operettet", melynek kellemes, fülbemá-

szó zenéjét Riegen Alfréd szerezte, a kicsapongó férjről szóló szövegkönyv azonban ötlettelen.

1919. augusztus 10-én érdekes ősbemutató volt, az Aradon élő operaénekes, Odry Lehel szövegével a *Tomarista* került színre Horváth Mici, Szeghő Lili, Róna főszereplésével, a mesélő Harmath Józsa volt. A librettó húsz évvel ezelőtt egy pályázatra íródott, a meseszerű történet több ezer évvel ezelőtt játszódik Indiában, a zenéjét Fersch Ödön tanár állította össze. A darab sikert aratott, tetszett a város vezetőinek is, a színügyi bizottság elismerését Mülek Lajos továbbította a szerzőnek. A mű a nyár folyamán még néhányszor színpadra került.

Ugyancsak helyi szerzők, Polgár László (Polgár Sándor volt színész fia) és Szántó Manó zenetanár alkották a *Mi-ko-ó* furcsa című operettet, amely Barics rendezésében augusztus 21-én került a nyári színkör színpadára. Ezt a hónap végéig minden este játszották, szeptember 9-én is ez volt a műsoron az újságírók egyesületének javára rendezett díszelőadáson. Régi ötletek új köntösben, és hiányzik a cselekmény – írta róla a kritikus (KL. szignó alatt) – , a zene viszont elsőrangú, finom kidolgozás, eredeti zenei ötletek jellemzik. A zenekart maga a szerző dirigálta, a szereplők, Horváth Mici, Barics Gyula, Kieffer Lujza jól alakítottak.

Vendégfellépőből kevés van. Július 27-től a bukaresti Nemzeti Színház egy kisebb csoportjának aradi fellépését hirdeti az Aradi Közlöny, eszerint a Szendrey meghívására érkező, Ion Manolescu vezette 16 tagú együttes többek között a *Casa de lut,* valamint Ion Sorbul *Moartea civilă* című tragikomédiáját tűzte műsorára.

Augusztusban majd két héten át az aradi származású primadonna, Horváth Nusi vendégszerepelt „óriási sikerrel". (*A kis grófˌ Szibill, Mágnás Miska, Túl a nagy Krivánon, Leányvásár.*) Szeptemberben újra jött, a *Leányvásár*ban és a *Nebácsvirág*ban lépett fel, ez utóbbiban „a nem az egyéniségéhez illő szerepet sok temperamentummal énekelte". Az is felmerült, hogy a következő szezontól Aradra szerződik, de ez aztán elmaradt.

Nyáron egy új szórakoztatási (és pénzszerzési) forma jelentkezett, a parkünnepség büfével, különböző játékokkal, rövid műsorszámokkal. A Marosparton augusztus 6-án a színház tartotta meg a maga szabadtéri rendezvényét, majd az újságírók következtek.

Az utolsó két hét az operakedvelőknek kedvezett. Szeptember első napjaiban Sever Reliveţchi (az újságban Reliveczky Szever) és Teodorescu bukaresti bariton vendégszereplésével a *Rigolettó,* a *Tosca,* a *Traviata* került színre nagy sikerrel. A fővárosi baritont az Arad és Vidéke kritikusa nagyon dicsérte, szerinte ragyogó hangú a művész, nemes pátosszal játszott. Az utolsó héten Bing János felléptével a *Rigolettó*t, a *Traviatá*t játszották, a szezon a *Lili*vel zárult szeptember 15-én.

Erdélyben az új, **1919/20-as** színházi évad elég feszült légkörben indult, a magyar színházak helyzete bizonytalan volt. Brediceanu kultuszminiszter és Isac Emil színészeti vezérfelügyelő Kolozsvárra hívta össze a magyarul működő színházak igazgatóit, a megbeszélésen a résztvevők kérték, hogy 1920 szeptemberéig, a megkötött szerződésük lejártáig a budapesti színészegyesület kötelékében maradhassanak, de erre nem kaptak engedélyt, s ez nem sok jóval kecsegtetett. A kultuszminiszter kifejtette, hogy a tervezet szerint a színészet ügyét a központból fogják irányítani, az igazgatókat pedig a továbbiakban a minisztérium nevezi ki. Leszögezte, hogy a (román) Kormányzótanács felügyelete alá tartoznak, csak ennek a területén működhetnek, tehát kötelesek kilépni a budapesti központú egyesületből. (Arad és Vidéke, 1919. november 20.)

Aradon október 12-én a megyei prefektus színházi vonatkozásban az Aradi Közlönynek azt nyilatkozta, hogy az új kormányzás támogatja a magyar színjátszást, de kilátásba helyezte, hogy összevonva Arad és Temesvár színészetét kétnyelvű, román–magyar társulatot működtetnének. (Ezt sem jelen esetben, sem később nem sikerült létrehozniuk, bár az ötlet a továbbiakban gyakran szóba került.)

1919 októberében újra felmerült a színházi koncesszió ügye, Szendrey pozícióját ismét megerősítették, tehát 1920. október elsejétől 1923. szeptember végéig az ő társulatáé a színház.

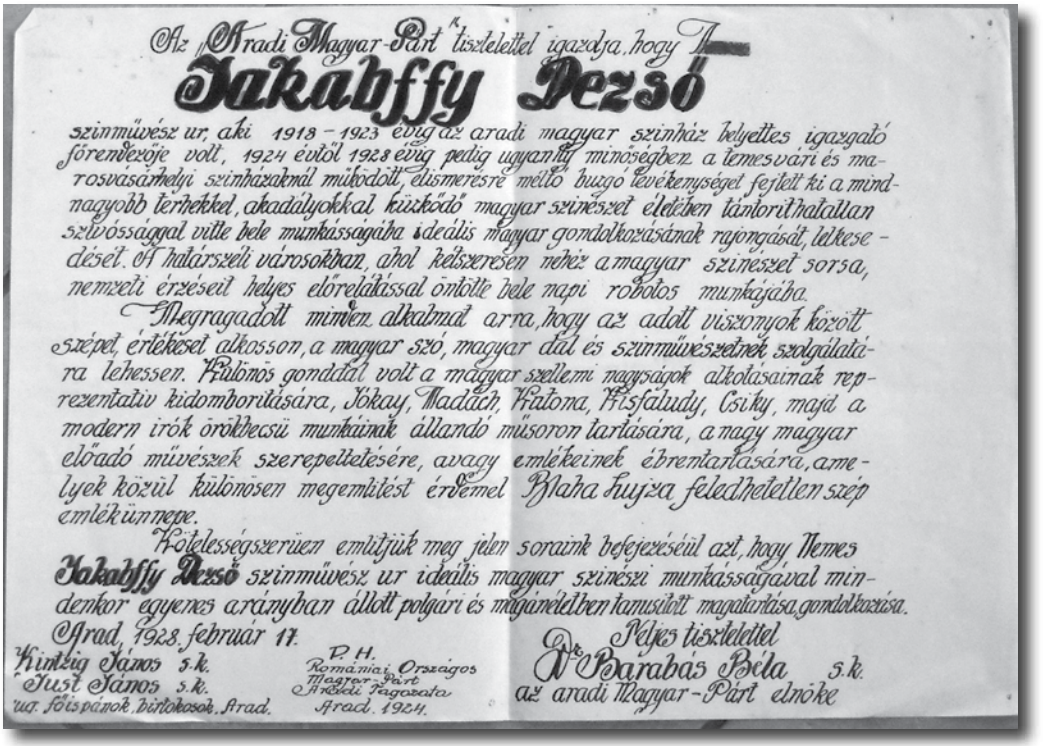
Később (november közepén) még történtek pontosítások: a téli színházat ingyen használhatja, a nyári épületre pedig 6240 korona bérleti díjat kell fizetnie (előre fizetve vagy részletekben). A színügyi bizottság jóváhagyásával érkező román társulatok számára biztosítani kell a fellépési lehetőséget, amikor azok igénylik, valamint a direktornak kötelessége, hogy az előadásokra a színügyi bizottság tagjai számára helyet biztosítson. (Ez utóbbi eddig is így volt.)

A város új vezetősége a továbbiakban – a sajtóban megjelent tájékoztatások alapján – a színház működését túlságosan nem zavarta, az előadások az eddig megszokott rendben folytak nagyobb botrányok, incidensek nélkül, mindössze egy kisebb ügyről tájékoztat a sajtó novemberben: Szendrey jelentése szerint a színházból lopják a villanykörtéket, naponta eltűnik kettő-három.

Az évad megkezdésekor a színügyi bizottsággal történt egyeztetés után életbe lépett a jegyáremelés (nagypáholy 60 korona, másodemeleti 25 korona, középkarzat 90 fillér, a közalkalmazottaknak 20% kedvezmény járt), és a színház megkapta a régóta ígért, 20 000 korona értékű új függönyt.

A társulat új tagokkal bővült, ideszerződött a „jó megjelenésű" Jakabffy Dezső (1895–1965), aki Rákosi Szidi színiiskolájában tanult színészetet, rendezést pedig Max Reinhardtnál. A sokoldalú színész és kiváló rendező az elkövetkezőkben jelentős szerepet töltött be város színészetében, 1925-ig dolgozott itt.

Ettől az évadtól lett az együttes tagja az Erdély-szerte ismert komikus, a „rokonszenves, intelligens" Selmeczy Mihály (1898–1966) is. December 18-tól

Az „Aradi Magyar-Párt" tiszteletével igazolja, hogy

Jakabffy Dezső

színművész ur, aki 1918 – 1923 évig az aradi magyar színház helyettes igazgató főrendezője volt, 1924 évtől 1928 évig pedig ugyanitt minőségben a temesvári és marosvásárhelyi színházaknál működött, elismerésre méltó buzgó tevékenységet fejtett ki a mindnagyobb terhekkel, akadályokkal küzködő magyar színészet életében tántoríthatatlan szívóssággal vitte bele munkásságába ideális magyar gondolkozásának rajongását, lelkesedését. A határszéli városokban, ahol kétszeresen nehéz a magyar színészet sorsa, nemzeti érzéseit helyes előrelátással öntötte bele napi robotos munkájába.

Megragadott minden alkalmat arra, hogy az adott viszonyok között szépet, értékeset alkosson, a magyar szó, magyar dal és színművészetének szolgálatára lehessen. Különös gonddal volt a magyar szellemi nagyságok alkotásainak reprezentativ kidomborítására, Jókay, Madách, Vajda, Kisfaludy, Csiky, majd a modern irók örökbecsü munkáinak állandó műsoron tartására, a nagy magyar előadó művészek szerepeltetésére, avagy emlékeinek ébrentartására, amelyek közül különösen megemlítést érdemel Vajha hujza feledhetetlen szép emlékünnepe.

Kötelességszerüen említjük meg jelen soraink befejezéséül azt, hogy Nemes **Jakabffy Dezső** színművész ur ideális magyar színészi munkásságával mindenkor egyenes arányban állott polgári és magánéletben tanusított magatartása, gondolkozása.

Arad, 1928. február 17.

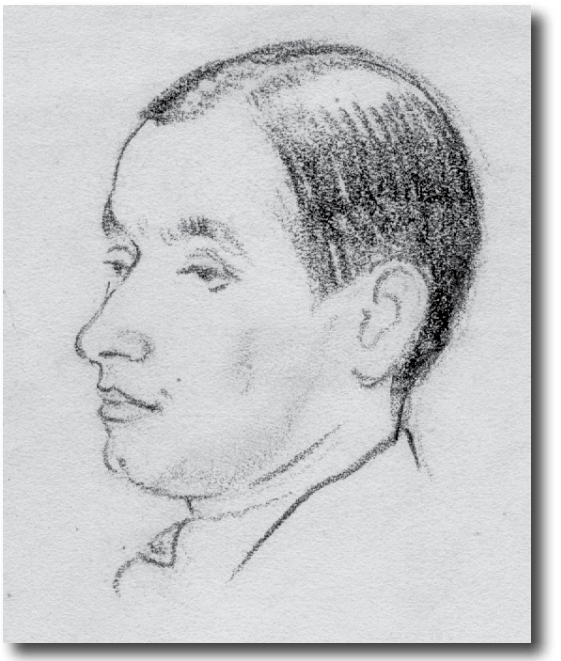
Teljes tisztelettel

Dr. Barabás Béla s.k.
az aradi Magyar-Párt elnöke

Kintzig János s.k.
Tust János s.k.
ug. főispánok, biztosok, Arad.

P. H.
Romániai Országos Magyar-Párt Aradi Fiókjának Aradi 1924.

Jakabffy Dezső elismerő oklevele; Jakabffy Dezső(karikatúra)

jött ide Halmos Mici szubrett (1891–?) a kiváló énekesnő, az erdélyi színjátszás kiemelkedő személyisége[8], és visszajött a régi „anyaszínésznő", Follinusné.

Az impériumváltás okozta politikai változások okán a műsor javarészét a politikamentes, zenés művek alkották, domináló műfaj az operett. Bár egész szeptemberben játszottak, a hivatalos évadnyitó szeptember 27-én volt két előadással, délután *A cigány* című népszínmű, este a *Csárdáskirályné* került színre színvonalas előadásban telt ház előtt, az operett tartós népszerűségét mutatja, hogy ebben az évadban is nyolcszor adták.

Az első félév legsikeresebb újdonsága Huszka *Lili bárónő*je. Az operett ősbemutatója 1919 márciusában volt a pesti Városi Színházban, ott ezekben a vészterhes időkben is tomboló sikert aratott, és népszerűségét napjainkig megőrizte. Ez (egy mai műsorfüzet megfogalmazása szerint) nemcsak a fülbemászó Huszka-dallamoknak köszönhető, hanem az elmés, mulatságos szövegkönyvnek is, amelyben a librettó írója, Martos Ferenc szellemesen figurázza ki a háborús konjunktúra műveletlen, parvenü újgazdagjait.

Aradon a nagysikerű bemutató 1919. december 29-én volt, az operett szereplői minden elvárásnak megfeleltek, a komornyik „tisztségét" vállaló Illésházy grófot Jakabffy Dezső „diszkréten" alakította, és jól énekelt, dicsérik az egész szereplőgárdát, különösen a címszerepet játszó Várady Margitot és Horváth Mici Clarisse-alakítását A darab itt a körülményekhez képest rekord előadásszámot ért meg, szezon végéig 15 alkalommal játszották.

Hasonlóan sikeres a másik, Martos-szövegkönyv alapján készült *Pillangó főhadnagy* című operett, amelynek zenéjét a fiatal, zeneakadémiát végzett Komjáthy Károly szerezte, s ez (aradi véleményezés szerint) élvezhető, bár vannak benne máshonnan „ismerős"dallamok, s a hangszerelés időnként disszonáns. A fellépő színészek közül Kieffer Lujza bájos volt Anna szerepében, és temperamentumosan táncolt, de a címszerepet megtestesítő Jakabffy most nem remekelt, elegáns volt ugyan, de merev erőlködése az éneklésben kellemetlenné tette az egész megjelenését. Selmeczy is elrajzolt, burleszk alakot „hozott", amely „csak a karzatnak tetszhetett". A színházi iroda tájékoztatója szerint azonban mindezzel együtt a darab vonzotta a közönséget, az első előadásokra minden jegy elkelt**.** (Arad és Vidéke, november 23.)

Tízszer játszották az október 10-én bemutatott Millöcker-operettet, a *Boszorkányvár*t. Precíz előadás volt szépszámú közönség előtt – értékelte a sajtó. Barics finom humorral alakította Andris bojtárt, Ocskay pedig Józsit, Várady Margit és Horváth Mici szépen énekeltek, a zenekar Gellért Pál vezényletével kiváló produkciót nyújtott. (Aradi Közlöny, október 21.)

Helyi szerzőktől két zenés mű került színre, október 3-án az *Ez aztán az asszony* című, főként helyzetkomikumon alapuló zenés bohózat, melynek zenéjét Barics Gyula állította össze. A darabot a színészek játéka révén tudta a közönség elfogadni, a kritika főként Győző Alfréd játékát dicséri, aki a

zsidó fiskális kacagtató figuráját finom humorral formálta meg. (Négyszer játszották.)

Valamivel sikeresebb a december 9-én bemutatott *Maharadzsa*, ezt Győző Alfréd állította színpadra, szövegét a helyi Ring Béla írta, a zenét Szelle Károly,[9] a város megbecsült orvosa, népszerű zongoristája alkotta. A helyi szerzők művét reklámozó, december 7-i előzetes az Arad és Vidékében a művet nagyon dicséri, a színészek is lelkesen készültek. A december 11-i kritika azonban már visszafogott: a mű első színpadi kísérlete az „invenciózus" szerzőknek, akik még nem járatosak a színpadi technikában. Az Indiában játszódó történet lapos, a zene ötletes, de inkább csak rokonszenves, nem igazi operett. A rendezés művészietlenre sikerült, a mű színpadra állítása sem felelt meg az igényeknek, ízléstelen, sőt bosszantó volt. Az előadók közül a címszerepben Barics remekül játszott és énekelt, Horváth Mici ízléssel, jó érzékkel alakított, Jakabffy azonban unottan és erőltetetten. Hiányzott az összjáték, és nem volt jó a zenekar sem, „az előadás mérsékelten sikerült". A közönségnek azonban tetszett, az évad folyamán nyolc alkalommal játszották.

Az operett-repertoár egyébként gazdag és változatos volt, műsoron tartották az előző évek sikeres műveit, és színvonalas felújítással többször játszották a *Katalin*t (négyszer), a *Leányvásár*t (ötször), a *Svihákok*at (hatszor) *A bőregér*t (négyszer). Ez utóbbi Faludy Károly igényes rendezésében meglepően jó kiállításban került színre, „zajos tetszést aratott" Várady Margit és Róna briliáns hangja, Horváth Mici éneke és tánca, Barics játéka. Megállta a helyét Takács Mihály is, aki a beteg Ocskayt helyettesítette, különösen hatásos volt a II. felvonás finálé ja. A zenekar precíz játékáért Gellért Pál karmestert illeti dicséret. (Aradi Hírlap, 1919. november 14.)

A drámatagozat repertoárjának összeállítása sok gondot okozott, új darabokhoz nehéz volt hozzájutni, főleg olyanokhoz, amelyek megfeleltek a hivatalosan bejelentett cenzúra igényeinek, a hazafias, magyar történelmi tárgyú művek lekerültek a műsorról, a nemzeti ünnepek (október 6., március 15.) díszelőadásai megszűntek. Az óvatosság, az öncenzúra is szerepet játszott abban, hogy biztos, ami biztos alapon az első hónapok műsorán – kevés kivétellel – zenés bohózatok, vígjátékok szerepeltek.

A félév első színvonalasabb vígjátéka Bíró Lajos *Francia négyes* című kétfelvonásosa. A darabot az évadnyitó után, szeptember 29-én tűzték műsorra Forgács rendezésében. A mű Boccaccio-szerű ötleten alapul, egy naiv kor boldogabb meséje – foglalta össze a kritikus, a darab arról szól, hogy egy hotelben az ittas férfiak véletlenül elcserélik a szobákat, és ezzel a feleségeket is egy éjszakára. A két fiatalasszonyt Csige Böske és Harmath Józsa alakította, minden gondolatot plasztikusan kifejezve játszottak, hasonlóan a férjeket formáló Kertészhez és Földeshez, a vezető női szerep Kiss Mariskáé volt, aki szintén átgondolt alakítást nyújtott. (Kritika szeptember 30-án -di aláírással.)

Népszerű a december 15-én bemutatott *Terike,* Földes Imre háromfelvonásos vígjátéka, ez hétszer került színre. Vidéki történet – írta róla a kritika –, amely kissé valószínűtlen keretben arról szól, hogy egy férfi két asszonyt szeret. A címszerepet Kieffer Lujza közvetlenséggel alakította, frappáns volt Várnay, és figyelemreméltó alakítást nyújtott a férj szerepében Földes Mihály. Legteljesebb elismerés illeti a rendezőt, Forgácsot. Kevesebbszer került színre *Az elnökné őnagysága* című francia vígjáték, valamint a *Császár és császár***,** amelynek vaskos német humorát a fordító, Faragó Jenő próbálta néhány ötlettel elfogadhatóvá tenni. Ezt is a színészek játéka mentette meg a bukástól. Jó volt Forgács, Kertész, Ungváry, Kiss Mariska és különösen Várnay, akinek kitűnő maszkja jól szórakoztatta a közönséget, telt ház volt. (Aradi Közlöny, november 23.)

Fél siker november 26-án az *Egy férj, aki mindent tud* című Drégely-vígjáték Forgács rendezésében. Az illusztris szerzőnek ez a leggyengébb darabja – olvasható róla az újságban –, nincs benne újszerűség, annál több viszont a nem igazán szellemes pikantéria, ami csak kényszeredett mosolyt fakasztott. Rontotta a helyzetet, hogy Selmeczy nem tudta a szövegét. (Arad és Vidéke, november 28.)

A komolyabb tárgyú drámák közül ugyancsak Forgács rendezésében került színpadra október 15-én a híres Dosztojevszkij-regény, a *Bűn és bűnhődés* drámai változata a neves dramaturg, drámaíró, Leó Birinszki (1884–1951) átdolgozásában *Raszkolnyikov* címen. Az aradi kritikus (KY szignóval) így ír a darabról: Birinszki három felvonásba tömörítette a regény anyagát, szemléletessé akarta tenni a főhős lelki vergődését, de ez nem sikerült tökéletesen. A regény legszebb részei kimaradtak, és a mű alapszemlélete is megváltozott. A drámában a gyilkosság beismerését Porfiríj vizsgálóbíró csikarja ki Raszkolnyikovból igen bravúrosan, ez egyébként a darab legérdekfeszítőbb része. A színészek közül a kritikus elsősorban Forgácsot dicséri, akinek a címszerep olyan alakításra adott lehetőséget, amilyet régóta nem láthatott az aradi közönség. Tökéletesen átélte szerepét, megértette, és érzékeltetni tudta a főhős jellemének legapróbb árnyalatait. A tehetséges, fiatal színész büszke lehet sikerére, a szépszámú közönség minden felvonás végén többször hívta a függöny elé. A vizsgálóbírót Várnay Jenő alakította megdöbbentő drámai erővel. Zoszimovot Győző Alfréd formálta meg, aki ezzel megmutatta kiváló jellemfestő tálentumát, a burleszk komikumból átlépett a karakter szerepkörbe. Thomay Masa – szintén megmutatva sokoldalúságát – a lompos cselédlány szerepében kabinetalakítást nyújtott. Szonját Harmath Józsa játszotta kitűnően, Benkőné, Földes, Kertész precíz alakítást nyújtottak. (Aradi Közlöny, október 17.) Érdekes próbálkozás október 23-án Karinthy *Holnap reggel* című háromfelvonásos tragikomédiájának a színre vitele. Az 1916-ban írt alkotás a kísérleti emberről (a központi szereplő neve Ember Sándor) nem tartozik a népszerű szerző sikeres művei közé, Aradon mégis megért három előadást.

A régi, értékesebb drámák felújításai javarészt délután kerültek színre csökkentett jegyárakkal vagy ifjúsági előadások alkalmával, ilyen többek között a *Karenina Anna*, a *Rómeó és Júlia*, a *Trilby*, a *Névtelen asszony*, *Az aranyember*, *A vasgyáros* vagy a 19. század elejének népszerű darabja, *A molnár és gyermeke.* A bérletesek számára felújítják Echageray hajdani népszerű darabját, a *Folt, amely tisztít* című.

Az évad folyamán a Maros-parti városban a direktor nyilatkozata szerint tizennégy operát tartottak műsoron (ebből ebben az évadban tizenkettőt játszottak). Az első operaelőadás október 7-én a *Bohémek*, ezt Róna stílusos rendezésében Várady Margit, Horváth Mici, Róna, Ocskay, Barics közreműködésével láthatta a közönség, amely zsúfolásig megtöltötte a színházat. (Kritika október 9.) Október 13-án került színre a *Rigolettó*, Gildát Mignon Botti énekelte, az amatőr, fiatal úriasszony, aki Aradon eddig csak hangversenyen lépett fel. Az előadás megfelelt a várakozásoknak, Botti énekhangja kiváló, különösen a közép-regiszterekben elragadó volt, méltán ünnepelték. A mantuai herceget Mihailescu bukaresti tenor, az olasz iskola stílusának kiváló képviselője formálta, Rigolettót pedig Róna, aki az erős indiszpozíciója ellenére be tudott illeszkedni a kiváló gárdába. Zsúfolt ház volt. (Aradi Közlöny, október 15.) Botti produkciója a *Hoffmann meséi*ben még jobban sikerült, ebben megmutatta őstehetségét a játékban is. (Október 17.)

Az új tenor, Takács Mihály november 3-án a *Toscá*ban mutatkozott be, a közönség rokonszenvvel fogadta a fiatal énekest, bár a kritikus szerint neki még sokat kell fejlődnie, 17-én a *Bajazzók*ban már jobb volt.

Jól sikerült felújítás a *Mignon* november 28-án Bing Jánossal, aki Lothario szerepét énekelte. Ezt próbák hosszú sora előzte meg, az előadás azonban ennek ellenére „kelletlenségek és zavarok jegyében indult" – tájékoztat az Arad és Vidéke –, de végül jól alakult minden, Bing a bejelentett indiszpozíció ellenére remekül énekelt, Horváth Mici nagy művészettel, ragyogó kidolgozásban játszotta a címszerepet. Várady Philomélája ízlést, tudást sugárzott, Ocskay kellemes hangja illett Meister Vilmos szerepéhez, Jakabffy precíz volt Laeresként**.** Az opera sikerét igazolja, hogy a bemutatót még két előadás követte (november 29., december 3.). A mű az évad végéig összesen 8-szor került színre szépszámú közönség előtt.

December 3. után hosszú ideig (január 19-ig) majdnem teljesen szüneteltek az operaelőadások, ezt szóvá tette a színügyi bizottság is a január végi értekezleten, amelyen dr. Veliciu Romulus elnökölt. Itt többek között más színházi „fogyatékosságok" is napirendre kerültek. Zima Tibor képviselő, lapszerkesztő a repertoár bővítését kérte, valamint az előadások gondosabb előkészítését. A főispán a „külsőségeket", a díszletezést kifogásolta. A felvetésekre Szendrey a maga szokásos diplomatikus módján reagált, magyarázkodott, de ugyanakkor benyújtotta az igényeit: késett az első opera bemutatása, és szegényes a re-

pertoár, mert az árammal való takarékoskodás miatt több mint egy hónap óta nincs világítás a színházban a próbák idején, ha ez így folytatódik, továbbra sem tudnak felkészülni; beszélt a hiányos és tönkrement színpadi berendezésekről is. A prefektus ezt követően ígéretet tett, hogy a nyári tatarozás idején sor kerül majd a hiányok bepótolására, a színpad átalakítására. Egyébként a színügyi bizottság a produkciók „színvonaláról csak a legmélyebb elismerés hangján szólt." (Aradi Közlöny, 1920. február 1.)

Január 19-én elővették *a Mártá*t, februárban újrajátszották a *Toscá*t. Március 1-jén a *Carmen* címszerepét Horváth Mici alakította, kiforrott drámai játéka elnyerte a közönség tetszését. Róna erőteljes Escamillo volt, Takács számára azonban túl nagy feladatnak bizonyultak Don José áriái, Várady Margit is indiszponált volt Michaela szerepében. (Aradi Közlöny, március 2.) Áprilistól újra adták a *Parasztbecsület*et, a *Hoffmann meséi*t, a nyári idényben pedig a *Mignon*t**.** Az első szép kritikát kapott, Takács erőteljes Turidu szerepében, Halmos Mici tehetséges Lola, Várady Margit Santuzzája a művésznő egyik kiváló alakítása. (Aradi Közlöny, április 25.) Kevésbé sikerült a májusban felújított *Faust*, amelyben a címszerepet felváltva énekelte Takács és Ocskay. A kritika a túlságosan kis létszámú kórust kifogásolta, és azt, hogy a második felvonás gyönyörű keringőjét nem „tanulták be." (Május közepére Jean Athanasiu, a kiváló bukaresti bariton fellépéseit hirdették a *Toscá*ban, *A trubadúr*ban és a *Traviatá*ban, de az előadásoknak nincs nyoma a sajtóban.)

A második félévben két jelentős operafelújítás volt, márciusban a több mint 10 éve nem játszott operát, Halevy *Zsidónő*jét, áprilisban a *Bűvös vadász*t tűzték újra műsorra, a társulat mindkettőre nagy ambícióval készült. Halevy operájának repríze a vidéki méreteket túlhaladta – írta az Aradi Közlöny *A zsidónő*ről március 10-én. Róna rendezése ízléses volt, az énekesek jól teljesítettek, a vendégszereplő, az aradi származású Rácz Imre[10] énektudása Brogni bíboros szerepében kiváló volt, a játéka azonban igényelne egy kis tökéletesítést. Takács (Eleazar) hangja ennyire soha nem érvényesült, mint most, Várady (Recha) brillírozott, Halmos Mici igazolta, hogy egyik erőssége a társulatnak. Ez az opera is megért hét előadást az évad folyamán.

Április 8-án került színre *A bűvös vadász*, amelyet szintén nagyon régen, 1900-ban (Odry Lehel idejében) játszottak utoljára. A Weber-opera Róna Dezső rendezésében témához és a mű hangulatához illő vadromantikus díszleteket kapott, a sok mindenre vállalkozó Faludy Károly tervezésében a második felvonás Farkas-árok jelenetében még rakétás sárkány, vaddisznó és halálfej is megjelent a színpadon. Takács Mihály mint Max diszponáltan énekelt, Róna hatalmas baritonja kitűnően érvényesült Gáspár szerepében, az Agátát megformáló Várady Margit tüneményesen énekelt különösen a II. felvonásban. (Aradi Közlöny, április 9.). Ez az opera is rekord számú előadást ért meg, hatszor adták.

Az évad második felének drámaújdonságai nem igazán jelentősek, bár egyik-másik sikeres Aradon. Február 19-én mutatta be a színház Hevesi Sándor *Császár és komédiás* című négyfelvonásos drámáját. (A neves rendező színpadi alkotásaival már találkozhattak az aradiak, játszották itt az általa színpadra alkalmazott Jókai-regényeket, valamint a *Madonna rózsája* című drámáját). A négyfelvonásos alkotást már szeptemberben kezdték hirdetni, és a kritikus (Károly Sándor, aláírás KY) a bemutató után is az elragadtatás hangján nyilatkozott mind a darabról, mind az előadásról: „a dráma nyelvezete ízes. (…) A mesterien megkomponált kalandos mű a kereszténység gyermekkorának apoteózisa, történelmi alakjai hús-vérből valók". (...) Az előadás egyike volt a legjobbaknak, a mű „precíz" rendezője Forgács, aki Genesiust, a vergődések, válságok után kereszténnyé vált pogány költőt személyesítette meg. „Amit produkált, több mint készség, valódi művészet volt, az érzések egész skáláján játszott, a közönség egész este őt ünnepelte." Harmath Józsa nemesen egyszerű alakot formált Valéria hercegnőből, Várnay rabszolgája átgondolt alakítás volt. Finoman megfogalmazott bírálatot kapott Csige Böske mint Heléna, mert csak a szépségével hatott a nézőkre, játékából a tűz, az átélés hiányzott, illetve Ungváry mint Diocletianus császár nem volt eléggé megbocsátó, okos uralkodó, Lugosi pedig túlhangsúlyozta a barbárságot Caesar megformálásában. (Aradi Közlöny,1920. február 21.)

Igazi, divatos „amerikai" jellegű dráma a *Szerelem vására* című újdonság, melyet a téli szezon végén, április 16-án tűztek műsorra először, ez igen sikeres volt, a bemutatót követően még négy egymást követő este játszották telt ház előtt, és a téli évad végéig összesen 9-szer került színre. A mű írója Vajda Ernő, írói álnéven Sidney Garrick, a fiatal budapesti újságíró. A darab 1919-es vígszínházi bemutatója után Kosztolányi így ír: „Úgy rémlik, mintha négy óra hosszat beszélgettem volna egy emberrel, aki hetet-havat összehordott, törvényszéki jelenetekkel, szerelmi szívdöglesztéssel, selyempizsamákkal, holdfénnyel, és revolverrel akarta csigázni képzeletemet, de eredménytelenül. (…) A szerelem vására? Inkább az irodalom és a színház vására."[11] Hasonló a véleménye az aradi bírálónak is, a szerző ismeri a közönséget, amelynek akkor tetszik a darab, ha az az idegeire megy. Ebben van minden: szenvedés, gazság, pezsdülő szerelem. Az emberi indulatok egész régiója vonult végig az öt felvonáson. A stílszerű díszletek közt jók voltak a szereplők. A szenvedő, elcsábított, majd gyilkos asszonyt Csige Böske alakította „verizmussal", a szélhámost Kertész Dezső formálta, aki az alakból bravúrosan hozta ki a cinizmust, a csábítást, a brutalitást. A féltékeny, bosszúálló férjet Várnay Jenő alakította. (Aradi Közlöny, április 18.)

A többi új darab igen könnyű fajsúlyú. Február 2-án újabb francia vígjáték, *A legszebb kaland* került színre „zenekaros ház" előtt. Ez a helyi szóhasználatban azt jelentette, hogy a nézők még a zenekari árokban is ültek. A kacagtató

bohózat a helyi újság szerint „az eleven párbeszédek során elhangzó szellemes malacságok sorozata". A darab mintaszerű rendezésben került a publikum elé, jó volt a főszereplő Szendrey, Kertész a vőlegényt egészséges humorral alakította, csak Földes Mihály nem tudott illúziót kelteni. (Aradi Közlöny, február 4., aláírás KY.)

A főbb szerepekben Kiss Mariskával, Forgáccsal, Várnayval jól sikerült bemutató volt az *Amikor az asszony ideges* című „szelíd humorú, egyszerű cselekményű holland vígjáték", amelyet Lakatos László fordított magyarra, ez többször ment zsúfolt házak előtt. Az előadás két és fél óra szórakozás – méltatta az előadást a helyi értékelő. (Aradi Közlöny, március 22.) A darab lényegében a divatos freudizmust karikírozza, központi alakja egy vidám özvegyasszony, aki – hogy a híres ideggyógyász közelébe juthasson és meghódítsa – idegbetegnek tetteti magát. (Kosztolányi kritikája szerint a nem túl igényes vígjáték „budapesties stílusa" azt a látszatot kelti, hogy szerzői a magyar fővárosban élnek.)

Az újdonságok között két egészen különleges produkció is volt, ezek érdekessége, hogy alkotóik még kiskorúak. Január 29-én került színre – telt ház előtt – a *Csipkerózsika* című mesejáték, ennek szerzői a neves aradi festő, Balla Frigyes gyermekei, az alig 18 éves Erzsébet (a színlapon Böske, aki 1902-ben született) és Károly (1909–1988), később mindketten ismert baloldali beállítottságú írók, újságírók lettek.[12] A mű zenéjét Szántó Gizi állította össze. Hangulatos történet, valóságos költemény, a kísérőzene hatásos – írta a műről az újság.

Április 20-án a *Parasztbecsület* előtt tűzték műsorra a *Ramazuri* című egyfelvonásos vígjátékot, melynek írója a 17 éves Székely György 8. osztályos főreáliskolai tanuló. Van benne néhány jó ötlet sok helyzetkomikummal, a közönség pedig jól mulatott – véleményezte az Aradi Közlöny –, a szerzőt és a színészeket, többek között Kieffer Lujzát, Kertészt, Selmeczyt sokszor hívták a függöny elé.

A reprízek sorában a klasszikus műveket márciusban két Shakespeare-dráma képviselte – csekély érdeklődés mellett –, március 2-án a *Hamlet* (Forgáccsal) és 4-én a *Szentivánéji álom.*

Az egyik legszínvonalasabb felújítás a 10 éve nem játszott *A sasfiók* műsorra vétele 1920 tavaszán, ezt Forgács eredetien, a saját, önálló elképzelései alapján állította most színpadra, például a végén nem jelent meg Metternich. A dráma központi alakja, Napóleon tragikus sorsú kamaszfia a megírás idején nadrágszerep volt, Rostand ezt Sarah Bernardnak számára írta, Aradon annak idején Kápolnay Juliska alakította kitűnően. Most kettős szereposztásban adták, a reichstadti herceget felváltva játszotta Forgács és Kertész Dezső. Forgács átgondolt, stílusos alakítást nyújtott, szép dikcióval, lendületes drámai erővel, Kertész Dezső más felfogásban játszotta, nála túltengett a „temperamentum." A többi szereplő, Kiss Mariska, Csige Böske színvonalasan szerepelt. (Aradi Közlöny, április 7–8.)

Kevésbé sikerült február elején a *Baccarat* című „idegrázó" Bernstein-dráma repríze, amelyet évekkel ezelőtt a Góth házaspár tett népszerűvé Aradon. Valószínű, miattuk volt nagyobb az elvárás a darabbal szemben, de a produkció „szánalmas vergődés" lett. Hemzsegtek benne a rendezői hibák, a rosszul beállított jelenetek, rossz volt a szereposztás, amit csak tetézett a szerep nem tudása. Egyedül Földes alakítása volt elfogadható az első felvonás végéig. (Aradi Közlöny, február 12.)

Unalmas produkció a március 30-i a *Rosenkranz és Güldenstern* című vígjáték, pedig az előadásnak rendkívüli vendégei voltak – tájékoztatott az újság április elsején –, az Antant-misszió tagjai, a magyar területek kiürítését ellenőrző amerikai, angol, francia, román katonai méltóságok foglalták el a díszpáholyt.

A könnyebb zenés műfajban a decemberben szerződtetett új szubrett, Halmos Mici január elején a *Rip von Winkle*-ben mutatkozott be a régi-új basszistával, Ladiszlay Józseffel, a kritika mindkettővel elégedett volt.

Helyi szerzők zenés művekkel ebben a félévben is jelentkeztek, március 14-én került színre az *Eördögh báró* című operett, melynek librettóját Barics Gyula, a zenéjét Szántó Manó alkotta, a dalszövegeket pedig Werner Gyula. A helyi kritikus elégedett az alkotással: a librettó ügyes, fantáziadús, van benne cselekmény, humor, szentimentalizmus, és semmi trivialitás, a versek ötletesek. A zeneszerző ebben a művében rátért a népies zene útjára, idővel meg fogja szerezni az ökonómiát és a rutint is. A címszereplő Jakabffy, Gittát Horváth Mici játszotta feltűnést keltő kosztümben, és könnyedséggel „vette" a nehéz énekszámokat. A rendezés stílszerű volt, Forgács remekelt. A bemutató elsőrangúra sikerült, és lelkes ünnepléssel zárult. A következő előadáson a szerző is fellépett, Barics a címszerepet alakította. Az operett sikerét mutatja, hogy 10-szer került színre ebben az évadban.

Április 23-án ugyancsak újdonság Granichstadten műve, *Az álarcos hölgy*. Trükkös operett trükkök nélkül – olvasható róla az Aradi Közlönyben. A zene kedves, dallamos, de nem igényes, a szövegben ami ötlet volt, az Farkas Ferenc aradi újságíró verseinek volt köszönhető. A színészek igyekeztek, Jakabffy elegáns volt, Várnay kedves humorral játszott, de ez nem hozta meg a mű számára a sikert. A női kar fegyelmezetlen volt, a fényhatások „valakinek a hibájából elvesztek". (Aradi Közlöny, április 25.)

A régi zenés művek sorában sikerrel játszották – többek között– *az Évá*t, a *Luxemburg grófjá*t, a *Hejehuja báró*t. Kínos helyzetek sora követte egymást azonban a *Csárdáskirálynő*ban, Selmeczy Faludyval együtt tévesztett a szövegben, pedig szerepüket már számtalanszor játszották, az énekszámokat meg „fumigálták" (kritika január 25-én).

Az itt megforduló román együttesek közül kettő szerepelt hosszabb ideig. Április 19-től 25-ig Mărculescu színészei léptek fel esténként a színházban. (A helyiek a délutáni előadást korábban kezdték, a saját esti produkcióik pe-

dig a vendégek után következtek, tehát naponta rendszerint három előadás volt.) Műsorukon az aradiak által már játszott művek szerepeltek: *A vasgyáros*, a *Hamlet*, a *Kaméliás hölgy*. Az Aradi Közlöny kritikusa nem volt elégedett a látottakkal: „A helyi román intelligencia, aki teljesen megtöltötte a színházat, jobb előadást érdemelt volna". Május 16-tól újabb román társulat, a craiovaiak 10 napig tartottak előadásokat május közepétől, a helyiek ezalatt a színkörben léptek fel.

1920 első felében – mint tudjuk – nagyot fordult a világ, de sok-sok esemény történt a színház berkeiben is. Február 1-től újabb jegyáremelés következett, ezt a sajtó a következő indoklással igyekezett elfogadtatni a közönséggel: a Kormányzótanács szerint az aradi teátrum művészi színvonala egyenrangú a kolozsvári, váradi színházéval, tehát legyen itt is annyi a jegy ára, mint azokban az intézményekben. (Szendrey viszont az őt megillető árkülönbözetre nem tartott igényt.) Az aradi színjátszást is lényegesen befolyásoló esemény, hogy az erdélyi színházak főfelügyelője (így az aradié is) Emil Isac lett.

Május hivatalos ünnepekben bővelkedett, elseje, a munka ünnepe munkaszüneti nap, ugyancsak az volt tizedike, a román király születésnapja, továbbá egy helyi ünnep, május 17., az aradi román hatalomátvétel egyéves évfordulója, amelyen Ioan Robu polgármester utasítására fel kellett lobogózni a várost, nyilván nem a magyar trikolórral. Május 20-án is ünnepeltek, ez volt a hősök emlékezete, amelyen mindenki a világháborúban elesett saját hősi halottait sirathatta. A vártemplom előtti emlékműre koszorúkat helyeztek el, ott ortodox gyászszertartás volt, a hősök tiszteletére a színházban Ladiszlayval az egyik főszerepben Halevy *Zsidónő*jét játszották.

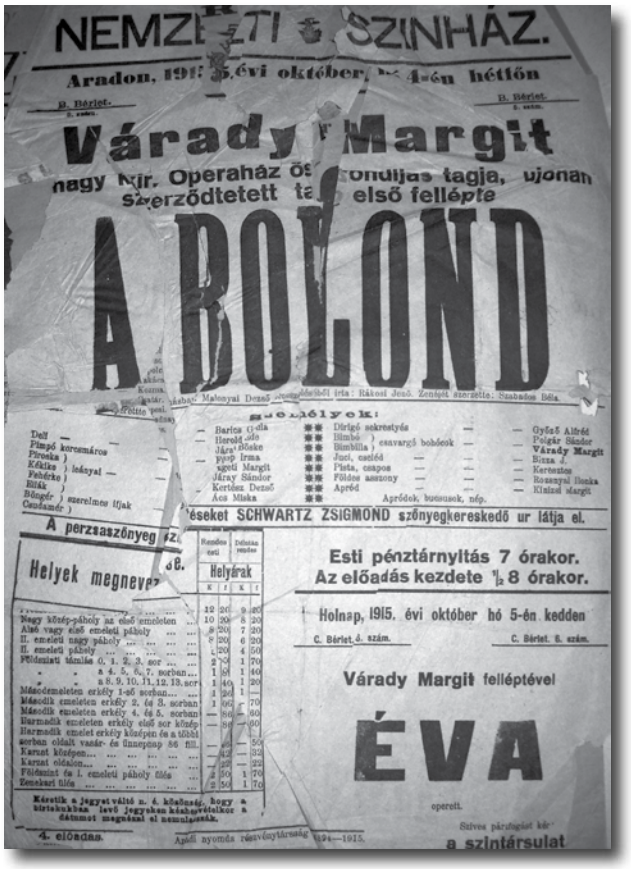
A vallási ünnepek az új rezsimben nagyobb hangsúlyt kaptak, például a színházban kötelező műsorszünet volt pénteken és szombaton román és magyar húsvétkor is.

A társulat május elejétől a színkörben szerepelt, noha akkor még a téli idényben voltak. (A színházépületben román vendégtársulat lépett fel.) Május 5-én és 6-án került színre először a *Szép kovácsné*, Kovács László–Erdős Mátyás operettje, a kritika szerint szép kiállításban. Május kilencedikén a népszerű pesti szerző, Ruttkay György vígjátéka, a *Nagyvilági nő* volt a premier, nem sok sikerrel. Darab zökkenőkkel – jellemezte a kritika –, ráadásul elhibázott volt a szereposztás, a közönség hűvösen fogadta. A drámatagozaton a *Szerelem vásár*át, a klasszikusok közül az *Othello*t vették elő, amelyben a társulat fiatal tagja, Olasz Lajos próbálta ki magát a címszerepben, a művészt a jelenlevő kevés érdeklődő sok tapssal jutalmazta. A téli szezon május 26-án zárult ünnepi műsorral, *A kis cukros* című vígjáték főszerepével a társulat népszerű naivája, Harmath Józsa ünnepelte 20 éves színészi jubileumát.

A színházszervezés vonatkozásában lényeges dátum május 4., amikor az aradi magyar napilapok arról tájékoztatták az olvasókat, hogy igazgatóváltás

lesz a teátrumban, Szendrey Mihály bejelentette a lemondását: „Engedélyt kértem a színügyi bizottságtól és a tanácstól, hogy tekintettel megrongált egészségi állapotomra a színházat Róna Dezsőnek átadhassam. Vele erkölcsi-anyagi társulást létesítek, a színháztól nem válok meg. Ha a város vezetősége beleegyezik, az új igazgató szeptember 1-jén kezdi meg működését – nyilatkozta a direktor.

Az elkövetkező napok bizonytalanságot hoztak a színház életében. Megkezdődtek a tárgyalások, a következő évi szerződések ügyében a régi és az új igazgató nem volt egy véleményen. Szendrey azt látta volna jobbnak, ha marad a konzorcium a következő évadban, Róna meg úgy gondolta, fix gázsiban egyezik meg a színészekkel. A döntő szót végül a jövendő direktor mondta ki: a következő évtől megszűnik a konzorcium, a színészek előre meghatározott értékű fizetést kapnak, akinek ez nem felel meg, elmehet. (A határozat ellen a továbbiakban Szendreynek sem volt kifogása.) Miután a város prefektusa is jóváhagyta, kész ténnyé vált, hogy a következő évadtól Róna Dezső a társulat új igazgatója.

NEMZ[illegible]TI SZÍNHÁZ.

Aradon, 191[illegible]5.évi október [illegible]-én hétfőn

B. Bérlet. B. Bérlet.

Várady Margit

nagy Kir. Operaház ös[illegible]ondijas tagja, ujonan Szerződtetett ta[illegible] első fellépte

A BOLOND

Előfolyók:

Delf — Pimpó kaposmáros Fivonka) Kőkics) leányai Fehérke) Rózsi) Böngér) szerelmes ifjak Csudamadár)

Barica Gyula, Herolf Jób, Járai Böske, Ipsp Irma, Ugető Margit, Járay Sándor, Kertész Dezső, Ács Miska

Dirigé sekrestyés, Bimbó) csavargó bohócok, Bimbilla) Juci, cseléd, Pleta, csapos, Földes asszony, Apród

Gyfaß Alfréd, Polgár Sándor, Várady Margit, Bizza J., Kertészna, Rozsnyai Ilonka, Kinizsi Margit

Apródok, bucsusok, nép.

A perzsaszőnyeg [illegible] SCHWARTZ ZSIGMOND szőnyegkereskedő ur látja el.

Helyek megneve[illegible]

Rendes ár | Diákár rendes

Helyárak

K f K f

Nagy közép-páholy az első emeleten ... 12 20 9 20
Alsó vagy első emeleti páholy 10 20 8 20
II. emeleti nagy páholy 8 20 7 20
II. emeleti páholy 6 20 6 20
Földszinti támlás ó. 1. 2. 3. sor ... ... 4 — 4 50
„ „ a 4. 5. 6. 7. sorban ... 2 70 1 70
„ „ a 8. 9. 10. 11. 12. 13. sor 1 80 1 40
Másodemeleten erkély 1-ső sorban ... 1 40 1 20
Második emeleten erkély 2. és 3. sorban 1 20 1 —
Második emeleten erkély 4. és 5. sorban — 90 — 70
Harmadik emeleten erkély első sor közép — 80 — 60
Harmadik emeleten erkély közepen és a többi sorban oldalt vasár- és ünnepnap 86 fill. — 90 — 60
Karzat középen ... ... — 60 — 50
Karzat oldalon ... ... — 42 — 32
Földszint és I. emeleti páholy tőke ... 3 50 1 70
Zenekari tőke 3 50 1 70

Kéretik a jegyet váltó n. é. közönség, hogy a türkekben levő jegyekben kiáltványtalkor a dámmet megtekinteni el ne mulasszák.

Esti pénztárnyitás 7 órakor.
Az előadás kezdete ½8 órakor.

Holnap, 1915. évi október hó 5-én kedden

C. Bérlet, é. szám. C. Bérlet. E. szám.

Várady Margit felléptével

ÉVA

operett.

Szíves pártfogást kér a szintársulat

4. előadás. Apáti nyomda részvénytársaság 1914—1915.

Az első hónapok Trianon után

Az egykori Magyarországot történelmének legsúlyosabb krízise rázta meg 1919–20-ban. A Trianon-kastélyban június 4-én aláírt békeszerződés értelmében az ország elveszítette összterületének 2/3-át, a lakosság 18,2 millióról 7,6 millióra csökkent, a magyar anyanyelvűek egyharmada (kb. 3,3 millió fő) került az államhatáron kívülre, a Romániához csatolt területeken (amelyet összesítve ezt követően Erdélynek neveztek) megközelítőleg 1 400 000-ren maradtak. [13]

Az aradi sajtó a „trianoni gyásznapról", június 4-ről csak a száraz adatokat közli. Nyilván óvatosságból, a cenzúra nyomát az újságokban nem egy lapszámban fehér hasábok jelölték. Ez az esemény egyébként Arad (és lényegében a többi erdélyi település) helyzetén már sokat nem rontott, csak törvényesítette az eddig kialakult helyzetet, amelybe az is beletartozott, hogy az 1919-es erdélyi választásokon a magyarok távolmaradásukkal tüntettek, így képviselő nélkül maradtak a román parlamentben.

Június első heteiben Aradon a színházi élet majdnem a megszokott rendben zajlott, de számolni kellett azzal, hogy az anyaországban képzett színészekkel már nem fog bővülni a társulat, így június végén az újság arról adott hírt, hogy augusztusban Aradon színiiskola indul dráma-, vígjáték- opera-, operett-szakokkal, az iskolába felvételi alapján lehet bejutni. A jövendő igazgató, Róna Dezső az éneket tanítja, a „drámát" Forgács Sándor és Harmath Józsa; az „operettet" Győző Alfréd. A drámatörténet, dramaturgia előadója Károly József aradi újságíró. (Aradi Közlöny, 1920. június 25.) Az augusztus 12-i lapszám már a közelgő megnyitásról ad tájékoztatást. A színiskola nyilvános vizsgáját az elkövetkező években a színházban tartották, ez az oktatásforma azonban itt és más városokban sem működött sikeresen, végül csak Hetényi színészképzője maradt meg Nagyváradon.)

A nyári szezon, amely hivatalosan június 25-én kezdődött, elsősorban operettekben bővelkedett. Évadnyitó *A víg özvegy*, ekkor zsúfolásig megtelt a színkör, a közönség lelkes volt, bár a produkció kissé vontatottra sikerült. A főszereplők, Horváth Mici (Glavári Hanna), Barics Gyula (Daniló) kiváló alakítást nyújtottak, csak Faludy volt egy kissé „színtelen" a nagykövet szerepében."

Július 2-án játszották először a *Farsang tündére* című Kálmán-operettet. (Ez a Király Színházban 1919 októberében bemutatott mű lényegében a *Zsuzsi kisasszony* átdolgozott változata.) Nagy gonddal kiállított előadás volt, új, pazar

díszletekkel és jól játszó színészekkel, kiemelten Győzőt és Horváth Micit dicsérik. A darab maga olyan, mint az eddigi operettek: van benne szerelem, humor és jó zene – írta róla az Aradi Közlöny az előzetesben június 29-én. (Ez a nyári szezonban hatszor került színre.)

Július 15-én újabb operettpremier, a *Tűzijáték*, amely két helyi szerző alkotása, zenéjét Komlós Elemér szerezte, a szövegíró Gárdonyi Jenő (1900–1982), aki több aradi lapnak volt munkatársa, és szerkesztette az Aradi Színpad című lapot. Az amerikai tárgyú operett „kevés" eseménysora három pár „szerelmi furfangjait" mutatja be, a zenéje kedves – írja róla az Aradi Hírlap kritikusa, a szereplők, Halmos Mici, Győző, Kertész pedig mindent elkövettek a siker érdekében, Szeghő Lili tánca is nagyon hatásos volt. A kórus jól teljesített, a rendezés színvonalas, a második felvonás igazi tűzijátéka igen látványos volt. (Aradi Hírlap, július 16.)

Augusztus elején az *Oh, szerelem* című új operett került színre, ez szintén két (kezdő) helyi szerző**,** Germanus János és Kárpáti Károly alkotása. A darab a kritikus szerint inkább énekes színmű, és elsősorban a színészek, Halmos Mici, Kertész Dezső, Harmath Józsa, Benkőné vitték sikerre a premieren, de összesen csak kétszer került színre. (Aradi Hírlap, 1920. augusztus 10.)

A hónap közepén Robert Stolz újabb operettje, a *Csókbakter* volt az újdonság, amelyet az itt vendégszereplő (a kritikus szerint) helyi származású operettprimadonna, Horváth Nusi rendezett, ő játszotta a főszerepet is. A Strauss Színház karmesterének zenéje kedves, bár nem nagyigényű, a darab maga vonzó a nem mindennapi színhelyeivel (tenger, hajófedélzet) és szereplőivel (sellők, vízi tündérek) – méltatta a helyi kritika. A vendégszereplő, aki a „vidéki dívák egyik legjobbika" rendezésével és játékával „ízlést, színt vitt a darabba." (Aradi Közlöny, augusztus 12., Aradi Hírlap, augusztus 13.) A darab telt házakkal még ötször került színre.

Az újdonságokon kívül a nyári szezonban – többek között – a *Mágnás Miská*t, a *Leányvásár*t, *A víg özvegy*et, *a Lili*t játszották, Horváth Nusi vendégfellépésével júliusban a *Lili bárónő, A bőregér,* a *Leányvásár, A kis gróf,* a *Marcsa katonája*, augusztusban a *Csókbakter* mellett a *Szibill* és a *Csárdáskirályné* került színre. A vendégművésznő a kritikus szerint kiválóan énekelt, „dalai felüdítették a forróságtól eltikkadt közönséget". Fellépett *A corneville-i harangokban* is, ez utóbbiban még Baricsot (Gáspár apó), Ladiszlayt (Henry márki) és Ocskayt dicsérte a kritika.

Opera mindössze egy, a *Mignon* került színre július elején, Lothario szerepében Bing Jánossal. A drámatagozat két újdonsággal jelentkezett, augusztus elején a *Tűzpróba* című regény színpadi adaptációját láthatták az aradiak. A szerző, Drasche-Lázár Alfréd neve elsősorban a diplomácia világából ismert, őt és Bernard Ágostont bízták meg azzal, hogy mint rendkívüli követ és megbízott miniszter – a békekötés feltételeinek elfogadhatatlansága miatt lemondott békedelegáció helyett – aláírják a trianoni békeszerződést, és ők vállalva tettük

politikai felelősségét, ezt meg is tették. Mint író több regényt, drámát, még operettlibrettót is írt, de ezek közül csak az 1917-ben írt *Tűzpróba* című regény volt sikeres, ennek témája Miklós gróf és Ada grófnő „törvénytelen" szerelme.

Az aradi kritikus, aki már több alkalommal megfogalmazta fenntartásait az epikus alkotások színpadra vitelével kapcsolatban, most is úgy vélekedett, hogy a regény maga jó, de a belőle írt darab vontatott, a dramatizálás nem tudott szabadulni az epikai hosszadalmasságoktól. Az előadás sem a legsikerültebb, egyedül Harmath Józsa volt jó Lívia szerepében, Benkőné nem tudta hihetővé tenni a nagystílű, könnyelmű dáma alakját, a szerelmes grófnőt Csige Böske helyenként meggyőződés nélkül alakította, és – most kivételesen – Forgács is színtelenül, kedvetlenül játszott, a rendezése viszont a körülményeket tekintetbe véve jó volt. (Aradi Hírlap, augusztus 7.)

A szezon végén, augusztus 21-én mutatták be szintén Forgács rendezésében az *Éva és a férfiak* című drámát, amelyben a darab „nagyszerű karaktereit" Harmath Józsa, Benkőné, Forgács, Kertész, Földes és Selmeczy formálta meg. A mű szerzője a nagyváradi születésű Kardos Andor (1875–1938) színész, színigazgató, rendező, operettlibrettó- és drámaíró, aki az 1920-as években egy ideig Aradon lakott. A drámát először 1920-ban Kolozsváron játszották, akkor ő ott volt színész.

A nyári szezon merész vállalkozása, hogy ismét műsorba vették *Az ember tragédiáját* (Ádám–Földes Mihály, Éva – Csige Böske, Lucifer – Forgács Sándor), de az előadás nem tartozott a sikeresek közé. A díszletek kopottak voltak, a főszereplőket kivéve a többiek akadoztak a szövegmondásban, néző kevés volt. Sikeresebb repríz a *Monna Vanna* július elején Forgács rendezésében, ebben a címszerepet Csige Böske „plasztikus szépséggel" alakította, és ugyancsak jó volt Kertész Dezső, Várnay Jenő, Földes Mihály.

Augusztus hónap legnagyobb színházi eseménye a Szendrey házaspár búcsúja, erre 18-án és 19-én került sor, de a sajtó az eseménnyel már augusztus 15-tel kezdődően sokat foglalkozott. „Három évtizede, hogy a Szendrey házaspár neve ebben a rovatban szerepel, róluk mindig csak jót mondtunk, nem is lehetett eddig mást mondani – méltatja őket az Aradi Közlöny –, s most itt hagyják az aradi színpadot, amelybe életet vittek, (...) amelybe magas színvonalú kultúrát plántáltak, és ahol mindig szeretet övezte őket". Augusztus 22-én az Aradi Hírlap így ír: 1905 (a cikkben elírás: 1903) óta folyamatosan ez a rezsim működik Aradon, s ha voltak is gyengébb évei, elfogadható művészi színvonalon tudta tartani az aradi színházat, emellett nagy érdeme, hogy az operát a legnehezebb időszakokban is felkarolta. Szendrey harmincéves színészi pályájának 2/3-át itt töltötte, amit elért, ahhoz nagyban hozzájárult megnyerő egyénisége, amellyel még a kritikusokat is barátjává tudta tenni, bár ha súlyosabb hibái voltak, azt nem hallgatták el.

A direktor augusztus 19-én a *Papa* címszerepében lépett a közönség elé. „Belenézett a tükörbe, mint a papa, és felfedezni vélte, hogy kiöregedett a szí-

nészetből meg a színházi vezetésből, de a papa tévedett, még a darabban is csak az egyik lány nevette ki" –, kommentálta a szerepválasztást az újságíró. A búcsúztatás rendkívül ünnepélyes keretek között zajlott: „A társulat az előadás előtt a leeresztett függöny mögött búcsúzott, nevükben Forgács Sándor mondott ragaszkodást, szeretetet sugárzó szavakat. Farkas Ferenc újságíró-színikritikus az újságírók koszorúját nyújtotta át, a filharmonikusok nevében dr. Mandl Vilmos mondott szép szavakat. Az egész előadás az ünneplés jegyében telt, Szendrey az őszinte meghatottságától szinte nem tudott szóhoz jutni – tájékoztatta olvasóit az Aradi Hírlap.

Rontay Boriska a *Mágnás Miska* Marcsájának eljátszásával vett búcsút kedves közönségétől, mikor megjelent a függöny előtt, percekig tartó taps fogadta. Őt a régi barát és partner, Győző Alfréd búcsúztatta. Az előadás éjfélig tartott, annyi volt a ráadás, az ünneplés, az ováció.

Szendrey lemondásának és távozásának háttere nem teljesen tisztázódott, mert sem egészségi állapota, sem életkora nem indokolta a bejelentett visszavonulást, az aradi kritikusok is úgy gondolták, hogy nem jött el az ideje a „nyugalomba vonulásának". Szendreynek még kötelességei vannak a magyar színészetben, melynek felvirágoztatásában itt a helyi jelentőséget túlszárnyaló érdemeket szerzett – vallotta az Aradi Hírlap kritikusa (Szendrey 54 éves ekkor). [14] Annyi tudható, hogy a direktor az 1920 szeptemberével kezdődő évadra megpályázta a szegedi színház direktori posztját. A koncesszióra rajta kívül még hatan jelentkeztek, a kinevezést végül Palágyi Lajos kapta meg.[15]

Reméljük, mégse fognak minket végleg itt hagyni – írta az egyik újságcikk. És valóban, október 23-án visszatértek Budapestről. Színházi ügyekről a volt igazgató december 25-én nyilatkozott a sajtónak: a színház ma már nem a kultúra tényezője, pedig éppen a mai világban volna arra szükség, hogy elsősorban a művészet eszköze legyen, és csak másodlagosan szolgálja a szórakoztatást.

A nyár folyamán újabb román társulatok vendégszerepeltek, június 17–20. között a iaşi-i nemzeti színház, június 25-től a bukaresti társulat, amely Lehár- és Kálmán-operetteket is játszott, színpadra vitték a helyi társulat által nemrég bemutatott *Farsang tündéré*t is. Megnézték a magyar társulat előadásait, a sajtó tájékoztatása alapján nekik leginkább Rontay Boriska és Kertész Dezső alakítása tetszett. A vendég-színházak előadásaival a sajtó elég sokat foglalkozott. Az operett-produkcióikkal nem voltak mindig megelégedve, de az *Oedipus király* a Nottara Színház bemutatásában nagy elismerést váltott ki.

Jegyzetek

1. Ujj János, Arad történelmi városkalauz. Arad, 2001. 15. old.
2. Enyedi, Rivada nélkül. 358. old.
3. Mszt II. 554. old.

4. Erdély története III. k. 1708–1724. old.; Réhon József, Képek, gondolatok az I. világháborúról. Nyugati Jelen Évkönyv 2014. 44. old.
5. Ar. Közl., 1918. december – 1919. január
6. A -di szignó az újság egy későbbi tájékoztatása szerint Deutsch Izsó újságírót fedi.
7. Bővebben a témáról: Piroska István, Gondolatok az Aradi Nagygimnázium, Királyi Főgimnázium, és az utódintézmény szertárairól V. (Szövétnek 2011. június); Az aradi magyar nyelvű oktatás 1918–1997. Arad, 1997.
8. A felsorolt színészek adatai Kötő, Színj. szem. alapján
9. Szelle Károly (Arad, 1891 – 1958., Arad) igen sokoldalú személyiség volt. Egyrészt elismert szakember a gyógyítás terén és az orvostudományban, egészségügyi szakcikkeit helyi lapok, szaktanulmányait az Orvosok lapja, a Praxis medici közölte. E mellett kiváló zenész, zeneszerző, népdalgyűjtő, zongorázott a Kölcsey Egyesület estélyein, megzenésítette Kiss József verseit. Székely népdalgyűjtéséből 15 dal Székely népdalok I–II. címmel két füzetben jelent meg 1931-ben. Zenei vonatkozású írásai, kritikái a helyi lapokban jelentek meg. (Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 5/1, 2010., Buk.–K-vár. 480. old.)
10. Rácz Imre operaénekes (basszbariton) eredeti nevén Reusz, az aradi Reusz Mór ecetgyáros fia (Aradi Újság, 1920. január 3.)
11. Kosztolányi Dezső, Színházi esték. II. kötet Bp. 1978. 168. old.
12. Ujj János, Arad megye neves szülöttei. Arad, 2007.
13. Glatz, Mk 570–571. old.
14. Ar. Közl., Ar. Hlp 1920. aug. 15–22.
15. Sándor János, A szegedi színjátszás krónikája 1883–1944. Szeged, 2003., 314 old.

A két világháború közötti időszak küzdelmes évei
(1920–1940)

Róna Dezső direktorkodása (1920–1924)

A nemzeti kérdések megoldására törekvő versailles-i békeszerződés a korábbi sérelmek helyébe sok tekintetben újakat teremtett, hisz az elcsatolt magyar területek új urai nem bántak kesztyűs kézzel az előző időszak uralkodó nemzetének kisebbségi létbe kényszerült tagjaival.

Erdélyben kezdetben bizakodásra adhatott okot az itteni színházak felügyeletével megbízott neves költő és politikus, Emil Isac[1] nyilatkozata, amely az Avântul napilap hasábjain jelent meg. (Ezt – magyarra fordítva – az Aradi Közlöny 1920. június 11-én publikálta.) „A romanizmust én másképpen értelmezem, mint a pánromanizmus egyes mániákusai, akik az ördögöt is lenyelnék, csak hogy szabaduljanak az „idegenektől". Én a romanizmust úgy értelmezem, hogy én Erdélyben nem ismerek idegent, mert mindazok, akik itt élnek, akik elismerik az én országomat, testvéreim, és így logikus, hogy elismerjem azon jogukat, hogy a legteljesebb politikai és kulturális szabadságban élhessenek. Határozottan mondom, és ezt századszor teszem, hogy a romániai magyartól én nem kívánom, hogy román legyen, a szásztól sem, hogy levesse nemzetiségét, mert ez a civilizáció szégyene volna, ha kétségbe vonnám bárkinek azon jogát, hogy a maga nemzeti szokásainak megfelelően élhessen. Én megkövetelem Románia nemzeteitől, hogy ismerjék el a román állam szuverenitását, hogy tiszteljék az állampolgárságot, amelyben élnek, de bűnösnek

érezném magam, ha ennek ellenében azt kívánnám, hogy tagadják a legszentebb és a legtermészetesebb emberi érzést, hogy elvegyék tőlük azt a jogot, hogy a nemzeti kultúra alkotta lelki világban élhessenek."

A gyakorlatban a szépen hangzó (többek között az 1918. december elsején megfogalmazott) ígéretek nagy része azonban nem valósult meg, a békeszerződésben előírt méltányosság, illetve a kulturális autonómia a nemzetiségek számára csak „írott malaszt" maradt. Trianon után a magyar kisebbség a nagy számarány ellenére kiszorult a gazdasági és politikai életből, megszűntek a magyar nyelvű állami iskolák, anyanyelven csak a tandíjas felekezeti iskolákban oktattak, az ilyen jellegű középiskolák „nyilvánossági", vagyis vizsgáztatási jogát pedig többször megvonták.

A színészet vonatkozásában a bécsi döntésig terjedő időszakban nem tiltották ugyan be a hivatásos színjátszást (mint Jugoszláviában), de állami támogatásban sem részesültek (mint Csehszlovákiában), ám az állandó megszorítások, amelyeket életbe léptettek, nagyon megnehezítették a társulatok működését. Ráadásul a koncessziókért folytatott küzdelemben a színigazgatók egymással is harcba kényszerültek, s mivel ez a „játszma" vérre ment, eszközeik nem voltak mindig tisztességesek, előfordult benne a másik fél kijátszása, tönkretétele vagy feljelentése is. Kész csoda, hogy ilyen körülmények között fennmaradt a magyar nyelvű színjátszás Erdélyben.

1920 őszén az önellátásra berendezkedő színjátszás kezdetén tíz magyarul játszó társulat működését engedélyezték. Egész évadra négy város szervezhetett társulatot, Nagyváradon Erdélyi Miklós, Kolozsváron Janovics Jenő, Aradon Róna Dezső irányításával. Ez utóbbi kettőben a próza és operett tagozat mellett operarészleg is működhetett, illetve engedélyt kapott még Sebestyén Géza Temesvár-Budai Színtársulata (ők azonban 1920 őszétől már Magyarországon dolgoztak). Erdély többi részén körzeti rendszerben hat színigazgató elégítette ki a színjátszás iránti igényeket.

Szembe kellett nézni azzal a ténnyel, hogy megszűntek a társulatok eddigi intézményes keretei, ezért az 1920. szeptember 22–23-án tartott színészkongresszuson létrehozták közös érdekképviseleti intézményüket, az Erdélyi és Bánáti Magyar Színészegyesületet, melynek feladata volt többek között a koncessziók kiadásának szakmai felügyelete, szociális védőháló szervezése, a nyugdíjak biztosítása, a színészutánpótlás nevelése. Az első elnök Leövey Leó, majd 1921 júniusában az egyesület első közgyűlésén 326 rendes és 68 gyakorló tag részvételével Janovics Jenőt választják meg vezetőnek.[2]

Az egyesület működését több tényező zavarta, külső és belső támadások egyaránt érték. „Belülről" főként olyan igazgatók támadták, akik nem tudták befizetni a járulékaikat (a színészek nyugdíjalapja, a darabok előadhatási jogának megszerzését szolgáló költségek), ilyen direktor volt például az aradi igazgató, Róna Dezső is, aki elvtelen támadásokat indított az egyesület és Janovics

ellen, s ezekkel nagyban hozzájárult (Fekete Mihállyal együtt) az egyesület felszámolásához. A bukaresti hatalom nem mindig vette figyelembe az egyesület koncessziós javaslatait, sőt nem nézte jó szemmel a működését sem. 1923 júniusában Janovics arra kényszerült, hogy Şoimescu művészeti felügyelő jelenlétében Bukarestben aláírja az egyesület feloszlatásának okiratát, ez volt a feltétele annak, hogy a minisztérium megadja nyolc erdélyi magyar színigazgató koncesszióját. Az ügynek nagy sajtóvisszhangja volt, a román színészek, élükön a bukaresti Vasile Maximiliannal szintén tiltakoztak magyar kollegáik egyesületének felszámolása ellen. A civil lakosság körében küldöttség alakult Zima Tibor (aradi országgyűlési képviselő) vezetésével, hogy Bukarestben tárgyaljanak az ügyről.[3] 1924. január 4-én arról ad hírt az Aradi Hírlap, hogy a kultuszminisztérium újra engedélyezi az egyesület működését. (Az újraindítás Róna direktorságának megszűnését jelentette volna, hiszen az alapszabályzat szerint csak az lehet igazgató, aki tagja az egyesületnek, őt pedig kizárták.) Szóba került az egyesülés a Romániai Színészek Szindikátusával, de olyan formában, hogy az erdélyi egyesület „önkormányzata" megmaradna. Végül 1924. április 26-án a kolozsvári teológia dísztermében tartott évi közgyűlésen az egyesület Emil Isac művészeti felügyelő jelenlétében megszavazta saját felszámolását és fúzióját a román szindikátussal. A közgyűlésen az ügyvezető elnök, Szendrey Mihály először Janovics Jenőt köszöntötte, s megköszönve sokévi fáradozását, arra kérte, hogy (formálisan) vegye vissza az elnökséget (elnök nélkül az egyesülés nem lett volna érvényes). Majd a feloszlatás és a fúzió technikai végrehajtására öttagú bizottság alakult, akik véghezvitték az uniót.

Az egyesület tehát megszűnt, s ez az új helyzet az erdélyi színésztársadalom számára semmi jót nem hozott. Nem volt kihez fordulni a vitás kérdések eldöntésében, hisz a fegyelmi ügyekben, vagy a színészek és az igazgató közötti konfliktusokban eddig a színészegyesület döntött. Elmaradt jó néhány olyan kedvezmény (például az utazási), amely Romániában nem járt a színészeknek, továbbá megszűnt a nyugdíjalap folytonossága, mivel itt nem volt nyugdíjintézetük a színészeknek. Mintegy 90 régi nyugdíjas Pestről kapott valami kevéske juttatást, de a fiatalabbaknak nem volt hol megalapozni a nyugodt öregség feltételeit.[4]

Az állami hivatalok, minisztériumok színházra vonatkozó törvényei sem voltak állandóak, például 1922-ben betiltották a magyarországiak vendégjátékát, Banu Constantin, a liberális kultuszminiszter viszont ezt egy idő után engedélyezte (az Aradi Közlöny 1922. június 27-i számában közli is a „belépésre" engedélyt kapott művészek nevét), a belügyminiszter rendelete viszont megtiltotta. Hegedűs Gyulának vissza kellett fordulnia Aradról, mert nem engedték szerepelni. Ugyanígy utasították ki Jászai Marit is, neki Petőfi születésének centenáriumi ünnepségén lett volna fellépése 1923-ban.[5] Még nagyobb csapás volt, hogy évről évre változtatták a színikerületeket, valamint a koncessziók kiadásának feltételeit, így egy évadnál előbbre tervezni szinte lehetetlen volt.

A színházak életébe gyakran beleszóltak a helyi hatalmasságok, sokszor az ő kényük-kedvük szerint alakult a magyar teátrumok, színészek helyzete. Az aradiak életét különösen megnehezítette az agresszivitásáról és magyargyűlöletéről hírhedt Ovidiu Gritta[6], akit a gyulafehérvári decemberi nagygyűlésen szerzett érdemei elismeréseképpen neveztek ki ide rendőrparancsnoknak.

Gritta rendőrprefektus tartóztatta le kémkedés gyanújával 1922. január 12-én az Aradon vendégszereplő Poór Lili kolozsvári színésznőt, aki ellen szabályos koncepciós per folyt, a mindenható rendőrfőnök hajnalig vallatta, „tanúkat" hozatott fel a fogházból, akik Poór Lili „bűnösségét" igazolták. Miután a közbejárások és a hivatalos papírok hiábavalónak bizonyultak, Janovics Jenő lefizette az őrt, és két bátor színész, Mészáros Béla és Ruvinszky Rafael segítségével harmadnap hajnalban megszöktette a színésznőt a rendőri fogdából, és autóval gyorsan hazavitték Kolozsvárra.

Janovics Jenő az esetről a Keleti Újságba írt vezércikket, amelynek néhány kitétele talán még ma is aktuális, ezért érdemes idézni belőle. (Aradon sokan tudták, hogy a rendőrfelügyelő kéjjel szokta magát megtisztelni a Tosca kegyetlen rendőrfőnökének, Scarpiának a nevével. Innen ered az írás címe.)

Halló, itt Scarpia!)

„Színhely az aradi rendőrprefektus hivatalos helyisége. (…) Odabenn Gritta Ovidius, Arad város példás rendjének legfőbb őre (…) főbenjáró ügyben hallgatja ki az erdélyi magyar színpadok egyik általánosan tisztelt művésznőjét. Kémkedésről, összeesküvésről van szó (…). Egyszerre megszólal a telefon, a prefektus úr fölveszi a kagylót, s a harmadik szobában várakozó ügyfél is hallja, amint sztentori hangon feleli annak, aki egy másik állomásról kérdi, hogy ki beszél: Halló, itt Scarpia! S kiül a rémület, a hivatal-szobában foglalatoskodók arcán meghűl a vér (…). A hódolattól haldokolva zümmög a légy is. Odabenn folyik a kihallgatás. Az udvarra is kihallik, amint a rendőrfőnök úr ezt harsogja:

– Mit keresnek maguk itt? Mit ülnek itt? Menjenek, menjenek mind fel Pestre! (…)

Hogy mit keresünk mi itt, mi magyar színészek? Hát, édes istenem, békességet, megnyugvást, harmóniát akarunk teremteni munkánkkal a lelkekbe. Ha a kultúrtörténelmet fellapozza a prefektus úr, látni fogja, hogy már századévekkel ezelőtt volt itt már dohos iskolatermekben magyar színjátszás. (…)

Hogy mit keresünk mi itt? Nem pofozkodunk, mint a prefektus úr, s nem szítunk gyűlöletet, nincsenek titkos céljaink, de hirdetjük annak szükségét, hogy a román és magyar kultúra testvéri ölelkezésben támogassa egymást. (...)

Hogy mit keresünk mi itt? Hivatkozzam talán ősi jussainkra, törvényekre, illetőségi, állampolgári jogainkra? (…)

Megnyugtatom Gritta urat. A magyar színészek nem űznek propagandát, és nem szőnek összeesküvést. Művészi munkájukkal igyekeznek áthidalni azokat a szakadékokat, amelyeket (...) a prefektus úrhoz hasonlóan kis hatalmas-

ságok ásnak a románság és a magyarság közé. (…) S azok az ökölcsapások, amelyekkel ön, prefektus úr, tisztességben és becsületes munkában megöregedett polgáremberek arcába sújtott, soká, nagyon soká fájnak. (...) Mi azon vagyunk, hogy fékezzük az indulatokat. De ha valakiből kirobban, az csak áldozat (...). Az igazi bűnösök élén ön áll, Gritta prefektus úr"[7]. (Az újságot Aradon Gritta úr elkoboztatta, de sokan kézről kézre adva olvasták.)

A Trianont követő hónapokban Aradon sok minden megváltozott, 1920. szeptember elsején megkezdődött a korona lejre történő átváltása, majd megszüntették a MARTA automobil gyárat, megpróbálták felszámolni a magyar oktatást, november 20-án jelenik meg rendelet arról, hogy a törvényszéken egy éven belül be kell vezetni a román nyelvet. (Az eseményekről a helyi napilapok adtak tájékoztatást.)

Komoly gond, hogy a lakosság nemzetiségi összetétele jelentősen megváltozott. A Trianon előtti utolsó hivatalos statisztika szerint a város összlakossága 42 052 fő volt, ebből magyar 25 901, német 5627, román 7873, szerb 1704. Két év alatt a lakosság jelentősen gyarapodott, 1921. december 31-én 62 290 az itt lakók száma. (Aradi Közlöny, 1922. február 5.) Ezekben az években a magyarság azonban főként elvándorolt (az Aradi Közlönyben 1922. január 29-én megjelent nyilvántartás szerint Arad megyéből 12 ezren mentek el), az idejövők pedig a nem magyar anyanyelvűek. (Ezzel együtt Barabás Béla még 1926-ban is azt vallja /Prágai Magyar Hírlap, március 21./, hogy „az aradi magyarság a lakosság kétharmadát képezi a zsidósággal együtt, amelyet én éppen úgy a magyarság közé sorolok, mint jómagamat. Ebben nem ismerek különbséget.)

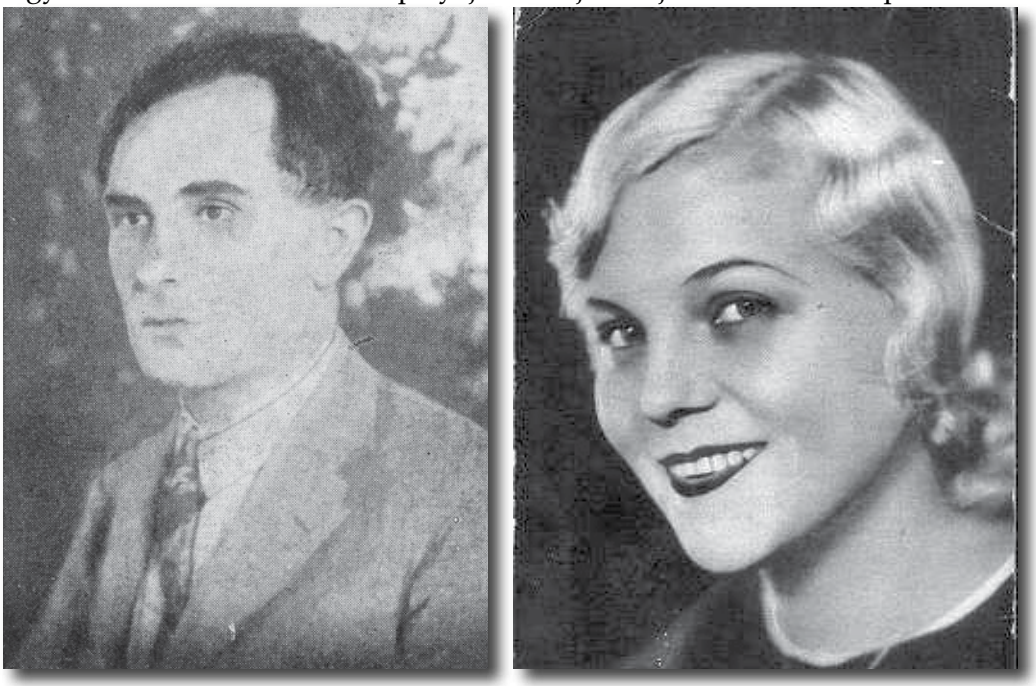
A magyarok közül elsősorban azok repatriáltak, akik valamilyen funkciót töltöttek be a város életében, és nem voltak hajlandók letenni az esküt az új rezsimre, vagyis az értelmiség hagyta el a várost, azok, akik a színházban a színvonalasabb műsort igényelték. Távozásukkal, vagy az itt maradtak elszegényedése folytán az igényes közönség megfogyatkozott. Más igényű, másfajta publikum, aki ebben az időben színházba jár. Ezzel is magyarázható a műsor felhígulása és a sok zenés produkció, hogy a nem magyar anyanyelvűek is bejöjjenek egy-egy előadásra.

Az új igazgató, Róna Dezső (1887–1968), aki most négy egymást követő évadban direktorkodott Aradon, 1916-ban szerződött szülővárosába[8], kitűnő bariton énekes volt, az operaelőadások nélkülözhetetlen szereplője. Igazgatói tevékenysége azonban nem bizonyult túlságosan sikeresnek, az első évad „teljesítménye" még elfogadható, feltehetően a színház az előző évek megszokott rendjének rendszerében „gördült". A következő idénytől azonban már olyan problémák jelentkeztek, amelyek nem feltétlenül az impériumváltás okozta nehezebb feltételek következményei. Az Aradi Hírlap 1923. május 8-án így ír: „Az igazgató a maga boldogulni nem tudását az aradi közönségre óhajtja hárítani. Szerinte a pénzügyi krízis bűnbakja nem a színház rossz gazdálkodása, hanem a közönség, pedig a hiba nem a közönségben, hanem a rossz pénzügyi viszo-

nyokon kívül főleg a kapkodó, rendszertelen színházi vezetésben keresendő. (…). Mi ezrek, sőt tízezrek elköltéséről beszélhetnénk, amiket egy gondos és következetesen betartott büdzsé megtakaríthatott volna anélkül, hogy a színház művészi színvonala megszenvedte volna." Az is tapasztalható, hogy a színház vezetésében nem a „hazafias szempontok" irányították, hanem elsősorban az együttes (és saját maga) megélhetésének biztosítása, így direktorkodása idején sokszor súlyos kompromisszumokat kötött, és – sajnos – az is előfordult, hogy tisztességtelen eszközökhöz folyamodott. Ilyen volt többek között az, hogy irredentizmus vádjával feljelentette Janovics Jenőt a román hatóságoknál. (Mikor az ügy kiderült, Erdély-szerte nagy volt a felháborodás.) Nem teljesítette kötelezettségeit a Bánáti és Erdélyi Színészegyesület irányában sem, ezért kizárták az egyesületből. Kissé agresszív természete ugyanakkor rontotta a kollegákkal, illetve a sajtóval vagy a hivatalos szervekkel folytatott viszonyt.[9]

Az 1920/21-es évadra Róna augusztus 12-én adta közre színházi jelentését, a színház mintegy 150 alkalmazottal – néhány új tagtól eltekintve – nagyobb részt az előző évi gárdával ment tovább. (Az ekkor közölt névsor az évadnyitásig azonban változott.)

Új többek között a helyi születésű, igen tehetséges Mészáros Béla (Arad, 1893 – 1950., Budapest), aki a hadifogságból hazatérve állt be színésznek. Ugyancsak itt kezdte színészi pályáját 1921 januárjától kisebb szerepekben az

Mészáros Béla, Zilahy Irén

alig 17 éves, tehetséges Gajdzsinszky Irén, aki később Zilahy Irén néven lett ismert, igen népszerű operettprimadonna és filmszínésznő. Zilahy Irén (1904–1944) Kaposváron született, színészcsaládból származott, apja a lengyel ősökkel büszkélkedő Gajdzsinszky Pál, aki rövid ideig (1917-ben és 1918-ban) Aradon is színészkedett Szendrey Mihály társulatában, de később abbahagyta a színészmesterséget, és Arad környékén gazdálkodott. A szép és tehetséges Irén Aradon járt középiskolába, színészi képességeit Róna Dezső fedezte fel, ő hívta a színházhoz, miután egy alkalommal szavalni hallotta a Kultúrpalotában.[10]

Az évad folyamán szerződött ide (Szabó Pál társulatától) Sebestyén Jenő (1881–1949), a neves direktor Sebestyén Géza öccse táncoskomikusi szerepkörre, szintén új név Fülöp Irma, akit naivának alkalmaztak. Az augusztusi hirdetésben az operatagozat tagjai között egy ismert szoprán énekesnő neve is szerepelt, de ő nem érkezett meg, így októbertől a fiatal román énekesnőt, Tyron Silvát sikerült szerződtetni. Állandó vendégszereplő Takács Mihály és Szántó Gáspár hőstenor. Nagy nyeremény, hogy ettől az évtől újra a társulat tagja a kitűnő színésznő, Novák Irén, aki 1913-ban játszott itt utoljára, s most hét év után tért vissza az aradi színpadra anyaszínésznői szerepkörben.

Bérletet a szokásos módon 210 előadásra hirdettek (70-70-70 előadásra szóló A-B-C bérlet), a téli szezon szeptember 1-jétől május 31-ig tartott.

Az évadnyitó a Városi Színház néven működő intézményben (régi nevén aradi Nemzeti Színház) szeptember elsején volt, a Pesten nagy sikert aratott *Pünkösdi rózsá*t mutatták be Jakabffy Dezső rendezésében. A szerzőnek, Farkas Imrének számtalan sikerdarabja van, de ez felülmúlja az összes eddigieket – írta az Arad és Vidéke színházi előzetese. A kritika szerint költséges és pazar előadás volt, a színpadon igazi cigányzenekar játszott, és az egyik felvonásban a közönség valódi fényképészeti műtermet is láthatott, ezt a helyi fotográfus, Sztojánovics rendezte be a saját kellékeivel. A fontosabb szerepekben Jakabffy Dezsőnek, Győző Alfrédnak, Kertész Dezsőnek, Faludynak, Horváth Micinek tapsolt a közönség. Az előadás egyike volt a legjobbaknak. (Az operettet 9 alkalommal játszották.)

A jól kezdődő évadban a társulat tevékenysége a külső szemlélő számára zavartalannak tűnt, de valójában problémák sora nehezítette a munkát. Az együttes bérharca már az évadnyitás után elkezdődött. A nyári megegyezés szellemében a konzorcium megszűnt, a tagok fix fizetést kaptak, de a kapott juttatás a nehéz gazdasági körülmények között nem elégítette ki őket. Az ügy rendezése érdekében az erdélyi színjátszás vezető személyisége, Janovics Jenő jött Aradra Erdélyi Miklóssal, aki magával hozta a váradi színészek bérlistáját. Az összehasonlítás alapján igazolódott, hogy a színészek bére itt a legalacsonyabb, ennek alapján a legkisebb jövedelműek 50%-os, a középkategória 30%-os, a felső 20%-os fizetésemelést kértek. (Aradi Hírlap, 1920. október 3.) A béremelés érdekében a helyi színészküldöttség – élén Forgáccsal – Crişan prefektus és Robu polgármester segítségét kérte. Nekik Róna bemutatta a társulat

könyvvitelét, amely azt mutatta, hogy a jelenlegi jegyárak mellett a színház napi maximális bevétele 5800 lej, ez havi 174 000 lejt jelent napi telt ház esetén, de ez sem fedezné a kiadásokat, amelynek havi összege 176 000 lej, szeptemberben azonban csak 157 000 jött be. Ez nemhogy béremelésre, de a kiadásokra sem elég. A kialakult helyzetben Róna a lemondást fontolgatta, s ezzel együtt – az adóságok fedezése céljából – a díszlet- és jelmeztár eladását. (Aradi Hírlap, október 5.) Végül megegyeztek a jegyárak 50%-os emelésében, ennek alapján a maximális napi bevétel 6865 lej lenne, s ez lehetővé tenné a színészek bizonyos mértékű béremelését, az 1000 lejig terjedő havi bevétel esetén 50%-os lenne, az ezen felülieknek pedig 20-30%. (Aradi Hírlap, október 10.) Az intézkedés egyrészt azért volt indokolt, mert a jegyek Erdélyben minden városban drágábbak voltak mint itt, másrészt Aradon az eddig jól menő helyi mozik is arra kényszerültek, hogy kétszeresére emeljék a jegyek árát, az olcsóbbat 1,5 lejről 3 lejre, az elegánsabb páholyülést 3 lejről 6 lejre. (Aradi Hírlap, 1920. október 21.)

A színházi jegyáremelés után néhány napig nem volt különösebb gond a látogatottsággal, de aztán ismét nem teltek meg a széksorok, az Arad és Vidéke szerint ez azért történt, mert a jelenlegi gazdasági viszonyok között a „kultúrigényes" hivatalnokréteg tagjai nehezen tudnak naponta vagy kétnaponta 15–25 lejt jegyre kiadni. Mivel a helyzet később sem javult, az igazgató – a színészek kényszerű beleegyezésével – kénytelen volt a jegyárakat 30%-kal csökkenteni, a várostól pedig azt kérte, hogy az is ugyanennyivel kevesebb a jegyadót kérjen, így az együttes tagjai kisebb béremelést azért kaphattak.

Az aradi magyar színház megmaradását azonban főként egy külső tényező, Temesvár közelsége, pontosabban a Bega-parti város magyar színjátszásának válsága veszélyeztette. A szomszéd városban Sebestyénék befejezve a téli szezont, 1920. május 12-én elutaztak Budára, a nyári székhelyre, ősszel pedig már nem tértek vissza, így a város magyar együttes nélkül maradt. (A neves színigazgató 1920 szeptemberétől Magyarországon a buda-miskolci színikerület igazgatását kapta meg.)[11]

A romániai hivatalos színházi nyilvántartásban azonban hosszú ideig Sebestyén együttese szerepelt temesvári magyar társulatként (így más magyar igazgató azt nem igényelhette), de gyakorlatilag a színházban a Leonard-Maximilian-féle együttes lépett fel, a bukaresti Teatrul Liric színház operett-társulata, amelynek problémái adódtak a fővárosi fellépésekkel kapcsolatban, ezért indultak el a hosszabb időtartamú kiszállásokra. A társulat legjelentősebb személyisége a későbbi nemzetközi hírű operettbonviván, Nicolae (Nae) Leonard (1886–1928).

Szeptember 16-án Stan Vidrighin, Temesvár polgármestere közölte Rónával, hogy egy miniszteri rendelet alapján három hónapra, február 1-től május 1-ig át kell engednie az aradi színházat a Leonard-féle társulatnak, ő addig együttesével Temesváron játszhatna. (A két város szorosabb színházi együttműködését korábban már a kultuszminiszter, Octavian Goga is szorgalmazta, szó volt erről

már akkor is, mikor az aradi direktor a színházi főfelügyelő, Emil Isac előtt letette az esküt – írta az Aradi Közlöny 1920. szeptember 7-én.) Róna erre úgy reagált, hogy ebben az esetben nem folytatná a működését Aradon, mert a színészek bérharca miatt az együttes fenntartása amúgy sem kifizetődő, és nem volna miből fizetni a 150 főnyi együttes téli költözködését és szállását. (Arad és Vidéke, Aradi Hírlap, 1920. szeptember 10–16.) A kérdés egyelőre függőben maradt, aztán el is vesztette aktualitását, mert 1920. november 2-án leégett a temesvári színház épülete (az eseményről az aradi lap november 3-án adott tájékoztatást). November 5-én arról tudósított az Aradi Hírlap, hogy a temesvári polgármester javaslata értelmében az ottani társulatot át kellene hozni Aradra, és itt a két együttes egymást felváltva játszana, de mivel Aradon a színészet válságban volt, ez sem jött létre. A Leonard-társulat hosszabb időre 1921 februárjában jött Aradra, de a szereplés feltehetőleg nem volt kifizetődő, mert ezt követően ilyen hosszú időre többet nem jöttek, Temesváron, Nagyváradon léptek fel több-kevesebb közönség előtt, végül 1922-ben visszatértek Bukarestbe.[12]

Az első félévben a drámatagozat repertoárjának java részét a régi darabok alkották, hisz új műveket beszerezni – az adott körülmények között – nem volt könnyű feladat, kevés a színvonalas újdonság Pesten is, talán ezért (is) próbálkozott a vezetőség egyéb forrásokkal.

Az első félév értékes újdonsága a magyar nyelvű ősbemutatónak számító ötfelvonásos, verses román dráma, a *Prométheus*z, amelyet december 21-én mutattak be Aradon. A szerzőt, Victor Eftimiut (1889–1972), a kiváló színházigazgatót, költőt, drámaírót, műfordítót ma is a román irodalom nagyjai között tartják számon. Ezt a fiatalkori művét dr. Lichtfosz István aradi ügyvéd fordította le, az aradi volt a dráma első magyar nyelvű bemutatója. (Magyar nyelvterületen később nem ez, hanem Kádár Imre fordítása lett népszerű, a drámát az 1960-as években Veres Zoltán is lefordította.)

A filozofikus hangvételű, mély gondolatiságú verses dráma alapgondolata, hogy mindazok a nagy lelkek, akik az emberiség megváltására törekedve szembeszállnak a hatalom birtokosaival, tragikusan végzik, és az emberek hálátlansága sem riasztja el őket attól, hogy végrehajtsák a nagy feladatot. A szerző művében összekapcsolódik a görög és a keresztény mitológia. Prométheusz, az istenember Zeusz uralkodása idején a felsőbbrendű, gőgös istenek köréből jön a földre, hogy az olümposzi hatalmaktól elnyomott, állati sorban tengődő emberek számára elhozza a megmaradást jelentő, a felszabadulást hozó tüzet. Meg is kapja érte az ezer évig tartó isteni büntetést, ez nem oltja ki a szívéből az emberek iránti szeretetet, de mikor látja hálátlanságukat – nem engedik a közelébe annak a tűznek, amelyet ő szerzett meg nekik –, akkor kétségbeesik. Rájön azonban, hogy ezt az emberben lakozó gonosz szellem követtette el velük, így újra vállalkozik a megváltásukra. Zeusz hatalmának elmúltával Isten fiaként jön le a földre, és vállalja a keresztrefeszítést.

Költői erő, nemes pátosz jellemzi az alkotást, amelynek magyar fordítása visszaadta a dráma minden szépségét, bár a fordító az eredeti verses művet költői prózába ültette át. „Magas irodalmi értéke kétségtelen, bár kétségtelen az is, hogy nagy hatással volt rá *Az ember tragédiája*, egész gondolatsort vett át Madáchtól" – teszi hozzá az értékeléshez Farkas Ferenc, az Aradi Hírlap kritikusa (persze az sincs kizárva, hogy a helyi ügyvéd fordította a művet Madách stílusában).

A dráma első magyar nyelvű bemutatója kiválóan sikerült. Forgács alapos tudást tükröző rendezésében a színpadra vitel precíz volt, a színészek megértették a mű mély gondolatiságát, és tudásuk legjavát adták. A címszerepet, a lázadó titánt Forgács férfias erővel játszotta meg, Győző Alfréd Hephaisztosz és a Sátán megformálásával „tanújelét adta annak, hogy nemcsak a vígjátékokban képes kiválót nyújtani." Zeusz szavainak Várnay komoly művészete kölcsönzött színt és tartalmat, Olasz Lajos Heraklésze impozáns volt, Apollót Mészáros, a főhős nejét Csige Böske, anyját Novák Irén, az első emberpárt Földes és Thomay Masa alakította kiválóan. Az előadást kicsi, de hozzáértő, lelkes közönség nézte végig, és a színvonalas előadást lelkes tapssal honorálta. (Aradi Hírlap, Farkas Ferenc (ff) írása, Aradi Közlöny, Károly József cikke (KY) 1920. december 22.)

Újdonság még a *Menyasszony*, Lakatos László legújabb színműve, ezt szeptember 15-én tűzték itt műsorra. (A magyar fővárosban a Belvárosi Színház mutatta be Bárdos Artúr rendezésében.) Az aradi kritikus a drámát Molnár-utánzatnak tartja, és szerinte az előadás sem tartozott a jobbak közé. A főszereplő az újonnan szerződtetett kezdő, Jakabffy Ilonka „csicsergett" játék helyett, Forgács pedig a szárazkedélyű mérnököt túlzott fanyarsággal játszotta (Aradi Hírlap, szeptember 17.) Mindössze kétszer adták. Színre került egy helyi szerző, Moór Titusz (egy helyi vállalat tisztviselője) egyfelvonásos újdonsága is, *Az idegen*. A darab női főszerepét, a grófnőt, aki beleszeret egy szegény újságíróba, Horváth Mici énekesnő játszotta kitűnően.

Novák Irén Sardou *Váljunk el* című vígjátékában lépett újra az aradi nézők elé, akik a tiszteletére zsúfolásig megtöltötték a színházat, és a színpadot virágözönnel árasztották el. (Aradi Hírlap, szeptember 7.) Majd a művésznő szeptember 8-án Csiky Gergely *A nagymama* című kedves vígjátékában játszotta el Szerémy grófnőt, és 44 évesen tökéletesen hozta a színpadra a hetvenéves nagymama „mindent megértő filozófiáját". Mártát az újonnan szerződtetett Jakabffy Ilonka alakította, aki nem értett meg semmit a szereplő jelleméből. Ez a fiatal kezdő nem töltheti be a naiva szerepkört – állapította meg az Aradi Hírlap kritikusa (szeptember 10-én). A többiek, Forgács, Kertész, Benkőné jók voltak, ambiciózus előadás volt – méltatta a látottakat az Aradi Közlöny is.

A másik Csiky-darab Kiss Mariskával a főszerepben a *Cifra nyomorúság*, amelyet először a szokásos november 20-i Csiky-évfordulóra terveztek, de mivel az ünnepség előadójának Janovics Jenőt hívták meg, és ő akkor nem tudott el-

jönni, az ünnepséget áttették december 10-re, és ezzel a drámaíró születésnapját ünnepelték meg. (Csiky 1842. december 8-án született). A rendkívül tartalmas (és aktualizált) bevezetőt követő telt házas előadás után a résztvevők megkoszorúzták – az akkor még álló – Csiky-szobrot. Maga a produkció is színvonalas, Várnay kitűnő Csoma bácsi, Győző remek Mádi Simon, a fiatal Mészároshoz illett Tarczali alakja. Az előadás utáni banketten ott volt Szendrey is, aki azt hangsúlyozta, hogy ő visszavonult. Janovics azonban arra biztatta, ne tegye, mert sok feladata lenne még. (Csiky-ünnep Aradon, tárca december 12.)

Újra játszották az előző évadban felújított *A sasfiók*ot, valamint a *Szókimondó asszonyság*ot, ez utóbbit Novák Irén főszereplésével, aki teljes asszonyi bájjal a zsúfolt nézőtér előtt „csupaszín Katát" hozott a színpadra, Napóleont Barics alakította elfogadhatóan, bár ez a szerep nem az ő egyéniségének való. Fouché szerepét Várnay kitűnően oldotta meg. A szülővárosába a hadifogságból nemrég visszatért Mészáros Béla 1920. október 6-án mutatkozott be Berstein *A tolvaj* című drámájában, a 19 éves Fernande-ot játszotta, a bemutatkozás jól sikerült: színpadi megjelenése előnyös, orgánuma kellemes, játéka közvetlen, csak – valószínű az izgalomtól – egy kicsit halk volt. Forgács és Csige Böske, a két főszereplő kiváló alakítást nyújtott. Az előadás „őszinte élvezetet" jelentett a nézők számára (Aradi Hírlap, október 8.). Tompos Ella fiatal „úri asszony", aki később többször is fellépett Aradon, a *Trilby* címszerepét játszotta el október 7-én, határozott tehetségnek mutatkozott a nehéz szerepben, partnere, Forgács tökéletesen kidolgozott alakítást nyújtott Svengáli szerepében. Emellett műsoron maradt többek között az *Éva és a férfiak,* a *Szerelem vására*, a *Próbaházasság*, a bohózatok közül a *Van-e babája.*

Jobb híján újra fontos szerepet kap a népszínmű a repertoárban, az évad folyamán 14-et tűznek műsorra, játsszák *A sárga csikó*t, *A falu rosszá*t, *A toloncot*, *A tót lány*t, a *Náni*t stb. December végén folytatták az előző évek hagyományát, december 24-én délután a gyermekeknek adtak műsort, a *Tündér Ilona* című mesejátékot tűzték műsorra.

Az operettek közül több az újdonság. Az évadnyitó *Pünkösdi rózsa* utáni új darab szeptember 29-én Zerkovitz Béla – a kritikus szerint – „melódiagyűjtő" újabb operettje, a *Százszorszép*, amelyet a színészek jókedvűen játszottak-énekeltek, Győző kitűnően karikírozta a kisvárosi polgármestert, remek volt Szeghő Lili tánca, a zenekart Buja Sándor vezényelte. A darab még 6-szor került színre.

Szép, de nem átütő siker Robert Stolz (1880–1975) *Angyalka* című „biedermeier" operettje, amelyet december 17-én láthatott először az aradi közönség. A szöveg kedves humorú, a zeneszámok olyanok, mintha egy régi zenélőóra játszana. Jakabffy rendezése ötletes, a díszletek, kosztümök megfeleltek a kornak. Érdekesség, hogy az első felvonásban korhű jelmezbe öltöztetett, művészi kivitelezésű babák voltak a színpadon Ingeszné aradi babakészítő műhelyéből, a januári előadáson pedig divatrevüt rendeztek. A címszerepet a bájos egyéni-

ségű Harmath Józsa alakította, aki a „legszebben beszélő aradi színésznő", és most szépen is énekelt. Halmos Mici korhű kosztümben temperamentumosan játszotta a sváb parasztasszonyt, hálás szerep volt Selmeczyé, aki egy tót legényt formált meg. Szabó Gyula szépen énekelt, Győző és Várnay finom humorral játszottak, a zenekart Gellért Pál vezényelte. (Aradi Hírlap, december 18.)

A legtöbbször került színre az október 29-én bemutatott újabb Vincze Zsigmond-operett, a *Cigánygrófné*, amelynek librettóját Martos Ferenc írta. A zenés mű érdekes történet az arisztokrata Lívia grófnőről, akibe beleszeret egy cigányprímás. Aradon ezt a szerepet Horváth Mici alakította látványos toalettekben, partnere Kertész Dezső, akit az előadáson igazi cigányzenekar kísért, élén Arad népszerű prímásával, Almási Lacival. Az előadás látványos díszleteit Vessely Zoltán készítette, a mutatós oszlopokat pedig Faludy Károly. Az operett a nyári szezon végéig 17-szer került színre.

Az évad folyamán tartotta népszerűségét az előző évadi sikerdarab, *A farsang tündére*, amelyet 10-szer adták, december 22-én ebben mutatkozott be szerződtetés céljából a helyi közönségnek táncos-komikusi szerepkörben a kabaréműfaj későbbi országosan ismert előadóművésze, Misoga László (két évvel később szerződött Aradra). Nyolcszor játszották a másik Kálmán-operettet, a *Csárdáskirálynő*t is, emellett műsoron maradt a *Hejehuja báró*, a *Lili bárónő*, a *Túl a Nagy Krivánon* stb.

A legszínvonalasabbak az operaelőadások, melyekben a szoprán szerepeket Várady Margit énekelte, a mezzoszoprán Horváth Mici, bariton Róna, illetve Ladiszlay, a tenor Ocskay Mihály, illetve Takács Mihály, a kisebb tenorszerepekben Faludy lépett fel. Igen gazdag ilyen produkciókban az évad első két hónapja, ebben az időszakban jelentős vendégek is felléptek itt.

Szeptember második felében jött a pesti Opera kiváló basszus énekese, Kálmán Oszkár, aki 1918-ban a *Kékszakállú herceg vára* címszerepét énekelte a Bartók-mű ősbemutatóján, ugyancsak ebben az évben nagy sikerrel Aradon is koncertezett. Most öt alkalommal lépett fel a helyi publikum előtt. (Eredetileg csak három fellépést terveztek, de ezt közkívánatra meghosszabbították.) Első este *A zsidónő* Brogni bíborosát énekelte szeptember 17-én. (Az előadást 14.-re tervezték, de egy autóbaleset miatt a művész késett.) Ez az opera az aradi teátrum reprezentatív darabja – olvasható az előadásról az Aradi Hírlapban –, jól begyakorolt produkció kiváló énekesekkel (Várady Margit, Halmos Mici, Ocskay), akik tudásuk legjavát adták, remek volt az összjáték. Kálmán Oszkárt a zsúfolt nézőtér közönsége régóta nem érzett gyönyörűséggel hallgatta – írja a kritikus –, különösen tetszett az első felvonás cavatinája (szeptember 19.). Ez az opera igen népszerű volt Aradon, az évadban öt alkalommal játszották, szeptember 27-én ismét Kálmán Oszkár lépett fel benne (ezúttal közkívánatra). A kiváló művész emellett a *Faust* Mefisztóját, valamint Colint énekelte még a *Bohémek*ből, ez utóbbit is két alkalommal.

A helyi származású Bing János október 18-án Lothario szerepében lépett fel a *Mignon*ban, ez az opera is népszerű volt, a szezonban négyszer játszották, november 20-án Wilhelmet Kertész Vilmos énekelte, november 11-én pedig a délutáni ifjúsági előadáson adták.

Az első félévben műsoron tartották még a *Traviatá*t, az *Álarcosbál*t, a *Bajazzók*at, a *Parasztbecsület*et, *A trubadúr*t, valamint a *Toscá*t, amelyben a direktor, Róna Dezső brillírozott mint Scarpia, a címszerepet pedig Várady Margit énekelte. Vele történt november 9-én egy figyelmetlenségből származó baleset. Az opera zárójelenetében, mikor háttal a nézőtérnek le kellett ugornia az „Angyalvárból", a díszlet mögül hiányzott a matrac, amelyre rá kellett esnie, így súlyosan megsérült.

Az 1921 januárjával kezdődő második színházi félév nem túlságosan eredményes, sem a bevétel, sem a művészi színvonal tekintetében. Ez az az időszak, amikor februárban 25 estére a Leonard-féle együttes kapta meg a színházat, emiatt előre bejelentett programok maradtak el, például nem került sor a meghirdetett *A falu rossza* népszínmű egyik előadására, amelyet Blaha Lujza 70-ik születésnapjának a tiszteletére rendeztek volna.

Az első két hétben a helyiek egyáltalán nem tudtak színpadra kerülni, mert az újabb szabályok értelmében ha este román előadás volt, a helyi társulat délután sem játszhatott (kellett a színpad a próbákhoz). Így arra kényszerültek, hogy ezalatt az aradi társulat egy része néhány előadásra átmenjen Temesvárra, itt színházépület híján a belvárosi Vigadóban vagy a Novotny-féle vendéglőben tartottak előadásokat nem nagy érdeklődés mellett.

Később szombat–vasárnap délutánonként volt lehetőség néhány magyar előadás tartására Aradon, s erre vissza kellett jönniük. Az utazgatás azonban az átgondolatlan szervezés miatt több problémát hozott Rónának, mint anyagi sikert. Nem volt egyszerű például a színpadi kellékek ide-oda szállítása, ezért előfordult, hogy a direktor a díszleteket meg a technikai személyzetet Temesváron hagyta, ezért aztán Aradon nem ment simán az előadás, és a színészek kedvetlenül játszottak, így a közönség elégedetlenkedett. Ez történt például február 20-án délután a *Zsuzsi* bemutatásakor, amelyre a harmadik felvonás díszleteit nem hozták át, ezért ugyanazokat használták, mint a másodikban, s ez igencsak zavaróan hatott. Vagy az *Ezüst sirály* bemutatásakor a felvonásközök háromnegyed órát tartottak, mert a díszletezők nem utaztak „haza". Joggal jegyzi meg a kritikus:„Róna azt hiszi, hogy a magyarság cégére alatt diót lehet törni a nézők hátán." (Aradi Közlöny, március 2.)

A drámatagozat második félévi repertoárja nem túl változatos, az újdonságok sem túl jelentős művek, de egyik-másik helyi bemutatása megfelelt az igényeknek. Március 5–6-án Földes Imre új darabja kerül színre, *A lányom*, amely a fővárosi polgárság életéből mutat be epizódokat. Április 14–15-én Verneuil *Mi ketten* című vígjátékát játszották, ebben Harmath Józsa, a társulat legszebben beszélő művésznője teljes illúziókeltéssel játszotta a 18 éves diáklányt, Földes

Mihály jó volt az ifjú férj szerepében, Várnay tökéletesen alakította az öregedő agglegényt, a két kokottot játszó színésznő, Thomay Masa és Tompa Ella is megfeleltek a szerepüknek. (Aradi Hírlap, április 16.)

Érdekes új darab a május18-án bemutatott *Politikusok*, amelynek szerzője az emigrációban élő Bíró Lajos (Lavrence Pierson néven), s a darabot a Belvárosi Színház 1920-ban sikerrel mutatta be. A helyi kritikus szerint azonban az alkotás nem tartozik a szerző remekművei közé, szerkezete szétesõ, nyelvezete alkalomszerű, a drámából egy dolog látszik világosan: a szerző felfokozott ellenszenve a politikusok iránt. A mű központi alakja egy otromba politikai kelepcébe esett néppárti politikus, Pascal, aki mindenből kiábrándulva a mű végén öngyilkos lesz. A szerző véleményének szócsöve az ő lánya, Szonja. A színészek azonban remekül játszottak, jó volt Harmath Józsa (Szonja), Forgács (Pascal fia), Földes Mihály (miniszterelnök) továbbá Szendrey, Mészáros, Olasz. A főhőst megformáló Várnay kabinetalakítást nyújtott, a nézők azonban nem voltak kíváncsiak a keserű hangú drámára, az előadás szinte üres nézőtér előtt folyt. (Aradi Hírlap, május 19.)

Klasszikusok is színre kerültek az évad folyamán. Mágory Mici „temesvári úrilány" bemutatkozása alkalmával a drámatagozat arra vállalkozott, hogy eljátssza április 18-án a rég nem adott *Rómeó és Júliát.* Merészség volt Shakespeare-t játszani – írja az Aradi Hírlap kritikusa az előadás után, de a lehetőségekhez képest elfogadható produkció volt, elsősorban Forgácsnak köszönhetően. Ő az egyedüli színész Aradon, aki olyan beszédtechnikával bír, ami alkalmas az angol zseni művének eljátszására. Vele csak egy baj volt: nem tudta elhitetni a nézővel, hogy 18 éves. Mágory Mici Júliája merész kísérlet volt, Olasz Lajos Tybaldot túljátszotta, Mészáros túlságosan elérzékenyült Benvolio szerepében, Várnay Lőrinc barátként, Földes mint Mercutio, illetve Benkőné a dajka szerepében elfogadható alakítást nyújtott. (Aradi Hírlap, április 19.)

A drámatagozat azonban egyre inkább a háttérbe szorul, kevés a „beszélő" darab, s a színészek egyre kedvetlenebbül játszanak. A prózát mostohán kezelik ebben a színházban – írja az Aradi Közlöny március 16-i számának színházi kritikája Lengyel Menyhért *Tájfun*ja kapcsán, amely kimondottan rosszul sikerült produkció volt, „unottság, affektáltság, vontatottság" jellemezte, Forgács Sándor szerencsétlen és elhibázott felfogású Takerámó-alakítása ránehezedett az egész előadásra. Földes Mihály pedig Lindert egész sajátos felfogásban játszotta, a szókimondó újságíró nem volt cinikus.

A közönség becsábítását a prózaelőadásokra a vendégszereplők segíthették volna, de meghívott kevés volt. Az évad második felében csak Poór Lili jött, igaz, ő több alkalommal. Március végén három este lépett itt fel, *A tolvaj*, a *Lyon Lea* és a *Szerelem vására* női főszerepét játszotta, május elején pedig hat alkalommal, műsorán akkor többek között a *Fedora*, a *Baccarat*, a *Vengerkák*, a *Balga szűz* szerepelt.

Jelentősebb események a színház életében a különböző jubileumok vagy jótékonysági előadások, ezek rendszerint telt házat hoztak még akkor is, ha netán nem pont kerek évforduló volt.

Január 17-én az aradi teátrum régi, népszerű tagja, Várnay Jenő (1872– ?) ünnepelte színpadra lépésének 25-ik évfordulóját *A titok* című vígjáték főszerepében. A népszerű színész 1897-ben végezte a színiakadémiát, 1905-ben szerződött Szendreyhez, azóta tagja az aradi színháznak, és szinte minden este a színpadon volt. Eddigi sikeres életútját Károly József méltatta az Aradi Közlönyben: „a szemünk előtt növekedett azzá, ami most, a *Bánk bán* remek Tiborca, a *Fösvény* Harpagonja, a *Cifra nyomorúság* Csoma bácsija". Az ünnepeltet Harmath Józsa és Novák Irén kísérte a színpadra, majd az igazgató, Róna Dezső *A titok* színlapjának gyönyörű, selyemre nyomtatott példányával ajándékozta meg, az Erdélyi és Bánáti Színészegyesület koszorúját Forgács Sándor, az aradi színházét Földes Mihály, a színésziskoláét (amelyben Várnay is tanított) Sebestyén Rózsi nyújtotta át neki. Ezután Szendrey Mihály köszöntötte régi pályatársát, barátját, és nekiadta saját ezüstkoszorúját. (Ezen az estén a darabban Szendrey is fellépett.) A közönség nevében Goldziher Alfréd köszöntötte, ezt követte a vacsora a Pannónia éttermében. (Aradi Közlöny, 1921. január 18., 19.)

Január 10-én Rákosi Jenő írói jubileumát ünnepelték a *Magdolna* című dráma műsorra tűzésével, amely előtt a szerzőről Krenner Miklós tartott előadást. Február 12-én *Az Ördög* című Molnár-vígjáték „jubilált", mivel ez volt a vígjáték ötvenedik helyi előadása, előtte Faragó Jenő méltatta az írót és a darabot. Ebben fellépett Csige Böske, Földes, Ács Mihály, Zilahy (Gajdzsinszky) Irén. A címszerepet Forgács játszotta, akit továbbra is a társulat legkiválóbb tagjaként emleget a sajtó.

Vele újították fel – hosszabb szünet után – a *Tragédiá*t, amelyet március 16-án tűztek műsorra. (Az első elgondolás az volt, hogy a Madách-művet januárban jótékonysági előadáson mutatják be az épület nélkül maradt temesvári színészek javára, de aztán ezzel a céllal január 21-én rendeztek a színházban *Nagy karnevál*t Faludy Károly rendezésében, mert úgy gondolták, hogy ez több bevételt hoz, és valóban a rendezvényen a vártnál több pénz gyűlt össze.)

A zenés műfajban túlsúlyban volt az operett, köztük néhány újdonsággal. 1921. január 25-én került színre Buttykay–Földes műve, az *Ezüst sirály*, amely sikeresnek bizonyult, 10-nél többször játszották. Buttykay Ákos (1871–1935) zeneszerző a Zeneakadémián is tanított egy ideig, színpadi művei főként operettek, melyek közül még a *Csibészkirály* volt népszerű. Az előadás Jakabffy Dezső rendezésében precíz volt, és élet, mozgás töltötte be a színpadot. Gondos a színpadra állítás, a szebbnél szebb díszleteket Wessely és Neumann iparművészek készítették. Látványos az operett első színhelye, a spanyol tengerpart, itt találkozik a szépséges Xénia hercegnő (Horváth Mici) és a fiatal magyar mágnás, aki Jakabbfy megformálásában diszkrét, elegáns úr, tele szívvel, a drámai jele-

netekben pedig csupa erő és karakter. Az orosz nagyherceg szerepében Barics csillogtatta tehetségét, Selmeczy elsőrangú kínai attasé volt, Halmos Mici mint virágáruslány tökéletes toalettjében temperamentumosan táncolt, a grófnő szerepét Novák Irén sokszínűen alakította, de egy kicsit túljátszotta a szerepét. „Jól végezte dolgát" a kórus és a zenekar. Maga a darab azonban a kritikus szerint nem remekmű, a szövegkönyv erőtlen, a darab új zenei formája nem vált be, operettnek túl operai, operának túl operettes. (Arad és Vidéke, január 30.)

Ugyancsak újdonság április hetedikén Farkas Imre *Cseregyerekek* című „énekes életképe" (a színlap műfaji meghatározása alapján), melynek zenéje az Aradi Hírlap szerint közel áll a népszínműhöz, a librettó pedig „szentimentális lével átitatott mese". A darab témájával Jókai Mire megvénülünk című regényében találkozhattunk, ebben a dalműben egy debreceni és egy iglói család „cseréli ki" a gyerekeit, a történet arról szól, hogy válik jó magyarrá a felvidéki „cseregyerek". Hogy nem bukott meg, az a színészek érdeme, Halmos Mici, Seregh Marcsa, Jakabffy, Sebestyén „szívet, lelket beleadtak" a produkcióba. Ennek is köszönhető, hogy az előadáson résztvevő vendégek, Bădescu tábornok és Radu Pancu prefektus láthatóan jól mulattak. (Aradi Hírlap, április 10.) A darab a közönségnek is tetszett, hétszer adták.

Április 17-én két helyi szerző operettjét tűzte műsorra a színház, az *Inkognitó grófo*t, ennek zenéjét Pogány Róbert szerezte, a librettót Polgár László írta. A kritikus elismeréssel ír mind az operett ötletekben gazdag zenéjéről, mind a szövegéről, csak a parlagi kiszólásokat kifogásolta. Maga az előadás elsőrendű volt, a rendező, Jakabffy kitűnő elgondolásai révén a színpad különösen szép volt, a szereplők közül Barics és Halmos Mici tűnt ki. Az alkotás az évad végéig hétszer került színre, ami helyi művek esetén szép szám.

A felújítások közül sikeres a *Tatárjárás,* melyben most a társulat primadonnája, Horváth Mici játszotta Mogyoróssy kadétot, s ez az Aradi Hírlap szerint nem volt szerencsés ötlet, mert ehhez a szerephez több könnyedség kell, jó volt azonban Harmath Józsa mint Treszka és Várnay Jenő generálisa. Telt házas előadás volt, előtte – írja az Aradi Közlöny – a közönség megostromolta a pénztárat.

A *Hejehuja báró*ban szép sikerrel egy helyi „úriember," Lupu Romulus is kipróbálta magát a világot jelentő deszkákon. Játszották még 1-2 alkalommal a *Pillangó főhadnagy*ot, *A madarász*t, a *Cigányszerelme*t, a *Mágnás Miskát*.

Az operaelőadások sikerültek a legjobban ebben az időszakban is. Január 15-én és 20-án *A sevillai borbély*t játszotta sikeresen a zenetagozat, a címszerepben Rónával, mellette Ocskay, Ladiszlay, Várady Margit, Barics jeleskedett.

Gyakran jöttek vendégművészek, áprilisban a szentpétervári opera volt művésze, Zacharia D' Arin, a kritikus által férfiszépségnek nevezett kiváló basszbariton vendégeskedett, ő többek között *A zsidónő*ben, *A trubadúr*ban, majd a *Faust*ban lépett fel, ez utóbbiban Mefisztót énekelte, amely – a kritikus

szerint – parádés szerepe a vendégművésznek, akinek a hangja valóban „jól szólt", de e szerepét egy kicsit túljátszotta. Tudása legjavát adta a többi fellépő is, Várady Margit csodálatosan énekelte Margitot, Ocskay jó Faust volt, Valentin szerepében jól érvényesült Ladiszlay meleg, bársonyos hangja, Horváth Mici minden elismerést megérdemel azért, ahogyan Márta asszonyt alakította, Csányi Mátyás vezényletével a zenekar szinte megújult. Teljesítményüket a közönség szűnni nem akaró tapssal jutalmazta. (Aradi Hírlap, április 15.) Nem mindennapi volt az opera április 26-i bemutatása, amely többnyelvűre sikeredett a vendégek jóvoltából: a címszerepet Takács Mihály énekelte magyarul, Margitot a svéd szoprán, Svärdström Valborg németül, Mefisztót D'Arin olaszul. A kritikus Takáccsal nem volt megelégedve, szerinte Faust nem az ő hangfekvése. A felemelt helyárak ellenére a nézőtér zsúfolásig megtelt. (Aradi Hírlap, április 28.)

A svéd énekesnő több alkalommal jött két-három estére: többek között április végén még a *Hoffmann meséi* hármas női főszerepét énekelte, május végén a *Traviatá*ban, a *Mignon*ban, valamint a *Három a kislány*ban lépett fel, ez utóbbiban Médi szerepét magyarul énekelte.

A kiváló bukaresti bariton, Jean Athanasiu szintén májusban járt a Maros menti városban, műsorán a *Rigolettó* címszerepe, a *Tosca* Scarpiája, valamint az *Álarcosbál* Renatója szerepelt. (Takács ebben sem remekelt, a kormányzót énekelte, de nem lehetett érteni, mit mond.)

A szezon legvégén május 30-án olyan opera bemutatására vállalkozott az együttes, amely eddig Aradon nem került színpadra, D'Arin rendezésében eljátszották a *Lakmé*t. A bemutatót előbbre tervezték, de Várady Margit betegsége miatt akkor ez elmaradt. **(**Delibes operáját Pesten 1887-ben adták először.)

Elismerést érdemel, hogy az együttes műsorra tűzte ezt a nem könnyű zenés művet – értékelte a teljesítményt az Aradi Hírlap kritikusa –, a fő érdem D'Arin rendezőé. Az előadás alapjaiban jól sikerült, a díszletek illúziókeltőek voltak, a főbb szereplők a helyzet magaslatán állottak. Várady Margit a címszerepet teljes diszpozícióval, a csengettyűáriát csodálatosan énekelte, D'Arin pedig hatalmas hanggal a főpapot, Gerald szerepében Ocskay fejlődésének újabb állomásához érkezett, Mallikát – Horváth Mici, Hadzsi, szolgát – Szabó Gyula elfogadhatóan énekelte, hatásos, bár egy kicsit túlzó volt Thomay Masa erotikus tánca, a karmester, Gellért Pál uralta a helyzetet, a kórus azonban gyenge volt. (Kritika 1921. június 1-jén)

Szünetet nem tartva a nyári szezon már a következő nap, június 1-jén megkezdődött a *Cigánybáró* című operettel. Bérletet 20-25 előadásra hirdettek, de végül a februári kimaradás pótlása céljából augusztus 9-ig folyamatosan játszottak. (Terveztek kiszállást Temesvárra, de ezt a helyet közben megkapta Ungváry, majd Dévára, de ide sem jutott nekik fellépési engedély, mert ott már Kovács Imre társulata szerepelt.)

Újdonság kevés volt, a drámatagozat mindössze két új darabot tűzött műsorra, június 3-án került színre a helyi tanár, Prattinger Ferenc *Polgárcsászár* című drámája, amely Oroszország történelmének egy feszültséggel teli világát idézi, az 1917-es februári forradalom idejéből Kerenszkij miniszterelnökségének és bukásának időszakát. Érdekes és komoly drámai törekvés a főhős pünkösdi királyságának bemutatása – méltatja a helyi értékelés –, de a kidolgozásához hiányzott a szerzőből a kivitelezés ereje. Olyan, mint egy riportdráma, az események bemutatása kaleidoszkópszerű, nyelve keresett, nehézkes. Igazi feszültség csak a központi hős, Ignatius szerzetes alakjában van. A dráma szerelmi vonalát a kilépett apáca képviseli nem túl hatásosan, jól ábrázolt alak azonban Raszputyin. A társulat Forgács irányításával teljes ambícióval készült, maga az előadás jó volt. Kiemelkedő alakítást nyújtott Várnay, a szerzetes megformálója és Forgács, Kerenszkij megszemélyesítője. (Aradi Hírlap, 1921. június 5.) Bár az ősbemutatón telt ház volt, a mű mindössze még egyszer került színre.

Merész kísérlet a *Körbe-körbe* **(**Reigen) című, felnőtteknek szóló dráma színrevitele. A mű szerzője a századforduló osztrák irodalmának freudi hatásokat mutató sikeres és botrányokkal kísért orvos-írója, Arthur Schnitzler (1862–1931), akinek nevével először 1909 januárjában találkozhatott a helyi közönség, amikor a *Szerelmeskedés* című drámáját láthatta a színpadon. Az is vegyes érzelmeket kiváltó alkotás volt, de a szerző életművének a legnagyobb botránya ez a látszatra pornografikus alkotás, amelyet a maga korában, a 19. század fordulóján be is tiltottak. Egy 2009-ben megjelent műsorfüzet szerint a darab 10 jelenetből álló erotikus képeskönyv, szorongató, borzongató komédia, amelyben megfogalmazódik az író kemény kritikája a férfiakról, és elnéző megbocsátása a kacér nőkkel szemben. „Nem is gondolnánk, hogy mennyi mindent nem tudunk választott párunkról, szerelmünkről – írja a mai ismertető –, mert akarva-akaratlanul felvett szerepeket játszunk kapcsolatainkban. (…) A társadalmi ranglétrán felfelé haladva egyre elvadultabb vágyak vezénylik szerepeinket, s ezek váltogatásával észre sem vesszük, hogy egy körforgásban táncolunk, ahol minden szál összeér."

Aradon július kilencedikére tervezték a bemutatót, és a nagy érdeklődésre való tekintettel másnapra műsorváltoztatással két előadást hirdettek, mert a mű előadási jogát csak két napra kapták meg. A drámában tíz kép van két-két szereplővel, ezek közül öt ágyban játszódik. A jelenetekben rövid mondatos dialógusok folynak az érzelmi életről, a testi szerelemről, de sikamlós, obszcén szavak nem hangzanak el, a mű célja nem az erotikára való biztatás, hanem pont ellenkezőleg – írja róla a helyi kritika. Itt Robu polgármester megbízásából bizottság nézte meg a főpróbát, ennek tagjai végül engedélyezték az előadást. A darabot a helyi karmester, Csányi Mátyás zenéjével a kiváló dramaturg, rendező, Imre Sándor (1891–1944) állította színpadra, ő ebben az időben még az Új Színház rendezője, 1922-től tért vissza Erdélybe.

A rendezés jó volt, az aradi szereplők, Gömöry Emma, Kiss Mariska, Csige Böske, Szeghő Lili, illetve Győző, Mészáros, Jakabffy, Forgács jól fogták fel és alakították szerepeiket, de a színpadi díszletezés hevenyészett, primitív volt. Az „erotikus izgalmakra számító nézők" első este zsúfolásig megtöltötték a nyári színház hatalmas nézőterét, a bevétel soha nem látott nagy összeg volt, 17 000 lej. De miután kiderült, hogy ilyesmiről nincs benne szó, másnap szinte üres ház előtt ment, és a bevétel mindössze 2000 lejt tett ki.

A könnyebb zenés művek sorában csak két újdonság került színre, június 21-én Gilbert új operettje, *A hermelines nő*. A történet Lombardiában játszódik, és semmi köze a híres Leonardo da Vinci-képhez, bár az operett első felvonásában itt is van egy festmény, amelyen a darab hősnőjének elődje szerepel egy szál hermelin bundában, mert a legenda szerint így ment „meglátogatni" az ellenséges francia tisztet, hogy fogságba került férjét kiszabadítsa. Az operett szentimentális meséje szintén háborús világban játszódik, az olaszok osztrákellenes harca idején, amikor ugyancsak a ház úrnőjére vár az elfogott férj megmentésének nehéz feladata. A címszerepben Horváth Mici bájos alakot rajzolt, éneke tökéletesen adta vissza a dallamok szépségét, a férj szerepében Ocskay fess és kemény katona volt, emellett jól énekelt, a többi szereplő azonban kisebb-nagyobb hibákat követett el. (Győző például „kifelejtette" az operett legszebb dalát, vagy Szabó öltözéke „rémséges" volt.) Gellért Pál vezényletével a zenekar hébe-hóba hibázott, de alapjaiban elfogadható az előadás. A darabot a nyári szezonban hétszer játszották.

A szezon legvégén, augusztus 6-án került színre a *Ranguni hercegnő,* amely félig-meddig helyi alkotás, a nagyváradi karmester, Váradi Aladár kellemes és könnyed zenéjéhez Csányi Mátyás hozzátett néhány számot, a librettót Jakabffy Dezső, a verseket Polgár László írta. A színészek mindent elkövettek a közönség szórakoztatására, Halmos Mici jól énekelt, Seregh Marcsa, Sebestyén Jenő jól táncolt. Nagy sikere volt Selmeczy Mihálynak, aki Csányi Mátyás „maszkjában" jött a színpadra.

A nyári szezon közönséget vonzó érdekessége a nagyszámú vendégművész, alig akadt olyan előadás, amelyben ne lépett volna fel valamilyen meghívott. A „beszélő darabokban" – többek között – június elején a fiatal Baróti Erzsi jött Kolozsvárról, ő Villányi *Királynőm meghalok érted* című drámájában szerepelt, illetve a *Szókimondó asszonyság*ban játszotta Katát, Napóleon Forgács volt. Június 13. és 19. között a téli szezon kedvenc vendége, Poór Lili alakította – többek között – *A szerető, A farkas,* a *Féltékenység* női főszerepeit. A kritika szerint a Molnár-darabban mély átéléssel játszott, Arcübasev drámájában pedig egyéni felfogásban: ő tudatosan kacér Jelena volt. A szezon egyik szenzációja a művésznő Évája június 19-én *Az ember tragédiájá*ból a nyári színházban (Lucifer – Forgács). Az előadásra meghívták Arad összes középiskolását.

Július 18-tól 23-ig hat estére Beregi Oszkár érkezett Aradra egyenesen Bécsből. (A neves színészt az 1919-es eseményekben való részvétele miatt ki-

tiltották Magyarországról, így csak az elcsatolt területeken léphetett fel.) Műsorán két Shakespeare-tragédia is szerepelt, a szokásos *Rómeó és Júlia*, valamint a *Hamlet* címszerepe, amelynek egyszerű, természetes megvalósításáról – a helyi kritikus szerint – külön tanulmányt lehetne írni. A partnerei közül jó volt Várnay (Polonius), illetve Herold Ede (Claudius), Ofélia viszont a temesvári származású amatőr, Mágory Mici. (Később Beregi „jó sztoriként" mesélgette, hogyan „izzadt meg" a kezdő színésznővel játszott jelenetekben. Egyébként ezt a „partnerséget" csak azért vállalta el, mert a hölgy temesvári „rajongói" megígérték, hogy ezért cserébe anyagilag támogatják majd a nehéz helyzetben lévő aradi színházat.) A művész emellett többek között még a *Bizánc*ban, *Az aranyember*ben, valamint a felújított *Monna Vanná*ban lépett fel, ez utóbbit ő is rendezte.

Beregi Oszkár mint Hamlet

A nyári operaelőadások vendégénekesei közül a legrangosabbak a magyar főváros Operaházának énekesei, Medek Anna és Székelyhidy Ferenc, akik – a zsúfolásig megtelt nyári színkörben – az *Álarcosbál* főszerepeit énekelték június 12-én, majd erdélyi körútjuk záróelőadásaként július 11-én a *Toscá*ban léptek fel. Medek Anna gyönyörű szopránja, Székelyhidy bársonyos tenorja magával ragadta a közönséget – írta a helyi kritika –, a közönség szűnni nem akaró ovációval ünnepelte őket, valamint helyi partnereiket, Rónát, aki ismét tökéletes Scarpia volt, és Csányi Mátyás karmestert. (Aradi Hírlap, július 12.)

Július elején a kiváló román szopránt, Aca de Barbut ünnepelhette az aradi publikum, ő a bécsi opera magánénekeseként érkezett Aradra, és többek között a *Cigánybáró*ban, a *Parasztbecsület*ben és a *Bajazzók*ban énekelt.

A könnyű műfajban a közönség legtöbbet Berky Lilinek és Gózon Gyulának tapsolt, akik operettekben (*Mágnás Miska*, *Elvált asszony*, *A kis király)* és egy műsoros esten mutatták meg kvalitásaikat. A kritika elsősorban Berky Lili diszkrét, elegáns játékstílusát és Gózon Gyula „füttyművészetét" dicsérte. Az előadások idején volt egy kellemetlen epizód: a *Mágnás Miská*ban pont Marcsa

és Miska legjobb kettőse idején lett áramszünet, amely háromnegyed órát tartott. A teljes sötétségben Sebestyén Jenő szórakoztatta mókáival a közönséget.

A vendégművészek javarészt zsúfolt, de legalábbis telt ház előtt léptek fel. Kevésbé volt sikeres július végén – 50%-kal felemelt helyárakkal – a pesti kabaré két estére szóló fellépése, ennek résztvevői „baleknek nézve a vidéki közönséget, sovány műsorral, elcsépelt kabarészámokkal kívánták őket szórakoztatni. A fegyver visszafele sült el, ők fizettek rá a fellépésre, mert második este elképesztően kevés néző volt". (Aradi Hírlap, 1921. július 30.)

Június utolsó napjaiban a színiskola növendékei, Harmath Józsa és Forgács tanítványai vizsgáztak sikeresen a színházban egyfelvonásosokkal, megmutatva tehetségüket és felkészültségüket. Július végén, augusztus elején került sor a búcsúelőadásokra, az együttes több jeles tagja hagyta itt a társulatot. Július 25-én a *Mágnás Miská*ban búcsúzott Győző Alfréd, aki 12 év után távozott, jóízű humora, jellemábrázoló készsége révén mind a zenés, mind a beszélő darabok népszerű komikusa volt.

Várnay Jenő, aki ebben az évben itt tartotta 25 éves színészi jubileumát, 27-én kedvenc szerepében, a *Timár Liz*ából az öreg Timár megformálásával búcsúzott. Augusztus 2-án a társulat legértékesebb tagja, Forgács Sándor a *Sasfiók* reichstadti hercegével vett búcsút a közönségtől, Kolozsvárra szerződött, az ő távozása volt a legnagyobb veszteség az aradiak számára. (Forgács 1934-től jött vissza két évad idejére).

Augusztus 3-án Takács Mihály *A trubadúr*ból Manrico szerepét játszotta el itt utoljára a kisszámú, de lelkes közönség előtt. Produkciói nem mindig voltak hibátlanok, de mindig lelkesen, nagy igyekezettel énekelt – méltatta az Aradi Hírlap kritikusa. (A napilap a búcsúelőadásnak egy nagyon kellemetlen epizódjáról is tudósított augusztus 6-án: a technikai személyzet egy figyelmetlen tagja a zsinórpadlásról leengedett díszlettel úgy fejbe vágta a függöny előtt éppen hajlongó művészt, hogy az elájult.) Augusztus 4-én Földes Mihály *A dolovai nábob* Tarjáni Gidájával búcsúzott, ő 1918 nyarától szerepelt szülővárosa színpadán.

Várnay Jenő innen 1924-ig a Renessaince Színházhoz szerződött, ezután Miskolc, majd a Belvárosi Színház következett, de közben néhány évadra Aradra is visszatért. Nyugdíjba 1929-ben vonult, de ezt követően is voltak még fellépései. Földes Mihály és Győző Alfréd 1922 szeptemberétől játszott újra Aradon. Véglegesen mindössze Takács Mihály távozott, ő néhány évig még Kolozsváron és Erdély más színpadain énekelt népszerű tenorszerepeket, majd a 20-as évek végén elhagyta az országot.[13]

Az utolsó előadások egyike a zenekar és a műszaki személyzet javára *A drótostót*, ebben fellépett Rontay Boriska is, a közönség ünnepelte. A nyári szezon augusztus 9-én a *Tavasz* című operettel zárult.

Közben a színház anyagi helyzete – a telt házas előadások ellenére – egyre bizonytalanabb, június elejétől a színészek alig kaptak fizetést, de egyelőre tü-

relmesen dolgoztak tovább. A helyi napilapok több lapszámban foglalkoztak a kérdéssel, különböző szempontból világítva meg a válság okait. Az írások egy része az igazgatót hibáztatja, eszerint Róna, nem rendelkezvén kellő tapasztalattal ezekben a nehéz időkben, amikor Erdélyben színházi válság van, nem tudott jól gazdálkodni, a kiadásokra elment az előadások bevétele és saját alaptőkéje is, mintegy 400 000 lej. Mások a műsorpolitikát, főleg a drámatagozat háttérbe szorulását kifogásolták. Volt, aki az előadások egy részének alacsony színvonalát és a gyenge darabokat gondolta felelősnek. Az Aradi Közlöny egyik cikkének írója nagyon sértő hangon a színészeket hibáztatta, akik szerinte gyenge teljesítményükkel elriasztják a nézőket. A társulat tagjai ezt kemény hangon utasították el, az együttes tagjait még Janovics is megvédte a következő lapszámban.

Egy másik cikk a nézőket hibáztatta, az aradi társadalom jómódúbb rétege nem támogatja kellőképpen a magyar színházat, pedig ez az ő feladatuk lenne, mert az igényes nézőknek, vagyis a régi törzsgárdának nincs pénze arra, hogy az őket megillető helyekre rendszeresen jegyet vegyenek, a szegényebbek pedig csak a karzatot töltik meg. Az újgazdagoknak lenne pénze a jegyre, de az „előkelő publikum" sznobériából csak akkor megy színházba, ha neves vendégművész jön. Az évadban sok vendégjáték volt, de ezek megfizetése túl sokba került az intézménynek, a rossz műsorpolitika részeként a csődhöz ez is hozzájárult, felelőtlenségük következtében fennáll az a veszély, hogy megszűnik ez a magyar kultúrát szolgáló kultúrintézmény, s utána már késő azt kiáltani: „ezt nem akartam." [14]

Az objektív valóságról az Aradi Hírlap 1921. július 5-i száma ad képet. Eszerint a színház napi rezsije 6000 lej (fűtés, világítás, takarítás, terembér, meg kell fizetni a rendőri szolgálatot és a tűzoltókat). Telt házak esetén esetleg elég erre a bevétel, de egy-egy félház vagy még kevesebb néző csak napi 1200-1500 lejt hoz a színháznak. Volt ugyan telt ház is, de a költségek megtérítése után a hónap végén a kasszában 20 lej maradt a színészek bérére. A számadatok világosan mutatták, hogy az állami és városi támogatás nélkül maradt, pluszköltségekkel sújtott intézmény nem tudja magát fenntartani.

A színészet megsegítésére már a nyár folyamán megkezdődik a civil szerveződés, a segítőkész jobb módúak a bérletesek számának növelése érdekében ügyködtek, 1921 szeptemberére pedig létrejött a Színügygyámolító Egyesület. Az alakuló ülés 1921. szeptember 25-én volt. Az anyagi alap megteremtése érdekében az alapító tagok legkevesebb 5000, a választmányi tagok legkevesebb 1000 lejt helyeztek el az egyesület pénztárába, a tagsági díj legkevesebb 50 lej volt. Az ülést a pénzügyi szakember, a pesti Kereskedelmi Bank aradi fiókjának elnöke, Hargittay Bertalan bankár vezette, aki jelentős szerepet vállalt az egyesület pénzügyeinek intézésében. Elnöknek Kinczig Jánost választották, a szervezőmunka ifj. Vass Gusztáv feladata lett. A választmányi tagok száma

meghaladta az ötvenet, köztük volt Dr. Barabás Béla, Neuman, Purgly bárók, Stauber József, Vörös László laptulajdonosok, Zima Tibor, a Kereskedelmi Kamara elnöke. (Aradi Hírlap, szeptember 27.) Közösségi erőfeszítés a magyar színészet megmentésére más városokban is történt, hasonló szervezetek jöttek létre Marosvásárhelyen, Nagyváradon, Kolozsváron.

A szervezés időben átnyúlt a következő évre, 1922 elejére is. Négy lelkes tag, Leopold Zsigmond, Kinczig János, Basch Simon, Éles Géza vállalták, hogy a színház technikai felszerelését saját gondnokságuk alá veszik, és adósságát átvállalják, a kiadásokhoz pedig 100 000 lejjel járulnak hozzá. Ennek fejében viszont átvennék a színház adminisztratív ügyeinek intézését, a művészeti ügyeket Szendrey Mihályra bíznák, ez esetben maradhatna Róna igazgatónak. Az erőteljes beleszólást a színház ügyeibe az igazgató kezdetben nem akarta elfogadni. A társulat tagjai pedig nem fogták fel, hogy a helyiek legfeljebb csak segíteni tudják a 120 tagú együttes megélhetését, és olyan igényekkel léptek fel, mintha a segítőkész támogatók milliomosok lennének. A színészek kiálltak a direktor mellett is, aki szerintük nagy áldozatokat hozott a színház fenntartása érdekében, ezért, ha az egyesület le akarná váltani őt, megválnak az egyesülettől. A teljes csőd elkerülhető lenne – állapítja meg a cikkíró, de csak akkor, ha minden erre hivatott erő összefog. (Aradi Hírlap, 1922. február 7–9.)

Közben Róna Dezső 1921 augusztusának elején megkezdte az **1921/22-es** évad szervezését, a sajtó augusztus 10-én közli a társulat új névsorát (ez nem lett végleges), illetve a szezon tervezetét, amely szerint sok színvonalas új darab kerül majd színpadra, közülük jó néhányat valóban bemutattak. Ez az idény szinte megszakítás nélkül 1921. szeptember 7-től 1922. augusztus 8-ig, tehát 11 hónapot tartott, ezt követően rövid pihenés után a társulat Lugosra ment vendégszerepelni.

Az új évadban az Aradi Hírlap július 17-i tudósítása szerint – a helyiek igénylése értelmében – a művezető Szendrey lett. (A régi direktor később azt nyilatkozta, hogy lényegében 1921 márciusától kapcsolódott be bizonyos mértékig a munkába.) A társulat – egyrészt az eltávozottak pótlása érdekében – több új taggal gyarapodott. Az újak között volt a kiváló írószínész és dramaturg-rendező, Kardos Andor, de ő szeptember 20-án távozott. Ideszerződött Kallós József, neki a felesége révén voltak aradi kapcsolatai. (Neje, Károly Aranka aradi származású, az író és publicista Károly Sándor és Károly József testvére.) Kallós 1882-ben született, színészi pályája 1899-ben indult a Vígszínház színiiskolájának elvégzése után, majd a debreceni, pozsonyi, fiumei, kassai színészéveket követően költözött a család Aradra, és az elkövetkezőkben – kisebb megszakításokkal – 18 évig tagja a helyi társulatnak, 1945-ben itt lépett fel utoljára. Tehetséges jellemszínésznek tartották, aki munkájában pontos és fegyelmezett.

Az új tagok közül az elkövetkező időben szintén hosszú ideig, több mint tíz évig töltött be jelentős szerepet a helyi színház életében Inke Rezső (1888–1946)

Darvas Ernő és Gyarmatiné Gömöry Emma

buffó és jellemszínész, aki Solymossy Eleknél tanult, és a marosvásárhelyi, budapesti szerződtetések után jött ide. Szintén kitűnő jellemszínész az újak közül Darvas Ernő (1884–1968), ő 1904-ben végezte az Országos Színészegyesület iskoláját, tehetségét, művészi kvalitásait mutatja, hogy fiatalkorában Pesten a híres Thália szerződtette. Az új bonviván László Andor (1897–1959), aki színészetet Rákosi Szidi színiiskolájában tanult, énekelni pedig a Zeneakadémián[15]. Új még Korbuly Zsuzsa, és néhány tehetséges fiatal: Sipos Zsigmond, Keleti Gizi (Kolozsvárról érkezett), és hivatalosan is tagja lett az együttesnek a 17 éves Zilahy (akkor még Gajdzsinszky) Irén, valamint az előző évadban bemutatkozó Mágory Mici.

Az Aradi Színpad statisztikája szerint a téli és nyári évadban 375 előadást tartottak, ebből az esték 1/3-án játszottak prózát, ennek keretében 50 (!) darabot tartottak műsoron, amelyből 19 volt újdonság, de lényegében a színészek többségének a reprízek szövegét is újra kellett tanulni. Ez emberpróbáló feladat volt, amivel sokan nem tudtak megbirkózni, s ez meg is látszott a produkciók színvonalán. A sajtóban többször esik szó arról, hogy a vezetőség „diszkreditálja" a drámatagozatot (rontja a hitelét), az Aradi Közlöny 1922. március 5-én egyenesen arról ír, hogy a direktor a következő évadtól nem is szerződtet drámai színészeket, s ezzel „megássa a sírját a magyar színészetnek".

A drámatagozat műsorának legnépszerűbb darabja Szenes Béla *A buta ember* című könnyű vígjátéka. Az 1920-as években játszódó történet központi alakja egy mérnök, aki a közvélemény szerint azért buta, mert szemben áll a korszellemmel, egyenes, kemény ember, híve a becsületnek, a tisztességes munkának. Szerelmét (kezdetben az ellenfelét), Editet, a főnökének lányát azonban elszédítették a kor léha elvei, de tulajdonképpen ő is tisztességes, jóérzésű. Aztán a remek párbeszédekből felépített cselekmény során a lány a „buta ember" életfelfogásának követője lesz, majd ahogy egy vígjátékban illik, a darab végén a kettőjük kapcsolatát megrontó intrikus lelepleződése után egymáséi lesznek.

A vígjáték aradi premiere szeptember 26-án volt, a két főszerepet Sipos Zsigmond és Korbuly Zsuzsa játszotta, ez utóbbi ebben a szerepben mutatkozott be az aradiaknak, és alakítása biztató kezdetnek látszott megnyerő külsejével, kellemes hangjával, természetes játékával. A kritikus még Zilahy Irént dicsérte Rózsika szerepében. (Aradi Közlöny, szeptember 27.) A darabot telt házakkal 17-szer játszották.

Ugyancsak sikeres az évad első bemutatója, Molnár Ferenc *A hattyú* című vígjátéka, amely szeptember 7-én került színre először. A Nyugatban Losonczy Zoltán így ír a vígjátékról: „A sikernek a legközepébe talált bele Molnár Ferenc. Pontosan oda, ahova akart, és úgy, ahogyan akarta. Ilyen biztos kézzel darabot írni csak ő tud ma (…). Nem pontosan az élet, mert annál sokkal színesebb színű, olyan, amilyen csak a mese tud lenni. Tehát: mese a hattyúról, aki itt egy hercegkisasszony, Alexandra, ő Albert főherceghez készül feleségül menni, hogy lecsúszott főúri családját a régi státuszba emelje, de közben beleszeret egy egészen hétköznapi „kisemberbe", öccse házitanítójába – de csak egy kaland erejéig. (Nyugat 1921. 2. szám.) „A természettudomány azt tanítja, hogy a hattyú csak egy fenséges kacsa. Ha földre lép, ez ki is derül róla, ezért kell neki a tó tükrén maradni. (…) Vissza a tóra, édesem" – vonja le a tanulságot a mű harmadik felvonásában az egyik szókimondó úri hölgy, Dominika hercegnő. A fővárosi bemutató után ez a vígjáték is elindult a világsiker felé, csak New Yorkban 255 előadást ért meg, 1950-ben film is készült belőle Grace Kellyvel a címszerepben.[16]

Aradon Kardos Andor irányításával két hétig készültek intenzíven erre a bemutatóra, amelyről az Aradi Hírlap így ír: „Az előadást gondosan készítették elő, (...) reméljük, ez a felkészülés nem volt ötletszerű, hanem azt mutatja, a színház felismerte a dráma fontosságát, és ebben az évadban visszaállítja azt a régi jogaiba. A helyi kritikus, Farkas Ferenc azonban magától a darabtól nincs elragadtatva: Molnár ahelyett, hogy az élet komoly gondjaival foglalkozna a világkatasztrófa után, „egy szellemes grimaszt vág a nimbuszában megtépett arisztokrácia felé. (...) A hattyú – a témája, tartalma alapján – nem igazi irodalmi alkotás, ha egy-egy jelenet ki is ragyog. (…) A szerkezete, felépítése azonban avatott szerzőt mutat, ötletes, sziporkázik a szellemességtől, fordulatai meglepőek, a tömegeknek biztos tetszik". (Aradi Hírlap, 1921. szeptember 8.)

Alexandra hercegnőt Aradon a fiatal, kezdő színésznő, Mágory Mici játszotta, alakítása alapján fejlődő tehetségnek látszott, bár nem produkálta mindazt, ami a szerepből kihozható volt – írja Károly József, az Aradi Közlöny kritikusa. Albert főherceget Darvas Ernő formálta meg kitűnően, igazolva ezzel, hogy mennyire tudatos művész. Beatrix hercegnét, a „Hattyú" anyját Csigaházy Etel formálta meg a szerephez illő előkelőséggel. A mű komikus alakját, Simphorosa hercegnőt, Beatrix húgát Gömöry Emma játszotta sok humorral. A házitanító, Ági Miklós szerepét Mészáros Bélára osztották, de ez nem volt szerencsés, mert ez a szerep erősebb egyéniséget kíván, mint amilyen ezé a tehetséges, de még nem kiforrott egyéniségű kezdőé. Kisebb szerepekben feltűnt Keleti Gizi és Gajdzsinszky (Zilahy) Irén, ez utóbbi „tálentumának biztonságát mutatta." Magasan kiemelkedett Szendrey Mihály alakítása mint Jácint atya. Ez a szereplő a műben „humorba bújtatott filozófus, és tulajdonképpen az író eszméit tolmácsolja." Egyszerűen, közvetlenül, mély emberséggel játszott. (Aradi Közlöny, 1921. szeptember 8.)

A darabot a bemutatón (ahogy ez egy évadnyitóhoz illik) zsúfolt ház nézte végig, a vígjáték népszerűségét mutatja, hogy az évadban kilencszer játszották, mindig elfogadható számú néző előtt. Újra zsúfolt házat április elején hozott, amikor Jácint atyát Hegedűs Gyula játszotta. A közönség tüntetésszerű lelkesedéssel fogadta őt, többek között azért is, mert december elején, mikor itt járt, Gritta Ovidiu, a helyi rendőrfőnök két fellépés (*Az Ördög, Tájfun*) után nem engedélyezte a további szereplését, mivel nem érkezett meg az engedélye. Janovics mint a Színészegyesület elnöke a minisztériumig vitte az ügyet, s ennek is köszönhető, hogy ez alkalommal nem volt probléma. Az ügy jelentőségét mutatja, hogy Hegedűs a fellépése engedélyezését az Aradi Közlönyben közölte nyílt levélben, amelyet Szendreynek címzett. (január 24.) A művész áprilisban Jácint atyán kívül 8 szerepet játszott el, többek között *Az Ördög*, a *Zsába*, az *Osztrigás Mici* főszerepeit, műsorán volt egy aradi újdonság is, ez Bakonyi Károly *A sárga kesztyű* című katonadrámája, amelyben Poór Lili is szerepelt. A másik népszerű Molnár-mű az évadban a három egyfelvonásos *Színház* címmel, ezt 1922 februárjában játszottak először Aradon. (Az ősbemutató 1921 decemberében volt a magyar fővárosban.) Az első, az *Előjáték a Lear királyhoz* a kabaré területét súrolja, „de annyi rakoncátlan jókedv, szívből fakadó elmésség, kaján és eszes igazság van benne, hogy a keret, melybe az író elhelyezi, irodalmivá remekül" – vallja róla Kosztolányi a Nyugatban, aki szerint ebben a műben minden jelképes. Főalakja egy nőcsábász színész, aki az őt üldöző, haragos férj elől Lear király bíborpalástjába „bújik", s az erőt árasztó jelmez megmenti őt a tomboló férfi haragjától. (Nyugat 1921. 21. szám)

Az aradi kritikus meglátása alapján a darab azt sugallja, hogy a színész csak a nagy szellemóriások szavaival tudja az ellenfelét legyőzni, de a legnagyobb hős maszkjában is csak egy küszködő kisember, és Darvas Ernő, a szerep

aradi megformálója ilyennek is ábrázolta Bánáti Kálmánt. A férjet, a bosszúért lihegő professzor tudálékos, komikus alakját Kallós József pompásan alakította, de érezhető volt, hogy indiszpozícióval küzd. Érdekes elgondolás, hogy a kritikus szerint a mű legsikerültebb figurája az öreg tűzoltó (megformálója Sipos Zsigmond), aki húsz éve szelíd, derűs nyugalommal szemléli a színészek gyarlóságait és epikuroszi nyugalommal mozog a színpadon, az íróéval az ő világszemlélete azonos.

A második darab, az *Ibolya* Kosztolányi szerint nem annyira sikerült, ebben túlburjánoznak az ötletek. Az aradi bíráló ellenben ezt tartotta a legjobbnak a három közül, mert szerinte ennek van a legigazibb Molnár-atmoszférája, és itt helyben ez is sikerült a legjobban. A goromba színigazgató komiszul emberi vonásait Darvas Ernő tökéletesen ábrázolta, a vidéki kóristalányt Zilahy Irén, a kültelki primadonnát Gömöry Emma vitte színpadra finom humorral. Korbuly Zsuzsa a darabbeli kitartott nőt olyannak mutatta, ahogyan azt „előírják", a zongoratanárnőt Keleti Gizi, a színházi szolga kacagtatóan kedves figuráját Mészáros Béla ábrázolta hitelesen, egészséges humorral.

A három egyfelvonásos közül Kosztolányi a *Marsall*t minősítette a legjobbnak, „amelyben a játék és valóság bújósdija tökéletessé válik. A játékról azt hiszik, hogy játék, és aztán kiderül, hogy valóság úgy, mint Schnitzler *A zöld kakadu* című darabjában, de Molnár helyzetei színházszerűbbek".

A vígjáték témája ugyancsak szerelmi háromszög, az ideálját meglátogató színész, az ifjú feleség és a szerelmi vallomást kihallgató férj konfliktusa. A címadó marsall a férj fegyvergyűjteményének egyik értékes darabja, ezzel sebesíti meg nagyon súlyosan a színészt, aki aztán – mikor rájön, hogy a nő nem szereti igazán –, megjátssza, hogy nincs semmi baja, és emelt fővel távozik. Aradon a színészt Darvas Ernő alakította, a kettős valóság-játék megformálása jól sikerült, de a szerelmi vallomásban nem tudott igazán felmelegedni. A kritikus a gyilkos bárót játszó Sipos Zsigmondot dicséri, aki az Aradon töltött hat hónap alatt „óriásit" fejlődött, Harmath Józsa hiteles báróné volt. A legnagyobb elismerés a rendezőt, Jakabffyt illeti, aki ezúttal egy drámai mű színpadra állításával mutatta meg ízlését, ötletességét. (Eddig csak operetteket rendezett.) Az előadás majdnem éjfélig tartott, a színházat megtöltő közönség elégedetten távozott. (Aradi Hírlap, február 24.)

Néhány új drámát Poór Lili (időnként Janovics Jenővel együtt) hozott először Aradra, a művésznő szinte minden hónapban fellépett itt 3-4 alkalommal. Október 24-én egy igen pikáns témájú „francia" újdonság kerül színre az ő közreműködésével, *A gyémántköszörűs*. A vígjáték egy párizsi „kurtizániskolában" játszódik, a csiszolatlan gyémántok a jövendőbeli örömlányok, az ő nevelőjük Stanislas, a címadó Gyémántköszörűs (megformálója Szendrey Mihály), aki egész tanári kart szervez a lányok kiképzésére, miután az egyik közülük Párizs legünnepeltebb kokottja lesz. A szellemes darabban a fő örömlány, Ginette –

Poór Lili, a fontosabb szerepeket Tibor Lóri, Keleti Gizi, a férfiakat Kallós József, Mészáros Béla alakították. Az előadás nem sikerült a legjobban, a színészek nem voltak kellőképpen felkészülve, akadozott a szereptudás, így az előadás nem pörgött annyira, amennyire kellett volna, ennek ellenére három telt házat hozott. (Aradi Hírlap,1921. október 26.)

Poór Lili(fotó)

November legvégén egy eléggé ismeretlen szerzőpáros, René Wachthausen és Gabriel Rénillard műve, *A negyvenéves asszony* volt az újdonság. A darab két nő, egy idősebb (ő a címadó negyvenéves) és egy fiatalabb (huszonöt éves) küzdelmét mutatja be a mindkettő által szeretett férfiért. Az előadás sikerét a két csodálatos színésznő remek alakítása hozta meg. Poór Lili az idősebb szerepében szép volt, fiatalos, temperamentumos, alakításának legkiemelkedőbb mozzanata, mikor a nézők szemeláttára omlik össze a szakításkor, Harmath Józsa pedig finoman, meggyőzően alakította a vetélytársat. A dráma legközelebb szintén Poór Lilivel a címszerepben január 12-én került volna színre, de ez az előadás elmaradt, ekkor történt Gritta rendőrparancsnok agresszív közbeavatkozása, a színésznő bebörtönzése, és ez a szégyenteljes epizód egyelőre véget vetett a kolozsvári művésznő aradi fellépéseinek.

Az incidens előtt került színre szintén Poór Lilivel a főszerepben január hatodikán Lakatos László *A fakír* című drámája, amelynek témája egy lélektanilag nem igazán indokolt, tragédiával végződő házasságtörés. A nagynevű orvosprofesszor lelövi a fiatal, léha házibarátot, akivel megcsalta őt a felesége, majd, miután a gyilkossággal az asszonyt gyanúsítják, bevallja tettét, és öngyilkos lesz. Az alkotás „nem remekmű – vallja róla a bíráló –, végigtáncol a néző idegein, de új mondanivalója nincs". A darab sikere a két főszereplőnek köszönhető, Darvas Ernőt és Poór Lilit a közönség sokáig ünnepelte. (Kritika január 10-én)

Szintén a kolozsvári színésznő játszotta a főszerepet január 9–10-én Zangwill *Akiket felvet a pénz* című szatírájában, amely „finom tűszúrásokkal" bírálja az extrém angol társadalmat, a nézők azonban nem értették a finom célzásokat.

A színészek sem tudták a szöveget, mert mindössze két próba előzte meg a bemutatót, még Poór Lili sem volt biztos a szerepében, így a közönség nem tudott „felmelegedni" – méltatlankodott az Aradi Közlöny kritikusa január 11-én.

A művésznő újra március végén tér vissza Aradra, akkor két helyi premier főszerepét játszotta el.

Az egyik Szenes Béla *A gazdag lány* című 1921-ben írt bohózata, amely a fiatalon elhunyt újságíró-szerző talán legtöbbet játszott darabja jól megrajzolt figuráival és szellemes párbeszédeivel. Ebben Poór Lili a német nevelőnőből, freilein Marie-ból elbájolóan kedves alakot formált, Darvas Ernő pedig kiválóan rajzolta meg a tanár alakját. Szeghő Lili a címszerepet nagy igyekezettel játszotta, de kevésbé sikeresen. A közönség a színházat zsúfolásig megtöltötte. (Aradi Közlöny, március 24.) Május 6-án ebben a szerepben mutatkozott be a helyieknek Kálmán (Engel) Sári (akit a következő évadtól szerződtettek), meggyőzően játszott, a szöveget szépen, cizelláltan, értelmesen mondta.

A kolozsvári színésznő május 9-én Sheldon *Románc* című színművében lépett fel újra, ez Darvas Ernő rendezésében került színre, a kritika ebben főként a Tomot alakító, kezdő Mészáros Bélát bírálja, aki még nem jutott olyan szintre, hogy ezt a szerepet eljátszhassa. (Aradi Hírlap, május 11.)

A másik márciusi premier Poór Lilivel a főszerepben Bíró Lajos bizonyos fokig freudista tanok hatása alatt írt drámája, az *Álarcok.* Ebben Poór Lili alakította a feleséget, akit a férje halálakor mérgezéssel gyanúsítanak. A helyi kritikus a mű lényeges alapgondolatát így összegzi: „a háborúban mindnyájan álarcot viselünk, a tudatunk alatt olyanokat gondolunk, amelyeket nem merünk megvallani". A darabban unos-untalan „magvas gondolatok", bölcselkedések hangzanak el, s eközben elvész a cselekmény. A színészek jók voltak, Poór Lili, „még sohse látszott ilyen nagynak, alakítása túlnő a kritika méretein." Darvas Ernő elsőrangú mint orvos, meglepetésként hatott Inke Rezső megrázó erejű alakítása a féltékeny, beteg ember, a férj szerepében. Ács Mihály nagy igyekezettel játszotta a vizsgálóbírót, ám ennek megformálása meghaladta erejét. A darab rendezője, Könyves Jenő kiváló munkát végzett. (Aradi Közlöny, március 28.) A drámát zsúfolt házak előtt háromszor adták.

Szintén Könyves Jenő állította színpadra a klasszikus vígjátékot, a *Makrancos hölgye*t, de ez már kevésbé sikerült. A mű egyike a legnehezebben játszható Shakespeare-komédiáknak – állapítja meg a kritikus –, s a sok előadástól kimerült színészgárda nem tudott megbirkózni a feladattal. Ráadásul Katát és Perruchiót a két kezdő, Mágory Mici és Sipos Zsigmond kapta, nekik már a verses szöveg elmondása is problémát jelentett, de Darvas Ernő sem tudta a szövegét. Egyedül Kallós József produkcióján érződött, hogy van gyakorlata a Shakespeare-szerepekben. (Aradi Közlöny, 1922. március 4.)

Más témakör a december végén színre került *Cárevics* című dráma, melynek szerzője a lengyel színész-írónő, a kortárs Gabriella Zapolska. (Ebből a mű-

ből készült később Lehár azonos című, mára nagyobb részt elfelejtett operettje.) A mű az orosz történelmet idézi, központi alakja II. Miklós orosz cár, aki beleszeret a hozzá egyszeri „kalandra" küldött táncosnőbe, és képes volna érte akár a trónról is lemondani, de a nő az észérvekre hallgatva visszalép. A drámát magyar nyelven először a Magyar Színházban adták 1921 májusában, Aradon Szonját a pályája elején járó Keleti Gizire osztották, akinek ez túl nagy „falatnak" bizonyult. (Aradi Közlöny, január 5.) A közönségnek tetszett az előadás, négyszer játszották.

Az első félév jól sikerült felújítása szeptember 13-án a *Becstelenek*, ebben mutatkozott be az aradiaknak Carlo Moretti szerepében Kallós József, a darabot ő is rendezte. Az előadás gördülékeny volt, disszonáns hangok nélkül. A művészről az elismerés legmagasabb fokán ír mind az Aradi Hírlap, mind az Aradi Közlöny. Morettit, ezt a nehéz szerepet itt olyan nagy elődök játszották, mint Gál Gyula és az olasz Zacconi, ennek megformálására csak kivételes tehetségnek szabad vállalkozni, és Kallós tökéletesen megfelelt a szerepnek – írja a Közlönyben ifj. Vass Gusztáv. Kallós Józsefben a társulat elsőrangú drámai színészt nyert – vallja róla az Aradi Hírlapban Farkas Ferenc –, közvetlen eszközökkel „dolgozik", hangja, mimikája a legteljesebb mértékben tudta tolmácsolni az érzelmeket. Hasonlóan teljesítettek a többiek is, Csige Böske vissza tudta adni a viszonyok kényszerítő körülményei között hűtlenséget elkövető asszony lelki tusáját, Sigismundi szerepében Darvas Ernő bizonyságát adta kiváló színészi képességeinek. Faludy a léhűtő após alakját találóan formálta meg, Gajdzsinszky (Zilahy) Irén „ügyes" volt mint szakácsnő, bár kissé elvétette a szerepét. Gömöry Emma Fornasinině tragikus szerepét sok melegséggel ábrázolta. Az előadáshoz méltó keretet adott a közönség, amely megtöltötte a színházat, és úgy viselkedett, mint a régi szép időkben, feszült figyelemmel követte az előadást, ott tapsolt és annyit, amennyit kellett, Kallóst a második felvonás nagyjelenete után például négyszer hívták a függöny elé. (Aradi Hírlap, Aradi Közlöny, szeptember 15.) Az előadás sikerét bizonyítja, hogy néhány nap múlva, 18-án közkívánatra ismételték meg. (Moretti egyébként Kallós máshol sokat játszott, kedvenc szerepe volt.)

Mészáros Béla, a fiatal kezdő – néhány kevésbé sikerült alakítás után – december 22-én *A Faun*ban mutatta meg képességeit. A kritika dicséri, szép munkát végzett, jól eltalálta a főhős groteszk alakját, egyénileg jól alakítottak a többiek is (Harmath Józsa, Follinusné, Selmeczy), de érződött az összjáték hiánya, az előadás „széthullott". (Aradi Hírlap, december 24.)

Március 31-én Inke Rezső a felújított *Hivatalnok urak*ban Róth bácsi eljátszásával ünnepelte 20 éves színészi jubileumát, életszerű alakítást nyújtott, a közönség ünnepelte.

Benkőnét, az együttes komikáját színpadra lépésének 40 éves évfordulója alkalmából május 1-jén a nagyon rég nem játszott *Válás után* című Bisson-víg-

játékban köszöntötték, ebben régi kollegáját megtisztelve fellépett Szendrey Mihály is, de a színészek többsége nem készült fel tisztességesen, nem tudták a szöveget. (Aradi Hírlap, május 3.)

A drámatagozaton „vendégjárás" kevesebb volt, mint az előző évadban, Hegedűs Gyulán és Poór Lilin kívül a Vígszínházból Fenyvesi Emil és a Nemzetiből Ódry Árpád tisztelte meg fellépéseivel az aradiakat. Fenyvesi május 12-én kezdte meg szereplését, többek között *A tanítónő,* a *Trilby,* a *Timár Liza* főszerepét játszotta el, és az ő közreműködésével került színre itt először Jakabffy rendezésében Földes Imre furcsa színműve, *A bálvány*. Műfaja a helyi kritikus gúnyos meghatározása alapján „néprajzi dráma tódításokkal", mert olyan történelmi és földrajzi képtelenségek vannak benne, mintha Háry János unokája mesélte volna. (A fővárosi értékelésben az egzotikus mesével a szerző a világháború traumáját akarta feloldani.) A történet az első világháború idején Kínában játszódik Taotáj alkirály uralkodása alatt. Ide kerül egy Szibériából szökött magyar főhadnagy, akit az idős uralkodó utódnemzés céljából a fiatal felesége ágyába kerget. A királyi utód megszületik, mindenki boldog, de a délceg magyar egy év múlva visszajön, és elviszi a gyermekét a mandulaszemű asszonnyal együtt Magyarországra. A színészek tudásuk legjavát adták, elsősorban Fenyvesi, aki Taotáj emberi vonásait hitelesen ábrázolta főként az utolsó felvonásban, a törékeny, gyengédlelkű kínai asszonyt Harmath Józsa mély emberséggel, Sipos Zsigmond a magyar hadifoglyot „édeskésen" formálta meg, jó volt Kallós mint mandarin, és Zilahy Irén mint kis kínai cseléd. (Aradi Hírlap, 1922. május 16.).

Ódry május 22-től jött Aradra, többek között *A három testőr*ben, a *Lyon Lea*ban és *A kaméliás hölgy*ben lépett fel, néhány alkalommal Huzella Irén nagyváradi „szende" volt a partnere. A helyi kritika elsősorban Ódry Árpádot „magasztalja."

Az évad folyamán műsoron tartottak néhány népszínművet, ezeket rendszerint a délutáni előadásokon játszották (*A piros bugyelláris, Az ördög mátkája, A falu rossza).* Ez utóbbiban Faludy Károlynak és Várady Margitnak tapsolt sokat a közönség.

Operát 43 estén játszottak, 15 művet tartottak műsoron, ezekben Várady Margit, Ocskay Mihály, Szeghő Lili, Ladiszlay József, Szabó Gyula és a direktor, Róna Dezső jeleskedett, illetve állandó vendégként Bing János, Kertész Vilmos és a helyi származású fiatal énekesnő, Tyron Silva.

Ez utóbbi szeptember 20-án a *Bohémek*ben mutatkozott be, megnyerő külsejével, szép szopránjával megállta a helyét, bár játékán látszott, hogy kezdő, Kertész Vilmos – Rodolfo, Róna Dezső – Marcel, Horváth Mici – Musette, Colin – Ladiszlay. Az Aradi Hírlap az elismerés magas fokán ír az előadásról. (Aradi Hírlap, szeptember 23-án) Hasonló értékelést kap – többek között – a *Parasztbecsület,* a *Bajazzók* szintén Kertésszel, Rónával, Ladiszlayval és Tyron Silvával, aki nem volt ugyan tökéletes a két nehéz szerepben (Santuzza, Nedda), de gyönyö-

Aca de Barbu

rűen énekelt. Játszották még többek között a népszerű Verdi-operákat (*A trubadúr, Traviata, Rigolettó)*, a héber operát, a *Szulamit*ot, a néhány éve felújított *Zsidónő*t, *A sevillai borbély*t, és a ritkaságnak számító *Bibliás ember*t.

Kimagasló alakítást nyújtottak a vendégszereplők, köztük Aca de Barbu (1893–1958), a külföldön is népszerű román szoprán, aki ebben az időben már a kolozsvári opera énekese. (Később 1946 és 1956 között a temesvári opera igazgatónője volt.) Márciusban a művésznő Aradon elénekelte az operairodalom nagy szerepeit, a Csocsoszánt, a Toscát, de hallhatták a helyiek a klasszikus operettekben is, például *A cigánybáró*ban Szaffi szerepében. Őt így jellemzi a kritika: szopránja nagy terjedelmű, nagyfokú iskolázottsággal és zenei intelligenciával énekel.

Néhány este a kolozsvári opera másik kiválóságát, Traian Grozăvescut hallhatták a helyiek. A fiatal tenor (1895–1927) Lugoson született, a jogi egyetemet Budapesten végezte, és közben énekelni tanult. 1919-ben kezdett énekelni hivatásszerűen Kolozsváron, 1923-tól a bécsi opera első tenorja lett, s közben nagy sikerrel vendégszerepelt Európa elsőrendű operaházaiban. A felfelé ívelő életpálya tragikusan ért végett, 1927-ben a felesége féltékenységből egy pisztolylövéssel megölte.[17] Az aradiak 1922-ben a *Tosca, Bohémek, Pillangókisasszony* tenorszerepeit hallhatták az ő előadásában. Grozăvescu a legjobb Cavaradossi Romániában – írta róla a kritika a március végi *Tosca* után, amely egyike volt a legjobbaknak, Aca de Barbu is remek volt a címszerepben. Kár, hogy elrontotta a jó összhatást a pásztordalt éneklő szubrett függöny mögötti szánalmas vergődése a III. felvonás előjátékában – jegyzi meg a cikkíró az írás végén. (Aradi Hírlap, március 23.) Július 25-én az elsőrendű kolozsvári tenor a *Faust* címszerepét énekelte remek partnerekkel: Valentin – a kiváló román bariton, Nicolescu Laurean, Margit –Tyron Silva, Mefisztó – a helyi Róna Dezső.

A *Parasztbecsület*tel, illetve Csányi Mátyás ez alkalomra írt *Könyvtáros* című daljátékával ünnepelte 50 éves színészi jubileumát február 13-án Szabó Gyu-

la, a társulat könyvtárosa és legöregebb kardalosa. Az idős művészt a város egyik vezető személyisége, dr. Nedelcu Nicolae, valamint Zima Tibor újságíró, kamarai főtitkár köszöntötte, Róna Dezső az akkoriban szokásos, selyemre nyomtatott, díszes színlapot, Jakabffy Dezső főrendező pénzjutalmat adott át neki. A távol lévő Szendrey Mihály levélben továbbította önmaga és az Erdélyi és Bánáti, valamint a Budapesti Színészegyesület jókívánságait. (Aradi Közlöny, 1922. február 15.)

Az operakedvelők számára felejthetetlenül nagy élményt jelentett a nyári szezon idején, júniusban a budapesti Királyi Operaház tagjainak vendégjátéka. A fővárosiak június 19-től kezdődően 10 este léptek fel itt. (A hat alkalomra tervezett programot a nagy érdeklődésre való tekintettel meghosszabbították.) Az operaház olyan kiválóságai jöttek Aradra, mint Medek Anna, dr. Székelyhidy Ferenc, Kálmán Oszkár, a fiatal Palló Imre, Somló József, Basilides Mária vagy Ida Berg a bukaresti operától, aki a következő évadtól Pestre szerződött. A helyi szimfonikusokkal kiegészített (de még így is kis létszámú) aradi zenekart „tüneményesen"a fővárosi Opera igazgatója, Raul Mader vezényelte, az előadásokon közreműködtek az aradi énekesek, illetve az aradi személyzet és kórus. A produkciókról az elismerés legfelsőbb fokán írt a kritika. (Mindössze egyetlen pesti énekes, Reyner Kató kapott kisebb mértékű kritikát, „kicsit szürke volt" a *Bohémek*ben mint Musette.) Műsorukon szerepelt a *Pillangókisasszony*: Mimi – Medek Anna (tüneményes hang, tökéletes játék), Pinkerton – dr. Székelyhidy Ferenc, *Carmen:* címszerep – Basilides Mária (csodálatos, meleg hang, érzéki játék), Don José – Somló József, Escamillo – Palló Imre (elegáns, nagydimenziójú, telt tónusú hangja teljes pompájában). *Tosca*: címszerep – Medek Anna, Scarpia – Palló Imre (nem volt sátáni, hanem előkelő, erőteljes); *Bohémek:* Mimi – Ida Berg**,** Marcel – Róna Dezső, Colin – Kálmán Oszkár, Musette – Reyner Kató. *Rigolettó*: címszerep – Palló Imre, Gilda – Ida Berg. *Faust***:** címszerep – Székelyhidy (csodálatos tenor), Mefisztó egyszer Palló Imre, másodszor Kálmán Oszkár. *Álarcosbál:* Amelia – Medek Anna, Riccardo – Székelyhidy, Ulrika – Basilides Mária. *A trubadúr***:** Leonora – Medek Anna, Luna – Palló Imre, majd a hosszabbításban láthatták *Mignon*t is, a címszerepben Basilides Máriával.

Július végén kolozsvári énekesek jöttek, július 24-én *A zsidónő*ben Ruvinszky Rafael (Eleazár) és a helyi származású basszus, Rácz Imre (Brogni bíboros) felléptével. A kritika különösen ez utóbbit dicséri: színes, érces hangja különösen nagy terjedelmű, énektechnikája fejlett, játéka drámai. A kórus teljesítménye azonban kritikán aluli volt, a színpadon időnként kaotikus zűrzavar uralkodott. (Aradi Közlöny, július 26.), Ruvinszky ugyancsak júliusban még a *Traviata* tenorszerepét is elénekelte.

A műsor tetemes részét (207 estén) az operettek tették ki, ezek legtöbbjét ötletesen, színvonalasan Jakabffy Dezső rendezte. Munkájának legfőbb értékeit

a felújított *Koldusdiák*ról írt kritika foglalja össze október 16-án az Aradi Hírlapban: a színpadra állítás reindhardti[18] szellemű, színpadképe hatásos, mindenre kiterjedő, aprólékos, a kosztümök korhűek. Az előadás folyamán a színészek összjátékra törekedtek. *A koldusdiák* esetében az ő újítása, hogy a szereplők a nézőtérről jönnek fel a színpadra, a páholyok előtt a megszokott fehér helyett színes lámpák adták a fényt, a súgólyuk piros plüssel letakarva, erre helyez el egy zöld fenyőgallyat az új naiva, Keleti Gizi, miután elmondta Szávay Gyula prológját a reinhardti rendezés elveiről. A legjobban sikerült a krakkói vásár színpadképe, amely színes, mozgalmas volt, korhű jelmezekben több mint százan mozogtak a színpadon. A zenekart nagy hozzáértéssel Csányi Mátyás vezényelte, a főszerepeket Horváth Mici, Halmos Mici, Szeghő Lili táncolta-énekelte, a bonviván a fiatal, jó hangú, tehetséges László Andor, mellette Inke Rezső, az új buffó pazar humorával káprázta el a nézőket. (Inke a *Cigányprímás* címszerepében mutatkozott be szeptember 10-én, kiváló énekhangjával, jó humorú, túlzásoktól mentes játékával elsőrendű színész benyomását keltette.)

Az operettrepertoár java részét az előző évad sikerdarabjai (*A hermelines nő, Ezüst sirály*) és a reprízek, *A bolond*, *Sztambul rózsája*, *Corneville-i harangok, Lotti ezredesei, Szibill* stb. tették ki. A kritikus ez utóbbit emeli ki, szerinte ezt remek előadásban, kiváló rendezésben játszották, amit eddig kihagytak a partitúrából, az mind visszakerült.

Az év végi statisztika 17 újdonságot tart számon. Az első sikeres új mű szeptember 14-én az *Offenbach* című operett, amely Nádor Mihály összeállításában a francia nagymester életéből mutat be epizódokat a legismertebb Offenbach-dallamokkal fűszerezve. A darab Jakabffy rendezésében reprezentatív, látványos díszletekkel került színre, az első felvonás szőlőhegyét, virágoskertjét Jánossy Károly helyi kertész rendezte be, a zenekart Gellért Pál vezényelte. A címszerep „hatalmas feladatát" Inke Rezső remekül oldotta meg, kitűnt még Halmos Mici, Horváth Mici, a fiatal Gajdzsinszky (Zilahy) Irén. Az egész előadáson látszott a színészek felkészültsége, szorgalma, lelkesedése, Róna igazgató annyira elégedett volt a produkcióval, hogy a bemutató után elismerő levélben méltatta a színészek teljesítményét. (Aradi Hírlap, előzetes, szeptember 13., kritika, szeptember 16.) A darabot 13-szor játszották.

A nyári szezonban 1922. június 14-én a híres pesti primadonna, Péchy Erzsi közreműködésével került színre ugyancsak szép sikerrel Nádor Mihály másik operettje, a *Babavásár*, melynek librettóját a kis ideig Aradon is dolgozó Kardos Andor írta. Ez a szöveg modern, nem ragaszkodik a hagyományokhoz, és igyekszik kielégíteni a közönség igényeit, a meghatódást és nevetést kiváltó jelenetek ötletesen váltják egymást. A történetben Gitta, az operettprimadonna 17 év után találkozik egykori férjével, Richard gróffal, aki annak idején háromnapi együttlét után hagyta el őt. A véletlen találkozás épp akkor történik, mikor Gitta bakfisruhában van, mivel egy fiatal lány szerepét játssza, így kiadja magát a sa-

ját lányának, a darabban pedig hol önmaga, hol a fiatal lány. Nádor zenéje, bár nem egészen eredeti, de fülbemászó, finom, graciózus. A főszerepet Péchy Erzsi jó mozgással, szép hanggal, sok mókával formálta meg, személyéhez illett a kettős alakítás. Az idős gróf pompás szerepét Inke Rezső alakította sok humorral. Az összjáték kiváló volt, a rendező Jakabffy, valamint a karmester Csányi kiváló munkát végzett. (Aradi Hírlap, előzetes, június 13., kritika, június 15.)

Ugyancsak zajos sikert arat a szeptember 30-án a *Szerencse tánc* című Robert Stolz-újdonság, amely az évad folyamán 18 alkalommal került színre. A helyiek értékelése alapján a darab érdekessége, hogy nincsenek meg benne a szokványos szerepkörök, például a bonviván egy borbélylegény, akit grófnak hisznek, mert viseli a monoklit, amelyet egy előkelő mulatóban talált. A mókás bonyodalmak során lelepleződik ugyan, de a végén megkapja feleségül a kalapgyáros lányát, aki a női főszereplő, de ez sem igazi primadonna szerep. Zenéjében vannak ugyan „ismerős dallamok", de hangszerelése ötletes, ritmusa változatos, benne a megszokott valcer helyét a korszak új tánca, a foxtrott foglalja el.

Az aradi előadás rendezője, Jakabffy most is bebizonyította kiváló képességeit, rendezése átgondolt, a színpad ízléses, illúziókeltő, a színészek mindent kihoztak a szerepből. Az előadás középpontjában Inke Rezső, az álgrófi inassá előléptetett páholynyitogató állott, a jól megírt szerepet közvetlenül, jóízű, túlzásba sohasem vitt humorral vitte teljes diadalra. Selmeczy Mihály eredeti figurát kreált az öreg, kikapós kalapgyárosból, noha ez a kissé passzív alak nem igazán való az ő agresszív egyéniségéhez. Az álgrófból Sebestyén Jenő kedvesen bohém figurát formált. A kalapgyáros lányát, Lizit Szeghő Lili közvetlenséggel, impulzívan alakította, az előadás fénypontja kettőjük foxtrottja volt. Nem felelt meg az igényeknek Tibor Lóri a komikus szerepkörben. (Aradi Hírlap, előzetes, október 2., kritika, október 4.)

Ettől messzire elmaradt a másik Stolz-mű, a *Kis grizett* aradi bemutatója, melyben a szedett-vedett díszletek valósággal elriasztották a nézőket a színháztól, például a II. felvonásban a márki szobájának kiabáló, „fürdőszoba színei", a zsibvásárba illő szobaberendezés, a színészek pedig a rendező beállítása ellenére a saját fejük után játszottak. (Aradi Hírlap, 1922. május 3.) Ezzel együtt elfogadható sikere volt, öt alkalommal játszották zsúfolt nézőtér előtt.

A világhírű szerzők újabb alkotásai sem hiányoztak az operettrepertoárból. 1921. október 27-én mutatták be Lehár világháború utáni első operettjét, a *Kék mazúr*t, amely szintén szép számú előadást ért meg, 16-szor adták. Kálmán Imre új zenés műve, a *Hollandi menyecske* május végén jutott el Aradra, ez a szezonban hatszor került színre. (Pesten sem volt túl nagy sikere.) Az új Oscar Straus-mű, a *Búcsúkeringő* 12 telt házas előadást hozott.

Színvonalasnak minősíti az Aradi Hírlap az új, látványos, amerikai operett, *A tündérek cselédje* (zene Harry Thierney) februári színpadra állítását, ebben minden szereplő tudása legjavát adta, Horváth Mici szépen énekelt, kiváló

volt a három komika, Tibor Lóri, Benkőné, Gömöry Emma. (A szezon végéig 7-szer játszották.). Érdekes témájú a szerb Petar Stojanovic *A reichstadti herceg* című operettje, amely *A sasfiók* című drámához hasonlóan Napóleon császár fiáról szól. A mű viszonylag sikeres Aradon, kilenc alkalommal játszották.

A nyári szezon egyik pikáns újdonsága a *Fifi* című operett (zene-szöveg Schwimmer), amelyben – a kritikus szerint – szinte pőrére vetkőzött színésznők énekeltek, táncoltak a színpadon, a jó ízlés szélső határán mozgó vetkőzési jelenetet a színésznők, Halmos Mici, Szeghő Lili sokat gyakorolták. (A nézőközönség bizonyos rétegeire jellemzően a bemutató után következő előadáson, a pesti Belvárosi Színház színvonalas vendégszereplésének idején az előadás szünetében a közönség néhány férfitagja még mindig azon vitatkozott, hogy volt-e trikó Szeghő Lilin a *Fifi* bemutatásakor vagy sem.) A kritikus szerint a darab mind zeneileg, mind a szöveg szempontjából értéktelen, pikantériája ízléstelen. „Érhető, hogy a megélhetés miatt a színház néha enged a nívóból, de odáig, mint a *Fifi* nem volna szabad süllyednie." (Aradi Hírlap, július 2.) Valamivel színvonalasabb volt a *Beoltott Adolár* című Kollo-operett, amelynek „finom pikantériáját, szellemes szójátékait" a szereplőgárda (Sebestyén Jenő, László Andor, Szeghő Lili, Gömöry Emma, Bizza Ilonka) remekül érzékeltette. (Kritika július 29-én)

A Színkörben a nyári idény – amely úgy következett a téli után, hogy közben még egy nap szünetet sem tartottak –, rendkívül gazdag volt vendégszereplésekben.

A Királyi Operaház vendégművészeinek 10 napos fellépése előtt június elején a pesti operettsztár, Péchy Erzsi jött hét estére, klasszikusnak számító operettek kerültek színre, a *Három a kislány,* a *Lili bárónő,* a *Hollandi menyecske,* a *Szép Heléna*. Ez utóbbit a Karinthy-féle átírásban játszották (feltehetően a pesti művésznő miatt) tele tipikusan pesti kiszólásokkal, így az operett a kritikus szerint veszített a bájából, de a színházat zsúfolásig megtöltő közönség tapsviharral fogadta. (Aradi Hírlap, június 1.) A *Lili bárónő* rendezése sem tetszett a kritikusnak, szerinte a színpadképet kabarészerű díszletek alkották, egymáshoz nem illő színekkel, a fények sem voltak megfelelőek, Péchy kénytelen volt „dirigálni" a világítást. Hasonlóan sikerületlen a *Gésák* rendezése, a hatást csak rontották a jelenetek közötti hosszú szünetek. Operettekben a nyár folyamán még Madarász Margit lépett fel Marosvásárhelyről, majd a helyi származású H. Fekete Aranka, valamint Balogh Böske nagyváradi primadonna.

Július 4-től kezdődött a budapesti Belvárosi Színház négy napra tervezett vendégjátéka Mészáros Gizivel, Németh Juliskával, Titkos Ilonával, Petheő Attilával, Harsányi Rezsővel, Bakó Elemérrel a főbb szerepekben. A helyiek felfokozott érdeklődéssel várták a rangos vendégeket, de a művészek önhibájukon kívül csak két este léptek fel, mert a bukaresti kultuszminisztérium ellentmondó rendeletei következtében a játszási engedélyük nem érkezett meg. A helyi

polgármester, Robu Ioan megígérte ugyan, hogy minden megtehetőt megtesz, de engedély híján a többi előadás elmaradt. Távozásukról az aradi Közlöny július 18-i száma adott hírt, közölték a minisztérium tájékoztatását is: a letiltás retorzió volt azokra a rendszabályokra, amelyeket a magyar állam alkalmazott a román politikai foglyok ellen.

A előadássorozat megkezdése előtt a színház igazgatója, Bárdos Artúr mondott bevezetőt. Az első bemutatásra kerülő mű a modern francia drámairodalom egyik divatos alkotása, Jean Sarment *Árnyhalász*a, ezt mindkét aradi lap „a francia dráma betetőzésének" minősíti. A mű cselekménye valóságos és szimbolikus események között „lavírozik", főhősét szerelme elvesztése különös elmebetegségbe, mániákus halászatba sodorja. Jeant, az árnyhalászt Baló Elemér játszotta csodálatos átéléssel, a fiatal színművésznek ez az egyik legjobb szerepe, Nellyt Titkos Ilona formálta meg remekül. Az aradiak közül Gömöry Emma és Sipos Zsigmond vett részt a produkcióban, igyekeztek lépést tartani a pestiekkel. Az előadásnak rég nem látott sikere volt. (Aradi Közlöny, július 6.)

A másik bemutatott alkotás magyar szerző műve, Egyed László *Rouge et noire* című vígjátéka. A darab nem újszerű hatásokkal dolgozik – írja róla az Aradi Közlöny kritikusa, témája az asszonyi józanság és hűség. A cikkíró Petheő Attila játékát emeli ki a férj hármas szerepében, valamint a helyi Tompos Ella epizódalakítását.

A vendégszereplések azonban a sok telt házas előadás ellenére sem billentették helyre a színház gazdasági egyenlegét. Ördögi kör ez a színház számára: a közönség akkor tölti meg a színházat, ha neves vendégek szerepelnek, ezek fellépéseiért azonban annyit kell fizetni (egy-egy rangos művész 4-5000 lejt is elkér egy-egy fellépésért), hogy ez elviszi a tele nézőtér plusz bevételét.

A színházi előadások mellett a nyár még bővelkedett jelentős eseményben. Július 9-én volt a városban működő kétéves színészképző vizsgaelőadása, a növendékek két műből mutattak be részleteket, Suppé *Kakasosdi úr kalandja* című operettjének első felvonását, valamint a *Gyurkovics lányok* című Herczeg Ferenc-vígjáték második felvonását játszották el. Az Aradi Közlöny szerint az előadás jól sikerült, tanáraik, Benkőné Poldi, Gellért Pál, dr. Deutsch Izsó, Kallós József eredményes munkát végeztek. (Arad és Vidéke, július 11.)

Fontos, anyagi hasznot hozó rendezvény volt a színészek Maros-parti parkünnepélye július 16-án, amelynek bevétele 70 000 lej volt. (Aradi Közlöny, július 18.) Ugyancsak jelentős, pénzt hozó, érdekes produkció július 30-án az AMTE pályán tartott szabadtéri (vacsorával egybekötött) színházi előadás, a *Lumpácius Vagabondus* (A három jómadár).

A nyár egész Erdély magyarságát megmozgató eseménye július 31-én, a költő halálának napján tartott segesvári Petőfi-ünnepség, amelyen a hatóság megengedte a nemzeti színek használatát. (Az 1922-es és -23-as évben Petőfi születésének centenáriumát ünnepelték a magyarlakta területeken.) A megem-

lékezésen több mint négyezer résztvevő, köztük a színházak, a különböző egyházak, egyesületek képviselői, a települések népviseletbe öltözött küldöttségei ünnepélyes keretek között „idézték Petőfi szellemét". (Aradi Közlöny, 1922. augusztus 1.)

A szezon utolsó előadásain búcsúztak az együttestől megváló színészek. László Andor, a remek operettbonviván Pestre ment vissza a Király Színházhoz, ahova eddigi szerződése kötötte. A kritikus szerint ő vitte sikerre az operettszínpad újdonságait, többek között a *Kék mazúr*t, a *Búcsúkeringő*t, *A tündérek cselédjé*t, *A kis kadét*ot. (Távozásához hozzájárult az is, hogy „áthidalhatatlan ellentétek" alakultak ki közte és a vezetőség között.) Eltávozott még Szeghő Lili, illetve „zajtalanul ment el" nyugdíjba Benkőné Poldi, a Szendrey-rezsim utolsó tagja a színháznál, aki közel két évtizedig volt a teátrum népszerű komikája, kötelességtudó, vérbeli művészasszony. (Aradi Közlöny, július 26.) Hivatalosan *A nagymama* című Csiky-vígjátékban búcsúztatták 1922. szeptember 25-én. Harmath Józsa is kilépett az együttesből, megélhetési gondok miatt civil foglalkozást választott magának.

Az összevont téli–nyári idény augusztus 6-án *A gyimesi vadvirág* című népszínművel zárult, az előadás utáni kritika Baricsot, Győzőt, Várady Margitot dicséri. (A művésznő bebizonyította, hogy a népszínművekben pont olyan jó, mint az operákban.) Az Aradi Közlöny augusztus 8-i száma arról tájékoztat, hogy háromheti pihenés után a társulat 4 hétre Lugosra távozik a szokásos turnéra, majd szeptember 20-án térnek vissza Aradra, az együttes a következő 1922/23-as évadra a 25/582 rendelet értelmében az Arad–Temesvár–Lugos körzetre kapott játszási engedélyt. Augusztusban véget ért az 1921/22-es, 11 hónapig tartó évad, a több mint 300 előadás sem oldotta meg az állami és minden egyéb támogatás nélkül maradt, önellátásra kényszerített, ráadásul különböző adókkal sújtott színház anyagi gondjait.

Az Aradi Közlöny már 1922. január 3-án foglalkozik a zsákutcával, amibe a színház került. Az aradi színészet válsága elérkezett a 24-ik órához – riogatja a közvéleményt az újság vezércikke –, s ez nemcsak a színház vagy az igazgató hibája. Az elmúlt négy hónap is igazolta, hogy kizárólag a súlyos anyagi viszonyok idézték elő a válságot, mert az előző időszak sem művészileg, sem a bevétel szempontjából nem hagyott kívánnivalót maga után, a színház jól ment, a közönség meg volt elégedve, de a kiadások jóval felülmúlják a közönség áldozatkészségéből nyerhető bevételt. A jövedelem egynegyede adóra megy, a többit felemésztik a fűtés, a világítás, a műszaki személyzet fenntartására fordított összegek, a maradék pedig nem elég 120 ember eltartására.

A viszonylag jó nevű színészek közül is sokan kényszerültek arra, hogy más területen próbáljanak boldogulni. Az állás nélküli színészek sorsáról számol be Fekete Tivadar cikke 1922. október 6-án. Az Erdélyi és Bánáti Színészegyesület azt ígérte, hogy a szerződés nélkül maradt színészeket a működő társulatok között

szétosztja – írja a tárca –, de ezek lehetőségei igen korlátozottak, így a gazdasági problémák a színészeket a civil pályák felé viszik. A naivák és drámai hősnők, az operettcsillagok és hőstenorok, a Cyranok és Hamletek hétköznapi munkákat vállalnak a megélhetésért. Ungváry Miklós egykori aradi színész, majd sepsiszentgyörgyi színigazgató 1922 nyarán paradicsomot fuvaroz, Pálóczy Pál Pécskán vendéglős, Csige Böske, a kitűnő drámai színésznő kosztosoknak főz, H. Harmath Józsa, Arad ünnepelt naivája fehérnemű varrodát nyitott, Huszár Károly, az egykori bonviván kis fizetésű bankhivatalnok, Gyarmati Géza fajkutyákat tenyészt, L. Kiss Mariska varrni tanul. „Ez az egész sors dobálta, furcsa és tehetséges társaság, amelynek tagjai a kulisszák úgynevezett festett világából a hétköznapok szürke és kopott díszletei közé kerültek, szomorú demonstrálása a megváltozott és sarkaiból kifordított időnek" – zárja írását a cikkíró.

Nincs egyetértés Róna és Szendrey között sem, a régi direktor december végén már azt nyilatkozza, hogy távozik Aradról, pedig amióta 1921 tavaszán visszajött, jelentősen emelkedett a színház művészi szintje. Tervei között szerepel, hogy hangversenyeket szervez Erdély területén. (Aradi Közlöny, 1921. december 30–31.) Végül sikerült megegyezniük, így Szendrey a következő évadtól megmarad művezetőnek, a színházi titkár Kallós József lett. Az 1922/23-as évadra a társulati névsor ismét változott, ennek eredményeként a drámatagozat egészen jó színészekkel bővült. (Az Aradi Közlöny 1922. november 21-én közölt tájékoztatása szerint Róna saját társulatába „olvasztotta" Szabó Pál temesvári együttesének néhány tagját, a színészek itt is, ott is játszottak.) A társulat tagja lett az alig 19 éves Tőkés Anni (1903–1966), a Nemzeti későbbi kiemelkedő színésznője, aki a kolozsvári színiiskola elvégzése és Temesvár után itt folytatta színészi pályáját, a szezon végén innen szerződtette Bárdos Artúr Pestre a Renessaince Színházhoz, miután lejöttek Aradra megnézni, mit tud a fiatal tehetséges színésznő.

Tőkés Anna

Galetta Ferenc

Ideszerződött Szántó Jenő (1889–1944) jellemszínész, rendező, aki az első világháború befejezése után jött át Erdélybe, és szeptember végén már rendezett Aradon. 1925-ben ment vissza Magyarországra, 1944-ben ő is egyike lett a fasizmus színészáldozatainak. Janovics Jenő így jellemezte: „a legképzettebb és legérdemesebb magyar színészek egyike, kiváló rendező és nagyon jó színész."

Ettől az évadtól kezdett Aradon játszani Jávor Alfréd (1891–1977), ő a továbbiakban igen jelentős szerepet töltött be a város színházi életében. Jávor a színiakadémiát Budapesten végezte, erdélyi pályafutását Szabó Pál társulatánál kezdte Marosvásárhelyen, majd Temesváron játszott, innen jött Aradra.[19] A helyi születésű Kelemen Sári (1895–?) is ettől az évadtól szerződött szülővárosába. (A színésznő Engel családnéven Aradon lépett először színpadra 1916 márciusában *A tanítónőben*.) Visszajött Selmeczy Mihály, Győző Alfréd, Földes Mihály, Harmath Jolán, újra játszott Csige Böske, és maradtak a többiek is: Darvas Ernő, Inke Rezső, ez utóbbi továbbra is mind a zenés, mind a próza művekben egyaránt kiválóan szerepelt.

Az operett-tagozat Galetta Ferenccel bővült, valamint Balogh Böskével, az Erdély-szerte népszerű táncos szubretttel, aki az előző évadban mutatkozott be az aradi közönségnek. Csupa tűz, csupa színpadi készség – írta róla a kritika. A népszerű erdélyi táncoskomikus, Bányász István januártól jött Kolozsvárról Sebestyén Jenő helyére, aki december végén távozott, miután megsértette Gellért Pál karmestert. A színésznek Odry Zoltánnal is volt konfliktusa, az ügy a bíróság elé került. Az évad folyamán a színház működését sok háttér-probléma zavarta, ezek egyike a színi kerület ügye. A megkapott körzetből Temesvárra nem mehettek, mert azt közben Bukarestben kiosztották Szabó Pál társulatának is. Vele végül Róna egyezséget kötött olyanformán, hogy hagyja őket ott szerepelni március 15-ig, s Rónáék csak utána mennek át Temesvárra, de végül a társulat márciusban is Aradon maradt. Lugosra eljutottak ugyan, de ez a

kiszállás ráfizetés volt a színháznak, mert nem volt közönség, a színészeknek pedig olyan kevés kiszállási díj jutott, hogy abból sem a szállást, sem az utazási költségeket nem tudták fizetni, hasonlóan végződött a háromhetes dévai turné is. (Ezekre a fellépésekre csak az együttes egy része ment, a többiek ezalatt itthon szerepeltek.) A kicsi gázsi okán január elején Novák Irén és Harmath Mary elszerződött Temesvárra. Egy ideig a zenekar is sztrájkolt, mivel nem kapták meg a kért fizetésemelést. Néhány előadást úgy játszottak, hogy Csányi Mátyás karmester zongorán kísérte az előadást.

Szeptember 5-én bejelentették a 30%-os jegyáremelést, majd február 17-én egy újabb drágításról tájékoztat az Aradi Hírlap, amely szerint ez jogos lenne az infláció és az intézmény gazdasági problémái miatt. A direktor az áremelésből származó bevétellel próbálta volna az egyre növekedő kiadásokat (állami adó, jegypótdíj, egyéb illetékek) fedezni. De a színház nem jól produkál, egyre nagyobb a fegyelmezetlenség, a felkészületlenség, Róna emberi magatartása, személyes botrányai is hozzájárulnak ahhoz, hogy az aradiak nem járnak színházba. A sajtó gyakran ad „vészjelzéseket", ez a távolmaradás a színház létét veszélyezteti. (Aradi Hírlap, február 17.) A teátrum műsora ezzel együtt változatos, sok az érdekes újdonság, és a jó színészgárdának köszönhetően néhány színielőadás igazán színvonalas.

A szezon szeptember 7-én kezdődött egy újdonsággal, Vincze Zsigmond és Kulinyi Ernő *A hamburgi menyasszony* című operettjével, amely az előző évadban Magyarországon hatalmas siker volt – köszönhetően a benne elhangzó Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország kezdetű dalnak, amely később a Nagy-Magyarország visszaállítását követelők himnusza lett. (Az anyaországi rendezés elő is segítette ezt a hatást, a dal elhangzásakor a színpadon a történelmi Magyarország térképe volt látható kivilágítva, fölötte a koronás címer, a térkép két oldalán népviseletbe öltözött alakokkal.) Magában a szövegben azonban nem volt semmi irredentizmus, így Erdélyben is játszották, a mese az operettekre jellemzően egy szerelemről szól, a történet végén a magyar főhős „hamburgi menyasszonyával" vissza akar térni a hazájába.

Aradon ebben mutatkozott be az új bonviván, Galetta Ferenc, és az új táncos szubrett, Balogh Böske (most már a társulat tagjaként), a közönség még Tőkés Annit, Madarász Margitot, valamint a régiek közül Inke Rezsőt, Selmeczy Mihályt láthatta a darabban. Az operett Jakabffy rendezésében itt is nagy siker, egész héten ez van műsoron, a szezon végéig 12-szer játszották.

Az évad folyamán feltehetően Szendrey „jelenlétének" köszönhetően Róna előző évadaihoz képest nagyobb teret kapnak a „beszélő darabok." Színre került néhány olyan mű, amelynek megjelenése a repertoárban európai szinten is ritkaságszámba ment, ilyen az *Új gettó* című dráma. Szerzője a cionizmus atyjának számító, pesti születésű Herzl Tivadar (1860–1905).[20] Ebben a műben jelenik meg az a gondolat, amely később munkásságának egyik mozgatója lesz: a zsi-

dóságnak saját erejéből kell kiszabadulnia az Új Gettóból, amelybe nemcsak a társadalmi előítéletek miatt került, hanem saját hibái és mulasztásai okából is. Azt fejtegeti a darabban, hogy az asszimiláció és az áttérés a kereszténységre nem jelentenek valódi megoldást, de a köztük és keresztények közötti ellentét feloldható kölcsönös tisztelet és tolerancia elve alapján. A német nyelven írt dráma a maga korában mindössze kétszer került színre Bécsben, nem nagy sikerrel.

Az érdekes drámát Aradon Darvas Ernő állította színpadra 1922. szeptember 12-én, a városban tartott országos cionista kongresszus tiszteletére rendezett díszelőadás keretében, százszázalékosan felemelt jegyárakkal, zsúfolt ház előtt. A kritikus szerint az aradi színielőadás színvonalas volt, Darvas Ernő kabinetalakítást nyújtott az egyszerű gondolkodású Wasserstein megformálásában. Sipos Zsigmondnak, Samuel ügyvéd alakítójának játékmódja sok előtanulmányra és nagy intelligenciára vall, Selmeczy, Olasz, Tibor Lóri szintén jól alakítottak, egyedül Gellért Irén nem tudott beilleszkedni az együttes összjátékába. (Arad és Vidéke, szeptember 14.)

Kényes témát tárgyal Hans Müller bécsi író *Tüzek* című drámája, amely szeptember 15-én került színre itt először. A mű szereplői utcalányok, akik közül az egyikbe beleszeret egy álmodozó zeneszerző, el is viszi magával, de a lány nem tudja megszokni a polgári életet, és elmegy „vissza a mélységbe". A darab mint színpadi mű elsőrangú munka, írja róla a mű helyi értékelője, maga a téma nem új, de a feldolgozás érdekes, lebilincselő, a színészek, az utcalányokat alakító Kálmán Sári, Tibor Lóri, a művészt megformáló Jávor Alfréd, valamint a többi szereplő, Follinuszné, Ács, Tőkés Anni szintén megállták a helyüket.

A drámatagozat bátor kísérlete, hogy a svéd világnagyság, August Strindberg (1849–1912) két drámáját is műsorra tűzik Szántó Jenő rendezésében. (A formabontó író sokat vitatott műveivel először 1912-ben Feld Irén és Bárdos Artúr társulatának vendégjátékai alkalmával ismerkedhettek meg a helyiek.)

A kevésbé ismert *Mámor* című drámát 1922. október 23-án mutatták itt be. Strindberg ebben is a férfi és nő viszonyát taglalja, de ebben a mámor – Losonczy Zoltán Nyugatban írt értelmezése szerint – az írói siker „részegítő mámora", s a nő „bele tud ömleni ebbe a részegségbe, aki az író csókjával maga is a sikert issza, és tetézi a mámort perverz fokozatokkal." A műben (az író fiának halála kapcsán) tépik, marják egymást, de ez nem a szerelem gyűlölete, ezért nem is lesz a meséből tragédia. (Nyugat, 1921. 8. szám) Absztrakt dráma, amelynek alig van cselekménye, az alkotó a szavak mögül beszél, nem a szó, a gesztus a fontos – írja róla az aradi kritika –, s ennek bemutatásában a helyi színház tisztességes és művészi munkát végzett. A színpadra állításban a leglátványosabbak a fényhatások, Darvas Ernő az író, Maurice megformálásában elsőrangú volt, néhány mozdulata igazán strindbergi. A csábító asszony, Henriette szerepében Gergely Gizi valódi erotikus alakot hozott. Igazi sikeres est volt. (Aradi Közlöny, október 25.)

1923. március 19-én tűzték műsorra Strindberg legismertebb (és a maga korában betiltott), furcsán érzéki és hátborzongatóan cinikus egyfelvonásosát, a *Júlia kisasszony*t, amelyben az író a férfi–nő kapcsolatot a társadalmi ranglétra alá- és fölérendeltségi viszonyának eleve adott ellentétére építi. A szép grófkisasszony és Jean, a lakáj a szentivánéji mulatságon kerül egymás társaságába, mert ilyenkor úr és szolga egymás mellett mulat. „A dráma középpontjában Julie és Jean párharca áll, akik állatok módjára hódítják meg egymást, utána pedig kést döfnek egymásba – ellentmondásos viszonyuk egyszerre ijesztő és hétköznapi. Ráismerünk mondatokra, módszerekre, motivációkra, melyeket mi is naponta használunk" – írja róla egy 21. századi műsorfüzet.

Az aradi kritikus szerint a köztudottan nőgyűlölő szerzőnek ebben a darabjában a „társadalmi különbség szexuális tragikuma" mozgatja a cselekményt, Júlia, a főhős pedig igen összetett személyiség. Az ő alakjának megformálása igen nehéz színészi feladat, az ezt játszó színésznőnek a lelki folyamatok széles skáláját kell ábrázolnia a hisztéria határán mozgó féktelenségtől az akaratát vesztett siránkozó gyermek elesettségéig. A szerepet Kálmán Sári játszotta, s művészi teljesítőerejét mutatja, hogy ezt a bonyolult figurát sokszínűen formálta meg, partnere, Darvas Ernő pedig hiteles lakáj volt. A jelen lévő, viszonylag kisszámú közönség lelkesen ünnepelte a színészeket. (Aradi Hírlap, 1923. március 20.)

Az évad elején, 1922 novemberében került színre az osztrák drámairodalom igen elismert szerzőjének, Carl Schönherrnek a *Gyermektragédiá*ja, amelyet Móricz Zsigmond fordított magyarra Bárdos Artúr színháza számára. (Szendrey direktorsága idején az első világháború alatt több Schönherr-drámát láthattak a helyiek.) A gyilkossággal végződő, freudi hatást mutató, nagyon sötét tónusú darabban az író a fiú–anya bonyolult mélylélektani kapcsolatát vizsgálja, az események során az erdész legkisebb fia együtt a bátyjával megöli anyja szeretőjét, azzal együtt, hogy az illető a dráma elején az ő életét mentette meg. Színvonalas előadás volt – értékelte a helyi kritikus, aki különösen Darvas Ernőt (a legkisebb fiú), Jávor Alfrédot (csábító) és Harmath Maryt (a fiúk húga) dicséri. (Ez Pesten annak idején a fiatal Bajor Gizi szerepe volt.) A helyieket azonban nem érdekelte, mindössze két alkalommal játszották félig üres nézőtér előtt.

1923. február 26-án került színre Molnár Ferenc *Égi és földi szerelem* című legújabb drámája, amelyet az előző évben hatalmas sikerrel mutatott be Beöthy László színháza. A főművek közé éppen nem sorolható színmű 100 előadást ért meg, s ez elsősorban a főszerepet játszó fiatal színésznőnek, Darvas Lilinek volt köszönhető. Ahogy Feleky Géza írta a Nyugat hasábjain: „Egy hangszerrel nem lehet ezt a szerepet játszani, Lonti szerepét nem játszhatja el más, csak az, aki virtuóz a zenekar minden hangszerén". (A szimbolizmus felé hajló drámában Lonti szerepét Molnár kimondottan az ő számára írta, a fiatal, ünnepelt művésznő 1926-ban az író második felesége lett.) A műben az idősödő férfi által megszédített kamaszlány, Lonti nem versenyezhet szerelem dolgában szép-

asszony édesanyjával. Aztán az elméjében kissé megbomlott Lonti többszöri öngyilkossági kísérlet után a dráma tragikus végkifejletében őrangyalnak képzelve magát „kiröpül" a nyitott ablakon, és a halálba zuhan. Az aradi értékelő szerint tette azt sugallja: „a ti piszkos világotokból csak az őrületbe vagy a Dunába lehet menekülni". A mű helyi bemutatója felülmúlta a várakozásokat – írta Farkas Ferenc az előadás után az Aradi Hírlapban február 28-án –, Szántó Jenő rendezésében igazi „őszinte játék" folyt a színpadon. Az egzaltált lányt Kálmán Sári, „a gyönyörű szavú, intelligens színésznő" formálta meg, az ő alakítása biztosította a sikert. Az idősödő anyát Gergely Gizi, az életmentő orvhalászt Szántó Jenő, a szerelmes ifjút Jávor Alfréd, az asszony csábítóját Darvas Ernő alakította. Hangulatos volt a betlehemes gyermekcsoport jelenete. (Molnár népszerű volt itt ebben az évadban is, Szántó Jenő rendezésében felújították március 24-én a *Liliom*ot, címszerep – Darvas Ernő, Julika – Gergely Gizi, Ficsúr – Szántó Jenő, műsoron volt még a *Hattyú*.)

Ősbemutató április 20-án az ebben az időben Aradon élő – egykori itteni színész-főrendező – Kardos Andor *Négyesfogat* című vígjátéka a szerző rendezésében, a főszerepekben Darvas Ernővel, Kálmán Sárival, Szántó Jenővel. A derűs vígjáték tetszett a nézőknek, az előadás után a szerzőt ünnepelték. Június 7-én Kardos három egyfelvonásosát láthatta először a közönség: a *Repülő menyasszony* című vígjátékot, amelyhez Csányi Mátyás írt zenét, a *Szivartüzek*et, illetve az „idegrázó" *Sárga nagyur*at, ez utóbbiban a félelmetes külsejű idegbeteg kínai hatalmasságot, aki delíriumos állapotban pergamenszerű sárga arccal „táncol a nézők idegein", Darvas Ernő alakította.

Május elején mutatták be *A v*álóperes hölgy című Vajda Ernő-vígjátékot, amelyet igen nagyra tart a helyi kritika: „Perdülő technikájú, tiszta koncepciójú darab, a szerző kipróbált színpadi ember, akit a ma élő legnagyobb magyar drámaírótól (Molnártól) az különböztet meg, hogy ő főleg a jellemek festésében excellál, míg Molnár a színszerűségben". (Kosztolányi nem tartja ilyen nagyra sem a szerzőt, sem a művet, szerinte a darab közel áll a bohózathoz, párbeszédei szórakoztatóak ugyan, de felszínesek.) A mű címadója egy híres ügyvéd elvált felesége, akinek újabb válóperét pont az első férj intézi. Az asszony most már visszamenne hozzá, de a szakmabolond válásspecialistát jobban érdekli maga az ügy, mint az asszony. Aradon Szántó Jenő rendezésében a darab sok tapsot kapott, a kritikus a címszerepet játszó, nagyvárosi eleganciájú, lendületes beszédű Gergely Gizit dicséri, aki „vitte az előadást". Kabinetalakítást nyújtott Jávor Alfréd, Szántó Jenő, Tőkés Anni (Aradi Közlöny, május 9.)

Közönségcsábító újításnak szánta a vezetőség a csak felnőtt nézők számára tartott késő esti, fél tizenegykor kezdődő előadásokat, amelyek vagy erotikusak voltak, vagy hátborzongatóak. Olyan pikáns darabokat vittek színre, mint az előző évad botrányt kavaró *Fifi*je és az értékesebb *Körbe-körbe* című Schnitzler-művet. A régebbiek közül a *Miért járkálsz meztelenül*, a *Nincs-e valami elvámolni*

valója, a *Csókpirulák* című francia vígjátékokat vagy Gerő Károly *Próbaházasságát* játszották. Újdonság az *Elveszett paradicsom* című újabb Hennequin-vígjáték (ez átkerült a nappali előadások listájára is), vagy Tristan Bernard *A tyúkketrec* című vígjátéka, amely – a helyi értékelés alapján – erotikus témájú ugyan, sokat beszélnek csókról, ölelésről, de kevés olyan darab van, amely lényegében enynyire szerelemmentes, mint ez.

Felnőtteknek szóló egyfelvonásossal, a *Tisztességes kisasszonny*al mutatkozott be színházi szerzőként 1922. november 26-án a későbbi európai hírű regényíró, a battonyai születésű Nagy Dániel (1886–1944), aki az előző években a színház kórusában is szerepelt. Ez a korai egyfelvonásosa nem tartozik a jól megírt művei közé, az aradi kritika poéntalannak, valószerűtlennek, értéken alulinak minősíti. (Aradi Közlöny, 1922. november 28.)

A horrorhoz közelálló, felnőtteknek szánt alkotás *Az apák* című dráma, amelyet Szántó Jenő rendezésében december 14-én játszottak először. A mű szerzője dr. Müller Vilmos (Stephan Christov írói álnéven), a híres orvosprofesszor, számos orvostudományi könyv szerzője, az első magyar iskolaszanatórium megteremtője. (A professzor Kristóf István néven a temesvári Arany János Társaság novellapályázatára is küldött egy elbeszélést, amellyel megnyerte az első díjat.)

A hátborzongató dráma az élet és halál nagy kérdéseit feszegeti, az ember fizikai és lelki vergődését viszi színre. A mű témáját a szerző saját „területéről" választotta, főhőse egy híres orvosprofesszor, aki lánya megmentése érdekében az „életet egy másik életért cserébe" elv alapján szerződést köt a megszemélyesített Halállal, majd a kudarcba fulladó próbálkozások után a lányáért végül saját életét áldozza fel. Az előadást Fekete Tivadar vezette fel, a színészek, Darvas Ernő (Halál), Szendrey (professzor), Tőkés Anni (a professzor lánya), Jávor Alfréd (a feláldozásra szánt páciens) mély átéléssel alakították. (Aradi Közlöny, 1923. május 19.)

Hátborzongató jelenetekkel fűszerezett a november 18-án késő este bemutatott, öngyilkossággal végződő *Morfium* című Herzer-dráma is, amelyet ugyancsak Szántó Jenő állított itt színpadra. Ennek főhősét, a szenvedélyétől megszabadulni nem tudó morfinista írót a fiatal Sipos Zsigmond alakította. A mű ideggyógyász szerzője Kosztolányi szerint, „nem világít mélyrehatóan a dolgok mélyére", de a darab parádés színészi alakításra ad lehetőséget. (A főszereplőt Bécsben Beregi Oszkár, a Renaissance Színházban Csortos alakította.)

Közművelődési jelentőségű újítás, hogy kedvezményes jegyárakkal délutáni munkáselőadásokat tartottak. Ezeken színvonalas darabok kerültek színre, melyek előtt a nézők rendszerint rövid tájékoztatást kaptak a műről, illetve a szerzőről. Ilyen előadás a *Karenina Anna* (október 9.), *A Notre Dame-i toronyőr* (november 1.), a *Remény* (december 15.), *A vasgyáros* (december 17.), a *Liliom* (1923. március 22.), Ibsen *Kísértetek* (március 5.). Ez utóbbi előtt Fekete Tivadar tartott színvonalas előadást Ibsenről. Különösen dicsérte a kritika a november

30-i *Éjjeli menedékhely*et, ezt Szántó Jenő rendezésében zsúfolt ház előtt játszották, a főbb szerepekben Darvas Ernőt, Jávor Alfrédot, Inke Rezsőt, Barics Gyulát, Novák Irént láthatta a lelkes közönség (Aradi Közlöny, 1922. december 1.)

Hasonló jellegűek az írók tiszteletére rendezett emlékműsorok. A száz éve, 1822 szilveszterén született Petőfi „szellemét"1922. november 23-án idézték, 1923. február 23-án *A bor* című vígjátékkal az előző év októberében elhunyt Gárdonyi Gézára emlékeztek, a népszerű írót az előadás előtt Bérczy Géza tanár méltatta. (A közönséget azonban mindez nem túlságosan érdekelte, nem telt meg a nézőtér.)

Nagyobb érdeklődés övezte a különböző jubileumok alkalmából rendezett ünnepségeket. 1923. január 31-én Follinus Aurélné Csigaházy Etelt (1854–1936) köszöntötték, aki ötven évvel ezelőtt,1873-ban lépett először színpadra. Aradra 1885-ben szerződött, és azóta kisebb-nagyobb megszakításokkal több évtizedet játszott itt, 1914-ben nyugdíjba vonult ugyan, de a megélhetési gondok arra késztették, hogy 1915-ben újra visszatérjen a világot jelentő deszkákra. Az ünneplésnek – amely zsúfolt ház előtt zajlott – megadták a módját: a felvirágozott színpadon trónus állott, ehhez vezette két kolleganője az idős művésznőt. A város nevében Popa Constantin városi tanácsos mondott ünnepi beszédet román majd magyar nyelven. Felköszöntötték őt – többek között – a környező városok direktorai, a társulat nevében pedig Jakabffy Dezső főrendező. Az igazgató, Róna Dezső aranybetűs, selyemre nyomott színlapot adott át neki (újabban anyagi eszközök híján ezt kapták az ünnepeltek). Egykori direktora, Szendrey Mihály az Erdélyi és Bánáti Színészegyesület nevében mondott köszöntőt. Az ünnepelt tiszteletére a *Constantin abbé*t tűzték műsorra, ebben Csigaházy Etel az abbé gazdasszonyát alakította, a címszerepet pedig Szendrey, aki nagyon szellemesen a nagy elől, Újházi Ede maszkjában lépett színpadra, és az ő gesztusait, hanghordozását utánozta. Az előadás után a jubiláló és a meghívottak társas vacsorán vettek részt a Pannónia szállóban. (Aradi Hírlap, 1923. február 2.)

Március 1-jén került sor egy másik ünnepségre, ezen színpadra lépésének 25. évfordulója alkalmából köszöntötték Ladiszlay Józsefet (1874–?), aki Pest, Kolozsvár, Pozsony után 1905-ben jött Aradra, és kisebb-nagyobb megszakításokkal 15 évet töltött itt[21]. A társulat nevében az ünnepeltet Kallós József, az intézmény titkára, a színészegyesületében pedig Szendrey, aki most a változatosság kedvéért humoros hangú beszédet mondott, a társas vacsorát ezúttal a Vadászkürtben rendezték. (Aradi Hírlap, március 3.)

„Jubilált" *Az államtitkár úr* című Bisson-vígjáték is, amelyet 1922. október 26-án játszottak (a színház vezetősége szerint) ötvenedik alkalommal Aradon. A címszereplő Szendrey ezúttal a régmúltat idéző „ferencjóskába" (cilinder, lakkcipő, és a császár katonás zubbonyának mintájára készült szalonkabát) öltözött, és a neki illő „öregedő vivőr" szerepet remek humorral, kiválóan alakította. Játsszon minél többet, mert a közönség szereti, ezért megtölti a színházat

– biztatja az írás végén a cikkíró. (Aradi Közlöny, október 28.) A telt házhoz azonban az ő személye csak ritkán volt elég, a szintén októberben bemutatott *Apám felesége* című Verneuil-vígjátékot csak kevesen akarták látni, hiába alakította „a tőle megszokott művészettel" a főszerepet. (A darabot összesen háromszor adták.)

Ünnepélyes keretek között került színre 1922. szeptember 25-én az évek óta nem adott *A nagymama,* ebben búcsúzott Szerémy grófnő szerepében Benkőné Poldi, aki az előző évad végén vonult nyugdíjba.

A „beszélő" műveknek nem sok vendégművésze volt, közülük jelentősebb Poór Lili, aki május végén jött nyolc estére, és a régi drámák mellett (*Baccarat, A tolvaj, Vengerkák*) fellépett újdonságokban is. Az ő közreműködésével mutatták be Szép Ernő nem nagyigényű *Kis cukrászda* című vígjátékát, amely megbukott volna, ha nem ő és Szántó Jenő játsszák a főszerepeket. Sikeresebb lett Poór Lili közreműködésével, ugyancsak Szántó rendezésében Szenes Béla *Végállomás*a. A helyi kritikus külön kiemeli a szerző szerencsés témaválasztását: a mű szereplői hétköznapi emberek, főhőse a külvárosban tekintélynek számító villamosvezető, az ő életének „állomásait" mutatja be az ötletes, humoros vígjáték, amelyben a főhős szerelmének bizonyítéka, hogy a szeretett lány munkahelye előtt megállítja a villamost. Az életszerű szereplőket Poór Lili (házmesterlány), Sipos Zsigmond (villamosvezető), Jávor Alfréd (kereskedősegéd) hitelesen, jóízű humorral formálták meg.

Ugyancsak helyi premier a következő este Hennequin *Az elefánt* című vígjátéka, ebben Poór Lili partnere Forgács Sándor, aki a kétértelmű, de szellemes dialógusokban bővelkedő vígjátékban decens humorral, a legkényesebb jelenetekben is jó ízléssel játszott, a művésznő mint házasságtörő elragadó, pikáns, közvetlen volt, egy kisebb szerepben Tőkés Anni pedig ötletesen játszott. (Aradi Közlöny, 1923. június 3.) A közönség jól szórakozott, a darabot három egymást követő este telt házakkal adták.

Mészáros Béla, aki ebben az időben Pesten filmezett, a *Hattyú* tanítójának szerepében tért haza egy kis időre. Mészárosnak jót tett a „munka" a magyar fővárosban, játéka simább, otthonosabb lett – méltatja alakítását a helyi kritikus. (Aradi Hírlap, május 4.)

A zenés művek színvonalasabb darabjai az operák, de számuk csökkent az előző évadhoz képest, valószínű azért is, mert az évad elején nincs állandó tenorénekes, Kertész Vilmost csak később sikerült állandó vendégnek szerződtetni. A direktor ebben az évadban is kiváló vendégénekeseket „hozott" Aradra. Októberben Traian Grozăvescu jött két estére, az első opera, amelyben fellép, a *Tosca* 16-án, s ez igen színvonalas produkció volt, a kolozsvári tenor Románia legjobb Cavaradosija, Z. Várady Margit „jól diszponált, üde hangú" Tosca, Róna mint Scarpia ez alkalommal is kiváló volt. A kolozsvári tenor október 18-án a *Bohémélet* Rodolfóját énekelte, partnere, Halmos Mici azonban a

kritika szerint „nem érett még meg" Mimi szerepére. Szintén Kolozsvárról jött az országos hírű bariton, Nicolescu Laurian és a világhírű szoprán, Aca de Barbu, ők többek között áprilisban, majd május elején a *Faust*ban remekeltek. Nicolescu Laurian „igazi belcanto énekes, a Mefisztó szerepében a mély f-től a magas g-ig minden hangja egyformán kerek volt, játéka mentes minden színpadi hatásvadászattól", méltó partnere Margit szerepében, a ragyogóan iskolázott hangú Aca de Barbu. (Aradi Közlöny, május 20.)

December elején Rácz Imre lépett fel *A zsidónő*ben, ebben „új színekben" vitte színpadra Brogni bíboros alakját, Rachel – Várady Margit, Eudoxia – Halmos Mici, Leopold – Kertész Vilmos, az operát Gellért Pál vezényelte. (Aradi Hírlap, december 7.) Az opera legközelebb júniusban került színre, akkor a neves pesti szoprán, Sándor Erzsi énekelte Rachelt, a bíboros szintén Rácz Imre volt. A Királyi Operaház tökéletes hangú, fölényes virtuozitású énekesnője június–júliusban három hétig volt vendége az aradi színháznak, s ez idő alatt többek között *A sevillai borbély,* a *Traviata,* a *Rigolettó*, a *Lakmé* szoprán főszerepeit énekelte a nyári színkör színpadán. Július 2-án a *Mignon* címszerepében is hallhatták a helyiek, az előadás egyik érdekessége volt, hogy – mivel a Mignon mezzoszoprán szerep, ő meg szoprán – áriái többségének hangfekvését másfél hanggal fel kellett „emelni," s ez nemcsak a partnereit zavarta meg, hanem a zenekart is. Wilhelmet Kertész Vilmos formálta meg, Lothario Bing János volt, Philline szerepét Várady Margit sok finomsággal énekelte, bár játéka egy kissé merev volt. (Aradi Közlöny, július 4.)

Az aradiak az évad folyamán a Királyi Operaházból még Kálmán Oszkárt és Nirschy Emília balettművészt láthatták-hallhatták (ők a nyári szezonban jöttek Aradra), járt itt a nemrég máshova szerződött Takács Mihály, aki decemberben többek között Don Josét énekelte el a *Carmen*ből (a címszereplő Horváth Mici). Áprilisban a nemzetközi hírű bariton, Burián Károly jött, ő a *Bajazzók*ban *és a Bibliás ember*ben lépett fel.

A társulat erejéből arra is futotta, hogy műsorra tűzzenek olyan operát, amelyet eddig nem játszottak Aradon, március 21-én került színre Mozart mű ve, a *Szöktetés a szerájból*. (A zenés mű 140 év után ért el ide, az ősbemutató Bécsben 1782 júliusában volt.) A közönséget igyekeztek megfelelő hírveréssel felkészíteni a helyi premierre. „A csipkefinomságú, eszményien lírikus, aranyos derűvel megírt operát" Csányi Mátyás, az előadás betanítója és karmestere, valamint Rácz Imre énekes méltatta a sajtóban. Az előadásra az együttes alaposan felkészült, a mű Jakabffy rendezésében szép díszletekkel került színpadra, a zenekart, amelyben kevés volt a vonós, a helyi Filharmónia zenészeivel egészítették ki. Belmontet Kertész Vilmos „lírai finomságokkal" énekelte, Constanza szerepében Várady Margit gyönyörű szopránja diadalmaskodott a koloratúra nehezebb részein. Rácz Imre a leghálásabb figurát, Szelim pasa birtokának felügyelőjét, Osmint alakította, a nagy hasú, mindig komikusan

morgó, bosszúvágyó figurát hatalmas basszusával, tökéletes énektudással és játékkal keltette életre a színpadon. Blondét Halmos Mici, Szelim pasa próza szerepét Olasz Lajos formálta meg. Jó volt az összjáték, a vendégénekes, Kertész Vilmos két hetet töltött Aradon, hogy beilleszkedjen az együttes játékába. (Kritika /FF/, Aradi Hírlap, 1923. március 23.) A produkció igazi siker volt, az évad folyamán négy telt házas előadást hozott, ötödszörre a nyári idényben került színre, Constanza szerepében Sándor Erzsivel.

A társulat operett-repertoárja igen gazdag volt, az előadásokat a kritika dicséri, különösen Jakabffy rendezéseit. Érdekes produkció a február elsején színre kerülő *Masa*, ez ősbemutató, zenéjét a helyi karmester, Csányi Mátyás szerezte, a librettót a társulat tagja, Galetta Ferenc írta. Az operett központi alakja egy orosz „életművész" birtokán élő fiatal cselédlány, akiből énekesnő lesz Párizsban. Csányinak ez az első kísérlete, hogy úgynevezett könnyű, népszerű muzsikát alkosson – írja a helyi kritikus a darab kapcsán –, de ez nem sikerült tökéletesen. „Zsenije csak ott ragyogott teljességében", ahol önmagát adta, vagyis azokban a részletekben, amelyekben az operettnél magasabb rendű muzsikát írt, ilyen például Masa vagy Fedor belépője, különösen szép a kaukázusi dal. Galetta szövegkönyvén érződik, hogy nem egy kezdő műve. A librettóban sok a jó szerep, de a szerzőnek a humorhoz nincs tehetsége, ezt rontotta tovább Bányász a rögtönzéseivel, amelyek nem voltak túl ízlésesek. A címadó Masát Horváth Mici alakította kiválóan mind hangilag, mind alakítás szempontjából, partnere Fedor – Galetta Ferenc, Camil – Bányász István. Az alkotást a közönség lelkesen fogadta, a bemutatón zsúfolt ház volt, a szerzők és a művészek sok tapsot kaptak. (Aradi Hírlap, február 4.) Az operettet nagy látogatottság mellett hét alkalommal játszották.

Sikeres újdonság, amelyet 10-nél többször adtak, mindössze három volt. Évad végéig 14 alkalommal játszották Kálmán Imre *A bajadér* című újabb alkotását, ez itt április 11-én került színpadra, a rendező Jakabffy, karmester Csányi Mátyás. A kritikus elsősorban a mű zenéjét, annak dallambőségét, finom hangszerelését dicséri, a librettó szerinte a különleges keleti téma ellenére sablonos, és maga az előadás sem volt hibátlan. Galetta Ferenc hangfekvésének nem „feküdt" Radzsám szerepe, Horváth Mici pedig nem tudta hitelesen megformálni a személyiségétől távol álló Odette-et, bizonytalanul mozgott az idegen miliőben a többi szereplő is, csupán a humoros alakokat megformálók, Inke, Faludy, Köváry Emil találták el a hangot „úgy ahogy."Az első felvonás pergő volt, de a lendület a továbbiakban alábbhagyott. (Aradi Hírlap, április 12.) Ugyancsak tizennégyszer tűzték műsorra a december végén bemutatott *Hazudik a muzsikaszó* című operettet, amelynek zenéjét a kecskeméti fiatal karmester, Neumann Ferenc, a szövegét Erdélyi Mihály írta, ebben búcsúzott július végén Selmeczy Mihály, a népszerű táncoskomikus, aki öt évig volt tagja az aradi társulatnak. (A következő évadtól azonban ismét itt játszik.)

Tizenegyszer adták Zerkovitz népszerű daljátékát, az *Aranymadar*at, amely elnyerte a közönség tetszését azzal együtt, hogy nem készültek fel rá alaposan. Ez valószínűleg a máig népszerű dalainak volt köszönhető (Párizsban huncut a lány; Jöjjön ki Óbudára stb.), ezeket Balogh Böske, Bányász István, Galetta Ferenc a kevés próba ellenére megnyerően énekelte. A kritikus szerint a szövegkönyv érdekessége, hogy a szokásos könnyű fajsúlyú szerepek mellett vannak benne „súlyosabb alakok", például az öreg, tragikus sorsú muzsikus, melyet Inke Rezső formált meg remekül.

Néhány operett mindössze négy-öt alkalommal került színre, köztük volt Marton Géza *Szilveszter*e, bár ezt a kritikus a könnyű műfaj színvonalasabb művei közé sorolja, szövegkönyve lélektani alapokon nyugszik, zenéjében sok a népszerű dallam. Ugyanennyiszer játszották az új Sidney Jones-művet, az *Utahi lány*t, ezt a helyi bíráló a *Gésák*nál sokkal gyengébb darabnak minősíti, talán ezért egészítette ki új táncos betétszámokkal Csányi Mátyás, de így sem lett igazán sikeres. Márciusban közvetlenül Bécsből „jött" Aradra egy ottani sikerdarab, az *Áruló melódiák*, melynek szerzője Leon Jessel, szövegét Kulinyi Ernő fordította magyarra. Dallama kellemes, fülbemászó ugyan, de nincs benne különösebb invenció, a librettó zavaros és logikátlan, itt is a színészek játéka (Balogh Böske, Bányász Pista, Selmeczy) és a látványos rendezés (Jakabffy) tette elfogadhatóvá, ezt ötször adták.

Sikertelennek minősült Farkas Imre *Rózsika, lelkem* című zenés játéka, melynek alakjai a pesti vurstliból ismerősek, és mind a zene, mind a szöveg invenciószegény, a nézők bosszankodtak, unatkoztak volna, ha a színészek, Bányász István, Balogh Böske, Inke nem „viszik" a darabot. A kritikus külön kiemeli Selmeczy alakítását, aki kiváló néger figurát hozott létre azáltal, hogy fekete cipőkrémmel sötét bőrűvé mázolta magát, de a művet így is csak három alkalommal játszották. (Aradi Hírlap, március 11.) Még alacsonyabb színvonalú a május elején színre került *Kuba gyöngye* című Gilbert-operett, amely az aradi kritika szerint harmadrendű darab, az előadást végigmérgelődte a közönség. (Aradi Közlöny, május 12).

Jakabffy Dezső rendező, Galetta Ferenc, a kiváló operett bonviván és a többi jó énekes színen tartják a klasszikusnak számító operetteket, a *Luxemburg grófjá*t, a *Mágnás Miská*t, *A víg özvegy*et, a *Cigányprímás*t. Felújítják Huszka Jenőtől az *Aranyvirág*ot, amelyet évek óta nem játszottak, valamint Reinhardt szellemében az *Orpheusz az alvilágban* című Offenbach-operettet (a mű reinhardti átdolgozásával a társulat először 1913-ban próbálkozott). A darabot a megszemélyesített Közvélemény vezette be (alakítója Gergely Gizi), a szereplők nem a kulisszák mögül jöttek elő, hanem a nézőtérről a földszint oldalbejáratán, és a zenekari árkon keresztül fektetett hidakon mentek a színpadra. A színészek is kiváló alakítást nyújtottak, a kritika különösen Inke Rezsőt (Jupiter), Galetta Ferencet (Plútó), Ladiszlayt (Bachus) dicséri.

Színvonalas produkció márciusban a *Jézus élete* című zenés élőképsorozat (passiójáték), a jótékony célú műkedvelő előadást az Oltár Egyesület szervezte az épülő katolikus gimnázium javára. A rendezés feladata Jakabffy Dezsőé volt, közreműködött az ifjúsági Szent Antal kórus**.** Az aradi előkelőségek jelenlétében tartott telt házas előadást a premierekre emlékeztető forró hangulat kísérte.

Az együttes április 26-tól a nyári színkörben lépett fel, a főépületben román társulat adott műsort. Mivel Temesváron Szabó Pál együttese szerepelt, Rónáék egész nyáron Aradon játszottak. A téli főszezont megszakítás nélkül követte a nyári idény, amely május 17-én kezdődött a felújított *Cigánybáró*val, és augusztus 15-ig tartott. Bár kevés a néző, előadásokat naponta tartottak, mert a színház az anyagi csőd szélén állott. A nyári időszakban a néhány átlagos értékű operettújdonság nem sok nézőt hozott be a színházba, a széksorok rendszerint a vendégfellépések alkalmával teltek meg. Az operaénekeseken kívül (Sándor Erzsi, Kálmán Oszkár és mások) Sarkadi Aladár járt még Aradon, ő vígjátékokban lépett fel.

A színház anyagi záró egyenlege nem volt kielégítő júniusban sem. A teátrum válságos helyzetét Fekete Tivadar elemezte Kapuzárás című tárcájában az Aradi Hírlap június 20-i számában. Szerinte az aradi színészet (az objektív nehézségek mellett) elsősorban a vezetés hibájából jutott erkölcsi és anyagi válságba. A direktor rosszul fizeti (ha fizeti egyáltalán) a színészeit, a gázsik között óriási a különbség, és a nagyobb bér nem feltétlenül a jobb teljesítményért jár, emiatt (is) eluralkodott a fegyelmezetlenség, egyes színészek nyílt színen veszekednek, nem mennek be az előadásokra. A repertoár összeállítása ötletszerű, az előre bejelentett műsor gyakran változik. Mivel a direktor nem fizette be a jogdíjat a Színész-egyesülethez, nem jut „jó minőségű" darabokhoz, s ha mégis születtek színvonalas előadások, ez a színészek és a rendezők érdeme. Mindezek miatt a közönség gyakran tüntetőleg nem látogatta a színházat, rendszerint a meghívottak hoztak telt házakat, de a direktor nem gondolta át a vendégek hívását sem, mert a túl sok rangos vendégművész felléptetése többe került, mint ami nyereséget hoztak. Ezek költségeit jól példázza az Aradi Közlönyben közölt interjú az 53 éves, cseh származású Burian Károllyal, aki azt nyilatkozza, hogy ő egyetlen fellépésért egy estére 8000 lejt kapott. (Aradi Közlöny, 1923. április 30.)

Közben folyik a harc a színház következő évi koncessziójáért, 1923 tavaszára Róna (Szendreytől „örökölt") szerződése lejárt, így a színügyi bizottság erre pályázatot írt ki, melyre Rónán kívül többen jelentkeztek, többek között Szabó Pál, majd Szendrey is, aki az 1922/23-as évadban a színház művészeti vezetője volt. Az (akkor még működő) Erdélyi és Bánáti Színészegyesület élén Janoviccsal Szendreyt támogatta (ő ebben az időben az egyesület alelnöke volt). Róna szemben állott az egyesülettel egyrészt a temesvári színház koncessziója körüli botrány miatt, másrészt pedig azért, mert a színészektől a nyugdíjalapra beszedett pénzt, mintegy 80 000 lejt nem továbbította nekik. Erről több újság és

több lapszám beszámolt, többek között az Aradi Hírlap tudósítója 1923. június 15-én azt feltételezte, hogy a direktor az összeget a színészek bérének kifizetésére használta fel, miután a társulat tagjai hónapok óta nem kaptak bért. Erre ment el a májusi parkünnepély bevétele is. (Ezt a pénzt Farkas Ferenc újságíró kezelte.) Az elkövetett „bűnökért" aztán a színészegyesület a június 15-i viharos ülésen Rónát kizárta a tagjai sorából.

A város vezetősége és a színügyi bizottság Róna pályázatát támogatta, mivel a direktor jó kapcsolatot tartott fenn velük. A helyi sajtó szerint azonban ez nem jelenti azt, hogy jól döntöttek: mivel a vezetőségben nincs egyetlen magyar sem, ők nem ismerhetik igazán a színház tevékenységét, azt sincs honnan tudják, hogyan működött a színház Róna előtt. „Rólunk döntöttek nélkülünk – írta a tudósító –, és itt már nem Róna személyéről van szó, hanem a város színészetének ügyéről." (Aradi Közlöny,1923. június 10–15.)

Az Aradi Közlöny július 17-én adott hírt arról, hogy Banu szépművészeti miniszter elfogadta az egyesület javaslatát, és Szendreynek adta a koncessziót, Rónáék pedig meghirdették a búcsúelőadásokat (július 23-án Horváth Mici a *Csárdáskirályné* Szilviájának szerepében, Róna 28-án a *Tosca* Scarpiájában szándékozott búcsúzni).

Közben koncessziójának megvédése érdekében Róna Bukarestbe „futott", és ott a román hatóságoknál feljelentette a színészegyesület elnökét, Janovics Jenőt, azzal vádolva, hogy a román törvényekbe ütköző kapcsolatot tart fenn Magyarországgal. (A feljelentés megtételére Rónát mások is biztatták, többek között Fekete Mihály, aki szintén szemben állott Janoviccsal.)

A hatóságok 1923 júliusában elkezdték a kivizsgálást (ártatlansága biztos tudatában ezt maga Janovics is kérte). Az „inkvizíciós tárgyalások" Şoimescu vezérfelügyelő és más magas beosztású személyek irányításával Kolozsváron kezdődtek, majd Aradon folytatódtak, itt a vizsgálatot a hírhedt helyi rendőrprefektus, Ovidiu Gritta vezette. Janovicsot ügyvédjével és a tanúival együtt itt is, ott is megalázó módon órákig váratták, megszégyenítően „lekezelték". Mint utóbb kiderült, a tulajdonképpeni cél az lett volna, hogy Rónát „fehérre mossák", bebizonyítva, nem is történt meg a vádaskodás, de Janovics kezében ott volt mint bizonyíték a delikvens hozzáírt bocsánatkérő levele.[22]

Az ügy elsimult, a 23/24-es évadra azonban – a helyi hatóságoktól támogatva – Róna kapta meg az aradi koncessziót, Szendrey pedig az őt ért támadások, gyanúsítgatások miatt kijelentette, hogy megválik az aradi színháztól. A volt direktor később (feltehetőleg a színészegyesület megbízásából) az elkövetkező időszakban az erdélyi magyar színészet felügyelője, megélhetését az biztosította, hogy a Lloyd Roman Bank biztosítótársaság cégvezetőjeként volt bejegyezve. (Erdélyi Hírlap, 1923. december 5.)

Mind az aradi, mind a kolozsvári magyar sajtó tudósításai azt mutatták, hogy a magyar közvélemény Janovicsék oldalán állt. Ezt tükrözi a kolozsvári

direktor 30 éves színészi jubileumának országos méretű, szinte tüntetésszámba menő ünneplése 1924-ben. Az aradi ünnepségről többek között az Erdélyi Hírlap számol be 1924. május 20-án. Janovicsot május 18-án köszöntötték a Kultúrpalotában, amely zsúfolásig megtelt, „ott volt Arad magyar társadalmának minden jeles személyisége", és beszéddel, babérkoszorúval köszöntötték őt, aki Erdély magyar színészetének szimbólumává vált. Barics Gyula és Z. Várady Margit műsort adtak, Szendrey, a régi jó barát ötletes beszédben köszöntötte, egyedül a Róna vezette társulat hiányzott az ünneplők közül, ennek tagjai „dolgoztak" ebben az időben, mert az ünnepség idején a színházban előadás volt. Az aradi románság részéről Ioan Costa tanár mondott ünneplő szavakat magyarul és románul, ezt követte az ünnepi bankett a központi vendéglőben.

Az 1923/24-es évad egész Erdélyben az újabb megszorítások jegyében indult. A színházat akkora adó sújtotta, hogy a fennmaradáshoz legalább napi 30 000 lej bevételnek kellett volna lennie, ennek megvalósítása azonban még a napi telt házak esetén is szinte lehetetlennek látszott. A sajtó és a közönség műveltebb része azonban úgy gondolta, hogy a legsúlyosabb anyagi gondok között sem szabad Thalia nemes céljait feladni. „A színháznak még az üzleti alapon álló vezetés mellett is a kultúrát kell szolgálnia. Ami a fennmaradását veszélyezteti, az merénylet a magyar kulturális élet ellen" – vallotta az Aradi Színpad kritikusa. A színházi dilemma ebben a kettős szorításban megoldhatatlannak látszott.

Aradon az új-régi direktor augusztusban adta közre az új társulata névsorát. Kiváló együttest kívánt szervezni, amelyben a régi tagok mellett (Várady Margit, Ladiszlay József, Horváth Mici, Győző Alfréd, Kallós József, Jávor Alfréd, Darvas Ernő stb.) feltűnik néhány új név is, Ekecs Ferenc, valamint Tompa Béla (1887–1953), aki érdekes személyisége az erdélyi színjátszásnak. Budapesten született, de még gyermekként Erdélybe került színész szüleivel, édesapja a neves, hajdan Aradon is fellépő színész, Tompa Kálmán. Iskoláit Aradon és Kolozsváron járta, első sikereit 1910-ben érte el Kecskeméten. 1920 után tért vissza Erdélybe, ahol éveken keresztül küzdött azért, hogy igazgatói koncessziót kapjon, de ezt nem sikerült elérnie, folyamatos igazgatói ambíciói tönkretették színészi munkáját.[23]

Megmaradt az A-B-C bérlet vasárnapi bérletszünettel. Új bérletkötések a vártnál nagyobb számban születtek – írta az Erdélyi Hírlap szeptember 1-jén –, de „Róna nehogy azt higgye, hogy ez neki szól. Arad magyarsága a magyar színészetért hozta ezt az áldozatot, és nem az igazgatóért, aki erre érdemtelen." Ám ebben az évadban lehetősége lesz arra, hogy a sok bűnét jóvátegye. Az indulás biztató, kifizette jogdíjtartozását, új díszletekkel bővítette a színház készletét, és tervbe vette a Budapestről hozott 14 újdonság (5 operett és 9 dráma) műsorra tűzését.

Rónának nehéz dolga volt, mert ebben az évadban – a meglévők mellé – újabb nehézségek sorakoztak. Arad színháza erre az évadra ismét mellékállomás

nélkül maradt, emellett 1924 márciusában tűz ütött ki az épületben. Az Erdélyi Hírlap 1924. március 7-i tudósítása alapján március 6-án éjjel történt a szomorú esemény, a kémény közelében található egyik tartógerenda gyulladt meg, és borította lángba a tetőzetet. A tűzoltóságnak (amelynek parancsnokát egy éjszakai járókelő értesítette) egy óra alatt sikerült lokalizálni, majd eloltani a tüzet. Dr. Robu Ioan főpolgármester tájékoztatása szerint az épületben keletkezett kár megközelítőleg 150 000 lej, jelentős veszteség érte a társulatot is, a tűz és az oltás következtében megrongálódott a zsinórpadlásra felhúzott festett díszletek, a függönyök egy része (például az ebben az időben bemutatott *Madam Pompadour* igen drága kellékei), a kárt azonban megtéríti a biztosító, ennek díját szerencsére Róna direktor, az épületét pedig a város rendesen fizette. A polgármester számítása szerint a javítási munkálatok megközelítőleg 10-12 napot vesznek majd igénybe, mert az épület néhány egyéb defektusát is kijavítják kb. 200 000 lej értékben, ezt az összeget a város költségvetéséből különítették el. (Erdélyi Hírlap, 1924. március 7., 8.) A javítási munkálatok idején a társulat a Kultúrpalota nagytermében tarthatta az előadásokat, március 20-án költöztek vissza az színházépületbe, bár a tetőzet helyreállítása akkorra még nem fejeződött be. A teljesen helyreállított épületben szombat–vasárnap (április 5–6.) először román társulat lépett fel, de az épület nem volt biztonságos, még ezt követően is többször javították.

Az évadban a közönség az együttes nagy igyekezete ellenére sem töltötte meg esténként a színházat (ebben benne volt a direktorral szembeni ellenszenv), 10 hónap „bukdácsolás" következett üres vagy félig üres nézőtér előtti produkciókkal, bár voltak jó előadások is, és zsúfolt nézőtér. Az év végi statisztika szerint 353 előadást tartottak (a délutániakkal együtt), ebből legtöbb volt az operett, 210 alkalommal játszottak ilyen műveket.[24] A darabok művészi értékét, aradi fogadtatását, az előadások színvonalát nehéz megítélni, a sajtó kritikusai „kesztyűs kézzel" írnak mindezekről, feltehetőleg nem akarják az amúgy is kevés nézőt a színháztól még jobban elvadítani.

Az **1923/ 24-es évad** nyitóelőadása szeptember 3-án a *Levendula* című operett Tompa Béla rendezésében, az újonnan szerződtetett színészrendezőnek ez az első munkája. A mű zenéjét Friedl Frigyes Schubert és Haydn műveiből állította össze, a szövegkönyvét pedig Déryné naplója alapján Lippay Gyula és Szilágyi László írta, ez utóbbinak ez az első librettója. (Az előadást Gritta csak hosszas meggyőzés után engedélyezte, mert túl sok „magyaros tendenciát" talált benne.) A zenekart Csányi Mátyás vezényelte, ő írta a nyitányt és Déryné belépőjének zenéjét is. A nagy színésznő szerepét Horváth Mici sok gyöngédséggel, finomsággal alakította. A közönség azonban még nem békült meg Rónával, a jól „gördülő" bemutatót csak fél ház élvezte. Az operettet az évad folyamán 9-szer adták.

Egy-két kivételtől eltekintve átlagban 8-9 előadást ért meg az évad többi sikeresebb operettje is, ilyen – többek között – a *Szép asszony kocsisa*. Czobor

Károly operettjét szeptember 15-én láthatták először az aradiak, ez volt az évad első telt háza, az előadás tetszett a közönségnek. A zene magyaros, a librettó tetszetős – értékeli a művet Farkas Ferenc –, a színészek jók voltak, különösen Balogh Böske és az újra visszaszerződött Selmeczy Mihály, valamint Maross Vilma, Pattantyús Manó, Győző Alfréd. A zenekart Csányi Mátyás vezényelte, aki a II. felvonás fináléját hangulatos betéttel egészítette ki.

Hasonló számú előadást ért itt meg a *Diadalmas asszony*, ennek zenéjét Jozef Klein állította össze Csajkovszkij műveiből. A mese a 18. század elején játszódik Oroszországban Nagy Péter uralkodása idején, a címadó diadalmas asszony Katalin cárnő, az ő romantikus karriertörténetét mutatja be a szövegkönyv, amelyet Harsányi Zsolt ültetett át sikeresen magyarra. (A zenés művet 1923 elején játszották először Budapesten.) Az 1924. január 18-i aradi bemutató, bár a lehetőségekhez képest látványos volt, nem érte el a kívánt hatást, a darab magas szintű zenei követelményei meghaladták a címszerepet játszó új primadonna, Bartkó Etus képességeit, Szonját Szeghő Lili, a részeges tábornokot Győző Alfréd kiválóan alakította.

Szintén kilencszer játszották Barna Izsó *Mintha álom volna* című operettjét. Az egykor Aradon is karmesterkedő, de napjainkra elfelejtett zeneszerző művét először április 9-én tűzték műsorra, ezzel vette kezdetét a márciusi színházégést követő tavaszi szezon a téli színházban, bár az épület helyreállítása még nem fejeződött be teljesen. A darabot Tompa Béla rendezésében kettős szereposztásban játszották, a primadonna szerepet felváltva énekelte-táncolta Horváth Mici és a fiatal Bartkó.

Nagyobb sikere két operettnek volt. Az egyik Gilbert műve, a szeptember végén bemutatott *Marinka, a táncosnő*, ezt tizenháromszor tűzték műsorra. A librettó jó – írta róla az aradi kritika –, épkézláb emberek a darab szereplői, nincs benne az elcsépelt szerelmi limonádé. Gilbert zenéje melodikus, választékosan hangszerelt. Tompa Béla precíz rendezése kitűnő volt, az új díszletek látványosak, a címszerep ismét Horváth Micié, aki káprázatos toalettben bájjal, kedvességgel játszott-énekelt, Balogh Böske temperamentumos volt, a férfi főszerepet Tompa Béla rokonszenvesen, illúziókeltően alakította, Csányi jól dirigált. Az előadást eredetileg kettős szereposztásban készültek színre vinni, címszerepét a társulat régi primadonnájára, Horváth Micire és az újonnan szerződtetett Kovács Katóra osztották. Ekkor tört ki a primadonnaháború, Kovács Kató a fiatal, nagyon tehetséges énekesnő a főszerepet csak magának követelte, s miután ez nem valósult meg, távozott a társulattól férjével, az ugyancsak tehetséges és felkapott táncoskomikussal, Pattantyús Manóval együtt. Kovács Kató helyett november 1-től Szeghő Lili szerződött vissza Aradra, közben próbálkoztak más énekesnők is, de nem váltak be. Szintén távozással fenyegetőzött Sebestyén Jenő is, aki a rendező, Tompa Béla gorombaságai, sértegetései miatt készült elhagyni Aradot. (Erdélyi Hírlap, Aradi Közlöny, szeptember 27 – október 2.)

Tizenhatszor játszották Leo Fall újabb látványos operettjét, a *Madame Pompadour*t, ezt február elején mutatták be. A címszerepet Horváth Mici a Louvreban őrzött ruhák mintájára készült csodálatos toalettben, kiválóan formálta meg, „hangja teljes fénnyel és diszpozícióval csendült, játékával mindhárom felvonásban a középpontban maradt". Jók a többiek is, Győző (XV. Lajos), Szeghő Lili (szobalány), Tompa Béla (kalandkereső, ifjú férj), Kovács karmester jól dirigált. (Erdélyi Hírlap, február 20.)

A nyári színkörben május végén került színre a *Három grácia*, amely egy Lehár-operett többszörösen átdolgozott változata. A zenés mű eredetileg az olaszok számára készült 1922-ben, ezt írták át Bécsben *Libellentanz* címen, ezután készült a magyar változat a budapesti Operettszínházban, ahol a látványos revü zenéje kiegészült néhány dzsessz-számmal, amelyet az ottani rendező, Szabolcs Ernő hozott Párizsból. Pesten az operett zajos sikerrel háromszázötven előadást ért meg, legismertebb dala, a „Ha megversz is, imádlak én" még ma is népszerű.[25] Aradon a rendező, Tompa Béla teljes egészében a pesti változatot vette át, a mű aradi színpadra állítása jól sikerült. Az apacs tánc, a madártáncos, az eleven étlap (az egyes „fogások" stílszerű kosztümben jelentek meg) itt is látványosak voltak. A produkció középpontjában Aradon Balogh Böske és Ekecs Ferenc humoros kettőse állott, akik „kiszorították" a szeriőz párt (Horváth Mici–Tompa Béla), azoknak csak statisztaszerep jutott –, írja az aradi kritika az előadás után, amely zajos sikert hozott az időjárási viszontagságok ellenére. A hatalmas eső miatt ugyanis a műsor este 8 helyett 9-kor kezdődött, a zenekar Kovács karmester irányításával bokáig vízben állva játszott, mert az oldalbejáraton ömlött be a víz, de így is jól teljesített. A nézők is eláztak, mert a lyukas tetőn becsöpögött az eső. (Erdélyi Hírlap, június 3.)

Kevésbé sikeres újdonságok: *A tangókirálynő* (Lehár *A tökéletes feleség* című operettjének újabb változata), *Asszonyok bolondja* (zeneszerző Lajtai Lajos), *Három a tánc* (Komjáthy Károly), ezek 6-6 alkalommal kerültek műsorra.

A reprízek között januárban a *Gül baba* hozott komolyabb sikert, ezt tízszer játszották, Gábor diák – Balogh Böske, Leila – Bartkó Etus, az új primadonna, Gül baba – Győző, Mujkó – Selmeczy Mihály. A „klasszikusok" közül még néhányszor színre került – többek között – a *Bajadér*, a *Cigányszerelem*, a *Csárdáskirálynő*, a *Szibill*, a *Búcsúkeringő*, a *Tatárjárás*. Ez utóbbiban Sarkadi Aladár vendégszerepelt. Március 8–9-én Aca de Barbu vendégfellépésével került színre a *Cigánybáró*, ebben fellépett a gyógyulófélben lévő Barics Gyula, a *Három a kislány*ban Bing János, a *Leányvásár*ban Huszár Károly énekelte a férfifőszerepet.

Az operaelőadások ritkák, és rendszerint vendégszereplők közreműködésével kerültek színre, az évad végi statisztika szerint 18 alkalommal játszottak ilyen művet. Közülük első szeptember 22-én a *Hoffmann meséi* (stílusosan utána szeptember 25-én az *Offenbach* című operettet játsszák, címszerepben a rende-

ző, Tompa Béla, parterei pedig Horváth Mici, Kovács Kató). Az opera újra a nyári szezonban került színre Rita Marcuş szoprán és Tihanyi Zoltán tenor, Nagyváradról érkezett énekesek felléptével, ők május 26-án *A trubadúr*ban, május 22-én a *Bohémélet*ben léptek fel. Rita Marcuş ez utóbbiban Mimi szerepében szépen, de túl halkan énekelt, a játéka „feszes" volt, látszott, hogy nincs színpadi gyakorlata. Tihanyi Zoltán kulturált, iskolázott hangú Rodolfo, a helyiek (Róna, Ladiszlay, Horváth Mici) a szokott módon alakították jól bevált szerepeiket. Ez is „többnyelvű" előadás (nem ez az első eset), a szoprán románul, Tihanyi olaszul, a többiek pedig magyarul énekeltek. A *Toscá*ban október 6-án a Tyron Silva, márciusban Aca de Barbu játssza a címszerepet, Cavaradosi Kertész Vilmos. Ugyancsak októberben a helyi származású Lya Pop próbálta ki magát a *Carmen* címszerepében, Don José Paul Constantin volt, a zenekart biztos kézzel Csányi Mátyás vezényelte. Decemberben Máthé Rózsi énekelte Carment, ő még a *Mignon*ban lépett fel (ez az opera igen népszerű, az évadban négy alkalommal került színre).

A produkciók színvonala ingadozó. Nem sikerült jól például az októberi *Pillangókisasszony*, amelyben a pályán most induló Hegedűs Bébi énekelte a címszerepet. Csocsoszán nem egy kezdő, mezzoszoprán énekesnőnek való szerep, így küzdött a magas hangokkal – írta a kritika –, Kertész Vilmos sem remekelt mint Pinkerton, a zenekarban néhány zenész időnként „rosszul kezelte a hangszerét", ráadásul a nyolcra hirdetett előadás háromnegyed kilenckor kezdődött. (Erdélyi Hírlap, október 20.)

Volt néhány operakoncert a Kultúrpalotában is, márciusban Aca de Barbu lépett fel, április 20-án pedig Várady Margit rangos művészek közreműködésével: előadást tartott Szelle Károly, zongorázott Ungár Imre, valamint a 8 éves Fischer Annie, a konferanszié Szendrey Mihály volt.

A drámatagozat kis létszámú, nem volt betöltve minden szerepkör, ezért a színészek túlterheltek, nincs lehetőség az alaposabb felkészülésre, ezzel együtt vállalkoztak igényes és nagy tudást igénylő darabok színpadra állítására is. Nagy érdeme a drámatagozatnak, hogy az aradiak egy Shakespeare-drámát is láthattak, az *Othellót*, a címszerepet Fekete Mihály játszotta mint vendég november16-án, az előadást Darvas Ernő rendezte, Jágó – Sereghy Andor, Desdemona – Mészáros Mária, Casio – Jávor Alfréd. Fekete Mihály Erdély egyik legjobb Shakespeare-színésze, igazi átérzéssel tökéletesen formálta meg a címszerepet, nem deklamált, Sereghy Andor hiteles Jágó volt. (Erdélyi Hírlap, november 18.)

Az évad végi statisztika alapján „beszélő" darabokat megközelítőleg 100 alkalommal játszottak, ebből 60 a vígjáték, bohózat, 4 a kabaré, 36 a dráma. Az újdonságok száma 15, ezek minden bérletsorozatban 1-2 alkalommal kerültek színre, a telt ház ritka volt.

Jelentősebb siker mindössze Molnár látványos, új drámája, *A vörös malom*. Molnár 1923-ban írt expresszionista, szimbolista jegyeket mutató, napjainkban

is játszott alkotása először a Magyar Színházban került színre, és megérte a századik előadást. A darab címadója, a vörös malom egy emberrontó, hatalmas gépezet, amelyet az egyik főördög, Magister, a mű alkotója mutat be Rexnek, a Pokol legfőbb urának. A dráma tulajdonképpen a szerkezet kipróbálását mondja el: ha sikerül „bűnbe vinni" vele 60 perc alatt egy bűntelen embert, akkor a gépezet bevált, és megronthatják vele az egész emberiséget. Hosszas keresgélés után végre találnak egy ártatlant, Jánosi Jánost, akit a pokoli szerkezetben minden módon (pénzzel, a hatalom birtoklásával stb.) próbálnak „elcsábítani". Végül jön a „nő", Mima, az erotika megtestesítője, és általa – az ördögi kórus diadalmasan ujjongása közepette – János már-már igazi rossz ember lesz. Az öröm azonban korai: János szívében mégis maradt egy cseppnyi jóság, és ez elég arra, hogy a vörös malom recsegve-ropogva megsemmisüljön. „Az első percekben úgy érezzük, hogy Molnár gyarapította remekműveinek sorozatát – írja a darabról a Nyugat egyik kritikusa, Földi Mihály –, hihetetlen lendülettel indul a dráma. Az ördögi magiszter ellenállhatatlan fölénnyel áll műve ormán, s szorongva nézzük tehetetlen áldozatainak felvonulását. Érezzük, hogy a káprázatos játék mögött végzetes mondanivalók és komor érzések fölött tart ítélőszéket az író, a színpadilag mozgalmas képben súlyos szimbólumok feszülnek. (…) Ez az első percek impressziója, amelyből azonban lassanlassan felocsúdunk. A kísérlet még meg sem indult, máris kételkedni kezdünk a – kísérletezőben. Az alvilágnak ez a szavaló mérnöke nem is oly hatalmas zseni, nem is oly ellenállhatatlan erő. Ötszáz évig szerkesztette ezt a gépet. Sok idő. Aztán kicsit sokat beszél, és aggodalmasan sokat magyaráz. (...) És mit ad Molnár e rohanó képekben? (…). Tikkasztó gyorsasággal rohannak a jelenetek. Forró benzin röpíti őket, de nem a költészet ősi heve". (Nyugat, 1923. 21. szám)

Az igen látványos, nagy technikai apparátust igényelő, 26 képből álló, kétrészes drámát Aradon Darvas Ernő állította színpadra, benne foglalkoztatják szinte az egész társulatot. A bemutató 1924. január 24-én volt, utána 8 este sorozatban játszották, majd a nyári szezonban újra elővették. Ennél többször az évad egyetlen drámája sem került színre. „A szerző valami goetheit akart, csak amit Goethe a *Faust* négy sorában vagy Madách *Az ember tragédiájá*nak római színében szintén néhány sorral elmondott, ahhoz Molnárnak 26 szín sem elég – írja a bemutató után a darabról az Erdélyi Hírlap kritikusa, Farkas Ferenc, aki eddig sem igazán tartotta nagyra Molnár drámaíró művészetét –, nála a goethei gondolat rafinált trükk, csak arra jó, hogy a hatáseszközök teljes arzenálját felvonultassa. Maga a kiválasztott jó ember, Jánosi János együgyű fráter. Aki soha kísértésbe nem esett, honnan lehet arról tudni, hogy valóban jó ember-e? A drámának egyetlen elfogadható szereplője van, a Magister." Aradon a darab a vidéki színpadok eleve adott, korlátolt lehetőségei közt tűrhetőre sikerült. A malom konstrukciója illúziókeltő volt, de működése már döcögött. A fényeffektusok előadás közben pontatlannak tűntek, látszott, hogy a technikai

személyzet nincs eléggé felkészülve. A színészek igyekeztek, Gergely Gizi, aki Mimát játszotta, „sokoldalú művésznő, de a szerep rengeteg érzelmét, a szeretetet, gyűlöletet, romlottságot, áldozatkészséget, száz dráma lelki hangulatát meg sem kísérelte a két-percnyi időbe belegyűrni. (…) János, a „jóember" Jávor Alfréd megformálásában mintegy félhipnózisban élte végig a rajta esett borzalmakat, „minden valószínűség szerint csak így tudta eljátszani". Darvas „színes szavú művész," a Magister az ő megformálásában a színmű legpompásabb alakja lett. Alfonzot Mészáros Béla színesen alakította, jó volt Gömöry Emma, Harmath Jolán, Fáskerti Maca. „Elismerés a két rendezőnek, Darvas Ernőnek és Tompa Bélának." (Erdélyi Hírlap /FF/, 1924. január 26.)

Ugyancsak Darvas Ernő rendezésében került színre május 14-én egy igencsak modernnek számító darab, Carel Čapek R. U. R. *(Rossum Univerzális Robotjai)* című tudományos-fantasztikus drámája. (A mű egy rövidített változata magyarul először a Vígszínházban került színre 1924 februárjában, de ott megbukott.) A színművet, amely 1920-ban jelent meg, később regénynek is átdolgozta, s ez egyike azoknak a műveknek – írja róla egyik magyar elemzője –, amelyről nagyon sokan hallottak, de alig olvasta valaki. A művet 1935-ben a Szovjetunióban megfilmesítették, majd 1938-ban a BBC készített belőle tévéjátékot, ez volt a világ első sci-fi témájú tévéfilmje.

Az első, 1922-es magyar fordításban „utópisztikus kollektív" drámának nevezett alkotás a maga korában nagyon újszerű, igazi sci-fi témával foglalkozik: az ember és az általa alkotott emberszerű gép, a robot viszonyával. (Ezt a megnevezést Čapek találta ki, innen került a világ nyelveibe.) A negatív utópiának is mondott szatirikus alkotás egy titokzatos szigeten játszódik, ahol a Rossum cég székhelye található, itt gyártják az emberszerű lényeket az „elembertelenedett" emberek, akiknek egyetlen célja, hogy minél több pénzt szerezzenek. (Rossum, a feltaláló, különleges vegyi anyag felhasználásával eredetileg emberszerű, érző lényeket kívánt teremteni.) Ebben a lélektelen világban elfásul és közönyössé válik az eredetileg robotjogi harcosként ideérkező Helena is, aki eleinte az egyedüli normálisan gondolkodó lény a szigeten, de beleszeret a gyár igazgatójába. Az idillből azonban semmi sem lesz, mert körülöttük széthull a világ, a robotok az egyik, valamivel emberibbé gyártott, fájdalmat érző társuk, Radius vezetésével fellázadnak, és őrült erővel, megállíthatatlanul kezdik elpusztítani létrehozóikat. A darab vége a teljes kilátástalanság lenne: az emberek megszűnnek létezni, a robotok pedig energiájuk elfogyásával nem mozognak többé. De Čapek a totális pusztulás vízióját egy váratlan, költői ötlettel oldja fel: két robot, a „beszélő" nevű Primus és az egykori Helena robotmása szerelmesek lesznek egymásba, és elindulnak egy új jövő felé.[26]

Aradon a nyári színkörkörben a premier előtt Franyó Zoltán mondott bevezetőt, és a Darvas rendezte „kollektív drámában" a társulat szinte összes pró-

zai színésze szerepet kapott, mégsem lett sikeres. Ennek oka a kritikus szerint elsősorban az, hogy a műben „sok a szószaporítás", a rendező „megvághatta volna" a szöveget, de az is igaz – teszi hozzá –, hogy ez a darab nem a nyári színházba való. **(**Erdélyi Hírlap, 1924. május16.)

Háromszor játszották mindössze Kallós József rendezésében a népszerű olasz szerző, Dario Nicodemi nagysikerű vígjátékát, a *Tökmag*ot **(**Scampolo). „Tökmag kisasszony nemzetközi jelenség. Párizsban éppúgy megvan, mint Budapesten – írja a darabról Kosztolányi a Renessaince színházban történt bemutató után –, (…) ő a nagyvárosi aszfalt leánya, vásott és kedves, szókimondó és kellemes, aki ferdére kitaposott cipőben, csapzott szoknyában romlatlanul jár a romlottak között. (…) Az utca nagy lelke lebeg felette. Kissé csenevész, sápadt, hiszen az utca kövezetéből nőtt ki, mégis emlékeztet bennünket a puszta vadvirágára."[27] Ezt a három felvonásra terjedő parádés szerepet Aradon Sugár Teri játszotta (Temesvárról) színesen, tehetségesen, jól alakított még Mészáros Béla, Jávor Alfréd, Harmath Jolán. (Erdélyi Hírlap, 1923. október 28.)

Színre kerülnek Aradon a Hevesi-féle Jókai-adaptációk, szeptember végén a *Fekete gyémántok,* november elején az *Egy magyar nábob*. Egyik bemutatása sem sikerült tökéletesen, az elsőt a kritika szerint kevés próba előzte meg, így nem volt elég kidolgozott, Kálmán Sári „nem találta el" az összetett jellemű Evilát, a legsikeresebb Jávor Alfréd volt mint Szafrán Péter. A második valamivel jobb lett, ebben Sereghy Andor „jól hozta" Szentirmay alakját, Harmath Jolán találóan formálta meg Fannyt, valamint Mészáros Béla Abellinót. Tetszett a közönségnek a márciusban bemutatott *Vén gazamber*, a Mikszáth-kisregényt Harsányi Zsolt dolgozta át színpadra.

Több kortárs szerző művét is előadták. Vajda Ernő két darabját tűzték műsorra, novemberben *A trónörökös*t, amely a mayerlingi tragédia eseményeit dolgozza fel (kissé átírva az eseményeket), ebben Rudolfot Sereghy „belső tűzzel játszotta", szerelmese azonban Sugár Teri alakításában nem volt hiteles. Májusban a *Hárem*et vitték színre nagyon rossz előadásban, ez „nyilvánvalóvá tette azt, amit eddig is tudtunk: Aradnak nincs vígjátéki színésznője, sőt drámatagozata sincs" – méltatja a produkciót az Aradi Hírlap május 3-án.

Három előadást ért meg januárban a *Lányom hozománya 500 millió* című Földes Imre-vígjáték, valamint Csathó Kálmán *Az új rokon* című darabja, amely itt elég „kidolgozatlanul" került színpadra, az előadás „lelke" Szeghő Lili volt temperamentumos, sokszínű játékával. Ugyancsak ebben a hónapban az erdélyi származású Orbók Attila *Tünemény* című drámájában mutatkozott be Márkus Rózsa, a tehetséges fiatal művésznő, aki Pesten kezdte művészi pályáját, onnan jött Erdélybe.

A főszezon utolsó próza újdonsága Zilahy Lajos *Süt a Nap* című drámája, amelyet két hónappal a sikeres nemzeti színházi premier után, május 21-én mutattak itt be, a színházi előzetes szerint ez a mű erdélyi ősbemutatója.

Zilahy aktuális témát dolgoz fel ebben a darabjában. A mű főhőse Sámson Mihály gazda, aki nagyon nehéz körülmények között egy elszegényedett alföldi faluban él, ahol beleszeret a pap lányába. A közöttük lévő társadalmi különbséget az oldja fel, hogy a frontot megjárt fiatalember megkapja a „vitézi címet"[28], és az ezzel járó föld elgördít minden akadályt a szerelmesek útjából. (A dráma a következő évben elnyerte a Tudományos Akadémia Voinits-díját.) „Kicsi falu, kicsi emberek küzdenek az élettel. A háború után a középosztály vívja a maga harcát, küszködik, nyomorog, csak a parasztnak megy jól." A főbb szerepekben Jávor Alfréddel (Sámson), Harmath Jolánnal (papkisasszony), Ladiszlayval (harangozó), Selmeczyvel (muzsikus cigány) színvonalas produkciót láthattak a helyiek – összegezi a látottakat a kritikus. (Erdélyi Hírlap, május 23.)

Az évad folyamán színre kerültek azonban másod-harmadrendű művek is, amelyek alacsony művészi színvonalát még a nagyon visszafogottan bíráló kritikus sem volt hajlandó szó nélkül hagyni. Ilyen a szeptember 6-án bemutatott első újdonság, a *Fenevad* című, francia pikantériával megírt vígjáték, vagy a következő új darab, Lenormand nagyon sötét tónusú műve, a *Névtelenek*, amely Sereghy Andor és Soltész Anny fellépésével került színre. Ez utóbbi mű a Nyugat kritikusa szerint sem tartozik a remekművek közé, a Pesten vendégszereplő Reinhardt vezette együttes is félsikerrel játszotta. Ebben a szerző 14 képben mutatja be egy művészházaspár tökéletes erkölcsi lezüllését. A feleség, a színésznő, hogy a tehetséges, de sikertelen író-férjét és magát megmentse az éhenhalástól, prostituált lesz, a férj bűntudatában az ivásba menekül, delíriumos állapotban megfojtja feleségét, majd öngyilkos lesz. A kritikus mindössze a színészek játékát dicséri, elsősorban szép beszédéért Sereghy Andort a férj szerepében, akit ezután szerződtettek. A közönség nem volt kíváncsi az erkölcsi süllyedés 14 fokozatára, a nézőtéren alig lézengett valaki. (Aradi Közlöny, szeptember 14.) Hasonló értékű a *Bátor Salamon* című vígjáték, amelyben Darvas Ernő kabinet-alakítást nyújtott, de „kár volt a tálentumát ilyen darabokra vesztegetni", amely a „vaskos német humor" jegyében csak a helyzetkomikumra épül. (Aradi Közlöny, október 11.)

Az Erdélyi Hírlap 1923 decembere folyamán többször tudósított arról, hogy az együttes Darvas Ernő rendezésében Csehov *Ványa bácsi*jának bemutatójára készül a következő szereposztással: Vojnickíj (Ványa bácsi) – Selmeczy Andor, Asztrov doktor – Darvas Ernő, Szonja – Harmath Jolán. Néhányszor hirdették az előadást, de végül a sajtóban nincs nyoma a bemutatónak.

A téli idény május 31-én a *Három Grácia* című operettel zárult, és a szokásos módon, szünet nélkül június elsején megkezdték a nyári idényt a színkörben. A hónap első felének két jelentősebb színházi eseménye volt: negyedikétől Rátkai Márton jött le öt estére, operettekben lépett fel, majd 9-én ünnepelték Kallós József (1882– ?) 25 éves színészi jubileumát, aki ebből az alkalomból a *Felhő Klári* című népszínműben Aba András szerepét játszotta. A 42 éves művész a pá-

lyáját Pozsonyban kezdte, Aradon eddig 15 évet töltött, dolgozott színészként, rendezőként és évek óta színházi titkárként, sokszínű, eredményes munkáját szép ünnepség keretében köszöntötték.

Június 10-én Lengyel Menyhért országos sikert megért kedves vígjátékát, az *Antóniát* láthatták az aradiak. Lengyel friss, könnyű, mulatságos komédiát alkotott – írta róla a fővárosi kritika a vígszínházi nagy siker után –, „de ez több mint egyszerű komédia. (…) Ez valami, ami élet és ezenfelül kitűnő színpadi lehetőség (…). A muzsikás, pezsgős éjszakák lánya, aki gazdálkodó, csörlő-pörölő falusi asszony lett, még egyszer visszakerül a nagyvárosi éjszakába, ahol, mintha csak folytatná, amit évek óta abbahagyott, egyszerre kigyullad a nagy temperamentum szilaj tüzében, de reggelre visszajuhászkodik megint falusi gazdasszonnyá. (…) A két ellentétes helyzetben két ellentétes temperatúrára hevítve mutatja meg ugyanazt az asszonyi alakot, úgy, hogy azért az egysége megmaradjon, a falusi gazdasszonyban benne legyen a szilaj tüzű kokott, a kokottban a gazdasszony". A darabot a szerző Fedák Sárinak írta, aki „érett, komoly színészi munkával" tökéletes színészi alakítást nyújtott, bebizonyítva, hogy nemcsak primadonna, de igazi színésznő is. (Schöpflin Aladár, Nyugat 1924. 8–9. szám). Aradon ezt a nehéz, „kétarcú" szerepet Horváth Mici tökéletes átéléssel, eleganciával játszotta, a darab három egymást követő este ment telt házzal, majd júliusban újra elővették.

Operettújdonság ismét Horváth Micivel a főszerepben a *Szultán* Vadas László zenéjével, a librettó alkotója Győri Illés István. A szöveg fordulatos, a zene melodikus, színes, egyúttal pattogó ritmusú – méltatja a darabot a helyi kritika –, de az operett félkész állapotban került színre, a táncosok, a zenekar nem volt felkészülve, de még a szólisták sem, a színházat részben megtöltő nézőközönség azonban elégedett az előadással. (Az évad végéig négyszer adták.)

Június 25-től Fekete Mihály temesvári társulata foglalta el a színkört, azért kapták meg Aradot, mert a temesvári nyári színházat tűzveszélyesnek nyilvánították. Az előadások elfogadhatóak. Műsorukon az Aradon is játszott művek szerepeltek, emellett néhány újdonság, többek között a *Rózsalány és* a *Kék postakocsi* című operett. Drámatagozatuk két színvonalas klasszikust is műsorra tűzött Fekete Mihály főszereplésével, a *Cyranó*t és Shakespeare *Velencei kalmár*ját. Mindkét produkció a kritikus szerint bizonyos fokig élvezhető volt, de a nyári színkör nem alkalmas ilyen jellegű művek előadására. Fekete Mihály alakításaival nagyobb részt elégedett a bíráló, kifogás vele kapcsolatban, hogy gyorsan beszél, ezért időnként nehezen érthető. Ők is eljátszották a *Vörös malmo*t, de ez a temesváriak előadásában vontatott volt, a technikájuk sem működött, Mima szerepében Sugár Teri tudta ugyan a szöveget, de nem játszott, csak „recitált".

Fekete együttesének távozása után a helyiek július 2-ra hirdetett előadása elmaradt a műszaki személyzet sztrájkja miatt, majd a kolozsvári román opera hirdetett 5 napos fellépést, de a közönség ezeket sem látogatta, az utolsó két

előadást már meg sem tartották, a város vezetősége ezért a lakosságot szabotálással gyanúsította. Az Erdélyi Hírlap egyik tárcaírója azonban úgy vélekedik, hogy nem erről van szó, szerinte Róna működése tönkretette a színház iránti bizalmat, a közönség annyit csalódott, hogy már semmit nem támogat. (Különvélemény, július 12.).

Eközben – mint várható volt – a színház csődbe ment. Ennek előjelei az évad kezdetétől érezhetőek voltak. Az első napok lelkesedése után az operettek premierjein még megtelik a színház, de az olyan értéktelen bohózat-újdonságok, mint *A fenevad* és a *Bátor Salamon* vagy az újra elővett, elcsépelt ócskaságok (*Egy katona története, Az asszony verve jó*) a direktorral amúgy sem túlságosan rokonszenvező helyieket ismét elriasztotta a színháztól. Október 21-től Róna kétségbeesett kísérletbe kezdett, amely abból állott, hogy a színpadon kifeszített mozivásznon filmet vetítettek, ennek megkezdése előtt vagy a vetítés szünetében a színészek népszerű énekszámokat vagy rövid jeleneteket adtak elő. (Ez nem volt moziszkeccs, mert nem kapcsolódott a film cselekményéhez.) Csányi Mátyás karmester zongorakíséretével gyakran énekelt itt például Ladiszlay József, vagy játszották Tompa Béla jeleneteit. És mindezt egy mozijegy áráért! A próbálkozás azonban nem váltotta be az igazgató reményeit, a közönség a kétes értékű produkciókat nem honorálta. Megbukott „a mozi a színházban" – írja az Erdélyi Hírlap tárcája –, a terem nem alkalmas vetítésre, „a közönség pedig a színháztól színházat vár, nem mozit vagy kabarét" (október 26.)

A másik kísérlet, hogy vasárnap nincs bérleti előadás, jöjjenek olyan nézők, akik jegyet vesznek, de ez sem tölti meg a színházat. Újabb próbálkozás, hogy november 15-től Róna 30%-kal csökkenti a jegyek árát, tartós eredményt azonban ez sem hoz.

A sajtó elkeseredett cikkekben reagál a történtekre. Egy magyar város kultúrája elképzelhetetlen színház nélkül, a színház oázis az általános hajszában a pénz után, s most az a veszély fenyegeti Aradot, hogy éppen ez a magasabb igényű, lelki szükségletet kiszolgáló kultúrintézmény legalábbis egy időre megszűnik, mert a színház a szanálás előtt áll – írja az Erdélyi Hírlap egyik tárcája –, az igazgató még az október közepén esedékes fizetésekkel is hátrányban van. Róna Dezső az adminisztrációhoz abszolúte nem ért, nem ért a szervezéshez, a műsor összeállításához sem, fegyelmet sem tud tartani. (november 7.)

A sajtó két éve takargatja a színház hibáit. Nemcsak a rosszul összeállított műsor, a rossz szereposztás a baj, a kevés próba miatt alacsony a színvonal, a szereplők készületlenek, nem tudják a szerepüket – méltatlankodik a kritikus a november 6-i *Lili bárónő* után –, a színlapra kiírt szereplők helyett mások játszottak, a táncos duett botrányba fúlt, Lőrinczi Gizi annyira készületlen volt, hogy a közönség a szín vége előtt „kitapsolta a színpadról". (Erdélyi Hírlap, november 8.) A december 9-i *Három a kislány* alatt a színpadon a felső folyosót alkotó deszka leszakadt, az egész Gömöry Emma fejére hullott, aki a házmes-

ternét játszotta – tájékoztat az újság december 10-én. Az operett egy másik előadásáról az egyik levelező közöl botrányos dolgokat: a színészek nem tudták a szöveget, papírgalacsinnal egymást dobálták előadás közben. (Az írás címe: Ki szórakozik? Erdélyi Hírlap december 14.)

Új ember kell, erélyes, hozzáértő és a pénzzel bánni tudó – javasolja a napilap egy másik tárcája. November végén történik is kísérlet az átszervezésre, igaz, nem új emberekkel. A színház művészeti vezetése új kezekbe kerül, tájékoztat az Erdélyi Hírlap november 22-én, talán akkor a nézők is feloldják a bojkottot: Szendrey Mihály és a színészkonzorcium fogja vezetni a színházat –, de végül ez sem valósul meg, a hatóság nem engedélyezte ennek létrejöttét. (Egy másik írás szerint a konzorcium megalakulását Róna be sem jelentette. (november 27.)

December 5. után Szendrey ideiglenesen távozott Aradról, a művészeti vezetést Darvas Ernő és Jávor Alfréd vette át, az új rend szerint a bevételből naponta 8000 lejt lefoglaltak a gázsikra, az ezen felüli résszel rendelkezett az igazgató.

A sajtó közben folyamatosan arra kéri Arad közönségét, hogy ne bojkottálja a színházat, történik is némi javulás, a vendégjátékok, jutalomjátékok, néhány igazán sikeres darab (*Diadalmas asszony*, *Vörös malom*, *Antónia*) behozza a nézőket néhány alkalommal a színházba, de a helyzet nem rendeződik.

Róna, miután a színészeit júniusban sem tudta kifizetni, július 7-én bejelentette a csődöt, Ştefan Mărcuş összehívta az együttes tagjait, és közölte a szanálás lehetőségét. A társulat konzorciummá alakult, öttagú direktóriumot választanak, amelynek tagjai Darvas Ernő, Ekecs Ferenc, Fáncsy Tamás, Kallós József, Tompa Béla, ők irányították a színházat augusztus 27-ig, az új direktor kinevezéséig. Robu polgármester pedig kijelentette, ez az utolsó kísérlet, hogy bebizonyítsák, Aradnak szüksége van magyar színházra. Ezt követően a direktórium felhívást intézett a lakossághoz, hogy a fennmaradás érdekében támogassa a színházat. (Erdélyi Hírlap, 1924. július 11.) A felhívás viszonylag eredményes volt, a közönség főként a búcsúelőadások illetve jutalomjátékok alkalmával időnként megtöltötte a színházat. Szép számú nézősereg gyűlt összse többek között a vendégfellépések alkalmával, mikor Földes Mihály, Novák Irén, Zilahy Irén tisztelte meg az aradiakat. Színvonalas produkció viszonylag sok nézővel az *Árnyhalász*, amelyben Baló Elemér lépett fel Kálmán Sárival, valamint Bródy *Tanítónője* augusztus 24-én, ebben Baló Elemér, Kálmán Sári, Földes Mihály játszotta a főbb szerepeket, az előadás előtt a szerzőt Krenner Miklós méltatta. Az évad augusztus végéig tartott, amely után előre bejelentett kéthónapos szünet következett.

Jegyzetek

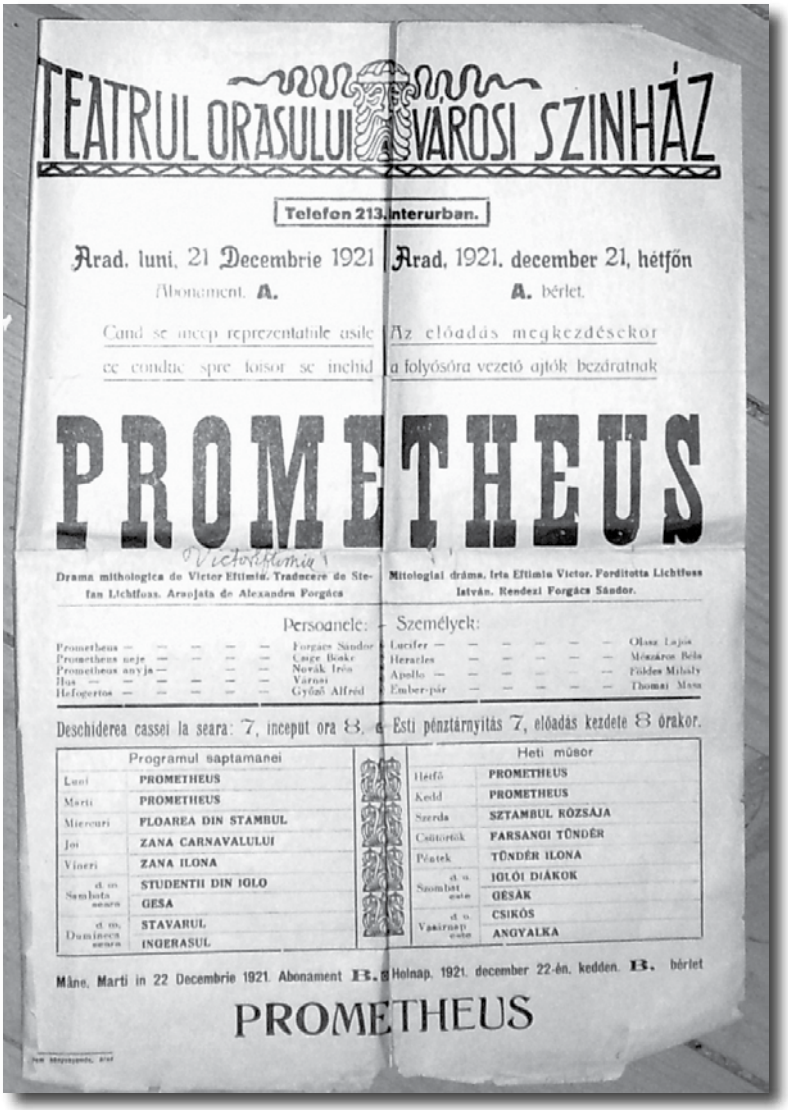
1. Emil Isac (1886–1954) haladó szellemű költő, politikus, lapszerkesztő, egyetemi tanár. Baráti szálak fűzték Adyhoz, Kuncz Aladárhoz (kitűnően beszélt magya-

rul). 1920 és 1940 között ő volt az erdélyi színészet főfelügyelője. Szülővárosában, Kolozsváron egykori lakása ma emlékház (Forrás: Ion Brad, Emil Isac un tribun al ideilor. Cluj, 1972)

2. Kántor Lajos – Kötő József, Magyar színház Erdélyben 1919–1992. Buk. 1994. 16–17. old.; A szeptemberi alakuló értekezleten Aradot Róna Dezső, Forgács Sándor, Takács Mihály és ifj. Szabó Sándor képviselte. (Ar. Közl., 1920. szeptember 25.)
3. Az Erdélyi Színészegyesület halálharangja, Aradi Hírlap, 1923. június 13.
4. Szendrey Mihály, Ötven év a színészetből. Arad, 1932. 79–80. old.
5. Enyedi Sándor, A kolozsvári magyar színház. Mszt III. 773–775. old.
6. Ovidiu Gritta 1883-ban Verespatakon született, egy dúsgazdag „aranybányász" oldalági sarjaként, rendőri pályáját 1918 decemberében a gyulafehérvári nagygyűlésen kezdte, ott mint a rendfenntartók parancsnoka – ő állította fel a díszszázadot. Az itt szerzett érdemei elismeréseképpen nevezték ki 1920-ban Aradra rendőrparancsnoknak, itt erőszakossága, önteltsége miatt nem örvendett nagy népszerűségnek, de mindezek ellenére 1923 júliusában nagy parkünnepség keretében a város előkelőségeinek jelenlétében felavatták a mellszobrát a Baross-parkban. Végül a sok ellene érkező feljelentés miatt 1924-ben elhelyezték Aradról, de felfele buktatták, Kolozsvárra került. 1934-ben Temesváron rendőrfőnök, majd a 30-as évek végén Nagyváradon kihallgató tiszt. Az 1950-es években mint háborús bűnös különböző börtönökben raboskodott. (Forrás: Piroska István, Az aradi Fészek Klub. Nyugati Jelen Évkönyv, 2014. 106–108. old.
7. Janovics Jenő, A Hunyadi téri színház. Kvár., 2001. 121–125. old. A Janovics-visszaemlékezésben Poór Lili letartóztatása január 14-én történt a *Kaméliás hölgy* előadásán. A helyi dokumentumok (műsor, kritika, a helyi újságok, színlap) szerint a dátum január 12., a darab a *Negyvenéves asszony*.
8. Kötő, Színj. szem. 186. old.; A színészlexikon szerint Róna Aradon született, de erről sehol máshol nem találtam adatot.
9. Az Ar. Hlp 1922. okt. 6-án ír arról például, hogy Róna megvert egy aradi újságírót (Seidler Imrét), mert azt hitte, hogy ő írta a kolozsvári lapban megjelent cikket, amelyben őt súlyos vádakkal illeték.
10. Kötő, Színj. szem. 241. old. valamint az aradi sajtóból, színlapokból összegyűjtött adatok alapján. (A többi színész adatainak forrása szintén Kötő i. m.)
11. 1920 májusában Sebestyének külön szerelvényen távoztak Temesvárról, velük utazott Pestre a Szendrey házaspár, valamint Szabó Manó zeneszerző, Verner Gyula újságíró és Tango Egisto karmester. Az utazás azonban nem ment simán, a határállomásnál a szerelvény napokig vesztegelt, az aradiak vittek élelmiszert, vizet nekik. (Aradi Közlöny, 1920. május 14.) Sebestyének újabb szerződése: Mszl 675. old. A temesvári színház 1920 utáni történetével foglalkozó – általam ismert – könyvekben, tanulmányokban (tévesen) az szerepel, hogy a színház leégéséig Sebestyének játszottak Temesváron.
12. Ar. és Vid., 1920. október végi lapszámok, Aradi Hírlap, 1920. októbert 21.; A Maximilian-együttesre vonatkozó adatok forrása Th. Bălan, Leonard, Prinţul operetei. Bucureşti, Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., 1965.

13. Várnay adatai: Mszl 840. old; Takács adatai Kötő, Színj. szem. 219. old.
14. Arad és Vidéke 1920. októberi lapszámok; Aradi Közlöny, Aradi Hírlap, 1921. júliusi lapszámok.
15. Kallós adatai: Enyedi, Rivalda nélkül 186. old; Darvas Ernő, László Andor, Inke Rezső adatai Kötő, i. m.-ből
16. Sárközi, i.m. 92–93. old.
17. Predescu Lucian, Enciclopedia României. Buc., 1999. (Innen valók Aca de Barbu adatai is)
18. Max Reinhardt (1873–1943), a színházi világ meghatározó egyénisége, jelentős újító, egyike azoknak, akik megteremtették a modern értelemben vett *rendezői színházat*, e mellett a színpadi szecesszió és impresszionizmus programadója. Színpadi újításait több helyen kipróbálta, dolgozott Bécsben, Berlinben, és ő a Salsburgi Ünnepi Játékok egyik megalapítója. Újszerű rendezéseiben kiemelt szerepet kaptak az akusztikai és a vizuális hatások, számára különösen fontos volt a színpadkép szín- és formavilága, valamint a tömegek elhelyezése és mozgatása a színpadon. Nagy hangsúlyt helyezett a színpadkép, a mozgás összhangjára, a színészek összjátékára az előadásokon. (Mszl 644. old.) Az aradi kritikusok az írásaikban a reinhardti szemléleten – kicsit leegyszerűsítve – a hatásos, (látványos, korhű) színpadkép megvalósítását értették, „reinhardti szemléletűnek" nevezték az előadást, ha a színészek természetesen játszottak, beszéltek, és a színpadon megvalósult a szereplők összjátéka.
19. Tőkés Anna, Szántó Jenő, Jávor Andor adatai: Kötő, Színj. szem.
20. Herzl Tivadar (Theodor) politikus és író, a Zsidó Állam megálmodója, a cionista politika atyja, a Cionista Világszervezet megalapítója Pesten született, itt folytatta középiskolai tanulmányait, a család 1878-ben Bécsbe költözött, élete további részét itt és Párizsban élte le. Tanulmányaiban azt fejtegette, hogy az antiszemitizmus az emberi társadalom maradandó és megváltoztathatatlan tényezője, melyet az aszszimiláció nem oldhat meg. Szerinte az lenne az ideális megoldás, ha a zsidók nem a nemzetek „rendellenes tagjaiként" élnének, hanem visszaállítanák – természetesen a nagyhatalmak jóváhagyásával – egykor létező saját államukat Palesztinában, ebből a célból tárgyalásokat is folytatott tekintélyes állami vezetőkkel, de nem sok eredménnyel. (Forrás: Eperjesi Ildikó, Tündérmeséből valóság. Hetek VIII. évfolyam 28. sz. 2004. július 9.; Heller Ágnes, Herzl Tivadar 150 éves. (2010)
21. Enyedi, Rivalda nélkül.; Az Ar. Hlp. 1922. december 8-án közölt riportja alapján Ladiszlay József 11 évet töltött a nővéré-nél Amerikában, ott kezdte el az énektanulást, majd a bécsi konzervatóriumban tanult. Énekelt a pesti Magyar Színházban, Pozsonyban, Kolozsváron, ezután jött Aradra.
22. A „Róna–Janovics ügyről" részletes tájékoztatást közölt mind a két aradi napilap, az Aradi Közlöny és az Aradi Hírlap 1923. július 14. – augusztus 4. között valamint a kolozsvári Ellenzék. (1923. júl. 20–25.)
23. Kötő, Színj. szem. 224. old.
24. Kötő József, Az aradi színjátszás két világháború közötti történetéből. Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények, XXXII. évf. 1988. 2. sz. 112. old.

25. Kellér Andor i. m. 305. old.
26. Baranyi Katalin tanulmánya a R.U.R.-ról (ecultura.hu /olvasnivalo/elet/cikk/ 2013. május 28.)
27. Kosztolányi 1923. márc. 10-i kritikáját a darabról a szerző i.m. 663–664. oldaláról idéztem.
28. A vitézi rend létrejöttének előzménye az 1920 augusztusában a vitézi telkekről szóló miniszterelnöki rendelet, melynek elsődleges célja volt, hogy az első világháború paraszti származású, a törvényben megjelölt kitűntetésekkel rendelkező hőseit földhöz juttathassa.

TEATRUL ORASULUI

VÁROSI SZINHÁZ

Telefon 213. interurban.

Arad, luni, 21 Decembrie 1921

Abonament A.

Când se începe reprezentațiile asile ce conduc spre loisor se închid

Arad, 1921. december 21, hétfőn

A. bérlet.

Az előadás megkezdésekor a folyósóra vezető ajtók bezáratnak

PROMETHEUS

Victor Eftimiu

Drama mithologica de Victor Eftimiu. Traducere de Stefan Lichtfuss. Aranjata de Alexandru Forgács

Mitologiai dráma. Irta Eftimiu Victor. Forditotta Lichtfuss István. Rendezi Forgács Sándor.

Persoanele: — Személyek:

Prometheus	Forgács Sándor	Lucifer	Olasz Lajos
Prometheus neje	Csepe Boske	Herakles	Mészáros Béla
Prometheus anya	Novák Irén	Apollo	Földes Mihály
Hus	Városi	Ember-pár	Thomai Mara
Hefaestos	Győző Alfréd		

Deschiderea cassei la seara: 7, inceput ora 8. — Esti pénztárnyitás 7, előadás kezdete 8 órakor.

Programul saptamanei		Heti műsor	
Luni	PROMETHEUS	Hétfő	PROMETHEUS
Marti	PROMETHEUS	Kedd	PROMETHEUS
Miercuri	FLOAREA DIN STAMBUL	Szerda	SZTAMBUL RÓZSÁJA
Joi	ZANA CARNAVALULUI	Csütörtök	FARSANGI TÜNDÉR
Vineri	ZANA ILONA	Péntek	TÜNDÉR ILONA
d. o. Sambata seara	STUDENTII DIN IGLO	d. u. Szombat este	IGLÓI DIÁKOK
d. o. Duminecă seara	GEISA	d. u. Vasárnap este	GEISA
	STAVARUL		CSIKÓS
	INGERASUL		ANGYALKA

Mâne, Marti in 22 Decembrie 1921. Abonament B. — Holnap, 1921. december 22-én, kedden. B. bérlet

PROMETHEUS

Fekete Mihály mint igazgató (1924–1926)

A bukaresti minisztérium a következő, 1924/25-ös évadra megadandó koncessziókról 1924 júniusában döntött, ismét nyolc koncessziót adtak ki: az Arad–Temesvár–Lugos körzetet Fekete Mihály kapta (a 41456-os számú engedéllyel). Szendreyé lett Marosvásárhely és környéke, Nagyváradot és körzetét Gróf Lászlónak adták, Kolozsvár és környéke Janovics Jenőnek jutott. Erdély többi területére Gáspár Jenő, Kovács Imre, Parlag Lajos és Fehér Dezső kapott kinevezést, Róna Dezső pedig gyakorlatilag állás nélkül maradt. (Aradi Közlöny, július 16.)

Az új arad–temesvári direktor, Fekete Mihály (1884–1960) a színiakadémiát Pesten végezte, színészi pályáját 1903-ban kezdte Krecsányi társulatában. Művelt, nagyformátumú színész és rendező, a klasszikus szerepek kiváló alakítója volt, de a féket nem ismerő, szélsőségesen szenvedélyes ember önérvényesítő természete miatt életpályáját állandó konfliktusok kísérték. (Többek között ő is részese volt az erdélyi színészegyesület feloszlatását szolgáló áskálódásoknak.)[1] Elképzeléseit a következő szezonról több alkalommal közölte a sajtóval (Erdélyi Hírlap, július 17., augusztus 24., szeptember 2.), nagyobb hangsúlyt szándékozott fektetni a drámák bemutatására, jól szervezett társulatot ígért és színvonalas előadásokat. Aradon hét hónapot szándékozott tölteni, Temesváron hármat, Lugoson egyet, ezt az ígéretét Aradra vonatkoztatva betartotta.

Fekete Mihály

Az **1924/25**-ös évadot Aradon kezdte 1924. október 4-én, két hónapot játszottak itt december 4-ig, ezt követően hat hetet töltöttek Temesváron. Az aradi előadá-

sok második szakasza január 18-án kezdődött, és március 27-én távoztak ismét Temesvárra, majd május 4-én jöttek vissza a Maros menti városba ugyancsak két hónapra, július 4-ig. Az utolsó aradi időszak augusztus másodikán kezdődött és Fekete együttese augusztus végéig játszott itt, ezt követően a helybeli, állás nélküli színészek tartottak előadásokat.

A jó szervező hírében álló direktor bevezetett néhány újítást, ezzel szándékozott kedvezni a nézőknek. Először is a megszakításokkal zajló idény miatt 15 előadásra szóló bérletet vezettek be, szombaton két előadást tartottak, vasár- és ünnepnapokon pedig hármat. Elkezdődött az úgynevezett ingyenjegy akció, ami azt jelentette, hogy minden felnőtt bevihetett magával egy gyereket jegy nélkül az előadásra (telt ház esetén a gyermeket az ölébe vette). Folytatódtak olcsó jegyekkel a munkáselőadások és a leszállított jegyárú délutáni produkciók. Az általános jegyárakat hivatalosan viszont 15–20%-kal felemelte. (A 15 előadásra szóló bérletek árai: földszint és az első emeleti nagypáholy 6000, másodemeleti páholy 2290, földszinti helyek 1200, 900, 600 lej). Az árdrágítás azonban nem vált be, így márciustól ismét olcsóbbak lettek a jegyek (egy előadásra a nagypáholy 500 lej, III. emeleten 20-25 lejes jegyek, állóhely 10-15 lej).

Fekete Mihály új együttesének alapja régi temesvári társulata volt, ennek hiányzó szerepköreit az aradiakkal, illetve új tagokkal pótolta. Az együttes dráma tagozatának erősségei Ladányi Imre, Fekete Irén, F. Sugár Teréz (a direktor felesége), Darvas Ernő, Mészáros Béla, a zenei részleg nevezetesebb színészei Lengyel Irén primadonna, Zilahy Irén szubrett, Szűcs László bonviván. A táncos-komikus szerepkörre a későbbi hírességet, Misoga Lászlót (1895–1969) szerződtette. Ő Rákosy Szidi színiiskoláját végezte Pesten, pályáját Nagykárolyban kezdte, játszott Marosvásárhelyen, Temesváron. Aradon 1920 decemberében lépett fel először vendégszereplőként (Misoga 1928-ban települt át Magyarországra). Az új szoprán, Auer Kató (1894–?) Pécsről szerződött Fekete társulatához, konzervatóriumot végzett, operaénekesként indult, de aztán áttért az operettre. (1927-től visszatért Magyarországra.) Buffó, illetve komikus Szabadkay Miklós és Kassay Károly, a titkári teendőket Ladányi Imre látta el. Az együttes zenekarának 24 tagja volt.

A régi aradi társulat kiváló tagjai viszont állás nélkül maradtak, ezek egy része: Győző Alfréd, Inke Rezső, Kiss Mariska, Gömöry Emma kiegészülve helyi táncosokkal és énekesekkel (többek között Margareta Buzeuval és Şiriannal) Thália néven kabarét hoztak létre. Az átalakított Erzsébet moziban tartottak szellemes, pikantériával fűszerezett előadásokat, melyeket a felnőtt közönség szívesen látogatott. (A nem szerződtetett színészek egy másik csoportja, többek között Halmos Mici, Novák Irén, Selmeczy Mihály, Kallós József Marosvásárhelyre távozott Szendreyvel.)

Kezdetben úgy látszott, rendben lesz minden. Hosszú vegetálás után újra érték a magyar színjátszás Aradon – írta a helyi sajtó, de az erkölcsi siker nem

hozta meg az anyagi elismerést. Az első aradi időszak végére, decemberre kiderült, hogy Fekete ráfizetett az első két hónapra. Ezt a helyi sajtó szerint az objektív okok (az anyagi szigorító intézkedések, a színház világválsága) mellett az is okozta, hogy Fekete túl drága társulatot tartott fenn. „Nem biztos, hogy a színészek annyira jók is, mint amennyibe kerültek, legalábbis Aradnak nem annyira tetszettek" – vélekedett Farkas Ferenc kritikus –, a direktornak ez a két hónap volt a „leckepénze", van rá lehetősége, hogy a következőkben változtasson, mert Feketében van tetterő, rendet, fegyelmet tart mint rendező, és mint színész érti a dolgát, de talán túl sokat vállalt. A színház pénzügyi stabilizálásához azonban az is kellene, hogy Arad megközelítőleg ötvenezer magyar lakója egységesen a színészet mellé álljon, és látogassa az előadásokat. (Erdélyi Hírlap, 1924. december 24.)

A város és általában Erdély lakossága azonban anyagilag válságos helyzetben volt. Erről így ír az Erdélyi Hírlap 1925. május 19-i számának egyik írása: „A középosztály, a hivatalnokok, mi voltunk a kultúra legerősebb igénylői. Nekünk kellett az irodalom, a színház, a zene, általában a művészet. (…) A tisztviselő, aki jövedelme jelentős részét könyvre, színházra, utazásra költötte, most jó, ha tíz évben egyszer megvesz egy új könyvet, örül, ha a régieket megtarthatja. (…) Most teste, lelke béklyóba van kötve, és mindig szorosabb és szorosabb a hurok a nyakán. (…) Amíg fennáll az a fonák helyzet, hogy annak van pénze, akinek kultúrigénye nincs, és annak nincs pénze, aki lelke mélyéből szereti a szépet, egyszóval a művészetet, addig drága aradi honfitársaim, az újságíró hiába koptatja a tollát. (…) Meg kellene szüntetni bizonyos okokat, és akkor megszűnne az okozat. Hogy mi kell Aradnak? Segítség kell, helyzetváltoztatás kell, pénz kell. Pénz. Annyi pénz, hogy ne csak a mindennapi kenyérre teljen, hanem arra is, ami egyszer a mienk volt, ami nekünk életszükséglet és nem divat. Ez a probléma azonban túlerős". (Az írás válasz Franyó Zoltán előző lapszámbeli Mi kell Aradnak? című cikkére, melyben Franyó Arad lakóit ostorozza, mert szerinte a városnak nem kell a színház, a koncert, a kultúra.)

Az igazgató a sajtó képviselőinek színházi világválságról beszélt, 1924/25-ben például egymás után csuktak be a színházak Berlinben is. Az erdélyi színjátszást azonban az egész európai színészetet sújtó válság mellett még egyéb gondok is terhelik – folytatta az igazgató –, a horribilis adók, a túl magas bérleti díj, amit a színházépületért fizetni kell, a havi 8–10 napos kényszerszünetek (amikor a színházat át kell adni a román vendégtársulatnak), képtelenség deficit nélkül működni. Az erdélyi magyar színészet jövőbeli kilátásai sem sok okot adtak a bizakodásra: az anyagi megterhelés túl nagy, és a színészek utánpótlására sincs nagy kilátás, hiszen a helyi színiiskolák nem túl színvonalasak, külföldi színésztagokat pedig a román törvények szerint nem alkalmazhatnak.

Anyagilag a második időszak sem volt kifizetődő Feketééknek, március végén a betervezett időpont előtt távoztak Aradról. „Néma a színház. Arad egy

időre ismét lesüllyedt a nagy, sáros falvak színvonalára – tájékoztat a szomorú helyzetről az Erdélyi Hírlap március 27-én. – Nem kutatjuk, miért ment el a társulat hamarabb a kelleténél, a letagadhatatlan csüggedés, ami már régóta a munkájukon szürkéllett, mutatja az okokat. (…) Az életük állandó viaskodás kifelé, és befelé is gyöngítjük, terméktelen kritikákban éles szablyákkal hadakozunk velük. (…) Milyen furcsa volna, ha egy vízbefúló társunknak plátói dialógusokat szavalnánk a partról, ahelyett hogy kimentenénk."

A „kintről jövő" támadásokban a későbbiekben is élen járt a város színügyi bizottsága, amely még a többi városnál is súlyosabb anyagi terheket rótt rájuk, miközben a színházat folyamatosan irredentizmussal vádolták. A legdurvább – alaptalan – támadás 1925 augusztusában érte a színházat Rózsahegyi Kálmán vendégjátéka alkalmával. A népszerű budapesti színész, aki a Magyar Színészegyesület alelnöke, lényegében azért jött ekkor Romániába, hogy a két szomszédos ország színésztársadalmának közeledését szorgalmazza. Bukarestben többek között arról is tárgyalt, hogy milyen román szerzők műveit fogják Magyarországon bemutatni. Ezek után került sor – más városok mellett – az aradi fellépéseire. Itt három este játszott, a negyediket azonban, mikor Jules Romains *Kitartás* című vígjátékában lépett volna fel, botrányos körülmények között „letiltották". Erről így számol be az Erdélyi Hírlap augusztus 12-én: A helyi lovas divízió parancsnokságának utasítására a katonaság augusztus 11-én este hatkor kordont vont a színház köré, senki se ki, se be. Az előadásnak és Rózsahegyi Kálmán további fellépésének betiltását Robu polgármester (kissé zavartan) közölte Fekete Mihállyal, aki azonnal elindult, hogy az ügy tisztázása érdekében megkeresse Scărişoreanu tábornokot, de ő nem volt megtalálható a városban. Végül megengedték, hogy Rózsahegyi nélkül megkezdhessék az előadást más darab bemutatásával, ekkor Szenes Béla *A csirkefogó* című vígjátékát vették elő. Mint utóbb kiderült, a neves pesti színészt azért tiltották le, mert augusztus 8-án este a *Gyurkovics lányok* bemutatásakor csárdást táncolt a színpadon, ezt a közönség olyan lázas tapsorkánnal kísérte, hogy az előadáson jelen levő Vulpe Josif szigurancafőnök tüntetésnek fogta fel. A nézőtéren volt Ştefan Marcuş művészeti felügyelő is, aki értett magyarul, tehát tisztázhatta volna a helyzetet, de ezt nem tette meg. Ezen az előadáson természetesen ott ültek a helyi újságok tudósítói is, akik nem láttak semmi rendkívülit a tapsviharban. Az Erdélyi Hírlap kritikusa is csupa általánosságot ír az előadásról augusztus 9-én: a *Gyurkovics lányok* kissé elavult darab, de jó volt nézni a kitűnő szereplőket, akik stílusosan hozták a darabot, „láthattunk huszárvirtust, cigányprímást, bakfisromantikát", Rózsahegyi kitűnő volt az ezredes szerepében, Vilmát Sugár Teri szintén remekül alakította.

A helyi szervek kemény intézkedései feltehetőleg a román fővárosból származó támadás kivédését szolgálták. Egy bukaresti lap tudniillik Aradot irredenta városnak nevezte (ez a jelző igen divatos volt ebben az időben). Az újság szerint a városban tartott országos árumintavásár a hónap elején „magyar" rendezvény volt,

ennek szervezésében Zima Tibor országgyűlési képviselő, iparkamarai főtitkár nem a város, hanem saját érdekében buzgólkodott olyan nagyon, a maga hírnevét akarta „fényezni" a szavazói számának növelése érdekében. (A budapesti újságok meg azért támadták Aradot, mert szerintük a vásáron a „magyar szó" kiszorult a városból, ugyanis nem engedélyeztek egy magyar író–olvasó találkozót a vásár idejére.)

A tíz napig tartó, a város iparát népszerűsítő és az ország nagy részét megmozgató rendezvénysorozat valóban sikeres volt, a vásár idején tartott kulturális rendezvények nagy része pedig magyar nyelvű. Fekete Mihály meghívta többek között Gróf László váradi társulatát, vendégszerepelt Sík Rezső is Budapestről, telt ház előtt került színre a *Cigányprímás* című operett, valamint a *Bibliás ember* című opera, ez utóbbiban Ştefan Marcuş és Rita Marcuş is énekelt. (Az operaelőadás idejére egyesítették az aradi és váradi színház zenekarát.) Emellett rangos hangversenyek voltak a Kultúrpalotában, amelyen felléptek magyar és román művészek egyaránt. Erre a mozgalmas időszakra esett Rózsahegyi Kálmán fellépése is. (Erdélyi Hírlap, augusztus 4–14.)

Feketéék drámatagozatának a legnagyobb érdeme, hogy évek óta nem játszott, klasszikus műveket tűztek műsorra. Az évad első aradi szakaszában a direktor rendezésében két Shakespeare-dráma került színre, október 18-án *A velencei kalmár*, november 6-án az *Othello*, Fekete Mihály az elsőben Shylockot, a másodikban a címszerepet alakította. Az újság különösen a második „megvalósítását" dicséri, ebben Desdemona – Fekete Irén, Jago – Mészáros Béla, Cassio – Sorr Jenő). A kritikus szerint Fekete Mihály Othellója „világszínvonalú volt".

November végén két egymást követő este az ugyancsak régen nem játszott *Bánk bán*t adták elő a direktor rendezésében. Ebben dicsérik a Gertrudist megszemélyesítő Fekete Irént, akinek megjelenése, hanghordozása valóban királynői. Ladányi Imre Bánkja nemes törekvés hordozója, de nem ügyelt a hangja dinamikájára, Kassay sok melegséggel formálta meg Tiborcot, szintén „melegszívű" alakítás Harmath Jolán Melindája. Fekete Mihály azonban a maga egyéniségéhez alakította Petur bánt, s ez nem tűnt olyannak, mint amilyennek Katona rajzolta. (Erdélyi Hírlap, november 23.) A Katona-dráma második felvonása még egyszer, május 29-én került színre a téli szezonzáró műsorán, amely különleges formában zajlott. Ezen először a jelen lévők Fekete Tivadar kétszemélyes, nagyon hatásos előjátékát láthatták-hallhatták, amely úgy kezdődött, hogy az újságíró a színpad egyik sarkába húzódva a színház kilátástalannak tűnő helyzetén kesergett: a reményteljesen induló évad csalódással végződött, a tavasz és a nyár folyamán ismét elnéptelenedett a nézőtér, a színház pedig a csőd szélére került. Ezt követően a szétnyíló függöny előtt megjelent az igazgató, akinek szavai optimizmust sugároztak, arról beszélt, hogy ő bízik a jövőben, és hisz Aradban, abban, hogy a lakosság a lehetőségeken belül teljesíti a kötelességét, majd hívta őket a nyári színházba, amely már a következő nap megnyitja kapuit. Az igazgató bizakodó szavait a közönség hosszú percekig

tartó tapssal honorálta. Ezután a *Cigánybáró* első felvonása, majd a *Bánk bán* második felvonása következett.

1925 januárjának végén Madách örökifjú drámai költeménye, *Az ember tragédiája* került színre két egymást követő este. Az újság szerint Fekete Mihály volt az első, aki a játszási tilalom feloldása után a Tragédiát Erdélyben műsorra tűzte. (Az aradi előadás valóban megelőzte a kolozsvárit, ahol február 2-án játszották Janovics rendezésében.) Madách remekművét Octavian Goga fordította le románra, az 1920-as évek elején még arról volt szó, hogy előadják az állam nyelvén is, de később a hatóság a párizsi szín miatt „forradalomra buzdító alkotásnak" minősítette, ezért betiltották. Erdélyben utoljára 1923 januárjában szintén Fekete Mihály társulata játszotta Marosvásárhelyen, illetve Földes Mihály együttese Szatmáron.[2] Ebben az évben viszont a *Marica grófnő* című operettet nem engedte színpadra a színészeti felügyelő. Az indoklás az volt, hogy a darab egyik groteszk figuráját a bécsi szövegkönyv szerint Dragomir Popolescunak hívják, ez az alak durva és primitív figura, s ez sérti a románokat. (Az ezredes szövegében nincs semmi erdélyi vonatkozás, egyszerűbb lett volna elhagyni a szereplő családnevét, akkor játszható lett volna, később így is történt.) A szereplők román hangzású neve más alkalommal is gondot jelentett, 1925-ben Temesváron Molnár *Üvegcipő* című vígjátékát kellett levenni a műsorról azért, mert a darab házmesterét Popovicsnak hívták, és ugyanez volt a családneve a város főcenzorának is.[3]

Az 1925-ös aradi *Tragédiá*t Fekete Mihály rendezte, és ő játszotta Lucifert, Éva – Fekete Irén, Ádám – Ladányi Imre. Az Erdélyi Hírlap méltatása alapján a drámai költemény „minden szava új színt, új fényt kapott, a közönség, mely alázattal hallgatta Madáchot, ünnepelt". Fekete rendezése bravúros, modern volt, Ladányi robusztus emberábrázoló, Fekete Irén hatásosan játszotta Évát. Az egyik erdélyi színházi lap kritikusának véleménye az előadásról azonban elmarasztaló, szerinte a bemutató elsietett volt, Fekete Mihályt kivéve a többiek az idő rövidsége miatt nem tudtak kellőképpen felkészülni, így az előadás nem ütötte meg a kívánt mértéket. (Színház és Társaság, Marosvásárhely, 1925. február)

Ugyancsak értékes vállalkozás június 23-án Ibsen *Kísértetek* című drámájának műsorra tűzése, amely előtt Fekete Tivadar tartott előadást a szerzőről, Osvald szerepét a budapesti Renaissance Színház tagja, az aradi származású Baló Elemér játszotta.

Emellett sikeres, gondosan rendezett előadásnak minősíti a kritika Lengyel Menyhért *Tájfun*jának október 18-i, majd a *Vörös malom* október 29-i eljátszását, ez utóbbiban János – Sorr Jenő, Ilonka – Fekete Irén, Alfonz – Mészáros Béla, Mimma – Sugár Teri, Magister – Fekete Mihály. A bírálat szerint ők úgy játszották szerepeiket, ahogy Molnár elképzelhette, különösen vonatkozott ez Sugár Terire, aki szép toalettjében az „örök nő" volt, jól működött a színpadon a malom monumentális építménye is. (Erdélyi Hírlap, október 30.) Jól sikerült produkció még a *Tüzek, A pénztárca,* a *Névtelen asszony,* a *Vén gazember.*

Az újdonságok elsősorban a budapesti színpadoktól kerültek Aradra, ezek legtöbbje nem túl jelentős mű, közülük napjainkban talán csak Zilahy Lajos 1923-ban írt, freudista hatást mutató drámája, a *Hazajáró lélek* ismerős **(**az 1938-ban átírt drámát 1940-ben megfilmesítették.**)**. A mű központi alakja a csapodárságra hajlamos nő, akinek a férje öngyilkos lesz azért, hogy az asszony azé lehessen, akit igazán szeret. Szelleme azonban különböző alakokban újra és újra felbukkan, és ezek igyekeznek megmenteni az asszonyt az elzülléstől, majd az öngyilkosságtól. (A cselekmény azt sejteti, hogy a nő tudatalatti énje „láttatja" a halott férje szellemének a különböző személyeket.)

Aradon 1925 márciusában került színpadra ez az alkotás, amelyet aradi értékelője, Farkas Ferenc nem tartott remekműnek. Szerinte a szerző a bonyolult asszonyi lélek útvesztőinek megrajzolásával próbálkozott, de nagyobbat markolt, mint amire képes volt, nagy igyekezettel akarta komplikált, de jó léleknek ábrázolni a nőt, ám ez nem sikerült. Sugár Teréz, Mária helyi megformálója viszonylag hitelesen tudta ezt az alakot ábrázolni, és a közönség körében „nagy és őszinte sikert aratott". Fekete Mihály szintén értékes alakítást nyújtott a férj, Ágoston szerepében, hasonlóan Darvas Ernőhöz, aki Istvánt játszotta. (Erdélyi Hírlap, március 21.)

A másik drámaújdonságban, az *Altona* című drámában a szerző, Fazekas Imre a Warrenné mestersége című Shaw-drámára emlékeztető témát dolgoz fel, a központi alak Gorenné, egy örömtanya tulajdonosnője, a mű hősei pedig kisiklott egzisztenciák. A dráma legjobban megrajzolt alakja a lezüllött sorhajóhadnagy, Fred, akit Fekete Mihály tökéletesen formált meg. A komplikált lelkű anya alakját Sárközi Blanka, ártatlan lányát Sugár Teri alakította, „aki olyan volt, mint riadt őzike", Mészáros Béla is remekelt a fiatal amorózó megformálásában – dicséri a színészi alakítások magas színvonalát a kritika, hogy az olvasók kedvet kapjanak a harmadrendű darab megtekintésére. (Erdélyi Hírlap, június 10., aláírás FF). A négyfelvonásos drámát nagyon kevés néző előtt mindössze kétszer adták.

Két-három előadást értek meg a nem túl színvonalas vígjátékok, például a Lakatos *Fej vagy írás* című, „Molnár Ferenc nyomdokain járó" komédia, Tristan Bernard *Csókolj meg* című bohózata, vagy márciusban Sacha Guitry *Fekete és Fehér* című alkotása Karinthy fordításában, melynek mondanivalója mélyen emberi lett volna, de Fekete, a rendező és Mészáros komédiává alakították a közönség igényeinek kiszolgálása érdekében. (Erdélyi Hírlap, március 10.)

Legtöbbször, összesen négyszer került színpadra Bús-Fekete László *Mihályiné két lánya* és Földes Imre *Kis muszkák* című alkotása. Ez utóbbi főszereplője egy vidéki földesúr, aki a szibériai hadifogsága alatt feleségül vett egy orosz nőt, aztán visszatérve Magyarországra újra megnősül, de a „muszka" asszony eljön utána, így aztán döntenie kell, melyiket választja a két feleség közül.

Háromszor játszották Lengyel Menyhért *A waterloo-i csata* című vígjátékát, amely a témája révén tarthatott igényt az érdeklődésre. A mű a filmgyár életébe ad betekintést, miközben a címadó napóleoni csatát filmezik. A film regényes

szereplői, például a francia császár mellett felvonul benne az egész filmfelvevő gárda, rendező, operatőr, gyártásvezető stb.

Jó darabnak minősíti a helyi kritika Szenes Béla *A csirkefogó* című vígjátékát, melyben Fekete Mihály ügyes színészi bravúrral a darabbeli nagy írót úgy játszotta, hogy Móricz Zsigmondnak maszkírozta magát, „robusztus, vérbő figurát formálva művészetének széles skálájával". (Kritika, július 1.) Egy-két alkalommal került színre még többek között a *Csibi*, az *Üldöz a pénz*, *A tyúkketrec*, *A nagyhercegnő és a pincér*.

A repertoár nagy részét azonban ebben az évadban is az operettek alkotják. Az együttes Szirmai Albert *Mézeskalács* című művével mutatkozott be október 2-án igen sikeresen. Elsősorban igényes maga az alkotás, a kellemes zene mellett az operett librettója is színvonalas. Ebben az allegorikus mesében a szövegíró, Emőd Tamás (a neves váradi költő, újságíró) – az aradi vélemény szerint – nagy és komoly igazságokat fogalmaz meg, ezeket Buhu, az udvari bolond mondja ki. Az aradi rendezés céltudatos volt, a zenekar is precízen működött Kovács karmester keze alatt. Sugár Teri Encella királykisasszony szerepében, pazar toalettjében szépen kiemelte a királylány összetett jellemét, Jóskát az új bonviván, Szűcs László alakította, akin látszott, hogy jó színész, bár hangja kicsi, de kellemes, s jól is tud bánni vele. A helyi származású komika, Károly Klári is sikeresen mutatkozott be mézeskalácsos kofaként, Zilahy Irén szép, temperamentumos volt Örzse szerepében. A kar jól énekelt, és ami külön dicsérendő, jól mozgott a színpadon. (Erdélyi Hírlap, október 4.)

Robert Stolz *Huncut a lány* című zenés művének megtekintése után a dicséret kiegészül azzal is, hogy nemcsak a két újabb bemutatkozó, Lengyel Irén primadonna és Misoga László táncos-komikus felelt meg a várakozásoknak, hanem az is látszik, hogy a társulatban rend, fegyelem, uralkodik, alaposan felkészültek. A színpadi személyzet is érti a dolgát, a színpadot gyorsan berendezték-átrendezték, így a felvonások közötti szünetek rövidek voltak. (Erdélyi Hírlap, október 7.)

Az első igazán népszerű operett október elején Zerkovitz *Árvácská*ja, amelyet az évad folyamán huszonkét alkalommal játszottak. A kritika dicséri, a kisemberek életét, küzdelmét bemutató librettó hangulatos, a mű melódiái fülbemászóak. A főszerepet játszó Lengyel Irén temperamentumos, Misoga „jóízű játékával" nyerte meg a közönséget, Kovács Mihály jól vezényelt, a kar is kielégített minden igényt. (Erdélyi Hírlap, október 11.)

Az évadban a legsikeresebb Farkas Imre *Nótás kapitány*a Fekete Mihály rendezésében, ezt januártól az évad végéig 26-szor játszották. A darabot 1924 őszén mutatta be nagy sikerrel a Fővárosi Operett-színház, a zenés mű az akkor még élő, híres dalköltőnek, gróf Fráter Lóránd bihari származású huszárkapitánynak állít emléket, őt nevezték országszerte nótás kapitánynak. A „naiv, szentimentális történet" (ahogy az aradi kritika nevezi) a kapitány és a kis grófnő szerelméről szól.

Aradon 1925. január 27-én játszották először. A színpadra állítás kiválóan sikerült, a díszletek szépek, a szereplők, Szűcs László (kapitány), Lengyel Irén (Margaréta), Zilahy Irén (Boriska, a kantinos lány), valamint Misoga László, Szabadkay Miklós, Mészáros Béla kiválóan alakítottak, a zenekar Kovács Mihály biztos kezű irányítása alatt kielégítette az igényeket. (Erdélyi Hírlap, január 28.) Februárban Horváth Mici, márciusban Róna Dezső is fellépett benne.

Az operett aradi színrevitele nem ment egyszerűen, kezdetben a magyarul nem tudó rendőrkapitány irredentának nyilvánította, de végül engedélyezték. Ugyancsak a betiltás fenyegette február elején a sejtelmes című francia operettet, a *Fügefalevel*et, tudniillik a hatóság felfigyelt arra, hogy a fiatalság özönlik erre a darabra. Aztán mikor rájöttek, hogy ez a pikáns tartalom miatt van, akkor erkölcsrendészeti okokból készültek betiltani. Végül csak műsoron maradt, de több detektív figyelte, nem oson-e be kiskorú a nézőtérre. A főszerepet ebben a drámai színésznő, Fekete Irén kiválóan alakította, kellemesen énekelt, temperamentumosan táncolt, és diszkréten játszott.[4]

Az átlagosnál érdekesebb témájú a *Menyasszonyháború* című operett, amelynek eseményei Apafi Mihály erdélyi fejedelem uralkodása idején játszódnak. Sas Ede jóízű humorral megírt librettója szórakoztató, a történet kerekded, vígjátéknak jó lett volna, Szabados Béla magyaros motívumokkal tűzdelt zenéje azonban színtelen, nincs benne eredetiség, fantázia. Aradon november közepén háromszor játszották, a darabot a „talpraesett", vendégszereplő-primadonna, Balogh Böske vitte sikerre. (Erdélyi Hírlap, november 15.)

Szintén történelmi tárgyú Nádor Mihály *Essler Fanny*ja, amely a címadó bécsi balerina és a „sasfiók", a reichstadti herceg szerelméről szól.

A szubrett szerepkörben fellépő Zilahy Irénnek a *Postás Katica* című Zerkovitz-operett és a *Rózsa-lány* hozott nagy sikert. Az elsőben „aranyos falusi kislányt" játszott, különösen jól sikerült a fergeteges tánca Misoga Lászlóval. Néhány telt házat hozott a *Krizantém,* amelyet ötször láthatott a közönség. „Tucat-operettnek" minősíti a kritika a május elején bemutatott *Tisztelem a régi szeretőmet* (zeneszerző Erdélyi Mihály), és a hónap végén színpadra kerülő *Juhászlegény, szegény juhászlegényt* (zene Magyar László), ezek csak a gondos rendezés és a jó szereplőgárda folytán hoztak több nézőt a színházba.

A repertoár régi darabjai közül a *Diadalmas asszony*t, a felújított *Cigánybár*ót, a *Madame Pompadur*t, a *Gül babá*t, *A bajadér*t, a *Marinka, a táncosnő*t játszották néhányszor.

A vendégként fellépő Horváth Micin és Balogh Böskén kívül a magyar fővárosból érkező Petráss Sárinak volt fergeteges sikere, a primadonna két este játszott Aradon, június elsején a *Lengyelvér,* másodikán a *Marinka, a táncosnő* főszerepét énekelte. „Petráss Sári disztingvált művészete meghódította Angliát és Amerikát, nem csoda, hogy Aradon is zsúfolt ház volt annyi jegyigénylővel, hogy közülük soknak nem jutott jegy. A budapesti primadonna kiforrott mű-

vészegyéniség nagyszerű énekhanggal, és emellett vonzó egyéniség" – írták róla a helyi lapok. (Erdélyi Hírlap, június 3.)

Operaelőadások nagyon ritkán voltak, Róna operaénekesei közül Fekete senkit nem alkalmazott, mindössze Ladiszlay lépett fel egy-két alkalommal. Várady Margit, miután ő sem kapott szerződést, november 22-én a Kultúrpalotában búcsúzott egy nagyon színvonalas operakoncerttel, amelyen jeles vendégművészek léptek fel, többek között Bing János énekelt, Ungár Imre zongorázott, a műsorvezető Szendrey volt, aki erre az alkalomra visszajött Marosvásárhelyről, ahol ebben az időben direktorkodott.[5]

Az új szoprán és tenor, Auer Kató, illetve Békefi Lajos október 27-én, majd november 3-án mutatkoztak be a *Pillangókisasszony*ban nem túl nagy sikerrel, a konzul Szabó Gyula volt. (Meg sem közelítették az előző évad énekeseit.) Az operát újból március 4-én tűzték műsorra a Puccini-emléknap alkalmából, amelyen az előző év novemberében meghalt zeneszerzőre emlékeztek, az opera előtt Járossy Dezső temesvári zenekritikus tartott előadást Pucciniről. Az operaelőadás jól sikerült, a konzul ezúttal Ladiszlay volt, de a közönséget mindez nem érdekelte, összesen mintegy 30-40 ember lézengett a nézőtéren. (Az emlékműsort eredetileg két héttel előbbre tervezték, de akkor sem volt érdeklődő, ezért halasztották el.) A temesvári Puccini-emlékműsort sem kísérte szerencse, ott Járossy betegedett le az előadás idejére, a címszerepet éneklő Rita Mărcuş pedig berekedt.

Az évad folyamán néhány alkalommal még a *Traviatá*t, *A trubadú*rt, a *Szulamit* című héber operát játszották, valamint az árumintavásár idején a *Bibliás ember*t.

A román vendégtársulatok sorában igen nevezetes 1925 márciusában a bukaresti Teatrul Naţional együttesének vendégjátéka, amely itt (is) megünnepelte fennállásának 50 éves jubileumát.[6] Az aradiak, Popa Constantin kultúrtanácsos és Fekete Mihály színigazgató külön köszöntötték Constantin Nottara (1859–1935) mestert, a román színészet kimagasló személyiségét.

A helyi színház jubileumát azonban már nem akarta köszönteni a helyi tanács. A kőszínház épülete 1874. szeptember 21-re készült el, a nyári színkör pedig 1900. május elsejére, a direktor tehát az ötven illetve a huszonöt éves évforduló megünneplésére kért engedélyt, ezt azonban elutasították, mondván, hogy az épületek elkészülésének megünneplése nem a társulat feladata, hanem a városé. (Erdélyi Hírlap, május 21.) Így az eseményekre – nagyon visszafogottan – csak a sajtóban emlékeztek. Az Erdélyi Hírlap az idős Szabó Gyula visszaemlékezéseit közölte, aki szemtanúja volt mindkét épület átadásának. (A „memoár" azonban csak „hangulati" értékű, mert az idős karénekes pontatlanul emlékezett mind az időpontokra, mind a műsorra.)

A társulat tagjai közül kettőt köszöntöttek. Április 15-én Follinusné Csigaházy Etel (1854–1936) színpadra lépésének ötvenedik évfordulóját ünnepelték. (A hetvenéves, még mindig aktív művésznő „kerek" évfordulóját többször

ünnepelték, mert ez lehetőséget nyújtott arra, hogy őt anyagilag támogassák.) Ez alkalommal a férje, Follinus Aurél népszínművét, a *Nánit* játszották, és ebben felléptek aradi tisztelői: a Szendrey házaspár, Hegedűs Bébi, Eghy Gissa (a tánciskola helyi vezetője), Róna Dezső, Lepa Dóra, valamint Rácz Imre, aki a szünetben zongorakísérettel operaáriákat énekelt. A zsúfolásig megtelt nézőtér előtt az 52 évet színpadon töltött művésznőt a Kölcsey Egyesület nevében Prohászka László, a sajtó nevében Falus Lajos, a filharmonikusok nevében Mandl Vilmos köszöntötte.

A helyiek igyekeztek megtisztelni és anyagilag segíteni a többi itt élő nyugdíjas vagy állás nélküli színészt is. Az ő javukra szervezett műsort Papp Andor július 25-én, ezen ők maguk is szerepeltek, a zsúfolásig megtelt színkörben fellépett Kiss Mariska, Harmath Józsa, Follinusné, Gömöry Emma, Gyarmati Géza, Ladiszlay, Faludy, Huszár Károly, Inke Rezső, bevezetőt mondott Fekete Tivadar.

Nem kapta meg a megérdemelt ünneplést azonban Kassay Károly, aki színpadra lépésének 35. évfordulóját ünnepelte *A falu rossza* Gonosz Pistájának eljátszásával. A karzat zsúfolva volt ugyan, de a földszintre összesen 70 jegyet adtak el. (Erdélyi Hírlap, 1925. május 14.) A színész Temesvár kedvence volt, ott egy hónappal előbb sokkal nagyobb pompával köszöntötték.

Az évad utolsó hónapja (az árumintavásár után) ismét a búcsúelőadások jegyében telt. Többek között augusztus 22-én öt év után az együttes egyik erőssége, Darvas Ernő vett búcsút a helyiektől, ebből az alkalomból két egyfelvonásost játszottak az ő főszereplésével, Molnár Ferenc *Marsall*ját és Mirbeau *A pénztárca* című vígjátékát. Az előadás előtt Fekete Tivadar mondott bevezetőt, Szendrey pedig konferált. Darvas Ernő (1884–1968) érdemeit az Erdélyi Hírlap méltatta, alakításai közül a *Kísértetek* Osvaldját és a *Gyermektragédiá*ból a kisebbik fiú megformálását emeli ki a kritikus. Augusztus 29-én Lengyel Irén az *Antónia* címszerepében búcsúzott.

A következő, **1925/26-os** évadra Fekete Mihály kapta meg a koncessziót, de gyakorlatilag ebben az évadban ő mint kinevezett igazgató nem jött vissza Aradra, a szezon hivatalosan január 1-jén kezdődött meg Maurer Béla igazgatásával.

Fekete Mihály aradi direktorsága már a 24/25-ös évad végétől veszélybe került. 1925 júniusában a szépművészeti miniszter, Alexandru Lepadatu Erdélyben hat direktornak adott ki koncessziót hat körzetre, meghatározott központokkal: Janovics Jenő (Kolozsvár), Gróf László (Nagyvárad), Sümegi Ödön (Déva), Fehér Imre (Marosvásárhely), Szendrey Mihálynak Szatmár és környékét adták. (Az Erdélyi Hírlap szerint a színészeti felügyelő azért bízta meg ezzel Szendreyt, hogy itt is felélessze a színészetet, mint Marosvásárhelyen.) Fekete megkapta az Arad–Temesvár–Lugos körzetet, de a direktor nem volt hajlandó megbékülni az egyre súlyosabb szerződési feltételekkel, amelyeket mind a város, mind a minisztérium diktált.

A minisztériumi szigorítások között szerepelt többek között, hogy a direktornak 50 000 lej kauciót kell letétbe helyeznie, hogy csőd esetén legyen miből fizetni, a műsorban legkevesebb négy román szerzőjű műnek kell szerepelnie, valamint az, hogy ha valamelyik előadáson akár a szövegben, akár az öltözékben „inzultus éri a román államot", az igazgató koncesszióját azonnal bevonják. (Erdélyi Hírlap,1925. június 18–25.) Ám ezeket az aradi főpolgármester, Robu Ioan, aki egyúttal a színügyi bizottság elnöke is volt, augusztus közepén még megtetézte, és a bizottság határozatai alapján olyan feltételeket írt elő, amelyeket jó részét nem lehetett teljesíteni. Például előírták, hogy egy-egy színházi előadásnak csak két órát szabad tartania, rendszeresen legyen operaelőadás, olyan tagokat szerződtessen, akik az ő igényeiknek is megfelelnek. Mind a téli, mind a nyári szezon megkezdése előtt legyen kész a teljes műsor az egész időszakra, és ezt adja le a hivatalnak minden hónap elején. Anyagi szempontból a város fizeti az épület fenntartási költségeit (fűtés, világítás), de ezért napi 8000 lej bérleti díjat kell fizetnie. A tárgyalás hangneme egyre keményebb, elutasítóbb. (Ebben feltehetőleg szerepe volt Fekete Mihály öntörvényű, impulzív személyiségének is, viselkedésével sokakat magára haragított.) „Már napok óta tárgyalnak. Aggasztó, hogy a színházra milyen súlyos terheket ró a hivatal, a színügyi bizottság semmi jóindulatot nem tanúsít a színház iránt" – tájékoztat az újság a tárgyalások menetéről. (Erdélyi Hírlap, augusztus 18–25.) Ezzel együtt a direktor készült az aradi évadra, megkezdte a bérleti pénzek gyűjtését, októberig mintegy 300 000 lej gyűlt össze.

Szeptember 20-án újabb minisztériumi szigorításokról számol be az újság: akkor jár a 16%-os adó, ha az együttes 94%-a román állampolgár. Ha a nem román állampolgár százalékaránya több mint 6 százalék, akkor az adó növekedik. Az aradi bizottság emellé még a színészek levizsgáztatását is javasolta, ők akarták eldönteni, hogy a színészek megfelelőek-e. Később az újságírók kizárásával tovább folyt a tárgyalás, amely során Fekete Mihály összetűzött a bizottsággal, és úgy döntött, ilyen megszégyenítő feltételekkel neki nem kell az aradi koncesszió. Ezt további egyezkedések, tárgyalások követték, végül október 21-én közli az újság, hogy végül mégis megegyeztek, de Fekete csak hat hónapot szándékszik játszani Aradon (Temesváron négy, Lugoson egy hónap), és csak január elsején kezdi meg az évadot.

A város és a színigazgató közötti ellentét fokozódásához az is hozzájárult, hogy Fekete nem tudta a teljes összegét kifizetni az előző évad „járandóságainak," és 50 000 lejjel adós maradt. Mivel a direktor a következő felszólításra sem törlesztett, a város árverést kezdeményezett, és az adósság fejében az igazgató lakásáról elvitték a felesége, Sugár Teri bundáját, zongoráját – tájékoztat az Aradi Közlöny, november 11-én. (A direktor ezt követően 20 000 lejt megadott a tartozásból.)

A helyi magyarság közben tiltakozott az ellen, hogy színház nélkül maradt. Nevükben ifjú Vass Gusztáv és Papp Andor, a helyi színházi lap szerkesztője

manifesztumot fogalmazott meg a polgármesternek címezve, melyben kérték, hogy Arad Temesvártól függetlenül kapjon koncessziót, és ne csak hat hónapra, mert egy 70 000-nél több lakossal rendelkező város nem maradhat színház nélkül. Követelték a színi évad megkezdését, és tiltakozott a minisztérium által is jóváhagyott, január 1-től július 1-jéig tartó hathónapos színi évad ellen. Papp Andor helyi színházi hetilapja, az Erdélyi Magyar Színpad egyik cikkírója, dr. Szelle Károly az igazgatói kinevezések módja ellen is tiltakozott: „Az imperium átvétele óta a színigazgató annyit jelent, mint kegyadományt nyerő, aki jobban tudott kilincselni, annak jutott az elsőség."

Decemberben az Aradi Közlöny felröppentett olyan híreket (hiteles forrásokra hivatkozva), hogy a minisztérium visszavonta a direktor koncesszióját, ezt Fekete cáfolta, sőt azzal fenyegetőzött, hogy rágalmazási pert indít az újság ellen. A hír azonban igaznak bizonyult, a minisztérium november 26-án megszüntette Fekete társulatszervezési engedélyét, irredentizmussal és sovinizmussal vádolva a direktort. (Mint utólag kiderült, az alaptalan feljelentést a direktor ellen az aradi sziguranca főnöke, Vulpe Iosif küldte, aki emellett még Fekete nem kielégítő igazgatói munkájáról, illetve a felhalmozott adósságairól is tájékoztatta a minisztériumot.)

A direktor december elején kapta meg a felmondást, de még reménykedett, és próbált Bukarestben intézkedni, ezért egyelőre fenntartotta társulatát Temesváron. Aradra december 8-án érkezett hivatalosan a határozat, hogy Arad–Temesvár–Lugos körzetre január 1-től szeptember 1-jéig (ebből július 1-jéig Aradon) Maurer Béla kapott működési engedélyt (az ügyirat száma 59800), de aztán a helyzet úgy alakult, hogy Maurerék csak Aradon játszottak. Fekete pedig – miután tisztázta magát a hamis vádak alól – ismét társulatot szervezett Temesváron. A későbbiekben pedig megengedték neki, hogy társulatával Aradon is szerepeljen akkor, ha se Maurer, se román társulat nem játszik itt.[7]

Az új direktornak, Maurer Bélának eddig a színjátszáshoz sok köze nem volt, csupán annyi, hogy – az Aradi Közlöny tájékoztatása szerint – Nagyszebenben, ahol ebben az időben lakott, 1920-tól az ottani színügyi bizottságnak volt az elnöke, civilként emellett Bólya községben gazdálkodott. A kultúrával való kapcsolata eddig abból állott, hogy 1919-ben megjelentetett egy – a magyarok körében rossz hírű – lapot, az Új világot, de később kiállt a magyarok érdekei mellett egy 1923-ban írt román nyelvű röpirattal, melyben megfogalmazza a magyarok sérelmeit. (Aradi Közlöny, 1925. december 8.)

A kinevezés után Maurer tárgyalt Robu polgármesterrel, Popa Constantin kultúrtanácsossal és dr. Nedelcu városi ügyésszel, akik megkötötték vele a szerződést. (Maurer ekkor megkockáztatta az alkudozást a színház bérleti díjának csökkentéséről, nem sok eredménnyel, de az 50 000 lej kaució letételére haladékot kapott.) Ezután a kinevezett új direktor megkezdte társulatának megszervezését, úgy nyilatkozott, hogy ez ügyben konzultál a régi direkto-

rokkal, Szendreyvel és Rónával, valamint igyekszik szerződtetni Fekete társulatának állás nélkül maradt tagjait. Az aradi magyarság vezetői (Barabás Béla, Zima Tibor, Reinhardt Gyula) felhívással fordultak a város lakosságához, hogy a vissza nem kapott bérleti pénzek ellenére támogassák a színházat, legalább hetente egy-egy alkalommal jöjjenek el az előadásokra. Az új társulat névsorát az Aradi Közlöny december 22-én közli, mely szerint az együttes művezető-főrendezője Jakabffy Dezső, karmesterek Csányi Mátyás és Fekete Andor, ügyelő Erdélyi Kálmán, titkár Dálnoki István színész. A társulat tagjai között szerepel többek között Zilahy Irén, Gömöry Emma, Harmath Jolán, Károly Klári, Fratta Géza, Misoga László, Ladiszlay József, Várnay Jenő, valamint Jódy Károly (1899–1964). Ez utóbbi 1918-ban kezdte a színészmesterséget, miután elvégezte Rákosi Szidi színiiskoláját. Erdélyben 1921-től szerepelt, 1925 őszétől szerződött Fekete Mihály társulatához, így jutott Aradra. Bonvivánként kitűnt kellemes, tiszta hangjával, jó megjelenésével, elegáns, finom játékával. Később zeneszerzőként is népszerűvé vált, majd 1946-ban az aradi Népszínház magyar tagozatának igazgatója lett. Az új primadonna Betegh Bébi (1902, Csíktusnád–1984, Arad). Ő is Rákosi Szidi színiiskoláját végezte, első fellépései Budapesten voltak, majd Nagyváradra szerződött, innen került Aradra. Erdély egyik legjobb énekes színésznőjének tartották, emellett egyes kritikusok szerint gyönyörű nő volt, és remekül táncolt.[8]

Betegh Bébi

Maurerék az évadot január elsején kezdték, de az évad első félében sem szüneteltek teljesen a magyar nyelvű előadások, az itt lakó Róna Dezső szervezett időnként előadásokat az állás nélkül maradt színészekkel, énekesekkel. November 15-től Róna hivatalosan engedélyt kapott műsorok tartására, ennek értelmében az előadásokon tréfák, bohózatok, énekszámok hangozhattak el, valamint részletek színpadi alkotásokból, a produkciókra előadónak meghívhattak vendégművészeket.

Szeptember ötödikén tartották az első operaestet, amelyen fellépett többek között Halmos Mici, Horváth Mici, Ladiszlay, Várady Margit, vezényelt Csányi Mátyás. Ez színvonalas előadás volt szépszámú közönség előtt. Szeptem-

ber 20-án egyfelvonásosok műsorra tűzésével ünnepelték – zsúfolásig megtelt nézőtér előtt – Győző Alfréd 25 éves színészi jubileumát, amelyen Fekete Tivadar mondott ünnepi köszöntőt, a szünetben pedig Róna Dezső énekelt. Szeptember 24-én Gellinek Lotte tanítványai adtak operakoncertet. (Az idős tanárnő 25 év óta foglalkozott az énekesek képzésével.) Október 4-én és 11-én Horváth Mici javára rendeztek előadást, műsorra került a *Cigánybáró,* a *Lengyelvér,* a *Szibill* egy-egy felvonása. Az aradiak régi kedvence ragyogóan elegáns volt, gyönyörűen énekelt, az esten Róna bonvivánként is bemutatkozott, fellépett még Faludy, Ladiszlay, R. Hegedűs Bébi. A *Szibill*ben a humoros figurákat Győző formálta meg, a nagyherceg szerepét Bing János énekelte, aki a nagy ügy érdekében arra is képes volt, hogy a színpad berendezésére kölcsönadja saját bútorait, perzsaszőnyegeit. Az alkalmilag összeállt zenekart Gellért Pál vezényelte. (Erdélyi Hírlap, október 4., 6.) A telt házas előadás után a közönség lelkesen ünnepelte az aradi színházba gyakran visszatérő egykori kedvencét, Bing Jánost, a produkciót megismételték 11-én is. Október 23–24–25-én a téli színházban Knoublach *Őnagysága ruhája* című látványos, zenés játékának egy részét mutatták be Balogh Böske közreműködésével, este a *Nótás kapitány*t játszották, ez azonban rosszul szervezett produkció volt, a közönség elégedetlenül távozott.

Október 31-én Róna Strauss-centenáriumot szervezett. (ifj. Johann Strauss 1825. október 25-én született), az ünnepséget november 1-jén, vasárnap este megismételték. Aznap délután pedig a *Mágnás Miska* került színre Horváth Mi ci, Várady Margit, Róna és Győző Alfréd felléptével. November 22-én zenekaros ház előtt Sorr Jenő búcsúestjére került sor, ekkor Vajda Ernő *Délibáb* című vígjátékát adta elő az alkalmi együttes, a diákba beleszerető úriasszony szerepére Jósika Mici jött Nagyváradról, aki csodás toalettjében kiválóan alakított, a kritikus gyönyörű, tiszta beszédét, temperamentumos játékát dicséri. Szerepelt még Fekete Irén, Győző, Bing János. (Erdélyi Hírlap, november 19., 24.)

December 20-án a színjátszástól visszavonult Harmath Józsa javára rendeztek jutalomjátékot, *Az iglói diákok* került színre. Arad egykori ünnepelt naivájának életpályáját Vass Gusztáv mutatta be az Erdélyi Hírlap aznapi (december 20-i) számában. A telt házas előadáson ismerősei, barátai egykori színésztársai nagy szeretettel ünnepelték a művésznőt.

Az új együttes munkájának megkezdésével egy időben, az 1926-os esztendő elejétől számítva Romániában lényeges politikai változások történtek. Az esztendő első hónapjai a választások jegyében teltek, az Országos Magyar Párt ebben az időben az I. C. Brătianu vezette Liberális Párttal kötött szövetséget.[9] Aradon Barabás Béla és Ioan Robu egy táborban indultak, és a helyi tízezer választópolgár nagyobbik felének szavazatait meg is kapták, így az impériumváltást követően a legnagyobb számú magyar képviselő került (volna) be a városi tanácsba. (Aradi Közlöny,1926. február 19.) Brătianu a belső viszályok miatt azonban március végén lemondott, a hatalmat Averescu tábornok vette

át, őt erősítik meg az 1926. május végi választások is. Így júniusban mennie kellett a hét éve vezető pozícióban levő Robunak, az új vezetés kialakulásáig az Interimár (románból átvett kifejezés, jelentése ideiglenes) bizottság vette át az irányítást, ez intézte a továbbiakban a színház ügyeit is. Az új hatalmi szervek (legalábbis Aradon) azonban nem „rokonszenveztek" a nemzeti kisebbségekkel, többek között korlátozták az anyanyelv használatát az iskolákban, és jelentősen megnehezítették a színház működését, hasonló célt szolgált országos méretekben az új színházi törvény, amely 1926 márciusában lépett életbe.

Ezek a rendelkezések – sok egyéb változtatással együtt – módosították az eddig érvényes adótörvényeket. Az új szabályzat a román színházak jegyadóját tizenhárom százalékban határozta meg, de ezt bizonyos esetben tíz vagy öt százalékra lehetett csökkenteni. A kisebbségi nyelvű előadások után azonban a dupláját, huszonhat százalékos jegyadót kellett fizetni. Emellett az amúgy is anyagi gondokkal küszködő együtteseket nagy terembérrel és egyéb költségekkel sújtották. (Például Kolozsváron Janovics Jenő még a saját pénzéből épített nyári színköréért is bérleti díjat fizetett.) Az állam nyelvén játszó együttesek viszont ingyen léptek fel.[10]

Aradon a színházban a Maurer vezette együttes január elsején kezdte meg a téli szezont, a repertoárt az operettek uralták. Az első bemutató január elsején zsúfolt ház előtt a *Dolly*. A kritikus a darabbal nem túlságosan elégedett, de a színészeket, Betegh Bébit, Zilahy Irént, Szűcs Lászlót, Misoga Lászlót, Szabadkayt dicséri, az ismert arcokat a közönség is nagy tapssal fogadta. Az operett 11 előadást ért meg, márciusig tartották műsoron.

A magyar főváros színházaiból átvett újdonságok közül a legnépszerűbb a Pesten nem sokra méltatott *Orlow* című operett, a bécsi Granichstadten–Marischka szerzőpáros alkotása, amely itt elérte az utóbbi években rekordnak számító 30 előadást. A február 5-én színpadra került zenés mű nagy sikere valószínűleg azzal magyarázható, hogy a bemutatóra alaposan felkészültek, a színpadra látványos, új díszletek kerültek, 18 tagú balettkar táncolt, az együttes 12 görllel egészült ki, a zenekart dzsesszbend együttessel bővítették. Jakabffy rendezése hatáskeltő trükkökkel, a jelenetek ötletes beállításával elsőrangú volt. Alexej nagyherceget és Nadját kettős szereposztásban Horváth Mici és Szűcs László, valamint Betegh Bébi és Fratta Géza alakították, mindannyian kiválóan. A kritikus még Zilahy Irént, valamint Szabadkay Miklóst dicséri, aki utolérhetetlen kabinetalakításával nevettette a nézőket, Csányi Mátyás nagyszerűen vezényelt. (Erdélyi Hírlap, február 7–9.; Aradi Közlöny, február 6.)

Szép számban, tizenkétszer játszották az április 6-án bemutatott *Anna-bál*t, Vincze Zsigmond –Martos Ferenc operettjét. A mű az 1860-as, 70-es éveket idézi, a Nyugatban Lányi Viktor egy kicsit ironikusan így mutatja be a darabot: „a jó öreg biedermeier kor, svábosan beszélő polgáraival, Gretchen-frizurás polgár leányaival, (…) magyar szívet dobogtató katonatisztjeivel, s az osztrák

főherceggel, aki szívesen beáll kádár legénynek egy szép és szende magyar kisasszony kedvéért". Zenéje megírásakor Vincze Zsigmond Volkmann Róbert zeneprofesszor hagyatékát kerekítette operetté, s ha egy kicsit modernkedett is, nem lépett ki a kor stílusából. (Nyugat, 1925. 19. szám)

Aradon ezt az operettet is Jakabffy rendezte Lisztay Józsefné új díszleteivel. A női főszerep ezúttal Zilahy Iréné, aki szép és fiatal, jól táncol, de még nem tud igazán énekelni – méltatja a kritika. Az álruhás herceget Szűcs László alakította, aki a szép dallamokat hitelesen tolmácsolta. A zenekart Csányi Mátyás vezényelte. (Erdélyi Hírlap, 1926. április 7.)

A helyi sikeres operettek közé tartozik még az *Alexandra*, melynek szövegét ugyancsak Martos Ferenc írta, a zeneszerző Szirmai Albert. Ezt itt április 28-án mutatták be, s egyetlen hónap alatt, május végéig több mint tízszer játszották. A Londonban, sőt Amerikában is népszerűvé vált zenés mű librettója a pesti kritika szerint merészen újító, amennyiben két teljesen egyenrangú bonvivánszerep van benne. A cselekmény fordulatokban gazdag, s itt-ott még a „pajkos offenbachi szatíra" is felcsillan benne. Zenéje, amely vetekszik a bécsi klasszikus operettek muzsikájával, a fölösleges operai „allűrök" nélkül is lépést tart a korral. Aradon a címszerepet alakító Horváth Mici szopránja szárnyalt, játéka kifejező volt, jól táncolt a szubrett, Zilahy Irén, a két bonviván szerepet, a férjet és a vőlegényt Szűcs László és Fratta Géza kiválóan alakította. (Erdélyi Hírlap, április 29.) A többi operett ezeknél valamivel kevesebbszer került színre. Hat előadást ért meg Jakabffy rendezésében Lehár *Frasquitá*ja, melynek a zenéje (az aradiak szerint) jó, de a szövegkönyve nem eléggé színvonalas, amint ez lenni szokott a legtöbb Lehár-operett esetében. A zenés művet a két főszereplő, Auer Kató és Szűcs László vitte sikerre, a szubrett-táncoskomikus kettős, Zilahy Irén és Misoga László „kedves" volt, de helyenként eltúlzott mókákkal „hajszolták" a közönség tetszését. Csányi Mátyás biztos kézzel vezényelt. (Erdélyi Hírlap, január 14.)

Szellemesnek minősült a *Hármacskán* című operettújdonság, melynek zenéjét az eddig ismeretlennek számító Süle József szerezte, a finálé zenéjét pedig Csányi Mátyás. (Erdélyi Hírlap, január 27.) A közönség azonban nem rajongott érte, nem töltötte meg a színházat, így januártól májusig mindössze négyszer játszották.

A tömegízlést kiszolgáló, nem túl igényes alkotás, Robert Stolz *A Feleségem babája* című, január elején bemutatott zenés darab is csak négyszer került színre, annak ellenére, hogy a rendezés jó volt, a díszletek szépek, Betegh Bébi, Barna Anci remekül énekeltek. (Erdélyi Hírlap, január 9.)

Az előző évek repertoárjából újra műsorra került a *Mágnás Miska, A bőregér,* a *Nótás kapitány*, *Az iglói diákok.* Május végén szép sikert hozott a magyar főváros népszerű énekesnőjének, Péchy Erzsinek az aradi vendégjátéka, az ő fellépéseivel vette kezdetét hivatalosan a nyári szezon. A népszerű operettpri-

Blaha Lújza

madonna az *Anna-bál*ban, *a Kék mazur*ban, a *Szép Helénä*ban, az *Alexandrá*ban, a *Lili bárónő*ben lépett fel nagy sikerrel.

Az évad folyamán Blaha Lujza halála és a nagy művésznő emlékére rendezett ünnepségek újra divatba hozták a népszínművet. A nagyasszony 76 éves korában, 1926. január 16-án távozott az élők sorából. Temetése az egész országot megmozgatta, közel kétszázezer gyászoló, a páholyok, a földszint, a karzat közönsége szorongott a pesti utcákon, öregek, fiatalok, fejkendős asszonyok és elegáns divathölgyek, munkások és cilinderes urak, gazdagok, szegények – írja megrendülten a korabeli tudósítás.

A temetést emlékműsorok sorozata követte az egész magyar nyelvterületen. Az aradi emlékünnepségen január 31-én *A falu rossza* került színre, ebben Finum Rózsi – Horváth Mici, Göndör Sándor – Szűcs László, Gonosz Pista – Kassay volt. Az előadás megkezdése előtt Vass Gusztáv emlékezett a „nemzet csalogányára", a színpadon igazi cigányzenekar játszotta Blaha Lujza kedvenc nótáit. „A nézőtér szorongásig megtelt (…) a magyar lélekre ismét rátalált a jazztól és a steppektől elnémított magyar dal. A szomjas lélek habzsolva szívja a sokáig nélkülözött édes-bús dallamokat, és megilletődve, szinte templomi áhítattal figyel a cigányzenére, amelyet Blaha Lujza szelleme irányított" – tájékoztat az Aradi Közlöny kritikusa február másodikán. Azt nem teszi ugyan hozzá, hogy a magyar dal nemcsak a dzsessz meg a sztepp miatt szorult vissza a színpadról, de a célzás nyilvánvaló. Az emlékműsort február 2-án, majd március 24-én megismételték ugyancsak telt ház előtt.

Az évad folyamán emellett több népszínművet vettek elő (*A gyimesi vadvirág, A piros bugyelláris, Az árendás zsidó*). A nyári szezonban, július 25-én és 26-án a népszínművek alakjainak leghitelesebb megformálója, a 84 esztendős Szentgyörgyi István lépett fel, ugyancsak zsúfolt nézőtér előtt a *Peleskei nótárius*ban és *A sárga csikó*ban.

A helyi komolyzenei produkciókat Rónáék szolgáltatták. Az évad eleji koncerteken kívül ők mutatták be március 12-én néhány vendégénekes közreműködésével *A zsidónő*t, amelyben Recha – Z. Várady Margit, Brogni bíboros –

Rácz Imre, Eudoxia hercegnő – Schwank Ilonka. Eleázárt a nemzetközi hírű, de már nem fiatal orosz tenor, Hermann Jadlowker énekelte, aki a közönségnek nagyon tetszett, tízszer hívták a függöny elé. (Az előadás eredetileg február elejére volt hirdetve, de a vendégművész betegsége miatt el kellett halasztani.)

A kolozsvári román opera május 23. és június 1. között jött Aradra. Az együttes teljes felszereléssel, kórussal, balett-együttessel, zenekarral érkezett, az énekesek között volt Lya Pop, Nestorescu és a szép hangú magyar bariton, Szabó Zoltán, a karmester a kiváló Jean Bobescu volt. Műsorukon az *Aida, A zsidónő, A trubadúr,* a *Tannhäuser* szerepelt. Ez utóbbi különösen jelentős, hiszen Aradon 1904 óta nem láthattak-hallhattak a helyiek Wagner-operát. A kolozsváriak nagy sikerrel játszottak, de az aradi társulat ezalatt nem tarthatott előadást, ami nagy veszteséget jelentett nekik.

A drámatagozat újdonságai közül a legnagyobb siker a május 7-én bemutatott vígjáték, a *Dr. Szabó Juci,* amelyet június végéig 13-szor játszottak, az utóbbi években „beszélő darab" ritkán került ennyiszer színre. A mű szerzője, Fodor László (1896–1974) a Molnár Ferenc nyomdokain haladó fiatal írónemzedék egyik kiemelkedő alakja, aki kitűnő technikával írta meg felszínességükben is hatásos darabjait, melyek közül ez a mű a legsikeresebb. A vígjáték címszereplője klinikai alorvos és öntudatos, modern, független nő, aki a saját keresetéből fedezi a szórakozásait, és a férfiakkal egyenrangúnak tartja magát a szakmában meg a szerelemben egyaránt. A hatás fokozása érdekében a darabban szerepel az ő ellentéte is, a férfiak pénzéből élő „kokott." Ő Mici, aki kitartott barátnője Kuthy Bálintnak, a jóképű és jómódú földesúrnak, aki később már első látásra beleszeret az őt hidegen elutasító doktornőbe. A mű lényegében kettőjük „szerelmi párviadala", és a vígjátékok kötelező szabálya szerint a házasságukkal végződik.

A szerző Molnár Ferenc vetélytársává nőheti ki magát – vélekedik Fodorról a bemutató után Farkas Ferenc, az aradi kritikus –, a mű az ötletes párbeszédek valóságos tűzijátéka, de Szabó Juci alakja kissé elnagyolt. Nagyhangú mondásai nincsenek lélektanilag kellőképpen indokolva, így viselkedése gyakran pózolásnak hat. Pesten a darabot Szabó Juci megformálásával Titkos Ilona vitte sikerre, Aradon a szerepet Betegh Bébi játszotta, őt az operett-tagozattól „kérték kölcsön", de itt is „pompásan" helytállt. „A kemény vonásokból összerótt klinikai alorvos állig begombolkozott karakterfiguráját" illúziókeltően ábrázolta. Szintén jó alakítás Mészáros Béláé, aki a szerelmes Bálintot játszotta, és ábrázolni tudta annak lelki fejlődését. Jóízű figurát teremtett Jakabffy Dezső a megcsalt férj ábrázolásában, Kiss Mariska kedves volt az „aranyosszájú keresztmama" szerepében. Barna Anci azonban egysíkúan ábrázolta az amúgy igen színes egyéniségű Micit. (Erdélyi Hírlap, 1926. május 8.) Ebben az évadban Fodor Lászlótól még a *Nagyságos asszony, láttam már valahol* című vígjátékot játszották, szintén sikeresen.

Érdekes újdonság március közepén az angol társadalmi dráma, az *Úriemberek*, amely négyszer került színre az évad végéig. A szerző, John Galsworthy (1867–1933) az angol irodalom kiemelkedő alakja, aki a Forsyte Saga című, napjainkban is népszerű családregényéért 1932-ben Nobel-díjat kapott. Babits az írót így jellemzi: „számára maga az igazságkeresés a cél. (…) Eszközeiben, akár drámát ír, akár regényt, rendkívül előkelő, rokonszenves. (...) A látszólag könnyedén odavázolt jelenetek mögött írói biztonság rejlik, a tárgyilagosság mögött lélek." Ezt a drámát, amelyet Pesten 1925-ben játszottak először, Szép Ernő fordította magyarra, ő adta a nagyon találó magyar címet is. (Eredetileg *Loyalities*.)

A történet színhelye egy előkelő angol klub, ennek szeretne tagja lenni egy „felkapaszkodott" zsidó bankár. Az első klubbeli látogatása alkalmával azonban „elemelik" a maga elé kitett, drágakövekkel kirakott pénztárcáját. Ő feljelentést tesz, a fegyelmi bizottság pedig nem az arisztokrata tolvajt, hanem a kárvallottat zárja ki a tagjai sorából, mert „így nem viselkedik egy úriember", vagyis nem jelentget.

A dráma az angol főúri társadalomról mond súlyos ítéletet: a felsőbb tízezer még becstelenség árán is összetart, ha egy társaságbélit kell megmenteni – írja a műről az aradi kritikus, aki szerint Aradon a darabot alaposan megnyúzták, a legsúlyosabb mondatokat kihagyták. Maga az előadás sem sikerült a legjobban, a drámatagozat egyelőre nehezen boldogul – állapítja meg a cikkíró. Ács Zsigmond lordja előkelő volt, Mészáros Béla minden túlzás és faji jellemzés nélkül rajzolta meg a „zsidó jövevényt", Fratta Géza azonban, bár jó színész, nem tudta hihetően megformálni a tolvaj angol arisztokratát, Jódy Károlynak sem sikerült az őrnagyot hihetően megformálnia, a dialógusok pedig „zökkentek." (Erdélyi Hírlap, 1926. március 19.) Újdonság volt még többek között Pásztor Árpád *Magnetic* című drámája, amely nem nyerte el a helyi kritikus tetszését: a szerző jó regényíró, de nem jó drámaíró, a riportszerű alkotás túl száraz a színpadra, s a főszerepet játszó Táray Böske sem volt a helyzet magaslatán.

Az új darabok egy része vendégművészek közreműködésével került színre. Január 18–19-én a régi kedvenc, Forgács Sándor játszotta a férfi főszerepet Molnár *Üvegcipő* című drámájában. (A vígjátékot 1924 novemberében mutatták be a Vígszínházban, a premier érdekességét fokozta, hogy a történet három főszereplője közötti kapcsolatban sokan láttak utalást az egész fővárost izgalomban tartó Fedák Sári – Molnár Ferenc – Darvas Lili viszonyra.)

A dráma címe a közismert meséből Hamupipőke cipellőjére utal. A napjainkban is népszerű vígjátékban a kis cselédlány, Szabó Irma az álmodozó Hamupipőke, aki a maga királyfiját a nála harminc évvel idősebb, mogorva műbútorasztalosban, Sipos Lajosban véli megtalálni. Imádottja azonban egykori szeretőjével, a vénlánykorba lépő panzió-tulajdonosnővel, Adéllal készül házasságot kötni. Ahogy napjaink egy műsorfüzete írja, költészet, humor, meg-

oldhatatlannak látszó akadályok, összeomló és felépülő kapcsolatok szövik át a fordulatos vígjátékot, amelynek végén a kis cselédlány és a mindig morcos, idősödő Lajos egymásra talál.

„Molnár mindig grimaszol, hihetetlen kiszólásokat vág a közönség fejéhez, amely egy pillanatra felbőszít, azután sok szép emberi mondás következik, és a néző megbékül vele" – méltatja a művet az aradi kritikus, aki nem tartja sokra Molnárnak ezt a művét sem, de a szereplőket dicséri. Forgács fölényes színpadi tudással alakította Lajost, a közönség ünnepelte. Irma megformálója Barna Anci volt, aki ezúttal „melegszívű, közvetlen játékával és beszédével" megfogta a nézőt. Pálffy Zsuzsa Adélja azonban „színtelenre" sikerült. (Erdélyi Hírlap, 1926. január 19.)

Márciusban szintén kolozsvári színészek, Poór Lili és Janovics Jenő közreműködésével került színre *A színésznő* című (nem túl értékes) francia újdonság, melyet elsősorban az ő játékuk vitt sikerre. A vendégművésznő csodálatosan formálta meg a darab öregedő színésznőjét, aki szerelmi csalódásában összeroppan, Janovics pedig „élővé gyúrta" a színésznő önzetlen tanítómesterének alakját. (Erdélyi Hírlap, 1926. március 31.)

A „kincses város" színészei (Janovics, Poór Lili, Mihályfi László, Forgács) az idény még jó néhány előadásának a színvonalát emelték, „csak meg kell jelenniük, és a színpad megtelik élettel"– írta róluk a kritika. A *Szerelem vásárá*ban és a *Cárnő*ben Poór Lilinek és Forgács Sándornak, a *Magdolná*ban Poór Lilinek, Janovics Jenőnek és Mihályfi Lászlónak tapsolt sokat a közönség, a *Mandarin*ban pedig Janovicsnak. Nagy siker az *Antónia* Poór Lilivel. (Erdélyi Hírlap, március 28–31.)

Ez utóbbi Lengyel Menyhért-vígjáték az Aradra látogató kolozsvári román színház műsorán is szerepelt. Az ő aradi előadásuk kapcsán egy kedves epizódról számol be a tudósító. A darabban Mişu Ştefănescu a „Nagy a feje, búsuljon a ló" kezdetű magyar nótát román fordításban „nagyon jóízűen" énekelte, s ez roppant szívmelengető volt a nézőtéren ülő magyaroknak. Kár, hogy a román nézők nem tisztelték meg eléggé a társulatot, hiszen még félig sem töltötték meg a nézőteret. (Aradi Közlöny, 1926. május 22.)

A repertoár régi darabjai közül a sikeresebbek közé sorolható még a *Liliomfi*, a *Szerelem vására*, főszerepben Harmath Jolánnal, valamint a *Szókimondó asszonyság* a helyi Siskovich Rezső és Lisztay Józsefné igen jól sikerült díszleteivel.

Május végére azonban a kisebbségi színjátszást sújtó adórendszer, a különböző megszorítások folytán – a sikeresnek látszó öt hónap ellenére – az együttes a csőd szélére jutott, megkezdődött a társulat szégyenteljes vesszőfutása a betevő falatért. Maurer június elsejétől csak minimális pénzt tudott a színészeknek fizetni (azt sem mindig). A város adott ugyan 100 000 lej segélyt a társulatnak, de ezt jóformán vissza is vette a különböző adók fejében. A kiadások meghaladták a bevételt, amely amúgy is kevesebb lett a vártnál, tudniillik az

eltelt időszakban 35 este lépett fel román társulat az épületben, ez (a számítások szerint) Maureréknek 700 000 lej veszteséget hozott (a terembért ezalatt is ők fizették), a négy hónapi, január–áprilisi bevétel pedig összesen csak 1 millió 200 ezer lej volt. (Erdélyi Hírlap, június 10).

A fizetés nélkül maradt társulat java elszegődött Temesvárra Fekete Mihályhoz, aki ott hat hetes játszási engedéllyel működött. Átment többek között Zilahy Irén, Misoga, Jódy Károly, Kassay Károly és Csányi Mátyás karmester. A helyben maradt színészek az együttesüket kiegészítve a városban élő művészekkel (például Várady Margittal) június 5-én megkezdték a nyári szezont, produkcióikon néhány alkalommal vendégként fellépett Jósika Mici, Lengyel Irén, Kálmán Sári. Az első darab Zerkovitz divatos operettje, a *Csókos asszony*, majd június végéig számos más népszerű zenés művet játszottak el *(Lili, A hamburgi menyasszony, Gül baba, A víg özvegy),* műsorra tűztek néhány vígjátékot is (*A dolovai nábob leánya, Sztrájkol a gólya stb.).* A közönség azonban nem nagyon kényeztette el őket a jelenlétével, egy nagy siker volt, a június 21-én rendezett képes revü a karszemélyzet jutalomjátéka alkalmából. A produkció címe *Egy nap Aradon*, ennek keretében aktuális mókák, vidám jelenetek hangzottak el, amely szatírája volt a város napi életének, karikatúrája az ismert személyiségeknek. A sajtótudósítás szerint a három óra kacagást jelentő előadás Fratta Géza és Vágó Béla szellemes konferansziéjával zsúfolt házat hozott a nyári színkörbe. (Erdélyi Hírlap, június 23.)

1926 júniusának végén Maurer szerződése lejárt, így július elsejétől megkezdődött Maurer és Fekete Mihály egymás közötti harca az aradi színházért, Fekete ugyanis befejezte a temesvári szezont, és Aradra kapott engedélyt azzal a feltétellel, hogy akkor játszhat, ha román társulat nem jelentkezik. A két igazgató lényegében egymást támadta mind az aradi, mind a temesvári városi tanács előtt.

Az összeütközés tárgyát képezte többek között az, hogy melyikük mutatja be először itt a *Marica grófnő*t, mindketten abban bizakodtak, hogy a nemrég engedélyezett operett színpadra vitele meghozza az áhított anyagi sikert, s ebből némi pénzhez juttathatnák nyomorgó színészeiket. (Az operett erdélyi bemutatásának jóváhagyását Gróf László váradi színigazgató harcolta ki, a darabban a cenzúra által kifogásolt romános nevű szereplőből horvát lovag lett Dragomir néven, ez Erdélyben nem zavart senkit.)

Az aradi tanács mindkét igazgatóval tárgyalt, először arról tájékoztatott a sajtó, hogy Maurer társulata feloszlott, és Fekete veszi át a nyári színházat. Azután Arad úgy döntött, mégis Maurer maradjon, és szerződését meghosszabbították, még némi segélyt is adtak 80 000 lej értékben, Fekete pedig együttesével visszament Temesvárra.[11] Így végül Kálmán Imre népszerű operettjét az aradi együttes mutatta be július 3-án, a kritikus szerint jó előadásban, nagy sikerrel.

A címszereplő Horváth Mici, aki „gyönyörű toalettjében színesen, közvetlenül játszott, gyönyörűen énekelt. Tasziló Fratta Géza volt, Lizát Betegh Bébi,

Zsupánt Jakabffy alakította vérbő humorral, Dragomir alakjából Győző remek jellemkarikatúrát fabrikált". Jó volt a kar és a zenészek. (Erdélyi Hírlap, július 3.) A nyolc sikeres előadás szép pénzt, 120 000 lejt hozott, de a tartozások megadása után a színészek gázsijára 35 000 lej maradt.

Végül Maurer bejelentette a csődöt, a direktor az Aradi Közlönynek arról beszélt, hogy Bólya községben 180 holdas birtoka volt, amit elvettek, ennek kárpótlásául Arad megyében ígértek neki földeket, ezek árából akarta rendezni a színház veszteségeit, de terve nem valósult meg. A társulat konzorciummá alakult Mészáros Béla, Ladiszlay József, Csulina Ferenc, Simon József vezetésével, a színészek megbízottjai a város közigazgatási osztályának főnökéhez fordultak segítségért, de ott szóba se álltak velük.

Az előadásokat folytatták, de újabb problémát okozott, hogy Róna mint szervező július 17. és 20. között idehozta a vilniusi zsidó színházat, a színkörben ők játszottak, ez újabb kiesést jelentett anyagi szempontból.

Újabb kísérlet a bevétel növelésére, hogy megszerezték a *Miami* című, Jacobi Viktor Amerikában írt műveiből[12] összeállított operett-egyveleg librettóját és játszási jogát. (A mű beszerzési költségeit az Aradi Közlöny szerint egy támogató, Visi Valér nyugalmazott ezredes fedezte.) Az operett bemutatásától sok pénzt reméltek, pedig a mű 1925. november végi pesti bemutatója egyáltalán nem volt sikeres. A Nyugatban Lányi Viktor így ír erről: Korai halála tragikus glóriával veszi körül Jakobi Viktor szeretetre méltó alakját. Az ő emlékére néhány gyakorlott színházi szakember (zene: Vincze Zsigmond, szöveg: Bródy István és Vajda László) „színpadra ráncigálták ezt a zagyva, szervetlen és érdektelen miegymást, amelyről a közönség kimondta a véleményét, ez a mű Jakobi múzsájának kevés új hívet szerzett."[13]

Az aradiak nagyon felkészültek a bemutatóra, hiszen a létük függött a sikertől. A rendezés „nyári trükkökkel" igyekezett a produkciót minél színesebbé tenni, bizonyos jelenetekben a színészek a nézőtéren „ágáltak", a színpadon amerikai stílusú leányrablás folyt amerikai zene kíséretével. Lengyel Irén, Barna Anci, Misoga László szívüket, lelküket beleadták a táncba, énekbe, a bevételt azonban elvitte a „város", a három előadás (július 21., 22., 23.) után a színészeknek 1938 lej maradt, s ez a kicsi pénz a 60 tag között részarányosan szétosztva csak néhány lejt „hozott" még a legrangosabb színészeknek is. (Erdélyi Hírlap, július 24.) Ezt követően még két népszínmű is műsorra került, *A Peleskei nótárius és A sárga csikó,* ezeknek az előadásoknak az adott külön jelentőséget, hogy a 84 éves kolozsvári színész, Szentgyörgyi István is fellépett ezekben, de anyagilag ez sem segített.

„Az aradi színtársulat tragédiája bekövetkezett, Arad színészei több mint hat hete küzdenek, hogy az éhhaláltól megmeneküljenek" – közölte a szomorú hírt az Aradi Közlöny július 24-én. Az egyik színésznek nem volt annyi pénze sem, hogy megvegye a vonatjegyet, hogy családjával Marosvásárhelyre vissza-

utazzék. A helyzeten nem segített a 80 000 lejes városi szubvenció sem, mert ennek nagy részét azonnal vissza is vették a felhalmozódott adósság fejében.[14]

Ezt követően ismét a vilniusi színház adott műsort, az évad hivatalosan augusztus 2-án ért véget, de a hónap végéig ismét volt még néhány előadás. Augusztus 15-én az itt tartózkodó színészek, többek között Harmath Jolán, Gergely Lajos, Huszár Károly, Faludy Károly, Ladiszlay nyugdíjas társaik javára tartottak előadást. A nyugdíj havi 200-300 lej volt, *A vén bakancsos és fia, a huszár* című népszínművet mutatták be. A közönség és a színészek segítőkészségét mutatja, hogy a színészek nem kértek honoráriumot, a nézők pedig zsúfolásig megtöltötték a színkört. Ezt követően egy kisegyüttes lépett fel, tagjai között Baló Elemérrel (Budapestről), valamint Fekete Irénnel, Gergely Lajossal, Darvas Ernővel, szeptember elején pedig Medgyasszay Vilma adott műsort két este.

Közben a most már Szépművészeti Minisztérium néven működő bukaresti legfelsőbb művelődési hatalom megváltoztatta a színigazgatók kinevezésének eddig érvényben lévő szabályait. A főváros ezután az igazgatóknak csak játszási engedélyt adott ki, működési egyezséget az illető területen a város, illetve a körzet kötött az igazgatóval. (A színigazgatókat eddig a minisztérium nevezte ki.) Az engedély feltételeit a minisztérium 15 pontban határozta meg, ezek között szerepelt többek között az, hogy a leendő igazgató és színészei számára kötelező a román állampolgárság (vagyis nem szerződtethettek színészeket az anyaországból), valamint a százezer lejes kaució letétele a működés biztonságos anyagi hátterének megalapozása céljából. A repertoárban legalább két, románból fordított darabnak kellett lennie; továbbá a színpadot havonta 8 alkalommal kötelező átadni az azt igénylő román társulatnak. A vitás ügyekben pedig meghatározó a szindikátus döntése. Az eddig fennálló nyolc körzetre 26 igazgató folyamodott játszási engedélyért, a minisztérium pedig a végén 19 engedélyt adott ki. Megkezdődött tehát a belső harc a pályázók között.[15] (Kolozsvár például színházi bojkottot javasolt: Erdély 8 színtársulatot bír eltartani, a többi működését meg kell akadályozni.)

Az engedélyt kapott igazgatók közt Janovics Jenő, Fehér Imre, Fekete Mihály stb. mellett Szendrey Mihály neve is szerepelt, aki a következő évadtól a helybeliek támogatását élvezve megkapta Aradot.

Jegyzetek

1. Kötő, Színj. szem. 59. old.
2. Enyedi Sándor, A Tragédia a színpadon 125 év. Bibliográfia. Bp., 2008., 209–210. old., 226. old.
3. Darvay Nagy Adrienne, Állandóban változékonyan. Mentor kiadó, Marosvásárhely, 2003., 52. old.
4. Színház és Társaság (marosvásárhelyi színházi lap) febr. 15–22-i számának tájékoztatása.

5. A koncertről a marosvásárhelyi Színház és Társaság is beszámolt. A hirdetés szerint Várady Margit erdélyi koncertkörútra indult ezt követően, de ennek nincs nyoma a sajtóban.
6. A bukaresti Teatrul cel mare színház 1875-ben vette fel a Teatrul Naţional (Nemzeti Színház) nevet. Forrás: Elena Grigoriu, Zorii teatrului cult din Ţara Românească. Buc., 1983.
7. Az eseményeket mind az Erd Hlp, mind az Ar. Közl. nyomon követi augusztus 14-től december végéig.
8. Betegh Béby adatai Kötő, Színj. szem. 29. old.; Jódy Károly adatai 107. old.
9. A Magyar Párt 1926-ban lépett szövetségre az erősebbnek látszó Liberális Párttal, és felmondta a csucsai egyezményt, amelyet 1923-ban Gogával kötött, aki az Averescu vezette Néppárt nevében tárgyalt. Ez bizonyos autonómiát adott a magyar egyházaknak, nyilvánossági jogot a magyar iskoláknak és a magyar nyelven működő kulturális intézményeknek. Hasonló jogokat ígértek a liberálisok is, de lényegében egyikük sem tartotta be az ígéreteit. (Erd. tört. III. 1749. old.)
10. Enyedi, A kolozsvári magyar színház, Mszt. III. k. 777. old.
11. Furcsa operettháború az aradi színház körül. Erd. Hlp., július 2.
12. Jacobi Viktor (1883–1921) 1914-ben a *Szibill* elmaradt angliai bemutatója után ment Amerikába, ott a kitűnő hegedűművésszel, Fritz Kreislerrel közösen írt néhány operettet több-kevesebb sikerrel. Jacobi New Yorkban leukémiában halt meg 1921 decemberében.
13. Lányi Viktor, A posthumus Jacobi. Nyugat, 1925/ 23-24. (az Mszt. III., 553. old. közlése alapján)
14. Ar. Közl., 1926. július 24–29.; Er Hlp., júl. 21–aug. 2.
15. Darvay, Állandóban vált. 57. old. valamint Aradi Közlöny júl. 26–30.

Az újabb Szendrey-korszak (1926–1936)

Az első „bő esztendő"

Az **1926/27-es** idényre Szendrey Mihály kapta meg az aradi színházat, és az elkövetkező években – egy évadot kivéve – ő az aradi színjátszás frontembere. A minisztériumi döntés a kinevezésről 1926 júliusában született, de a tiszteletére itt is megrendezett februári ünnepség már előre jelezte, hogy visszavárják. (A direktor 1926-ban ünnepelte 40 éves színészi és 30 éves igazgatói jubileumát.)

Az 1925/26-os évadban a szatmári körzetben igazgatóskodott, a Szatmárnémetiben tartott ünnepségről szóló tájékoztatóban az Erdélyi Hírlap szerkesztője így jellemzi a népszerű igazgatót: „Szendrey ügyessége abban a bámulatos eszességben, szívósságban, emberismeretében rejlik, amellyel ki tudott szolgálni minden érdeket, a művészetét épp úgy, mint a magáét és a közönségét. Voltak idők, amikor csak annyit mondtak, kitűnő üzletember és végtelenül szerencsés kezű diplomata, aki a merész fogásokat sem veti meg. De ha megnézzük azt, hogy ahonnét ő elment, ott mind válságba esett a színház, és hogy mindenüvé visszakívánják, (…) akkor azt kell állítani, több is lappang benne". (1926. január 28.)

Az aradi ünnepség rendkívül látványos volt. Az eseményről több helyi újság tájékoztatott, az Aradi Közlöny külön jubiláris számot is kiadott. Ezekből következnek szemelvények:

„Szendrey úgy tartozik Aradhoz, mint a Maros. (…) Nélküle el se lehet képzelni ezt a várost." (Aradi Közlöny, 1926. február 16.)

„Ritkán zajlott le az aradi színpadon oly mélységesen őszinte és mélyrehatható ünnepi jubileum, mint Szendrey Mihály színigazgatóé, mert dacára annak, hogy Szendrey jelenleg nem a városunkban direktor, az érzelmi szálak mégis ide fűzik. (…) Ezért érthető, hogy a közönség teljes készséggel ragadta meg az alkalmat arra, hogy a lokálpatriotizmus hevével ünnepelje Szendreyt, az aradi embert és a leendő aradi színigazgatót." (Aradi Friss Újság, február 17.)

A zsúfolásig megtelt teátrumban este fél kilenc körül kezdődött az ünnepség. A függöny szétnyílt a *Szép Heléna*-nyitány hangjaira (az Offenbach-művet Csányi Mátyás hangszerelte át erre az alkalomra), az ünnepeltet a színpadon virágkosár-erdő fogadta. Az orkánszerű taps után Prohászka László prológusa következett, majd a jubilánst a város nevében a főpolgármester, dr. Robu Ioan köszöntötte először román, majd magyar nyelven, és gyönyörű ezüstkoszorút adott át neki, amelyen a „*maestrului mare*" (a nagy mesternek) felirat állott. A Kölcsey Egyesület nevében dr. Szöllősi Zsigmond, az Aradi Filharmóniai Társaság megbízásából Goldziher Alfréd mondott köszöntő beszédet. Az Erdélyi és Bánáti Kisebbségi Újságíró szervezet aradi csoportja nevében Krenner Miklós adott át babérkoszorút meleg szavak kíséretében. A színház képviseletében Maurer Béla színigazgató, a színészek nevében Kassay Károly köszöntötte. (Aradi Közlöny, február 17.)

Ezt követte maga a színielőadás, Molnár Ferenc *Hattyú*ja, amelyben az ünnepelt Jácint atyát alakította. „Hangjának kifejezőereje, mozdulatainak precizitása, és szinte korlátlan alakító képessége" tükröződött a produkcióban. Este a központi vendéglőben bankett volt, amelyre mintegy kétszáz fő volt hivatalos. (Aradi Friss Újság, február 17.)

Szendreyről májusban az aradi sajtónak Vasile Goldiș is kedvezően nyilatkozott: „Információim szerint Szendrey Mihály osztatlanul kedvező benyomást hagyott hátra Aradon, rokonszenves személyisége és praktikus színházigazgatói készsége révén. A legközelebbi koncesszió kiosztásakor ezeket figyelembe veszem, mert rá az erdélyi közművelődésnek szüksége van". (A bukaresti szélsőjobboldali sajtó támadta Szendreyt, a Cuvântul szerint érdekből maradt Erdélyben, illetve Aradon, mert itt jobb a megélhetés, mint Magyarországon, személye pedig állambiztonsági szempontból veszélyes.)[1]

A Bukarestből megkapott kinevezése után megkezdődtek a színház pénzügyeiről szóló tárgyalások a színügyi bizottság ülésein. Az első értekezleten Barabás Béla országgyűlési képviselő szólt a magyar színészet ügyében, azonos elbánást kért a helyi és a vendégtársulatok számára, mert szerinte az nem méltányos, hogy az állam és a város az idelátogató együttesek különböző kedvezményeit gyarapítja folyamatosan, a helyieknek pedig a befizetnivalóit növeli. Diplomáciai manőverezésbe kezdett Szendrey is, és annyit sikerült elérniük, hogy a terembért előadásonként 1000 lejre csökkentették (a városi javaslat 2600 lej volt), de ennek fejében az egyezségbe bekerült, hogy a díszleteket az igazgató saját költségén köteles átfestetni.

Az 1926/27-es évad társulata elég népes volt, a technikai személyzettel, karral, zenekarral együtt a létszáma megközelítette a 120-at. Nagy nyereség, hogy igazgatóhelyettes-főrendezőnek Hetényi Elemért sikerült szerződtetni. Az Erdély-szerte megbecsült színész-rendező legfőbb érdeme, hogy 17 évig működtetett Erdélyben színiiskolát. (Aradra kerülésekor arról tájékoztat a sajtó, hogy a

Kertész Manci

Nagyváradon működő színészképzőjét áthozza Aradra.) A társulat titkára a helyiek által jól ismert és megbecsült Kallós József, aki most Szendreyvel együtt jött vissza sikerei színhelyére. Rendezők Kallós József, Jávor Alfréd, Mészáros Béla, Győző Alfréd. A díszletek készítésében, megrajzolásában közreműködött Olasz Lajos.

A színészgárda elég jó erőkből állott, a legtöbbjüket régebbről már ismerte a közönség. Szerencsének látszott a „tűzről pattant" operetténekesnő, Zöldhelyi Annus visszaszerződtetése, aki annak idején Szendreynél kezdte színészi pályáját. Később kiderült, hogy ez mégsem volt jó ötlet, mert a vonzó külsejű, kitűnően éneklő-táncoló, de igen szeszélyes, kiszámíthatatlan primadonna 1927 januárjában otthagyta Szendrey társulatát. Helyette január végén Havassy Mimit szerződtették, aki stílusosan énekelt, táncolt, de meg se közelítette a „hűtlenül" eltávozottat. Az új bonviván Borovszky Oszkár (1894–1966), a daliás külsejű, férfias hangú színész nemcsak az operettekben volt népszerű, de a prózai szerepekben is. Ő 1920-tól kezdett Erdélyben szerepelni, 1924-ben szerződött Szendreyhez Marosvásárhelyre, és azóta az ő együtteseiben játszott.[2] Táncoskomikusként tagja az együttesnek ifj. Szendrey Mihály (1902–1984), aki az érettségi után Pesten tanult közgazdásznak, ám a színészet kedvéért otthagyta az egyetemet. A drámatagozat erősségei többek között Jávor Alfréd, Mészáros Béla, Fekete Irén, Kálmán Sári, Olasz Lajos (aki díszleteket is tervezett, és segített azok elkészítésében is), valamint Kiss Mariska. Ez utóbbi már 13 éve dolgozott Aradon, most anya szerepkörre szerződtették. A szubrett Kertész Manci.

A társulat szeptember végétől Betegh Bébivel, Örvössy Géza táncoskomikussal és Révész Andor naturburssal bővült, november 20-tól szerződtették László Andort, akit jól ismert a közönség, hiszen régebben már tagja volt az aradi társulatnak.

Szendrey erre az évadra mellékállomásként Dévát, Lugost, Máramarosszigetet kapta (pontosabban megszerezte társulatának), emellett az Arad környéki falvakban tarthatott színielőadásokat. (A direktornak az új törvények értelmében ezekkel a településekkel külön kellett szerződést kötnie.)

Az együttes a fellépéseket Máramarosszigeten kezdte, itt társulatával egy hónapig adott műsort. Aradon szeptember 25-én nyitotta meg az évadot, a téli színházban május végéig, majd a színkörben június 15-ig játszottak. Ezután a

dévai, lugosi, majd az Arad környéki fellépések következtek, ezalatt itthon a társulat néhány tagjából, a temesvári és itteni nyugdíjas színészekből ideiglenesen összeállt együttes augusztus végéig tartott néhány előadást. Az „üresen maradt időszakban" vendégegyüttesek léptek fel mind a nyári színkörben, mind a nagyszínházban.

Szendreyék elvileg 9 hónapot játszottak Aradon, de előfordult, hogy megosztott gárdával egy időben itt, de Déván vagy Máramarosszigeten is felléptek. Aradon az igazgató visszaállította az A-B-C bérletsorozatot (a megrövidült évad miatt azonban a hajdani 70 helyett csak 50-50 előadásra), és újra játszottak operát (ez volt a koncesszió egyik feltétele). Ezeket Róna Dezső stagione társulata biztosította, amely javarészt a régi aradi gárdából szerveződött.

Az első előadások telt házasak, de hamarosan csökkenni kezdett a nézők száma, nem egy alkalommal csak a fél ház telt meg. Az együttes (és saját) népszerűségében túlságosan bízó direktor a nem várt fordulattól pánikba esett, és november 4-én kétségbeesett, nyílt levélben fordult a Magyar Párthoz és Arad közönségéhez: „A legnagyobb bizakodással, lelkesedéssel és ambícióval jöttem Aradra, és szomorúan konstatálom, hogy meghalni jöttem haza". Különösen fájlalta, hogy az operaelőadások és a komolyabb drámák bemutatásakor kevés a néző. A helyzet súlyosságát látszottak igazolni az Erdélyi Hírlapban közölt számadatok, amely szerint a társulat gázsija, a fűtés, világítás, terembér, a 26%-os látványossági adó, a darabok kiállításának költségei összegezve havonta megközelítik a 900 000 lejt. Ekkora bevétel csak akkor érhető el, ha naponta telt házak előtt játszanak, és a helyzetet még súlyosbítja, hogy havonta nyolc alkalommal kell román vendégegyütteseknek átadni a színházat. Az újság szerint a város előkelőbb rétegeit kellene jobban mozgósítani, mert a páholyok és földszint ülőhelyei gyakran üresebbek, mint a karzat székei. (Erdélyi Hírlap, 1926. november 3–6.) A napilap később az idelátogató román társulatok csődjéről ír, a jegyárak megfizetését a helyi románság sem győzi pénzzel, bár az is igaz, hogy egyik-másik nívón aluli előadásokat tartott – tájékoztat november 18-án az Erdélyi Hírlap újságírója. Érdekes kísérlet a nézők becsábítására november végén Popescu színidirektor francia nyelvű előadássorozata. (Nem az állam nyelvén játszottak, de rájuk akkor sem vonatkozott a 26%-os jegyadó.)

Az Erdélyi Hírlap egyik tárcája a színházi világválságról meditál: A háború után még volt igény az igazi kultúrára, de ez világviszonylatban is lassan elveszett a semmibe. Nem kell a könyv, a hangverseny, a színházat kiszorítja a mozi, az igénytelen amerikai kommerszek, a közönség közönye szerte a világon tönkreteszi a színházat, Erdélyben a helyzetet tovább súlyosbítja a többségi nemzet elnyomó politikája. (Erdélyi Hírlap, november 7., aláírás sirius)

Az aradi színház esetében azonban – úgy tűnik – a helyzetet túldramatizálták. Szendrey közlései alapján decemberben a 600 000 lej személyzeti gázsi és

a 400 000 egyéb kiadás (a városnak járó pénz, a jegyadó, a színházi eszközök) kifizetése után már csak 19 000 lej deficit mutatkozott, januárban pedig a bevétel fedte a kiadásokat. Elismerő hangon ír a sajtó is: Szendrey három hónapos igazgatása eredményes – írja az Erdélyi Hírlap 1926 decemberében –, jól megy a színház, szervezett, rendes előadásokat tartanak, amelyet gondos felkészülés előz meg. (Erdélyi Hírlap, 1926. december 11.)

A színház az anyagi és művészi stabilitását (legalábbis a sajtó szerint) megőrizte az évad végéig. (Mindez a 26%-os jegyadó mellett, és olyan gazdasági viszonyok között, amelyről az Aradi Közlöny azt írta 1926 októberében, hogy „Aradon még a zálogház sem tud megélni"). Az Erdélyi Hírlap május 31-én közölt Kapuzárás című értékelője a színházról nagyon elismerő. Évek óta a sajtó inkább agyonhallgatta az évadzárást, hogy ne kelljen rosszat írnia a színházról. Szendreynek kellett eljönnie, hogy ismét helyreállítsa az aradi színjátszásba vetett hitet, hogy rácáfoljon az önhibájukból kudarccal távozó igazgatók vádjaira az aradi közönség ellen. Hirdették, hogy a lakosság hibájából billent fel folyamatosan a gazdasági egyensúly, de jött Szendrey, és az egyensúly helyreállt. Ez annak köszönhető, hogy a színház élete jól szervezett. „A téli évadban nem volt műsorváltozás, nem hangzott rikoltó szó a színfalak mögül, nem volt botrány, rossz előadás. A közönség nem lát a színfalak mögé, ezért el kell mondani, hogy itt céltudatos, lelkiismeretes, idegfeszítő munka folyik nap mind nap. Nincs kemény vezényszó, nincs bíráskodás, csak serkentés, jóindulatú irányítás, és a társulat összefog".

Az évad végén a direktor már teljes joggal nyilatkozhatta: „ígéretemet (…), hogy Arad színészetét a régi színvonalra állítom vissza (…), beváltottam".[3]

A statisztika szerint az évadban 32 újdonságot láthattak a helyiek, ebből 21 próza, 11 zenés mű. Az idény szeptember 25-én ez utóbbi műfaj sikerdarabjával, a *Marica grófnő*vel indul, amely előtt Farkas Ferenc prológusa hangzott el Pallay Manyi előadásában. Az operettet Hetényi Elemér rendezte, Olasz Lajos tervezésében új, látványos díszletek készültek, a zenekart Gellért Pál vezényelte, a dalokat a városban igen népszerű prímás, Körösy Dudus és zenekara kísérte. A zsúfolt ház előtt zajló megnyitó jól sikerült, az operett minden szép dala érvényesült – dicséri a produkciót a sajtó –, a címszerepet játszó Zöldhelyi Annus vérbeli primadonna, csengő szopránja domináló, játéka stílusos, toalettjei pompásak. Tasziló gróf szerepében Borovszky Oszkár magas, tömör, zengő baritonja tökéletesen érvényesült. Kertész Manci eleven, temperamentumos Liza, Kiss Mariska „aranyos" Cili néni volt, Szentgyörgyi Mária kellemes szopránja jól bírta a cigánylány nem mindig könnyű énekszámait. (Erdélyi Hírlap, 1926. szeptember 26.). Az operett az évad folyamán 15-ször került színre. (A művet az előző évad júliusi előadásaival együtt 25-ször játszották.) Az operettet Aradon telt ház előtt mutatta be románul Leonard bukaresti operett társulata is, valamint a nyugdíjas színész, Faludy Károly műkedvelő gyermekegyüttese. A

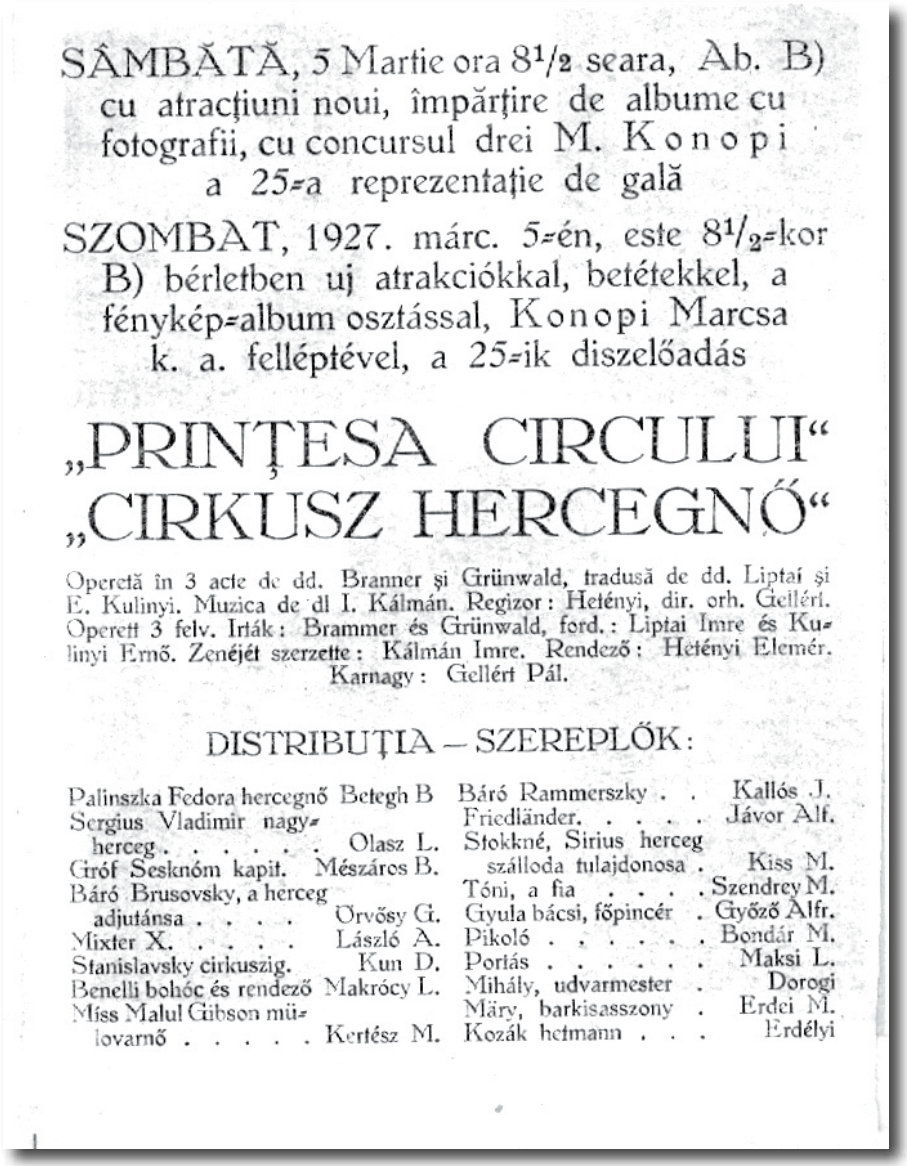
közönség ez utóbbira is kíváncsi volt, hiszen saját lányukat, fiukat láthatták pózolni a színpadon. (Furcsa lehetett a produkció a 12-13 éves gyermekekkel.)

Kirobbanó siker 1926 decemberének végén a másik nemzetközi hírű Kálmán-operett, a *Cirkuszhercegnő*, amely egyike a leglátványosabb és a legdrágábban színrehozható daraboknak. Bohócok, akrobaták, zsonglőrök, nagyhercegek és hercegnék, kozák lovascsapatok, balerinák, görlök mozognak a színpompás színtereken a Pinelli cirkuszban, a szentpétervári kastélyban, a bécsi szállodában.

Ősbemutatója 1926 tavaszán volt Bécsben, a Király Színház novemberben tűzte műsorára, és december végén már itt helyben láthatták az aradiak. Szendrey vállalta a hatalmas költségeket, és a bemutató Hetényi rendezésében valóban színpompásra sikerült. Olasz Lajos kitűnően megtervezett díszletei között egyes jelenetekben a mutatós kosztümökben időnként száznál többen mozogtak a színpadon, az aradi Mister X (azaz Fegya, hercegi unokaöcs) megtestesítője, László Andor igazi hátaslovon jött be a színpadra. (Az újság közli a ló tulajdonosának nevét is.) Szerelmét, Fedora hercegnőt Betegh Bébi, a többi fontosabb szerepet Kertész Manci, Mészáros Béla, Kun Dezső formálták meg, a humort főként Kiss Mariska (Stholhné szállodatulajdonos), ifj. Szendrey Mihály (Tóni, a fia) és Győző Alfréd (Gyula bácsi főpincér) hozták a színpadra. A december 30-i bemutató egyetlen hibája, hogy az előadás technikai okokból háromnegyed óra késéssel kezdődött, de ezt követően minden szabályosan „perdült". (Erdélyi Hírlap, 1926. december 28., 1927. január 1.) Az előadások száma 1927. március 5-re érte el a 25-öt, ebből az alkalomból díszelőadást rendeztek, és kisméretű fényképalbumot adtak ki a szereplők arcképeivel (ez előtt február 2-án megünnepelték a huszadik előadást is).

Január végén került színre a Huszka–Martos páros egy mára szinte elfelejtett operettje, a *Hajtóvadászat*, amelynek színhelye a nagy orosz puszta, itt él magánosan kastélyában a nőgyűlölő földesúr, Fedor, hozzá menekül Anna grófnő, akit saját házában támadott meg az egyik távoli rokon, a léha gárdatiszt. A pesti bemutató után Lányi Viktor a Nyugatban dicséri a művet: Martos librettója ízig-vérig igazi színdarab, tele meglepő fordulatokkal, de logikusan felépített eseménysorral. A librettó külön érdeme, hogy az orosz színhely nemcsak afféle különleges háttér, hanem az események szerves tartozéka, például az első felvonás tunya kedélyességű párbeszédei jellegzetesen orosz hangulatúak. Huszka Jenő zenéje pedig – kisebb fogyatékosságoktól eltekintve – igazi szép kompozíció. (Nyugat, Zenei Figyelő 1926/21. szám.)

Nagyszerű a librettó – olvasható róla az aradi újságban is –, a zenéje finoman csiszolt, szentimentális, de nagyon bájos, dallamos. Az előadás elsőrendű volt, Borovszky egyéniségéhez illett Fedor szerepe, Havassy Mimi káprázatos toalettben játszotta Annát, finom tónusokkal énekelt, s bár hangja nem túl terjedelmes, jól tudott bánni vele. Kitett magáért a szubrett, Kertész Manci és partne-

SÂMBĂTĂ, 5 Martie ora 8½ seara, Ab. B) cu atracţiuni noui, împărţire de albume cu fotografii, cu concursul drei M. Konopi a 25-a reprezentaţie de gală

SZOMBAT, 1927. márc. 5-én, este 8½-kor B) bérletben uj atrakciókkal, betétekkel, a fénykép-album osztással, Konopi Marcsa k. a. felléptével, a 25-ik diszelőadás

„PRINŢESA CIRCULUI"
„CIRKUSZ HERCEGNŐ"

Operetă în 3 acte de dd. Branner şi Grünwald, tradusă de dd. Liptai şi E. Kulinyi. Muzica de dl I. Kálmán. Regizor: Hetényi, dir. orh. Gellért. Operett 3 felv. Irták: Brammer és Grünwald, ford.: Liptai Imre és Kulinyi Ernő. Zenéjét szerzette: Kálmán Imre. Rendező: Hetényi Elemér. Karnagy: Gellért Pál.

DISTRIBUŢIA — SZEREPLŐK:

Palinszka Fedora hercegnő	Betegh B.	Báró Rammerszky . .	Kallós J.
Sergius Vladimir nagyherceg	Olasz L.	Friedländer.	Jávor Alf.
Gróf Sesknóm kapit.	Mészáros B.	Stokkné, Sirius herceg szálloda tulajdonosa .	Kiss M.
Báró Brusovsky, a herceg adjutánsa	Örvössy G.	Tóni, a fia	Szendrey M.
Mixter X.	László A.	Gyula bácsi, főpincér .	Győző Alfr.
Stanislavsky cirkuszig.	Kun D.	Pikoló	Bondár M.
Benelli bohóc és rendező	Makrócy L.	Portás	Maksi L.
Miss Malul Gibson műlovarnő	Kertész M.	Mihály, udvarmester .	Dorogi
		Máry, barkisasszony .	Erdei M.
		Kozák hetmann . . .	Erdélyi

re, a fiatal Szendrey is, a humort Károly Klári, Kun Dezső, Örvössy Géza hozta az előadásba, Gellért Pál biztos kézzel vezényelt. (Erdélyi Hírlap, január 22.)

Kevésbé színvonalasnak, mindössze középszerűnek minősíti a kritika az október 14-én először színpadra kerülő újabb Zerkovitz-operettet, a *Muzsikus Ferkó*t, amelyet tizenháromszor játszottak a helyi színpadon, a kritika tulajdonképpen csak a „ragyogó" táncokat dicséri. Az évadban valamivel kevesebb si-

kerrel még két Zerkovitz-darabot tűztek műsorra, október végén a *Csuda Mihály szerencséjé*t és április elején a *Zsiványkirály*t.

Tízszer került színre a november 20-án bemutatott *Akácfavirág*, ennek szövegkönyve Mikszáth Eladó birtok című kisregénye alapján készült, zenéjét a bihari „nótás kapitány," Fráter Lóránd szerezte, de játszották magáról a zeneszerzőről szóló *Nótás kapitány*t is.

Nyolcszor adták a Király Színház karmesterének, Nagypál Bélának a nem túl nagyigényű, olasz történelmi környezetben játszódó operettjét, az *Asszonykám*at.

Nem volt túl sikeres a *Chopin* című zenés darab, melyet 1927. február 26-án láthattak először az aradiak, ez mindössze hatszor került itt színre. Ebben Schubert és Csajkovszkij után Bartha István jóvoltából a nagy lengyel zeneszerző és művei kerültek operettszínpadra, a librettó Chopin és George Sand szerelméről szól. A téma nem operettbe való, nem volt szerencsés ötlet ezt színpadra vinni – állapította meg erről a helyi „véleményező". A társulat sem készült fel kellőképpen, bár a bíráló László Andort, a címszerep illúziókeltő alakítóját, illetve finom szavú játékáért az írónőt játszó Havassy Mimit dicséri. Az évad utolsó újdonsága Gilbert *A bíborruhás asszony* című operettje, amelyet június végéig négyszer játszottak.

Az újdonságokon kívül (a közölt statisztika szerint) még 32 (!!) operettet tartottak műsoron. Az előző évek sikerdarabjaiból az *Orlow*, az *Anna-bál* volt népszerű, a „klasszikusok" közül a *Csárdáskirályné*, a *Szibill*, a *Leányvásár*, a *Búcsúkeringő*, a *Cigányszerelem*.

Az operák Rónáék stagione társulatának előadásában kerültek színre, az együttes 1926. október 23-án mutatkozott be a *Bohémek*kel, de a felemelt helyárak miatt kevés volt a néző. Az előadás sem volt tökéletes, látszott, hogy nem készültek fel rendesen, a rendezés, a színpadi kiállítás, a karok működése nem volt kielégítő. Bár a zenekar és Lévay Ilonka Mimi szerepében, Kertész Vilmos pedig mint Rodolfo jó volt, olvasható az előadás után írt kritikában. (Erdélyi Hírlap, október 24.) A feltehetőleg nem túl színvonalas bemutatkozás után október 25-én *Az álarcosbál* szinte üres ház előtt ment, pedig ez a produkció jól sikerült.

Az első operaelőadás, amely megtöltötte a nézőteret, az december 10-én a *Hoffmann meséi* Gellért Pál karmester huszonötödik színházi jubileuma alkalmából. Az ünnepélyes alkalomra az együttes jól felkészült. Az Offenbach-mű előtt a zsúfolt ház *A bolygó hollandi* nyitányát hallhatta kifogástalan előadásban, magában az operában Várady Margit, Tibor Lóri, Róna Dezső kiválóan énekeltek, Olympiát Zöldhelyi Annus játszotta, énekelte remekül, a produkciót Eghy Gissa tanítványainak balettprodukciója színesítette. Az ünnepeltet – kívánságára – a függöny mögött köszöntötték. (Erdélyi Hírlap, 1926. december 11.)

December 15-én a *Rigolettó*t játszották, a címszerepben Róna Dezsővel (a kritikus szerint ez az énekes legjobb szerepe). Gildát Natalia Zăvoianu alakí-

totta a bukaresti operától, a mantuai herceg Ocskay, aki kitűnően énekelt, a nézők azonban nem érdeklődtek túlságosan, még félig sem telt meg a nézőtér. December 17-én ugyancsak a bukaresti énekesnővel *A sevillai borbély*t mutatták be, április 20-án került színre a *Carmen*, ennek címszerepét a helyi énektanárnő, Gellinek Lotte tanítványa, Opre Jenny énekelte, Michaela – R. Hegedűs Bébi, Don José – Borelli, Escamillo – Róna, Zuniga – Ladiszlay. Az évad folyamán az aradiak kitűnő operaelőadásokat láthattak különböző vendégtársulatok előadásában. November 22–23-án (100%-os jegyáremelés mellett) a bécsi opera művészei léptek fel a kiváló karmester, Gruber vezényletével, műsorukon *A sevillai borbély* és Lortzing *A fegyverkovács* című operája szerepelt, ez utóbbit itt helyben még sohase láthatták az aradiak.

A kolozsvári román opera Jean Bobescu karnagy irányításával júniusban jött Aradra, először arról volt szó, hogy két hétre, mialatt Szendreyék Déván lépnek fel, de végül csak 10 napot (június 16-tól 26-ig) maradtak, mivel a második héten már nem telt meg a színház. Műsorukon több olyan opera is szerepelt, amit még nem játszottak Aradon, ilyen a *Fidelio* és *A bolygó hollandi*. Programjukból legnépszerűbb *Az álarcosbál*, amelyet közkívánatra két alkalommal játszottak. (A kolozsvári operatársulat kiadásait a városi tanács megközelítőleg 320 000 lejjel támogatta, bár ők eredetileg 500 000-et kértek a várostól. Csak összehasonlításul Szendrey társulatának utazási költségeire mindössze 40 000 lejt adtak.)

A drámatagozat repertoárján 56 mű szerepelt, ebből 21 volt az újdonság. A sajtó igen elégedett a munkájukkal, a május végi értékelő szerint méltóak a legnagyobb elismerésre. A „jól játszó, fegyelmezett színészek visszahódították a drámai műfajok közönségét", műsorukon – különösen az évad végi vendégek jóvoltából – (többek között) a magyar- és a világirodalom kiváló alkotásai szerepeltek. A repertoárban sok volt ugyan a vígjáték, de ezek jól felkészült színészekkel, színvonalas rendezésben, szép díszletekkel, a műhöz illő kosztümökkel kerültek színre.

A legnépszerűbbek a 33 éves korában (1927 májusában) elhunyt Szenes Béla könnyű vígjátékai, melyekben a kor jellegzetes pesti alakjai vonulnak fel, „sok-sok közhely, de pompás figurák" – írja a művekről az aradi kritikus. Közülük a legsikeresebb a *Nem nősülök*, amely a Vígszínházban zajos tetszést váltott ki, és márciusban Aradon is „nagy és osztatlan volt a siker". Pallay Manyi sok színben ábrázolta a csitri lány szertelenségeit a fiús ízetlenkedéstől a „megtérésig".A léha anyát Fekete Irén, a régi vágású, de nem maradi nagynénit Kálmán Sári formálta meg sok humorral, a fiatalúr Mészáros Béla, a rokkant szoknyavadász Jávor Alfréd volt. (Erdélyi Hírlap, március 3.) Ezt 12 alkalommal játszották, az *Alvó férj* hétszer, a felújított *Csirkefogó* kétszer került színre.

Tizenegy alkalommal játszották a *Noszty fiú esete Tóth Marival* című vígjátékot, amely az ismert Mikszáth-mű színpadi változata. A regényt Harsányi Zsolt

alkalmazta színre, és a színházi siker érdekében alaposan átdolgozta, Mikszáth „epés iróniával" megírt keserű, közéleti kritikájából pont az „epét operálta ki" – írja róla Schöpflin a Nyugatban –, a vármegye erőszakos, léha uraiból kedélyes, bár nem hibátlan úriembereket faragott. Megszelídítette Noszty Feri kíméletlen hozományvadászatát is, ebben a történetben a dzsentrifiú beleszeret a parasztlánynak öltözött Tóth Mariba, mielőtt tudta volna, hogy az tulajdonképpen kicsoda. „Maradt tehát a regényből egy házassággal végződő naivul kedves mese. (…) Az egész csupa (...) ízes, vidéki magyar hangulat, a harmincnegyven év előtti Magyarország, nem amilyen volt, hanem amilyennek a mai emberek szeretik látni." (Nyugat,1926/19. szám.) A regénynek ez a „megszépített" változata került filmvászonra az 1938-ban készült magyar filmben is.

Aradon a darabot november 10-én tűzték először műsorra. Harsányi „glaszékesztyűvel" nyúlt a témához, átírása meghamisítja a regényíró kíméletlen őszinteséggel kimondott igazságait – vallja róla az aradi kritikus –, de itt Hetényi rendezésében bizonyos fokig mégis szóhoz jut Mikszáth ítélete a dzsentri világról. (Hogy hogyan, az nem derül ki a kritikából.) A bemutató ünnepi, a színtársulat tagjai vállvetve törekedtek arra, hogy Mikszáth őserőtől duzzadó alakjait méltóképpen megszemélyesítsék, és megvalósuljon az összjáték. A két központi hős megformálásával Mészáros Béla és Pallay Manyi nagyot nőtt a nézők szemében, Kálmán Sári „nőies" Noszty Vilma volt, Kiss Mariska „életszerű" Tóthné, Szendrey „kedélyesre" formálta az öreg Nosztyt, Győző tökéletes palócos tájszólással alakította Bobernyikot. A díszletek, a kosztümök stílusosak voltak. A közönség gyakori nyílt színi tapssal fejezte ki tetszését. (Erdélyi Hírlap, november 11.)

Zsúfolt házakat hozott december végén Molnár Ferenc *Játék a kastélyban* cí mű vígjátéka, amelyet Pesten nem sokkal ezelőtt, november 26-án kezdtek játszani a Magyar Színházban, de nem ez volt az ősbemutatója. Legelőször New Yorkban került színre, és meghódította Amerikát, a Brodway-n 326 alkalommal játszották, ez túlszárnyalta Molnár minden eddigi tengerentúli sikerét.[4]

Az olasz tengerparti villában zajló szerelmi történet szereplői színházi emberek, de a pazar technikával, pirandellói fordulatokkal megírt, habkönnyűnek tűnő játék cselekménye túlnő önmagán, a szerző ebben a színházról, a drámaírásról mond véleményt. A mű azt sugallja, hogy a drámaírónak az élet csak arra való, hogy drámává formálja, a színész számára pedig a valóság minden helyzete szerep – írja róla Schöpflin a Nyugatban –, az élettel és a színházzal úgy játszik itt Molnár Ferenc, mint az a bizonyos mesebeli óriásgyermek, aki felkapja a szántóvető embert ekéstől-ökröstől, és játékszert akar csinálni belőlük. (Nyugat, Színházi figyelő 1926/24. szám.)

Aradon először 1926. december 21-én játszották zsúfolt ház előtt. A helyi Farkas Ferenc a szerzőről most is, mint már annyiszor, kissé ironikusan nyilatkozik: a ragyogó szellemű ötletgyáros, a páratlan technika királya, a rafinált

nüanszmilliárdos mindent megcsinál, amit akar, ez történt ebben a műben is. Magával az előadással azonban elégedett. Ez a darab csak akkor élvezhető, ha jó a rendezés, az alakítások, és megvalósul a színészek összjátéka, s ezt színesen, művészi erővel a helyiek megvalósították a következő szereposztással: Turai – id. Szendrey Mihály, Anni – Kálmán Sári, Almády – Jávor Alfréd, Ádám – Mészáros Béla, titkár – ifj. Szendrey Mihály. (Erdélyi Hírlap, 1926. december 22.)

(Bukarest is behódolt Molnár zsenijének, a színházakat Molnár művei uralják, négy darabját játsszák a különböző színházak – tájékoztatja olvasóit az Erdélyi Hírlap november 6-án.)

1927. február 24-én került színre a kiváló román író, Liviu Rebreanu *Asszonycsere* című vígjátéka. Ezt a „velőig ható szatírát a házasság intézményéről" (ahogy az újság jellemezte a művet) a helyi művészeti tanácsos, Popa Constantin felesége fordította magyarra. A műről így ír a helyi kritikus: Két művészházaspár áll a középpontjában ennek a műnek, amelyben nincsenek hősök, nincsenek elvek, az asszonyok hazudnak és alakoskodnak, a férfi pedig jobban hisz a hazug asszonynak, mint saját szemének. Eredeti szerzői fogás, hogy az első felvonás szövege szóról szóra megismétlődik a harmadikban, csak más szereplőkkel, akik előadásában ez egész más értelmezést kap. A mű nehezen jut a végéhez, de annyi benne az ötlet és a szatíra, amennyit csak hivatott színpadi írónál találunk. A vígjátékot Mészáros, a rendező helyesen értelmezte, helyükön voltak a színészek is, többek között Győző, aki afféle modern Jágó volt, és a két hazudozó asszony, Fekete Irén az első felvonásban, majd Kálmán Sári a harmadikban. A telt házas nézőtér előtt hatalmas volt a siker. (Erdélyi Hírlap, február 25.)

A többi újdonság kevésbé jelentős, játszották még többek között Zágon István fordításában a *Darázsfészek* címűt, Jávor Alfréd rendezésében a *Nagytakarítás*t, valamint Földes Imrétől a *Pántlikát*.

A pikáns szórakozást a felnőttek számára az éjszakai, 11 órakor kezdődő vígjátékok, bohózatok biztosították (*Ámor, a pénzügynök, Csalj meg, édes, A férj vadászni jár, Madame Riza).*

A kritikus eléggé elnéző a vígjátékok értékelésében, de néhány darabot már nem tud elfogadni, ilyen Fodor László műve, a *Szeretek egy színésznőt*. „A komédiák egy kaptafára mennek – írja a bíráló –, a kaptafa Molnár, mindegyik ezt utánozza. Cukros víz, elképzelt papírfigurák hazug hangulatmártással nyakon öntve, mintha nem akarnák tudomásul venni, hogy van Shaw, Hauptmann, Herczeg, Bíró Lajos." Ezekben a darabokban a legjobb színészek is lezüllenek, ahogy ebben Kálmán Sári, Győző, Jávor, Kiss Mariska. (Erdélyi Hírlap, január 18., ff.)

A komoly hangvételű drámák sorában az első értékesebb újdonság januárban John Galsworthy *A menekülő asszony* című színműve. Ebben a mű főhőse emlékeztet a szerző közismert regényének, a Forsyte Saganak egyik szereplőjére, Irene-re, aki nem bírja elviselni a Forsyte-szellemet, emellett leküzdhetetlen szexuális ellenszenvet érez a férje iránt, s mikor megtalálja az igazán neki való

embert, otthagy férjet, jólétet, társadalmi pozíciót, elindul az ismeretlen szegénységbe, és boldog lesz. A drámában a „menekülő asszony" nem találja meg a helyét az életben, elszökése otthonról tragédiával, az öngyilkosságával végződik.

Aradon Mészáros Béla rendezésében január 26-án mutatták be a színművet, az előadás színvonalas volt, Fekete Irén mélységes művészi tudása látszott a főhős alakjának halk szavú, mégis csodálatosan színes megformálásában, Mészáros Béla pedig hitelesen alakította a nő felszabadításáért küzdő bohém, lecsúszott író alakját. (Erdélyi Hírlap, január 27.) A drámát nyolcszor játszották.

Érdekes újdonság a január 30-án bemutatott *Szomorúságának énekese* című Oszip Dimov-dráma, amelyet Európában a vilniusi zsidó színház tett népszerűvé, magyarul ezt Szabó Imre fordításában láthatták az aradiak. A helyi értékelés szerint a színmű tele van szépséggel, finomsággal, újszerű hangulatokkal, a finom árnyalatok érzékeltetését a rendező, Győző Alfréd biztos kézzel oldotta meg, látta a művet a vilniusiak előadásában, és tanult belőle. (Erdélyi Hírlap, február 1.) Az újszerű alakok megformálásában a színészek is sikeresek voltak a következő szereposztásban: Jávor Alfréd – Jaschke, Kálmán Sári – Schetke, Olasz Lajos – vízhordó, Győző – házasságközvetítő, Károly Klári – asszony. A darab ötször került színre.

A kortárs világirodalom igen rangos alkotásait állították színpadra Táray Ferenc (1884–1961) aradi vendégfellépései alkalmából. Táray kiváló színész volt, remek emberábrázoló készséggel, ragyogó dikcióval, rendezőként pedig híve a modern kísérletezésnek, de ellentmondásos egyéniség, különösen megkérdőjelezhető az emberi magatartása az 1940 utáni kolozsvári direktorkodása idejéből.[5]

Aradon márciusban három, majd májusban hat alkalommal lépett fel igen nagy sikerrel, ez késztette arra, hogy az eredetileg rövidebbre terjedő itt-tartózkodását meghosszabbítsa. Márciusban néhány érdekes új darabot „hozott" ide a pesti Belvárosi Színházból, ahol ebben az időben játszott. Tizenkettedikén az ő rendezésében és főszereplésével mutatták itt be a kortárs francia irodalom kiváló költőjének, Paul Geraldynak a *Szeretni* című drámáját. „A lelki mélységek halk szavú költője"– ahogy a szerzőt a helyi kritikus jellemezte – ebben a művében a bonyolult női lélek mélységeit ábrázolja. A főhős, Hélène tízévi harmonikus házasság után úgy érzi, már nem szereti igazán a férjét, és elhagyja őt az új szerelemért, aztán rájön, hol az igazi helye, és visszatér a házasságba. A központi szereplő a drámában az asszony, őt Aradon Kálmán Sári formálta meg a tőle telhető legnagyobb mélységgel, de itt Táray alakításában a férj uralta a színpadot, így a dráma egy kissé megváltozott, lényegében a fölényes szellemű, öntudatos, de meleg szavú férj boldogságért vívott küzdelméről szólt. (Erdélyi Hírlap, március 13.) Az aradi közönség számára szokatlan hangú darab nagy sikert aratott, a produkciót Táray májusi vendégjátéka alkalmával megismételték ugyancsak telt ház előtt.

Egészen más hangnemű a március 14-én bemutatott másik, Táray főszereplésével színre kerülő újdonság, Strindberg *Haláltánc*a, ennek itt akkora sikere volt, hogy a „zenekaros ház állva ünnepelte a művészeket." Pedig ezt a világhírű társadalmi-lélektani tragédiát, amelynek kereteit az írói indulat és a szereplők közötti gyűlölet–szerelem majd szétveti, nem könnyű a nézőtéren ülve élvezni. Eljátszani sem egyszerű azt a görcsös feszültséget, amely a dráma hőseit irányítja, és viszi őket a pusztulásba. A fő érdem ebben is a vendégszínészé, aki „az eldurvult lelkű, lezüllött külsejű vártüzér kapitányt nem a szokványos módon, a szalonember ellentéteként ábrázolta, partnere, Fekete Irén pedig a gonosszá ecetesedett asszony tökéletes lelki rajzát adta", jó volt a harmadik szereplő, Jávor Alfréd is. (Erdélyi Hírlap, március 15.)

A harmadik darab, amelynek az itteni színpadra kerülése ugyancsak Táraynak köszönhető, szintén igen érdekes alkotás. Ez egészen modern hangvételű háborúellenes dráma, Paul Raynal *Le Tombeau suos l' Arc de triumphe* című műve (magyarul *Ismeretlen katona* címen játszották), amely Párizsban már a főpróbán „kiverte a biztosítékot". Szini Gyula, aki a művet fordította, és a magyar címet kitalálta, a Nyugatban így ír műről: „Minden ellenvetés helytálló, melyet Paul Raynal darabja ellen felhoztak. Nincs a francia, sőt semmiféle dramaturgia szabályai szerint megcsinálva, cselekménye majdnem semmi, az összeütközések gyakrabban a szavak, mint a karakterek és a helyzetek összeütközései. (…) A szerző mindent el akar mondani a háborúról, de csak addig jut el, hogy széttöri a szokványos formákat, ahogy eddig a háborúról beszéltek". Mindezzel együtt a fordító szükségesnek érzi a mű bemutatását a magyar színpadon, a szerzőt pedig a modern francia irodalom legnagyobb reménységének nevezi.

A dráma főhőse hétköznapi ember, egy fiatal francia, akit megállóként két háborús összecsapás között néhány napra hazaengednek apjához, menyasszonyához, de itthon sem tud szabadulni a lövészárok borzalmaitól. Lelkében egymás mellett van a haláltól való irtózat, a hősies elszántság, a lövészárok testi-lelki szennye iránti undor, az itthon maradottak elleni keserű irigység, a felháborodás azok ellen, akik a háborút intézik, ugyanakkor a hazájáért, Franciaországért való lelkesedés. A darab megmutatja azt a roppant távolságot, amely elválasztja a harctéri embert a normális élettől. Szembekerül az apjával, menyasszonya eltávolodik tőle, végül „három sziklán, önmagán, szerelmén és apjához való viszonyán összetörve indul vissza a frontra, a halálba". (Nyugat, 1926/21. szám.)

A drámát magyarul Táray Ferenc főszereplésével a Belvárosi Színházban játszották először 1926-ban. „Soha még ennyire nem láttuk színészi képességeit, a túl gazdagon hangszerelt szerepet fáradhatatlan erővel játszotta végig, minden húrját megszólaltatta, nem ejtett el egy mondatot sem, ábrázolásban, dialektikában rendkívüli alakítást adott" – méltatta Táray alakítását Schöphlin Aladár a Nyugat 1926. 22. számában. (A darab súlyát mutatja, hogy miután a Belvárosi Színházban megbukott, Bárdos Artúr lemondott igazgatói posztjáról.)

Májusban Táray jóvoltából a helyi repertoár négy új művel gazdagodott. Kilencedikén mutatták be a kortárs német expresszionista író, Georg Kaiser (1878–1945) *Asszonyáldozat* című drámáját. A modern darabot (szintén a Belvárosi Színházból) Táray rendezésében két nap alatt „hozta össze" a helyi együttes. A grófnő szerepében Fekete Irén igazi nagy tragikának mutatta magát, Lavaletta gróf megformálásában Táray kitűnően érzékeltette a szereplő kaleidoszkópszerűen változó indulatait, az epizódszereplők, Révész, Kiss Mariska, Kun Dezső a lehető legjobbat adták. (Erdélyi Hírlap, május 10.)

A következő este, május 10-én tűzték műsorra ugyancsak telt ház előtt Táray, Kálmán Sári és Jávor Alfréd főszereplésével a kortárs francia író, Charles Méré (1883–1970) *Kísértés* című drámáját, amely az aradi értékelés szerint a tudatalatti lelkiismeret-furdalás drámája. A történetben a feleség és a férj barátja régóta szeretik egymást, a férj meghal autóbalesetben, a barát megmenthette volna, de nem tette. Utána rettenetes víziók gyötrik, nem tudja többé az asszonyt szeretni, a vízió megbénítja tagjait, öngyilkos lesz.

Május 15-én a világ lelkiismeretének nevezett, háborúellenességéről híres, Nobel-díjas humanista író, Romain Roland (1866–1944) *A szerelem és halál játéka* című drámáját láthatták a helyiek. A mű a francia forradalom végnapjaiban játszódik, főszereplője az idősödő természettudós, Jerome de Courvois, aki forradalmi elveket vall ugyan, mégis a forradalom áldozatává válik. A dráma nem mutatja a vérengzéseket, nagyobb részt párbeszédekből áll, mégis hűen tudja tükrözni a forradalom lelkét – értékeli a művet az aradi kritikus –, a főhős gyönyörű tirádájában, amelyet Táray Ferenc csodálatos előadásában hallhattak az aradiak, benne van a kulturált ember kétségbeesett feljajdulása a világháború terrorja, az értelmetlen vérontás ellen is. Az idősödő tudóst alakító Táray Ferenc mellett a feleséget játszó Fekete Irént, valamint a fiatal irodistát, Claude Vallée-t megformáló Jávor Alfrédet dicséri a kritika. (Erdélyi Hírlap, május 17.)

A neves fővárosi színész a sok tragikus, nagy szerep mellett fellépett egy vígjátékban is, Zágon István *Marika* című darabjában Orbán Sándor írót alakította finom, könnyed eleganciával.

Táray vendégjátékainak jelentőségét az évad végi értékelő külön méltatta: Ez az előadás-sorozat feltette a koronát a drámatagozat produkcióira, ugyanakkor a zsúfolt házak, a nézők értő figyelme, lelkesedése ezeknek a „nehéz" műveknek a bemutatásakor igazolta, hogy ez a közönség megérdemli a színvonalas előadásokat, és nem az aradi publikum hibája, ha egy-egy társulat megbukik. (Kapuzárás, Erdélyi Hírlap, 1927. május 31.)

A műsoron tartott 32 „régi" dráma, vígjáték rendszerint egy-két alkalommal került színre. Jelentősebb előadás ezek sorában a *Bizánc* című Herczeg-dráma felújítása Hetényi rendezésében, ezzel az előadással mutatkozott be október harmadikán az aradi közönségnek az újjászervezett drámatagozat.

Konstantin szerepét Mészáros Béla játszotta, ez volt az első fellépése a tragikus hős szerepkörben, a császárnő Fekete Irén volt.

Ugyancsak sikeres a *Becstelenek*, amelyben Carlo Amoretti megformálásával Kallós József jeleskedett. Játszották még többek között a *Dr. Szabó Juci*t, *a Zsábá*t, a *Névtelen asszony*t, az *Antóniá*t, a *Cárnő*t, a *Vengerká*kat. Táray Ferenc a drámaújdonságok mellett *A kaméliás hölgy*ben és a *Vasgyáros*ban lépett fel.

Az előző évtől újra divatba jött népszínmű nem maradt ki a műsorból, novemberben rangos szereposztásban játszották el *A sárga csikó*t (a főbb szerepekben Zöldhelyi Anna, Kiss Mariska, Jávor Alfréd, Borovszky Oszkár), és több alkalommal *A peleskei nótárius*t.

A tervek között szerepelt Móricz népszínműhöz közelálló művének, a *Sári bíró*nak a felújítása, elsősorban azért, mert a szerző Erdélyben tartózkodott, és tervezte, hogy eljön Aradra. Móricz azonban a tervezettnél sokkal hamarabb elhagyta Erdélyt, nem jött el, így az előadást sem tartották meg.

Móricz gyors távozása nagy port kavart, mivel az ügyben Arad is érdekelve volt, ezzel mind az Erdélyi Hírlap, mind az Aradi Közlöny foglalkozott.

A neves író a Bethlen Gáborról szóló, akkor készülő regényéhez akart itt anyagot gyűjteni, s ezt író–olvasó találkozókkal, városlátogatásokkal kapcsolta volna össze. Kolozsvári tartózkodása idején azonban durva támadások érték egyes, az Erdélyi Hírlap szerint „romanofóbiás" újságok részéről. Ezek a Sárarany című művében találtak egy olyan mondatot, amelyben az egyik duhajkodó dzsentri az „oláhokra" tesz sértő megjegyzést. Ez szolgált alapjául az ellene indított vad sajtókampánynak, különösen a Patria nevű lap részéről. Az írót, aki a legjobb szándékkal, a népek egymásra találásának reményében érkezett a „kincses városba", nagyon megrendítették a nem várt „ütések", és a tervezettnél egy héttel előbb visszatért Magyarországra. „Lábsérülésre hivatkozott, pedig a lelke kapott súlyos sebeket" – írta az Aradi Közlöny december 16-án. Az Erdélyi Hírlap így kommentálta az eseményeket: Egy írót felelősségre vonni azért, mert 15 évvel ezelőtt, mikor a világ arculata egész más volt, nem számolt előre a mai hiperérzékeny „romanofóbiával," egyszerűen nevetséges. A cikkíró szerint Móricznak nem kellett volna ilyen nevetséges vádak miatt távoznia, hiszen még a román lapok között is voltak olyanok, amelyek megvédték. [6]

Jelentős eseményei voltak az évadnak a jubileumi ünnepségek. Ebben az idényben több színészt és más neves személyt köszöntöttek. 1926. december 19-én a színházban tartották a hatvanéves Farkas Ferenc írói munkásságának negyven, újságírói pályájának harmincéves jubileumát. Ő 1896 óta kísérte figyelemmel az aradi színészetet, hosszú pályafutása alatt több lap színházi tudósítója volt, emellett az aradi kulturális élet aktív résztvevője, a Kölcsey Egyesület társelnöke. A vasárnap délelőtt tizenegykor kezdődő ünnepségen először Popa Constantin művészeti felügyelő román, majd magyar nyelvű köszöntője hangzott el, majd a Gutenberg Dalkör kórusa következett, ezután a Kölcsey

Egyesület nevében Prohászka László mondott ünnepi beszédet. A társulat a tiszteletére Herczeg Ferenc *Három testőr*ének II. felvonását mutatta be, a fontosabb szerepekben Győzővel, Fekete Irénnel, Mészáros Bélával, Olasz Lajossal, Kun Dezsővel. A népszerű „Frici bácsit" a közönség és a színészek hosszan ünnepelték.

Ugyancsak látványos keretek között köszöntötték március 16-án Győző Alfrédot színpadra lépésének 25. évfordulóján, ez alkalommal Bisson *Válás után* című vígjátéka került színre, melyben Bourganeuf-öt játszotta. Az ünnepeltet Szendrey kísérte a színpadra, őt is Popa Constantin illetve Bérczy Géza köszöntötte (ez utóbbi a Kölcsey Egyesület részéről) a közönség tapsa közepette. Győzőt mindenki szereti, még a szerepei is, mert megszínezi őket – méltatta az igen népszerű művészt másnap a kritika.

Május 30-án jubilált Lits Antalné Kiss Mariska, aki szintén 25 éve kezdte meg a színészi pályát, s ennek a hosszú időszaknak a nagy részét itt helyben töltötte. Őt a zsúfolt ház előtt Szendrey, Hetényi Elemér, illetve a sajtó nevében Pilisi Gyula köszöntötte. Ez alkalommal Csathó Kálmán *Te csak pipálj, Ladányi* című vígjátékát játszották.

A *Liliom* címszerepével ünnepelte itt (is) negyedszázados színészi jubileumát április 11-én Darvas Ernő, aki ebben az időben a temesvári társulat tagja volt. (Ő Róna direktorsága idején volt a drámatagozat kiemelkedő színésze, rendezője.)

Érdekes új színfoltjai a szezonnak a színvonalas gyermekelőadások, a kiskorúakkal a nyugdíjas színész, Faludy Károly foglalkozott folyamatosan. Látványos produkció október 30-án az előző évad nagysikerű operettjének, az *Orlow*nak a bemutatása, ez annyira jól sikerült, és annyian akarták látni, hogy a következő hétfőn meg kellett ismételni. A gyerekek eljátszották a *Marica grófnő*t is, de később olyan darabokat tanultak be, amelyek megfeleltek az életkoruknak. Ilyen volt november 15–16-án délután a *Tücsök Matyi utazása Tündérországban* című zenés mesejáték. Majd Mikulás délutánján vidám műsort adtak, február 21-én a *Jancsi és Juliská*t mutatták be, ebben (egy támogató jóvoltából) a boszorkány háza igazi csokoládéból készült, és a sikeres előadás után megehették a „díszletet". Júniusban pedig a *Piroska és a farkas* zenés változatát, illetve az *Tündér Ilona és Árgyirus királyfi*t adták elő.

Más jellegű gyermekprodukció március harmadika délutánján az „Eleven gyermekújság", melynek keretében a szereplők különböző hosszabb-rövidebb újságcikk fajtákat, rovatokat „személyesítettek" meg az aradi újságokból. A kritika különösen az egyik Spectator-vezércikk részletének bemutatását dicséri. A műsor „kitalálója," szervezője és rendezője Gara Ákos kolozsvári újságíró és Győző Alfréd volt.

Március hónap másik jelentős eseménye az Erdélyi Helikon nyolc írójának aradi látogatása, 12-én a Kölcsey Egyesület meghívására többek között Bánffy Miklós, Szentimrei Jenő, Nyírő József, Molter Károly, Kemény János, Tabéry

Géza tartott felolvasó estet a Kultúrpalotában, a közönség tüntető melegséggel, szűnni nem akaró tapssal ünnepelte őket, utána bankett volt a Vadászkürtben. (Erdélyi Hírlap, 1927. március 13.) Májusban ugyancsak a Kultúrpalotában hasonló lelkesedéssel köszöntötték Nagy Endrét.

A május végéig tartó téli szezon után a nyári idényben Szendreyék június közepéig főként operetteket és vígjátékokat adtak gyakran neves vendégművészek közreműködésével. Többek között a hónap elején Zilahy Irén jött „haza", *Az erdészlány* című operettben, illetve szórakoztató műsorokban lépett fel, a közönség lelkesen ünnepelte. Sokat fejlődött, amióta elment innen – méltatta a kritika. Június 7-től az aradi születésű pesti színésznő, a némafilmekben gyakran szereplő Bánhidy Ilona (1894–1974) lépett fel vígjátékokban, június 14–15-én Kosáry Emma és Király Ernő énekelt, táncolt operettekben. Érdekes produkció június 12-én este a *Mágnás Miska,* amelyben Marcsát Rontay Boriska játszotta, a címszereplő pedig a fia, ifj. Szendrey Mihály volt. Ezután javarészt vendégegyüttesek következtek, június 16-tól 26-ig a kolozsvári román opera szerepelt a nyári színházban, július elején három napig a pesti Andrássy úti együttes szórakoztatta az aradiakat. Augusztus 14-én a nyugdíjas színészek javára tartottak előadást, a társulat itthon lévő tagjai *A csizmadia mint kísértet* című népszínművet mutatták be.

Kiemelkedő nyár végi előadásokat „hozott" Beregi Oszkár, aki öt év után jött újra Aradra. Augusztus elején majd a hónap végén három-három este lépett fel, első alkalommal a partnerei Harmath Jolán, Gergely Géza, Novák Irén Temesvárról jöttek át, ekkor műsorán többek között Osvald szerepelt a *Kísértetek*ből, szeptember elején Szendrey együttesével a *Hamlet* került színre. A Shakespeare-tragédiát szeptember elsején a Reinhardt-féle modern felfogásban vitték színpadra, Beregi szmokingos dán királyfi, volt zsebórája, zseblámpája, cigarettája. Ő a világ legjobb Hamletje, függetlenül attól, hogy mit hord, mit nem, és mi van körülötte – méltatja produkcióját az Erdélyi Hírlap szeptember 7-én.

Szeptember elején Boros Géza és Kökény Ilona együttese tartott néhány előadást, majd szeptember 10-én és 11-én (szombat, vasárnap) a Róna-féle együttes Sugár Frigyes tenor és Lévay Ilonka szoprán közreműködésével két operát mutatott be, a *Toscá*t és a *Pillangókisasszony*t. A kritikus szerint jó előadások voltak. Szeptember 17-től 20-ig egy kisebb bécsi revütársulat szórakoztatta az aradiakat.

Lényegében ezzel ér véget Szendrey direktorságának első, anyagi és erkölcsi sikerekben gazdag évada, ezt követően már kevésbé sikeresek, ilyen a következő, az 1927/28-as illetve az 1928/29-es évad is.

Jegyzetek

1. Szemtől szembe, Vasile Goldiș (riport), Erd. Hlp, 1926. május 13.; A Szendreyt támadó cikkekről az Erd. Hlp. 1926. augusztus 18-án tudósított.
2. Hetényi, Borovszky adatai Kötő, Színj. szem. alapján

3. Kötő, Az aradi színj. 114. old.
4. Kárpáti Tünde, Molnár Ferenc sikerdramaturgiája. (tanulmány) Jelenkor, 45. évf. 2002. 683. old.
5. Kötő, Színj. szem. 221. old.
6. Móricz látogatásáról bővebben: Dávid Gyula, Miért fordult vissza Móricz Erdélyből 1926-ban. (in Dávid Gyula, Erdélyi irodalom–világirodalom. Csíkszereda, 2000. 276–287. old.)

„Szűk" esztendők a gazdasági világválság előtt (1927–1929)

1927 nyarán mind az Erélyi Helikon második marosvécsi találkozóján, mind a Magyar Párt értekezletein, mind a sajtóban állandó téma az erdélyi magyar színészet válsága, amely folyamatosan tovább mélyült. Abban mindenki egyetértett, hogy a fő ok az általános elszegényedés, a közönség érdektelensége, az állami megszorítások, a kisebbségi színjátszás korlátozását szolgáló intézkedések. Volt, aki a felsorolt okok mellett magukat a színházakat is hibáztatta. Tabéry Géza többek között az erdélyi társulatok művészi igénytelenségét kifogásolta, szerinte az eltelt évek alatt ezek nem teljesítették azon kötelezettségüket, hogy a kultúra szószólói legyenek, elsősorban a könnyebb műfajt művelték, a műsorok nagy része vígjáték, üres operett. Enyhítő körülmény a súlyos anyagi helyzet, de ezzel együtt Tabéry – türelmetlenül – követelte, hogy a színház és a színészek vállaljanak missziót a kultúra terjesztésében.[1]

Károly Sándor aradi író, újságíró az igazgatókat tette felelőssé. Szerinte ők a saját (és társulatuk) érdekeit tartva szem előtt nem a színészetért kilincseltek, a koncért folytattak undorító tülekedést, egymás ellen vádaskodtak. Az együttesek élére hozzáértő és a hivatásuk magaslatán álló vezetők kellenek.[2]

Újabb probléma, hogy a Nagyváradon szerveződő román színtársulat költségeihez a határ menti városoknak hozzá kellett járulniuk. (Aradnak 2 millió lej támogatást kellett adnia, az itteni színügyi bizottság a pénz egy részét a helyi társulaton szerette volna „behozni".) A kolozsvári Román Nemzeti Színház mellett ez a váradi együttes lett Erdély második román nyelven játszó prózatársulata, ennek lett volna feladata, hogy a határ menti városok (Temesvár, Arad, Várad, Szatmár) román lakosságát „ellássa." Az együttes 1927

őszén megkezdte a működését Ştefan Mărcuş irányításával Nagyváradon, de a gazdasági helyzetre jellemző, hogy 1927 decemberének végére az államilag támogatott román társulat is csődbe ment, 5 millió lej adósságot hagyva maga után. (Egy újabb együttes 1928 októberében kezdte meg a működését, de állandó anyagi gondok miatt ez éppen csak vegetált, és meg is szűnt 1936-ban.)[3]

Az 1927/28-as évadra Erdélyt hét színi körzetre osztották, ebből következően hét direktor kapott koncessziót, névsorukat az új művészeti felügyelő, Victor Eftimiu augusztus 20-án adta közre, ők a következők: Janovics Jenő, Erdélyi Miklós, Fekete Mihály, Fehér Imre, Gáspár Jenő, dr. Ferenczy Gyula és Szendrey Mihály, aki az Arad–Temesvár körzetet kapta.

A helyzetet azonban bonyolította, hogy a Bega-parti városba Erdélyi Miklósnak is adtak hat hétre játszási engedélyt, így az aradiak csak 1928 tavaszától léphettek ott fel, az Erdélyi Hírlap tájékoztatása szerint március 9-től április 14-ig, majd június 13-tól július 15-ig játszottak ott. (A temesvári színház újjáépítése 1928 elejére fejeződött be, az ünnepélyes megnyitásra a királyi család jelenlétében 1928. május 13-án került sor.)[4] Így aztán Szendreyék egyéb jövedelmi forrást próbáltak keresni, a marosvásárhelyi színházi újság arról is hírt adott, hogy május második felében az aradiak ott is terveznek előadásokat.

Szendrey szeptember elején kezdte meg az új évad társulatának szervezését, az együttes néhány tagja kicserélődött (az előző évad végén néhányan eltávoztak). Az új bonviván Galetta Ferenc, a drámatagozat új tagjai többek között Harmath Jolán, Kassay Károly, Szabadkay Miklós, de lényegében ők sem újak, hiszen régebben már játszottak Aradon.

A régi-új direktor az évadot a szokásos 50-50-50 előadásból álló bérletrendszerrel szervezte meg, és megközelítőleg nyolc és fél hónapot játszottak Aradon.

Az évad október 1-jén kezdődött a *Cirkuszhercegnő*vel, a téli évad május 6-án, vasárnap zárult három előadással: délután háromkor operett, *A legkisebbik Horváth lány*, hatkor a *Dr. Szabó Juci* című vígjáték, este zenés vígjáték, a *Mesék az írógépről*. A nyári szezon május 26-án Ábrahám Pál *Zenebona* című dzsesszoperettjének bemutatásával kezdődött, és augusztus 18-án egy zenés összeállítással zárult, ez volt a karszemélyzet jutalomjátéka.

Az évad sem művészileg, sem pénzügyileg nem érte el az előző szezon színvonalát. 1928 nyarára a színház anyagi helyzete annyira bizonytalanná vált, hogy augusztus 3-án Szendrey csődöt jelentett, és időlegesen átadta az irányítást a színészeknek. Konzorcium alakult Galetta Ferenc, Hetényi Elemér és Kallós József irányításával, majd a direktor a színügyi bizottságtól vizsgálatot kért maga ellen, és átadta az intézmény számlakönyveit. De ez már csak a „jéghegy" csúcsa volt, a gondok jóval előbb kezdődtek.

Szendrey érezte a „baj" közeledtét, hisz az évad eleji hirdetésben már kérte a színpártoló közönség támogatását, hogy „ne múljon el az aradi színészet".

December 17-én az Erdélyi Hírlap „Súlyos helyzetben az aradi színház" címmel közöl tájékoztatást a kialakult körülményekről: a kiadások egyre nagyobbak, a színház nem fogja tudni eltartani magát, ha a nézőtér hét közben rendszerint üres, bár jó darabok mennek. Amikor megtelnének a széksorok, az szombat–vasárnap lenne, de akkor az épületet ki kell adni a román társulatoknak. Nem jobb a helyzet Temesváron sem, kénytelenek megrövidíteni az ott-tartózkodás idejét a közönség érdektelensége miatt.

A színészek június elejétől már alig kapnak valami anyagi juttatást, ez vezet a csőd bejelentéséhez. Az anyagi gondokon a létrejött konzorcium se tud segíteni, augusztus 9-én küldöttség megy a városhoz, azt kérik, hogy engedjék el a napi 1000 lej terembér fizetését, de szóba sem állnak velük.

Támadások indulnak személy szerint Szendrey ellen is, őt teszik felelőssé a színház csődbe jutásáért, Papp Andor színházi lapjában is megjelenik írás ellene. (Az ironikus hangú cikk szerint a színház ügyeit a Szendrey család, a „triumvirátus" a saját érdekei szerint intézi.) A direktor mindezek miatt kér maga ellen vizsgálatot, a Magyar Párt képviselői, elsősorban Barabás Béla, és a magyar sajtó nevében Krenner Miklós (Spectator) azonban az igazgató mellé álltak. Krenner szerint igazságtalan és alaptalan a hajsza, amit Szendrey ellen folytatnak, mert ha követett is el hibákat (a műsor nem volt mindig elég nívós, nem minden színész felelt meg a követelményeknek), a csőd nem emiatt alakult ki. Az ok: a 26%-os jegy-adó, a kialakult „sztárrendszer," hogy a primadonnák kényük-kedvük szerint határozzák meg a saját gázsijukat, a kényszer, hogy a társulatnak „vándorolni kell", így az évad folyton megszakad és nem utolsósorban a közönség „elidegenedése", amelynek hátterében számtalan ok, nemcsak a színház teljesítménye áll. (Hasonló a helyzet a többi erdélyi színház esetében, 1928 nyarára csődöt jelentett a nagyváradi és a szatmári társulat is.) „Kötelességünk, hogy Szendreyt ne hagyjuk cserben" – összegezi állásfoglalása lényegét a neves újságíró. Szendreyt támogatta dr. Robu Ioan főpolgármester is. (1927-ben és 28-ban ismét ő áll a város élén.) Végül a Magyar Párt javaslatára nem tartottak vizsgálatot Szendrey ügyében, a városvezetés pedig nem foglalkozott tovább az igazgató ellen felhozott vádakkal, őt támogatták a direktorságban a következő évadra, így Robu előterjesztése szellemében a minisztérium neki adta a koncessziót, bár több pályázó volt, többek között Erdélyi Mihály is jelentkezett.[5]

Az 1927/28-as évadban a színház drámatagozatának műsora változatos ugyan, és a repertoár bővült néhány értékesebb európai hírű darabbal, de igazán nagy, átütő színpadi siker nem volt a szezonban, még a legnépszerűbb műveket sem játszották hétnél nagyobb számban, a többi legjobb esetben 4-5 alkalommal került színre.

Az értékesebb művek sorából az első az október 5-én bemutatott *Oroszország*, Alfréd Neumann (1895–1952) német író alkotása. A 18. században játszódó történelmi dráma főhőse I. Pál orosz cár, a félőrült kegyetlen diktátor, akit

– a haza megmentése ürügyén – az „ördögien erőszakos vasember", Pahlen gróf, Szentpétervár katonai parancsnoka egy tökéletesen megszervezett összeesküvés révén meggyilkoltat. A darab mintha a mai zavaros, izgatott és sietős korunk tükörképéből mutatna valamit – írja róla Schöphlin Aladár a Nyugatban. (1927/10. szám.)

Az Erdélyi Hírlap kritikusa így fogalmaz: A szerző tudja, hogy mi kell a mai nézőnek, a képek gyorsan peregnek (ezért kellene hozzá mozgószínpad, de ez nincs Aradon), tele van hatásos, hamis pózokkal, de egészében véve megfogja a nézőt. A drámát Kosztolányi Dezső fordításában 1927 elején a Magyar Színház mutatta be sikerrel, olyan nagy színészekkel, mint Csortos Gyula, Ódry Árpád, Simonyi Mária.

Az aradi előadás Mészáros Béla rendezésében stílszerű volt, megfeleltek a díszletek, a világítás, a gyorsan pergő képek, amelyek a cárgyilkosság jeleneteiben csúcsosodtak. A színészek összjátéka osztatlan sikert aratott, bár egyes alakok itt egy kissé eltértek az eredeti figuráktól. Például id. Szendrey Mihály az ő egyéniségétől teljesen eltérő kemény alakot, Pahlen grófot „humanizálta", a durvaság, az elszánt kegyetlenség mögött az ő alakításában időnként feltűnt az ember. Sándor cárevicset Mészáros Béla finom vonásokkal vitte színpadra, de kissé színtelenül. Jávor Alfréd azonban tökéletes cár volt, az alak színpadra vitele a színész művészetének teljes diadala, sikerült bemutatnia a figura jellemvonásainak széles skáláját a gonosz tettekben tobzódó zsarnoktól az életéért remegő emberig. Anna bárónőt, a dráma egyetlen női szereplőjét Fekete Irén alakította hitelesen. (Erdélyi Hírlap, 1927. október 6.) A művet ötször játszották.

Ugyancsak ötször került színre szintén Mészáros rendezésében november végén az amerikai tárgyú *Broadway*. Az „idegen levegőjű kalandordráma" itt a legnagyobb sikert akkor aratta, mikor augusztus elején a New York-i csempész szerepét a magyar fővárosból érkezett Kiss Ferenc játszotta, a közönség percekig állva tapsolt neki. (Erdélyi Hírlap, 1928. augusztus 8.) A Nemzeti kiváló színésze augusztusban még a *Süt a nap* című Zilahy-drámában, illetve a *Muzsikus Ferkó* című operettben lépett a közönség elé.

Kiss Ferenc

December végén mutatták be ugyancsak Mészáros Béla rendezésében Sommerset Maugham egészen friss, 1927-ben írt *A levél* című igen hatásos darabját. Ez – nagyon látványosan – pisztolylövés sorozattal indul, egy elegáns angol lady megöli hűtlen szeretőjét, de tettét jogos önvédelemnek tünteti fel. A történet szereplői igazi „angolok", az ügyvéd egy nagyon drágán megvásárolt levél révén kideríti az asszony bűnösségét, de igazi úriember lévén, védencét a bíróságon nem leplezi le, így az asszonyt felmentik. Ám amikor pénzről van szó, a férjnek elárulja az igazságot. A dráma III. felvonása már házassági dráma, a megcsalt férj és a hűtlen asszony konfliktusa, amely a nő képmutató bűntudatával és a férj kétes értékű megbocsátásával zárul. Az ügyvédet, a dráma egyedüli rokonszenves alakját Jávor Alfréd, a megcsalt férjet pedig Olasz Lajos formálta meg hitelesen. A központi alak, a hűtlen asszony, „aki úgy öl, mint egy dilettáns, és úgy hazudik, mint egy mester", Kálmán Sári hűvös, nyugodt megformálásában már nem volt annyira hiteles. A helyiek előtt Poór Lili tette elfogadhatóvá a bonyolult lelkű ladyt, mikor a darabban 1926. február 29-én lépett fel Janovics Jenővel. A kolozsvári művészek február végén még *A szombat esti hölgy* című vígjátékban és Lengyel Menyhért *Cárnő*jében alakították a fontosabb két szerepet ugyancsak zsúfolt nézőtér előtt.

Január 10-én vitték színpadra Fodor László Vígszínházból átvett sikeres vígjátékát, *A templom egerét*, ezt játszották a legtöbbször a „beszélő darabok" közül, hétszer került színre ebben az évadban. (A remek fordulatokban gazdag történet máig tartó népszerűségét mutatja, hogy a magyar tévé 1998-ban készített tévéjátékot belőle Für Anikóval a címszerepben.)

Fodor, „a modern, nagyvárosi színházi üzem született vígjátékírója" ebben a művében „nagyon ügyesen keveri a történet kártyalapjait, minden lapra föltesz egy ötletet, pont annyit, mint amennyi kell – írja a szerzőről Schöpflin a Nyugatban. – Beparfümözi a darabot kellemes erotikával, de vigyáz arra, hogy ne legyen nagyon erotikus, a szerelmi dolgokat olyanoknak mutatja, amilyeneknek a közönség, különösen a nők szeretnék látni, némi kis, úgynevezett komoly háttért sem felejt ki a darab főszemélyei mögül". (Színházi figyelő, Nyugat, 1927. 22. szám.)

Aradon a kis szürke, nagyon szegény titkárnőt, aki bravúrosan addig ügyeskedik, míg a bankigazgató felesége lesz, Pallay Manyi alakította igen meggyőzően, a sármos, idősödő főnök Jávor Alfréd, annak léhűtő fia Mészáros Béla volt. (Erdélyi Hírlap, 1928. január 11.)

1928. január 27-én került színre *František Langer* (1888–1965) cseh író *Külváros* című drámája. A „külváros leheletét árasztó darab", amelyet ugyancsak a Magyar Színház tűzött először műsorra, tizenkét, logikusan egymásra épített képből álló bravúros munka – írja róla Schöpflin a Nyugatban. A mű magán viseli a pszichoanalízis tanainak hatását, főhőse, Franci pincér (Schöpflin szerint

afféle német Raszkolnyikov) egy bírói tévedés folytán kerül börtönbe, onnan kiszabadulva valami tudatalatti indíttatásból (egy széklábbal) agyonveri utcalány „barátnőjének" egyik vendégét. Nem derül ki, hogy ő volt a tettes, rendbe jöhetne az élete, de a bűntudat arra készteti, hogy feljelentse magát a rendőrségen, ám ott senki nem veszi komolyan. Ezt követően mindent elkövet, hogy bűnösségét bebizonyítsa. Végül egy elzüllött, állását vesztett bíró, akinek életcélja volt az igazság kiderítése, kiszabja rá a büntetést. A biztos kézzel rendezett és jól szervezett, berlini játékstílusban bemutatott dráma a Magyar Színházban sikert aratott. (Nyugat 1927. 22. szám)

Az aradi előadásra ez nem volt jellemző. A hirdetés alapján a drámát Mészáros Béla Reinhardt szellemében rendezte, de a kritika szerint itt ez azt jelentette, hogy minden jelenetet egy konferanszié vezetett be – teljesen fölöslegesen, bár Bing János, aki ezt a feladatot kapta, jól végezte munkáját. (Erdélyi Hírlap, 1927. január 28.) A darabot mindössze háromszor játszották.

Február 22-én tűzték műsorra a kortárs német irodalom egyik híresség-ének, Klabundnak a világhírű *Krétakör* című legendáját. Az expresszionizmushoz közel álló költő sokat fordított kínaiból, meséje cselekményét a szenvedő ártatlanság győzelméről szintén Kínába helyezi. A darab nagy sikerrel ment a magyar fővárosban, sikerének forrása – írja róla Schöpflin a Nyugatban – egyrészt a különleges kínai környezet, másrészt az ember örök vágya a jóság diadala után. (Nyugat,1928. 6. szám.)

A „görög sorstragédiákra emlékeztető művet" Csányi Mátyás kísérőzenéjével fényes kiállításban hozták színre Aradon Mészáros Béla igényes rendezésében, jó előadásban, a főbb szerepekben Fekete Irénnel, Pallay Manyival, Jávorral, Mészárossal, akik játéka összehangolt volt. A mű hatását azonban nagyban rontotta, hogy a fűtés nem működött, a nézőtéren nagyon hideg volt. (Erdélyi Hírlap, február 23.) A drámát négy alkalommal játszották.

A következő hónap sikeres produkciója a *Jézus élete* című, 20 képből álló passiójáték, amelynek bemutatását a minoriták szervezték. Az előadás Lakatos Ottó rendfőnök rendezésében számos lelkes amatőr közreműködésével jött létre, és négy zsúfolt házat hozott a színházban március végén, illetve április elején. Reklamáció – szerencsére – csak utólag érkezett, egy újabb rendelet értelmében tudniillik a színházban csak minisztériumi jóváhagyással tarthattak műkedvelő előadást.

Áprilisban Molnár Ferenc *Olympiá*ja volt az újdonság. Az arisztokrata környezetben játszódó szerelmi történet egyetlen helyszínen, egyetlen éjszakán, mégpedig a felséges császár, Ferenc József születésnapjának éjjelén zajlik 1913-ban. „Az Olympiában – ez jellemzi egyébként az összes Molnár-darabot – semmi sem fölösleges. Az események óramű pontossággal követik egymást, a szereplők merő jóakarattól vezetve kuszálják a szálakat, de ez egy egyszerű szerelmi komédiánál sokkal többet mond, különösen a befejezés, amelyben a

szerelmes éjszaka után a látszatra rideg, fennhéjázó császári udvarhölgy valóban beleszeret a fess, karakán huszárkapitányba, de az megbosszulva az őt ért megalázásokat, emelt fővel távozik.[6]

A darab 1928 elején a Magyar Színházban kiváló szereplőgárdával fergeteges sikert aratott, hasonló a fogadtatás Aradon is. Olympiát finom tónusú eleganciával Márkus Rózsa alakította, a címszereplő anyját, a tábornoknét Fekete Irén minden mércét túlszárnyalva formálta meg, id. Szendrey Mihály a hercegi tábornok, Plata-Ettingen finom karikatúráját adta, Kovács huszárkapitányt Mészáros férfias öntudattal ábrázolta. Nagyszerű előadás volt – vallja az Erdélyi Hírlap kritikusa az előadásról, de magát a művet most nem értékeli sokra: „Nincs szatíra, nincs címertördelés, csak szenzációs színházi rutin van (…) két óra maszlagolás." (Erdélyi Hírlap, április 20.) A nyári szezon legérdekesebb darabja a *Dybuk*, a kabalista drámát a vilniusi zsidó színház tette népszerűvé Európa színpadain, Aradon a művet velük 1926 augusztusában láthatta a közönség, magyarra Harsányi Zsolt fordította. A kabalista tanok szerint „dibbük" az emberbe költöző rossz lélek. A drámában a női főszereplőt, Leát szerelme elvesztése miatt pokoli kínok gyötrik, ezért úgy gondolják, ez a gonosz lélek szállta meg, a mű többek között a misztikus ördögűzést mutatja be egy vallásos szertartás keretében. (A művet napjainkban, 2002-ben ugyancsak Harsányi Zsolt fordításában *Fehér tűz, fekete tűz* címen a kolozsvári magyar színház is játszotta.)

Aradon Mészáros Béla rendezésében június 5-én láthatták először a helyiek, a megszállott Leát Pallay Manyi alakította, a többi szerepben E. Károly Klárit, Olasz Lajost, Deésyt láthatta az aradi közönség. A kritikus szerint fantasztikus, misztikus színezetű előadás volt, „vérmeteg élet áradt belőle". (Erdélyi Hírlap, előzetes február 1., kritika június 8.)

A „beszélő" darabokban Kiss Ferencen, Poór Lilin, Janovics Jenőn kívül Táray Ferenc és Földes Mihály vendégszerepelt még, valamint Rátkai Márton. Ez utóbbi négy este lépett fel, 1928. szeptember 5-én kedvenc szerepét, a *Hivatalnok urak* Róth bácsiját alakította, majd az *Éva grófnő* című Szirmai-operett ügyvédjét, ebben partnere Indra Manyi aradi „úri asszony" volt. Szintén amatőr a partnere a helyi Bodnár Klári személyében szeptember 9-én, amikor az *Árvácska* férfi főszerepét énekelte. Az ő közreműködésével szeptember 6-án színre került egy újdonság is, ez a *Zebra* című bohózat.

Helyi operaelőadásokat Róna stagione társulatának előadásában láthattak az aradiak. Rónáék szeptemberben a *Toscá*t játszották, március 14-én pedig a *Rigolettó*t három vendégművésszel (a címszerepet Georgij Baklanoff, Gildát Beanter Réni temesvári úrilány, a mantuai herceget szép, érces tenorjával Sugár Frigyes énekelte. Az orosz énekes kulturált, hatalmas baritonját élvezet volt hallgatni, a többi szerepben a helyiek, Horváth Mici (Magdolna), Róna (Monterone), Ladiszlay (Sparafucile) megállták a helyüket, a temesvári amatőr

azonban elfogódott volt, a kibővített zenekart Csányi Mátyás vezényelte. (Erdélyi Hírlap, március 17.)

Az évad folyamán emellett több rangos kisegyüttes járt a városban. A színházi válság olyan neves társulatokat is „vándorútra" késztetett, mint a berlini opera kamaraegyüttese, amely európai körútjának egyik állomásaként megállt Aradon is, 1928. március 5–7-én korhű kosztümökben olyan operákat mutattak be, amelyeket Aradon eddig nem játszottak (Mozart: *Zaida,* Pergolesi: *Gúny és féltékenység*, Gluck: *Fortélyos lányok, Megcsalt kádi).* Májusban a bécsi Burgtheater színészeinek egy kisebb csoportja jött, az ő előadásukban az aradiak németül (is) hallhatták Molnár *Játék a kastélyban* című vígjátékát, és Schnitzler *Szerelmeskedés*ét.

Többször járt itt a kolozsvári román opera, júniusban hosszabb aradi fellépés-sorozatot terveztek, de végül csak öt este léptek fel, *A sevillai borbély*t, a *Sámson és Delilá*t, a *Traviatá*t és az *Aidá*t játszották a főszerepekben Aca de Barbuval, ezekre az előadásokra ők nagy összegű városi támogatást kaptak. Májusban több napra bejelentkezett, és százezer lej támogatást kért a bukaresti román opera, 40 ezret kaptak is, de mint utóbb kiderült, ez csak egy kisegyüttes volt, és visszaéltek a fővárosi intézmény nevével. Ők május 14-én egy igen kisszámú zenekarral a *Pillangókisasszony*t, 15-én a *Lakmé*t mutatták be, a többi meghirdetett produkció elmaradt.

A könnyű műfajban szeptember közepén egy bécsi revüegyüttes adott műsort igen hangzatos címmel (*Revük revüje*), fellépett a budapesti Steinhardt-kabaré is. Román együttesek havonta 8-10 alkalommal jöttek, rendszerint szombat–vasárnapra kapták meg a színházat.

A helyiek repertoárjának tekintélyes részét az operett, zenés vígjáték töltötte ki, 38 ilyen művet tartottak műsoron, ebből 14 az újdonság. Közülük ősbemutatók az aradi szerzők munkái, amelyből nagy reklámozás mellett és szépszámú közönség előtt három került színre ebben az évadban. December elsején mutatták be Hetényi rendezésében a *Miss Montecarlo* című operettet, melynek szövegét Fekete Tivadar aradi újságíró, a zenéjét a szegedi származású Ürményiné Baneth Ibolya szerezte. A hirdetés szerint az előadáson részt vett – a szerzők mellett – Lázár Ödön, a Király Színház igazgatója, hogy megtekintse a darabot bemutatás céljából. A művet és az előadást a helyi kritikus nagyon dicséri: a zene gyönyörű, a szövegkönyv ötletes, jól megírt, Csányi káprázatosan vezényelt, az énekesek a ragyogó toalettekben kiválóan énekeltek. A zsúfolt ház előtt teljes volt a siker. (Erdélyi Hírlap, december 2.) Aradon a zenés mű hatszor került színre, hogy máshol is bemutatták-e, arról nincs tájékoztatás. Január 21-én a szintén helyi Kaszab Géza újságíró szövegkönyvére írt zenés művet láthattak a helyiek *Fehér indiánok* címen, ennek zenéjét dr. Reusz Miklós szerezte. A librettó szellemes, a zene dallamos – dicséri a kritikus. Ezt itt helyben négyszer játszották.

Február 16-án a *Szerelem rózsája* című énekes-táncos revüoperett került színpadra, a helyi alkotások közül ez a legsikeresebb, kilencszer adták. Zenéje Csányi Mátyás munkája, a szövegét egy Jókai-elbeszélésből Galetta Ferenc írta, ő volt a rendező is. A mű látványos kiállításban, új díszletekkel került színre, a főszerepet új toalettben Lengyel Irén énekelte.

A többi, nem helyi szerzőtől származó operettújdonság nem túlságosan jelentős, és nem hoz kirobbanó sikert sem, bár ezeket az előbbieknél többször adták. A népszerűbbek közé tartozik az októberben bemutatott Zerkovitz-darab, *A legkisebbik Horváth lány*, ezt tizenkétszer játszották, illetve a *Mesék az írógépről* című Lajtai-mű, amely január 13-án került először színpadra, és 13 alkalommal tűzték műsorra. Ez utóbbi szövegírója Békeffi István, a librettó alapja Szomaházy igen népszerű, giccsbe hajló regénye. Az aradi kritikus szerint a szövegkönyv középszerű, a melódiák slágerízűek. A bankigazgatóhoz férjhez menő, talpraesett gépírókisasszonyt Betegh Bébi „élénken" alakította, és kiválóan énekelt, a vezérigazgató Galetta Ferenc volt. Szerephez jutott benne az idős Szendrey Mihály is, aki 30 éve nem játszott operettben. Hetényi rendezésében a darab pazar kiállításban, ragyogó görlök közreműködésével került színpadra, a zenekart Csányi Mátyás vezényelte. (Erdélyi Hírlap, 1928. január 14.)

Zerkovitz operettjének (*A legkisebbik Horváth lány*) négy házassággal végződő meséje afféle Gyurkovics lányok – méltatja az aradi kritika –, zenéje pedig könnyű slágerekből áll. A címszerepet Lengyel Irén, Sárit Betegh Bébi alakította, a legnagyobb lány Szentgyörgyi Mária. Partnereik Deésy Jenő, Szendrey Misi, Győző Alfréd, a mama Fekete Irén. (Erdélyi Hírlap, 1927. október 14.)

A többi új operettet (*Borcsa Amerikában, Szombat esti hölgy, Fecskefészek, Zenebona, Mersz-e Mary, Éva grófnő)* átlagban 6-7 alkalommal játszották.

A régiek közül 24-et tartottak műsoron (többek között a *Cirkuszhercegnő,* ennek színpadra került a paródiája is, a *Csárdáskirálynő,* a *Lili bárónő,* a *János vitéz,* a *Marica grófnő,* a *Bajadér,* a *Nótás kapitány*, az *Anna-bál,* a *Csuda Mihály szerencséje,* az *Akácfavirág*). Színvonalas a *Bőregér* felújítása, ezt három alkalommal játszották. Műsoron tartottak két zenés művet a gyermekek számára, a *Hófehérke és a hét törpé*t, és a *Vica meg Marcsá*t, december 24-én délután ez utóbbit játszották.

Színvonalas zenés produkció július 7-én a nyári színkörben Medgyasszay Vilma fellépése, őt Herz Ottó kísérte zongorán. A sajtó szerint a helyi születésű nagy művésznő évről évre megtalálja az utat Aradra, ahol a közönség mindig forrón ünnepeli. Műsorából a legsikeresebbek a diszkrét erotikától fűtött sanzonok. (Erdélyi Hírlap, július 8.)

Az évad egyik jelentős eseménye az az ünnepi előadás, amelyet Novák Irén tiszteletére rendeztek abból az alkalomból, hogy úgy határozott, búcsút mond a színpadnak. (Visszavonulásának oka – a sajtó szerint – az, hogy a színészet-

ből nem tud megélni, így kénytelen más foglalkozás után nézni.)

Az 52 éves művésznő zsúfolt ház előtt, nagy ünneplések közepette 1928. január 26-án tartotta búcsúelőadását, melynek keretében kedvenc darabjában, *A vén leányok*ban lépett színpadra. Ez a vígjáték végigkísérte színészi pályáját, ebben kezdő színésznőként a fiatal unokahúgot, Susanne-t játszotta, most pedig Phoebe-t, a boldogtalanságtól öreggé szikkadt, majd a szerelmében újra kivirágzó tanítónőt. Különösen megrázó volt az első felvonás zárójelenetében, amikor az öregedés rémével vívódik: mi lesz vele 10 év múlva, miféle arc néz rá vissza a tükörből akkor? A nagyjelenet után a közönség lelkesen ünnepelte, de senki se gondolta volna, hogy nem lesz alkalmuk tíz év múlva öregen látni Novák Irént. A népszerű színésznő néhány hónap múlva, augusztus 3-án váratlanul meghalt. A város polgármestere, Ioan Robu határozata alapján a város temettette el.

Novák Irén

Novák Irén 1876-ban Móron született, a színház világa már kiskorától ismerős volt számára, édesapja, Novák Samu hosszú évekig a Nemzeti ruhatárosa volt. A színiakadémiát Pesten végezte, majd 1894-ben frissen végzett színészként naiva szerepkörben, 18 évesen Aradra került Leszkay társulatához. Itt már az első hónapban komoly szerepeket bíztak rá, például Shakespeare *Lear királyá*ban az uralkodó egyik lányát játszotta (Lear – Gál Gyula), majd Björson *Csőd* című drámában kapott kisebb szerepet. Akkor két évadot játszott Aradon, ezután Kolozsvár, Nagyvárad, majd a budapesti Rainessance Színház következett, Aradra legközelebb az 1905/6-os évadban tért vissza Szendrey társulatával. Több mint 30 évet töltött színpadon, ebből a legtöbb időt, megközelítőleg húsz esztendőt Aradon játszott. Színészi pályája csak néhány évre szakadt meg, mikor Horváth Elemér újságíró feleségeként, kis-gyermeke okán néhány évre visszavonult, 30 éves színészi jubileumát Marosvásárhelyen (Szendrey ottani direktorkodása idején) ünnepelte, ahol ebből az alkalomból kitüntető szeretettel köszöntötték.

A legszebben beszélő színészek közé tartozott, emellett játékának színességét, közvetlenségét emelte ki a kritika, művészetének széles skálájával a magyar színészet legjobbjai közé tartozott. Nagyváradi bemutatkozásakor Ady Endre így méltatta: „intelligens, nagyon értékes és becses színésznő H. Novák Irén. A közönség ritka melegséggel fogadta, tapssal, virágokkal, a felvonások során a tetszés, a lelkesedés egyre nőtt. (Nagyváradi Napló, 1902. április 5.) Berde Mária szerint „rezzenés nélkül tudott játszani azon a hajszálon, amely a finom komikumot elválasztja a groteszktől, ez a legnagyobb művészi megvalósítások közül való", Molter Károly így jellemezte: alakításaival „emberi voltunk legmélyére világított". [7]

A következő, **1928/29-es** évaddal kapcsolatban augusztus 14-én jött az első értesítés arról, hogy Bukarest Szendreynek szánja ismét a koncessziót, a kinevezési okirat Lepadatu kultuszminiszter aláírásával 1928. augusztus 28-án érkezett meg, a helyiek hivatalosan augusztus 31-én közölték, hogy övé a színház a következő évadra is. Ismét több pályázó volt, a helyiek Szendreyt támogatták. Az egyik konkuráló, Fehér Imre azonban elérte, hogy megkapja Temesvárt, így Arad az első félévben mellékállomás nélkül maradt. Szendreyék csak április végétől kezdték a temesvári fellépéseket, Aradra június 23-án tértek vissza, és augusztus közepéig adtak műsort, tehát a téli és a nyári időszakban megközelítőleg hét hónapot játszottak Aradon. (A marosvásárhelyi színházi lap tájékoztatása szerint a direktor Vásárhellyel is tárgyalt az együttes fellépésének ügyében, és márciusra tervezték az ottani szereplést.)

Az előző évadban kialakult „anyagi katasztrófa" megelőzésére összefogott a város magyarsága, igyekeztek az előző évadénál jobb feltételeket teremteni. A szervezésben élen járt az újraindított Kölcsey Egyesület, amely elsőrendű feladatának tekintette a színház ügyének támogatását. (Az egyesületet tevékenységét az előző évben egy újabb törvényre hivatkozva nem engedélyezték a hivatalos szervek.)

Negyventagú Színpártoló Bizottságot hoztak létre abból a célból, hogy próbálják a színház működésének elemi feltételeit megteremteni. A közönség sikeresebb mozgósítása érdekében tájékoztató nyomtatványokat tettek közzé, aláírási íveket osztottak szét, majd a bizottság nevében háromtagú küldöttség (Parecz Béla, Stauber József, Széll Lajos) tárgyalt a polgármesterrel és az Interimár Bizottsággal a színház fennmaradásának minimális feltételeiről. Kérték a színházépület belső terének rendezését, valamint a színházzal szembeni anyagi követelések mérséklését. Dr. Robu polgármester megígérte, hogy a költségvetésből pénzt különítenek el az épület belső tatarozására: kicserélik a rongyos drapériákat, rendbe hozzák a világítást, és a mellékhelyiségeket. Az Erdélyi Hírlap szeptember 23-án hírt adott arról, hogy elkezdték a munkálatokat, ám a legnagyobb problémát, a színház fűtőberendezésének kicserélését ebben az évben sem tudták megoldani. (Erdélyi Hírlap, szeptember 14–29.)

A Magyar Párt aradi szekciója az erdélyi színészet válságának országos szintű rendezését tartotta fontosnak, javasolta az erdélyi értekezlet összehívását azzal a céllal, hogy együtt vitassák meg az erdélyi színházak megmentésének lehetőségeit, valamint közösen szorgalmazzák, hogy a kormány mérsékelje a 26%-os vigalmi adót, és adjon a magyar színészeknek ugyanolyan jogokat, mint a többségieknek, például ők is kapjanak vasúti kedvezményt. Az összejövetelt október 14-re Székelyudvarhelyre tervezték. (Erdélyi Hírlap, szeptember 23.) A 26%-os adó „megfelezéséről" 1929 júniusában jelent meg először a tervezet, a határozat az év őszétől lépett életbe.

Az új évadra Szendrey változtatott az eddigi bérletrendszeren, a szokásos A-B-C bérletsort 30 hétre hirdette meg az előző évad jegyárainál 20%-kal olcsóbban, a heti egy előadás napját a bérletvásárló határozhatta meg. Néhány adat a bérletárakat illetően: legdrágább a proszcénium és emeleti páholy, 1500 lej, a támlásszék 400, zárt szék 300, emeleti 4-5 sor 150 lej. (Erdélyi Hírlap, szeptember 13.)

Mindezek (is) hozzájárultak ahhoz, hogy ez az évad nem végződött csőddel, azzal együtt, hogy a gazdasági helyzet országos viszonylatban egyre romlik, a közeledő világválság egyre inkább érezteti hatását, s ez tovább rontja a színházak „megélhetési" feltételeit. „A 10 év óta tartó diszkvalifikáló állampolitikára nemcsak a színigazgatók, iskolaigazgatók, közművelődési intézmények, iskolák panaszkodnak, hanem jogosak a keservek az iparosok, a kereskedők, a gazdák részéről is – írja az Erdélyi Hírlap decemberben –, az ország pénzügyi helyzete nagyon rossz: 3 milliárd a kincstári adósság, ezért újabb megszorítások, újabb adók bevezetése következett". Így a szellemi élet fényűzésnek számít, és ennek költségei nehezen fizethetőek, a pénz, főként a kisebbségi lakosság pénze (mert őket még plusz terhekkel nyomorították) egyre kevesebb, a színházi jegy megvásárlása nagy anyagi áldozat. Aradon a helyzet rosszabb, mint a többi erdélyi városban, itt a 26%-os adó mellett a színház csekély bevételéből hatalmas összegeket visz el a fűtés, a világítás, a terembér fizetése, ezeket máshol (Kolozsvár, Temesvár, Nagyvárad) nem kellett fizetni.

A Színpártoló Bizottság újabb beadványban kérelmezi ezek elengedését ugyanúgy, mint más erdélyi városban, továbbá kérnek 200 000 lejes gyorssegélyt. Ennek indoklása: az adóért (amit a kisebbség ugyanúgy fizet, mint bármely más állampolgár) nemcsak rendezett utcákat és köztisztviselői fizetéseket vár el a közösség, nemcsak tárgyi juttatásokat, hanem a „a művészet által megtisztított, megnemesített lelkeket" is, ezért úgy gondolják, jogos követelés igényelni a színház támogatását. A közbenjárások azonban nem sok eredménnyel jártak, azzal együtt, hogy a város vezetősége meg van elégedve az együttessel, különösen az operett előadásokkal.[8]

Szendrey a társulatot erre az évadra szeptember elején kezdte szervezni nagyobb részt a régi együttes tagjaiból. Hetényi maradt főrendezőnek, egyéb-

ként az általa vezetett színiiskola növendékei sikeresen tették le a vizsgát a kolozsvári bizottság előtt, így jogosultak lettek a szerződtetésre. A színészképző folytatta munkáját ebben az évadban is, megnyitó október elsején – tájékoztatott az itt működő színiiskoláról az Erdélyi Hírlap. Az új primadonna Viola Margit. Karácsonyi Illi, az Erdély-szerte elismert operettdíva végül ebben az évadban nem jött Aradra, bár az év eleji névsorban még szerepelt.

Az új tagok között van Gaál Piroska (naiva) és férje, Horváth László (szerelmes színész), Rudas András (táncoskomikus), Balázs István (bonviván), valamint visszaszerződött Földes Mihály. (Erdélyi Hírlap, szeptember 29., 30.) Gaál Piroska (1906–1936), aki a színiiskolát Kolozsváron végezte, és Erdély megbecsült színésznője volt, két évadott játszott Szendrey társulatában. (Élete tragikus véget ért, 1936-ban öngyilkos lett.) Horváth László (1896–1944) kezdetben hősszerelmes, később kitűnő karakterszínész, rendező, az 1930-as évek végén visszatért Aradra Szabadkay társulatához.

Rudas András Aradon született 1897-ben, és itt is halt meg fiatalon, 33 éves korában 1930. január 18-án egy tüdőszanatóriumban, a róla írt nekrológ szerint „eltáncolta a tüdejét". Szülővárosában érettségizett, majd Rákosy Szidi színiiskolájának elvégzése után sok társulatnál „dolgozott", főként Erdélyben. (Erdélyi Hírlap, 1930. január 19.) Bravúros tánctudása, boszorkányos színpadi mozgása miatt „gumiembernek" nevezték, emellett Erdély „nevető színészének," modern „bohócának", de hatásvadász sohasem volt.[9]

Az évadnyitót október 13-án tartották az *Ábris rózsája* című vígjátékkal, ez az évad legsikeresebb próza-újdonsága, a szezonban nyolcszor játszották. A népszerű amerikai írónő, Anne Nichols vígjátéka a magyar fővárosban is hatalmas sikert aratott, bár a kritikus, Ignotus szerint ez Pesten elsősorban annak volt köszönhető, hogy Heltai Jenő remekül fordította, pestiessé és élővé tette az alakokat, amelyek a műben egyébként sematikusak, a történet pedig giccses. (Nyugat, Színházi figyelő, 1928. 11. szám.) A darab arról szól, hogyan békül meg egymással egy keresztény és egy zsidó család, amelynek tagjai azért tűztek össze, mert a fiuk, illetve a lányuk egymásba szeretett.

Aradon a vígjáték „szép, gondos előadásban került színre", ebben mutatkozott be a két újonnan szerződtetett drámai színész, „akik sikeresen vívták meg a bemutatkozás harcát." A kritika dicséri a többieket is, Győző találóan formálta meg a zsidó apát, Jávor pedig a szigorú, keresztény családfőt, jó volt Szendrey és Földes „csatája" a zsidó rabbi és a keresztény pap szerepében. A közönség tapssal jutalmazta Kiss Mariska ellenállhatatlan humorát az anya szerepében. (Erdélyi Hírlap, október 14.)

Hatszor került színre az ugyancsak világhírnévnek örvendő, január végén bemutatott Zilahy-darab, *A tábornok*. (Ennek alapján készült az első amerikai hangosfilm forgatókönyve 1930-ban, a filmet George Cukor rendezte The Virtuosus Sin címen.)[10] A drámában a szerző kedvenc témájával jelentkezett,

az események középpontjában ismét ott áll a „kétszerelmű asszony" (ahogy Schöpflin nevezi a darabról írt kritikában), aki szereti még a távol lévő urát, de a lelkében már sarjadzik egy újabb érzelem. Jelen esetben a helyzet kialakulásának oka a háború. A történet 1916-ban játszódik, amikor a férj már évek óta életveszélyben forog a fronton, az iránta érzett aggodalom vezeti a feleséget egy rendkívüli emberhez, a tábornokhoz egy hadikórházban, ahol aztán egymásba szeretnek. A harmadik felvonásban harctéri képek sora mutatja a háború borzalmait, amelyek során találkozik a két riválisférfi, a tábornok és beosztottja, a férj, aki főhadnagy a hadosztályában, s a konfliktus ez utóbbi halálával végződik. Ez a szituáció – ha lehet – még kilátástalanabbá teszi a tábornok és a lelkiismeret-furdalástól gyötört asszony kapcsolatát, de a befejezésben azért ott van az egymásra találás lehetősége: „Majd ha kinőtt a síron a béke virága, akkor talán". (Nyugat 1928. 22. szám.)

A drámát Aradon 1929 januárjában mutatták be nagy statisztériával, illúziókeltő képekkel. A háborút idéző jelenetekben (a helyi kritikus szerint) minden volt: lövészárok, offenzíva, halálhörgés. A női főszerepet, Juditot sokszínűen Kálmán Sári (mint vendég) alakította. (Erdélyi Hírlap, 1929. január 26.)

Ennél eggyel kevesebbszer, öt alkalommal az évad folyamán két drámát játszottak, a *Mary Dugan bűnperé*t, illetve a népszerű Gárdonyi-mű, az *Ida regényé*nek színpadi változatát.

A kortárs amerikai író, Bayard Veiller bűnügyi drámáját december elején tűzték műsorra. A bírósági tárgyalóteremben játszódó történet központi alakja egy gyilkossággal vádolt félvilági, de becsületes színésznő, akit azzal vádolnak, hogy megölte gazdag szeretőjét, védője, a fiatal ügyvéd (aki az ő öccse) azonban fondorlatos eszközökkel bebizonyítja ártatlanságát. A nem túl értékes dráma címszerepét szintén Kálmán Sári formálta meg „finom tónusokkal", Galway ügyész szerepében Szendrey – hitelesen – fölényes, agresszív és ironikus volt, a fiatal védőügyvédet Horváth László alakította meleg közvetlenséggel, Kiss Mariska meggyőző tanú volt. (Erdélyi Hírlap, 1928. december 4.)

Az *Ida regényének* Emőd Tamás és Török Rezső által feldolgozott formája április 9-én került itt színpadra. Az aradiak a színmű egy modernebb színezetű változatát láthatták: a németországi művésztelep életének bemutatásakor futurista, szürrealista képek jelentek meg a színpadon, a lányok meg bubifrízurával és térdig érő szoknyában feszítettek, a mulatós, vendéglői jelenetben dzsesszzene szólt, és cserlsztont táncoltak. A színészek nagy ambícióval készültek, Ida szerepében Gaál Piri egyszerű, közvetlen, természetes volt, Horváth László férfias férj, Jávor hiteles öregúr, Győző pedig zseniálisan fütyült. Jó előadás volt, a színészek megérdemelten kapták a tapsot. (Erdélyi Hírlap, április 11.)

Az évad folyamán – többek között – színre került még Fodor László *Bölcsődal* című vígjátéka, amelyben a helyi színészek a tudásuk legjavát adták. Fekete Irén a fiatal anya szerepében a drámai színjátszás magas fokát művelte, Szend-

rey mint nyugalmazott ezredes sok bonomiával, elégikus ellágyulással idézte a letűnt múlt szépségeit, Jávor, a parasztgazda tőről metszett magyar alak volt, Földes a tanársegédet finom humorral hozta színre. A főszerepet játszó Horváth László az apának felcsapó egyetemi tanárt átgondoltan játszotta. (Erdélyi Hírlap, 1929. január 10.) Maga a darab azonban nem tartozott a remekművek közé. Schöpflin a Nyugatban így „méltatja": Semmi mást nem látunk benne, mint elhasznált, kulisszákból összetologatott jeleneteket, teljesen lényegtelen banalitásokat és olyan ötleteket, melyek még egy újságkrokit is alig tudnának elegendő tartalommal kitölteni. (...) Arról, hogy az alakoknak valami karakterük legyen (…) beszélni se lehet. Ráadásul valamennyien egyformán – a közkeletű újságnyelven – beszélnek. (Nyugat 1928., 22. szám.)

Gyengén állunk a vígjátéki invenciókkal – írja még Schöpflin a kritikájában. Az Aradon színre kerülő, Pestről hozott vígjátékújdonságokról sem lehet sok jót mondani (*Házibarát, Csókok koldusa, Szegény lányt nem lehet elvenni stb.*), ezek itt két-három alkalommal kerültek színpadra.

A színvonalasabb drámák között volt Bíró Lajos *Boszorkánytán*ca, amely Poór Lili, Janovics Jenő és Darvas Ernő közreműködésével került színpadra április végén. (A mű a régebbi, Aradon is játszott *Álarcok* átdolgozása.) Az előadás kitűnően sikerült, a kolozsváriak „diktálták az iramot", és a helyiek eredményesen vették át a játékstílust, Fekete Irén, Kiss Mariska, Jávor, Földes kifogástalanul játszottak, jogosan kaptak minden felvonás végén hatalmas tapsot a zenekaros háztól. (Erdélyi Hírlap, 1929. április 23.)

A felújítások közül értékesebb a novemberben szervezett Molnár-ciklus, amelynek keretében három Molnár-darabot vettek elő, *Az Ördög*öt, *A farkas*t, *A doktor ur*at a társulat legjobbjainak, Fekete Irénnek, Szendreynek, Horváthnak, Jávornak, Szepessy Editnek, Kiss Mariskának a közreműködésével. A művek bemutatása előtt Krenner Mikós tartott előadást a szerzőről. *A farkas* ezen kívül még decemberben, illetve áprilisban Poór Lilivel a főszerepben került színre, ugyancsak vele a címszerepben újították fel április végén az *Olympiá*t. Az előadások színvonalasak voltak, különösen Poór Lili játéka. „Amikor beszél, a néző elfelejti, hogy színházban van, az alak életre kel"– méltatja alakításait áprilisban a kritika.

Operát mindössze két alkalommal láthattak az aradiak, Róna szervezésében november 28-án a *Tosca* került színre, Cavaradosit fölényes zenei tudással az olasz vendégénekes, Giuseppe Agillo énekelte, Tosca a helyi amatőr, Grünfeld Edéné volt, akinek nemesen csengő hangja, kifinomult drámai játéka azt mutatta, hogy igazi énekesnő. Scarpia szerepében Róna ismét remekül játszott és énekelt, Spolettát Faludy alakította, Balázs István operettbonviván pedig elvállalta Angelotti nem könnyű szerepét, a zenekart Gellért Pál vezényelte biztos kézzel. Nagy siker volt. Hasonló felállással és szintén sikeresen adták elő november 30-án a *Parasztbecsület*et és a *Bajazzók*at, Lolát Horváth Mici énekelte.

Több operaelőadás ebben az évadban nem volt, a gazdasági nehézségek miatt nem jött a kolozsvári román opera sem.

A repertoár nagyobbik felét az operettek tették ki, több mint 30 darabot tartottak műsoron, ebből 11 az újdonság, melyek kiváló rendezője Hetényi Elemér illetve Galetta Ferenc. Ez utóbbi ebben az évadban is jelentkezett egy saját alkotással, a *Görlvásár* című revüoperettel, ennek szövege és zenéje egyaránt az ő alkotása. A történet egy cirkuszban játszódik, zenéje az ő hangszerelésében friss, külföldi slágerekből állt. Az előadás rendezése igen látványos volt, fellépett benne a társulat szinte minden tagja, az új, mutatós díszletek között a művésznők új toalettekben pompáztak, a bonviván, aki ezúttal igen hatásos módon, lóháton érkezett a színpadra, maga a szerző volt. A zenés mű az április hatodikai bemutató után még öt alkalommal került a közönség elé – igen szép sikerrel.

A legtöbbet Lajtai–Békeffi *Régi nyár* című operettjét játszották, ez a szezon első újdonsága, október 16-án mutatták be, és az évad folyamán 27-szer került színre. A darab zenéjét „kedves, fülbemászó, slágerek (Legyen a Horvát-kertben, Hol van az a nyár) tették máig népszerűvé, a hangulatos történet központi alakjai Mária, az idősödő operettprimadonna, és tizennyolc éves lánya, Zsuzsi, illetve a színésznő régi szerelme, Jankovits báró és annak fia, Miklós. Kisebb-nagyobb bonyodalmak után az operett végére mindenki megkapja a korához illő párját, Mária a bárót, Zsuzsi pedig Miklóst.

Aradon a zenés játékot Galetta rendezte ötletesen, és ő játszotta a bárót. Máriát az új primadonna, Viola Margit alakította, akiről csupa jót írt a kritika: megnyerő személyiség, játéka közvetlen, hangja iskolázott, minden igénynek megfelel. Zsuzsi – Kertész Manci, aki két év távollét után jött vissza a szubrett szerepkörbe. Mimóza öltöztetőnő humoros alakját Kiss Mariska hozta a színpadra. A dzsesszhangszerekkel megerősített zenekart Gellért Pál biztos kézzel vezényelte. (Erdélyi Hírlap, október 17.) Februárban egy másik Lajtai-operett, a *Párizsi divat* került színre, ez is megért tíz előadást, ebben lépett fel áprilisban és júliusban Király Ernő. (A népszerű pesti színész többek között még a *Csárdáskirályné* Edvinjét énekelte el Aradon.)

Nagy sikert, több mint húsz előadást hozott a december 29-én bemutatott újabb Zerkovitz-darab, az *Eltörött a hegedűm* című, helyi értékelés szerint „káprázatos revü, amelyben szép díszletekkel és pompás színpadi fényhatásokkal kerítve vív páros viadalt a dzsessz és a cigányzene." (Erdélyi Hírlap, december 30.) Igen népszerű még Ábrahám Pál *Az utolsó Verebély lány* című operettje, melynek szövegkönyve Drégely Gábor *A kisasszony férje* című vígjátéka alapján készült, ezt 17-szer játszották, júliusban Betegh Bébi is fellépett benne.

Kálmán Imre a nem túlságosan sikeres *Csikágói hercegnő* című operettjével (bemutató március 22.), Lehár Ferenc a *Cáreviccsel* (bemutató november 16.) képviseltette magát a repertoárban. Ez utóbbi azon kevés operettek egyike, amely nem végződik heppienddel. A librettó alapja a neves lengyel írónő, Gab-

riella Zapolska azonos című drámája, s bár ez nem annyira komor hangvételű, mint a dráma, és nem Nagy Péter korában játszódik, mint az, hanem a 19. században, de ez is rosszul végződik, a szerelmeseket itt is elszakítják egymástól. (Az elsőt Aradon nyolcszor, a Lehár-művet hétszer játszották.)

Kevésbé jelentős, és csak néhányszor került műsorra az újdonságok közül *A nóta vége* (Zerkovitz), a *Miss Amerika* (Eisemann Mihály), *A csibészkirály* (Erdélyi Mihály) című operett.

A felújítások közül színvonalasra sikerült a *Három a kislány*, a *János vitéz*, az *Ártatlan Zsuzsika* újbóli műsorra tűzése. Az évad folyamán a könnyű műfaj zenés műveiben Rátkay Márton (1929. március 15, 16), Király Ernő (április 3.,4.), a nyári időszakban pedig Kiss Ferenc vendégszerepelt.

A város vezetősége elégedett az előadásokkal, de pont egy operett miatt vezették be a bemutatott művek szigorúbb ellenőrzést. A *Gyurkovics fiúk* című Farkas Imre-mű főpróbáján megjelent Jovănescu őrnagy, – a kezében a szövegkönyvvel – figyelemmel kísérte a produkciót, és megdöbbenéssel tapasztalta, hogy a szereplők „magyaros" ruhát viselnek, és csárdást táncolnak. Az ő utasítására „ki kellett venni" ezt a táncot és megváltoztatni a szereplők öltözékét. Ezután született a határozat, miszerint a főpróbán – a szöveg, a viselet, a táncok ellenőrzése céljából – kötelező a hatóság jelenléte. (Erdélyi Hírlap, november 3.) „Megrendítően szomorú az erdélyi magyar színészet helyzete 1928-ban"– vonta le a szomorú következtetést az Aradi Friss Újság már jóval előbb, augusztus 15-én.

A nyár folyamán több neves vendégművész járt itt. A drámákban Poór Lilin, Janovics Jenőn és Darvas Ernőn kívül júniusban Táray Ferenc mutatta meg kiváló képességeit az előző évadokban már látott drámákban (*Morfium, Ismeretlen katona*), júliusban Kiss Ferenc az operettek mellett még az *Ida regény*ében játszott.

Jöttek kisebb vendégegyüttesek is. Nem „magyar" műsorokat szolgáltatott a szokásos és gyakori román társulatok mellett február elsején és kilencedikén Juhsnij orosz balettegyüttese, ennek tagjai a *Cárevics* előadásain adtak elő a témához illő táncokat, de volt önálló estjük is. Február végén egy amerikai jiddis társulat mutatott be néhány, Aradon eddig nem játszott darabot (jiddis nyelven), június elején pedig két este Kotányi bécsi revütársulatának fergeteges műsorát láthatták a helyiek. Magyarul két budapesti kabarétársulat szórakoztatta a nézőket, február 22-én és 23-án Boross Géza együttese, július elején pedig Salamon Béla és társai.

Igen színvonalas előadásokat láthattak az itteniek augusztus 16-tól Beregi Oszkár kisegyüttesétől, ennek tagjai többek között Táray Ferenc, Kaszab Anna, Darvas Ernő, Földes Mihály. A repertoárjukban szerepelt például a *Hotel Imperiál*, a *Sárga liliom*, a *Trojka*, a *Lyon Lea*, a *Nőstényfarkas*, a produkciókat, amelyekről a sajtó az elismerés legmagasabb fokán nyilatkozott, Fekete Tivadar remek konferansziéja tette színesebbé. Ez előadássorozat a Beregi-együttes erdélyi útjának utolsó előadása volt, ezután a társulat augusztus végén feloszlott.

Jegyzetek

1. Darvay, Állandóban vált. 59. old.
2. Pillanatfelvétel az erdélyi színjátszás tragédiájáról. Erd. Hlp., 1927. július 25.
3. Kelemen István, Várad színészete. Nagyvárad, 1997. 187–188. old., valamint Erd. Hlp. 1927. dec. 31.
4. Darvay i.m. 59-60. old.
5. Erdélyi Hírlap, Aradi Közlöny, Aradi Friss Újság 1928. augusztus 2–18., valamint Kötő, Az aradi színj. 114–115. old.
6. Az egri Gárdonyi Géza Színház műsorfüzete, 2011 márciusa
7. Erd. Hlp., 1928. augusztus 4.; Amszt. I. k. 222-223. old., Kötő, Szinj. szem. 164–165. old.
8. Erd Hlp, 1928. november 23-december 29.
9. Gaál, Horváth, Rudas adatai Kötő, Színj. szem. alapján
10. Zilahy Lajos, literati. Névpont.hu, 2015. szerkesztette Kozák Péter

Színészet a világgazdasági válság idején (1929–32)

A válság első évei (1929–31)

Az 1920-as évek végére nyilvánvalóvá vált, hogy a szilárdnak hitt világgazdaság stabilitása nagyon is törékeny. Az 1929. október 24-én („fekete csütörtökön") bekövetkezett New York-i tőzsdekrach után összeomlik a világ pénzügyi, kereskedelmi, gazdasági rendszere. A következmények közismertek: infláció, munkanélküliség, általános elszegényedés, sztrájkok, tüntetések, a politikai életben a szélsőjobb- és szélsőbaloldali pártok megerősödése, majd ezt követően készülődés a háborúra.

Erdélyben a helyzet az átlagosnál is nehezebb, erre szemléltető példa, hogy az ekkor hatalmon lévő Titulescu miniszterelnöksége idején itt ötször annyi jövedelmi adót kellett fizetni, mint a Kárpátokon túli Óromániában. **(**Erdélyi Hírlap, 1929. december 13.**)** Krenner Miklós, a kiváló újságíró így jellemzi a helyzetet az Erdélyi Hírlapban 1930. január 1-jén: A jelent elvesztettük, a Magyar Párt a politikájával legalább a távoli jövőt próbálja megmenteni.

Az általános pénztelenség természetesen tovább fokozza a színházak válságát, amely lényegében már az 1920-as évek elején elkezdődött. Bécsben egy év alatt négy színház zárta be kapuit; Berlinben megbukott a Piscator Bühne színtársulat és egész sor magánszínház; Reinhardt külföldi turnéi és a salzburgi ünnepi játékok fiaskóval végződtek, nincs sokkal jobb helyzetben Amerika sem[1]. A kis közép-európai, amúgy is szegény országok színészei nehezebb helyzetben voltak, mint a fejlettebb országokban élők, a kisebbségi sorsban lévő, az uralkodó nemzet által még ezen felül is kizsarolt színházak anyagi állapota pedig egyenesen kétségbeejtő. Sok színházi együttes azonban mégsem adta meg magát, tisztelet és elismerés minden társulatnak, amely nem szűnt meg létezni ezekben a nehéz időkben.

A gazdasági válság idején az aradi magyar színjátszás megmaradt ugyan, de éppencsak vegetált, különösen igaz ez az 1929/30, illetve az ezt követő 1930/31-es évadra. Mindket évben a direktor továbbra is Szendrey Mihály, aki az 1929/30-as évadra (a 25 443-as számú rendelet értelmében) június 21-én kapta meg az aradi direktorságot Temesvár és Lugos mellékállomással, a hivatalos okirat augusztus 21-én érkezett dr. Vlad Aurel kultuszminiszter aláírásával. Az aradi vezetőség, élén dr. Lutai Cornel polgármesterrel a szerződéskötést a direktorral nagyon szigorú feltételekhez kötötte. Például a terembért évi félmillió lejben határozta meg. (Mivel a napidíj 1500 lej, ez azt jelenti, hogy a direktornak megközelítőleg 340 napra kellett fizetnie a költségeket, pedig ennyi napot nem játszottak, a fellépő román együttesek pedig nemcsak, hogy nem fizettek, de még városi segélyt is kaptak.) Továbbra is a helyieket terhelte a fűtés, a világítás, a takarítószemélyzet bérének fizetése, valamint nekik kel-lett pluszbérrel kiegészíteni a színháznál tevékenykedő állami alkalmazottak fizetését is, s ettől a legnehezebb körülmények között sem tekintettek el. Például az 1931-es nyári szezon elején is követelik a fejenként mintegy 15 000 lej kifizetését, megfenyegetve a direktort, hogy amennyiben ezt nem teszi meg, nem tarthat előadást a nyári színházban – tájékoztat az Erdélyi Hírlap 1931. június 13-án. (A sajtótájékoztatás szerint ez egyébként csak Aradon volt így, Temesváron, Nagyváradon vagy Kolozsváron sem fűtés-világítás díjat, sem terembért, sem egyebet nem kellett fizetniük az ottani direktoroknak.)

Emellett a társulat pénzügyi gyámság alá került, a financiális ügyeket a városi pénzügyi szakember, Carol Dunca kezelte, neki volt a feladata, hogy a város járandóságait azonnal „levegye" a bevételből. (Erdélyi Hírlap, 1929. augusztus 28–29.) Az aradi színügyi bizottság feltehetőleg a tatarozás és a fűtőberendezés javíttatásának a költségeit akarta „visszavenni" a társulattól, mert ez a kiadás szép nagy summa volt, megközelítette a 600 000 lejt. (Erdélyi Hírlap, 1929. szeptember 13.)

Ilyen körülmények között az együttes nem tudta eltartani magát (ez nem volt egyszerű még ennél könnyebb feltételek között sem). A színészek hónapo-

kig nem kapják meg a teljes gázsijukat, a március 1-jétől kezdődő temesvári fellépésekre se tudnak a saját költségükön elutazni, ezért a direktor 200 000 lej gyorssegélyt kért az aradi vezetéstől. Az együttes tagjai a Bega-parti városból több mint egy hónap után, április 5-én tértek vissza, de ezt követően sem kapták meg az elmaradt béreket, így aztán elszabadul a pokol, végső elkeseredésükben április 10-én Lajtay *Sisters* című operettjének bemutatásakor sztrájkba léptek, kijelentették, hogy addig nem kezdik meg az előadást, amíg ki nem fizetik nekik az elmaradt hátralékokat. (Szendrey „kormányzása" alatt ez volt az első eset, hogy a társulat személy szerint ellene fordult.) A direktornak azonban nincs miből fizetnie, az előadás nagy késéssel megkezdődik, végig is játsszák, ám Szendrey – aki ellen már előbb megkezdődtek a vádaskodások, rágalmazások – lemond, és visszavonul. (Saját közlése szerint nem akar a kötelezettségeiket meg nem tartó színészek direktora lenni.) Konzorcium alakul egy öttagú bizottság irányításával (ennek tagjai: Kassay, Balázs, Homokay, Győző, Erdélyi), de nincs működési engedélyük. Ennek megszerzése érdekében először a polgármesterhez, majd személy szerint Emil Isachoz, a művészeti felügyelőhöz, sőt magához a miniszterelnökhöz folyamodnak, de nem értek el semmit. Lutai polgármester meg a bukarestiek arra hivatkoznak, hogy Szendreyvel kötöttek szerződést, és ezt tartják érvényesnek. (Emil Isac egyébként nem sokkal ezelőtt járt Aradon – a fáma szerint azért jött, mert feljelentés érkezett hozzá az igazgató ellen több mint száz aláírással –, a próbákat, az előadásokat ellenőrizte, ezen a téren mindent rendben talált, az anyagi helyzettel meg nem foglalkozott.)

Egyelőre kilátás sincs a megoldására: a kevés pénzt, ami bejön, Dunca elviszi a „járandóság" fejében. A színészek anyagi helyzetének valamilyen formában történő rendezése céljából küldöttség megy személy szerint Velcsov Géza alpolgármesterhez, de ő sem tud segíteni.

Megkezdődnek a tárgyalások a direktor és a konzorcium képviselői között, de mindkét fél a megegyezést különböző feltételekhez köti, így nem tudnak dűlőre jutni. Végül a népszerű (volt aradi színészt) Jávor Alfrédot hívják „haza" közvetítőnek, így május 14-én sikerül megegyezniük, Szendrey „visszaveszi" a direktorkodást, de a pénzügyeket nem, Jávor pedig elvállalja az igazgatóhelyettességet.

Közben folynak az előadások, de gyakoriak a botrányok, a fegyelmezetlenség, nő az elmaradt előadások száma, a közönség erre úgy válaszol, hogy nem jár színházba. Húsvétra, április 20–21-én bérletszünetet hirdetnek, hogy jusson valami pénz a színészeknek, de a megtartott előadások (vásárnap három, hétfőn kettő) bevételéből mindössze 40 000 lej került kiosztásra, a többit ismét elvitte a város pénzügyi megbízottja. Április 23-án Hunyady Sándor drámájának, a *Július éjszaká*nak a bemutatója üres ház előtt ment, majd a Fráter Lóránd emlékére rendezett emlékünnepség következett, ennek olyan kevés a bevétele, hogy

ebből a produkcióhoz feltétlenül szükséges „készletkiadások" költségeit sem lehetett kifizetni. (A „nótás kapitány" 1930. március 13-án halt meg, Aradon az emlékére április 26–27-én az *Akácfavirág* című operettjét mutatták be a helyi cigányzenekar közreműködésével, az előadás előtt a nemrég elhunyt szerzőt Reicher Jenő méltatta.) Az évadzáró előadásokon, május 17-én, illetve 18-án végre van közönség, de a bevétel ekkor sem elég a kiadások fedezésére. A társulatnak május 20-án Dévára kell mennie, útiköltség ismét nincs, újra a várostól kérnek 80.000 lejt, de csak 17 500-at kaptak[2]. Az együttes június 22-én tért vissza, a nyári színházban léptek fel, az utolsó előadás augusztus 15-én volt.

Közben az erdélyi színészet helyzetéről országos szinten tárgyalnak. 1930 májusában Bukarestben, Liviu Rebreanu, a híres író, színigazgató jelenlétében tartottak színházi konferenciát, majd Kolozsváron a Helikon és az Erdélyi Magyar Irodalmi Társaság szervezett ankétot. Ezeken szinte minden égető probléma szóba került: a színházi koncessziók ügye, a kerületrendszer visszaállítása, a színiiskolák létrehozása, a közlekedési kedvezmények megadása, a színpártoló egyesületek működése. Rebreanu, aki ebben az időben a Maniu-kormány kultuszminisztériumának egyik alapembere volt, elvileg a legtöbb javaslattal egyetértett, de ezek megvalósítását nem garantálta, a kérések jó része nem is teljesült. A koncessziókat és a körzeteket továbbra is csak egy évre osztották ki a kért három helyett, megmaradt a kaució fizetése, sőt ennek összegét még meg is emelték (a konferencia ennek eltörlését kérte). A színészek továbbra sem kaptak utazási kedvezményt, és a külföldi (elsősorban anyaországi) színészek alkalmazását korlátlan számban továbbra sem engedélyezték.

A hat engedélyezett körzetre három elsőrendű és három másodrendű társulat működését hagyták jóvá. Elsőrendűnek minősült az az együttes, amelynek minimum 12 férfi és 12 női tagja, 10 férfi és 12 női kardalosa, két karmestere és két ügyelője volt, az igazgatónak pedig 200 000 lej kauciót kellett letennie. Az Arad–Temesvár–Lugos színi kerületet ebbe a kategóriába sorolták, az igazgatói megbízást pedig Szendrey Mihály kapta. (Elsőrendű társulat vezetője még a kolozsvári Színpártoló Egyesület megbízott igazgatója Janovics Jenő, illetve Erdélyi Miklós.) [3]

Emellett a lakosság is megmozdult a színészet megmentése érdekében, a Magyar Párt támogatásával – ahol erre lehetőség volt– színpártoló egyesületek létesültek. Aradon a kolozsvári minta alapján 1930. júniustól megkezdődött a szerveződés, és 1930. augusztus 21-én a nemrég elkészült Iparos Otthon dísztermében megalakult a helyi Színpártoló Egyesület, ennek tagjai sorában az aradi magyarság minden rétege képviseltette magát a közélet, a kultúra, a gazdasági élet kiválóságaitól az egyszerű iparosokig. Az ügyvezető elnök Vass Gusztáv lett, társelnök volt többek között dr. Barabás Béla, Dálnoky Nagy Lajos, Purgly László, báró Neuman Károly, Parecz Béla; alelnökök: Szántay Lajos, dr. Velcsov Géza, Zima Tibor, Reinhardt Gyula; választmányi tagok:

Stauber János, Fischer Aladár, Farkas Ferenc, Polgár Sándor. (Erdélyi Hírlap, 1930. augusztus 22.)

A testület beadványt nyújtott be a városi tanácshoz, amelyben kérték, a város engedje el az épület bérleti díját, fedezze a fűtés, a világítás, a technikai személyzet költségeit, és a társulat kapjon 300 000 lej szubvenciót. A polgármester nagyon diplomatikusan fogalmazva kifejtette, hogy az egyesületnek és a városvezetésnek az intenciói azonosak, de a színház pénzügyeit továbbra is a város kezeli, mert csak akkor tudnak segíteni, ha az anyagi helyzetről tiszta képet látnak. Megkezdődött az újabb egyezkedés a terembért illetően, és végül az előző évadhoz képest viszonylag jutányosan az évad végéig, 1931. augusztus 31-ig 100 000 lejben egyeztek meg (50 ezer a terembér, 50 ezer a felszerelés, díszletek), a költségek átvállalását pedig a színház bevételétől tették függővé. (Erdélyi Hírlap, szeptember 19.) Ennek fejében megígérték a jegyárak 30%-os csökkentését. A jegyvásárlás egyszerűsítése érdekében a szokásos bérletek helyett tíz-szelvényes jegyfüzeteket adtak ki, ezek forgalmazását Barabás Bélánéval és Vásárhelyi Jankával az élen a Nőszövetség vállalta fel. (Erdélyi Hírlap, 1930. szeptember 4.) Fontos támogatási akciót hirdetett a Credit Részvénytársaság, melynek vásárlási könyvecskéivel hat és fél hónapi részletre kedvezményes árú színházbérletet is igényelhettek. Az egylet emellett ugyancsak kolozsvári mintára szerződést kötött a direktorral, ebben az is szerepelt, hogy aktívan beleszólhatnak a színház műsorpolitikájába és a színtársulat névsorának összeállításába.[4]

A sajtó beszámolói alapján az évad jól indult, a közönség megtöltötte a színházat, október 11-től október 31-ig a bérleteket is beszámolva 700 000 lej folyt be, ez elég volt a bérek és a költségek kifizetésé-re, a színészeknek még 80 000 lej előleget is kiosztottak. A színház anyagi ügyeinek intézését azonban a város nem engedte át a Színpártoló Egyesületnek, így nekik a továbbiakban nem állt módjukban az intézmény „megélhetési körülményeinek" biztosítása. (Erdélyi Hírlap, 1930. november 2.)

Az együttes tevékenysége egyelőre megfelelő, a városi színügyi bizottság tagjai a november 21-i értekezleten azt nyilatkozták, hogy elégedettek a színház munkájával, ez ellen a később sem emelnek kifogást, a problémák java része az anyagiakból adódott, pedig az együttes nagy erővel törekedett az önfenntartásra. Például, ha a színházban román együttes játszott, a környék településein léptek fel (többek között 1931 márciusának végén Nagylakon). Ha szabad volt a színházterem, gyakran napi három előadást tartottak, a temesvári, lugosi kiszállásokat rendszerint úgy oldották meg, hogy csak az együttes egyik fele ment el, a másik fele itthon szerepelt. A vendégfellépéseket az operett-tagozat kezdte, a decemberi hidegben karácsony első napján utaztak vonattal a szomszéd városba. A sztárkultusz itt is jelentkezett: a primadonna (Kornély Mária) egyedül egy egész fülkét lefoglalva az első osztályon utazott, a többiek a harmadikon. Hasonló az arány a fizetésekben is, a felkapott színé-

szek havi jövedelme a tízszerese a kórustagok bérének. E mellett egyik-másik a „ajnározott csillagnak" ahhoz is van bátorsága, hogy megtagadja a fellépést, ha nem kapja meg azonnal a neki járó nagy pénzt – háborog az Aradi Közlöny riportere a lapban december 26-án.

A következő, az 1931-es esztendőt az újság lemondó hangú vezércikkben köszönti. Ebben a szerző, dr. Széll Lajos az egyre súlyosbodó gazdasági gondokról és a megoldatlan nemzetiségi problémákról beszél. Többek között arról, hogy kisebbségi törvény még mindig nincs, a többség pedig az irredentizmus bélyegével sújtja a legártatlanabb magyar megnyilvánulásokat is.

A megállapítás igazságára a színház világa számtalan példát szolgáltatott, ilyen a következő eset. December végén magyarhoni énekesek, Bodán Margit és Cselényi József nótaesten léptek fel, ezen az énekesnő a szokványos pártás „magyar ruhában" énekelte a népszerű, de ártatlan dalokat. A liberális román sajtó azonban már arról írt, hogy be sem kellett volna engedni őket az országba, mert az énekesnő „magyar koronával" a fején adta elő a provokáló, irredenta dalokat. Szendrey ellen vizsgálat indult, és végül Lutai polgármester előtt kellett a helyzetet tisztáznia. (Aradi Közlöny, 1931. január 2.)

„Ha nem a színjátszás rögös pályájára dobja a sors, bizonyára diplomata lett volna belőle" – jellemezte az Aradi Közlöny január 17-én a direktort, mert szinte állandó diplomáciai manőverezést kellett folytatnia, hol a helyi hatalmasságokkal, hol Bukaresttel, de még a saját színészeivel is. (A többi direktor szintén így ügyeskedett az együttese fennmaradásáért.) A legmagasabb szinten, Bukarestben tárgyalt például az Aradra látogató román társulatok ügyében. Ő maga ajánlotta fel, hogy megszervezi a kolozsvári román opera, és a bukaresti Nemzeti Színház aradi vendégfellépéseit, ha nem küldik ide a „propaganda társulatokat."

A helyi hatóság részéről gyakran harmadrendű problémák miatt érték támadások: 1930. december 21-én a helyi színügyi bizottság azt vizsgálta, hogy vajon jogában áll-e az igazgatónak, hogy a sajtóban megjelenő, színházra vonatkozó reklámközleményeket színházjegyekkel fizesse meg. (Jogában állt, hisz az anyagi felelősség az övé.)

1931 áprilisában a város permanens bizottsága Popa Constantin vádjai alapján azért indított vizsgálatot ellene, mert nem jelentette idejében, hogy a társulat Temesvárra távozik, ráadásul nem készítették elő a színházat az odaérkező román társulat számára, hiányzó villanykörték, felmosatlan padló, fűtetlen helyiség várta őket. (Vagyis jobb híján a színészeknek meg a direktornak kellett volna a színház belső terét rendbe rakni.) „Úgy tűnik, mintha tervszerű hajsza folyna a magyar társulat ellen" – kommentálta az esetet az Aradi Közlöny. (1931. április 9., 18.)

A befolyó jövedelem az év első felében Dunca városi főszámvevő bejelentése alapján arra volt elég, hogy fedezze az egyre gyarapodó üzemeltetési költsé-

geket, és szerinte már ennek is örülni kell. Hogy a színészek megfizetésére már alig futotta, az nem érdekelte különösebben. (Aradi Közlöny, 1931. január 1.)

A társulat többször folyamodott a tanácshoz, hogy vállalja át a kiadásokat, ez ügyben több színészküldöttség ment a prefektúrára. Először Felhő Ervin, Jávor Alfréd és Csóka József járt a polgármesternél, majd Dumitrescu Constantin delegátus előtt a két népszerű primadonna, Kornély Mária és Dancs Ica képviselte a színészeket, mivel a városban az a hír járta, hogy a delegátus lelkes híve a primadonnáknak, ezért szorgalmas látogatója a színháznak, bár a nyelvet nem érti. Mindez azonban nem sok eredményre vezetett. A társulat „majdnem egy hónapot minden jövedelem nélkül vegetált át" – tájékoztatott erről a helyi újság. Végül aztán a permanens bizottság megszavazta a segélyt a színháznak, és Cornel Lutai polgármester utasítására megkezdték a fizetések folyósítását. A román hatóságokhoz kell folyamodni könyöradományért!? Hol van ilyenkor a magyar közönség?? – kommentálta a sajtó keserűen a történteket. (Aradi Közlöny, március 28.)

A nézők anyagi terheinek könnyítése érdekében a jegyeket egyre olcsóbban árulták, de ezzel együtt járt „az áldozati adó", ahogy a színészek fizetésének csökkentését nevezték. Januárban a tízezer lejig terjedő színészi gázsit 10%-kal, az a fölöttit 20%-kal redukálták, ezt februárban újabb juttatás csökkenés követte. A „színészek csak filléreket kaptak – ha kaptak –, közli a sajtó március 7-én. (A helyi színügyi bizottság saját mentségére mindig talált magyarázatot: megértéssel fogadja a kéréseket, segítenék a színházat, de a város kultúralapja mindössze 200 000 lej, ebből jó, ha 50 000-et adhatnak a magyar színháznak – nyilatkozta a kultúrtanácsnok, Popa Constantin. Február – márciusban a zenekar sztrájkolt az elmaradt bérek miatt. A zenés darabok énekszámait a karmester, Gellért Pál kísérte zongorán, majd a helyi katonazenekar szolgáltatta a zenét, amíg a helyzet rendeződött.

Ilyen légkörben került sor a direktor hármas jubileumára. Március 27-én ünnepelték Szendrey 65 éves születésnapját, valamint színpadra lépésének és Aradra kerülésének 45-ik évfordulóját.

A jubileum alkalmából a színház Molnár Ferenc *Hattyú*ját mutatta be, amelyben az ünnepelt Jácint atyát alakította. A direktor kérésére színésztársai a leengedett függöny mögött köszöntötték. A társulat nevében Jávor Alfréd mondott üdvözlő szavakat, a társulat koszorúját Dancs Ica és Kornély Mária adta át. A Darvas-színiiskola nevében Timár Mária köszöntötte a direktort. Szendrey válasza igen szomorúan hangzott: „Nem akartam ünneplést, nem olyan napokat élünk – mondta, majd keserűen tette hozzá –, összecsődítettelek benneteket, és fáj, hogy a legszükségesebbel sem tudlak benneteket ellátni."

„Ünnepi fényre gyúltak ki a lámpák," a szokottnál több melegséggel játszottak a színészek – referált Salgó Pál az ünnep kapcsán az Aradi Közlöny tárcájában március 27-én –, hangulatos ünnep volt Szendrey Mihály hármas ju-

bileuma. „De ne áltassuk magunkat az ünnepség fényével. Kisebbségi sorsunk tizenharmadik esztendejében vagyunk, s a tovaszálló évek során sokasodó gondok jutottak nekünk osztályrészül". Napról napra jönnek az újabb problémák, de „minden mulasztásnál vétkesebb gondatlanság, a közöny (…). A tizenkettedik órában nem lehet könnyelműséggel, közönnyel nézni, hogy szűnik meg a létezése az aradi magyar színjátszásnak. Azon a temetésen, amelyen a magyar színház fullad közönybe, nincs szükség görögtüzes gyászhuszárokra, akik felvonulni, beszélni, szalmalángra lobbanni tudnak, de cselekedni nem".

Ám hiába háborog a sajtó, ügyeskedik a direktor, és ügybuzgóak a színészek, a közönség kerüli a színházat – és nemcsak Aradon. Indokolatlan színházi klikk alakult Temesváron – esik pánikba az Aradi Közlöny cikkírója január közepén –, csoportok arra szervezkednek, hogy kigúnyolják a jámbor nézőt, aki színházba készül, akár Janovics, akár Fehér, akár Szendrey lép fel a városban. A bevétel Aradon is csak szombat-vasárnaponként érte el az igényelt szintet, hétköznapokon alig jött össze 2-3000 lej, volt olyan is, amikor csak ezer, hiszen mozijegyárért játszanak.

Május elején a színház tatarozása miatt nem tudnak előadásokat tartani, a szezon május 24-én kezdődött, de közben – Szendrey betegségére hivatkozva – 1931. május 20-tól ismét négytagú bizottság veszi át a társulat irányítását (Jávor Alfréd, Keleti Árpád, Szabados Árpád, Kun Dezső), majd újabb jegyárcsökkenés következik: földszint 50 lej, II. emelet 40, III emelet 30, karzat 10 lej, ez vetekszik a mozijegyek árával. (Aradi Közlöny, 1931. május 20., 24.) A nyári évad kisebb megszakításokkal augusztus közepéig tartott, ezt az évadot átvészelték csődeljárás nélkül.

A nyomasztó politikai-gazdasági események árnyékában 1929 és 1931 között a teátrum „élete" azonban a maga természetes módján haladt: mindkét idényben a direktor megszervezte társulatát, a színészek együtt az igazgatóval megtartották az előadásokat.

Az 1929/30-as szezonban az együttes névsora (az előzőhöz viszonyítva) jelentősen megváltozott. Elment többek között Hetényi Elemér, az új főrendező, Gömöry László (1892–1959) elsősorban operetténekesként volt ismert, a tízes évek végén már dolgozott Aradon Szendrey akkori társulatában. Az új bonviván a temesvári születésű Jeney Ottó (1900–1960), aki a budapesti Zeneakadémián végzett ének szakot. (Később, 1946-tól az aradi Népszínház magyar tagozatának igazgatója.) Az új drámai színésznőt, a rendkívül művelt, tehetséges Izsáky Margitot (1899–1977) Erdély legjobb drámai színésznőjének tartották. A Kolozsvárról ideszerződött színésznő október 13-án mutatkozott be az *Agglegény apa* című – egyébként nem túl sikeres – vígjátékban. Károly Sándor a vele készített riportban a művésznőt így mutatja be: karcsú, elegáns, arca hosszúkás, finom vonalú, barna szemében sugárzó intelligencia, alakításaiban az apostolok fanatizmusa. (Erdélyi Hírlap, 1930. október 12.) A drámai

hős szerepkörére felvett Homokay Pál (1900–1969) nagyon fess, elegáns, remek külsejével már eleve felkelti az érdeklődést, emellett kellemes hangú, szépen, kifejezően beszél, játéka meggyőző. A drámatagozat másik újonca, Joanovics (Rajnai) Sándor helyi származású, 1911-ben Aradon született, aradi évei után Kolozsváron a modern színpadi tervezés, díszletezés egyik nagymestere lett.[5]

Az évad repertoárja általában nem túl igényes, de a „beszélő" darabok között van néhány értékesebb alkotás, amelyek sikeresek is, de a körülmények nem teszik lehetővé, hogy ezeket nagyobb számban játsszák.

A legtöbbször, hétszer a november 17-én bemutatott *Két lány az utcán* című hangulatos vígjátékot tűzték műsorra, ez Török Rezső és Emőd Tamás közös alkotása, életkép műfaji megjelöléssel. A mű két vidéki lány története, akik véletlenül találkoznak a pesti utca forgatagában, az egyik Gyöngyi, a kitagadott úrilány, a másik Vica, az elcsapott cseléd. Ők aztán egymást segítve küzdenek a perifériára sodródás, az elzüllés ellen, és sikerül megmenekülniük. (A történetből 1939-ben film készült.) A két jól megrajzolt főalakkal „bíró" humoros, szellemes alkotást Aradon Homokay Pál rendezte, aki – a helyi kritikus szerint– tökéletesen eltalálta a mű alaptónusát, a színpadi kiállítás is „ragyogó" lett, főként azért, mert az utcaképben az épülő bérház díszleteit a neves építész, Szántay Lajos állította fel. Az úrilányt Izsáky Margit alakította hitelesen, mély átérzéssel, Vicát Csengery Ica formálta, megmutatva színészi tehetségét. A leánykereskedő Simon László, a csábító, majd igazán szerelmes ifjú Homokay volt. Filc bácsit, az idegsokkos gyufaárust id. Szendrey „őszinte, igaz hangon" vitte színpadra. (Erdélyi Hírlap, 1929. november 19.)

Hatszor egy kevésbé értékes, zenés amerikai bűnügyi dráma került színre, *A pók*, amelyet Zágon István fordításában a Budapesti Operettszínház vitt először sikerre a főszerepben Jávor Pállal. Az események középpontjában egy arizonai varietészínház nézőterén elkövetett gyilkosság áll, ez akkor következik be, mikor a darabbeli színpadon folyik a zenés-táncos műsor (így került zene a műbe). A főszereplő kokaincsempész olyan, „mintha Edgar Wallace egyik regényéből ugrott volna a drámába, amelyben lövöldöznek, hipnotizálnak" – véleményezi a helyi kritika. A mű Aradon 1930 októberének végén került színre a főszerepben Győző Alfréddal, a nyomozó szerepét Homokay alakította. Az előadáson Kallós szokatlan módon „humorizált", a színpad „színpadán" Deák Béla zenekara szolgáltatta a modern dzsesszzenét, a közönség pedig roppant jól szórakozott. (Erdélyi Hírlap, 1930. október 31.)

Érdekes a korabeli írónemzedék egyik új utakat kereső tehetségének, Boross Elemérnek (1900–1971) a *Vakablak* című alkotása, amelyet Hegedűs Géza a két világháború közötti magyar irodalom egyik legjobb drámájának nevez. (Ezt először Németh Antal kísérletező jellegű Új Színházában mutatták be, és az 1929-es esztendő legnagyobb színpadi sikere lett.) Az egyszerre érzelmes és bizarr, börtönben játszódó történet a szerelemről szól, két rab, egy hosszú

évekre bezárt „rosszfiú" és egy halálra ítélt forradalmárlány talál benne egymásra. Úgy kerülnek össze, hogy a szökni akaró férfi rossz irányba fúrta át a börtönfalat, és nem a szabadba, hanem a siralomházba jut, ahol a leány a kivégzésére vár. A kettőjük között váratlanul fellobbanó nagy érzelem megnemesíti az életkörülményei folytán elzüllött bűnözőt, és megmenti a haláltól a nőt, mivel kapcsolatukból gyermek fogant, és terhes nőt nem végezhetnek ki. A mondanivaló, hogy az ember lényege szerint jó, csak az embertelen társadalom torzítja el a lelkét, közhelyes, de ez itt olyan új, meglepő és hatásos megfogalmazásban jelenik meg, hogy indokolt volt a siker.[6] Aradon az elítélt Máriát Kálmán Sári alakította meglepően színesen és sokoldalúan, a börtönbeli vagányt, Bélát pedig „lendületes játékkal" Homokay Pál. (Erdélyi Hírlap, 1929. október 24.) A drámát meglehetős látogatottság mellett háromszor játszották.

Az újnak számító erdélyi író, Benamy Sándor (1899–1989)[7] a szerzője a december 4-én színpadra vitt szexuál-szociográfiai drámának, a *Kajüt*nek, amely modern hangvételével az Új Színház-i majd a kolozsvári bemutató után valóságos irodalmi vihart kavart. Aradon a darab hősnőjét, Monát, a hisztérikus és démoni énekesnőt Izsáky Margit alakította, megmutatva a női lélek mélységeit. Partnerei az előadáson a szintén kiválóan játszó Homokay Pál (révkapitány), Kallós József (matróz), és Simon László voltak. (Erdélyi Hírlap, 1929. december 5.)

1930. április 8-án került itt színre Szomory Dezső *Takáts Alice* című drámája, amely először a Vígszínházban aratott komoly sikert. „Az aranycsengésű drámai nyelven" megírt színmű (helyi értékelés szerinti) kérdése: irgalomból megölheti-e az orvos a szörnyen szenvedő, gyógyíthatatlan betegét? A dráma szerint erre a válasz az igen. A darab címszereplője a fiatal, jól képzett orvosnő, akit Schöpflin Aladár a Nyugat 1930. áprilisi számában így jellemez: „Takáts Alice-ben az első pillanattól az utolsóig a pattanásig erős feszültség dolgozik. Gyönyörű női alak ez, finom és erős, tudata gazdagságában és tudattalanja mélységében, lelki függetlenségében és testi függésében. Semmi nincs benne, ami konvenció, maga él át mindent a saját módján." A nehéz szerepet Kálmán Sári „leegyszerűsített művészettel" tökéletesen játszotta, a svihák apát Győző Alfréd, a bőbeszédű tanárt Simon, a szenvedélyes szerelmest Homokay alakította. (Erdélyi Hírlap, 1930. április 9.)

A drámafelújítások közül bátor vállalkozás november10-én Ibsen *Kísértetek* című művének műsorra tűzése, ebben Osvaldot Simon László játszotta, partnerei Kallós József, Földes Mihály, Izsáky Margit, Fekete Irén.

A bemutatott nagyszámú vígjáték sorában is akad néhány jelentősebb alkotás. November 20-án került itt színpadra Lengyel Menyhért és Karinthy Frigyes közös vígjátéka, a *Földnélküli János*, amely az aradi méltatás szerint „épkézláb, izgalmas kétfelvonásos rablóhistória, csupa szélmalomharc, ragyogó rosszmájúskodás". Az előadás „jól perdült", a színpadkép szép volt, a szereplők, Izsáky Margit, Homokay Pál, Kallós remekeltek. (Erdélyi Hírlap, 1929. november 21.)

Január 10-én játszották először Lakatos László *Tizennyolcévesek* című, maturandusokról szóló vígjátékát, amelyben a szerző olyan „rábeszélő művészettel" zúdítja a közönségre a csiszolt szóözönt, hogy mindent elhisznek neki. Az érettségiző kamaszokat alakító színészek „bűbájosak" voltak, különösen Csengery Ica, akinek ez az első főszerepe. A „tragikomikus lelkületű" ifjút Homokay alakította mély átéléssel, fölényes beszédtechnikával, bár látszott, hogy időnként egy-egy viccesebb jelenetnél „cserbenhagyja" a drámai komolyság. Földes hiteles érett férfi, Fekete Irén bűbájos mama volt, a legnagyobb teljesítmény Szepessy Edité a nagyvilági nő szerepében. (Erdélyi Hírlap, 1930. január11.)

Január 14-én mutatták be Dario Nicodemi (napjainkban is játszott) *Hajnalban, délben, este* című kétszemélyes, a maga korában modernnek számító, habkönnyű vígjátékát, amely egy 24 óra alatt játszódó szerelmi történet a megismerkedéstől a leánykérésig (a darab műfaji megjelölése: szerelmi játék). Annát, a „hófehér, lebegő tündért" a kivételes tehetségű Izsáky Margit alakította, minden szava, mozdulata, mosolya őszinteséget sugárzott, a szerelmes Mariot kiforrott művészettel Homokay Pál játszotta. (Erdélyi Hír-lap, 1930. január 18.)

Molnár újdonságnak számító egyfelvonásosa, az *Egy, kettő, három* a *Marsall*-lal társítva január 28-án és 29-én Jávor Alfréd vendégjátéka alkalmából került volna színpadra, a művész azonban lemondta a fellépést, így a darabokat a helyiek vitték sikerre. Az elsőben Norrison elnök-vezérigazgatót (Jávor helyett) Szendrey játszotta fölényes humorral és eleganciával, a részvénytársasági elnökké avanzsált Fusz Antal taxisofőrt Homokay ábrázolta hitelesen, Lydiát a megbetegedett Izsáky Margit helyett Szepessy Edit formálta meg. Az előadás utáni sajtótájékoztatás szerint a közönség elégedetten távozott. (Erdélyi Hírlap, 1930. január 29.)

1930. április 24-én tűzték műsorra Hunyady Sándor (1890–1942) *Júliusi éjszaka* című vígjátékát, ez mű a rövid életű, hányatott sorsú, nagyon tehetséges író első sikeres darabja, amelyet a Vígszínház „vitt diadalra". (Ettől kezdve lett Hunyady a teátrum „házi szerzője", több mint tíz sikeres darabját játszották itt.) A napjainkban is játszott, finom társadalomkritikával fűszerezett, pikáns komédia színhelye egy kastély, itt élvezi az életet egy fülledt nyáréjszakán a léha „úri" társaság, isznak, flörtölnek, nem titkolva erotikus vágyaikat. Közben konfliktusok éleződnek ki köztük, lövés is dördül, de a végén (ellentétben az eredeti, azonos című novellával) mindenki azt kapja élete párjául, aki hozzá való. Az aradi előadáson a Menyasszonyt közvetlen bájjal Csengery Ica alakította, a léha Vőlegényt Homokay, az idősödő, nagylelkű, hódító nagybácsit, Gábort pedig Földes Mihály. A mű aradi bemutatása azonban nem hozott közönségsikert, a publikum távol maradt a színháztól, következményeként a direktor és a konzorcium közötti harcnak. Hasonló sorsra jutott az ugyanebben az időben színre kerülő Móricz-mű, a *Nem élhetek muzsikaszó* nélkül című kedves, zenés vígjáték. Június végén tűzték műsorra a másik népszerű Móricz-művet, a *Légy jó mindhalálig*ot is.

A repertoár tekintélyes részét az operettek tették ki, ezek java része a pesti színházak nem túl értékes, könnyen játszható zenés művei, amelyek Aradon is sikeresek. Tíz előadást ért meg az évadnyitó Brodszky-operett, a *Szökik az asszony*, amelyet nagy reklámozás után október 10-én tűztek műsorra Gömöry László, az új főrendező bemutatkozó munkájaként. A helyi kritika mindent magasztal, a zenét, Kardos Andor ötletes szövegkönyvét, a rendezést valamint a színészeket. Nyilván ez is egyfajta reklám: a színpadkép látványos, mindannyian nagyszerűen játszanak, énekelnek, az új szubrett, Lendvay Böske „bájos színpadi jelenség", Rudas András táncoskomikus Erdély legjobbjai közé tartozik, Veér Paula látványosan táncol. (Erdélyi Hírlap, október 11.)

Tizenegyszer játszották Erdélyi Mihály szövegével a *Mit susog a fehér akác* című operettet (bemutató október 18-án), ennek zenéje a cím ellenére dzsesszmuzsika, ebben láthatta először a publikum Nagy Ancit és Jeney Ottót. A zeneszerző a világosi születésű Szántó Mihály, aki azáltal is kapcsolódik Aradhoz, hogy első operettjét is itt mutatták be 1919-ben.[8]

Valamivel sikeresebb, tizenháromszor adták a november végén színpadra került Henderson-operettet, a *Diákszerelmet*, ez szintén dzsesszoperett, szövegkönyve pedig az ifjúság apoteózisa (a helyiek értékelése szerint). A zenés mű rendezése mintaszerű, a kórus jó, a táncok, amelyeket Kertész Manci tanított be, és egy részét ő is adta elő, tökéletesek. A színészek közül kitűnt szép toalettjével és énekével Indra Manyi, valamint Balázs István mint futballkirály, a humort Szendrey Misi képviselte. (Erdélyi Hírlap, 1929. december 1.)

Témájában érdekes a december 28-án bemutatott, egy cipőtisztító fiúról szóló, *Tomy és társa* című operett, melynek zenéje Tamásy Pál alkotása. Ebben Tomyt – amely nadrágszerep – Kertész Manci alakította, Tröszi nagymama – Kiss Mariska, titkár – Szendrey Misi. A szövegkönyv pompás mese, a táncok változatosak, újszerűek, az előadás a közönség körében osztatlan sikert aratott. (Erdélyi Hírlap, december 28., 29.)

A két-három előadást produkáló operettek közé került Márkus Alfréd *Volga bár*ja, Ábrányi Kornél *Bolygó zsidó* című misztikus tárgyú daljátéka (Jézust Győző alakította), Erdélyi Mihály *Fekete szem éjszakája* című műve. Ez utóbbiról igen kritikusan nyilatkozik a sajtó: a szerző a művét „hevenyében gyártotta" meséje sablonos, a muzsikát a szerző „a réten gyűjtötte, a benne szereplő parasztlányok teli tüdőből szónokoltak, ötpercenként rikkangattak". (Erdélyi Hírlap, 1930. január 8.)

Színvonalas felújítás novemberben *A bőregér* (Rozalinda – Viola Margit, Adél – Nagy Anci, Eisenstein – Balázs István, Alfréd – Jeney).

Az évad során igazán rangos vendégművészek nem jártak Aradon, mindössze Horváth Mici jött június 8-án, amikor is délután az *Antónia*ban lépett fel, este operakoncert volt, itt rajta kívül Róna Dezső, Huszár Károly és Livia Septeanu énekelt. Komolyzenét a helybeliek ezen kívül csak januárban hallhat-

tak Gellinek Lotte tanítványainak hangversenyén, mert „elnémult" a helyi filharmónia is (erről Krenner beszélt 1930 januárjában az Erdélyi Hírlapnak). Ebben az évben nem jött Aradra a kolozsvári opera sem, a helyiek mindössze Enrico Novelli bábszínházának előadásában láthatták-hallhatták *A trubadúrt* két alkalommal, június 5-én és 6-án opera szkeccs-bábjáték formájában (a kritika szerint szépen énekeltek).

A szokásos román társulatok rendszeresen felléptek, de egyéb vendégegyüttes kevés volt, februárban jött még a bukaresti zsidó színház, a Sidney Thal-együttes, valamint egy orosz balett-társulat.

Magyarul februárban Feld Mátyás kisegyüttese adott kabaréműsort, de olyan gyenge produkciókkal jöttek, hogy a váradi szereplésük után egy ottani rangos színész, László Andor levelet írt a magyar színész-szövetségnek, hogy ellenőrizzék jobban, kik jönnek Erdélybe, mert az ilyen társulatok lejáratják a magyar színészetet. (Feldék váradi fellépése tudniillik botrányba fulladt, ezt zsidóellenességgel magyarázták, pedig a kritikán aluli produkciók miatt lázadt fel a közönség.) Színvonalas műsort magyar nyelven az Andrássy úti Színház kisegyüttese adott, a tagjai között Gózon Gyulával, Berky Lilivel, Bársony Istvánnal, Dajbukát Ilonával. Ők 1930. augusztus 4-én és 5-én humoros összeállítás mutattak be Berkes József és Nagy Endre műveiből szép számú közönség előtt. (Erdélyi Hírlap, augusztus 5.) Augusztus 13-tól 15-ig, három nap a budapesti rádióstúdió vendégeskedett Aradon, *Egy nap a stúdióban* címmel adtak műsort. Nevezetes eseménye a helyi kulturális életnek a székely írók előadóestje. Az újságíró szervezet meghívására 1929. november 15-én Benedek Elek „fiai", többek között Nyírő József, Tamási Áron, Szentimrei Jenő tartottak felolvasóestet a Kultúrpalotában zsúfolt nézőtér előtt, nagy ünneplések közepette.

A Színpártoló Egyesület támogatásával induló **1930/31 évad** színészgárdája az előző évadhoz képest jelentősen átalakult, az utolsó hónapok zavaros pénzügyi viszonyai miatt sokan távoztak a színháztól. Az új tagok egyike-másika az erdélyi színjátszás ismert személyisége, ilyen az új primadonna, Kornély Mária, aki 1901-ben Budapesten született, Rákosi Szidi színiiskoláját végezte, és mindössze négy éve színésznő. Károly Sándor a vele készült riport alapján így mutatja be: magas, karcsú, pompás színpadi jelenség. (Erdélyi Hírlap, 1930. október 8.) A másik primadonna, Ágoston Baba egészen fiatal, de már ismert énekesnő, finom, tudatosan disztingvált, iskolázott hanggal, Izsó Miklós színiiskoláját 1926-ban végezte. Az új bonviván, Keleti Árpád (1897–1972) szintén budapesti születésű, Erdélyben 1924 óta szerepelt. A táncoskomikus ebben az évben Felhő Ervin (1894–1944), a kiváló táncos és rendező, aki ezt követően jelentős szerepet tölt be a város kulturális életében. A többiek javarészt már játszottak Aradon, köztük volt Fratta Géza, Harmath Jolán, Izsáky Margit, Kun Dezső, Dancs Ica illetve Jávor Alfréd, aki ebben az évadban is rendező és he-

Felhő Ervin

lyettes igazgató. A karmesteri tisztséget Kovács Mihály töltötte be, helyettes karmester Héja Ilona.

Az évad nyitódarabja október 12-én a napjainkban is népszerű, világhíres operett, a *Viktória* (a zenés művet a Király Színházban 1931 februárjában mutatták be hatalmas sikerrel). A mű szerzője, Ábrahám Pál (1892–1960) a dzsesszoperett egyik nagymestere, aki (többi nagy operettszerzőhöz hasonlóan) zeneakadémiát végzett, kezdetben kamarazenét, operát írt, aztán a biztosabb megélhetést keresve rátért az operettre. Zenei pályáján ez a mű az első igazán nagy siker. (Az első operettje, a *Zenebona* még nem vonja magára annyira a figyelmet, a művet 1928 májusában Aradon is bemutatták, közepes népszerűséggel.)

A *Viktória* zenéje „ellenállhatatlan szépségű, modern muzsika" – dicséri a helyi

ELŐLEGES ZSINHÁZI JELENTÉS

Cu onoare avizăm onor. public al Aradului, că stagiunea teatrala din anul 1930-31 se incepe cu data de 11 corent, Sâmbătă. Reprezentaţia de inaugurare va fi premiera nouăi operete

Tisztelettel értesitjük Aradváros nagyérdemü közönségét, hogy az 1930-31. évi szinházi idény e hó 11-én, szombaton kezdődik; a megnyitó előadás a

VICTORIA

în abonament A. — operettujdonság premierje lesz A) bérletben

Nominalul personalului--A társulat névsora:

Kornély Mária
primadonă — primadonna

Ágoston Baba
primadonă — primadonna

Poór Lili
actriţă — soubrette — állandó vendég

Kálmán Sári
actriţă conversatoare — drámai művésznő, all. vendég

Vincze Emmi

Harmath Jolán
actriţă conversatoare — társalgási művésznő

Borsos Mária
naiva — szende

Tar Terus
naiva — naiva

Fiedler Duci
subretă — vigjátéki szubrett

Szendrey Mihály
conversator — társalgási színész

Keleti Arpád
bonvivan — énekes bonviván

Székely Bálint
bonvivan — énekes bonvivan

Fratta Géza
actor amorezat — vigjátéki bonviván

Felhő Ervin

Kun De

Szabados

Rajnay Sa

Halmàgyi

Sàndor A

kritikus. A szövegkönyv meséje sokszereplős, mozgalmas, és számos helyszínen, Oroszországban, Japánban, Szentpéterváron, majd a dorozsmai kastélyban játszódik. A látványos helyszíneket, a bonyolult eseménysort Felhő Ervin stílusos rendezése tette élvezhetővé. A címszerepben mutatkozott be Kornély Mária, csinos volt, elegáns, kifejezően játszott, a népszerű dallamokat meleg, iskolázott hangján hatásosan énekelte. Jól vizsgázott Koltay kapitány szerepében az új bonviván, Keleti Árpád, férfias megjelenése, érces hangja jól érvényesült, a többi bemutatkozó, Fratta Géza, Ágoston Baba, Vincze Emma szintén tetszettek a közönségnek, ez utóbbi, az új szubrett igazi, eleven „kis ördög" volt. (Erdélyi Hírlap, 1930. október 12.) Ábrahám Pál ebben az évadban még egy operettel, *Az utolsó Verebély lánnyal* volt jelen a repertoárban, ezt a művét 1929 januárjában játszották itt először szép sikerrel.

Október 18-án láthatták először a helyiek Eisemann Mihály új művét, az *Alvinci huszárok*at, amelyben „sláger slágert" követ a közönség nagy örömére, és az újonnan szerződött tagok is felszabadultabban játszottak, különösen Kornély Mária volt igen temperamentumos (de nem hatásvadász), tapsviharral fogadták a nézők a visszatért Szendrey Misit is (a fiatalember az előző időszakban a sorkatonaságát töltötte). A mű sikere felülmúlta a *Viktória*ét. (Erdélyi Hírlap, október 19.) Ez lett egyébként a szezon legtöbbet játszott darabja, tizenegyszer került színpadra.

A másik divatos szerző, Lajtai Lajos két zenés művel képviseltette magát, november elsején játszották először a Somaházy-regény alapján készült furcsa című, a *Lila test, sárga sapka* című operettjét közepes sikerrel, február végén pedig *Az okos mamá*t. Ez utóbbi a szövegkönyve révén lett népszerűbb, az ötletes, humoros librettót Szenes Béla ötlete nyomán Békeffi István írta. A történet központi alakja az idősödő primadonna, aki „hasznos tanácsokkal" rendbe hozza lányai családi életét (a műből később film készült). Az aradi bemutatón Felhő Ervin rendezésében a humor kapott nagyobb szerepet, Fratta Géza, ifj. Szendrey Mihály játéka ezt hangsúlyozta. A címszerepet Kornély Mária, a lányokat, Zizit és Katót Vincze Emmi és Dancs Ica játszották. (Aradi Közlöny, 1931. február 21.)

November 8-án szép sikerrel mutatták be Szántó Mihály újabb operettjét, a *Lehullott a rezgőnyárfa levele* címűt ugyancsak Erdélyi Mihály szövegével. A helyi előadás érdekessége, hogy a mű bemutatásában közreműködött a népszerű AMTE futballcsapata, akik még énekeltek is. A darab főbb szerepeit Kornély Mária, Vincze Emmi, ifj. Szendrey, Kun Dezső játszották-énekelték, a közönség sokat tapsolt, de zsúfolt ház nem volt. (Erdélyi Hírlap november 8., 9.) A mű ezen kívül még hétszer került színpadra. (Játszották tőle még az előző évad sikeres művét, a *Mit susog a fehér akác*ot is.)

A legérdekesebb zenés produkció a *Csodabár*, amelyet itt 1930. december 20-án adtak először. A különleges operett témája egy mulatságos detektívtörténet, az ötletes szövegkönyvet két, Bécsben élő fiatalember, Herczeg Géza és

Farkas Károly írta, a verseket Harmath Imre, a zenét Katscher szerezte, a művet a Fővárosi Operettszínház számára Brodszky Miklós „pestiesítette." Itt a revüoperettet a magyar közönség számára aktualizált szöveggel 1930 szeptemberében mutatták be óriási sikerrel. Wunder bártulajdonost Kabos Gyula alakította, az ő asztalok közötti „botladozásain" és ötletes rögtönzésein szórakozott estéről estére a pesti közönség.[9] Az operettnek Aradon is nagy sikere volt, de a bonyolult színpad-nézőtér átalakítások miatt nem játszották olyan gyakran. Az aradi sajtó szerint a darab műfajilag nehezen körülhatárolható, nem operett és nem revü, „ez az operettírás forradalma, amely az előadást leviszi a közönség közé." Ezt szolgálták a nem mindennapi rendezői megoldások, amelyet Felhő Ervin alkalmazott átvéve a fővárosi ötleteket. Függöny nem volt, az események nemcsak a három oldalról határolt színpadon játszódtak, hanem a bárrá alakított nézőtéren is. A terített asztalok sora a földszinten kezdődött, és a letakart zenekari árkon keresztül a színpadon folytatódott, a nézőtér két oldalán a földszinti páholyokba is kis asztalkákat állítottak be, az asztalok mellett ültek a nézők, akik előadás közben akár fogyaszthattak is. „Ezen a színtéren zajlik az életnek nevezett nagyképű komédia, a színészek a nézők között szerepelnek, ott játszottak az asztalok között, a színház belevegyült a mindennapok sodrába" – népszerűsíti a darabot az Aradi Közlönyben közzétett előzetes. A nem mindennapi produkcióban a szereplők kitettek magukért, Kornély Mária fenséges megjelenésével, Vincze Emma pedig kirobbanó temperamentumával, valamint a többiek: Fratta Géza (dzsigoló), Szendrey Misi (autóügynök), Csóka József (lecsúszott bankigazgató), Jávor Alfréd (marhakereskedő). A rendező, Felhő Ervin remekül formálta meg a központi szereplőt, az események irányítóját, a bártulajdonos Wunder bácsit. (Aradi Közlöny, 1930. december 20., 21.)

Az új operettek közül figyelmet érdemel még Brodszky az *Első tavasz* című darabja (bemutató november 23.), amelynek „minden dala slágerré vált", a főszereplő, Kornély Mária pedig a pesti ősbemutató főszerepét játszó Honthy Hannát utánozta.

Teljes két hetet (!!) készültek a *Huszárfogás* című „katona-operett" színrevitelére, ebben Ágoston Babának, Jávor Alfrédnak, Csengeri Icának, Felhő Ervinnek tapsolt sokat a közönség. (Aradi Közlöny, 1930. december 5.) Színvonalas még Farkas Imre *Poldi*ja, amely Mária Terézia korában játszódik, a császárnő megformálója Ágoston Baba.

A vezetőség nagy érdeme, hogy a repertoárba újra visszakerültek a rég nem játszott, nagyobb képzettséget igénylő „klasszikus" operettek: *Marica grófnő, Cigányszerelem, János vitéz, Obsitos*, és az előző évben felújított *Bőregér (Denevér)*.

Hasonló szándék érzékelhető a drámatagozat darabválogatásában is. Olyan rég nem játszott darabokat tűztek műsorra, mint Kisfaludy: *Pártütők*, Csiky: *Cifra nyomorúság*, és a csúcspont december 28-án a *Bánk bán* (ezt utoljára Feketéék együttese játszotta 1924 novemberében).

A *Pártütők* november 20-án a költő centenáriumi ünnepsége alkalmával került színpadra, a 42 éves Kisfaludy Károly 1830. november 21-én halt meg. A tiszteletére rendezett díszelőadás Károly Sándor szavait idézve „igazi, szép, meleg hangulatú magyar este volt, amelyre érdemes és kell is emlékezni." A zsúfolásig megtelt színház nézőterén ott ültek a város kiemelkedő személyiségei, köztük Velcsov Géza alpolgármester, Barabás Béla, Portia Lajos. Az ünnepség Erkel *Hunyadi László*jának nyitányával kezdődött, ezt nem hallották hosszú évek óta az aradiak. Ünnepi beszédet Demeter Lajos, a Magyar Párt közművelődési osztályának elnöke mondott. Ezután Kisfaludy apoteózisa címen élőkép következett: magyar ruhába öltözött lányok, mentés, zsinóros ruhájú ifjak koszorút helyeztek a színpad közepén ülő „költő" fejére. Az írót Burján Gyula méltatta, majd Ágoston Baba megzenésített, nagyon népszerű Kisfaludy-verseket énekelt (többek között a *Szülőföldem szép határá*t). A műsor második részében következett az „örökké friss" 1819-ben írt vígjáték, amelynek szereplői, többek között Jávor Alfréd, Harmath Jolán, Kiss Mariska, Székely Bálint ezt úgy tolmácsolták, hogy az 1930-as évek elfásult embere megértette és értékelni tudta a 100 éve elhunyt költő nagyságát. (Erdélyi Hírlap, 1930. november 21., a tárca írója Károly Sándor.)

A *Cifra nyomorúság* a december 17-én tartott Csiky-emlékünnepség keretében került műsorra, előtte Hrabovszky Lajos emlékverse hangzott el Szabados Árpád előadásában. Ünnepi beszédet Szendrey Mihály tartott, a darabban ő játszotta a népszerű Csoma Bálintot, alakításával magasan kiemelkedve a többiek közül, akik nem tudtak beilleszkedni a régi vágású darab hangulatába, kivéve Gömöry Emmát, Csóka Józsefet és Kiss Mariskát, de a nézők sem töltötték meg a színházat. (Aradi Közlöny, 1930. december 17.)

A *Bánk bán*t szintén évfordulós ünnepség alkalmával – vendégművészekkel – mutatták be, Katona József (1791–1830) száz éve halt meg, születésének 140 éves évfordulója pedig a következő évre esett. Gertrudist Poór Lili, Biberachot Janovics Jenő alakította.

A népszerű kolozsvári művészek ebben az évadban gyakran léptek fel Aradon, és közreműködésükkel kortárs, Aradon újdonságnak számító művek is színre kerültek. 1930. december elején játszották először Poór Lilivel a főszerepben az angol író, Sommerset Maugham *A szent láng* című drámáját, amelyben a mű konfliktusainak megoldását egy irgalmasságból elkövetett gyilkosság hozta meg. (Ez a cselekedet itt hasonlít a napjaikban sok vitát kiváltó eutanáziához.) A dráma középpontjában egy gerinctöréses, gyógyíthatatlan beteg áll, aki a második felvonás elején már nincs az élők sorában. Halála természetesnek tűnik, de az ápolónője rájön, hogy megmérgezték. A tettes az édesanya, aki annyira szereti a fiát, hogy erre is képes. Meg akarja menteni őt a fájdalomtól és a csalódástól is, mert a feleség közben beleszeret az egészséges sógorába, gyermeket vár tőle, és az anya megérti a „test törvényeit követni akaró" menyét és

a másik fiát is. Az eseménysor egyúttal izgalmas nyomozás, a gyilkossággal a feleséget gyanúsítják, csak a mű végén derül ki, hogy ki a tettes.

Az aradi kritikus szerint a dráma legfőbb kérdése: szabad-e ölni azért, hogy két egészséges fiatal boldog legyen, bár a cselekmény alapján az anyát elsősorban a fia iránti szeretet vezérli. Ezt sugallja a befejező kép is: az anya és az ápolónő egymást átölelve fogadják meg, hogy nem hagyják kialudni a címadó „szent lángot", a halott fiú iránti szeretetet.

A darab Schöpflin Aladár szerint annyira tökéletesen felépített alkotás, hogy hősei nem igazi emberek, csak szerepek, és a mű sikere, de értelme, létjogosultsága is attól függ, hogy a színészek hogyan játsszák ezeket a „szerepeket." Aradon az anyát Poór Lili csodálatos ihletettséggel alakította, Maurice-t, a beteg őrnagyot Fratta Géza, a „hűtlenségében is hűséges" feleségét, Stellát Harmath Jolán, az orvost Szabados Árpád mély átéléssel játszotta. (Aradi Közlöny, 1930. december 2; Nyugat, 1930. 19. szám.)

A kiváló angol írótól a kolozsváriak főszereplésével még *A levél* című drámát láthatták az aradiak (ez 1927 decemberében került először itt színpadra). Emellett a Janovics házaspár két vígjátékújdonságban, *Az első feleség*ben, és *A gyönge nem* címűben lépett fel (ez utóbbiban a gyöngék nem a nők, hanem a férfiak), illetve eljátszották még a *Mandarin* és *A cárnő* főszerepeit.

Somlay Artúr

Újdonságot „hozott" Somlay Artúr is, aki 1931 januárjában jött Aradra, az ő közreműködésével mutatták be január elsején és másodikán igen nagy sikerrel, telt ház előtt Fodor László *A töltőtoll* című vígjátékát. Ennek főhőse egy válóperes ügyvéd, aki munkájából adódóan „megfertőződik a féltékenység baktériumával," és hűtlenséggel gyanúsítja nejét, mikor tudomására jut, hogy az asszony egy nagyon drága, férfiaknak való (a címben szereplő) írószert vásárol, pedig ő a megajándékozott, csak éppen nem vette észre a meglepetésnek szánt ajándékot a saját íróasztalán. Az előadás rendkívül jól sikerült, nemcsak a vendég remekelt, de a többi színész is. A kritikus, Salgó Pál

szerint „egy lendületet adó rendező vagy színész kell az együttesbe, és máris új perspektívák felé halad. Kellemes este volt a mai, amely prózai újdonság esetén igen ritka nálunk". (Aradi Közlöny, 1931. január 3.) Kevésbé sikerült azonban *A templom egere* című, másik Fodor-vígjáték felújítása, ebben Somlay olyan iramot diktált a gyorsan pergő eseményekkel teli darabban, hogy aradiak már nem tudták követni, Csengery Ica, a címszereplő pedig a nagy színész árnyékában igen bátortalan megformálója lett a darabbeli igen talpraesett, célratörő „templom egerének." Ezt követően január 4-én a fővárosi vendég az öreg Nosztyt játszotta el.

Erdélyi körútjáról hazatérőben január 17-én és 18-án három előadás erejéig ismét visszatért Aradra, akkor *A töltőtoll,* a *Csókolj meg* című vígjáték főszerepét játszotta, valamint a *Sári bíró* címszerepét. Ezúttal azonban a fellépései nem hozták meg a színháznak a betervezett anyagi sikert, a közönség, úgy látszik, anyagilag „belefáradt" a színházba járásba.

Januári itt-tartózkodása idején a sajtónak így nyilatkozott: Az aradi közönség egyike a legjobbaknak, tehát az érdektelenség leküzdése céljából emelni kell az előadások színvonalát, ha másképp nem megy, akkor vendégszereplőkkel. A vele készült interjúban emellett a régi aradi fellépéseinek emlékét idézte, többek között azt is, mikor „vékonydongájú, vékony tehetségű kezdőként", Zilahy Gyula nyári társulatához szegődve „csúfosan megbukott", és csak Barabás Béla akkori színügyi bizottsági tag jóindulatú közbenjárására nem „rúgták ki."Az országgyűlési képviselőnek már akkor jó szeme volt – jegyezte meg a riportot készítő újságíró.[10]

Ezeken az újdonságokon kívül az évad során vendégek nélkül vitték színre Molnár újabb vígjátékát, *A jó tündér*t. A dráma központi alakja Lujza, a hétköznapi, pesti lány, aki „tipikusan pesti liba" és démon egy személyben. Ő a jó tündér, aki keresi azt a „valakit", akit boldoggá tehet, elsősorban úgy, hogy hozzámegy feleségül. Van a darabban főpincér, ügyvéd, idősödő amerikai milliomos, akikkel a lány különböző furcsa kalandokba keveredik, míg végül – mint a tíz évvel később játszódó utójátékból kiderül – egy államtitkár felesége lesz.

Ebben a műben minden csak játék, tökéletes színpadi technikával megírva, ez az írónak szinte az anyanyelve – vallja a műről Schöpflin a Nyugatban –, játszik a színészekkel, a színpadi kellékkel (van benne például ceruzahegyező gép), és játszik a nézőkkel is, erre utal a minden előzmény nélküli befejezés. (Nyugat, 1930. 20. szám.) Az aradi kritikus még a stílussal sem elégedett: „vékony mese erőtlen dialógusokkal", amely igen nehezen játszható. És itt „nehezen" is játszották, „másképpen kellett volna, melengetőbben, napfürdősebben, valószerűtlenebbül". (Aradi Közlöny, december 9.) A vígjátékot nem nagyszámú közönség előtt decemberben háromszor játszották.

Érdekes témájú a február elején bemutatott dráma, *Az elcserélt ember* (más helyen Kicserélt ember). Az alkotás lebilincselő, írja róla Kosztolányi a mű kri-

tikájában. (Később ebből film is készült.) A mű szerzője, Bónyi Adorján (1892–1967) a maga korában ismert regény- és drámaíró volt, a két világháború közötti időszakban a Pesti Hírlap újságírója. A téma feldolgozása bizonyos fokig freudista hatásokat mutat. A fejsérüléses, amnéziába került, frontról hazatérő Pongrácz Istvánt halott katonatársa, Benedek Péter családjához irányítják a kórházból. (A két, egymásra nagyon hasonlító fiatalember összecseréli a kabátokat, amelyek zsebében az irataik vannak, s így az egyikük halála után felcserélődnek a személyek is) „Otthon" őt felismerik, de ő nem ismer rá senkire. A dráma megrázó képekben érzékelteti, ahogyan az emlékezetét lassan visszakapó ember rádöbben, hogy ő nem a saját, hanem halott társa életét éli. De végül nem leplezi le magát, mert ez a legjobb mindenkinek, és megtalálja a nyugalmát és boldogságát ő is. Megható történet – írja róla az aradi kritikus – elérzékenyítő jelenetekkel, de híján a drámai kifejletnek. Az aradi színészek jól alakítottak, Izsáky Margit meggyőző erővel játszotta a feleséget, Jávor Alfréd pedig intelligensen az emlékezetét vesztett főhadnagyot. (Aradi Közlöny, 1931. február 24.)

A drámarepertoár darabjait, még a vígjátékokat is, rendszerint két-három alkalommal játszották, de ötször került színre az évad elején bemutatott újdonság, a *Béla, aki 26 éves* című életkép, amely a fiatalság kilátástalan helyzetét mutatja be a világháború utáni években. Az előadást Szabados Árpád rendezte, a címszerep Fratta Gézáé.

Érdekes színfoltja az évadnak az Aradon tanuló színiiskolások illetve a műkedvelők előadásai. Ez utóbbiak az Iparos Otthonban tartottak előadásokat, rendszerint zsúfolt ház előtt. Darvas Ernő tanítványai április 19-én Molnár egyfelvonásosait adták elő, május 14–15-én pedig vidám jelenetekkel szórakoztatták a közönséget a nyári színházban.

Vendégegyüttesek – egy 1932 januárjában megjelent statisztika szerint – 78 este foglalták el a téli, illetve a nyári színházat. (Aradi Közlöny, 1932. január 30.) Az előadások legtöbbjét belföldi román társulatok tartották. Ezek előadásai közül különös figyelmet érdemelnek a bukaresti stagionetársulat fellépései, műsorukból érdekes az akkori párton kívüli miniszterelnök, Nicolae Iorga[11], a híres tudós, akadémikus *Sarmala, a nép barátja* című drámája, amely egy gyárban játszódik. A címszereplő szavára a munkások itt sztrájkba lépnek, majd átveszik a hatalmat, de a gyárat nem tudják vezetni, felborul a rend, megáll a termelés, így visszakívánják a régi tulajdonost.

Május 25-től a kolozsvári román opera jött három napra kiváló énekesekkel (Aca de Barbu, Tyron Silva, a bécsi Leuer Hubert), a dirigens Bobescu, műsorukon a *Tannhäuser,* az *Ernani,* és *A sevillai borbély* szerepelt (jegyárak 20 és150 lej között). A közönség csak első este töltötte meg a színházat, pedig kiválóak voltak az előadások. (A társulat két éve nem járt Aradon.)

Május 30-án a budapesti rádió énekesei adtak koncertet (Kalmár Pál, Polgár Tibor, Tóth Erzsi) a téli színházban nagy sikerrel. Június 3-án a száztagú

Líra nevű magyar vegyeskar énekelt a nyári színházban. Június 9-től erdélyi körútjuk egyik állomásaként a pesti Újszínház hirdetett háromnapos vendégjátékot, de ebből a csekély érdeklődés miatt csak egyet tartottak meg, Victor Eftimiu ókori tárgyú tragédiáját, a *Prométheuszt* mutatták be Csányi Mátyás kísérőzenéjével, Bársony Andor rendezésében. A darabot 1921-ben láthatták először a helyiek, de most a magyar fővárosban nagy sikert aratott előadás az aradiakat nem érdekelte. „A közönség igaztalan részvétlensége olyan bénító megnyilatkozás volt, amelyet sem a mesteri felépítésű darab, sem a klasszikus színvonalon álló tragédia, sem a kitűnő, egytől egyig tiszta művészetet reprezentáló színészek nem érdemeltek meg" (Prométheusz – Seregi Andor, Eromenis – Vámos Sári, Hephaisztosz – Földes Mihály, Zeusz – Sugár Gyula). A siker nagyban hozzájárult volna a román–magyar kulturális kapcsolatok erősítéséhez is – teszi hozzá a kritikát író Csányi Piroska. (Aradi Közlöny, 1931. június 10.)

Június 21-én Somlay Artúr és társulata (tagjai között Hajmásy Miklós, Bárdy Teréz, Rajnai Gábor, Somlay Júlia) tartott két előadást, délután *A töltőtoll* került színre, este Maugham *Kenyérkeresők* című drámája, ennek főhősét, Charles Bottle pénzügyi szakembert Somlay Artúr alakította „remek kidolgozással." Július 8-9-én „a kacagás utolérhetetlen fejedelme", Salamon Béla kabarétársulata szórakoztatta az aradiakat, július 28-29-én Weigand Géza gramofon-énekes adott műsort.

Jegyzetek

1. Sándor János, i.m. 410 old.; 633. jegyzet
2. Az események bemutatása 1930 februárjától májusig az Erdélyi Hírlap tájékoztatásai alapján
3. Enyedi, A kolozsvári magyar színház. Mszt. III: 781–782. old.; Darvay, Állandóban vált. 60. old; Erd. Hlp. 1930. május 23., 31.
4. Kötő József, Az ar. színj. 115–116. old.; Erd. Hlp., 1931. augusztus 21.– szeptember 12.
5. Rajnai Sándor, Jeney Ottó, Izsáky Margit adatai Kötő, Színj. szem. alapján
6. Hegedűs Géza, A magyar irodalom arcképcsarnoka. MEK oszk hu.
7. Benamy Sándor író, újságíró, műfordító közírói munkásságát Nagyváradon kezdte, de dolgozott a kolozsvári, brassói, sőt bukaresti lapoknak is. A drámák mellett művészeti tanulmányokat, útleírásokat is közölt (bejárta a Közel keletet). 1934-ben települt át Magyarországra, Erdélybe a második világháború után tért vissza egy kis időre. (Romániai Magyar Irodalmi Lexikon I. kötet 193. old.)
8. Szántó Mihály (1896–1935) Bécsben tanult zenét, kezdetben Aradon zenetanárként dolgozott, ebben az időben kezdett operettzenét írni, első műve az 1919-ben írt és itt helyben bemutatott *Mikoó*, ennek szövegét a helyi Polgár László írta. 1920 márciusában ugyancsak itt az *Eördögh báró* című műve került színre, ennek librettója a helyi színész, Barics Gyula munkája, ebben az időben Szántó Manó néven szerepel. (Ujj János, Arad megye neves szülöttei, valamint a helyi sajtó tájékoztatásai alapján.)

9. Kalmár Tibor, Legendás komédiások. Bp. 2012. Kabos Gyula-fejezet
10. Ar. Közl. 1931. jan. 2.; Somlay egykori fellépéseiről részletes tájékoztatás az Amsz I. 293., 303., 304. old.
11. Nicolae Iorga (1871–1940) egyetemi tanulmányait külföldön folytatta, 23 éves korában doktorált, 1911-től a Román Tudományos Akadémia tagja. Nagy jelentőségű a tudományos, elsősorban történészi és irodalmi munkássága, hatalmas mennyiségű könyvet, tanulmányt, recenziót írt. Középjobboldali politikusként bekapcsolódott az ország politikai életébe, tagja a román parlamentnek, mint pártonkívüli 1931–32-ben az ország miniszterelnöke. Fasizmus ellenes nézetei, magatartása miatt a Vasgárda 1940 novemberében meggyilkolta.(Dimitrie Păcurariu, Dicționar de literatură română. București, 1979. 201–202. old.)

Új szervezési forma: egy társulat négy város számára (1931/32-es évad)

A nyár folyamán úgy látszott, erre az évadra is Szendrey kapja meg a koncesszió, de szeptemberre kiderült, hogy az új direktor Janovics Jenő, aki nemcsak Arad, de még három város, Nagyvárad, Kolozsvár és Temesvár egyesített színházainak is irányítója lett. Ez a fordulat nem teljesen váratlanul következett be, Janovics már 1931 márciusában az akkori aradi fellépései idején beszélt erről az Aradi Közlöny riporterének. Szerinte az előző évek gyakorlata azt mutatja, hogy a gazdasági válság nehéz éveiben az erdélyi városok a 7-8 hónapig tartó színházi évadokban nem tudnak eltartani egy társulatot. A fenntartáshoz állami, városi támogatásra lenne szükség, erre lenne is joguk, „mert lehetetlen az, hogy amikor a nagyobb erdélyi városok adóterheinek lényeges részét a kisebbségi közösségek fizetik, ebből a kisebbségi kultúra céljaira ne jusson arányosan a megfelelő rész. Az illetékes hatóságoknak rá kellene jönni, hogy a magyar színház nem egyedül magyar kulturális ügy, hanem román nemzeti érdek is, hiszen a színház az a hely, ahol a különféle nyelvű és nemzetiségű közönség békésen és szeretetben élhetne együtt." Erre azonban egyelőre nincs kilátás. Az erdélyi magyar színészet talpra állítására tehát „kevesebb számú, de jobb színház kell." Ha egyetlen társulat eltartására több város szerveződ-

Janovics Jenő

ne, a közös kasszából valószínű több pénz jutna a színészetre, több lehetőség adódna a művészi színvonal emelésére, könnyebben történne a darabok beszerzése is, így a repertoár reprezentatívabb művekből állhatna. (Aradi Közlöny, 1931. március 17.) A közös társulat létrehozásáról hosszas tárgyalás és a döntéshalogatás után szeptember 10-én született határozat, ekkor állapodtak meg arról is, hogy ennek vezetését Janovics Jenőre bízzák, akinek terveiről az Aradi Közlöny augusztus 26-án, szeptember 17-én, majd október 9-én adott részletesebb tájékoztatást. Eszerint a kolozsvári–nagyváradi–aradi–temesvári egyesített társulat két komplett operettegyüttesből és egy reprezentatív drámatagozatból állna, ezek az évad folyamán a városokban egymást követve lépnének fel, 7–10 napot töltve az egyes településeken. A műsorrend úgy alakulna, hogy mindenhova jutna minden időszakban egy-egy újdonság, a következő helyszínre pedig már a „begyakorlott" darabot vinnék tovább. A szerződés, amelyet Janovics szeptember folyamán írt alá a különböző városokban (Aradon szeptember 22-én), az 1931. szeptember 10-től 1932. augusztus 31-ig terjedő időszakra vonatkozott, és itt helyben összesen 150 előadást jelentett (ebből 110 a téli és 40 a nyári évadban). A direktor ugyanennyit tervezett Nagyváradra is, az előadások nagy része bérletes volt. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy a 7-8 hónapos évadból ők a különböző időszakokat egybeszámítva öt hónapot játszanának településenként, de úgy tervezték, hogy a maradék időben a kötelező román előadásokat tartanák meg, illetve Janovicsék is meghívnának más, magyarul játszó vendégegyütteseket.

Ezt az elég bonyolultnak látszó műsorrendet, illetve az együttesek fellépéseinek sorrendjét a különböző településeken az intézmény vezetősége Janovics Jenővel és Hetényi Elemér főrendezővel az élen sikeresen szervezte meg, a rendszer gördülékenyen működött, nem voltak üresjáratok sehol.[1]

Balázs Samu

A társulat zömét a kolozsváriak képezték, de helyet kapott benne néhány helyi színész is. A „kincses város" együttesének tagjai között ott volt Neményi Lili (1902–1989), a későbbi operaénekesnő, Zöldhelyi Anna, a szeszélyes primadonna, Fekete Mihály, az egykori igazgató és az aradiak régi kedvencei, Poór Lili meg Forgács Sándor. A helyiek számára új arc többek között a fanyar humorú jellemkomikus, Balázs Samu (1906–1981), aki négy éve lépett először színpadra Kolozsváron, Tompa Sándor (Pufi), a kerekarcú tömzsi fiatalember, Vass Piri, az egykori szépségkirálynő és Czopán Flóri. (Aradi Közlöny, 1931. október 23) A helyiek közül Felhő Ervint, Jávor Alfrédot, Kiss Mariskát, Papp Ellát szerződtették, időnként szerepet kapott Faludy Károly is.

A színészgárda szervezését nagyban segítette, hogy Alexandru Mavrodi, a romániai színházak vezérigazgatója nem korlátozta az anyaországiak szerződtetését: „beengedem a magyarországi színészeket, sem számukat nem akarom korlátozni, sem az időt, amit Romániában töltenek (…), csak egy garanciát kérek: művészek legyenek. Aki művészetet csinál, jót cselekszik."[2] A helyi színészek nagy része viszont állás nélkül maradt, közéjük tartozott Szendrey is. (az Aradi Közlöny október 10-én közli ezek névsorát.)

Az aradi évadnyitón, október 22-én a beköszöntő beszédet Janovics Jenő tartotta: „Szomjas lélekkel és acélos akarattal jöttem, hogy a kialudt lángot újra felszítsam, mert a fényben úszó városban a sötét ablakú színház olyan, mint a zsibongó élet szívében emelkedő sírhalom – mondta többek között az új direktor –, a kunyerálások kora, hogy támogatni kell a nemzet éhező napszámosait, lejárt. Mi nem fogadunk el könyöradományokat, bizonyítani akarunk. Célunk hűség a magyar kultúrához, és nem lesz politikai propaganda". (Aradi Közlöny, 1931. október 23.) A közös társulat létrejöttével azonban itt helyben sokan nem értettek egyet. Az évadkezdő produkcióra minden jegy elkelt – írta az újság, de nem mindenki jött el, egész széksorok maradtak üresen.

Az új szervezésű évadot Aradon a drámatagozat kezdte el egy pesti sikerdarabbal, Halász Imre *Meddig fogsz szeretni?* című vígjátékával, melyet Forgács

Sándor rendezett. A nem túl jelentős alkotás egyik főszerepét is Forgács játszotta, aki az aradi kritikus szerint illúziókeltő alakítást nyújtott, sikerült élővé és szimpatikussá tennie a komplikált lelkű főhőst, külön értéknek számított nyugodt, tiszta beszéde. Partnere, Kaszab Anna (1898–1975) nagyvilágias játékstílusával aratott sikert. (A művésznő az anyaországból jött Erdélybe, és két éve csatlakozott Janovics társulatához.) A kritika még Lantos Bélát, Bárdy Terézt, Vass Pirit, Tompa Sándort dicsérte.

A repertoárjuk értékesebb művekből állott, mint az előző időszakok helyi műsora, és az előadások is színvonalasabbak a jó összetételű színészgárda jóvoltából.

Október 24-én került színre az évad legtöbbször, 18-szor játszott drámája, a *Feketeszárú cseresznye*, Hunyady Sándor igen színvonalas, napjainkban is játszott, 1930-ban bemutatott drámája. A darab a Trianon-problematikával foglalkozik. „Vajon lehet-e hozzányúlni a kényes témához, mely annyira fáj, mint a nyílt seb? Vajon közvetlenül édesanyánk halála után írhatunk-e róla egyebet, mint forró lírát?" – teszi fel a kérdést Kosztolányi a vígszínházi ősbemutatót követő kritikájában. A darab igazolta, hogy a helyzetet jól ismerő, tehetséges írónak lehet.

A mű eseményei az első világháború végén Bácskában játszódnak az ottani impériumváltás idején. A helyszíni rajz személyes tapasztalatok alapján készült, Hunyady itt töltötte 1913 nyarát egy szerb földbirtokos személyi titkáraként, aki iránt igazi szimpátiát és barátságot érzett.

A cselekmény azzal indul, hogy Irina és a férje, a dúsgazdag szerb nábob, Dusán, az ablakuk alatt szóló szerenádra ébred, a falujukban állomásozó magyar katonák jöttek búcsúzni, indulniuk kell a frontra, köztük van a magyar főszolgabíró, Péterffy Géza is, aki Dusán egyik jó barátja. Ők éneklik a címadó Feketeszárú cseresznye kezdetű magyar nótát, majd mindannyian együtt mulatnak.

A drámai konfliktus magva az, hogy Irina és Géza szeretik egymást, de érzelmeiket maguk előtt is titkolják, a nő a férjéhez való ragaszkodásból, a férfi becsületből. Ez az évek óta tartó helyzet maradandó lett volna, ha nem jön az idők fordulása, amelynek végbemenetelét az író szemléletesen ábrázolja, többek között azzal is, hogy bemutatja, a hatalom átvételének ünnepén a szerbek ugyanúgy mulatnak, mint eddig a magyar világban, csak a cigány és a csárdás helyett most a tambura szól, és szerb kólót énekelnek, táncolnak.

Irinát a faji érzés, a megszokás a férjéhez húzza, a szerelem a főszolgabíróhoz, a dráma egész súlyával őrá nehezedik, a végső állásfoglalás kényszere őreá esik. S ő a vesztes oldalára áll, úgy határoz, hogy távozik Magyarországra a főszolgabíróval. A becsületes férj pedig – tiszteletben tartva felesége döntését – nem tehet mást, mint azt, hogy félreáll. Ez a megoldás a szereplőket magasabb erkölcsi színvonalra emeli. Csak egy kérdés marad felelet nélkül: mi lesz

Irina szerb érzelmeivel az új életben a magyar párja mellett, magyar környezetben, de ennek megválaszolása már nem a dráma feladata.[3]

Az erdélyi bemutatót késleltette, hogy a kényes téma miatt a művészeti főfelügyelő, Emil Isac csak akkor engedélyezte a dráma színpadra kerülését, miután azt Szerbiában, sőt Belgrádban is bemutatták.

A helyi előadás után az Aradi Közlöny kritikusa igen elismerően nyilatkozik a darabról. Pompás korrajz – írja róla –, a szerző egy kis szolgabírói iroda és a családi élet keresztmetszetébe sűríti az impériumváltás korszakának lelki traumáit. Mondanivalóját magáénak érezheti minden magyar nyelvterület kultúrközössége, mert ezt nemcsak nemzetiségi szempontból lehet méricskélni, egyetemes igazság, hogy az emberi jellemet nem változtatják meg a politikai sorsfordulatok.

A közönség „bensőséges elismeréssel" fogadta az előadást, és a színészek tudásuk legjavát adták. Irina asszony alakjában Poór Lili művészi sokoldalúságával érzékeltette, hogyan alakul át a hű, becsületes feleség a párjához húzó szerelmes nővé. Jávor Alfréd kitűnő szolgabíró volt, Fekete Mihály életteljesen keltette életre a bácskai nábob alakját, Tompa Sándor megrendítő öreg szolga, Balázs Samu hiteles könyvelő, Tompa Elek főhadnagya markáns figura volt, talpig magyar úr és férfi. A kiállításban voltak apró szcenikai defektusok– folytatja a kritikus –, „de ezek megközelítőleg sem hatottak annyira bántóan, mint az előadás alatt az erkélyen zajló, a külvárosi kocsmák sötétségét idéző ízléstelenség szabad tobzódása. Rendőr kellene a nézőtérre a színészeket és a közönséget zavaró körülmények megszüntetésére." (Aradi Közlöny, október 25.) Valószínű, nem véletlen, hogy a következő előadást is megzavarták: az erkélyen az első felvonás legizgalmasabb jelenetében elsült egy riasztópisztolyt. Miután a rendőrök elfogták a tetteseket, két 14 év alatti suhancot, azok azt vallották, hogy saját szórakoztatásukra lövöldöztek. (Aradi Közlöny, október 27.)

Hunyady Sándor másik drámája, a *Pusztai szél* december 15-én került színre Aradon, ez sikeres volt ugyan, de nem érte el a *Feketeszárú csereszny*e népszerűségét. Az események középpontjában itt egy pusztai csárda szép kocsmárosnéja áll, akinek az érzelmi életében szintén két, egymással szemben álló férfi szerepel: a rettegett öreg betyár és annak ellenfele, a jóképű, fiatal pandúr. Az előadás szereplői közül a kritikusnak leginkább főszereplőt játszó, Kaszab An na alakítása tetszett, aki valósággal „frappírozta (elképesztette) a közönséget.

A drámatagozat első aradi időszakának következő újdonsága október 28-án a könnyed fajsúlyú Fodor László-vígjáték, az *Ékszerrablás a Váci utcában*. A művet a helyi kritika így minősíti: „valószerűtlen mese papírmasé figurákkal, szójáték-buborékokkal, amely nem alkalmas arra, hogy a közönséget behozza a színházba", bár a színészek mindent elkövettek a siker érdekében, különösen Kaszab Anna a magát démonnak mutató asszony megformálója. (Aradi Közlöny, október 29.) Csak felnőtteknek szóló előadás október 31-én a *Kis Katalin*

(szerző Alfred Savoir). A 18. századi, gördülékeny, fordulatos történet II. Katalin orosz cárnő laza erkölcsű korát idézi, ebben a címszereplő Bárdy Teréz, Poór Lili pedig a fenséges, impozáns megjelenésű cárnő, a kancellárt Forgács játszotta.

November elsején került színre Szép Ernő tíz képből álló hangulatos mesejátéka, *Az aranyóra*, ebben a címadó időmérő eszköz a régi jó polgári világ jelképe. Az aradi előadás tökéletesen visszaadta a mű meseszerű, lágy, lírai hangulatát, a színészek közül elsősorban Tóth Elek és Bárdy Teréz remekelt.

November végén mutatták be itt Forgács Sándor rendezésében a brassói születésű Indig Ottó legsikeresebb, erdélyi tárgyú színművét, *A torockói menyasszony*t. (A mű megírása idején a szerző már Pesten élt.)

A vígjáték alapján a festői fekvésű kisváros „a felvilágosult humánum szigete", melyben a különböző nemzetiségű és vallású lakosok jól megférnek egymás mellett, a mű székely, román és zsidó hőseit nem zavarja a többiek másfélesége. A főhősről, az eddig keresztténynek hitt Nagy-Patkós Rózsiról kiderül, hogy zsidó, a település lakosai hetekig így tudják, de kettős identitása – kisebb incidensektől eltekintve – senkit sem zavar, a magyarok magyarként, a zsidók zsidóként fogadják el. A vőlegényének, Andrásnak is erősebb a szerelme az előítéleteknél, és újra feleségül kéri a más származásúnak hitt lányt. A „torockói menyasszonyról" tudniillik az esküvői iratbeszerzés során a hivatal tévesen azt deríti ki, hogy ő a néhai zsidó kocsmáros törvénytelen gyermeke. (Nagy-Patkósék a lányt a lelencházból fogadták magukhoz, a közölt adat azonban nem rá, hanem a szülők első, korán elhunyt, szintén örökbefogadott gyermekére vonatkozott, a tévedést azonban a hivatalos bürokrácia lassúsága miatt csak egy hónap múlva közölték.)[4]

Az Aradi Közlöny riportere az előadásról így nyilatkozik: „A mű, amelyben megjelennek az erdélyi falu karakterisztikus alakjai, a valóságos élet derűs, mosolygós vetülete, megnyugtat, elszórakoztat." Rózsit tökéletes népviseletben Neményi Lili (a szerző válófélben lévő felesége) formálta meg, s ez egyike a legjobb alakításainak, partnere Tompa Béla is ízig-vérig igazi székely legény. Blum, az öreg kocsmáros – Forgács Sándor, Blumné – Kiss Mariska, a helyi színésznőt a közönség lelkesen ünnepelte, bár produkciója túl visszafogott volt. (Aradi Közlöny, 1931. november 26.) December végén a mű szövegét a hatóság „megcenzúrázta": Sadoveanu színügyi vezérfelügyelő határozata értelmében ebből ki kellett venni a román szavakat, továbbá megtiltották a román katonai egyenruha, valamint a katonaszökevény szó használatát a színpadon, Forgács, a rendező erre úgy reagált, hogy akkor majd bujdosó szegénylegényt fognak mondani. (Aradi Közlöny, 1931. december 25.)

A drámatagozat 1931. december végi repertoárjának kiemelkedő produkciója Ibsen *Peer Gynt*je, amely december 22-én került színpadra. (Az ötfelvonásos drámai költeményt 1917-től játszották magyar nyelvterületen, Aradon most

került színre először.)[5] A címszerep Forgács Sándoré, aki a „hóbortos, lobogó fantáziájú északi ember felülmúlhatatlan megformálója," az alakítást Ibsen se képzelhette másként, csak úgy, ahogy ő játszotta. A többi szereplő, Czopán Flóri (Aase anyó), Papp Ella (Solvejg), Bárdos Klára (Anitra), Kaszab Anna (hegyi tündér) a hatásos jelmezekben szintén tökéletes alakítást nyújtottak. A színpadra állítást nehezítette a forgószínpad hiánya, de a rendező, Forgács Sándor a feladatot így is zseniálisan oldotta meg. (Aradi Közlöny, 1931. december 23.)

Ugyancsak decemberben a Shakespeare-est keretében tűzték műsorra *A velencei kalmár*t Shylock szerepében Fekete Mihállyal, aki briliáns játékkal igazolta remek színészi kvalitásait (Antonió – Forgács, Jessica – Bárdy Teréz, Bassiano – Balázs Samu). A közönség azonban nem volt túlságos kíváncsi a jól sikerült produkcióra, a széksorok jó része üresen maradt.

A klasszikusnak számító művek sorában még jelentős felújítás március végén *Az ember tragédiája* Fekete Mihály rendezésében új díszletekkel, Ádám – Barsi Ödön, Éva – Poór Lili, Lucifer – Forgács Sándor. Ezt három alkalommal láthatta az aradi közönség.

Az évad második felének próza előadásai között is volt néhány érdekes újdonság, ilyen a február 8-án bemutatott *Apáról fiúra* című dráma, melynek szerzője a neves román politikus és tudós, Nicolae Iorga. (A művet Bitay Árpád fordításában 1925-től játszották magyarul.) A komor hangulatú alkotás azzal a nyomasztó lélektani problémával foglalkozik, hogy hogyan öröklődik a gyilkolási ösztön több generáción át. A színészek, Forgács (apa), Barsy (fiú), Benes Ilona (anya), Bárdi Teréz (szerelmes lány) kiválóan alakítottak, a közönséget azonban nem vonzotta a színházba a tragikus történet, üres ház előtt játszottak. Március 31-én került színre Molnár Ferenc egy kevésbé ismert színpadi műve a polgári élet hazugságairól, a *Valaki*, a főbb szerepekben Kaszab Annával (lány), Rajnai Sándorral (udvarló) és Fekete Mihállyal (apa), a drámát kisszámú közönség előtt mindössze egyszer adták, a bevétel összesen 800 lej volt.

Áprilisra tervezték Zilahy Lajos *Tűzmadár* című drámájának bemutatását, de ez akkor az aradi árvíz miatt elmaradt, így a darabot a helyiek végül július 26-án láthatták először. „A detektívdráma felszíne alatt hatásos erkölcsdrámát ad, és erős indulatokat mozgat szüntelen fokozással. (…) A mű egy mondatában sem éreztünk hamis hangot" – írja a műről Schöpflin Aladár a Nyugatban a pesti ősbemutató után. Az események középpontjában egy előkelő úriasszony, a háztulajdonos belügyminiszter felesége áll, aki magára vállalja a házasságtörés bűnét és a gyilkosságot, hogy megmentse a becsületét a kissé szabadelvű, modern gondolkodású lányának, akiről csak a darab legvégén derül ki, ő ment a házban lakó neves színész szobájába, és ő is ölte meg, igaz, nem szándékosan gyilkolt. (Nyugat, 1932. 5. szám.)

Érdekes cselekmény – méltatja a művet a helyi értékelő –, valami átmenet a társadalmi dráma és a bűnügyi darab között. A kegyelmes asszony bonyolult

lelkivilágú alakját Kaszab Anna tökéletesen formálta meg, finom, meleg lelkű, szívvel teli alakot hozott a színpadra. Tóth Elek a kegyelmes urat, Fekete Mihály a rendőrbiztost, Bárdy Teréz Mariettát, a lányát hitelesen játszotta. (Arad és Vidéke, július 27.)

Újdonság még többek között a kortárs szovjet író, Katajev *A kör négyszögesítése* című kedves, szórakoztató vígjátéka, amelyet januárban láthattak először az aradiak.

A nyári szezonban Janovics Jenő meghívására neves pesti drámai színészek is közreműködtek az együttes előadásain, többek között Cs. Aczél Ilona és Bajor Gizi július 19-től 21-ig a *Húsvéti vakáció,* a *Porcelán,* és az *Azra* című darabokban léptek fel. A kritikus Bajor Gizit különösen az *Azrá*ban dicséri: Szép Ernő leheletfinom felépítésű, csillogó allegóriákkal színezett mesejátékában a művésznő igazi mesebeli hercegnő, finom lénye a mozdulatok tökéletes harmóniájában csodálatosan érvényesült. A darabban az Azrák törzséből való rabszolgát, Muhammadot Balázs Samu játszotta.

Az augusztusi műsorban újdonság még Bús-Fekete László *A méltóságos asszony trafikja* című vígjátéka. A tipikusan pesti miliőben játszódó darab női főszerepét, a milliomos asszony Klári nevű leányát Neményi Lili alakította, aki ezzel búcsúzott az aradi közönségtől.

Az együttes repertoárjában a régi népszerű darabok közül *A csúnya lány*, a *Taifun,* az *Ábris rózsája,* a *Dr. Szabó Juci* szerepelt.

November 19-én a hagyományos Csiky-ünnepség keretében került színre a *Cifra nyomorúság*, amely előtt a régi (Szendrey) és az új (Janovics) igazgató idézte fel emlékeit a helyi származású drámaíróról, és volt tanárukról, hisz a neves szerző mindkettőjüket tanította a színészképzőben. (Janovics a doktori disszertációját is Csikyről írta.)

A repertoár nagyobbik felét a zenés darabok, elsősorban operettek tették ki. A négy városban két operettegyüttes váltotta egymást, sok kitűnő színésszel és énekessel, olyan kiválóságok léptek fel, mint Neményi Lili, László Andor, Major Kató, Hetényi Elemér, Ihász Aladár vagy a helyiek közül Felhő Ervin, Kiss Mariska.

A legrangosabb újdonság *A mosoly országa*, Lehár zeneileg legigényesebb műve, amely az 1929. október tizediki berlini ősbemutató óta a világ egyik legnépszerűbb zenés alkotása. Az operett szövegkönyve sem szokványos, hisz nem hepienddel végződik, a kínai diplomata, Szu-Csong és az osztrák tábornoklány, Liza balul végződő szerelmi története azt sugallja, hogy a keleti és a nyugati világ életfelfogása, hagyományai közötti különbségeket a szerelem sem tudja feloldani.

A zenés mű itt László Andor rendezésében december 3-án került színre, új, elegáns díszletekkel, különösen a II. felvonás színpadképe volt fantasztikus, (a „kínainál is kínaibb" a helyi kritikus szerint). Kitűnőek a szereplők is,

olyan zenei tudással, amely megfelelt a nagyigényű partitúra követelményeinek. László Andor remek Szu-Csong volt, szerepformálása harmonikus, behízelgő hangja, eleganciája megnyerő, Zöldhelyi Anna hangja Liza szerepében az operai magaslatok felé ívelt, Major Kató bájos kínai hercegnőt kreált Mi (Szu-Csong húga) alakjából, Felhő Ervin mint Feri gazdag humorral alakított, bár sokszor a karzatnak játszott. Igen hatásos volt a második felvonásnak az a jelenete, amikor a kínai hercegkisasszony európai táncokkal ismerkedik Feri segítségével. A jelenetben Felhő Ervin (a magyar fiú szerepében) a kínai lánnyal és Faludy Károllyal (kínai kosztümben) jellegzetes olasz, spanyol, orosz táncokat parodizáltak, utoljára pedig csárdást táncolnak, amit a közönség fergeteges tapssal jutalmazott. Ez azonban kiváltotta a helyi hatóság nemtetszését. Hiába magyarázkodott a direktor, Popa Constantin kultúrtanácsos a táncösszeállításból kivetette a csárdást azzal az indokkal, hogy „ha európai, akkor miért nincs román tánc is?!" (Aradi Közlöny, 1931. december 4.) Később azonban dr. Radu Cornel, az Interimar bizottság elnöke korrigálta az „ítéletet." (Aradi Közlöny, 1931. december 6.)

A másik új Lehár-operett a *Friderika,* amely január 9-én került itt színre először. Ebben a szövegkönyv Goethe ifjúkorát idézi (helyi vélemény szerint kissé unalmasan), és igen színvonalas a lírai finomságú zene, amelynek keretében a német költőfejedelem megzenésített versei is elhangzanak. A címszerepet, a költő fiatalkori szerelmét Karácsonyi Illi alakította, aki zenei képzettsége folytán eleget tudott tenni a nagy zenei tudást követelő szerepnek. Goethét Csermák Lajos énekelte (mint vendég), „pianínói finomak, szövegkiejtése tiszta, minden szava érthető." A kritika még Papp Ellát, Hetényi Elemért, Jávor Alfrédot, Kiss Mariskát dicséri. (Aradi Közlöny, 1932. január 10.)

Szép siker december 30-án a *Pillangó* című operett Neményi Lili, Putnik Bálint, Selmeczy Mihály főszereplésével. Kóla József és Szilágyi zenés műve a régi idők nagyoperettjeire emlékeztetett. Librettója irodalmi nívón álló, finom humorral megírt fordulatos mese, a zene csipke finomságú, eleven ütemezésű, a színészeknek a produkciójukért a legnagyobb elismerés jár, a közönség azonban most sem töltötte meg a színházat. (Aradi Közlöny, december 31.)

1932 januárjának elején az újdonság egy újabb Lajtai-operett, az *Őfelsége frakkja* Karácsonyi Illivel és Putnik Bálinttal a főszerepben, majd 27-én következik a *Maya,* az alig 19 éves Fényes Szabolcs (1912–1986) operettje, amely Pesten 1931 decemberében bombasikert ért el. (A zeneszerző, aki a 20. századi magyar könnyűzene nemzetközi szinten is elismert nagy személyisége, az első zenés játékát *Hárem* címen egy évvel korábban írta, a fővárosi Operettszínházban ez is színre került, igaz, mérsékelt sikerrel.)

Az Aradi Közlöny nagy elismeréssel ír a *Maya*ról és a helyi bemutatóról: Harmath Imre szövegkönyve szellemes, fordulatos, eleven, természetes szójátékokkal tűzdelt, a zene kiváló, a színészek, Zöldhelyi Anna, Major Kató, Lász-

ló Andor, Felhő Ervin, Szabó Pál remekek, Hetényi Elemér rendezése jól sikerült. (1932. január 29.)

Az újdonságok között szerepelt néhány eddig ismeretlen szerző műve is. Ilyen a november 8-án Hetényi Elemér rendezésében először játszott *Lámpaláz* című dzsesszoperett, melynek szövegét Stella Adorján írta, a versek szerzője Harmath Imre, zene: Rozsnyai Kálmán, az operettet hat alkalommal tűzték műsorra. November 13-án Losonczy Dezső zenéjével a *Vihar a Balatonon* című zenés művet, decemberben Kondor Jenő *Zöld bárány* című zenés komédiáját játszották Vaszary János szövegével. Ez utóbbi a kulisszák mögötti világról mutat be színes képet olyan kiváló színészek közreműködésével, mint Kaszab Anna, Forgács Sándor, Fekete Mihály, de csak csekély számú néző volt kíváncsi rá, és mindössze ötször adták.

Érdekes témájú a január 16-án bemutatott *Potyauta*s László Andor rendezésében (szerzők: Lestyán Sándor – Vaszary János), ennek helyszíne az óceán felett repülő zeppelin, a léghajó kapitánya László Andor, a címszereplő Major Kató, kitűnt még ragyogó humorával Felhő Ervin a szemfüles riporter szerepében.

Április 1-jén került színre először az *Exhercegnő*, ennek az egyetlen műnek a bemutatója körül volt zavar az „utaztatások" miatt: a súgópéldány Temesváron maradt, az utána induló autó defektet kapott, így késtek az aradi bemutatóval. Ebben lépett fel két budapesti híresség, Király Ernő és Kosáry Emma, akik évekkel ezelőtt sokszor jártak Aradon. A helyi kritika az előadás után elsősorban a nagynevű vendégeket dicséri: Király Ernő hangja egy keveset vesztett a régi ércességéből, de most is meleg, hajlékony, Kosáry Emmi megőrizte hangja egykori „behízelgő csillogását", játéka most is kulturált. Maga a mű azonban sablonos operettbohózat, minden felvonásban kacagtató jelenetekkel. (Aradi Közlöny, április 2.)

A kiváló erőkből álló két együttes ezek mellett műsorán tartotta a klaszszikusnak számító operettek egész sorát, játszották a *Marica grófnő*t, *A víg özvegy*et, a *Mágnás Miská*t, *Az obsitos*t, a *János vitéz*t és az újabbakat, a *Viktóriá*t, *Az okos mamá*t, a *Nótás kapitány*t.

A négy városban Janovicsék a társulatok utaztatása miatt az időnként „üresen maradó" időszakra is biztosítottak előadásokat, megszervezték más – nem az állam nyelvén játszó – együttesek fellépését (a román társulatok fogadása kötelező volt mindenütt). Aradon többek között szerepelt egy németül játszó berlini társulat, műsorán Oscar Wilde: *Az eszményi férj* (november 4.). Angol együttes, az Englich P. Layers 1932. április másodikán járt itt, műsorukon Shaw *Candidá*ja szerepelt. November 5–6-án Tábori Emil társulata jött két napra, vidám műsorukban román számok is szerepeltek, majd neves német filmszínészek léptek fel a színházban (Veild és együttese).

1932. február 27-től március 6-ig Vígh Ernő operett-társulata adott műsort *(Szibill*, a *Fehér ló* /Robert Stolz operettje/, *Fehér orchideák***)**. A jó hírű, anyaországi

táncoskomikus (aki táncmesteri diplomát is szerzett) 1923-tól jött Romániába, és 1930-tól kapott négy évre szóló igazgatói koncessziót a közép-erdélyi településekre.[6]

Többször jött a kolozsvári román opera (március 7–9., április 4–6., május 8–12.), műsorukon nép-szerű operákkal (*Faust, Tosca, Traviata, Lammermoori Lucia, Zsidónő).*

Június elején a 16 tagú, Steinhardt Géza vezette együttes színészei léptek fel népszerű kabarészámokkal, vidám jelenetekkel.

A pesti Városi Színház rangos színészekből álló kisegyüttese június 22-én jött ide, de fellépésük kudarccal végződött. Két előadást terveztek, de csak az első, a *Vőlegényem, a gazember* került színre, az érdeklődés hiánya miatt a második elmaradt. A bevétel mindössze 19 517 lej volt, a kiadás 19 ezer, tehát 517 lej volt a haszon. Ráadásul ebből 500 lejjel a társulat vezető színésznője, Vaály Ilona, akinek odaadták a pénzt, „angolosan" azonnal távozott, a maradék 17 lej pedig a többieknek nem volt elég a vasúti jegyre, hogy elmenjenek – tájékoztatta olvasóit az Aradi Közlöny június végén.

A budapesti Vígszínház Hegedűs Nándor vezette csoportja, többek között Makay Margit, Rajnai Gábor, Törzs Jenő, Ladomerszky Margit június 25–26-án jött Aradra. Mindkét estére újdonságot hoztak. Először Heltai Jenő „sziporkázó fordításában" Maugham *Ne váljunk el* című vígjátékát mutatták be a nyári színházban zsúfolt ház előtt. A modern házasság „rejtelmeit" bemutató vígjátékban az ezerarcú asszonyt fölényes intelligenciával Makay Margit alakította, Bernard passzív alakját élvezetesen Törzs Jenő, a férj kényes szerepét Rajnai, az anyát pedig Ladomerszky Margit. „A közönség aggódva figyelte a lassan mozduló darabot" –írta az aradi kritikus–, de aztán élvezte az előadást. A második este Lengyel Menyhért *Evelyn* című vígjátékát tűzték műsorra. Július elején Salamon Béla és társai adtak elő kabarészámokat a nyári színkörben.

Augusztus 15–16-ra ismét a Vígszínház társulatának vendégjátékát hirdették, a főbb szerepekben a Góth házaspárral, valamint Orsolya Erzsivel, Sulyok Máriával, Somló Istvánnal, Makláry Zoltánnal, Jávor Pállal. Első este Jacques Deval a *Kisasszony* című darabját láthatták a helyiek, a főszerep a Góth házaspá-ré, és jól érvényesült az egyik szerepben Makláry sajátos ízű humora. Ebben a műben lépett fel Jávor Pál is – a sajtótájékoztató szerint – magabiztosan és kedélyesen. Jávornak még lett volna szerepe a következő esti darabban, a *Gyógyszerész úr*ban is, de a filmezés okán visszarendelték Pestre, így helyette Szendrey „ugrott be." Jávor a vele készített riportban a városhoz való kötődéséről beszélt, hiszen özvegy édesanyja és két öccse most is itt él (a riporter szerint valahol az Urbán Iván utcában). Tizenhárom éve nem járt itt, az emlékeiben Arad vidám városként élt. (Hol van a város régi jókedve? –kérdezte nosztalgikusan.) Elmondta, hogy szülővárosába érkezve felkereste gyermek- és fiatalkora kedvenc helyeit, szeretettel emlékezett egykori barátjára, Csetacán

Péterre meg az Erdélyi Hírlap elődjének, az Aradi Hírlapnak a szerkesztőségében töltött időszakra. Úgy emlékezett, hogy az egyik cikke az árubeszerzési osztály cérnapanamájáról igen nagy feltűnést keltett. (Salgó Pál, Hosszú út az aradi redakcióból a Vígszínház színpadáig, Erdélyi Hírlap, 1932. augusztus 18.)

Augusztus végén a világhírű Uferini bűvészcirkusz jött Aradra. (A tagjai között Kiss Manyival, aki Alfredo Uferini, a tulajdonos fiának a felesége ebben az időben.)

Janovicsék augusztus 13-án fejezték be a nyári szezont. A kolozsvári társulat nevében Fekete Mihály vett búcsút a nézőktől. A négy város közös társulatának ez volt az aradi záróelőadása, a színházi szövetkezés a következő évadban nem folytatódott, a sikeresnek tűnő programszervezés nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, Janovics az aradi színészeknek már júniusban felmondott, így állás és jövedelem nélkül maradtak. (Ők felkérték Szendreyt, hogy szervezzen számukra társulatot.) Az évad nem hozott annyi hasznot, amennyit reméltek tőle, a társulat gyakori utaztatása pedig felemésztette a pluszbevételt, ugyanakkor az állandó úton levés igen nagy terheket rótt az együttes tagjaira.[7] Hogy az évad nem volt anyagilag kifizetődő, az nem feltétlenül az együttesen múlott. A harmincas évek eleje a világgazdasági válság mélypontja. Az általános elszegényedésről Tabéry Géza nagyon szomorú képet fest a Nagyvárad című napilapban:

„Hogyan is javulhatott volna a színház állandó látogatottsága, amikor a magyar városi polgárnak jóformán betevő falatra, gyermekei iskoláztatására sem telik, amikor adóban a bútorait elviszik, nyugdíjasainak az állam hónapokig nem fizet. Az üres színház réme ásított Janovicsra, és ásított volna mindenkire, aki ebben a szakmában színházat akart volna csinálni." (1932. június 20.)

Janovics a jegyárakkal is igyekezett kedvezni a színházba járóknak. Az évad elején az előző időszakban bevált „jegyszelvény-akció" jelentett némi kedvezményt, majd időközönként „ingyenjeggyel" tekinthették meg az előadásokat. (Egy jeggyel két személy mehetett be az előadásra, vagy egy személy két produkciót nézhetett meg.) Olyan is volt, hogy kevesebbet kellett fizetni a belépőjegyekért például december 10-18 között ez 25 lej volt (ez egy mozijegy ára). Persze ez együtt járt azzal, hogy emiatt kevesebb lett a színészek gázsija.

A helyzetet itt súlyosbította, hogy 1932. április elején hatalmas árvíz sújtotta Aradot, több városnegyedet elöntött a kiáradt Maros. A színházban majdnem két hétig nem voltak előadások, de – az árvíz utáni nehéz helyzetben – a hónap második felében sem jöttek túl sokan a színházba.

Szintén nagy gondot jelentett az államhatóságok okvetetlenkedése. A *Mosoly országa* csárdás jelenetének betiltása meg a *Feketeszárú cseresznye* szövegváltoztatásai mellett támadás éri a színházat *A hamburgi menyasszony* című Vincze Zsigmond-operettben elhangzott egyik elszólás miatt is. A november végén felújított műben szerepel a Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország kezdetű

dal, amelyet Erdélyben csak úgy volt szabad énekelni, hogy a szövegben Magyarország helyett Meseország hangozzék el. A népszerű művésznő, Lengyel Irén azonban, valószínű megszokásból, véletlenül Magyarországot mondott. Az előadás amúgy is igen sikeres volt, de az énekszám után valóságos tapsorkán söpört végig a nézőtéren, az énekesnőt állva ünnepelték. Emiatt (állítólag) egy néző – irredentizmussal vádolva az együttest – panaszt tett a városi hivatalban. Hatalmas botrány lett, december 21-én Janovicsot Bukarestbe rendelték, kivizsgálás zajlott, jegyzőkönyvet vettek fel a feljelentés nyomán, ennek következtében a direktornak fel kellett bontania a művésznő szerződését, ami „iszonyú veszteség" – tájékoztatta olvasóit az Aradi Közlöny 1931 decemberében. (Igaz, Lengyel Irént később visszavették.)

„Egymást érik a magyar sajtó, az iskola, a színház ellen indított, teli tüdővel szított műviharok, melyek rendszerint gyanakvásból, rosszhiszemű feljelentésekből támadnak – jellemzi a helyzetet Janovics Jenő az Aradi Közlönyben –, ezeknek olyan nagy hitelük van, hogy mérlegelés nélkül elhisznek minden fantasztikus mesét, s vizsgálat nélkül kimondják az ítéletet, melynek indoklása rendszerint egyetlen szóban foglalható össze: irredentizmus." Ez az ország közéletét megmérgezi, pedig ha nem volna magyar sajtó vagy színház, ezeket a hatalmon levőknek – román állami támogatással– kellene megteremteni, mert a független, szabad sajtó és az életképes, virágzó magyar színpad két olyan pillér, amely biztos támasza mindenkor a konszolidációnak és az igazi béke országának. (Dr. Janovics Jenő: Magyar sajtó, magyar színpad és az irredentizmus, Aradi Közlöny 1931. december 28.)

A „konszolidáció" ebben a formában történő erősítése persze a továbbiakban sem következett be.

Jegyzetek

1. Az Ar. Közl. tudósításai mellett Kötő, Az aradi színj. 117. old., valamint Indig, A nagyváradi színészet másfél évszázada 1798–1944. Buk. 1991. (ez utóbbi csak a kolozsvári és a váradi előadásokról beszél).
2. Nagyvárad (napilap), 1931. okt. 8. (idézi Indig Ottó i. m. 244. old.)
3. Schöpflin Aladár kritikája alapján (Nyugat, 1930. 22. szám)
4. A drámából Indig Ottó forgatókönyve alapján 1937-ben Keleti Márton rendezett nagysikerű filmet Dajka Margittal és Jávor Pállal a főszerepben. A filmről írt kritikát is felhasználtam a színmű bemutatásakor. Ugyancsak ez a mű az alapja – lényeges tartalmi változtatásokkal – az 2006-ban bemutatott *Menyasszonytánc* című Klezmer-operettnek. (szövegkönyv: Kállai István és Böhm György, zeneszerző: Jávori Ferenc
5. Enyedi Sándor, Henrik Ibsen drámái a magyar színpadon. Bp., 2014. 170. old.
6. Kötő, Színj. szem. 238. old.
7. Kötő, Az arad színj. 117. old.

Janovics után ismét úgy, mint azelőtt (1932–1936)

A következő évadtól (1932/33) megint más „rendszerben" kellett a színészeknek dolgozniuk: Bukarestben úgy határoztak, bárki pályázhat bármelyik erdélyi város színházára, csupán a következő feltételeknek kell megfelelnie: román állampolgárság, erkölcsi és anyagi garancia a társulat vezetésére, szerződés a társulat színészeivel, a lejátszandó darabok listáját azonban Bukarestnek kell jóváhagynia.[1]

Az új szervezési forma semmi jót nem hozott az erdélyi színjátszás számára. A többször idézett Szendrey-könyv „Színidirektorság – kérvénybélyeggel" című fejezete a helyzetet a következőképpen mutatta be: „Akinek csak kérvénybélyege volt, az mind felcsaphatott színigazgatónak, és abban a városban üthette fel a sátorfáját, ahol kedve szottyant. A törvény még azt is megengedte a színigazgatónak, hogy abba a városba is bevonuljon, ahol ugyanakkor egy másik színigazgató társulata játszik. Ez az áldatlan tülekedés megbosszulta magát, szinte minden színigazgató arra pályázott, hogy megelőzze a városokban a másikat, és sokan nem vették számításba, hogy a sűrű utazás költségei felemésztik azt a jövedelmet, amelyet egy-egy állomáshelyen az újszerűség varázsával ható színház rövid tartózkodása teremt meg."[2]

Erre az évadra az aradi városvezetés Szendrey mellett döntött. Az Interimár Bizottság élén dr. Alexa Botioc polgármesterrel július 26-án fogadta el Paul Constantin ezzel kapcsolatos beterjesztését, a régi-új direktor most 1932 szeptemberétől 1933 augusztusáig kapta meg a színházat, és ezt követően 1936 őszéig ismét ő az aradi színészet vezető személyisége. (Azzal együtt, hogy hivatalosan az 1933/34-es évadban ifj. Szendrey Mihályé az igazgatói titulus, és ő művezetőként szerepel, 1935/36-ban pedig névlegesen az ifj. Szendrey – Róna Dezső páros irányítja a színházat.)

Az 1932/33-as évaddal kapcsolatban Szendrey az Aradi Közlönynek először augusztus 29-én nyilatkozott, eszerint a társulat szerveződőben van, együttesét hatvantagúnak tervezi.

A szerződött színészek java része a régi gárda soraiból került ki: Mészáros Béla és felesége, Erényi Böske, Felhő Ervin, Major Kató, ifj. Szendrey Mihály,

Jávor Alfréd, Gömöry Emma, Darvas Ernő, Kiss Mariska, visszajött a Róna házaspár is, a hajdani direktor, Róna Dezső és felesége, a népszerű primadonna, Horváth Mici. Az újak között volt Ungár Boriska naiva és Abonyi Klára, karmester Gellért Pál és Radu Urleteanu Temesvárról.

Szendreynek ismét sikerült Temesvárt megkapni mellékállomásnak, ami nagy előnynek tűnt a megélhetés biztosítása érdekében. A Bega-parti város azonban szerepelt Janovics „engedélyében" is, így egyezkedniük kellett. Végül a város vezetőségét is bevonva a tárgyalásokba abban egyeztek meg, hogy október 1-jétől november 4-ig Szendreyé a színház, ezt követően az 1932-es év végéig a kolozsvári együttes játszik ott, majd 1933 januárjától március elejéig ismét Szendrey következik.

A társulat fenntartásának biztosítása egyre nehezebb a lakosság elszegényedése és a színházra vonatkozó megszorítások miatt. Gazdaságilag maga Arad városa sincs könnyű helyzetben, egyrészt az árvíz okozta súlyos károk miatt, de azért is, mert határ menti fekvése okából gazdaságilag egyre inkább a román ipar perifériájára kerül, például a 20-as évek végén (a MARTA autógyár és a vagongyár fúziója révén létrejött) ASTRA-t is áthelyezik Brassóba. Így aztán a kultúrára, de főként a magyar kultúrára még az eddiginél is kevesebb jut, sőt… A viszonylag jól jövedelmező színházi büfé kezelését átveszi a város, a teátrumnak kell biztosítania az ott is dolgozó városi alkalmazottak bérét, vagy most először a téli és a nyári színház berendezéseinek biztosítását is a színháznak kell fizetnie. Pedig az együttest amúgy is nagy kár érte, szeptember végén kigyulladt a nyári színház díszletraktára, a kisraktár teljesen leégett, szerencsére a nagyraktár nem kapott lángra, mert az ügyelők időben észrevették, ők kezdtek oltani, majd hívták a tűzoltókat. (Jellemző, hogy a biztosítótól kapott 288.000 lejből 8840 Niculescu rendőrségi főfelügyelőnek jutott „ébersége"(!!) jutalmául, a tűzeset miatt megnövelt számú tűzoltók bérét viszont a színháznak kellett fizetni.[3]

Az együttes aradi évadának első szakasza október 22-én kezdődött, és december 31-ig tartott elfogadható anyagi eredménnyel, játszottak a környező falvakban is, december hónapban például Kisjenőn és Pécskán léptek fel néhány alkalommal. Január 1-jétől mentek át Temesvárra, ahol a magyar színészet évi 250.000 lej szubvenciót kapott, és (az Aradi Közlöny tájékoztatása szerint) a közönség is viszonylag jól fogadta őket, az első két hét különösen sikeres volt. Március 25-én tértek vissza Aradra, amikor a *Zsákbamacska* című operettel elkezdődött a főszezon második, kevésbé szerencsés fele, amely végül teljes érdektelenségbe fulladt. Május 3-án közli az Aradi Közlöny, hogy Szendrey, mivel a színészeit nem tudta kifizetni, május elsejével lezárta az idényt, és feloszlatta társulatát. A vezető tagok, Erényi Böske, Mészáros, Balázs István ezt követően elmentek Kolozsvárra. Az anyagi gondok a városban egyébként más területen is jelentkeztek, a napi sajtó arról ír, hogy a tavaszi nagyvásáron alig

akadt vásárló, sőt csődbe ment még a zálogház is. (A helyiek életét az időjárás is nehezítette, a kemény tél után 1933. március 23-án hatalmas hóvihar zúdult a városra.)

Szendrey együttese Aradon megközelítőleg 120 előadást tartott nem túl igényes műsorral. A drámatagozat repertoárján mindössze néhány vígjáték és színmű szerepelt, az újdonságok java része a magyar főváros másod-, harmadrendű sikerdarabjainak sorából került ki. Ezek közül legjelentősebb Molnár Ferenc egy ritkán játszott, de a 21. század elején is műsoron tartott vígjátéka, a *Harmónia.* (a Vígszínház 2006-ban játszotta.) A mű címe kettős jelentésű: ez a neve a darabban szereplő kórusnak, amelyet a családfő alapított, másrészt pedig a szerző ezzel utal ironikusan szereplői „családi idilljére", mert az események során kiderül, hogy a dédelgetett férj és a dédelgető családanya negyedszázados házassága csak a külső szemlélő számára tűnik boldognak.

Az aradiak 1932. november 24-én Mészáros Béla rendezésében vitték színpadra a vígjátékot a főbb szerepekben Jávor Alfréddal, Mészáros Bélával, Horváth Micivel, Mágory Dórával, Gömöry Emmával, a kórusszámokat Csányi Mátyás írta hozzá. A helyi közönségnek nem tetszett, a kritikus is csapnivalóan rossz darabnak minősítette, amely Bécsben megbukott. (Mindössze kétszer adták.)

Itt helyben ennél sikeresebb Vaszary János két műve, az október végén bemutatott *Angyalt vettem feleségül,* és a decemberben színre került *Jó házból való úrilány.* Az első főhőse a bankvezér, Tamás, aki megunva hisztériás szeretőjét megfogadja, hogy csak egy égből leszállt angyalt vesz feleségül. Az angyal megérkezik, némi komplikációval leoperáltatja szárnyait, de „angyalként" nem felel meg a bankigazgatónak és az úri társaságnak, csak akkor fogadják el, mikor „leveti angyalságát", hazudik, bundát követel, és flörtöl másokkal. A mű „a humor és malícia keveréke" – írja róla az aradi kritika –, a világ annyira romlott, hogy a „földre szállt angyal" se tudja megjavítani, így az nem tehet mást, minthogy hozzáidomul az „erkölcsi fertőhöz." Az előadást Mészáros Béla „szépen megrendezte, bár a harmadik felvonásból hiányzott a meghittség". A főszerepet Erényi Böske kedvesen, szép beszédtechnikával játszotta, a művésznő drámában és operettben is egyaránt kitűnő – dicséri őt a kritika. (Aradi Közlöny, október 27.) A „beszélő" művek közül ezt játszották a legtöbbször, ötször adták. Vaszary másik vígjátékát is „szívesen fogadták,"a címszerep ebben szintén Erényi Böskéjé.

Elismerően nyilatkozik a helyi kritika Bónyi Adorján vígjátékairól: az *Édes ellenség* és *A kis senki* cselekménye érdekes, fordulatos, a szereplők jól alakítottak. Az első darabban a címszerepet az új naiva, Mágory Dóra játszotta mélyről fakadó őszinteséggel, „kár, hogy nem volt, aki megtapsolja, mert a nézőtér szinte üres volt". (Aradi Közlöny, október 29.) Valamivel többen voltak kíváncsiak *A kis senki*re, melynek címadó központi alakját, a gyárigazgató lányát, aki inkognitóban gépírósodik, a másik fiatal kezdő, Ungvári Boriska alakította

„kedvesen, finoman." Az előadáson fellépett id. Szendrey Mihály is, aki régóta nem volt színpadon, így lelkes tapssal fogadták. A kisszámú közönség jól szórakozott. (Aradi Közlöny, november 11.)

Az évad első felének egyetlen drámája Fodor László *Csók a tükör előtt* című bűnügyi története, amely Schöpflin Aladár Nyugatban megjelent kritikája szerint annyira gyenge alkotás, hogy kompromittálja magát a szerzőt, mert „Fodor László a bohózatíró gondolkodásával és technikai készségével akart drámát írni." (Nyugat, 1932. 19. szám). A darabot Aradon Mészáros Béla rendezte, és a színészek igyekeztek életszerűvé tenni a szereplőket. A kritikus az ügyvéd hűtlen feleségét játszó Mágory Dóra alakítását emeli ki, főként a tiszta, szép beszédét dicséri. A hangzatos cím becsalta a nézőket a színházba, a darab a bemutatón fél ház előtt ment. (Aradi Közlöny, november 3.)

A második félévben a drámatagozat március 28-i bemutatója, a *Forgószél* a kiírás szerint technikai okokból maradt el, de mindenki tudta, hogy „a lakosság közönye van mögötte – tájékoztatott a sajtó –, mert a közönség pénztelensége, érdektelensége okozza az egész aradi színjátszás tragédiáját." (Aradi Közlöny, 1933. március 29.) A baloldali író, Boros Elemér tragikomédiája végül április 2-án került színre, de a középosztály lecsúszását ábrázoló darab akkor sem hozott be nézőket a színházba.

Sikeres azonban április végén (28., 29., 30.) az Aradi Szent Ferenc Zenekari Egyesület által bemutatatott *Egyszer egy királyfi* című Szép Ernő-mesejáték, amely a színészek és a helybeli gyerekek közreműködésével került színre, az előadáson száz magyar ruhás kisiskolás mozgott, énekelt a színpadon. A kritika külön dicséretben részesítette az előadás rendezőjét, Gellért Jánost.

A reprízek között a századelő népszerű bohózata, a *Goldstein Számi* illetve Lengyel Menyhért *Antóniája* szerepelt. Felújítottak néhány népszínművet is, január elsején az ünnepi alkalomra délután *A falu rosszát*, este a helyi témájú *Nánit* játszották. 1933. március 24-én Faludy Károly és Inke Rezső közös jubileumi előadása alkalmából az Aradon maradt színészek közreműködésével *A gyimesi vadvirág* került színpadra.

Prózát ezeken kívül még a román vendégegyüttesek szolgáltattak, valamint Fritz Kartner német társulata mutatta be a *Der patriot* című drámát 1933 februárjában.

A repertoár nagyobbik felét a zenés művek tették ki, ezek közül a felújítások az értékesebbek, többek között a *Cirkuszhercegnő,* majd a *János vitéz* egy reprezentatív vendégfellépővel, Halmos Jánossal, a többi javarészt a divatos magyar zeneszerzők nem túl magas zenei igényeket kielégítő operettjei. Újdonság Szenes Andor *Vikend*je (a színlap szerint Week-end), ezzel nyitották az évadot október 22-én, valamint többek között a *Nőtlen férj* (zeneszerzője Márkus Alfréd), Szlatinay: *Érik a búzakalász*, Zerkovitz: *Eltörött a hegedűm*, Komjáthy: *Fizessen, nagysád*, Eisemann: *Zsákbamacska*.

Sikeres az új Lajtai-operett, az *Amikor a kislányból nagylány lesz* (nyolcszor játszották), és Brodszky *Ezerjó* című zenés darabja, ennek dallamvilága igen sokrétű: sramli, cigánymuzsika, dzsessz. A rendezés igyekezett fokozni a hatást, az egykori *Csodabár* mintájára a színpadot egybeépítették a nézőtérrel, a második részben szereplő velencei ünnepséget művészi műsorral bővítették ki, amelyben külön táncosok is felléptek: Szentirmay Lóri (Felhő Ervin felesége mint vendég) és Gellért Melinda táncosnő. Az előadáson az egyik aradi cég jóvoltából minden vendég ingyen feketét kapott. (Aradi Közlöny, november 19.) Ez is megért hat telt házas előadást.

A könnyű műfaj zenés műveiben rendszerint Erényi Böske a primadonna, aki tiszta, csiszolt hangjával, jó játékával igen népszerű, a másik sokat szerepeltetett énekesnő, Illa Mary kezdetben bizonytalankodott, de aztán ő is megnyerte magának a közönséget, a bonviván szerepkör Balázs Istváné, akit a nézők szintén szeretnek. A zenés művekben felléptek a drámatagozat művészei is, Jávor Alfréd, Kiss Mariska, Gömöry Emma. A humort ifj. Szendrey Mihály táncoskomikus és Felhő Ervin vitte az előadásokba, ez utóbbi rendezte a darabok legtöbbjét. Két karmester vezényelt felváltva, Radu Urlateanu és Gellért Pál. Egy-egy operettet 3-4 alkalommal játszottak, a sikeresebbek 5-6-szor kerültek színre.

Részben amatőr produkció az *Orpheusz a pokolban* című Offenbach-nagyoperett, amelyet először – pár hetes előkészület után – az aradi magyar újságírók szervezetének húsvéti ünnepségén mutattak be, és négy zsúfolt házat hozott (1933. április 16., 17., 18., 23.). A librettót Fekete Tivadar modernizálta, ebben Orfeusz dzsesszzenész, és motorkerékpáron száguld megszöktetett felesége után a pokolba, amelynek légkörét különleges fényhatásokkal, remek szcenikai megoldásokkal érzékeltette a főrendező, Inke Rezső, valamint Bodnár József és Spitz segédrendezők. A díszleteket Wesely Ferdinánd készítette Faludy Károly és Olasz Lajos rajzai alapján. A szerepeket színészek és helyi tehetséges műkedvelők játszották. Orfeusz nadrágszerep lett, ezt az Aradon élő egykori népszerű primadonna, Betegh Bébi formálta meg, aki férjhezmenetele után visszavonult, és csak néha lépett színpadra, Diana a szintén visszavonult R. Hegedűs Bébi volt. Euridiké szerepében a műkedvelő Tátray Kornélia a kritikus szerint gyönyörűen énekelt, Plutót, az alvilág istenét Bing János alakította elegánsan, Jupiter – Inke Rezső. A Közvélemény „nevű" szereplő aktualizált szövegét a helyi kultúrmozgalom egyik vezetője, Prohászka Elvira mondta el, a táncokat a neves tánctanár, Eghy Gissa állította össze, és tanította be tanítványainak. Az operett énekkarát az aradi Gutenberg Kórus tagjai alkották, a zenei előkészítő munkát Héja Ilona végezte. (Aradi Közlöny, 1933. április 19., előzetes április 2.)

Komolyzenét a kolozsvári román opera szolgáltatott, december 19-én a *Pillangókisasszony*t játszották, Csocsoszán – Aca de Barbu, Pinkerton – Dinu Bădescu, ez zsúfolt ház előtt került színre. Az együttes május végén jött újra,

ekkor négy előadást tartottak (*Sámson és Delila, A trubadúr, A sevillai borbély*, *A bőregér*) Aca de Barbu, Bădescu, és a kolozsvári származású magyar énekesnő, Rózsa Anna közreműködésével. Az operakedvelők számára április 27-én tartottak hangversenyt is, ezen Anne Rosette (Gyenge Anna) lépett fel. A bejelentett csőd után június elején a városban maradt, állás nélküli színészek szerveztek előadást, Felhő Ervin rendezésében Gyöngy Pál *Kadétszerelem* című operettjét játszották. A főherceget Róna Dezső énekelte, a humort ifj. Szendrey és Felhő Ervin szolgáltatta, közreműködött még Papp Ella, Gömöry Emma, Major Kató, Kun Dezső, Dálnoky Dudus, Lenkey István.

Dinu Bădescu

Június végén Vigh Ernő társulata érkezett két előadásra, a társulat tagjai között volt Dajka Margit, Kozma Hugó, Lázár Hilda. Három este léptek fel, műsorukon *A kis senki, A torockói menyasszony*, és egy újdonság, Lengyel József *Emmy* című zenés vígjátéka. A legnagyobb dicséretet Dajka Margit kapta *A torockói menyasszony*ban nyújtott alakításáért: az előadáson „az ő szívének forrósága érlelte olyan ízessé, zamatossá a színészek játékát." (Aradi Közlöny,1933. június 21.)

Július utolsó napjaiban az aradi műkedvelők léptek fel a nyári színházban igen nagy sikerrel, Bíró Lajos *Francia négyes* című vígjátékát, valamint Herczeg Ferenc *Két ember a bányában* című színművét mutatták be. Ez utóbbi témája igen szokatlan az író életművében, arról szól, hogyan küzd az életben maradásért a föld alatt rekedt bányamérnök és egyik beosztottja, akik eközben jönnek rá, hogy ők tulajdonképpen nem egymás ellenségei. (Az aradi amatőr együttes nagyon szépen szerepelt a budapesti nemzetközi műkedvelő versenyen, 198 ponttal a második helyezést érték el, Margittay Gizella, Wencel Gusztáv, Barna Mariska külön dicséretet kapott. Az augusztus végi rendezvényre külön útlevéllel magánszemélyként utaztak a saját költségükön.)

A nyár folyamán a Magyar Párt országos méretekben foglalkozott a halódó magyar színészet ügyével, akcióba lépett a helyi szervezet is. Dr. Barabás Béla kezdeményezésére nagygyűlést hívtak össze, melyen ő, valamint L. Prohászka Elvira, a közművelődési szakosztály elnöke és Frankel Alfréd elnököltek, az aradi magyarság nagy számban volt jelen, képviseltette magát minden társadalmi réteg.

A nyitóbeszédben Barabás Béla a színház fontosságát hangsúlyozta, szerinte az elszakított területeken a magyarság tömegeinek mentsvára jelenleg a templom és a színház, de amíg a templomok megtelnek, a színikultúra egyre kevesebb bizalmat élvez, így az erdélyi színészet igen nagy bajban van. A hozzászólók a közismert okok (általános elszegényedés, a polgárok közönye, az állami adók, a helyi hatóság anyagi követelései, a koncesszió kiadása körüli, évente ismétlődő zavarok, a folyton változó színházi törvények) mellett a helyi problémákat részletezték, a színház körül kialakult bizalmi válságot és az épület egyre romló állapotát. Többen kiemelték: minden színházba járó tudja, hogy ebben az épületben hamarosan nem lehet előadásokat tartani. Amíg ezt fel nem újítják, és nem biztosítják a nézőtér fűtését, itt egyetlen társulat sem boldogulhat. Az első és legfontosabb feladat tehát rábírni a városatyákat, hogy ezeket a problémákat oldják meg. A közönség hozzáállásával kapcsolatban a helyi színész, Mészáros Béla tett figyelemre méltó javaslatot: a válság ellenére Szatmáron, Máramarosszigeten jól megy a színészet. Ha Arad nagytöbbségű magyar lakosságából 1500-an havonta legalább kétszer jegyet vennének a színházi előadásokra, meg lenne mentve a csődtől a város színészete.

Augusztus végén az Aradi Közlöny ankétot is rendezett, amely során a színházat érintő kérdésekről beszélgettek a lakosokkal. Többen látták úgy, hogy a város egyedül nem tud eltartani egy társulatot.

Végül létrejött a Színpártoló Bizottság kezdetben 23 taggal, de a következő értekezleten a létszám tovább bővült. A bizottságba bekerültek az aradi magyarság minden társadalmi rétegének a képviselői: gyártulajdonosok, a szellemi élet neves képviselői, laptulajdonosok, újságírók, orvosok, ügyvédek, tanárok és egyszerű polgárok, többek között Lőcs Rezső, Velcsov Géza alpolgármester, Reinhardt Gyula, az Iparkamara elnöke, Domán Sándor nagykereskedő, Dálnoki Nagy Lajos, dr. Prohászka László orvos, báró Neuman Ede, báró Andrényi Lajos, Stauber István, az Aradi Közlöny laptulajdonosa (apja, az előző tulajdonos, Stauber József 1932-ben halt meg), Papp Andor, a Színházi Élet szerkesztője, Fischer Aladár iskolaigazgató, Károly Sándor újságíró. Az elnök végül Purgly László lett.

A pályázatot az aradi színház koncessziójára júliusban írták ki, több pályázó volt: Szendrey, Vigh Ernő, Fekete Mihály Ihász Aladárral társulva, Mészáros Béla, Szalay Zsigmond, Róna Dezső. A polgármester, Botioc Emil úgy határozott, hogy döntsön az aradi közvélemény. A szeptember 8-i tájékoztatás szerint a Színpártoló Bizottság titkos szavazásán Szendrey Mihály 22 szavazatot, Mészáros Béla 5, illetve Róna Dezső szintén 5 szavazatot kapott, a többiek szóba sem kerültek. (Az értekezleten megtárgyalták Szendrey előző évadának kudarcát is, és arra a következtetésre jutottak, hogy nem „kell pálcát törni" Szendrey felett, az anyagi botrány nemcsak az ő vagy az együttes hibája.) A szavazatok eredményét elfogadva a bizottság Barabás Bélával az élen végül őt

javasolta direktornak, a polgármestertől pedig azt kérték, hogy hozassák rendbe kívül-belül az épületet, valamint a város támogassa a társulatot a fűtés és a világítás költségeinek fedezésével.

Ezután Szendrey azt nyilatkozta, hogy az iránta megnyilvánuló bizalom visszaadta az életkedvét, és hozzálát a társulat megszervezéséhez. (Nem sokkal ezelőtt jelentette ki a sajtónak, hogy ő „félreáll.") Ha az épület nem lesz kész októberre, akkor a szezont Temesváron kezdik. Aradra és Temesvárra három-három hónap színjátszást tervezett, valamint kiszállásokat Dévára, Lugosra, Marosvásárhelyre, nyáron pedig újra Arad.[4]

A következő, 1933/34-es évadra azonban (feltehetően a hivatalos szervek jóváhagyásával) az igazgatói titulust a fia, ifj. SzendreyMihály kapta meg. A 70 éve felé közeledő „öregúr" a korára és betegségére hivatkozva – hivatalosan – csak a művezetői posztot foglalta el, de lényegében az irányítás továbbra is az ő kezében maradt. (A „visszalépés" oka valószínűleg az, hogy id. Szendreyt az előző évadban sok támadás érte nemcsak helyi, de országos viszonylatban is.) A főrendező Felhő Ervin, 1934 januárjától a színház dramaturgja és a drámák rendezője Fekete Tivadar, karmester Csányi Mátyás és Oschanitzky Richard.

Somlay Júlia

Mivel az előző évad végén sokan távoztak, a társulati névsorban új nevek jelentek meg. A primadonna Ágoston Baba, aki két évvel ezelőtt volt tagja a társulatnak, illetve Timár Ila, a bonviván a hódmezővásárhelyi születésű Tunyogi Péter. Szintén az anyaországból jött Somlay Júlia (1906–1954), a neves színész, Somlay Artúr lánya. A filigrán termetű, szőke színésznő, aki 1929-ben végezte el a színiakadémiát, vígjáték-szubrettnek szerződött Szendreyhez (A szezon folyamán egy újabb határozat értelmében ismét nem engedélyezték a magyarországiak szerződtetését, de ők végigjátszották az évadot.) Új még többek között az igen tehetséges, sokoldalú, de már nem fiatal színész, Kozma Hugó (1883–1955).

A társulat az évadot Temesváron kezdte október elején, Aradon nov-

ember közepén nyitott a színház, és az együttes a nyári szezont is beleértve megközelítőleg 5 hónapot játszott itt: november 15-től február elejéig, majd április 8-tól május 8-ig, végül július elejétől a hónap végéig.

A színészek az egész évadban keményen dolgoztak, amikor lehetett naponta két előadást tartottak, vasárnap pedig hármat, így próbálták pótolni az átlagban hetente egy-két alkalommal tartott román nyelvű produkciók miatt kiesett bevételt. Az állam nyelvén játszó együttesek közül nevezetesebb a bukaresti Maria Ventura Színház, műsoruk egyik érdekessége, hogy többek között Eisemann Mihály *Zsákbamacska* című operettjét is játszották *Miss Viteza* címen.

Az „üresen maradt" időszakban, míg máshol léptek fel Szendreyék, sokféle előadás volt Aradon. Többek között három alkalommal németül játszó együttes lépett fel: december 13–14-én a Landestheater Schiller *Tell Vilmos*át tűzte műsorra, május 13-án a Romániai Német Színház Lortzing *Der Wildschütz* (A vadorzó) című operáját adta elő. Február 16-án a doni kozákok kórusa adott műsort.

Húsvétkor (1934. április 1–2.) az erdélyi és bánáti kisebbségi újságírók szövetségének aradi részlege szervezett nagyszabású ünnepi programot a helyi és vendégművészek, valamint amatőrök közreműködésével, ezen többek között fellépett az aradi származású színésznő, Solymosán Magda, valamint Róna Dezső, Eghy Gissa és Pataki Veronika tanítványai táncoltak. Május 9-én Gellinek Lotte végzős tanítványai adtak operahangversenyt a színházban.

Május végén (25–26–27.) jött a kolozsvári román opera 150 tagú együttese három estére 15 és 80 lej közötti jegyárakkal, a szólisták között Aca de Barbuval, Tyron Silvával, Rózsa Annával, Laurian Nicolescuval és a neves baritonnal, Petre Ștefănescu Goangăval. Műsorukon *A varázsfuvola,* az *Aida* és az eddig itt nem játszott Gounod-opera, a *Rómeó és Júlia* szerepelt, első két este zsúfolt ház előtt játszottak, de ezt követően a közönség „elfogyott."

A drámatagozat műsorán elsősorban vígjátékok, bohózatok szerepeltek, közülük a legértékesebb Molnár Ferenc *Hattyú*jának a felújítása, erre 1934. február 2-án került sor. Szendrey Mihály a darab Jácint atyájának eljátszásával vett búcsút a színészettől, és ünnepelte igazgatóságának 40, színészi pályafutásának 50 éves színészi jubileumát. Az évfordulók időpontja nem volt pontosan kerek, és ezt követően az idős direktor sem vonult vissza, de az ünnepség lehetőséget adott arra, hogy az aradi színházkedvelő közönség tanúságot tegyen az aradi magyar színészet és Szendrey mellett. Az előadás napján az Aradi Közlönyben Fekete Tivadar tárcában méltatja a direktor érdemeit: „Könnyű missziót teljesíteni, mikor adottak a feltételek, de irtózatosan nehéz – mikor kisebbségi útra térítve – az igazgató még a saját maga által összeállított műsornak sem ura, amikor a közönség gazdaságilag megnyomorított, elfáradt és közönyös (…), amikor a hősi pózzá merevedett igazgatói munkakör sziszifuszi munkát jelent"– írta többek között. Az ünnepséget az újság így mutatja be: Zenekaros ház volt, amire nagyon régen nem volt már példa, és a közönség a

rég nem látott ünnepi arcát mutatta, a nézőtéren estélyi ruhás és szmokingba öltözött hölgyek és urak ünnepelték az idős igazgatót és személyében a magyar színészetet. A függöny előtt a szintén frakkba öltözött Fekete Tivadar értékelte Szendrey munkásságát: „az ő távozásával egy darab aradi történelem hull vissza a múltba." Majd Shakespeare Othellójából idézett: „Megálljatok! Hogy híven szolgáltam Velencét, jól tudom." A közönség frenetikus tapsa után felgördült a függöny, a színpad közepén ott állt az aradi Magyar Párt kiemelkedő személyisége, Barabás Béla, mögötte pedig az egész társulat. A mélyen meghatott Szendreyt Somlay Júlia és Ágoston Baba kísérte a színpadra. Először Barabás Béla méltatta „öreg barátja" érdemeit és az általa is átélt ötven év szépségeit és nehézségeit. A társulat nevében Jávor Alfréd adta át az ezüstkoszorút, „amely az erdélyi színészet mártirumának töviskoszorúja". Szendrey meghatott szavai után következett maga a darab, amely ezúttal Fekete Tivadar rendezésében „frissen, melegen, gyors perdülésében premierszámba ment. (…) Alexandrát Somlay Júlia játszotta, intelligensen gondolta át szerepét, igazi Hattyú volt, gőgös, hideg, előkelő, és mégis ott, ahol kellett, forrón szenvedélyes. Jávor Alfréd Albert hercege olyan parádés alakítás volt, mint Szendrey Jácint atyája. Tompos Ella Beatrix szerepében meglepően jó alakítást nyújtott, Gömöry Emma is kiváló mint a herceg anyja, Tunyogi izzóan fiatal nevelője ugyancsak elragadó volt. A darab során minden Molnár Ferenc-i poén visszhangzó sikert aratott." (Aradi Közlöny, 1934. február. 4.)

A sikeresebbek közé tartozott, hatszor játszották a *Helyet az ifjúságnak* című vígjátékot, a művet Paul Vulpius néven Lakatos László és Fodor László írta. A fergeteges komédiában, amelyet a mi századunkban is játszanak a színházak, egy tehetséges, diplomás fiatalember, miután sehogy sem tud munkát kapni, besétál egy nagynevű bankba, leül egy üres íróasztal mellé, úgy tesz, mintha évek óta itt dolgozott volna. Aztán a korrupt, és a saját munkaterületükön is tájékozatlan beosztottak, vezetők között olyan ügyesen forgolódik, hogy végül az egyik részleg vezetőjévé növi ki magát, sőt sikerül meghódítania a bankvezér lányát is (ő az egyedüli, akinek elmondja az igazat). A műről a bemutatás folyamán nem derül ki, hogy ebben a szerzők nézőik vágyálmait akarták-e megfogalmazni, vagy szatirikus, ironikus korrajznak szánták. Az aradi kritikus ez utóbbinak gondolta, és dicséri. Szintén elégedett a szereplőkkel, Jávor Alfréddel, Kozma Hugóval, Bánky Babával, akik mindent megtettek az előadás sikeréért. Nyíltszíni tapsot kapott id. Szendrey Mihály a bankelnök karakterfigurájának megformálásáért. (Aradi Közlöny, 1934. április 12.)

Valamivel kevesebbszer, ötször tűzték műsorra Bús-Fekete László *A pénz nem minden* című vígjátékát, valamint az *Ember a híd alatt* című Indig Ottó-színművet, ez utóbbi nem kapott jó kritikát sem a magyar fővárosban, sem Aradon. (Schöpflin a Nyugatban a darab szereplőiről azt írja, hogy elavult alakok, „a modern parfüm alatt érezni lehet rajtuk a naftalinszagot".) Aradi vélemény

szerint a mű témája pompás anyag lett volna annak kezében, akinek a célja nemcsak a szórakoztatás, de így csak banális karriervígjátékká silányult. A színészek Szendrey rendezésében igyekeztek mindent kihozni a szerepükből, id. Szendrey nívósan formálta meg az orvosprofesszor alakját, Felhő Ervin a betörő szerepében időnként kabinetalakítást nyújtott, jó volt Kozma és Gömöry Emma, Somlay Júlia. Bársony Imre a vőlegény szerepében élethűen esetlen volt. (Aradi Közlöny, 1933. december 6.)

Kozma Hugó jól átgondolt rendezésében, jó maszkokkal került színre Szirmay Rezső „törvényszéki rendőrtörténete", az *Előre megfontolt szándékkal*. A szerző a Pesti Napló rendőrriportere, a mű tulajdonképpen rendőri riport, tele váratlan fordulatokkal, megrázó véletlenekkel. A helyi kritikus a rendezés mellett a színészeket, Hegyessy Magdát, Szendrey Mihályt, Kun Dezsőt dicséri. Az előadás tetszett annak a kevés nézőnek is, aki megnézte. Ők lelkesen tapsoltak. (Aradi Közlöny, december 11.)

December végén Felhő Ervin rendezésében mutatták be az *Emmy* című vígjátékot, amelyben Lengyel József Rákosi Viktor közismert regényét dolgozta át színpadi alkotássá. A mű igen kedvezőtlen feltételek között került színpadra, a színházban dermesztő hideg volt, a férfi színészek pedig nem tudták tökéletesen a szöveget. Kimagasló alakítást nyújtott azonban a címszerepben Somlay Júlia, aki „a naiva szerepektől szubrett-szerepekig mindent jól tud eljátszani", a közönség is lelkesen ünnepelte – méltatja őt a helyi bíráló. (Aradi Közlöny, december 22.)

Az operettek közül a sikeresebbek 9-10 alkalommal kerültek színre, gyakran telt ház előtt, bár maguk a művek – az előző évad alkotásaihoz hasonlóan – nem túl igényesek, sem nagy terjedelmű hangot, sem komolyabb zenei képzettséget nem kívántak, így ezekben rendszerint foglalkoztatták a drámatagozat színészeit is. Kivételt képezett az áprilisban bemutatott, világhírű Ábrahám Pál-operett, a *Bál a Savoyban*, ebben mutatkozott be az újonnan szerződtetett primadonna, Bánky Baba, aki elegáns volt, jól táncolt és énekelt. A bonyolult cselekményű, látványos revüoperettet április folyamán hétszer tűzték műsorra.

Az évadot novemberben a *Kék lámpás* című Brodszky-operettel kezdték, zsúfolt ház előtt „olyan kedvező atmoszférában, amelynek megtartása ezt követően a színészek feladata". Ebben mutatkozott be jó néhány új színész, a primadonna, Timár Ila kellemes meglepetést szerzett kellemes hangjával, finoman előadott diszkrét táncával. Az új bonviván, az elegáns megjelenésű Tunyogi Péter megmutatta, hogy van annyi hangja, amennyi egy operetthez szükséges. Ebben láthatta a közönség először Somlay Júliát, aki kecses megjelenésével, finoman groteszk játékával azonnal megnyerte a közönség tetszését, a kritikus is megjegyezte, hogy szerencsés volt a színésznő szerződtetése. (Aradi Közlöny, november 17.)

Sajátos Márkus Alfréd *Tessék beszállni* című operettjének bemutatása 1933 decemberének végén, amikor a karmester, Csányi Mátyás egy időre felmon-

dott, és Timár Ila, a primadonna vezényelte a zenekart, a kritikus szerint egészen elfogadhatóan. A mű cselekménye egyébként egy hajó fedélzetén játszódik, ezt úgy oldották meg, hogy a nézőteret ismét egybeépítették a színpaddal, és a nézők aktívan részt vettek a cselekményben. (Aradi Közlöny, december 31.) A művet feltehetően a színpadátépítés miatt két egymást követő napon, december 31-én és január elsején hat alkalommal játszották, délután háromkor, hatkor és este kilenckor.

A szokványos művek sorából kitűnt még a fiatal Fényes Szabolcs *Csipetke* című operettje, amely januárban került színre Felhő Ervin rendezésében, a főszerepet Timár Ila énekelte.

A repertoárban a divatos zeneszerzők közül Eisemann két darabbal, az előző évad tavaszán bemutatott *Zsákbamacskával* és a napjainkban is repertoáron lévő *Egy csók és más semmi*vel képviseltette magát. Ez utóbbi volt a népszerűbb, kilencszer került színre. Erdélyi Mihály két operettjét tartották műsoron, december elején került színre a *Fehérvári huszárok* (*Zsindelyezik a kaszárnya tetejét* címmel is játszották), amelyet tucatoperettként jellemez a helyi kritika. Hasonló értékelést kap a júliusban színpadra vitt *Cserebogár, sárga cserebogár* is, az elsőt hatszor, a másodikat négy alkalommal játszották júliusban, ebben (is) fellépett Pintér Böske.

Zsúfolt ház előtt mutatták be júliusban a *Sárga liliom* című operettet, amely Bíró Lajos népszerű színművéből készült Krasznay Mihály „fülbemászó" zenéjével. A kritikus szerint az előadás fénypontja a helyi születésű fiatal, temperamentumos Solymosán Magda szereplése, aki ragyogóan énekelt méltó partnereként Székely Bálintnak. (Aradi Közlöny, június 6.)

A klasszikusnak mondható operettek közül a *Szibill*t és a *János vitéz*t újították fel, illetve a *Kék Duná*t, melynek zenéjét Johann Strauss műveiből Nagypál Béla állította össze.

Jelentős eseménye a helyi kulturális életnek Kodály *Psalmus Hungaricus* című csodálatos kórus-művének a bemutatása a Kultúrpalotában. A Kecskeméti Vég Mihály prédikátor vallásos szövegére komponált „magyar zsoltárt" a tehetséges fiatal karmester, Radu Urleteanu tanította be a temesvári szimfonikus zenekarnak és a kétszáz tagú magyar dalárdának, ő is vezényelt, a férfiszólót Laurisin Lajos énekelte. (A karmester, aki az előző évben az aradi színház zenekarát vezényelte, s most a Bega-parti városban dolgozott.) A remekművet először Temesváron mutatták be, ezen jelen volt maga a zeneszerző is, aki ezt követően eljött az aradi előadásra is, amely 1934. január 4-én volt. A koncert után Fekete Tivadar babérkoszorút adott át az ide is ellátogató Mesternek, aki elégedett volt az aradi előadással.

Kodály Zoltánnal az Aradi Közlöny riportere, Csányi Piroska, Csányi karmester lánya készített interjút, ebből derült ki, hogy a nagy zeneszerző igen sokat tudott Arad zenei életéről, és a hajdani itteni karmesterről, Böhm Gusz-

távról, aki népdalokat is gyűjtött. (Az előadás után néhány nappal Urleteanu levelet írt Fekete Tivadarnak, amelyben közli, hogy „vérzett a szíve Aradon", olyan kevesen voltak az itteni bemutatón.)[5] Radu Urleteanu (aki ezt követően azért is harcolt, hogy engedélyezzék Bartók Béla fellépését Temesváron a zeneszerző bukaresti koncertje előtt) drágán fizetett a *Psalmus* bemutatásáért. Különböző nacionalista körök irredentizmussal és magyarbarátsággal vádolva valóságos hajszát indítottak ellene, az állásából is kitették, pedig a mű bemutatására (amelyben nyoma sincs semmiféle „magyarkodásnak") megadta az engedélyt az országos zenei szövetség és a temesvári polgármester is. Az érzékeny lelkű fiatalember nem tudta elviselni az őt ért durva támadásokat, és 1935 márciusában öngyilkos lett Bukarestben.[6]

1934 májusában szomorú esemény rázta meg a várost, 79 éves korában meghalt az erdélyi magyarság kiemelkedő politikai személyisége, Barabás Béla (1855–1934), aki a színészetnek is számottevő pártfogója volt (ennek fontosabb mozzanatairól Szendrey Mihály számolt be az Aradi Közlönyben). A május 31-i temetésén ott volt az aradi magyarság színe-java, de képviseltette magát a város románsága is.

A július végi évadzárás utáni a helyi Színpártoló Bizottság által támogatott színház anyagi helyzete elfogadható volt, a több alkalommal végrehajtott jegyárcsökkentéssel együtt (gyakran 30-20-15-6. lejes mozijegy árakat kellett a belépésért fizetni) a színházi évad nagyobb pénzügyi botrány nélkül ért véget.[7] A színház anyagilag elfogadhatóan teljesített az Aradi Magyar Párt elnöke, Frankel Alfréd szerint is. Ez azonban nemcsak az igazgató és a társulat vagy a helyi támogatás érdeme volt, az emberek azért (is) kezdtek újra színházba járni, mert futotta anyagilag, a világ (az ország) fokozatosan kezdett kijutni a gazdasági válság mély gödréből, és megkezdődött a lassú gazdasági felemelkedés.

A következő (1934/35-ös) évadra ismét többen pályázták meg az aradi színházi koncessziót. Szendreyn kívül többek között az Aradon élő, jelenleg a színháztól visszavonult művésznő, Jankai Jenőné Betegh Bébi, aki operett- és drámatagozatot, kórust és a 25 tagú zenekar mellett külön görlcsapatot is ígért. Róna Dezső az apósával, Horváth Károly újságíróval (Horváth Mici édesapjával) együtt jelentkezett, és az operaelőadások újrakezdését vállalta volna, valamint az Ihász Aladár és Fekete Mihály.

A kilenctagú Interimár Bizottság (Dr. Ursu Ioan elnökletével, tagjai közt Zab Istvánnal, Czettel Lajossal, Vigyázó Lászlóval, Parecz Bélával) végül ismét id. Szendrey Mihály pályázatát fogadta el, aki a Hivatásos Zenészek Szindikátusával társulva kérte az igazgatást. A tanácskozáson részt vevő újságíró bizakodással zárta tudósítását: Arad közönsége reménykedik, hogy végre jól felszerelt, jól fűtött és kellemes miliőjű színháza lesz, amelyben színvonalas művészi munka folyik." (Aradi Közlöny, 1934. augusztus 18., 22.) És az igényes művészi munkára vonatkozó óhaj az évadban valóban teljesült.

Hegyessi Magda, Bárdy Teréz

Az **1934/35-ös szezon** színészgárdája jobbnak látszott az előző évinél. A névsorban sok jó színész neve szerepelt, többek között Bárdy Teréz (Forgácsné), Hegyessy Magda, Gömöry Emma, Jávor Alfréd, Felhő Ervin, Fekete Mihály, Kozma Hugó, visszatért az előző évad végén eltávozott színészházaspár, Mészáros Béla és Erényi Böske is.

A művészi igényesség szempontjából azonban a legfontosabb, hogy 14 év után visszaszerződött Forgács Sándor, akit Arad közönsége azért közben is láthatott gyakori vendégszereplései alkalmával. Ebben az évadban ő lett a drámatagozat főrendezője, terveiről október 9-én az évadnyitónak szánt *Az ember tragédiája* próbájának egyik szünetében nyilatkozott a sajtónak. Szerinte az aradi közönség érdeklődése a drámák iránt eddig azért csökkent a minimálisra, mert az előadások nem voltak jók. Ő rendezőként (és színészként) azért fog munkálkodni, hogy visszaállítsa a próza becsületét. Tervei között sok színvonalas dráma színpadra tűzése szerepelt. (Többek között *a Bűn és bűnhődés*, Pirandello *IV. Henrik*je, az új felfogásban rendezett „frakkos" *Hamlet, vagy* az eddig itt nem játszott *Írja hadnagy*.) Elképzelései nem valósultak meg teljes mértékben, de tény, hogy a drámatagozat előadásai hosszú évek

után ismét magas színvonalúak lettek, és az érdeklődés középpontjába kerültek.

Forgács energiájából még arra is futotta, hogy szavalóesteket tartson Aradon, március elején a zsúfolásig megtelt Iparos Otthonban Eminescu, Arany, Ady és a fiatal, akkor Aradon élő Horváth Imre verseit szavalta, emellett fellépett az Arad környéki falvakban, kisvárosokban (március 23-án például Lippán).

A május 17-ig tartó főszezonban hat hónapot játszottak Aradon, Temesváron kétszer három hetet töltöttek (január1-jétől január 18-ig, illetve március 30-tól április 21-ig). A nyári szezon június 8-án kezdődött, de folyamatosan csak június 19-ig tartottak előadásokat. Ezt követően szabadtéri előadások voltak, majd július végén és augusztus folyamán a nyári színkörben léptek fel néhány alkalommal. A repertoáron 24 dráma és 36 operett szerepelt. A legsikeresebb művészileg és anyagilag a két és fél hónapig tartó első szakasz volt (október 9-től december végéig). Az új szellemiséget már a megnyitó mutatta, *Az ember tragédiáját* hozták színre Forgács rendezésében, az Aradi Közlönyben közölt előzetes szerint minden színben új díszletekkel, elsőrendű helyi kórussal és nagyszámú statisztériával, Ádám – Mészáros Béla, Éva – Erényi Böske, Lucifer – Forgács Sándor. (Az aradiak a művet utoljára a kolozsváriak tolmácsolásában láthatták 1932-ben, Lucifer akkor is Forgács Sándor volt, ez a szerep Forgács egész pályafutását végigkísérte, 1925 és 1934 között 46-szor játszotta el.[8]

A nyitóelőadás remekül sikerült: „Ma este azt éreztük, nem lehet igaz a színészet válsága, ez a színészet életképes, ennek a művészetnek hivatása, hogy őrzője legyen, és új utat nyisson a magyar szó szépségének. Ahol ennyi igaz művészetet látunk a színészek részéről, és ennyi megértést a közönségtől, ott nincs okunk a lemondásra. (…) Zsúfolt ház, premier hangulat – ünneplőbe öltözött emberek, a várakozás feszült hangulata (…) és hitünkben nem csalódtunk. Köszönet érte Forgács Sándornak (…), akinek művészete és lelkesedése, rendezői tálentuma maradék nélküli sikert hozott. Madách szavai a szívünkhöz szóltak. A kritikus elfeledte, hogy bírálni jött, (…) őt magát és a közönséget is magával ragadta az előadás lendülete, és őszinte elismeréssel tapsolt. A zenekart Schlezák karmester irányította, Erényi Böske Éva szerepében tökéletesen érzékeltette az örök asszonyt, Mészáros Béla Ádámja illúziókeltő Forgács, mint Lucifer megrázóan tökéletes volt, sátáni és mégis tragikusan emberi. Örömmel látjuk ezt az ízig-vérig művészembert az aradi színpadon" – lelkesedett a kritikus. (Aradi Közlöny, 1934. október 13., előzetes október 9.) A drámai költeményt rendszerint telt házzal, október hónap folyamán 6 alkalommal játszották.

Ugyancsak októberben hozták színre Forgács rendezésében a *Jedermann*t (Kállay Miklós fordításában a címe *Akárki*). A mű szerzője Hugo von Hofmannsthal (1874–1929), a maga korában igen elismert osztrák költő, akinek írói karrierje igen korán kezdődött, még nincs húsz éves, és már világhírű. Költé-

szetében sajátosan ötvöződik a hagyományőrzés és az újítás, színpadi művészete összefonódik Richard Strauss zenéjével és Max Reinhardt rendezői szellemével.

Életművének legismertebb alkotása a világ legtöbb nyelvére lefordított *Jedermann,* az új kor emberének szóló, középkori misztérium formájában megírt verses dráma, amelyet a salzburgi ünnepi játékok megnyitására írt 1911-ben. A mű napjainkban is az ünnepi játékok népszerű darabja, a maga korában pedig Amerikából is társasutazásokat szerveztek Salzburgba, ha ez volt ott műsoron.

A középkori miliőben játszódó történet olyan kérdésekre keres választ, amely minden korban foglalkoztatja az embereket. A főhős, Jedermann vagyis Akárki (ez a cím jelentése) maga a mindennapi ember, aki úgy él, mint a többiek, és előbb-utóbb okvetlenül meghal, mint minden ember. A mű a halála előtti órákat idézi, amelyben az emberi szereplők mellett (Akárki anyja, szeretője, barátai) megjelennek a megszemélyesített szimbólumok, a Gonosz, a Pénz (Mannon), a Hit, a Jótett, a Szeretet és maga a Halál.

A művet Forgács gondos rendezésében 1934. október 21-én mutatták be először Aradon. (Ez előtt ugyancsak az ő rendezésében a dráma már sok erdélyi városban színre került.)

A produkció zenével kezdődött, hangulatkeltés céljából a Filharmónia együttesével kiegészített színházi zenekar Gluck *Iphigeneia Auliszban* című művének részletét játszotta, és az egész előadás kiválóan sikerült. Az Aradi Közlöny így méltatja: „Emeljünk kalapot az aradi magyar színtársulat drámatagozata előtt, amely a művészetbe vetett hit töretlen erejével és lelkesedésével *Az ember tragédiája* után ismét magas színvonalon hozott színre egy teljes tudást igénylő művészi darabot, a salzburgi ünnepi játékok legendás misztériumát. A címszereplő, Forgács tökéletes alakítást nyújtott. „Férfias, délceg, büszke volt barátoktól, nőktől körülrajongott gazdag emberként, és megrázóan megtört, összeroppant az utolsó órán mint kiutat kereső, mindenkitől elhagyott, magános ember. (…) Ugyancsak őt kell megdicsérnünk a körültekintő, egységes szellemű rendezésért, az előadás gyors pergéséért. Amikor a függöny legördült, percekig tartó tapsorkánnal ünnepelte a közönség, mint színészt, és mint rendezőt. Az együttes méltóan csoportosult a fő-szereplő mögé, hatásos volt Mészáros Béla prológja, Olasz Lajos mint Halál, Jávor Alfréd mint Mannon, valamint a többiek. (…) Az együttes méltán mondhatja: teljesítettük, amit vállaltunk a nehéz küzdelemben, amely a közönség bizalmának, szeretetének visszahódításáért indult. Most már a közönségen a sor." (Aradi Közlöny, 1934. október 24.)

A modern misztériumjátékot – Forgács és Jávor Alfréd szervezésében – nyáron, szabadtéren, több színhelyen játszották el. Július 20-án és 21-én Radnán került színre a kegytemplom előtt, ahol hatalmas reflektorokkal világították meg a tökéletes hátteret nyújtó impozáns templomépületet és a teret.

Megszervezték a nézők szállítását is a hegyaljai villamos pótjáratával illetve busszal. Az utazási költség és a jegy ára 82 illetve 52 lej, (a július 10-én megjelent hirdetés tájékoztatása alapján). A produkciót egy héttel előbb a temesvári Electrica sportpályán is bemutatták.[9]

Aradon a drámát szabadtéren augusztus 3-án tűzték műsorra a katolikus gimnázium udvarán. A produkcióról a sajtó így tudósít: „Szombat este több ezer főnyi tömeg nézte végig Hofmannsthal örökszép misztériumának előadását. Reflektorok és fáklyák világították meg az épület impozáns homlokzatát, amely előtt a lépcsőzetes emelvényekkel és oszlopokkal megépített színpadon játszódott a költői szépségekkel teljes misztériumjáték. (…) Az ég fekete kárpitja alatt a nyári estében megindító nagyszerűséggel zajlott a hofmannsthali misztérium, melyet először Moissi játszott a Salsburgi Ünnepi játékokon, és azóta az emberiség közkincsévé vált. (…) A végső órán Jedermann nem készült fel a számadásra, és a haláltól kegyelmet követel, egy órát enged neki a halál, és a beteg lélek, akit boldog éveiben szerelmes asszonyok, cimborák vettek körül, most hiába keres egy társat, még az anyja is csak a halál kapujáig kísérheti. Végső perceiben a szelíd arcú Jótett (megformálója Karsay Böske) és az édes hangú Hit (Bárdy Teréz) kézen fogják a megtérő embert, aki megtisztulva indul az örök bíró elé. Forgács mesteri játéka a salzburgi játékok áhítatos hangulatát varázsolta a nézők elé, Jávor Alfréd pedig frappáns volt mint Mannon. A nézőt borzongás fogta el, mikor harangkongás és orgonazene közepette remek maszkírozásban megjelent a Halál megformálója, Odry Zoltán. Az összes szereplő átérezte a hofmannsthali eszme mélységét, az előadás egységes és ötletes rendezése minden dicséretet megérdemel. Kitűnő ötlet volt a szabadtéri játékot a gimnázium udvarán rendezni." (Aradi Közlöny, 1935. augusztus 4.)

A *Jederman* után 1934 őszének következő érdekes produkciója a híres Dosztojevszkij-mű nyomán készült dráma, a *Bűn és bűnhődés* bemutatása a francia Gaston du Batti igen jól sikerült átdolgozásában. Schöpflin Aladár szerint a három felvonásos, húsz, gyorsan pergő képből álló darabban Raszkolnyikov alakja „nagy terjedelmű és szélesen átfogó szerep (...) az átdolgozásban jól van felépítve, kevéssé érezni kivonatízét, minden benne van, ami a regényalakból színpadilag értékesíthető" és a mondatok nagy része is magából a regényből való. (Nyugat,1933. 20. szám)

Az aradi társulat nagy igyekezettel készült a darab hiteles tolmácsolásának nehéz feladatára, a rendező Forgács, ő játszotta Raszkolnyikovot is. A „szépszámú és előkelő közönség" nagy várakozással készült a november 13-i bemutatóra, az előadást azonban kellemetlen incidens zavarta meg: a harmadik kép után a hatóság az előadást leállította, mivel a bemutatási engedély nem érkezett meg Bukarestből, a kérelmet ugyanis a színház felügyelőjének oda kellett küldenie, mert a darab nem szerepelt a repertoár eredeti tervezetében. (Más erdélyi városban azonban már bemutatták). Ezt követően a *Bűn és bűnhődés*re

felkészült színészek eljátszották a *Muzsikusok* című vígjátékot. A Dosztojevszkij-dráma nehéz főszerepére felkészült Forgács azonban – teljesen indokoltan – „ideggörcsöt" kapott. (Aradi Közlöny, 1934. november14., 16.) A dráma végül november 21-én került színre a vártnál is nagyobb sikerrel, és négy egymást követő este játszották népes közönség előtt.

Az előadás leállítása elég nagy visszhangot keltett a sajtóban, olyan hírek is szárnyra kaptak, hogy a művészeti főfelügyelő, Emil Isac betegsége is közrejátszott abban, hogy nem ért Aradra időben az engedély. Azután a felügyelő is nyilatkozott, szerinte az aradi színügyi bizottság hanyagsága miatt alakult így a helyzet (nem küldték időben el a kérelmet). Majd a korabeli viszonyokra jellemzően azt is hozzátette, hogy jobban kell ellenőrizni a nem románul játszó társulatok repertoárját, hogy csak igazi értékeket tűzzenek műsorra, ne kerüljenek a színpadra olyan fércművek, mint a *Madame Dubarry* vagy a *János vitéz.* A nyilatkozatra Fekete Tivadar újságíró az Aradi Közlönyben vezércikkben válaszolt. Ebben többek között felteszi a kérdést, hogy a magyar irodalmat ismerő és a nyelvet jól beszélő művészeti felügyelő milyen jogon nevezi fércműnek Petőfi dramatizált meseköltemányét, melyet Kacsóh Pongrác oly mesteri művészettel zenésített meg. Ő merné állítani, hogy a magyar népköltészet által ihletett mű nem géniusz alkotása? Vagy éppen azért kellene betiltani, mert túlságosan magyar?" (Elárult géniusz, Aradi Közlöny, 1934. november 23.)

December 19-én ősbemutatóval örvendeztették meg a helyi közönséget, az Aradon élő, 72 éves Dálnoky Nagy Lajos (1862, Miskolc – 1937. március 2., Arad) *Úrlovas* című színművét mutatták be. Az „örökifjú", több kötetes szerző 1899-től 1918-ig volt alispánja Arad megyének, és ezt követően is aktív résztvevője a helyi kulturális és közéletnek. A darab Forgács rendezésében kitűnő előadásban került szín-padra, a mű szerelmespárját Mészáros Béla (ő volt a címszereplő) és Erényi Böske alakították. Kladovay alezredes szerepében Forgács nyújtott kitűnő alakítást, a többiek Gömöry Emma (gazdag nagynéni), id. Szendrey, Kozma Hugó (költő), Dálnoky Dudus (cselédlány) remek karikatúráját adták a korabeli társadalom jellemző alakjainak. A közönség a negyven éve közöttük tevékenykedő szerzőt lelkesen ünnepelte. (Aradi Közlöny, december 20.) Szintén sikeres az első félév néhány pikáns bohózata (*Hölgyeim, elég volt*, *Napóleon ágya*).

Az előző évek repertoárjából újra elővették *Az Ördög*öt, (a címszerepben Forgács), december 12-én pedig Bródy Sándor emlékére rendeztek díszelőadást, Forgács rendezésében a *Lyon Leá*t újították fel, (Lyon rabbi – Forgács, Lea – Hegyessy Magda), de ez utóbbi dráma iránt a közönség csekély érdeklődést mutatott.

Az évad első felének operettújdonságai nem hoztak igazán átütő sikert, általában 6-7 előadást értek meg, igaz, a darabok sem voltak rendkívüliek (*Vadvirág,* /Eisemann/, *Dorozsmai szélmalom, Cserebogár*, *sárga cserebogár* /Erdélyi Mi-

hály/, *Tabáni orgonák* /dr. Zerkovitz István/, *Őméltósága sofőrje* stb.) Felhő Ervin vagy Mészáros Béla rendezésében. Tartalmuk – a kritikus szerint – a szokványos szerelmi limonádé, a zene könnyű, fülbemászó. A közönséget elsősorban a könnyű szórakozás igénye és a jól éneklő, kiválóan táncoló színészek, Erényi Böske, Sólyom Győző, ifj. Szendrey Mihály, Felhő Ervin hozza be a színházba. (A *Tabáni orgonák* című operettet a színészek mentették meg a bukástól.) Zsúfolt házat hoztak azonban a „klasszikus" operettek, a *Csárdáskirálynő,* a *János vitéz*, a *Cirkuszhercegnő,* a *Viktória*, ezek egyikében-másikában fellépett vendégművészként Karácsonyi Illy vagy Horváth Mici.

November 25-én zsúfolt ház előtt jubilált a *Mágnás Miska*, ekkor játszották itt 75-ik alkalommal a bemutató óta, Miska – Felhő Ervin, Marcsa – Erényi Böske, Rolla – Frits Boriska. (Aradi Közlöny, november 27.)

Operettekkel jött Aradra november közepén a Temesváron nemrég megalakított, 150 tagú Bánáti Színház Igo Gutmann irányításával, ennek műsorán többek között egy újdonság, Lehár *Giuditta* című operettje szerepelt. (Az ő szereplésük idején a helyiek Pécskán léptek fel.)

A szezon második, 1935. január tizenhetedikével kezdődő és kisebb-nagyobb megszakításokkal augusztus végéig tartó szakaszában is volt néhány kiemelkedően jó előadás, de voltak bukások is. Január–február időjárása sehogy sem kedvezett a kultúrának, a járványok, a hideg, a hóviharok és főleg a hideg színházterem elvette a helyiek kedvét a színházba járástól, de nem mentek koncertre sem, pedig a kiváló hegedűművész, Szigeti József jött Aradra koncertezni. A helyi sajtó egyik tárcája február közepén igen lesújtó képet fest a város művelődési életéről. (Hogy az újságíró „időszaki"elkeseredése vagy a reális helyzet az alapja a tárcának, azt ma már lehetetlen eldönteni.) „Ami itt Aradon történik a művészpártolás terén az páratlan a maga nemében, és korántsem indokolható a gazdasági krízissel – vallja a cikkíró. A kultúrához való ragaszkodás anyagi fedezetét be kellene illeszteni a havi költségvetésbe, erre legalább annyi pénzt kellene szánni, mint a bridzsre, a manikűrre és az egyéb társasági kiadásokra, és akkor nem volna üres a színház és a koncertek nézőtere. Mert mint látható, Aradon a színi kultúra koldusai – a színészek, vagy Szigeti József – még alamizsnára sem számíthatnak." (Aradi Újság,1935. február 10.) Pedig az évad a helyi társulat előadásain kívül is bővelkedett a kulturális programokban, számos román társulat járt a városban, jött a Cernăuţi-i Zsidó Színház, (Sidy Thall szubrett főszereplésével operetteket hoztak), a bukaresti opera (Jean Athanasiu bariton a *Rigolettóban* lépett fel), volt Marót Sándor-est is a nagyváradiakkal.

Feltehetőleg más városokban sem volt sokkal jobb a helyzet. Szendreyéknek például február végén kellett volna visszamenni Temesvárra, de ott nem tudták fogadni őket, mert a színházban – a számára kiszabott időn túl is – a Nicolau-féle társulat szerepelt, a német együttes tudniillik itt csődbe jutott, és nem engedték el őket addig, amíg ki nem fizetik a tartozásukat.

Az aradiak úgy tervezték, hogy Lugoson vagy az Arad környéki településeken próbálnak szerencsét, ami elég nehéz vállalkozás lett volna a nagy hidegek idején, de szerencsére a hó végén a Felhő Ervin rendezésében bemutatott *Én és a kisöcsém* című Eisemann-operett sorozatos telt házakat hozott (tizenötször adták), így maradtak továbbra is Aradon. A mű a sajtótól is szép kritikát kapott: az érdekes, perdülő cselekmény, a fülbemászó dallamok, a jó rendezés és a kiváló színészek, Erényi Böske, Székely Bálint, Felhő Ervin, ifj. Szendrey, Mészáros Béla, Dálnoki Dudus nem mindennapi sikert hoztak. (Aradi Közlöny, 1935. március 1.) Az évadban ezen kívül még két Eisemann-művet tartottak műsoron, az *Egy csók és más semmi*t, és az *Alvinci huszárok*at. Szintén jót tett a kasszának a március végén színre kerülő Ábrahám Pál-operett, a *Viki*, amelyben ugyancsak Erényi Böske játszott-énekelt „bájjal, frissességgel, könnyedséggel."A zenés műben szerepet kapott Forgács is, aki remekül alakította a békebeli nagyurat, valamint Fekete Mihály. Felvonásközök alig voltak, mert a közönség nem engedte le a színpadról színészeket. (Aradi Közlöny, március 29)

Januárban a drámatagozat műsorán három új mű szerepelt, közülük a legérdekesebb a helyi író, újságíró, Károly Sándor (1894–1964) avangárd hatásokat mutató vígjátéka, a *Tálalva van,* ezt január 30-án játszották először, ez ősbemutatónak számított, később Temesváron, Nagyváradon, Budapesten is műsorra tűzték.

Az Aradi Közlönyben január 27-én megjelent előzetes szerint a darabot Forgács Sándor fedezte fel a szerző íróasztalán, ő vitte be a színházba, javasolta előadásra, és vállalta a rendezését.

Az öt képből álló szatíra egy különös vacsora története, amelyben a leves helyett felszolgált meleg víz lemossa a vacsoravendégekről a külső mázt, s igazi valójukban mutatkoznak meg: a barát elhagyja barátját, aki eddig csak jót tett vele, a vőlegény a menyasszonyát, lelepleződik a vacsorán résztvevő, eddig körüludvarolt igazgató és családja. A történet újszerű, a „vitriolos" párbeszédek vonalvezetése kiváló, a friss hangulatú képek mindegyike egy-egy meglepetés. Ilyen az első kép is, ebben az asztalt körülülő, vendégeket játszó színészeket madzaggal mozgatott bábfiguráknak maszkírozták, amelyek aztán életre kelnek. A kritika szerint ezzel a szerző szimbolikusan akarta érzékeltetni, hogy mindnyájan bábuk vagyunk a láthatatlan és megdönthetetlen hatalom kezében, az mozgat mindenkit. Forgács csodálatos érzékkel varázsolt életet a mű alakjaiba, a rendezés fővárosi színvonalú volt, a színészek, Mészáros, Csengeri Ica, Hegyessy Magda, Dálnoky Dudus, Olasz Lajos a lélekábrázolás finom eszközeivel formálták meg a figurákat. (Aradi Közlöny, 1935. január 31.) A közismert író neve vonzotta a nézőket a színházba, a darab három telt házas előadást ért meg.

Január 17-én Orbok Attila fordításában kissé átdolgozott szöveggel láthatták a nézők Paul Anthelme remekül megírt drámáját, az *Abbé*t. Ennek témája

nem új, azzal foglalkozik, hogy a bűnös leleplezése céljából megszegheti-e a pap a gyónási titkot. A jól sikerült színművet, amelyben a főszerepet, a gyilkossággal vádolt, jó lelkű, öreg katolikus papot Fekete Mihály, a titkot eláruló asszonyt Hegyessy Magda, a gyilkost Olasz Lajos alakította kiválóan, az évad folyamán négyszer adták.

Sidney Kingsley *Az orvos* című világhírű drámáját január 28-án mutatták be Aradon. Ennek eseményei során a mű főhőse, Ferguson doktor el kell hogy döntse, valóban nagy orvos akar-e lenni, vagy a polgári értelemben vett boldogságot választja szép és gazdag felesége oldalán, akit szeret. A doktort a hivatása nem ereszti, s ő lemond a személyes boldogságról.

Az aradi színpadra állítás a vígszínházbeli magyar ősbemutató példáját követve a teljes „színpadi realizmus" jegyében történt, a műtőt abszolút élethűen rendezték be, a jelenetet szigorú orvosi felügyelet mellett próbálták. Dr. Hachleberget Fekete Mihály, dr. Fergusont Mészáros Béla, a menyasszonyt Hegyessy Magda, az ápolónőt Csengeri Ica játszotta hitelesen, mély átéléssel. Mészáros alakításának két emlékezetes jelenete ragadta meg a nézőket: az egyik, mikor megtudja, milyen következménye lett a Barbarával töltött éjszakának, a másik a befejezés, amikor felveszi a telefont, és nyugodt hangon ad utasítást a munka folytatására. Volt néhány szembetűnő rendezési hiba, de alapjaiban jó, sikeres előadás volt. (Aradi Közlöny, 1935. január 29.)

Az átlagosnál magasabb színvonalú, sikeres vígjáték a február végén bemutatott, Párizsban játszódó *Döntő éjszaka*, amelyben az erkölcsi és anyagi válságba került báró ügyeit egy színész oldja meg, aki úgy keveredett az ügybe, hogy a kabarében élethűen utánozta a bárót, így helyette ment el a kaszinóba. A remek szerepet természetesen Forgács játszotta, Hegyessy Magda is jó volt a feleség szerepében. (Aradi Közlöny, február 22.)

A február elején színre kerülő Molnár Ferenc-dráma, az *Ismeretlen lány a* címszerepben Erényi Böskével megbukott, pontosabban az első előadáson nem volt telt ház ugyan, de voltak nézők a színházban, a következő napon azonban alig jött valaki, pedig ingyenjegy akciót hirdettek. (Vagyis egy jeggyel ketten mehettek be.)

Április végén a háromhetes temesvári fellépéssorozat után az együttes igen zsúfolt programmal kezdte az aradi időszakot, egymást érték az újdonságok, felújítások napi két-három előadással. Az első a sorban Hunyady Sándor kedves vígjátéka, *A három sárkány*, ezt 21-én három alkalommal, délután háromkor, hatkor majd este kilenckor játszották egymás után. A címadó, három rokonszenves nagynéni szerepében Gömöry Emma, Hegyessy Magda és Frits Boriska brillírozott, a megmentésre szoruló bohém apát és fiát, id. és ifj. Csaholyi Balázst Forgács és Fekete Mihály formálta „aranyos derűvel." Annát, a mindenkit meghódító pesti színésznőt a kolozsvári vendég, Szabó Ica alakította finoman és megnyerően. Hunyady szívmelengető, történetét a szerelemről, családról,

pénzről szépszámú közönség nézte meg, a „nosztalgia édes pillanatait az élő zenével előadott magyar nóták kínálták." (Aradi Közlöny, február 25.) A következő nap, 22-én ugyancsak három alkalommal került színre Móra *Ének a búzamezőkről* című regényének színpadi változata, ebben a vendégművésznő – Szabó Ica – Etelt játszotta, Mátyást, az öreg parasztot Fekete Mihály, szülét, a feleségét Gömöry Emma, az orosz foglyot, „Szpiritutot" Forgács alakította. (A színpadi változat írói, Góth Sándor és Relle Pál a regény tragikus mozzanatait jelentősen tompították.)

Április 23-án tűzték műsorra a szezon egyik legnehezebben játszható drámáját, a *Kísértetek*et Ibsentől, Oszvald szerepében Forgáccsal. Ugyanez a szerep a színművész jutalomjátéka augusztus 29-én zsúfolt ház előtt, a közönség lelkes ünneplése közepette. Május 16-án a nyári szezonzárás után Forgács egy újabb nehéz szerepben remekel, Tolsztoj *Élő holttest* című drámájában játssza el a főszerepet, Protaszovot. Ez utóbbiról az Aradi Közlöny kritikusa így ír: „Május a nyár, a szerelem hónapja, de Aradon az adott körülmények kényszere miatt halálosan komoly dráma került színre, és ennek ellenére igazi forró sikerű színházi este volt, elismerés illeti az ezerfejű cézárnak emlegetett közönséget, amely impozáns számban töltötte meg a zsöllyéket, páholyokat bizonyságul szolgálva arra, hogy a helyieknek kell a jó színház." A színészek rá is szolgáltak az elismerésre. „Forgács körültekintő rendezésének eredményeként hitelesen elevenedett meg a színpadon a régi orosz világ, Tolsztoj világa. Az előadás középpontjában Forgács alakítása állt, (...) egy pillanat ezredrésze alatt érzékeltetni tudta a belső lelki világ minden kínját, meghasonlását. Egy-egy mondata, felcsuklása jobban rávilágított az emberi lélek mélységeire, mint hosszú regényfejezetek. (…) A felvonások után az elementáris erővel felzúgó taps elsősorban neki, az előadás életre hívójának, kiváló rendezőjének és főszereplőjének szólt, közvetlenül utána pedig Kozma Hugónak, aki olyan volt a szerepében, amilyennek Tolsztoj elképzelhette. De a többiek, Csengeri Ica, Ágai Margit, Gömöry Emma – kivétel nélkül mind kiválóan teljesítettek. Az esti előadás a művészet diadala, amely megbirkózott az akadályokkal, a meleggel, meg azzal a hendikeppel, amelyet ma a tiszta irodalom jelent." (Aradi Közlöny, 1935. május 17. aláírás: m. t.)

Közben a drámatagozat színpadra vitt néhány vígjátékot is, majd a nyári szezon június 8-án egy újabb Hunyady-bemutatóval, a *Lovagias üggy*el nyílt meg, igaz, ez már „mérsékelt érdeklődés mellett" került színre. A színpadra átírt novella itt is veszített a tragikumából, Virág könyvelő és a főnök unokaöccse közötti konfliktus itt kedvezően „oldódik fel." (Aradi Közlöny, június 9.)

A nyár folyamán, július 27-én Kun Dezsőt köszöntötték 30 éves színészi jubileuma alkalmából, az ünnepelt *A cigány* című népszínmű címszerepét játszotta. Augusztus 31-én a hét éve elhunyt Novák Irénre emlékeztek *A szabin nők elrablásá*val, a bevételt a neves színésznő sírkövének felállítására szánták.

Kun Dezső (fotó)

(Az előadás megkezdése előtt Arad egykori kedvencére Szendrey Mihály emlékezett.) A nyárvégi szezonzáró előadások között szerepelt Sándor Jenő *Aki mer, az nyer* című zenés játéka, melynek szövegkönyvét Rejtő Jenő, a dalszövegeket Kellér Dezső írta, ez volt Dálnoky Dudus búcsúelőadása.

A nyári szabadtéri játékok keretében a *Jedermann* mellett a gimnázium udvarán még színre került a *Hamlet* augusztus 6-án Forgács rendezésében, a címszerepet ugyancsak ő játszotta. Forgács Hamletje megrázó, klasszikus alakítás volt, Bárdy Teréz Ophélia szerepében gyöngéden nőies, de nagy drámai erővel játszott, a király – Jávor Alfréd, sírásó – Kun Dezső, Hamlet anyja – Gömöry Emma. (Az Aradi Közlöny a rendezés szempontjairól nem beszél, nem derül ki, hogy Forgács hagyományos Hamlet volt-e, vagy a Reinhardt-féle „frakkos Hamletet" vitte színpadra. (Aradi Közlöny, augusztus 7.). Az évad – az újság kritikusa szerint – erkölcsi sikerekben feltétlenül gazdag volt, és anyagilag sem lett túlságosan ráfizetéses. Az igazgatóság és a színészek teljesítették, amit megígértek. (Aradi Közlöny, május 4.)

A következő, 1935/36-os évadra ismét többen kértek koncessziót az aradi színházra, többek között Salgó Pál, a színházi ügyekben jártas újságíró, Forgács Sándor és Inke Rezső együtt, valamint ifj. Szendrey és Róna Dezső szintén közösen. (Köztudott volt, hogy ennek a pályázatnak a hátterében a régi direktor, id. Szendrey áll.) Forgács jogosan remélte, hogy az előző évad prózatagozatának kiemelkedő produkciói után bizalmat szavaz neki a város, hiszen a dráma becsületének visszaszerzése az ő érdeme volt, de a vezetőség nem akart változtatni, és ismét Szendreyéknek szavazott bizalmat. (Az ő pályázatuk a zenei részleg erősítését és operaelőadásaik tartását ígérte.) Hosszas viták, egyeztetések után az aradiak engedélyt kaptak a temesvári fellépésekre is. Szeptember–október egyrészt a várakozással (a kinevezés bukaresti jóváhagyása késett), másrészt a társulatszervezéssel telt. (Aradi Közlöny, augusztus 21, szeptember

5–20.) Az együttes az évad nagyobb felét Aradon játszotta, a november másodikától július közepéig tartó, összevont téli–nyári évadból december másodikáig, illetve február elejétől március 10-ig terjedő időszakot töltötték Temesváron.

A társulati névsorban történtek változások, az évad végén többen elmentek, távozott például a Mészáros házaspár, Fekete Mihály, az évad folyamán pedig Forgács Sándor és Bárdy Teréz, valamint Csányi karmester. Visszajött azonban Arad egykori kedvence, Róna felesége, Horváth Mici. Az újak között van Csermák Lajos bonviván, Gábor Mara primadonna (1900–1989), aki a harmincas évek elejétől szerepelt Erdélyben, valamint Hientz Helly, a kolozsvári születésű német anyanyelvű fiatal primadonna, aki tökéletesen beszélt magyarul.[10]

Az évad megnyitója ünnepélyes keretek között zajlott zsúfolt házzal, jelen volt a város vezetősége is, többek között Dr. Romulus Cotoiu polgármester. Az első köszöntő szavakat Lipovan Ioan zenetanár, a színház intendánsa mondta, ő beszélt annak jelentőségéről, hogy ötven éve áll ez a színházépület. (A színházat egyébként a nyár folyamán belülről rendbe hozták, újrafestették, az aranyozásokat felújították, a fűtési berendezéseket azonban most sem cserélték ki.) Ezután következett az idős Szendrey, aki megható szavakkal mondott köszönetet a színház tatarozásáért. A nyitó előadás *A mosoly országa*, ebben mutatkoztak be igen kedvező benyomást keltve az új tagok, többek között Hientz Helly (Liza) és Csermák Lajos (Szu-csong), valamint Schlezák karmester. A két humoros alakot, Ferit és Mit ifj. Szendrey és Dálnoky Dudus formálta meg. (Aradi Közlöny, 1935. november 3.) A felújított Lehár-operett az évad folyamán még kétszer került színre. (A megnyitó előtti időszakban, szeptember 14-én került sor Szabó Gyula jutalomjátékára, ebből az alkalomból a *Túl a nagy Krivánon* című operettet játszották.)

Az évad nem tartozott a sikeresek közé sem művészi, sem pénzügyi vonatkozásban. A repertoár igen szegényes, különösen a próza terén, melynek műsor-összeállításában érződik Forgácsék hiánya. A színművésznek ebben az évadban mindössze két jelentősebb fellépése volt, 1936. január 23-án eljátszotta a *Hamlet* címszerepét, 1936 szeptemberében pedig ismét közreműködött a nyári szabadtéri játékokon.

Forgács Hamletje a reinhardti szellemű, modern „zsakettes" hős volt, minden pátosztól mentesen, tökéletesen tolmácsolta a lélek vergődését, Ophéliát Bárdy Teréz formálta meg „egyre kiterjedő művészetével" s olyan hanggal, amely kimondottan a shakespeare-i színpadra való. Az együttes tagjai harmonikusan beilleszkedtek a shakespeare-i világba, Polonius – Kozma Hugó, Laertes – Székely Bálint, sírások – Kiss Elemér, Kun Dezső. A remek előadásra azonban nem telt meg a színház, ebben biztos szerepe volt annak, hogy 1935/36 fordulója az utóbbi évek leghidegebb tele volt, a várost nagy hó borította. Az újság arról ír, hogy a farkasok egészen a város széléig lejöttek a csálai erdőből, az emberek testi épségét veszélyeztetve. (Aradi Közlöny, 1936. január 24.)

Az őszi szabadtéri játékokon Forgács, a „kikristályozottan művészi hatású színész" – ahogy az Aradi Újság jellemzi – ebben az évben Ibsen *Peer Gynt*jét állította színpadra Grieg zenéjével, rangos szereplőkkel, Bárdy Terézzel, Jávor Alfréddal, Gömöry Emmával, Bihari Zoltánnal. A produkciót, amelyre szeptember 5–6-án került sor, először úgy, mint az előző évben, a katolikus gimnázium udvarára tervezték, de végül átkerült a nyári színkör színpadára. Itt az amúgy is tágas teret „kibővítették a szabadba vezető ajtók kitárásával, így a hátteret az égbolt panorámája adta." Az előadás látványos kiállítású volt, remek színészi összmunka jellemezte, és mint tavaly, példátlan volt a közönség lelkesedése, a színészek több ezer ember előtt játszottak. (Aradi Újság, 1936. szeptember 10.)

Ezeken kívül a drámatagozat műsorán csak néhány színvonalasabb alkotás szerepel. Érdekes Meller Rózsi (1902–1950) *Vallomás* című drámája, amely országos szinten igen népszerű, és a fővárosi kritikusok, így Kosztolányi is dicséri. A szerző nem mindennapi személyiség, a húszas években Bécsben dolgozott kutatóvegyészként, ott kezdett írni, először igen sikeresen németül (Frank Maar majd Rose Meller néven), Budapestre 1934-ben tért vissza, drámáit szép számú közönség előtt a Belvárosi Színház játszotta. A mű személyes élmények alapján született, a vizsgálati fogságban töltött hónapok ihlették meg. (Azért került börtönbe, mert „önmerényletet" követett el, s ezt a személye ellen irányuló politikai bűnténynek tűntette fel.) A dráma az aradi kritikus szerint is lebilincselően izgalmas alkotás, itt a nehéz főszerepet Hegyessy Magda igen magas szinten vitte színpadra, kitűnőek voltak a partnerei, Székely Bálint, Jávor Alfréd, de a darab a közönség érdektelensége miatt csak egyszer került bemutatásra. (Aradi Közlöny, január 10.) Ugyancsak egy alkalommal játszották Molnár Ferenc *Nagy szerelem* című vígjátékát 1936 márciusában, pedig a Kozma Hugó rendezte előadás Horváth Micivel és Székely Bálinttal a főbb szerepekben „életszerű" produkció volt, ilyen jellegű a színpad berendezése is, igen hitelesnek tűnt a darab központi színhelye, az ízlésesen berendezett bútorozott szoba. (Aradi Közlöny, 1936. március 12.)

Emmet Lavery *Az úr katonái* című drámája 1936 márciusában került itt színre. A jezsuita kolostorban játszódó, nagy vitákat kiváltó mű a világ színpadain százas szériákban futott. A csodálatos gyógyulásokról szóló dráma túlfeszíti a vallásos kereteket, és lényegében arról győzi meg a nézőt, hogy valamely esemény nem önmagában csoda, hanem a hit teszi azzá. A helyi kritikus szerint az aradi előadáson a dráma gondolatisága Szendrey rendezésében teljes pompájában érvényesült, a szereplők, különösen Jávor Alfréd a csalódott jogászpap és id. Szendrey a jóságos rektor szerepében tökéletesen alakítottak, dicséret illeti a beteg kisfiút játszó hatéves Dálnoki Zoltánt. (Aradi Közlöny, 1936. március 7.) A drámát szépszámú közönség előtt három alkalommal játszották.

A repertoár többi darabja vígjáték, elsősorban Heltai Jenő, Bús-Fekete László, Vaszary János könnyű, szellemes komédiái (*Itt a szerelem, Házasság, Férficsere*

stb.). A legsikeresebb Fodor László december végén bemutatott alkotása, az *Érettségi*, amely rekord előadásszámot ért meg, 15-ször játszották. Ebben a 19 éves diáklányt a negyven felé közeledő primadonna, Gábor Mara nagyszerűen alakította, és többször kapott nyíltszíni tapsot Bárány tanár úr szerepében id. Szendrey Mihály.

A zenés művek között (Róna ígéretéhez híven) újra szerepeltek operák. November közepén Csányi Mátyás vezényletével a kolozsvári vendégművészek, Tyron Silva, Dinu Bădescu közreműködésével felújították a *Toscá*t és a *Pillangókisasszony*t. Ezekben színpadra léptek a város idős operaénekesei, többek között Ladiszlay József, Faludy Károly, a *Toscá*ban Scarpia szerepét Róna Dezső énekelte. A sajtó szerint a közönség, amely megtöltötte a színházat, „megértő méltányossággal" fogadta a produkciókat. Májusban még egy komolyabb fajsúlyú zenés alkotás került színre, a *Gólem* (a Zsidó Nemzeti Szövetség támogatásával), az előadást Kozma Hugó rendezte, közreműködött a temesvári szép hangú szoprán, Beanter Reneé. A többi szereplő, Szabó Gyula, Jávor Alfréd, Kozma Hugó a helyiek soraiból került ki. A kritikus rajtuk kívül még elégedett az angyalok balettjével Sebes Illy és csapata előadásában, valamint a hatszólamú kórussal. (Aradi Közlöny, 1936. május 31.)

Az operettek, zenés játékok közül több mint tíz alkalommal adták a *Katz bácsi*t, Peti Sándor és Vértes Lajos alkotását, amely igazi „békebeli hangulatot" hozott a nézőtérre, a szereplők, Kozma Hugó a gyáros szerepében, Horváth Mici mint fiatal parasztasszony, Kiss Elemér félkegyelmű parasztlegényként tudásuk legjavát adták. (Aradi Közlöny, 1936. január 5.)

Népszerű még az Erich Kästner-regény nyomán írt, vígjátéki helyzetekben, pergő dialógusokban gazdag zenés játék, a *Három ember a hóban* (a zenét hozzá Gyöngy Pál írta), ebben az álruhás bankárt, Tobler urat Kozma Hugó alakította. A mű először december 24-én délután került színre, és hatszor játszották.

A helyi kritika szerint fergeteges siker a január 17-én bemutatott *Leányálom*, Szlatinai Sándor pikáns, helyzetkomikumokban gazdag zenés darabja, amelybe Felhő Ervin vitt sok humort, ebben lépett fel a hosszas betegség után visszatérő Hientz Helly, ezt több mint nyolcszor tűzték műsorra.

A hagyományos operettek közül (*A mosoly országa* mellett) az *Iglói diákok*at, a *Hollandi menyecskét*, a *Tatárjárás*t újították fel, ez utóbbit Felhő Ervin rendezésében. Benne Riza – Hientz Helly, Lörentey főhadnagy – Székely Bálint, Mogyoróssy önkéntes nadrágszerepét Gábor Mara játszotta.

Májusban, mikor Aradon van az együttes, az operettek és bohózatok sorában érdekesebb produkció Felhő Ervin *Kacagó est*je május 9-én, majd a segédszínészek jutalomjátéka, de ez már az Iparos Otthonban zajlik. (Itt szerepeltek áprilisban a kalotaszegi népszínészek is, akik Szentimrei Jenő ballada-feldolgozását, a *Csáki bíró lányá*t adták elő.) Májusban Jávor Alfréd és Gábor Mara az Olimpia klubban léptek fel.

Gazdasági vonatkozásban az évadot végigkísérték az anyagi gondok. A helyzetet nehezíti az aradi kemény tél, amely idején kockázatos dolog a hideg színházteremben nézőként üldögélni, rosszul hat a közönségre a főszezon többszöri megszakítása is a temesvári fellépések miatt. A közönség színházba csábítása érdekében már novembertől folyamatosan csökkentik a jegyárakat, nem ritka az ingyenjegy akció (egy jeggyel ketten mehetnek be), s ez együtt jár a színészi gázsi csökkenésével, így már év közben többen megpróbálnak máshol elhelyezkedni. Az anyagi problémák miatt a színház a tervbe vett határidő előtt, április 21-én befejezte a téli idényt, de a színészek bérét (id. Szendrey nyilatkozata szerint) az ezt megelőző időszakra kifizették, az igazgatóságnak mindössze megközelítőleg tizenkétezer lej hátraléka maradt.

A nyári szezon lényegében május elején kezdődött, melynek keretében né mi jövedelemszerzés érdekében a hónap folyamán több színész javára rendeztek jutalomjátékot, többek között május 3-án Székely Bálint, 19-én Dálnoki Dudus, júliusban Horváth Mici számára. Mások a városi tanácshoz fordultak segélyért, nem sok eredménnyel, ezért többen (a kolozsvári tudósítás szerint) Erdély más társulatainál kerestek munkát, „telesírva Erdélyt az aradi színház kilátástalan helyzetével".

A kolozsvári Ellenzék Aradra látogató tudósítója július elején igen elszomorító képet rajzol az aradi színjátszásról, a cikksorozat címe provokáló: Tetemrehívás az aradi magyar színészet ravatalánál. A cikkíró szerint a díszlettár és a ruhatár kopott és nagyon szegényes, nincs pénz a statisztéria megfizetésére (például az *Alvinci huszárok* tiszti felvonulásán a hadsereget 6-7 „katona" képviselte, egymásra nem is hasonlító egyenruhákban). A társulat munkájában eluralkodott a fegyelmezetlenség, a kevés gázsi miatt a színészek elégedetlenek, felületesen végzik a munkájukat, a direktorok a színészekre „mutogatnak", azok meg az igazgatókra. Arról nem is beszélve, hogy a tagok egy része csak másod- harmadrendű színész, bár az is igaz, hogy vannak kiválóak is, akiknek a jutalomjátéka alkalmával zsúfolásig megtelik a nézőtér. A helyi kultúrtanácsos felvetette a lehetőségét annak is, hogy nem kérnek a helyi magyar együttes számára színigazgatói koncessziót.[11]

Augusztus elején a kolozsvári lap újabb cikksorozatban veszi számba az aradi színészet „bűneit". E szerint itt a színészek már nem bíznak a Szendrey-féle vezetésben, a cikkíró szerint az idős „botrányhős" Szendreynek félre kellene állnia, megadva a lehetőséget másoknak az aradi színház vezetésére. Az írás szerzője azon is csodálkozik, hogy a helyi magyarság vezetői még mindig az idős direktort ajánlják, akinek igazgatását az utóbbi időben sorozatos bukások kísérték.[12] (Az Ellenzék újságírói keményen bírálták más erdélyi város színjátszását is, ezzel is alátámasztva azt a többször hangoztatott állítást, miszerint a kolozsvári Thália alkalmas egyedül arra, hogy Erdélyben színvonalas színházi műsort szolgáltasson.)

A külső szemlélő meglátásaiban van igazság. Ezt az Ellenzékben közölt cikkre válaszolva id. Szendrey is elismeri, de összegezi az ezeket kiváltó, közismert, a helyiek munkájától független „torony-magasságig emelkedő nehézségeket" is, amelyek az aradiakat, de egész Erdély színészetét sújtják. Ezeken az aradi együttes az utóbbi időben nem tudott úrrá lenni, de ismét megpróbálják a talpra állást, hisz máshol is nehezen boldogultak. Nem kellene tehát az aradi színészetet „leírni," és annak vezetőit „meghurcolni". (Ellenzék, 1936. július 16.)

A helyi viszonyokat közelről ismerő aradiak (ideértve a Magyar Párt és a város vezetőségét) a bukások ellenére sem veszítették el az idős direktorba vetett bizalmat. Ezt látszik igazolni az 1936. márciusi ünnepség, mikor Szendrey hetvenéves születésnapját és színészi pályájának ötvenéves jubileumát ünnepelték az *Államtitkár úr* eljátszásával. A zsúfolt ház, a város és a helyi magyarság vezetőinek szívből jövő (vagy legalábbis annak tűnő) köszöntő szavai azt mutatták, hogy tisztában vannak vele, Szendrey megtette, amit megtehetett, a helyi körülmények azok, amelyek nem tesznek lehetővé ennél sokkal magasabb színvonalú színjátszást Aradon. (Az ünnepségről az Aradi Közlöny 1936. március 28-i száma közölt részletes tájékoztatást.)

A következő évadtól azonban már más kapja meg a helyi koncessziót.

Jegyzetek

1. Kötő, Az aradi színj. 117. old.; Ar. Közl., 1932. augusztus 19., szept. 15.
2. Szendrey, i. m. 79–80. old.
3. Ar. Közl. 1932. szept. 23., okt. 24., nov. 20.
4. Ar. Közl.1933. aug. 12., 30., 31., szept. 20.
5. Ar. Közl. 1934. január eleji lapszámai; Ficzay Dénes, Emlékkönyv. Sorozatszerkesztő Pávai Gyula. Arad, 2007. 133. old.
6. Enyedi, Rivalda nélkül. 386.old.; Ar. Közl. 1935. április 18. Az aradi lap az Urleteanu édesapjának levelét közli magyar fordításban, ennek eredetije a bukaresti Dimineaţa c. újságban jelent meg.
7. Kötő, Az aradi színj. 118. old.
8. Gaál Gábor így ír Forgácsról: A modern színészfelfogás előfutáraként tartjuk számon Forgács Lucifer-alakítását, nem démon, szellemes, kedélyesen fölényes, intelligens (Kötő, Színj. szem. 67. old.) Aradon először 1918 decemberében rendezte a darabot, és játszotta Lucifert.
9. Ar. Közl. 1935. júl. 10., 20–23.; Enyedi Sándor, Szabadtéri előadások Erdélyben és Felvidéken. Rivalda nélkül. 346. old.
10. Kötő, Színj. szem. 74. old.
11. Jenei József, Tetemrehívás az aradi magyar színészet ravatalánál. Ellenzék, 1936. júl. 9., 10.
12. Kisebbségi színigazgatók, színészek harca a jövőért. Végh József cikksorozata a kolozsvári Ellenzékben 1936. aug. 6–13.

A bécsi döntés előtti esztendők

Új igazgatók a színház élén (1936–1938)

Az 1930-as évek második fele nem volt könnyű időszak a város életében. Károly Sándor a helyi problémákat így mutatja be: „... elvitték Temesvárra a vasútigazgatóságot, elviszik Brassóba az Astra gyárat, a kereskedelem pang, és a gyáripar visszafejlődik. Középítkezést egyik polgármester sem hozott, és az Arad–Temesvár illetve az Arad–Nagyvárad közötti országút változatlanul rossz, a sofőrök mielőtt elindulnak, végrendeletet készítenek. (…). Előnyére szolgál azonban Aradnak, hogy a munkanélküliség itt nem olyan katasztrofális, mint más városban, és talán kevesebb a nyomorgó is, mint egyebütt, azonkívül a megélhetés harminc százalékkal olcsóbb, mint a szomszédos Temesváron vagy a távolabbi Kolozsváron. (...) Hozzátartozik a város újabb kori történetéhez, hogy a liberális kormány uralomra jutása óta erőteljesebb iramban folyik a romanizálási törekvés. Minden hatóság megkapta felülről a parancsot: románosítani. Azonban nagy eredmények nincsenek. Ez nem a hivatalnokok tehetetlenségén vagy jóindulatán múlik, hanem azon, hogy a nem román lakosságot lehetetlen eltüntetni. Magyarok, németek, szerbek és zsidók nem akarnak románokká válni, ezek meg akarnak maradni annak, aminek születtek. És miután olyan törvény nincsen, amely a nemzetiséget és vallást hivatalból megváltoztatná, meg is maradnak magyarnak, németnek, szerbnek és zsidónak. Persze az iskolákban is keresik az „originea etnică”-t, a kávéházakban és éttermekben a zenekar több román, mint magyar dalt köteles játszani, a mozikban csak román feliratú filmeket pergetnek. A hivatalokban főként az állam nyelvén beszélnek, statisztika is van, hogy a város lakosságának többsége román, de mindez nem formálta át a várost”.[1] (1936 márciusában jelent meg az új közigazgatási törvény, amely megtorló intézkedéseket helyezett kilátásba, ha hivatalos helyen valaki az anyanyelvén szólal meg, sok helyen tették ki a „Vorbiţi numai româneşte” táblát. A közhivatalnokokat, de még a vasutasokat is újravizsgáztatták az állam nyelvéből, akik megbuktak, azokat elbocsátották.)

Az új tendencia a színház életében olyanformán kap jelentőséget, hogy a koncesszióra „a többség" jelöltjei is pályázni kezdenek. Aradnak azonban nincs helyi román együttese, így ők a vendégtársulatok rendszeres szerepeltetésének megszervezését tűzték ki feladatul.

A következő, 1936/37-es aradi évad igazgatói posztjára 1936. augusztus 13-án írták ki a pályázatot, amelyre ismét többen, heten jelentkeztek, közülük három volt román nemzetiségű. Az Aradi Újság legesélyesebbnek Szendrey Mihályt tartotta, aki mögött 50 év színészi tapasztalata áll. „Érdemei vitán felül állnak, ha történtek is zökkenők, ennek okai az általános nehézségek és gazdasági viszonyok miatt voltak. Ha megszavaztatnák Arad kisebbségi közösségét, bizonyos, hogy ő nyerné el a szavazatok túlnyomó többségét, őt támogatja az aradi Magyar Párt vezetősége is." (Aradi Újság, 1936. augusztus 30.)

A kinevezés ügyében szeptember elején döntöttek, a kultúrtanácsos, Popa Constantin jelentette be, hogy a színház bérletét (hat-hat hónapra) ketten nyerték el: a román újságírók szindikátusának helyi szervezete, illetve a helyi színész, Kozma Hugó, aki Inke Rezsővel társulva vállalta fel az arad–temesvári együttes irányítását.

Mindkét színész aradi lakos, Kozma (1883–1955) 1933 őszétől lett tagja az aradi együttesnek, Inke (1880–1946) 1921-ben Pestről szerződött Aradra Róna társulatához, és lényegében azóta itt volt az állandó lakhelye, bár közben különböző helységekben igazgatott társulatokat. Az évad befejeződése után, 1937 őszétől aztán visszatért Magyarországra. (Az év ilyenformán történő felosztása nem rontott a magyar színjátszás helyzetén, hiszen egy év alatt – összesítve az itt töltött játszási időt – hat hónapnál sokkal többet eddig se nagyon játszhatott magyar együttes a színházban.)

Kozmáék gyakorlatilag valamivel több, mint hat hónapot töltöttek Aradon, a téli idényben október végétől december 31-ig, január 1-jétől mentek Temesvárra, ám a közbeeső időben is „hazatért" néha a társulat egy része, például 1937 januárjában három napig léptek fel itt. A szezon második része február 22-én kezdődött, és május elejéig tartott, ezt követően országos turnéra indultak. A nyári idény a színkörben június 13-án indult, folyamatosan július végéig adtak műsort (eddig szólt hivatalosan a koncesszió), majd augusztus 22-től szeptember 4-ig voltak még előadások.

A társulat tagjai közül sokan az előző együttes helyben maradt tagjai, az ideszerződött újak között volt Trillap Ilona primadonna, a fiatal, tehetséges pályakezdő, Bálint Anna, aki egy évvel ezelőtt lépett először színpadra és a kiváló karakterszínész, Horváth László (1896–1944), a zenekart Bródy Miklós és Csányi Mátyás vezényelte.

Az Aradi Közlöny az új direkcióval szembeni elvárásokat a következőkben összegezi: „... a város magyarsága elvárja és megköveteli az új vállalkozástól, hogy a tervezés reális alapon történjék, olyan társulatot szervezzenek, amely az

igényeket művészi szempontból kielégíti. Hozzanak olyan programot, amely felöleli a magyar színműirodalom komoly értékekeit, (...) és amit ígérnek, azt tartsák is be"[2]. Kozmáék az évad folyamán (a sajtó szerint) meg is feleltek az elvárásoknak, mind a repertoár, mind a művészi teljesítmény elfogadható volt.

Az aradi évad elég későn, október 27-én kezdődött. Ez előtt, október 17-én színvonalas előadást láthatott az aradi közönség, ekkor került sor id. Szendrey művészestjére, ennek keretében a júniusban egy alkalommal eljátszott Zilahy-vígjátékot, az *Úrilány*t tűzték műsorra Kozma Hugó rendezésében, Hegyessy Magda, Horváth Mici, Dálnoky Dudus, Gömöry Emma közreműködésével. Ebben Szendrey nem játszott főszerepet, de az Aradi Közlöny szerint „az előadás karakterét" ő adta, és a zsúfolásig megtelt nézőtér – mintha kárpótolni szeretné az őt ért sérelmekért – elsősorban a volt direktort ünnepelte. A produkció színvonala és a színházban uralkodó lelkes hangulat a régi színházi esték hangulatát idézte. (Aradi Újság, Aradi Közlöny, október 18.)

Az évadnyitón *A néma leventé*t játszották, Heltai Jenő 1936-ban írt, Mátyás korában játszódó verses vígjátékát, amelynek látványos, hatásos jelenetezése, bravúros verselése, könnyed játékossága, kedves humora, nem utolsósorban a mű rejtett iróniája nagy sikert hozott a drámának a maga korában, és igen népszerű ma is.

Az aradi bemutató nagyon jól sikerült, jól mutattak az új díszletek, amelyek Olasz Lajos tervei alapján készültek, a hosszú darab Kozma Hugó rendezésében „jól gördült". A szereplők a nem könnyű verses szöveget szép dikcióval mondták, Zilia szerepében kiválóan érvényesült az új drámai színésznő, a fiatal Bálint Anna szép zengésű orgánuma. Sikeresen mutatkozott be a drámatagozat új drámai hőse, Horváth László a címszerep, Agárdy Péter megformálásával, Beatrixot Hegyessy Magda, Galeottót Tarnay József, Mátyás királyt Kozma Hugó alakította. A színházat zsúfolásig megtöltő közönség lelkesen tapsolt. (Aradi Közlöny, 1936. október 28.) Heltai verses darabja az évad folyamán 11 telt házat eredményezett a színházban, a mű és az előadás értékét mutatja, hogy a helyi premier előtt az Aradon élő író, Szántó György mondott bevezetőt, november 12-én a délutáni ifjúsági előadás előtt pedig a gimnázium igazgatója, Fischer Aladár.

A néma levente aradi színpadra kerülésének volt egy érdekes mozzanata a mű szövegével kapcsolatban. A darab figyelmes elolvasásakor a rendező és Mátyás alakítója, Kozma Hugó felfigyelt néhány apró hibára, amely a király szövegében fordult elő a következőképpen: „*Veréb mondja bagolynak nagyfejű / Hollónak mondja hattyú fekete.*" (Egyrészt a képekből – a szórend miatt – elmaradt a szembeállítás, másrészt nehezen elképzelhető, hogy a király pont a családi címerben szereplő madárral gúnyolódik.)

Észrevételeit levélben írta meg a szerzőnek, aki megköszönve a hasznos javaslatot, a sorokat így korrigálta:*„bagoly verébnek mondja nagyfejű, /Hattyúnak csóka mondja, fekete."*[3]

Az aradi Magyar Párt vezetősége a sikeres produkció után dicséretben részesítette a társulatot, amely „*A néma levente*t olyan rendezésben, kiállításban, előadásban hozta ki, hogy az valóban méltó a színház nagy múltú hagyományaihoz". Ennek és a többi színvonalas vagy legalábbis elfogadható előadásnak (is) köszönhető, hogy a párt kultúrszekciójának ülésén, november közepén Parecz Béla javaslatára úgy határoztak, hogy a teátrum anyagi támogatása érdekében ismét részvénytársaságot létesítenek, feltámasztják az egykori Színházpártoló Egyesületet, mert a „színház nem az igazgató üzleti ügye, hanem a magyar kultúráé". Az együttes pedig „olyan ambícióval és lelkesedéssel dolgozik, hogy megérdemli a közönség elismerését és támogatását". (Aradi Közlöny, 1936. november 18.) Ez nagy segítségnek bizonyult Kozmáék számára ezekben a nehéz időkben. A színház válsága azonban nem elszigetelten erdélyi jelenség, nem jobb a helyzet a magyarországi vidéki teátrumokban sem. 1936-ban Bokor István terjedelmes cikket közöl a szegedi Új Nemzedékben Tervezet a vidéki színészek megmentésére címmel, ebben így ír: „Hihetetlenül rossz helyzet uralkodik a vidéki társulatoknál. Székesfehérvárott például Tolnay színigazgató nyilatkozata szerint kifizetődőbb a klasszikusokat ingyen játszani, mint pénzért. Az ingyenes telt ház ruhatári bevétele ugyanis nagyobb összeget tesz ki, mint a pénzért eladható jegyek értéke".[4]

Aradon a „színházpártolók" ügybuzgalma révén növekedett a színházba járók száma, újraindították az 1930-as évek elején bevált „szelvényakciót" is (egy kedvezményesen megvásárolható szelvényfüzetben 6-12 jegy bármilyen előadásra felhasználható volt), és a teátrum az évad folyamán viszonylag zavartalanul működött. Az összehangolt munkát azonban a szezon végén a két direktor összekülönbözése zavarta meg. Akkor vált köztudottá, hogy a színház gazdasági ügyeit tulajdonképpen Inke Rezső intézte, akivel a hivatalosan kinevezett direktor, Kozma Hugó (szóban) úgy egyezett meg, hogy ő 7000 lejért dolgozik (ez kevés pénz volt ebben az időben), mivel nem bízott túlságosan abban, hogy az intézmény pénzügyileg is kielégítően működik majd. A balsejtelmei azonban – szerencsére – nem váltak be, Inke azonban nem osztotta meg vele az évad végi nagyobb jövedelmet. (Aradi Közlöny, július 7.)

A prózatagozat repertoárja viszonylag igényes volt, a szokványos vígjátékok, bohózatok mellett szinte minden hónapra jutott egy-egy színvonalasabb újdonság vagy felújítás, s a helyi kritikus – legalább is eleinte – nem fukarkodott a dicsérő jelzőkkel a produkciókkal kapcsolatban, bíráló megjegyzés csak elvétve fordul elő. Novemberben mutatták be Horváth László rendezésében Szép Ernő *Szívdobogás* és Molnár Ferenc *Nagy szerelem* című vígjátékát (ez utóbbit 1936 márciusában egy alkalommal már láthatták a helyiek). A *Szívdobogás* „igazi irodalom – írja a bíráló –, felvonulnak benne a harmincas évek jellegzetes alakjai, amelyeket a színészek élővé varázsoltak, a társulat, elsősorban a két főszereplő, Varga Ilus és Horváth „feladata magaslatán állott". (Aradi Közlöny, november 18.)

Lázár Hilda

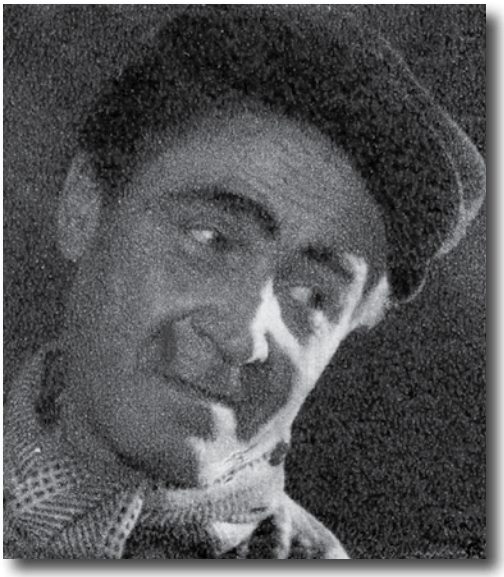
A másodikban „a rendező ügyelt minden gesztusra, nüanszra, jól érvényesültek Molnár szellemes, néha rakétaszerűen robbanó, máskor elérzékenyítő mondatai". A fiatal Bálint Anna a hangjával, hangszíne változásaival érzékeltetni tudta az eszményi régiókban mozgó főszereplő érzelmeinek egész skáláját, Horváth pedig fölényes művészettel formálta Ádám Iván alakját. A produkció a közönségnek is tetszett, a függöny legördülése után percekig lelkesen tapsoltak. (Aradi Közlöny, 1936. november 28.)

A kritika szerint az együttes akkor is „jó úton járt", mikor november 23-án színvonalasan újították fel *Az aranyembe*rt. A kritikus elégedett a fontosabb szereplőkkel, Horváth László (Krisztyán Tódor), Hegyessy Magda (Tímea), Bálint Anna (Athalie), Lázár Hilda (Teréza), szerinte csak Olasz Lajos nem volt tökéletes Timár Mihály, mert kicsit „túljátszotta" a szerepét, „kevesebb több lett volna". (Aradi Közlöny, november 24.)

December elején „vették elő" *A sasfiókot*, ebben is a reichstadti herceget játszó Horváth László bizonyult egy kissé erőtlennek, a többiek, Bálint Anna, Lázár Hilda, id. Szendrey Mihály (Metternich) jók voltak. A közönséget azonban nem igazán érdekelte Rostand verses drámája, fél házzal, mindössze kétszer került színre. (Aradi Közlöny, december 4.)

A hónap végén érdekes újdonság az orosz származású, Amerikában élő írónő, Ayn Rand *Január 16-án éjjel* című bűnügyi története, amelyben a szerző érti a módját, hogyan lehet az izgalmakat a végsőkig fokozni. Újszerű „fogás" a darabban, hogy egy önkéntesen jelentkező néző beleszólhatott a bírósági tárgyalás menetébe, esküdt lehetett a darab tárgyalásán. Aki jól alakítja ezt a „szerepet", cserébe visszakapta a jegy árát. A közönségnek tetszett ez az újszerű játék, szilveszter este és a másnapi három előadáson (délután háromkor, este hatkor és kilenckor) zsúfolásig megtöltötte a színházat.

Január–februárban Temesváron játszottak, de január közepén három napra (január 11–13.) „hazaugorva" bemutatnak egy operettújdonságot, és színpadra viszik a francia Denys Amiel *Virágzó asszony* című színművét, amely (a kriti-

Derecskey Pál

kus szerint) nem mindennapi alkotás, „valami részegségszerű melankólia jellemzi, hangulat- és érzésvilága valahol Csehov és Geraldy között mozog".

Márciusban, 16-án *A tanítónő* került színre Kozma Hugó rendezésében. A felújítás igen jól sikerült, a színházban „a nagy premierek hangulata uralkodott", ehhez hozzájárult Tabéry Géza élményszerű bevezetője Bródy Sándorról. A színészek kitettek magukért, Bálint Anna „ízig-vérig életízű" Flóra volt, Horváth László tökéletesen tudta érzékeltetni Nagy István érzelmeinek erejét, Derecskey Pál (tanító), Tarnay József (káplán), Kozma Hugó (az öreg Nagy), Lázár Hilda (a nagyasszony) hitelesen alakítottak, a közönség lelkesen tapsolt. (Aradi Közlöny, március 17.)

Ebben a hónapban az újdonság Zilahy Lajos drámája, *A szűz és gödölye*, amely március 31-én került itt bemutatásra. A darab cselekménye a címben szereplő értékes reneszánszkori festmény körül forog, a kép a nagypolgári Huben család féltett kincse, a család gazdagságának, erkölcsi tartásának jelképe, a családfő mégis arra kényszerül, hogy hamis másolatot készíttessen róla. A kép körüli bonyodalmak során aztán a néző tanúja lehet a nagynevű család széthullásának. A helyi kritika elsősorban a mű reális társadalomrajzát és a szereplőket, Kozma Hugó (Huben Sándor), Bálint Anna (Margit) valamint Jávor Alfréd, Hegyessy Magda, Lukács Ede sokszínű alakítását dicséri. (Aradi Közlöny, 1937. április 1.) A színmű telt házak mellett hatszor került színpadra.

Áprilisban, a hónap közepén tűzték műsorra Eugene Scribe újra divatba jött, 1842-ben írt szellemes, *Egy pohár víz* című „történelmi" vígjátékát egy kissé modernizált szöveggel, Harsányi Zsolt fordításában. (Az események a 18. század végi angol királyi udvarban játszódnak.) Az előadás Kozma Hugó rendezésében pergő volt, a főbb szerepeket Bálint Anna (Anna királynő), Hegyessy Magda, Horváth László, Jávor Alfréd játszották. A közönség jól szórakozott. A felújítások között szerepelt még Heltai Jenő vígjátéka, *A Tündérlaki lányok*, a főbb szerepekben Bálint Anna, Hegyessy Magda, Lázár Hilda, Horváth László, Jávor Alfréd (ez Hegyessy Magda szokásos évad végi búcsúelőadása).

Május eleji újdonság Kosztolányi *Édes Anna* című kisregényének színpadi változata. (A színre alkalmazást a nagybeteg Kosztolányi kezdte meg, az átírást a felesége, Harmos Ilona folytatta, ezután került Lakatos László „kezébe".) A dráma

cselekménye valamelyest eltért a kisregénytől, például Anna nem a hálószobában, hanem kemény veszekedés után gyilkol, és csak Vizynét öli meg. A törvény rideg betűi és a bíróság nem vette figyelembe az agyonkínzott cselédlány lelki indítékait, de a közönségnek, aki bepillantott Édes Anna lelkébe, fel kell mentenie őt – zárja a helyi kritikus a mű bemutatását. A címszerepet Bálint Anna játszotta, olyan volt, amilyennek Kosztolányi képzelhette szerencsétlen sorsú főhősét. Remekbe szabott volt Hegyessy Magda egzaltált lelkű Vizynéje, Jávor Alfréd méltóságos ura, Horváth László végtelenségig blazírt fiatalura. (Tárca az előadásról, Aradi Közlöny, május 3.) Ez volt a téli szezon utolsó bemutatója, de a drámát a nyári színpadon még három alkalommal játszották szépszámú közönség előtt.

A nyári szezon utolsó drámaújdonsága Molnár Ferenc *Csoda a hegyek* közt című négyfelvonásos legendája, amely augusztus 22-én került színre. A mű a földesúr által „megcsúfolt" szolgálólány kálváriájáról szól, s a patetikus hangvételű alkotás – a mű egyik értelmezője szerint – azt sugallja, hogy az igazságnak semmi ereje nincsen a pokol erőivel szemben: a misztériumjátékban megjelenő csodatevő „idegen ügyvéd" – akit az egyik szerzetes a gyermekeket védő Szent Andrásnak lát – a megölt kisfiút fel tudja támasztani, de a cselédlány igazságát kiharcolni nem képes. Aradon a darab főhősét Tarr Judit játszotta, mesterien alakított még id. Szendrey.

A repertoár nagyobbik felét a zenés művek tették ki, megközelítőleg 30 operettet, zenés játékot tartottak műsoron, ebből 17 volt az újdonság. A női főszerepeket Gábor Mara, Trillap Ilona táncolták-énekelték, mindketten elismert művészek, ez utóbbi új volt Aradon. 1921-ben végzett Pesten, a 20-as évek végétől jött Erdélybe Szabadkay társulatához, innen szegődött Aradra, az erdélyi közönség jó hangú, jó humorú, kirobbanó temperamentumú primadonnának ismerte.[5] A táncos-komikus rendszerint ifj. Szendrey Mihály volt. A bonviván szerepkörre Puskás Bélát várták, de nem sikerült vele megegyezni, így az operettekben Lukács Ede, valamint a fiatal kezdő, Lenkey István vagy Horváth László énekelt, januártól szerződött erre a szerepkörre Derecskey Pál (aki viszont eredetileg táncos-komikus volt). A zenekart Bródy Miklós, a nyugdíjazott kolozsvári karmester vagy Csányi Mátyás vezényelte.

Az operett-tagozat *A pármai hercegnő* című operettel mutatkozott be, ez nem tartozott a remekművek közé (ráadásul hosszú is – tette hozzá a helyi kritikus), az együttes tagjai azonban „elszánt rohammal indultak a közönség megnyerésére", és Inke Rezső rendezése, Trilapp Ilona finom játékstílusa, simulékony hangja, Gábor Mara temperamentuma, Lázár Hilda markáns humora elnyerte a közönség tetszését.

Nagyobb siker Erdélyi Mihály *A csavargólány* című operettje, amelyet november elején tűztek műsorra, és a nyári szezon végéig 15-ször került színre. A zenés mű Gábor Mara fergeteges tánca révén hódította meg a nézőket, mert ez egyébként „nem több néhány slágernél és szellemes szójátéknál" – méltatta a

művet a helyi kritikus. Külön dicséretet kapott Kozma Hugó szellemes rendezése és az illúziókeltő díszletek. (Aradi Közlöny, november 13.)

Ugyancsak több mint tízszer játszották Buday Dénes revüoperettjét, a *Csárdás*t, valamint a *Hulló falevél* című Zerkovitz Béla-művet. A *Csárdás* központi alakja Rozika, a „vidéki kislány", aki egy látszat-házasság révén eljut odáig, hogy a párizsi Moulin Rouge-ban énekel. Az operett muzsikája dallamos, ötletgazdag, van benne minden a magyaros dallamoktól az angol keringőn át a tangóig, a rumbáig és foxtrottig – értékeli a helyi kritika. A rendezése gondos, Olasz Lajos díszletei kitűnőek, Trillap Ilona remek kosztümökben pompásan énekelt, Gábor Mara táncai szinte akrobatikusak, Horváth László mint bonviván, diszkrét és stílusos volt. (Aradi Közlöny, december 12.)

A *Hulló falevél* Tarnay József rendezésében igazi látványosság, amelyben 15 új díszlet került a színpadra, az elegáns bútorokat a Lengyel Lőrinc és fia cég kölcsönözte. Az előadásra, amelyben színpadra lépett szinte az egész társulat, Gábor Mara 11, Berecz Manci 10 új kosztümöt csináltatott. (Aradi Közlöny, április 21.)

Érdekes produkció a március végén bemutatott *3:1 a szerelem javára* című Ábrahám Pál-operett. Ennek alcíme *Szívek mérkőzése két félidőben három felvonásban*, mert a zenés mű szorosan kapcsolódik a sporthoz (az eredetiben az olimpiai győztes vízilabda-válogatott, Aradon a futballcsapat van benne). Ők szöktetik meg a „ladyt" a kényszerházasság elől, aztán az edzőtáborban egy leányiskolai osztály tanulói is belekerülnek a játékba, amelyben azért Ábrahám Pál remek zenéje a „főszereplő". Aradon a produkciót azzal tették érdekesebbé, hogy a III. felvonásban felvonult a színpadra az aradiak kedvenc futballcsapatának néhány népszerű játékosa és a „drukkolók", akik teljesen megtöltötték a színteret (a kritikus szerint kétszázan /!!/ voltak). Helyet kap benne a modern technika is, a mecscset rádión közvetítették. (A „modern világ" másik helyi újdonsága, hogy 1937. április 15-től kezdett működni az automata telefonközpont Aradon.)

A jó ízlést sértette azonban néhány zenés bohózat, ilyen a december 28-án bemutatott és négy alkalommal játszott *Bikapanzió*, amely a kritikus szerint „nem egyéb, mint vaskos szexualitás. Amit az öt szereplő ebben mond és cselekszik, az korántsem nevezhető irodalomnak". (Ebben a „társaságban" Trillap Ilona még a hiányos öltözékben is disztingváltnak hatott.) A közönség azonban zsúfolásig megtöltötte a színházat. (Aradi Közlöny, december 29.) Hasonló a nyári szezonban a június végén színpadra vitt *Malacbanda,* amelyet ugyancsak négyszer játszottak.

A hagyományos jellegű operettek közül *A drótostót*ot, az *Elvált asszony*t, *A kis király*t, a *Sztambul rózsáj*át tartották műsoron. (*A drótostót* kritikája szerint a mai operettek világában élő együttes nehezen tudott megbirkózni a hagyományos művekkel, de ezek színpadra vitelére szükség van.) A lassan hagyománynyá váló őszi szabadtéri játékok keretében, a gimnázium udvarán mutatták be a *Gül babá*t és a *Bob herceg*et Krémer Manci, Gábor Mara és vendégművészként

Erényi Böske közreműködésével. A produkciók Szabadkay József rendezésében igen látványosak voltak, pazar fényhatások mellett korhű kosztümökben 60 tagú ének- és balettkar, valamint megközelítőleg 100 statiszta lépett fel, a zenekar 50 tagú volt. Az előadásokat hatalmas tömeg nézte végig. (Aradi Közlöny, 1937. augusztus 24–31.)

Az évad folyamán ismét színre vittek néhány népszínművet is, különleges produkció Moldován Gergely nagyon rég nem játszott román tárgyú műve, a *Florika szerelme*, amelyben Konti zenéje helyett román zeneszerzők, Dima, Brediceanu és az Arad megyei születésű Sabin Drăgoi dalait adták elő.

Komolyzenét az aradiak Gellinek Lotte tanítványainak koncertjén hallhattak, de újra jött a kolozsvári román opera, igaz, csak egy estére, december 21-én mutatták be az *Aidá*t. (A kolozsváriak azóta nem jártak Aradra, mióta a város nem volt hajlandó a kért nagy összegű támogatást kifizetni nekik.)

A nyári szezonban magyarországi kisegyüttesek is felléptek itt, július 29-én Komlós Vilmos és Herczeg Jenő adott elő Hacsek és Sajó tréfákat a Palace kávéházban, augusztus 14–15-én Salamon Béla és társai szerepeltek**.**

A következő, **1937/38-as évad** szervezését befolyásolta az 1937 áprilisában megjelent új színházi törvény, amely szerint a színigazgatók működési engedélyének kiadása a Szépművészeti Minisztérium hatáskörébe került, korlátozták a direktorok színészekkel kapcsolatos jogait (nem bonthat szerződést, nem küldheti el a színészeket önkényesen). Az állami bevételt úgy növelték, hogy minden színházjegyre 2 lej értékű színházi bélyeget kellett tenni. A színészek számára kötelezővé tették a szindikátusi tagságot. (Aradi Közlöny,1937. április 22.) Az aradi színházi koncesszióra augusztus elején írták ki a pályázatot, megint több román és magyar pályázó volt, többek között magyar részről Fekete Mihály, Szabadkay József, illetve Kozma Hugó, a „többségiek" közül Jecutean Ioan román újságíró, valamint az előző évben is pályázó Román Újságírók Szindikátusának helyi szekciója jelentkezett. (Aradi Közlöny, 1937. augusztus 31.) Szendrey is jelöltette magát, ígérve, hogy „megcsinálja" a forgószínpadot, és olyan társulatot szervez, amely nívós műsort szolgáltat. Remélhető, hogy idén nem fog megtörténni vele a tavalyi érhetetlen mellőzés – írta 1937. szeptember elsején, a határidő lejárásának napján az Aradi Újság. A városi tanács által kinevezett „főbérlő" azonban a román újságírószakszervezet lett, ők pedig Szabadkay Józseffel egyeztek meg, aki Jávor Alfréddal társulva kapta meg végül a színházat, Szendreyt is alkalmazták „művészeti igazgató" megbízatással havi 10 000 lej fizetésért.

Erre az évadra az új direktorok kezdetben négy város színjátszásának biztosítását tervezték (Szatmár–Arad–Temesvár–Marosvásárhely), ezek mellé nyáron még egy hónapot Máramarosszigeten szándékoztak játszani. Szatmárnémeti azonban „kilépett" ebből az egyezségből, így a főszezonban három település között ingázva próbáltak eleget tenni a művészi kötelezettségeknek.[6]

Az új direktor, Szabadkay József (1880–1944) a két világháború közötti időszak egyik neves direktora, működése főként Szatmárnémetihez kötődik, az ő tulajdonában volt a város színházának igen értékes ruha- és jelmeztára, és saját költségén építtetett forgószínpadot az ottani színháznak.[7]

Az együttes jó része az előző évad színészeiből került ki, többek között Horváth László, Gábor Mara, Bálint Anna, ifj. Szendrey Mihály, Olasz Lajos, Lázár Hilda, novembertől pedig visszatért Kozma Hugó. Ismerték a helyiek Krémer Mancit is, aki nyártól már fellépett Aradon. Újnak számított Gách Edit, Szabadkay Miklós (a direktor testvére) és két fiatal színész, Németh István és Senkálszky Endre, mindketten ebben az évben végeztek a kolozsvári színészképzőben. A karmester Szabó Ica lett. A tagokat 11 hónapra szerződtették, vagyis 1937 szeptemberétől 1938 augusztusáig.

Senkálszky Endre (1914–2004), a kolozsvári színház későbbi neves színésze idős korában így számolt be aradi szerződtetéséről: „A vizsgaelőadáson jelen volt az aradi színház koncesszióját elnyerő, jó nevű igazgató, Szabadkay József, aki szerződési ajánlatot tett. Tanítómesterem, Tóth Elek (…) rábeszélt, hogy fogadjam el az aradi színház igazgatójának ajánlatát (…), hisz ez nagyon jó iskola lesz. Meghallgattam tanácsát, s most visszagondolva valóban hasznomra vált aradi szerződtetésem, hisz nagyon sokat játszottam, népszínműben, operettben, prózában. Könnyedebbé, felszabadultabbá váltam (...). A katonaságtól október 14-én szereltem le, és csatlakoztam az akkor Marosvásárhelyen vendégszereplő Szabadkay-társulathoz. Aradon G. B. Shaw *Szent Johanna* című művében mutatkoztam be Warwick gróf szerepében. 2500 lej fizetésem volt, amiből szállásra (hárman laktunk egy szobában), étkezésre, s szűkösen egy-két könyvre telt. Ebben az időben a modern ruhákról a színészeknek kellett gondoskodnia, s ez nagy terhet rótt a színjátszókra, különösen a nőkre (...). Szerencsére a ruhatáram megvolt. (…) A történelmi kosztümös darabok jelmezeit a szegényes ruhatárból az igazgató választotta ki”.[8]

Senkálszky Endre mint a Szent Johanna Warick-ja

Az együttes az évadot szeptember 18-án Marosvásárhelyen kezdte, Aradon november elejétől április ele-

jéig játszottak (ebből január 2-től január 27-ig voltak Temesváron, de közben Aradon is felléptek). December 1-től karácsonyig „megosztott erőkkel" adtak műsort Aradon és Marosvásárhelyen egyszerre. (Először az operett-tagozat utazott oda, itthon addig a drámatagozat lépett fel, majd az operettesek visszatérése után a „próza" ment Vásárhelyre.)

Az újabb „közös társulat" létrejöttét Aradon többen ellenezték (az első „elképzelés" szerint a téli főidényben itt csak hét hetes színházi évad lett volna). Az aradi színjátszás ismét zátonyra futott, ez a szervezésforma az aradi színészet végét jelenti – írja az Aradi Közlöny Döntés után című tárcája. Lehet, hogy a város színészete „megmérettetett és könnyűnek találtatott az idő történelmi mérlegén," de inkább arról van szó, hogy – a helyzetet nehezítő, adott helyi körülmények között – az aradiak kultúra iránti igénye és áldozatvállalása „fogyott el", pedig egy többségében magyar, 80 000 lakosú városról van szó. Nagyobb erővel kellett volna küzdeni a helyi magyar teátrumért. (Példa lehetne Szeben és Brassó szász lakossága, akik meg tudták tartani a maguk német színházát.) És az sem lényegtelen – folytatta a cikkíró –, hogy ezek a több várost kiszolgáló közös társulatok (mint a kolozsvári Thália is) jobb műsort szolgáltatnak ugyan, mint a helyiek, de a „nemzet napszámosainak", a színészeknek a nagy része munka nélkül marad a közös társulatok okán, és (kicsit sarkítva) „éhen hal". (Aradi Közlöny,1937. szeptember 15.) A tiltakozóknak igaza volt: áprilisra kiderült, hogy az új szervezési forma nem hozta meg a kívánt eredményt (ugyanúgy jártak, mint néhány évvel előbb Janovics együttese). A Szabadkay – Jávor-féle vezetés a hónap elején bejelentette a csődöt. (Aradi Közlöny, április 7.) Az ezt követő eseményekről Senkálszky Endre így számol be: „A társulatot 11 hónapra szerződtették, mégis az évadot áprilisban befejezettnek nyilvánították, mivel az igazgató fizetésképtelenné vált, játszási engedélyét visszavonták. Együttesünk konzorciumot alapított, a színházat közös kezelésbe vettük, s a jövedelmet részarányosan osztottuk el, a koncessziót átruháztuk egy háromtagú bizottságra, amely Horváth Lászlóból, Jávor Alfrédból és Salgó Jenőből állt. Szabadkay a bizottság kezelésébe adta a könyvtárat, a díszlet- és jelmeztárat. Ebben az új helyzetben játszottunk Máramarosszigeten. Határszéli város lévén sok pénz forgott a településen, pezsgő élet volt, magyar társulat ritkán fordult meg itt, telt házakkal játszottunk".

A hazatérés után azonban hiába várták a sikeres turné jövedelmének szétosztását. A „bizottság" azt mondta, a bevétel ráment a kiadásokra, de főként az aradi játéklehetőség megszerzésének kenőpénzére, amit a rendőrkvesztornak adtak. Utóbb azonban kiderült, hogy a bevételt a „főnökök" elsikkasztották. A helyzet tisztázása érdekében néhány színész – köztük Senkálszky – arra vállalkozott, hogy a helyzetet a rendőrparancsnok előtt tisztázzák. Az itt tett látogatásra ő így emlékezik:

„A kvesztor – még most is előttem van – egy hatalmas íróasztal mögött trónolt. Felénk bökött:

– Mit akartok?

Én rossz románsággal megkérdeztem tőle:

– Mennyit fizettek önnek, hogy tovább játszhassunk Aradon?

Kirántotta az íróasztal fiókját, és undorral a következő szavak kíséretében a lábunk elé dobott egy gyufás-dobozt:

– Itt van, ripacsok!

Én lehajoltam, kinyitottam a dobozt, 5000 lej volt benne".

A bizottság a társulatnak 31 000 lejt mondott. A rendőr kötelezte őket, hogy a különbözetet osszák szét az együttes 28 tagja között. Másnap aztán az osztalékot megkapó színészek nem mertek beszélni az igazságot szolgáltatókkal, féltek a háromtagú bizottság haragjától. „Hozzá kell tennem, hogy a társulat szó szerint éhezett, ekkor már két napja én magam sem ettem."[9]

A konzorcionális alapú együttes az Aradra szóló működési engedély kézhezvétele után július 2-től a nyári színházban játszott július végéig, majd augusztus 13–14-én a Gloria pályán szervezett szabadtéri játékokat, ennek keretében adták elő *Az obsitos*t és Eftimiu *Prométheus*zát. (Ez utóbbit azonban elmosta az eső, így a társulat osztalék nélkül maradt.) Ezzel végződött augusztus közepén a nyári szezon.

Közben az április elejétől június végéig terjedő időszakban sem szünetelt teljesen Aradon a színjátszás, a román együttesek fellépései mellett volt néhány érdekesebb produkció. Például április 9-én Harold Kreuztberg táncestélyét láthatták az aradiak, április 14. és 17. között a láthatatlan M sugárról tartott kísérletekkel egybekötött előadást id. Matúz András, a hónap végén Salamon Mária aradi úriasszony, majd Josef Schmidt adott hangversenyt a színházban (jegyárak 40-től 140 lejig), május végén Vass Boriska és Eghy Gissa tánctanárnő tanítványai mutatták be vizsgaelőadásukat. Majd július 25-től augusztus 2-ig a kolozsvári Thália jött neves színészekkel, többek között Kovács Györggyel, Erényi Böskével, Mészáros Bélával, Tóth Elekkel. A repertoárjukban népszerű vígjátékok szerepeltek (*Hatodik emelet* /Alfréd Ghery/, *Nincsenek véletlenek* /Solt Endre/, *Ketten egyedül* /Vaszary János/), valamint a Nobel-díjas amerikai drámaíró, Eugene O' Neill *Mindörökké* című drámája. Ez a mű „a mi viszonyaink között kevésbé természetesnek hat kevésbé természetes figuráival, ezek eljátszásában mutatkoznak meg leginkább a színészi kvalitások" – méltatja a művet a helyi kritikus, aki a rendezést és a színészek közül főként Kovács Györgyöt dicséri.

Az évad folyamán a Szabadkay – Jávor-féle együttes drámatagozatának volt néhány színvonalas újdonsága. A nyitó előadás Horváth László rendezésében az igényes szórakozást biztosító újabb Molnár Ferenc-vígjáték, a *Delila.* Ebben a Virág házaspárt, a cselekmény színhelyéül szolgáló kisvendéglő tulajdonosait Horváth László és Bálint Anna alakította kiválóan, a bonyodalmakat okozó csábos kenyereslányt, Ilonkát Krémer Manci játszotta „elragadó kedves-

séggel", a mindig közbeszóló szerelmes csapost sok humorral Szabadkay Miklós, a vőlegényt Badóczy István formálta meg. (Aradi Közlöny, november 4.) A da-rabot szép sikerrel, öt alkalommal adták. December 2-án került színre Horváth László rendezésében, Szász Ferenc új díszleteivel Bernard Shaw talán legsikeresebb remekműve, a szatirikus vígjátékból tragédiába, majd újból szatírába forduló *Szent Johanna*. A világtörténelem és a drámairodalom egyik legvonzóbb hősének, Jeanne D'Arcnak remekbe szabott alakját Bálint Anna játszotta „magával ragadó" drámaisággal és egyszerűséggel, többször nyílt színi tapsot kapott. Horváth László a Dauphin megformálásával az évad legjobb alakítását nyújtotta. Wawrick grófjának szerepében mutatkozott be az aradi közönségnek „a kellemes orgánumú, jó megjelenésű fiatal színész, Senkálszky Endre, aki „figyelemre méltó" volt, megtapsolták id. Szendrey Mihályt a reimsi érsek kis szerepében. (Aradi Közlöny, 1937. december 3.)

Ez az első évad, amikor „szót kapnak" a helyi színpadon az erdélyiek, három „hazai" szerző műve van műsoron. December 18-án mutatják be Karácsony Benő bájos zenés játékát, a *Rút kiskacsá*t (a dalokat Nemes Ferenc szerezte), ez négyszer került színre.

Február 10-én játszották először Nyírő József *Jézusfaragó ember* című drámáját a szobrászról, aki a havasi emberek között döbben rá, hogy mi a művészet igazi feladata. Szokatlan hang csendült fel a színpadon, az olcsó szórakozást kedvelő nézők nem is jöttek el az előadásra – állapítja meg a helyi kritikus a bemutató után. A színészek, Jávor Alfréd, Horváth László, Bálint Anna, Kozma Hugó, id. Szendrey „lélekből fakadóan tolmácsolták a székely író szavait, a székely beszéd ízességét azonban nem tudták visszaadni". Lelkes játékuk – ezzel együtt – feledtette a díszlet hiányosságait. (Aradi Közlöny, 1938. február 11.) Ezt is négy alkalommal játszották.

Február 16-án mutatták be a *Budai Nagy Antal*t, Kós Károlynak az 1437-es bábolnai felkelést idéző históriáját, amely megkésve érkezett Aradra, Erdély más városaiban már egy évvel ezelőtt sikert aratott.

Kós Károly szép mondatai „úgy csillognak, mint a régi ékszerek gonddal csiszolt gyémántjai" – méltatja a szerző stílusát a helyi kritikus, de a produkciót teljes egészében nem lehet csak dicsérni a díszletek, a jelmezek hiányosságai miatt. A színészek lelkesen játszottak. Kellemes meglepetés szerzett Badóczy István a címszerep alakításában, Bese Anna passzív szerepében Bálint Anna megmutatta, hogy mekkora erőssége a társulatnak. Meggyőző alakítást nyújtott Kozma Hugó, Szabadkay, id. Szendrey. (Aradi Közlöny, 1938. február 17.)

A zenés művek legsikeresebb darabja *A sárgapitykés közlegény*, az egész magyar nyelvterületen népszerű Erdélyi Mihály-operett, amelyet itt 1937 novemberében mutattak be a főbb szerepekben Krémer Mancival, Gábor Marával, Badóczy Istvánnal, ifj. Szendrey Mihállyal, Karácsonyi Miklóssal, Lázár Hildával, az előadást Szabadkay József rendezte. Káprázatos kiállítású operett – írta róla

az Aradi Újság november 20-án –, melyet minden tekintetben kifogástalannak talált mind a közönség, mind a sajtó. A mű nagy sikert ért el, az évad folyamán több mint 20 alkalommal játszották.

Népszerű zenés produkció június 5-én a *Botrány a színházban* című vidám operett részben színészek, részben műkedvelők közreműködésével. (Ugyanők 5-én és 6-án este *Bohózat estélyt* is adtak.) A mű szerzője az aradiak régi kedvence, Felhő Ervin, ő játszotta a főszerepet, és vállalta a rendezést is. Az Aradi Közlöny kritikusa mind a művet, mind az előadást dicsérte: Az operett műfajilag újszerű, valami átmenet az irodalmi mű és a kabaré között, a szereplők kiválóan énekeltek, táncoltak, a színházat teljesen megtöltő nézők Felhő Ervint külön ünnepelték. (Aradi Közlöny,1937. június 8.)

Szabadkayék zenei repertoárjának egyik érdeme, hogy újra műsorra tűzték a hagyományos operetteket (azzal együtt, hogy az együttesből hiányzott az igazi énekes a bonviván szerepkörre). Előadták a *Mágnás Miská*t, a *Cigányprímás*t, a *Szibill*t, a *Gül babá*t (ez utóbbiban Gábor diák ismét nadrágszerep, Krémer Manci énekli).

Az évad folyamán egyetlen operaelőadás volt, a kolozsvári román opera játszotta el a *Manon*t.

A július elejétől kezdődő nyári szezonban a konzorcionális alapon működő együttesnek is volt néhány szép sikere. Zsúfolt házak előtt ment Ábrahám Pál *Júlia* című operettje a címszerepben Krémer Mancival, és Hunyady Sándor parasztdrámája, a *Bors István* a főbb szerepekben Horváth Lászlóval, id. Szendreyvel, Bálint Annával.

Jegyzetek

1. Károly Sándor, Arad metamorphosisa. in Győri Illés István, Metamorphosis Transilvaniae (1918–1936). K.-vár. 1937 (az eredeti szövegben a helységnevek románul szerepelnek).
2. Kötő, Az aradi színj. 119.
3. Kulisszatitok. (tárca) Ar. Közl., 1936. okt. 29; Kötő, Az aradi színj. 120. old.
4. Sándor János, i.m. 469. old.
5. Kötő, Színj szem. 229. old.
6. Kötő, Az aradi színj. 121 old; Aradi Közl. 1937. szept 14.; Aradi Levéltár, Colecţia Sârbuţ inv. 712. fond 596. 9. sz. dosszié. Ez utóbbiban található a Játszási engedély, amely szerint: (...) Szendrey Mihály művészeti igazgató Szabadkay József és Jávor Alfréd igazgatókkal vezeti a színház művészeti ügyeit, az anyagi vezetésben, a színházi adminisztrációban felkérésre részt vesz. (...) Arad, 1937. szeptember
7. Kötő, Színj. szem. 201. old.
8. Kötő József, A színház fanatikusa. Senkálszky Endre életregénye. K.-vár, 2004. 11. old.
9. Kötő, A színház fanatikusa. 12. old.

Utolsó évad a színházépületben (1938–39)

Az 1938-as esztendő újabb fontos politikai változásokat hozott. A romániai fasiszta csoportosulás, a Vasgárda megfékezése okán (ürügyén) Károly román király februárban királyi diktatúrát vezetett be, amely fokról fokra aláásta az amúgy is gyenge alapokon álló romániai demokráciát. Feloszlatták a parlamentet, a március 31-én hozott rendelet értelmében felszámolták az összes politikai pártot, köztük az Országos Magyar Pártot is. Decemberben létrejött a Nemzeti Újjászületés Frontja (Frontul Renașterii Naționale), amely minden politikai erőt egyesített, ez arról biztosította a kisebbségeket, hogy „saját alosztályokat alakíthatnak", és ezek révén (elméletben) „szabadon gyakorolják mindazokat a jogokat, amelyeket az érvényes törvények biztosítanak számukra". Más lehetőség nem lévén 1939 januárjában a magyarság képviselői aláírták velük a megállapodást (az irodalmi ügyekért Tamási Áron, a színházakért dr. Jelen Gyula, a Kolozsvári Színpártoló Egyesület elnöke felelt). A „Front" keretében működő Magyar Népközösség aradi tagozata 1939. május 13-án alakult dr. Parecz Béla irányításával[1].

Az új politikai hatalom hozott néhány olyan intézkedést, amely látszatra a kisebbség érdekeit szolgálta. 1938 augusztusában Kisebbségi Főkormánybiztosságot hoztak létre, új közigazgatási törvény lépett életbe, amely megváltoztatta az ország eddigi területi tagolását, 10 tartományt hoztak létre (Arad megye Temes tartomány része lett). Ugyanakkor ebben benne foglaltatott néhány kedvezmény a kisebbségek számára: azokban a helységekben, ahol többségben vannak, hivatalos helyen is használhatják anyanyelvüket. A sajtóban (egy ideig) megengedték a helységnevek magyar használatát, a filmeknek újra lehetett magyar felirata, visszavonták az etnikai arányosság elvét az ügyvédek esetében stb.[2] Szó volt arról, hogy Aradon, Kolozsváron és Marosvásárhelyen a tanítóképző utolsó évében lehetővé teszik az anyanyelv oktatását is. (Mint látszik, Románia „kifelé" azt szándékozott mutatni, hogy itt megoldották a nemzetiségek ügyét, hiszen Európában megkezdődött az 1919–1920-as versailles-i békeszerződésben kijelölt határok revíziója, népszavazás után többek között Németország visszakapta a Saar-vidéket, 1938 novemberében az I. bécsi döntés visszaadta Magyarországnak a Felvidéket.)

Aradon a királyi diktatúra bevezetését követően – több, rövid ideig funkcióban lévő városirányító után – Alexandru Vlad tábornok lett a polgármester, aki 1940-ig állt a város élén. Itt az új rendelkezések nem javítottak a magyarság helyzetén, például a magyar nyelv oktatása a tanítóképzőben nem valósult meg, mert nem találtak megfelelő oktatót, a határozat értelmében tudniillik ez csak olyan személy lehetett, aki szakképzett, magyar anyanyelvű és „ortodox" vallású. A színház vonatkozásában pedig az új polgármester határozatainak következtében a helyi magyar társulat játszóhely nélkül maradt: tűzvédelmi okokra hivatkozva 1938 októberében lebontották a nyári színház épületét, 1939. április elsejétől pedig bezárták a kőszínházat.

A színkör lebontásáról augusztus elején született határozat. A mindössze 38 éves épület Tabakovits Emil tervei alapján 1900 májusára készült el, több mint ezer személyt befogadni képes nézőtérrel, és hatalmas színpaddal. 1938 nyarán a viszonylag jó állapotban lévő épülettel kapcsolatban a város mérnöki hivatalának kiküldöttei megállapították, hogy az tűzrendészeti és általános szempontból veszélyes. Nem vették figyelembe, hogy a nyári színház egy része fából készült ugyan, de az eltelt több mint harminc évben csak egyszer volt benne egy kisebb tűz, amelyet azonnal el is oltottak.[3]

A főépület „halálos ítélete" 1938 novemberében született azután, hogy a polgármester és több magas rangú városi tisztviselő járt a színházban, hogy annak állapotát megvizsgálják. Véleményük lesújtó: az épület kívül-belül elhanyagolt, kopott és tűzveszélyes, ez utóbbi elsősorban az építők hibájából, akik (1884-ben!!!) a tervezéskor elhanyagolták a modern tűzvédelmi követelményeket, például rossz helyre tették az utca felé nyíló ajtókat. December elején felbontják a színház épületében évek óta sikeresen működő étteremmel kötött szerződést is, az indok: nem úgy alakították ki a homlokzatot, ahogy kellett volna. Aztán 1939. április elsejétől – nem foglalkozva azzal, hogy a több mint 50 éve álló épületben soha nem volt tűz – a színház bejárati ajtajára lakat kerül. Nem sokkal ezután az épület valóban használhatatlanná vált a tűzoltóság hibájából. Az történt, hogy a tűzvédelmi okokból tartott színpadi esőpróba után az egyik csap nyitva maradt, a hosszú ideig kiömlő víz aztán elárasztotta a színpadot és a nézőteret, így minden tönkrement.[4]

A városi tanács színházzal kapcsolatos terveiről az Aradi Közlöny március elsején tudósít. Eszerint a tanács a Városháza tatarozását és a színházépület teljes átalakítását tervezi, ezek a munkálatok legkevesebb két évig eltartanak, erre az időre a volt Central mozi helyiségét bocsátják majd a színészek rendelkezésére és alkalom adtán a Kultúrpalotát.[5]

Hogy a város vezetősége mennyire „gondolta" komolyan a színházépítést, az abból is látszik, hogy az áprilisban meghirdetett pályázati felhívás az átalakítási munkálatok megtervezésére már csak a Városházára vonatkozik, a színházról nincs szó ebben. (Aradi Közlöny, 1939. április 18.)

Az épületben zajló utolsó, 1938/39-es évadra Szendrey Mihály kapta meg a koncessziót együtt az időközben megalakult román Színügygyámolító Egyesülettel (ők szervezték a román társulatok aradi fellépéseit), a város vezetősége külön kötött szerződést mindkettőjükkel. A szerződésben az szerepel, hogy az épület használati joga ingyenes, csak az itt dolgozó személyzet bérét kellett fedeznie mindkét félnek, a büfé és a ruhatár azonban a város kezébe került. (Aradi Közlöny, október 9.) A határozat értelmében a bérlet az 1938. október 1-jétől 1939. szeptember 30-ig terjedő időszakra szólt. (A egyezség időtartam így utólag furcsának tűnik, hiszen annak megkötésekor már ismeretes volt, hogy a színházat nemsokára bezárják.)

Szendrey együttesének művészeti igazgatója a Thalia kitűnő színésze, Kovács György lett. (A kolozsváriak igazgatója, Kádár Imre a nyári vendégszereplések idején tárgyalt az aradiakkal, akkor született megegyezés arról, hogy a helyi színészet segítséget kap tőlük a munka megszervezésében, sőt egy színiiskola létrehozásában is.)

Az új művészeti igazgató, Kovács György (1910–1977), az Erdély-szerte megbecsült művész 1933-ban kezdte színészi pályáját, s már kezdetben kitűnt szép szövegmondásával, ironikus előadásmódjával. 1940-ig a kolozsvári színház tagja (bár közben 1935/36-ban a Vígszínházban volt szerződése). 1945 után a marosvásárhelyi Székely Színház alapítói közé tartozott, később jelentős szerepet játszott a színészképzésben, tanított a színművészeti főiskolán, 1970-től szerződött vissza Kolozsvárra, 1977-ben rendezői munkája közben érte a halál.[6]

Kovács György

Aradra érkezésekor nagy bizakodással tekintett a jövőbe, azt vallotta, hogy Kolozsvár szellemét hozta el Aradra, s „ez az ősz lesz az aradi színjátszás tavasza" – nyilatkozta a helyi sajtónak az első, általa adott interjúban. (Aradi Közlöny, 1938. október 9.) Az itt töltött néhány hónap alatt egyébként nemcsak szervezett és rendezett, hanem igen aktív fellépő is volt, szinte minden műfajban szerepelt az operettől a drámáig.

Az együttes színészgárdája kis létszámú, legtöbbjük prózai és zenés

művekben egyaránt fellépett. A régiek közül például Felhő Ervint, Lázár Hildát, Dálnoky Dudust, Horváth Lászlót, ifj. Szendrey Mihályt, Derecskey Pált szerződtették. Kovács György mellett új, többek között, a fiatal Temesváry Gitta és a kitűnő drámai színésznő, Felszeghy Mária, valamint Harmath Jolán (aki régebben már szerepelt Aradon). November közepétől jött ide a 19 éves Wojticzky Elvira, aki már gyakorlott színésznő, 16 éves korától kezdett szerepelni, és itt is kitűnő szubrettnek bizonyult. Állandó vendégként az első hónapokban fellépett Gábor Mara.

Az évad első felében a repertoárban az előző időszakokhoz viszonyítva a próza nagyobb jelentőséget kapott, többek között színvonalas előadásban kerültek színre az előző időszak sikeres művei.

Az évadnyitó október 19-én volt zsúfolt ház előtt Herczeg Ferenc *Kék róka* című drámájával, előtte Szendrey mondott beköszöntő beszédet. A darabot Horváth László rendezte, a színpad díszletezése jó volt, Cecilt Harmath Jolán alakította hitelesen, a három férfi főszerepet játszó trió, Kovács György, Jávor Alfréd, Horváth László igazi emberi alakokká formálták a darab hőseit, az előadás gördülékeny volt, a szellemes párbeszédeket a közönség élvezte. (Aradi Közlöny, október 20.) A drámát december végéig négyszer játszották. Október 23-án tűzték műsorra Hunyady *Bors István*ját, majd 26-án Török Ágoston szerepében Kovács Györggyel Zilahy *Hazajáró lélek* című drámáját, ez utóbbit a kritika a szezon eddigi legjelentősebb előadásának minősítette. (Az évad folyamán háromszor játszották.) Október 30-tól Molnár-ciklust terveztek, ennek első műve a *Liliom*, a címszerepet Kovács György alakította, Julika – Felszeghy Mária, Ficsúr – Horváth László, Muskátné – Harmath Jolán, aki a kolozsvári társulatnál aratott ugyanezzel sikert. (A drámát a szezonban ötször tűzték műsorra.) A színvonalasabb vígjátékok közül sikeresen állították újra színpadra Vaszary *Angyalt vettem feleségül* című szellemes darabját, ezt januárig ötször tűzték műsorra.

Újdonság a december 13-án bemutatott *Ragaszkodom a szerelemhez* című Bókay-vígjáték, amely a pesti kritika szerint „kulturáltságával" kitűnik a korabeli vígjátékok közül. Tartós népszerűségét mutatja, hogy 1943-ban film, majd 1987-ben tévéjáték készült belőle. A mű témája mindig aktuális: az idősödő ügyvéd beleszeret a nála húsz évvel fiatalabb titkárnőjébe, és el akarja venni feleségül. Az ügyvéd lánya (Mimi), aki majdnem egyidős az apja szerelmével, úgy akarja az idősödő „atyát" rádöbbenteni a helyzet fonákságára, hogy udvaroltatni kezd magának annak barátjával. A helyzet azonban komolyra fordul, Árpád bácsi valóban beleszeret Mimibe, és „ragaszkodik a szerelemhez".

Az aradi kritikus szerint a vígjáték elmarad Bókay eddigi színpadi műveitől, túl sok benne a bölcselkedés, folyamatosan „aranyigazságokat mondat minden szereplőjével, legalább ötven példázat hangzik el a szerelemről".A színészek rosszul fogták fel szerepeiket. A szerző nem úgy képzelhette el Bajor

ügyvédet, ahogy Kovács György ábrázolta, Horváth László túlságosan „blazírt" mint idős udvarló, „Árpi bácsi" szerepében „drága, öreg rajongónak" kellett volna lennie. Révész túl fiatalos volt, Jávor meg túl öreges, az egyébként tehetséges és „kedves" Lázár Hilda pedig az egész előadás alatt az operettekre jellemző módon a közönség felé beszélt, egyedül Dálnoky Dudus alakítása volt megfelelő. (Aradi Újság, 1938. november 26.)

1938. december 25-én mutatták be Crawford az *Udvari páholy* című zenés vígjátékát a szeptemberben elhunyt „holnapos költő" és színházi ember, Emőd Tamás szellemes átdolgozásában. A mű arról szól, hogy Cirill, a király ellen merénylet készül, s hogy megmentsék, helyette egy napra a trónra ültetnek „egy szegény senkit", aki nagyon hasonlít az uralkodóra. Az ügyes fiatalember egy nap alatt rendbe hozza az ország ügyeit, ráadásul beleszeret a királynőbe, de – mint utóbb kiderül – ebből nem származik semmi baj, mert a királynő sem az igazi, ő is csak hasonmás. Cirill alakítója Kovács György, akiben annyi „charme" van, annyi humor és annyi kedély, s a sok humoros jelenetet úgy tetézte frappáns egyéni bemondásaival, hogy a közönség nem győzte percenként kirobbanó nyílt színi tapssal jutalmazni. Temesváry Gitta, mint királyné finom és kedves hangjával remek alakítást nyújtott, elsőrangú volt Horváth László (miniszterelnök), Dálnoky Dudus (udvarhölgy), Jávor Alfréd (rendőrfőnök). A zenekart Szabó Ica vezényelte. (Aradi Közlöny, december 28.)

Ebben a darabban búcsúzott január 3-án Aradtól Kovács György, aki visszatért Kolozsvárra. A megbecsülés jele, hogy a színházat már reggeltől kezdték fűteni. Hogy mennyire szerette a közönség a fiatal kolozsvári művészt, azt már az mutatta, hogy dübörgő taps fogadta, mikor belépett, s az egész előadást meg-megújuló tapsvihar kísérte. Százszázalékos színész mind a komoly műfajban, mind a vígjátékban, rövid aradi pályafutását őszinte és meleg sikerek kísérték. (Aradi Közlöny, 1939. január 4.)

A színpadra kerülő operettek, zenés játékok – rendszerint Felhő Ervin vagy Horváth László rendezésében – a korszak vidám, zeneileg könnyű, nem nagy hangokat igénylő darabjai. Törekszenek arra, hogy az előadások színvonala megfelelő legyen, de ez nem könnyű, hiszen a buffó szerepekre többen is vannak (Felhő Ervin, ifj. Szendrey, Derecskey Pál), de igazi primadonna, az előző évadban népszerű Gábor Mara csak november elején jött vissza Aradra, tőle várták az operett megújulását, ám ő nem sokáig szerepelt itt, mert szerződést kapott külföldre. (Isztambulban és Ankarában lépett fel mint dizőz.)[7] Még az ő főszereplésével mutatták be az *Ide gyere, rózsám* című Kamjonkay István-operettet, amely igen sikeres volt, november végéig kilenc alkalommal került színre, valamint Erdélyi Mihály *Légy enyém, mint régen* című zenés játékát (más címmel *Legyen úgy, mint régen volt*). A népszerű énekesnő folyamatosan telt házak előtt énekelt, gyönyörű toalettekben. Színpadi partnerei a legtöbb darabban Lázár Hilda, Révész Sándor, Horváth László és Kovács György, ez utób-

binak a kritikus szerint az első fellépésein még érezhető volt, hogy a prózában otthonosabb. (Aradi Közlöny, 1938. november 13.) November végén a *Megsértették a minisztériumot* című „francia légkörű" zenés játékban mutatkozott be a platinaszőke Wojticzky Elvira („üde jelenség " – írta róla az Aradi Közlöny), és ebben hallhatták először az aradiak a szép hangú, nagyváradi származású énekesnőt, Balogh Júliát, akit ünnepelt a közönség. (Aradi Közlöny, november 27.) Ugyanő énekelt Gilbert *Marinka, a táncosnő* című operettjében, ebben partnere a nemrég felfedezett Gulácsy Albert[8], a későbbi igen népszerű bonviván. **(**Aradi Közlöny, 1938. december 4.) A „fiatal tehetség" a következő héten nap mint nap fellépett, az ő közreműködésével újították fel Kálmán Imre *Obsitos*át. A régebbi művek közül a *Júlia* című Ábrahám Pál-operettet és a *Katz bácsi*t tartották műsoron.

December 27-re hirdetik a *Nincs szebb, mint a szerelem* című zenés újdonságot, de ez elmarad a színészek sztrájkja miatt, akik azért tüntettek, mert nem kapták meg a járandóságukat, pedig a karácsonyi ünnepek zsúfolt házai közel százezer lejes bevételt hoztak. December 31-től kezdenek újból játszani, a betervezett Sándor Jenő-operettet végül 1939. január 1-jén mutatták be. Az együttes folyamatosan január 7-ig adott műsort a színházban (ezt követően ott a román vendégegyüttesek szerepeltek több-kevesebb rendszerességgel). Szendreyék – néhány előadás kivételével – a Minorita Kultúrházban vagy az Iparos Otthonban léptek fel. Ez utóbbi helyen mutatják be január 25–26-án Gömöry Emma felléptével, Felhő Ervin rendezésében a csak felnőtteknek szóló *Apatársak* című bohózatot, Tábori Emil komédiáját, amelyet parkett-tánc követett.

Február 7-én Felhő Ervin, Horváth László, Harmath Jolán főszereplésével a *Sass utca* című Somaházy-vígjáték következik – zsúfolásig telt ház előtt – Lázár Hilda rendezésében. Tizenhatodikán volt Szabó Gyula előadóestje, 22–23-án Jávor Alfréd és Felhő Ervin szervezésében *Farsangi bohózatest* címen vidám jelenetek kerültek színre ugyancsak zsúfolt nézőtér előtt. Március 4-én kivételesen a színházban tartandónak hirdetik Vaszary Gábor *Bubus* című bohózatát, mivel ez nagyobb méretű kiállítást kívánt.

Március 16-án Hunyady Sándor *A három sárkány* című kedves vígjátékát adták elő az Iparos Otthonban, a címadó három nagynéni szerepét Gömöry Emma, Lázár Hilda, Abonyi Klári alakította. Április 4-én tűzték műsorra Maugham *A szent láng* című drámáját Lázár Hilda rendezésében, az anyát is ő játszotta.

Március végén a kolozsvári Thália vendégszerepelt a színházépületben (napi két előadással), újra május 27. és 30. között jöttek a színház bezárása után, akkor a Kultúrpalotában léptek fel. A kolozsváriak (köztük Kovács György, Erényi Böske, Mészáros Béla, Tóth Elek) márciusban többek között *A francia szobalány,* a *Havasi napsütés* című drámákat és a *Mindig a nők kezdik* című László Aladár-bohózatot mutatták be. Májusban, a pünkösdi ünnepek idején ugyan-

ezeket is játszották, a repertoár még a *Via mala* című drámával bővült, a mű a maga korában igen népszerű író, John Knittel a svájci havasokban játszódó izgalmas regényéből készült. Az előadások zsúfolt ház előtt zajlottak, igazolva, hogy igény van a színházi előadásokra Aradon, a színpártoló közönség jó előadások esetén megtölti a nézőteret. (Aradi Közlöny, 1939. május 28.)

Ez év nyarán, július–augusztusban a Mihályi-féle együttes (Papp Ella, Tarnay József, Bereng Béla, Sugár Jenő stb.) a Central mozi kerthelyiségében játszott mozijegyárak mellett (27 és 17 lejes jegyekkel). Az igazgató, Mihályi Károly (1886–1944), aki ebben az időben (1938-tól 1940-ig) a szatmári színházat vezette, kitűnő jellemszínész hírében állott. Színészi pályáját 1904-ben kezdte, Erdélybe 1920 után jött színészként, önálló társulatot 1931-től szervezett.[9]

Az együttes műsorán az ismert drámák (*Bors István, Havasi napsütés, A francia szobalány* stb.) mellett szerepelt a népszerű román színész-író, Gheorghe Ciprian Európa-szerte játszott avangárd drámája, Az *ember és gebéje* (Omul cu mârțoaga) a főszerepben Tarnay Józseffel, aki az igáskocsis szerepét meggyőző erővel tolmácsolta.

Az operett-repertoárjukból az aradiak számára újdonság az augusztus végén játszott *Szonja*, Buday Dénes nagyoperettje, a címszerepben Betegh Bébyvel. Velük ünnepelte Felhő Ervin a 20 éves színészi jubileumát a *Botrány a színházban* című operettel augusztus 30-án. Ők rendeztek ünnepi előadást zsúfolt ház előtt Szendrey Mihály tiszteletére is, aki ismét búcsúzott a színészettől, az idős, sokat megélt színész-igazgató Pierre Weber *A titok* című drámájában lépett fel.

Mihályiék augusztus 31-én az *Obsitos*sal búcsúztak az aradi közönségtől. A kis, szerény körülmények között működő együttes komoly művészi teljesítményt nyújtott – értékelte őket az Aradi Újság. Az évad jelentős kulturális eseménye a Kölcsey Egyesület író–olvasó találkozója a Helikon íróival 1938. november 12-én a Kultúrpalotában (itt volt Berde Mária, Olosz Lajos, Szentimrey Jenő, Tabéry Géza). Az írók és a helyi résztvevők megemlékeztek Kölcseyről, majd vita következett a következő témában: időszerű-e egy erdélyi magyar kultúrközösség létrehozása.

Színházalapítás, az Erdélyi Kamaraszínház egyetlen évada (1939/40)

Az országban uralkodó, évadkezdés előtti légkörről igen jellemző képet ad a Ştefan Mărcuş művészeti vezérfelügyelővel készített interjú, amely a kolozsvári Ellenzékben jelent meg: „Teljesen lefoglalnak az új színházi évad előkészületei, minden szabadidőmet olvasással töltöm" – nyilatkozta a színészek „főnöke." (Az érvényben lévő törvények értelmében tudniillik a magyar színdarabokat csak akkor játszhatták a következő évadban, ha a minisztérium engedélyezte.) „Az évad kezdetéig több mint 100 magyar darab vár engedélyezésre, ezeket kell elolvasnom, majd jelentést kell írnom róluk a minisztériumnak. (...) Irányelvünk, hogy egységesítsük az országban bemutatásra kerülő darabok szövegét. (…). Figyelmeztetek minden érdekelt színigazgatót, hogy a bemutatandó darabokból szerezzenek be egy – a katonai cenzúra és a művészeti felügyelőség által – láttamozott példányt, s csak ebből végezzék a betanítást. Természetesen a szövegkönyvön változtatni vagy hozzáadni nem lehet." – És elhagyni lehet? – kérdezte a riporter. – Azt lehet – felelte mosolyogva a felügyelő. Az ő közlései alapján a koncesszió kiadásának szabályai ebben az évben sem változtak, „a működési kört most sem határozták meg, ez a színigazgatók ügye, ők egyezkedjenek egymással". Szerinte komoly művészi teljesítményeket csak a Thália mutathat fel, ők megérdemlik az állam támogatását. A kisebb együtteseken kívül még két város jöhetne számba állandó társulattal, az egyik Arad, a másik esetleg Szatmár, Aradon azonban egyelőre – mint köztudott – nincs játszóhely. (Ellenzék, 1939. augusztus 23.)

És a színészeknek itt valóban nincs hol játszani: a Kultúrpalota akusztikája kiváló volt (és ma is az) a koncertek számára, de nem való színielőadások tartására, hiszen hiányzik a zsinórpadlás a díszleteknek és az öltöző a színészeknek. Nem volt lehetőség folyamatos színielőadások tartására az Iparos Otthonban vagy a Minorita Kultúrházban sem.

A kilátástalannak tűnő helyzetet két merész, talpraesett helyi színész, Felhő Ervin és Mészáros Béla oldották meg. Jól átgondolt szervezőmunkával – a

kultuszminisztérium és a városi tanács jóváhagyásával – a lakosság erkölcsi és anyagi támogatását élvezve, de ezzel együtt nagy anyagi kockázatot vállalva színházteremmé alakíttatták a Vasile Alecsandri (Salacz utca) sarkán álló Központi Szálló báltermét. („Színházi" bejáratot a Salacz utca irányába nyitottak, ajtót vágtak a terem falában, a bejáró belső oldalán egy helyiséget is kialakítottak, így a bejövő először egy előtérbe lépett.) A színpaddal és páholyokkal ellátott terem 330 néző befogadására lett alkalmas, így lehetett megnyitni a város új színházát, az Erdélyi Kamaraszínházat 1939 novemberének végén.

Az építkezésekről, a színház alapításáról Felhő Ervin ad bővebb tájékoztatást a Bohém-élet című könyvében. Ebből tudjuk, hogy a terem megszerzése az egyik népszerű aradi kávéház tulajdonosa, Zsédely István segítségével jött létre. Ő bérelte az Erdélyi Hitelbank tulajdonában lévő, Salacz utca sarkán álló kétemeletes palotát, ebben volt a bálok, esküvők számára fenntartott üres terem, amelyet Zsédely felajánlott a színház számára. Az átalakításhoz szükséges terveket és az építkezés költségvetését Dömötör László mérnök készítette, a munkálatokat az ő emberei végezték. Csak a színpad alapépítménye (ennek hossza 9 méter volt) 172 000 lejbe, az erkély emelése 62 000 lejbe került, az építkezéshez szükséges fa és egyéb anyag ára 170 000 lejt tett ki. Ezek költségeit részben váltókból, részben a bérletekre befizetett pénzből fedezték (már az első nap 105 000 lej gyűlt össze).

A székekhez a karánsebesi Mundus székgyártó üzem jóvoltából jutottak, ezeket részletre kapták. A villanyberendezést az AEG cég szerelte be a lehető legolcsóbban, 126 000 lejért.

Végül következett a függöny, 110 négyzetméter bársonyra lett volna szükség, ami megközelítőleg százezer lejbe került. Ennek megszerzését egy anekdotikus történetben a szerző így mutatja be: „Félnapi töprengés után úgy döntöttünk, kimegyünk a textilgyárba, megkérjük a fiatal Feri bárót, adjon nekünk függönyre valót hitelbe. Én a beszélgetést egy humoros mesével kezdtem körülbelül így: Báró úr, mint tudni tetszik, egy új színházat alapítunk, ez sok vesződséggel jár, éjszaka is ezen rágódom. Így esett, hogy az éjjel álmomban találkoztam a báró úr nagyapjával, aki megkérdezte, miért vagyok szomorú. Hogyne lennék az – válaszoltam –, mikor csináltunk egy színházat, és minden megvan már, csak a függöny hiányzik, de pénzünk elfogyott, hitelünk sincs már. – Ne szomorkodjon Felhő úr, menjen el az unokámhoz, ő jószívű, és tudtommal gyárt ilyen bársonyt. Fog az adni magának, amennyi kell.

Neuman Ferenc végighallgatta a mesét, majd így válaszolt: – Nézze Felhő, most azonnal menjen vissza a másvilágra, és mondja meg a boldogult nagyapámnak, hogy nekem máskor jobb kuncsaftokat küldjön. Nagyot nevettünk, a báró mulatott egy sort, majd megkérdezte, hogy mennyi bársony kellene."

Az „igények" közlése után „a báró úr kedélyesen megjegyezte: csak ennyi? No, nem baj, hát legyen. Erre Mészáros Béla hozzátette, hogy bélés is kellene,

körülbelül 200 méter molinó vászon. A báró nagy nevetésben tört ki: miért nem kérik az egész gyáramat? Nem akarom, hogy részletekben adagolják „szerény" kéréseiket. Írják fel egy papírra, mire van szükség".

Felhőék ezen felbuzdulva több száz négyzetméter anyagot kértek, például kék szatént körfüggönyre, díszletvásznakat, műselymet a görlök ruhája számára stb. A báró már kezdte csóválni a fejét, de végül mindent megkaptak. Befejezésül azt mondta: „Uraim, szívesen járulok hozzá a magyar színház támogatásához minden tekintetben, egy feltétellel: elsőrendű, kitűnő előadásokat kell produkálniuk. Amennyiben az előadások nem lesznek nívósak, vagy ha látom, hogy az urak nem komolyan csinálják, és nem állnak a hivatásuk magaslatán, visszaveszem a függönyt. (…) És másnap a báró a színházhoz szállíttatta az anyagokat." Aztán a nagylelkű adományt még azzal toldotta meg, hogy postán küldött 60 000 lejt az évi bérletre.

Emellett a bátor vállalkozóknak még egy sor hivatalos ügyet kellett elintézniük: városi helyhatósági engedély kellett az épület átalakításához, magas rangú bizottság ellenőrizte a „színházat" tűzvédelmi és egyéb veszélyességi szempontból, de nem gördítettek semmi akadályt a megnyitás elé, hisz a polgármester támogatta a színház létrejöttét. (A hatóság viselkedése egyfajta önigazolás is lehetett: lám, ők támogatják a kisebbséget.)

Aztán Mészáros Bukarestbe ment a koncesszió megszerzése érdekében, Felhő Ervin Kolozsváron tárgyalt Hargittay úrral, az Erdélyi Bank vezérigazgatójával, hisz a színházterem az ő tulajdonukban levő épületben volt stb., de mindent sikerült elintézniük.[10]

A színházalapító Felhő (Fischer) Ervin (1894–1944), a kiváló táncoskomikus és rendező Dettán született, és már gyermekszínészként fellépett a szülővárosába látogató társulatok előadásain. Részt vett az első világháborúban, ott a Frontszínház színésze és titkára, hazatérve 1919-ben Temesváron szervez nyári színházat, majd Erdély területén játszik és rendez különböző társulatok tagjaként. Aradra először 1930-ban szerződött Szendrey Mihályhoz, és ezt követően gyakran visszatért ide. (Érdekes epizódja életének, hogy 1929-ben Dél-Amerikában filmezett.) A bécsi döntés után Nagyváradra költözött, innen vitték el Auschwitzba, ahonnan nem tért többé vissza.[11]

Mészáros Béla (1893–1950) Aradon született, és itt kezdte színészi pályáját, miután 1920-ban a frontot követő hadifogságból hazatért. Legtöbbet szülővárosa színházában játszott, de több évadot dolgozott Kolozsváron is. A bécsi döntés után Észak-Magyarországra ment, ott színészként, de igazgatóként is tevékenykedett, majd feleségével, Erényi Böskével Pécsre szerződött. 1945 után valami csempészet-ügybe keveredett, börtönbe került, onnan kiszabadulva többet nem játszhatott.[12]

A társulat szervezését már a nyár folyamán elkezdték, eleinte az állásnélküli helyiek szerződtek ide, többek között Mészárosné Erényi Böske, Jávor

Alfréd, id. Szendrey, Kun Dezső, Lázár Hilda, később jött Lenkey István, Fajk Ödön, Rápolthy Ica, Koós Dódi.

A megnyitón Mészáros Béla így fordult a közönséghez: „Legyen benső, baráti kapcsolat közöttünk, érezni akarjuk a felénk nyúló kezek biztató szorítását, hogy nap nap után újult erővel játszhassunk, hogy feltámaszthassuk a magyar szó és a dal reneszánszát ebben a városban".[13]

A megnyitó végül – technikai okokból – november 29-én volt, bár előbb november 18-ra, majd 22-re tervezték. Előadást hetente 3-4 alkalommal rendeztek 40, 50, 60, 100 lejes jegyárakkal (20-50 lejes jegyárú produkciók is előfordultak), szombat–vasárnap 3 előadást tartottak (délután 3-kor, 6-kor és este 9-kor). Újdonság legalább egyszer minden héten volt, ezt a hét folyamán többször előadták, a művet később aztán újra elővették. A sajtótájékoztatások szerint a közönség rendszeresen megtöltötte a széksorokat.

A repertoár összeállításakor nem szőttek világmegváltó terveket, a kisszámú együttesnek nem állt szándékában erején felül teljesíteni. Műsorukon kevés szereplőt igénylő, de viszonylag színvonalas színművek, vígjátékok, operettek szerepeltek. Az első héten Fodor László *Művészpár* című, nem túl értékes vígjátékát láthatta a közönség, a főbb szerepekben Erényi Böske, Ágai Margit, Mészáros Béla, Jávor Alfréd. (A mű Pesten 1938 novemberében került először színre.) A helyi kritika elégedett: a terem alkalmas az előadások tartására, a vörösbordó függöny, a vadonatúj díszletek mutatósak, a nézőteret megtöltő közönség jól mulatott. (Az újság felhívta a nézők figyelmét arra, hogy legközelebb ne késsenek, mert a bejárati ajtó a terembe a színpad alatt nyílik (?!), így a későn jövők nagyon zavarják az előadást.)

December első hetében az amerikai írónő, Mildred Harris *Válóok* című egészen új, magyarul 1939 januárjában színre hozott vígjátéka volt műsoron. A mű a burleszk határán mozog, igazi amerikai szereplőkkel és helyzetkomikummal, de ez is jobban érdekelte a közönséget, mint a felzaklató háborús hírek – méltatta a darabot az aradi kritikus –, a szereplők egytől egyig kiválóan teljesítettek. A színlelt házasságtörés eljátszását vállaló „válóok" szerepét Major Kató játszotta, aki „igazi, jószívű vadóc volt," nem látszott, hogy négy éve nem volt színpadon, Jávor az ügyvédet, id. Szendrey pedig a darabbeli öregurat hitelesen formálta meg. Az előadást megtekintette a magyarul kitűnően beszélő művészeti vezérfelügyelő, Ştefan Mărcuş, aki erdélyi ellenőrző körútja során látogatott el Aradra. Ő elégedett volt az előadással, amin nagyon jól szórakozott, a színészeknek külön gratulált. (Aradi Közlöny, 1939. december 8.)

Mărcuş, az egykori operaénekes (aki most a kötelező katonai egyenruhában jelent meg) 1908-ban, harminc éve járt először Aradon Szendrey direktorsága idején, akkor fellépett a városi színházban, és énekelt a Kultúrpalotában, de az elkövetkező években is gyakran vendégszerepelt itt. „Arad, amelynek a közönsége jó operaelőadásokhoz, látványos színházi produkciókhoz szokott,

nem maradhat művészeti vesztegzár alatt" a bezárt színház okából – nyilatkozta másnap az Aradi Közlöny riporterének. Megígérte, hogy ebben az ügyben is konzultálni fog a város polgármesterével. (December 19-én azonban arról ad hírt az Aradi Közlöny, hogy a polgármester szerint a takarékossági szempontok kizárják a lehetőségét a színház átépítésének.)

December 13-án játszották először Zilahy Lajos *Gyümölcs a fán* című színművét, amelyben egy „döbbenetes emberismerettel ábrázolt" különös családi hármas (az egyetemi tanár házaspár és az életrevaló cselédlány) áll az események középpontjában. A produkciót Mészáros Béla rendezte, benne minden „kitűnő összhangban volt". A szenvedő feleséget Erényi Böske, az egyetemi tanárt Mészáros Béla, az egyszerű falusi lányt Hegyessy Magda jól formálta meg, fellépett Felhő Ervin is, aki játékával kitűnően tudott alkalmazkodni a mű komoly hangulatához. (Aradi Közlöny, 1939. december 14.)

Ősbemutató a január 10-én színre került *Álarcok*, ezen az összefoglaló címen játszották Károly Sándor három egyfelvonásosát (*Rúzs, Álarc, Idegenlégionista*), amely egy történet három változata. Ezek alapgondolatát a helyi értékelő így foglalja össze: a legenda szerint Atlantis azért süllyedt el, mert az ott élők megtudták egymás rejtett gondolatait. A kendőzés, a hazugság az a varázsszer, amely elviselhetővé teszi a világot, álarcot visel az államférfi, az egyházfő, a férj és feleség. Az egyfelvonásosok azt mutatták, hogy Károly Sándor éles eszű megfigyelő, szatirikus szelleme ugyanakkor értő, megbocsátó. Az *Álarcok* jól előkészített, pontosan kidolgozott előadás volt, a szereplők, Erényi Böske, Harmath Jolán, Mészáros, Jávor Alfréd életszerű figurákat „hoztak", a légionista alakjának megformálásában Felhő Ervin a humort mély emberi tartalommal töltötte meg. A szépszámú néző a szerzőt és a színészeket többször hívta a függöny elé. (Aradi Közlöny, 1940. január 11.)

Az évad folyamán érdekes darab még Asztalos Miklós történelmi tárgyú vígjátéka, az *Alterego*, amely Bécs finomkodó hangulatát idézi Mária Terézia korából, a történetben a központi szereplő egy magát II. József császárnak kiadó fiatalember. A túlfűtött pikantériával, ugyanakkor szellemes, finom humorral telített mű főszerepeit Erényi Böske, Harmath Jolán, id. Szendrey, Jávor Alfréd játszotta, melléfogott azonban a szerep megformálásában a fiatal Lenkey. (Ez a darab nem hozott közönségsikert.)

Játszották még többek között Herczeg Ferenc *Az utolsó tánc* című színművét, amelyben a hervadó asszony elkeseredett küzdelmét a fiatalságért Erényi Böske nagy művészettel ábrázolta, valamint Vaszary Gábor *Klotild néni* című, „francia bohózatokkal közeli kapcsolatba lévő" vígjátékát, melynek címszerepét sok humorral Gömöry Emma alakította. Sikeres fejújítás áprilisban a Molnár-ciklus keretében *A testőr* (a címszerepben Mészáros Bélával), valamint a *Játék a kastélyban*. (A szerzőpárost, Turait és Gált id. Szendrey és Mészáros Béla, a lakájt Felhő Ervin alakította sziporkázó humorral, Ádám, a szerelmes zeneszerző a fia-

tal Lenkey István volt, a pórul járt színészt, Almádyt Jávor Alfréd játszotta.) A kritika szerint a Molnár-darabok voltak az évad legszínvonalasabb előadásai. Ugyancsak művészi szintű január 25-én a *Lyon Lea* bemutatása, amelyet Fekete Mihály 35 éves színészi jubileuma alkalmából tűztek műsorra, az előadás zsúfolt ház előtt zajlott.

Operetteket december végétől kezdtek játszani, 21-én mutatták be a *Zimberi-zombori szépasszony*t, Erdélyi Mihály zenés művét, amelyet december 31-ig megszakítás nélkül minden nap adtak, és az évad végéig 16-szor került színre.

Nagy sikere a Kamaraszínháznak ez az operett, amelyre nagy befektetéssel és ügybuzgalommal készült a kisszámú együttes – méltatja a bemutatót a helyi kritikus –, színpadra lépett benne a társulat szinte minden tagja. A legjobban tetszett a közönségnek Major Kató szubrett és Erényi Böske, aki ezúttal primadonnaként lépett színpadra, a bonviván szerepkörben Lenkey István mutatkozott be sikeresen. Sok tapsot kapott az alig 16 éves, helyi születésű Hehs Éva, aki most lépett először színpadra. (Az énekesnő, aki ebben az időben Gellinek Lotte énektanárnő tanítványa, László Éva néven 1949-től nyugdíjazásáig, 1970-ig a kolozsvári opera igen népszerű mezzoszopránja lett.) A díszleteket Orvos László díszletmester készítette, a kisszámú zenekart Csányi Mátyás vezényelte. (Aradi Közlöny, 1939. december 22.) Szintén népszerű Erdélyi Mihály márciusban bemutatott *Dalol a nyár* című operettje, ez tízszer került színre.

„Fergeteges siker" a fiatal, de már országos hírű aradi zeneszerző, Rezes (Reich) György *Isten veled, szerelem* című operettje, melynek helyi ősbemutatóján, február 16-án a nézőtér annyira megtelt, hogy pótszékeket kellett betenni. A zenés műben 15 „szebbnél szebb sláger" hangzott el, a főbb szerepeket Erényi Böske, Major Kató, Gömöry Emma, Felhő Ervin játszották-énekelték, a zenekart (szmokingban) maga a szerző vezényelte. A számokat megismételtették, a zeneszerzőt „viharos tapssal" ünnepelték. (Aradi Közlöny, 1940. február 17.) Ez a szezon végéig 13-szor került színpadra. Valamivel kevesebbszer játszották a *Kölcsönkért feleség* című operettet, illetve a *Ki gyereke vagyok én* című zenés bohózatot.

A társulat anyagilag is sikeres, öthónapos téli szezonja május elsején ért véget, ezután vidéki turnéra mentek. Tevékenységüket a sajtó az évadzárás után így méltatta: az együttes hű maradt az évad eleji ígéretéhez „becsületes, komoly, lelkiismeretes művészi teljesítmény volt a társulat mindegyik előadása". (Aradi Közlöny, április 26.)

Ezt követően a Kamaraszínház vezetőségének meghívására Szabadkay József népes, több mint 50 tagú saját zenekarral rendelkező marosvásárhelyi együttese adott műsort, május 10-től május 26-ig elsősorban zenés művekkel (*Csókos asszony, Iglói diákok, Dalol a Volga, Csárdáskirálynő*), ők a Kamaraszínházban léptek fel. Az együttes, tagjai közt Ürmössy Magdával, Wojticzky Elvirával, Szabadkay Miklóssal, Jenei Jánossal rendszerint telt házak előtt, nagy sikerrel szerepelt.

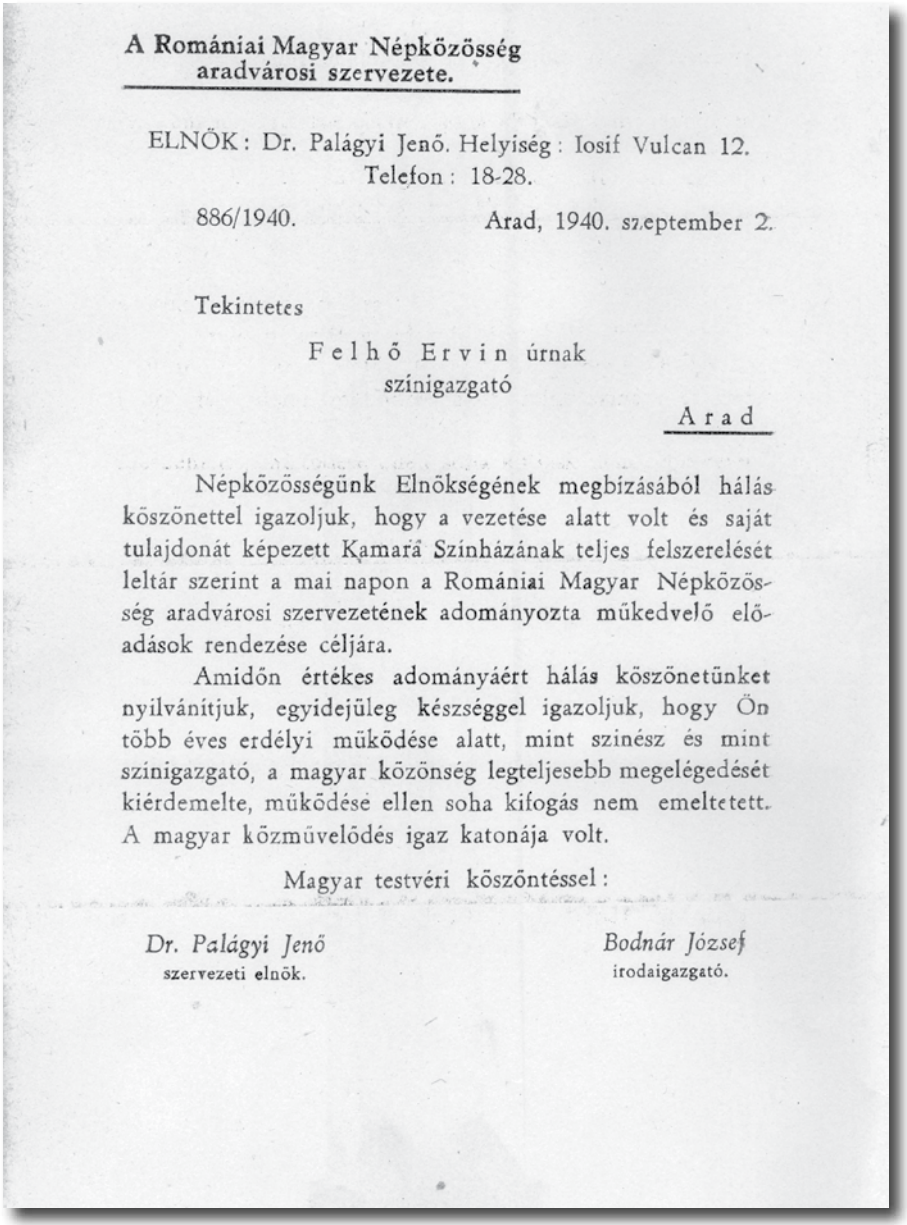
Június 19-től a hónap végéig a 75 tagú kolozsvári, Kádár Imre vezette Thália operett-tagozata lépett fel a Kultúrpalotában (*Marica grófnő, A Drótostót, Pusztai szerenád, Mégis szép az élet* stb.), a nagy érdeklődésre való tekintettel a néhány napra tervezett előadássorozatot meg kellett hosszabbítani. Ezek voltak – eddigi ismereteink szerint – 1945-ig az utolsó magyar nyelvű színházi előadások Aradon.

A Kamaraszínház tíz új taggal kibővülve a következő szezon évnyitóját 1940. szeptember 4-re tervezte, de a bécsi döntést követően ez az évad már nem kezdődhetett meg. Szeptember elsején a színház két tulajdonosa az egész felszerelést átadta a Romániai Magyar Népközösség helyi szervezetének műkedvelő előadások szervezése céljából. Az intézmény vezetői Elismervényben mondtak hálás köszönetet az adományért.

Az utolsó évadot értékelve így ír az Aradi Közlöny: „A Kamaraszínház és vezetői, Mészáros Béla és Felhő Ervin bebizonyították, hogy a legnehezebb körülmények között is igaz művészetet és egyben kitűnő szórakozást lehet nyújtani. (1940. augusztus 13.) Munkásságuk a mai napig példaértékű.

Jegyzetek.

1. Bárdi Nándor, A romániai magyarság kisebbségpolitikai stratégiái a két világháború között. In Regio 1997. 2. sz. 32–67. old.; Aradi Közlöny,1939. május 14.
2. Bárdi i. m. 91–97. old.
3 A sajtóban a „halálra ítélt nyári színházra" id. Szendrey Mihály és Faragó Rezső bankigazgató emlékezett, újságíróként ez utóbbi írta a Prológust az egykori megnyitóra. A cikkben ezzel együtt a megnyitó dátumát tévesen 1901 júniusára tette, ez valójában 1900. május 31-én volt. (Ar. Közl. 1938. aug. 5., 6.)
4. Felhő Ervin, Bohém-élet. Nagyvárad, 1942. 97. old.; Ar. Közl.1938. nov. 16., dec. 6.
5. Az Ar. Közl.-ben Balla Károly 1939. március 3-án a Búcsú a színháztól című tárcában siratja el a színházat, és értékeli az évtizedek óta itt zajló magyar színjátszást. A Central mozi, mint a színjátszás helyszíne már 1933 nyarán szóba került, de akkor még úgy képzelték, hogy a színházat átalakítják mozinak, mivel a mozilátogatók meg tudnák tölteni a nézőteret, ez azonban csak terv maradt, mert a színházépület már akkor olyan rossz állapotban volt, hogy erre sem volt alkalmas. (Ar. Közl. 1933. júl. 18.)
6. Kötő, Színj. szem. 131. old.
7. Kötő, Színj. szem. 74. old.
8 Az aradiak körében főként az 1950-es, 60-as években igen népszerű Gulácsy Albert (1918–2007) a kolozsvári Thália stúdióban diplomázott, játszott Kolozsváron, Bukarestben, 1943-tól nyugdíjazásáig a nagyváradi színház tagja. (Kötő, Színj. szem. 80. old.)
9. Kötő, Színj. szem. 158. old.
10. Felhő Ervin, Bohém-élet. Nagyvárad, 1942. 97–107. old.
11. Kötő, Színj szem. 61. old.
12. Enyedi, Rivalda nélkül 261–262. old.
13. Kötő, Az arad színj. 122. old.

A Romániai Magyar Népközösség
aradvárosi szervezete.

ELNÖK: Dr. Palágyi Jenő. Helyiség: Iosif Vulcan 12.
Telefon: 18-28.

886/1940. Arad, 1940. szeptember 2.

Tekintetes

Felhő Ervin úrnak
színigazgató

Arad

Népközösségünk Elnökségének megbízásából hálás köszönettel igazoljuk, hogy a vezetése alatt volt és saját tulajdonát képezett Kamara Színházának teljes felszerelését leltár szerint a mai napon a Romániai Magyar Népközösség aradvárosi szervezetének adományozta műkedvelő előadások rendezése céljára.

Amidőn értékes adományáért hálás köszönetünket nyilvánítjuk, egyidejüleg készséggel igazoljuk, hogy Ön több éves erdélyi működése alatt, mint színész és mint színigazgató, a magyar közönség legteljesebb megelégedését kiérdemelte, működése ellen soha kifogás nem emeltetett. A magyar közművelődés igaz katonája volt.

Magyar testvéri köszöntéssel:

Dr. Palágyi Jenő
szervezeti elnök.

Bodnár József
irodaigazgató.

Romániai Magyar Népközösség köszönő levele Felhő Ervinnek

Magyar színészet Aradon a második világháború után (1945–1948)

Népszínház alakul

A második világháborút követő években Erdélyben az 1920 utáni hatalom „húzd meg, ereszd meg" jellegű kisebbségi politikájának az „ereszd meg" korszaka következett, legalábbis az 1947-es párizsi békekötésig. Ennek eredménye, hogy a szovjet mintára alakuló népi demokratikus állam a nemzetiségeknek az eddigieknél több kedvezményt juttatott, így Dél-Erdélyben, Aradon is újra hangot kapott az 1940 után szinte teljesen elnémított magyar szó.

Aradon 1945 tavaszán két magyar nyelvű újság indult, a magát független, demokratikus napilapnak nevező *Jövő* Palásti József szerkesztésében, valamint a szociáldemokrata beállítottságú *Szabadság*, melynek első felelős szerkesztője Molnár Sándor. (Román napilap csak egy volt, a Patriotul.)[1]

Az április 29-én induló Jövő kezdeti lapszámai „adtak képet" az első szabad május elsejéhez kapcsolódó számtalan rendezvényről, ezek között központi helyet kapott az új ünneplési forma, a felvonulás, amelyen az újság szerint negyvenezer (!!) ember vett részt. (A város összlakossága abban az időben 85 000 fő körül volt.)

A magyarság érdekeit a Magyar Népi Szövetség (MNSZ) karolta fel, ez a baloldali beállítottságú MADOSZ-ból 1944 októberében alakult. A szervezet kezdetben jelentős eredményeket ért el többek között a kisebbségi jogok védelmében, a magyar kultúra ápolása terén, valamint az iskola- és intézményszervezésben. A trianoni határokat ismét szentesítő békeszerződés aláírása (1947. február 10.) után azonban sok kedvezményt visszavontak, az MNSZ vezetőit koholt vádak alapján börtönbe juttatták, vagy visszavonulásra késztették őket, 1953-ban pedig megszűnt maga a szervezet is.

Erdélyben a kezdeti időszakban mérséklődni látszott az 1920 óta feltüzelt magyarellenesség, a két nép közötti megbékélés szép példái az aradi rendez-

vények is, közöttük az 1945-ös nagyméretű, kétnapos gyászünnepség a tizenhárom vértanú emlékére. Az ünnepségsorozat október 6-án, szombat délután kezdődött a Kultúrpalotában, ezen az Eroica gyászindulója után nagygyűlés és kulturális műsor következett Lőrinczy Zsuzsa operaénekesnő közreműködésével, ezt követően megtekintették az Ereklye Múzeumot. Hetedikén (vasárnap) gyászistentiszteletet tartottak a város templomaiban, majd szervezett kivonulást terveztek a vesztőhelyre, de ez a rossz idő miatt elmaradt. Az ünnepi műsor a minorita kultúrházban 11 órakor kezdődött, ennek keretében többek között Balogh Edgár beszélt, illetve Perényi János színész szavalt. A nagygyűlésen a romániai és a magyarországi politikai és művelődési élet olyan kiválóságai vettek részt, mint Kurkó Gyárfás, az MNSZ elnöke, Balogh Edgár közíró, a szervezett alelnöke vagy Szentimrei Jenő író, Bukarestből a Tudor Vladimirescu hadosztály egyik őrnagya és Stoica Nicolae politikus, Magyarországról pedig Révai József politikus, valamint Kosáry Domokos a Magyar Tudományos Akadémia részéről, a helyieket többek között Kővágó Mihály képviselte. (Jövő, 1945. október 5–9.)

Ugyancsak nagyszabású városi rendezvény 1945. október 28-án a Városháza dísztermében tartott összejövetel, a romániai magyar írók matinéja, amelyen a bevezetőt L. Prohászka Elvira tartotta. (Jövő, 1945. október 30.)

1946-ban az MNSZ szervezésében szintén látványos ünnepséggel köszöntötték a Kultúrpalotában március tizenötödikét. A műsorban a román és magyar nyelvű beszédek után Liszt Ferenc *Les préludes* című szimfonikus költeménye hangzott el a filharmónia zenekarának előadásában Ürmösy Jenő karnagy vezényletével, majd Várfalvy Elza magyar népdalokat énekelt, ezután a szavalókórus Vörösmarty *A vén cigány* című költeményét adta elő, majd a La Grange-ária következett Gábor Györgyi előadásában a *Hunyadi László* című operából. Befejezésül Károly Sándor *Táncsics Mihály szabadulása* című egyfelvonásos színjátékát láthatták a nézők. (Jövő, 1946. március 16.) Augusztus elején ugyancsak ünnepi műsor volt a Kultúrpalotában ezúttal Petőfi segesvári eltűnésének emlékére, melyen többek között a kitűnő helyi szavalóművész, Zala Béla mondott verseket.

1945 nyarán pezseg a kulturális élet Aradon. Május elsején megnyílik az első megyei gyűjteményes képzőművészeti kiállítás, majd megnyitja kapuit a Kultúrpalota, ennek nagytermében kezdetben nagygyűléseket tartanak, de zenés, műsoros produkciók is színpadra kerülnek. Ilyen június 27–28-án a *Fehér galamb* című „békerevü" Steiner Imre és Martin István rendezésében, Komlós Elemér zenéjével (ezen szót kapott többek között a fasizmus egyik aradi színészáldozatának, Horváth Lászlónak az özvegye).

Június 9-től kezdődően újra várja az olvasókat a Kölcsey-könyvtár, a mozikban nagy reklámozás mellett sorozatban vetítik a harmincas, negyvenes évek magyar sikerfilmjeit, főként a Karády és a helyi születésű Jávor Pál (1902–1959) fémjelezte alkotásokat, amelyeket a bécsi döntés után nem játszottak Romániában. Ez utóbbi neves mozisztárral (és kiváló színésszel) akár személyesen is

találkozhattak az aradiak, mert 1946 nyarán látogatást tett szülővárosában az egyhónapos romániai turnéja alkalmából, melynek színhelyei többek között: Bukarest, Brassó, Kolozsvár, Nagyvárad és Arad. Ide július végén érkezett, és a fellépések mellett felkereste a Felső temetőben az apja sírját, a Kis Molnár (az újságcikk szerint Bem) utcát, amelyben egykor a szülőháza állt, meg a Lipót utcát, ahol a gyermekkorát töltötte, találkozott az egykori ismerősökkel, barátokkal, felidézte ifjúkori emlékeit. A Jövő riportere interjút is készített vele.[2]

A színházban ismét tartanak magyar nyelvű előadásokat is. Egy fennmaradt színlap szerint például 1945. április 11-én Buda Dénes együttese Eisemann *Vadvirág* című operettjét adta elő, többek között Faragó Sándor, Horváth Eta, Varga Zoltán közreműködésével. Tartottak itt különböző műsoros összeállításokat az

ARAD

TEATRUL ORĂŞENESC

VÁROSI SZÍNHÁZ

Telefon : 261. Director : BUDA DÉNES igazgató. Telefon : 261.

Miercuri, la 11 Aprilie - Joi a 12 Aprilie d. m. la orele 5

1945. április 11-én szerdán, április 12-én csütörtökön, d. u. 5 órai kezdettel

REPREZENTATIE : - SZINREKERÜL :

VADVIRÁG

Comedie în 3 acte. Vigjáték 3 felvonásban.

Irta : Andai Ernő. Vers : Hamath Imre. Zene : Eismann.

DISTRIBUŢIA: SZEMÉLYEK:

Dr. Siráky Sándor ügyvéd	Faragó Sándor	Szabó Feri	Polareczky Gyula
Klementina	Horváth Eta	Dr. Farkas	Varga Zoltán
Éva	Polareczky Matild	Mihály	Polareczky József
Dr. Ámon János	Buda Vladimir	Rozi	Farkas Margit
Mária	Nagy Juci	Kati	Orbán Julia
Ábris	Buda Dénes	Pali	Iványi János
Tertay grófnő	Pócsi Otilia		

Vineri, la 13 Aprilie d. m. la orele 5

12-én pénteken, d. u. 5 órai kezdettel szinrekerül

MNSZ védnöksége alatt is, ilyen a *Mulató május*, amelyben akrobata táncszámokat láthattak, sanzonokat hallhattak a nézők Feleky László és Rezes György zongorakíséretével, valamint rövid jeleneteket, egyfelvonásosokat az egykori aradi színészek előadásában. A műsor alkalmával a nézőtér zsúfolásig megtelt, azzal együtt, hogy a produkciót ezt megelőzően több alkalommal (május 6., 7., 8.) már láthatták a minorita kultúrházban. A közönség most „szívből jövő, őszinte" lelkesedéssel elsősorban annak örült, hogy a színházban is hallhat magyar szót újra. (Jövő, május 10.) Hasonló jellegű a *Pünkösdi kabaré* vagy a *Béke kabaré*, ezeket május–június folyamán többször előadták a minoritáknál, a Kultúrpalotában, majd a jó idő beálltával, új számokkal kibővítve a Royal kertmoziban.

A *Pünkösdi kabaré*t a Jövő így népszerűsíti: „Vidám nyári esték – két és fél óra humor, zene, tánc minden este hét, vasárnap pedig délután fél öt és este hét órai kezdettel." *(…)* A lelkes kis művészegyüttes a magyar színházat igyekszik pótolni – írja róla a helyi napilap –, az ő előadásukban Molnár Ferenc *Marsall* című jelenetét is láthatta a közönség, ennek finom művészi eszközöket igénylő szerepeit Kun Dezső, Ladányi Imre, Gömöry Emma tolmácsolta, valamint a harmincas évek egykori aradi sztárja, Gábor Mara, „aki, mint mindig, csupa élet volt". A konferanszié szerepét Faragó Vilmos töltötte be. (Korda István cikke, Jövő, június 13.)

Az egykori helyi színészek mellett a műsoros esteken fellépett még Garay Ernő (1910–1984), a világot járt tenor, aki ebben az időben a szegedi színház énekese,[3] onnan jött át Aradra néhány vendégfellépés erejéig Szerényi Ferenc drámai színész is (aki 1939-ben még a pesti Belvárosi színházban lépett fel). Ez utóbbi színész közreműködésével ünnepelték a színházban 1945. július 12-én Szendrey Mihály 60 éves színészi jubileumát. Az erre az alkalomra választott darab igen rangos alkotás, Ibsen *Kísértetek* című drámája. Ebben Osvald, a főszereplő Szerényi volt, aki „tehetségének minden izzását beleadta a rendkívül nehéz szerep megformálásába", Alvingnét Lázár Hilda játszotta, „alakításának drámai értéke elvitathatatlan", Manders tiszteletes – Ungváry Miklós, aki tökéletes alakítást nyújtott. Egyedül Anghel Lili, Regina megformálója nem felelt meg az igényeknek. A színházat teljesen megtöltő közönség az idős színigazgatót, valamint a színészeket melegen ünnepelte. (Jövő, 1945. július 13.) Hogy az ünneplésre miért ezt a komor művet választották, amely hangulatilag nem illett sem Szendreyhez, sem a korszakhoz, arra nem volt indoklás.

Emellett már a nyár elejétől az MNSZ ösztönzésére a gyárakban és a város külső kerületeiben működő kultúrcsoportok alakultak, melyeknek tagjai lelkesen tanultak be színdarabokat, körükben gyakran megjelentek az egykori aradi színészek is. A zsigmondházi csoport Faludy Károly irányításával például *A falu rosszá*t tanulta be, ebben ő is szerepelt, valamint az egykori, igen népszerű helyi énekesnő, Várady Margit, a produkciót október 16-án a színházban is bemutatták.

A nyár folyamán jó néhány vendégegyüttes látogatott ide, július végén a nagyváradi együttes jött Munkás Atheneum Társulat néven (többek között Simon

Zsuzsa, Ihász Klári, Delly Ferenc, Mányai Lajos) igen rangos műsorral: július 28-án a *Krétakör* (Klaubund); 29-én a *Pygmalion* (G. B. Shaw) augusztus elsején az *Egy pohár víz* (Scribe) és másodikán *A nős ember* (Boros Elemér) került színre. A sajtó csak dicsérni tudta őket, például a *Pygmalion*ról így írnak: a rendezés tökéletes volt, az előadás pezsgő, Mányai Lajos, Ihász Klári mesteri alakítást nyújtottak, ezt a nézők legalább tíz percig tartó vastapssal jutalmazták. (Jövő, július 31.) A váradiak legközelebb októberben szerepeltek itt újra Paul Geraldy *Szeretni* című darabjával.

A pestiek közül nyár elején Simai Ede, Gáthy Magda, László Imre jött Aradra, augusztus végén pedig Bársony Rózsi és Dénes Oszkár együttese állt meg itt néhány előadásra útban Bukarest felé, ahova a román–magyar művészcsere keretében igyekeztek. Mint a későbbi tudósításokból megtudhattuk, ők a fővárosban óriási sikert aratva románul is szerepeltek, és október 17-én hazafelé menet újra szórakoztatták az aradi publikumot. Ez utóbbi műsorról a kor jellegzetes hangnemében az újság így nyilatkozik: „A társulat tagjai, akik komoly művészemberek, a felkészülési idő rövidsége miatt nem hozhattak olyan műsort, amely a demokrácia célkitűzéseinek és főleg a román–magyar kultúrközeledés igényeinek megfelelne, nem akarunk rosszat szólni – a közönség jól mulatott –, de a régi művészi megnyilatkozások útja vajon hova vezet?!" (Jövő, október 19.)

Szeptember 17-től 20-ig, majd októberben és novemberben Salamon Béla, „a békebeli kabarék utolérhetetlen fejedelme" és társulata *Kacagó esték* címen a Kultúrpalotában adott műsort, ebben „a magyar kabaréirodalom legremekebb egyfelvonásosait" adták elő, és műsoruk a címnek megfelelően valóban „két és fél óra kacagás volt". (Jövő, szeptember 19.)

A helyi színjátszás szervezése már június elején megkezdődött, a sajtóban hirdetés is megjelenik, hogy várják a jelentkezőket (hasonló közleményt jelentetnek meg az aradi újságban a temesváriak is). Június 27-én a Jövő arról tájékoztat, hogy a színházban kiképzést kapnak a román és a magyar amatőrök egyaránt. Augusztus elsején pedig már arról tudósít a sajtó, hogy a hét folyamán bemutatkozik az aradi Népszínház mindkét tagozata. (A népszínházak kezdetben műkedvelő szerveződésnek indultak, de a képzett színészek bekapcsolódásával hamarosan hivatásos társulatként kezdtek működni.)

A magyar együttes augusztus 4-én, szombaton délután tartotta első előadását Fodor László *Bölcsődal* című vígjátékával, a szereposztás a következő: György – Maresch Béla, Kornél – Lővinger Jenő, Gergely – Benda József, Klára – Apor Lia, Mari – Hehs Ági, János – Simon Dezső, Bruneder – Laczkó György, Jakab – Herman József. (Az 1920-as évek végén írt bohózat arról szól, hogy egy laza erkölcsű úriember lakására egy csecsemőt csempésznek, s ő a gyerek hatására „megjavul", sőt meg is nősül.) Ezzel kezdődik ismét a szervezett magyar nyelvű színjátszás Aradon, bár hivatalos értelemben társulatnak csak 1946 januárjától nevezik őket.

Ez az első előadás (melynek szereplői amatőrök) egészen jól sikerült, „többet adott, mint vártuk, kár, hogy a darab nem állt a hivatásos színház színvona-

lán. (…) Jól betanult, gördülékeny előadás volt. (…) A szereplők jó része felülemelkedett a gyakorló műkedvelők nívóján, még Virágh Natália is, aki most lépett először színpadra" – méltatta őket a Jövő augusztus 8-án.

Az együttes munkájába hamarosan bekapcsolódtak a helyi színészek, kezdetben közülük Gömöry Emma, Lázár Hilda és Kun Dezső lesz tagja az együttesnek. Az ő közreműködésükkel tűzik műsorra szeptember 23-án Zágon István Az *ígéret földje* című, kesernyés hangvételű, de jól végződő vígjátékát az amerikás magyarokról, ezt Lázár Hilda rendezte.

A következő hónapban, október 18-án ugyancsak az ő rendezésében Alex Sabaru *Káin* című háromfelvonásos, izgalmas bűnügyi drámáját láthatták az érdeklődők, s a szereplők gárdája is új nevekkel bővült (Hollay Edda, Karácsonyi Béla, Hajós Mihály). A Jövő dicséri az előadást, elsősorban Lázár Hilda pedáns, hozzáértő rendezését, a szereplők közül pedig Hollay Eddát, akit higgadt, jó modorú színésznek nevez a kritikus, hasonlóan nyilatkozik Maresch Béláról is. (Jövő, 1945. október 21.) A darabot ezt követően többször játszották. (Maresch Béla 1923-ban Aradon született, itt végezte a középiskolát, itt kezdte színészi pályáját, és az együttes tagja maradt annak megszűnéséig. Utána a Székely Színházhoz, majd Kolozsvárra szerződött. Nyugdíjazása után tért vissza szülővárosába, ettől kezdve játszott a helyi Periszkóp előadásain, 2005-ben itt halt meg.)[4]

Október 27-én Barry Conners *Fruska* című háromfelvonásos vígjátékát mutatták be, a főszerepekben Gömöry Emmával, Apor Liával és Virágh Natáliával. A darab telt ház előtt ment, és az újság a produkció színvonalával is elégedett, Gömöry Emma, az igen kedvelt komika az utóbbi idők legjobb alakítását nyújtotta, kitűnt még Kun Dezső, Maresch Béla. (Jövő, november 2.)

November közepétől kezdve mindkét tagozat folyamatosan, nap mint nap játszott, megkezdődtek a bérletes előadások is. A két együttes egymást váltogatva románul és magyarul adott műsort naponta délután háromtól, öt órától és időnként este 9-től, vasárnap négy előadás volt, az első délelőtt 11-kor kezdődött. (Jövő, 1945. november 19.). A magyar tagozat első évada 1946. augusztus 9-én zárult.

November folyamán Arad idős, még aktív színészeit köszöntötték. Nyolcadikán Lázár Hilda (1892–1948) harmincéves színészi jubileumát ünnepelték, a társulat ezúttal az 1930-as évek színvonalas sikerdarabját, S. Maugham *Szent láng* című drámáját mutatta be, s ez alkalommal az idős Szendrey is újra színpadra lépett. A sajtóban a jubiláns szép méltatást kapott: a helyi születésű színésznő a drámai szendék alakításától a hősnő szerepkörön át jutott el Aradon az anyaszerepekig. Feladatának becsülettel, elhivatottsággal tett eleget, tehetségével mindig a vidéki átlag fölé emelkedett, és most is stílusosan, finom eszközökkel alakított. Az előadáson az újak közül kitűnt Apor Lia és Virágh Natália. (Jövő, november 10.)

Nem sokkal ezután következett Ungváry Miklós köszöntése, aki 45 évet töltött eddig a világot jelentő deszkákon. Ő „gondosan összeválogatott műsor-

ral" november 17-én a Kultúrpalotában lépett fel. (Ungváry /1875 –?/ 1896-ban kezdte színészi pályáját, és néhány évadot Aradon is játszott.)

Szintén 45 éves évfordulót ünnepelt november 28-án Kun Dezső a *Cigány* című népszínmű címszerepével. Az előadáson – az újság szerint – az együttes minden jeles tagja fellépett, és játszott a teljes színházi zenekar. A sikeres előadást november 30-án megismételték.

A helyi kritika eleinte sem az előadások, sem a darabok ellen nem fogalmaz meg különösebb kifogást, mindössze egy mű ellen tiltakozik a korra jellemző hangnemben, ez a december 25-én bemutatott, felnőtteknek szóló (Aradon a 30-as években már játszott) francia bohózat, Paul Praxy *Hölgyeim, elég volt*: „Az idei színjátszás vergődő próbálkozásait túlzott jó akarattal kísértük, elnéztük, ha volt kifogásolni való, de ezt az előadást, amelyben a szellemességet a trágárság pótolja, nem hagyhatjuk szótlanul. Nem tudhatjuk, ki választotta ezt a darabot, de tudja meg, bűnt követett el, hiszen a dolgozó tömegek töltik meg a színházat (...). Tisztultabb szellemet kérünk!" (Jövő, 1945. december 29.) A bohózatot természetesen ezután levették a műsorról.

Közben a város hivatalosan felvállalja a népszínház működtetését, december 14-én Színpártoló Egyesület jön létre Ion G. Palincaș polgármester és Voștinar Gheorghe prefektus irányításával, majd színügyi bizottság alakul, amely a színészethez értő személyekből álló szaktanáccsal karöltve ellenőrzi és segíti mindkét tagozat munkáját. A városvezetés február közepétől rendszeresen tűzifát is biztosít a színházépület fűtésére. (Az újság arról ír, hogy téli hónapokban eddig a színházban nagyon hideg volt.)

A sajtó ugyanakkor a kor szellemiségének megfelelően igyekszik a színházba járásnak valami ideológiai alapot szolgáltatni. A Jövő 1946. január 3-án megjelent számában a Még néhány szó a kultúráról című tárcában ez olvasható: „Ha az átlagember nem civilizált, az a reakció bűne. (…) A művész, ha nem is egészen önzetlenül, de bocsássa művészetét a rendelkezésünkre, ezt mi nagyon szívesen vesszük, és megilletődve fogjuk hallgatni. Mert mi tudni akarunk, és tudni fogunk, ezzel fogjuk kivívni a demokrácia teljes győzelmét." Az MNSZ úgy gondolta, hogy a közönséget a színházban nemcsak szórakoztatni, de tanítani is kell, ezért a szervezet védnöksége alatt ismeretterjesztő előadássorozat indul Hogyan hallgassunk zenét címmel. Ennek keretében zenei illusztrációkkal fűszerezve Károly Sándor tart előadást az operett fejlődéséről, az énekszámokat számos kiváló énekes, többek között Ottrok Ferenc (1911–1972) és Schneider (Sass) László (1918–1998), a kolozsvári opera későbbi, aradi származású tagjai, valamint Hajós Imre, Várfalvy Elza, Bakó Lászlóné (és még mások) adták elő. Az ő közreműködésükkel *Operettgála* is volt a minoritáknál. (Ottrok Piskin született, de Aradon kezdett énekelni.)

A magyar tagozat irányításával január 26-tól Jódy Károlyt (1899–1964) bízták meg, ezt feltehetőleg az indokolta, hogy kiváló szervező hírében állott, a

két világháború közötti időszakban jól működő társulatokat vezetett.[5] (Ezelőtt Aradon az 1925/26-os évadban játszott még.)

Kinevezése után a sajtónak így nyilatkozott: „Mindent el fogok követni, hogy a város színészetét olyan színvonalra emeljem, amilyet Arad színházi múltja megkövetel". (Jövő, 1946. február 23.) Az újonnan szerződtetett tagok között voltak olyanok, akiket Erdély-szerte ismertek. Ilyen az együttes jellemszínésze, a helyi születésű Dóka János (1913–1993, Arad), aki a vidéki társulatok mellett rövid ideig a Vígszínházban is játszott. (Ő az aradi színház megszűnése után szakácsként dolgozott, nyugdíjazása után a helyi amatőr együttes, a Periszkóp Színház tagja lett, kiemelkedő színészi munkáját mutatja, hogy az egyik alakításáért az országos színházi fesztiválon első díjat nyert.)[6]

A naiva szerepkört Izsó Panni töltötte be, ő a harmincas években Kolozsváron tűnt fel tehetségével, majd Jódy társulatában játszott. Később a kolozsvári színház súgója lett, azt tartották róla, hogy kívülről tudja a szövegkönyveket. A szubrett, a remekül táncoló Timkó Edit (1925–?) színészi pályáját Nagyváradon kezdte, innen jött Aradra. (1948 után a kolozsvári operához szerződött balett-táncosnak, de fellépett szubrettként is.)[7] A bonviván márciustól T. Szabó László, a pesti Royal Színház egykori tagja. (A tenoristát 1946 júniusának elején letartóztatták, mert feljelentés érkezett ellene, azzal vádolták, hogy a háború alatt tagja volt Nagyváradon a Turul Szövetségnek, és fasiszta propagandát folytatott. /Szabadság, 1946. június 3./ Az énekest később kiadták Magyarországnak.) Zenés és prózaszerepeket egyaránt játszott a temesvári születésű Jeney Ottó (1900–1960), aki a 1929/30-as évadban már dolgozott Aradon.

Márciustól gyakran találkozunk a szereplők sorában a később igen népszerű temesvári színész, Rappert Károly (1926–1997) nevével. A felsoroltak mellett szerepelt még többek között Szilágyi Zoltán, Sárosy Mici, Lővinger Ernő, Vadkerti Csaba.

A színügyi bizottság által is jóváhagyott műsortervezetben 1946 első három hónapjára mindössze két rangosabb drámát terveztek: Bródy *Tanítónőjét*, valamint Harsányi Zsolt drámáját, *A bolond Ásvaynét*. Ez utóbbi helyi újdonság, az 1942-ben írt művet most láthatták először Aradon. A repertoár nagyobbik fele pedig operettekből, zenés játékokból, vígjátékokból állt, ilyen jellegű művek bemutatására volt alkalmas a szereplőgárda, elsősorban ehhez értett maga a direktor is, és a darabok egy részét elő lehetett venni a „ládafiából" (ahogy az újság nevezte), vagyis a színházi könyvtárból, no meg ezt igényelte a közönség. (Néhány librettót Szendrey Mihálytól is kaptak, az idős, jövedelem nélküli, hajdani direktor ezek „béréből" egészítette ki a családi kasszát.[8])

Műsoron volt többek között a *Nemes rózsa* című énekes vígjáték; a *Száz piros rózsa*, De Fries Károly operettje; a *Nyitott ablak*, Nóti Károly zenés vígjátéka; a *Tokaji aszú*, amely Eisemann operettje. A sikeresebbek közé tartozott a március

elején bemutatott *Fekete Péter*, valamivel színvonalasabb a hónap végén a népszerű fiatal zeneszerző, Fényes Szabolcs *Véndiófá*ja.

A következő három hónapban a műsorra kerülő zenés művek legtöbbje szintén ilyen igénytelenebb slágeroperett, áprilisban *A két kapitány*, *A csavargó lány*, *A vadvirágos Maros-partján*, májusban a *Sárga pitykés közlegény*, júniusban *A becskereki menyecske* stb. Ezek esetében a kritikus rendszerint a művekkel elégedetlen (javarészt jogosan). Ez utóbbit így méltatja: „A társulat felkészülten hozta Erdélyi Mihály nyári, olcsó hatásokra törekvő limonádéját, amely azokat szórakoztatta, akik a szövegben nem keresik a logikát, a zenei igényük pedig kevés. (Jövő, június 23.)

A nagyobb szereplőgárdát, komolyabb zenei tudást, képzettebb énekhangokat megkövetelő művek közül márciusban a *János vitéz* került műsorra, májusban vállalkoztak Ábrahám Pál *Viktória* című dzseszoperettjének a műsorra tűzésére, júniusban Jacobi *Szibill*jét, július elején a *Csárdáskirálynő*t, majd a hónap végén a *Marica grófnő*t játszották – ez utóbbiakat igaz, vendégszereplőkkel.

A zenés műveket nagyobb részt Jódy Károly rendezte, a zenekart rendszerint Magyari Péter vezényelte, a bonviván T. Szabó László, illetve a fiatal Rappert Károly, ritkábban Jódy Károly. A táncos szerepeket Timkó Edit, Lévay Magda formálta meg, majd Sárosy Mici, aki májusban szerződött ide Szatmárról. A kritikus így jellemzi: nagyszerűen táncol, a színen otthonosan mozog, „friss, kedves" jelenség a színpadon. (Jövő, 1946. május 10.) A táncoskomikus Buda József, Szilágyi Zoltán, a komikus „beszélő" szerepeket Kun Dezső, Gömöry Emma alakította, az „anya" Lázár Hilda.

Dukász Nusi

Igazi primadonnája nincs az aradi színháznak, Kiss Ella csak „kedves" jelenség, ezért erre a szerepkörre gyakran hívnak máshonnan énekeseket, közülük a legnevesebb Dukász Anna (1925–2000), aki ebben az időben Szatmárnémeti vezető primadonnája volt, és ebben az évben áprilistól a szezon végéig énekelt rendszeresen Aradon, de később is sokat vendégszerepelt itt. „Nusi", ahogy a közönség becézte, 1946 nyarán többek között a *Viktória*, *a Csárdáskirálynő*, a *Szibill*, a *Marica grófnő* nagy szerepeit énekelte nagy

sikerrel, de drámákban is fellépett. (A művésznő hosszú évekig volt szülővárosának, Nagyváradnak a vezető színésznője, 1968-cal kezdődően a sepsiszentgyörgyi színház igazgatója lett, 1978-ban férjével, Vígh István képzőművésszel együtt Amerikába távoztak, innen Magyarországra 1998-ban tértek vissza, Debrecenben halt meg.)[9]

A kritikák rendszerint nem „bántják" túlságosan a színházat, a rövid értékelések alapján úgy látszik, hogy a színészgárda a kezdeti bizonytalankodások után lassan önmagára talált. A *Száz piros rózsa* című operett bemutatását így méltatja a Jövő: A szépszámú közönség előtt folyó előadás egy lépés haladást jelent előre, a hivatásos színészek, Gömöry Emma, Jódy Károly, Kun Dezső köréből nem „lógtak ki" nagyon a kezdők. „Reméljük, legközelebb több próbával hozzák ki a darabot." (Jövő, 1946. február 10.) Február végén már a rutinos színházakra jellemző „közönségfogást" is alkalmaztak: a *Tokaji aszú* előzetese arra hívja fel az olvasók figyelmét, hogy az első három előadás előtt egy üveg igazi tokaji bort sorsolnak ki a nézők között. (Jövő, február 23.)

A március elején bemutatott *Fekete Péter* című revüoperett a kritikus szerint már a „békebeli nagy premierek hangulatát idézte", különösen látványos Timkó Edit és Lévay Magda táncprodukciója, amely csupa pörgés és frissesség volt (ezt Wiesner József állított össze), hatásos volt még Buda József spanyol tánca, valamint Gömöry Emma ellenállhatatlan humora. (Jövő, március 12.)

A március 19-én színre kerülő *János vitéz*ről így ír a Jövő: Jódy Károly rendezésében új díszletekkel került színre, szép volt a színpad, amelyen nagyszámú statiszta mozgott. Jancsi szerepében T. Szabó László, Jeney Ottó mint Bagó jól énekelt, sok szívvel, érzéssel játszott. Kiss Ella kedves Iluska volt, a gonosz boszorkányt igen humorosan Gömöry Emma formálta meg, a francia királykisasszony – Gyarmati Anikó (mint vendég), a francia király – Kun Dezső. A 18 tagú színházi zenekart ezúttal Mülek Ferenc remekül vezényelte. A közönség a színházat zsúfolásig megtöltötte, az egész produkció a régi színházi esték forró hangulatát idézte. (Jövő, 1946. március 21.)

Május végén elismerő méltatást kap a *Viktória* színre vitele: tetszetős díszletek, gondos rendezés, jó szereposztás, rokonszenves jelenetek, elbűvölő volt benne Sárosy Mici vidám egyénisége. (Jövő, 1946. június eleje, Pintér kritikája)

A *Csárdáskirálynő* színrevitele azonban már meghaladta az együttes képességeit, bár az előadásra nagy odaadással készültek. A produkció „messze esett attól, amit ez az operett megkívánna". A szereplők közül csak Dukász mint Szilvia és Jódy Károly (Edvin) érte el az igényelt nívót, a többiek, például Szilágyi Zoltán (Bóni) és Timkó Edit (Stázi) láthatóan idegenül mozogtak a modern operettek után a „klasszikus" darabban. (Jövő, július 4.) A nézők azonban megkülönböztetett lelkesedéssel fogadták a Kálmán-operettet, és akárhányszor ez volt műsoron, mindig zsúfolásig megtöltötték a színházat.

A július végi *Marica grófnő* szintén Dukász Nusival a címszerepben – a sajtókritika alapján – már figyelemre méltó színvonal-emelkedést hozott a színészek játékában, és a zenekar kifogástalan volt Magyari Péter karmester vezényletével, aki „érti a mesterségét". (Jövő, július 28.)

Jelentősebb még augusztus elején az *Őszi rapszódia* színrevitele, ez a direktor, Jódy Károly egy régebbi alkotása, most ennek eljátszásával köszöntötték

az igazgató-szerzőt, akinek színészi pályája 28 éve, direktorkodása pedig 18 esztendeje kezdődött.

Érdekes produkció a román és magyar tagozat által közösen bemutatott *Svihákok* (Vagabonzi) című Ziehrer-mű június 15-én (szombaton) és 16-án (vasárnap) délelőtt Zaharia Volbea rendezésében.

A drámarepertoár nem ennyire gazdag, a darabok irodalmi értéke is igen eltérő. A legértékesebb mű, amely színre került, a *Feltámadás* című Tolsztoj-regény alapján készült dráma Jódy Károly rendezésében. A nagy terjedelmű, sokszereplős, bonyolult lelki folyamatokat bemutató regény színpadi változata csak a lényeget adja vissza – írja róla egy váradi kritika az ötvenes évekből[10] –, a társadalom rajza leszűkül, Nyehljudov alakja is kissé háttérbe kerül. Az előadást Kátya összetett jellemű személyisége uralja, akit Aradon Izsó Panni alakított, játéka különösen megrendítő és mélyen emberi volt a törvényszéki jelenetben. A herceg szerepébe – Jeney Ottó betegsége folytán – szinte próba nélkül Rappert Károly „ugrott be", teljesítménye dicséretet érdemel. Az egész előadás azt mutatja, hogy a társulat alaposan felkészült, Gömöri Emma, Lázár Hilda, Jódy Károly, Szilágyi Zoltán és a többiek méltóak az elismerésre. A közönség majdnem teljesen megtöltötte a színházat, igazolva, hogy van érdeklődés a jó próza iránt. (Jövő, 1946. április 10.) A drámát többször tűzték műsorra, többek között ezt játszották a május elsejei díszelőadáson, és volt belőle munkáselőadás leszállított helyárakkal. Ugyancsak jól sikerült a teljesen más jellegű, kamaszokról és tanárokról szóló, május végén bemutatott könnyű Fodor László-vígjáték, az *Érettségi*, a női főszerepben Dukász Nusival. A sok sekélyes operett után jólesett prózát látni – méltatta az előadást a kritika –, bár ez a darab sem az, amit a korszellem megkövetel. A színészek minden dicséretet megérdemelnek, elsősorban az egyszerű eszközökkel „dolgozó" Jeney Ottó és Dukász Anna, akik megmutatták, hogy kiválóak a drámában is. (Jövő, 1946. május 28.)

A művésznő júniusban arra is vállalkozott, hogy eljátssza *A kaméliás hölgy* főszerepét, a szentimentális Dumas-drámát Jeney állította színpadra (ifj. Duval – Faragó Sándor). Ennek színrevitele azonban – a sajtó szerint – „kemény diónak" bizonyult a drámára felkészületlen csapattal. Aradnak szüksége volna egy jó prózaegyüttesre – állapította meg a kritikus. (Jövő, június 23.)

Emellett többek között színpadra került *a Forgószél* (Boros Elemér), július közepén pedig Vaszary Gábor *Az ördög nem alszik* című, 1930-as években írt zenés vígjátéka, amely egészen jól sikerült produkció lett.

1946 mozgalmas nyarának fontos eseménye még Csányi Mátyás (1884–1962) 35 éves karmesteri jubileuma, amelyet július elsején a Kultúrpalotában tartottak. (A népszerű, jogi és zeneakadémiai diplomával rendelkező karmester és zeneszerző hosszú tényked ése során sok városban megfordult, de pályája javarészt Aradhoz kötődött, és itt élt élete végéig.)

A nyár folyamán vendégtársulatok is megfordultak a városban, júniusban itt járt a kolozsvári román opera, melynek műsorán a *Víg özvegy*, a *Rigolettó* és a *Traviata* szerepelt, a hónap végén pedig ismét Salamon Béla lépett fel kisegyüttesével a Kultúrpalotában. Augusztusban a kolozsváriak adtak operahangversenyt, a hónap végén színvonalas a román hadsereg száztagú kórusának produkciója, műsorukon többek között *Szerelemdal* címen Kálmán Imre-művek szerepeltek, az összeállítás szövegkönyvét Paul Mihailescu írta.

A társulat a maga helyi évadát augusztus 9-én, vasárnap zárta, délelőtt a *Csókos asszony* című operettel, este pedig *Művészest*tel. (Ezután a társulat vidéki turnéra indult, a környező falvakban az évad folyamán is vendégszerepeltek néhányszor.)

Munkájukról először összefoglaló értékelés a téli szezon végén, május 21-én jelent meg a Jövőben, ebben dicsérik a társulatot és Jódyt: az igazgató a január 26-án indult szezon folyamán az ígéretét, hogy igényes szezont szervez, betartotta.

A teljes évadot érintő áttekintés szeptember elején már nem ennyire pozitív: 1945 augusztusa után a gárda lassan formálódott társulattá, amely kezdetben az adott körülményekhez mérten is „gyengén adott hangot a magyar szónak" – írta a Jövő. Miután Jódy Károly átvette a vezetést, kezdenek eltűnni a hibák, de a színház még most sincs a kívánt szinten, bizonyos színészek nem érik el a közönség (és a kritikusok) által igényelt színvonalat, a repertoár sem felel meg minden tekintetben az elvárásoknak. Bizonyos fokig érthető a darabhiány, de az Erdélyi-féle nívótlan operettek helyett a „ládafiából" elő lehetett volna venni a drámairodalom értékesebb műveit. „A közönség szereti az operettet, mi is szeretjük, de nem lehet csak könnyű fajsúlyú műveket játszani, túl a szórakozáson szükség van erkölcsi tanulságokban bővelkedő, irodalmi értékű művekre. (…) Haladnunk kell a korral, szovjet és más haladó szellemű darabokat kell műsorra tűzni." Az újság szerint a helyzetet nehezítette, hogy a színház vezetése egyetlen ember vállára nehezedett, más városokban, Kolozsváron, Váradon megfelelő irodalmi, színházi kultúrával rendelkező bizottsági tagok segítették az igazgató munkáját, itt is szükség volna ilyen segítőkre. „Tisztultabb szellemet akarunk, olyat, amely az fényével beragyogja kultúréletünket." (Jövő, 1946. szeptember 7.)

A következő, **1946/47-es** évadra a felhívást új színészek jelentkezésére már négyen írják alá: Jódy Károly és Tibor Dezső igazgatók, Magyari Péter karnagy, Jeney Ottó rendező. Jódy azonban csak 1946 végéig irányította a színházat, utána máshol szervezett társulatot, és Erdélyt járta együttesével, elment Magyari is, az új karmester Osváth Richárd.

1947 elejétől az új intézményvezető Jeney Ottó, aki a színház megszüntetéséig, 1948 nyaráig vezeti csapatát. Az új direktor kemény, határozott ember, ilyen természetű személyeket a színpadon kiválóan alakít, és – mivel konzerva-

tóriumot végzett – a zenés művekben is megállta a helyét. Emellett a repertoár szinte összes drámáját ő rendezte.

Az együttes javarészt az 1945 óta itt dolgozó, tapasztalt színészekből állt, valamint a mesterséget itt kitanult amatőrökből. Új az együttesben Faragó Sándor, Bíró Jenő, valamint Loy Sári drámai színésznő (1920–1991), ez utóbbi 1941-ben végezte a színiakadémiát, vidéken ért el sikereket, elsősorban karakter-szerepeket játszott. A leghosszabb ideig, nyolc évig 1962 és 1970 között Temesváron színészkedett.[11]

Ettől az évadtól szerződött ide az aradi születésű, képzett táncoskomikus, Benkő (Bernhardt) György (1922–2007). A két évig itt dolgozó, népszerű színész sorsa nem volt irigylésre méltó, 1948-ban hamis vádak alapján bebörtönözték, bírói ítélet nélkül elhurcolták, négy évet töltött börtönben. A színpadra 1971-ben tért vissza Sepsiszentgyörgyön, nyugdíjazása után Németországba emigrált.[12]

Az új primadonna Rappert Dódi (1920–2002). A nagyváradi születésű színésznő szülővárosában a Róna Dezső–Horváth Mici-féle színiiskolában tanult, ahol 1939-ben végzett, azután Jódy Károly együtteséhez szerződött, majd Nagyváradon szerepelt, innen jött Aradra. (Saját közlése szerint felvételt nyert a színiakadémiára is, de végül nem maradt Pesten.) Aradi éveiről így vall egy 1997-ben vele készült riportban: „Nagyon hálás közönség volt az aradi, tudta ünnepelni a színészeit, és tudta szeretni. (…) Mindent faltak, ami kultúra volt. (…) Aradon végigjátszottam a Gábor diáktól a János vitézig mindent, ami csak létezett az operett-irodalomban, de felléptem prózában is. (…) Volt olyan nap, hogy bementem reggel kilenckor, és kijöttem éjjel féltizenkettőkor. Minden vasárnap négy előadást játszottam”.[13] A városban nagyon népszerű művésznő megszerette Aradot, itt ment férjhez, itt telepedett le, itt élt haláláig, innen ingázott akkor is, mikor Temesvárra szerződött. Ismerősei barátságos, minden művészi gőg nélküli, közvetlen embernek ismerték.[14]

Rappert Dódi (arckép)

Az 1946 szeptemberétől 1947 júliusának végéig tartó évadban az együttes megfeszített erővel dolgozott, 26 új operettet és 15 új drámát vagy vígjátékot tanultak be, ez na-

gyon nagy teljesítmény egy közepes létszámú együttestől. (Ezek a művek abban az értelemben újak, hogy ők nem játszották eddig, mert a darabok többségét valamikor 1940 előtt már bemutatták Aradon.) A „tanulás" mellett naponta még fel is kellett lépniük, vagy ha a színház foglalt volt, akkor kiszállásra mentek a környező falvakba.

A repertoár jelentősebb részét kitöltő operettek nagy része – mint az előző évadban – az igénytelenebb, néhány próba után színpadra állítható, Erdélyi Mihály-, Eisemann Mihály-féle „könnyű limonádé", ahogy a kritikus nevezte (*Mit susog a fehér akác, Túl a Nagy Krivánon, Zsindelyezik a kaszárnya tetejét* stb.). De lényegében ezek a művek a közönség kedvencei. Ezzel tisztában volt a nagyszerű komika, Gömöry Emma is, ezért választotta jutalomjátékául a ma is népszerű *Egy csók és más semmi* című Eisemann-operettet 1947. április 5-én, a közönség pedig lelkesen ünnepelte.

Egy ilyen könnyű mű bemutatóján, az *Ilyenek a férfiak* című De Fries Károly-operettben vendégszerepelt a Kolozsváron lakó ifj. Szendrey Mihály, az itt élő idős direktor fia. Az egykori kedvenc „remek humorú, groteszk alakítását a zsúfolt ház lelkesen ünnepelte, de jutott a tapsból az előadás többi szereplőjének, Kiss Ellának, Jeneynek, Gömöry Emmának és a karnagynak, Osváthnak is. Az előadáson ünnepélyes premierhangulat uralkodott". (Jövő, 1947. július 20.)

1947. január tizedike délutánján a Téba klubtermében az aradi műkedvelők eljátszanak egy „új világot" bemutató operettet is *Gyári lány* címmel. Ez a helyi újságíró, Rudas Aladár és a szintén aradi Komlós Elemér alkotása, az újság szerint zenéje dallamos, a szövegkönyv szórakoztató, humorral fűszerezett. (Jövő, 1947. január 12.)

A nagyobb művészi értéket jelentő Lehár-, Kálmán-, Huszka-művek primadonna szerepeit rendszerint Rappert Dódi énekelte, ő Huszka Jenő *Mária főhadnagy* című operettjében mutatkozott be a publikumnak. (A negyvennyolcas szabadságharc idején játszódó, 1942-ben írt mű főhőse, Lebstück Mária valódi történelmi személyiség, aki férfiruhában a bátyja nevét használva sok csatában részt vett, és sok hőstettet hajtott végre.) A zsúfolt ház előtt zajló aradi bemutatót mindkét helyi lap dicséri, „különösen ki kell emelni az új primadonnát, aki dalban, táncban egyaránt remekelt, de jók voltak a többiek is, például Bálint szerepében Rappert Károly, valamint Timkó Edit (Panni) és Szilágyi Zoltán (Tóbiás). Antóniaként ebben az operettben mutatkozott be sikeresen a másik énekesnő, Temesvári Gitta. Kossuth szerepét Jeney Ottó formálta meg igen hatásosan – írja a helyi Szabadság, az írás címe ki tudja, mi okból: Operettbemutató a román–magyar barátság szellemében. (1946. szeptember 14.) Szeptember 21-én színre került Huszka egy régebbi műve is, a *Hajtóvadászat*, melyet 1927-ben játszott utoljára Szendrey társulata, ez most feltehetően azért került elő a „ládafiából", mert Oroszországban játszódik.

Rappert Dódi
mint Mária főhadnagy

ifj. Szendrey Mihály

nkő György táncos komikus bemutatkoza

lajtóvadásza

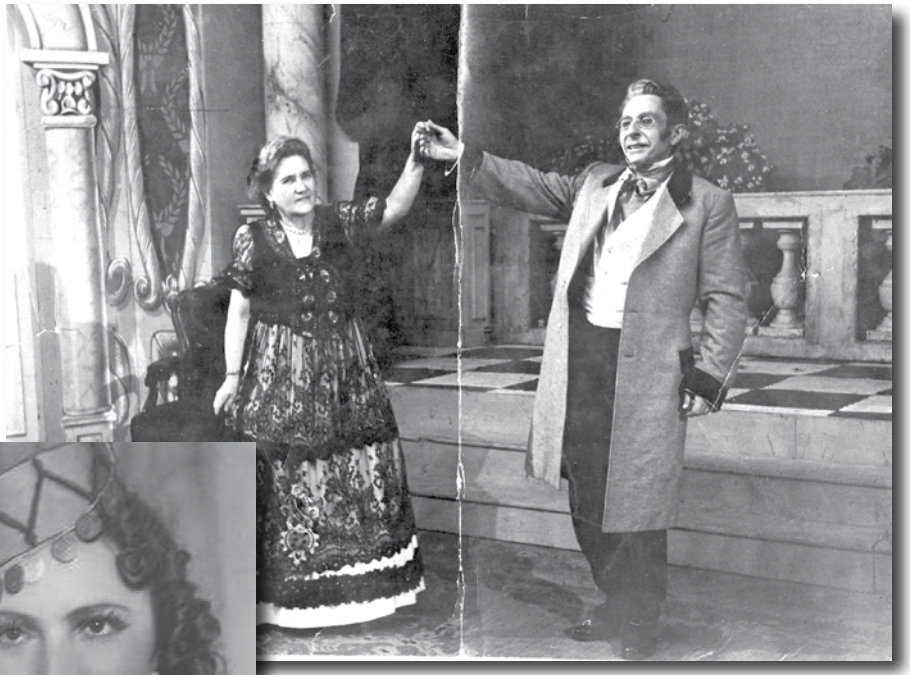
Orosz tárgyu nagy operett 3 felvonásban.

enc. Zenéjét szerzette: Huszka Jenő. Karnagy: Osváth Richárd. Rendez

SZEREPLŐK:

Valkovszky Fedor	Jódy Károly	Graetzky	Balázsi Antal
Valkovszky Iván	Rappert Károly	Hurid	Széplaki Endre
Nariskin Grigor herceg	Varga József	Petrov	Vadkerti Csaba
Anna a leánya	Radványi Dódi	Alexej	Biró Jenő
Mirkó	Benkő György	Karusanák	László Jenő
Petruska	Timkó Edith	Karusanákné	Bizza Ilona

November elején Rappert Dódival Médi szerepében vitték színre a *Három a kislány*t, Schubertet a kolozsvári Kallós József énekelte (Édi – Kiss Ella, Hédi – Jánossy Zelma, Tschöll mama – Lázár Hilda, Tschöll papa – Kun Dezső). Ez jól pergő, szép előadás volt, mintha az együttes meg akarta volna mutatni, hogy képes az igazán színvonalas produkciókra is – írja a helyi lap a bemutató után. Ebben az operettben lépett újra színpadra az egykori ünnepelt aradi operaénekesnő, Várady Margit (1883–1971**)** is. A művésznő az 1920-as évek végén vonult vissza a színpadról, de hangja szépségét megőrizte, gyakran énekelt a templomban, de ritkábban a színházban is vállalt szerepeket. Az aradiak legközelebb az 1947 júliusában szervezett *Zengő zene, színes szó* című összeállításban láthatták-hallhatták még. (A művésznő Aradon lakott élete végéig, szépen gondozott sírja a Felső temetőben található.)

Várady Margit és–Kallós József a Három a kislányban

Balra: Szilvássy Margit

Az igényes zenéjű Lehár-operettek közül hármat tartottak műsoron. A legszínvonalasabb *A mosoly országá*nak bemutatója április végén, ebben Lizát az Operaház magánénekese, Szilvássy Margit alakította, Szu-csong – Ottrok Ferenc. A pesti művésznő gyönyörű hangja, zenei kultúrája, megkapó egyénisége megtöltötte a színpadot – írja a kritika –, Ottrok Ferenc a műkedvelőket messze meghaladó nívón, csodálatosan énekelt, és egyszerű természetességgel játszott, a többiek, Timkó Edit, Jeney Ottó, Benkő György, Sugár István alakításai pedig jó keretül szolgáltak a két remek előadónak, a zenekart Osváth Richárd karmester remekül kézben tartotta. A közönség a vendégművészt és a helyieket őszinte melegséggel ünnepelte. (Jövő, 1947. április 29.) Szilvássy Margit a hét végéig maradt Aradon, közben az aradiak ezzel az operettel és a pesti énekesnővel Temesváron is vendégszerepeltek.

A víg özvegy 1947. február nyolcadikán került színre, ekkor Daniló eljátszásával ünnepelte Jeney Ottó színészi pályafutásának 20 éves jubileumát, partnere Glavári Hanna szerepében Rappert Dódi. (Az újság szerint Jeney itt Aradon kezdte a „mesterséget" 1926-ban.) Az előadásra a társulat nagy igyekezettel készült, a produkció színvonalas lett, a szerep pedig a direktor egyik legjobb alakítása. (Jövő, 1947. február 8., 12.)

Legkevésbé a *Pacsirta* színre vitele sikerült, ezt október elején játszották két vendégénekessel, Salamon Máriával és Boros Istvánnal. Ebben a nehéz áriák eléneklése meghaladta az aradi énekesek teljesítőképességét, a két vendégénekes pedig még a helyieknél is gyengébb volt. Műkedvelés, dilettantizmus helyett igazi művészetet kérünk – hangsúlyozta a helyi kritikus az előadás után. (Jövő,1946. október 16.)

A klasszikusnak számító operettek közül még Kálmán Imre két műve, a *Tatárjárás* és *Az obsitos* szerepelt a repertoárban, valamint – igen szép sikerrel – Szirmay *Mágnás Miská*ja. Augusztus elején színre kerül ez utóbbi szerző *Rosita* című operettje is (ez a kritikus szerint az *Alexandra* egyik változata).

A drámatagozat „beszélő művei" rendszerint Jeney rendezésében javarészt a színház régi darabjai közül valóak, és igen eltérő művészi értékűek. Az első próza, ami színpadra került 1946 szeptemberében, a hatáskeltés nagymesterének számító Alexandre Bisson *A névtelen asszony* című „idegkínzásra épített" drámája (ahogy a korabeli kritika jellemezte), amelyben remek eljátszani való szerepek vannak. (Ezt 1947-ben Marosvásárhelyen is játszották.) Ebben mutatkozott be szép sikerrel az aradiaknak az új drámai hősnő, Loy Sára a főszerepben, valamint a szintén ettől az évadtól ideszerződött Faragó Sándor és Bíró Jenő.

Érdekes témájú a szeptember végén műsorra tűzött, bizonyos fokú freudista hatásokat mutató mű, *Az elcserélt ember*, melynek szerzője a két világháború közötti időszak ismert írója, Bónyi Adorján. (Aradon a művet 1931-ben játszották először.) A Jövő kritikusa az alkotást banális hatásokra épített, csupa valót-

lanságot tartalmazó silánysággnak titulálja, amelyet kár volt műsorra tűzni, azt azonban elismeri, hogy a főszereplők, Loy Sári, Faragó Sándor, Gömöry Emma igazi művészi teljesítményt nyújtottak. (Jövő, 1946. szeptember 24.) Izgalmas bűnügyi történet a *Via Mala* (John Knittel), emellett játszották Boros Elemér *Forgószél* című drámáját, műsoron volt még a nem igazán aktuális témájú *Abbé*, ezt feltehetően azért vették elő, mert jó szerepek vannak benne.

A későbbi időszak írói közül Zilahy Lajos a legjobbnak nevezett, 1943-ban írt *Fatornyok* című drámájával képviseltette magát, ennek bemutatása németellenessége miatt annak idején Budapesten igen nagy botrányt kavart. Az alkotás címe, a fatorony szimbolikus, a hazaszeretet, a szülőföld vonzásának a jelképe. Az események a második világháború előtti utolsó nyáron játszódnak Budapesten, a konfliktus a Kriegs család tagjai között robban ki, a férj német származású, vissza akar térni a fasiszta Németországba (ez politikai állásfoglalás is), a feleség erdélyi, ő a saját családi kúriájába vágyik vissza, a fiuknak is döntenie kell arról, hogy kivel és hol akar tovább élni. (A művet külön a középiskolásoknak is bemutatták.)

A vígjátékok nagy része szintén a két világháború közötti időből való, ezek nem túl értékesek, de a maguk idejében igen népszerűek voltak, ezeket játszották Erdély más magyar színházaiban is: *Két lány az utcán* (Török Rezső–Emőd Tamás), *Dr. Szabó Juci* (Fodor László), *A francia szobalány* (Jacques Duval). Értékesebb Hunyady Sándor *Bors István*ja vagy a népszerű német író, Klaubund 1928-ban írt, *XYZ* című vígjátéka, melyet itt Rezes György dalbetéteivel játszottak. (A cím betűszó, egy tervezett /de soha meg nem valósított/ „supergrup" kezdőbetűit tartalmazza.)

Egészen új alkotásnak számított a népszerű író, Békeffi István „felszabadulás" után játszódó, *Janika* című kedves, máig népszerű vígjátéka. Ennek kettős főszerepét, a színésznőt és annak kitalált fiát, a címadó Janikát Loy Sári személyesítette meg.

Júniusban tűzték műsorra Mikszáth *A Noszty fiú esete Tóth Marival* című regényének, valamint Jókai *Aranyemberének* dramatizált változatát, a kritika az utóbbit így dicséri: Az előadáson a felejthetetlen Jókai-regényalakok kelnek életre, a prózaegyüttesnek szép előadásban sikerült megvalósítani az író elképzeléseit. A címszerepet Jeney Ottó férfiasan játszotta, szép színházi teljesítmény Loy Sári nagyszerű jellemábrázolása Athalie szerepében, illetve példaértékű, ahogyan Lázár Hilda Terézát megformálta. (Jövő, 1947. június 11.)

A történelmi évfordulókat ebben az évadban is látványosan megünnepelték, az október 6-i ünnepség keretében Károly Sándor *Utolsó órák* című egyfelvonásosát mutatták be, emellett Petőfi-verseket szavaltak, vendégként fellépett Senkálszky Endre színész és Takács Paula énekesnő, március 15-én a helyiek (például a polgármester) mellett Balogh Edgár beszélt, a kórus a Feltámadott a tengert adta elő.

A sajtó rendszerint rövid, nem igazán elmélyült kritikái elnézően bánnak a helyi színészekkel, keményebb hangot inkább a művekkel kapcsolatban használnak. Szemléletváltás a színház munkájának értékelésében 1947 nyarán kezdődik Szentimrei Jenő művészeti vezérfelügyelő május végi aradi látogatása után. Ekkor fogalmazódik meg, hogy baj van a népszínházakkal, ezek mindenütt nehézségekkel küzdenek (színészhiány, a nem megfelelő műsorösszeállítás, az előadások ellenőrzésének elmaradása), különösen így van ez Aradon, ahol „gyökeres változtatások szükségesek". A júniusban bemutatott *Noszty fiú esete Tóth Marival* bemutatója után így ír az újság: A művet 15 évvel ezelőtt láthatták utoljára a helyiek, az ragyogó előadás volt, az összehasonlításban ez a mostani lemarad mind a színészek játékában, mind a rendezői felfogásban, hisz a közönség csupán vígjátéknak látta, és végignevette az egész előadást. (Jövő, 1947. június 11.)

A július végén műsorra tűzött *Szulamit* kritikájában a cikkíró nagyra becsüli a két szatmári vendégénekes, Bokor Ilona és Király József produkcióját, miközben kijelenti: Aradnak nincs se igazi bonvivánja, se primadonnája.

Az augusztus elsején színre került *Rosita* sem tetszik a bírálónak: csak a zenekar hozta ki a mű értékeit, és Jeney nyújtott megfelelő alakítást, a rendezés fogyatékos volt, az újonnan szerződtetett házaspár, Horváth Eta és Varga András pedig nem alkalmasak a szerepkörük betöltésére – írja a Jövő augusztus 6-án. (Az alkalmatlannak nyilvánított Horváth Eta (1920–?) egyébként képzett, Erdélyben ismert, népszerű énekes volt, most Nagyváradról szerződött ide.)[15]

A marosvásárhelyi színészek augusztusi vendégjátékáról írt magasztaló kritika is bizonyos mértékig a helyi társulat ellen irányult: „Amit a színpadon láttunk, fővárosi szintű, igazi színház volt" (nem olyan, mint a helyieké). Igaz, kitűnő színészek jöttek akkor ide a társulattal, többek között Szabó Ernő, Bara Margit, Delly Ferenc, Izsó Johanna, Kovács György. Műsorukon Tompa Miklós rendezésében (viszonylag) rangos drámák, vígjátékok szerepeltek: *Veszélyes kanyar* (Prisley), *Mandragóra* (Machiavelli), *Feleség* (Bókay), *Kaland* (Máray Sándor).

Kemény bírálatok sújtják a helyi együttes néhány tagja által szervezett és a közönség körében igen népszerű zenés-táncos rendezvényeket, kabaréműsorokat. Július végén Pintér Lajos újságíró a senki által nem ellenőrzött műsorok alacsony színvonalát ostorozza, emellett azt nehezményezi, hogy a szervezők (elsősorban Sugár István komikus) és a programban szereplő színészek „a saját zsebükre dolgoznak", a dús bevétel nem a teátrum kasszájába folyik. (Jövő, 1947. július 22.)

Az augusztus elején megjelenő, színházra vonatkozó írások ennél sokkal keményebb hangon szólnak. „A sajtó eddig igyekezett kesztyűs kézzel kezelni a színház ügyeit, a botrányokat, a civódásokat, a tehetetlenséget, de ez hiba volt, mert egyes színészek (Sugár István,Vajda András, Varga József) túlbecsülték önmagukat, azt képzelték, nekik szabad a kabaréműsorokban reakciós propagandát folytatni, a demokrácia intézményeit figurázták ki ocsmány és

szellemtelen keretben. Még ahhoz is vettek bátorságot maguknak, hogy a kabarében válaszoljanak az újságnak, úgy látszik, nincsenek tisztában azzal, hogy a lap demokrata sajtóorgánum, amely a nép érdekeit szolgálja".

A másik írás megalázó módon személyében sértegeti a színészeket, Vajda Andrást többek között „rosszarcú, ijesztően rossz megjelenésű, tehetségtelen hintáslegény"-nek, Varga Józsefet „szerencsétlen színészpótlék"-nak nevezi, Sugár István, a jó nevű komikus pedig „minden igyekezetével harmadrangú kabarévá akarja züllleszteni a színházat. (...) Amióta betette ide lábát, itt eluralkodott a ripacs szellem, az útszéli kóklerkodás." Ők hárman „olyan kártékony elemek, akiket le kell operálni az aradi kultúra testéről. (…) Ki kell seprűzni őket – a Béla térre" (a régi időkben ott voltak a nyilvánosházak). A befejezésben mindkét írás kiemeli, hogy rendszerellenes „olcsó ripacskodásukért" felelniük kell.[16] (1947 tavaszán és nyarán veszélyes dolog volt a helyi hatalommal, a demokrácia intézményeivel viccelődni, akik ilyesmire vállalkoztak, nagyobb mértékben számíthattak a retorzióra, mint máskor bármikor, hiszen a hatalom készenlétben állt az „ellenzék" elhallgattatására. Ebben az időben országszerte nagy az elégedetlenség, Aradon is sztrájkok szerveződnek, az ITA textilgyárban zajló, április végi tüntetésen pedig a felbőszült, embertelenné vadult tömeg eljut a két emberáldozattal járó lincselésig. A vádlottak elleni per – amelyről a helyi sajtó részletes tájékoztatást ad – épp július végén zajlik.[17]

Hogy a megnevezett színészek produkcióinak mennyire volt alacsony a színvonala, s hogy műsorukban milyen mértékben támadták a helyi demokráciát, annak nem maradt nyoma, de ha olyan nagy bűnt követtek volna el, nevük eltűnik a következő évad társulati névsorából, ez azonban nem történt meg. Mindettől függetlenül az, hogy írások tónusa ennyire színház- és színészellenes, ennyire sértő, megalázni akaró, már jelzi, a pártlap újságírói „tudnak valamit" arról, hogy ennek az együttesnek nincs nagy jövője.

A háború utáni magyar színészet utolsó évada (1947/48)

Ez az idény a nagy politikai, társadalmi változások jegyében indult, s ez együtt járt az ország művelődési életének drámai átalakulásával. 1947 júliusában állami ellenőrzés alá kerül az összes kulturális intézmény (265/1947-es törvény), októberben a romániai írók, újságírók, művészek szindikátusa, az USASZ II. kongresszusa elítél mindent, ami a múltban gyökeredző maradiság és a nyugati kultúra terméke, valamint kijelöli a szovjet szellemű, szocialista-realista ábrázolásmód egyedül üdvözítő útját. Aztán a Népköztársaság (1947. december 30-i) kikiáltása után az 1948 nyarán megkezdődő államosítás során állami kézbe kerülnek a színházak is, ami sok új problémát teremt[18], de azt (is) jelentette, hogy a „nagy rostálás" után megmaradt teátrumok színészeinek nem kell folyamatosan attól rettegni, hogy mi lesz a megélhetéssel, ha üres nézőtér előtt játszanak.

Az új évad társulati névsorában a nyárihoz képest nincs jelentősebb változás. Az igazgató továbbra is Jeney Ottó marad, és irányításával egy elég népes, jó képességű szereplőgárda kezdi meg a munkát, többek között Kun Dezső, Lázár Hilda, Kőszegi Dusa, Gömöry Emma, Maresch Béla, Dóka János, Rappert Károly, a karnagy Osváth Richard, később a színlapokon Zimmer Sándor, illetve Lammert karnagy is szerepel a zenekar irányítójaként. (Ott van a tagok között az újság által alkalmatlannak titulált Horváth Eta, és a három megbélyegzett színész, Sugár István, Vajda András és Varga József is.) F. Rappert Dódi a férjhezmenetele után csak 50 előadásra szerződött, de az évad folyamán ennél többször lépett fel. Továbbá meghatározott számú vendégfellépésre kötöttek még szerződést Kovács Györggyel, Delly Ferenccel és Dukász Annával.

Az együttes év eleji műsorterve azt mutatta, hogy ebben a szezonban igyekeznek színvonalasabbá tenni a repertoárt, több értékesebb vagy a korszellemhez igazodó drámát, vígjátékot vesznek be a műsorba, és a műsor alapját képező zenés művek nagyobb része az igényesebb klasszikus nagyoperettek sorából kerül ki.[19] Műsoron van a *Gül baba,* a *Hollandi menyecske,* a *Szibill, A mosoly országa,* a *Leányvásár,* a *Három a kislány,* az *Éva,* az *Iglói diákok* stb. Az újabb slágeroperettek közül pedig a színvonalasabbakat játsszák, az *Én és a kisöcsém*et, a *Fityfiritty*et (zene Buday Dénes), a *Paprikáscsirké*t (Fényes Szabolcs zenéje). Az utolsó operettfelújítás július elsején Szirmai Albert – Emőd Tamás *Mézeskalács* című, jelképes tartalmú zenés „meséje" Kovács Kató kolozsvári színésznővel a főszerepben.

Javul a színpadra állítás minősége: felújítják a díszlettárat (ennek kivitelezői Tóth és Sârbuţ József), növelik a tánckar és a zenekari tagok számát, a rendezés gondosabb, a produkciók színvonalasabbak. Az énekes főszerepeket többek között Rappert Dódi, Horváth Eta, Kiss Elli, Kőszegi Dusa, Rappert Károly, Jeney, Benkő György énekelték-táncolták, a komikus prózaszerepeket Gömöry Emma játszotta, a tenorszerepek egy részét pedig Ottrok Ferenc.

Az előadások színvonalával a sajtó általában elégedett, nagyobb mértékben dicséri a *Leányvásár*t, amelyben Lucyt és Tomot kettős szereposztásban játszották (Rappert Dódi és Jeney, valamint Horváth Eta és Rappert Károly). A kritikus elégedett a színészekkel, különösen Rappert Dódival: vonzó, bensőséges játéka, jó hangja, rokonszenves egyénisége betöltötte a színpadot. (Jövő, 1948. február 8.)

Jó kritikát kapott a *Szibill* (mármint maga az előadás), amely jó rendezésben, szép kiállítással, feljavított zenekarral, mutatós táncokkal került színre, nagyon látványos volt az orosztánc a II. felvonásban. A címszerepben a váradi énekesnőt, Kovács Irént láthatták-hallhatták, kulturált hangja és játéka méltán aratott sikert. (Jövő, 1948. március 2.) Egyedül az *Éva* bemutatása után hangzik el a megállapítás: az igényes Lehár-dallamok eléneklése meghaladja az énekesek képességeit.

A drámatagozat első darabja Heijermans *Remény* című drámája, ezt mutatják be a szeptember 20-i évadnyitón. Ennek témája megfelelt a korszellemnek, szereplői, a Remény nevű halászhajó legénysége és utasai a hajótulajdonos embertelensége és kapzsisága folytán mindannyian a tengerbe vesznek. (A mű 1908 októberétől kezdődően igen gyakran szerepelt az aradi színház műsorán.)

Január elején tűzték műsorra az akkor már igen népszerű író, Asztalos István *Fekete macska* című drámáját (a darab 1943-ban szép sikert ért el a budapesti Nemzeti Színházban is). A mű a háború előtti falu világáról, a nagygazdák vagyonéhségéről, a babonás hiedelmekről, a népi furfang tragédiába fordulásáról fest reális, de hangulatos képet. A társulat munkája tiszteletre méltó – írja a Jövő a bemutató után –, „a mű teljes esztétikai értékében érvényesült", Jeney mint rendező értette a dolgát, a főszereplő, Loy Sári játéka kifejező és szélesvonalú volt, hiteles hangot ütött meg Lázár Hilda, Gömöry Emma, Maresch, ügyesnek mutatkozott a gyermeket játszó, alig hatéves Sârbuţ Elli. (Jövő, 1948. január 6.)

Január végétől kezdődően játszották a *Légy jó mindhalálig* dramatizált változatát. A kritika szerint ez gondos rendezésben került színre, Misi szerepében Loy Sári tökéletesen megértette az író intencióit, Lázár Hilda, Gömöry Emma, Rappert Károly, Maresch Béla élővé tették az alakokat, sokban hozzájárult a sikerhez a tíz tehetséges gyermekszereplő. (Jövő, január 23.)

Emellett színre került még – többek között – Steinbeck *Egerek és emberek* című drámája, valamint Déry Tibortól a *Tükör*. Júliusban két kiváló színész, Andrási Márton és Kovács Kató (a Székely Színházból) vendégszerepeltek né-

hány este, a kritika mindkettőjüket dicséri, de különösen Andrásit, aki igazi színész, kitűnően táncol és komédiázik, de remek a prózában is. Mindketten a *Janika* című vígjátékban és a *VIII. osztály* (Szerelmes diákok) című operettben mutatták meg kvalitásaikat. Mi lett volna ebből a darabból Andrási nélkül?! – teszi fel a költői kérdést a kritikus az operett bemutatása után. (Jövő, július 10.)

Márciusban tűzték műsorra az évad „leghaladóbb szemléletű" darabját, Konsztantin Szimonov *Orosz kérdés* című színművét, amely a kritikus szerint igen népszerű egész Európában, de Erdélyben is játszotta már minden színház. Az új szellemet képviselő alkotással az újság négy lapszámban foglalkozik, kiemelve a bemutató jelentőségét, a színmű értékeit, a helyi előadás magas színvonalát, feltehető jó szándékból: „lássa ország-világ", hogy a helyi színészek is haladnak a korral. (Jövő, 1948. március 10–13.) A mű központi hőse egy fiatal amerikai újságíró, Harry Smith, akit a Szovjetunióba küldenek tanulmányútra, és azt várják tőle, hogy visszatérve elítélően írjon az ott látottakról, neki azonban tetszik, amit ott tapasztalt, megbarátkozik a szovjet emberekkel, és az „igazságot" írja meg, ezért szembekerül a megbízóival. A „valóságot reálisan ábrázoló, igen színvonalas" alkotást Jeney Ottó lelkiismeretesen rendezte, a színészek „megkülönböztetett gonddal és szeretettel készültek", Rappert Károly (Smith) és Loy Sári (az újságíró menyasszonya), Bíró Jenő és a többiek jól fogták fel szerepeiket, a mű átütő sikert aratott. (A drámát négyszer játszották.)

Ezek mellett a színház tagjai aktívan részt vettek a különböző közösségi rendezvényeken, ilyen az MNSZ égisze alatt rendezett aradi Művészhét, amely 1948. február 28-tól március 10-ig tartott. Ennek keretében volt márciuska (mărţişor) osztogatás, kamarazene, népdalest orosz, román és magyar népdalokkal (a produkciókat 30 tagú cigányzenekar kísérte), ária- és dalest, térzene a főúton, irodalmi est, valamint revü *Tavasz a télben* címmel, ez utóbbit a színházban tartották. (Jövő, február 24 – március 10.) De mindez nem volt elég sem a sajtónak, amely a felsőbb vezetés véleményét tükrözte, sem az erdélyi magyar színjátszást ellenőrző vezérfelügyelőnek, Méliusz Józsefnek, aki Szentimrey Jenőt követte ezen a poszton.

A Jövő folyamatosan ostorozza a helyi műsorpolitikát, a megjelenő operettkritikák legtöbbjében (a bemutatás módjának dicsérete után) ott a megrovás: a színház nem halad a korral. Néha kell az operett, mert a közönség ezt szereti, de ez nem elég, hol maradnak a haladó, komoly társadalmi mondanivalót sugárzó alkotások!? A szépen kiállított *Szibill* kritikájában például a produkció értékelése után ez következik: „a bemutató rengeteg időt, pénzt, energiát vett igénybe, ennyi erővel bemutathattak volna valami újabbat, tartalmasabbat".

A Horváth Imre-előadóest értékelésében a szereplők (például Zala Béla szavalóművész, Csiky Erzsébet kezdő színésznő, Hehs Éva énekesnő) dicséretét követően a műsorban szintén fellépő Rappert Károlyról a Jövő így ír: „a huszárcsákós és dolmányos édelgés után nem tanították meg őt a komoly szí-

nészet elemi szabályaira, elvárható lett volna, hogy legalább olvasni tudjon, de folyton akadozott". (Jövő, július 4.)

Méliusz József, amikor július elején a Legfelsőbb Drámai és Zenei Tanács értekezlete után Aradra jött – úgymond a helyi színház megsegítése céljából –, a színjátszásra vonatkozott általános irányelveket így fogalmazza meg: a jelenlegi nemzetközi helyzetben, a fokozódó osztályharc idején meg kell hogy szűnjön a színház elfordulása a valóságtól, „a művészet feladata magas művészi színvonalon erősíteni a tömegeket a szocializmus felé haladó úton." Akik nem ezt teszik, azok „egyelőre elvesztek a színházi kultúra számára". Ami az erdélyi (magyar) színházakat illeti, „most érezzük igazán az elmúlt évtizedek színházi kultúrájának romboló hatását"(!!), sok még a bepótolni való. Tehát „inkább legyen kevesebb, politikailag és művészileg fejlett színház, mint sok minőségileg rossz, politikailag zűrzavaros szemléletű". Jelenleg csak a kolozsvári és a marosvásárhelyi társulat elégíti ki a művészi és politikai igényeket, „az ő színházi műhelyeikből néhány év múlva tehetségek serege ömlik szét, és akkor majd annyi színház lesz, amennyiről nem is álmodtunk, de egyelőre megszorítások következnek". (Jövő, 1948. július 8.)

Ezek után a Jövőben július közepén megjelenő, túlzó, csak a negatívumokra összpontosító évadvégi színházi értékelő tulajdonképpen már a helyi magyar színészet „halálos ítélete". Ezt már sugallja a politikai frázisoktól hemzsegő, kioktató hangú írás első mondata: „Az aradi magyar társulat nyári évada befejezettnek tekinthető, az a meggyőződésünk, hogy nemcsak egy színházi idény zárult le, hanem ezzel befejeződött az az átmeneti színházi rendszer, amely láthatatlan szállal a múlthoz kapcsolódott". A cikk szerint az együttes műsora „operettfolyam volt", „a sebtében, egy-két próbával" műsorra tűzött néhány „komoly, reálpolitikai darab" eljátszását „csak porhintésnek szánták". (…) Sem a színházvezetés, sem a színészek nem foglalkoztak a színházkultúra mai feladataival. (…) „A felszabadulás óta eltelt három év sokkal eredményesebb lett volna, ha többet tanulnak, és kevesebb tapsra tartanak igényt, mert a színész feladata: tanulni, tanulni, tanulni". Ezt csak két társulat, a kolozsvári és a marosvásárhelyi valósította meg, „Szatmár – Várad – Arad színházai ócska kelléktárukra támaszkodva nem tudtak felülemelkedni a kenyérkeresés kizárólagosságán, ugyanakkor lépten-nyomon felemlegették az állami támogatás hiányát, de arról elfeledkeztek, hogy ezt ki kell érdemelni. (…) Ahhoz, hogy néhány kimustrált operettet lássunk, nincs szükség társulatok tömegére. (…) Jelenleg egy színvonalas körzeti színházi rendszer kielégítőbbnek látszik a csetlő-botló, állandó nehézségekkel küzdő helyi társulatoknál". (Korda István, Az aradi színház magyar tagozatának mérlege. Jövő, 1948. július 16.)

A háború előtt Erdélyben rendszerint hat-nyolc körzet volt, az újabb elképzelések egyik megfogalmazója, Szentimrei Jenő a Világosság 1945 májusában tartott ankétján a következőket mondta: „Legyen Erdélynek négy nagy színhá-

za, és pedig egy Kolozsvárt, egy másik Temesvárt, egy harmadik Nagyváradot és Aradot, a negyedik pedig Marosvásárhelyt és Brassót lássa el.[20]

A bukarestiek a Nagyvárad – Arad körzetet váradi központtal képzelték el, és bizonyos fokig jogosan, mert ebben az időben az ő társulatuk jobb erőkből állott, mint az aradi. Ebben természetesen nagy szerepe volt annak, hogy ott 1940–45 között nem szüneteltek az előadások, és onnan nem vándorolt el a magyarság színe-java, mint például Aradról. (A színházi múltját alapul véve talán „visszaerősödött volna" az aradi is, ha több időt hagynak, és megteremtik hozzá a jobb körülményeket.) A körzet-tervezetről augusztus közepén (a vizsgáztatás után), majd októberben így tájékoztat a Jövő: Arad és Várad lakosságának színházi igényeit román és magyar nyelven két együttes biztosítja, Aradon román, Nagyváradon magyar társulat létesül állami támogatással, amelyek majd váltják egymást a településeken. És ami a „mézesmadzag": „Aradon hetente legalább két magyar nyelvű előadás lesz". (Ez sohasem valósult meg!) A nagyváradi társulat negyven taggal október 12-én alakult dr. Porkoláb István irányításával, a művészeti vezető Gróf László.[21]

Egyelőre, július–augusztusban azonban az aradiak és meghívott vendégeik továbbra is játszanak, várva, sorsuk hogyan alakul. (Nagyon népszerű ebben az időben az itt vendégeskedő váradi színész, Gulácsy Albert, a román és magyar énekesek augusztus elején *Operettgálát* is tartanak.)

Minisztériumi döntés alapján a népszínházak megszüntetését megelőzően – hogy el lehessen dönteni, kik folytathatják a színészi munkát – a társulatok tagjainak szakbizottság előtt kellett számot adniuk gyakorlati és elméleti tudásukról. Mind a román, mind a magyar együttes vizsgájára augusztus 14-én, szombat este a színházban került sor. A szakbizottság tagjai között volt Ion Maicu színházi vezérigazgató, Radu Miron és Hobán Jenő művészeti felügyelők, valamint Tompa Miklós, a vásárhelyi Székely Színház direktora. A helyieket a magyarok részéről Loy Sári színésznő, a másik tagozatot Zaharia Volbea színész képviselte. A „meghallgatás" este hétkor kezdődött, először a román tagozat tagjai kerültek sorra, ők egy zenés játékból mutattak be részleteket, a magyarok a *Fekete macska* néhány jelenetét játszották el. A magyar tagozat színészeinek egyéni vizsgáztatására éjfél táján került sor, verset kellett szavalniuk, majd az irodalomhoz és színházművészethez kapcsolódó kérdésekre válaszoltak. A színészek jó része – a körülmények, meg a megalázó helyzet folytán is – rosszul teljesített. A koncepciózus vizsga következménye nyilvánvaló: az Aradi Népszínház magyar tagozata nem felel meg a követelményeknek, tehát be kell hogy szüntesse tevékenységét. (Jövő, 1948. augusztus 17.)

Az együttes augusztus végén (27., 28., 29.) Bródy *Tanítónőjével* búcsúzott közönségétől. „És a többi néma csend…" A politikai helyzetnek megfelelően egy sor sem jelenik meg a sajtóban a záróelőadásról. A Jövő nem értékel, nem beszél a közönség részvételéről, mint máskor, nem búcsúztatja el az együttest (és a

magyar színjátszást), ellenben lelkesen üdvözli a helyi Állami Román Színház megalakulását, és részletesen foglalkozik annak évadnyitó előadásával.

A „kisebbségeket védő" Román Népköztársaság legelső esztendejében – állami „segítséggel" – így szűnt meg Aradon, majdnem hatvan évre a hivatásos magyar színjátszás, amely 1818-ban kezdődött, és átvészelte a királyi Románia húsz nehéz esztendejét is. (A 130 év alatt a színészet mindössze a bécsi döntés után 1940 és 1944 között szünetelt, mert akkor sem engedélyezték a fennmaradását.)

ATENȚIUNE!! ◆ FIGYELEM!!

Ultimele patru spectacole!! Utolsó négy előadás!!

A szinház magyar tagozata

1948- e hó 27, 28, 29-én az az péntek, szombat, vasárnap

este 8 órakor Bródy Sándor 3 felvonásos szinművében

a TANÍTÓNŐBEN

búcsúzik szeretett közönségétől. Az előadások jó idő esetén

az ÁRO kerthelyiségben

lesznek megtartva.

Helyárak: 30 leitől 60-ig, plusz törvényes illeték.

Mindenkit szivesen lát A TÁRSULAT

Tip. „Mureșul" Arad

Kitekintés

A színészek sorsa különbözőképpen alakult. Egy részüket, többek között Jeney Ottót, Gömöry Emmát, Maresch Bélát, a fiatal Csiky Erzsébetet – az ügy koncepciós voltát igazolva – a lejáratásukból részt vállaló Tompa Miklós szerződtette saját társulatához. Az énekeseket Sass (Schneider) Lászlót, Ottrok Ferencet, László (Hehs) Évát, Lázár Jánost az 1948 őszén induló kolozsvári magyar opera alkalmazta. (Ők nem voltak az aradi színház tagjai, de az előadásokon gyakran felléptek.) Kolozsvárra szerződött Timkó Edit is. Többen reménykedtek, hogy a helyzet előbb-utóbb rendeződik, ezért helyben maradtak, közülük Dóka János–miután röv id ideig a Székely Színházban szerepelt, Aradon civil foglalkozást vállalt. 1953-ban Rappert Károly, később F. Rappert Dódi, majd Loy Sári és még többen a temesvári színházhoz kerültek. A legszomorúbb sorsa Lázár Hildának lett, még ebben az esztendőben, 1948-ban meghalt.

1948 után a romániai magyar sajtóban többen, Jánosházy György, Kányádi Sándor és mások sürgették az aradi magyar színház rehabilitációjának szükségességét,[22] és helyben is többen próbálkoztak. Ezek közül igen jelentős az 1969-től a nyolcvanas évekig működő „félamatőr" Periszkóp Népszínház és Mini 37 stúdió Znorovszky Attila vezetésével. (Mindkettőt a nyolcvanas évek elején, megszüntették.)

A rendszerváltás után jelentős előrelépések történtek, 2002-ben Böszörményi Zoltán életre hívta a Jelen Házban az Aradi Magyar Színházat, amely jelenleg befogadó színházként szerepel, 2007-ben pedig létrejött Tapasztó Ernő irányításával az Aradi Kamaraszínház, amely napjainkban is sikeresen működik. Ezek történetének megírása az ifjabb nemzedék feladata lesz.

Jegyzetek

1. Puskel Péter, 150 év a Gutenberg galaxison. Arad, 2011. 144–145. old.
2. Jövő, 1946. június 13., július 25., augusztus 1.; Puskel Péter, Száz éve született Jávor Pál. (Nyugati Jelen, 2002. február 1.)
3. Garay Ernő adatai szétszórva a következő kötetekben: Kötő József, Színj. szem., Enyedi, Rivalda nélkül., Enyedi és Szszv.
4. Ujj János, Arad nev. szül. 128. old.
5. Kötő, Színj. szem. 108. old.
6. Ujj János, Arad nev. szül. 58. old.

7. Izsó Panni és Timkó Edit adatai Kötő, Szinj. szem. alapján
8 A megyei levéltárban őrzött Sârbuţ-hagyatékban Szendrey erre vonatkozó levelező lapjai
9. Dukász Anna adatai szétszórva: Mszl 175. old.; S. Muzsnay Magda: „Én vagyok a legboldogabb színész a világon." Szabadság (Kolozsvár), 2000. június 24. Puskel Péter, Elment a díva. (Nyugati Jelen, 2000. június 4.)
10. M. Implon Irén kritikája a Fáklyából 1957 áprilisában
11. Szml. 463. old.
12. Ujj János, Arad nev. szül. 35. old.
13. Ujj János, Az utolsó aradi primadonna. (riport), in Valahol (Kelet) Európában. (riportkötet) Arad, 1998.
14. Enyedi, Rivalda nélkül. 308. old.; Puskel Péter, Elment az operett egyik nagyasszonya, Rappert Dódi. Nyugati Jelen 2002. november 12.
15. Enyedi, Rivalda nélkül. 159. old.
16. Bírálat a színházról, aláírás k. i. /Korda István/; Elő a nagyseprűvel, aláírás p (Pintér Lajos). Jövő, 1947. augusztus 6., 7.
17. Az eseményről bővebben: Jövő, 1947 április 25., július 30., 31., valamint prof. Gabriel Sala, Revolta de la ITA din Arad (Fila de istorie) https://www.agero-stuttgart.de/
18. Daniela Gheorghe, Repertoriul şi organizarea vieţii teatrale in perioada 1944 –1960. (Institutul de arte: Rapoarte de cercetare – Istoria teatrului în România. 1944–1989.) 2014.
19. Enyedi Sándor, Az Aradi Népszínház 1945–1948. (Rivalda nélkül, 24–25. old.); A Népszínház mindkét tagozatának műsorterve románul a Sârbuţ-hagyatékban.
20. Kántor Lajos – Kötő József, Magyar színház Erdélyben (1919–1992.). Bukarest, 1994. 57. old.
21. Jövő, 1948. augusztus 17. október 10–12. (A körzetesítésre vonatkozó adatokból csak az Aradra vonatkozó pontokat idéztem.)
22. Enyedi, Rivalda nélkül. 25. old.

Társulati névsorok

1905–1906

Szendrey Mihály igazgató, Mülhaus János zeneigazgató, Bródy István titkár és főrendező, Kesztler Ede rendező, Tilger Árpád karmester

Színészek: Bácsné Maár Júlia, Bánáthy Ede, Benkőné (Spitzenmayer) Poldi, Beregi Sándor, Bíró Irén, Bizza Piroska, Bizza Károly (súgó), Bródy István, Borbély Sándor, Delli Lajos, Déry Jenő, Faludy Károly, Faludyné Vilma, Fenyvessi Margit, H. Fekete Aranka, Hunyady József, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kaposy Józsa, Kesztler Ede, Körösi Juci (Hunyadyné) Kulcsár Lajos, Ladiszlay József, Mariházy Miklós, Németh János, Novák Irén, Nyárai Antal, Rontay Boriska (Szendreyné), Szathmáry Árpád ifj, Szendrey Mihály, Várnay Jenő, Zalay Margit, Zsigmondi Anna

Segédszínészek: Bánáthyné, Dalnoky Imre, Eöry Lajos, Kalocsay Viktor, Kulinyi Ferenc, Lászi Etel, Molnár Ilona, Palóczy Pál, Révész Henrik, Révészné, Solti Kálmán, Szabó László, Szabó Sándor, Ujj Kálmán, Várnayné, Végh István (festő) Vihary Béla, Vihary Lajos

24 zenész, 32 tagú karszemélyzet

1906–1907

Szendrey Mihály igazgató, Bródy István titkár, Kesztler Ede főrendező, Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester

Rendezők: Mariházy Miklós, Delli Lajos, Szathmáry Árpád ifj.

Színészek: Bácsné Maár Júlia, Benkőné Poldi, Beregi Sándor, Bíró Irén, Bizza Károly (súgó), Borbély Sándor, Bródy István, Delli Lajos, Faludy Károly, Fenyvessi Margit, Ferrari D'Albaredo, Harmath Józsa (Heppesné), Hunyady József, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kaposy Józsa, Kesztler Ede, Körösi Juci;(Hunyadyné), Kulcsár Lajos, Ladiszlay József, Mariházy Miklós, Novák Irén, Nyárai Antal, Rontay Boriska (Szendreyné), Schubert Jenny, Szathmáry Árpád ifj., Szendrey Mihály, Várnay Jenő, Zalay Margit, Zsigmondi Anna

Segédszínészek, kórustagok: Ajtay Ödön, Balog Margit, Baracsi Eszter, Bíró Anna, Bocskai Rózsi, Borbélyné, Csanády György, Eöry Lajos, Faludyné Vilma, Fekete Elíz, Györfy Teréz, Kiss Pista, Kócsi Eszter, Komor Emma, Kozma Pál, Lászi Etel, Molnár Ilona, Morvai Gizi, Pálóczy Pál, Révész Henrik, Révészné, Suszter Mariska, Szabó László, Szabó Sándor, Szegedi Józsa, Szilágyi Rózsi, Tilgerné Teréz, Tóth Lajos, Ujj Kálmán, Várnay Jenőné, Vihary Béla, Virág László

1907–1908

Szendrey Mihály igazgató, főrendező, Kulcsár Lajos gazda, Mülhaus János zeneigazgató:, Tilger Árpád karmester, Gonda László pénztáros

Rendezők: Kesztler Ede, Mariházy Miklós, Szathmáry Árpád ifj

Színészek, segédszínészek: Ajtay Ödön, B. Kocsi Erzsi, Baranyai Manci, Belinszky József, Benkőné Poldi, Bizza Károly (súgó), Bocskay Józsa, Delli Lajos, Demetrovics Katinka, Eöry Lajos, Faludy Károly, Faludyné Vilma, Fejér Artúr, Ferrari D'Albaredo, Gárdonyi Katinka, Gólitzky Etel, Gólitzky Margit, Harmath Józsa (Heppesné), Horti Sándor, Hunyady József, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kállay Jolán, Keller István, Kertész Dezső, Kesztler Ede, Kiss Lajos, Konti Irma, Kozma Pál, Körösi Juci (Hunyadyné), Kulcsár Lajos, Kun Irén, Ladiszlay József, Lászi Etel, Leövey Leó, Leszkay Dezső, Mariházy Miklós, Molnár Ilona, Novák Irén, Perényi Mariska, Rácz Kornél, Révész Henrik, Révészné Zsanett, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Ilona, Szabó László, Szabó Sándor, Szappanos Dezső, Szathmáry Árpád ifj, Szathmáry Árpádné, Szegedy Józsa, Szentesi Vilma, Szilágyi Berta, Tilgerné Teréz, Tóth Lajos, Ujj Kálmán, Várnay Jenő,Várnay Jenőné,Vihary Béla, Wlassák Vilma, Zalay Margit, Zsigmondi Anna

26 zenész

1908–1909

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Kulcsár Lajos gazda, Gonda László pénztáros, Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester, Rendezők: Kesztler Ede, Leövey Leó, Polgár Sándor

Színészek: Benkőné Poldi, Bizza Károly (súgó), Borbély Sándor, Delli Lajos, Ditrói Mór ifj., Faludy Károly, Ferrari D'Albaredo, Follinusné Csigaházy Etel, Harmath Józsa (Heppesné), Novák Irén, Hunyady József, Kállay Jolán, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kertész Dezső, Kesztler Ede, Körösi Juci (Hunyadyné), Kulcsár Lajos, Kun Irén, Ladiszlay József, Leövey Leó, Leszkay Dezső, Mártonffy Róbert, Polgár Sándor, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Sándor, Szendrey Mihály, Ujj Kálmán, Várnay Jenő, Wlassák Vilma, Zalay Margit

Segédszínészek, kardalosok: Abay Ilonka, Ajtay Ödön, Bátori Illés, Belinszky József, Györfy Teréz, H. Fekete Aranka, Keller István, Lászi Etel, Leöveyné, Molnár Ilona, Nagy József, Nagyiváni István, Peregi Mónika, Pintye L, Rudas Fülöp, Szabó László, Szegedi Józsa, Szilkay V.,Vihary Béla

24 zenész

1909–1910

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Kulcsár Lajos megbízott igazgató és rendező, Gonda László pénztáros, Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester I., Csányi Mátyás karmester II., Rendezők: Kesztler Ede, Polgár Sándor, Leövey Leó

Színészek, segédszínészek: Aranyosi Gizi, Aranyosi Manci, B. Szabó József, Bartel Margit, Belinszky József, Benkőné Poldi, Beregi Sándor, Bizza Károly (súgó), Boda Ferenc, Delli Lajos, Diósy Nusi, Ditrói Mór ifj., Ercolani, E., Fer-

rari D'Alberado, Follinusné Csigaházy Etel, Gerő Imre, H. Fekete Aranka, Harmath Józsa (Heppesné), Horváth Viktor, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Keller István, Kesztler Ede, Kulcsár Lajos, Kun Irén, Lászi Etel, Leövey Leó, Molnár Ilonka, Nádasy Mici, Nagyiváni István, Novák Irén, Odry Attila (december 31-től), Pataki Mónika, Polgár Sándor, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Böske, Szabó László, Szabó Sándor, Szappanos Dezső, Szegedi Józsa, Szépei Vilma, Szendrey Mihály, Tilgerné Teréz, Várnay Jenő, Várnayné, Vihary Béla, Wlassák Vilma, Zalay Margit, Zöld Ármin

1910–1911

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Kulcsár Lajos igazgatói megbízott és rendező, Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester I., Csányi Mátyás karmester II., Gonda László pénztáros, Rendezők: Heltay H. Jenő, Kesztler Ede, Polgár Sándor

Színészek: Ajtay Ödön (ügyelő), Benkőné Poldi, Beregi Sándor; Bizza Károly (súgó), Cseh Ferenc, Delli Lajos, Diósy Nusi, Ferrari D'Albaredo, Follinusné Etel, H. Fekete Aranka, Harmath Józsa, Halmai Béla, Heltay H. Jenő, Herold Ede, Hollóssy Hajnal, Huszár Károly, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kahler Károly, Keller István, Kesztler Ede, Kristóf Margit, Kulcsár Lajos, Ladiszlay József, Lászi Etel, Mazor Ferenc, Novák Irén, Polgár Sándor, Rozsnyói Ilonka, Sütő Manci, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Lajos, Szabó Sándor, Szendrey Mihály, Várnay Jenő, Vass Jenő, Vendrei Vilma,Vihary Béla, Wlassák Vilma, Zalay Margit

Segédszínészek, kóristák: Benkő Gizi, Bizza Ilonka, Csanády Mariska, D. Molnár Ilonka, Dénes Jucika, Györfy Terka, Hary Rózsika, Kinizsi Margit, Kristóf Lajos, Lászi Etel, Lengyel József, Mály Gerő, Nádasy Oszkár, Nagy Sándor, Olasz Ferenc, Pataky Ilonka, Polgár Béla, Szabó Böske, Tilgerné Terka, Thomay Masa, Vágó Böske, Várnayné Klotild

26 zenész

1911–1912

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Kulcsár Lajos igazgatói megbízott és rendező, Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester, Gonda László pénztáros, Rendezők: Kesztler Ede, Polgár Sándor

Színészek, segédszínészek: Ajtay Ödön, Ajtayné, Benkő Gizi, Benkőné Poldi, Beregi Sándor, Csáki Ferenc, Cseh Ferenc, D. Molnár I., Delli Lajos, Delliné, Diósy Nusi, Folinusné Etel, Győző Alfréd, H. Fekete Aranka, Herold Ede, Huszár Károly, Kahler Károly, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Keller István, Kesztler Ede, Kinizsi Margit, Kulcsár Lajos, Lászi Etel, Ladiszlay József, Mály Gerő, Mogyoródy István, Mucsi Anna, Nagy Dániel, Neogrády Dóra, Nógrády Malvin, Novák Irén, Olasz Lajos, Pauker Böske, Polgár Sándor, Rozsnyói Ilonka, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Lajos, Tilgerné Teréz, Várnay Jenő, Várnayné, Vass Jenő, Vendrei Vilma, Vihary Béla, Wlassák Vilma

1912–1913

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Kulcsár Lajos titkár és rendező, Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester, Rendezők: Beregi Sándor, Kesztler Ede, Polgár Sándor

Színészek, segédszínészek: Ajtay Ödön, Ajtayné, Bakonyi Balázs, Balázs Bálint, Benkőné Poldi, Beregi Sándor, Bizza Ilonka, D. Molnár Ilonka, Diósy Nusi, Fáskerti Mariska, Follinusné Etel, Győző Alfréd, H. Fekete Aranka, Harmath Józsa (Heppesné), Hajduska László, Hampel Ilonka, Herold Ede, Huszár Károly, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kahler Károly, Kállay Jolán, Keller István, Kesztler Ede, Kinizsi Margit, Koltos László, Kulcsár Lajos, Lászi Etel, Mogyoródy István, Mucsi Anna, Nagy Dániel, Nagy Erzsi, Nagy Etel, Nógrády Malvin, Novák Irén, Olasz György, Pálóczi Pál, Pauker Böske, Polgár Béla, Polgár Sándor, Rigó Gizi, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Lajos, Szabó László, Szili László, Thomay Masa, Tilgerné Teréz, Utasi Béla,Vágó Boriska, Várnay Jenő,Várnayné, Végh István

1913–1914

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Beregi Sándor Dr. igazgatóhelyettes (1914 márciusáig), Mülhaus János zeneigazgató, Tilger Árpád karmester, Rendezők: Beregi Sándor, Delli Lajos, Kesztler Ede Dr. (1914 márciusig), Polgár Sándor

Színészek, segédszínészek: Barics Gyula, Benkő Gizi, Benkőné Poldi, Beregi Sándor Dr. (márciusig), Bizza Ilonka, Boros József, D. Molnár Ilona, Delli Lajos, Delliné, Diósy Nusi, Fáskerti Mariska, Fekete Ilonka, Follinusné Etel, Györfy Terka, Győző Alfréd, H. Fekete Aranka, Harmath Józsa (Heppesné), Hajduska László, Hampel Ilonka, Herold Ede, Huszár Károly, Jobbay József, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kahler Károly, Kállay Jolán, Keller István, Kesztler Ede Dr. (márciusig), Koltos László, Komjáthy Mici, Kulcsár Lajos, Kiss Mariska (Litsné), Lászi Etel, Lenkey György, Lenkey Györgyné, Makróczy Levente, Nagy Dániel, Nagy Erzsi, Nagyiváni István, Nógrády Malvin, Ocskay Mihály, Olasz György, Olasz Lajos, Pálffy Boriska, Pataky Ilonka, Pataki Vilma, Polgár Béla, Polgár Sándor, Rigó Gizi, Saigi Jenő, Rontay Boriska (Szendreyné), Szabó Lajos, Szabó László, Szabó Sándor, Szalay Kató, Szili László, Thomay Masa, Tilgerné Teréz, Utasi Béla, V. Asztalos Mi ci (Virágné), Vágó Boriska, Várnay Ilonka, Várnay Jenő, Várnayné, Vass Je nő, Végh István, Vidor József, Virág László, Zempléni Zoltán

1914–1915

Szendrey Mihály művezető, Mülhaus Gáspár zeneigazgató, Tilger Árpád karmester, Rendezők: Polgár Sándor, Delli Lajos

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Barics Gyula (október után), Benkő Gizi, Benkőné Poldi, Bizza Ilonka, Borosnyai Kató, Cziglán István (bevonult), D. Molnár Ilona, Delli Lajos, Delliné, Diósy Nusi, Erős Irén, Farkas Mihály, Fekete Ilonka, Follinusné Etel, Földes Imre, Földessy Mihály (bevonult), Fülöp Irma, Gerő Gyula, Györfy Terka, Győző Alfréd, Harmath Józsa, Hampel

Ilonka, Herold Ede, Járay Sándor (október után), Kahler Károly, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Keller István, Keresztesy, Kertész Dezső (januártól), Kinizsi Böske, Kiss Mariska (Litsné), Kiss Miklós, Kulcsár Lajos, Ladiszlay József, Lászi Etel, Makróczy Levente, Nagy Ferenc, Nagy Ilonka, Nagy István, Nagy József, Nagyiván István, Pataky Jolán, Pataki Vilma, Polgár Sándor, Pongrácz Matild (Kiss Miklósné) januártól, Rontay Boriska (Szendreyné), Sándor Dezső, Sándor Imre, Szabó Lajos, Szabó Sándor, Szalai, Szendrey Mihály, Thomay Masa, Tilgerné Teréz, V. Asztalos Mici (Virágné),Vadász László, Várnay Jenő, Várnayné, Vidor József, Virág László, Zempléni Zoltán

1915–1916

Szendrey Mihály művezető, Polgár Sándor igazgatóhelyettes és rendező, Hídvégi Ernő főrendező, Mülhaus János zeneigazgató, Kovács Mihály karmester, Delli Lajos rendező

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Barics Gyula, Benkőné Poldi, Bizza Ilonka, Borosnyai Kató, Delli Lajos, Delliné, Fülöp Irma, Gallik Lajos, Győző Alfréd, Harmath Józsa, Herold Ede, Hídvégi Ernő, Horváth Mici, Járay Böske, Járay Sándor, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kertész Dezső, Kertészné, Kinizsi Margit, Kiss Mariska (Litsné), Lenkey György, Ligeti Margit, Nagy Iván, Nagyiván István, Négyessy Mátyás; Pataky Jolán, Polgár Béla, Polgár Sándor, Rozsnyai Ilonka, Rontay Boriska (Szendreyné), Somogyi Emma, Szabó Sándor, Szász Anna, Szendrey Mihály, Thomay Masa, Tóth Böske, Vadász Lipót, Vámos Ferenc,Várady Margit, Várnay Jenő
Állandó vendég: Berky Lili, Diósy Nusi

1916–1917

Szendrey Mihály művezető igazgató, Polgár Sándor főrendező, Gellért Pál karmester, Gonda Lászlóné pénztáros, Rendezők: Delli Lajos, Kiss Miklós, Várnay Jenő

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Ácsné, Aradi Margit, Bánházi Teréz, Barics Gyula, Benkőné Poldi, Bizza Ilonka, Blidár Vali, Delli Lajos, Delliné, Dóri Tusi, Gajdzsinszky Pál, Gerő Sándor, Győző Alfréd, Harmath Józsa (Heppesné), Harsányi Margit, Herold Ede, Horváth Mici, Járay Böske, Járay Sándor, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kertész Dezső, Kieffer Lujza, Kinizsi Margit, Kiss Miklós, Lászi Etel, Lengyel Vilmos, Lenkey György, Lenkeyné, Ligeti Margit, Pataky Jolán, Polgár Béla, Polgár Sándor, Róna Dezső, Rontay Boriska (Szendreyné), Rozsnyai Ilonka, Szabó Lajos, Szabó Sándor, Thurzó Sándor,Várnay Jenő, Várady Margit (Zábrátzkyné)

1917–1918

Szendrey Mihály igazgató, Polgár Sándor főrendező, Gellért Pál karmester, Gonda Lászlóné pénztáros, Rendezők Forgács Sándor, Várnay Jenő

Színészek, segédszínészek: Bánházi Teréz, Barics Gyula, Benkőné Poldi, Bizza Ilonka, Blidár Vali, Delli Lajos, Forgács Sándor, Gajdzsinszky Pál, Gyar-

mati Géza, Győző Alfréd, Harmath Józsa, Harsányi Margit, Herold Ede, Jányi János, Kápolnay Juliska (Kesztlerné), Kieffer Lujza, Matolcsi Béla, Pardy Armand (decembertől), Polgár Béla, R. Tóth József, Róna Dezső, Rozsnyai Ilonka, Szabó Sándor, Thomay Masa, Tóth Böske, Várady Margit (Zábrátzky Ferencné), Várnay Jenő, Zöldhelyi Anna

1918–1919

Szendrey Mihály igazgató és főrendező, Gellért Pál karmester, Csányi Mátyás karmester, Rendezők: Forgács Sándor, Földes Mihály, Várnay Jenő

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Ácsné, Ásványi Juliska, Bajor Ödön, Bánházi Teréz (meghalt 1918. november 12.), Barics Gyula, Benkőné Poldi, Bizza Ilonka, Blidár Vali, Csige Böske, Delli Lajos, Delliné, Faludy Károly, Fáncsy Tamás, Forgács Sándor, Földes Mihály, Gömöry László, Gyarmati Géza, Győző Alfréd, Harmath Józsa (Heppesné), Herold Ede, Horváth Erzsi, Horváth Mici, Iványi János, Jakabffy Jolán, Kertész Dezső, Kieffer Lujza, Kiss Mariska (Litsné), Lenkey György, Lugosi Dániel, Markó Elemér (súgó), Matolcsi Béla, Miklóssy Irma, Muzsnyai Blanka, Négyessy Mátyás, Ocskay Mihály, Olasz Lajos, Pardy Armand, R. Tóth József, Róna Dezső, Rontay Boriska (Szendreyné), Rozsnyai Ilonka, Somlyó Aranka, Szász Anna (1918 decembertől), Szabó Sándor, Szabó Sándor ifj, Szeghő Lili, Szendrey Mihály, Thomay Masa, Tóth Böske, Tóth József, Ungváry Miklós, Vank István, Várady Margit (Zábrátzkyné), Világosy J.,Vild János, Várnay Jenő, Várnayné 16 kardalosnő, 16 kardalos, a 33. gyalogezred zenekara

1919–1920

Szendrey Mihály igazgató, Várnay Jenő helyettes igazgató, Gellért Pál karmester, Rendezők: Forgács Sándor, Földes Mihály

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Barics Gyula, Bizza Ilonka, Csige Böske, Faludy Károly, Follinusné Etel, Forgács Sándor, Földes Mihály, Gömöry Emma (Gyarmati Gézáné), Gyarmati Géza, Győző Alfréd, Harmath Józsa (Heppesné), Halmos Mici (Jakabffyné december 18-tól), Herold Ede, Horváth Mici (Rónáné), Jakabffy Dezső, Kertész Dezső, Kieffer Lujza, Kiss Mariska (Litsné), Ladiszlay József, Ocskay Mihály, Olasz Lajos, Róna Dezső, Rontay Boriska (Szendreyné), Selmeczy Mihály, Szeghő Lili, Szendrey Mihály, Takács Mihály, Thomay Masa, Várnay Jenő, Várnayné, Várady Margit (Zábrátzkyné)

1920/21

Róna Dezső igazgató, Jakabffy Dezső főrendező, Gellért Pál karmester, Csányi Mátyás karmester, Rendezők: Forgács Sándor, Várnay Jenő

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Barics Gyula, Benkőné Poldi, Csige Böske, Faludy Károly, Forgács Sándor, Földes Mihály, Fülöp Irma, Gajdzsinszky (Zilahy) Irén, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Gyarmati Géza, Győző Alfréd, Harmath Józsa (Heppesné), Halmos Mici (Jakabffyné), Herold Ede, Horváth Mici (Rónáné), Kiss Mariska (Litsné), Jakabffy Dezső, Jakabffy

Ilonka, Ladiszlay József, Mészáros Béla, Novák Irén, Ocskay Mihály, Olasz Lajos, Róna Dezső, Sebestyén Jenő, Selmeczy Mihály, Seregh Marcsa, Szabó Gyula, Szántó Gáspár, Szántó Jenő, Szeghő Lili, Takács Mihály, Thomay Masa, Tibor Lóri, Tompa Ella, Tóth Böske, Szántó Jenő, Várnay Jenő, Várnayné, Várady Margit (Zábrátzkyné)

1921–1922

Róna Dezső igazgató, Szendrey Mihály művezető (márciustól), Kardos Artúr (szeptember 20-ig), Gellért Pál karmester, Rendezők: Jakabffy Dezső, Kallós József

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Barics Gyula, Csige Böske, Darvas Ernő, Faludy Károly, Follinusné Csigaházy Etel, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Harmath Józsa (Heppesné), Halmos Mici (Jakabffyné), Horváth Mici (Rónáné), Inke Rezső, Jakabffy Dezső, Kallós József, Keleti Gizi, Kiss Mariska (Litsné), Korbuly Mária, Ladiszlay József, László Andor, Mágori Mici, Mészáros Béla, Ocskay Mihály, Olasz Lajos, Sebestyén Jenő, Selmeczy Mihály, Sipos Zsigmond, Szabó Gyula, Tibor Lóri, Tyron Silva (októbertől), Várady Margit (Zábrátzkyné), Zilahy (Gajdzsinszky) Irén

1922–1923
(Arad–Temesvár)

Róna Dezső igazgató, Szendrey Mihály művezető, Gellért Pál karmester

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Balogh Böske, Bányász István, Barics Gyula, Csige Böske, Darvas Ernő, Engel (Kálmán) Sári, Érényi Böske (Mészárosné), Faludy Károly, Follinuszné Csigaházy Etel, Földes Mihály, Galetta Ferenc, Gellért Irén, Gergely Gizi, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Gyarmati Géza, Győző Alfréd, Halmos Mici (Jakabffyné), Harmath Jolán, Harmath Józsa (Heppesné), Horváth Mici (Rónáné), Inke Rezső, Jakabffy Dezső, Jávor Alfréd, Kallós József, Kertész Vilmos, Kiss Mariska (Litsné), Korbuly Mária, Ladiszlay József, László Andor, Lepa Dóra, Mágori Mici, Marosi Vilma, Mészáros Béla, Mészáros Margit, Novák Irén (1922 decemberéig), Ocskay Mihály, Olasz Lajos, Pattantyús Manó, Sebestyén Jenő, Selmeczy Mihály, Sereghy Andor, Sipos Zsigmond, Soltész Anny, Szabó Gyula, Szántó Jenő, Tibor Lóri, Tompa Béla, Tőkés Anna, Várady Margit (Zábrátzkyné), Zilahy Irén.

1923–1924
(Arad–Temesvár)

Róna Dezső igazgató; 1924. július 7-től konzorcium, ennek tagjai: Darvas Ernő, Ekecs Ferenc, Fáncsy Tamás, Kallós József

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Balogh Böske, Bartkó Edit, Botos Blanka, Darvas Ernő, Derecskey Pál, Ekecs Ferenc, Fáncsy Tamás, Fáskerti Mariska, Follinusné Csigaházi Etel, Gergely Gizi, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Gyarmati Géza, Győző Alfréd, Harmath Jolán, Horváth Mici (Rónáné), Huszár Károly, Jávor Alfréd, Kallós József, Kálmán Sári, Kertész Vilmos, Kobza Imre, Kovács Kató (szeptember végéig), Ladiszlay József, Lepa

Dóra, Lőrinczi Gizi, Márkus Róza, Marosi Vilma, Mészáros Margit, Pattantyús Manó (szeptember végéig), Predlmayer Poldi, Róna Dezső, Sebestyén Jenő, Selmeczi Mihály, Sereghy Andor, Sípos Zsigmond, Soltész Anny, Tibor Lóri, Tompa Béla, Várady Margit (Zábrátzkyné)

1924–1925
(Arad–Temesvár–Lugos)

Fekete Mihály igazgató, Ladányi Imre titkár, Kovács Mihály karmester, Rendező: Darvas Ernő, Kassay Károly

Színészek, segédszínészek: Auer Kató, Bakó Eszti, Balogh Böske, Békefi Lajos, Békefiné, Darvas Ernő, Erdélyi Kálmán, Fekete Irén, Fekete Mihály, Follinusné Csigaházy Etel, Harmath Jolán, Kabos Ede, Kallós József, Károly Klári (Erdélyiné), Kassay Károly, Ladányi Imre, Lengyel Irén, Lisztay József, Lisztayné, Mészáros Béla, Mészáros Margit, Misoga László, Németh, Sárközi Blanka, Sorr Jenő, Sugár Teréz (Feketéné), Szabadkay Miklós, Szabó Gyula, Szűcs László, Zilahy Irén
20 tagú kórus, 24 tagú zenekar

1925–26
(Arad–Temesvár)

Fekete Mihály igazgató (1926. jan. 1-ig); Maurer Béla (1926. jan. 1-től), Jakabffy Dezső művezető-főrendező, Dálnoky Nagy István titkár, Csányi Mátyás karmester, Fekete Andor karmester

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Auer Kató, Bakos Laci, Balogh Böske, Barna Anci, Betegh Bébi, Dálnoky Endre, Dálnoky Nagy István, Erdélyi Kálmán, Faludy Károly, Fratta Géza, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Gyarmati Géza, Győző Alfréd, Harmath Jolán, Horváth Mici (Rónáné), Jakabffy Dezső, Jódy Károly, Károly Klári (Erdélyiné), Kassay Károly, Kiss Mariska (Litsné), Kubán Rózsi, Kulcsár László, Ladiszlay József, László Andor, Lengyel Irén, Mészáros Béla, Misoga László, Novák Irén (1926 márciusától), Pálffy Zsuzsa, Stein Janka, Szabadkay Miklós, Szűcs Laci, Várnay Jenő, Zilahy Irén
Állandó vendégszereplő: Poór Lili

1926–1927
(Arad–Lugos–Déva–Máramarossziget)

Szendrey Mihály igazgató és rendező, Heténi Elemér igazgatóhelyettes és főrendező, Kallós József titkár, Gellért Pál karmester, Rendezők: Mészáros Béla, Jávor Alfréd, Győző Alfréd

Színészek, segédszínészek: Ács Mihály, Adorján Gizella, Betegh Bébi (szeptember végétől), Borovszky Oszkár, Deésy Jenő, Fekete Irén, Fratta Géza, Győző Alfréd, Havassy Mimi (január végétől), Hetényi Elemér, Jávor Alfréd, Kallós József, Kálmán Sári, Károly Klári (Erdélyiné), Kertész Manci, Kiss Mariska (Litsné), Kőváry Emil, Kun Dezső, László Andor (november 20-tól), Mészáros Béla, Olasz Lajos, Örvössy Géza (szeptember végétől), Pallay Manyi,

Révész Andor (szeptember végétől), Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Szentgyörgyi Mária, Várnay Jenő, Zöldhelyi Annus (1927 januárjának végéig)

1927–1928
(Arad–Temesvár)

Szendrey Mihály igazgató, HeténYi Elemér főrendező, Kallós József titkár, Gellért Pál karmester, Csányi Mátyás karmester, Erdélyi Kálmán ügyelő

Színészek, segédszínészek: Betegh Bébi (1928. augusztus 10-ig), Bizza László, Dálnoky Nagy István, Dancs Ica (1928. június elejétől), Deésy Jenő, Erdélyi Kálmán (ügyelő), Faludy Károly, Fekete Irén, Fratta Géza, Galetta Ferenc, Győző Alfréd, HeténYi Elemér, Harmath Jolán, Jávor Alfréd, Juhász Etel, Jung János, Kallós József, Kálmán Sári (1928. április 15-ig), Károly Klári (Erdélyiné), Kassay Károly, Kiss Mariska (Litsné), Kőváry Emil, Kun Dezső, Lengyel Irén (1928. augusztus 10-ig), Márkus Rózsi (1928. április 15-től), Mészáros Béla, Olasz Lajos, Pallay Manyi, Rákosi Manci (1928. augusztus 10-től), Szabadkay Miklós, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Szentgyörgyi Mária, Szepessy Edit, Várnay Jenő,
Állandó vendég: Táray Ferenc, Horváth Mici

1928–1929
Arad (áprilisig); Arad–Temesvár (április–június)

Szendrey Mihály igazgató és rendező, Hetényi Elemér főrendező, Kallós József titkár és rendező, Gellért Pál karmester, Rendező: Földes Mihály, Jávor Alfréd

Színészek, segédszínészek: Balázs István, Bánhegyi Ilona, Dancs Ica, Erdélyi Kálmán (ügyelő), Fekete Irén, Földes Mihály, Gaál Piroska, Galetta Ferenc, Győző Alfréd, Horváth László, Jávor Alfréd, Kallós József, Károly Klári (Erdélyiné), Kertész Manci, Kiss Mariska (Litsné), Kőváry Emil, Kun Dezső, Rudas András, Simon László, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Szepessy Edit, Viola Margit
Állandó vendég: Táray Ferenc

1929–1930
Arad–Temesvár–Lugos

Szendrey Mihály igazgató, Jávor Alfréd igazgató helyettes (1930. májustól), Gömöry László főrendező, Gellért Pál karmester, Rendezők: Homokay Pál, Balázs István

Színészek, segédszínészek: Balázs István, Csengery Ica, Csóka József, Csulina Ferenc, Dálnoky Nagy István, Erdélyi Kálmán (ügyelő), Fekete Irén, Földes Mihály, Győző Alfréd, Homokay Pál, Indra Manyi, Izsáky Margit, Jeney Ottó, Kallós József, Kálmán Sári, Károly Klári (Erdélyiné), Kassay Károly, Kertész Manci, Kiss Mariska (Litsné), Kőváry Emil, Lendvay Böske, Nagy Anci, Nyerges Ferenc, Papp Ella, Rajnai (Joanovics) Sándor, Rudas András, Simon László, Szabadkay Miklós, Szántó László (táncos), Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Szepessy Edit, Török Ilona, Veér Paula (táncos), Viola Margit

1930-1931

Szendrey Mihály igazgató, rendező, Némedy Gábor titkár, Kun Dezső gazda, Gellért Pál karmester, Kovács Mihály karmester, Héjja Ilona másodkarmester, Rendezők: Felhő Ervin, Szabados Árpád, Jávor Alfréd

Színészek, segédszínészek: Ágoston Baba, Áldy Sándor, Borsos Mária, Csengery Ica, Csóka József, Csulina Ferenc, Dálnoky Nagy István, Dancs Ica, Erdélyi Kálmán (ügyelő), Fekete Irén, Felhő Ervin, Fenyvesi Jenő, Fiedler Duci, Földes Mihály, Fratta Géza, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Győző Alfréd, Harmath Jolán, Homokay Pál, Indra Manyi, Izsáky Margit, Jávor Alfréd, Joanovics (Rajnay) Sándor, Kallós József, Kálmán Sári, Károly Klári (Erdélyiné), Keleti Árpád, Kerényi Emma, Kiss Mariska (Litsné), Kőváry Emil, Kun Dezső, Nyerges Ferenc, Papp Ella, Simon László, Szabados Árpád, Székely Bálint, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj.,Tar Terus, Török Ilona, Veér Paula (táncos),Vincze Emmi,

Állandó vendég: Kornély Mária

Zenekar: 15 fő, kóristanő: 12, kórista férfi: 8, díszítő: 6, világosító: 2, szabó: 2, fodrász:1, kárpitos: 1, asztalos: 2, kellékes: 2 segéd: 2

1931–1932

Janovics Jenő egyesített kolozsvári – nagyváradi – aradi – temesvári társulata, Főrendező: HeténYi Elemér

Az együttes Aradon fellépő tagjai: Balázs Samu, Bárdos Klári, Bárdy Teréz, Benes Ilona, Czoppán Flori, Faludy Károly, Fekete Mihály, Felhő Ervin, Forgács Sándor, Ihász Aladár, Jávor Alfréd, Karácsonyi Illi, Kaszab Anna, Lantos Béla, László Andor, Lengyel Irén, Major Kató, Neményi Lili, Nemes Manci, Nyerges Ferenc, Papp Ella, Poór Lili, Putnik Bálint, Rajnay Sándor, Selmeczy Mihály, Somló Andor, Stoll Béla, Szabó Pál, Tarnay Teri, Tasnády András, Tompa Béla, Tompa Sándor,Tóth Elek, Vass Piri, Zöldhelyi Anna

1932–1933

(Arad–Temesvár)

Szendrey Mihály igazgató, Róna Dezső igazgatóhelyettes, Gellért Pál karmester, Radu Urleteanu karmester, Rendezők: Darvas Ernő, Felhő Ervin

Színészek, segédszínészek: Abonyi Klára, Apáthy Klára, Arató Aliz, Balázs István, Benes Magda, Darvas Ernő, Erényi Böske, Felhő Ervin, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Horváth Mici (Rónáné), Illa Mary, Jávor Alfréd, Kiss Mariska (Litsné), Lantos Béla, Mágory Dóra, Major Kató, Mészáros Béla, Olasz Lajos, Papp Ella, Szegedy Ella, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Ungár Boriska, Viola Margit

1933–1934

(Arad–Temesvár

ifj. Szendrey Mihály igazgató, id. Szendrey Mihály művezető, Fekete Tivadar rendező, dramaturg (1934. január 6-tól), Felhő Ervin főrendező, Oschanitzky Richárd karmester, Csányi Mátyás karmester, Rendező: Jávor Alfréd

Színészek, segédszínészek: Abonyi Klári, Ágai Margit, Ágoston Baba, Arató Aliz, Bánky Baba, Bársony Imre, Dálnoky Dudus, Felhő Ervin, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Hegyessy Magda, Jávor Alfréd, Kozma Hugó, Kun Dezső, Lenkey István, Németh Nelly, Odry Zoltán,
Somlay Júlia, Somogyi Béla, Szabó Gyula, Székely Bálint, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Szentgyörgyi Mária, Tímár Ila, Tunyoghy Zoltán

1934–1935
(Arad–Temesvár)

Szendrey Mihály igazgató, Forgács Sándor főrendező, Csányi Mátyás karmester, Rendezők: Felhő Ervin, Mészáros Béla

Színészek, segédszínészek: Ágai Margit, Bánky Baba, Bárdy Teréz, Bayer Kató, Csengery Ica, Dálnoky Dudus, Erényi Böske (Mészárosné), Fekete Mihály, Felhő Ervin, Forgács Sándor, Fratta Géza, Frits Boriska, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Hegyessy Magda, Jávor Alfréd, Karsay Böske, Kozma Hugó, Kun Dezső, Mészáros Béla, Odry Zoltán, Olasz Lajos, Sólyom Győző, Szabó Gyula, Székely Bálint, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Tompa László
Állandó vendég: Karácsonyi Illi

1935–1936
(Arad–Temesvár)

Róna Dezső – Szendrey Mihály ifj. igazgatók, Schlezák karmester, Rendezők: Felhő Ervin, Jávor Alfréd

Színészek, segédszínészek: Ágai Margit, Apáthy Klári, Bárdy Teréz (az évad elején távozott) Bizza Ilonka, Csermák Lajos, Dálnoky Dudus, Dálnoky Nagy István, Faludy Béla, Felhő Ervin, Forgács Sándor (az évad elején távozott), Gábor Mara, Gömöry Emma (Gyarmatiné), Halmágyi Harry, Hegyessy Magda, Hegyi Lili, Hientz Helly, Horváth Mici (Rónáné), Jávor Alfréd, Juhász Joli, Kovács Dezső, Kozma Hugó, Kun Dezső, Maguray Piroska, Németh Böske, Paál Magda, Szabó Gyula, Székely Bálint, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj.,
40 tagú vegyes kar

1936–1937
(Arad–Temesvár)

Kozma Hugó–Inke Rezső igazgatók és rendezők, Bródy Miksa karmester, Csányi Mátyás vendégkarmester

Színészek, segédszínészek: Antal Lajos, Bálint Anna, Berecz Manci, Boros Zita, Derecskey Pál (évad közben), Domby Piroska, Földvári János, Fratta Géza, Gábor Mara, Groza Edit, Groza Mária, Háry Gyula, Hegyessy Magda, Hegyi Lili, Horváth László, Inke Rezső, István Károly, Jávor Alfréd, Kiss Elemér, Kovács Juci, Kozma Hugó, Kőszegi Gyula, Kulcsár Bébi, Lázár Hilda, Lenkey István, Lukács Ede, Olasz Lajos, Paál Magda, Pethő Sándor (balettmester és szólótáncos), Szalay Klári, Székely Anni, Székely Ibi, Szendrey Mihály ifj.,Tarnay Béla, Tarnay József, Trillap Ilona, Varga Ilus

1937–1938

Arad–Temesvár–Marosvásárhely–Máramarossziget

Szabadkay József – Jávor Alfréd igazgatók és rendezők, Szendrey Mihály id. művészeti igazgató, Barna Sándor titkár, Szabó Ica karmester, Rendezők: Horváth László, Kozma Hugó

Színészek, segédszínészek: Badóczy István, Bálint Anna, Czóbel Ella, Dálnoky Dudus, Faludy Béla, Felhő Ervin, Gábor Mara, Gách Edit, Hegyessy Magda, Horváth László, Jávor Alfréd, Karácsonyi Miklós, Kormos Frederika, Kozma Hugó (novembertől), Krémer Manci, Lázár Hilda, Lénárt Magda, Mátray Rózsi, Nagy István, Nagy Lajos, Németh István, Olasz Lajos, Rajna Alice, Salgó Jenő, Senkálszky Endre, Simon Ernő, Sugár Gitta, Szabadkay József, Szabadkay Miklós, Szabó Gizi, Szabó Gyula, Szász Éva, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj.

1938–39

Szendrey Mihály igazgató, Kovács György művészeti igazgató (1938. január 1-ig.), Felhő Ervin igazgató helyettes

Színészek, segédszínészek: Balogh Mária, Dálnoky Dudus, Derecskey Pál, Faludy Károly, Felhő Ervin, Felszeghy Mária, Gömöry Emma, Harmath Jolán, Horváth László, Jávor Alfréd, Kiss Elemér, Kovács György, Lázár Hilda, Miklósy Eta, Révész Sándor, Salgó Jenő, Szabó Gyula, Szendrey Mihály, Szendrey Mihály ifj., Temesváry Gitta, Wojticzky Elvira (novembertől)

Állandó vendég: Gábor Mara

1939–1940

(Erdélyi Kamaraszínház)

Mészáros Béla–Felhő Ervin igazgatók és rendezők, Szabó Ica karmester, Csányi Mátyás karmester

Színészek: Agai Margit, Erényi Böske(Mészárosné), Fajk Ödön, Faludy Károly, Fehér Pál, Felhő Ervin;Gömöry Emma, Harmath Jolán, Hegyessy Magda, Jávor Alfréd, Koós Dódi, Kun Dezső, Major Kató, Mészáros Béla, Miklóssy Tuci, Péterffy Béla, Rápolthy Ica, Szendrey Mihály

1945–46

(Aradi Népszínház, magyar tagozat)

Jódy Károly rendező, január 26-tól művészeti igazgató, Magyari Péter karmester, Csányi Mátyás karmester

Színészek: Apor Lia, Buda József, Dóka János, Gömöry Emma, Hajós Mihály, Hermann József, Hollay Edda, Izsó Panni, Jeney Ottó, Jódy Károly, Karácsonyi Béla, Kiss Ella, Kun Dezső, Lázár Hilda, Lővinger Ernő, Maresch Béla, Rappert Károly (márciustól), Sárossy Mici, Szilágyi Zoltán, T. Szabó László, Timkó Edit, Vadkerti Csaba, Virág Natália

Állandó vendég márciustól: Dukász Anna

1946–47

(Aradi Népszínház, magyar tagozat)

Jódy Károly művészeti igazgató és rendező (januárig), Jeney Ottó művészeti igazgató és rendező (januártól), Osváth Richárd karmester

Színészek: Apor Lia, Balázsi Antal, Benkő (Bernhardt) György, Bíró Jenő, Bizza Ilonka, Buda József, Csépesi Imre, Dóka János, Doszpot Miklós, Faragó Sándor, Gömöry Emma, Hollay Edit (Edda), Horváth Eta (augusztus 1-től), Horváth Tibor, Jánossy Zelma, Jódy Károly (januárig), Káptalan Károly, Károlyi János, Kelemen Irén, Kiss Elli, Koródi Rudolf, Kulcsár Erzsi, Kun Dezső, László Jenő, Lázár Hilda, Loy Sári, Maresch Béla, Polareczky Gyula, Rappert (Radványi) Dódi, Rappert Károly (szeptember 30-tól májusig máshol játszott), Ráth Anni, Sárossy Mici, Sugár István, Széplaki Endre, Szilágyi Zoltán, Temesváry Gitta, Timkó Edit, Vadkert Csaba,Vajda András (augusztus 1-től), Varga József, Varga Ilus

1947–48

(Aradi Népszínház, magyar tagozat)

Jeney Ottó művészeti igazgató és rendező, Osváth Richárd karmester

Színészek: Apor Lia, Bende József, Benkő György, Bíró Jenő, Buda József, Dóka János, Faragó Sándor, Gömöry Emma, Horváth Eta, Imre Mária, Kiss Elli, Kőszegi Dusa, Kulcsár Erzsébet, Kun Dezső, Lázár Hilda, Loy Sári, Maresch Béla, Mózes Károly, Pintér Jenő,

Rappert Dódi (50 előadásra) Rappert Károly, Sugár István, Szabó András, Szilágyi Zoltán, Vajda András, Varga József

Vendég: Kovács György (40 előadás), Dukász Anna (50 előadás), Szilvássy Margit (10 előadás), Delly Ferenc (40 előadás), Kallós József (30 előadás)

Repertórium

1905–1906

Erkel Ferenc:
Hunyadi László o. 4 szak., szöv.: Egressy Béni
1905. szept. 30. (ény.) és okt. 1. Krammer Teréz–Kertész Ödön ve.j.; Ar. és Vid. 1905. szept. 30., okt. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI. gi.

Delavigne, Casimir:
Tüzérek a gyakorlaton én. boh. 3 fv., ford.: Kövessy Albert
1905. okt. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. okt. 1., OSZK szlp.

Bernstein, Henry–Weber, Pierre:
Kis pajtás vj. 4 fv., ford.: Salgó Ernő
1905. okt. 2., dec. 19. Gonda István ve.j.; Ar. és Vid. 1905. okt. 1., dec. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rostand, Edmond:
Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1905. okt. 3., 1906. ápr. 26. Pethes Imre ve.j., júl. 2. Szőts András ve.j.; Ar. és Vid. 1905. okt. 3., 1906. ápr. 24., júl. 1., OSZK szlp.

Herblay, Henri:
Fecskefészek op. 3 fv., szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Mérei Adolf
1905. okt. 4–5., 19., nov. 1., dec. 11., 1906. márc. 4. (du.ea.), júl. 5. Kornai Berta ve.j.; Ar. és Vid. 1905. okt. 4., 19., nov. 1., 1906. márc. 4., júl. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verő György:
1848 – Hadak útja látv. én. szm. elj. 9 kép., szöv.: Verő György
1905. okt. 6. (dísz.ea.), 1906. márc. 15., jún. 11.; Ar. és Vid. 1905. okt. 6., 1906. márc. 15., jún. 11., OSZK szlp.

Guthi Soma:
Smólen Tóni én. boh. 3 fv., zene: Barna Izsó
1905. okt. 7–8., 22., 29., nov. 5. (du.ea.), 1906. jan. 1. (du.ea.), ápr. 1., júl. 25. Faludy Károly jj.; Ar. és Vid. okt. 7., 22., 29., nov. 5., júl. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Davidsohn, Emanuel:
Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein, Jozef, színp. alk.: Faragó Jenő, hangsz.: Donáth Lajos
1905. okt. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. okt. 8., OSZK szlp.

Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic:
A kis mama én. vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, zene: Kun László
1905. okt. 9.; Ar. és Vid. 1905. okt. 8., OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1905. okt. 10., dec. 17., 24. (du.ea.), 1906. febr. 24. (du.ea.), márc. 21. Szamosi Elza ve.j., Németh János 40 éves jub.j., jún. 8., júl. 23.; Ar. és Vid. 1905. okt. 10., dec. 17., 24., 1906. febr. 25., márc. 21., jún. 8., júl. 23., OSZK szlp.

Bizet, Georges:
Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1905. okt. 11., 18., dec. 4., 1906. márc. 23. Szamosi Elza ve.j.; Ar. és Vid. okt. 11., 12. (kr.), 1906. márc. 23., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Barrie, James Matthew:
Egyenlőség vj. 4 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1905. okt. 12., 1906. jan. 31., ápr. 11. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1905. okt. 12., 1906. jan. 31., ápr. 11., AMM szlp., OSZK szlp.

Szemere György:
Erősek és gyengék szm. 4 fv.
1905. okt. 13., 30., 1906. ápr. 27. Pethes Imre ve.j.; Ar. és Vid. 1905. okt. 13., 14. (kr.), 1906. ápr. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Barna Izsó:
Casanova op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1905. okt. 14., 1906. jan. 10., 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. okt. 14., 1906. jan. 10., 14., OSZK szlp.

Gárdonyi Géza:
A bor én. népszm. 3 fv.
1905. okt. 15. (du.ea.), 1906. júl. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. okt. 15., 1906. júl. 1., OSZK szlp.

Strauss, Josef:
Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf
1905. okt. 15., dec. 27., 1906. júl. 1.; Ar. és Vid. 1905. okt. 15., dec. 27., 1906. júl. 1., OSZK szlp.

Valabréque, Albin:
Édes otthon boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1905. okt. 16., 23.; Ar. és Vid. 1905. okt. 16., 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kampis János:
Radnóthyné szm. 3 fv.
1905. okt. 17.; Ar és Vid. okt. 17., OSZMI gi.

Beyerlein, Franz:
Takarodó drá. 4 fv., ford.: Zborai Aladár
1905. okt. 20.; Ar. és Vid. 1905. okt. 20., OSZK szlp.

Ziehrer, Karl Michael:
Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1905. okt. 21., 29. (du.ea.); Ar. és Vid. okt. 21., 29., OSZK szlp.

Audran, Edmond:
Üdvöske op. 3 fv., szöv.: Duru, Henri Alfred–Chivot, Henry, ford.: Rákosi Jenő
1905. okt. 22. (du.ea.), 1906. jún. 29.; Ar. és Vid. 1905. okt. 22., 1906. jún. 29., OSZK szlp.

Augier, Émile:
A Fourchambault család drá. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1905. okt. 24.; Ar. és Vid. 1905. okt. 24., OSZK szlp.

Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Jakab István, rend.: Bródy István
1905. okt. 25. Ney Hermin–Erdős Richárd ve.j., nov. 3.; Ar. és Vid. 1905. okt. 25., nov. 3., OSZK szlp.

Pailleron, Édouard:
Az egér vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1905. okt. 26.; Ar. és Vid. 1905. okt. 26., OSZK szlp.

Serpette, Gaston:
Ádám és Éva op. 3 fv. szöv.: Blum, Ernest–Toché, Raoul, ford.: Makai Emil–Bálint Dezső
1905. okt. 27–28., nov. 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. okt. 27., 28. (kr.), nov. 19., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
Kéz kezet mos vj. 3 fv.
1905. okt. 31.; Ar. és Vid. 1905. okt. 31., nov. 1. (kr.), OSZK szlp.

D'Ennery, Adolphe Philippe–Cormon, Pierre Étienne:
A két árva szm. 3 fv. 5 kép., ford.: Vezéry Ödön
1905. nov. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. nov. 1., OSZK szlp.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula
1905. nov. 2., dec. 5., dec. 10. (du.ea.), 1906. júl. 16.; Ar. és Vid. nov. 2., dec. 5., 10., 1906. júl. 16., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1905. nov. 4., 13. Sziklay Kornél ve.j., dec. 3. (du.ea.), 1906. jún. 4.; Ar. és Vid. 1905. nov. 4., 13., dec. 3., 1906. jún. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek
1905. nov. 5., 1906. jún. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. nov. 5., 1906. jún. 24., OSZK szlp.

Mars, Antony–Desvallières, Maurice:
Doktor Nebáncsvirág boh. 3 fv., ford: Hajó Sándor
1905. nov. 6–7.; Ar. és Vid. 1905. nov. 6., OSZK szlp.

Lecocq, Charles Alexandre:
Angot asszony lánya op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis François–Siraudin, Paul–Koning, Victor, ford.: Vezéry Ödön
1905. nov. 8., 1906. febr. 21.; Ar. és Vid. 1905. nov. 8., febr. 21., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1905. nov. 9., 26. (du.ea.), 1906. júl. 9.; Ar. és Vid. 1905. nov. 9., 26., 1906. júl. 9., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
Mulató Istenek op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, magy.: Heltai Jenő
1905. nov. 10–11–12., 21.; Ar. és Vid. 1905. nov. 10., 11., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
A három testőr boh. 3. fv.
1905. nov. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. nov. 12., OSZK szlp.

Mader, Raul:
Huszárvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Landesberg, Alexander, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1905. nov. 14–15. Sziklay Kornél ve.j.; Ar. és Vid. 1905. nov. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fényes Samu:
A csöppség én. vj. 3 fv.
1905. nov. 16–17., 24., dec. 18., 1906. jan. 6. (du. ea.), márc. 28., júl. 6. Bíró Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1905. nov. 16., 24., dec. 18., 1906. jan. 6., márc. 28., júl. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szalóki Elek:
Tél Apó szm. 1 fv.;

Mascagni, Pietro:
Parasztbecsület o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal
1905. nov. 18. Déry Jenő ve.j., 25.; Ar. és Vid. nov. 18., 24., AMM szlp., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:
Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal és táncokkal, zene: Egressy Béni
1905. nov. 19., 1906. jún. 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. nov. 19., 1906. jún. 10., AMM szlp., OSZK szlp.

Csiky Gergely:
A vasember tr. 3 fv.
1905. nov. 20. (dísz.ea.); Ar. és Vid. nov. 20., OSZK szlp.

Ganne, Louis:
Csepűrágók op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Makai Emil
1905. nov. 22., dec. 8., 1906. febr. 2. (du.ea.), jún. 6., 14.; Ar. és Vid. 1905. nov. 22., dec. 8., 1906. febr. 2., jún. 6., 14., OSZK szlp.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:
A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1905. nov. 23., 1906. júl. 19. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1905. nov. 23., 1906. júl. 19., AMM szlp., OSZK szlp.

Millöcker, Carl:
Boszorkányvár op. 3 fv., szöv.: Berla, Alois, ford.: Evva Lajos–Rajna Ferenc
1905. nov. 26., 1906. márc. 30.; Ar. és Vid. 1905. nov. 26., 1906. márc. 30., OSZK szlp.

Capus, Alfred:
Ifjúságunk szm. 3 fv., ford.: Kürthy Emil
1905. nov. 27–28.; Ar. és Vid. 1905. nov. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1905. nov. 29. Krammer Teréz ve.j., dec. 2. (kr.), 1906. febr. 10.; Ar. és Vid. 1905. nov. 29., dec. 2., 1906. febr. 10., OSZK szlp.

Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1905. nov. 30. Krammer Teréz ve.j., 1906. márc. 3. Treville, Ivonne ve.j.; Ar. és Vid. 1905. nov. 30., dec. 2. (kr.), 1906. márc. 3., 4. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Drachmann, Holger:
Rátartós királykisasszony mesej. 5 kép, zene: Jakabfi Viktor, ford.: Heltai Jenő
1905. dec. 1–2., 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 1., 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rátkay László:
Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Sellei Gyula
1905. dec. 3.; Ar. és Vid. 1905. dec. 3., OSZK szlp.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 4 fv., magy.: Benedek Gyula
1905. dec. 5., 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 5., 10., OSZK szlp.

Dumas, Alexandre ifj.:
Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1905. dec. 6., 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 6., 17., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1905. dec. 7. dísz.ea. a Délvidéki Közművelődési Egyesület nagygyűlése alk., Kaczér Margit ve.j., 1906. febr. 9. Szterényi Malvin–Déry Jenő ve.j.; Ar. és Vid. 1905. dec. 7., 1906. febr. 9., 10. (kr.), OSZK szlp.

Herczeg Ferencz:
Gyurkovics lányok életk. 4 szak.
1905. dec. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 8., OSZK szlp.

Bataille, Henry:
Kolibri mama szm. 4 fv., ford.: Kürthy Emil
1905. dec. 9., 12., 1906. jan. 2.; Ar. és Vid. 1905. dec. 9., 12., 1906. jan. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigeti József:
A nőemancipáció én. vj. 3 fv., zene: Serly Lajos
1905. dec. 10.; Ar. és Vid. 1905. dec. 10., OSZK szlp.

Lavedan, henri:
A párbaj szm. 3 fv., ford.: Harsányi Kálmán
1905. dec. 13–14., 1906. jan. 12., márc. 6., ápr. 12. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1905. dec. 13., 1906. jan. 12., márc. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Premaray, Jules Regnault:
Robin orvos szm. 1 fv.
1905. dec. 15., 1906. jan. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 15., OSZK szlp.

Pailleron, Édouard:
A szikra vj. 1 fv., ford.: Huszár Imre;

Poldini Ede:
Csavargó és királylány o. 1 fv., szöv.: Seligmann, Adalbert Franz, ford.: Váradi Sándor
1905. dec. 16.; Ar. és Vid. 1905. dec. 16., OSZK szlp.

Csiky Gergely:
A nagymama er. vj. 3 fv.
1905. dec. 20. (dísz.ea.) Csiky Gergely szob. jav., Ligeti Juliska–Paulay Erzsi–Náday Béla ve.j.; Ar. és Vid. 1905. dec. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Leoncavallo, Ruggiero:
Bajazzók o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1905. dec. 21. és 1906. jan. 8. Szoyer Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1905. dec. 21., jan. 8., 9. (kr.); OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:
Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1905. dec. 22. és 30. Szoyer Ilonka–Pichler Elemér ve.j.; Ar. és Vid. 1905. dec. 22., 30., OSZK szlp., OSZMI gi.

Stone, Rudyard:
Lotti ezredesei én. boh. 2 fv., ford.: Faragó Jenő–Mérei Adolf
1905. dec. 23. Gonda István ve.j.; Ar. és Vid. 1905. dec. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1905. dec. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 24., OSZK szlp.

Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1905. dec. 25., 1906. jan. 3., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 24., 1906. jan. 3., 21., OSZK szlp.

Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1905. dec. 26., 1906. febr. 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 26., 1906. febr. 18., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:
Nebáncsvirág op. 4 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Millaud, Albert, ford.: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1905. dec. 29. Szoyer Ilonka ve.j., 1906. júl. 3. Kornai Berta ve.j.; Ár. és Vid. 1905. dec. 29., 1906. júl. 3., OSZK szlp.,OSZMI gi.

Görner, Karl:
Hófehérke és a hét törpe tünd. reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1905. dec. 31. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 31., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:
Orpheusz az alvilágban op. 4 fv.
1905. dec. 31., 1906. jan. 17., febr. 11. (du.ea.), júl. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1905. dec. 31., 1906. jan. 17., febr. 11., júl. 8., OSZK szlp.

Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1906. jan. 1., jún. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. jún. 4., OSZK szlp.

Zamarsis Miguel:
Az igazi boh. 3 fv., ford.: Komor Gyula
1906. jan. 4–5., jún. 12.; Ar. és Vid. 1906. jan. 4., 5., jún. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Audran, Edmond:
A baba op. 4 fv., szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Rajna Ferenc
1906. jan. 6., jún. 16.; Ar. és Vid. 1906. jan. 6., jún. 16., OSZK szlp.

Follinus Aurél:
Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1906. jan. 7. (du.ea.) Gonda István ve.j.; Ar. és Vid. 1906. jan. 6., OSZK szlp.

Géczy István:
Az ördög mátkája népszm. 3 fv., zene: Dankó Pista–Lányi Géza
1906. jan. 7.; Ar. és Vid. 1906. jan. 7., OSZK szlp.

Strauss, Johann:
Cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai reg. ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Radó Antal–Gerő Károly
1906. jan. 9. Szoyer Ilonka–Pichler Elemér ve.j., febr. 25. Déry Jenő ve.j., júl. 15. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. jan. 9., 10 (kr.), febr. 25., júl. 15., OSZK szlp.

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1906. jan. 11., 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. jan. 11., 12. (kr.), 28., OSZK szlp.

Czobor Károly:
A hajdúk hadnagya op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1906. jan. 13., 24., márc. 22. Szamosi Elza ve.j.; Ar. és Vid. 1906. jan. 13., 24., márc. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bokor József ifj.
Kuruc furfang népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1906. jan. 14., febr. 18.; Ar. és Vid. 1906. jan. 14., 18., OSZK szlp.

Barrie, James Matthew:
A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1906. jan. 15–16., 22., 25., febr. 5., 26., márc. 25., ápr. 1. (du.ea.), 10. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1905. jan. 13., 16., 22., 25., febr. 5., 26., márc. 25., ápr. 1., 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Varney, Louis:
Tiszt urak a zárdában op. 3 fv., szöv.: Ferrier, Paul–Prével, Jules, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1906. jan. 18., 23., márc. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. jan. 18., 23., 26.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1906. jan. 19., febr. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. jan. 19., febr. 4., OSZK szlp.

Balassa Ármin–Szalóki Elek
Parasztszívek népdrá. 3 fv.
1906. jan. 21.; Ar. és Vid. 1906. jan. 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Pierre:
A titok vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1906. jan. 26., ápr. 20. Ujházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. jan. 26., ápr. 20., OSZK szlp.

Herblay, Henri:
Bohémszerelem op. 3 fv., szöv.: Murger, Henry–Barriere, Théodore La Vie de boheme c. műv. átd.: Ferrier, Paul, ford.: Heltai Jenő
1906. jan. 27–28–29–30., febr. 15., márc. 19.; Ar. és Vid. 1906. jan. 27., 28., 29., 30., febr. 3. (kr.), 15., márc. 19., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
Jelmezes házi főpróba jel.;

Bródy István:
Serenissimus jel.; **János Vitéz** verseny
1906. jan. 28. (de.ea.) a Kossuth szobor-alap jav.; OSZK szlp.

Pásztor Árpád: **Alku** drá. 1 fv.; *Pásztor Árpád:* **A**

BÍRÓ vj. 1 fv.; *PÁSZTOR ÁRPÁD:* **A KÉT ÖREG** vj. 1 fv.
1906. febr. 1.; Ar. és Vid. 1906. febr. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

SUTRE, ALFRED:
JERICHÓ FALAI szm. 4 fv., ford.: Mihály József
1906. febr. 2–3., 13., márc. 4.; Ar. és Vid. 1906. febr. 2., 3., 13., márc. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

HUSZKA JENŐ:
BOB HERCEG op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly
1906. febr. 4.; Ar. és Vid. 1906. febr.4., OSZK szlp.

PAILLERON, ÉDOUARD: **A SZIKRA** vj. 1 fv., ford.: Huszár Imre; *SARDOU, VICTORIEN–NAJAC, ÉMILE:* **VÁLJUNK EL** vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1906. febr. 6.; Ar. és Vid. 1906. febr. 6.

KATONA JÓZSEF:
BÁNK BÁN drá. 5 fv.
1906. febr. 7. (dísz.ea.) Dömjén Róza (F.) ve.j.; Ar. és Vid. 1906. febr. 7., 10. (kr.), OSZK szlp.

JEROME, K. JEROME:
MISS HOBBS vj. 4 fv., ford.: Molnár Ferenc
1906. febr. 8., 11., ápr. 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. febr. 8., 11., ápr. 22., OSZK szlp.

VAHOT IMRE:
HUSZÁRCSÍNY vj. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bőhm Gusztáv
1906. febr. 8. (du.ea.), ápr. 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. febr. 8., ápr. 22., OSZK szlp.

KADELBURG, GUSTAV:
AZ ARANYPATKÓ vj. 3 fv. énekkel, ford.: Timár Szaniszló
1906. febr. 12.; Ar. és Vid. 1906. febr. 12., OSZK szlp.

PLANQUETTE, JEAN-ROBERT:
CORNEVILLE-I HARANGOK op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1906. febr. 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. febr. 18.

SCHÖNTHAN, FRANZ:
DORITT KISASSZONY vj. 3 fv., ford.: Timár Szaniszló
1906. febr. 16–17., 22., márc. 2., 20., júl. 17. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1906. febr. 16., 17., 22., márc. 2., 20., júl. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

HERCZEG FERENC:
OCSKAY BRIGADÉROS tört. szm. 4 fv.
1906. febr. 19., ápr. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. febr. 19., ápr. 15., OSZK szlp.

PÁSZTOR ÁRPÁD: **A KÉT ÖREG** vj. 1 fv.; *LEONCAVALLO, RUGGIERO:* **BAJAZZÓK** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1906. febr. 20.; Ar. és Vid. 1906. febr. 20.

BERNSTEIN, HENRY:
BACCARAT szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1906. febr. 23–24., 27., márc. 27., júl. 18. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1906. febr. 23., 24., 27., márc. 26., júl. 18., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

ISM.SZ.:
BABSZEM JANKÓ tünd.reg. 4 kép
1906. febr. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. febr. 27., OSZK szlp.

SZIGETI JÓZSEF:
VIOLA, AZ ALFÖLDI BETYÁR én. népszm. 5 szak., Eötvös József A falu jegyzője c. reg. ny., zene: Bognár Ignác
1906. febr. 28. Kádas Imre ve.j., Végh István 25 éves jub.j.; Ar. és Vid. 1906. febr. 28., OSZK szlp.

ROSSINI, GIOACCHINO:
A SEVILLAI BORBÉLY o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, ford.: Szerdahelyi József
1906. márc. 1. Treville, Ivonne–Környei Béla–Dér y Jenő ve.j.; Ar. és Vid. 1906. márc. 1., 2. (kr.), OSZK szlp.

PAILLERON, ÉDOUARD:
A SZIKRA vj. 1 fv., ford.: Huszár Imre; Treville, Ivonne hangv.
1906. márc. 5.; Ar. és Vid. 1906. márc. 5.

***DARÁNYI JÁNOSNÉ:* HOGYAN KELL HÓDÍTANI** vj. 1 fv.; ***BOKOR JÓZSEF IFJ:* AZ ALMAFA** vj. 1 fv.; ***PÁSZTOR ÁRPÁD:* A BÍRÓ** vj. 1 fv.
1906. márc. 7.; Ar. és Vid. 1906. márc. 7., 8. (kr.), OSZMI gi.

MILLÖCKER, CARL:
DIÁKSZERELEM op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Bródy István
1906. márc. 8–9–10–11., ápr. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. márc. 8., 9., 10., 11., ápr. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

HERVÉ, FLORIMOND RONGER:
LILI op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1906. márc. 11. (du.ea.), jún.18. Küry Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1906. márc. 11., jún. 18., OSZK szlp.

BERCZIK ÁRPÁD:
AZ UDVARI TANÁCSOS vj. 3 fv.
1906. márc. 12–13.; Ar. és Vid. 1906. márc. 12., 13., OSZK szlp.

***DARÁNYI JÁNOSNÉ: HOGYAN KELL HÓDÍTANI VJ. 1 FV.; BOKOR JÓZSEF IFJ: AZ ALMAFA VJ. 1 FV.; SZALÓKI ELEK:* TÉL APÓ** szm. 1 fv.
1906. márc. 14. Harmath Józsa ve.j.; Ar. és Vid. 1906. márc. 14., AMM szlp., OSZK szlp.

SHAKESPEARE, WILLIAM:
OTHELLO tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1906. márc. 16.; Ar. és Vid. 1906. márc. 16., 17. (kr.), OSZK szlp.

KÖVESSY ALBERT:
A VIGÉCEK boh. 3 fv., zene: Barna Izsó
1906. márc. 18.; Ar. és Vid. 1906. márc. 18.

SZIGLIGETI EDE:
II. RÁKÓCZI FERENC FOGSÁGA drá. 5 fv.
1906. márc. 26.; Ar. és Vid. 1906. márc. 26.

BISSON, ALEXANDRE–MARS, ANTONY:
VÁLÁS UTÁN vj. 3 fv., ford.: Náday Ferenc
1906. márc. 29.; Ar. és Vid. 1906. márc. 29.

Ascher, Leo:
A koldusgróf op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor
1906. márc. 31., ápr. 1., 8–9., 12., 15., 23., júl. 4. Kornai Berta ve.j., 11.; Ar. és Vid. 1906. márc. 31., ápr. 1., 8., 15., 23., júl. 4., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:
Az őrangyal vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1906. ápr. 2–3.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 3., OSZMI gi.

Aicard, Jean:
Lebonard papa szm. 4 fv., ford.: Hevesi Sándor
1906. ápr. 4–5., 18. Ujházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 4., 5. (kr.), 18., AMM szlp, OSZK szlp., OSZMI gi.

Csajkovszkij, Pjotr:
Anyegin o. 3 fv. 6 kép, Puskin után, ford.: Váradi Sándor, rend.: Bródy István
1906. ápr. 6–7. Pichler Elemér ve.j.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 6., OSZK szlp.

Decourcelle, Pierre:
Robinson Cruzoe, tünd.reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1906. ápr. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. ápr. 8., OSZK szlp.

Schönthan, Franz:
Sherlock Holmes kalandjai boh. 3 fv., ford.: Zborai Aladár
1906. ápr. 16–17., 24., 29. (du.ea.), Ar. és Vid. 1906. ápr. 16., 17., 29., OSZK szlp.

Erckmann, Émile–Chatrian, Alexandre:
A lengyel zsidó drá. 3 fv., ford.: Iványi Jenő
1906. ápr. 19. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 19., OSZK szlp.

Stoll Károly:
A kis császár op. 3 fv., szöv.: Pásztor Árpád
1906. ápr. 21–22.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szemere György: **Siralomházban** vj. 1 fv.; *Szemere György:* **Erősek és gyengék** szm. 4 fv.
1906. ápr. 25. Pethes Imre ve.j.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 25., OSZK szlp.

Ruttkay György:
Vénusz vj. 3 fv.
1906. ápr. 26–27., jún. 26.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 26., 27., jún. 26. Rózsahegyi Kálmán ve.j., OSZK szlp., OSZMI gi.

Huszka Jenő:
Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1906. ápr. 28–29–30., máj. 1., 2., 3. (éz.), jún. 3., 7., 13., 24. Martos Ferenc jelenl., júl. 10., 24.; Ar. és Vid. 1906. ápr. 28., 29., máj. 1., 2., 3., jún. 3., 7., 13., 24., júl. 10., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigeti József:
Csizmadia mint kísértet népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1906. jún. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. jún. 4.

Guthi Soma:
A mádi zsidó boh. 3 fv. énekkel és tánccal
1906. jún. 9–10., 25. Rózsahegyi Kálmán ve.j.; Ar. és Vid. 1906. jún. 9., 10., 13. (kr.), 25., OSZMI gi.

Pásztor Árpád: **A két öreg** vj. 1. fv.; Suomen Laulu fin diák kórus ve.sz.
1906. jún. 14., 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. jún. 14., 16.

Sidney, Jones:
San Toy kínai dalj. 3 fv., szöv.: Morton, Edward–Greenbank, Harry–Rossi, Adrian, zene: Serly Lajos, ford.: Makai Emil–Fáy Jakab Béla
1906. jún. 15. Küry Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1906. jún. 15.

Vidor Pál:
Ingyenélők vj. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Serly Lajos
1906. jún. 17.; Ar. és Vid. 1907. jún. 17., OSZK szlp.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** részl.
1906. jún. 17. (du.ea.) és 23. Ferrari D'Alberado–Shubert Jenny–Mationi, Gracia ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 23.

Dálnoki Nagy Lajos: **A pletyka** vj. 2 fv.; *Erdélyi Zoltán:* **Megjött a papa** vj. 1 fv.
1906. jún. 19. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 19., OSZK szlp.

Dálnoki Nagy Lajos: **A pletyka** vj. 2 fv.; *Dezső József:* **Egy szál mirtusz** vj. 1 fv.
1906. jún. 20. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csiky Gergely:
A Stomfay család szm. 3 fv.
1907. jún. 21. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 21.

Zangwil, Israel:
Mary Ann vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1906. jún. 22. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j., 27. Rózsahegyi Kálmán ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 22., 27., OSZK szlp.

Fényes Samu:
Kuruc Feja Dávid drá. 4 fv.
1906. jún. 28.; Ar. és Vid. 1907. jún. 28.

Eysler, Edmund:
A vándorlegény op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Schnitzer Ignác, ford.: Faragó Jenő
1906. jún. 30.; Ar. és Vid. 1906. jún. 30.

Sylvane, André–Mouezy-Éon, André:
Gyöngyélet én vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc, zene: Békéssy Ferenc
1906. júl. 7–8., 12., 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. júl. 7., 8., 12., 29., OSZMI gi.

Halevy, Ludovic-Crémieux, Hector–Decourcelle, Pierre:
Constantin abbé vj. 3 fv., ford.: Paulay Ede
1906. júl. 13. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. júl. 13., OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:
A Pont-Biquet család vj. 3 fv., ford.: Náday Ferenc

1906. júl. 14. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. júl. 14., OSZK szlp.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg. 3 fv.

1906. júl. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. júl. 15.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal

1906. júl. 15.; Ar. és Vid. 1906. júl. 15., OSZK szlp.

Verő György:

Leányka op. 3 fv., szöv.: Verő György

1906. júl. 20–21–22.; Ar. és Vid. 1906. júl. 20., 21., 22., OSZMI gi.

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly

1906. júl. 27.; Ar. és Vid. 1906. júl. 27.

Maurier, Georges–Potter, Paul:

Trilby szm. 4 fv., ford: Fáy Jakab Béla

1906. júl. 28. Kápolnay Juliska jj.; Ar. és Vid. 1906. júl. 28., OSZK szlp.

Almási Balogh Tihamér:

A tót leány népszm. 3 fv., zene: Serly Lajos

1906. júl. 30.; Ar. és Vid. 1906. júl. 30.

1906–1907

Balogh István:

Ludas Matyi vj. 3 fv. 8 kép, zene: Szerdahelyi József

1906. szept. 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. szept. 30., OSZK szlp.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Martos Ferenc

1906. szept. 30. (ény.), okt. 15., nov. 3., 25., 1907. jan. 1., 14., febr. 17., márc. 10. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., ápr. 7. (du.ea.), máj. 5. (du. ea.), jún. 16.; Ar. és Vid. 1906. szept. 30., okt. 2. (kr.), nov. 3., 1907. jan. 1., 13., febr. 17., márc. 10., ápr. 7., máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ascher, Leo:

A koldusgróf op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, karn: Tilger Árpád, rend.: Bródy István

1906. okt. 1., nov. 26., 1907. márc. 19. Ferenczy Károly ve.j.; Ar. és Vid. 1906. szept. 30., 1907. márc. 19., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kadelburg, Gustav:

A nap hőse én. boh. 3 fv., ford.: Timár Szaniszló, rend.: Bródy István

1906. okt. 2–3., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Leoncavallo, Ruggiero: **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal; *Szemere György:* **Siralomházban** vj. 1 fv.

1906. okt. 4.; Ar. és Vid. 1906. okt. 4., 5 (kr.), OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos

1906. okt. 5., 10., 31., 1907. jan. 28.; Ar. és Vid. 1906. okt. 5., 6. (kr.), 11. (kr.), 31., 1907. jan. 28., OSZK szlp.

Beöthy László–Rákosi Viktor:

Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal 8 képben, zene: Simándi József; Barna Izsó: **Ünnepi nyitány,** a verseket elm. Beregi Sándor és Kesztler Ede

1906. okt. 6. (dísz.ea.), nov. 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 6., OSZK szlp.

Eysler, Edmund:

A vándorlegény op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Schnitzer Ignác, ford.: Faragó Jenő

1906. okt. 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 7., OSZK szlp.

Sylvane, André–Mouezy-Éon, André:

Gyöngyélet én vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc, zene: Békéssy Ferenc

1906. okt. 7., 14. (du.ea.), 1907. jún. 17., 30. (du. ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 7., 14., 1907. jún. 30., OSZK szlp.

Kistemaekers, Henry:

Az ösztön szm. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil

1906. okt. 8–9.; Ar. és Vid. 1906. okt. 7., 9. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil

1906. okt. 11., 1907. ápr. 22. Fodorné Aranka ve.j., máj. 16. és aug. 10. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar. és Vid. 1906. okt. 11., 1907. ápr. 22., 23. (kr.), máj. 16., aug. 10., 11. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Schönthan, Franz:

Doritt kisasszony vj. 3 fv., ford.: Timár Szaniszló

1906. okt. 12., dec. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 12., dec. 16., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Gerolsteini nagyhercegnő op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Balos Károly–Erődi Béla

1906. okt. 13–14., dec. 10., 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 13., dec. 23., OSZK szlp

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal;

Bisson, Alexandre–Mars, Antony:

Válás után vj. 3 fv., ford.: Paulay Ede;

1906. okt. 16., 1907. aug. 14. olasz gyerm.o. ve. sz.; Ar. és Vid. 1906. okt. 16., 1907. aug. 11., OSZK szlp.

Butti, Enrico Annibale:

Lucifer drá. 4 fv., ford.: Hevesi Sándor

1906. okt. 17–18., 1907. ápr. 16. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1906. okt. 17., 1907. ápr. 16., 17. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Barrie, James Matthew:
A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1906. okt. 19., 1907. márc. 20.; Ar. és Vid. 1906. okt. 19., 1907. márc. 20., OSZK szlp.
Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1906. okt. 20–21–22–23., 30., nov. 6., 19., dec. 2., 25., 1907. jan. 12., 27., febr. 5., 18., 27., márc. 9. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., ápr. 4., 8., 15. Ormosné Déry Blanka ve.j., 27. és 30. Szoyer Ilonka ve.j., máj. 9. (éz.), jún. 9. (ény.), 18., júl. 1., 10. Aradi Aranka ve.j., 19., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 20., 22., 23., 30., nov. 6., dec. 23., 1907. jan. 12., 27., febr. 5., 17., 27., 28. (kr.), márc. 9., 10. (kr.), ápr. 4., 5. (kr.), 7., 15., 27., 30., máj. 1. (kr.), 9., jún. 9., 18., 25., júl. 10., 19., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.
Zangwil, Israel:
Mary Ann vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1906. okt. 24.; Ar. és Vid. 1906. okt. 24., 25. (kr.), OSZK szlp.
Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 szak., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1906. okt. 25., nov. 8. Márkus Aranka ve.j., 1907. ápr. 12. Szakolczay Hedvig ve.j.; Ar. és Vid. 1906. okt. 25., 26. (kr.), nov. 4., 1907. ápr. 12., 13. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Rákosi Viktór:
Rákóczi fia tört. szm. 4 fv., zene: Vincze Zsigmond
1906. okt. 26. (disz.ea.), 27., 28.; Ar. és Vid. 1906. okt. 28., OSZK szlp.
Audran, Edmond:
Üdvöske op. 3 fv., szöv.: Duru, Henri Alfred–Chivot, Henry, ford.: Rákosi Jenő
1906. okt. 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. okt. 24., 25. (kr.), OSZK szlp.
Pailleron, Édouard:
Az egér vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1906. okt. 29.; Ar. és Vid. 1906. okt. 28., OSZK szlp.
Raupach, Ernst:
Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv.
1906. nov. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. nov. 1., OSZK szlp.
Shaw, George Bernard:
Az ördög cimborája drá. 3 fv., ford.: Mikey Lajos
1906. nov. 1–2., 13., 1907. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. nov. 1., 3. (kr.), 1907. jan. 1., OSZK szlp.
Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1906. nov. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. nov. 4., OSZK szlp.
Major Simon:
Ipamuram én. népszm. 3 fv.
1906. nov. 4.; Ar. és Vid. 1906. nov. 4., 6. (kr.), OSZK szlp.
Bernstein, Henry:
Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1906. nov. 5.; Ar. és Vid. 1906. nov. 4., OSZK szlp.
Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1906. nov. 7., 10., dec. 29.; Ar. és Vid. 1906. nov. 7., dec. 29., OSZK szlp.
Prónay Antal: **Rákóczi zászlója** melodrá., zene: Szent-Gályi Gyula; *Szávay Gyula:* **A regéci kisharang** szj. 2 rész (A bújdosók, Jön a fejedelem); Rákóczi nyitány
1906. nov. 9. (dísz.ea.) Arad sz. k. város Rákóczi ünnepélyének alkalmából; Ar. és Vid. 1906. nov. 4., OSZK szlp.
Reiterer, Ernst:
A milliárdos kisasszony op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf, zene: Strauss, Josef műveiből
1906. nov. 10–11–12., 18., dec. 1., 8., 26., 1907. jan. 22., ápr. 26., máj. 4., júl. 2. Barna Mariska–Ernyei János ve. j.; Ar. és Vid. 1906. dec. 23., 1907. jan. 22., ápr. 26., máj. 4., júl. 2., OSZK szlp.
Herczeg Ferenc:
A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1906. nov.11. (du.ea.), 1907. máj. 1. Csillag Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1907. máj. 1., OSZK szlp.
Sardou, Victorien–Najac, Émile:
Váljunk el vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1906. nov. 14.; OSZK szlp.
Klapp, Michel:
Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely
1906. nov.15., 1907. márc. 23. Bácsné bú.ea.; Ar. és Vid. 1907. márc. 23., 24. (kr.), OSZK szlp.
Verdi, Giuseppe:
Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny. ford.: Nádaskay Lajos
1906. nov.16–17., 22. Treville, Ivonne ve.j.; OSZK szlp.
Csiky Gergely:
Cifra nyomorúság szm. 4 fv.
1906. nov. 20. (dísz.ea.) Csiky Gergely emlékére; dec. 2. (du.ea.); OSZK szlp.
Bernstein, Henry:
A jászol szm. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil
1906. nov. 21., 23., dec. 12.; AMM szlp., OSZK szlp.
Radó Károly: **Urak estélye** vj. 1 fv.; **Hangv.**
1906. nov. 24. Treville, Ivonne ve.j.; OSZK szlp.
Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 4 fv., magy.: Benedek Gyula
1906. nov. 25. (du.ea.); OSZK szlp.
Verő György:
Leányka op. 3 fv., szöv.: Verő György
1906. nov. 27., 1907. márc. 10. (du.ea.); Ar. és Vid.

1907. márc. 10., OSZK szlp.

Bataille, Henry:

Kolibri mama szm. 4 fv., ford.: Kürthy Emil
1906. nov. 28.; OSZK szlp.

Porzsolt Kálmán:

Az asszony szm. 4 fv.
1906. nov. 29., 30., dec. 6., 1907. jan. 9., ápr. 17. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jan. 9, ápr. 17., 18. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare
1906. dec. 3. Treville, Ivonne–Hegedűs Ferenc–Mihályi József ve.j.; 1907. máj. 14. és aug. 12. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar. és Vid. 1907. máj. 12., aug. 10., 13. (kr.), OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 4 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1906. dec. 4., 1907. jan. 13. (du.ea.), ápr. 1., 21., jún. 10., 27.; Ar. és Vid. 1907. jan. 13., márc. 24., ápr. 21., jún. 10., 27., OSZK szlp.

Schmidt, Heszler Valter: **Az ősz** dr. 1 fv., ford. Mariházy Miklós; **Hangv**.
1906. dec. 5.; Treville, Ivonne–Hegedűs Ferenc–Ferrari D'Alberado ve.sz.; OSZK szlp.

Feuillet, Octave:

Az erdő szépe drá. 5 fv. 8 kép, ford.: Feleky Miklós
1906. dec. 7.; OSZK szlp.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg. 3 fv.
1906. dec. 8. (du.ea.); OSZK szlp.

Herczeg Ferencz:

Gyurkovics lányok életk. 4 szak.
1906. dec. 9. (du.ea.), 1907. ápr. 2.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 2., OSZK szlp.

Herblay, Henri:

Fecskefészek op. 3 fv., szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Mérei Adolf
1906. dec. 9.; OSZK szlp.

Leoncavallo, Ruggiero: **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal; *Valabregue, Albin:* **Édes otthon** boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1906. dec. 11.; OSZK szlp.

Fényes Samu:

A csöppség én. vj. 3 fv.
1906. dec. 13., 1907. ápr. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. dec. 13., 1907. ápr. 21., AMM szlp., OSZK szlp.

Czobor Károly:

Rab Mátyás dalj. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1906. dec. 14–15–16.; Ar. és Vid. 1906. dec. 14., 15. (kr.), 16., OSZK szlp.

Mocsári Béla:

A koalíció vj. 3 fv.
1906. dec. 17–18.; Ar. és Vid. 1906. dec. 17., 18. (kr.), OSZK szlp.

Gounod, Charles Francois:

Faust o. 5 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1906. dec. 19. Erdős Richárd ve.j.; Ar. és Vid. 1906. dec. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Barna Izsó:

Casanova op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1906. dec. 20.; Ar. és Vid. 1906. dec. 20., 21. (kr.), OSZK szlp.

Hauptmann, Gerhart:

Crampton mester vj. 3 fv., ford.: Karczag Vilmos
1906. dec. 21. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. dec. 21., 22. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Feuillet, Octave:

Egy párizsi regény szm. 5 fv., ford.: Kürthy Emil
1906. dec. 22. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. dec. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Guthi Soma:

Smólen Tóni én. boh. 3 fv., zene: Barna Izsó
1906. dec. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. dec. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1906. dec. 23. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1906. dec. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv.
1906. dec. 25. (du.ea.), 1907. jún. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. dec. 23., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek
1906. dec. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1906. dec. 23., OSZK szlp.

Csergő Hugó:

Lovag úr vj. 3 fv.
1906. dec. 26–27., 1907. jan. 2., 7., febr. 6., 17. (du.ea.), márc. 22. Beregi Sándor bú.ea.; Ar. és Vid. 1906. dec. 23., 28., 1907. jan. 7., febr. 6., 17., márc. 22., 23. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp.

Raimund, Ferdinand:

Tékozló tünd.reg. 3 fv., zene: Kreutzer, Konradin, ford.: Fáy Jakab Béla
1906. dec. 30.; Ar. és Vid. 1906. dec. 30., OSZK szlp.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1906. dec. 31.; Ar. és Vid. 1906. dec. 23., OSZK szlp.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:

A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1907. jan. 3., 21., ápr. 10.; Ar. és Vid. 1907. jan. 3., 20., ápr. 10., AMM szlp., OSZK szlp.

Doppler Ferenc:

Ilka vagy a huszártoborzó o. 3 fv., szöv.: Janotyckh, Johann, ford.: Egressy Béni

1907. jan. 4–5–6.; Ar. és Vid. 1907. jan. 4., 5. (kr.), 6., AMM szlp., OSZK szlp.

Follinus Aurél:

Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1907. jan. 6.; Ar. és Vid. 1907. jan. 6., OSZK szlp.

Barrière, Théodore–Murger, Henry:

Bohémélet szm. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1907. jan. 8.; Ar. és Vid. 1907. jan. 8.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1907. jan. 10., márc. 15. (du.ea.), 17.; Ar. és Vid. 1907. jan. 10., márc. 15., OSZK szlp.

Shakespeare, William:

Hamlet tr. 5 fv., ford.: Arany János
1907. jan. 11., 17.; júl. 25. Könyves Jenő ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jan. 11., 17., 18. (kr.), júl. 25., 26. (kr.), OSZK szlp.

Nikolics Döme:

Leányrablás népszm. 3 fv., zene: Dankó Pista
1907. jan. 13.; Ar. és Vid. 1907. jan. 13., 15. (kr.), OSZK szlp.

Pinero, Wing Arthur:

Tökéletes feleség szm. 4 fv., ford.: Sebestyén Károly–Sztárai Margit
1907. jan. 15–16., 23., 29.; Ar. és Vid. 1907. jan. 15., 16. (kr.), 23., 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szabados Béla:

Szép Ilonka én. ját. 3 fv., szöv.: Vörösmarthy költ. ny. Szávay Gyula–Vágó Géza
1907. jan. 18–19–20., 24., febr. 2. (du.ea.), ápr. 28. (du.ea.), jún. 14., 23. (du.ea.) Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jan. 18., 19., 20., 24., febr. 2., 28., jún. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Vahot Imre:

Huszárcsíny vj. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bőhm Gusztáv
1907. jan. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. jan. 20., OSZK szlp.

Lamperth Géza:

Veér Judit rózsája tört. szm. 4 fv.
1907. jan. 25–26.; Ar. és Vid. 1907. jan. 25., 26. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Csikós népszm. 3 szak. dalokkal és tánccal
1907. jan. 27., jún. 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. jan. 27., jún. 9., OSZK szlp.

Strauss, Josef:

Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf
1907. jan. 30., júl. 11. Aradi Aranka–Zöldi Hermin ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jan. 27., júl. 11., 12. (kr.), OSZK szlp.

Bernstein, Henry:

A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1907. jan. 31., febr. 1–2., 4., 12., 26., márc. 3. (du. ea.); Ar. és Vid. 1907. jan. 31., febr. 1. (kr.), 2., 4., 12., 26., márc. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Nestroy, Johann Nepomuk:

Lumpácius vagabondus én. vj. 3 szak., zene: Müller, Adolf, ford.: Telepi György
1907. febr. 3., 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. febr. 3., 10., OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:

Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1907. febr. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. febr. 3., OSZK szlp.

Verő György:

1848 – Hadak útja látv. én. szm. elj. 9 kép., szöv.: Verő György
1907. febr. 7. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1907. febr. 7., OSZK szlp.

Hennequin, Charles Maurice–Bilhaud, Paul:

Szívem boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1907. febr. 8., 14.; Ar. és Vid. 1907. febr. 8., 9 (kr.), 14., OSZK szlp.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1907. febr. 9., 13–14., 19.; Ar. és Vid. 1907. febr. 9., 10. (kr.), 13., 14., 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verő György:

A virágcsata op. 3 fv., szöv.: Verő György
1907. febr. 10–11.; Ar. és Vid. 1907. febr. 10., OSZK szlp.

Farkas Pál:

Bálványok szm. 3 fv.
1907. febr. 15–16.; Ar. és Vid. 1907. febr. 15., 16. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernard, Tristan–Godfernaux, André:

Gróf Hamlet vj. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1907. febr. 20–21.; Ar. és Vid. 1907. febr. 20., 21. (kr.), OSZK szlp.

Pásztor Árpád:

A harang drá.-i leg. dalokkal 3 fv., zene: Kacsóh Pongrác, vers: Duttka Ákos
1907. febr. 22–23–24.; Ar. és Vid. 1907. febr. 22., 23. (kr.), 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ganne, Louis:

Csepűrágók op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Makai Emil
1907. febr. 24. (du.ea.); OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny. ford.: Nádaskay Lajos
1907. febr. 25. Corfesco, Nicola ve.j.; Ar. és Vid. 1907. febr. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga,Giovanni szm.-e

ny., ford.: Radó Antal; *Leoncavallo, Ruggiero:* **Bajazzók** o. 2 fv.
1907. febr. 28. Corfesco, Nicola ve.j., aug. 14. olasz gyerm.o. ve.j.; Ar. és Vid. 1907. febr. 28., márc. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hahn, Rudolf: **A miniszter előszobája** drá. 1 fv., ford.: Drágus Károly; Vahot Imre: **Országgyűlési szállás** vj. 4 fv.
1907. márc. 1. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 1., 2. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Schweitzer, Jean-Baptiste:
Budapesten vj. 4 fv., ford.: Kuliffay Ede
1907. márc. 2. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 2., 3. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigeti József:
A vén bakancsos és fia, a huszár népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1907. márc. 3. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:
A velencei kalmár drá. 4 fv., ford.: Ács Zsigmond
1907. márc. 4. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 4., 5. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Ormay Ferenc
1907. márc. 5., 21. Jirászek Ilona ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 5., 8. (kr.), 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
Déryné ifiasszony szj. 3 fv.
1907. márc. 5–6–7–8., 16., ápr. 1. (du.ea.), jún. 11.; Ar. és Vid. 1907. márc. 5., 6., 7. (kr.), 8., 16., 24., jún. 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Darányi Jánosné: **Hogyan kell hódítani** vj. 1 fv.; *Murai Károly:* **Virágfakadás** vj. 1 fv.; Miss Maud Allan ve.j. (Görög táncok, Salome álma)
1907. márc. 11–12.; Ar. és Vid. 1907. márc. 10., 12. (kr.), OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:
Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1907. márc. 13.; Ar. és Vid. 1907. márc. 13., 14. (kr.), OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:
Ocskay brigadéros tört. szm. 4 fv.
1907. márc. 15. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1907. márc. 15., OSZK szlp.

Gorkij, Maxim:
Éjjeli menedékhely (Jelenetek a mélységből) 4 kép, ford.: Abonyi Árpád
1907. márc. 17. Jonny, Lillianna táncosnő ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 17., 19. (kr.), OSZK szlp.

Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1907. márc. 18. Ferenczy Károly ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 17., 19. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
A három testőr boh. 3. fv.
1907. márc. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. márc. 24., OSZK szlp.

Rátkay László:
Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Sellei Gyula
1907. márc. 24. Kaposi Józsa (bú.ea.); Ar. és Vid. 1907. márc. 24., 27. (kr.)

Ism. sz.:
Hüvelyk Matyi mesej.
1907. márc. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. márc. 24., OSZK szlp.

Audran, Edmond:
A baba op. 4 fv., szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Rajna Ferenc
1907. márc. 25.; Ar. és Vid. 1907. márc. 24.

Wilde, Oscar:
Lady Windermere legyezője szm. 4 fv., ford.: Evva Lajos
1907. márc. 26. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 26., 27. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Laube, Heinrich:
Essex gróf drá. 5 fv., ford.: Szigligeti Ede
1907. márc. 27. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Schiller, Friedrich:
Stuart Mária drá. 5 fv., ford.: E. Kovács Gyula
1907. márc. 28. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1907. márc. 28, 29. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gaál József:
A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1907. márc. 31. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. márc. 24., OSZK szlp.

Kövessy Albert:
Goldstein Számi er. főv. életk. dallal 3 fv., zene: Delin Henrik–Konti József
1907. ápr. 3. Gyöngyi Izsó–Gyöngyi Jolán ve.j.; Ar. és Vid. 1907. ápr.3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Blum, Ernest–Toché, Raoul:
Mongodin úr felesége boh. 3 fv., ford.: Fenyéri Mór
1907. ápr. 5.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 4., 6. (kr.), OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:
Ernani o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Egressy Béni
1907. ápr. 6.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 6., 7. (kr.), OSZK szlp.

Bokor József:
Gyerekasszony én. vj. 3 fv.
1907. ápr. 7., 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. ápr. 7., 14., OSZK szlp.

Fejér Jenő:
Katalin op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor

1907. ápr. 9., ápr. 19.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 9., 10. (kr.), 19., OSZK szlp.

Barrie, James Matthew:

Egyenlőség vj. 4 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1907. ápr. 11.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 11.

Ormos Ede:

Szocialisták szm. 3 fv.
1907. ápr. 13–14. Ormosné Déry Blanka ve.j.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 13., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Brieux, Eugene:

A vörös talár drá. 4 fv., ford.: Zigány Árpád
1907. ápr. 18. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 18., 19. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Huszka Jenő:

Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1907. ápr. 20., 23., jún. 14.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 20., 23., jún. 14., OSZK szlp.

Wilde, Oscar: **Salome** szm. 1 fv.; ***Heltai Jenő:*** **Karácsonyi vers** vj. 1 fv.
1907. ápr. 24–25., jún. 12.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 24., 25. (kr.), jún. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard
1907. ápr. 28. Szoyer Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 28., 30. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:

Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1907. ápr. 29. Szoyer Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1907. ápr. 29., 30. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Meilhac, Henri:

Az attasé vj. 4 fv.
1907. máj. 3. Csillag Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1907. máj. 3., 4. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1907. máj. 5.; Ar. és Vid. 1907. máj. 5., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv.
1907. máj. 6–7., jún. 15.; Ar. és Vid. 1907. máj. 4., 7. (kr.), jún. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fényes Samu:

Kuruc Feja Dávid drá. 4 fv.
1907. máj. 8.; Ar. és Vid. 1907. máj. 4., OSZK szlp.

Komor Gyula:

Piroska és a farkas tünd.reg. 7 kép
1907. máj. 9. (du.ea.; éz.); Ar. és Vid. 1907. máj. 4., 9. (kr.), OSZK szlp.

Ism. sz: **A pénz ölelsége** 3 fv.; ***Tormay Cécile:*** **A szirének hazája**; ***Ism. sz.:*** **Tiszamentén**
1907. máj. 10–11–12., Uránia tud. filmsz.; Ar és Vid. 1907. máj. 10., 11, 12., OSZK szlp.

Bellini, Vincenzo:

Alvajáró o. 2 fv. szöv.:Roman, Felice
1907. máj. 15. és aug. 11. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar és Vid. 1907. máj. 15., 16. (kr.), aug. 11., 13. (kr.), OSZK szlp.

Mozart, Wolfgang Amadeus:

Don Juan o. 2 fv., szöv.: Da Ponte, Lorenzo
1907. máj. 17. és aug. 13., olasz gyerm.o.ve.sz.; Ar és Vid. 1907. máj. 17., aug. 11., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1907. jún. 13.; Ar. és Vid. 1907. jún. 13., OSZK szlp.

Rovetta, Gerolamo:

Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal
1907. jún. 19. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 19., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos
1907. jún. 20. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 19., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Zola, Émile:

A pálinka drá. 4 fv. 8 kép, ford.: Rákosi Jenő
1907. jún. 21. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 21., 22. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Malonyai Dezső–Rákosi Viktor:

Elnémult harangok szm. 4 fv.
1907. jún. 22. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Klárné Angyal Ilka:

Az árendás zsidó népszm. 3 fv., zene: Hegyi Béla–Bátor Szidor
1907. jún. 23. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. jún. 23., 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Dálnoki Nagy Lajos:

A harag drá. 1 fv.
1907. jún. 25.; Ar. és Vid. 1907. jún. 25., OSZK szlp.

Murai Károly:

Virágfakadás vj. 1 fv.
1907. jún. 26.; Ar. és Vid. 1907. jún. 26., OSZK szlp.

Strocke Henrik:

Víg szalmaözvegyek op. paród. 3 fv., szöv.: Horovitz Gusztáv–Kaszab Géza
1907. jún. 29–30., júl. 5.; Ar. és Vid. 1907. jún. 29., 30., júl. 5., OSZK szlp.

Görner, Karl August:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1907. jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. jún. 29., OSZK szlp.

Kadelburg, Gustav–Skowronek, Richard:

Táncos regiment vj. 4 fv. Vilmos csász. ötl. alapján, ford.: Zborai Aladár
1907. júl. 3–4., 12.; Ar. és Vid. 1907. júl. 3., 4. (kr.), 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Luders, Gustav:

A Sógun op. 2 fv., szöv.: Kinley, M., ford.: Faragó

Jenő–Mérei Adolf
1907. júl. 6–7., 9.; Ar. és Vid. 1907. júl. 6., 7., 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Decourcelle, Pierre:
Robinson Cruzoe, tünd.reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1907. júl. 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. júl. 7., OSZK szlp.

Millöcker, Carl:
Boszorkányvár op. 3 fv., szöv.: Berla, Alois, ford.: Evva Lajos–Rajna Ferenc
1907. júl. 8.; Ar. és Vid. 1907. júl. 7., OSZK szlp.

Mészáros Kálmán–Révész Ferenc:
Láthatatlan kezek szm. énekkel és tánccal. 3 fv., zene: Barna Izsó
1907. júl. 13–14.; Ar. és Vid. 1907. júl. 13., 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hervé, Florimond Ronger:
Nebáncsvirág op. 4 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Millaud, Albert, ford: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1907. júl. 15.; Ar. és Vid. 1907. júl. 14., OSZK szlp.

Schönthan, Franz–Kadelburg, Gustav:
A polgármester úr boh. 3 fv., ford.: Zempléni Gyula
1907. júl. 16. és 21. és 22. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1907. júl. 14., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Mozgó fényképek vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1907. júl. 17. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1907. júl. 17., OSZK szlp.

Ordenneau, Maurice–Valabréque, Albin:
Durand és Durand boh. 3 fv., ford.: Kürthy Emil
1907. júl. 18. Tapolczai Dezső ve.j; Ar. és Vid. 1907. júl. 17., 19. (kr.)

Heltai Jenő:
Bernát én. boh. 3 fv., zene: Kun László
1907. júl. 20–21.; Ar. és Vid. 1907. júl. 20., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Laufs, Karl–Kraatz, Kurt:
A páholy boh. 3 fv., ford.: Kabos Ede
1907. júl. 23. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1907. júl. 23., OSZK szlp.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Az aranykakas én. életk. 3 fv., magy.: Fáy Jakab Béla, zene: Szentirmay Elemér
1907. júl. 24. Tapolczai Dezső ve.j., karszem jj.; Ar. és Vid. 1907. júl. 24., OSZK szlp.

Lessing, Gotthold Ephraim:
Bölcs Náthán drá. költ. 3 fv., ford.: Zichy Antal
1907. júl. 26. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1907. júl. 26., 27. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Győri Emil: **Kölcsönkért feleség** op., szöv.: Uhlyárik Béla–Kozmuth Artúr; Fournier, *Marc Jean–Meyer, Henri:* **Egy játszma piquet** vj. 1 fv.
1907. júl. 27. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1907. júl. 27., 28.(kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Pierre:
A titok vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1907. júl. 28. (éz.); Ar. és Vid. 1907. júl. 28., 29. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Donizetti, Gaetano:
Mari, az ezred lánya o. 2 fv., szöv.: Georges, St.–Bayard, Jean-François
1907. aug. 15. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar. és Vid. 1907. aug. 15., OSZK szlp.

1907–1908

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1907. szept. 28., okt. 29., dec. 26., 1908. jan. 9., 31., febr. 20. Nyáray Antal ve.j., márc. 1. (du.ea.), 25. (du.ea.), ápr. 9. Bezerédj Ödön ve.j., júl. 12. (du. ea.); Ar. és Vid. 1907. szept. 28., okt. 29., dec. 26., 1908. jan. 9., 10. (kr.), jan. 31., febr. 20., 21. (kr.), márc. 1., 25., ápr. 9., 10. (kr.), júl. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bokor József:
Gyerekasszony én. vj. 3 fv.
1907. szept. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. szept. 29., OSZK szlp.

Huszka Jenő:
Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1907. szept. 29., okt. 6. (du.ea.), dec. 15.; Ar. és Vid. 1907. szept. 29., okt. 6., dec. 15., OSZK szlp.

Millöcker, Carl:
A koldusdiák op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1907. szept. 30., okt. 1. (ény.), 20. (du.ea.), 1908. máj. 3.; Ar. és Vid. szept. 30., okt. 1. (kr.), 20., OSZK szlp.

Wilde, Oscar:
Az eszményi férj szm. 4 fv., ford.: Mihály József
1907. okt. 2–3., 7., 1908. márc. 26. Mariházy Miklós ve.j.; Ar. és Vid. 1907. okt. 2., 3. (kr.), 7., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:
Ernani o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Egressy Béni
1907. okt. 4., nov. 8.; Ar. és Vid. 1907. okt. 4., 5. (kr.), nov. 8., 1908. ápr. 15., AMM szlp., OSZK szlp.

Benkő Kálmán: **Bukow, a székelyek hóhéra** szm. 3 szak. énekkel és tánccal; *Endrődi Sándor:* **Tárogató hangja** drá. költ., előadj.: Kesztler Ede
1907. okt. 5.; Ar. és Vid. 1907. okt. 5., OSZK szlp.

Beöthy László–Rákosi Viktor:
Aranylakodalom (1848–1898) szm. 8 kép énekkel és tánccal; **Ünnepi nyitány**; *Szepesi László:* **Bitófák beszéde** drá. költ., előadj.: Várnai Jenő
1907. okt. 6. (dísz.ea.), 1908. márc. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. márc. 8., OSZK szlp.

Luders, Gustav.:
A Sógun op. 2 fv., szöv.: Kinley, M., ford.: Faragó Jenő–Mérei Adolf
1907. okt. 8., 19., nov. 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. okt. 8., 19., nov. 17., OSZK szlp.

Bataille, Henry:
Nászinduló szm. 4 fv., ford.: Császár Imre
1907. okt. 9–10., 23., 1908. júl. 9. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1907. okt. 9., 10., 11. (kr.), 23., 1908. júl. 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Zeller, Karl:
A madarász op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Held, Ludvig, ford.: Fáy Jakab Béla–Rajna Ferenc
1907. okt. 11–12., 22., 27. (du.ea.), 1908. júl. 29. Rubos Árpád ve.j.; Ar. és Vid. 1907. okt. 11., 12. (kr.), 22., 27., 1908. júl. 29., OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 4 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1907. okt. 13. (du.ea.), dec. 15. (du.ea.), 1908. jún. 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. okt. 13., dec. 15., 1908. jún. 28., OSZK szlp.

Szigeti József:
Csókon szerzett vőlegény én. boh. 3 fv., zene: Serly Lajos
1907. okt. 13., nov. 10.; Ar. és Vid. 1907. okt. 13., OSZK szlp.

Reiterer, Ernst:
A milliárdos kisasszony op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf, zene: Strauss, Josef műveiből
1907. okt. 14., nov. 18., 1908. jan. 15., 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. okt. 14., nov. 18., 1908. jan. 15., 22., OSZK szlp.

Zsiros István:
A fátum szm. 3 fv.
1907. okt. 15–16. , 26., nov. 13., 1908. jún. 25. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. okt. 15., 16. (kr.), 26., nov. 13., 1908. jún. 25., 26. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1907. okt. 17. Fodorné Aranka ve.j., 1908. márc. 12. Sembery Fanni ve.j., jún. 12. Massini olasz o.társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1907. okt. 17., 1908. márc. 13. (kr.), jún. 12., 13. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bizet, Georges:
Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1907. okt. 18. és 19. Fodorné Aranka ve.j., 1908. jún. 13. Massini olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1907. okt. 18., 19. (kr.), 1908. jún. 13., 14. (kr.), OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1907. okt. 20., dec. 8. (du.ea.), 1908. júl. 16. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. és Vid. 1907. okt. 20., dec. 8., 1908. júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:
Az Ördög szm. 3 fv.
1907. okt. 21., nov. 12. Hegedüs Gyula ve.j., dec. 22., 1908. febr. 25., ápr. 13., máj. 2. Nyáray Antal ve.j., júl. 28.; Ar. és Vid. 1907. okt. 20., nov. 12., 13. (kr.), dec. 22., 1908. febr. 25., ápr. 12., ápr. 26., máj. 3. (kr.), júl. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Monckton, Lionel–Caryll, Ivan:
A kis szökevény op. 3 fv., szöv.: Seymour, Hicks–Nicholls, Harry, ford.: Kacziány Géza–Makai Emil
1907. okt. 24–25., 1908. jan. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. okt. 24., 25., 1908. jan. 26., OSZK szlp.

Heltai Jenő:
Bernát én. boh. 3 fv., zene: Kun László, rend.: Mariházy Miklós
1907. okt. 27., nov. 3 (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. okt. 27., nov. 3., OSZK szlp.

Weber, Pierre:
Loute boh. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1907. okt. 28., nov. 23.; Ar. és Vid. 1907. okt. 28., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1907. okt. 30., dec. 1. (du.ea.) Endrődy Sarolta ve.j.; Ar. és Vid. 1907. okt. 30., dec. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien–Najac, Émile:
Váljunk el vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1907. okt. 31. Endrődy Sarolta ve.j., 1908. márc. 24. Mariházy Miklós–Lippichné Zikó Ilona ve.j; Ar. és Vid. 1907. okt. 31., 1908. márc. 24., 25. (kr), OSZK szlp.

Metz Albert:
Cserkeszlány op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Telekes Béla
1907. nov. 1–2.; Ar. és Vid. 1907. nov. 1., OSZK szlp.

Komor Gyula:
Sziklához láncolt királykisasszony tünd.reg. 5 fv., zene: Orbán Árpád
1907. nov. 1. (du.ea.); OSZK szlp.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Az arany kakas vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1907. nov. 3., 1908. júl. 14. Vendrei Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1907. nov. 3., OSZK szlp.

Kadelburg, Gustav–Skowronek, Richard:
Táncos regiment vj. 4 fv. Vilmos csász. ötl. alapján, ford.: Zborai Aladár
1907. nov. 4., 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. nov. 4., 24., OSZK szlp.

Bernstein, Henry:
A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1907. nov. 5.; Ar. és Vid. 1907. nov. 5., OSZK szlp.

Zborai Aladár:
Micz báró vj. 3 fv.
1907. nov. 6–7.; Ar. és Vid. 1907. nov. 6., 7. (kr.), OSZK szlp.

Szabados Béla:
A bolond op. 3 fv., szöv.: Malonyai Dezső elb. után Rákosi Jenő
1907. nov. 9–10., 20.; Ar. és Vid. 1907. nov. 9., 10., 20., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:
Csikós népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1907. nov. 10. (du.ea.), 1908. ápr. 12.; Ar. és Vid. 1907. nov. 10., 1908. ápr. 12., OSZK szlp.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:
A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1907. nov. 11. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1907. nov. 10., OSZMI gi.

Ism. sz.:
A város szm. 3 fv.
1907. nov. 14.; Ar. és Vid. 1907. nov. 14., 15. (kr.)

Verdi, Giuseppe:
Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1907. nov. 15–16. Korányi Frida ve.j., dec. 2–3. Fodorné Aranka ve. j., 1908. márc. 10. Sembery Fanni ve.j.; Ar. és Vid. 1907. nov. 15., 16. (kr.), 17., dec. 1., 3., 4. (kr.), 1908. márc. 11. (kr.), OSZMI gi.

Czobor Károly:
Rab Mátyás dalj. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1907. nov. 19., dec. 26.; Ar. és Vid. 1907. nov. 19., dec. 26., OSZK szlp.

Echegeray, José:
Folt, amely tisztít szm. 4 fv., ford.: Pathy Károly
1907. nov. 21., 29.; Ar. és Vid. 1907. nov. 21., 29., OSZK szlp.

Schönthan, Franz–Kadelburg, Gustav:
A polgármester úr boh. 3 fv., ford.: Zempléni Gyula
1907. nov. 22., 1908. júl. 26. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1907. nov. 22., 1908. júl. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1907. nov. 24.; Ar. és Vid. 1907. nov. 24., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:
Ocskay brigadéros tört. szm. 4 fv.
1907. nov. 25., 1908. júl. 2. Rajnai Gábor ve.j.; Ar. és Vid. 1907. nov. 25., 1908. júl. 2., 3. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gavault, Paul–Charvay, Robert:
Josetta kisasszony a feleségem vj. 4 fv., ford.: Góth Sándor
1907. nov. 26-27-28., dec. 5., 18., 29. (du.ea.), 1908. ápr. 2.; Ar. és Vid. 1907. nov. 26., 27. (kr.), 28., dec. 5., 18., 29., 1908. ápr. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Suppé, Franz:
Boccaccio op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard
1907. nov. 30-31., dec. 1., 17., 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. nov. 30., dec. 1., 17., 22., OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1907. dec. 4. Lippichné Zikó Ilona ve.j., 12., 23.; Ar. és Vid. 1907. dec. 4., 5. (kr.), 12., 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:
Varázskeringő op. 3 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1907. dec. 6–7–8–9., 14., 16., 21., 25., 26., 1908. jan. 28., febr. 8., 26., márc. 7. Komlóssy Emma ve.j., 21., 23., ápr. 8. Bezerédj Ödön ve.j., 12. (du.ea.), 19. (du.ea.), júl. 1., júl. 5. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. dec. 6., 7. (kr.), 8., 9., 14., 16., 21., 25., 1908. jan. 28., 30. (kr.), febr. 8., 26., márc. 7., 8. (kr.), márc. 21., 22., ápr. 8., 9. (kr.), 12., 19., júl. 1., 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Wildenbruch, Ernst:
Rabenstein Bersabe szm. 4 fv., ford.: Vértessy Jenő
1907. dec. 10–11., 1908. jan. 7., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1907. dec. 10., 11. (kr.), 1908. jan. 5., 19., OSZK szlp.

Strauss, Josef:
Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf
1907. dec. 13., 1908. jan. 6., 12. (du.ea.), ápr. 15.; Ar. és Vid. 1907. dec. 13., 1908. jan. 5., 12., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért:
Hálás utókor szj. 3 fv.
1907. dec. 19. szerz. jelenl., 20.; Ar. és Vid. 1907. dec. 19., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Görner, Karl August:
Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1907. dec. 24. (du.ea.); OSZK szlp.

Follinus Aurél:
Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1907. dec. 25. (du.ea.), 1908. júl. 5. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1907. dec. 25., 1908. júl. 5., 10. (kr.), OSZK szlp.

Barna Izsó:
Casanova er. op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1907. dec. 27., 1908. jan. 21. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1907. dec. 27., 1908. jan. 21., 22. (kr.), OSZMI gi.

Audran, Edmond:
Üdvöske op. 3 fv., szöv.: Duru, Henri Alfred–Chivot, Henry, ford.: Rákosi Jenő
1907. dec. 28. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1907. dec. 28., 30. (kr.), OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek

1907. dec. 29. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1907. dec. 29., OSZMI gi.

Eysler, Edmund:

A vándorlegény op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Schnitzer Ignác, ford.: Faragó Jenő

1907. dec. 30. Komlóssy Emma ve.j.;1908. máj. 3. (éz.) Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1907. dec. 30., 31. (kr.), 1908. máj. 3., OSZK szlp, OSZMI gi.

Strocke Henrik:

Víg szalmaözvegyek op. paród. 3 fv., szöv.: Horovitz Gusztáv–Kaszab Géza

1907. dec. 31.; Ar. és Vid. 1907. dec. 29., 1908. jan. 1. (kr.)

Millöcker, Carl:

Boszorkányvár op. 3 fv., szöv.: Berla, Alois, ford.: Evva Lajos–Rajna Ferenc

1908. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jan. 1.

Shakespeare, William:

Szentiványéji álom én. tünd.reg. 5 kép, zene: Mendelssohn-Bartholdy, Felix, ford.: Arany János

1908. jan. 1–2., febr. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jan. 1., 2., 3. (kr.), febr. 23., OSZK szlp.

Bernstein, Henry:

Kerülő út drá. 3 fv., ford.: Salgó Ernő

1908. jan. 3–4–5., febr. 2.; Ar. és Vid. 1908. jan. 3., 4. (kr.), 5., febr. 2., OSZK szlp.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv.

1908. jan. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jan. 6., OSZK szlp.

Strauss, Josef:

Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf

1908. jan. 6. Lippichné Zikó Ilona ve.j., 22.; OSZK szlp.

Herczeg Ferencz:

Gyurkovics lányok életk. 4 szak.

1908. jan. 8.; Ar. és Vid. 1908. jan. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 2 fv. 3 rész, szöv.:Long, John Luther–Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Váradi Sándor

1908. jan. 10–11., 27., febr. 14., ápr. 4.; Ar. és Vid. 1908. jan. 10., 11. (kr.), 27., febr. 14., ápr. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula

1908. jan. 12.; Ar. és Vid. 1908. jan. 12., OSZK szlp.

Huszka Jenő:

Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc

1908. jan. 13.; Ar. és Vid. 1908. jan. 12., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:

Nebáncsvirág op. 4 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Millaud, Albert, ford: Evva Lajos–Rákosi Viktor

1908. jan. 14.; Ar. és Vid. 1908. jan. 14.

Herczeg Ferenc:

Bizánc szm. 3 fv.

1908. jan. 16.; Ar. és Vid. 1908. jan. 16, 17. (kr.), OSZK szlp.

Csergő Hugó:

Lovag úr vj. 3 fv.

1908. jan. 17.; Ar. és Vid. 1908. jan. 17., OSZK szlp.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila

1908. jan. 18., febr. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jan. 18., febr. 16. (du.ea.)

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek

1908. jan. 19.; Ar. és Vid. 1908. jan. 19.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos

1908. jan. 20. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1908. jan. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Huszka Jenő:

Bob herceg op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly

1908. jan. 22. Komlóssy Emma ve.j., febr. 9. (du. ea.); Ar. és Vid. 1908. jan. 22., febr. 9.

Sidney, Jones:

San Toy kínai dalj. 3 fv., szöv.: Morton, Edward–Greenbank, Harry–Rossi, Adrian, zene: Serly Lajos, ford.: Makai Émil–Fáy Jakab Béla

1908. jan. 23. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1908. jan. 23., 24. (kr.), OSZMI gi.

Davis, Gustav–Lipschütz, Leopold:

Gretchen vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor

1908. jan. 24–25–26., 30., febr. 12., 15., márc. 9., 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jan. 24., 25. (kr.), 26., 30., febr. 12., 15., márc. 8., 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Pierre:

A titok vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla

1908. jan. 28.; Ar. és Vid. 1908. jan. 28., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:

Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő

1908. febr. 1., 11. Vajda Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. febr. 1., 11., 12. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Vidor Pál:

Ingyenélők népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Serly Lajos

1908. febr. 2.; Ar. és Vid. 1908. febr. 2.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor

1908. febr. 3. Krammer Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1908. febr. 3., 4. (kr.), OSZMI gi.

Gounod, Charles Francois:

Faust o. 5 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc

1908. febr. 4. Krammer Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1908. febr. 4., OSZMI gi.

Kistemaekers, Henri:

A vetélytársak szm. 4 fv., ford.: Huszár Imre

1908. febr. 5–6.; Ar. és Vid. 1908. febr. 5., 6. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lamperth Géza:

Veér Judit rózsája tört. szm. 4 fv.

1908. febr. 7. (dísz.ea.) Asztalos Sándor eml.; Ar. és Vid. 1908. febr. 7.

Strauss, Oscar:

A víg Niebelungok op. boh. 3 fv., szöv.: Rideamus, ford: Mérei Adolf

1908. febr. 9–10.; Ar. és Vid. 1908. febr. 9., 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hennequin, Alfred–Duquesnel, Felix:

Patachon vj. 4 fv., ford.: Adorján Andor

1908. febr. 13., 17., márc. 2., 11., ápr. 11. Horthy Sándor bú.ea.; Ar. és Vid. 1908. febr. 12., 13., 16., márc. 2., ápr. 11., OSZK szlp.

Vahot Imre:

Huszárcsíny vj. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bőhm Gusztáv

1908. febr. 16.; Ar. és Vid. 1908. febr. 16.

Szigeti József:

Rang és mód szm. 3 fv.

1908. febr. 18. Hunyady József jj.; Ar. és Vid. 1908. febr. 18., 19. (kr.), OSZK szlp.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:

A szabin nők elrablása vj. 4 fv., magy.: Benedek Gyula

1908. febr. 19. és máj. 3. (du.ea.) Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1908. febr. 19., máj. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Haines, Herbert–Baker, Evelyn:

A bálkirálynő op. 2 fv., szöv.: Seymour, Hicks–Hamilton, Cosmo, vers: Taylor, H. Chas, ford.: Heltai Jenő

1908. febr. 21–22–23., márc. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. febr. 22., 23., márc. 15., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos

1908. febr. 24., júl. 30. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1908. febr. 23., júl. 30., OSZK szlp.

Ascher, Leo:

A koldusgróf op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor

1908. febr. 27., máj. 1. Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1908. febr. 27., 28. (kr.), máj. 1., OSZMI gi.

Bernstein, Henry:

Sámson szm. 4 fv., ford.: Góth Sándor

1908. febr. 28–29., márc. 1.; Ar. és Vid. 1908. febr. 28., 29. (kr.), márc. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Barrie, James Matthew:

A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József

1908. márc. 4.; Ar. és Vid. 1908. márc. 4., OSZK szlp.

Fejér Jenő:

Katalin op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor

1908. márc. 5. Komlóssy Emma; Ar. és Vid. 1908. márc. 5., 6. (kr.), OSZK szlp.

Sidney, Jones:

Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil

1908. márc. 6. Komlóssy Emma; Ar. és Vid. 1908. márc. 6., 7. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.

1908. márc. 8. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1908. márc. 8., 10. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Klapp, Michel:

Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely

1908. márc. 11.; Ar. és Vid. 1908. márc. 11., 12. (kr.)

Földes Imre:

A császár katonái szm. 3 fv.; Csécsi Imre: Megemlékezés, szav.: Hunyady József

1908. márc. 13–14–15. (dísz.ea.), 22., ápr. 29.; Ar. és Vid. 1908. márc. 13., 14. (kr.), 15., 22., ápr. 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

***Leoncavallo, Ruggiero:* Bajazzók** o. 2 fv.; ***Mascagni, Pietro:* Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny.

1908. márc. 16. Massini olasz o.társ. ve.j.; Ar. és Vid. 1908. márc. 17. (kr.), OSZMI gi.

Rostand, Edmond:

Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil

1908. márc. 17.; Ar. és Vid. 1908. márc. 17., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria

1908. márc. 18. olasz o.társ. ve.sz., jún. 14.; Massini olasz o.társ. ve.sz., Ar. és Vid. 1908. márc. 18., 19. (kr.), jún. 14., 16. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.

1908. márc. 19. olasz o.társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1908. márc. 19., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare

1908. márc. 20. olasz o.társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1908. márc. 19., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Schönthan, Franz:

Sherlock Holmes kalandjai vj. 3 fv., zene: Lehár Ferenc, ford.: Mérei Adolf

1908. márc. 25. Mariházy Miklós–Lippichné Zikó Ilona ve.j.; Ar. és Vid. 1908. márc. 25.

Huszka Jenő:

Tündérszerelem dalj. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1908. márc. 27–28–29., ápr. 5. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. márc. 27., 28. (kr.), 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:

Nincs-e valami elvámolni valója boh. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1908. márc. 30–31., ápr. 1., 5., 10., júl. 3. és 15. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. márc. 30., ápr. 1., 4. (kr.), 5., 10., júl. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Vezéry Ödön
1908. ápr. 3., 16., 26. (du.ea.) Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 3., 26., AMM szlp., OSZK szlp.

Abonyi Árpád:

A gyermek szm. 3 fv.
1908. ápr. 6–7.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 6., 7. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1908. ápr. 14. játék.ea. a Tüdőbeteg Szanat. jav.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 14., 15. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp.

Heltai Jenő: **Karácsonyi vers** vj. 1 fv.; *Mascagni, Pietro:* **Parasztbecsület** o. 1 fv.,szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal
1908. márc. 3., ápr. 16.; Ar. és Vid. 1908. márc. 3., 4 (kr.), ápr. 16.

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv.
1908. ápr. 19., 22–23., 27., júl. 24., 26. (du.ea.); Ar. és Vid, 1908. ápr. 19., 22. (kr.), 23., 27., júl. 21., 24., 26., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1908. ápr. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. ápr. 20., OSZK szlp.

Máder Rezső:

A nagymama op., szöv.: Csiky Gergely szm.-e után Pásztor Árpád
1908. ápr. 20–21., 28, júl. 6.; Ar. és Vid. 1908. júl. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

A három testőr boh. 3. fv.
1908. ápr. 24. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 24., 25. (kr.), OSZK szlp, OSZMI gi.

Moser, Gustav:

Az ibolyafaló vj. 4 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1908. ápr. 25. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Liliomfi vj. 3 fv.
1908. ápr. 26. Ligeti Juliska–Dezső József ve.j.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 26., 28. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp, OSZMI gi.

Martos Szilárdka: **Tettlegesség** vj. 1 fv.; *Bisson, Alexandre–Mars, Antony:* **Válás után** vj. 3 fv., ford.: Paulay Ede
1908. ápr. 30.; Ar. és Vid. 1908. ápr. 30., máj. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Halevy, Jacques Fromenthal:

A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene
1908. jún. 15.; Massini olasz o.társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1908. jún. 15., 16. (kr.), OSZK szlp.

Szigeti József:

Csizmadia mint kísértet népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1908. jún. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jún. 21., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1908. jún. 21. (ény.), 22-23-24. Kálmán Imre jelenl., 30., júl. 6–7., júl. 17. Vendrei Ferec–Sarkadi Aladár ve.j., júl. 24.; Ar. és Vid. 1908. jún. 21., 23. (kr.), 24., 30., júl. 7., 17., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Brieux, Eugene:

A vörös talár drá. 4 fv., ford.: Zigány Árpád
1908. jún. 26. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1908. jún. 26., 27. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Parker, Louis Napoleon:

A bíboros drá. 4 fv., ford.: Mihály József
1908. jún. 27. és 29. és júl. 31. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1908. jún. 27., 29., júl. 1. (kr.), 31., aug. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Malonyai Dezső–Rákosi Viktor:

Elnémult harangok szm. 4 fv.
1908. jún. 28. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1908. jún. 28., júl. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:

A kis trafikos lány boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1908. júl. 4. Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Barrie, James Matthew:

Egyenlőség vj. 4 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1908. júl. 8. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 8., 9. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

A boszorkány drá. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1908. júl. 10. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 10., 12. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Heltai Jenő:

Naftalin én. boh. 3 fv.
1908. júl. 11–12–13. és 18. (du.ea.) Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 11., 12., 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Az aranykakas én. életkép. 3 fv., magy.: Fáy Jakab Béla, zene: Szentirmay Elemér
1908. júl. 19. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; OSZK szlp.

Gaál József:
A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1908. júl. 19. (du.ea.) Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 19., OSZK szlp.

Laufs, Karl–Kraatz, Kurt:
A páholy boh. 3 fv.
1908. júl. 19. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Suppé, Franz: **Pajkos diákok** op. 1 fv., szöv.: Braun, Joseph, ford.: Latabár Endre; *Bródy István:* **Blamázskeringő** op. parod.
1908. júl. 20–21. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső–Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ordenneau, Maurice–Valabréque, Albin:
Durand és Durand boh. 3 fv., ford.: Kürthy Emil
1908. júl. 21. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. júl. 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lecocq, Charles Alexandre:
Nap és Hold op. 3 fv., szöv.: Vanloo, Albert–Letterier, Eugène, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1908. júl. 22.; Ar. és Vid. 1908. júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Leoncavallo, Ruggiero:
Bajazzók o. 2 fv., ford.: Radó Antal; **Művészest**
1908. júl. 27. Déry Jenő ve.j., a karszem. jj.; Ar. és Vid. 1908. júl. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Balzac, Honoré de:
Mercadet vj. 3 fv., ford.: Huszár Vilmos
1908. aug. 1. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1908. aug. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rovetta, Gerolamo:
Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal
1908. aug. 2. Gál Gyula ve.j., (éz.); Ar. és Vid. 1908. aug. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

1908–1909

Fall, Leo:
Dollárkirálynő op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Grünbaum, Fritz, ford.: Faragó Jenő
1908. szept. 26. (ény.), 28., okt. 17., 28., nov. 7., 17. Raskó Géza–Kertész Dezső ve.j., dec. 14., 25., 1909. jan. 11., 24. (du.ea.), ápr. 22. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., júl. 13. Ternovszky Margit ve.j.; Ar. és Vid. 1908. szept. 26., 28., okt. 17., nov. 7., 17., dec. 14., 25., 1909. jan. 11., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bokor József:
Gyerekasszony én. vj. 3 fv.
1908. szept. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. szept. 27.

Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1908. szept. 29., okt. 18., nov. 22., dec. 3., 19., 26., 1909. jan. 6. (du.ea.), 13., febr. 2. (du.ea.), márc. 5., 23., 28. (du.ea.), ápr. 23. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., jún. 2. Erdélyi Miklós társ. ve.j., júl. 6. Felhő Rózsi ve.j., júl. 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. szept. 29., okt. 18., 22., dec. 3., 19., 26., 1909. jan. 6., 13., febr. 2., márc. 5., 21., 28., ápr. 18., jún. 2., júl. 6., 18. OSZK szlp., OSZMI gi.

Engel, Alexander–Horst, Julius:
Kék egér boh. 3 fv., ford.: Márton Ferenc
1908. szept. 30., okt. 1., 5., dec. 5.; Ar. és Vid. 1908. szept. 30., okt. 1., 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bródy Sándor:
A tanítónő drá. 3 fv.
1908. okt. 2., dec. 6., dec. 30.; Ar. és Vid. 1908. okt. 2., dec. 6., 30., OSZK szlp.

Kada Elek:
Helyreasszony én. népszm. 3 fv.
1908. okt. 3–4., 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. okt. 3., 4., 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Heltai Jenő:
Naftalin én. boh. 3 fv.
1908. okt. 4. (du.ea.), 1909. júl. 4. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. okt. 4., 1909. júl. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
Ocskay brigadéros tört. szm. 4 fv.
1908. okt. 6. (dísz.ea.) Ditrói Mór ve.j.; Ar. és Vid. 1908. okt. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lecocq, Charles Alexandre:
Nap és Hold op. 3 fv., szöv.: Vanloo, Albert–Letterier, Eugène, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1908. okt. 7., nov. 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. okt. 7., nov. 22., OSZK szlp.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Suppé, Franz:* **Pajkos diákok** op. 1 fv., szöv.: Braun, Joseph, ford.: Latabár Endre
1908. okt. 8., 20.; Ar. és Vid. 1908. okt. 8., OSZK szlp.

Gozsdu, Elek:
Félisten szm. 3 fv.
1908. okt. 9–10., 14. (ény.); Ar. és Vid. 1908. okt. 9., 10., 11. (kr.), 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Vidor Pál:
Ingyenélők népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Serly Lajos
1908. okt. 11. (du.ea.), 1909. júl. 20. Kovács Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1908. okt. 11., 1909. júl. 18., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:
A kis trafikos lány boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1908. okt. 11.; Ar. és Vid. 1908. okt. 11., OSZK szlp.

Konti József:

Az eleven ördög op. 3 fv., szöv.: Bayard, Jean-François–Dumanoir, Philipp Francois Le Vicomte de Letorieres c. műv. szab. átd. Deréki Antal
1908. okt. 12.; Ar. és Vid. 1908. okt. 12., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv.
1908. okt. 13., dec. 25. (du.ea.), 1909. ápr. 26. Zilahy Gyula ve.j., aug. 1. Hegedűs Gyula ve.j. (éz.); Ar. és Vid. 1908. okt. 13., dec. 25., 1909. ápr. 18., júl. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ambroise, Thomas:

Mignon o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc
1908. okt. 15–16. Maleczky Bianka ve.j., nov. 10. Szilágyiné Bárdos Ilona ve.j., dec. 23.; Ar. és Vid. 1908. okt. 15., 16., nov. 10., dec. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Abonyi Árpád:

A gyermek szm. 3 fv.
1908. okt. 19.; Ar. és Vid. 1908. okt. 19., OSZK szlp.

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1908. okt. 20. Albert Erzsi ve.j., nov. 3.; Ar. és Vid. 1908. okt. 20., nov. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Heijermans, Herman:

Remény drá. 4 fv., ford.. Márffy Károly
1908. okt. 21–22., 29.; Ar. és Vid. 1908. okt. 21., 22., 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Millöcker, Carl:

Komédiások op. 3 fv., szöv.: Jakobson, Leopold–Wagner, Franz
1908. okt. 23–24–25., nov. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. okt. 23., 24., nov. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1908. okt. 26., 1909. febr. 26. Komlóssy Emma–Kovács Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. febr. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

A boszorkány drá. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1908. okt. 27., nov. 14. (du.ea.), 1909. ápr. 6. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1908. nov. 14., 1909. ápr. 4., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Feydeau, Georges:

Kutya van a kertben boh. 3. fv., ford.: Góth Sándor
1908. okt. 30–31., nov. 9., dec. 1.; Ar. és Vid. 1908. okt. 30., 31., nov. 9., dec. 1., OSZK szlp.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Martos Ferenc
1908. nov. 1., nov. 8., dec. 27. (du.ea.), 1909. febr. 28. (du.ea.), ápr. 25. (du.ea.), júl. 28.; Ar. és Vid. 1908. nov. 8., dec. 27., 1909. febr. 28., ápr. 18., júl. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1908. nov. 2. Fodorné Aranka ve.j.; Ar. és Vid. 1908. nov. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Drégely Gábor:

A szerencse fia vj. 4. fv.
1908. nov. 4–5., 12., dec. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. nov. 4., 5., 12., dec. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Oscar:

Varázskeringő op. 3 fv., szöv: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1908. nov. 6., nov. 29. (du.ea.), dec. 28., 1909. febr. 5. Komlóssy Emma, márc. 21. (du.ea.), júl. 5. Felhő Rózsi ve.j.; Ar. és Vid. 1908. nov. 6., 7. (kr.), 29., 1909. febr. 5., márc. 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Branco, Robert: **Don Pietro Carusso** drá. 1 fv., ford.: Radó Antal; *Valabreque, Albin:* **Édes otthon** boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1908. nov. 11.; Ar. és Vid. 1908. nov. 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sztojánovics Jenő:

A **csókkirály** op. 3 fv., szöv.: Orbán Dezső
1908. nov. 13–14–15., 23., 27., dec. 8. (du.ea.), 1909. júl. 19. Kovács Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1908. nov. 13., 14., 15., 25., 27., dec. 8., 1909. júl. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Zeller, Karl:

A madarász op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Held, Ludvig, ford.: Fáy Jakab Béla–Rajna Ferenc
1908. nov. 16. Raskó Géza–Kertész Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1908. nov. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1908. nov. 18. Raskó Géza–Kertész Dezső ve.j., 1909. márc. 9.; Ar. és Vid. 1908. nov. 18., 1909. márc. 7., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csiky Gergely:

Cifra nyomorúság szm. 4 fv.
1908. nov. 19. (dísz.ea.), 1909. jan. 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. nov. 19., 1909. jan. 10., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:

Virraszt a szerelem vj. 4 fv., ford.: Adorján Andor
1908. nov. 20–21., 25.; Saranava berlini bal.társ. ve.sz., dec. 2., 12., 1909. jan. 25., febr. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. nov. 20., 21., 25., dec. 2., 12., 1909. jan. 25., febr. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien–Najac, Émile:

Váljunk el vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla; Saranava berlini bal.társ.ve.sz.
1908. nov. 24.; Ar. és Vid. 1908. nov. 24., OSZK szlp.

Blum, Ernest–Toché, Raoul:
Mongodin úr felesége boh. 3 fv., ford.: Fenyéri Mór; Saranava berlini bal.társ. ve.sz.
1908. nov. 26.; Ar. és Vid. 1908. nov. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Garvay Andor:
A pénz vj. 3 fv.
1908. nov. 28–29.; Ar. és Vid. 1908. nov. 28., 29., dec. 5. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Puccini, Giacomo:
Pillangókisasszony o. 3 fv., szöv.: Long, John Luther–Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe
1908. nov. 30.; Ar. és Vid. 1908. nov. 30., dec. 5. (kr.), OSZK szlp.

Fall, Leo:
A kedélyes paraszt op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Révész Ferenc, vers: Tábori Emil
1908. dec. 4–5–6., 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. dec. 4., 5., 6., 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Salten, Felix:
Túlsó partról szm. 3 fv., ford.: Fényes Samu
1908. dec. 7–8., 15., 1909. febr. 13.; Ar. és Vid. 1908. dec. 7., 8., 15., 1909. febr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1908. dec. 9. Gerlaki Hermin ve.j., 1909. márc. 29. Aradi Aranka ve.j.; Ar. és Vid. 1908. dec. 9., 1909. márc. 28., OSZK szlp.

Huszka Jenő:
Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1908. dec. 10. Gerlaki Hermin ve.j., 1909. márc. 8. Ternovszky Margit ve.j.; Ar. és Vid. 1908. dec. 10., 1909. márc. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1908. dec. 11., 22. Szoyer Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1908. dec. 11., 22., OSZK szlp.

Radó Károly:
Kikapós férjek boh. 3 fv.
1908. dec. 13.; Ar. és Vid. 1908. dec. 13., OSZK szlp.

Sudermann, Hermann:
Otthon szm. 4 fv., ford.: Márkus Miksa
1908. dec. 16. Jászai Mari ve.j; Ar. és Vid. 1908. dec. 16., OSZK szlp.

Hugo, Victor:
Borgia Lucretia drá. 3 fv., ford.: Szász Károly
1908. dec. 17. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1908. dec. 17., OSZK szlp.

Szophoklész:
Elektra tr. 5 fv., ford.: Csiky Gergely
1908. dec. 18. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1908. dec. 18., OSZK szlp.

Beöthy László–Rákosi Viktor:
Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal 8 kép
1908. dec. 20.; Ar. és Vid. 1908. dec. 20., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1908. dec. 21., 1909. jan. 27., 31. (du.ea.), febr. 27. Komlóssy Emma–Kovács Mihály ve.j., márc. 7.; Ar. és Vid. 1908. dec. 21., 1909. jan. 27., 31., febr. 27., febr.28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Görner, Karl August:
Hamupipőke mes.j. 6 kép, magy.: Vécsey Leó
1908. dec. 24. (du.ea.), 1909. febr. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. dec. 24., 1909. febr. 21., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1908. dec. 26. (du.ea.), 1909. júl. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. dec. 26., 1909. júl. 4., OSZK szlp.

Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1908. dec. 27.; Ar. és Vid. 1908. dec. 27., OSZK szlp.

Barrie, James Matthew:
A vén leányok vj. 4 fv.
1908. dec. 29.; Ar. és Vid. 1908. dec. 29., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:
Szökött katona népszm. 4 fv.
1908. dec. 31.; Ar. és Vid. 1908. dec. 31., OSZK szlp.

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1909. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. jan. 1., OSZK szlp.

Ziehrer, Karl Michael:
Fuzsitus kisasszony op. 3 fv., szöv.: Stern, Hugo
1909. jan. 1–2–3., 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. jan. 1., 2., 3., 9. (kr.), 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. 3 fv.
1909. jan. 3.; Ar. és Vid. 1909. jan. 3., OSZK szlp.

Halevy, Ludovic-Crémieux, Hector–Decourcelle, Pierre:
Constantin abbé vj. 3 fv., ford.: Paulay Ede
1909. jan. 4. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 4., OSZK szlp.

Wolf, Pierre:
A titok vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1909. jan. 5. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 5., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:
Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1909. jan. 6. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 6., OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:
A Pont-Biquet család vj. 3 fv.
1909. jan. 7. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 7., OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:
A megboldogult vj. 3 fv.
1909. jan. 8. Újházi Ede ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 8.

Offenbach, Jacques:
Orpheusz az alvilágban op. 4 fv.
1909. jan. 9–10., 21.; Ar. és Vid. 1909. jan. 9., 10., 17. (kr.), 21.

Hennequin, Alfred–Dugucsnel:
Patachon vj. 4 fv., ford.: Adorján Andor
1909. jan. 12.; Ar. és Vid. 1909. jan. 12.

Verdi, Giuseppe:
Othello o. 4 fv., szöv.: Boito, Arrigo, ford.: Radó Antal
1909. jan. 14., 18–19.; Ar. és Vid. 1909. jan. 14., 17. (kr.), 18., 19., OSZMI gi.

Schnitzler, Arthur:
Szerelmeskedés szm. 4 fv., ford.: Révész Ferenc
1909. jan. 15–16., 20.; Ar. és Vid. 1909. jan. 15., 17. (kr.), 20., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:
A sárga csikó népszm. 3 fv.
1909. jan. 17.; Ar. és Vid. 1909. jan. 17.

Ponnay, Maurice:
Visszatérés Jeruzsálemből szm. 4 fv., ford.: Adorján Andor
1909. jan. 23–24., febr. 10., júl. 11. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 23., 24. (kr.), júl. 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Davidsohn, Emanuel:
Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein, Jozef, magy.: Faragó Jenő, hangsz.: Donáth Lajos
1909. jan. 25., febr. 11–12., márc. 6., 14. (du.ea.), júl. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. jan. 25., febr. 11., 12., márc. 6., júl. 11., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de–Arène, Emmanuel:
A király vj. 4 fv., ford.: Molnár Ferenc
1909. jan. 29–30–31., febr. 1., 10., 13., 22–23., márc. 22., júl. 12. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j., 30. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jan. 29., 30., 31., febr. 1., 10., febr. 21., márc. 21., júl. 11., 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sophus, Michaelis:
Forradalmi nász szm. 3 fv., ford.: Homonnai Albert
1909. febr. 2–3., 11., 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. febr. 2., 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Barna Izsó:
Casanova er. op. elj. 3 kép., szöv.: Faragó Jenő
1909. febr. 4. Komlóssy Emma; Ar. és Vid. 1909. febr. 4.

Fejér Jenő:
Katalin op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor
1909. febr. 6. Komlóssy Emma; Ar. és Vid. 1909. febr. 6., OSZK szlp.

Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1909. febr. 7. (dísz.ea.) Asztalos Sándor eml., Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1909. febr. 7., OSZK szlp.

Herczeg Ferencz:
Gyurkovics lányok életk. 4 szak.
1909. febr. 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. febr. 7., OSZK szlp.

Leoncavallo, Ruggiero:
Bajazzók o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1909. febr. 9.; Ar. és Vid. 1909. febr. 8.

Szigligeti Ede:
Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal és táncokkal, zene: Egressy Béni
1909. febr. 14.; Ar. és Vid. 1909. febr. 14.

Bernstein, Henry:
Izrael szm. 3 fv., ford.: Cholnoky Viktor
1909. febr. 15–16–17.; Ar. és Vid. 1909. febr. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:
Cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Schnitzer Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal
1909. febr. 18., márc. 1., 7. (du.ea.), máj. 29. Mariházy Miklós ve.j.; Ar. és Vid. 1909. febr. 14., febr. 28., márc. 7., máj. 29., OSZK szlp.

Jarno, Georg:
Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1909. febr. 19–20–21., márc. 4., 12., ápr. 4., 11. (du. ea.), 21. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., júl. 7. Felhő Rózsi ve.j., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. febr. 14., márc. 4., 7., márc. 28., ápr. 11., 18., júl. 7., 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
A három testőr boh. 3. fv.
1909. febr. 24. Kovács Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. febr. 21., OSZMI gi.

Audran, Edmond:
Üdvöske op. 3 fv., szöv.: Duru, Henri Alfred–Chivot, Henry, ford.: Rákosi Jenő
1909. febr. 25. Komlóssy Emma–Kovács Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. febr. 25.

Vidor Pál:
A veres sapka népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1909. febr. 28. Komlóssy Emma–Kovács Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. febr. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gárdonyi Géza:
Falusi verebek életk. 3 fv.
1909. márc. 2–3., 7., 25. (du.ea.), ápr. 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. márc. 2., 3. (kr.), 7., 21., ápr. 11., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

A kivándorló szm. 4 fv.
1909. márc. 10–11., 18., ápr. 12. (du.ea.), júl. 31. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 10., 11. (kr.), 18., ápr. 11., júl. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gallovich Károly:

A tűzimádók forr-i kép 4 fv. 3 kép
1909. márc. 13–14.; Ar. és Vid. 1909. márc. 13., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Katona József:

Bánk bán drá. 5 fv.
1909. márc. 15. (dísz.ea.), ápr. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. márc. 14., 28.

Donizetti, Gaetano:

Lammermoori Lucia o. 3 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Egressy Béni
1909. márc. 16. és 24. olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1909. márc. 16., 17. (kr.), 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.
1909. márc. 17. olasz o.társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1908. márc. 17., OSZMI gi.

Millöcker, Carl:

A koldusdiák op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1909. márc. 19. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 14., OSZK szlp.

Eysler, Edmund:

A vándorlegény op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Schnitzer Ignác, ford.: Faragó Jenő
1909. márc. 20. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szentpétery Zsigmond:

Tündérlak Magyarhonban én. népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Szerdahelyi József
1909. márc. 21. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria
1909. márc. 25. olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1909. márc. 21.

Ibsen, Henrik:

Vadkacsa drá. 5 fv., ford.: Lukács György
1909. márc. 26–27. Gál Gyula ve.j., jún. 30; Ar. és Vid. 1909. márc. 21., 27. (kr.), jún. 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg. 3 fv.
1909. márc. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. márc. 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Parker, Louis Napoleon:

A bíboros drá. 4 fv., ford.: Mihály József
1909. márc. 28. és jún. 26. (ény.) Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 28., jún. 26., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1909. márc. 30. Aradi Aranka ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 28., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:

Nebáncsvirág op. 4 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Millaud, Albert, ford: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1909. márc. 31. Aradi Aranka ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 28., OSZK szlp.

Sardou, Victorien:

Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos
1909. ápr. 1. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 28., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ibsen, Henrik:

Nóra drá. 3 fv., ford: Reviczky Gyula
1909. ápr. 2. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 28., ápr. 3. (kr.), AMM szlp.

Malonyai Dezső–Rákosi Viktor:

Elnémult harangok szm. 4 fv.
1909. ápr. 3. és máj. 3. (éz.) és jún. 29. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. márc. 28., ápr. 4. (kr.), máj. 2., jún. 27., jún. 29. (kr.), OSZMI gi.

Wildenbruch, Ernst:

Rabenstein Bersabe (A rablólovag lánya) szm. 4 fv., ford.: Vértessy Jenő
1909. ápr. 5. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 5., AMM szlp., OSZMI gi.

Maeterlinck, Maurice:

Monna Vanna drá. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil
1909. ápr. 7. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 4., OSZMI gi.

Dumas, Alexandre:

Francillon szm. 5 fv., ford.: Paulay Ede
1909. ápr. 8. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 4., OSZMI gi.

Lukácsy Sándor:

A vereshajú er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1909. ápr. 11.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 11.

Szirmai Albert:

Táncos huszárok op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc, vers: Szép Ernő
1909. ápr. 12. a szerzők jelenl., 13–14–15–18–19–20. Komlóssy Emma ve.j., júl. 14. Ternovszky Margit ve.j.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 11., júl. 14., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Földes Imre:

Hivatalnok urak szm. 3 fv.
1909. ápr. 16–17., 28.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 11., 17. (kr.), 26., AMM szlp., OSZMI gi.

Brieux, Eugene:

A vörös talár drá. 4 fv., ford.: Zigány Árpád
1909. ápr. 24. K. Hegyesi Mari ve.j., máj. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. ápr. 18., 25., OSZMI gi.

Birch-Pfeiffer, Charlotte:
Lowoodi árva drá. 2 szak., Bronte, Charlotte Jane Eyre c. reg. ny., ford.: Szigligeti Ede
1909. ápr. 25. K. Hegyesi Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 18., OSZMI gi.

Vass István:
A gyilkos társ. életk. 4 fv.
1909. ápr. 27.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 25., OSZMI gi.

Millöcker, Carl:
Boszorkányvár op. 3 fv., szöv.: Berla, Alois, ford.: Evva Lajos–Rajna Ferenc
1909. ápr. 29., júl. 15.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 25., júl. 15., OSZK szlp.

Butti, Enrico Annibale:
Lucifer drá. 4 fv., ford.: Hevesi Sándor
1909. ápr. 30. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 26., OSZMI gi.

Kemechey Jenő–Malonyai Dezső:
Föld szm. 3 fv.
1909. máj. 1–2. Gál Gyula ve.j., jún. 28.; Ar. és Vid. 1909. ápr. 25., jún. 27., OSZMI gi.

Szigeti József:
Csizmadia mint kísértet népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1909. jún. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1908. jún. 27.

Shakespeare, William:
Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1909. jún. 27. (ény.) Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jún. 27.

Decourcelle, Pierre:
Robinson Cruzoe, tünd.reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1909. jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. jún. 27.

Mirbeau, Octav:
A tűzhely vj. 3 fv., ford.: Huszár Imre
1909. júl. 1–2. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. jún. 27., júl. 2. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Feydeau, Georges:
Kutya van a kertben boh. 3. fv., ford.: Góth Sándor
1909. júl. 3. Tapolczay Dezső–Vendrei Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Feydeau, Georges:
Osztrigás Mici boh. 3 fv., ford.: Béldi Izidor
1909. júl. 8–9. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j., 18.; Ar. és Vid. 1909. júl. 8., 9., 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernstein, Henry:
A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1909. júl. 10. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 10., OSZK szlp.

Laufs, Karl–Kraatz, Kurt:
A páholy boh. 3 fv.
1909. júl. 16. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Az aranykakas én. életk. 3 fv., magy.: Fáy Jakab Béla, zene: Szentirmay Elemér
1909. júl. 17. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Mozgó fényképek vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1909. júl. 21. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Keroul, Henri–Mars, Antony:
Őrnagy úr boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1909. júl. 22. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép, színre alk.: Paulay Ede, zene: Erkel Gyula
1909. júl. 23–24–25.; Ar. és Vid. 1909. júl. 18., OSZK szlp.

Beyerlein, Franz:
Takarodó drá. 4 fv., ford.: Zborai Aladár
1909. júl. 27. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1909. júl. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigeti József:
Rang és mód szm. 3 fv.
1909. júl. 29.; Ar. és Vid. 1909. júl. 29., OSZK szlp.

Kneisel, Rudolf:
Tiszteletes úr keservei vj. 4 fv., ford.: Mátray B. Béla
1909. aug. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. júl. 25., OSZK szlp.

1909–1910

Lamperth Géza:
Veér Judit rózsája tört. szm. 4 fv.
1909. szept. 18. a Kossuth szobor lelepl. alk.; OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1909. szept. 25. (ény.), okt. 10. (du.ea.), 1910. jan. 9., 16., ápr. 24. (du.ea.), 1910. júl. 14 és 18. Felhő Rózsi–Kertész Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. szept. 25., okt. 10., 1910. jan. 9., 16., ápr. 24., 1910. júl. 15. (kr.), 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gaál József:
A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1909. szept. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. szept. 26., OSZK szlp.

Straus, Oscar:
Varázskeringő op. 3 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1909. szept. 26., nov. 14. (du.ea.), 1910. febr. 19. Barics Gyula ve.j., jún. 19., júl. 27. Fedák Sári–Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1909. szept. 26., nov. 14., 1910. febr. 19., 20. (kr.), jún. 19., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lecocq, Charles Alexandre:
Kis herceg op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Rákosi Jenő
1909. szept. 27–28.; Ar. és Vid. 1909. szept. 26., OSZK szlp.

Csergő Hugó:
Lovag úr vj. 3 fv.
1909. szept. 29.; Ar. és Vid. 1909. szept. 26., OSZK szlp.

Croissete, Francis–Leblanc, Maurice:
Lupin Arzén szm. 4 fv., ford.: Adorján Andor
1909. szept. 30., okt. 1., 1910. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. szept. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Barna Izsó:
Casanova op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1909. okt. 2., dec. 21. Nyáray Antal ve.j., 1910. márc. 18.; Ar. és Vid. 1909. okt. 2., dec. 21., 22. (kr.), 1910. márc. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:
Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1909. okt. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. okt. 3., OSZK szlp.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Vezéry Ödön
1909. okt. 3., 1910. ápr. 4.; Ar. és Vid. 1909. okt. 3., 1910. ápr. 3., OSZK szlp.

Huszka Jenő:
Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1909. okt. 4., 31. (du.ea.), 1910. márc. 16.; Ar. és Vid. 1909. okt. 3., 31., 1910. márc. 16., 17. (kr.), OSZK szlp.

Földes Imre:
A császár katonái szm. 3 fv.; Ünnepi nyitány
1909. okt. 5.; Ar. és Vid. 1909. okt. 5., OSZK szlp.

Czobor Károly:
A hajdúk hadnagya op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc; Az aradi vesztőhelyen, írta: Pósa Lajos, elm.: Kesztler Ede
1909. okt. 6–7., 17., nov. 18., 1910. febr. 8., Radványi Dezső ve.j., márc. 20., júl., 10., 24. Leövey Leó–Boda Ferenc bú.ea.; Ar. és Vid. 1909. okt. 6., 17., nov. 18., 1910. febr. 8., márc. 20., júl. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép, magy. színp. alk.: Paulay Ede, zene: Erkel Gyula
1909. okt. 8–9–10., nov. 1., 1910. júl. 10.; Ar. és Vid. 1909. okt. 8., 9., 10., okt. 31., 1910. júl. 10., OSZK szlp.

Hauptmann, Gerhart:
A bunda boh. 3 fv., ford.: Sebők Zsigmond
1909. okt. 11–12.; Ar. és Vid. 1909. okt. 10., 12. (kr.), OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:
Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1909. okt. 13., 17. (du.ea.), nov. 19–20., 21. (du. ea.), 1910. jún. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. okt. 10., 17., nov. 19., 20. (kr.), 21., 1910. jún. 26., OSZK szlp.

Pailleron, Édouard: **A szikra** vj. 1 fv., ford.: Huszár Imre; *Sardou, Victorien–Najac, Émile:* **Váljunk el** vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1909. okt. 14.; Ar. és Vid. 1909. okt. 10., OSZK szlp.

Sztojánovics Jenő:
A **csókkirály** op. 3 fv., szöv.: Orbán Dezső
1909. okt. 15., dec. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. okt. 15., dec. 12., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:
Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny. ford.: Nádaskay Lajos
1909. okt. 16.; Ar. és Vid. 1909. okt. 10., 17. (kr.), OSZK szlp.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Leoncavallo, Ruggiero:* **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1909. okt. 18.; Ar. és Vid. 1909. okt. 17., OSZK szlp.

Gozsdu, Elek:
Félisten szm. 3 fv.
1909. okt. 19.; Ar. és Vid. 1909. okt. 17., OSZK szlp.

Donizetti, Gaetano:
Lammermoori Lucia o. 3 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Egressy Béni
1909. okt. 20. és 29.Treville, Ivonne–Ercolani, E. ve.j.; Ar. és Vid. 1909. okt. 17., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Földes Imre:
Hivatalnok urak szm. 3 fv.
1909. okt. 21., 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. okt. 17., 24., OSZK szlp.

Fall, Leo:
Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor
1909. okt. 22–23–24–25.,1., nov. 9., 16., 23., dec. 6., 8., 25., 1910. jan. 10., 21., febr. 21., 28. Vass Jenő ve.j., márc. 6. (du.ea.), máj. 1. (du.ea.), 8. (du.ea.), júl. 5., 25. Fedák Sári–Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1909. okt. 22., 23., 24., nov. 9., 16., 23., dec. 6., 8., 25., 1910. jan. 10., 21., febr. 20., 27., márc. 6., máj. 1., 8., júl. 2., júl. 26. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos
1909. okt. 26. Treville, Ivonne ve.j.; Ar. és Vid. 1909. okt. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Pierre–Lerou, Gaston:
A liliom szm. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1909. okt. 27–28., nov. 3., 15–16., nov. 21. (du. ea.), 1910. ápr. 25. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1909. okt. 24., 31., 1910. ápr. 24., 26. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Verő György:
Szultán op. 3 fv., szöv.: Favart, Charles Simon vj.-a után Verő György
1909. okt. 30–31.; Ar. és Vid. 1909. okt. 24., 31., OSZK szlp.

Rossini, Gioacchino:
A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, ford.: Szerdahelyi József
1909. nov. 2. Treville, Ivonne ve.j.; Ar. és Vid. 1909. okt. 31., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:
Nebáncsvirág op. 4 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Millaud, Albert, ford: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1909. nov. 5., 1910. jan. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. okt. 31., 1910. jan. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Abonyi Árpád:
Laczkovics kapitány szm. 4 fv.
1909. nov. 6–7.; Ar. és Vid. 1909. nov. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1909. nov. 7. (du.ea.), 1910. febr. 20. Barics Gyula ve.j., máj. 15. Komlóssy Emma ve.j., jún. 20., júl. 16–17. Felhő Rózsi–Kertész Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. nov. 7., 1910. febr. 20., jún. 19., júl. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jarno, Georg:
Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1909. nov. 9., 22., 28. (du.ea.), 1910. febr. 6. (du.ea.) Szigeti Irén ve.j., ápr. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. nov. 9., 21., 28., 1910. febr. 6., 9. (kr.), ápr. 13., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:
Buridán szamara vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1909. nov. 10–11., 17., 1910. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. nov. 10., 17., 1910. jan. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 szak., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1909. nov. 12., dec. 23. Mezei Andor ve.j.; Ar. és Vid. 1909. nov. 7., dec. 23., 24. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Ziehrer, Karl Michael:
Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1909. nov. 13–14., 24., dec.17., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. nov. 13., 14., 24., dec. 17., 19., OSZK szlp., OSZK szlp.

Eysler, Edmund:
Színészvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf
1909. nov. 19–20–21., dec. 1. és 22. Nyáray Antal ve.j., 1910. febr. 6., 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. nov. 19., 20. (kr.), 21., dec. 1., 22., 1910. febr. 6., 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:
Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1909. nov. 25. Mezei Mihály ve.j., 1910. ápr. 23. Pintér Imre ve.j.; Ar. és Vid. 1909. nov. 25., 26. (kr.), 1910. ápr. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lengyel Menyhért:
Taifun szm. 4 fv.
1909. nov. 26. szerző jelenl., 27–28–29–30., dec. 7., 18., 20., 1910. jan. 2. (du.ea.), febr. 14. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1909. nov. 26., 27. (kr.), 28., 30., dec. 7., 18., 19., 1910. jan. 2., febr. 13., 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula
1909. dec. 2. Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1909. dec. 2., 3. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leó:
A kedélyes paraszt op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Révész Ferenc, vers: Tábori Emil
1909. dec. 3., 5. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. dec. 3., 5., OSZK szlp.

Heltai Jenő:
Az édes teher zenés vj. 3 fv., zene: Csányi Mátyás
1909. dec. 4–5–6., 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. dec. 4., 5. (kr.), 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bataille, Henry:
A botrány szm. 4 fv., ford.: Molnár Ferenc
1909. dec. 9–10., 14., 1910. márc. 19. Gál Gyula ve.j., jún. 21. Márkus Emília–Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1909. dec. 9., 10. (kr.), 14., 1910. márc. 19., jún. 22. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1909. dec. 11. Odry Attila ve.j., 1910. febr. 5. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. és Vid. 1909. dec. 11., 12. (kr.), 1910. febr. 5., 6. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Fényes Samu:
A csöppség én. vj. 3 fv.
1909. dec. 12., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. dec. 12., 25., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1909. dec. 13., 1910. jan. 9. (du.ea.), jún. 19. (du. ea.); Ar. és Vid. 1910. jan. 9., jún. 19., OSZK szlp.

Puccini, Giacomo:
Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal, karn.: Tilger Árpád
1909. dec. 15–16. Takács Mihály–Odry Attila ve.j., 1910. jan. 2. Mihály Ferenc ve.j., febr. 12. Dalnoki Viktor–Sztojka Anna ve.j.; Ar. és Vid. 1909. dec. 15., 16. (kr.), 1910. jan. 1., febr. 12., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:
Cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Radó Antal–Gerő Károly
1909. dec. 19., 26. (du.ea.), 1910. márc. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. dec. 19., 21. (kr.), 26., 1910. márc. 13., OSZK szlp.

Görner, Karl:
Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1909. dec. 24. (du.ea.), 1910. febr. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1909. dec. 24., 1910. febr. 8., OSZK szlp.

Vincze Zsigmond:
Tilós a csók op. 3 fv., szöv.: Pásztor Árpád
1909. dec. 26–27–28–29., 1910. jan. 6., febr. 2., márc. 13., ápr. 4. (du.ea.), júl. 16. Felhő Rózsi–Kertész Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1909. dec. 24., 1910. jan. 6., febr. 2., márc. 13., ápr. 4., júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Jakab István
1909. dec. 30–31. Palóczy Berta–Szendrőy Lajos ve.j.; Ar. és Vid. 1909. dec. 30., 31. (kr.), OSZK szlp., OSZK szlp.

Szirmai Albert:
Táncos huszárok op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc, vers: Szép Ernő
1910. jan. 1., 4., ápr. 10. (du.ea.), máj. 13. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1910. jan. 1., 4., ápr. 10., máj. 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hermant, Abel:
Kiskirályok vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1910. jan. 4–5., 12.; Ar. és Vid. 1910. jan. 4., 5. (kr.), 12.

Sardou, Victorien:
A boszorkány drá. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1910. jan. 7., 11., 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. jan. 7., 11., 21.

Barrie, James Matthew:
A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1910. jan. 8., 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. jan. 8., 30.

Haines, Herbert–Baker, Evelyn:
A bálkirálynő op. 2 fv., szöv.: Seymour, Hicks–Hamilton, Cosmo, vers: Taylor, H. Chas, ford.: Heltai Jenő
1910. jan. 13.; Ar. és Vid. 1910. jan. 13., 14. (kr.)

Földes Imre:
Kuruzsló szm. 3 fv.
1910. jan. 14–15., 25., febr. 2. (du.ea.), márc. 31. Ditrói Mór bú.ea.; Ar. és Vid. 1910. jan. 14., 15. (kr.), 25., 2., márc. 31., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:
Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal és táncokkal, zene: Egressy Béni
1910. jan. 16.; Ar. és Vid. 1910. jan. 16.

Bernstein, Henry:
Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1910. jan. 17. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ár. és Vid. 1910. jan. 16., OSZMI gi.

Wilde, Oscar: **Salome** szm. 1 fv.; *Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:* **A zsába** boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1910. jan. 18. és 27. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ár. és Vid. 1910. jan. 18., 19. (kr.), 27., OSZMI gi.

Wolf, Piere:
Ingovány drá. 3 fv., ford.: Szini Gyula
1910. jan. 19–20. és febr. 16. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j., 26.; Ar. és Vid. 1910. jan. 19., 20. (kr.), febr. 16., 26., OSZMI gi.

Móricz Zsigmond:
Sári bíró vj. 3 fv.
1910. jan. 22–23–24., febr. 13. (du.ea.), máj. 1. Blaha Lujza ve.j.; Ar. és Vid. 1910. jan. 22., 23. (kr.), febr. 13., máj. 3. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernstein, Henry:
A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1910. jan. 28. és febr. 15. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. jan. 28., 29. (kr.), febr. 15., OSZMI gi.

Sidney, Jones:
A görög rabszolga op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Makai Emil–Pásztor Árpád
1910. jan. 29–30., febr. 19., 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. jan. 29., 30., 31. (kr.), febr., 15., 27.

Berton, Pierre:
Találkozás szm. 4 fv., ford.: Váradi Antal
1910. jan. 31., febr. 1., 10., ápr. 26. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1910. jan. 31., febr. 1. (kr.), 10., ápr. 26., 27. (kr), OSZK szlp., OSZMI gi.

Ambroise, Thomas:
Mignon o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc
1910. febr. 3. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. és Vid. 1910. febr. 4. (kr.), OSZMI gi.

Szigligeti Ede:
II. Rákóczi Ferenc fogsága drá. 5 fv.
1910. febr. 7. (dísz.ea.) Asztalos Sándor eml.; Ar. és Vid. 1910. febr. 6.

Zeller, Karl:
A madarász op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Held, Ludvig, ford.: Fáy Jakab Béla–Rajna Ferenc

1910. febr. 8. Radványi Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1910. febr. 8., 10. (kr.), OSZMI gi.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de–Arène, Emmanuel:

A király vj. 4 fv., ford.: Molnár Ferenc
1910. febr. 11.; Ar. és Vid. 1910. febr. 11.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 3 fv., szöv.: Long, John Luther, Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Váradi Sándor, karn.: Tilger Árpád
1910. febr. 12. Dalnoki Viktor–Sztojka Anna ve.j., márc. 2. Ladiszlay József ve.j.; Ar. és Vid. 1910. febr. 12., márc. 2., AMM szlp., OSZMI gi.

Feydeau, Georges:

Vigyázz a nőre vj. 4 fv., ford.: Góth Sándor
1910. febr. 17–18. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. febr. 17., 18. (kr.), OSZMI gi.

Shaw, George Bernard:

Brassbound kapitány vj. 3 fv., ford.: Hevesi Sándor
1910. febr. 22–23. Gál Gyula ve.j., 24., jún. 24. P. Márkus Emília–Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1910. febr. 22., 23. (kr.), 24., jún. 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Albini, Felix:

Trenk báró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Hervay Frigyes
1910. febr. 25–26–27., márc. 1., 6., 9., 17., ápr. 1. (du. ea.), jún. 18.; Ar. és Vid. 1910. febr. 25., 26. (kr.), márc. 1., 6., 9., 17., ápr. 1., jún. 18., OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:

Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1910. márc. 3. Ladiszlay József ve.j., máj. 5. (du. ea.); Ar. és Vid. 1910. márc. 3., máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gavault, Paul:

A kis cukros vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1910. márc. 4–5., 10., 14., ápr. 6., júl. 2. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső–Horváth Lilla ve.j.; Ar. és Vid. 1910. márc. 4., 5. (kr.), 10., 13., ápr. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Donizetti, Gaetano:

Borgia Lucretia o. 3 szak., szöv.: Romani, Felice, ford.: Jakab István
1910. márc. 7–8. Ladiszlay József ve.j.; Ar. és Vid. 1910. márc. 6., 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kadelburg, Gustav–Presber, Rudolf:

Sötét pont vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor
1910. márc. 11–12.; Ar. és Vid. 1910. márc. 11., 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Beöthy László–Rákosi Viktor:

Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal, 8 kép
1910. márc. 15. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1910. márc. 15., 16. (kr.), OSZK szlp.

Malonyai Dezső–Rákosi Viktor:

Elnémult harangok szm. 4 fv.
1910. márc. 20. és jún. 26. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1910. márc. 20., jún. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Parker, Louis Napoleon:

A bíboros drá. 4 fv., ford.: Mihály József
1910. márc. 21. és jún. 25. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1910. márc. 20., 22. (kr.), jún. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1910. márc. 22–23–24., 27–28., ápr. 1–2., 6., 9–10., 19., 21., 28., máj. 5., 10., 16. (du.ea.), 17. Nyáray Antal–Nagy Aranka ve.j., karszem. jj., jún. 17. (ény.), júl. 1., 3. (du.ea.), júl. 15. (éz) Felhő Rózsi–Kertész Mihály ve.j., júl. 26. Fedák Sári–Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1910. márc. 22., 23. (kr.), 24., 27., ápr. 1., 6., 9., 10., 19., 21., ápr. 28., 29. (kr.), máj. 5., 10., 16., 18. (kr.), jún. 17., júl. 1., 3., 16. (kr.), 27. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

Liliom én. leg. 7 kép, zene: Kacsóh Pongrác
1910. márc. 29–30.; Ar. és Vid. 1910. márc. 30. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Josef:

Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf
1910. ápr. 3.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 1., OSZK szlp.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1910. ápr. 5.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 5., OSZK szlp.

Barrie, James Matthew:

Amihez minden asszony ért vj. 4 fv., ford. Salgó Ernő
1910. ápr. 7–8.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 7., 8. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Jótékony. ea: közrem.: Blaha Lujza, Szoyer Ilonka, Sándor Erzsi, Fodorné Aranka, Környei Béla, Dalnoki Viktor
1910. ápr. 11–12.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 11., 12., OSZK szlp.

Máder Rezső:

A nagymama op. 3 fv., szöv.: Csiky Gergely szm-e után Pásztor Árpád
1910. ápr. 13., 15. és 29. Blaha Lujza ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek
1910. ápr. 14. Blaha Lujza ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 14., 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:
Jóbarátok vj. 4 fv., ford.: Szerdahelyi Kálmán
1910. ápr. 16. Mezei Péter–Almássy Endre ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 14., 17. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bisson, Alexandre–Mars, Antony:
Válás után vj. 3 fv., ford.: Náday Ferenc
1910. ápr. 17. Mezei Péter ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1910. ápr. 18. Mezei Péter ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ascher, Leo:
A koldusgróf op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Mérei Adolf
1910. ápr. 20., máj. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. ápr. 19., máj. 8., OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:
Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1910. ápr. 22. Pintér Imre ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 19., 23. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv.
1910. ápr. 24. Pintér Imre ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 24., OSZK szlp.

Maeterlinck, Maurice:
Monna Vanna drá. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil
1910. ápr. 27. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bokor József ifj.
Kuruc furfang népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1910. ápr. 30. Blaha Lujza ve.j.; Ar. és Vid. 1910. ápr. 30., máj. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rostand, Edmond:
A sasfiók drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1910. máj. 2–3–4., 8–9., júl. 9.; Ar. és Vid. 1910. máj. 1., 3. (kr.), 8., júl. 3., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Roda-Roda–Rössler, Karl:
Csákó és kalap boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1910. máj. 6–7.; Ar. és Vid. 1910. máj. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bahr, Hermann:
Koncert vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor
1910. máj. 11–12. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. máj. 11., 12. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Eysler, Edmund:
A vándorlegény op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Schnitzer Ignác, ford.: Faragó Jenő
1910. máj. 14. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1910. máj. 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1910. máj. 16. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1910. máj. 16., OSZK szlp.

Ibsen, Henrik:
Nóra drá. 3 fv., ford: Reviczky Gyula
1910. jún. 22. Márkus Emília–Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1910. jún. 23. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Brieux, Eugene:
A vörös talár drá. 4 fv., ford.: Zigány Árpád
1910. jún. 23. Márkus Emília–Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1910. jún. 24. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:
Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1910. jún. 27–28–29–30., júl. 3. Tapolczai Dezső ve.j., 10.; Ar. és Vid. 1910. jún. 26., 28., 30., júl. 3., 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ism. sz.:
Hüvelyk Matyi mese j.
1910. jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. jún. 29., OSZK szlp.

Schönthan, Franz:
Doritt kisasszony vj. 3 fv., Dickens, Charles reg. ny., ford.: Timár Szaniszló
1910. júl. 4. Vendrei Ferenc–Vendrei Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Nancey, Nicolas–Armont, Paul:
Theodore és társa boh. 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1910. júl. 6–7–8.,30. Vendrei Ferenc–Vendrei Vilma–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 6., 7. (kr.), 8., 30., OSZK szlp., OSZMI gi.

Forrest, Louis:
Ámor, a pénzügynök boh. 3 fv. ford.: Góth Sándor
1910. júl. 12–13. és 18. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 12., 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1910. júl. 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. júl. 17., OSZK szlp.

Caillavet, Gaston Armand de–Flers, Robert:
A zsíros ügy boh. 4 fv.
1910. júl. 19–20–21., 31.(éz.) Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 17., 31., OSZK szlp., OSZMI gi.

Komor Gyula:
Furfangos tata tünd. boh. 4 fv., zene: Stephanides Károly
1910. júl. 22. és 24. (du.ea.) Vendrei Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 22., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1910. júl. 23.; Ar. és Vid. 1910. júl. 23., 24. (kr.), OSZK szlp., OSZK szlp.

Stone, Rudyard:
Lotti ezredesei én. boh. 2 fv., ford.: Faragó Jenő, dalsz.:Mérei Adolf
1910. júl. 28. Fedák Sári–Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 29. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Laufs, Karl–Kraatz, Kurt:
A páholy boh. 3 fv.
1910. júl. 29–30.Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1910. júl. 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

1910–1911

Ism. sz.: **Gyermek az ablakban** vj.; *Ism. sz.:* **Ferde helyzet** boh.
1910. szept. 1. Újváry Károly társ. ve.j. (Temesvár); OSZK szlp.
Ism. sz.: **Papa lánya** vj. 1 fv.; *Ism. sz.:* **A gomb** vj. 1 fv.; *Ism. sz.:* **A szobaúr** vj. 1 fv.
1910. szept. 2–3–4. Újváry Károly társ. ve.j. (Temesvár); OSZK szlp.
Ism. sz.: **Berlini szépség esték** tánc
1910. szept. 10–11. Újváry Károly társ. ve.j. (Temesvár); OSZK szlp.
Lehár Ferenc:
Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1910. szept. 24. Fedák Sári ve.j., okt. 16. (du.ea.), dec. 14., 1911. febr. 2. (du.ea.), 12. Rátkai Márton ve.j., ápr. 7. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., júl. 27. Fedák Sári ve.j.; Ar. és Vid. 1910. szept. 25. (kr.), okt. 16., dec. 11., 1911. febr. 2., 12., ápr. 7., júl. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.
Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, Vezéry Ödön
1910. szept. 25. (du.ea.), 1911. máj. 15. Tibor Lóri ve.j.; Ar. és Vid. 1910. szept. 25., 1911. máj. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.
Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 4 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1910. szept. 25. Fedák Sári ve.j., okt. 2. (du.ea.), 1911. febr. 28. (du.ea.), jún. 18.; Ar. és Vid. 1910. szept. 25., 27. (kr.), szept. 30., 1911. febr. 26., jún. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.
Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1910. szept. 26. Fedák Sári ve.j., 1911. júl. 6.; Ar. és Vid. 1910. szept. 26., 27. (kr.), 1911. júl. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.
Stone, Rudyard:
Lotti ezredesei én. boh. 2 fv., ford.: Faragó Jenő–Mérei Adolf
1910. szept. 27. Fedák Sári–Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1910. szept. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Reichenbach, Hermann:
Bilincsek drá. 4 fv., ford.: Doktor János
1910. szept. 28. (ény.), 29.; Ar. és Vid. 1910. szept. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.
Planquette, Jean-Robert:
Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1910. szept. 30., okt. 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. szept. 30., okt. 1. (kr.), 9., OSZK szlp.
Lehár Ferenc:
A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1910. okt. 1.; Ar. és Vid. 1910. okt. 1., 2. (kr.), OSZK szlp.
Rostand, Edmond:
A sasfiók drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1910. okt. 2., dec. 12., 1911. ápr. 9.; Ar. és Vid. 1910. okt. 2., dec. 11., 1911. ápr. 9., ÁMM szlp., OSZK szlp.
Millöcker, Carl:
Gasparone op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Berczik Árpád–Evva Lajos
1910. okt. 3–4., 11., 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. okt. 2., 11., 23., OSZK szlp.
Pásztor Árpád: **A két öreg** vj. 1 fv.; *Mascagni, Pietro:* **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal
1910. okt. 5.; Ar. és Vid. 1910. okt. 5., OSZK szlp.
Katona József:
Bánk bán drá. 5 fv.
1910. okt. 6. (dísz. ea.), 1911. jún. 23., 26. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1910. okt. 6., 7. (kr.), 1911. jún. 27. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Vajda Ernő:
Rozmarin néni vj. 4 fv.
1910. okt. 7–8., 18., nov. 3., 1911. jan. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. okt. 7., 8. (kr.), 18., nov. 3., 1911. jan. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.
Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1910. okt. 9.; Ar. és Vid. 1910. okt. 9., OSZK szlp.
Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Leoncavallo, Ruggiero:* **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1910. okt. 10.; Ar. és Vid. 1910. okt. 10., 11. (kr.), OSZK szlp.
Heltai Jenő:
Masamód vj. 3 fv.
1910. okt. 12–13., 17.; Ar. és Vid. 1910. okt. 12, 13. (kr.), 16., OSZK szlp., OSZMI gi.
Herczeg Ferenc:
A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1910. okt. 14. Kápolnai Sári ve.j.; Ar. és Vid. 1910. okt. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:

Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic, rend.: Polgár Sándor

1910. okt. 15–16. Kápolnai Sári ve.j., nov. 9–10., 13. (du.ea.), 1911. febr. 14., jún. 21. Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1910. okt. 15., 16. (kr.), nov. 10., 13., 1911. febr. 14., jún. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos

1910. okt. 19., 1911. ápr. 21. Ferrari D'Alberado bú.ea.; Ar. és Vid. 1910. okt. 19., 20. (kr.), 1911. ápr. 21., 24. (kr.), OSZK szlp.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:

Csitulj szívem vj. 3 fv., ford.: Mérei Adolf

1910. okt. 20–21., 25.; Ar. és Vid. 1910. okt. 20., 21. (kr.), 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor

1910. okt. 22., nov. 6. (du.ea.), dec. 26. (du.ea.), 1911. febr. 26. (du.ea.), márc. 28. Neogrády Dóra ve.j., ápr. 6. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1910. okt. 22., nov. 6., dec. 25., 1911. febr. 26., márc. 28., ápr. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél

1910. okt. 23., nov. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. okt. 23., 27., OSZK szlp.

Gounod, Charles Francois:

Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc

1910. okt. 24.; Ar. és Vid. 1910. okt. 24., 25. (kr.), OSZK szlp.

Kazaliczky Antal:

Kard becsülete szm. 4 fv.

1910. okt. 26–27.; Ar. és Vid. 1910. okt. 26., 27. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Jarnó, Georg:

A muzsikus lány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Mérei Adolf

1910. okt. 28–29–30–31., nov. 1–2., 8., 21., 30., dec. 8. (du.ea.), 11. (du.ea.), 25. (du.ea.), 1911. jan. 23., márc. 30. Zsigmondi Anna ve.j., ápr. 27. Küry Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1910. okt. 28., 29. (kr.), 30., 31., nov. 1., 2., 8., 20., 30., dec. 8., 11., 24., 25., 1911. jan. 22., márc. 27., ápr. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf

1910. okt. 30. (du.ea.); Ar. és Vid. okt. 30., OSZK szlp.

Raupach, Ernst:

Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv., ford.: Szerdahelyi József

1910. nov. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. nov. 1., OSZK szlp.

Shaw, George Bernard:

Orvosok boh. 5 fv., ford.: Hevesi Sándor, rend.: Kesztler Ede

1910. nov. 4–5., 9.; Ar. és Vid. 1910. okt. 4., 5. (kr.), 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, rend.: Polgár Sándor

1910. nov. 6., dec. 18. (du.ea.), 1911. febr. 10.; Ar. és Vid. 1910. nov. 6., 18., 1911. febr. 10., OSZK szlp.

Sidney, Jones:

A görög rabszolga op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Makai Emil–Pásztor Árpád, rend.: Polgár Sándor

1910. nov. 7., 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. nov. 7., 8. (kr.), 20., AMM szlp., OSZK szlp.

Fonson, Frantz–Wicheler, Fernand:

Beulemans kisasszony házassága vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Szendrey Mihály

1910. nov. 11–12–13., dec. 28.; Ar. és Vid. 1910. nov. 11., 12., dec. 15., OSZK szlp., OSZMI gi.

Goldmark Károly:

Házi tücsök op. 3 fv., szöv.: Dickens, Charles után Willner, Alfred Maria, ford.: Ábrányi Emil, rend.: Kulcsár Lajos

1910. nov. 14–15–16., 23.; Ar. és Vid. 1910. nov. 13., 15. (kr.), 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv.

1910. nov. 17.; Ar. és Vid. 1910. nov. 13., OSZK szlp.

Guiraud, Edmond:

Karenina Anna drá. 4 fv., Tolsztoj reg. ny., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede

1910. nov. 18–19–20., 22., 27., dec. 1., 15. és 23. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j., 1911. jan. 1. (du.ea.), febr. 6., jún. 21–23.; Ar. és Vid. 1910. nov. 13., 19. (kr.), 22., 27., dec. 1., 15., 23., 1911. jan 1., jún. 18., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:

Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla

1910. nov. 24. Füredi Vilma ve.j., 1911. jan. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. nov. 20., 25. (kr.), 1911. jan. 15., OSZK szlp., OSZMI gi.

Guthi Soma:

A kormánybiztos vj. 3 fv.

1910. nov. 25–26., dec. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. nov. 25., 26. (kr.), dec. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Simoni, Renátó: **Szegfű** drá. 1 fv., ford.: Adorján Sándor, rend.: Kesztler Ede; *Csányi Mátyás:* **Péter abbé** o. 2 fv., rend.: Kulcsár Lajos

1910. nov. 28–29.; Ar. és Vid. 1910. nov. 28., 29. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rubens, Paul:

A balkáni hercegnő op. 3 fv., szöv.: Lonsdale, Frederick–Curzon, Frank, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor

1910. dec. 2–3–4–5–6., 13., 25., 1911. jan. 17., 29. (du. ea.), febr. 5. (du.ea.), 11. Rátkai Márton ve.j., júl. 21; Ar. és Vid. 1910. dec. 2., 3. (kr.), 4., 11., 25., 1911. jan. 17., 29., febr. 5., 11., júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

Aida o. 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio

1910. dec. 7.; Ar. és Vid. 1910. dec. 7., 8. (kr.), OSZK szlp.

Bataille, Henry:

Balga szűz szm. 4 fv., ford.: Ábrányi Emil, rend.: Kesztler Ede

1910. dec. 8–9–10–11., 29., 1911. márc. 12. (du. ea.); Ar. és Vid. 1910. dec. 8., 10. (kr.), 11., 25., 1911. márc. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernstein, Henry:

Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede

1910. dec. 16. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. dec. 16., 17. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Piere:

Ingovány drá. 3 fv., ford.: Szini Gyula, rend.: Kesztler Ede

1910. dec. 17. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. dec. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kóbor Tamás:

Egy test, egy lélek drá. 3 fv., a szerző jelenl.

1910. dec. 18–19–20. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. dec. 18., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lengyel Menyhért:

Taifun szm. 4 fv., rend.: Kulcsár Lajos

1910. dec. 21. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. dec. 21., 23. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bahr, Hermann:

Koncert vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor

1910. dec. 22. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1910. dec. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Komor Gyula:

Furfangos tata tünd. boh. 4 fv., zene: Stephanides Károly

1910. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. dec. 18., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz az alvilágban op. 4 fv.

1910. dec. 26., 27., 1911. jan. 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1910. dec. 25., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, rend.: Kulcsár Lajos

1910. dec. 30–31., 1911. jan. 1–2–3–4–5–6., 8–9., 13–14–15., 18., 24., febr. 15., 28., márc. 19., 25. (du.ea.), márc. 29. Zsigmondi Anna ve.j., ápr. 8. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma, 16., máj 7. (du. ea.), 17. Mihályi Ernő ve.j., karszem. jj., júl. 5., 25–26. Fedák Sári ve.j.; Ar. és Vid. 1910. dec. 31. (kr.), 1911. jan. 1., 4. (kr.), 8., 15., 22., febr. 15., 26., márc. 19., 20., 29., ápr. 8., 16., máj. 7., 17., júl. 2., 24., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Flers, Robert–Caillavet,Gaston Armand de–Arène, Emmanuel

A király vj. 4 fv., ford.: Molnár Ferenc

1911. jan. 7. Várnai Jenő; jub.j., júl. 22. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jan. 8. (kr.), júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv.

1911. jan. 8. (du.ea.), jún. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. jan. 8., jún. 25., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

A testőr vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1911. jan. 10–11–12., 26., márc. 5. (du.ea.), máj. 5. Almássy Endre–Retteghy Margit ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jan. 8., 11. (kr.), 22., márc. 5., máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, rend.: Kesztler Ede

1911. jan. 16.; Ar. és Vid. 1911. jan. 15., OSZK szlp.

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal, rend.: Kulcsár Lajos

1911. jan. 19., febr. 27. Sztojka Anna ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jan. 20. (kr.), 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bíró Lajos:

Sárga liliom vid. tört. 3 fv.

1911. jan. 20–21–22., 25., 30., febr. 9., 13., márc. 13., ápr. 3., 16. (du.ea.), jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. jan. 15., 21. (kr.), 22., 29., febr. 9., 12., márc. 12., ápr. 3., 16., jún. 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Eysler, Edmund:

A halhatatlan lump op. 2 fv., szöv.: Dörmann, Felix, ford.: Hervay Frigyes, rend.: Polgár Sándor

1911. jan. 27–28–29., 31., febr. 2., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. jan. 22., 29., febr. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Leoncavallo, Ruggiero: **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal; *Csányi Mátyás:* **Péter abbé** o. 2 fv.

1911. febr. 1–2.; Ar. és Vid. 1911. jan. 29., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:

Szent liget vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc–Heltai Jenő, rend.: Delli Lajos

1911. febr. 3–4., 8.; Ar. és Vid. 1911. jan. 29., febr. 4. (kr.), 7., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:

Cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Radó Antal–Gerő Károly, karn.: Tilger Árpád

1911. febr. 5., máj. 16. Tibor Lóri ve.j.; Ar. és Vid. 1911. febr. 5., máj. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Beöthy László–Rákosi Viktor:

Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal, 8 kép

1911. febr. 7. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1911. febr. 7., OSZK szlp.

Földes Imre:

Hivatalnok urak szm. 3 fv.

1911. febr. 13. és jún. 20. Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1911. febr. 12., 14. (kr.), jún. 17., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo: **Édes öregem** óbécsi dalj. 1 fv., szöv.: Wilhelm, Julius, ford.: Faragó Jenő, rend.: Polgár Sándor;

Wolf, Pierre: **Meguntam Margitot** vj. 2 fv., rend.: Szendrey Mihály

1911. febr. 16–17.; Ar. és Vid. 1911. febr. 16., 17. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép, rend.: Kesztler Ede, zene: Erkel Gyula

1911. febr. 18–19., jún. 17. (ény.), 18.; Ar. és Vid. 1911. febr. 18., 19., jún. 17., OSZK szlp.

D'Albert, Eugen:

Hegyek alján zenedrá. 2 fv. előj., szöv.: Guimera Angel drá. ny. Lothar, Rudolf, ford.: Váradi Sándor, rend.: Kulcsár Lajos

1911. febr. 20–21., márc. 8.; Ar. és Vid. 1911. febr. 19., 21. (kr.), márc. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Klapp, Michel:

Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely

1911. febr. 22; Ar. és Vid. 1911. febr. 19., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos, rend.: Kulcsár Lajos

1911. febr. 23.; Ar. és Vid. 1911. febr. 19., 24. (kr.), OSZK szlp.

Bródy Sándor:

A medikus szm. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1911. febr. 24–25–26., márc. 6., ápr. 17.; Ar. és Vid. 1911. febr. 24., 25. (kr.), márc. 5., ápr. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hodgson, Frances Burnett:

A kis lord víg életk. 3 fv. dalokkal és tánccal, ford.: Hajó Sándor, rend.: Kesztler Ede

1911.febr. 14., márc. 1–2., 19. (du.ea.), júl. 2. (du. ea.); Ar. és Vid. 1911. febr. 26., márc. 19., júl. 2., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Loi, Fui: **A tea házban** drá. 1 fv.; *Loi, Fui:* **Otake** drá. 1 fv.

1911. márc. 3–4. Hanakó japán társ. ve. j.; Ar. és Vid. 1911. márc. 2., 4. (kr.), OSZK szlp, OSZMI gi.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Martos Ferenc

1911. márc. 5., ápr. 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. márc. 5., 7. (kr.), ápr. 9., OSZK szlp.

Gavault, Paul:

A kis cukros vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő

1911. márc. 7. Károly Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1911. márc. 5., 8. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A hercegkisasszony op. 3 fv., About, Edmond elb. ny. Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, rend.: Kesztler Ede, karn.: Csányi Mátyás, rend: Polgár Sándor

1911. márc. 9–10–11–12., 16., 26., ápr. 2. (du.ea.), jún. 19.; Ar. és Vid. 1911. márc. 9., 26., ápr. 2., jún. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Erkel Ferenc:

Bánk bán o. 3 fv., szöv.: Egressy Béni

1911. márc. 14–15. (dísz.ea.) Erkel Ferenc eml.; Ar. és Vid.1911. márc. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernard, Tristan:

Ismeretlen táncos vj. 3 fv., ford.: Bródy Miksa

1911. márc. 17–18.; OSZK szlp., OSZMI gi.

Pásztor Árpád: **A két öreg** vj. 1 fv.; Svardsdtröm család hangv.

1911. márc. 20.; Ar. és Vid. 1911. márc. 20., OSZK szlp.

Fényes Samu:

A csöppség én. vj. 3 fv.

1911. márc. 21. Dapsy Böske ve.j.; Ar. és Vid. 1911. márc. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jarno, Georg:

Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan

1911. márc. 22., ápr. 28. Küry Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1911. márc. 20., ápr. 28., OSZK szlp.

Wolf, Pierre:

Bábjáték szm. 4 fv., ford.: Váradi Antal, rend.: Kesztler Ede

1911. márc. 23–24–25.; Ar. és Vid. 1911. márc. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 3 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf

1911. márc. 27. Neogrády Dóra ve.j.; Ar. és Vid. 1911. márc. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Nagy Endre:

Zseni tr. 3 fv., rend.: Kulcsár Lajos

1911. márc. 31., ápr. 1–2.; Ar. és Vid. 1911. márc. 31., ápr. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Opera-operett részletek (Rigolettó, Bőregér, Hoffmann meséi)

1911. ápr. 4–5. jóték. ea.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 2., OSZK szlp.

Schiller, Friedrich:

Stuart Mária drá. 5 fv., ford.: E. Kovács Gyula, rend.: Kesztler Ede

1911. ápr. 10. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 9., 12. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szophoklész:

Elektra tr. 5 fv., ford.: Csiky Gergely

1911. ápr. 11. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 13. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hugo, Victor:

Borgia Lucretia drá. 3 fv., ford.: Szász Károly

1911. ápr. 12. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A tolonc én. népszm. 3 fv.

1911. ápr. 13. Jászai Mari ve.j., 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. ápr. 13., 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:

Babuska boh. 3 fv., szöv.: Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de Miguette c. vj. átd. Stein, Leo–Willner, Alfred Maria, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor

1911. ápr. 17–18–19–20., 30. (du.ea.), máj. 8., 14. (du.ea.), júl. 12., 29. Fedák Sári ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 18., 19. (kr.), 23., máj. 7., 14., júl. 9., 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Schmidt, Nicolaus:

A medve boh. 4 fv., ford.: Károly József, rend.: Kesztler Ede

1911. ápr. 22–23.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 18., 19. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

Ocskay brigadéros tört. szm. 4 fv., zene: Kun László

1911. ápr. 24. Fenyvesi Emil ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 23., 25. (kr.), OSZK szlp.

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv., rend.: Kesztler Ede

1911. ápr. 25. Fenyvessi Emil ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 23., AMM szlp., OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:

Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán

1911. ápr. 26. Fenyvessi Emil ve.j.; Ar és Vid. 1911. ápr. 26., OSZK szlp., AMM szlp.

Albini, Felix:

Trenk báró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Hervay Frigyes

1911. ápr. 29. Küry Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 29., OSZK szlp.

Vidor Pál:

Ingyenélők vj. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Serly Lajos

1911. ápr. 30. Küry Klára ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 23., OSZK szlp.

Bernstein, Henry:

Utánam drá. 3 fv., ford.: Bíró Lajos, rend.: Kesztler Ede

1911. máj. 1–2.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 30., OSZK szlp., OSZMI gi.

Courtelin, Georges:

Rendőrfőnök jó fiú boh. 1 fv.; rend.: Heltai Jenő, Nagy cabaret

1911. máj. 3–4. Medgyaszay Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1911. ápr. 30., OSZK szlp.

Bataille, Henry:

Nászinduló szm. 3 fv., ford.: Császár Imre, rend.: Kesztler Ede

1911. máj. 6. Retteghy Margit ve.j.; Ar. és Vid. 1911. máj. 6., OSZK szlp.

Szabados Béla:

A bolond op. 3 fv., szöv.: Malonyai Dezső elb. után Rákosi Jenő

1911. máj. 7., júl. 3.; Ar. és Vid. 1911. máj. 7., júl. 2., AMM szlp., OSZK szlp.

Schnitzler Arthur:

Anatol boh. 5 kép, ford.: Bíró Lajos

1911. máj. 9–10. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1911. máj. 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Földes Imre:

Az arckép vj. 3 fv., rend.: Kesztler Ede

1911. máj. 11–12. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1911. máj. 11., 12. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:

Éljen a király vj. 3 fv., ford.: Góth Sándor

1911. máj. 13–14. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1911. máj. 13., 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Bátor katona op. 3 fv., szöv.: Shaw, George Bernard vj. ny. Bernauer, Rudolf–Jacobson, Leopold, ford.: Heltay H. Jenő, karn.: Tilger Árpád

1911. jún. 23–24–25., júl. 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. jún. 18., 24. (kr.), júl. 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos, rend.: Kesztler Ede

1911. jún. 27. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jún. 25, 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rovetta, Gerolamo:

Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal, rend.: Kesztler Ede

1911. jún. 28. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jún. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Malonyai Dezső–Rákosi Viktor:

Elnémult harangok szm. 4 fv., rend.: Kesztler Ede

1911. jún. 29. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jún. 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:
Az idegesek vj. 3 fv., ford.: Váradi Antal
1911. jún. 30. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jún. 30., OSZK szlp., OSZMI gi.
Zola, Émile:
A pálinka drá. 4 fv. 8 kép, ford.: Rákosi Jenő
1911. júl. 1. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1911. jún. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.
Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1911. júl. 2.; Ar. és Vid. 1911. júl. 2., OSZK szlp.
Nancey, Nicolas–Armont, Paul:
Theodore és társa boh. 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1911. júl. 4. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.
Mouezy-Éon, André–Durieux, André J.
Az ezred apja én. boh. 3 fv., zene: Stephanides Károly, ford.: Heltai Jenő
1911. júl. 7–8–9–10.,-17., 24. (du.ea.) Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 2., 9. (kr.), 10., 16., júl. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.
Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:
Nincs-e valami elvámolni valója boh. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1911. júl. 11. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 9., OSZK szlp., OSZMI gi.
Davidsohn, Emanuel:
Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein Jozef, magy.: Faragó Jenő, hangsz.: Donáth Lajos
1911. júl. 13.; Ar. és Vid. 1911. júl. 9., OSZK szlp.
Berr, Georges–Guillemaud, Marcel:
Millió boh. 5 fv., ford.: Molnár Ferenc
1911. júl. 14–15–16. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 9., OSZK szlp., OSZMI gi.
Heltai Jenő:
Naftalin én. boh. 3 fv.
1911. júl. 18. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.
Csepreghy Ferenc:
Strogoff Mihály szj. 11 kép dalokkal és tánccal Verne reg. ny., rend.: Kesztler Ede
1911. júl. 19–20–21–22–23. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 16., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.
Laufs, Karl–Kraatz, Kurt:
A páholy boh. 3 fv.
1911. júl. 28. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.
Sylvane, André–Artus, Louis:
A végrehajtó boh. 3 fv., ford.: Béldi Izodor, rend.: Vendrei Ferenc
1911. júl. 29. Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.
Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Mozgó fényképek vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1911. júl. 31. (du.ea.) Vendrei Ferenc–Tapolczai Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 31., OSZK szlp., OSZMI gi.
Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula
1911. júl. 30. Kardos Andor ve.j.; Ar. és Vid. 1911. júl. 31., OSZK szlp., OSZMI gi.

1911–1912

Gilbert, Jean:
Ártatlan Zsuzsika op. 3 fv., szöv.: Mars, Antony–Desvallières, Maurice műv. ny. Okonkowsky, Georg, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1911. szept. 29. (ény.)–30., okt. 1–2–3., 10., 20., 24., 31., nov. 6., 12. (du.ea.), dec. 26., 1912. jan. 9., febr. 18. (du.ea.), ápr. 17., 28. (du.ea.), máj. 28. Déry Rózsi–Falussy István ve.j., karszem. jj.; Ar. és Vid. 1911. szept. 29., 30 (kr.), okt. 1., 10., 20., 24., 31., nov. 6., 12., dec. 26., 1912. jan. 9., ápr. 14., 21., máj. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.
Huszka Jenő:
Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1911. okt. 1. (du.ea.), dec. 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. okt. 1., dec. 17., OSZK szlp.
De Lorde Andre–Dinet A.:
Rejtélyes ember szm. 3 fv., ford.:Komor Gyula, rend.: Kesztler Ede
1911. okt. 4–5.; Ar. és Vid. 1911. okt. 4., 5. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Erkel Ferenc:
Bánk bán o. 3 fv., szöv.: Egressy Béni Katona József műv. ny.
1911. okt. 6. (dísz ea.), 17.; Ar. és Vid. 1911. okt. 6., 17., OSZK szlp.
Fall, Leo:
Dollárkirálynő op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Grünbaum, Fritz, ford.: Faragó Jenő
1911. okt. 7–8., 21., nov. 5. (du.ea.), 19. (du.ea.), 1912. márc. 5.; Ar. és Vid. 1911. okt. 8. (kr.), 21., nov. 5., 19., OSZK szlp.
Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv.
1911. okt. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. okt. 8., OSZK szlp.
Jarnó, Georg:
A muzsikus lány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Mérei Adolf
1911. okt. 8., 1912. jan. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. okt. 8., OSZK szlp.
Hennequin, Alfred:
Hölgyek öröme boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, rend: Szendrey Mihály

1911. okt. 11–12–13., nov. 7.; Ar. és Vid. 1911. okt. 11., nov. 7., OSZK szlp., OSZMI gi.

Monckton, Lionel–Caryll, Ivan:

A kis szökevény op. 3 fv., szöv.: Seymour, Hicks–Nicholls, Harry, ford.: Kacziány Géza–Makai Emil
1911. okt. 14–15., 25., 29. (du.ea.), dec. 20.; Ar. és Vid. 1911. okt. 14., 15., 25., 29., dec. 20., OSZK szlp.

Follinus Auréll:

Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1911. okt. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. okt. 15., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, rend.: Kulcsár Lajos
1911. okt. 16., 22. (du.ea.), dec. 21. Komlóssy Emma ve. j., 1912. jan. 14. (du.ea.), ápr. 18., máj. 27. (du.ea.), júl. 19. Wlassák Vilma–Cseh Ferenc bú.ea.; Ar. és Vid. 1911. okt. 16., 22., dec. 21., 1912. jan. 13., ápr. 14., máj. 26., OSZK szlp.

Brieux, Eugene:

Suzette szm. 3 fv., ford.: Huszár Imre, rend.: Kesztler Ede
1911. okt. 18–19.; Ar. és Vid. 1911. okt. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rátkay László:

Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Erkel Gyula
1911. okt. 22.; Ar. és Vid. 1911. okt. 22. , OSZK szlp.

Lengyel Menyhért:

Taifun szm. 4 fv.
1911. okt. 23; Ar. és Vid. 1911. okt. 22., OSZK szlp.

Halbe, Max:

Ifjúság drá. 3 fv., ford.: Szomaházy István, rend.: Kesztler Ede
1911. okt. 26–27.; Ar. és Vid. 1911. okt. 26., 27., OSZK szlp.

Reiterer, Ernst:

A milliárdos kisasszony op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf, zene: Strauss, Josef műveiből
1911. okt. 28–29., nov. 18., 26. (du.ea.), 1912. máj. 3. Gyöngyi Izsó–Gyöngyi Jolán ve.j.; Ar. és Vid. 1911. okt. 28., nov. 18., 26., 1912. ápr. 28., OSZK szlp.

Mouezy-Éon, André–Durieux, André J.

Az ezred apja én. boh., ford.: Heltai Jenő, zene: Stephanides Károly
1911. okt. 30., dec. 25. (du.ea.), 1912. júl. 20. Vendrey Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1911. okt. 30., dec. 24., OSZK szlp.

Anicet-Bourgeois, Auguste–Barbier, Jules–Sardou, Victorien: **Boszorkány** drá., ford.: Fáy Jakab Béla
1911. nov. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. nov. 1., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1911. nov. 1., dec. 10. (du.ea.), 1912. márc. 4., máj. 4. Gyöngyi Izsó–Gyöngyi Jolán ve.j.; Ar. és Vid. 1911. nov. 1., dec. 10., 1912. márc. 3., ápr. 28. OSZK szlp.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1911. nov. 2. Csiky Gergely cikl. I. rész, közrem. Janovics Jenő; Ar. és Vid. 1911. nov. 2., OSZK szlp.

Csiky Gergely:

Cifra nyomorúság szm. 4 fv., rend.: Kesztler Ede
1911. nov. 3. Csiky Gergely cikl. II. rész; Ar. és Vid. 1911. nov. 3., OSZK szlp.

Csiky Gergely:

Mukányi vj. 4 fv., rend.: Kesztler Ede
1911. nov. 4. Csiky Gergely cikl. III. rész; Ar. és Vid. 1911. nov. 4., OSZK szlp.

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1911. nov. 5. (dísz.ea.) Gaál József szül. 100-ik évf., 1912. febr. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. nov. 5., 1912. febr. 20.; OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz a pokolban op. 3 fv., szöv.: Cremieux, Hector–Halevy, Ludovic, ford.: Latabár Endre
1911. nov. 6. (du.ea.); OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv.
1911. nov. 8., 1912. jan. 25.; Ar. és Vid. 1911. nov. 8., 1912. jan. 25., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

A kis grófop. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1911. nov. 9–10–11–12., 17., 19., 22., 29., dec. 14., 25., 1912. jan. 6., 10., 22., febr. 24., 28., márc. 10. (du.ea.), 17. (du.ea.), 24. (du.ea.), máj. 15. debreceni társ. ve.sz., 27., júl. 11. Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1911. nov. 9., 10., 11., 17., 19., 22., 29., dec. 14., 24., 1912. jan. 6., 10., 22., febr. 24., 25., márc. 10., 17., 24., máj. 12., 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bokor József:

Gyerekasszony én. vj. 3 fv.
1911. nov. 13. Kállay Jolán ve.j.; Ar. és Vid. 1911. nov. 12., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A hercegkisasszony op. 3 fv., About, Edmond elb. ny. Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, rend.: Kesztler Ede, karn.: Csányi Mátyás
1911. nov. 14. Kállay Jolán ve.j; Ar. és Vid. 1911. nov. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fejér Jenő:

Katalin op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor
1911. nov. 15. Kállay Jolán ve.j; OSZK szlp.

Guiraud, Edmond:

Karenina Anna drá. 4 fv.,Tolsztoj reg. ny., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede

1911. nov. 16.; Ar. és Vid. 1911. nov. 15., OSZK szlp.

Rothschild, Henri:

Rivalda szm. 4 fv., ford.: Adorján Andor, rend.: Kesztler Ede

1911. nov. 20–21.; Ar. és Vid. 1911. nov. 19., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:

Othello tr. 5 fv., ford.: Szász Károly, rend.: Kesztler Ede

1911. nov. 23.; Ar. és Vid. 1911. nov. 24. (kr.), OSZK szlp.

Shakespeare, William:

Szentivánéji álom én. tünd.reg. 5 kép, zene: Mendelssohn-Bartholdy, Felix, ford.: Arany János, rend.: Kesztler Ede

1911. nov. 24., 28., dec. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. nov. 24., 28., dec. 8., OSZK szlp.

Konti József:

Királyfogás op. 3 fv., szöv.: Csiky Gergely, kar.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1911. nov. 25–26–27., dec. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. nov. 25., 26., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:

A papa vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc

1911. nov. 30. Szendrey Mihály 25 éves jub.j, dec. 1–2–3., 12., 29., 1912. jan. 7. (du.ea.), máj. 21. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1911. nov. 30., dec. 12., 29., 1912. jan. 7., máj. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare

1911. dec. 4. olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1911. dec. 3., OSZK szlp.

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi– Giacosa, Giuseppe

1911. dec. 5., olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1911. dec. 5., OSZK szlp.

Auber, Daniel Francois:

Fra Diavolo o. 3 fv., szöv.:, Scribe, Eugene

1911. dec. 6., olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1911. dec. 6., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.

1911. dec. 7., olasz o. társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1911. dec. 7., OSZK szlp.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1911. dec. 8–9–10–11–12., 15., 19., 27., 1912. jan. 2., 7., 11., 21. (du.ea.), 28. (du.ea.), febr. 21., márc. 5., 13. Csikváry Margit ve.j., máj. 23., júl. 2., (du.ea.), 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. dec. 7., 10. (kr.), 15., 19., 27., 1912. jan. 2., 7., 11., 21., 28., febr. 21., márc. 5., márc. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz az alvilágban op. 4 fv.

1911. dec. 13.; Ar. és Vid. 1911. dec. 7., 10. (kr.), 13., OSZK szlp.

Tolsztoj, Lev Nyikolajevics:

Élő halott szm. 4 fv. 12 kép, magy.: Vajda László, rend.: Kesztler Ede

1911. dec. 16–17–18.; Ar. és Vid. 1911. dec. 16., 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szirmai Albert:

Táncos huszárok op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc, vers: Szép Ernő

1911. dec. 22. Komlóssy Emma ve.j., 1912. jún. 29. Fényes Annuska ve.j.; Ar. és Vid. 1911. dec. 22., 1912. jún. 29., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.

1911. dec. 23. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1911. dec. 23., OSZK szlp.

Görner, Karl August:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László

1911. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. dec. 23., OSZK szlp.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 3 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf

1911. dec. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. dec. 26., OSZK szlp.

Pásztor Árpád:

A két öreg vj. 1 fv.

1911. dec. 28.; Ar. és Vid. 1911. dec. 28., OSZK szlp.

Gilbert, Jean:

A lengyel menyecske op. 3 fv., szöv.: Kraatz, Curt–Okonkowsky, Georg, ford.: Faragó Jenő, rend.: Polgár Sándor

1911. dec. 30., 1912. jan. 1., 8., 19., 23., febr. 2. (du. ea.), ápr. 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. dec. 30., 31. (kr.), 1912. jan. 7., 23., ápr. 7., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor

1911. dec. 31. (du.ea.), 1912. ápr. 22., 23. Löwy Rózsa ve.j., júl. 15. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1911. dec. 31., 1912. ápr. 21., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla

1912. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1911. dec. 31., OSZK szlp.

Bataille, Henry:
Szerelem gyermeke szm. 4 fv., ford.: Ábrányi Emil, rend.: Kesztler Ede
1912. jan. 3–4–5., 24.; Ar. és Vid. 1912. jan. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bíró Lajos:
Sárga liliom vid. tört. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. jan. 6. (du.ea.), márc. 30. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1912. jan. 6., márc. 24., OSZK szlp.

Földes Imre:
Nincs tovább szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. jan. 13–14–15., 20., 21.; Ar. és Vid. 1912. jan. 13., 15. (kr.), 20., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:
Bizánc szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. jan. 16.; Ar. és Vid. 1912. jan. 16., OSZK szlp.

Herczeg Ferencz:
Gyurkovics lányok életk. 4 szak., rend.: Kesztler Ede
1912. jan. 17.; Ar. és Vid. 1912. jan. 17., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:
A három testőr boh. 3. fv.
1912. jan. 18.; Ar. és Vid. 1912. jan. 18., OSZK szlp.

Dálnoki Nagy Lajos:
A harag drá. 1 fv.
1912. jan. 19.; Ar. és Vid. 1912. jan. 19., OSZK szlp.

Liptai Imre:
Rossz pénz nem vész el vj. 3 fv.
1912. jan. 20–21.; Ar. és Vid. 1912. jan. 20., OSZK szlp. OSZMI gi.

Klapp, Michel:
Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely
1912. jan. 26.; Ar. és Vid. 1912. jan. 26., OSZK szlp.

Jakobi Viktor:
Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. jan. 27–28–29–30–31., febr. 1–2–3–4., 8–9., 14–15., 25-26., márc. 7., 27., 31., ápr. 7., 14. (du.ea.), 21. (du.ea.), máj. 1. Horváth Kálmán ve.j., máj. 12., 14. debreceni társ. ve.sz., 26., júl. 10. Rátkai Márton ve.j., 17. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1912. jan. 27., 28. (kr.), febr. 4., 14., 15., 25., márc. 3., 24., 31., ápr. 7., 14., 21., 28., máj. 5., 12., 26., OSZK szlp.

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1912. febr. 4. (du.ea.), jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. febr. 4., jún. 29., OSZK szlp.

Bernard, Tristan:
Kis kávéház vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Delli Lajos
1912. febr. 5–6–7.; Ar. és Vid. 1912. febr. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sullivan, Arthur:
Mikádó op. 2 fv., ford.: Rákosi Jenő, karn. Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. febr. 10–11–12., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. febr. 10., 11. (kr.), 25., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:
Orpheusz az alvilágban op. 4 fv.
1912. febr. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. febr. 11., OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1912. febr. 13., márc. 3. (du.ea.), júl. 18. Ladiszlay József bú.ea.; Ar. és Vid. 1912. febr. 13., márc. 3., OSZK szlp.

Weber, Pierre–Grosse, Henri:
A csitri vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Szendrey Mihály
1912. febr. 16–17–18–19., 27., márc. 8., 26., júl. 26. Vendrei Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1912. febr. 16., 17., 18. (kr.), 27., márc. 8., 24., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos, rend.: Kulcsár Lajos
1912. febr. 20. Bedő Árpádné–Bejczy György ve.j.; Ar. és Vid. 1912. febr. 19., OSZK szlp.

Shaw, George Bernard:
Nem lehessen tudni vj. 4 fv., ford.: Hevesi Sándor, rend.: Kesztler Ede
1912. febr. 22–23.; Ar. és Vid. 1912. febr. 22., 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rostand, Edmond:
Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil, rend.: Kesztler Ede
1912. febr. 28.; Ar. és Vid. 1912. febr. 25.

Riegen, Alfred:
Provanszi vándor op. 3 fv., szöv.: Wolf, Pierre, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. márc. 1–2–3., 18.; Ar. és Vid. 1912. márc. 1., 2. (kr.), 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:
Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor
1912. márc. 7., 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. márc. 7., 24., OSZK szlp.

Bíró Lajos:
Rablólovag szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. márc. 9–10–11–12., 19., 29. Gombaszögi Frida ve.j., máj. 5. (du.ea.), júl. 1.; Ar. és Vid. 1912. márc. 9., 10. (kr.), 17., 24., máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigeti József:
Rang és mód szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. márc. 14. Komjáthy János ve.j.; Ar. és Vid. 1912. márc. 14., OSZK szlp.

Katona József:
Bánk bán drá. 5 fv.; Ünnepi nyitány; Alkalmi költ., írta Ábrányi Emil, előadj.: Novák Irén

1912. márc. 15. (dísz.ea). Komjáthy János ve.j; Ar. és Vid. 1912. márc. 15., OSZK szlp.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. márc. 16–17., ápr. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. márc. 16., 17., ápr. 7., OSZK szlp.

Szomory Dezső:

Györgyike, drága gyermek szm. 3 fv. 4 kép, rend.: Kesztler Ede
1912. márc. 20–21–22., 31. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. márc. 20., 21. (kr.), 22., 31., OSZK szlp., OSZMI gi.

Arany Jenő János:

A kicserélt feleség op. 3 fv., szöv.: Arany Jenő János, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. márc. 24–25., 28., ápr. 1.; Ar. és Vid. 1912. márc. 24., 31., OSZK szlp., OSZMI gi.

Schiller, Friedrich:

Stuart Mária drá. 5 fv., ford.: E. Kovács Gyula
1912. ápr. 2. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1912. márc. 31., ápr. 3. (kr.), OSZK szlp.

Grillparzer, Franz:

Medea szj. 5 fv., ford.: Ambrus Zoltán, rend.: Kesztler Ede
1912. ápr. 3. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1912. márc. 31., OSZK szlp.

Hevesi Sándor:

Falu végén kurta kocsma dalj., szöv.: Nádor Mihály; **Petőfi est**
1912. ápr. 4. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1912. márc. 31., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:

A cárnő szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. ápr. 8–9–10–11.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 7., 10. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Fényes Samu:

A csöppség én. vj. 3 fv.
1912. ápr. 12. Hegedüs Karola ve.j.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 7., OSZK szlp.

Ottenheimer Pál:

A kis dobos op. 3 fv., szöv.: Bauer, Julius, ford.: Megyeri Dezső, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. ápr. 13–14.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 14., OSZK szlp.

Stucken, Eduard: **Ninon de L'enclos** tr. 1 fv. ford.: Karinthy Frigyes; *Strindberg, August:* **Hitelezők** vj.1 fv., ford.: Mohácsi Jenő
1912. ápr. 15. Feld Irén vez. Bp.-i Kamarajáték Társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 14., 16. (kr.), OSZK szlp.

Strindberg, August:

Pajtások vj. 4 fv., ford.: Balassa József, rend.: Feld Irén
1912. ápr. 16. Feld Irén vez. Bp.-i Kamarajáték Társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rössler, Carl:

Frankfurtiak vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc, rend.: Szendrey Mihály
1912. ápr. 19–20–21., 24.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 7., 14., 20. (kr.), 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Davidsohn, Emanuel:

Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein Jozef, magy.: Faragó Jenő
1912. ápr. 25. Mikes Margit ve.j., jún. 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. ápr. 21., jún. 30., OSZK szlp., OSZK szlp.

Sardou, Victorien–Najac, Émile:

Váljunk el vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1912. ápr. 26.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 21., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:

Éva boszorkány szm. 3 fv.
1912. ápr. 27–28–29.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 21., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos, rend.: Kulcsár Lajos
1912. ápr. 30.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 28., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1912. máj. 2. Horváth Kálmán ve.j.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 28., OSZK szlp.

Kövessy Albert:

Goldstein Számi er. főv. életk. dallal 3 fv., zene: Delin Henrik
1912. máj. 5. Gyöngyi Izsó–Gyöngyi Jolán ve.j.; Ar. és Vid. 1912. ápr. 28., OSZK szlp.

Feuillet, Octave:

Egy szegény ifjú története szm. 5 fv. 7 kép, ford.: Feleky Miklós
1912. máj. 6.; Ar. és Vid. 1912. máj. 5., OSZK szlp.

Barrie, James Matthew:

A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1912. máj. 7.; Ar. és Vid. 1912. máj. 5., OSZK szlp.

Ziehrer, Karl Michael:

Bál az udvarnál op. 3 fv., szöv.: Sterk, Wilhelm, ford.: Hervay Frigyes, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. máj. 8–9–10., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. máj. 5., 9. (kr.), 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Heijermans, Hermann:

Remény (Az elsülyedt hajó) drá. 4 fv., ford.: Márffy Károly
1912. máj. 11. K. Hegyesi Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1912. máj. 5., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Szentirmai Elemér–Erkel Elek
1912. máj. 12. K. Hegyesi Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1912. máj. 12., OSZK szlp.

Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép
1912. máj. 13. K. Hegyesi Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1912. máj. 12., OSZK szlp.

Decourcelle, Pierre:
Robinson Cruzoe tünd.reg. dalokkal és tánccal 5 kép., Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula, rend.: Kulcsár Lajos
1912. máj. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. máj. 12., OSZK szlp.

Rossini, Gioacchino:
A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, rend.: Massarola, karn.: Rispoli
1912. máj. 16. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar. és Vid. 1912. máj. 12., OSZK szlp.

Mascagni, Pietro:
Parasztbecsület o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., rend.: Massarola, karn.: Rispoli
1912. máj. 17. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar. és Vid. 1912. máj. 12., OSZK szlp.

Puccini, Giacomo:
Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, rend.: Massarola, karn.: Rispoli
1912. máj. 18. olasz gyerm.o. ve.sz.; Ar. és Vid. 1912. máj. 12., OSZK szlp.

géczy István:
A nemzetes asszony vj. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. máj. 19. Novák Irén 10 éves jub.j., 20.; Ar. és Vid. 1912. máj. 19., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kistemaekers, Henry:
A kém szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede
1912. máj. 22–23. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j., júl. 3–4.; Ar. és Vid. 1912. máj. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Schnitzler Arthur: **Irodalom**, ford.: Harmos Ilona; *Dauthendey, Max:* **Kacagni, meghalni** drá. 1 fv.; *Schnitzler Arthur:* **Bátor Kasszián** bábj., ford.: Karinthy Frigyes
1912. máj. 24. Bárdos Artúr vezt. Bp.-i Új Színpad ve.j.; Ar. és Vid. 1912. máj. 19., OSZK szlp.

Mirbeau, Octav: **A pénztárca** szat. 1 fv., ford.: Szász Géza; *Strindberg, August:* **Hattyúvér** mesej. 1 fv., ford.: Mikes Lajos
1912. máj. 25., 29–30. Bárdos Arthúr vezt. Bp.-i Új Színpad ve.j.; Ar. és Vid. 1912. máj. 19., 26. (kr.), 30. (kr.), jún. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rostand, Edmond:
A sasfiók drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1912. máj. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1912. máj. 26., OSZK szlp.

Strindberg, August: **A halál küszöbén** szomj. 9 kép, ford.: Mikes Lajos; *Krúdy Gyula:* **Kárpáti kaland** szm. 1 fv.; *Karinthy Frigyes:* **A férj ivogat**
1912. máj. 31. Bárdos Artúr vezt. Bp.-i Új Színpad ve.j.; Ar. és Vid. 1912. máj. 26., OSZK szlp.

Hodgson, Frances Burnett:
A kis lord víg életk. 3 fv. dalokkal és tánccal, magy.: Komor Gyula
1912. jún. 28.; Ar. és Vid. 1912. jún. 28., OSZK szlp.

Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1912. jún. 30.; Ar. és Vid. 1912. jún. 30., OSZK szlp.

Raimann, Adolf:
Berkovics és társa op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Kövessy Albert, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. júl. 5–6–7., 14. (du.ea.); OSZK szlp., OSZMI gi.

Friedmann, Armin:
Mayerék boh. 3 fv., ford.: Szomory Emil, rend.: Polgár Sándor
1912. júl. 8–9.; OSZK szlp., OSZMI gi.

Földes Imre:
Hivatalnok urak szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1912. júl. 12. Rátkai Márton ve.j.; OSZK szlp.

Faragó Jenő:
A lőcsei fehér asszony tört. szm. 7 kép, Jókai Mór reg. ny., zene: Barna Izsó, rend.: Kesztler Ede
1912. júl. 13–14., 21. (du.ea.); OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1912. júl. 16. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1912. júl. 18., OSZK szlp.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Az aranykakas én. életkép. 3 fv., magy.: Fáy Jakab Béla, zene: Szentirmay Elemér
1912. júl. 21. Vendrey Ferenc ve.j.; OSZK szlp.

Anicet-Bourgeois, Auguste–Lalou, Ferdinand:
Az ördög pilulái boh. 3 szak. 15 kép, ford.: Fáy Jakab Béla, zene: Offenbach, Jacques, rend.: Polgár Sándor
1912. júl. 22–23–24–25.; OSZK szlp., OSZMI gi.

Mayo, Margaret:
A gólya boh. 3 fv., ford.: Hervay Frigyes, rend.: Beregi Sándor
1912. júl. 27–28.(éz.); OSZK szlp., OSZMI gi.

1912–1913

Jakobi Viktor:
Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa, rend.: Polgár Sándor
1912. szept. 28. (ény.), okt. 6. (du.ea.), nov. 13., 1913. jan. 12. (du.ea.), febr. 10., márc. 6. Király Ernő ve.j., júl. 8. Solti Hermin–Király Ernő ve.j., Rigó Gizi ve.j.; Ar. Közl. 1912. szept. 27., szept. 29. (kr.), okt. 6., nov. 13., 1913. jan. 5., febr. 10., márc. 6., 8. (kr.), júl. 9. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Raimann, Adolf:

Berkovics és társa op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Kövessy Albert

1912. szept. 29. (du.ea.), nov. 25.; Ar. Közl. 1912. szept. 27., nov. 24., OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő, rend.: Kulcsár Lajos

1912. szept. 29., okt. 13. (du.ea.), 1913. jan. 6. (du. ea.), máj. 12. (du.ea.), jún. 15. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. szept. 27., okt. 1. (kr.), 13., 1913. jan. 5., máj. 15., jún. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. máj. 11., jún. 15., OSZK szlp.

Suppé, Franz:

Boccaccio op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos

1912. szept. 30., okt. 1., 8., 27. (du.ea.), 1913. jan. 16. Nagy Aranka ve.j.; Ar. Közl. 1912. szept. 27., okt. 1. (kr.), 8., 27., 1913. jan. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hauptmann, Gerhart:

Henschel fuvaros szm. 5 fv., ford.: Molnár Ferenc, rend.: Kesztler Ede

1912. okt. 2-3.; Ar. Közl. 1912. okt. 2., 3. (kr.), OSZK szlp.

Gilbert, Jean:

Ártatlan Zsuzsika op. 3 fv., szöv.: Mars, Antony–Desvallières, Maurice műv. ny. Okonkowsky, Georg, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1912. okt. 4., 20. (du.ea.), 1913. júl. 10.; Ar. Közl. 1912. okt. 4., 5. (kr.), 20., Ar. és Vid. 1913. júl. 10., OSZK szlp.

Verő György:

1848 – Hadak útja látv. én. szm. elj. 9 kép., szöv.: Verő György

1912. okt. 5–6.; Ar. Közl. 1912. okt. 5., 6. (kr.), OSZK szlp.

Mayo, Margaret:

A gólya boh. 3 fv., ford.: Hervay Frigyes, rend.: Beregi Sándor

1912. okt. 7., 1913. júl. 5. Tanay Frigyes ve.j.; Ar. Közl. 1912. okt. 7., 1913. júl. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rivière, André–Mirande, Yves:

Piktorok vj. 3 fv., ford.: Salgó Ernő, rend.: Kesztler Ede

1912. okt. 9–10–11.; Ar. Közl. 1912. okt. 9., 10. (kr.), 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Eysler, Edmund:

Az asszonyfaló op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1912. okt. 12–13–14–15–16., 21., 29., nov. 3. (du. ea.), 29. (du.ea.), dec. 29. (du.ea.), 1913. márc. 20.; Ar. Közl. 1912. okt. 12., 13. (kr.), 20., 27., 1913. márc. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Friedmann, Armin:

Brezeda úr boh. 3 fv., magy.: Heltai Jenő

1912. okt. 17–18.; Ar. Közl. 1912. okt. 17., 18. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Máder Rezső:

A nagymama op. 3 fv., szöv.: Csiky Gergely szm-e után Pásztor Árpád

1912. okt. 19.; Ar. Közl. 1912. okt. 19., OSZK szlp.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv.

1912. okt. 20., nov. 10. (du.ea.), nov. 17. (du.ea.), 1913. jún. 22. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. okt. 20., nov. 10., 17., 1913. jún. 22., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

A kis grófop. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1912. okt. 22., nov. 17. (du.ea.), 1913. márc. 8., júl. 2. Rátkai Márton ve.j.; Ar. Közl. 1912. okt. 22., 1913. márc. 2., júl. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Benedek Marcell:

Az erősebb drá. 3 fv., rend.: Kesztler Ede

1912. okt. 23–24.; Ar. Közl. 1912. okt. 23., 24. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Berté, Heinrich:

A szép gárdista op. 3 fv., szöv.: Landesberg, Alexander–Willner, Alfred Maria, ford.: Tábori Ernő, rend.: Polgár Sándor, karn.: Tilger Árpád

1912. okt. 25–26–27–28–29. (du.ea.), nov. 9., 24. (du. ea.), dec. 15. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. okt. 25., 26. (kr.), 27., nov. 9., 24., dec. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rostand, Edmond:

Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil, rend.: Kesztler Ede

1912. okt. 30.; Ar. Közl. 1912. okt. 30., OSZK szlp.

Vincze Zsigmond:

Limonádé ezredes zenés vj. 3 fv., szöv.: Harsányi Zsolt, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1912. okt. 31., nov. 1–2., 4–5., 12., 24., dec. 4., 21., 1913. jan. 1. (du.ea.), 19. (du.ea.), febr. 24., ápr. 3., jún. 30. Rátkai Márton ve.j.; Ar. Közl. 1912. okt. 31., nov. 1.(kr.), 2., 10., 24., dec. 4., 19013. jan. 1., febr. 23., ápr. 3., Ar. és Vid. 1913. ápr. 3., jún. 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Anicet-Bourgeois, Auguste–Lalou, Ferdinand:

Az ördög pilulái boh. 3 szak. 15 kép, ford.: Fáy Jakab Béla, zene: Offenbach, Jacques, karn.: Tilger Árpád, rend.. Polgár Sándor

1912. nov. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. okt. 27., OSZK szlp.

Rátkay László:

Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Erkel Ferenc

1912. nov. 3.; Ar. Közl. 1912. nov. 3., OSZK szlp.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand:

Primrose kisasszony vj. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Beregi Sándor

1912. nov. 6–7–8.; Ar. Közl. 1912. nov. 3., 7. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, rend.: Kulcsár Lajos
1912. nov.10., 20., dec. 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. nov. 10., 17., OSZK szlp.

Guiraud, Edmond:

Karenina Anna drá. 4 fv., Tolsztoj reg. ny.; ford. és színpadra alk.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede
1912. nov.11.; Ar. Közl. 1912. nov. 10., OSZK szlp.

Daudet, Alphonse–Belot, Adolphe:

Sapho szm. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil, rend: Kesztler Ede
1912. nov.14–15., 21., dec. 2.; Ar. Közl. 1912. nov. 9., 15. (kr.), dec. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hell, Theodor:

Mézeshetek vj. 1 fv.; Mella Mars–Laszky Béla hangversenye;
1912. nov. 18–19.; Ar. Közl. 1912. nov. 17., 19. (kr.)

Granichstadten, Bruno:

Ábrahám a mennyországban op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Heltai Jenő–Molnár Ferenc, rend.: Polgár Sándor, karn.: Tilger Sándor
1912. nov. 22–23., dec. 1. (du.eu.), 22–23., 25. (du. ea.); Ar. Közl. 1912. nov. 10., 17. (kr.), 22., 23., dec. 1., 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ziehrer, Karl Michael:

Bál az udvarnál op. 3 fv., szöv.: Sterk, Wilhelm, ford.: Hervay Frigyes,
1912. nov. 26., 1913. febr. 2. (d.u.); Ar. Közl. 1912. nov. 26., 1913. jan. 26., OSZK szlp.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1912. nov. 27., dec. 25., 1913. júl. 9.; Ar. Közl. 1912. nov. 27., dec. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Salten, Felix:

Erős láncok vj. 3. fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Beregi Sándor
1912. nov. 28–29.; Ar. Közl. 1912. nov. 28., 29. (kr.)

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1912. nov. 30., dec. 8. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. nov. 30., dec. 1. (kr.), 8., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó er. én. népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér
1912. dec. 1.; Ar. Közl. 1912. dec. 1., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1912. dec. 3., 1913. jún. 19. Hirsch Emília–Brada Emil ve.j. (fv. közötti szóló tánc); Ar. Közl. 1912. dec. 1., 1913. jún. 19., Ar. és Vid. 1913. jún. 12., OSZK szlp.

Bernstein, Henry:

Az ostrom szm. 3 fv., ford.: Bíró Lajos, rend.: Szendrey Mihály
1912. dec. 5–6–7., 19., 1913. ápr. 14. Hegedüs Gyula ve.j.; Ar. Közl. 1912. dec. 1., 6. (kr.), 15., Ar. és Vid. 1913. ápr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Almási Balogh Tihamér:

A tót leány népszm. 3 fv., zene: Serly Lajos
1912. dec. 8.; Ar. Közl. 1912. dec. 1.; OSZK szlp.

Nagy Endre:

A miniszterelnök boh. 3 fv., rend.: Delli Lajos
1912. dec. 9–10–11., 1913. júl. 25.; Ar. Közl. 1912. dec. 8., 10. (kr.), Ar. és Vid. 1913. júl. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1912. dec. 13–14–15-16–17–18–20–21–22., 25., 31., 1913. jan. 1., 6., 13., 20., 28., febr. 4., 11., 18., 23., márc. 6. és 9. Király Ernő ve.j., 23., 30. (du.ea.), ápr. 13. (du.ea.), 20. Zilahyné Singhoffer Vilma ve.j., máj. 12., jún. 27. Medgyaszay Vilma ve.j., júl. 21.; Ar. Közl. 1912. dec. 8., 15., 17. (kr.), 24., 31., 1913. jan. 5., 12., 28., febr. 2., 11., 18., márc. 6., 9., 23., 30., Ar. és Vid. 1913. ápr. 13., máj. 11., jún. 27., júl. 22. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Cigány népszm. dalokkal és zenével 3 fv.
1912. dec. 22. (du.ea.), 24. (du.ea.), 1913. ápr. 27. Végh István bú.ea.; Ar. Közl. 1912. dec. 15., 24., Ar. és Vid. 1913. ápr.27., OSZK szlp.

Feld Mátyás:

Aranyhajú Tündér Ilona és Árgyirus királyfi vagy a **vasorrú boszorkány** tünd.reg. 3 fv.
1912. dec. 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. dec. 26., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

A farkas vj. 3 fv., rend.: Beregi Sándor
1912. dec. 28–29–30., 1913. jan. 7., 15., 23., febr. 5., 16. (du.ea.), márc. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. dec. 24., 1913. jan. 5., 15., 23., febr. 5., 16., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gábor Andor–Liptai Imre:

A sarkantyú szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1913. jan. 1–2.; Ar. Közl. 1913. jan. 1., 3. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Jarno, Georg:

Tengerész Kató op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, magy.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. jan. 3–4–5., 8., 21., 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. jan. 3., 4. (kr.), 5., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Follinus Aurél:

Náni népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek

1913. jan. 5. (du.ea.); Ar. Közl. 1912. jan. 5., OSZK szlp.

Knoblauch, Edward:

A Faun vj. 3 fv., ford.: Sebestyén Károly, rend.: Delli Lajos

1913. jan. 9–10–11., 22., 29., febr. 9. (du.ea.), ápr. 1., jún. 18. Hirsch Emília–Brada Emil ve.j. (szóló tánc a fv. közben), júl. 24.; Ar. Közl. 1913. jan. 5., 19., 29., febr. 9., ápr. 1., jún. 18., Ar. és Vid. 1913. ápr. 1., jún. 19. (kr.), júl. 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.

1913. jan. 12.; Ar. Közl. 1913. jan. 12., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1913. jan. 14., márc. 8., júl. 2. Rátkai Márton ve.j.; Ar. Közl. 1913. jan. 14., OSZK szlp.

Fejér Jenő:

Katalin op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor

1913. jan. 17., Nagy Aranka ve.j., ápr. 19. Zilahyné Singhoffer Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1913. jan. 17., ápr. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 5 szak., színre alk.: Paulay Ede, zene: Erkel Gyula, rend.: Kesztler Ede

1913. jan. 18–19., jún. 15. Iványi Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1913. jan. 18., jún. 14., 16. (kr.), Ar. és Vid. 1913. jan. 18., jún. 17. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Cuvillier, Charl:

Lila dominó op. 3 fv., szöv.: Gatti, Emerich–Jenbach, Bela, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1913. jan. 24–25–26–27.; Ar. Közl. 1913. jan. 24., 25. (kr.), 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:

A velencei kalmár drá. 5 fv., ford.: Ács Zsigmond, rend.: Kesztler Ede

1913. jan. 30. és jún. 16. Iványi Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1913. jan. 30., 31. (kr.), jún. 14., Ar. és Vid. 19013. jún. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hebbel, Christian Friedrich:

Judit tr. 5 fv., ford.: Iványi Jenő, rend.: Kesztler Ede

1913. jan. 31. és febr. 1. és 26. és jún. 14. (ény.) Iványi Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1913. jan. 26., febr. 23., jún. 14., Ar. és Vid. 1913. jún. 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor

1913. febr. 2–3., 19., márc. 9. (du.ea.), júl. 22. Balázs Bálint bú.ea.; Ar. Közl. 1913. febr. 2., 4. (kr.), 19., márc. 9., Ar. és Vid. 1913. júl. 20, OSZK szlp., OSZMI gi.

Görner, Karl August:

Hamupipőke var.reg. 6 kép, zene: Sellei Gyula, magy.: Vécsey Leó, karn.: Tilger Árpád

1913. febr. 4. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. febr. 2., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért: **Az árny** vj. 2 fv.; *Pásztor Árpád:* **Lányom** vj. 2 fv., a menüett zenéjét Lehár Ferenc szerezte, rend.: Polgár Sándor

1913. febr. 6–7.; Ar. Közl. 1913. febr. 6., 7 (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

A haza drá. 5 fv., ford.: Paulay Ede–Szerdahelyi Kálmán, rend.: Kesztler Ede

1913. febr. 8., 12.; Ar. Közl. 1913. febr. 2., 9., OSZK szlp.

Huszka Jenő:

Gül baba én. szj. 3 fv. 4 kép., szöv.: Martos Ferenc

1913. febr. 9., márc. 2. (du.ea.), júl. 18., szept.; Ar. Közl. 1913. febr. 9., Ar. és Vid. 1913. júl. 18.; OSZK szlp.

Fall, Leo:

Kedves Augusztin op. 3 fv., szöv.: Bernauer, Rudolf–Welisch, Ernst, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1913. febr. 13–14–15–16., 23. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. febr. 9., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Rostand, Edmond:

Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil, rend.: Kesztler Ede

1913. febr. 17.; Ar. Közl. 1913. febr. 16., OSZK szlp.

Guitry, Sacha:

Berg op Zoom vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Szendrey Mihály

1913. febr. 20–21.; Ar. Közl. 1913. febr. 20., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:

Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic–Meilhac, Henri

1913. febr. 22.; Ar. Közl. 1913. febr. 22., OSZK szlp.

Vidor Pál:

Ingyenélők vj. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Serly Lajos, rend.: Kesztler Ede

1913. febr. 23., márc. 2.; Ar. Közl. 1913. febr. 23., márc. 2., OSZK szlp.

Shakespeare, William:

III. Richárd drá. 5 fv., ford.: Radó Antal, rend.: Kesztler Ede–Iványi Jenő

1913. febr. 25. és jún. 17. Iványi Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1913. febr. 23., 26. (kr.), jún. 17., Ar. és Vid. 1913. jún. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szophoklész:

Oedipus király tr. 2 fv., ford.: Csiky Gergely, rend.: Iványi Jenő

1913. febr. 27–28. Iványi Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1913. febr. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gilbert, Jean:

A lengyel menyecske op. 3 fv., szöv.: Kraatz, Curt–Okonkowsky, Georg, ford.: Faragó Jenő, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. márc. 1., 23. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. márc. 1., 23., OSZK szlp.

Reiterer, Ernst:

A milliárdos kisasszony op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf, zene: Strauss, Josef műveiből
1913. márc. 3., 16. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. márc. 3., 16., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért:

Róza néni vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály
1913. márc. 4–5.; Ar. Közl. 1913. márc. 3., 5. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:

Szentiványéji álom én. tünd.reg. 5 kép, zene: Mendelsson-Bartholdy, Felix, ford.: Arany János
1913. márc. 10.; Ar. Közl. 1913. márc. 9., OSZK szlp.

Jarno, Georg:

A muzsikus lány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Mérei Adolf
1913. márc. 11., 25. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. márc. 9., OSZK szlp.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:

Az elnökné őnagysága vj. 3 fv., ford.: Karinthy Frigyes, rend.: Delli Lajos
1913. márc. 12–13–14., 19., ápr. 2., 12. Hegedűs Gyula ve.j., júl. 4. Tanay Frigyes ve.j.; Ar. Közl. 1913. márc. 9., 13. (kr.), ápr. 2., Ar. és Vid. 1913. ápr. 2., 12.,19., júl. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Beőthy László–Rákosi Victor:

Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal 8 képben, zene: Simándi József, rend.: Kesztler Ede; **Ünnepi nyitány**; **Március 15-én**, írta Csécsi Imre, elm.: Kesztler Ede
1913. márc. 15. (dísz.ea.); Ar. Közl. 1913. márc. 15., OSZK szlp.

B. Emanuel:

Jézus élete és halála passiój. 12. kép., ford.: Wiedmann Imre, rend.: Kesztler Ede
1913. márc. 16–17–18., jún. 29. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. márc. 15., 18. (kr.); Ar. és Vid. 1913. jún. 29., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

A kis barátnő op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Komor Gyula, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. márc. 24–25–26., ápr. 27. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. márc. 23., 27. (kr.), ápr. 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernstein, Henry:

A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede
1913. márc. 27. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. Közl. 1913. márc. 27., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kistemaekers, Henry:

A kém szj. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede
1913. márc. 28. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. Közl. 1913. márc. 28., 29. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Piere:

Ingovány drá. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Kesztler Ede
1913. márc. 29. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. Közl. 1913. márc. 29., OSZK szlp.

Garvay Andor:

Benn az erdőn drá. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1913. márc. 30-31.; Ar. Közl. 1913. márc. 30., 31., Ar. és Vid. ápr. 1. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1913. ápr. 4. Molnár Paula ve.j., máj. 4. (du.ea.); Ar. Közl. 1913. ápr. 4., Ar és Vid. 1913. ápr. 4., 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. ápr. 5. Polgár Sándor 35 éves jub.j., 6–7–8–9–10–11., 15., 23–24., 28., 30., máj. 11. (du.ea.), 12. (du.ea.), 14. Leövey Leó ve.j., karszem jj. (éz.), júl. 1. Rátkai Márton ve.j., júl. 6. (du.ea.), júl. 16.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 5., 6. (kr.), 13., 15., 21., 27., máj. 4., 15. (kr.), júl. 1., 6., 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, rend.: Kesztler Ede
1913. ápr. 6. (du.ea.); Ar és Vid. 1913. ápr. 6., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért:

Taifun szm. 4 fv.
1913. ápr. 13. Hegedüs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hajó Sándor:

Lakájok vj. 3 fv., rend.: Beregi Sándor
1913. ápr. 16–17., júl. 3. Tanay Frigyes ve.j., júl. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. ápr. 13., 17. (kr.), júl. 4. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1913. ápr. 18. Zilahyné Singhoffer Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferencz:

Gyurkovics leányok életkép 4 szak.
1913. ápr. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. ápr. 20., OSZK szlp.

Malonyai Dezső–Rákosi Viktor:
Elnémult harangok szm. 4 fv., rend.: Kesztler Ede
1913. ápr. 21. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:
A cárnő szm. 3. fv.
1913. ápr. 22. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szomory Dezső:
Bella vj. 3 fv.
1913. ápr. 25–26.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bíró Lajos:
Rablólovag szm. 3 fv.
1913. ápr. 29.; Ar. és Vid. 1913. ápr. 27., OSZK szlp.

Decourcelle, Pierre:
Robinson Cruzoe tünd.reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1913. máj. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. ápr. 27., OSZK szlp.

Zerkovitz Béla:
Aranyeső op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor, vers: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. máj. 1–2., 3–4–5–6., 11., 13. karszem. jj., jún. 29., júl. 6., júl. 13. (du.ea.), 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. ápr. 27., máj. 3. (kr.), 4., jún. 29., júl. 6., 20.; OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:
Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1913. máj. 7. Werbeck-Svärdström, Valborg–Pogány Lajos ve.j.; Ar. és Vid. 1913. máj. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos
1913. máj. 8. Werbeck-Svärdström, Valborg–Pogány Lajos ve.j.; Ar. és Vid. 1913. máj. 4., 13. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gavault, Paul–Beer, Georges:
A telefon vj. 3 fv., ford.: Adorján Andor, zene: Nádor Mihály, rend.: Delli Lajos
1913. máj. 9–10.; jún. 26.; Medgyaszay Vilma Nagy Cabaretje; Ar. és Vid. 1913. máj. 4., 10. (kr.), jún. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:
Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor
1913. máj. 13.; OSZK szlp.

Hervay Frigyes:
Samuka én. boh. 4. kép, szöv.: Grósz Frigyes–Szirmai Albert–Rátkai Márton, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. jún. 20–21–22.; Ar. és Vid. 1913. jún. 12., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Weber, Pierre–Gorsse, Henri:
A csitri vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1913. jún. 23. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1913. jún. 22., 24. (kr.), OSZK szlp.

Bródy Sándor:
A tanítónő drá. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1913. jún. 24. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1913. jún. 22., 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Szomory Dezső:
Györgyike, drága gyermek szm. 3 fv. 4 kép, rend.: Kesztler Ede
1913. jún. 25. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1913. jún. 22., 26. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv. szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1913. júl. 7. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1913. júl. 8. (kr.), OSZK szlp.

Fall, Leo: **Édes öregem** óbécsi dalj. 1 fv., szöv.: Wilhelm, Julius, ford.: Faragó Jenő; *Farkas Imre:* **Az iglói diákok** diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre, rend.: Polgár Sándor
1913. júl. 9. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1913. júl. 9., OSZK szlp.

Kottov, Hans:
Sztrájkol a gólya (Meghalt a gólya) én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. júl. 11–12–13.; Ar. és Vid. 1913. júl. 11., 13.; OSZK szlp., OSZMI gi.

Gavault, Paul:
A mumus vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Kesztler Ede
1913. júl. 14–15.; Ar. és Vid. 1913. júl. 13., 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula, rend.: Polgár Sándor
1913. júl. 17.; Ar. és Vid. 1913. júl. 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ganne, Louis:
Furulyás Jancsi op. 3 fv., szöv.: Matschel, Georges–Vaucaire, Maurice, ford.: Bródy Miksa, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. júl. 19–20.; Ar. és Vid. 1913. júl. 13., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Barrie, James Matthew:
A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1913. júl. 23.; Ar. és Vid. 1913. júl. 24. (kr.), OSZK szlp.

Drégely Gábor:
Isteni szikra vj. 4 fv.
1913. júl. 26–27. (éz.); Ar. és Vid. 1913. júl. 26., 27. (kr.), OSZK szlp.

1913–1914

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Polgár Sándor, karn.: Tilger Árpád
1913. szept. 27. (ény.), okt. 5. (du.ea.), 27., 1914. jan. 4. (du.ea.), márc. 18., máj. 1. Kovács Lili ve.j., 18. (éz.) Nyáray Antal ve.j., karszem. jj., jún. 26. Andai Ella ve.j.; Ar. Közl. 1913. szept. 27., 28. (kr.), okt. 5., 27., Ar. és Vid. 1913. dec. 28., 1914. márc. 15., máj. 17., jún. 18., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Audran, Edmond:

A baba op. 4 fv., szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Rajna Ferenc
1913. szept. 28.; Ar. Közl. 1913. szept. 28.

Zerkovitz Béla:

Aranyeső op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor, vers: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. szept. 28., okt. 2., 9., 19. (du.ea.), nov. 2. (du. ea.), dec. 26. (du.ea.), 1914. márc. 26. Szoyer Ilonka ve.j., jún. 29.; Ar. és Vid. 1913. szept. 28., okt. 5., 12., nov. 2., dec. 21., 1914. márc. 26., jún. 28. AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:

Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1913. szept. 29.; Ar. és Vid. 1913. szept. 28., 30. (kr.), AMM szlp.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:

Az elnökné őnagysága vj. 3 fv., ford.: Karinthy Frigyes, rend.: Delli Lajos
1913. szept. 30., okt. 1. (kr.); Ar. és Vid. 1913. szept. 28., AMM szlp.

Kottov, Hans:

Sztrájkol a gólya (Meghalt a gólya) én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. okt. 1. Komjáthy Mici ve.j.; Ar. és Vid. szept. 28., AMM szlp., OSZK szlp.

Gorkij, Maxim:

Éjjeli menedékhely (Jelenetek a mélységből) 4 kép, ford.: Abonyi Árpád, rend.: Kesztler Ede
1913. okt. 3.; Ar. és Vid. szept. 28., AMM szlp., OSZK szlp.

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor
1913. okt. 4., 14., 1914. jan. 2. Neogrády Dóra ve.j.; Ar. és Vid. 1913. szept. 28., okt. 12., dec. 28., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Erkel Elek
1913. okt. 5., 1914. márc. 29. Szoyer Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1913. okt. 5., 1914. márc. 29.; AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

II. Rákóczi Ferenc fogsága drá. 5 fv., rend.: Kesztler Ede, Ünnepi nyitány; Kovács Sándor: Új Golgota (1848. okt. 6.) szav.: Barics Gyula
1913. okt. 6.; Ar. és Vid. 1913. okt. 5., AMM szlp., OSZK szlp.

Konti József:

A suhanc op. 3 fv., szöv.: Bayard, Jean-François–Vanderbuch, Émile, Le Gamin de Paris c. műv. németre ford.: Dunkel, Theodor, ebből magy. ford.: Nagy Ignác, rend.: Polgár Sándor
1913. okt. 7., 22., nov. 9. (du.ea.), 1914. máj. 2.; Ar. és Vid. 1913. okt. 5., 8. (kr.), 19., nov. 1., 1914. máj. 2., AMM szlp., OSZK szlp.

Gavault, Paul:

A mumus vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Kesztler Ede
1913. okt. 8.; Ar. és Vid. 1913. okt. 5., AMM szlp., OSZK szlp.

Gilbert, Jean:

Buksi én. vj. 3 fv., szöv.: Kraatz, Kurt–Kreen, Jean, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Polgár Sándor, karn.: Tilger Árpád
1913. okt. 10–11–12., 15–16., 21., 26. (du.ea.), nov. 7., 14., 21., 23. (du.ea.), dec. 18. Fényes Annuska ve.j., 1914. jan. 6. (du.ea.), febr. 18., márc. 1. (du.ea.), jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. okt. 5., 11. (kr.), 12., 19., 26., 7., 16., 23., nov. 7., 14., 1914. febr. 4., 15., márc. 1., jún. 28., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Vincze Zsigmond:

Limonádé ezredes zenés vj. 3 fv., szöv.: Harsányi Zsolt
1913. okt. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. okt. 12., OSZK szlp.

Szigeti József:

Viola, az alföldi betyár én. népszm. 5 szak. Eötvös József A falu jegyzője c. reg. ny., zene: Bognár Ignác, rend.: Kesztler Ede
1913. okt. 13. (dísz.ea.) báró Eötvös József szül. 100. évf.; Ar. és Vid. 1913. okt. 12., OSZK szlp.

Farkas Imre:

Hónapos szoba én. vj. 3 fv., rend: Beregi Sándor
1913. okt. 17–18–19–20.; Ar. és Vid. 1913. okt. 12., 18. (kr.), 19., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:

Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1913. okt. 16., 23.; Ar. és Vid. 1913. okt. 16., 19., AMM szlp., OSZK szlp.

Hevesi Sándor:

Az új földesúr szm. 5 fv. Jókai Mór reg. ny., rend.: Kesztler Ede
1913. okt. 24–25., 27., nov. 4.; Ar. és Vid. 1913. okt. 19., 25. (kr.), nov. 1., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A falu rossza népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1913. okt. 26. (dísz.ea.) az aradi Közművelődési Ház megny. alk., 1914. febr. 8.; AMM szlp., OSZK szlp.

Landay, M.: **Legea ertarii** (A megbocsájtás törvénye); *Caragiale, Ion:* **Năpasta** (A bosszú, Megtorlás)
1913. okt. 28. Antonescu, Victor buk-i társ.; Ar. és Vid. 1913. okt. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ism. sz.: **O căsnicie** (Egy házasélet) vj. 3 fv.; *Bertalozzi:* **Poama cruda** (Az éretlen gyümölcs)
1913. okt. 29. Antonescu, Victor társ.; Ar. és Vid. 1913. okt. 26., 30. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Bracco, Roberto: **Sacrificiul** (Az áldozat); *Caragiale, Ion:* **O noapte furtunoasă** (Egy viharos éjszaka)
1913. okt. 30. Antonescu, Victor buk-i társ.; Ar. és Vid. 1913. okt. 26.,
OSZK szlp., OSZMI gi.

Ism. sz.: **Puiculiţa** vj. 1 fv.; *Caragiale, Ion:* **O noapte furtunoasă** (Egy viharos éjszaka)
1913. okt. 31. Antonescu, Victor buk-i társ.; Ar. és Vid. 1913. okt. 26., 31. (kr.)

Reinhardt, Heinrich:

Diákhercegnő op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Komor Gyula, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. okt. 31., nov. 1–2–3., 10., 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. okt. 31., nov. 1. (kr.), 7., 9., 16., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Raupach, Ernst:

Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv.
1913. nov. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. nov. 1., AMM szlp., OSZK szlp.

Mouezy-Éon, André–Nancey, Nicolas:

A villámhárító vj. 4 fv., ford.: Salgó Jenő
1913. nov. 5–6.; Ar. és Vid. 1913. nov. 5., 6. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz az alvilágban (Reinhardt, Max rend. szerint) op. 4 kép., szöv.: Crémieux, Hector–Halevy, Ludovic, ford.: Latabár Endre, rend.: Polgár Sándor
1913. nov. 8., 22., dec. 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. nov. 1., 16., dec. 7., AMM szlp., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó er. én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1913. nov. 9.; Ar. és Vid. 1913. nov. 1., AMM szlp., OSZK szlp.

Wolf, Pierre:

A titok szm. 3 fv., ford.: Adorján Andor, rend.: Szendrey Mihály
1913. nov. 11–12–13., 1914. jún. 23. Gál Gyula–Cziglán István ve.j.; Ar. és Vid. 1913. nov. 11., 12. (kr.), Ar. és Vid. 1914. jún. 23., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Neal, Max–Gerbeck, Hans:

Támlásszék 10. szám zenés boh. 3 fv. elj., zene: Goetze, Walter, átd.: Haller, Hermann–Wolf, William, ford.: Komor Gyula, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. nov. 15–16–17–18–19–20., 24., 30. (du.ea.), dec. 5., 8. (du.ea.), 1914. jan. 1. (du.ea.), márc. 1.; Ar. és Vid. 1913. nov. 9., 16. (kr.), 23., dec. 1., 7., 28., jan. 1., márc. 1., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lukácsy Sándor:

A vereshajú er. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek, rend.: Polgár Sándor
1913. nov. 23.; Ar. és Vid. 1913. nov. 23., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Földes Imre:

Halló vj. 3 fv., rend.: Delli Lajos
1913. nov. 25–26.; Ar. és Vid. 1913. nov. 23., 26. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1913. nov. 27.; OSZK szlp.

Eysler, Edmund:

Nevető férj op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. nov. 28–29–30., dec. 1–2., 9., 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. nov. 23., 29. (kr.), 30., dec. 7., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand:

A zöld frakk vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Szendrey Mihály
1913. dec. 3–4., 1914. ápr. 22. Góth Sándor–Góthné Kertész Ella ve.j.; Ar. és Vid. 1913. nov. 30., dec. 4. (kr.), 1914. ápr. 22., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél, karn.: Tilger Árpád
1913. dec. 6., 16., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. nov. 30., dec. 14., AMM szlp., OSZK szlp.

Almási Balogh Tihamér:

A tót leány népszm. 3 fv., zene: Serly Lajos
1913. dec. 7.; Ar. és Vid. 1913. dec. 7., AMM szlp., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1913. dec. 8., 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. dec. 7., dec. 21., 28., AMM szlp., OSZK szlp.

Strauss, Johann:

Cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór reg. ny. Schnitzer Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal
1913. dec. 10., 1914. jan. 29.; Ar. és Vid. 1913. dec. 7., 1914. jan. 29., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Farkas Pál:

A konventbiztos drá. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1913. dec. 11–12.; Ar. és Vid. 1913. dec. 7., 12. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. dec. 13., 1914. ápr. 15.; Ar. és Vid. 1913. dec. 7., 1915. ápr. 15., AMM szlp., OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1913. dec. 14., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. dec. 7., 21., AMM szlp., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1913. dec. 15.; Ar. és Vid. 1913. dec. 14., AMM szlp., OSZK szlp.

Valabreque, Albin:

Édes otthon boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Szendrey Mihály; kabaré műs.
1913. dec. 17. Fényes Annuska ve.j., 1914. márc. 4.; Ar. és Vid. 1913. dec. 14., 1914. márc. 1., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bredschneider, Willy–Kollo, Walter–Szirmai Albert:

Mozikirály op. 3 fv., szöv.: Bernauer, Rudolf–Schanzer, Rudolf, magy.: Harsányi Zsolt, eredeti mozgóképekkel: Parasztlakodalom (er. fotók Arad város főterén), Napoleon és a molnár leány, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1913. dec. 19–20–21–22–23., 25–26–27., 1914. jan. 1., 6., 11. (du.ea.), 25. (du.ea.), máj. 3. Kovács Lili ve.j., júl. 20. Diósy Nusi–Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1913. dec. 14., 20. (kr.), 21., 28., 1914. jan. 4., 10., 18., máj. 3., júl. 19., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Edvi Illés László:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak.
1913. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. dec. 21., AMM szlp., OSZK szlp.

Vidor Pál:

Ingyenélők népszm. dallal 3 fv., zene: Szentirmai Elemér–Serly Lajos, rend.: Kesztler Ede
1913. dec. 28.; Ar. és Vid. 1913. dec. 28., AMM szlp., OSZK szlp.

Bíró Lajos:

Az utolsó csók szm. 3 fv., rend.: Kesztler Ede
1913. dec. 29–30.; Ar. és Vid. 1913. dec. 28., 30. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp.

Ism sz: **Zsur a ligetben** énekes boh. 1 fv.**; Ripacsok** ének és táncszámai; Szilveszteri nagy Cabaret
1913. dec. 31., 1914. jan. 1.; Ar. és Vid. 1913. dec. 28., AMM szlp., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. jan. 3. Neógrády Dóra ve.j., febr. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. dec. 28., 1914. febr. 1., AMM szlp., OSZMI gi.

Farkas Imre:

Az iglói diákok op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor; Szilveszteri nagy Cabaret
1914. jan. 4. Neogrády Dóra ve.j., 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1913. dec. 28., AMM szlp., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. jan. 7–8., 15., febr. 1. (du.ea.), márc. 16., ápr. 19. (du.ea.), júl. 21. Diósi Nusi–Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1914. jan. 4., 10., márc. 14., ápr. 19., júl. 21., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Knoblauch, Edward:

Mérföldkövek életk. 3 fv., Bennett, Arnold reg. ny., ford.: Kosztolányi Dezső, rend.: Szendrey Mihály
1914. jan. 9–10., 14., febr. 4., 11., ápr. 21. és máj. 13. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1914. jan. 4., 10., febr. 1., 8., ápr. 21., 22. (kr.), máj. 10., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1914. jan. 11.; Ar. és Vid. 1914. jan. 4., AMM szlp.

Rostand, Edmond:

Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1914. jan. 14.; Ar. és Vid. 1914. jan. 10., OSZK szlp.

Bíró Lajos:

Ezerkilencszáztizenhárom (1913.) szm. 3 fv., rend: Szendrey Mihály
1914. jan. 16–17–18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. jan. 10., 17. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Zerkovitz Béla:

Katonadolog op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor–Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. jan. 18–19–20–21–22–23–24–25., febr. 3., 8. (du.ea.), márc. 19., 27. és 31. Szoyer Ilonka ve.j., ápr. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. jan. 11., 19., febr. 1., márc. 15., 27., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 3 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1914. jan. 28., febr. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. jan. 10., 25., febr. 8., AMM szlp, OSZK szlp.

Szomory Dezső:

Mária Antónia szm. 5 fv., rend.: Beregi Sándor
1914. jan. 30–31., febr. 1., 5., 10., 25. Márkus Emília ve.j., márc. 8. (du.ea.), jún. 22. Gál Gyula–Kis Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1914. jan. 25., febr. 1., 8., 22., márc. 8., jún. 18., 23. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Czobor Károly:

A hajdúk hadnagya op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1914. febr. 2., 9., 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. feb.1., 8., 22., AMM szlp.

Molnár Ferenc:

Az Ördög vj. 3 fv.
1914. febr. 7.; Ar. és Vid. 1914. febr. 7., AMM szlp., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Tökéletes asszony op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. febr. 12–13–14–15., 17., 24., márc. 3., 22. (du. ea.), 17., máj. 17. Diósi Nusi ve.j., júl. 3. Király Ernő–Solti Hermin ve.j.; Ar. és Vid. 1914. febr. 8., 13. (kr.), 15., 22., márc. 1., 17., 22., máj. 17., jún. 28., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1914. febr. 18., márc. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. febr. 15., márc. 29., AMM szlp., OSZK szlp.

Shaw, George Bernard:

Pygmalion vj. 5 fv., ford.: Hevesi Sándor, rend.: Szendrey Mihály
1914. febr. 19–20–21–22–23., márc. 2., júl. 1. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1914. febr. 15., 17. (kr.), 22., márc. 2., jún. 28., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal és táncokkal, zene: Egressy Béni
1914. febr. 22.; AMM szlp., OSZK szlp.

Stephanides Károly:

Aladár nem szamár vid.op. 3 fv., szöv.: Komor Gyula, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. febr. 25. (du.ea.), márc. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. febr. 22., márc. 24., AMM szlp., OSZMI gi.

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:

A cárnő vj. 3 fv., rend.: Beregi Sándor
1914. febr. 26. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1914. febr. 22., AMM szlp., OSZMI gi.

Sardou, Victorien:

A boszorkány szm. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, rend.: Kesztler Ede
1914. febr. 27. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1914. febr. 22., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila, rend.: Beregi Sándor
1914. febr. 28. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1914. febr. 22., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. márc. 5–6–7–8–9–10., 13., 28. Szoyer Ilonka ve.j., 31., ápr. 5. (du.ea.), 12. (du.ea.), máj. 17. (du. ea.) Diósi Nusi ve.j., jún. 25., júl. 5.; Ar. és Vid. 1914. márc. 1., 8., 28., 31., ápr. 5., 12., jún. 18., júl. 5., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bernard, Tristan–Athis, Alfred:

Szerkesztő úr vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1914. márc. 11–12.; Ar. és Vid. 1914. márc. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bíró Lajos:

Sárga liliom vid. tört. 3 fv.
1914. márc. 14.; Ar. és Vid. 1914. márc. 14., OSZK szlp.

Beöthy László–Rákosi Viktor:

Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal 8 kép
1914. márc. 15.; Ar. és Vid. 1914. márc. 15.

Salten, Felix: **Festenborg gróf** dr. 1 fv.; *Ism, sz.:* **Dalborg báró fogadása**
1914. márc. 20–21. Psilander Valdemar moziszkeccs társ.; Ar. és Vid. 1914. márc. 15., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Nagyapó népszm. 3 szak. dalokkal és tánccal, zene: Erkel Elek, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. márc. 22–23.; Ar. és Vid. 1914. márc. 15., 23., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:

Az ezredes vj. 3. fv.
1914. márc. 24–25.; Ar. és Vid. 1914. márc. 22., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1914. márc. 30. Szoyer Ilonka ve.j., jún. 28.; Ar. és Vid. 1914. márc. 29., AMM szlp., OSZK szlp.

Heltai Jenő:

A **Tündérlaki lányok** vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály
1914. ápr. 1–2–3., 6., 14., máj. 15. Komjáthy Mici bú. ea., júl. 2. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1914. márc. 29., ápr. 6., 14., máj. 10., jún. 28., júl. 3. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ism. sz.:

Jézus élete élőkép soroz. 4 kép
1914. ápr. 4. és 5. jóték. ea.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 4., OSZK szlp., AMM szlp.

Planquette, Jean-Robert:

Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1914. ápr. 7.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 5., OSZK szlp., AMM szlp.

Shakespeare, William:

Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly, rend.: Kulcsár Lajos

1914. ápr. 8. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 8., 9. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Katona József:

Bánk bán drá. 5 fv.

1914. ápr. 9. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 9., AMM szlp., OSZMI gi.

Huszka Jenő:

Nemtudomka op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Harsányi Zsolt, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1914. ápr. 12–13., 23., 27., máj. 3. (du.ea.), 16. Diósi Nusi ve.j., júl. 6. Király Ernő–Solti Hermin ve.j.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 12., 23., 26., máj. 3., 16., júl. 5., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos

1914. ápr. 16. Krammer Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 16., OSZMI gi.

Davidsohn, Emanuel:

Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein Jozef, magy.: Faragó Jenő, hangsz.: Donáth Lajos

1914. ápr. 17. Krammer Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 18. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Vernon, Harry– Owen, Harold:

A mandarin angol-kínai játék zenével 3 fv., ford.: Salgó Ernő, rend.: Szendrey Mihály

1914. ápr. 18–19–20.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 18., 19. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ascher, Leo:

Budagyöngye op. 2 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend: Polgár Sándor

1914. ápr. 24–25–26., máj. 10.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 24., 25. (kr.), 26., máj. 10., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bródy Sándor:

Timár Liza szm. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1914. ápr. 28–29–30., máj. 5., jún. 30. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1914. ápr. 28., 29. (kr.), máj. 5., jún. 28., júl. 1. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fényes Samu:

A csöppség én. vj. 3 fv.

1914. máj. 4. Zilahy Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1914. máj. 3., AMM szlp., OSZK szlp.

Mac-Hugh, Augustin:

Az 555. sz. rendőr boh. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Delli Lajos

1914. máj. 6–7.; Ar. és Vid. 1914. máj. 6., 7. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gajáry István:

Böském op. 3 fv., szöv.: Szomory Emil, rend.: Polgár Sándor

1914. május. 8–9–10., 14., jún. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. ápr. 8., 9. (kr.), 10., jún. 18., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Salten, Felix:

Erős láncok vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő

1914. május 11. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1914. máj. 10., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Wolf, Piere:

Ingovány drá. 3 fv.

1914. máj. 12. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j; Ar. és Vid. 1914. máj. 10., AMM szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

Az aranyásó moziszkeccs 6 kép, zene: Kacsóh Pongrác, rend.: Kertész Mihály

1914. máj. 21–22. Bp.-i Apolló társ. ve.sz.; AMM szlp.

Korcsmáros Nándor:

Házasodik az uram moziszkeccs, rend.: Kertész Mihály

1914. május. 23. Bp.-i Apolló társ. ve.sz.; AMM szlp.,

Pintér Imre–Gerő S. Sándor:

Pesti cselédek op.szkeccs 4 színpadi és 4 film fv.

1914. jún. 1. Pintér Imre társ.; OSZK szlp.

Barré, Alfred–Keroul, Henri:

Léni néni én.boh. 3 fv., zene.: Vincze Zsigmond, magy.: Heltai Jenő

1914. jún. 18. (ény.), 19–20–21.; Ar. és Vid. 1914. jún. 18., AMM szlp., OSZK szlp.
OSZMI gi.

Lessing, Gotthold Ephraim:

Bölcs Náthán drá. költ. 3 fv., ford.: Zichy Antal

1914. jún. 24. Gál Gyula–Kis Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1914. jún. 18., OSZK szlp.
OSZMI gi.

Garamszeghy Sándor:

Matyó lakodalom falusi tört. énekkel 3 fv.

1914. jún. 27–28., júl. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. jún. 18., 28. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Több. sz.:

Kabaré

1914. júl. 5. Király Ernő–Solti Hermin ve. j.; Ar. és Vid. 19014. júl. 5., OSZK szlp.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1914. júl. 7–8–9–10–11–12., 22. Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1914. júl. 7., 8. (kr.), 22., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Laufs, Karl–Kraatz, Kurt:

A páholy boh. 3 fv.

1914. júl. 12. Vendrei Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1914. júl. 11., AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szirmai Albert:

Ezüstpille op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst boh. után: Gábor Andor, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1914. júl. 14–15–16. Vendrei Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1914. júl. 11., 15. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Guthi Soma: **A cilinder** vj. 3 fv.; *Feydeau, Georges:* **Miért járkálsz meztelenül** vj. 1 fv., ford.: Heltai Jenő
1914. júl. 23. (éz.); Ar. és Vid. 1914. júl. 23., AMM szlp., OSZK szlp, OSZMI gi.

1914–1915

Hegedűs Gyula–Faragó Jenő:
Mindnyájunknak el kell menni alk.j. 6 kép, rend.: Delli Lajos
1914. okt. 3. (dísz.ea., ény.),–4–5.; Ar. és Vid. 1914. okt. 3., 4. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek
1914. okt. 4. (du.ea.), 1915. júl. 26.; Ar. és Vid. 1914. okt. 4., 1915. júl. 25., OSZK szlp.

Verő György:
1848 – Hadak útja látv. én. szm. elj. 9 kép., szöv.: Verő György, rend.: Delli Lajos
1914. okt. 6. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1914. okt. 6., OSZK szlp.

Beyerlein, Franz:
Takarodó drá. 4 fv., ford.: Zborai Aladár, rend.: Delli Lajos
1914. okt. 7.; Ar. és Vid. 1914. okt. 7., OSZK szlp.

Zerkovitz Béla:
Katonadolog op. 3 fv. szöv.: Béldi Izidor–Mérei Adolf
1914. okt. 8., 1915. jan. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. okt. 3., 1915. jan. 1., Ar. Élet 1915. jan., OSZK szlp.

Huszka Jenő:
Nemtudomka op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Harsányi Zsolt
1914. okt. 9., nov. 8. (du.ea.), dec. 19., Kállay Jolán ve.j.; Ar. és Vid. 1914. okt. 3., nov. 6., 19., dec. 20. (kr.), Ar. Élet 1914. dec., OSZK szlp., OSZMI gi.

Pásztor Árpád: **Ferenc József azt üzente** alk.j. 6 kép; *Heltai Jenő:* **Akik itthon maradtak** alk.j. 1 fv.
1914. okt. 10–11.; Ar. és Vid. 1914. okt. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Zerkovitz Béla:
Aranyeső op. 3 fv., szöv.: Béldi Izidor, vers: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. okt. 11. (du.ea.), nov. 9., dec. 9.; Ar. és Vid. 1914. okt. 10., dec. 9., OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1914. okt. 12., 1915. márc. 10., júl. 25. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1914. okt. 11., 1915. márc. 9., júl. 18., OSZK szlp.

Kálmán Imre:
Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, rend.: Polgár Sándor
1914. okt. 13.; Ar. és Vid. 1914. okt. 13., OSZK szlp.

Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1914. okt. 14., 27. Barics Gyula ve.j., nov. 15. (du. ea.), 1915. ápr. 2., márc. 24. Tanay Frigyes ve.j., júl. 24. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1914. okt. 14., 25., nov. 15., 1915. febr. 28., márc. 21., júl. 18., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gábor Andor:
Előre szm. 5 fv., rend.: Delli Lajos
1914. okt. 15–16–17.; Ar. és Vid. 1914. okt. 15., 16. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gajáry István:
Böském op. 3 fv., szöv.: Szomory Emil
1914. okt. 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. okt. 18., OSZK szlp.

Vahot Imre:
Huszárcsíny vj. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bőhm Gusztáv
1914. okt. 18.; Ar. és Vid. 1914. okt. 18., OSZK szlp.

Rényi Aladár:
A kis grófop. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1914. okt. 19., nov. 22. (du.ea.), 1915. ápr. 20. Zsigmondi Anna ve.j., júl. 14. Diósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1914. okt. 19., nov. 22., 1915. ápr. 17., júl. 10., 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Sas Ede:
Mihály pópa lánya drá. 2 fv.
1914. okt. 20–21.; Ar. és Vid. 1914. okt. 20., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Béldi Izidor–Mérei Adolf:
Vörös ördögök alk.j. 7 kép., zene: Gajáry István, rend.: Polgár Sándor
1914. okt. 22–23–24–25., nov. 1. (du.ea.), dec. 26. (du.ea.), 1915. márc. 25., júl. 5.; Ar. és Vid. 1914. okt. 22., 23. (kr.), 25., dec. 26., 1915. márc. 21., júl. 5., Ar. Élet 1914. dec., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gilbert, Jean:
Buksi én. vj. 3 fv., szöv.: Kraatz, Kurt–Kreen, Jean, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. okt. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. okt. 25., OSZK szlp.

Kálmán Imre:
A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. okt. 26.; Ar. és Vid. 1914. okt. 25., OSZK szlp.

Géczy István:
Hortobágyi legények népszm. 4 fv., rend.: Delli Lajos
1914. okt. 28–29.; Ar. és Vid. 1914. okt. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Neal, Max–Gerbeck, Hans:

Támlásszék 10. szám zenés boh. 3 fv. elj., zene: Goetze, Walter, átd.: Haller, Hermann–Wolf, William, ford.: Komor Gyula

1914. okt. 29., 1915. aug. 5. Várnai Jenő–Győző Alfréd jj.; Ar. és Vid. 1915. aug. 5., 6. (kr.), OSZK szlp.

Heltai Jenő:

A **Tündérlaki lányok** vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1914. okt. 30., 1915. ápr. 15. Gombaszögi Ella ve.j.; Ar. és Vid. 1914. okt. 25., 1915. ápr. 10., 16. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc

1914. okt. 31., nov. 10., 1915. jan. 21., 29., febr. 7. (du.ea.), márc. 18., 28., júl. 20. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1914. okt. 25., nov. 8., 1915. jan. 21.,23., febr. 7., márc. 18., 28., júl. 18., 21. (kr.), AMM szlp., OSZK szlp., OSZMI gi.

Chivot, Henry–Duru, Henri Alfred:

Népfelkelők én.boh. 4 fv., magy.: Rákosi Viktor, rend.: Polgár Sándor

1914. nov. 1–2.; Ar. és Vid. 1914. nov. 1., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

A doktor úr boh. 3 fv.

1914. nov. 3.; Ar. és Vid. 1914. nov. 3., 4. (kr.), OSZK szlp.

Heltai Jenő: **Akik itthon maradtak**; *Falk Richard.:* **Riadó**; *Molnár Ferenc:* **Disznótor Lipótvárosban; Nagy Kabaré**

1914. nov. 4–5.; Ar. és Vid. 1914. nov. 3., OSZK szlp.

Bredschneider, Willy–Kollo, Walter–Szirmai Albert:

Mozikirály op. 3 fv. szöv.: Bernauer, Rudolf–Schanzer, Rudolf, magy.: Harsányi Zsolt, eredeti mozgóképekkel: Parasztlakodalom (er. fotók Arad város főterén), Napoleon és a molnár leány

1914. nov. 4. (du.ea.), 17., dec. 6. (du.ea.), 1915. júl. 17. Doósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1914. nov. 15., dec. 6., 1915. júl. 16.. OSZK szlp.

Rubens, Paul:

Napsugár kisasszony op. 2 fv., szöv.: Rubens, Paul, vers.: Wimperis, Arthur, ford.: Heltai Jenő, rend.: Polgár Sándor

1914. nov. 6–7., dec. 20.; Ar. és Vid. 1914. nov. 6., dec. 20., OSZK szlp.

Follinus Aurél:

Náni népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek

1914. nov. 8.; OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Polgár Sándor

1914. nov. 11., 29. (du.ea.), 1915. jún. 27. Horváth Mici ve.j., júl. 12.; Ar. és Vid. 1914. nov. 11., 29., 1915. jún. 27., júl. 13. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Stobitzer, Karl:

Jönnek a németek vj. 3 fv., ford.: Góth Sándor, rend.: Delli Lajos

1914. nov. 13–14.; Ar. és Vid. 1914. nov. 13., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula

1914. nov. 15., 1915. ápr. 26., aug. 9.; Ar. és Vid. 1914. nov. 15., 1915. ápr. 24., aug. 8.

Farkas Imre:

Az iglói diákok op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor

1914. nov. 16. (du.ea.); OSZK szlp.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa

1914. nov. 16., 30., dec. 12., 1915. máj. 17. Berky Lili ve.j., júl. 13.; Ar. és Vid. 1914. nov. 15., 29., dec. 12., 1915. máj. 16., júl. 10., 14. (kr.), OSZMI gi.

Bródy Sándor:

Timár Liza szm. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1914. nov. 18., 24. Hegedűs Gyula ve.j., 1915. márc. 23. Tanay Frigyes ve.j.; Ar. és Vid. 1914. nov. 18., 24., 25. (kr.), 1915. márc. 21., 24. (kr.), OSZMI gi.

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 9 kép, rend.: Delli Lajos

1914. nov. 19.; Ar. és Vid. 1914. nov. 19., OSZK szlp.

Jessel, Leon:

Ikrek a táborban op. 3 fv., szöv.: Jacobi, Wilhelm–Schanzer, Rudolf, ford.: Komor Gyula, rend.: Polgár Sándor

1914. nov. 20–21–22., dec. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. nov. 20., 21. (kr.), dec. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv.

1914. nov. 23. Hegedűs Gyula ve.j., 1915. máj. 9. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1914. nov. 6., 1915. máj. 7., 10. (kr.), OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv.

1914. nov. 25.; Ar. és Vid. 1914. nov. 25., 26. (kr.)

Planquette, Jean-Robert:

Corneville-i harangok op. 3 fv. szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő

1914. nov. 26. Hegedűs Gyula ve.j., dec. 25. (du. ea.), Ar. és Vid. 1914. nov. 25., dec. 25., Ar. Élet 1914. dec.

Falk Richárd: **Nincs veszve Lengyelország**; *Falk Richárd:* **Királyért és hazáért** zenei dialog 1 fv., zene: Rajnai Sándor; *Léon, Victor:* **Elszállásolás** vj. 1 fv.

1914. nov. 27–28.; Ar. és Vid. 1914. nov. 22.

Vincze Zsigmond:

Limonádé ezredes zenés vj. 3 fv., szöv.: Harsányi Zsolt
1914. nov. 29.; Ar. és Vid. 1914. nov. 29.

Berr, Georges:

A gépírókisasszony vj. 3 fv., magy.: Karinthy Frigyes
1914. dec. 1–2.; Ar. és Vid. 1914. nov. 29., dec. 2. (kr.), OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1914. dec. 3., 29. 1915. jan. 10. (du.ea.), ápr. 10. Berky Lili ve.j., júl. 7., 29.; Ar. és Vid. 1914. dec. 3., 29., 1915. jan. 10., ápr. 10., 11. (kr.), júl. 4., 29., Ar. Élet 1914. dec.

Katona József:

Bánk bán drá. 5 fv.
1914. dec. 4. Jászai Mari–Komjáthy János ve.j.; Ar. és Vid. 1914. dec. 4., 5. (kr.), OSZMI gi.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv.; Jászai Mari szavalóestje 1914. dec. 5.; Ar. és Vid. 1914. dec. 5., 6. (kr.), OSZMI gi.

Tóth Ede:

A tolonc én. népszm. 3 fv.
1914. dec. 6. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1914. dec. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1914. dec. 7., 18. Márkus Emília ve.j.; Ar. és Vid. 1914. dec. 6., 18., OSZMI gi.

Hermant, Abel:

Kiskirályok vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1914. dec. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. dec. 6.

Lopez, Sabatino:

Csúnya ember vj. 3 fv., ford.: Gábor Andor
1914. dec. 10–11.; Ar. és Vid. 1914. dec. 10., 11. (kr.), OSZMI gi.

Nedbal, Oscar:

Lengyelvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1914. dec. 12–13–14., 25. Ladiszlay József ve.j., 1915. jan. 1. (du.ea.), 12., 22., febr. 28. (du.ea.), ápr. 4. (du.ea.), máj. 24. (éz.), jún. 27. Horváth Mici–Járay Böske ve.j., júl. 21. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1914. dec. 10., 12., 13., 20., 1915. jan. 1., 12., 22., febr. 28., ápr. 4., máj. 19., jún. 27., 29. (kr.), júl. 18., Ar. Élet 1914. dec., OSZMI gi.

Faragó Jenő:

A lőcsei fehér asszony én. tört. szm. 7 kép., Jókai Mór regénye ny., zene: Barna Izsó
1914. dec. 15., 27–28., 1915. júl. 19.; Ar. és Vid. 1914. dec. 15., 27., 1915. júl. 18., Ar. Élet 1914. dec., OSZMI gi.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1914. dec. 16. Márkus Emília ve. j.; Ar. és Vid. 1914. dec. 16., 17. (kr.), OSZMI gi.

Anicet-Bourgeois, Auguste–Barbier, Jules–Sardou, Victorien:

A boszorkány drá., ford.: Fáy Jakab Béla
1914. dec. 17. Márkus Emília ve. j.; Ar. és Vid. 1914. dec. 17., OSZMI gi.

Almási Balogh Tihamér:

A tót leány népszm. 3 fv., zene: Serly Lajos
1914. dec. 20.; Ar. és Vid. 1914. dec. 20., Ar. Élet 1914. dec., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 2 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1914. dec. 21. Kállay Jolán ve.j., 1915. aug. 4.; Ar. és Vid. 1914. dec. 20., 1915. aug. 1., 5. (kr.), Ar. Élet 1914. dec., OSZMI gi.

Orbók Lóránd:

Tündér vj.
1914. dec. 22–23.; Ar. és Vid. 1914. dec. 20., Ar. Élet 1914. dec., OSZMI gi.

Görner, Karl August:

Hamupipőke var.reg. 6 kép, magy.: Vécsey Leó
1914. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. dec. 20., 23. (kr.), Ar. Élet 1914. dec.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1914. dec. 26., 1915. jan. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. dec. 20., Ar. Élet 1914. dec., 1915. jan.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1914. dec. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1914. dec. 27., Ar. Élet 1914. dec.

Valabrégue, Albin:

Édes otthon vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1914. dec. 30.; Ar. és Vid. 1914. dec. 30., Ar. Élet 1914. dec.

Gilbert, Jean:

Mozitündér op. 3 fv. szöv.: Okonkowsky, Georg, átd.: Freund, Julius, ford.: Mérei Adolf, karn.: Tilger Árpád, rend.: Polgár Sándor
1914. dec. 31., 1915. jan. 1–2–3.,15., 24., febr. 24., ápr. 8. Berky Lili ve.j., ápr. 25. (du.ea.), jún. 29. Járay Böske ve.j; Ar. és Vid. 1914. dec. 31., 1915. jan. 1., 15., 24., febr. 21., ápr. 8., 9. (kr.), 1915. ápr. 25., jún. 27., Ar. Élet 1914. dec., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

II. Rákóczi Ferenc fogsága drá. 5 fv.
1915. jan. 4.; Ar. és Vid. 1915. jan. 1., Ar. Élet 1915. jan.

Herczeg Ferenc:

A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1915. jan. 5.; Ar. és Vid. 1915. jan. 1., Ar. Élet 1915. jan.

Hirschfeld, Johann:
Rokkant huszár én vj. 3 fv. magy.: Szentpétery Zsigmond, zene: Szerdahelyi József
1915. jan. 6.; Ar. és Vid. 1915. jan. 1., Ar. Élet 1915. jan.

Grünbaum, Fritz–Sterk, Wilhelm:
Fészek a viharban vj. 3 fv., ford.: Gábor Andor
1915. jan. 7–8.; Ar. és Vid. 1915. jan. 8. (kr.), Ar. Élet 1915. jan., OSZMI gi.

Sas Náci:
Szölke Pepi op. 3 fv., szöv.: Hervay Frigyes
1915. jan. 9–10–11., 17. (du.ea.), febr. 16. (du.ea.), jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. jan. 1., 9., 10. (kr.), febr. 14., jún. 27., Ar. Élet 1915. jan., OSZMI gi.

Karinthy Frigyes:
Mese egy közlegényről én szj. színpadon és vásznon 6 fv.
1915. jan. 13–14. Horváth Kálmán moziszkeccs társ.; Ar. és Vid. 1915. jan. 13., 14., Ar. Élet 1915. jan.

Szirmai Albert:
Táncos huszárok op. 3 fv., szöv.: Rajna (Reiner) Ferenc, vers: Szép Ernő
1915. jan. 16–17., 24. (du.ea.), máj. 5. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1915. jan. 10., 24., máj. 1., 6. (kr.), Ar. Élet 1915. jan.

Kottov, Hans:
Sztrájkol a gólya (Meghalt a gólya) én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1915. jan. 18.; Ar. és Vid. 1915. jan. 17., 20. (kr.), Ar. Élet 1915. jan.

Scharborough, Georg:
Ki volt? drá. 3 fv., ford.: Sebestyén Károly
1915. jan. 19.; Ar. és Vid. 1915. jan. 17., 19. (kr.), Ar. Élet 1915. jan., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:
A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1915. jan. 23., 25., 31. (du.ea.), máj. 16. Berky Lili ve.j., aug. 1.; Ar. és Vid. 1915. jan. 23., 25., 31., máj. 16., aug. 1.

Klapp, Michel:
Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely
1915. jan. 26.; Ar. és Vid. 1915. jan. 26.

Schönherr, Karl:
Hit és haza drá. 3 fv., ford.: Garvay Andor
1915. jan. 27–28.; Ar. és Vid. 1915. jan. 27., 28. (kr.), OSZMI gi.

Eysler, Edmund:
Cserebogár op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Gábor Andor
1915. jan. 30–31., febr. 1–2. (du.ea.), 9., 14. (du. ea.); Ar. és Vid. 1915. jan. 30., 31. (kr.), febr. 7., 14., OSZMI gi.

Neal, Max–Ferner, Max:
Jó éjt, Muki vj. 3 fv., magy.: Faragó Jenő
1915. febr. 2–3., 17., aug. 12. (éz.); Ar. és Vid. 1915. febr. 2., 4. (kr.), 17., aug. 8., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1915. febr. 4., ápr. 27. Rózsa S. Lajos ve.j., aug. 10.; Ar. és Vid. 1915. febr. 4., ápr. 28. (kr.), aug. 8., OSZMI gi.

Guthi Soma: **A cilinder** vj. 3 fv.; *Feydeau, Georges:* **Miért járkálsz meztelenül** vj. 1 fv., ford.: Heltai Jenő
1915. febr. 5., márc. 22. Tanay Frigyes ve.j., júl. 6. (csak Cilinder); Ar. és Vid. 1915. febr. 5., márc. 21., júl. 4., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1915. febr. 6., 8., 21. (du.ea.), aug. 11.; Ar. és Vid. 1915. febr. 6., 7., 21., aug. 8., 12. (kr.)

Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1915. febr. 7.; Ar. és Vid. 1915. febr. 7.

Hervé, Florimond Ronger:
Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1915. febr. 10., máj. 3. Komlósssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1915. febr. 7., máj. 1., 4. (kr.)

Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1915. febr. 11.; Ar. és Vid. 1915. febr. 7.

Goetze, Walter:
Éjfélkor 12-től 1-ig. op., szöv.: Okonkowsky, Georg, ford.: Mérei Adolf
1915. febr. 12–13–14., 22., márc. 7. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. febr. 7., 14. (kr.), 21., márc. 7., OSZMI gi.

Ism. sz.:
Farsangi művész estély
1915. febr. 14–15–16. Miss Chena ve.j.; Ar. és Vid. 1915. febr. 14.

Glass, Montague:
Polák és Volák boh. 3 fv., ford.: Gábor Andor
1915. febr. 18–19.; Ar. és Vid. 1915. febr. 14., 19. (kr.), OSZMI gi.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1915. febr. 20–21., 23., máj. 4. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1915. febr. 14., 21. (kr.), 23., máj. 1.

Csepreghy Ferenc:
A sárga csikó népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1915. febr. 21.; Ar. és Vid. 1915. febr. 21.

Hajó Sándor:
Délibáb utca 7. vj. 3 fv., rend.: Delly Lajos
1915. febr. 25–26., márc. 4., 9., 21. (du.ea.), ápr. 14. Gombaszögi Ella ve.j., máj. 20. Varsányi Irén ve.j.;

Ar. és Vid. 1915. febr. 21., 26. (kr.), márc. 4., 9., 21., ápr. 10., 15. (kr.), máj. 19., 21. (kr.), OSZMI gi.

Gajáry István:

Katica op. 3 fv., szöv.: Szomory Emil
1915. febr. 27–28., márc. 1., 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. febr. 21, 27., 28. (kr.), márc. 14., OSZMI gi.

Szirmai Albert:

Ezüstpille op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst boh. után Gábor Andor
1915. márc. 3.; Ar. és Vid. 1915. febr. 28.

Martos Ferenc:

Helén zenés vj. 4 fv.
1915. márc. 5–6–7., 11., ápr. 4., 10. (du.ea.), máj. 19., jún. 30. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1915. márc. 1., 6. (kr.), 11., ápr. 4., 10., máj. 19., 20. (kr.), jún. 30., júl. 1. (kr.), OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1915. márc. 8.; Ar. és Vid. 1915. márc. 7.

Hervé, Florimond Ronger:

Nebáncsvirág op. 4. fv., szöv.: Meihac, Henri–Millaud, Albert, ford.: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1915. márc. 12., ápr. 1.; Ar. és Vid. 1915. márc. 12., ápr. 1.

Herczeg Ferenc:

Bizánc szm. 3 fv., rend.: Delli Lajos
1915. márc. 13., 29.; Ar. és Vid. 1915. márc. 14. (kr.), 28.

Tompa Kálmán:

Oroszok Máramarosban én. szm.; A bécsi Burgban alk. költ., írta és elm. Tompa Kálmán (14-én); Új március alk. költ., írta Zombor Andor, elm.: Kiss Miklós
1915. márc. 14. és 15. Tompa Kálmán ve.j.; Ar. és Vid. 1915. márc.14., 15. (kr.), OSZMI gi.

Vernon, Harry– Owen, Harold:

A mandarin angol-kinai j. zenével 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1915. márc. 16. Gombaszögi Frida ve.j., júl. 3. Hegedüs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1915. márc. 16., 17. (kr.), , júl, 4. (kr.), OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

A farkas vj. 3 fv.
1915. márc. 17. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1915. márc. 17., 18. (kr.), OSZMI gi.

Millöcker, Carl:

A koldusdiák op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1915. márc. 19–20., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. márc. 14., 21.

Szigligeti Ede:

Szökött katona népszm. 4 fv.
1915. márc. 21.; Ar. és Vid. 1915. márc. 21.

Varney, Louis:

Tiszt urak a zárdában op. 3 fv., szöv.: Ferrier, Paul–Prével, Jules, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1915. márc. 26–27., ápr. 5 (du.ea.), máj. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. márc. 21., 27. (kr.), ápr. 4., máj. 2.

Szigligeti Ede:

Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal és táncokkal, zene: Egressy Béni
1915. márc. 28.; Ar. és Vid. 1915. márc. 28.

Falk Richárd: **Királyért és hazáért** zenei dialog 1 fv., zene: Rajnai Sándor, rend.: PolgárSándor, karn.: Tilger Árpád; *Guthi Soma:* **A ripacsok** én.vj. 1 fv.;

Gábor Andor: **Néma sszony** én .vj. 1 fv.
1915. márc. 30–31.; Ar. és Vid. 1915. márc. 28., 31. (kr.), OSZMI gi.

Engel, Alexander–Horst, Julius:

A papa kedvence én. boh. 3 fv., ford.: Gábor Andor, zene: Stein, Leo
1915. ápr. 5–6–7., máj. 14. Berky Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 4., 6. (kr.), máj. 14., 15. (kr.), OSZMI gi.

Tóth Ede:

A tolonc én. népszm. 3 fv.
1916. ápr. 11. Berky Lili ve.j; Ar. és Vid. 1915. ápr. 11.

Hermant, Abel:

Kiskirályok vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1915. ápr. 9. Berky Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 4., 10. (kr.)

Engel, Alexander–Horst, Julius:

Kék egér boh. 3 fv., ford.: Márton Ferenc
1915. ápr. 12–13.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 10., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Zsuzsi kisasszony op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1915. ápr. 16–17–18., 25., 29. és máj. 1. Diósy Nusi ve.j., 9. (du.ea.), 21. (du.ea.), jún. 26. Horváth Mici ve.j., (ény.), júl. 4. (du.ea.), júl. 15. és 18. (du.ea.) Diósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 16., 17. (kr.), 25., 29., 30. (kr.), máj. 7., 19., jún. 26., jún. 30., júl.10., 17., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1915. ápr. 19. Zsigmondi Anna ve.j., jún. 28. (du. ea.); Ar. és Vid. 1915. ápr. 17., jún. 28., OSZMI gi.

Guthi Soma:

Hindenburg Varsóban moziszkeccs
1915. ápr. 21–22.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 17., 20.(kr.)

Földes Imre:

Halló vj. 3 fv.
1915. ápr. 23. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 21., 24. (kr.)

Bíró Lajos:

Sárga liliom vid. tört. 3 fv.
1915. ápr. 24. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 21.

Planquette, Jean-Robert::

Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő

1915. ápr. 28. Rózsa S. Lajos ve.j.; Ar. és Vid. 1915. ápr. 28., 29. (kr.)., OSZMI gi.

Huszka Jenő:

Nemtudomka op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Harsányi Zsolt
1915. máj. 1.; Ar. és Vid. 1915. máj. 1.

Huszka Jenő:

Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1915. máj. 2., 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. máj. 1., 16.

Herczeg Ferencz:

Gyurkovics leányok életkép 4 szak.
1915. máj. 6. Komlóssy Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1915. máj. 1.

Schiller, Friedrich:

Stuart Mária drá. 5 fv., ford.: E. Kovács Gyula
1915. máj. 7. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1915. máj. 7., 8. (kr.)

Hugo, Victor:

Borgia Lucretia drá. 3 fv., ford.: Szász Károly
1915. máj. 8. Jászai Mari ve.j.; Ar. és Vid. 1915. máj. 7., 9. (kr.)

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1915. máj. 10., jún. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. máj. 9., jún. 27.

Winterberg, Robert:

A piros ruhás hölgy op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1915. máj. 11–12–13., 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. máj. 9., 12. (kr.), 19., OSZMI gi.

Decourcelle, Pierre:

Robinson Cruzoe tünd.reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1915. máj. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. máj. 9.

Jarno, Georg:

Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1915. máj. 15. Berky Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1915. máj. 15.

Zerkovitz Béla:

Katonadolog op. 3 fv. szöv.: Béldi Izidor–Mérei Adolf
1915. máj. 18. Berky Lili ve.j., karszem jj.; Ar. és Vid. 1915. máj. 18., 19. (kr.)

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv.
1915. máj. 21. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1915. máj. 19., OSZMI gi.

Shaw, George Bernard:

Pygmalion vj. 5 fv., ford.: Hevesi Sándor
1915. máj. 22. Varsányi Irén ve.j.; Ar. és Vid. 1915. máj. 19., 23. (kr.), OSZMI gi.

Czobor Károly:

A hajdúk hadnagya op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1915. máj. 23.; Ar. és Vid. 1915. máj. 19., 23. (kr.)

Bouchinet, Alfred–Guinon, Albert:

Az apja leánya szm. 3 fv., ford.: Hajó Sándor
1915. júl. 1–2. és 4. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1915. jún. 30., júl. 2. (kr.), OSZMI gi.

Ism. sz.:

Pax Vobiscum 287 kép a győztesek tiszteletére
1915. júl. 4.; Ar. és Vid. 1915. júl. 4.

Rényi Aladár:

Tiszavirág op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László
1915. júl. 8–9–10–11., 23. és 25. (du.ea.) Király Ernő ve.j., aug. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. júl. 4., júl. 9. (kr.), 11., 18., 18., aug. 8., OSZMI gi.

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor
1915. júl. 16. Diósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1915. júl. 10., 17. (kr.)

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1915. júl. 18. Diósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1915. júl. 18., OSZMI gi.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, rend.: Szendrey Mihály
1915. júl. 22. Király Ernő ve.j., aug. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. júl. 18., aug. 1., OSZMI gi.

Armant, Paul–Nancey, Nicolas:

Az éjjeliőr vj. 3 fv., ford.: Mérei Adolf
1915. júl. 27–28.; Ar. és Vid. 1915. júl. 27., 28. (kr.), OSZMI gi.

Több sz.:

Ünnepi nyitány, Magyar toborzó, Harctéri felvételek, Riadó vj. 1 fv., **Táborтüzek** harct. jel., **Sursum corda, Mozijáték, Élőképek**
1915. júl. 30–31. Vörös Kereszt jóték. ea.; Ar. és Vid. 1915. júl. 29., aug. 1. (kr.)

Guthi Soma: **A ripacsok** én.vj. 1 fv.; **Művészi est**
1915. aug. 2. Rózsa S. Lajos–Kurucz János–Bedeusz Bella ve.j.; Ar. és Vid. 1915. aug. 3. (kr.)

Gábor Andor: **Néma sszony** én. vj. 1 fv., France, Anatole vj.-ból; . **Művészi est**
1915. aug. 3. Rózsa S. Lajos–Kurucz János–Bedeusz Bella ve. j.; Ar. és Vid. 1915. aug. 3.

Zerkovitz Béla:

Vándorfecskék op. 3 fv., szöv.: Mérei Adolf
1915. aug. 6–7–8.; Ar. és Vid. 1915. aug. 1., 7. (kr.)

1915–1916

Straus, Oscar:

A bájos ismeretlen op. 2 fv. utój., szöv: Jacobson, Leopold–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor, karn.: Kovács Mihály, rend.: Polgár Sándor
1915. szept. 30. (ény.), okt. 1–2–3., 10. (du.ea.), dec. 22. Lábass Juci ve.j., 1916. febr. 20. (du.ea.) Berky

Lili ve.j., márc. 8. Tisza Karola ve.j., jún. 14. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1915. szept. 30., okt. 10., dec. 19., 1916. febr. 20., márc. 5., jún. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 2 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1915. okt. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. okt. 3.

Szabados Béla:

A bolond op. 3 fv., szöv.: Malonyai Dezső elb. után Rákosi Jenő
1915. okt. 4., 17. (du.ea.), nov. 1., 1916. febr. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. okt. 3., 5. (kr.), 17., 31., 1916. febr. 12., AMM szlp., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1915. okt. 5., 1916. febr. 22. Berky Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1915. okt. 3., 6. (kr.), febr. 20., AMM szlp., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:

Ocskay brigadéros tört. szm. 4 fv.
1915. okt. 6. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1915. okt. 3., 7 (kr.)

Bilhaud, Paul–Hennequin, Alfred:

Van-e babája boh. 3 fv., magy.: Gábor Andor, rend.: Hídvégi Ernő
1915. okt. 7–8., 12., 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. okt. 3., 8. (kr.), 10., 24., OSZMI gi.

Rényi Aladár:

Tiszavirág op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László, karn.: Kovács Mihály
1915. okt. 9., 24., nov. 19., 1916. jan. 6. (du.ea.), júl. 16. Lábass Juci ve.j.; Ar. és Vid. 1915. okt. 9., nov. 14., 1916. júl. 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1915. okt. 10., 1916. márc. 19.; Ar. és Vid. 1915. okt. 10., 1916. márc. 19., OSZK szlp.

Nedbal, Oscar:

Lengyelvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1915. okt. 11., dec. 13.; Ar. és Vid. 1915. okt. 10., dec. 12.

Friedmann, Fritz:

Két jómadár boh. 3 fv., magy.: Adorján László
1915. okt. 13–14.; Ar. és Vid. 1915. okt. 10., 14. (kr.), OSZMI gi.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1915. okt. 15., 26., nov. 7 (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. okt. 10., 16. (kr.), 24., nov. 7., OSZK szlp.

Barna Izsó:

Kávéházi Konrád op. 3 fv., szöv.: Guthi Soma, vers.: Faragó Jenő
1915. okt. 16–17–18.; Ar. és Vid. 1915. okt. 10., 17. (kr.), OSZMI gi.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1915. okt. 19., dec. 30. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1915. okt. 17., dec. 30., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1915. okt. 20., nov. 14. (du.ea.), 1916. márc. 9. Tisza Karola ve.j., ápr. 16. (du.ea.), jún. 16. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1915. okt. 17., nov. 14., 1916. márc. 5., jún. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc
1915. okt. 21., 31. (du.ea.), 1916. febr. 29.; Ar. és Vid. 1915. okt. 17., 31., 1916. febr. 26., OSZK szlp.

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv., rend.: Hídvégi Ernő
1915. okt. 22–23–24–25., 27–28., nov. 1. (du.ea.), 5., 22., 1916. febr. 9. Ódry Árpád ve.j., júl. 20. Gombaszögi Frida–Vágó Béla ve.j.; Ar. és Vid. 1915. okt. 17., 24., 28. (kr.), 31., nov. 5., 22., 1916. febr. 6., júl. 20., 21. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Zsuzsi kisasszony op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1915. okt. 27., dec. 15. Sarkadi Aladár ve.j., 1916. márc. 14., ápr. 24.; Ar. és Vid. 1915. okt. 24., dec. 12., 1916. márc. 12., 15. (kr.), ápr. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Köpf Kálmán:

Gyöngyvirág kisasszony er. op. 3 fv., szöv.: Bajthay Mihály
1915. okt. 29–30–31., nov. 4., 11., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. okt. 24., 30. (kr.), 31., nov. 4., 11., 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1915. nov. 2., 1916. jan. 6. (du.ea.), febr. 7.; Ar. és Vid. 1915. nov. 2., 1916. jan. 6., febr. 6., OSZK szlp.

Gilbert, Jean:

Mozitündér op. 3 fv. szöv.: Okonkowsky, Georg, átd.: Freund, Julius, ford.: Mérei Adolf
1915. nov. 3., 1916. márc. 21.; Ar. és Vid. 1915. nov. 3., 1916. márc. 19., OSZK szlp.

Hollander, Victor:

Korzó szépe op. 3 fv., szöv.: Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav, ford.: Gábor Áron
1915. nov. 6–7–8., 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. nov. 2., 7. (kr.), 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lindau, Paul:

Egy test, két lélek szm. 3 fv., ford.: Barta Lajos, rend.: Hídvégi Ernő
1915. nov. 9–10.; Ar. és Vid. 1915. nov. 7., 8. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1915. nov. 12., 1916. febr. 22. Berky Lili ve.j., júl. 6. Kormos Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1915. nov. 7., 1916. júl. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szirmai Albert:

Táncos huszárok op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc, vers: Szép Ernő
1915. nov. 13., 26. (du.ea.), dec. 26. (du.ea)., 28. (du. ea.); Ar. és Vid. 1915. nov. 13., dec. 26., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek
1915. nov. 14.; Ar. és Vid. 1915. nov. 14., OSZK szlp.

Grünbaum, Fritz–Sterk, Wilhelm:

Fészek a viharban vj. 3 fv., ford.: Gábor Andor
1915. nov. 15.; Ar. és Vid. 1915. nov. 14., OSZK szlp.

Gábor Andor:

Palika szm. 3 fv.
1915. nov. 16–17., 1916. jan. 21. Rajnai Gábor ve.j.; Ar. és Vid. 1915. nov. 14., 1916. jan. 16., 22. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hajó Sándor:

Délibáb utca 7. vj. 3 fv.
1915. nov. 18.; Ar. és Vid. 1915. nov. 14., OSZK szlp.

Huszka Jenő:

Bob herceg op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly
1915. nov. 20–21., dec. 5. (du.ea.), 1916. júl. 2. (du. ea.); Ar. és Vid. 1915. nov. 14., 21., dec. 5., 1916. júl. 1., OSZK szlp.

Shaw, George Bernard:

Warrenné mestersége szm. 3 fv., ford.: Cholnoky Viktor, rend.: Hídvégi Ernő
1915. nov. 23–24.; Ar. és Vid. 1915. nov. 21., 24. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor
1915. nov. 25–26–27–28–29–30., dec. 1–2., 7., 12. (du.ea.), 21. Lábass Juci ve.j., 25., 1916. jan. 2. (du. ea.), 5. Lábass Juci ve.j., 16. (du.ea.), 24., febr. 15. Berky Lili ve.j., márc. 20., ápr. 2., ápr. 23. (du.ea.), jún. 13. Király Ernő ve.j., júl. 15. Lábass Juci ve.j.; Ar. és Vid. 1915. nov. 21., 26. (kr.), dec. 19., 22. (kr.), 25., 1916. jan. 2., 23., febr. 13., márc. 19., ápr. 2., 23., jún. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bródy Sándor:

Timár Liza szm. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály
1915. dec. 3.; Ar. és Vid. 1915. dec. 3., OSZK szlp.

Gilbert, Jean:

Ártatlan Zsuzsika op. 3 fv., szöv.: Mars, Antony–Desvallières, Maurice műv. ny. Okonkowsky, Georg, ford.: Faragó Jenő
1915. dec. 4., 8., 25. (du.ea.), 1916. márc. 5. (du.ea.) Hevesi Miklós ve.j.; Ar. és Vid. 1915. dec. 4., 8., 25., 1916. márc. 5., OSZK szlp.

Varney, Louis:

Tiszt urak a zárdában op. 3 fv., szöv.: Ferrier, Paul–Prével, Jules, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1915. dec. 5., 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. dec. 5., OSZK szlp.

Ism. sz.:

Fehér cabarett, művészest
1915. dec. 5–6.; Ar. és Vid. 1915. dec. 5., OSZK szlp.

Ott, O.:

Évike vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor, rend.: Hídvégi Ernő
1915. dec. 9–10., 1916. júl. 19. Fényes Annuska ve.j.; Ar. és Vid. 1915. dec. 9., 10. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gilbert, Jean:

Buksi én. vj. 3 fv., szöv.: Kraatz, Kurt–Kreen, Jean, ford.: Harsányi Zsolt
1915. dec. 11–12., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. dec. 11., 12. (kr.), OSZK szlp.

Emőd Tamás: **Mindörökké ámen** vj. 1 fv.; *Nedbal, Oscar:* **Lengyel vér** op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor 1915. dec. 13.; OSZMI gi.

Ism. sz.:

Cabarett est
1915. dec. 14. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. és Vid. 1915. dec. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1915. dec. 16. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. és Vid. 1915. dec. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Knoblauch, Edward:

Őnagysága ruhája én. ját. 3 fv. 5 kép (Otthon, A selyem, A csipke, A prém, A rózsa), zene: Stephanides Károly, ford.: Heltai Jenő
1915. dec. 17–18–19–20., 26., 28., 1916. jan. 1. (du. ea.), 4., 10., febr. 14., 24., márc. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. dec. 12., 18. (kr.), 26., 1916. jan. 1., 4., 9., febr. 13., márc. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv., rend.: Hídvégi Ernő
1915. dec. 23., 1916. febr. 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. dec. 19., 1916. febr. 19., OSZK szlp.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg. 3 fv.
1915. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. dec. 19., OSZK szlp.

Shakespeare, William:

Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1915. dec. 27. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1915. dec. 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hevesi Sándor:

Madonna rózsája drá. 3 fv.

1915. dec. 28–29. Beregi Oszkár ve.j., 1916. ápr. 1.; Ar. és Vid. 1915. dec. 28., 29. (kr.), 1916. ápr. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Több sz.:

Szilveszteri kabaré

1915. dec. 31; OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

A hercegkisasszony op. 3 fv., About, Edmond elb. ny. Léon, Victor, ford.: Gábor Andor

1916. jan. 1., 3., 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1915. dec. 1., 2., 9., OSZK szlp.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.

1916. jan. 2., márc. 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. jan. 2., márc. 18., OSZK szlp.

Lehár Ferenc: **Tűzherceg** op. 1 fv., szöv.: Bodansky, Robert, ford.: Heltai Jenő; *Ism. sz.:* **Pardon** boh.

1916. jan. 6–7. Lábass Juci ve.j.; Ar. és Vid. 1916. jan. 6., 7., 8. (kr.), OSZMI gi.

Eötvös Károly:

Beöthök uram szerencséje nép.j. 4 fv.

1916. jan. 8–9.; Ar. és Vid. 1916. jan. 8., 9. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Ism. sz.:

Nagy kabarett

1916. jan. 11.; Ar. és Vid. 1916. jan. 9., OSZK szlp.

Gábor Andor:

Ciklámen szm. 3 fv.

1916. jan. 12–13–14., 26., 1916. jan. 8., 9.; Ar. és Vid. 1916. jan. 9., 13. (kr.), 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Végre egyedül op 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Willner, Alfred Maria, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Kovács Mihály, rend.: Polgár Sándor

1916. jan. 15–16–17–18., 25., febr. 2. (du.ea.), 10., 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. jan. 15., 16. (kr.), 23., 2., febr. 6., 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Farkas Imre:

Az iglói diákok op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre

1916. jan. 19., 30. (du.ea), márc. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. jan.16., 23., OSZK szlp.

Knoblauch, Edward:

A Faun vj. 3 fv., ford.: Sebestyén Károly

1916. jan. 20. Rajnai Gábor ve.j., 23. (du.ea.), júl. 24. Rajnai Gábor ve.j.; Ar. és Vid. 1916. jan.16., 21. (kr.), 23., júl. 23., 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Gogol, Nyikolaj:

A revizor vj. 3 fv., ford.: Szentkirályi Albert, átd.: Hevesi Sándor

1916. jan. 22–23. Rajnai Gábor ve.j., febr. 13. (du. ea.); Ar. és Vid. 1916. jan. 22., 23. (kr.), febr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Granichstadten, Bruno:

Császárné op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor

1916. jan. 27–28–29–30–31., febr. 4., febr. 13. (du. ea.), márc. 16. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j., 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. jan. 23., 28. (kr.), márc. 12., 26., OSZK szlp., OSZMI gi.

Drégely Gábor:

A kisasszony férje vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1916. febr. 1–2–3. Zádor Ilonka ve.j., 17 és 23. Berky Lili ve.j., márc. 3., júl. 17. Fényes Annuska ve.j., 21. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 1., 2. (kr.), 13., 20., márc. 3., júl. 17., 18. (kr.), 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 13. kép

1916. febr. 5–6.; Ar. és Vid. 1916. febr. 5., 6., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:

A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.

1916. febr. 8. Ódry Árpád ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 6., 9. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Barics Gyula:

A karvaly drá. 4 fv., rend.: Hídvégi Ernő

1916. febr. 11–12. Zádor Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 6., 12. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek

1916. febr. 13., júl. 2.; Ar. és Vid. 1916. febr. 12., júl. 2., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf

1916. febr. 16. Berky Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.

Klapp, Michel:

Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely

1916. febr. 18. Ódry Árpád–Zádor Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 18., 19. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

A három testőr boh. 3. fv.

1916. febr. 19. Ódry Árpád ve.j., jún. 29. Gál Gyula–Kálmán Sári ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 19., jún. 25., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A tolonc én. népszm. 3 fv.

1916. febr. 20. Berky Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 20., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa

1916. febr. 21. Berky Lili ve.j., jún. 15. Király Ernő ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 20., jún. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Eysler, Edmund:

Vagy Ő, vagy senki op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Kovács Mihály, rend.: Polgár Sándor

1916. febr. 24–25–26–27–28., márc. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. febr. 20., 25. (kr.), 27., márc. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly, rend.: Polgár Sándor
1916. febr. 26. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. febr. 20., 27., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért:

A táncosnő szm. 3 fv., rend.: Hídvégi Ernő
1916. márc. 1–2. Zádor Ilonka ve.j., júl. 10. Lippichné Zikó Ilona ve.j.; Ar. és Vid. 1916. febr. 26., márc. 2. (kr.), júl. 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

II. Rákóczi Ferenc fogsága drá. 5 fv.
1916. márc. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. márc. 4., OSZK szlp.

Lecocq, Charles Alexandre:

Kis herceg op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Rákosi Jenő
1916. márc. 4–5., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. márc. 4., 5., 19., OSZK szlp.

Bíró Lajos:

Sárga liliom vid. tört. 3 fv.
1916. márc. 6., Hevesi Miklós ve.j., márc. 26. Engel Sári–Hevesi Miklós ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 5., 26., OSZK szlp.

Nedbal, Oscar:

Lengyel vér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1916. márc. 7. Tisza Karola ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Földes Imre:

Grün Lili vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály
1916. márc. 10–11–12–13., júl. 18. Fényes Annuska–Vágó Béla ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 5., 11. (kr.), 12., júl. 18., 19. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Katona József:

Bánk bán drá. 5 fv., rend.: Hídvégi Ernő
1916. márc. 15. (dísz.ea.), ápr. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. márc. 15., 16. (kr.), ápr. 9., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1916. márc. 17. Zilahy Gyuláné Singhoffer Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 12., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv.
1916. márc. 18. Engel Sári ve.j., ápr. 9. (du.ea.), júl. 13. Szabados Piroska ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 18., júl. 9., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv.
1916. márc. 22. Csillag Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gajáry István:

Vörös ördögök alk.j. 7 kép., szöv.: Béldi Izidor–Mérei Adolf
1916. márc. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. márc. 19., OSZK szlp.

Dumas, Alexandre ifj.:

Alfonz úr szm. 3 fv., ford.: Paulay Ede, rend.: Hídvégi Ernő
1916. márc. 23. Csillag Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 19., 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Csiky Gergely:

Buborékok vj. 3 fv., rend.: Hídvégi Ernő
1916. márc. 24. Csillag Teréz ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 19., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1916. márc. 25., ápr. 12.; Ar. és Vid. 1916. márc. 19., ápr. 9., OSZK szlp.

Murai Károly:

Virágfakadás vj. 1 fv.; Táncestély: Saccheto, Rita táncműv. ve.j.
1916. márc. 27–28.; Ar. és Vid. 1916. márc. 26., OSZK szlp.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor, karn.: Kovács Mihály, rend.: Polgár Sándor
1916. márc. 30–31., ápr. 1–2–3–4., 10–11., 17., 23., 30. (du.ea.), jún. 11., 25., júl. 14., 16. (du.ea.) Lábass Juci ve.j.; Ar. és Vid. 1916. márc. 26., 31. (kr.), ápr. 2., 9., 16., 23., 30., jún. 10., 25., júl. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc: **Fehér felhő** miraculum 1 fv., zene: Kacsóh Pongrác; ***Jókai Mór:*** **A szigetvári vértanúk** szm. 4 fv.
1916. ápr. 6–7–8–9., 13.; Ar. és Vid. 1916. ápr. 2., 7. (kr.), 9.

Schönherr, Karl:

Nöstény ördög drá. 5 fv., ford.: Móricz Zsigmond
1916. ápr. 14–15.; Ar. és Vid. 1916. ápr. 9., 15. (kr.), OSZMI gi.

Szigeti József:

A vén bakancsos és fia, a huszár népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1916. ápr. 16., 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. ápr. 16., 29.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1916. ápr. 19. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1916. ápr. 19., 20. (kr.), OSZMI gi.

Schiller, Friedrich:

Ármány és szerelem szomj. 5 fv., ford.: Paulay Ede

1916. ápr. 20. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1916. ápr. 20., OSZMI gi.

Okonkowsky, Georg:

Derék Fridolin én. boh. 3 fv., zene: Max, Gabriel, ford.: Harsányi Zsolt
1916. ápr. 24–25–26–27., jún. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. ápr. 23., 26. (kr.), jún.10., OSZMI gi.

Hevesi Sándor:

Egy magyar nábob drá. 4 fv., Jókai Mór reg. ny.
1916. ápr. 28–29–30., jún. 10. (ény.), 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. ápr. 23., 30. (kr.), jún. 10., 25., OSZMI gi.

Ism. sz.:

Nagy cabarett karszem. jj. (éz.)
1916. máj. 1.; Ar. és Vid. 1916. ápr. 30.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1916. jún. 12.; Ar. és Vid. 1916. jún. 10.

Davidsohn, Emanuel:

Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein Jozef
1916. jún. 26., júl. 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. jún. 25., júl. 9.

Sudermann, Hermann:

Otthon szm. 4 fv., ford.: Márkus Miksa
1916. jún. 27. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1916. jún. 25.

Brieux, Eugene:

A vörös talár drá. 4 fv., ford.: Zigány Árpád
1916. jún. 28. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1916. jún. 25.

Parker, Louis Napoleon:

A bíboros drá. 4 fv., ford.: Mihály József
1916. jún. 30. Gál Gyula 30 éves jub.j.; Ar. és Vid. 1916. jún. 25.

Rovetta, Gerolamo:

Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal
1916. júl. 1. Gál Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1916. jún. 25., júl. 2. (kr.)

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor
1916. júl. 4. Kormos Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1916. júl. 2., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 2 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1916. júl. 5. Kormos Ilonka ve.j.; Ar. és Vid. 1916. júl. 2., OSZMI gi.

Kollo, Walter:

Egyszer volt op. 4 fv., szöv.: Bernauer, Rudolf–Schanzer, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt
1916. júl. 7–8–9., 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. júl. 2., 8. (kr.), 9., 23., OSZMI gi.

Ism. sz.

Balett estély
1916. júl. 11–12. Mazzantini Lajos társ. ve.sz.; Ar. és Vid. 1916. júl. 9., 12. (kr.), OSZMI gi.

Bíró Lajos:

Rablólovag szm. 3 fv.
1916. júl. 22. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1916. júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

A farkas vj. 3 fv.
1916. júl. 23. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1916. júl. 23., OSZMI gi.

Pakots József:

Egy karrier története vj. 3 fv.
1916. júl. 25–26. Rajnai Gábor ve.j.; Ar. és Vid. 1916. júl. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv. szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1916. júl. 27. Vajda Elza ve.j., Barics Gyula bú.ea., (éz.); Ar. és Vid. 1916. júl. 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

1916–1917

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. szept. 30., okt. 7., nov. 13., 26. (du.ea.), dec. 3. (du.ea.), 1917. jan. 7. (du.ea.), 20. (du.ea.), febr. 25. (du.ea.), ápr. 22., júl. 3., 15.; Ar. és Vid. 1916. szept. 30., okt. 1. (kr.), nov. 12., dec. 3., 31., 1917. jan. 7., 14., febr. 25., ápr. 22., júl. 2., 8., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. okt. 1. (du.ea.); OSZK szlp.

Straus, Oscar:

Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál
1916. okt. 1., 22. (du.ea.), dec. 12., 1917. ápr. 9. (du.ea.), júl. 18. Pataky Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1916. okt. 1., 22., dec. 12., 1917. ápr. 8., júl. 15., 19. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1916. okt. 2., nov. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 1., 3. (kr.), nov. 5., OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:

Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő, karn.: Gellért Pál
1916. okt. 3., 1917. márc. 3. (du.ea.), ápr. 23.; Ar. és Vid. 1916. okt. 3., 4. (kr.), 1917. febr. 25., ápr. 22., OSZK szlp.

Barta Lajos:

Szerelem boh. 4 fv.
1916. okt. 4–5., 24.; Ar. és Vid. 1916. okt. 4., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verő György: **1848 – Hadak útja** látv. én. szm. elj. 9 kép., szöv.: Verő György; ***Ism. sz.:* Szövetségesek** n. képl., karn.: Gellért Pál, rend.: Kiss Miklós
1916. okt. 6. (dísz.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 1., OSZK szlp.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1916. okt. 8. (du.ea.), 1917. febr. 2. (du.ea.), márc. 25.; Ar. és Vid. 1916. okt. 7., 1917. jan. 28., márc. 24., OSZK szlp.

Márkus Alfréd:
Marci op. 3 fv., szöv.: Engel, Alexander–Horst, Julius, ford.: Mérei Adolf, karn.: Gellért Pál
1916. okt. 8–9., 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Pailleron, Édouard:
Az egér vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, rend.: Kiss Miklós
1916. okt. 10.; Ar. és Vid. 1916. okt. 8., 11. (kr.), OSZK szlp.

Berté, Heinrich:
Három a kislány op. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny, Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsány Zsolt, karn: Gellért Pál
1916. okt. 11–12–13–14–15–16–17., 27., 29., 31., nov. 9., 14., 22., 25., dec. 1., 8. (du.ea.), 9. (du.ea.), 10. (du.ea.), 25., 1917. jan. 4., 16., 27., febr. 3., 15., márc. 7. Kertész Vilmos ve.j., 18. (du.ea.), ápr. 15–16. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j., júl. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 8., 12. (kr.), 14. (kr.), 15., 22., 29., nov. 5., 12., 19., dec. 1., 3., 10., 24., 31., 1917. jan. 14., 28., febr. 11., 15., márc. 4., 18., ápr. 15., 17. (kr.), júl. 1., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bisson, Alexandre:
Névtelen asszony szm. 3 fv., ford.: Bródy Miksa, rend.: Kiss Miklós
1916. okt. 18–19, .25–26., 30., nov. 1., 5–6., 16., 23., dec. 2., 26., 1917. jan. 27., febr. 13.; Ar. és Vid. 1916. okt. 15., 19. (kr.), 20., 29., nov. 5., 12., 19., dec. 2., 23., 1917. jan. 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Granichstadten, Bruno:
Császárné op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál., rend.: Polgár Sándor
1916. okt. 20., 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 15., 29.

Lehár Ferenc:
Tökéletes asszony op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Gellért Pál., rend.: Polgár Sándor
1916. okt. 21–22., nov. 5. (du.ea.), 1917. máj. 19.; Ar. és Vid. 1916. okt. 15., nov. 5., 1917. máj. 13., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:
Az Ördög szm. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1916. okt. 23.; Ar. és Vid. 1916. okt. 22., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1916. okt. 28. Babits Vilma ve.j., 31.; Ar. és Vid. 1916. okt. 28., 29. (kr.), OSZK szlp.

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1916. nov. 1. (du.ea.), dec. 16. (du.ea.), 1917. febr. 4. a szerző jelenl., jún. 12. (du.ea.), 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 29., dec. 10., 1917. febr. 4., jún. 10., OSZK szlp.

Straus, Oscar:
Csodacsók op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Szenes Béla, karn.: Gellért Pál
1916. nov. 2–3–4., 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. okt. 29., nov. 3. (kr.), 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Grünbaun, Fritz–Sterk, Wilhelm:
Fészek a viharban vj. 3 fv., ford.: Gábor Andor, rend.: Kiss Miklós
1916. nov. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. nov. 4., OSZK szlp.

Ruttkay György:
Keringő vj. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1916. nov. 7–8.; Ar. és Vid. 1916. nov. 5., 8. (kr.), OSZMI gi., OSZK szlp.

Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. nov. 10–11–12., 19. (du.ea.), 1917. ápr. 1. (du. ea.); Ar. és Vid. 1916. nov. 5., 11. (kr.), 1917. ápr. 1., OSZK szlp.

Kálmán Imre:
A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. nov. 15., dec. 17. (du.ea.), 1917. júl. 26. Járay Böske–Járay Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1916. nov. 12., dec. 17., 1917. júl. 22., OSZK szlp.

Friedmann, Armin– Kottov, Hans:
Bernát bácsi csa. kép 3 fv., ford.: Kövessy Albert, rend.: Kiss Miklós
1916. nov. 17–18., dec. 13.; Ar. és Vid. 1916. nov. 12., 18. (kr.), dec. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Follinus Aurél:
Náni népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. nov. 18. (du.ea.), 1917. febr. 9. Molnár Aranka ve.j.; Ar. és Vid. 1916. nov. 12., 1917. febr. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Csiky Gergely:
Cifra nyomorúság szm. 4 fv.

1916. nov. 20. (dísz.ea.) Csiky Gergely halál. 25. éves évf.; Ar. és Vid. 1916. nov. 19., OSZK szlp.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1916. nov. 21., dec. 11., 26. (du.ea.), 1917. febr. 4. (du.ea.), júl. 19. Pataky Vilma ve.j.; Ar. és Vid. 1916. nov. 21., dec. 10., 23., 1917. jan. 4., júl. 15., OSZK szlp., OSZMI gi.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1916. dec. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 2., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

Tiszavirág op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László, karn.: Gellért Pál
1916. dec. 3., 30. (du.ea.), 1917. márc. 4. (du.ea.), máj. 20. (éz.), júl.1.; Ar. és Vid. 1916. dec. 3., 1917. márc. 4., máj. 13., OSZK szlp.

Verő György:

Szultán op. 3 fv., szöv.: Favart, Charles Simon vj.-a után Verő György, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. dec. 5–6–7., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 3., 6. (kr.), 24., OSZK szlp.

Villányi Andor:

Királynőm, meghalok érted szm. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1916. dec. 8–9–10., 17.; Ar. és Vid. 1916. dec. 3., 5. (kr.), 10. (kr.), 17., OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

Farsang szm. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1916. dec. 14–15–16.; Ar. és Vid. 1916. dec. 10., 15. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Zsuzsi kisasszony op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa, karn.: Gellért Pál
1916. dec. 18., 1917. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 10., 19.(kr.), 31., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. dec. 19., 31. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 14., 31., OSZK szlp.

Maurier, Georges–Potter, Paul:

Trilby szm. 4 fv., ford: Fáy Jakab Béla, rend.: Kiss Miklós
1916. dec. 20–21.; Ar. és Vid. 1916. dec. 17., 21. (kr.), OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 3 fv. elő és utój., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Radó Antal–Fáy Jakab Béla, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. dec. 22–23–24. és 1917. jan. 24. és márc. 6. Kertész Vilmos ve.j., ápr. 19. Werbeck-Svärdström Valborg–Kertész Vilmos ve.j.; Ar. és Vid. 1916. dec. 17., 23. (kr.), 1917. jan. 24., márc. 4., ápr. 15., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, rend.: Kiss Miklós
1916. dec. 23. (du.ea.), 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 17., 24., OSZK szlp.

Görner, Karl August:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 24., OSZK szlp.

Straus, Oscar:

Csokoládé katona (Bátor katona) op. 3 fv., szöv.: Shaw, George Bernard vj. ny.: Bernauer, Rudolf–Jacobson, Leopold, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1916. dec. 27–28–29., 1917. jan. 8–9., 13. (du.ea.), febr. 10. (du.ea.), júl. 4., 20. Gyárfás Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1916. dec. 24., 28. (kr.), 1917. jan. 14., febr. 4., júl. 15., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Kálmán:

A király házasodik vj. 4 kép., rend.: Kiss Miklós
1916. dec. 30. (dísz.ea.), 1917. jan. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1916. dec. 24., 31. (kr.), 1917. jan. 13., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz a pokolban op. 3 fv.., szöv.: Cremieux, Hector–Halevy, Ludovic, karn.: Gellért Pál., rend.: Polgár Sándor
1916. dec. 31., 1917. jan. 1–2., 4. (du.ea.), 6. (du. ea.), júl. 1.; Ar. és Vid. 1916. dec. 31., 1917. júl. 1., OSZK szlp.

Barta Lajos:

Zsuzsi paraszt vj. 3 fv., rend.: Polgár Sándor
1917. jan. 5–6–7., 15., febr. 3. (du.ea.), 14.; Ar. és Vid. 1916. dec. 31., 1917. jan 6. (kr.), 14., 28., febr. 11., OSZK szlp, OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Gellért Pál
1917. jan. 9., 28. (du.ea.), júl. 24. Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1917. jan. 7., 28., júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gábor Andor:

Szépasszony vj. 3. fv., rend.: Kiss Miklós
1917. jan. 10–11–12., 20.; Ar. és Vid. 1917. jan. 7., 11. (kr.), 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kollo, Walter:

Egyszer volt op. 4 fv., szöv.: Bernauer, Rudolf–Schanzer, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt
1917. jan. 13–14., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. jan. 14., 21., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

Csillagok bolondja op. 3 fv., szöv.: Löchner-Beda, Fritz–Willner, Alfred Maria, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. jan. 17–18–19., 21., 28., febr. 5., 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. jan. 14., 18. (kr.), 21., febr. 4., 11., OSZK szlp.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila, rend.: Kiss Miklós
1917. jan. 22., júl. 12. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1917. jan. 21., júl. 8., OSZK szlp.

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1917. jan. 23.; Ar. és Vid. 1917. jan. 23., OSZK szlp.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, ford.: Szerdahelyi József, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. jan. 25–26. és márc. 5. Kertész Vilmos ve.j.; Ar. és Vid. 1917. jan. 25., 26. (kr.), márc. 4., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv., rend.: Kiss Miklós
1917. jan. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. jan. 27.

Földes Imre:

Kinn a bárány, benn a farkas kom. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály
1917. jan. 29–30–31., febr. 1.; Ar. és Vid. 1917. jan. 28., 30. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, rend.: Polgár Sándor
1917. febr. 2., márc. 21., ápr. 8. (du.ea.), 29. (du. ea.); Ar. és Vid. 1917. jan. 28., márc. 18., ápr. 8., 29., OSZK szlp.

Varney, Louis:

Tiszt urak a zárdában op. 3 fv., szöv.: Ferrier, Paul–Prével, Jules, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1917. febr. 6., 18. (du.ea.), 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. febr. 4., 18., 23., OSZK szlp.

Ráskay Ferenc:

Hivatalnoklány szm. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1917. febr. 6–7–8. Molnár Aranka ve.j.; Ar. és Vid. 1917. febr. 4., 8 (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Barna Izsó:

Négy a kislány op. paród., szöv.: Vágó Géza–Tábori Emil, , karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. febr. 10–11–12.; Ar. és Vid. 1917. febr. 10., 11., OSZK szlp, OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

Kék róka szj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály
1917. febr. 16–17–18–19–20., 23., márc. 14.; Ar. és Vid. 1917. febr. 11., 17. (kr.)., 18., márc. 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula, , karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. febr. 17. (du.ea.), máj. 7. Katona Otthon jav.; Ar. és Vid. 1917. febr. 11., máj. 6., 8. (kr.), OSZK szlp.

Kollo, Walter:

Családfő op. 3 fv., szöv.: Urban, Erich–Wolf, Pierre, ford.: Kövessy Albert, vers: Harsányi Zsolt, , karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. febr. 23–24–25–26., márc. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. febr. 18., 25. (kr.), márc. 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1917. febr. 24. (du.ea.), márc. 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. febr. 18., márc. 11.

Hajó Sándor:

Démonok kom. 3 fv., rend.: Kiss Miklós
1917. febr. 27–28.; Ar. és Vid. 1917. febr. 25., 28. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Végre egyedül op 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Willner, Alfred Maria, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. márc. 1.; Ar. és Vid. 1917. febr. 25., OSZK szlp.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos, karn.: Gellért Pál
1917. márc. 2., 13., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. febr. 25., márc. 11., 18., OSZK szlp.

Shakespeare, William:

Szentivánéji álom én. tünd.reg. 5 kép, zene: Mendelssohn-Bartholdy, Felix, ford.: Arany János
1917. márc. 3–4. dísz.ea. Arany János szül. 100 éves évf., 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. febr. 25., márc. 3., 4. (kr.), OSZK szlp.

Kárpáti Aurél–Vajda László:

Kőművés Kelemen drá. 3 fv.
1917. márc. 8–9–10., 31. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. márc. 4., 9. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf, karn.: Gellért Pál
1917. márc. 11–12., 22., ápr. 15.; Ar. és Vid. 1917. márc. 11., 18., ápr. 15., OSZK szlp

Hevesi Sándor:

Kárpáthy Zoltán szj. 5 fv. 6 kép, Jókai Mór reg. ny.; Csécsi Imre: Márciusi dal, elm.: Barics Gyula
1917. márc. 15. (dísz.ea.) –16–17–18., 20., ápr. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. márc. 11., 16. (kr.), 18., ápr. 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bródy Sándor:
A tanítónő drá. 3 fv.
1917. márc. 19. Balogh Böske ve.j.; Ar. és Vid. 1917. márc. 18., 20. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Vajda Ernő:
Váratlan vendég szm. 3 fv., rend.: Polgár Sándor
1917. márc. 23–24–25., ápr. 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. márc. 18., ápr. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.
Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán, rend.: Szendrey Mihály
1917. márc. 26. Szendrey Mihály 30 éves jub.j.; Ar. és Vid. 1917. márc. 25., OSZK szlp.
Kálmán Imre:
Csárdáskirálynő op. 3 fv. szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. márc. 27–28–29–30–31., ápr. 1–2–3–4–5., 7–8–9–10–11., 18. Tóth József ve.j., 24–25., máj. 1–2., 11., 13. (du.ea.), 17. (du.ea.), jún. 4., 29. (ény.), 30., júl. 8. (du.ea.), 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. márc. 25., 28. (kr.), ápr. 1., 8., 18., 22., 30., máj. 6., 13., júl. 3., 8., 22., OSZK szlp., OSZMI gi.
Gábor Andor:
Dollárpapa boh. 3 fv.
1917. ápr. 12–13–14–15., júl. 3., 21. Gyárfás Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1917. ápr. 8., 13. (kr.), jún. 3., júl. 15., 22. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos
1913. ápr. 20–21. Werbeck-Svärdström Valborg–Kertész Vilmos ve.j.; Ar. és Vid. 1917. ápr. 15., 21. (kr.)
Kálmán Imre:
Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1917. ápr. 22., 30., máj. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. ápr. 22., 29., máj. 6., OSZK szlp.
Puccini, Giacomo:
Pillangókisasszony o. 3 fv., szöv.: Giuseppe, Giacosa–Luigi, Illica, Belasco, David drá. ny., ford.: Váradi Sándor
1917. ápr. 26–27. Bejczy György ve.j.; Ar. és Vid. 1917. ápr. 22., 26. (kr.)
Strauss, Johann:
A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal
1917. ápr. 28–29. Bejczy György–Répássy Auguszta ve.j.; Ar. és Vid. 1917. ápr. 22., 29. (kr.), OSZMI gi.
Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1917. ápr. 28 (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. ápr. 28.
Gilbert, Jean:
Aranyfácán op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst, ford.: Gábor Andor, , karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. máj. 3–4–5–6., 12. (du.ea.), júl. 22. Gyárfás Dezső ve.j.; Ar. és Vid. 1917. ápr. 29., máj. 4. (kr.), 6., júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.
Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1917. máj. 5. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. ápr. 29., OSZK szlp.
Góth Sándor:
Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny., rend.: Szendrey Mihály
1917. máj. 8–9–10., 14. és 17. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j., jún. 2., júl. 5.; Ar. és Vid. 1917. máj. 6., 13., júl. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.
Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép, , színre alk.: Paulay Ede, zene: Erkel Gyula, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. máj. 12–13.; Ar. és Vid. máj. 6., 13., OSZK szlp.
Bernstein, Henry:
A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1917. máj. 15. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. máj. 13., 16. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Góth Sándor: **Háromszög** tr.kom; *Marót Sándor:* **Örök tűz** szm. 1 fv.; *Ism. sz.:* **Körömreszelő** tréfa
1917. máj. 16. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j.; Ar. és Vid. máj. 13., OSZK szlp., OSZMI gi.
Fall, Leo:
Édes öregem op. 1 fv., szöv.: Wilhelm, Julius, ford.: Faragó Jenő; **Kabaré est**
1917. máj. 18. Góthné Kertész Ella–Góth Sándor ve.j., karszem jj.; Ar. és Vid. máj. 13., OSZK szlp.
Nedbal, Oscar:
Lengyel vér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál
1917. máj. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. máj. 13., OSZK szlp.
Virányi Jenő:
Gólem dalj. 3 fv., szöv.: Meyrink, Gustav reg. ny. Kövessy Albert, , karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. júl. 5–6–7–8–9., 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. júl. 3., 6. (kr.), 8., 15., OSZK szlp., OSZMI gi.
Shakespeare, William:
Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1917. júl. 10. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1917. júl. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.
Feuillet, Octave:
Egy szegény ifjú története szm. 5 fv. 7 kép, ford.: Feleki Miklós–Hegedűs László
1917. júl. 11. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1917. júl. 8., 11. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.
Herczeg Ferenc:
Bizánc szm. 3 fv., rend.: Polgár Sándor
1917. júl. 13. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. és Vid. 1917. júl. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferencz:

Gyurkovics lányok életk. 4 szak., rend.: Polgár Sándor

1917. júl. 14. Virág Rózsi ve.j.; Ar. és Vid. 1917. júl. 8., 14. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Harsányi Zsolt: **Prológ**; *Kosztolányi Dezső:* **A csoda**; *Balázs Béla:* **A halász és a Hold**; *Gróf Pacci:* **Vitéz László házasodik**

1917. júl. 16–17. Bp.-i Magyar Bábszínház ve.j.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:

A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula

1917. júl. 23. Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1917. júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Premaray, Jules Regnault: **Robin orvos** szm. 1 fv., ford.: Nyáray Antal; *Harsányi Zsolt:* **Mari esete** szj. 1 fv.;**Kabaré**

1917. júl. 25. Nyáray Antal ve.j.; Ar. és Vid. 1917. júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gál Gyula: **A vásár**; *Gál Gyula.:* **Jól játszottam?** tr.kom. 1 fv., *Jakab Gusztáv:* **Hamvazó szerda** tr. 1 fv.

1917. júl. 27–28., 29. (du.ea.); Gál Gyula társ.ve.sz. (Bp.-i Nemzeti Színház); Ar. és Vid. 1917. júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gál Gyula.: **Leszámolás** tr. 1 fv.; *Gál Gyula.:* **Jól játszottam?** tr.kom. 1 fv., *Jakab Gusztáv:* **Hamvazó szerda** tr. 1 fv.

1917. júl. 29. Gál Gyula társ. ve.sz. (Bp.-i Nemzeti Színház); Ar. és Vid. 1917. júl. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

1917–1918

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. szept. 29. (ény.), okt. 12., 22., nov. 8., dec. 12., 25., 29. (du.ea.), 1918. jan. 6. (du.ea.), febr. 3. (du.ea.), 24. (du.ea.), márc. 26. Járay Sándor ve.j., ápr. 26. Rátkai Márton ve.j., 28. (du.ea.), máj. 14. karszem. jj., (éz.), jún. 28., júl. 14. (du. ea.); Ar. és Vid. 1917. szept. 29., okt. 7., 13. (kr.), 21., nov. 4., dec. 9., 23., 30., 1918. jan. 27., márc. 24., ápr. 26., máj. 12., jún. 22., júl. 14., OSZK szlp., OSZMI gi.

Virányi Jenő:

Gólem dalj. 3 fv., szöv.: Meyrink, Gustav reg. ny. Kövessy Albert

1917. szept. 30. (du.ea.), nov. 1. (du.ea.), dec. 9. (du. ea.), 1918. máj. 11. Bakó László ve.j.; Ar. és Vid. 1917. szept. 30., okt. 28., dec. 9., 1918. máj. 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. szept. 30., okt. 15., 21. (du.ea.), nov. 10. (du. ea.), dec. 23. (du.ea.), 1918. ápr. 7. (du.ea.), 28. Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1917. szept. 30., okt. 15., 21., nov. 4., dec. 23., 1918. ápr. 7., 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál

1917. okt. 1., 14. (du.ea.), nov. 5., 25., 1918. márc. 4., 20., 24. (du.ea.), ápr. 27. (du.ea.) Rátkai Márton ve.j.; Ar. és Vid. 1917. szept. 30., okt. 7., nov. 25., 1918. márc. 3., ápr. 17., 21., 27., OSZK szlp.

Molnár Fernc:

Az Ördög szm. 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 2., nov. 5., 1918. júl. 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. szept. 30., okt. 3. (kr.), nov. 4., 1918. júl. 20., OSZK szlp.

Góth Sándor:

Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny., rend.: Szendrey Mihály

1917. okt. 4., nov. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. szept. 30., nov. 4., OSZK szlp.

Barna Izsó: **Lavotta szerelme** dalj. 3 fv., szöv.: Vágó Géza, zene: Lavotta János dalaiból, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor; *Zombory Andor:* **Október 6.** alk. költ., szav.: Forgács Sándor (csak 6-án)

1917. okt. 4–5., 6. (dísz.ea.), 7., 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. szept. 30., okt. 5. (kr.), 21., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. okt. 6. (du.ea.), 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. szept. 30., okt. 28., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1917. okt. 7. (du.ea.), 1918. márc. 21. Jakabffy Jolán ve.j., máj. 5. Diósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1917. okt. 7., 1918. márc. 17., 22. (kr.), máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Herczeg Ferenc:

Kék róka szj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1917. okt. 8.; Ar. és Vid. 1917. okt. 7., 9. (kr.), OSZK szlp.

Gábor Andor:

Szépasszony vj. 3. fv., rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 9.; Ar. és Vid. 1917. okt. 7., OSZK szlp.

Ujhelyi Nándor:

Őfensége kalapja boh. 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 10–11. dec. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. okt. 7., 11. (kr.), dec. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv., rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 13 (du.ea.), 1918. márc. 9., júl. 17. Pethes Imre ve.j.; Ar. és Vid. okt. 13., 1918. márc. 3., júl. 13., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla–Radó Antal, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. okt. 13. Halmos János ve.j., 1918. jan. 31., ápr. 30. Pardi Armand–Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. és Vid. 1917. okt. 7., 14. (kr.), 1918. jan. 31., ápr. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Berté, Heinrich:

Három a kislány dalj. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Gellért Pál

1917. okt. 14., nov. 7., 18. (du.ea.), dec. 12., 30. (du.ea.), 1918. márc. 31. (du.ea.), ápr. 17. Pardi Armand–Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. és Vid. okt. 7., nov. 4., 18., 1918. márc. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla, rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 16., nov. 3. (du.ea.), 1918. júl. 16. Pethes Imre ve.j.; Ar. és Vid. 1917. okt. 16., 1918. júl. 13., 17. (kr.), OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:

Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa, rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 17., nov. 9., dec. 11., 25.; Ar. és Vid. 1917. okt. 17., nov. 4., dec. 9., 25., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny., ford.: Nádaskay Lajos, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. okt. 18–19–20. Kertész Vilmos ve.j., 1918. jan. 2. Pardi Armand ve.j.; Ar. és Vid. 1917. okt.18., dec. 30., OSZK szlp., OSZMI gi.

Hevesi Sándor:

Kárpáthy Zoltán drá. Jókai Mór reg. ny.

1917. okt. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. okt. 20., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv., zene: Erkel Elek, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. okt. 21.; Ar. és Vid. 1917. okt. 21., OSZK szlp.

Bródy Sándor:

A dada erkölcsrajz 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1917. okt. 23., 24.; Ar. és Vid. 1917. okt. 22., 24. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Straus, Oscar:

Márványmenyasszonyok op., szöv.: Blumenthal, Oscar, ford.: Heltai Jenő, karn.: Gellért Pál

1917. okt. 25–26–27–28., nov. 14., dec. 9., 16. (du. ea.), 1918. jan. 1. (du.ea.), jún. 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. okt. 21., 26. (kr.), 28., nov. 11., dec. 9., 30., 1918. jún. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. okt. 29. Kertész Vilmos ve.j., 1918. jan. 3. Pardi Armand ve.j., ápr. 29. Werbeck-Svärdström Valborg–Pardi Armand ve.j.; Ar. és Vid. 1917. okt. 21., dec. 30., 1918. ápr. 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. okt. 30. Kertész Vilmos ve.j.; Ar. és Vid. 1917. okt. 28., OSZMI gi.

Zapolska, Gabriella:

A varsói citadella szm 5 fv., ford.: Vajda János–Forgács Sándor

1917. okt. 31., nov. 1., nov. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. okt. 28., nov. 1. (kr.), 11., OSZK szlp., OSZMI gi.

Suppé, Franz:

Boccaccio op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos

1917. nov. 2–3–4., dec. 8. (du.ea.), 1918. márc. 25.; Ar. és Vid. 1917. okt. 28., nov. 3. (kr.), dec. 2., 1918. márc. 24., OSZK szlp.

Drégely Gábor:

A kisasszony férje vj. 3 fv., rend.: Polgár Sándor

1917. nov. 6.; Ar. és Vid. 1917. nov. 4., OSZK szlp.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos

1917. nov. 10–11. Halmos János ve.j., 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. nov. 4., 11. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos, rend.: Polgár Sándor

1917. nov. 12., 1918. máj. 5. Diósy Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1917. nov. 11., 1918. máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila, rend.: Forgács Sándor

1917. nov. 13.; Ar. és Vid. 1917. nov. 11., OSZK szlp.

Arcübasev, Mihail Petrovics:

Féltékenység (Revnoszt) drá. 5 fv., ford.: Bíró Lajos, rend.: Forgács Sándor

1917. nov. 15–16–17–18–19., dec. 27., 1918. jan. 11.; Ar. és Vid. 1917. nov. 11., 16. (kr.), 18., dec. 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:

Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1917. nov. 20–21–22–23–24–25–26–27–28–29–30., dec. 1–2–3–4–5., 10., 26., 1918. jan. 7., febr. 7., 11., 25., márc. 5., 11., 22. Jakabffy Jolán ve.j., 31., ápr. 8., 14. (du.ea.), 21. (d.u.), 27. Rátkai Márton ve.j., jún. 27. (ény.), júl. 7. (du.ea.), 24.; Ar. és Vid. 1917. nov. 18., 21. (kr.), 25., dec. 2., 9., 26., 1918. jan. 6., febr. 3., 11., 24., márc. 3., 16., 24., ápr. 7., 14., 27., jún. 22., 29., júl. 4., (kr.), 20., 25. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:

Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1917. nov. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. nov. 18., OSZK szlp.

Tóth Ede:

A falu rossza népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1917. dec. 1. (du.ea.), 1918. márc. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. nov. 25., 1918. márc. 16., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:

II. Rákóczi Ferenc fogsága drá. 5 fv., rend.: Forgács Sándor
1917. dec. 6. Ditrói Mór tiszteletére; Ar. és Vid. 1917. dec. 2., 7. (kr.), OSZK szlp.

Nedbal, Oscar:

Lengyelvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál
1917. dec. 7–8., 1918. febr. 2. (du.ea.), 18., márc. 27. Járay Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1917. dec. 2., dec. 8. (kr.), 1918. jan. 27., márc. 17., 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:

Hamlet tr. 5 fv., ford.: Arany János, rend.: Forgács Sándor
1917. dec. 13–14., 1918. jan. 14., 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 13., 14. (kr.), 1918. jan. 13., OSZK szlp.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv., rend.: Forgács Sándor
1917. dec. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 15., OSZK szlp.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa, karn.: Gellért Pál
1917. dec. 15–16., 1918. jan. 13., 26. (du.ea.), márc. 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 15., 1918. jan. 13., márc. 3., OSZK szlp.

Bródy Sándor:

A szeretőd drá. 3 fv., rend.: Forgács Sándor
1917. dec. 17–18–19–20., 26. (du.ea.), 1918. jan. 10., febr. 16. Zala Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1917. dec. 17., 18. (kr.), 24., 1918. jan. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1917. dec. 21–22, 1918. jan. 4-és 30., és ápr. 1. Pardy Armand ve.j.; Ar. és Vid. 1917. dec. 21., 22. (kr.), 30., 31. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Follinus Auréll:

Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1917. dec. 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 22.; OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó er. énekes népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér
1917. dec. 23., 1918. jan. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 23., 1918. jan. 13., OSZK szlp.

Görner, Karl August:

Hamupipőke (vagy az aranyeső meséje) var.reg. dallal és tánccal 6 kép, magy.: Vécsey Leó, zene: Sellei Gyula, karn.: Gellért Pál
1917. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 23., OSZK szlp.

Barna Izsó:

Casanova op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1917. dec. 28–29–30., 1918. jan. 9., 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 23.,29. (kr.), 1918. jan. 6., 20., OSZK szlp.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz a pokolban op. 4 kép., szöv.: Cremieux, Hector–Halevy, Ludovic, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1917. dec. 31., 1918. jan. 1., 5. (du.ea.); Ar. és Vid. 1917. dec. 30., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:

Ocskay brigadéros tört. szm. 4 fv.
1918. jan. 5–6 és 12. (du.ea.) Földes Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1917. dec. 30., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rényi Aladár:

Tiszavirág op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László, karn.: Gellért Pál
1918. jan. 8., 27. (du.ea.), márc. 16., jún. 30. (du. ea.); Ar. és Vid. 1918. jan. 6., márc. 10., jún. 22., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc
1918. jan. 12., febr. 12., márc. 2. (du.ea.), 1919. febr. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. jan. 6., febr. 10., 24., 1919. febr. 2., OSZK szlp.

Schubert, Franz–Bertré, Heinrich:

Tavasz és szerelem op. 2 fv., szöv.: Hardt, Bruno–Welleminsky, J. M., ford.: Heltai Jenő, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor
1918. jan. 15–16–17–18–19–20–21., febr. 8., 23. (du. ea.), márc. 28. Járay Sándor ve.j.; Ar. és Vid. 1918. jan. 13., 17. (kr.), 20., febr. 3., márc. 24., OSZK szlp., OSZMI gi.

Sheldon, Edward Robert:

Románc szm. 3 fv. elő és utój., ford.: Heltai Jenő, zene: Fischer Károly, rend.: Forgács Sándor

1918. jan. 22–23–24–25–26–27., febr. 2., 13., márc. 6., 23., ápr. 1., 15., máj. 11. (du.ea.), júl. 2. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1918. jan. 20., 27., febr. 10., márc. 3., 17., 31., ápr. 14., máj. 11., júl. 2., 3. (kr.), OSZK szlp.

Hahn, Rudolf: **A miniszter előszobája** drá. 1 fv., ford.: Draguss Károly; ***Dálnoky Nagy Lajos:*** **A pletyka** vj. 2 fv., rend.: Forgács Sándor

1918. jan. 28–29. Dálnoky 30 éves irói jub., a Kölcsey Egyesület jav.; Ar. és Vid. 1918. jan. 27., 29. (kr.), OSZK szlp.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 2 fv., szöv.: Giuseppe Giacosa–Illica, Luigi, Belasco David drá. ny., ford.: Váradi Sándor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1918. febr. 1. és ápr. 19. Pardi Armand ve.j., máj. 1. Pardi Armand– Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. és Vid. 1918. jan. 27., ápr. 14., 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre

1918. febr. 3., 10. (du.ea.), 16. (du.ea.), máj. 9., júl. 15.; Ar. és Vid. 1918. jan. 27., febr. 10., máj. 9., júl. 13., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:

A dolovai nábob leánya szm. 5 fv., rend.: Forgács Sándor

1918. febr. 4–5. és 9. (du.ea.) Földes Mihály ve.j., júl. 8. Engel Sári–Kurzer Böske ve.j.; Ar. és Vid. 1918. febr. 3., 4. (kr.), júl. 7., 9. (kr.), OSZK szlp.

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1918. febr. 6., júl. 1. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1918. febr. 3., júl. 2. (kr.), OSZK szlp.

Verő György:

Szultán er. op. 3 fv., szöv.: Favart, Charles Simon vj.-a után Verő György, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1918. febr. 9–10., 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. febr. 3., 10., OSZK szlp.

Lecocq, Charles Alexandre:

Kis herceg op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic

1918. febr. 12.; Ar. és Vid. 1918. febr. 10.

Brieux, Eugene:

A vörös talár drá. 4 fv., ford.: Zigány Árpád, rend.: Forgács Sándor

1918. febr. 14. Zala Lili–Földes Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1918. febr. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál

1918. febr. 15, 17., márc. 17. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. febr. 17., márc. 17., OSZK szlp.

Rényi Aladár:

Vandergold kisasszony op. 3 fv., szöv.: Harsányi Zsolt–Hevesi Sándor, karn.: Gellért Pál, rend.: Polgár Sándor

1918. febr. 19–20–21–22–23–24., márc. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. febr. 17., 20. (kr.), márc. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Molnár Ferenc:

Úri divat vj. 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1918. febr. 26–27–28., márc. 1–2–3., 6.; Ar. és Vid. 1918. febr. 24., 27. (kr.)., márc. 3., OSZK szlp., OSZMI gi.

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil

1918. márc. 7–8–9., ápr. 18. Pardi Armand ve.j., máj. 2. Pardi Armand–Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. és Vid. 1918. márc. 3., 8. (kr.), ápr. 14., 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szigligeti Ede:

Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal, táncokkal, zene: Egressy Béni

1918. márc. 10.; Ar. és Vid. 1918. márc. 3., OSZK szlp.

Jób Dániel:

Őszi vihar szm. 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1918. márc. 12–13–14.; Ar. és Vid. 1918. márc. 10., 13. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Beöthy László–Rákosi Viktor:

Aranylakodalom (1848–1898) szm. énekkel és tánccal 8 kép, rend.: Forgács Sándor

1918. márc. 15–16–17. Földes Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1918. márc. 10., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf, karn.: Gellért Pál

1918. márc. 24–25., ápr. 1. (du.ea.), 6. (du.ea.), máj. 3.; Ar. és Vid. 1918. márc. 24., 31., máj. 3., OSZK szlp.

Bíró Lajos:

Hotel Imperial drá. 4 fv., rend.: Forgács Sándor

1918. ápr. 2–3–4–5–6–7.; Ar. és Vid. 1918. márc. 31., ápr. 3. (kr.), 7.

OSZK szlp., OSZMI gi.

Stojanović Petar:

A padlásszoba op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor, karn.: Gellért Pál, rend.: Győző Alfréd

1918. ápr. 9–10–11–12–13–14. Járay Sándor ve.j., 20. (du.ea.), máj. 12. (du.ea.), júl. 9.; Ar. és Vid. 1918. ápr. 7., 10. (kr.), 14., máj. 12., júl. 7., OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt

1918. ápr. 16., Járay Sándor ve.j., máj. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. ápr. 14., 28., OSZK szlp., OSZMI gi.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1918. ápr. 20–21., máj. 4. Diósy Nusi ve.j., 9 (du. ea.), jún. 29.; Ar. és Vid. 1918.ápr. 14., ápr. 28., máj. 5., jún. 22., OSZK szlp., OSZMI gi.

Gábor Andor:
A princ vj. 3 fv., rend.: Forgács Sándor
1918. ápr. 22–23–24–25.; Ar. és Vid. 1918.ápr. 21., 23. (kr.), OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:
Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor
1918. máj. 5. Diósy Nusi ve.j., 10., júl. 10.; Ar. és Vid. 1918. máj. 5., 10., júl. 7., OSZK szlp.

Bródy Sándor:
A tanítónő drá. 3 fv.
1918. máj. 7. Földes Mihály ve.j.; Ar. és Vid. 1918. máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Shakespeare, William:
Rómeó és Júlia tr. 6 kép., ford.: Szász Károly
1918. máj. 8. Földes Mihály ve.j., 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. máj. 8., OSZK szlp., OSZMI gi.

Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép
1918. máj. 11–12–13. Bakó László ve.j.; Ar. és Vid. 1918. máj. 5., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1918. máj. 14. (jóték. ea.); Ar. és Vid. 1918. máj. 12.

Sardou, Victorien:
A boszorkány szm. 3 fv., ford.:Fáy Jakab Béla
1918. jún. 30.; Ar. és Vid. 1918. jún. 30.

Louys, Pierre:
Az asszony és a bábú drá. 4 fv.
1918. júl. 3–4–5–6. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1918. júl. 2., 4. (kr.)

Molnár Ferenc:
A farkas vj. 3 fv.
1918. júl. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. júl. 6.

Bíró Lajos:
Sárga liliom vid. tört. 3 fv.
1918. júl. 7. Gombaszögi Frida ve.j.; Ar. és Vid. 1918. júl. 4.

Huszka Jenő:
Bob herceg op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly
1918. júl. 11., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. júl. 7., júl. 21.

Pyat, Félix:
A párizsi rongyszedő szom.j. 5 fv. elj., ford.: Egressy Béni
1918. júl. 12–13–14. Vágó Béla ve.j.; Ar. és Vid. 1918. júl. 7., 13. (kr.)

Hevesi Sándor:
Hadifogoly vj. 3 fv.
1918. júl. 18–19–20.; Ar. és Vid. 1918. júl. 17.

Komjáthy Károly:
Kóristalány op. 3 fv., szöv.: Faragó Jenő
1918. júl. 21–22–23.; Ar. és Vid. 1918. júl. 17., 20.

Heijermans, Herman:
Remény drá. 4 fv., ford.: Márffy Károly
1918. júl. 25 és 28. Fáy Szeréna–Uray Tivadar ve.j. (éz.); Ar. és Vid. 1918. júl. 20., 26. (kr.)

Bánffy Miklós:
Az erősebb szm. 7 kép
1918. júl. 26–27. Uray Tivadar ve.j.; Ar. és Vid. 1918. júl. 20.

1918–1919

Komjáthy Károly:
Kóristalány op. 3 fv., szöv.: Faragó Jenő
1918. szept. 20., nov. 9–10–11., 24. (du.ea.), dec. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. nov. 9., 23., dec. 7., OSZK szlp., OSZMI gi.

Fall, Leo:
Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1918. szept. 28. (ény.), nov. 12., 17. (du.ea.), 19., dec. 1. (du.ea.), 15. (du.ea.) Kinizsi Margit ve.j., 1919. jan. 20., febr. 8. (du.ea.), jún. 19., aug. 7.; Ar. és Vid. 1918. szept. 28., nov. 9., 17., dec. 1., 15., 1919. febr. 8., jún. 19., aug. 3., Ar. Közl. 1919. jan. 19., Függ. 1919. febr. 8., OSZK szlp.

Rényi Aladár:
Tiszavirág op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László
1918. szept. 29. (du.ea.), okt. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. szept. 29., okt. 26

Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1918. szept. 29., 1919. jan. 19. (du.ea.), ápr. 22. (du. ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 1., 1919. ápr. 22., Ar. Közl. 1919. jan. 19.

Puccini, Giacomo:
Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1918. okt. 1., nov. 13., 1919. jan. 16., szept. 2. Teodorescu, Dorin ve.j.; Ar. és Vid. 1918. okt. 1., 2. (kr.), nov. 9., szept. 1., Ar. Közl. 1919. jan. 12., OSZK szlp.

Strauss, Johann:
A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal
1918. okt. 2., 9., 15., nov. 14., dec. 14. (du.ea.), 26., 1919. jan. 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. szept. 22., okt. 3. (kr.), okt. 13., nov. 9., dec. 14., 22., Ar. Közl. 1919. jan. 26., OSZK szlp.

Herczeg Ferenc:
A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1918. okt. 3.; Ar. és Vid. 1918. szept. 22.

Herczeg Ferenc:

Árva László király drá. 4 fv.
1918. okt. 4–5–6–7–8.; Ar. és Vid. 1918. szept. 22., okt. 6., OSZK szlp., OSZMI gi.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1918. okt. 5. (du.ea.) Diósy Nusi ve.j., 1919. márc. 16.; Ar. és Vid. 1918. szept. 22., 1919. márc. 16.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1918. okt. 6. (du.ea.), 12. (du.ea.), nov. 23. (du. ea.), 1919. jan. 18. (du.ea.), ápr. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 6., nov. 23., 1919. ápr. 13., Ar. Közl. 1919. jan. 12., OSZK szlp.

Bródy Sándor:

A szerető drá. 3 fv.
1918. okt. 9., nov. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 6.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny., ford.: Nádaskay Lajos
1918. okt. 9., 1919. szept. 1. Teodorescu, Dorin ve.j., 10.; Ar. és Vid. 1918. okt. 6., 1919. szept. 1., 3. (kr.), 7.

Gábor Andor:

Szépasszony vj. 3. fv.
1918. okt. 11.; Ar. és Vid. 1918. okt. 6., OSZK szlp.

Shakespeare, William:

Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1918. okt. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 6., OSZK szlp.

Berté, Heinrich:

Három a kislány op. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny, Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsány Zsolt
1918. okt. 12., nov. 30. (du.ea.), dec. 1.; Ar. és Vid. 1918. okt. 10., OSZK szlp.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1918. okt. 13. (du.ea.), dec. 26. (du.ea.), 1919. febr. 27., 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 13., dec. 22., 1919. jún. 21., Ar. Közl. 1919. febr. 23., OSZK szlp.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1918. okt. 13., 1919. febr. 2. (du.ea.), máj. 10., júl. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 13., 1919. febr. 2., máj. 4., júl. 20., OSZK szlp.

Bisson, Alexandre:

Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa
1918. okt. 14., 20. (du.ea.), 1919. jan. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 13., 20., Ar. Közl. 1919. jan. 12., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:

A pacsirta op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1918. okt. 16–17–18–19–20., 28., nov. 10. (du.ea.), 16. du.(ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 12., 17. (kr.), 20., 26., nov. 10., 16., OSZK szlp., OSZMI gi.

Rényi Aladár:

Vandergold kisasszony op. 3 fv., szöv.: Harsányi Zsolt–Hevesi Sándor
1918. okt. 19. (du.ea.); OSZK szlp.

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1918. okt. 21., 26. (du.ea.), nov. 3. (du.ea.), 7., 24., 1919. jan. 15., 28., máj. 9., júl. 6. (du.ea.), aug. 30.; Ar. és Vid. 1918. okt. 19., 22. (kr.), 26., nov. 23., 1919. máj. 4., júl. 1., aug. 30., Ar. Közl. 1919. jan. 12., 28., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:

A testőr vj. 3 fv.
1918. okt. 22.; Ar. és Vid. 1918. okt. 22., OSZK szlp.

Arcibasev, Mihail Petrovics:

Féltékenység (Revnoszt) drá. 5 fv., ford.: Bíró Lajos
1918. okt. 23.; Ar. és Vid. 1918. okt. 22., OSZK szlp.

Fall, Leo: **Édes öregem** óbécsi dalj. 1 fv., szöv.: Wilhelm, Julius, ford.: Faragó Jenő; *Leoncavallo, Ruggiero:* **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1918. okt. 24–25–26., 1919. jan. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 22, 25. (kr.), 26., 1919. jan. 19., OSZK szlp.

Bíró Lajos:

Hotel Imperial drá. 4 fv.
1918. okt. 26. (du.ea.); OSZK szlp.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1918. okt. 27., nov. 18., dec. 7. (du.ea.), 1919. febr. 9., márc. 23. (du.ea.), aug. 11.; Ar. és Vid. 1918. okt. 27., nov. 16., dec. 7., 1919. márc. 23., aug. 10., Ar. Közl. 1919. febr. 2., Függ. 1919. febr. 9., OSZK szlp.

Lengyel Menyhért:

Charlotte kisasszony szm. 3 fv.
1918. okt. 29–30–31., nov. 8.; Ar. és Vid. 1918. okt. 27., OSZK szlp., OSZMI gi.

Raupach, Ernst:

Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv.
1918. nov. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 27., OSZK szlp.

Kollo, Walter:

A kis szeleburdi op. 3 fv., szöv.: Bernauer, Rudolf–Schanzer, Rudolf, ford.: Faragó Jenő
1918. nov. 1–2–3., nov. 7–8., 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. okt. 27., nov. 2. (kr.), 7., 9., OSZK szlp., OSZMI gi.

Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de–Arène, Emmanuel:

A király vj. 4 fv., ford.: Molnár Ferenc
1918. nov. 15–16–17.; Ar. és Vid. 1918. nov. 9., 17., OSZK szlp.

Csiky Gergely:
Cifra nyomorúság szm. 4 fv.
1918. nov. 20. (dísz. ea.); Ar. és Vid. 1918. nov. 16., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1918. nov. 21–22–23., dec. 13., 1919. jan. 13. (du. ea.), febr. 6. (du.ea.), 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. nov. 16., 23., dec. 7., 1919. jan. 21., febr. 11., Függ. 1919. febr. 4., Ar. Közl. 1919. jan. 12., 19., febr. 2., OSZK szlp.

Bródy Sándor:
Lyon Lea szm. 3 fv.
1918. nov. 25., 1919. máj. 11.; Ar. és Vid. 1918. nov. 23., 1919. máj. 4., OSZK szlp.

Sardou, Victorien:
A boszorkány szm. 3 fv., ford.:Fáy Jakab Béla
1918. nov. 26., dec. 25. (du.ea.), 1919. jan. 11. (du. ea.); Ar. és Vid. 1918. nov. 23., dec. 22., Ar. Közl. 1919. jan. 6., OSZK szlp.

Ascher, Leo:
Hejehuja báró op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harmath Imre
1918. nov. 27–28–29–30., dec. 1–2–3–4–5–6–7–8., 21. (du.ea.), 22. (du.ea.), 25. 1919. jan. 6. (du.ea.), 14., 26. (du.ea.), febr. 9., márc. 8. (du.ea.), ápr. 7., 17.; Ar. és Vid. 1918. nov. 23., 28. (kr.), dec. 1., 7., 14., 22., 1919. márc. 8., 16., ápr. 6., Ar. Közl. 1919. jan. 6., 12., 19., febr. 2., OSZK szlp., OSZMI gi.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1918. nov. 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. nov. 23., OSZK szlp., OSZMI gi.

Szomory Dezső:
Második József császár drá. 4 fv.
1918. dec. 9–10–11., 16., 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. dec. 7., 22., OSZK szlp.

Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos
1918. dec. 12., 23. Pardi Armand ve.j., 1919. jan. 2., szept. 5. Teodorescu, Dorin ve.j., 12.; Ar. és Vid. 1918. dec. 7., 22., szept. 1., 7., Ar. Közl. 1919. jan. 2., OSZK szlp.

Lehár Ferenc:
Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1918. dec. 14. Maross (Weisz) Vilma ve.j., 15., 26., 1919. febr. 10., márc. 2. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. dec. 7., 15., Ar. Közl. febr. 9., 23., Függ. 1919. febr. 10., OSZK szlp.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Béldi Izidor* **Az úr** vj. 1 fv. (dec. 17.), *Szép Ernő:* **Május** szm. 1 fv. (dec. 18–19.)
1918. dec. 17–18–19.; Ar. és Vid. 1918. dec. 14., 18. (kr.), OSZK szlp.

Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép
1918. dec. 20–21–22., 1919. aug. 31.; Ar. és Vid. 1918. dec. 14., 21. (kr.), 22., 1919. aug. 31., OSZK szlp.

Feld Mátyás:
Tündér Ilona (Árgyilus királyfi és Tündér Ilona vagy a vasorrú boszorkány) tünd.reg. 3 fv.
1918. dec. 24. (du.ea.), 1919. jan. 1. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. dec. 22., 28., OSZK szlp.

Lafite,Carl:
Médi op. 3 fv., Schubert, Franz zenéje alapján, szöv.: Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1918. dec. 27–28–29–30–31., 1919. jan. 1–2–3–4–5., 12., 22., febr. 15. (du.ea.), 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. dec. 22., 28., 1919. jan. 1. (kr.), Ar. Közl. 1919. jan. 2., 12.,19., febr. 9., 16., OSZK szlp.

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1918. nov. 9. (du.ea.), dec. 29. (du.ea.), 1919. febr. 22. (du.ea.), aug. 3.; Ar. és Vid. 1918. dec. 28., 1919. febr. 16., aug. 3., OSZK szlp.

Molnár Ferenc:
Az Ördög szm. 3 fv.
1919. jan. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1918. dec. 28.

Kálmán Imre:
A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc
1919. jan. 5. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. jan. 2.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1919. jan. 6., jún. 21.; Ar. Közl. 1919. jan. 6., Ar. és Vid. 1919. jún. 21.

Sardou, Victorien:
Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos
1919. jan. 7–8–9., 17., 26., febr. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. jan. 6., 12., 26.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny.,ford.: Radó Antal; *Ism. sz.:* **Úr**
1919. jan. 9. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. jan. 6.

Planquette, Jean-Robert:
Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő, rend.: Faludy Károly
1919. jan. 10–11., 24.; Ar. Közl. 1919. jan. 6., 11. (kr.), 19.

Bisson, Alexandre–Mars, Antony:
Válás után vj. 3 fv., ford.: Náday Ferenc
1919. jan. 13., 30., febr. 13., 24.; Ar. Közl. 1919. jan. 12., 26., febr. 9., 23., Ar. és Vid. 1919. febr. 11.

Jakobi Viktor:
Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1919. jan. 17–18–19., febr. 16. (du.ea.), ápr. 10., aug. 5., 31. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. jan. 12., 19., Ar. és Vid. febr. 16., ápr. 10., aug. 3., 24.

Gábor Andor:
Majd a Vica vj. 3 fv., rend.: Forgács Sándor
1919. jan. 23–24–25–26., 31., febr. 7., 11., 20. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. jan. 19., 24. (kr.), 26., febr. 2., 9., 16., Függ. 1919. febr. 4., Ar. és Vid. 1919. febr. 11.

Offenbach, Jacques:
Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1919. jan. 27., 29., febr. 12., 27. (du.ea.), márc. 6. (du.ea.), aug. 26.; Ar. és Vid. 1919. jan. 26., febr. 11., 27., márc. 6., aug. 23., Ar. Közl. 1919. febr. 9.

Jakobi Viktor:
Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1919. febr. 1–2., 27. (du.ea.), márc. 25., aug. 29. és szept. 4. Horváth Nusi ve.j., 8.; Ar. Közl. 1919. jan. 26., febr. 1., 23., Ar. és Vid. 1919. márc. 23., aug. 24., szept. 1., 7.

Bayer, Josef: **Babatündér** bal.; *Faludy Károly:* **Megfagyott gyermek** drá. 1 fv., zene: Gellért Pál
1919. febr. 3–4. (du.ea.); Függ. 1919. febr. 3., Ar. Közl. 1919. febr. 2.

Arcibasev, Mihail Petrovics:
Szenvedély szm. 4 fv., ford. és átd.: Bródy Sándor
1919. febr. 3–4–5–6.; Ar. Közl. 1919. febr. 2., Függ. 1919. febr. 3., 5. (kr.)

Dellinger, Rudolf:
Don Caesar de Bazan op. 3 fv., szöv.: Dumanoir, Philipp Francois drá.-ja után Walther, Oskar
1919. febr. 8., 17–18–19.; Függ. 1919. febr. 8., márc. 1., Ar. Közl. 1919. febr. 2., 16., 18. (kr.), Ar. és Vid. márc. 1.

Rostand, Edmond:
Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1919. febr. 14–15–16., márc. 1. (du.ea.), jún. 20; Ar. és Vid. 1919. febr. 11., 15. (kr.), jún. 20., Ar. Közl. 1919. febr. 9., 15. (kr.), 16., 23.

Bisson, Alexandre:
A hálókocsik ellenőre vj. 3 fv., ford.: Zempléni Gyula
1919. febr. 20–21., 25.; Ar. Közl. 1919. febr. 16., 23., Ar. és Vid. febr. 21. (kr.), 25.

Bizet, Georges:
Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1919. febr. 22., 26.; Ar. Közl. 1919. febr. 16., 23., Ar. és Vid. febr. 26.

Csepreghy Ferenc:
A sárga csikó népszm. 3 fv.
1919. febr. 23.; Ar. Közl. 1919. febr. 16.

Hervé, Florimond Ronger:
Nebáncsvirág op. 4. fv., szöv.: Meihac, Henri–Millaud, Albert, ford.: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1919. febr. 28., már. 1–2., máj. 4. (du.ea.), aug. 23., 28. és szept. 2. Horváth Nusi ve.j.; Ar. Közl. 1919. febr. 23.; Ar. és Vid. febr. 28., május 4., aug. 23., 28., szept. 1., 3. (kr.)

Lakatos László:
Férj és feleség boh. 3 fv.
1919. febr. 27. márc. 6., 8., 22.; Ar. és Vid. 1919. febr. 27., márc. 2., 8., 22.

Heijermans, Herman:
Remény drá. 4 fv., ford.. Márffy Károly
1919. márc. 4. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. márc. 2.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:
A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1919. márc. 12., 27., ápr. 12.; Ar. és Vid. 1919. márc. 12., 23., ápr. 6.

Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc, rend.: Róna Dezső
1919. márc. 13–14., 26., ápr. 2., 11.; Ar. és Vid. 1919. márc. 13., 23., ápr. 2., 6.

Katona József:
Bánk bán drá. 5 fv.
1919. márc. 15. (dísz.ea.), 29. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. márc. 13., 22.

Nedbal, Oscar:
A szép Saskia op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Győző Alfréd
1919. márc. 18., 20., 23–24., ápr. 5–6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. márc. 20., 23., ápr. 5., Ar. Közl. 1919. márc. 20.

Ism. sz.:
Tücsök Matyi utazása Tündérországba mes.j.
1919. márc. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. márc. 23.

Molnár Ferenc:
Liliom én. leg. 7 kép, zene: Kacsóh Pongrác
1919. márc. 28–29., ápr. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. márc. 23., ápr. 6.

Shakespeare, William:
A velencei kalmár drá. 5 fv., ford.: Ács Zsigmond
1919. ápr. 3.; Ar. és Vid. 1919. ápr. 2.

Offenbach, Jacques:
Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1919. ápr. 4., 6., 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. ápr. 4., 6.

Fall, Leo:
Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor
1919. ápr. 8., 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. ápr. 6., 27.

Bródy Sándor:
A tanítónő drá. 3 fv.
1919. ápr. 9., júl. 15. Novák Edit ve.j.; Ar. és Vid. 1919. ápr. 6., júl. 15.

Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1919. ápr. 13., júl. 6.; Ar. és Vid. 1919. ápr. 13., júl. 6.
Szirmai Albert:
Gróf Rinaldó op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1919. ápr. 14–15–16–17., 19–20–21–22–23., 25., 29., 30., máj. 10. (du.ea.), 11. (du.ea.), jún. 18. (ény); Ar. és Vid. 1919. ápr. 13., 20., 27., máj. 4.,18.
Hajó Sándor:
Ötvenéves férfi tr. 3 fv.
1919. ápr. 24–25–26.; Ar. és Vid. 1919. ápr. 20., 25. (kr.)
Vidor Pál:
Ingyenélők népszm. dallal 3 fv., zene: Szentirmai Elemér–Serly Lajos
1919. ápr. 27.; Ar. és Vid. 1919. ápr. 27.
Flotow, Friedrich:
Márta o. 4 fv., szöv.: Friedrich, Wilheim Lady Henriette c. bal. ny., ford.: Szerdahelyi József
1919. máj. 1. és 3. és júl. 17. Bing János ve.j., júl. 23.; Ar. és Vid. 1919. ápr. 27., máj. 3. (kr.), 4., júl. 15., 23.
Schönherr, Karl:
Nöstény ördög drá. 5 fv., ford.: Móricz Zsigmond
1919. máj. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. ápr. 27.
Szigligeti Ede:
Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1919. máj 4., aug. 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. máj. 4., aug.10.
Barrie, James Matthew:
Egyenlőség vj. 4 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1919. máj 6., 8.; Ar. és Vid. 1919. máj. 4.
Suppé, Franz: **Szép Galathea** op. 1 fv., szöv.: Henrion, Paul; Nagy Kabaré (műszaki szem. és kard. közrem.)
1919. máj 12., 13. (éz.) karszem. j.j.; Ar. és Vid. 1919. máj. 4.
Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:
Az arany kakas vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1919. jún. 22.; Ar. és Vid. 1919. jún. 22.
Bilhaud, Paul–Hennequin, Alfred:
Van-e babája boh. 3 fv., magy.: Gábor Andor
1919. jún. 23–24., júl. 3–4.; Ar. és Vid. 1919. jún. 22., júl. 1.
Ascher, Leo:
Marcsa katonája op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert– Schönfeld, Alfred, ford.: Faragó Jenő
1919. jún. 25–26–27–28–29., aug. 9. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. jún. 22., aug. 3.
Tolsztoj, Lev Nyikolajevics:
Élő halott szm. 4 fv. 12. kép, magy.: Vajda László
1919. júl. 1–2.; Ar. és Vid. 1919. júl. 1.
Shakespeare, William:
Szentiványéji álom én. tünd.reg. 5 kép, zene: Mendelsson-Bartholdy, Felix, ford.: Arany János
1919. júl. 5.; Ar. és Vid. 1919. júl. 1.
Farkas Imre:
Túl a Nagy Kurvánon op. 3 fv.
1919. júl. 8., 11., 18., aug. 2. (du.ea.), 12.; Ar. és Vid. 1919. júl. 8., 18., aug. 2., 10.
Herczeg Ferenc:
A három testőr boh. 3. fv.
1919. júl. 16.; Ar. és Vid. 1919. júl. 15.
Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:
Nincs-e valami elvámolni valója boh. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1919. júl. 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. júl. 15.
Offenbach, Jacques:
Orpheusz a pokolban op. 4 kép., szöv.: Cremieux, Hector–Halevy, Ludovic, ford.: Latabár Endre
1919. júl. 19–20.; Ar. és Vid. 1919. júl. 15.
Guiraud, Edmond:
Karenina Anna drá. 4 fv., Tolsztoj reg. ny., ford.: Góth Sándor
1919. júl. 24., 26.; Ar. és Vid. 1919. júl. 24.
Max, Noal–Max, Francisc:
Édes apuskám op., átd.: Karinthy Frigyes
1919. júl. 31., aug. 1–2.; Ar. és Vid. 1919. júl. 31.
Maurier, Georges–Potter, Paul:
Trilby szm. 4 fv., ford: Fáy Jakab Béla
1919. aug. 4.; Ar. és Vid. 1919. aug. 3.
Rényi Aladár:
A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1919. aug. 6., 13., 30. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. aug. 3., 10., 23.
Fersch Ödön:
Tomarista dalj., szöv.: Odry Lehel
1919. aug. 8–9–10.; Ar. és Vid. 1919. aug. 3.
Kottov, Hans:
Sztrájkol a gólya (Meghalt a gólya) én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1919. aug. 15.; Ar. és Vid. 1919. aug. 15.
Decourcelle, Pierre:
Robinson Cruzoe tünd reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1919. aug. 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. aug. 15.
Gavault, Paul– Charvay, Robert:
A csodagyermek bo. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1919. aug. 19.; Ar. és Vid. 1919. aug. 19.
Szántó Manó:
Mi-ko-ó op. 2 fv., szöv.: Polgár László
1919. aug. 21–22., 24–25–26–27.; Ar. és Vid. 1919. aug. 22., 24.

1919–1920

Hervé, Florimond Ronger:
Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1919. szept. 6. és 11. és 15. Bing János ve.j., okt. 22., nov. 9. (du.ea.), 1920. márc. 14. (du.ea.), aug. 9. és 22. Bing János ve.j.; Ar. és Vid. 1919. szept.

7., Ar. Közl. 1919. okt. 19., nov. 6., 1920. márc. 14., Ar. Hlp. 1920. aug. 8., 18.

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1919. szept. 6. (du.ea.), 7–8.; Ar. és Vid. 1919. szept. 1., 7.

Ism. sz.:

Kolozsvári kabaré
1919. szept. 7–8.; Ar. és Vid. 1919. szept. 1.

Szántó Manó:

Mi-ko-ó op. 2 fv., szöv.: Polgár László
1919. szept. 9. (dísz ea.), 13. (du.ea.), 14. (du.ea.), okt. 9., 1920. febr. 9., 15.; Ar. és Vid. 1919. szept. 9., Ar. Közl. 1919. okt. 6., 1920. febr. 15.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:

Az Elnökné őnagysága vj. 3 fv., ford.: Mérei Adolf
1919. szept. 13.; Ar. és Vid. 1919. szept. 7.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1919. szept. 14., nov. 16. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. szept. 7., Ar. Közl. 1919. nov. 9.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1919. szept. 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. szept. 27.

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1919. szept 27. (ény), okt. 5., 1920. jan. 23., febr. 8., 22. (du.ea.), márc. 13., máj. 2. (du.ea.), aug. 3.; Ar. és Vid. 1919. szept. 27., Ar. Közl. 1919. okt. 1., 1920. jan. 23., 25. (kr.), febr. 8., 15., márc. 7., máj. 2., Ar. Hlp. 1920. aug. 1.

Farkas Imre:

Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv.
1919. szept. 28. (du.ea.), 1920. máj. 1–2., 15. (du. ea.), júl. 24. (du. ea.); Ar. és Vid. 1919. szept. 27., Ar. Közl. 1920. ápr. 25., máj. 2., 9., Ar. Hlp. 1920. júl. 18.

Max, Noal–Max, Francisc:

Édes apuska op. átd.: Krinthy Ferenc
1919. szept. 28.; Ar. és Vid. 1919. szept. 27.

Bíró Lajos:

Francia négyes vj. 3 fv.
1919. szept. 29–30.; Ar. és Vid. 1919. szept. 27.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:

Az elnökné őnagysága vj. 3 fv., ford.: Mérei Adolf
1919. okt. 2.; Ar. és Vid. 1919. okt. 2.

Arnold, Franz–Bach, Ernst:

Ez aztán az asszony boh. 2 fv., zene: Barics Gyula
1919. okt. 3–4–5., 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. okt. 3., 6. (kr.)

Guiraud, Edmond:

Karenina Anna drá. 4 fv., Tolsztoj reg. ny., ford.: Góth Sándor
1919. okt. 4. (du.ea.) –5. (du.ea.), dec. 13. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. okt. 4., dec. 7.Ar. Közl. 1919. okt. 1.

Fall, Leo:

Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1919. okt. 5. (du.ea.), 30., nov. 17. (du.ea.), dec. 26., 1920. ápr. 12.(du.ea.), júl. 14. Szabó Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1919. okt. 3., dec. 25., Ar. Közl. 1919. okt. 28., nov. 9., 1920. ápr. 11., júl.11.

Shakespeare, William:

Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1919. okt. 6., 18. (du.ea.); Ar Közl. 1919. okt. 3., 12.

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi– Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal
1919. okt. 7–8., 20.; Ar. Közl. 1919. okt. 6., 9.(kr.), 19.

Millöcker, Carl:

Boszorkányvár op. 3 fv., szöv.: Berla, Alois, ford.: Evva Lajos–Rajna Ferenc
1919. okt. 10–11–12., 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. okt. 6., 12. (kr.), 19.

Maurier, Georges–Potter, Paul:

Trilby szm. 4 fv., ford: Fáy Jakab Béla
1919. okt. 12. (du.ea.), dec. 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. okt. 6., dec. 21.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny., ford.: Nádaskay Lajos
1919. okt. 13.; Ar. Közl. 1919. okt. 11., 15. (kr.)

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1919. okt. 14.; Ar. Közl. 1919. okt. 11., 16. (kr.)

Birinszki Leó:

Bűn és bünhődés (Raszkolnyikov) drá. 3 fv., Dosztojevszkij, Fjodor reg. ny., ford.: Heltai Jenő
1919. okt. 15–16., 29.; Ar. Közl. 1919. okt. 11., 17. (kr.), 28.

Fejér Jenő:

Katalin op. 3 fv. szöveg: Béldi Izidor
1919. okt. 17–18–19., nov. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. okt. 12., 19. (kr.), 28.

Hervé, Florimond Ronger:

Nebáncsvirág op. 4. fv., szöv.: Meihac, Henri–Millaud, Albert, ford.: Evva Lajos–Rákosi Viktor
1919. okt. 19. (du.ea.), nov. 30. (du.ea.), dec. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. okt. 12., nov. 30., dec. 14.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor

1919. okt. 21., 1920. júl. 11. (du.ea.), aug. 18. Rontay Boriska (bú.ea.); Ar. és Vid. 1920. júl. 8., Ar. Közl. 1919. okt. 19., 1920. júl. 11., aug. 15., 22. (kr.)

Karinthy Frigyes:

Holnap reggel tr.kom. 3 fv.
1919. okt. 23–24–25.; Ar. Közl. 1919. okt. 19., 25. (kr.)

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1919. okt. 25. (du.ea.), 1920. jan. 30., febr. 12., júl. 19., 31. Horváth Nusi ve.j.; Ar. Közl. 1919. okt. 19., 1920. jan. 24., 31. (kr.), febr. 8., Ar. Hlp. 1920. júl. 18., 25.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:

Az aranykakas vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1919. okt. 26., nov. 8. (du.ea.);Ar. Közl. 1919. okt. 19., nov. 6.

Sardou, Victorien:

Fedora drá. 4 fv.
1919. okt. 28., dec. 2., 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. okt. 28., Ar. és Vid. 1919. nov. 30., dec. 27.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1919. okt. 31., nov. 1–2., 19., dec. 7. (du.ea.), 1920. márc. 7.; Ar. és Vid. 1919. nov. 19., 30., 1920. márc. 7., Ar. Közl. 1919. okt. 28., nov. 4. (kr.), 16.

Raupach, Ernst:

Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv.
1919. nov. 2. (du.ea.); Ar. Közl. okt. 28.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1919. nov. 3., 11., 1920. febr. 16.; Ar. Közl. 1919. nov. 1., 5. (kr.), 9., 1920. febr. 15.

Echegeray, José:

Folt, amely tisztít szm. 4 fv., ford.: Pathy Károly
1919. nov. 5–6., 22. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. nov. 1., 7. (kr.), Ar. és Vid. 1919. nov. 19.

Fall, Leo:

Dollárkirálynő op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Grünbaum, Fritz, ford.: Faragó Jenő
1919. nov. 7., 23. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. nov. 6., 9. (kr.), 16.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1919. nov. 12–13., 17., 1920. júl. 30. Horváth Nusi ve.j.,aug. 8. (du.ea.); Ar. Közl. 1919. nov. 9., 14. (kr.), 16., Ar. Hlp. júl. 25., aug. 1.

Ism. sz.:

Császár és császár vj. 4 fv., ford.: Faragó Jenő
1919. nov. 14–15–16., 29. (du.ea.), 1920. febr. 19., 20.; Ar. és Vid. 1919. nov. 14., 23. (kr.), 29., Ar. Közl. 1919. nov. 9., 1920. febr. 15.

Leoncavallo, Ruggiero: **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal; ***Szép Ernő:*** **Május** jel. 1 fv.
1919. nov. 17.; Ar. Közl. 1919. nov. 16., 23. (kr.)

Komjáthy Károly:

Pillangó főhadnagy op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, vers: Harmath Imre
1919. nov. 20–21–22–23., 25., dec. 1., 4., 5–6., 20–21., 25., 1920. jan. 22., 25. (du.ea.), febr. 2. (du.ea.), márc. 6. (du.ea.), 26.; Ar. és Vid. 1919. nov. 19., 23. (kr.), 30., dec. 14., 21., Ar. Közl. 1920. jan. 22., 25., febr. 2., 21., 29.

Drégely Gábor.:

Egy férj, aki mindent tud boh. 3 fv.
1919. nov. 26–27., dec. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. nov. 26., 28. (kr.), 30.

Ambroise, Thomas:

Mignon o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc
1919. nov. 28–29., dec. 3., 1920. jan. 31., febr. 14., ápr. 30., júl. 8. Bing János ve.j.; Ar. és Vid. 1919. nov. 28., 30. (kr.), 1920. júl. 8., Ar. Közl. 1920. jan. 24., febr. 8., ápr. 25.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1919. nov. 30., dec. 14. (du.ea.), 1920. ápr. 5. (du. ea.), aug. 2. Horváth Mici ve.j.; Ar. és Vid. 1919. nov. 30., dec. 14., Ar. Közl. 1920. ápr. 4., Ar. Hlp. 1920. júl. 2.

Berté, Heinrich:

Három a kislány dalj. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1919. dec. 7., 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. nov. 30., dec. 14.

Szirmai Albert:

Gróf Rinaldó op. 3 fv., szöv.: Balogh Károly, vers: Gábor Andor
1919. dec. 8. (du.ea.), 1920. febr. 6. (du.ea.), 28. (du.ea.), márc. 28. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. dec. 7., 21., Ar. és Vid. 1919. dec. 28., Ar. Közl. 1920. febr. 6., 21., márc. 21.

Szelle Károly:

Maharadzsa op., szöv.: Ring Béla
1919. dec. 9–10–11–12–13–14., 19., 27. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. dec. 7., 11. (kr.), 14., 21.

Földes Imre:

Terike drá. 3 fv.
1919. dec. 15–16–17–18, 22., 1920. jan. 1. (du.ea.), júl. 20. Tőzsér Emma ve.j.; Ar. és Vid. 1919. dec. 14., 17. (kr.), 21., Ar. Közl. 1920. jan.1., Ar. Hlp. 1920. júl. 18.

Góth Sándor.: **Háromszög** tr.kom.; ***Leoncavallo, Ruggiero:*** **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1919. dec. 23.; Ar. és Vid. 1919. dec. 21.

Görner, Karl August:
Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1919. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. dec. 21.

Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1919. dec. 27.; Ar. és Vid. 1919. dec. 21.

Bisson, Alexandre:
Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa
1919. dec. 28., 1920. febr. 14. (du.ea.); Ar. és Vid. 1919. dec. 21., 1920. febr. 8.

Huszka Jenő:
Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1919. dec. 29–30–31., 1920. jan. 1–2–3., 25., febr. 13., 17., 24., márc. 13., 25. (du.ea.), 27., júl. 12., 28. Horváth Nusi ve.j.; Ar. és Vid. 1919. dec. 28., Ar. Közl. 1920. jan. 1., 25., febr. 8., 15., 21., márc. 7., 21., júl. 11., Ar. Hlp. 1920. júl. 18.

Sardou, Victorien:
A boszorkány drá. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1920. jan. 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. jan. 3.

Flotow, Friedrich:
Márta o. 4 fv., szöv.: Friedrich, Wilheim Lady Henriette c. bal. ny., ford.: Szerdahelyi József
1920. jan. 19., febr. 7.; Ar. Közl. 1920. jan. 19., febr. 7.

Lehár Ferenc:
Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1920. jan. 22., febr. 15. (du.ea.), 21. (du.ea.), máj. 23. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. jan. 22., 23. (kr.), febr. 15., máj. 23

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1920. jan. 24., aug. 10.; Ar. Közl. 1920. jan. 24., Ar. Hlp. 1920. aug. 8.

Balla Károly–Balla Erzsébet:
Csipkerózsika tünd.j. 4 kép, zene: Szántó Gizella
1920. jan. 29.; Ar. Közl. 1920. jan. 29

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1920. febr. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. febr. 1.

Ascher, Leo:
Hejehuja báró op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harmath Imre
1920. febr. 1., 18., júl. 21.; Ar. Közl. 1920. febr. 1., 18., júl. 18.

Caillavet, Gaston Armand–Flers, Robert:
A legszebb kaland vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1920. febr. 2–3–4–5., márc. 7. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. febr. 1., márc. 7.

Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1920. febr. 7. (du.ea.), aug. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. febr. 7., júl. 25.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:
A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1920. febr. 10.; Ar. Közl. 1920. febr. 10.

Bernstein, Henry:
Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1920. febr. 11., 29. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. febr. 8., 12. (kr.), 21.

Hevesi Sándor:
Császár és komédiás drá. 4 fv.
1920. febr. 19–20–21–22., márc. 19. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. febr. 15., 19., 21., 22., márc. 19.

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1920. febr. 23., 25.; Ar. Közl. 1920. febr. 21., 25. (kr.)

Strauss, Josef:
Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf
1920. febr. 27–28–29., ápr. 18.; Ar. Közl. 1920. febr. 21., márc. 2. (kr.), ápr. 18.

Bizet, Georges:
Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1920. márc. 1., 3.; Ar. Közl. 1920. febr. 29.

Shakespeare, William:
Hamlet tr. 4 fv., ford.: Arany János
1920. márc. 2.; Ar. Közl. 1920. febr. 29.

Shakespeare, William:
Szentiványéji álom én. tünd.reg. 5 kép, zene: Mendelsson-Bartholdy, Felix, ford.: Arany János
1920. márc. 4.; Ar. Közl. 1920. febr. 29.

Lehár Ferenc:
Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1920. márc. 5–6.; Ar. Közl. 1920. febr. 29.

Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Jakab István
1920. márc. 8., 10., 12., 26. Rácz Imre ve.j., 31., ápr. 12., máj. 20.; Ar. Közl. 1920. márc. 7., 10. (kr.), 21., 28., ápr. 11., máj. 20.

Bernstein, Henry:
A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1920. márc. 9., 11.; Ar. Közl. 1920. márc. 7.

Sardou, Victorien:
Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos
1920. márc. 14., 25.; Ar. Közl. 1920. márc. 14., 21.

Szántó Manó:
Eördögh báró op., szöv.: Barics Gyula, vers: Werner Gyula
1920. márc. 15–16–17–18–19–20–21., 29., ápr. 11., 17. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. márc. 14., 17. (kr.), 29., ápr. 11.

Rossem, C. P. von –Soesmann, J. F.:
Amikor az asszony ideges vj. 3 fv., ford.: Lakatos László
1920. márc. 22–23–24.; Ar. Közl. 1920. márc. 21.
Klapp, Michel:
Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely
1920. márc. 30.; Ar. Közl. 1920. márc. 28.
Komor Gyula:
Sziklához láncolt királykisasszony tünd.reg. 5 fv.
1920. márc. 31. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. márc. 28.
Rostand, Edmond:
A sasfiók drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1920. ápr. 5–6–7., 14.; Ar. Közl. 1920. ápr. 4., 7. (kr.), 11.
Straus, Oscar:
Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor
1920. ápr. 11. (du.ea.), 24.; Ar. Közl. 1920. ápr. 4., 18.
Weber, Carl Maria:
A bűvös vadász o. 4 fv., szöv.: Kind, Johann Friedrich, ford.: Szerdahelyi József
1920. ápr. 8–9., 13., 15., 22., 27.; Ar. Közl. 1920. ápr. 4., 9. (kr.), 11.,18., 25.
Vajda Ernő:
A szerelem vására drá. 5 fv.
1920. ápr. 16–17–18–19., 21., 29., máj. 5., 13. (du. ea.), 18.; Ar. Közl. 1920. ápr. 11., 17. (kr.), 18., 25., máj. 3., 9., 18.
Székely György: **Ramazuri** vj. 1 fv.; *Mascagni, Pietro:* **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal
1920. ápr. 20.; Ar. Közl. 1920. ápr. 18., 25.(kr.)
Granichstadten, Bruno:
Az álarcos hölgy op.
1920. ápr. 23–24–25–26., máj. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. ápr. 18., 25.
Offenbach, Jacques: **A varázshegedű** op. 1 fv., szöv.: Mestepes, E.–Chevalot, E., ford.: Szerdahelyi József; *Mascagni, Pietro:* **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni, Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal
1920. máj. 3.; Ar. Közl. 1920. ápr. 25., máj. 2.
Kovács László:
Szép kovácsné op. 3 fv., szöv.: Erdős Mátyás
1920. máj. 5. (ény.)–6–7–8., júl. 9.; Ar. Közl. 1920. máj. 2., 8., Ar. és Vid. júl. 8.
Ruttkay György:
Nagyvilági nő vj. 3 fv.
1920. máj. 9–10–11–12.; Ar. Közl. 1920. máj. 9.
Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1920. máj. 13–14., 17.; Ar. Közl. 1920. máj. 9.
Ascher, Leo:
A Marcsa katonája op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard–Kren, Jean–Schönfeld Alfred, ford.: Faragó János
1920. máj. 15–16., júl. 29. Horváth Nusi ve.j.; Ar. Közl. 1920. máj. 9., Ar. Hlp. 1920. júl. 25.
Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos
1920. máj. 19.; Ar. Közl. 1920. máj. 19.
Shakespeare, William:
Othello tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1920. máj. 21.; Ar. Közl. 1920. máj. 19.
Zeller, Karl:
A madarász op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Held, Ludvig, ford.: Fáy Jakab Béla–Rajna Ferenc
1920. máj. 23., júl. 23.; Ar. Közl. 1920. máj. 23., Ar. Hlp. 1920. júl. 18.
Gavault, Paul:
A kis cukros vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1920. máj. 26. (éz) Harmath Józsa 20 éves jubj., júl. 4. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. máj. 26., júl. 2.
Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1920. jún. 25. (ény.); Ar. Közl. 1920. jún. 25.
Kálmán Imre:
A farsang tündére op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Gábor Andor
1920. júl. 2–3–4–5., 12., 22.; Ar. Közl. 1920. júl. 2., Ar. és Vid. 1920. júl. 10., Ar. Hlp. 1920. júl. 18.
Offenbach, Jacques:
Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1920. júl. 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1920. júl. 2.
Maeterlinck, Maurice:
Monna Vanna drá. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil
1920. júl.6–7.; Ar. Közl. 1920. júl. 2., Ar. és Vid. 1920. júl. 8. (kr.)
D'Ennery, Adolphe Philippe–Cormon, Pierre Étienne:
A két árva szm. 3 fv. 5 kép.
1920. júl. 10–11., 18.; Ar. és Vid. 1920. júl. 8., 11.
Komlós Elemér:
Tűzijáték op. 3 fv., szöv.: Gárdonyi Jenő
1920. júl. 15–16–17–18., 27.; Ar. Hlp. 1920. júl. 11., 16. (kr.), 25.
Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép
1920. júl. 24–25.; Ar. Hlp. 1920. júl. 18., 27. (kr.)
Offenbach, Jacques: **A varázshegedű** op. 1 fv., szöv.: Mestepes, E.–Chevalot, E., ford.: Szerdahelyi József
1920. júl. 26.; Ar. Hlp. 1920. júl. 25.
Rényi Aladár:
A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1920. aug. 1.; Ar. Hlp. 1920. júl. 25.

Drasche-Lázár Alfréd:
Tűzpróba szm. 3 fv.
1920. aug. 5–6.; Ar. Hlp. 1920. aug. 1., 7. (kr.)
Germanus János:
Oh, szerelem énekes szm. 3 fv., zene: Kárpáti Károly
1920. aug. 7–8.; Ar. Hlp. 1920. aug. 1., 101. (kr.)
Stolz, Robert:
Csókbakter op. 3 fv., szöv.: Hardt, Bruno–Schwartz, ford.: Balassa Emil, rend.: Horváth Nusi, karn.: Buja Sándor
1920. aug. 11–12–13–14–15.; Ar. Hlp. 1920. aug. 11., 13. (kr.)
Caillavet, Gaston Armand de–Flers, Robert:
Legszebb kaland vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1920. aug. 16. Fáy Blanka ve.j.; Ar. Hlp. 1920. aug. 15.
Kálmán Imre:
A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc
1920. aug. 17.; Ar. Hlp. 1920. aug. 15.
Flers, Robert–Caillavet, Gaston Armand de:
A papa vj. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc, rend.: Forgács Sándor
1920. aug. 19. Szendrey Mihály(bú.ea.); Ar. Közl. 1920. aug. 15., 22. (kr.)
AMM szlp.
Planquette, Jean-Robert:
Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1920. aug. 20. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. aug. 15.
Kardos Andor:
Éva és a férfiak szm. 3 fv.
1920. aug. 20–21.; Ar. Hlp. 1920. aug. 18., 22. (kr.)
Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1920. aug. 22.; Ar. Hlp. 1920. aug. 18.

1920–1921

Farkas Imre:
Pünkösdi rózsa op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre–Bródy István
1920. szept. 1–2–3–4–5., 8., 24., okt. 4., 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1920. aug. 28., Ar. Hlp. 1920. szept. 5., 19., okt. 3., 17.
Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1920. szept. 5. (du.ea.); Ar. és Vid. 1920. aug. 28.
Sardou, Victorien–Najac, Émile:
Váljunk el vj. 3 fv.
1920. szept. 6.; Ar. Hlp. 1920. szept. 5., 7. (kr.)
Csiky Gergely:
A nagymama er. vj. 3 fv.
1920. szept. 7., 25. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. szept. 5., 8. (kr.), 19.
Planquette, Jean-Robert:
Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő
1920. szept. 8. (du.ea.).; Ar. Hlp. 1920. szept. 5.
Kardos Andor:
Éva és a férfiak szm. 3 fv.
1920. szept. 9.; Ar. Hlp. 1920. szept. 5.
Monckton, Lionel–Caryll, Ivan:
A kis szökevény op. 3 fv., szöv.: Seymour, Hicks–Nicholls, Harry, ford.: Kacziány Géza–Makai Emil
1920. szept. 10–11–12., 18. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. szept. 5., 12.
Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1920. szept. 11. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. szept. 5.
Offenbach, Jacques:
Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1920. szept. 12. (du.ea.), okt. 16. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. szept. 12., okt. 10.
Kálmán Imre:
A farsang tündére op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Gábor Andor
1920. szept. 13., 18–19. (du.ea.), 20., okt. 3. (du.ea.), 5., nov. 21., dec. 22. Misoga László ve.j., 1921. márc. 24.; Ar. és Vid. 1920. nov. 18., dec. 22., Ar. Hlp. 1921. szept. 12., 19., okt. 3., márc. 24., szept. 12.
Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1920. szept. 14. (du.ea.), 20. Kálmán Oszkár ve.j., 1921. ápr. 13. D'Arin, Zacharie ve.j., 26. D'Arin, Zacharie–Werbeck-Svärdström Valborg ve.j., jún. 10., 27.; Ar. Hlp. 1920., szept. 12., 19., 1921. ápr. 10., 15. (kr.), 25., 28. (kr.), jún. 5., 12. (kr.), Ar. Közl. 1921. jún. 26.
Lakatos László:
Menyasszony vj. 3 fv.
1920. szept. 15–16.; Ar. Hlp. 1920. szept. 12., 17. (kr.)
Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Jakab István
1920. szept. 17. és 27. Kálmán Oszkár ve.j., 1921. márc. 20. (du.ea.), ápr. 10. (du.ea.) D'Arin, Zacharie ve.j., jún. 29.; Ar. Közl. 1921. márc. 15., jún. 25., Ar. Hlp. 1920. szept. 12., 19. (kr.), 26., 1921. ápr. 10.
Csepreghy Ferenc:
A sárga csikó népszm. 3 fv.
1920. szept. 19., okt. 13., nov. 20. (du.ea.), 27. (du. ea.); Ar. Hlp. 1920. szept. 20. (kr.), okt. 10., nov. 14., Ar. és Vid. 1920. nov. 18., 23.
Szirmai Albert:
Gróf Rinaldó op. 3 fv., szöv.: Balogh Károly, vers: Gábor Andor
1920. szept. 22., okt. 10. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. szept. 19., okt. 3.

Kálmán Imre:
Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1920. szept. 23., okt. 9. (du.ea.), 1921. jan. 1. (du. ea.), febr. 24., márc. 4., 27. (du.ea.), máj. 1. (du.ea.), júl.24.; Ar. Közl. 1921. febr. 24., Ar. és Vid. 1921. febr. 25., márc. 27., Ar. Hlp. 1920. szept. 19., okt. 3., dec. 25., 1921. ápr. 24., júl. 17.

Puccini, Giacomo:
Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi– Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal
1920. szept. 25. és 28. Kálmán Oszkár ve.j., okt. 11.; Ar. Hlp. 1920. szept. 19., 26., okt. 10. (kr.)

Hervé, Florimond Ronger:
Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1920. szept. 26. (du.ea.) Bing János ve.j.; Ar. Hlp. 1920. szept. 26.

Szigligeti Ede:
Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1920. szept. 26., okt. 27., dec. 11. (du.ea.), 1921. máj. 5. (du.ea.), jún. 7.; Ar. Hlp. 1920. szept. 26., okt. 24., dec. 5., 1921. ápr. 30., 5., 10. (kr.)

Zerkovitz Béla:
Százszorszép op. 3 fv., szöv.: Faragó Jenő
1920. szept. 29–30., okt. 1–2., 21., nov. 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1920. szept. 26., okt. 1. (kr.), nov. 18., Ar. Hlp. okt. 17.

Almási Balogh Tihamér:
A tót leány népszm. 3 fv., zene: Serly Lajos
1920. okt. 3., 31. (du.ea.); Ar. és Vid. 1920. okt. 3., Ar. Hlp. 1920. okt. 24.

Bernstein, Henry:
A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1920. okt. 6., 1921. febr. 19. (du.ea.), márc. 29. Poór Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1921. febr. 17., márc. 27., Ar. Hlp. 1920. okt. 3., okt. 8. (kr.)

Maurier, Georges–Potter, Paul:
Trilby szm. 4 fv., ford: Fáy Jakab Béla
1920. okt. 7. és dec. 15. Tompos Ella ve.j., 1921. jan. 9. (du.ea.), márc. 5. (du.ea.) Tompos Ella ve.j.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., febr. 25., Ar. Hlp. 1920. okt. 3., 9.(kr.), dec. 12.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Leoncavallo, Ruggiero:* **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1920. okt. 8., 22., dec. 16. (du.ea.), 1921. júl. 5. Aca de Barbu ve.j.; Ar. Hlp. 1920. okt. 3., 17., dec. 12., 1921. júl. 3., júl. 7. (kr.)

Huszka Jenő:
Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1920. okt. 9., 14., 23. (du.ea.), 1921. márc. 17., ápr. 4. (du.ea.); Ar. Közl. márc. 15., Ar. és Vid. 1921. márc. 27., Ar. Hlp. 1920. okt. 3., 10., 17.

Vidor Pál:
Ingyenélők népszm. dallal 3 fv., zene: Szentirmai Elemér–Serly Lajos
1920. okt. 10., 20.; Ar. Hlp. 1920. okt. 3., 17.

Kálmán Imre:
Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1920. okt. 19., 1921. febr. 25.; Ar. Hlp. 1920. okt. 10., 17., Ar. Közl. 1921. febr. 24.

Bilhaud, Paul–Hennequin, Alfred:
Van-e babája boh. 3 fv., magy.: Gábor Andor
1920. okt. 15.; Ar. Hlp. 1920. okt. 10.

Gárdonyi Géza:
A bor én. népszm. 3 fv.
1920. okt. 16–17., nov. 6. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. okt. 10., 18. (kr.), 31.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1920. okt. 17. (du.ea.), 1921. máj. 29. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. okt. 10., 1921. máj. 22., AMM szlp.

Ambroise, Thomas:
Mignon o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc
1920. okt. 18., nov. 11. (du.ea.), 20. Kertész Vilmos ve.j., 1921. máj. 1., 25. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. Hlp. 1920. okt. 17., nov. 9., 14., 1921. ápr. 24., AMM szlp.

Ascher, Leo:
Hejehuja báró op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harmath Imre
1920. okt. 23., 30. (du.ea.), 1921. máj. 27., 28.; Ar. Hlp. 1920. okt. 17., 24., 1921. máj. 22., AMM szlp.

Lukácsy Sándor:
A vereshajú er. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1920. okt. 24., nov. 13. (du.ea.), 1921. jan. 2. (du. ea.); Ar. Hlp. 1920. okt. 17., nov. 9., dec. 25.

Farkas Imre:
Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv.
1920. okt. 25., nov. 14. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. okt. 24., nov. 9.

Ascher, Leo:
Marcsa katonája op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert– Schönfeld Alfred, ford.: Faragó János
1920. okt. 26., nov. 7. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. okt. 24., nov. 7.

Barrie, James Matthew:
A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1920. okt. 28.; Ar. Hlp. 1920. okt. 24.

Vincze Zsigmond:
Cigánygrófné op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1920. okt. 29–30–31., nov. 1–2–3–4–5–6., 13., 17., 28., 29., 1921. jan. 2., 14., márc. 28., jún. 28.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., márc. 27., Ar. Közl. 1921. jan. 13, jún. 26., Ar. Hlp. 1920. okt. 24., 30. (kr.), 31., nov. 9., 14., 28., 1921. jan. 2., júl. 1. (kr.)

Raupach, Ernst:
Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv.
1920. nov. 1. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. okt. 24., 31.
Gerő Károly:
Próbaházasság én. boh 3 fv.
1920. nov. 7., 18., 28. (du.ea.), 1921. máj. 16. (du. ea.); Ar. és Vid. 1920. nov. 18., Ar. Hlp. 1920. nov. 7., 28., 1921. máj. 15.
Berté, Heinrich:
Három a kislány dalj. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1920. nov. 8., 1921. máj. 26. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j, jún. 12. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. nov. 7., 1921. máj. 22., jún. 5., AMM szlp.
Puccini, Giacomo:
Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1920. nov. 9., 30., 1921. ápr. 17. (du.ea.), máj. 21. Athanasiu, Jean ve.j., jún. 14., júl. 11. Medek Anna–Székelyhidy Ferenc ve.j.; Ar. Közl. 1920. nov. 30., Ar. Hlp. 1920. nov. 7., 11. (kr.), 1921. ápr. 10., máj. 15., jún. 5., 12., júl. 10., 12. (kr.)
Sylvane, André–Artus, Louis:
A végrehajtó boh. 3 fv.
1920. nov. 10.; Ar. Hlp. 1920. nov. 9.
Bíró Lajos:
Sárga liliom vid. tört. 3 fv.
1920. nov. 11., dec. 1. (du.ea.), 13.; Ar. Hlp. 1920. nov. 9., 28., dec. 12.
Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos, karn.: Gellért Pál, rend.: Róna Dezső
1920. nov. 12., 1921. máj. 23. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. Hlp. 1920. nov. 9., 1921. máj. 22., AMM szlp.
Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1920. nov. 14., dec. 4. (du.ea.), 19. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. nov. 9., 28., Ar. Közl. 1920. dec. 17.
Leoncavallo, Ruggiero: **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal; Moór Titusz: **Idegen** szm. 1 fv.
1920. nov. 15.; Ar. Hlp. 1920. nov. 14.
Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Moór Titusz:* **Idegen** szm. 1 fv.
1920. nov. 16.; Ar. Hlp. 1920. nov. 14., 17. (kr.)
Vajda Ernő:
A szerelem vására drá. 5 fv.
1920. nov. 19., 1921. márc. 31. és máj. 9. Poór Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1920. nov. 18. 1921. márc. 27., Ar. Hlp. 1921. máj. 8.
Verdi, Giuseppe:
Az álarcosbál o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene Gustave III. c. műv. ny. Piave, Francesco Maria–Somma, Antonio
1920. nov. 23., 25., dec. 6., 14., 1921. máj. 19. Athanasiu, Jean ve.j., jún. 12. Medek Anna–Székelyhidi Ferenc ve.j.; Ar. és Vid. 1920. nov. 23., Ar. Hlp. 1920. dec. 5., 12., 1921. máj. 15., 21. (kr.), jún. 5.
Mayer-Förster, Wilhelm:
Heidelbergi diákélet én. szm. 5 fv., ford.: Márton Miksa
1920. nov. 24., 1921. máj. 7. (du.ea.), 21. (du.ea.); Ar. és Vid. 1920. nov. 23., Ar. Hlp. 1921. ápr. 30., máj. 15.
Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1920. nov. 26–27., dec. 2. (du.ea.), 25., 1921. jan.22., 23.; Ar. és Vid. 1920. nov. 23., dec. 21.,1921. jan. 18., Ar. Hlp. 1920. nov. 28., dec. 4. (kr.), Ar. Közl. 1921. jan. 22.
Sardou, Victorien:
Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos
1920. dec. 4., 6., 1921. jún. 6.; Ar. Hlp.1920. nov. 28., dec. 5., 1921. jún. 5
Straus, Oscar:
Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor
1920. dec. 5. (du.ea.); Ar. Hlp.1920. dec. 5.
Follinus Auréll:
Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1920. dec. 5., 8. (du.ea.); Ar. Hlp.1920. dec. 5.
Farkas Imre:
Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1920. dec. 8., 16., 25. (du.ea.), 1921. jan. 15. (du. ea.); Ar. és Vid. 1920. dec. 21., 1921. jan. 9., Ar. Közl. 1921. jan. 13., Ar. Hlp. 1920. dec. 5., 12.
Rostand, Edmond:
A sasfiók drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1920. dec. 9., 1921. aug. 2. Forgács Sándor bú.ea.; Ar. Hlp. 1920. dec. 5., 1921. júl. 30., aug. 4. (kr.)
Csiky Gergely:
Cifra nyomorúság szm. 4 fv.
1920. dec. 10., 1921. jan. 27.; Ar. Hlp. 1920. szept. 12., 24. (kr.), dec. 5., 1921. jan. 26.
Offenbach, Jacques:
Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1920. dec. 11., 1921. ápr. 27. Werbeck-Svärdström Valborg ve.j.; Ar. Hlp.1921. ápr. 24., 29. (kr.), dec. 5.
Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1920. dec. 12. (du.ea.); Ar. Hlp.1920. dec. 12.

Gaál József:
A peleskei nótárius boh. 3 fv., Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1920. dec. 12., 18. (du.ea.), 1921. aug. 7. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. dec. 12., 1921. aug. 7.

Stolz, Robert:
Angyalka op. 3 fv., szöv.: Hardt, Bruno, ford.: Kardos Andor–Balassa Ármin, rend.: Jakabffy Dezső, balettmest.: Forray Mihály
1920. dec. 17–18., 26., 1921. jan. 16. (du.ea.), 22.; Ar. és Vid. 1920. dec. 21., 1921. jan. 9., Ar. Közl. 1920. dec. 18. (kr.), 1921. jan. 13., Ar. Hlp. 1920. dec. 12.

Eftimiu, Victor:
Prométheusz drá. 5 fv., ford.: Lichtfosz István
1920. dec. 21.; Ar. és Vid. 1920. dec. 21., 22. (kr.)

Fall, Leo:
Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1920. dec. 23., 1921. márc. 3., ápr. 3. (du.ea.), máj. 11. Faludy Irén–Misoga László ve.j.; Ar. és Vid. 1920. dec. 21., 1921. febr. 25., márc. 27., Ar. Hlp. 1921. máj. 8.

Feld Mátyás:
Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg. 3 fv.
1920. dec. 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1920. dec. 21.

Szigligeti Ede:
Csikós népszm. 3 szak. népdalokkal, táncokkal, zene: Egressy Béni
1920. dec. 26. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. dec. 25.

Bisson, Alexandre:
Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa
1920. dec. 27., 1921. ápr. 5., máj. 8. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. dec. 25., 1921. ápr. 3., 30., Ar. Közl. 1920. dec. 29. (kr.)

Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1920. dec. 28., 1921. ápr. 1., aug. 3. Takács Mihály bú.ea.; Ar. Hlp. 1920. dec. 25., 1921. ápr. 1., júl. 30.

Komjáthy Károly:
Pillangó főhadnagy op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, vers: Harmath Imre
1920. dec. 29–30., 1921. jan. 14. (du.ea.), jún. 9. Tompos József ve.j.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., Ar. Közl. 1921. jan. 13., Ar. Hlp. 1920. dec. 25., 1921. jún. 5., OSZK szlp.

Nestroy, Johann Nepomuk:
Lumpácius vagabondus én. vj. 3 szak., zene: Müller, Adolf, ford.: Telepi György
1920. dec. 31., 1921. jan. 1., 30. (du.ea.); Ar. Hlp. 1920. dec. 25., Ar. és Vid. 1921. jan. 30.

Audran, Edmond:
A baba op. 4 fv., szöv.: Ordenneau, Maurice, ford.: Rajna Ferenc
1921. jan. 9., 19., febr. 6. (du.ea.), 26. (du.ea.)márc. 28.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., 18., febr. 25., márc. 27., Ar. Közl. 1921. jan. 13., febr. 24.

Rákosi Jenő:
Magdolna tr. 5 fv.
1921. jan. 10., 21. (du.ea.), márc. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1921. jan. 9., febr. 25., Ar. Közl. 1921. márc. 6.

Ciffra Géza:
Kislány
1921. jan. 11–12.; Ar. Hlp. 1921. jan. 11.

Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1921. jan. 13., 18., 23., febr. 27. (du.ea.), ápr. 4., júl. 30. Várnai Jenő ve.j.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., 18., febr. 25., Ar. Közl. 1921. jan. 13., febr. 24., Ar. Hlp. 1921. ápr. 3., júl. 24.

Rossini, Gioacchino:
A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare
1921. jan. 15., 20.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., 18., Ar. Közl. 1921. jan. 13., Ar. Hlp. 1921. jan. 16. (kr.)

Abonyi Lajos:
A betyár kendője népszm. 4 fv. dalokkal és tánccal, zene: Erkel Elek
1921. jan. 16.; Ar. és Vid. 1921. jan. 9., 18. (kr.), Ar. Közl. 1921. jan. 13.

Wolf, Pierre:
A titok vj. 3 fv., ford.: Adorján Andor
1921. jan. 17. Várnai Jenő 25. éves jub.j.; Ar. Közl. 1921. jan. 13., 19. (kr.)

Zeller, Karl:
A madarász op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Held, Ludvig, ford.: Fáy Jakab Béla–Rajna Ferenc
1921. jan. 23. (du.ea.); Ar. és Vid. 1921. jan. 18.

Rátkay László:
Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Erkel Gyula
1921. jan. 23., márc. 27.; Ar. Közl. 1921. jan. 23., Ar. és Vid. 1921. márc. 27.

Weber, Pierre–Gorsse, Henri:
A csitri vj. 4 fv., ford.: Heltai Jenő
1921. jan. 24.; Ar. és Vid. 1921. jan. 18., Ar. Közl. 1921. jan. 23.

Buttykay Ákos:
Ezüst sirály op. 3 fv., szöv.: Földes Imre, vers: Gábor Andor
1921. jan. 25., 30–31., febr. 28., márc. 1–2., 19., máj. 14., 24., júl. 1.; Ar. és Vid. 1921. jan. 18., 30. (kr.), febr. 25., márc. 2. (kr.), Ar. Közl. 1921. febr. 24., márc. 15., jún. 26., Ar. Hlp. 1921. máj. 8., júl. 1., AMM szlp.

Molnár Ferenc:
Az Ördög szm. 3 fv.
1921. febr. 12. (du.ea.); Ar. és Vid. 1921. febr. 8., 15. (kr.)

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1921. febr. 13. (du.ea.), júl. 19.; Ar. és Vid. 1921. febr. 8., 15. (kr.), Ar. Hlp. 1921. júl. 17.

Barta Lajos:
Zsuzsi paraszt vj. 3 fv.
1921. febr. 20. (du.ea.); Ar. és Vid. 1921. febr. 17., 22. (kr.)

Földes Imre:
Leányom szm. 3 fv.
1921. márc. 5–6.; Ar. és Vid. 1921. febr. 25.

Lengyel Menyhért:
Taifun szm. 4 fv.
1921. márc. 15., jún. 20.; Ar. Közl. 1921. márc. 15., 16. (kr.), jún. 19.

Madách Imre:
Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép
1921. márc. 16., jún. 19. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1921. márc. 15., jún. 12.

Szirmai Albert:
Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1921. márc. 18., júl. 12. Berky Lili ve.j., júl. 25. Győző Alfréd bú.ea.; Ar. Közl. 1921. márc. 15., Ar. Hlp. 1921. júl. 10., 14. (kr.), 24.

Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv
1921. márc. 20., júl. 3.; Ar. Közl. 1921. márc. 15., Ar. Hlp. 1921. júl. 3.

Bródy Sándor:
Lyon Lea szm. 3 fv.
1921. márc. 30. Poór Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1921. márc. 27.

Zilahy Lajos: **Szép Salamon Sára** parasztkom.; *Offenbach, Jacques:* **A varázshegedű** op. 1 fv., szöv.: Mestepes, E.–Chevalot, E., ford.: Szerdahelyi József
1921. ápr. 2.; Ar. és Vid. 1921. márc. 27.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1921. ápr. 3., 24. (du.ea.); Ar. és Vid. 1921. márc. 27., ápr. 17.

Szigligeti Ede:
Szökött katona népszm. 4 fv.
1921. ápr. 4., jún. 11.; Ar. és Vid. 1921. márc. 27., jún. 5.

Dumas, Alexandre ifj.:
Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1921. ápr. 6. Poór Lili ve.j., júl. 24. Fáy Blanka ve.j.; Ar. Hlp. 1921. ápr. 6., júl. 17.

Farkas Imre:
Cseregyerekek én. életk. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1921. ápr. 7., 10–11–12., 25., máj. 2. (du.ea.), 8.; Ar. Hlp. 1921. ápr. 6., 10. (kr.), 24., 30.

Verneuil, Louis:
Mi ketten vj. 3 fv.
1921. ápr. 14–15., júl. 3. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. ápr. 10., 16. (kr.), júl. 1.

Lehár Ferenc:
Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1921. ápr. 16–17., máj. 16., 22. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. ápr. 10., 17. (kr.), máj. 15.

Shakespeare, William:
Rómeó és Júlia tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1921. ápr. 18. Mágori Mici ve.j.,júl. 23. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. Hlp. 1921. ápr. 10., 24. (kr.), júl. 17.

Pogány Róbert:
Inkognitó gróf op. 3 fv., szöv.: Polgár László, rend.: Jakabffy Dezső
1921. ápr. 19–20–21–22–23., máj. 2., 15. (du.ea.), júl. 8.; Ar. Hlp. 1921. ápr. 17., 21. (kr.), 24., máj. 8., júl. 3.

Klárné Angyal Ilka
Az árendás zsidó népszm. 3 fv., zene: Hegyi Béla–Bátor Szidor
1921. ápr. 24., máj. 5.; Ar. Hlp. 1921. ápr. 17., 30.

Sardou, Victorien:
Fedora drá. 4 fv.
1921. máj. 3. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp.1921. ápr. 30.

Bernstein, Henry:
Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1921. máj. 4. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp.1921. ápr. 30.

Góth Sándor:
Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny.
1921. máj. 6. és jún. 16. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp.1921. ápr. 30., jún. 12.

Bataille, Henry:
Balga szűz szm. 4 fv., ford.: Ábrányi Emil
1921. máj. 7. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp.1921. ápr. 30.

Jakobi Viktor:
Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1921. máj. 10. Faludy Irén–Misoga László ve.j.; Ar. Hlp.1921. máj. 8., 12. (kr.)

Verdi, Giuseppe:
Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny., ford.: Nádaskay Lajos
1921. máj. 10. Athanasiu, Jean ve.j.; Ar. Hlp.1921. máj. 15., 19. (kr.)

Szigeti József:
Viola, az alföldi betyár én. népszm. 5 szak. Eötvös József A falu jegyzője c. reg. ny., zene: Bognár Ignác
1921. máj. 15., 26. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. máj. 8., 22., AMM szlp.

Bíró Lajos (Lavrance, Pierson):
Politikusok drá.
1921. máj. 18., 20.; Ar. Hlp.1921. máj. 15., 19. (kr.)

Tóth Ede:
A tolonc én. népszm. 3 fv.
1921. máj. 22.; Ar. Hlp.1921. máj. 15.

Szigeti József:

Csizmadia mint kísértet népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác

1921. máj. 29., jún. 19. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. máj. 22., jún. 12., AMM szlp.

Delibes, Leo:

Lakmé o. 3 fv., szöv.: Gondinet, Edmund–Gille, Philippe, rend.: D'Arin, Zaharie

1921. máj. 30–31. D'Arin, Zaharie ve.j.; Ar. Hlp. 1921. máj. 22., jún. 1. (kr.)

Strauss, Johann:

A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal

1921. jún. 1–2., júl. 7. Aca de Barbu ve.j.; Ar. Hlp. 1921. jún. 1., júl. 3.

Prattinger Ferenc:

Polgárcsászár szm. 3 fv., rend.: Forgács Sándor

1921. jún. 3–4.; Ar. Hlp. 1921. jún. 1., jún. 5. (kr.)

Villányi Andor:

Királynőm, meghalok érted szm. 3 fv.

1921. jún. 7. Baróti Erzsi ve.j.; Ar. Hlp. 1921. jún. 5.

Molnár Ferenc:

A farkas vj. 3 fv.

1921. jún. 13. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. jún. 12.

Bródy Sándor:

A szerető drá. 3 fv.

1921. jún. 15. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. jún. 12.

Arcibasev, Mihail Petrovics:

Féltékenység (Revnoszt) drá. 5 fv., ford.: Bíró Lajos

1921. jún. 16. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. jún. 12.

Vernon, Harry–Owen, Harold:

A mandarin angol-kínai játék 3 fv. 2 kép., ford.: Salgó Ernő

1921. jún. 17. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. jún. 12., 19. (kr.)

Gilbert, Jean:

A hermelines nő op. 3 fv., szöv.: Schanzer, Rudolf–Welisch, Ernst, ford.: Hevesi Sándor

1921. jún. 21–22–23–24–25–26., júl. 4.; Ar. és Vid. 1921. jún. 21., 23., 24. (kr.), Ar. Közl. 1921. jún. 25., Ar. Hlp. júl. 3.

Gilbert, Jean:

Ártatlan Zsuzsika op. 3 fv., szöv.: Mars, Antony–Desvallières, Maurice műv. ny. Okonkowsky, Georg, ford.: Faragó Jenő

1921. jún. 30., júl. 3. (du.ea.); Ar. és Vid. 1921. jún. 26., Ar. Hlp. 1921. júl. 3.

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc

1921. júl. 2., 17. (du.ea.) Berky Lili–Gózon Gyula ve.j.; Ar. és Vid. 1921. júl. 2., Ar. Hlp. 1921. júl. 1., 10.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1921. júl. 6.; Ar. Hlp. 1921. júl. 3.

Schnitzler Arthur:

Körbe-körbe (Riegen) drá. 2 fv., zene: Csányi Mátyás, rend.: Imre Sándor

1921. júl. 9., 10. (du. és este); Ar. Hlp. 1921. júl. 9., 12. (kr.)

Több sz.:

Nagy művészest jelenetek (Katica, Főpróba, Van szebb is, Patika)

1921. júl. 13. és 15. Berky Lili–Gózon Gyula ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 10., 16. (kr.)

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor

1921. júl. 14. Berky Lili–Gózon Gyula ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 10.

Harsányi Zsolt:

A színész nem ember

1921. júl. 16.; Ar. Hlp. 1921. júl. 10.

Szigeti József:

A vén bakancsos és fia, a huszár népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác

1921. júl. 17. Berky Lili–Gózon Gyula ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 10.

Maeterlinck, Maurice:

Monna Vanna drá. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil

1921. júl. 17. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 17.

Feuillet, Octave:

Egy szegény ifjú története szm. 5 fv. 7 kép

1921. júl. 20. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 17.

Herczeg Ferenc:

Bizánc szm. 3 fv.

1921. júl. 21. Beregi Oszkár ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 17., 24. (kr.)

Shakespeare, William:

Hamlet tr. 4 fv., ford.: Arany János

1921. júl. 22. Beregi Oszkár–Mágori Mici ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 17., 24. (kr.)

Molnár Ferenc:

A doktor úr boh. 3 fv.

1921. júl. 26.; Ar. Hlp. 1921. júl. 24., 28. (kr.)

Több. sz.:

Kabaré

1921. júl. 27–28. Bp.-i Színház ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 24., 30. (kr.)

Bródy Sándor:

Timár Liza szm. 3 fv.

1921. júl. 29. Várnai Jenő bú.ea..; Ar. Hlp. 1921. júl. 24.

Hodgson, Frances Burnett:

A kis lord víg életk. 3 fv. dalokkal és tánccal, magy.: Komor Gyula

1921. júl. 30. Vágó Béla ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 24.

Szigeti József:

Rang és mód szm. 3 fv.

1921. aug. 1. Vágó Béla ve.j.; Ar. Hlp. 1921. júl. 30.

Herczeg Ferenc:

A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1921. aug. 4., 5. Földes Mihály bú.ea.; Ar. Hlp. 1921. júl. 30.

Várady Aladár:

Ranguni hercegnő op., szöv.: Jakabffy Dezső–Polgár László
1921. aug. 6–7.; Ar. Hlp. 1921. júl. 30., Ar. Közl. 1921. aug. 9. (kr.)

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1921. aug. 8.; Ar. Közl. 1921. aug. 7.

Strauss, Josef:

Tavasz op. 3 fv., szöv.: Lindau, Karl–Wilhelm, Julius, ford.: Mérei Adolf
1921. aug. 9. (éz.); Ar. Közl. 1921. aug. 7.

1921–1922

Molnár Ferenc:

A hattyú vj. 3 fv.
1921. szept. 7. (ény)–8–9., 11., 21., okt. 2. (du.ea.), 21. Poór Lili ve.j., nov. 12. (du.ea.), 1922. ápr. 4. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. Hlp. 1921. okt. 2., 16., nov. 6., Ar. Közl. 1921. szept. 7., 8. (kr.), 20., 1922. márc. 31.

Davidsohn, Emanuel:

Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein Jozef
1921. szept. 8. (du.ea.), 12.; Ar. Közl. 1921. szept. 7., 11.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1921. szept. 10., 25. (du.ea.), 1922. júl. 19. Balogh Böske ve.j.; Ar. Közl. 1921. szept. 7., 13. (kr.), 25., 1922. júl. 20. (kr.)

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1921. szept. 11. (du.ea.), 1922. jún. 4. (du.ea.); Ar. Közl. 1921. szept. 7., 1922. jún. 4.

Rovetta, Gerolamo:

Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal, rend.: Kallós József
1921. szept. 13., 18. (du.ea.); Ar. Közl. 1921. szept. 11., 14. (kr.), 18.

Nádor Mihály:

Offenbach dalj. 3 fv. Offenbach műveiből összeállította Nádor Mihály, szöv.: Faragó Jenő, karn.: Gellért Pál
1921. szept. 14–15–16–17–18–19., 23., nov. 26. (du. ea.) és dec. 4. és 14. László Andor ve.j., 1922. jan. 15. (du.ea.), 19. (du.ea.), máj. 29. Péchy Erzsi ve. j.; Ar. Közl. 1921. szept. 14., 16. (kr.), 18., 23., 1922. jan. 13., Ar. Hlp. 1921. nov. 22., 27., dec. 10., 1922. jan. 10.

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi– Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal
1921. szept. 20., okt. 10., 20. Kertész Vilmos ve.j., 1922. márc. 17. Grozăvescu, Traian ve.j., jún. 22. bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. Hlp. 1921. okt. 9., 16., Ar. Közl. 1921. szept. 20., 23. (kr.), 1922. márc. 16., 19. (kr.), jún. 18., 21. (kr.)

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1921. szept. 22., 1922. jún. 20. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. Közl. 1921. szept. 22., 23. (kr.), Ar. és Vid. 1922. jún. 18., 21. (kr.)

Pailleron, Édouard:

Az egér vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1921. szept. 24., okt. 13.; Ar. Hlp. 1921. szept. 24., okt. 9., 15. (kr.)

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal
1921. szept. 24., 29.; Ar. Közl. 1921. szept. 25.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1921. szept. 25., okt. 16. (du.ea.), 1922. jún. 11. (du. ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 11., Ar. Közl. 1921. szept. 25., 1922. jún. 6.

Szenes Béla:

A Buta ember vj. 3 fv.
1921. szept. 26–27–28., okt. 9. (du.ea.), 31.; Ar. Közl. 1921. szept. 26., 27. (kr.), Ar. Hlp. 1921. szept. 25., okt. 9., 29.

Stolz, Robert:

Szerencse tánc op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Hardt, Bruno, ford.: Bródy Miksa
1921. szept. 30., okt. 1–2–3–4–5–6., 11–12., 23. (du.ea.), nov. 6., 13. (du.ea.), dec. 11., 26., 1922. jan. 8. (du.ea.), febr. 2. (du.ea.), márc. 1. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 1., 4. (kr.), 9., 16., 29., nov. 12., dec. 8., 18., 1922. jan. 1., Ar. Közl. 1921. szept. 25., 1922. jan. 3., febr. 2., 26.

Bús-Fekete László:

Búzavirág szj. 3 fv.
1921. okt. 7–8–9., 30. (du.ea.), nov. 23. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 4., 9. (kr.), 23., nov. 22., 25. (kr.)

Stephanides Károly:

Aladár nem szamár víg.op. 3 fv., szöv.: Komor Gyula, rend.: Jakabffy Dezső
1921. okt. 8. (du.ea.), 1922. jan. 13. (du.ea.), 28. (du.ea.), febr. 21. (du.ea.), 24. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 4., Ar. Közl. 1922. jan. 13., 28., febr. 19.

Millöcker, Carl:

A koldusdiák op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla, rend.: Jakabffy Dezső

1921. okt. 14–15–16-17., nov. 2., 19., dec. 26. (du. ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 9., 11., 16. (kr.), 29., nov. 12., dec. 18.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1921. okt. 18., dec. 21. László Andor ve.j.; Ar. Hlp. 1921. okt. 16., 20. (kr.), 18., dec. 23. (kr.)

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor; **Balet** (Pétervári Orosz Balettárs. ea.)
1921. okt. 19. Kertész Vilmos ve.j., 1922. jan. 30. Nikolszkaja–Smirova ve.j., 31., márc. 18. és 21. (csak Tosca) Aca de Barbu–Grozăvescu, Traian ve.j., jún. 21. (csak Tosca) Bp. M. Kir. O. ve.sz.; Ar. Hlp. 1921. okt. 16., Ar. Közl. 1922. jan. 22., márc. 16., 23. (kr.), jún. 18., 23. (kr.)

Vernon, Harry–Owen, Harold:

A mandarin angol-kínai játék 3 fv. 2 kép., ford.: Salgó Ernő
1921. okt. 22. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j., dec. 1. (du.ea.) Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. okt. 16., 25. (kr.), nov. 27.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1921. okt. 23. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. okt. 16.

Armont, Paul–Gerbidon, Marcel:

A gyémántköszörűs vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1921. okt. 24–25–26. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. okt. 23., 26. (kr.)

Lehár Ferenc:

Kék mazur op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István, karn.: Csányi Mátyás
1921. okt. 27–28–29–30., nov. 1., 17. és dec. 2. és 8. (du.ea.) és 13. László Andor ve.j., 1922. jan. 6. (du. ea.), 20., 22. (du.ea.), febr. 19. (du.ea.), márc. 14., máj. 27. Péchy Erzsi ve.j., jún. 5.; Ar. Hlp. 1921. okt. 23., 28. (kr.), 29., nov. 12., 27., dec. 8., 10., 18., Ar. Közl. 1922. jan. 3., 20., 22., febr. 12., márc. 14., jún. 5., Erd. Hlp. 1922. febr. 20.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg.
1921. okt. 29. (du.ea.), dec. 25. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 23., AMM szlp

Raupach, Ernst:

Molnár és gyermeke népdrá. 5 fv.
1921. nov. 1. (du.ea.), dec. 25.; Ar. Hlp. 1921. okt. 29.

Gounod, Charles Francois:

Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1921. nov. 5., 25. (du.ea.), 1922. jan. 4., febr. 28., júl. 24. Nicolescu, Laurian–Grozăvescu, Traian ve.j., jún. 23. és 26. és 29. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. Hlp. 1921. okt. 29., nov. 22., Ar. Közl. 1922. jan. 3., febr. 26., júl. 23.

Ism. sz:

Lea grófnő op.
1921. nov. 6. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. okt. 29.

Armont, Paul–Bousquet, Jacques:

A nagyságos asszony táncosa vj. 3 fv.
1921. nov. 7–8.; Ar. Hlp. 1921. okt. 29., nov. 10. (kr.)

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1921. nov. 9., 1922. jan. 8.; Ar. Hlp. 1921. nov. 6.,1922. jan. 1., Ar. Közl. 1922. jan. 3.

Stone, Rudyard:

Lotti ezredesei én. boh. 2 fv., ford.: Faragó Jenő–Mérei Adolf
1921. nov. 10–11–12–13–14–15–16., 27. (du.ea.), dec. 4. (du.ea.), 8. (du.ea.), 25. (du.ea.), 1922. febr. 27. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. nov. 6., 11. (kr.), 27., dec. 8., 18., Ar. Közl. 1922. febr. 26.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv.
1921. nov. 16., dec. 5. és 1922. ápr. 5. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. Hlp. 1921. nov. 12., dec. 4., Ar. Közl. 1922. márc. 31.

Fall, Leo:

Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1921. nov. 18., dec. 18. (du.ea.), 1922. márc. 7.; Ar. Hlp. 1921. nov. 12., dec. 10., Ar. Közl. 1922. márc. 5., AMM szlp.

Kálmán Imre:

Csárdáskirályné op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1921. nov. 19. (du.ea.), 1922. júl. 11. Madarász Margit ve.j.; Ar. Hlp. 1921. nov. 12., Ar. és Vid. 1922. júl. 9.

Kienzl, Wilhelm:

Bibliás ember o. 3 fv., szöv.: Kienzel, Wilhelm
1921. nov. 20–21–22. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. nov. 12., 23. (kr.)

Bárd Oszkár:

Sylvió lovag dr.
1921. nov. 24., dec. 9.; Ar. Hlp. 1921. nov. 24., 26. (kr.), dec. 8.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1921. nov. 27., dec. 11. (du.ea.), 1922. ápr. 30.; Ar. Hlp. 1921. nov. 27., dec. 8., 1922. ápr. 29.

Góth Sándor:

Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny.
1921. nov. 28.; Ar. Hlp. 1921. nov. 27., nov. 30. (kr.)

Wachthausen, René–Rénillard, Gabriel:

A negyvenéves asszony dr. 4 fv., ford.: Salgó Ernő
1921. nov. 29–30. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1921. nov. 27., dec. 1. (kr.)

Lengyel Menyhért:

Taifun szm. 4 fv.

1921. dec. 1. Poór Lili ve.j., dec. 6. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. Hlp. 1921. nov. 27.

Huszka Jenő:

Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc

1921. dec. 3. Bing János ve.j., 1922. máj. 31. és jún. 3. Péchy Erzsi ve.j.; Ar. Hlp. 1921. nov. 27., 1922. máj. 27., jún. 2. (kr.), 3., Ar. Közl. 1922. jún. 1.

Hodgson, Frances Burnett:

A kis lord víg életk. 3 fv. dalokkal és tánccal, magy.: Komor Gyula

1921. dec. 10. (du.ea.), 1922. jan. 7. (du.ea.), 20.; Ar. Közl. 1922. jan. 3., 20., Ar. Hlp. 1921. dec. 8., 1922. jan. 1.

Planquette, Jean-Robert:

Corneville-i harangok op. 3 fv., szöv.: Clairville, Louis Francois–Gabet, Charles, ford.: Rákosi Jenő, rend.: Faludy Károly

1921. dec. 10., 12., 20.; Ar. Hlp. 1921. dec. 8., 18.

Suppé, Franz:

Boccaccio op. 3 fv., szöv.: Zell, Friedrich–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos, rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Gellért Pál

1921. dec. 17–18–19., 23., 1922. jan. 1. (du.ea.), júl. 8.; Ar. Hlp. 1921. dec. 10., 18., 28., 30. (kr.), Ar. és Vid. 1922. júl. 8.

Knoblauch, Edward:

A Faun vj. 3 fv., ford.: Sebestyén Károly

1921. dec. 22.; Ar. Hlp. 1921. dec. 18., 24. (kr.)

Görner, Karl August:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László

1921. dec. 24.; Ar. Hlp. 1921. dec. 18.

Straus, Oscar:

Búcsúkeringő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt

1921. dec. 28–29–30–31., 1922. jan. 1., 5., 13., 17., 26. (du.ea.), febr. 2., 11. (du.ea.), 26. (du.ea.), márc. 13. (du.ea.); Ar. Hlp. 1921. dec. 28., 30. (kr.), 1922. jan. 10., febr. 26., Ar. Közl. 1922. jan. 3., 10., 17., febr. 2., 11., 19.

Zapolska, Gabriella:

Cárevics drá. 3 fv., ford.: Vajda László

1922. jan. 2–3., 12.; Ar. Közl. 1922. jan. 3., 5. (kr.), 12., Ar. Hlp. 1921. jan. 1., 10.

Lakatos László:

A fakír szm. 3 fv.

1922. jan. 6–7–11. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Ar. Hlp. 1922. jan. 1., 10., Ar. Közl. 1922. jan. 3., 10. (kr.)

Zangvill, Israel:

Akiket felvet a pénz kom. 3 fv., ford.: Karinthy Frigyes

1922. jan. 9–10. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1922. jan. 10., 11. (kr.), Ar. Hlp. 1922. jan. 1., 11. (kr.)

Szabados Béla:

A bolond op. 3 fv., szöv.: Malonyai Dezső elb. után Rákosi Jenő, rend. Jakabffy Dezső, karn.: Csányi Mátyás

1922. jan. 14–15–16., 21. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. jan. 3., 10., 16., 17. (kr.), 19., Ar. Hlp. 1922. jan. 10., 12., 17. (kr.)

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.

1922. jan. 15., 19., 29. (du.ea.), aug. 6. (éz.); Ar. Hlp. 1922. jan. 15., Ar. és Vid. 1922. jan. 29., júl. 30., aug. 6., 8. (kr.)

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc

1922. jan. 18., 21., 22., febr. 5. (du.ea.), márc. 11. (du. ea.); Ar. Hlp. 1922. jan. 14., 17., 25. (kr.), Ar. Közl. 1922. jan. 18., 19., 22. (kr), febr. 5., márc. 11.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, ford.: Szerdahelyi József

1922. jan. 23.; Ar. Közl. 1922. jan. 22., Ar. Hlp. 1922. jan. 21.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; **Balet** (Pétervári Orosz Balettársulat ea.)

1922. jan. 24. Nikolskaja–Smirnova, Olga ve.j.; Ar. Közl. 1922. jan. 22., 24. (kr.), Ar. Hlp. 1922. jan. 21., 26. (kr.)

Farkas Imre:

Kis kadét op. 3 fv.

1922. jan. 25–26–27–28–29–30., febr. 7., ápr. 30. (du.ea.) László Andor ve.j., márc. 10. Abonyi Mariann ve.j.; Ar. Közl. 1922. jan. 25., febr. 5., márc. 9., Ar. Hlp. 1922. ápr. 29.

Bisson, Alexandre:

Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa

1922. febr. 1.; Ar. Közl. 1922. febr. 1., 4. (kr.)

Vajda Ernő:

A szerelem vására drá. 5 fv.

1922. febr. 3., márc. 26.; Ar. Közl. 1922. febr. 2., 4. (kr.), márc. 26.

Gilbert, Jean:

A hermelines nő op. 3 fv., szöv.: Schanzer, Rudolf–Welissch, Ernst, ford.: Hevesi Sándor

1922. febr. 4–5–6., márc.12., márc. 25. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. febr. 4., 5., márc. 12., 25.

Flers, Robert–Croissete, Francis:

Hazatérés vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő

1922. febr. 8–9., márc. 24. Poór Lili ve.j., aug. 1.; Ar. és Vid. 1922. febr. 8., márc. 24., júl. 30., aug. 2. (kr.), 8. (kr.)

Buttykay Ákos:

Ezüst Király op. 3 fv., szöv.: Földes Imre, vers: Gábor Andor

1922. febr. 10–11., márc. 5 (du.ea.), 11., 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. febr. 10., 12. (kr.), 26., márc. 11., 15.

Géczy István:

Az ördög mátkája népszm. 3 fv., zene: Dankó Pista–Lányi Géza

1922. febr. 12., 18. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. febr. 12.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Csányi Mátyás:* **Könyvtáros** dalj. 1 fv.

1922. febr. 13. Szabó Sándor 50 éves jub.j.; Ar. és Vid. 1922. febr. 12.

Thierney, Harry:

A tündérek cselédje op. 4 fv., szöv.: Montgomery, James–Mc. Carthy, Joseph, ford.: Kulinyi Ernő

1922. febr. 14–15–16–17–18–19., márc. 19.; Ar. és Vid. 1922. febr. 12., 15. (kr.), márc. 19., Erd. Hlp. 1922. febr. 19.

Molnár Ferenc:

Színház (Előjáték Lear királyhoz szat. 1 fv.; Marsall vj. 1 fv.; Ibolya vj. 1 fv.)

1922. febr. 22–23–24–25., márc. 5.; Ar. és Vid. 1922. febr. 19., 24. (kr.), 26.

Bokor József:

Gyerekasszony én. vj. 3 fv.

1922. febr. 26., márc. 19. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. febr. 19., márc. 19.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 3 fv., szöv.: Giuseppe Giacosa–Illica, Luigi, Belasco, David drá. ny., ford.: Váradi Sándor

1922. márc. 2. Tyron, Silva ve.j., 4., 20. Grozăvescu, Traian–Tyron, Silva ve.j., június 18. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. Közl. 1922. febr. 26., márc. 19., 22. (kr.), jún. 18., 21. (kr.), 25.

Shakespeare, William:

A makrancos hölgy vj. 5 fv.

1922. márc. 3., 9. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. febr. 26., márc. 5. (kr.), 8.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor

1922. márc. 6. Pintér Böske ve.j.; Ar. Közl. 1922. febr. 26., márc. 8. (kr.)

Hervé, Florimond Ronger:

Nebáncsvirág op. 4. fv., szöv.: Meihac, Henri–Millaud, Albert, ford.: Evva Lajos–Rákosi Viktor

1922. márc. 8. Pintér Böske ve.j., ápr. 2. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. márc. 8., 10. (kr.), 28.

Stojanović Petar:

Reichstadti herceg op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor– Reichert, Heinz

1922. márc. 11–12., 28., ápr. 1–2–3., 28. (du.ea.), 29 (du.ea.), máj. 7. (du.ea.) Nasta Mihály ve.j.; Ar. Közl. 1922. márc. 8., 28., 31., ápr. 2., Ar. Hlp. 1922. ápr. 25., 30.

Codina y, José Felin:

Maria del Carmen szm. 3 fv., zene: H. Maurice Jacquet, ford.: Bródy Miksa

1922. márc. 16.; Ar. Közl. 1922. márc. 16., 18. (kr.)

Strauss, Johann:

A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal

1922. márc. 18. (du.ea.) Aca de Barbu ve.j., júl. 12. Fekete Aranka (H.) ve.j.; Ar. és Vid. 1922. márc. 16., 19. (kr.), júl. 9.

Szenes Béla:

A gazdag lány vj. 3 fv., rend.: Könyves Jenő

1922. márc. 22–23., 27. Poór Lili ve.j., máj. 6. Kálmán (Engel) Sári ve.j.; Ar. Közl. 1922. márc. 19., 24. (kr.), Ar. Hlp. 1922. ápr. 30., máj. 9. (kr.)

Bíró Lajos:

Álarcok szj. 4 fv.

1922. márc. 25–26., 28. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1922. márc. 22.,28. (kr.)

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc

1922. márc. 29.; Ar. Közl. 1922. márc. 28.

Komjáthy Károly:

Pillangó főhadnagy op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, vers: Harmath Imre

1922. márc. 30.; Ar. és Vid. 1922. márc. 28.

Földes Imre:

Hivatalnok urak szm. 3 fv.

1922. márc. 31. Inke Rezső 20. éves jub.j.; Ar. és Vid. 1922. márc. 28.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:

A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc

1922. ápr. 6. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. Közl. 1922. márc. 31.

Gavault, Paul–Charvay, Robert:

A csodagyermek boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc

1922. ápr. 7. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. Közl 1922. márc. 31.

Feydeau, Georges:

Osztrigás Mici boh. 3 fv., ford.: Béldi Izidor

1922. ápr. 8. Hegedűs Gyula ve.j.; Ar. Közl. 1922. márc. 31.

Bakonyi Károly:

Sárga kesztyű szm. 3 fv.

1922. ápr. 9–10–11. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1922. márc. 31.

Ángyán Béla:

Délibáb herceg op. 3 fv., szöv.: Drasche-Lázár Alfréd Charley vj. után Zágon István

1922. ápr. 25–26–27., máj. 14. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. ápr. 25., 26. (kr.), Ar. Hlp. 1922. máj. 9.

Káró Pál:

Piroska és a farkas mes.j.

1922. ápr. 29. (du.ea.); Ar. Hlp. 1922. ápr. 29.

Bisson, Alexandre–Mars, Antony:
Válás után vj. 3 fv., ford.: Náday Ferenc
1922. máj. 1. Benkőné Poldi 40 éves jub.j.; Ar. Hlp. 1922. ápr. 29., máj. 3. (kr.)

Stolz, Robert:
Kis grizett op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Bodansky, Robert, magy.: Bródy Miksa, karn.: Csányi Mátyás, rend.: Jakabffy Dezső
1922. máj. 2–3–4–5., 7.; Ar. Hlp. 1922. ápr. 30., máj. 4. (kr.)

Sheldon, Edward Robert:
Románc szm. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, rend.: Darvas Ernő
1922. máj. 8–9. Kálmán (Engel) Sári ve.j.; Ar. Hlp. 1922. ápr. 30., máj. 9., 11. (kr.)

Maeterlinck, Maurice:
Monna Vanna drá. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil
1922. máj.10. Kálmán (Engel) Sári ve.j.; Ar. Hlp. 1922. ápr. 30., máj. 9.

Maurier, Georges–Potter, Paul:
Trilby szm. 4 fv., ford: Fáy Jakab Béla
1922. máj.12. Fenyvesi Emil ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 9.

Bródy Sándor:
A tanítónő drá. 3 fv.
1922. máj. 13. Fenyvesi Emil ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 9., 16. (kr.)

Földes Imre:
A bálvány szm. 3 fv., rend.: Jakabfyy Dezső
1922. máj. 14–15. és 17. Fenyvesi Emil ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 12., 14.

Bródy Sándor:
Timár Liza szm. 3 fv.
1922. máj. 16. Fenyvesi Emil ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 14.

Kálmán Imre:
Hollandi menyecske op. 3 fv.
1922. máj. 18–19–20–21., máj. 28. és jún. 2. Péchy Erzsi ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 14., 20. (kr.), 27., 28., Ar. Közl. 1922. jún. 1.

Follinus Aurél:
Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1922. máj. 21. (du.ea.); Ar. Hlp. 1922. máj. 14.

Herczeg Ferenc:
A három testőr boh. 3. fv.
1922. máj. 22. Ódry Árpád ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 22., 25. (kr.)

Klapp, Michel:
Rosenkranz és Güldenstern vj. 4 fv., ford.: Csiky Gergely
1922. máj. 23. Ódry Árpád ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 22.

Bródy Sándor:
Lyon Lea szm. 3 fv.
1922. máj. 24. Ódry Árpád–Huzella Irén ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 22., 27. (kr.)

Dumas, Alexandre ifj.:
Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1922. máj. 25. Ódry Árpád–Huzella Irén ve.j; Ar. Hlp. 1922. máj. 22., 27. (kr.)

Szomory Dezső:
Második József császár drá. 4 fv.
1922. máj. 26.; Ar. Hlp. 1922. máj. 22.

Offenbach, Jacques:
Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic , ford.: Karinthy Frigyes, karn.: Csányi Mátyás
1922. máj. 30. és jún. 4. és 6. Péchy Erzsi ve.j.; Ar. Hlp. 1922. máj. 27., jún. 1. (kr.), Ar. Közl. 1922. jún. 4., 6.

Berté, Heinrich:
Három a kislány dalj. 3 fv., zene: Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1922. jún. 1. és 7. Péchy Erzsi ve.j.; Ar. Közl. 1922. jún. 1., 3. (kr.), 6., 7. (kr.)

Sidney, Jones:
Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1922. jún. 8. Péchy Erzsi ve.j., júl. 19. Balogh Böske ve.j.; Ar. és Vid. 1922. júl. 16., 20. (kr.), AMM szlp., Ar. Közl. 1922. jún. 6., 10. (kr.)

Farkas Imre:
Pünkösdi rózsa op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre–Bródy István
1922. jún. 9–10–11. Péchy Erzsi ve.j.; Ar. és Vid. 1922. jún. 6., 7. (kr.), Ar. Hlp. 1922. jún. 4.

Herczeg Ferencz:
Gyurkovics lányok életk. 4 szak.
1922. jún. 12., 25. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. jún. 11., 18.

Nádor Mihály:
Babavásár op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor, vers: Kulinyi Ernő
1922. jún. 14–15–16–17–18. Péchy Erzsi ve.j.; Ar. és Vid. 1922. jún. 11., 17. (kr.), 18.

Sardou, Victorien:
A boszorkány szm. 3 fv., ford.:Fáy Jakab Béla
1922. jún. 18. (du.ea.), 30. (du.ea.), júl. 2. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. jún. 11., Ar. és Vid. 1922. jún. 30., Ar. Közl. júl. 1., 2. (kr.)

Verdi, Giuseppe:
Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny. ford.: Nádaskay Lajos
1922. jún. 24. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. jún. 18.

Verdi, Giuseppe:
Az álarcosbál o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene Gustave III. c. műv. ny. Piave, Francesco Maria–Somma, Antonio

1922. jún. 25. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. jún. 18.

Ambroise, Thomas:

Mignon o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc

1922. jún. 27. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. jún. 25.

Verdi, Giuseppe:

A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos

1922. jún. 28. Bp.-i M. Kir. O. ve.sz.; Ar. Hlp. 1922. jún. 27.

Schwimmer, Aurel:

Fifi op. 3 fv., szöv.: Schwimmer, Aurel, ford.: Mérei Adolf

1922. jún. 30., júl. 1–2–3.; Ar. és Vid. 1922. jún. 30., júl. 16., Ar. Közl. 1922. jún. 25., júl. 1., 2. (kr.)

Sarment, Jean:

Árnyhalász szm. 4. fv., ford.: Bárdos Artúr

1922. júl. 4. Bp.-i Belvárosi Színház ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. júl. 2., 4. (kr.), Ar. Közl. 1922. júl. 4., 6. (kr.)

Obey, Andre–Amiel, Denys:

Mosolygó asszony szm. 2 fv., ford.: Szini Gyula

1922. júl. 5. Bp.-i Belvárosi Színház ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. júl. 2., 7. (kr.)

Egyed László:

Rouge et noire vj. 4 kép

1922. júl. 6. Bp.-i Belvárosi Színház ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. júl. 2., 7. (kr.)

Sloboda, Karl:

Három csésze tea vj. 3 fv.

1922. júl.7. Bp.-i Belvárosi Színház ve.sz.; Ar. és Vid. 1922. júl. 2.

Farkas Imre:

Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv.

1922. júl.8.; Ar. és Vid. 1922. júl. 2.

Hugo, Victor:

A Notre-Dame-i toronyőr reg. drá. 6 szak., ford.: Pály Elek

1922. júl. 9.; Ar. és Vid. 1922. júl. 9.

Vincze Zsigmond:

Cigánygrófné op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc

1922. júl. 10. Madarász Margit ve.j.; Ar. és Vid. 1922. júl. 9., Ar. Közl.1922. júl. 12. (kr.)

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor

1922. júl. 20. Balogh Böske ve.j., 28.; Ar. és Vid. 1922. júl. 16., 30. (kr.)

Kraatz, Curt–Kessler, Richard:

Beoltott Adolár én. boh. 3 fv., zene: Walter, Kolo, ford.: Bársony Dezső

1922. júl. 21–22–23.; Ar. és Vid. 1922. júl. 16., Ar. Közl. 1922. júl. 23. (kr.)

Halevy, Jacques Fromenthal:

A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Jakab István

1922. júl. 24. Rácz Imre–Ruvinszky Rafael ve.j.; Ar. és Vid. 1922. júl. 23., Ar. Közl. 1922. júl. 26. (kr.)

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1922. júl. 26. Győző Alfréd ve.j., aug. 6. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. júl. 23., 28. (kr.), aug. 6.

Straus, Oscar:

Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor

1922. júl. 27. Győző Alfréd ve.j.; Ar. és Vid. 1922. júl. 23., 29. (kr.)

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos

1922. júl. 29.; Ar. Közl. 1922. júl. 29., Kötő József: Az aradi színjátszás a két vh. közötti tört.

Nestroy, Johann Nepomuk:

Lumpácius vagabondus én. vj. 3 szak., zene: Müller, Adolf, ford.: Telepi György

1922. júl. 30 (éz.); Ar. és Vid. 1922. júl. 25.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1922. júl. 31.; Ar. és Vid. 1922. júl. 30., aug. 2. (kr.)

1922–1923

Vincze Zsigmond:

A hamburgi menyasszony op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő

1922. szept. 7. (ény.)–8–9–10–11., 13., 21., okt. 1. (du.ea.), 31., nov. 7., 24., dec. 8. (du.ea.), 26. (du. ea.); Ar. és Vid. 1922. júl. 30., szept. 7., 8. (kr.), 10., 17., Ar. Közl. 1922. szept. 26., okt. 29., nov. 5., 19., dec. 3., 17.

Szenes Béla:

A gazdag lány vj. 3 fv.

1922. szept. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 7.

Gavault, Paul–Charvay, Robert:

A csodagyermek bo. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc

1922. szept. 10. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 7.

Herzl Tivadar:

Új Gettó szm., rend.: Darvas Ernő

1922. szept. 12.; Ar. és Vid. 1922. szept. 10., 14. (kr.)

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor

1922. szept. 14., okt. 3., 22. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 10., Ar. Közl. 1922. okt. 1., 5. (kr.), 15.

Müller, Hans:

Tüzek drá. 3 fv.

1922. szept. 15–16–17., 1923. jan. 14. Poór Lili ve.j.; Ar. és Vid. 1922. szept. 10., 17. (kr.), Ar. Hlp. 1923. jan. 14., 16. (kr.)

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1922. szept. 17. (du.ea.),1923. aug. 5.; Ar. és Vid. 1922. szept. 17., 1923. aug. 4.

Ascher, Leo:

Hejehuja báró op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harmath Imre
1922. szept. 18., 22., 1923. jan. 1.; Ar. és Vid. 1922. szept. 17., Ar. Közl. 1923. jan. 1.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:

Az elnökné őnagysága vj. 3 fv., ford.: Mérei Adolf
1922. szept. 19–20.; Ar. és Vid. 1922. szept. 17., 21. (kr.)

Lehár Ferenc:

A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1922. szept. 23–24., okt. 8. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 17., Ar. Közl. okt. 8.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1922. szept. 24. (du.ea.), nov. 19. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 24., nov. 12.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv.
1922. szept. 25. Benkőné Poldi bú.ea., 1923. márc. 11. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 24., 27. (kr.), Ar. Hlp. 1923. márc. 9.

Villányi Andor–Forró Pál:

Legénykérés vj. 3 fv., rend.: Szántó Jenő
1922. szept. 26–27.; Ar. és Vid. 1922. szept. 24., 29. (kr.), Ar. Közl. 1922. szept. 29.

Marton Géza:

Szilveszter op. 3 fv, szöv.: Balassa Emil–Uray Dezső
1922. szept. 28–29–30., okt. 1., 15. (du.ea.); Ar. és Vid. 1922. szept. 24., Ar. Közl. 1922. szept. 29. (kr.), okt. 15.

Farkas Imre:

Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv.
1922. okt. 2. és 10. és 17. (du.ea.) Huszár Károly ve.j., 1923. febr. 25., ápr. 1. (du.ea.) Huszár Károly ve.j.; Ar. Közl. 1922. okt. 1., 8., 15., Ar. Hlp. 1923. febr. 18., ápr. 30.

Verneuil, Louis:

Apám felesége vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor
1922. okt. 4., 5., nov. 17.; Ar.Közl. 1922. okt. 1., 6. (kr.), nov. 12.

Sidney, Jones:

Utahi lány op., szöv.: Rubens, Paul, ford.: Karinthy Frigyes, rend.: Jakabffy Dezső
1922. okt. 6–7–8., 29. (du.ea.); Ar.Közl. 1922. okt. 1., 8. (kr.), 29.

Guiraud, Edmond:

Karenina Anna drá. 4 fv., Tolsztoj reg. ny., ford.: Góth Sándor , rend. Szántó Jenő
1922. okt. 9.; Ar.Közl. 1922. okt. 8.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:

Csitulj szívem boh. 3 fv., ford.: Mérei Adolf
1922. okt. 11–12., 19. (este fél 8-kor); Ar. Közl. 1922. okt. 8., 13. (kr.)

Offenbach, Jacques:

Orpheusz a pokolban op. 4 kép., szöv.: Cremieux, Hector–Halevy, Ludovic, ford.: Latabár Endre (Reinhardt, Max rend. szerint), rend.: Jakabffy Dezső
1922. okt. 13–14–15., 19. (este tízkor), 27., dec. 31. (éjjel), 1923. jan. 1. (este félnyolckor); Ar. Közl. 1922. okt. 8., 15. (kr.), 22., Ar. Hlp. 1922. dec. 29.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1922. okt. 16. Grozăvescu, Traian ve.j., nov. 29., 1923. júl. 27. Róna Dezső bú.ea.; Ar. Közl. 1922. okt. 15., 17. (kr.), nov. 29., 30. (kr.), 1923. júl. 24.

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal
1922. okt. 18. Grozăvescu, Traian ve.j.; Ar. Közl. 1922. okt. 15., 19. (kr.)

Lehár Ferenc:

A pacsirta op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1922. okt. 20–21., 25., 28., 1923. jan. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. okt. 15., 22., Ar. Hlp. 1922. dec. 29., OSZK szlp.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1922. okt. 22., nov. 11. (du.ea.), 1923. máj. 13. Barics Gyula ve.j.; Ar. Közl. 1922. nov. 5., 1923. máj. 13.

Strindberg, August:

Mámor drá.
1922. okt. 23–24.; Ar. Közl. 1922. okt. 22., 24. (kr.)

Bisson, Alexandre:

Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1922. okt. 26. a darab 50.-ik ea.; Ar. Közl. 1922. okt. 22., 28. (kr.)

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos, rend.: Jakabffy Dezső, karm.: Csányi Mátyás
1922. okt. 28. (este 7-kor), 29.; Ar. Közl. 1922. okt. 22., 29. (kr.)

Schwimmer, Aurel:

Fifi op. 3 fv., szöv.: Schwimmer, Aurel, magy.: Heltai Jenő, rend.: Galetta Ferenc
1922. okt. 28. (este 10-kor), 30., nov. 15., 1923. júl. 31.; Ar. Közl. 1922. okt. 22., 29., nov. 12., 1923. júl. 31.

Hugo, Victor:
A Notre-Dame-i toronyőr reg. drá. 6 szak., ford.: Pály Elek, rend.: Faludy Károly
1922. nov. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. okt. 29.

Schönherr, Karl:
Gyermektragédia drá. 3 fv., ford.: Móricz Zsigmond
1922. nov. 1., 2.; Ar. Közl. 1922. okt. 29., nov. 3. (kr.)

Kacsóh Pongrác:
János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1922. nov. 3–4. (este fél 7-kor) Petőfi cent. alk., 5-6., 22., dec. 2. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. okt. 29., nov. 5., 19., 28., Erd. Hlp. 1922. nov. 3.

Feydeau, Georges: **Miért járkálsz meztelenül** vj. 1 fv., ford.: Heltai Jenő; **Kabaré**
1922. nov. 4. (este 10-kor); Ar. Közl. 1922. okt. 29.

Hennequin, Alfred–Coolus, Romain:
Elveszett paradicsom boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc, rend.: Szántó Jenő
1922. nov. 8–9., 13.; Ar. Közl. 1922. nov. 5., 9. (kr.), 12.

Huszka Jenő:
Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1922. nov. 10., 11. (este fél 8-kor), 26. (du.ea.), dec. 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. nov. 5., 19., 28.

Bernard, Tristan:
A tyúkketrec vj. 4 fv.
1922. nov. 14.; Ar. Közl. 1922. nov. 12.

Kálmán Imre:
Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1922. nov. 16., dec. 8., 23. (du.ea.), 1923. jún. 8.; Ar. Közl. 1922. nov. 12., 17. (kr.), dec. 3., 17., 1923. jún. 9., Ar. Hlp. jún. 9.

Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1922. nov. 18. (du.ea.), 1923. máj. 27. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. nov. 12., 1923. máj. 20.

Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1922. nov. 18. (este fél 8-kor), 1923. jún. 6. Barics Gyula–Győző Alfréd ve.j., aug. 10. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. Közl. 1922. nov. 12., 1923. jún. 3., aug. 7., 12. (kr.)

Herzer, Ludwig:
Morfium szj. 4 fv., ford.: Liptai Imre, rend.: Szántó Jenő
1922. nov. 18. (este fél 11-kor), 21., 1923. jan. 13. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1922. nov. 12., Ar. Hlp. 1923. jan. 7.

Csepreghy Ferenc:
A sárga csikó népszm. 3 fv.
1922. nov. 19. (este fél 8-kor), 1923. máj. 20. (du. ea.), jún. 17.; Ar. Közl. 1922. nov. 12., 1923. máj. 20., jún. 10.

Mayo, Margaret:
A gólya boh. 3 fv., ford.: Hervay Frigyes
1922. nov. 19. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. nov. 12.

Kálmán Imre:
Hollandi menyecske op. 3 fv.
1922. nov. 23., 28., dec. 13., 1923. jan. 7. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. nov. 19., dec. 10., 28., Ar. Hlp. 1923. jan. 7.

Lehár Ferenc:
A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1922. nov. 25., 26. (este fél 8-kor), dec. 10. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. nov. 19., dec. 3.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:
Nincs-e valami elvámolni valója boh. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1922. nov. 25. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. nov. 19.

Nagy Dániel: **Tisztességes kisasszony** szm. 1 fv.; *Galetta Ferenc:* **Feleségem pongyolája** op. 1 fv., szöv.: Pallós Tivadar
1922. nov. 26. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. nov. 19., 28. (kr.)

Gorkij, Maxim:
Éjjeli menedékhely (Jelenetek a mélységből) 4 kép, ford.: Abonyi Árpád
1922. nov. 30. (du.ea.), dec. 12.; Ar. Közl. 1922. nov. 28., dec. 1. (kr.), dec. 10.

Mirande, Yves:
Cserebere zenés vj. 3 fv., zene: Yvain, Maurice, vers: Willemetz, Albert, ford.: Heltai Jenő, rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Csányi Mátyás
1922. nov. 30., dec. 1–2–3. (este fél 8-kor), 4–5., 25. (este fél 8-kor), 31. (du.ea.), 1923. jan 21. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. nov. 28., dec. 3., 17., Ar. Hlp. 1923. jan. 17.

Gerő Károly:
Próbaházasság én. boh 3 fv.
1922. dec. 3. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. nov. 28.

Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene, ford.: Jakab István, karn.: Gellért Pál,
1922. dec. 6. Rácz Imre ve.j., 1923. jún. 23. Nirschy Emília–Kálmán Oszkár ve.j.; Ar. Közl. 1922. dec. 3., 7. (kr.), 28., OSZK szlp

Bizet, Georges:
Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1922. dec. 7., 1923. ápr. 9. Kertész Vilmos ve.j., máj. 2. Burián Károly ve.j.; Ar. Közl. 1922. dec. 3., 8. (kr.), 1923. ápr. 26., máj. 3. (kr.), Ar. Hlp. 1923. ápr. 8.

Nádor Mihály:
Babavásár op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor, vers: Kulinyi Ernő

1922. dec. 9–10., 11. (este fél 8-kor), 25. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. dec. 3., 10., 17.

Schnitzler Arthur:

Körbe-körbe drá 2 fv., zene: Csányi Mátyás
1922. dec. 10. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. dec. 3.

Müller Vilmos (Christof, Stevan):

Az apák drá. 3 fv.
1922. dec. 14., 15. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. dec. 10., 12. (kr.)

Heijermans, Herman:

Remény drá. 4 fv., ford.: Márffy Károly
1922. dec. 15. (este 7-kor); Ar. Közl. 1922. dec. 10.

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1922. dec. 17. (du.ea.), 1923. jan. 12. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1922. dec. 10., Ar. Hlp. 1923. jan. 7., 14. (kr.)

Liptai Imre:

Jó fiú vj. 3 fv.
1922. dec. 19., 20.; Ar. Közl. 1922. dec. 17., 21. (kr.)

Farkas Imre:

Cseregyerekek én. életkép 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1922. dec. 21–22.; Ar. Közl. 1922. dec. 17.

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:

Az aranykakas én. életkép. 3 fv., magy.: Fáy Jakab Béla, zene: Szentirmay Elemér
1922. dec. 23. (este fél 8-kor); Ar. Közl. 1922. dec. 17.

Görner, Karl August:

Hamupipőke var.reg. 6 kép, magy.: Vécsey Leó
1922. dec. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1922. dec. 17.

Hennequin, Alfred–Bilhaud, Paul:

Csókpiruláк boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1922. dec. 25. (este fél 11-kor); Ar. Közl. 1922. dec. 17., 28. (kr.)

Stolz, Robert:

Szerencse tánc op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Hardt, Bruno, ford.: Bródy Miksa
1922. dec. 26.; Ar. Közl. 1922. dec. 17., 28. (kr.)

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1922. dec. 28., 1923. jan. 8., jún. 16. Sándor Erzsi ve.j.; Ar. Közl. 1922. dec. 28., 1923. jan. 3., jún. 10., 19. (kr.)

Neumann Ferenc:

Hazudik a muzsikaszó op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály, rend.: Jakabffy Dezső
1922. dec. 29., 31. (este fél 8-kor), 1923. jan. 1. (este fél 8-kor), 2–3., 6. (du.ea.), 7–8., 27., 30., febr. 4. (du.ea.), 9., 18. (du.ea.), 28., márc. 11., júl. 9., 28. Selmeczy Mihály bú.ea.; Ar. Hlp. 1922. dec. 29., 1923. jan. 4., 7., 24., 28., febr. 1., 4., 11., 25., márc. 9., Ar. Közl. 1922. dec. 28., 30. (kr.), 1923. júl. 7., 24., 31. (kr.)

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1922. dec. 31. (du.ea.), 1923. ápr. 29. (du.ea.), jún. 4.; Ar. Hlp. 1922. dec. 29., Ar. Közl. 1923. ápr. 26., jún. 4.

Savoir, Alfred:

Kékszakáll nyolcadik felesége vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1923. jan. 4–5., 7., 11. Poór Lili ve.j., márc. 8.; Ar. Hlp. 1923. jan. 4., 7., 12. (kr.), márc. 4.

Bourdet, Édouard:

Rubicon vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1923. jan. 9.; Ar. Hlp. 1923. jan. 4.

Ism. sz.:

Bonviván
1923. jan. 10.; Ar. Hlp. 1923. jan. 4.

Vajda Ernő:

A szerelem vására drá. 5 fv.
1923. jan. 14. (du.ea.) Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1923. jan. 14.

Pollock, Channing:

Csábító szm. 3 fv. előj., ford: Heltai Jenő
1923. jan. 15–16–17. Poór Lili ve.j.; Ar. Hlp. 1923. jan. 14., 16. (kr.)

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1923. jan. 19. (du.ea.), júl. 24. R. Horváth Mici bú.ea.; Ar. Hlp. 1923. jan. 14., Ar. Közl. 1923. júl. 24., 25. (kr.)

Kollo, Walter:

Az éj királynője op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst, ford.: Liptai Imre
1923. jan. 19–20–21–22., 28., febr. 21., márc. 4., máj. 22.; Ar. Hlp. 1923. jan. 17., 21. (kr.), 24., febr. 18., márc. 4., Ar. Közl. máj. 20.

Planquette, Jean-Robert:

Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1923. jan. 20. (du.ea.), márc. 1. Ladiszlalay József 25. éves jub.j., 28.; Ar. Hlp. 1923. jan. 14., febr. 25., márc. 28.

Verdi, Giuseppe:

A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1923. jan. 24.; Ar. Hlp. 1923. jan. 24.

Arnold, Franz–Bach, Ernst:

Ártatlan Don Juan boh. 3 fv., ford.: Lakatos László
1923. jan. 25., febr. 8., aug. 7–8. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. Hlp. 1923.jan. 24., febr. 4., Ar. Közl. 1923. aug. 7., 9. (kr.)

Lestyán Sándor–Andai Ernő:

Nagy kaland zenés vj. 3 fv. 6 kép, zene: Kiszely Gyula
1923. jan. 28.; Ar. Hlp. 1923. jan. 24.

Halevy, Ludovic-Crémieux, Hector–Decourcelle, Pierre:

Constantin abbé vj. 3 fv., ford.: Paulay Ede
1923. jan. 31. Follinusné Csigaházy Etel 50 éves jub.j.; Ar. Hlp. 1923.jan. 24., febr. 2. (kr.)

Csányi Mátyás:

Masa op. 3 fv., szöv.: Galetta Ferenc
1923. febr. 1–2–3–4., 7., 22., ápr. 2. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923. jan. 28., febr. 2., 4. (kr.), 18., ápr. 1.

Rényi Aladár:

A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1923. febr. 2. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923.febr. 1.

Zerkovitz Béla:

Aranymadár op. 3 fv., szöv: Harmath Imre
1923. febr. 10., 12–13–14–15., 17–18., 25. (du.ea.), márc. 11. (du.ea.), ápr. 1., máj. 23.; Ar. Hlp. 1923. febr. 4., 11., 13. (kr.), 18., márc. 9., ápr. 1., Ar. Közl. máj. 20.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos
1923. febr. 19. Kertész Vilmos ve.j., jún. 12. Sándor Erzsi ve.j.; Ar. Hlp. 1923. febr. 18., 20. (kr.), Ar. Közl. 1923. jún. 10., 14. (kr.)

Gounod, Charles Francois:

Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Ormay Ferenc
1923. febr. 20., ápr. 4., Andreescu, C. ve.j., ápr. 26. (munkás ea. a nyári színházban), máj. 18. Aca de Barbu–Nicolescu Laurian ve.j., júl. 4 Nirschy Emília–Kálmán Oszkár ve.j.; Ar. Hlp. 1923. febr. 18., Ar. Közl. 1923. ápr. 26., máj. 16., 20. (kr.), júl. 1., Ar. Hlp. 1923. ápr. 1., 5. (kr.), júl. 3., OSZK szlp.

Gárdonyi Géza:

A bor én. népszm. 3 fv.
1923. febr. 23. Gárdonyi eml.ü., márc. 22.; Ar. Hlp. 1923.febr. 18., 24. (kr.), márc. 18.

Lehár Ferenc:

Kék mazúr op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István
1923. febr. 24., máj. 16. Tompa Béla ve.j.; Ar. Hlp. 1923. febr. 18., Ar. Közl. 1923. máj. 13.

Molnár Ferenc:

Égi és földi szerelem szj. 5 fv.
1923. febr. 26–27., márc. 7.; Ar. Hlp. 1923. febr. 25., 28. (kr.), márc. 4.

Farkas Imre:

Rózsika lelkem op. 3 fv., rend.: Jakabffy Dezső
1923. márc. 2., 4., 6.; Ar. Hlp. 1923. febr. 25., márc. 4., 11. (kr.)

Ibsen, Henrik:

Kísértetek szm. 3 fv.
1923. márc. 5.; Ar. Hlp. 1923. márc. 4., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ziehrer, Karl Michael:

Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél
1923. márc. 9–10., ápr. 2., 8. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923. márc. 9., 11. (kr.), ápr. 1., 8.

Mirande, Yves–Quinson, Gustav:

Kék frakk vj. 3 fv.
1923. márc. 12–13., 15.; Ar. Hlp. 1923. márc. 11., 13. (kr.)

Jessel, Leon:

Áruló melódiák op. 3 fv., szöv.: Neidhart, August, ford.: Kulinyi Ernő
1923. márc. 16–17–18., 25. (du.ea.), ápr. 9. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923. márc. 11., 18. (kr.), 25., ápr. 8.

Strindberg, August: **Júlia kisasszony** drá. 1 fv.; *Herczeg Ferenc:* **Jelmezes házi főpróba** jel.; *Ism. sz:* **Színészeknél szolgálók**
1923. márc. 19–20.; Ar. Hlp. 1923. márc. 18., 20. (kr.)

Mozart, Wolfgang Amadeus:

Szöktetés a szerájból víg o. 3 fv., szöv.: Bretzner, Christian Friedrich, átd.: Gottlieb, Stephanie, ford.: Hevesi Sándor
1923. márc. 21. és 23. és 29. és ápr. 10. (du.ea.) Kertész Vilmos–Rácz Imre ve.j., jún. 26. Kertész Vilmos–Sándor Erzsi–Rácz Imre ve.j.; Ar. Hlp. 1923. márc. 18., 21., 23. (kr.), 28., ápr. 10., Ar. Közl. 1923. jún. 26.

Molnár Ferenc:

Liliom én. leg. 7 kép, zene: Kacsóh Pongrác
1923. márc. 24–25., ápr. 22. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923. márc. 24., ápr. 20.

B. Emanuel:

Jézus élete és halála passiój. 13. kép., ford.: Wiedmann Imre
1923. márc. 26–27.; Ar. Hlp. 1923. márc. 24., 28. (kr.)

Decourcelle, Pierre:

Robinson Cruzoe tünd.reg. dalokkal és tánccal, Defoe, Daniel műv. ny., ford.: Komor Gyula
1923. márc. 31.(du.ea.); Ar. Hlp. 1923. márc. 30.

Molnár Ferenc:

A hattyú vj. 3 fv.
1923. ápr. 3. Mészáros Béla ve.j.; Ar. Hlp. 1923. márc. 30.

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc
1923. ápr. 3. és máj. 15. Tompa Béla ve.j.; Ar. Hlp. 1923. ápr. 1., Ar. Közl. máj. 13., 17. (kr.)

Jarno, Georg:

Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1923. ápr. 8., júl. 19., 25.; Ar. Hlp. 1923. ápr. 8., Ar Közl. 1923. júl. 15., 24.

Kálmán Imre:

A bajadér op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Kulinyi Ernő
1923. ápr. 11–12–13–14–15., 17., 21–22., máj. 6., 10. (du.ea.), 13. (du.ea.), 16. (du.ea.), 17. (du.ea.), 21. (du.ea.), aug. 1. Kovács Kató–Misoga László ve.j.;

Ar. Közl. 1923. ápr. 26., máj. 6., 13., 16., júl. 31., aug. 4. (kr.), Ar. Hlp. 1923. ápr. 10., 12. (kr.), 15., 20., 22.

Várady Aladár:

Jancsi és Juliska op.

1923. ápr. 14. (du.ea.), 28. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923. ápr. 14., 22., 29. (kr.), Ar. Közl. ápr. 26.

Kardos Andor:

Négyesfogat vj. 2 fv., rend.: Kardos Ernő

1923. ápr. 20., 23–24.; Ar. Hlp. 1923. ápr. 20., 24. (kr.)

Káró Pál:

Piroska és a farkas mes.j.

1923. ápr. 21. (du.ea.); Ar. Hlp. 1923. ápr. 20.

Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Strindberg, August:* **Júlia kisasszony** drá. 1 fv.

1923. ápr. 27. R. Hegedűs Bébi ve.j.; Ar. Közl. ápr. 26., OSZK szlp.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal

1923. ápr. 29., máj. 6.; Ar. Hlp. ápr. 22., Ar. Közl. máj. 6.

Leoncavallo, Ruggiero:

Bajazzók o. 2 fv., ford.: Radó Antal

1923. ápr. 30. Burián Károly ve.j.; Ar. Közl. ápr. 26., máj. 3. (kr.)

Kienzl, Wilhelm:

Bibliás ember o. 3 fv., szöv.: Kienzel, Wilhelm

1923. máj. 1. és 3. Burián Károly ve.j.; Ar. Közl. ápr. 26.

Vajda Ernő:

A válóperes hölgy vj. 3 fv., rend.: Szántó Jenő

1923. máj. 7–8–9., 14., 23.; Ar. Közl. máj. 8., 9. (kr.), 13., 20.

Gilbert, Jean:

Kuba gyöngye op., szöv.: Okonkowsky, Georg, ford.: Kalmár Tibor

1923. máj. 10–11–12.; Ar. Közl. máj. 8.

Strauss, Johann:

A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal

1923. máj. 17. (ény.), 28. (du.ea.); Ar. Közl. máj. 16., 26.

Komlós Elemér:

A felség hadnagya op., szöv.. Gárdonyi Jenő, rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Gellért Pál

1923. máj. 19–20–21., jún. 3. (du.ea.), ; Ar. Közl. máj. 16., 20., 23. (kr.), jún. 3.

Bernstein, Henry:

Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor

1923. máj. 24. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. máj. 20., 26. (kr.)

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila

1923. máj. 25. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. máj. 20.

Heltai Jenő:

Kis cukrászda vj. 3 fv.

1923. máj. 26–27. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. máj. 20., 30. (kr.)

Bernstein, Henry:

A tolvaj szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor

1923. máj. 28. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1923. máj. 26.

Góth Sándor:

Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny.

1923. máj. 29. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1923. máj. 26.

Szenes Béla:

Végállomás vj. 3 fv.

1923. máj. 30–31. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1923. máj. 26., jún. 2. (kr.)

Hennequin,Alfred–Weber, Pierre:

Az elefánt vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor

1923. jún. 1–2–3. Poór Lili–Forgács Sándor ve.j.; Ar. Közl. 1923. máj. 26., jún. 3. (kr.)

Straus, Oscar:

Legénybúcsú op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Thelen, Friedrich, ford.: Gábor Andor

1923. jún. 5., júl. 1. (du.ea.); Ar Közl. 1923. jún. 3., 28.

Kardos Andor: **Repülő menyasszony** vj. 1 fv, zene: Csányi Mátyás; *Kardos Andor:* **Sárga nagyúr** drá. 1 fv.; *Kardos Andor:* **Szivartüzek** drá. 1 fv., rend. Jakabffy Dezső

1923. jún. 7. ; Ar. Közl. 1923. jún. 3., 9. (kr.), Ar. Hlp. jún. 3.

Klárné Angyal Ilka

Az árendás zsidó népszm. 3 fv., zene: Hegyi Béla–Bátor Szidor

1923. jún. 10., 24. Kiss Mariska ve.j.; Ar. Közl. 1923. jún. 3., 24., OSZK szlp.

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 2 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf

1923. jún. 13. Sándor Erzsi ve.j., júl. 11., 21.; Ar. Közl. 1923. jún. 10., júl. 11., 15.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny. ford.: Nádaskay Lajos

1923. jún. 14. Sándor Erzsi ve.j.; Ar. Közl. 1923. jún. 10.

Serényi József: **Bűvös kard** mes.j.; *Kubán Endre:* **Csipkerózsika** mes.j.

1923. jún. 14.; Ar. Közl. 1923. jún. 10., 19. (kr.)

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre, karn.: Fleischer Pál

1923. jún. 15., 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1923. jún. 15., 24.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare, ford.: Szerdahelyi József

1923. jún. 19.; Ar. Közl. 1923. jún. 19., 21. (kr.), Ar. Hlp. 1923. jún. 21. (kr.)

DAVIS, GUSTAV–LIPSCHÜTZ, LEOPOLD:
GRATSCHEN vj. 3 fv.
1923. jún. 20., 25.,29.; Ar. Közl. 1923. jún. 19., 22. (kr.), 24., 27., OSZK szlp.

TÖBB SZ.:
OPERA KONCERT, részletek Faust, Don Carlos, Hugenották, Don Juan c. o-ból, karn.: Fleischer Pál
1923. jún. 21. Nirschy Emília–Kálmán Oszkár; OSZK szlp.

DELIBES, LEO:
LAKMÉ o. 3 fv., szöv.: Gondinet, Edmund–Gille, Philippe
1923. jún. 22. és 30. Sándor Erzsi ve.j.; Ar. Közl. 1923. jún. 19., 24. (kr.), 27., Ar. Hlp. 1923. júl. 3. (kr.)

JUSTH JÁNOSNÉ: **HÁROMTÓL NÉGYIG** boh. 2 fv.; *KARDOS ANDOR:* **SÁRGA NAGYÚR** drá. 1 fv.
1923. jún. 27., júl. 3.; Ar. Közl. 1923. jún. 27., 29. (kr.), júl. 1.

PUCCINI, GIACOMO:
BOHÉMEK o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe
1923. jún. 28. Sándor Erzsi–Kovács Kató ve.j.; Ar. Közl. 1923. jún. 27.

SZIGLIGETI EDE:
SZÖKÖTT KATONA népszm. 4 fv.
1923. júl. 1.; Ar. Közl. 1923. jún. 28.

AMBROISE, THOMAS:
MIGNON o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc
1923. júl. 2. Sándor Erzsi–Bing János ve.j.; Ar. Közl. 1923. júl.1., 4. (kr.)

HAHN, RUDOLF: **A MINISZTER ELŐSZOBÁJA** drá. 1 fv.; *ISM. SZ.:* **EGY PERCCEL ELKÉSNI**
1923. júl. 5.; Ar. Közl. 1923. júl. 1., OSZK szlp.

FORREST, LOUIS:
ÁMOR, A PÉNZÜGYNÖK boh. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1923. júl. 6., 10.; Ar. Közl. 1923. júl. 1.,7., 8. (kr.)

HUSZKA JENŐ:
BOB HERCEG op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly
1923. júl. 7–8., 22.; Ar. Közl. 1923. júl. 5., 10. (kr.), 15.

BRANDON, THOMAS:
CHARLEY NÉNJE boh. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1923. júl. 12.; Ar. Közl. 1923. júl. 7.

MOUEZY-ÉON, ANDRÉ–DURIEUX, ANDRÉ J.:
AZ EZRED APJA én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, zene: Stephanides Károly
1923. júl. 13–14.; Ar. Közl. 1923. júl. 7.

TÓTH EDE:
A TOLONC én. népszm. 3 fv.
1923. júl. 15.; Ar. Közl. 1923. júl. 7.

BRACCO, ROBERTO: **CSAK EGY CSÓK** boh. 1 fv.; *IFJ. RADÓ SÁNDOR:* **THEA ASSZONY** kab.
1923. júl. 16. Bp.-i Modern Kabaré ve.j.; Ar. Közl. 1923. júl. 15.

HARMATH IMRE: **UTOLSÓ SZERDA**; *DUGONICS:* **ÖTTŐL HÉTIG**
1923. júl. 17. Bp.-i Modern Kabaré ve.j.; Ar. Közl. 1923. júl. 15.

GAIGER: **AZ ASSZONY**; *ZÁGON ISTVÁN:* **CSIGA REFERÁL** tréfa
1923. júl. 18. Bp.-i Modern Kabaré ve.j.; Ar. Közl. 1923. júl. 15., 18. (kr.)

FARKAS IMRE:
KIS KADÉT op. 3 fv.
1923. aug. 1.; Ar. Közl. 1923. júl. 31.

OFFENBACH, JACQUES:
ORPHEUSZ AZ ALVILÁGBAN op. 4 fv.
1923. aug. 3.; Ar. Közl. 1923. júl. 31., aug. 5. (kr.)

LEHÁR FERENC:
CIGÁNYSZERELEM op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1923. aug. 4. karszem. jj.; Ar. Közl. 1923. júl. 31.

ZERKOVITZ BÉLA:
HUSZONNYOLCAS HORDÁR op. 3 kép, szöv.: Bus-Fekete László
1923. aug. 11–12.; Ar. Közl. 1923. aug. 7., 14. (kr.)

1923–1924

SZILÁGYI LÁSZLÓ–LIPPAY GYULA:
LEVENDULA én.j. 3 fv., zene: Schubert és Haydn műv.-ből összeál.: Friedl Frigyes–Somló Sándor
1923. szept. 3–4–5., 9., 16. (du.ea.), 26., okt. 12., nov. 17. (du.ea), 1924. máj. 17.; Ar. Közl. 1923. aug. 28., szept. 2., 7. (kr.), 23., okt. 12., Erd. Hlp. 1923. szept. 12., nov. 13., 1924. máj. 17.

LOTHAR RUDOLF:
A **FENEVAD** (A zsivány) vj. 3 fv., ford.: Kosztolányi Dezső
1923. szept. 6–7–8.; Ar. Közl. 1923. szept. 2., 7. (kr.)

KÁLMÁN IMRE:
A BAJADÉR op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Kulinyi Ernő
1923. szept. 9. (du.ea.), okt. 5., nov. 14. Szeghő Lili ve.j., dec. 25. (du. 3-kor), júl. 31. karszem. jj.; Ar. Közl. 1923. szept. 2., okt. 2., Erd. Hlp. 1923. nov. 13., dec. 21., 1924. júl. 29.

ZERKOVITZ BÉLA:
ARANYMADÁR op. 3 fv., szöv: Harmath Imre
1923. szept. 10., 17., dec. 30. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1923. szept. 8., 12., 28.

KÁLMÁN IMRE:
HOLLANDI MENYECSKE op. 3 fv.
1923. szept. 11.; Ar. Közl. 1923. szept. 11., 12. (kr.)

LENORMAND, CHARLES:
NÉVTELENEK drá. 14 kép, ford.: Somlay Artúr, rend.: Darvas Ernő
1923. szept. 12–13–14.; Ar. Közl. 1923. szept. 11., 14. (kr.)

Czobor Károly:

Szép asszony kocsisa op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc, vers: Kulinyi Ernő, rend.: Tompa Béla, karn.: Csányi Mátyás
1923. szept. 15–16., 18., 23., 27., okt. 7. (du.ea.), 24., dec. 26. (este 9-kor); Ar. Közl. 1923. szept. 11., 16. (kr.), 20., 23., okt. 2., 25., Erd. Hlp. 1923. szept. 12., dec. 21.; Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

D'Ennery, Adolphe Philippe–Cormon, Pierre Étienne:

Egy katona története szm. 5 fv., ford.: Csepreghy Ferenc
1923. szept. 19., 21., 24.; Ar. Közl. 1923. szept. 23., Erd. Hlp. 1923. szept. 18.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1923. szept. 20. (du.ea.), 23. (du.ea.), 25. (du.ea.); Ar. Közl. 1923. szept. 20., Erd. Hlp. 1923. szept. 18.

Lakatos László:

Négy frakk boh. 3 fv.
1923. szept. 21., 24.; Ar. Közl. 1923. szept. 20., 24. (kr.)

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1923. szept. 22., 1924. máj. 25. Marcus Rita–Tihanyi Zoltán ve.j.; Ar. Közl. 1923. szept. 22., Erd. Hlp. 1924. máj. 22., 27. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Nádor Mihály:

Offenbach dalj. 3 fv., Offenbach Jacques műveiből, szöv.: Faragó Jenő, rend.: Tompa Béla
1923. szept. 25.; Ar. Közl. 1923. szept. 26.

Mouezy-Éon, André–Durieux, André J.:

Az ezred apja én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő, zene: Stephanides Károly
1923. szept. 26.; Erd. Hlp. 1923. szept. 18.

Hevesi Sándor:

Fekete gyémántok szm. 5 fv., Jókai Mór reg. ny., rend.: Darvas Ernő
1923. szept. 28., okt. 4.; Ar. Közl. 1923. szept. 23., 30. (kr.), okt. 2.

Gilbert, Jean:

Marinka, a táncosnő op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Tompa Béla
1923. szept. 29–30., okt. 1–2–3., 8., 23., nov. 8., nov. 18. (du.ea.), dec. 10. (du.ea.), 1924. jan. 1., jún. 29. (este 9-kor), aug. 16. Kovács Mihály karn. jj., Zilahy Irén–Kovács Kató ve.j.; Ar. Közl. 1923. szept. 23., okt. 2. (kr.), 7., 21., nov. 7., Erd. Hlp. 1923. nov. 17., dec. 8., 1924. jan. 1., jún. 28., aug. 13., 19. (kr.)

Neumann Ferenc:

Hazudik a muzsikaszó op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály, rend.: Jakabffy Dezső
1923. szept. 30. (du.ea.), nov. 15., 1924. máj. 9.; Ar. Közl. 1923. szept. 29., Erd. Hlp. 1923. nov. 13., 1924. máj. 4.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi
1923. okt. 6. Tyron, Silva ve. j., 1924. márc. 4. Aca de Barbu–Kertész Vilmos ve.j., júl. 8. kvári Román Op. ve.j.; Ar. Közl. 1923. okt. 2., 9. (kr.), Erd. Hlp. 1924. márc. 1., 6. (kr.), júl. 8., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lukácsy Sándor:

Az asszony verve jó népszm. 3 fv., zene: Lányi Géza
1923. okt. 7., 14. (du.ea.); Ar. Közl. 1923. okt. 2., 14.

Arnold, Franz–Bach, Ernst:

Bátor Salamon boh. 3 fv., ford.: Kövessy Albert
1923. okt. 9–10., nov. 5., 1924. jan. 6.; Ar. Közl. 1923. okt. 7., 11. (kr.), nov. 4., Erd. Hlp. 1924. jan. 3., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Straus, Oscar:

Búcsúkeringő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1923. okt. 11., 1924. máj. 13.; Ar. Közl. 1923. okt. 9., 13. (kr.), 1924. máj. 11.

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1923. okt. 13. Pop, Lya–Constantin, Paul ve.j., dec. 21. Máté Rózsi ve.j., aug. 30.; Ar. Közl. 1923. okt. 13., 16. (kr.), Erd. Hlp. 1923. dec. 16., 22. (kr.), aug. 27., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lehár Ferenc:

Tangókirálynő (Tökéletes asszony) op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Tompa Béla
1923. okt. 14–15–16–17., nov. 25. (du.ea.),; Ar. Közl. 1923. okt. 14., 16. (kr.), Erd. Hlp. 1923. nov. 20.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 2 fv. 3 rész, szöv.: Long, John Luther–Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Váradi Sándor, karn.: Csányi Mátyás
1923. okt. 18. R. Hegedűs Bébi ve.j., 1924. júl. 10. kvári Rom. Op. ve.sz.; Ar. Közl. 1923. okt. 14., Erd. Hlp. 1923. szept. 18., 20. (kr.), 1924. júl. 8., OSZK szlp.

Ism. sz.:

Művészest
1923. okt. 19–20. (este 6-kor), 21–22.; Ar. Közl. 1923. okt. 14.

Ism. sz.: **Mozgó fényképek** boh., **Utolsó lovag** (film), **Ilona** (film)
1923. okt. 21–22–23–24. (este 6-kor), 25–26–27–28.; Ar. Közl. 1923. okt. 21., 24. (kr.)

Nicodemi, Dario:

Tökmag vj. 3 fv., ford.: Kosztolányi Dezső, rend: Kallós
1923. okt. 25–26. és 31. F. Sugár Teri ve.j.; Ar. Közl. 1923. okt. 21., 28. (kr.)

Stolz, Robert:

Szerencse tánc op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Hardt, Bruno, ford.: Bródy Miksa
1923. okt. 27. és 30. F. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. Közl. 1923. okt. 25., 30. (kr.)

Blumenthal, Oscar–Kadelburg, Gustav:

Az aranykakas én. életkép. 3 fv., magy.: Fáy Jakab Béla, zene: Szentirmay Elemér
1923. okt. 28. Sarkadi Aladár ve.j., 1924. jan. 14.; Ar. Közl. 1923. okt. 28.; Erd. Hlp. 1924. jan. 11., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kollo, Walter:

Az éj királynője op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst, ford.: Liptai Imre
1923. okt. 29. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. Közl. 1923. okt. 28.

Zerkovitz Béla:

Huszonnyolcas hordár op. 3 kép, szöv.: Bus-Fekete László
1923. nov. 1. Sarkadi Aladár ve.j.; Erd. Hlp. 1923. okt. 30.

Kálmán Imre:

Zsuzsi kisasszony op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1923. nov. 3. Sarkadi Aladár ve.j., 20.; Ar. Közl. 1923. okt. 30., Erd. Hlp. 1923. nov. 17.

Schwimmer, Aurel:

Fifi op. 3 fv., szöv.: Schwimmer, Aurel, magy.: Heltai Jenő
1923. nov. 2. Sarkadi Aladár ve.j.; Ar. Közl. 1923. okt. 30., nov. 3.

Hevesi Sándor:

Egy magyar nábob szj. 4 fv., Jókai Mór reg. ny.
1923. nov. 3. (du. ifj.ea.), 7., 9., 19., dec. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1923. nov. 3., 9. (kr.), Erd. Hlp. 1923. nov. 17., 29.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1923. nov. 4. Sarkadi Aladár ve.j., 1924. jan. 2., 4. (du.ea.); Ar. Közl. 1923. nov. 3., Erd. Hlp. 1923. jan. 1., 3., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Huszka Jenő:

Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1923. nov. 6. Szeghő Lili ve.j.; Ar. Közl. 1923. nov. 4., 8. (kr.), Erd. Hlp. 1923. nov. 4.

Lajtai Lajos:

Asszonyok bolondja op. 3 fv., szöv.: Bródy István, rend.: Tompa Béla
1923. nov. 10–11–12–13., 17., dec. 9. (du.ea.); Ar. Közl. 1923. nov. 7., Erd. Hlp. 1923. nov. 11., 13. (kr.), 17., dec. 6.

Shakespeare, William:

Othello tr. 5 fv., ford.: Szász Károly, rend.: Darvas Ernő
1923. nov. 16. és 21. Fekete Mihály ve.j.; Erd. Hlp. 1923. nov. 13., 17., 18. (kr.)

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1923. nov. 18., dec. 26. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1923. nov. 17., dec. 21.; Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Vincze Zsigmond:

A hamburgi menyasszony op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő
1923. nov. 25., dec. 26. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1923. nov. 25., dec. 21.; Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Vajda Ernő:

A trónörökös drá. 3 fv.
1923. nov. 27–28. (du.ea.), 29., dec. 2. (du.ea.), 25. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1923. nov. 25., 29. (kr.), dec. 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1923. nov. 30.; Erd. Hlp. 1923. nov. 29.

Komjáthy Károly:

Három a tánc op. 3 fv., szöv: Faragó Jenő
1923. dec. 2., 4–5., 11., 15. (du.ea.), 25. (este 9-kor); Erd. Hlp. 1923. nov. 29., dec. 4., 8. (kr.), 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Drégely Gábor:

A kisasszony férje vj. 3 fv.
1923. dec. 6–7.; Erd. Hlp.; 1923. nov. 29., dec. 4

Straus, Oscar:

Varázskeringő op. 2 fv., szöv.: Dörmann, Felix–Jacobson, Leopold, ford.: Mérei Adolf
1923. dec. 8.; Erd. Hlp. 1923. dec. 5.

Berté, Heinrich:

Három a kislány dalj. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1923. dec. 9., 12. és 14. (du.ea.) Bing János ve.j., 1924. júl. 19. Bing János ve.j.; Erd. Hlp. 1923. dec. 6., 11. (kr.), 12., 1924. júl. 19.

Ism. sz.:

To-To op., rend.: Tompa Béla, karn.: Kovács Mihály
1923. dec. 14–15–16-17–18–19., 20. (du.3-kor); Erd. Hlp. 1923. dec. 12., 16., 18. (kr.)

Ambroise, Thomas:

Mignon o. 4 fv., szöv.: Goethe ny. Barbier, Jules–Carré, Michel, ford: Ormay Ferenc
1923. dec. 23., 27–28., 30. (este fél 6-kor) Máté Rózsi ve.j.; Erd. Hlp. 1923. dec. 16., 22., 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Benatzky, Ralph:

Yuschi op. 3 fv., szöv.: Jacobson ,Leopold–Bodansky, Robert, ford.: Kulinyi Ernő
1923. dec. 22–23., 1924. jan. 1. (du. fél 4-kor); Erd. Hlp. 1923. dec. 19., 1924. jan. 1., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ism. sz.:

Hüvelyk Matyi mese j.
1923. dec. 24.; Erd. Hlp. 1923. dec. 19.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1923. dec. 29. (este fél 6-kor) és 1924. jan. 4. Halász Ica és Huszár Károly ve.j., 7. (du.ea.), jún. 21. Huszár Károly jj., 24. (kr.); Erd. Hlp. 1923. dec. 28., 1914. jan. 1., 4., jún. 19., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1923 dec. 31., 1924. jan. 6. (du. 3-kor), júl. 18.; Erd. Hlp. 1924. jan. 3., júl. 15., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Földes Imre:

Leányom hozománya 500 millió vj. 3 fv., rend.: Darvas Ernő
1924. jan. 3., 5., 19. (du.ea.); Erd. Hlp. 1924. jan. 1., 5. (kr.), 18.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1924. jan. 7., 14., 16.; Erd. Hlp. 1924. jan. 4., 11., 16., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1924. jan. 8., 13. (este 6-kor), febr. 2. (du.ea.); Erd. Hlp. 1924. jan. 4., 11., febr. 1., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1924. jan. 9–10–11., 13., 20., febr. 3. (du.ea.), 24. (du.ea.), 29. (du.ea.), márc. 1. (du.ea.), ápr. 21. (du.ea.); Erd. Hlp. 1924. jan. 4., 10., 11., 18., febr. 1., 17., 29., ápr. 20., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.
Lubinszkij együttes ve.sz.:
1924. jan. 12–13–14., 22. (du.ea.); Erd. Hlp. 1924. jan. 11., 16. (kr.), 19.

Csathó Kálmán:

Az új rokon vj. 3 fv.
1924. jan. 15., 17.; Erd. Hlp. 1924. jan. 13., 16., 17. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Klein, Jozef:

Diadalmas asszony op. 3 fv., Csajkovszkij, Pjotr műveiből, szöv.: Friedmann, Oscar–Lunzer, Fritz–Jenbach, Bela, ford.: Harsányi Zsolt
1924. jan. 19–20–21–22., 23. (du. és este), febr. 6., 10. (du.ea.), ápr. 21.; Erd. Hlp. 1924. jan. 18., 19., 22. (kr.), febr. 5., 9., ápr. 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Molnár Ferenc:

A vörös malom szj. 2 fv. 26 kép
1924. jan. 24–25–26., 27. (du. és este), 28–29–30–31., jún. 20. Sugár Teri ve.j., 22. (kr.); Erd. Hlp. 1924. jan. 24., 25. (kr.), 27., 29., jún. 18., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Czobor Károly:

A hajdúk hadnagya op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1924. febr. 1–2–3–4., 6. (du.ea.), 17. (du.ea.); Erd. Hlp. 1924. jan. 30., febr. 1., 5., 10., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Orbók Attila:

Tünemény vj. 3 fv., zene: Zerkovitz Béla, vers: Harmath Imre, rend.:Darvas Ernő
1924. febr. 5., 7.; Erd. Hlp. 1924. febr. 5., 7. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Zerkovitz Béla:

Hattyúlovag op. 3. fv., szöv.: Konti Imre, rend.: Tompa Béla
1924. febr. 8–9–10., 17., márc. 2., ápr. 13. (du.ea.), jún. 29. (du. 3-kor) Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. febr. 5., 9., 10. (kr.), 29., ápr. 5., 11. (kr.), jún. 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Armont, Paul–Nancey, Nicolas:

Éjjeli őr (Testőr) pikáns boh. 3 fv., rend.: Darvas Ernő
1924. febr. 13.; Erd. Hlp. 1924. febr. 10., 15. (kr.)

Fall, Leo:

Madame Pompadour op. 3 fv., szöv.: Schanzer, Rudolf–Welisch, Ernst, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Mészáros Béla, karn.: Kovács Mihály
1924. febr. 18–19–20–21–22–23–24–25–26–27–28., márc. 2., 9. (du.ea.), ápr. 20., 23., máj. 4. (du.ea.), jún. 25. Fekete Mihály társ. ve.sz., aug. 1. Horváth Mici jj.; Erd. Hlp. 1924. febr. 17., 20. (kr.), 24., 26., 29., márc. 8., ápr. 20., máj. 3., jún. 22., júl. 29., aug. 3. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Strauss, Johann:

A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal
1924. márc. 8–9. Aca de Barbu–Kertész Vilmos–Barics Gyula ve.j.; Erd. Hlp. 1924. márc. 5., 9. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Harsányi Zsolt:

Vén gazember szj. 4 fv., Mikszáth Kálmán reg. ny., rend.: Darvas Ernő
1924. márc. 10–11–12., ápr. 22., máj. 10. (du.ea.), júl. 29., aug. 28. Földes Mihály ve.j.; Erd. Hlp.

1924. márc. 9., 11. (kr.), ápr. 21., máj. 4., júl. 29., aug. 26., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Czobor Károly:

Rab Mátyás dalj. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc

1924. márc. 13–14., ápr. 14., máj. 10–11., 18. (du. ea.); Erd. Hlp. 1924. márc. 12., 13. (kr.), ápr. 14., máj. 10., 17., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szőke Szakáll: **Vonós négyes** boh. 1 fv.; *Liptai Imre:* **Kölyök** boh. 1 fv.

1924. márc. 15., 16. (du. és este), 17.; Erd. Hlp. 1924. márc. 14., 16. (kr.)

Zerkovitz Béla:

Beppo op.1 fv., szöv.: Harmath Imre

1924. márc. 18. (éz); Erd. Hlp. 1924. márc. 18., 20. (kr.)

Barna Izsó:

Mintha álom volna op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály, vers: Kulinyi Ernő

1924. ápr. 8. (ény.), 9–10–11–12–13., 20. (du.ea.), 27., máj. 1. (du.ea.), júl. 16.; Erd. Hlp. 1924. ápr. 5., 9. (kr.), 13., 27., máj. 1., júl. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

B. Emanuel:

Jézus élete és halála passiój. 13. kép., ford.: Wiedmann Imre

1924. ápr. 19.; Erd. Hlp. 1924. ápr. 13., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Győri Emil:

Meghalok utánad op. 3 fv., szöv.: Kálmán Andor

1924. ápr. 28–29–30., máj. 1., 4., 11. (du.ea.), 20.; Erd. Hlp. 1924. ápr. 27., máj. 1., 3., 4., 17., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Vajda Ernő:

Hárem vj. 3 fv., rend.: Darvas Ernő

1924. máj. 3. Vajda Ernő ve.j., 5–6., 12., júl. 4.; Erd. Hlp. 1924. máj. 3., 6. (kr.), 11., júl. 4., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Nedbal, Oscar:

Lengyelvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor

1924. máj. 7–8., 19., 25. (du.ea.); Erd. Hlp. 1924. máj. 4., 17., 18. (kr.), 22., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Čapek, Karel:

R. U. R. (**Rossum's Universal Robots**) drá., rend.: Darvas Ernő

1924. máj. 14–15–16.; Erd. Hlp. 1924. máj. 14., 16. (kr.)

Farkas Imre:

Kis kadét op. 3 fv.

1924. máj. 18.; Erd. Hlp. 1924. máj. 17.

Zilahy Lajos:

Süt a nap vj. 3 fv.

1924. máj., 21–22. (du.ea.), 27., jún. 3., júl. 21.; Erd. Hlp. 1924. máj. 20., 22., 23. (kr.), 25., jún. 1., júl. 20., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe

1924. máj. 22. Marcus Rita–Tihanyi Zoltán ve.j.; Erd. Hlp. 1924. máj. 22., 25. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos

1924. máj. 24. Bing János ve.j.; Erd. Hlp. 1924. máj. 22., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Verdi, Giuseppe:

A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos

1924. máj. 26. Marcus Rita–Tihanyi Zoltán ve.j.; Erd. Hlp. 1924. máj. 23., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lehár Ferenc:

Három grácia op. 3 fv. 7 kép, szöv.: Lombardi, Carlo–Willner, Alfred Maria

1924. máj. 29–30–31. (éz.), jún. 1. (du. és este), 15. (du.ea.), júl. 16.; Erd. Hlp. 1924. máj. 25., 31. (kr.), jún. 14., júl. 16., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Komjáthy Károly:

Pillangó főhadnagy op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, vers: Harmath Imre

1924. jún. 4. és 8. (du. és este) Rátkai Márton ve.j.; Erd. Hlp. 1924. jún. 1., 3., 7. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Fall, Leo:

Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor

1924. jún. 5. Rátkai Márton ve.j.; Erd. Hlp. 1924. jún. 3., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Wilned, Marcel Grandjean:

Gyere be rózsám zenés vj. 3 fv., zene: Gabaroche, Gaston–Pearly, Fred–Valeusi, Albert–Mercier, Re né, ford.: Zágon István

1924. jún. 6–7. Rátkai Márton ve.j.; Erd. Hlp. 1924. jún. 1., 3., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Rátkay László:

Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Erkel Gyula

1924. jún. 9. Rátkai Márton ve.j., Kallós jj., 22. Kiss Mariska–Kobza Imre ve.j.; Erd. Hlp. 1924. jún. 8.

Lengyel Menyhért:

Antónia vj. 3 fv.

1924. jún. 10–11., 22. (du.ea.), júl. 17., aug. 31. (éz.); Erd. Hlp. 1924. jún. 8., 14. (kr.), 21., júl. 12.,

aug. 26., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Vadas László:

Szultán op. 3 fv., szöv.: Győri Illés István, rend. Tompa Béla
1924. jún. 16., 17., 18., 19.; Erd. Hlp. 1924. jún. 14., 18. (kr.)

Rostand, Edmond:

Cyrano de Bergerac drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1924. jún. 26. Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. jún. 22., 28. (kr.)

Caryll, Ivan:

Rózsalány op. 2 fv., szöv.: Verneuil, Louis, ford.: Zágon István, rend.: Jakabffy Dezső
1924. jún. 27. Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. jún. 22., 29. (kr.)

Offenbach, Jacques:

Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1924. jún. 28. Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. jún. 22.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:

Éljen a király vj. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1924. jún. 28. (este fél 12-kor) Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. jún. 22.

Bataille, Henry:

Balga szűz szm. 4 fv., ford.: Ábrányi Emil
1924. jún. 29. (este 6-kor) Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. jún. 28.

Shakespeare, William:

A velencei kalmár drá. 5 fv., ford.: Ács Zsigmond
1924. jún. 30. Fekete Mihály társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1924. jún. 28.

Buday Dénes:

Kék postakocsi op., szöv.: Szilágyi László
1924. júl. 2–3., 12–13.; Erd. Hlp. 1924. júl. 1., 4. (kr.), 10., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Bisson, Alexandre–Sylvane, André:

Csalj meg, édes zenés boh.
1924. júl. 5.; Erd. Hlp. 1924. júl. 2., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1924. júl. 6.; Erd. Hlp. 1924. júl. 6.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria
1924. júl. 8. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1924. júl. 8., 10. (kr.)

Lehár Ferenc:

Kék mazúr op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István
1924. júl. 14. Zöldhelyi Anna ve.j.; Erd. Hlp. 1924. júl. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Bilhaud, Paul–Hennequin, Alfred:

Van-e babája vj. 3 fv., magy.: Gábor Andor
1924. júl. 15. Kiss Mariska ve.j.; Erd. Hlp. 1924. júl. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1924. júl. 20.; Erd. Hlp. 1924. júl. 18., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Több sz.:

Nagy kabaré
1924. júl. 26. (éz.); Erd. Hlp. 1924. júl. 15.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:

A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula
1924. júl. 27. Darvas Ernő jj.; Erd. Hlp. 1924. júl. 25., aug. 3. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Schönherr, Karl:

Gyermektragédia drá. 3 fv., ford.: Móricz Zsigmond
1924. júl. 30. Ekecs Ferenc jj.; Erd. Hlp. 1924. júl. 29., aug. 5. (kr.)

Klárné Angyal Ilka

Az árendás zsidó népszm. 3 fv., zene: Hegyi Béla–Bátor Szidor
1924. aug. 2. Győző Alfréd jj.; Erd. Hlp. 1924. júl. 29., aug. 5. (kr.)

Engel, Alexander–Horst, Julius:

A papa kedvence én. boh. 3 fv., ford.: Gábor Andor, zene: Stein, Leo
1924. aug. 3. Gömöri Emma jj.; Erd. Hlp. 1924. júl. 29., aug. 5. (kr.)

Rovetta, Gerolamo:

Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal
1924. aug. 9. Kallós József jj.; Erd. Hlp. 1924. aug. 6.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1924. aug. 10. Tompa Béla jj.; Erd. Hlp. 1924. aug. 6.

Berg, O. F.:

A plébános szakácsnője (Sanyaró Vendel) én.vj. 4 fv.
1924. aug. 13. tech. szem. jj.; Erd. Hlp. 1924. aug. 10.

Csiky Gergely:

A nagymama er. vj. 3 fv.
1924. aug. 15. Tibor Lóri jj., Novák Irén–Zilahi Irén ve.j.; Erd. Hlp. 1924. aug. 15., 17. (kr.)

Vidor Pál:

Ingyenélők népszm. dallal 3 fv., zene: Szentirmai Elemér–Serly Lajos
1924. aug. 17. Ladiszlay József jj.; Erd. Hlp. 1924. aug. 17.

Morlander, Moritz:

Színházi képtelenség én. boh. 3 fv. előj. , zene: Stoltz, Edward, ford.: Zádor Zoltán
1924. aug. 17. Gonda Lászlóné jav.; Erd. Hlp. 1924. aug. 20.

Savoir, Alfred:

Kékszakáll nyolcadik felesége vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1924. aug. 19. Jávor Alfréd jj.; Erd. Hlp. 1924. aug. 14.

Sarment, Jean:

Árnyhalász szm. 4 fv., ford.: Bárdos Artúr
1924. aug. 23. Baló Elemér–Kálmán Sári ve.j.; Erd. Hlp. 1924. aug. 20., 26. (kr.)

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv.
1924. aug. 24. Baló Elemér–Kálmán Sári–Földes Mihály ve.j.; Erd. Hlp. 1924. aug. 21., 26. (kr.)

1924–1925

Szirmai Albert:

Mézeskalács dalj. 3 fv., szöv.: Emőd Tamás
1924. okt. 2–3., 5. (du. fél 3-kor), 1925. jan. 18. (du. fél 3-kor), jún. 27.; Erd. Hlp. 1924. okt. 1., 4. (kr.), 1925. jan. 18., jún. 27., jún 28. (kr.)

Stolz, Robert:

Huncut a lány op. 3 fv., szöv.: Grünwald, Alfred–Stein, Leo, ford.: Verő György, karn.: Gellért Pál
1924. okt. 4. (ény.), 5. (este fél 9-kor), 6.; Erd. Hlp. 1924. szept. 30., okt. 5., 7. (kr.)

Harsányi Zsolt:

Vén gazember szj. 4 fv., Mikszáth Kálmán reg. ny.
1924. okt. 4. (du. 5-kor), 5. (este fél 6-kor), 1925. máj. 17. (este fél 6-kor), aug. 7 Rózsahegyi Kálmán–Lengyel Vilmos–Hollós Juci ve.j.; Erd. Hlp. 1924. szept. 30., okt. 5., 1925. máj. 16., aug. 2., 9. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Bús-Fekete László:

Mihályiné két lánya vj. 3 fv.
1924. okt. 7–8., 19. (este fél 6-kor), nov. 8. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 5., 15., nov. 4.

Zerkovitz Béla:

Árvácska op. 3 fv., szöv.: Bús-Fekete László, vers.: Kulinyi Ernő
1924. okt. 9–10–11–12–13–14., 26. (du. fél 3-kor), nov. 2. (este fél 6-kor), 9. (du. fél 3-kor), 13. és 17. és 20. és 23. (este fél 6-kor) Balogh Böske ve.j., 30. (este fél 6-kor), dec. 3. Misoga László jj., 1925. jan. 18. (du.ea.), márc. 14. (du.ea.), 1925. jan. 26., máj. 28. (este 9-kor), jún. 18., 27. (du.ea.) karszem jj., aug. 5.; Erd. Hlp. 1924. okt. 5., 11. (kr.), 12., 21., 30., nov. 4., 12., 16., 18., 27., dec. 3., 1925. jan. 18., 26., márc. 10., máj. 27., jún. 18., 19. (kr.), 27., aug. 2.

Lehár Ferenc:

Három grácia op. 3 fv. 7 kép, szöv.: Lombardi, Carlo–Willner, Alfred Maria
1924. okt. 12. (du. fél 3-kor), nov. 11. és 15. (du. fél 3-kor) és 19. Balogh Böske ve.j., 1925. febr. 2. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 10., nov. 11., 12., 16., 1925. febr. 1., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Nicodemi, Dario:

Árnyék szm. 3 fv., ford.: Radó Antal
1924. okt. 12. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 10.

Lincke, Paul:

Szerelem királya op. 3 fv., szöv: Glück, J.–Steinberger, W., ford.: Balassa Ármin
1924. okt. 15–16.; Erd. Hlp. 1924. okt. 12., 17. (kr.)

Kálmán Imre:

A bajadér op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Kulinyi Ernő
1924. okt. 17., nov. 21. Balogh Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1924. okt. 12., 21.

Shakespeare, William:

A velencei kalmár drá. 5 fv., ford.: Ács Zsigmond
1924. okt. 18.; Erd. Hlp. 1924. okt. 12.

Fall, Leo:

Madame Pompadour op. 3 fv., szöv.: Schanzer, Rudolf–Welisch, Ernst, ford.: Harsányi Zsolt
1924. okt. 19. (du. fél 3-kor), 1925. febr. 4.; Erd. Hlp. 1924. okt. 15., 1925. febr. 4., 5. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Vincze Zsigmond:

Cigánygrófné op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1924. okt. 19. (este fél 9-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 15.

Lengyel Menyhért:

Taifun szm. 4 fv.
1924. okt. 20.; Erd. Hlp. 1924. okt. 19., 22. (kr.)

Klein, Jozef:

Diadalmas asszony op. 3 fv., Csajkovszkij, Pjotr műveiből, szöv.: Friedmann, Oscar–Lunzer, Fritz–Jenbach, Bela, ford.: Harsányi Zsolt
1924. okt. 21. 1925. jún. 20., 28.; Erd. Hlp. 1924. okt. 19., 1925. jún. 20., 28., júl. 1. (kr.)Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:

Az elefánt vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor
1924. okt. 22., 26. (este fél 6-kor), 26. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 21., 22., 23. (kr.)

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1924. okt. 23., nov. 16. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 23., nov. 16., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hodgson, Frances Burnett:

A kis lord víg életk. 3 fv. dalokkal és tánccal, magy.: Komor Gyula
1924. okt. 24., nov. 1. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 19., 25. (kr.), 30.

Nádor Mihály:

Essler Fanny op. 3 fv., szöv.: Faragó Jenő

1924. okt. 25., 26. (este fél 9-kor), 28., nov. 24.; Erd. Hlp. 1924. okt. 24., 26. (kr.), 28., nov. 23.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 3 fv., szöv.: Giuseppe Giacosa–Illica, Luigi, Belasco David drá. ny., ford.: Váradi Sándor
1924. okt. 27., nov. 3., 1925. márc. 4.; Erd. Hlp. 1924. okt. 21., 31., 1925. márc. 3., 5. (kr.)

Molnár Ferenc:

A vörös malom szj. 2 fv. 26 kép
1924. okt. 29.; Erd. Hlp. 1924. okt. 28., 30. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, ford.: Nádaskay Lajos, rend.: Fekete Mihály, karn.: Kovács Mihály
1924. okt. 30., nov. 5. Marcus Rita ve.j.; Erd. Hlp. 1924. okt. 28., 31. (kr.), nov. 4.

Békeffy Mihály:

Gyöngypalota op. 3 fv., szöv.: Kertész Gábor, vez.: Békeffy Mihály
1924. okt. 31., nov. 1., 2. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1924. okt. 28., 30., nov. 1. (kr.)

Mouezy-Éon, André:

Baj van Zsófival vj. 3 fv., átd.: Szenes Béla
1924. nov. 4.; Erd. Hlp. 1924. nov. 4.

Shakespeare, William:

Othello tr. 5 fv., ford.: Szász Károly
1924. nov. 6.; Erd. Hlp. 1924. nov. 4., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Gilbert, Jean:

Marinka, a táncosnő op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt
1924. nov. 7., 1925. jún. 1. Petrás Sári ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 4., 1925. máj. 31.

Szenes Béla:

A gazdag lány vj. 3 fv.
1924. nov. 9. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1924. nov. 4.

Straus, Oscar:

Balga szűz op. 3 fv., karn.: Gellért Pál
1924. nov. 9. (este fél 10-kor); Erd. Hlp. 1924. nov. 4., 11. (kr.)

Komjáthy Károly:

Három a tánc op. 3 fv., szöv: Faragó Jenő
1924. nov. 10. Balogh Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 8., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Neumann Ferenc:

Hazudik a muzsikaszó op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály
1924. nov. 12. és 22. (du. 3-kor) Balogh Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 12., 16.

Szabados Béla:

Menyasszonyháború op. 3 fv., szöv.: Sas Ede, rend.: Fekete Mihály
1924. nov. 14–15–16. Balogh Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 12., 15. (kr.), 16.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1924. nov. 16. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1924. nov. 16.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf, karn.: Gellért Pál
1924. nov. 18. és 23. (du. fél 3-kor) Balogh Böske–Győző Alfréd ve.j., 1925. márc. 17. Horváth Nusi–Győző Alfréd ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 16., 18., 19. (kr.), 1925. márc. 15., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Katona József:

Bánk bán drá. 5 fv., rend.: Fekete Mihály
1924. nov. 22–23., 1925. máj. 29. (csak a második fv.); Erd. Hlp. 1924. nov. 19., 23. (kr.), 1925. máj. 27., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Sidney, Jones:

Gésák op. 3 fv., szöv.: Owen, Hall, ford.: Fáy Jakab Béla–Makai Emil
1924. nov. 25. Balogh Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 23.

Ism. sz.:

To-To op., rend.: Tompa Béla
1924. nov. 26. Balogh Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1924. nov. 23.

Strauss, Johann:

A cigánybáró op. 3 fv., szöv.: Jókai Mór regénye ny. Schnitzer, Ignác, ford.: Gerő Károly–Radó Antal
1924. nov. 27. (du.ea.), nov. 30. (du. fél 3-kor), 1925. jan. 25. (du. fél 3-kor), máj. 29. (csak az első fv.); Erd. Hlp. 1924. nov. 23., 27., 1925. jan. 25., máj. 27., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Bernard, Tristan:

Tyúkketrec vj.
1924. nov. 27. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1924. nov. 23.

Savoir, Alfred:

A nagyhercegnő és a pincér vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1924. nov. 28., 1925. febr. 2. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1924. nov. 27., 1925. febr. 1.

Verdi, Giuseppe:

A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore, ford.: Nádaskay Lajos
1924. nov. 29. (du. fél 3-kor), 1925. jan. 24. (du. ea.); Erd. Hlp. 1924. nov. 27., 1925. jan. 20., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Több sz.:

Nagy kabaré
1924. dec. 1., 3. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1924. nov. 27., dec. 3.

Gilbert, Jean:

Ártatlan Zsuzsika op. 3 fv., szöv.: Mars, Antony–Desvallières, Maurice műv. ny. Okonkowsky, Georg, ford.: Faragó Jenő
1924. dec. 2. Lengyel Irén jj., 1925. jan. 23.; Erd. Hlp. 1924. nov. 27., dec. 3. (kr.), 1925. jan. 20.

Földes Imre:

Kis muszkák vj. 3 fv.
1924. dec. 4. (éz), 1925. jan. 24., febr. 1. (este fél 6-kor), márc. 25. (este fél 6-kor), Erd. Hlp. 1924. nov. 27., dec. 3., 1925. jan. 20., febr. 1., márc. 19.

Farkas Imre:

Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1925. jan. 17–18., 20–21–22., 25., 27., febr. 1–2., 5–6. Horváth Mici ve.j., 10–11., 15. (du. fél 3-kor és 6-kor), márc. 5. (du.ea.), 7. (du.ea.), 8., 10., 15. (du. fél 3-kor és este fél 9-kor), 24. (du. fél 3-kor), máj. 10. (du. fél 3-kor), 17. (du. fél 3-kor), 26., jún. 8. (du.ea.), aug. 4.; Erd. Hlp. 1925. jan. 18. (kr.), 20., 25., 27., febr. 1., 3., 7., 15., márc. 3., 7., 8., 10., 15., 19., máj. 7., 16., 24., jún. 7., aug. 2.

Bisson, Alexandre:

Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa
1925. jan. 25. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1925. jan. 25.

Gandera, Felix:

Ki babája vagyok én vj. 3 fv., ford.: Lakatos László
1925. jan. 28–29.; Erd. Hlp. 1925. jan. 27., 29. (kr.)

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép
1925. jan. 30., 31. (du. és este); Erd. Hlp. 1925. jan. 27., 31. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1925. febr. 1. (du. fél 3-kor), 7. (du.ea.), máj. 28. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1925. febr. 1., 3., máj. 27.

Chantrier, Albert:

Fügefalevél op. 2 fv. elő és utój., szöv.: Bastia, Jean–Cloquemin, Paul, ford.: Zágon István
1925. febr. 9. (du.ea.), 13. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. febr. 7., 8., 10. (kr.)

Lehár Ferenc:

Kék mazúr op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István
1925. febr. 12.; Erd. Hlp. 1925. febr. 7., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Davidsohn, Emanuel:

Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein, Jozef
1925. febr. 14. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. febr. 10

Szenes Béla:

Olasz asszony vj. 3 fv., rend.: Darvas Ernő
1925. febr. 14–15.; Erd. Hlp. 1925. febr. 11., 14.

Bernard, Tristan–Mirande, Yves–Quinson, Gustav:

Csókolj meg boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1925. márc. 1–2–3.; Erd. Hlp. 1925. márc. 3. (kr.)

Barna Izsó:

Casanova op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1925. márc. 7.; Erd. Hlp. 1925. márc. 7.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1925. márc. 8. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. márc. 8.

Guitry, Sacha:

Fekete és fehér szm. 3 fv., ford.: Karinthy Frigyes
1925. márc. 8. (este fél 6-kor), 9.; Erd. Hlp. 1925. márc. 8., 10. (kr.)

Lakatos László:

Fej vagy írás vj.
1925. márc. 11.; Erd. Hlp. 1925. márc. 10., 12. (kr.)

Caryll, Ivan:

Rózsalány op. 2 fv., szöv.: Verneuil, Louis, ford.: Zágon István, rend.: Jakabffy Dezső
1925. márc. 12–13–14.; Erd. Hlp. 1925. márc. 10., 13. (kr.)

Kaiser, Georg:

Az elcserélt gyermek dr. 3 fv. előj., ford.: Karinthy Frigyes, rend.: Darvas Ernő
1925. márc. 15–16.; Erd. Hlp. 1925. márc. 15.

Rényi Aladár:

A kis grófnő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1925. márc. 18. Horváth Nusi ve.j.; Erd. Hlp. 1925. márc. 18.

Jarno, Georg:

Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1925. márc. 19.; Erd. Hlp. 1925. márc. 18.

Zilahy Lajos:

Hazajáró lélek drá. 3 fv., rend.: Fekete Mihály
1925. márc. 20., 21. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1925. márc. 18., 21. (kr.)

Zerkovitz Béla:

Postás Katica op. 3 fv., szöv.: Harmath Imre
1925. márc. 21. (este fél 6-kor), 22. (du. fél 3-kor és fél 6-kor), 23–24–25., máj. 16. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. márc. 18., 19., 24. (kr.), máj. 16.

Follinus Auréll:

Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1925. ápr. 15. Csigaházy Etel jj.; Erd. Hlp. 1925. ápr. 15.

Nádor Mihály:

Krizantém op. 3 fv., szöv.: Kottow, Hans–Beer, Gustav, ford.: Kulinyi Ernő
1925. máj. 7–8., 9. (du.ea.), 10. (este fél 9-kor), jún. 1. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. máj. 7., 8. (kr.), 10., 31.

Gignoux, Regis–Théry, Jacques:

Csibi vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1925. máj. 11–12.; Erd. Hlp. 1925. máj. 10., 12. (kr.)

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1925. máj. 13. Kassay Károly 35. éves jub.j.; Erd. Hlp. 1925. máj. 13., 14. (kr.)

Erdélyi Mihály:
Tisztelem a régi szeretőmet op. 3 fv., rend.: Fekete Mihály
1925. máj. 14–15–16–17–18–19., 25., 27., 31. (du. ea.), jún. 21. (du. 3-kor), 6. (du.ea.), aug. 9. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1925. máj. 14., 15. (kr.), 17., 24., 27., 31., 21., aug. 2.

Lengyel Menyhért:
A Waterloo-i csata vj. 3 fv.
1925. máj. 20–21., 28. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1925. máj. 17., 21. (kr.), 27.

Magyar László:
Juhászlegény, szegény juhászlegény op. 3 fv., szöv.: Török Rezső
1925. máj. 22–23., 24. (du. és este); Erd. Hlp. 1925. máj. 17., 23. (kr.)

Horst, Julius–Österreicher, Rudolf:
Üldöz a pénz vj. 3 fv., magy.: Mihály István
1925. máj. 30–31.; Erd. Hlp. 1925. máj. 30.

Nedbal, Oscar:
Lengyel vér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1925. jún. 2. Petráss Sári ve.j., 10., 16.; Erd. Hlp. 1925. máj. 31., jún. 3. (kr.), jún. 10., 16., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Gandera, Félix:
Őnagysága két férje vj. 3 fv.
1925. jún. 6., 7. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1925. jún. 6., 7. (kr.)

Molnár Ferenc:
Ibolya 1 fv.
1925. jún. 7. (este 9-kor); Erd. Hlp. 1925. jún. 7.

Fazekas Imre:
Altona dr. 4 fv.
1925. jún. 8–9.; Erd. Hlp. 1925. jún. 7., 10. (kr.)

Vincze Zsigmond: **A hamburgi menyasszony** op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő, I. fv.; *Farkas Imre:* **Nótás kapitány** op. 3 fv., II. fv.; *Lehár Ferenc:* **Kék mazúr** op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István, III. fv.
1925. jún. 19. Szűcs László jj.; Erd. Hlp. 1925. jún. 18., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Zilahy Lajos:
Süt a nap vj. 3 fv.
1925. jún. 21. (este 6-kor), aug. 9. Rózsahegyi Kálmán ve.j.; Erd. Hlp. 1925. jún. 21., aug. 2., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Zerkovitz Béla:
Aranymadár op. 3 fv., szöv: Harmath Imre,
1925. jún. 21. (este 9-kor); Erd. Hlp. 1925. jún. 21., 22. (kr.)

Farkas Imre:
Cseregyerekek én. életk. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1925. jún. 22.; Erd. Hlp. 1925. jún. 21.

Ibsen, Henrik:
Kísértetek szm. 3 fv.
1925. jún. 23. Baló Elemér ve,j.; Erd. Hlp. 1925. jún. 21.

Jakobi Viktor:
Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1925. jún. 24.; Erd. Hlp. 1925. jún. 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Müller, Hans:
Tüzek drá. 3 fv.
1925. jún. 29. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. jún. 28., júl. 1. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szenes Béla:
A csirkefogó boh. 3 fv.
1925. jún. 30., aug. 9. (este 9-kor); Erd. Hlp. 1925. jún. 30., júl. 1. (kr.), aug. 2.

Huszka Jenő:
Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1925. júl. 4.; Erd. Hlp. 1925. júl. 5.
Klárné Angyal Ilka
Az árendás zsidó népszm. 3 fv., zene: Hegyi Béla–Bátor Szidor
1925. júl. 25. az aradi nyugdíjas színészek jav., bev. mondott: Fekete Tivadar; Erd. Hlp. 1925. júl. 26.

Kálmán Imre:
Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1925. aug. 2.; Erd. Hlp. 1925. aug. 2.

Kienzl, Wilhelm:
Bibliás ember o. 3 fv., szöv.: Kienzel, Wilhelm
1925. aug. 3. Marcus, Stefan–Marcus Rita ve.j.; Erd. Hlp. 1925. aug. 2.

Több sz.:
Kabaré
1925. aug. 6. Rózsahegyi Kálmán–Lengyel Vilmos ve.j.; Erd. Hlp. 1925. aug. 2.

Herczeg Ferencz:
Gyurkovics lányok életk. 4 szak.
1925. aug. 8. Rózsahegyi Kálmán–Lengyel Vilmos ve.j.; Erd. Hlp. 1925. aug. 2., 9. (kr.)

Mirbeau, Octav: **A pénztárca** szat. 1 fv., ford.: Szász Géza; *Molnár Ferenc:* **Marsall** vj. 1 fv.
1925. aug. 22.; Erd. Hlp. 1925. aug. 18.

Lengyel Menyhért:
Antónia vj. 3 fv.
1925. aug. 29. Lengyel Iréb bú.ea.; Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

1925–26

Több sz.:
Opera est
1925. szept. 5.; Erd. Hlp. 1925. szept. 5., 6. (kr.)

Kövessy Albert: **Goldstein Számi** er. főv. életk. dallal 3 fv., zene: Delin Henrik–Konti József, (I–II.

fv.); *Szigligeti Ede:* **Cigány** népszm. dalokkal és zenével 3 fv., (I. fv.)
1925. szept. 20. Győző Alfréd 25. éves jub.j.; Erd. Hlp. 1925. szept. 20., 22. (kr.)

Több sz.:
Opera est
1925. szept. 24. Gellinek Lotte tanítv. ; Erd. Hlp. 1925. szept. 24.

Kálmán Imre: **Cigányprímás** op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt; *Nedbal, Oscar:* **Lengyelvér** op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor; *Jakobi Viktor:* **Szibill** op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc, mindegyikből 1-1 fv.
1925. okt. 4., Horváth Mici bú.ea..11.; Erd. Hlp. 1925. okt. 4.

Knoblauch, Edward:
Őnagysága ruhája én. ját. 3 fv. 5 kép (Otthon, A selyem, A csipke, A prém, A rózsa), zene: Stephanides Károly, ford.: Heltai Jenő
1925. okt. 24.; Erd. Hlp. 1925. okt. 24.

Kálmán Imre: **Cigányprímás** op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt; *Nedbal, Oscar: Jakobi Viktor:* **Szibill** op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc, mindegyikből 1-1 fv.
1925. okt. 25. (du.ea.); Erd. Hlp. 1925. okt. 24.

Farkas Imre:
Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1925. okt. 25.; Erd. Hlp. 1925. okt. 24.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard
1925. okt. 31., nov. 1.; Erd. Hlp. 1925. okt. 31.

Szirmai Albert:
Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1925. nov. 1. (du.ea.), 1926. jún. 13.; Erd. Hlp. 1925. nov. 1., 1926. jún. 13.

Vajda Ernő:
Délibáb vj. 3 fv.
1925. nov. 22. Jósika Mici ve.j.; Erd. Hlp. 1925. nov. 22., 24. (kr.)

Farkas Imre:
Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1925. dec. 20. Hepesné Harmath Józsa jav.; Erd. Hlp. 1925. dec. 20., 22. (kr.)

Hirsch, Hugo:
Dolly op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst, rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Csányi Mátyás
1926. jan. 1–2–3. (du. és este), 4., 10. (este 9-kor), 11., 17. (este fél 6-kor), 24. (du. 3-kor), 30. (este fél 8-kor), márc. 7. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1925. dec. 29., 1926. jan. 3. (kr.), 10., 17., 24., febr. 28.

Zerkovitz Béla:
Postás Katica op. 3 fv., szöv.: Harmath Imre
1926. jan. 6. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. jan. 6.

Stolz, Robert:
A Feleségem babája zenés vj. 3 fv., szöv.: Beer, Gustav–Lunzer, Fritz, ford.: Faragó Jenő, vez.: Csányi Mátyás
1926. jan. 6–7–8., febr. 1.; Erd. Hlp. 1926. jan. 3., 9. (kr.), 29.

Chantrier, Albert:
Fügefalevél op. 2 fv. elő és utój., szöv.: Bastia, Jean–Cloquemin, Paul, ford.: Zágon István
1926. jan. 9. (este fél 11-kor), márc. 6. (este fél 11-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 3., febr. 28.

Zerkovitz Béla:
Árvácska op. 3 fv., szöv.: Bús-Fekete László, vers.: Kulinyi Ernő
1926. jan. 10. (du. fél 3-kor), febr. 2. (du. fél 4-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 10., 31.

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:
Ötórai vendég vj. 3 fv.
1926. jan. 10. (este fél 6-kor) Beregi László ve.j., 25., febr. 21. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 10., 12. (kr.), 24., febr. 14.

Verneuil, Louis:
Masa pénzt keres vj. 4 fv., ford.: Lakatos László
1926. jan. 12., 24. (este fél 6-kor), márc. 7. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 10., 13. (kr.), 17., márc. 7.

Lehár Ferenc:
Frasquita op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Csányi Mátyás
1926. jan. 13–14–15–16–17., ápr. 20. László Andor ve.j.; Erd. Hlp. 1926. jan. 10., 14. (kr.), ápr. 18.

Stolz, Robert:
Szerencse tánc op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Hardt, Bruno, ford.: Bródy Miksa
1926. jan. 16. (du. fél 3-kor)); Erd. Hlp. 1926. jan. 10.

Gandera, Felix:
Ki babája vagyok én vj. 3 fv., ford.: Lakatos László
1926. jan. 16. (este fél 11-kor), febr. 20. (este fél 11-kor), jún. 17.; Erd. Hlp. 1926. jan. 10., 20., jún. 17.

Hodgson, Frances Burnett:
A kis lord víg életk. 3 fv. dalokkal és tánccal, magy.: Komor Gyula
1926. jan. 17. (du. fél 3-kor), márc. 10. (du. 4-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 10., márc. 7.

Molnár Ferenc:
Üvegcipő szm. 3 fv., rend.: Jakabffy Dezső
1926. jan. 18–19. Forgács Sándor ve.j.; Erd. Hlp. 1926. jan. 15., 19. (kr.)

Gilbert, Jean:
Kis huncut op. 3 fv., szöv.: Zerlett, Hans Hugo–Prager, Wilhelm, ford.: Faragó Jenő
1926. jan. 20–21., 23–24., 31. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 17., 29.

Szigligeti Ede:
Liliomfi vj. 3 fv.
1926. jan. 22.; Erd. Hlp. 1926. jan. 17.

Feydeau, Georges:
Miért járkálsz meztelenül vj. 1 fv., ford.: Heltai Jenő
1926. jan. 22. (este fél 11-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 17.

Süle József:
Hármacskán op. 3 fv., rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Csányi Mátyás
1926. jan. 26–27–28–29.; Erd. Hlp. 1926. jan. 24., 27. (kr.)

Hennequin, Alfred–Weber, Pierre:
Nincs-e valami elvámolni valója boh. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1926. jan. 30. (este fél 11-kor), ápr. 10. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 27., ápr. 8.

Fodor László:
Nagyságos asszony, láttam már valahol vj. 3 fv.
1926. jan. 31. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. jan. 28., febr. 2. (kr.)

Tóth Ede:
A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1926. jan. 31. és febr. 2. Blaha Lujza emlékest, márc. 24. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. jan. 28., 31., márc. 21.

Jarno, Georg:
Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1926. febr. 3., ápr. 5. (du. fél 3-kor), 21. (du.ea.), máj. 16. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. jan. 31., ápr. 4., 18., máj. 16.

Sardou, Victorien:
Szókimondó asszonyság szm. 3 fv. elj., ford.: Fáy Jakab Béla–Makó Lajos
1926. febr. 4.; Erd. Hlp. 1926. jan. 31.

Granichstadten, Bruno:
Orlow op. 9 fv., szöv.: Marischka, Ernst, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Jakabffy Dezső, karn.: Csányi Mátyás
1926. febr. 5–6–7–8–9., 11–12–13–14. (du. 3-kor és este 9-kor), 15., 18., 20., 21. (du 3-kor és este 9-kor), 2.–25–26. Lengyel Irén ve.j., 27. (du.ea.), 28. (du. 3-kor), 29., márc. 6., 9., 14. (du. fél 3-kor), 22., 28. (este 6-kor), ápr.5., 16. László Andor ve.j., 25. Horváth Nusi ve.j., júl. 12.; Erd. Hlp. 1926. jan. 31., febr. 4., 7. (kr.), 9., 14., 21., 25. (kr.), 28., márc. 7., 14., 21., ápr. 4., 11., 17. (kr.), 21., júl. 11.

Ism. sz.:
Pikáns előadás boh.
1926. febr. 13. (este fél 11-kor).; Erd. Hlp. 1926. febr. 10.

Davis, Gustav:
Miss Lilian vj. 3 fv., ford.: Lakatos László
1926. febr. 14. (este 6-kor) és márc. 3. Táray Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1926. febr. 10., 28.

Molnár Ferenc:
A hattyú vj. 3 fv.
1926. febr. 16. Szendrey Mihály 40 éves jub.j., 28. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. febr. 14., 17. (kr.), 21.

Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1926. febr. 28. Horváth Mici ve.j. (este 9-kor), ápr. 27.; Erd. Hlp. 1926. febr. 25., ápr. 25.

Fall, Leo:
Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1926. márc. 2. Pálfy Olga ve.j., ápr. 19. László Andor ve.j.; Erd. Hlp. 1926. febr. 28., márc. 3. (kr.), ápr. 19.

Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1926. márc. 7.; Erd. Hlp. 1926. márc. 7.

Halevy, Jacques Fromenthal:
A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene
1926. márc. 8. és 12. Jadlowker, Hermann–Z. Várady Margit–Schwank Ilonka ve.j., máj. 24. kvári Román Opera ve.sz.; Erd. Hlp. 1926. márc. 7., 10. (kr.), máj. 23., 26. (kr.)

Gilbert, Jean:
A nagy nő op. 3 fv., szöv.: Bernauer, Rudolf–Österreicher, Rudolf
1926. márc. 13., 17. (este 6-kor), 21. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1926. márc. 7., 13., 14. (kr.)

Galsworthy, John:
Úrieмberek dr. 3 fv., ford.: Szép Ernő
1926. márc. 18–19., 21. (este 6-kor), ápr. 4. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. márc. 14., 19. (kr.), ápr. 4.

Czobor Károly:
A hajdúk hadnagya op. 3 fv., szöv.: Rajna Ferenc
1926. márc. 20–21–22., ápr. 4. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1926. márc. 14., 21., 28.

Szenes Béla: **Illemtanár***; Nádor Mihály:* **Falu végén kurta kocsma** dalj., szöv.: Hevesi Sándor
1926. márc. 20. (este fél 11-kor); Erd. Hlp. 1926. márc. 14.

Vajda Ernő:
A szerelem vására drá. 5 fv.
1926. márc. 24. Poór Lili–Forgács Sándor ve.j., ápr. 11. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. márc. 21., 25. (kr.), ápr. 8.

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:
A cárnő szm. 3 fv.
1926. márc. 25. és 28. (du. fél 3-kor) Poór Lili–Forgács Sándor ve.j.; Erd. Hlp. 1926. márc. 21., 25., 28.

Lengyel Menyhért:
Antónia vj. 3 fv.
1926. márc. 26. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j., ápr. 5. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. márc. 21., ápr. 4.

Rákosi Jenő:
Magdolna tr. 5 fv.
1926. márc. 28. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1926. márc. 21.

Vernon, Harry– Owen, Harold:
A mandarin angol-kínai j. zenével 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1926. márc. 29. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1926. márc. 28., 30. (kr.)
Bousquet, Jacques–Armont, Paul:
A színésznő vj. 3 fv., ford.: Szép Ernő
1926. márc. 30. (du.ea.), 31. Poór Lili–Janovics Jenő–Mihályfi László ve.j.; Erd. Hlp. 1926. márc. 28., 31. (kr.)
Kálmán Imre:
Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1926. ápr. 4., 14. (du. fél 4-kor), máj. 1. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. ápr. 4., 7. (kr.), 11., 28.
Vincze Zsigmond:
Anna-bál op. 3 fv., Volkmann Róbert műv.-ből, szöv.: Martos Ferenc, karn.: Csányi Mátyás, rend.: Jakabffy Dezső
1926. ápr. 6–7–8–9–10–11. (du. fél 3-kor és este fél 9-kor), 12–13–14., 18., máj. 2. (du. ea.), 15. Péchy Erzsi ve.j.; Erd. Hlp. 1926. ápr. 7. (kr.), 11., 28., máj. 15., 16. (kr.)
Lehár Ferenc:
Kék mazúr op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István
1926. ápr. 17., máj. 16. Péchy Erzsi ve.j.; Erd. Hlp. 1926. ápr. 11., máj. 15.
Pásztor Árpád:
Magnetic dr. 5 fv., rend. Jakabffy Dezső
1926. ápr. 22–23., 25. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. ápr. 11., 23. (kr.)
Lehár Ferenc:
A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf, karn.: Gellért Pál
1926. ápr. 24. és 25. (du. fél 3-kor) Horváth Nusi ve.j.; Erd. Hlp. 1926. ápr. 21.
Heltai Jenő:
Menazséria boh.
1926. ápr. 18., 26.; Erd. Hlp. 1926. ápr. 18., 25., 27. (kr.).
Szirmai Albert:
Alexandra op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1926. ápr. 28–29–30., máj. 2–3–4–5–6., 13., 20. Péchy Erzsi–Bing János ve.j.; Erd. Hlp. 1926. ápr. 25., 28., 29. (kr.), máj. 4., 12., 20.
Fodor László:
Dr. Szabó Juci vj. 3 fv.
1926. máj. 7–8., 9. (du. és este), 10. (du. és este), 11. (du.ea.), 12. (du.ea.), 13–14., jún. 6. (este 6-kor), 15., 25. Kálmán Sári ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 6., 8. (kr.), 9., 12., jún. 5., 15., 16. (kr.), 25.
Több sz.:
Francia-magyar est
1926. máj. 11. (este fél 11-kor) Medgyaszay Vilma ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 9.
Offenbach, Jacques:
Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1926. máj. 17. Péchy Erzsi ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 15.
Berté, Heinrich:
Három a kislány dalj. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1926. máj. 19. Péchy Erzsi ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 19.
Verdi, Giuseppe:
Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1926. máj. 23. és 31. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 23., 26. (kr.), 31.
Több sz.:
Balett
1926. máj. 24. (du.ea.), 30. (du.ea.) kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 23., 26. 30.
Bizet, Georges:
Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic
1926. máj. 25. és 29. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 23., 27. (kr.), 29.
Gounod, Charles Francois:
Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel
1926. máj. 26. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 26.
Verdi, Giuseppe:
A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore,
1926. máj. 27. és 30. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 27., 31.
Wagner, Richard:
Tanhauser o. 3 fv., szöv.:Wagner, Richard
1926. máj. 28. és jún. 1. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. máj. 28., 30. (kr.)
Zerkovitz Béla:
Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1926. jún. 5. (ény.), 6. (du. 3-kor és este 9-kor), 7–8–9., 20. (du.ea.), 23. (du.ea.), 27. (du.ea.) Lengyel Irén ve.j., 23., júl. 15.; Erd. Hlp. 1926. jún. 5., 6., 17., 22., 25., júl. 11.
Több sz.:
Kabaré
1926. jún. 10–11. Bp.-i Folies Caprice ve.j.; Erd. Hlp. 1926. jún. 6.
Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1926. jún. 12.; Erd. Hlp. 1926. jún. 11.
Hervé, Florimond Ronger:
Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1926. jún. 16. ; Erd. Hlp. 1926. jún. 15.
Vincze Zsigmond:
A hamburgi menyasszony op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő

1926. jún. 16. Lengyel Irén ve.j.; Erd. Hlp. 1926. jún. 15.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1926. jún. 17. Lengyel Irén ve.j.; Erd. Hlp. 1926. jún. 15.

Több. sz.:

Egy nap Aradon képes rev. 8 kép
1926. jún. 21. karszem. j.j.; Erd. Hlp. 1926. jún. 15., 23. (kr.)

Lehár Ferenc:

A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1926. jún. 22., 29.; Erd. Hlp. 1926. jún. 20., 29.

Herczeg Ferenc:

A dolovai nábob leánya szm. 5 fv.
1926. jún. 26. Kálmán Sári ve.j.; Erd. Hlp. 1926. jún. 25.

Kottov, Hans:

Sztrájkol a gólya (Meghalt a gólya) én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1926. jún. 27–28.; Erd. Hlp. 1926. jún. 25.

Farkas Imre:

Kis kadét op. 3 fv.
1926. jún. 30.; Erd. Hlp. 1926. jún. 25.

Kálmán Imre:

Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1926. júl. 3–4., 8–9–10–11., 13–14.; Erd. Hlp. 1926. júl. 2., 4. (kr.), 9. (kr.), 11.

Klárné Angyal Ilka

Az árendás zsidó népszm. 3 fv., zene: Hegyi Béla–Bátor Szidor
1926. júl. 11. műszak.szem. jj. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. júl. 10.

Dimov, Osip:

Szomorúságának énekese tr.kom. 3 fv., ford.: Szabó Imre
1926. júl. 17. és aug. 7. vilnai zsid. színház ve.j.; Erd. Hlp. 1926. júl. 17., 18. (kr.), aug. 3.

S. Ansky:

Két világ között (Dybuc) héber leg. 3 fv.
1926. júl. 18. és aug. 8. (du.ea.) vilnai zsid. színház ve.j.; Erd. Hlp. 1926. júl. 17., 20. (kr.), aug. 3.

Leonid, Andrejev:

A diákok szerelme dr. 4 fv.
1926. júl. 20. vilnai zsidó színház ve.j.; Erd. Hlp. 1926. júl. 20.

Jakobi Viktor–Vincze Zsigmond:

Miami op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László
1926. júl. 21–22–23.; Erd. Hlp. 1926. júl. 21., 22. (kr.)

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1926. júl. 24. Szentgyörgyi István ve.j.; Erd. Hlp. 1926. júl. 21.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv.
1926. júl. 25. Szentgyörgyi István ve.j.; Erd. Hlp. 1926. júl. 21.

Salom, Alechem:

Rossz zsidónak lenni boh. 3 fv.
1926. aug. 8.; Erd. Hlp. 1926. aug. 3.

Szigeti József:

A vén bakancsos és fia, a huszár népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1926. aug. 15. nyugd. szín. jav.; Erd. Hlp. 1926. aug. 15., 17. (kr.)

Tabéry Géza:

A csodaszarvas titka szm. 3 fv.
1926. aug. 27–28.; Erd. Hlp. 1926. aug. 22., 28. (kr.)

Zágon István:

Marika vj. 3 fv.
1926. aug. 29., 31.; Erd. Hlp. 1926. aug. 29., 31. (kr.)

1926–1927

Kálmán Imre:

Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Gellért Pál, rend.: Heténi Elemér, díszl.: Olasz Lajos
1926. szept. 25–26–27–28., okt. 3., 9., 29. (du.ea.), nov. 18. László Andor ve.j., 21. (du. 3-kor), 27. (du. ea.), dec. 7., 26., 1927. márc. 9., 19. (du. fél 3-kor), ápr. 26. (du. fél 3-kor), jún. 15.; Erd. Hlp. 1926. szept. 25., 26. (kr.), 29., okt. 8., 28., nov. 14., 21., 25., dec. 5., 26., 1927. márc. 6., 13., ápr. 24., jún. 9.

Lonsdale, Frederick:

Nagytakarítás szm., rend.: Jávor Alfréd
1926. szept. 30., okt. 1., 10. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. szept. 29., okt. 1. (kr.), 10.

Klein, Jozef:

Diadalmas asszony op. 3 fv., Csajkovszkij, Pjotr műveiből, szöv.: Friedmann, Oscar–Lunzer, Fritz–Jenbach, Bela, ford.: Harsányi Zsolt
1926. okt. 2., 5., 10. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. szept. 29., okt. 3., 10.

Huszka Jenő:

Bob herceg op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly
1926. okt. 3. (du. 3-kor), 16. (du.ea.), 1927. jan. 1. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. szept. 29., okt. 10., 1927. jan. 1.

Herczeg Ferenc:

Bizánc szm. 3 fv., rend.: Heténi Elemér
1926. okt. 3. (este 6-kor), nov. 9. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. szept. 29., nov. 7.

Fodor László:

Dr. Szabó Juci vj. 3 fv.
1926. okt. 4., 1927. máj. 8. (este 6-kor) Solti Hermin ve.j.; Erd. Hlp. 1926. okt. 3., 4. (kr.), 1927. máj. 1.

Wolf, Pierre–Duvernois, Henry:

Őszi szerelem szm. 4 fv., ford.: Sebestyén Károly
1926. okt. 6–7.; Erd. Hlp. 1926. okt. 3., 7. (kr.)

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor

1926. okt. 8., 26. (du. fél 3-kor), 31. (du. fél 3-kor), 1927. máj. 17. Karácsonyi Illi ve.j.; Erd. Hlp. 1926. okt. 3., 9. (kr.), 24., 28., 1927. máj. 14.

Vincze Zsigmond:

Anna-bál op. 3 fv., Volkmann Róbert műv.-ből, szöv.: Martos Ferenc

1926. okt. 10., nov. 7. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. okt. 8., nov. 7.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv.

1926. nov. 7. (este 9-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 7.

Zerkovitz Béla:

Muzsikus Ferkó op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László

1926. okt. 14–15–16–17–18., 21–22., nov. 1. (du.ea.), 17. (du.ea.), 24. (du.ea.), dec. 12., 25. (este 6-kor), 1927. febr. 14. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. okt. 10., 15. (kr.), 17., 28., nov. 14., 24., dec. 12., 25., 1928. febr. 13.

Brayn, G.:

Hammelni patkányfogó mesej.

1926. okt. 23. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. okt. 17., 24. (kr.)

Puccini, Giacomo:

Bohémek o. 4 fv., szöv.: Murger, Henry–Barrière, Théodore műve ny. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe, ford.: Radó Antal

1926. okt. 23., 1927. jún. 27. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. okt. 17., 24. (kr.), 1927. jún. 18., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Verdi, Giuseppe:

Az álarcosbál o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene Gustave III. c. műv. ny. Piave, Francesco Maria–Somma, Antonio

1926. okt. 25., 1927. jún. 18. és 23. kvári Román Opra ve.j.; Erd. Hlp. 1926. okt. 24., 26., 1927. jún. 12., (kr.), 18., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szirmai Albert:

Alexandra op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc

1926. okt. 27., nov. 2. (du.ea.), 8. és dec. 5. (du. 3-kor) Bing János ve.j., 1927. febr.20. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. okt. 24., 31., nov. 6., 7., dec. 5., 1927. febr. 20.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő

1926. okt. 28. (du.ea.), 1927. jan. 2. (du. 3-kor), 7. (du. ea.), máj. 22. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. okt. 28., 1927. jan. 1., máj. 17.

Granichstadten, Bruno:

Orlow op. 9 fv., szöv.: Marischka, Ernst, ford.: Harsányi Zsolt

1926. okt. 30. (du.ea.), nov. 6. (du.ea.), 1927. febr. 20., 23., márc. 6. (du. 3-kor), máj. 21. Pintér Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1926. okt. 28., 31., nov. 6., 1927. febr. 20., márc. 1., máj. 17.

Zerkovitz Béla:

Csuda Mihály szerencséje op., szöv.: Bús-Fekete László

1926. okt. 30–31., nov. 1., 14. (este 6-kor), dec. 2. (du.ea.), 1927. jan. 9. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. okt. 28., nov. 14., 28., 1927. jan. 9.

Reichenbach, Hermann:

Bilincsek drá. 4 fv., ford.: Szomory Emil

1926. okt. 31. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. okt. 28., 31. (kr.)

Szenes Béla:

Alvó férj vj. 3 fv.

1926. nov. 3–4–5., 7., 21. (este 6-kor), 1927. jan. 2. (este 6-kor), ápr. 9. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. okt. 31., nov. 4. (kr.), 7., 21., 1927. jan. 1., ápr. 2.

Gilbert, Jean:

Marinka, a táncosnő op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt

1926. nov. 6., 14. (du. 3-kor), 30.; Erd. Hlp. 1926. okt. 31., nov. 7. (kr.), 14., 30.

Heltai Jenő:

A férj vadászni jár rev.op.

1926. nov. 7. (este 11-kor), 20. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1926. okt. 31., nov. 14.

Harsányi Zsolt:

Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.

1926. nov. 10., 12–13–14., 21., 28. (este 6-kor), dec. 5. (este 6-kor), 26. (este 6-kor), 1927. jan. 21. (du. 3-kor), febr. 26. (du.ea.), ápr. 18. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 7., 11. (kr.), 14., 21., 28., dec. 5., 26., 1927. jan. 15., febr. 20., ápr. 17.

Békeffy László:

Madame Riza vj.

1926. nov. 13. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 7.

Ism. sz.:

Tücsök Matyi utazása Tündéroszágba mes.j.

1926. nov. 15. (du.ea.), 16. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. nov. 14.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor

1926. nov. 18. Havasi Mici ve.j., 1927. jan. 29., febr. 10., 27. (du. 3-kor), márc. 26. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. nov. 14., 1927. jan. 23., febr. 6., 27., márc. 20.

Fráter Lóránd:

Akácfavirág dalj. 3 fv., szöv.: Mikszáth Kálmán Az eladó birtok c. nov. ny. Meskó Barna–Hubay Kálmán

1926. nov. 20., 25–26., 27. (este fél 6-kor), 29., dec. 5., 9., 12. (du. 3-kor), 25. (du. 3-kor), 1927. jún. 5. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 14., 25., 26. (kr.), 28., dec. 5., 12., 25., 1927. jún. 5.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare
1926. nov. 22. Bécsi Opera ve.j., dec. 17. Buk.-i Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. nov. 21., 23. (kr.), dec. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lortzing, Albert:

A fegyverkovács o. 3 fv., szöv.: Lortzing, Albert
1926. nov. 23. Bécsi Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1926. nov. 21

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbacht, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1926. nov. 28. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 28.

Duer-Miller, Alice–Milton, Robert:

Darázsfészek vj. 4 fv., ford. és átd.: Zágon István, rend.: Mészáros Béla
1926. dec. 1–2–3., 12. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 28., dec. 2. (kr.), 12.

Straus, Oscar:

Búcsúkeringő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1926. dec. 4. és 6. László Andor ve.j.; Erd. Hlp. 1926. nov. 28., dec. 5.

Forrest, Louis:

Ámor, a pénzügynök pik. boh. 3 fv. ford.: Góth Sándor
1926. dec. 4. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1926. nov. 28.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:

A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc
1926. dec. 8., 1927. jan. 9. (du. 5-kor); Erd. Hlp. 1926. dec. 5., 1927. jan. 9.

Offenbach, Jacques:

Hoffmann meséi o. 4 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel, ford.: Váradi Antal–Fáy Jakab Béla
1926. dec. 10. Gellért Pál 25. éves jub.j.; Erd. Hlp. 1926. dec. 5., 11. (kr.)

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1926. dec. 11., 19. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1926. dec. 19.

Ism. sz.:

Csalj meg édes
1926. dec. 11. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1926. dec. 5.

Földes Imre:

Pántlika vj. 3 fv. elj.
1926. dec. 13–14., 19. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1926. dec. 12., 19.

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.
1926. dec. 15. Zăvoianu, Natalia ve.j.; Erd. Hlp. 1926. dec. 12., 16. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hirsch, Hugo:

Dolly op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst
1926. dec. 18., 26. (du. 3-kor), 1927. ápr. 8. (du. ea.); Erd. Hlp. 1926. dec. 12., 26., 1927. ápr. 2.

Herczeg Ferenc:

A három testőr boh. 3. fv-ból a II.-ik
1926. dec. 19. (de.) Farkas Ferenc ünnepl.; Erd. Hlp. 1926. dec. 19., 21. (kr.)

Lengyel Menyhért:

Antónia vj. 3 fv.
1926. dec. 20., 1927. márc. 30.; Erd. Hlp. 1926. dec. 16., 21. (kr.), 1927. márc. 27., 31. (kr.)

Molnár Ferenc:

Játék a kastélyban vj. 3 fv.
1926. dec. 21–22–23., 25., 27–28., 1927. jan. 1. (este 6-kor), ápr. 2. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. dec. 16., 21., 22. (kr.), 26., 28., 1927. jan. 1., ápr. 2.

Komor Gyula:

Liliomszál és a gonosz boszorkány tünd.reg. dalokkal, tánccal 5 fv.
1926. dec. 24. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. dec. 24.

Görner, Karl August Edvi Illés László:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1926. dec. 27. (du.ea.); Erd. Hlp. 1926. dec. 26.

Kálmán Imre:

Cirkuszhercegnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred
1926. dec. 30–31., 1927. jan. 1–2–3–4., 6., 8–9–10–11–12–13., 15–16., 23. (du. 3-kor), 24. (du. 3-kor), febr. 2., 6. (du.ea.), 22., márc. 5. Konopi Marcsa ve.j., 12. (du.ea.), 25. (du.ea.), ápr. 5., 17., jún. 1.; Erd. Hlp. 1926. dec. 28., 1927. jan. 1., 9., 19., 23., 29., febr. 6., 20., márc. 5., 6., 20., ápr. 2., 17., máj. 29., AMM szlp.

Több. sz.:

Szilveszteri kabaré
1926. dec. 31. (este 11-kor), 1927. febr. 5. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1926. dec. 28., 1927. febr. 1.

Bisson, Alexandre:

Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa
1927. jan. 6. (du.ea.), ápr. 17. (este 6-kor), 30. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1926. dec. 28., 31., 1927. ápr. 17., 27.

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1927. jan. 16. (du. 3-kor), 29. (du. 3-kor), febr. 4. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. jan. 9., 23., febr. 4.

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:

A cárnő szm. 3 fv.
1927. jan. 16. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1927. jan. 9.

Fodor László:

Szeretek egy színésznőt vj. 4 fv.
1927. jan. 17–18–19.; Erd. Hlp. 1927. jan. 15., 18. (kr.)

Zerkovitz Béla:

Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1927. jan. 20., 30., márc. 5. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. jan. 15., 23., márc. 1.

Huszka Jenő:
Hajtóvadászat op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1927. jan. 21–22–23., 25., 30. (du. 3-kor), febr. 25. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1927. jan. 15., 18., 22. (kr.), 23., 30., febr. 20.

Rovetta, Gerolamo:
Becstelenek drá. 3 fv., ford.: Deréki Antal
1927. jan. 23. (este 6-kor), 30. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. jan. 19., 27.

Galsworthy, John:
A menekülő asszony dr. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1927. jan. 26–27–28.; Erd. Hlp. 1927. jan. 23., 26., 27. (kr.)

Dimov, Osip:
Szomorúságának énekese tr.kom. 3 fv., ford.: Szabó Imre, rend.: Győző Alfréd
1927. jan. 30., febr. 1., 6., 9., 27. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. jan. 29., febr. 1. (kr.), 6., 27.

Góth Sándor:
Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny.
1927. febr. 2. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. jan. 30.

Gilbert, Jean:
Buksi én.vj. 3 fv., szöv.: Kraatz, Kurt–Kreen, Jean, ford.: Harsányi Zsolt
1927. febr. 3., 5., 7., 13. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1927. jan. 30., febr. 4. (kr.), 6., 13.

Mirande, Yves–Mouezy-Éon, André:
Uraim, csak egymás után boh. 3 fv., ford.: Stella Adorján
1927. febr. 11–12., 13. (du. fél 5-kor), 15., márc. 6. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. febr. 6., 12. (kr.), 13., márc. 1.

Lehár Ferenc:
Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1927. febr. 16.; Erd. Hlp. 1927. febr. 13.

Taylor, Tom:
Házitündér karácsonyi tört 3 fv., Dickens, Charles elb. ny., ford.: Huszár Imre, rend.: Szendrey Mihály
1927. febr. 17–18., 20. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. febr. 13., 18. (kr.), 20.

Várady Aladár:
Jancsi és Juliska op.
1927. febr. 21. (du.ea.), jún. 25. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. febr. 20., jún. 18.

Rebreanu, Liviu:
Asszonycsere ford.: Popa Constantinné
1927. febr. 24.; Erd. Hlp. 1927. febr. 20., 25. (kr.)

Bartha István:
Chopin op. 3 fv., szöv.: Faragó Jenő, rend.: Hetényi Elemér, karn.: Gellért Pál
1927. febr. 26–27–28., márc. 1., 13. (du. 3-kor), 17. (du. fél 3-kor); Erd. Hlp. 1927. febr. 20., 27. (kr.), márc. 6., 13.

Szenes Béla:
Nem nősülök vj. 3 fv.
1927. márc. 2–3–4., 6–7–8., 15., 23., 27. (este 6-kor), ápr. 3. (du. 3-kor.), 16., máj. 27.; Erd. Hlp. 1927. márc. 1., 3. (kr.), 6., 13., 20., ápr. 3., 9., máj. 22.

Szegő Nándor–Komlós Elemér:
Szerencsekerék op. 3 fv., szöv.: Kardos Elemér
1927. márc. 10–11.; Erd. Hlp. 1927. márc. 6., 11. (kr.)

Geraldy, Paul:
Szeretni drá.
1927. márc. 12. és máj. 14. (du. 5-kor) Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. márc. 6., 13. (kr.), máj. 12.

Ohnet, Georges:
A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1927. márc. 13., (este 6-kor), szept. 1. Beregi Oszkár ve.j.; Erd. Hlp. 1927. márc. 6. aug. 31.

Raynal, Paul:
Ismeretlen katona dr. 3 fv., ford.: Szini Gyula
1927. márc. 13. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. márc. 13.

Strindberg, August:
Haláltánc dr. 3 fv.
1927. márc. 14. és máj. 10. (du. 5-kor) Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. márc. 13., 15. (kr.), máj. 7.

Bisson, Alexandre–Mars, Antony:
Válás után vj. 3 fv., ford.: Náday Ferenc
1927. márc. 16. Győző Alfréd 25. éves jub.j., ápr. 10. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. márc. 13., 17. (kr.), ápr. 10.

Nagypál Béla:
Asszonykám op. 3 fv., szöv.: Uray Dezső
1927. márc. 18., 19. (du. és este), 20–21., 25., ápr. 12. (du.ea.), jún. 2. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. márc. 13., 19. (kr.), 20., ápr. 9., jún. 1.

Lehár Ferenc:
Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1927. márc. 22., 27. (du. 3-kor), 31., ápr. 25. (du. ea.); Erd. Hlp. 1927. márc. 20., 27., ápr. 24.

Kálmán Imre:
A bajadér op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Kulinyi Ernő
1927. márc. 24.; Erd. Hlp. 1927. márc. 20., 26. (kr.)

Hennequin, Charles Maurice:
Vigyázat, női szakasz boh.
1927. márc. 26–27–28–29.; Erd. Hlp. 1927. márc. 20., 27. (kr.)

Szenes Béla:
A csirkefogó boh. 3 fv.
1927. ápr. 1., 3. (este 6-kor), 4.; Erd. Hlp. 1927. márc. 27., ápr. 2. (kr.), 3.

Lehár Ferenc:
Frasquita op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1927. ápr. 6. Karácsonyi Illi ve.j., 18. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. ápr. 3., 17.

Huszka Jenő:
Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc

1927. ápr. 7. Karácsonyi Illi ve.j.; Erd. Hlp. 1927. ápr. 3.

Zerkovitz Béla:

Zsiványkirály op., szöv.: Harmath Imre, rend.: Heténvi Elemér, karn.: Gellért Pál
1927. ápr. 9., 10. (du. 3-kor. és este), 17. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. ápr. 9. 10. (kr.), 17.

Molnár Ferenc:

Liliom én. leg. 7 kép, zene: Kacsóh Pongrác
1927. ápr. 11. Darvas Ernő 25 éves jub.j.; Erd. Hlp. 1927. ápr. 10.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1927. ápr. 13. és 14. (du.ea.) és 17. és 24. (du. 3-kor) és máj. 1. (du. fél 3-kor) Farkas Lili ve.j.; Erd. Hlp. 1927. ápr. 9., 14. (kr.), 17., 24., máj. 1.

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic, ford.: Ábrányi Emil
1927. ápr. 19–20., jún. 19. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. ápr. 17., 20. (kr.), jún. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ism. sz.:

Váratlan vendég boh.; tréfák
1927. ápr. 24–25–26. és máj. 29. Békefi Lajos társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1927. ápr. 24., 28. (kr.), máj. 22.

Yvain, Maurice:

Csókról csókra op. 3 fv., szöv.: Barde, Andre, ford.: Heltai Jenő
1927. ápr. 27–28–29–30., május 1. (este 6-kor), 8. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. ápr. 27., 28. (kr.), máj. 1.

Hennequin, Alfred– Bilhaud, Paul:

Második nászéjszaka vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1927. máj. 2–3., 7. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. máj. 1.

Kristóf György:

Szentgyörgyéji varázs dr. 3 fv.
1927. máj. 4–5.; Erd. Hlp. 1927. máj. 1., 5. (kr.)

Farkas Imre:

Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1927. máj. 6–7–8., 16. Karácsonyi Illi ve.j., 22. Farkas Lili ve.j., 29. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. máj. 1., 2., 14., 17., 22.

Kaiser, Georg:

Asszonyáldozat drá., ford.: Szabó Lőrinc, rend.: Táray Ferenc
1927. máj. 9. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 7., 10. (kr.)

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1927. máj. 10. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 7., 12. (kr.)

Herzer, Ludwig:

Morfium szj. 4 fv., ford.: Liptai Imre
1927. máj. 11. Táray Ferenc ve.j., aug. 6. Beregi Oszkár ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 7., aug. 7. (kr.)

Méré, Charles:

Kísértés szm. 4 fv., ford.: Laczkó Géza
1927. máj. 12., 15. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. máj. 7., 12.

Savoir, Alfred:

Kékszakáll nyolcadik felesége vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1927. máj. 13.; Erd. Hlp. 1927. máj. 7.

Zágon István:

Marika vj. 3 fv.
1927. máj. 14. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 12.

Káró Pál:

Piroska és a farkas mes.j.
1927. máj. 15. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. máj. 14.

Romain, Roland:

A szerelem és a halál játéka szm. 2 rész 12 jel.
1927. máj. 15. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 12., 17. (kr.)

Kálmán Imre:

Hollandi menyecske op. 3 fv.
1927. máj. 18. Karácsonyi Illi ve.j. ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 14.

Lehár Ferenc:

Kék mazúr op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo–Jenbach, Bela, ford.: Zágon István
1927. máj. 19. Karácsonyi Illi ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 14.

Fall, Leo:

Madame Pompadour op. 3 fv., szöv.: Schanzer, Rudolf–Welisch, Ernst, ford.: Harsányi Zsolt, karn.: Urleteanu, Radu
1927. máj. 20. Pintér Böske ve.j.; Erd. Hlp. 1927. máj. 17., 21. (kr.)

Gilbert, Jean:

A bíborruhás asszony op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Kulinyi Ernő
1927. máj. 24–25–26., jún. 14.; Erd. Hlp. 1927. máj. 22., jún. 9.

Csathó Kálmán:

Te csak pipálj, Ladányi boh. 3 fv.
1927. máj. 30., 31. (éz.) Kiss Mariska 25. jub.j., jún. 5. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. máj. 29., jún. 5.

Armont, Paul–Gerbidon, Marcel:

Fehér egér kom. 4 fv., ford.: Hajó Sándor
1927. jún. 3., 6. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. jún. 3., 5.

Zeller, Karl:

A madarász op. 3 fv., szöv.: West, Moritz–Held, Ludvig, ford.: Fáy Jakab Béla–Rajna Ferenc
1927. jún. 4., 6. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. jún. 4., 5.

Huszka Jenő:

Aranyvirág op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1927. jún. 5. Farkas Lili ve.j., 12. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. jún. 5., 9.

Jarno, Georg:
Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1927. jún. 6. Zilahy Irén ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 5., 8. (kr.)
Vajda Ernő:
A válóperes hölgy vj. 3 fv.
1927. jún. 7. és 12. (este 6-kor) Bánhidy Ilona ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 7., 8. (kr.), 9.
Szirmai Albert:
Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1927. jún. 12.; Erd. Hlp. 1927. jún. 9., 15. (kr.)
Verneuil, Louis–Berr, Georges:
Az ügyvéd és a férje zen. vj. 3 fv., ford.: Stella Adorján, zene: Komjáthy Károly
1927. jún. 13. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. jún. 9.
Rátkay László:
Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Erkel Gyula
1927. jún. 13. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. jún. 9., 15. (kr.)
Kövessy Albert:
A vigécek boh. 3 fv., zene: Barna Izsó
1927. jún. 13.; Erd. Hlp. 1927. jún. 9., 15. (kr.)
Verdi, Giuseppe:
Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1927. jún. 16. és 26. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 12., 18.
Delibes, Leo:
Lakmé o. 3 fv., szöv.: Gondinet, Edmund–Gille, Philippe
1927. jún. 17. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 12.
Beethoven van, Ludwig:
Fidelio o. 2 fv., szöv.: Sonnleithner, Joseph–Treitschke, Georg Friedrich
1927. jún. 20. és 25. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 18.
Saint–Saëns, Camille:
Sámson és Delila o. 3 fv., szöv.: Lemaire, Ferdinand
1927. jún. 21. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 18.
Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria
1927. jún. 22. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 18.
Wagner, Richard:
Bolygó hollandi o. 3 fv., szöv.: Wagner Richard (Heine, Henrich müv. ny.)
1927. jún. 23. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. jún. 18
Ibsen, Henrik:
Kísértetek szm. 3 fv.
1927. aug. 7. Beregi Oszkár ve.j.; Erd. Hlp. 1927. aug. 5.
Földes Imre:
A kuruzsló *szm. 2 fv.*
1927. aug. 8.; Erd. Hlp. 1927. aug. 5.
Maeterlinck, Maurice:
Monna Vanna drá. 3 fv., ford.: Ábrányi Emil
1927. aug. 31. Beregi Oszkár ve.j.; Erd. Hlp. 1927. aug. 31., szept. 5. (kr.)

1927–1928

Shakespeare, William:
Hamlet tr. 4 fv., ford.: Arany János
1927. szept. 1. Beregi Oszkár ve.j.; Erd. Hlp. 1927. aug. 31., szept. 7. (kr.)
Puccini, Giacomo:
Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi
1927. szept. 9., 1928. jún. 14. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1927. szept. 10. (kr.), 1928. jún. 14.
Ism. sz.:
A szerelem naplója rev.
1927. szept. 17. bécsi rev. társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1927. szept. 16.
Ism. sz.:
Szerelmi éj Boszporuszban rev.
1927. szept. 18. bécsi rev. társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1927. szept. 16.
Ism. sz.:
Ha szabadjára engedik rev.
1927. szept. 19. bécsi rev. társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1927. szept. 16.
Ism. sz.:
Revük revüje
1927. szept. 20. bécsi rev. társ. ve.sz.; Erd. Hlp. 1927. szept. 16.
Kálmán Imre:
Cirkuszhercegnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred
1927. okt. 1. (ény), nov. 20.; Erd. Hlp. 1927. szept. 25., okt. 2. (kr.), nov. 20., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.
Zerkovitz Béla:
Csuda Mihály szerencséje op. 3 fv., szöv.: Bús-Fekete László
1927. okt. 2. (du. 3-kor), 1928. jan. 2.; Erd. Hlp. 1927. szept. 25., 1928. jan. 1., 3. (kr.)
Verneuil, Louis–Berr, Georges:
Az ügyvéd és a férje zen. vj. 3 fv., ford. Stella Adorján, zene: Komjáthy Károly
1927. okt. 2. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. szept. 25.
Kálmán Imre:
Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1927. okt. 2., 11. (du.ea.), nov. 21.; Erd. Hlp. 1927. szept. 25, okt. 8., nov. 19., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Zerkovitz Béla:

Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1927. okt. 3.; Erd. Hlp. 1927. szept. 25.

Szirmai Albert:

Alexandra op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1927. okt. 4. Bing János ve.j.; Erd. Hlp. 1927. szept. 25.

Neumann, Alfred:

Oroszország dr. 3 fv. 5 kép, ford.: Kosztolányi Dezső, rend.: Mészáros Béla
1927. okt. 5–6–7., 8. (du.ea.), 9. (du.ea.).; Erd. Hlp. 1927. okt. 5., 6. (kr.)

Vincze Zsigmond:

Anna-bál op. 3 fv., Volkmann Róbert műv.-ből, szöv.: Martos Ferenc
1927. okt. 10., nov. 19. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. okt. 8., nov. 12.

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv.
1927. okt. 12.; Erd. Hlp. 1927. okt. 8., 13. (kr.)

Zerkovitz Béla:

A legkisebbik Horváth-lány op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, rend.: Hetényi Elemér, karm.: Csányi Mátyás
1927. okt. 13–14–15., 16. (este 6-kor), 17–18., 23. (este 6-kor), nov. 17., dec. 26. (du. 3-kor), 1928. febr. 6., 13. Mayer Kató ve.j., máj. 6. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. okt. 8., 14. (kr.), 15., 21., nov. 12., 25., 1928. febr. 4., 13., ápr. 29.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1927. okt. 15. (du.ea.), 1928. jan. 24. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. okt. 8., 1928. jan. 22., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Farkas Imre:

Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1927. okt. 16. (du. 3-kor), nov. 6. (du.ea.), dec. 26. (du. 3-kor), 1928. febr. 2., jún. 4. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. okt. 16., 30., dec. 25., 1928. febr. 1., jún. 2., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hevesi Sándor:

Szegény gazdagok szj. 3 fv. 7 kép, Jókai Mór reg. ny.
1927. okt. 19–20.; Erd. Hlp. 1927. okt. 16., 20. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv.
1927. okt. 22. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. okt. 16.

Szenes Béla:

Nem nősülök vj. 3 fv.
1927. okt. 23. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. okt. 16.

Emőd Tamás–Török Rezső:

Borcsa Amerikában zenés j. 3 fv., zene: Nádor Mihály–Erőss Béla, rend.: Hetényi Elemér, karn.: Gellért Pál
1927. okt. 22–23–24–25., 30. (du.ea.), nov. 1. (du. ea.), 20. (du.ea.), dec. 28. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. okt. 16., 21., 22., 23. (kr.), 30., nov. 20., dec. 25.

Savoir, Alfred:

Kékszakáll nyolcadik felesége vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1927. okt. 26.; Erd. Hlp. 1927. okt. 22.

Vaszary János–Szántó Armand:

Bohózat egy párizsi szállodában boh. 3 fv.
1927. okt. 27–28–29.; Erd. Hlp. 1927. okt. 22., 26.

Gilbert, Jean:

A bíborruhás asszony op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Kulinyi Ernő
1927. nov. 1.; Erd. Hlp. 1927. okt. 30. nov. 3. (kr.)

Zágon István:

Marika vj. 3 fv.
1927. nov. 2. Táray Ferenc ve.j., 1928. máj. 1. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. okt. 30., nov. 3. (kr.), 1928. ápr. 29.

Vajda Ernő:

A szerelem vására drá. 5 fv.
1927. nov. 3. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. okt. 30. nov. 3. (kr.)

Kaiser, Georg:

Asszonyáldozat drá., ford.: Szabó Lőrinc
1927. nov. 4. Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. okt. 30.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1927. nov. 5–6–7.; Erd. Hlp. 1927. okt. 30., nov. 5., 6. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Bernauer, Rudolf–Oesterreicher, Rudolf:

Édenkert vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Mészáros Béla
1927. nov. 9–10., 16., 27. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. nov. 5., 10. (kr.), 12., 27.

Verneuil, Louis:

Masa pénzt keres vj. 4 fv., ford.: Lakatos László
1927. nov. 18.; Erd. Hlp. 1927. nov. 12., 19. (kr.)

Gilbert, Jean:

Marinka, a táncosnő op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt
1927. nov. 19., dec. 28. (este 6-kor) Kovács Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1927. nov. 12., dec. 28., 29. (kr.)

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1927. nov. 22–23., dec. 4. (du. 3-kor), 1928. jún. 3. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. nov. 19., dec. 4., 1928. jún. 2.

Dunning, Philip–Abbot, George:

Broadway dr. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1927. nov. 24–25–26., 28., 1928. aug. 7. Kiss Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1927. nov. 19., 26., 1928. aug. 5.

Edvi Illés László:
Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak.
1927. nov. 27. (du. 3-kor), dec. 16. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. nov. 23., dec. 10.

Wolf, Pierre:
Bábjáték vj. 4 fv., ford.: Váradi Antal
1927. nov. 29. Andersen, Felician ve.j.; Erd. Hlp. 1927. nov. 29., 30. (kr.)

Huszka Jenő:
Lili bárónő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1927. nov. 30., dec. 9., 1928. febr. 8.; Erd. Hlp. 1927. nov. 29., dec. 8., 1928. febr. 5., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ürményiné Baneth Ibolya:
Miss Montecarlo op. 3 fv., szöv.: Fekete Tivadar, rend.: Hetényi Elemér, karn.: Csányi Mátyás
1927. dec. 1–2–3–4–5., 11. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. dec. 1., 2. (kr.), 8., 10.

Szigeti József:
Csizmadia mint kísértet népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1927. dec. 4. (este 6-kor), 1928. febr. 4. (du.ea.); Erd. Hlp. 1927. dec. 4., 1928. febr. 4.

Armont, Paul–Nancey, Nicolas:
Félemelet balra vj. 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1927. dec. 6., 26. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. dec. 4., 25.

Planquette, Jean-Robert:
Rip von Winkle op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe–Farnie, Henry, ford.: Evva Lajos–Fáy Jakab Béla
1927. dec. 10.; Erd. Hlp. 1927. dec. 10.

Harsányi Zsolt:
Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.
1927. dec. 12., 1928. febr. 12.; Erd. Hlp. 1927. dec. 10., 1928. febr. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Berr, Georges–Verneuil, Louis:
Szombat esti hölgy zenés vj., zene: Komjáthy Károly, ford.: Stella Adorján
1927. dec. 13–14–15., 21., 25. (este 6-kor), 1928. jan. 22. (este 6-kor), febr. 27. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1927. dec. 10., 14. (kr.), 18., 25., 1928. jan. 20., febr. 25., 28. (kr.)

Yvain, Maurice:
Csattan a csók op. 3 fv., szöv.: Barde, Andre, ford.: Zágon István, rend.: Hetényi Elemér, karn.: Csányi Mátyás
1927. dec. 17–18., 20., 25., 1928. jún. 4.; Erd. Hlp. 1927. dec. 10., 18. (kr.), 25., 1928. jún. 2.

Maugham, William Sommerset:
A levél dr. 3 fv.
1927. dec. 22–23., 1928. febr. 29. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1927. dec. 18., 23. (kr.), 1928. febr. 25., márc. 1. (kr.)

Pásztor Árpád:
Vica meg Marcsa gyerm. op.
1927. dec. 24., 1928. jan. 6. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. dec. 18., 1928. jan. 1.

Csathó Kálmán:
Te csak pipálj, Ladányi boh. 3 fv.
1927. dec. 26. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1927. dec. 25.

Rátkay László:
Felhő Klári népszm. 3 fv., zene: Szentirmay Elemér–Erkel Gyula
1927. dec. 26.; Erd. Hlp. 1927. dec. 25.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv. szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1927. dec. 27., 1928. jan. 8. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1927. dec. 25., 27., 1928. jan. 8., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ism. sz.:
Cirkuszhercegnő paród. (szilveszteri kabaré)
1927. dec. 28. és 30. (este 11-kor), 1928. jan. 28. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1927. dec. 28., 1928. jan. 22.

Fall, Leo:
Madame Pompadour op. 3 fv., szöv.: Schanzer, Rudolf–Welisch, Ernst, ford.: Harsányi Zsolt
1927. dec. 30. Kovács Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1927. dec. 27., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kálmán Imre:
A bajadér op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Kulinyi Ernő
1927. dec. 30. Kovács Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1927. dec. 27.

Hennequin, Alfred– Weber, Pierre:
Hotel Napoleon boh. 3 fv., ford.: Lakatos László
1928. jan. 3–4., 8. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. jan. 1., 3., 8.

Góth Sándor:
Vengerkák drá. 6 kép., Pásztor Árpád reg. ny.
1928. jan. 6. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. jan. 1.

Granichstadten, Bruno:
Fecskefészek op. 3 fv., szöv.: Granichstadten, Bruno–Marischka, Ernst, ford.: Zágon István
1928. jan. 6–7–8–9., 15. (du. 3-kor), 19., 31. Horváth Nusi ve.j., febr. 5. (du. 3-kor), máj. 1.; Erd. Hlp. 1928. jan. 8., 15., 19., febr. 4., ápr. 29.

Fodor László:
A templom egere vj. 3 fv.
1928. jan. 10–11–12., 15. (este 6-kor), 20., febr. 5. (este 6-kor), aug. 13.; Erd. Hlp. 1928. jan. 8., 11. (kr.), 19., febr. 4., aug. 12., 14. (kr.)

Lajtai Lajos:
Mesék az írógépről op. 3 fv. előj., szöv.: Szomaházy István reg. ny. Békeffi István
1928. jan. 13–14–15–16–17–18., 22. (du. 3-kor), febr. 26. (du. 3-kor), ápr. 22. (du. 3-kor), máj. 6. (éz), jún. 12–13., aug. 11. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. jan.

8., 14. (kr.), 15., 20., 22., febr. 26., ápr. 22., máj. 3., 8. (kr.), jún. 10., aug. 9.

Komor Gyula:

Ali baba és a negyven rabló szm. 5 kép.
1928. jan. 14. (du. ea.); Erd. Hlp. 1928. jan. 14.

Reusz Miklós:

Fehér indiánok o., szöv.: Kaszab Géza
1928. jan. 21–22–23., 25.; Erd. Hlp. 1928. jan. 19., 22. (kr.)

Barrie, James Matthew:

A vén leányok vj. 4 fv., ford.: Mihály József
1928. jan. 26. Novák Irén bú.ea.; Erd. Hlp. 1928. jan. 22.

Langer, František:

Külváros dr. 3 fv., rend.: (Reinhardt, Max rend. szerint): Mészáros Béla
1928. jan. 27–28., ápr. 15. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. jan. 22., 28. (kr.), ápr. 11.

Rényi Aladár:

A kis gróf op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1928. jan. 30. Horváth Nusi ve.j.; Erd. Hlp. 1928. jan. 29.

Zerkovitz Béla:

Muzsikus Ferkó op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1928. febr. 1. Horváth Nusi ve.j., 19. (du.ea.), ápr. 16. (du. 3-kor), aug. 11. Kis Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1928. jan. 29., febr. 15., ápr. 11., aug. 9., 12. (kr.)

Verneuil, Louis:

Macska vj. 4 fv., ford.: Stella Adorján
1928. febr. 2–3.; Erd. Hlp. 1928. jan. 29., febr. 6. (kr.)

Ascher, Leo:

A koldusgróf op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor
1928. febr. 4–5., 9., 11. (du.ea.), márc. 4. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. jan. 29., febr. 4., 9., 11., márc. 3.

Fráter Loránd:

Akácfavirág dalj. 3 fv., szöv.: Mikszáth Kálmán Az eladó birtok c. nov. ny. Meskó Barna–Hubay Kálmán
1928. febr. 12.; Erd. Hlp. 1928. febr. 12.

Galetta Ferenc:

Szerelem rózsája rev.op. 2 fv., zene: Csányi Mátyás–Szegő Nándor–Komlós Elemér, rend.: Galetta Ferenc
1928. febr. 16., 18–19–20–21., 25–26., márc. 1., ápr. 23. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. febr. 12., 15., 17. (kr.), 19., 22., 1928. febr. 25., ápr. 21.

Klabund:

Krétakör dr. 5 fv., Li Hszing mes.j. ny., zene: Csányi Mátyás
1928. febr. 22–23., 26. (este 6-kor), ápr. 17. (du. ea.); Erd. Hlp. 1928. febr. 19., 22., ápr. 15.

Zilahy Lajos:

Süt a nap vj. 3 fv.
1928. febr. 25. (du.ea.), aug. 2. Kiss Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1928. febr. 22., 23. (kr.), aug. 2., 3. (kr.)

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:

A cárnő szm. 3 fv.
1928. febr. 28. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1928. febr. 25., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Gaál József:

A peleskei nótárius boh. 3 fv. Gvadányi József műv. ny., zene: Thern Károly
1928. márc. 3. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. febr. 25.

Barna Izsó:

Casanova op. elj. 3 kép, szöv.: Faragó Jenő
1928. márc. 3–4.; Erd. Hlp. 1928. febr. 25., márc. 3.

Szenes Béla:

Alvó férj vj. 3 fv.
1928. márc. 4. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. márc. 3.

Mozart, Wolfgang Amadeus:

Zaida dalj. 2 fv.
1928. márc. 5. berlini Kamara O. ve.j.; Erd. Hlp. 1928. márc. 3., 6. (kr.)

Pergolesi, Giovanni Battista:

Gúny és féltékenység o.
1928. márc. 6. berlini Kamara O. ve.j.; Erd. Hlp. 1928. márc. 3.

Gluck, Christoph Willibald: **Fortélyos lányok** o.;
Gluck, Christoph Willibald: **Megcsalt kádi** o.
1928. márc. 7. berlini Kamara O. ve.j.; Erd. Hlp. 1928. márc. 3.

Mirande, Yves–Quinson, Gustav:

Az utolsó bölény boh. 3 fv., ford.: Stella Asorján
1928. márc. 8. (éz); Erd. Hlp. 1928. márc. 3., 9. (kr.)

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.
1928. márc. 16. Baklanoff Georgij ve.j.; Erd. Hlp. 1928. márc. 16., 17. (kr.)

B. Emanuel:

Jézus élete és halála passiój. 20 kép., ford.: Wiedmann Imre, rend.: Lakatos Ottó
1928. márc. 24–25., 27., ápr. 1.; Erd. Hlp. 1928. márc. 24.

Deval, Jacques:

Őnagysága őrangyala vj. 3 fv., ford.: Stella Adorján
1928. ápr. 7.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 4., 12. (kr.)

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1928. ápr. 15.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 15. (du. 3-kor), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hennequin, Alfred–Willemetz, Albert:

Nászéjszaka zenés vj. 3 fv., zene: Messager, André, ford.: Molnár Jenő
1928. ápr. 15. (ény.), 16–17–18., 22., 29. (du. 3-kor), jún. 2. Kovács Kató ve.j., 7. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. ápr. 11., 18. (kr.), 22., jún. 2.

Bisson, Alexandre:

Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa
1928. ápr. 16. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. ápr. 11.

Molnár Ferenc:
Olympia vj. 3 fv.
1928. ápr. 19–20–21., 22. (este 6-kor), aug. 1.;Erd. Hlp. 1928. ápr. 14., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.
Géczy István:
A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1928. ápr. 23.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 22.
Fazekas Imre:
Trojka dr. 3 fv.
1928. ápr. 24–25.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 22., 25. (kr.)
Vincze Zsigmond:
Aranyhattyú op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, karn.: Csányi Mátyás, rend.: Galetta Ferenc
1928. ápr. 26–27–28–29–30., máj. 3. Földes Mihály ve.j., jún. 8.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 22., 29., jún. 9.
Lengyel Menyhért:
Antónia vj. 3 fv.
1928. máj. 2.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 29.
Huszka Jenő:
Bob herceg op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly
1928. máj. 4. Farkas Lili ve.j.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 29.
Offenbach, Jacques:
Szép Heléna op. 3 fv., szöv.: Halevy, Ludovic
1928. máj. 5. Farkas Lili ve.j., 30. Kovács Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 29., máj. 30.
Fodor László:
Dr. Szabó Juci vj. 3 fv.
1928. máj. 6.; Erd. Hlp. 1928. ápr. 29.
Puccini, Giacomo:
Pillangókisasszony o. 3 fv., szöv.: Giuseppe Giacosa–Luigi Illica, Belasco David drá. ny
1927. szept. 10.,1928. máj. 14. Buk.-i Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1928. máj. 13.
Delibes, Leo:
Lakmé o. 3 fv., szöv.: Gondinet, Edmund–Gille, Philippe
1928. máj. 15. Buk.-i Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1928. máj. 13.
Molnár Ferenc:
Játék a kastélyban vj. 3 fv.
1928. máj. 17. bécsi Burgtheater ve.j.; Erd. Hlp. 1928. máj. 13.
Schnitzler Arthur:
Szerelmeskedés szm. 3 fv.
1928. máj. 18. bécsi Burgtheater ve.j.; Erd. Hlp. 1928. máj. 13.
Ábrahám Pál:
Zenebona op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Lakatos László, vers: Harmath Imre
1928. máj. 26. (ény.), 27–28–29., jún. 7., 10–11.; Erd. Hlp. 1928. máj. 26., jún. 2., 10.
Lehár Ferenc:
Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1928. máj. 31. Kovács Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1928. máj. 30.
Kálmán Imre:
Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1928. jún. 1. Kovács Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1928. máj. 30.
S. Ansky:
Két világ között (Dybuc) héber leg. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1928. jún. 5–6.; Erd. Hlp. 1928. jún. 2., 8. (kr.)
Rossini, Gioacchino:
A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare
1928. jún. 13. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1928. jún. 14.
Saint–Saëns, Camille:
Sámson és Delila o. 3 fv., szöv.: Lemaire, Ferdinand
1928. jún. 15. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1928. jún. 14.
Verdi, Giuseppe:
Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria
1928. jún. 16. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1928. jún. 14.
Verdi, Giuseppe:
Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1928. jún. 17. kvári Román Opera ve.j.; Erd. Hlp. 1928. jún. 14.
Több. sz.:
Kacagó est kabaré
1928. júl. 21–22.; Erd. Hlp. 1928. júl. 14.
Szirmai Albert:
Éva grófnő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, rend.: Hetényi Elemér., karn.: Gellért Pál
1928. júl. 23–24.; Erd. Hlp. 1928. júl. 23..
Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:
A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula
1928. aug. 5. Győző Alfréd jj.; Erd. Hlp. 1928. aug. 5.
Több sz.: **Dalestély**; *Vándor Kálmán:* **Özvegy Varga Ábrisné** boh. 1 fv.
1928. aug. 8. Kiss Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1928. aug. 5.
Youmans, Vincent–Irving, Caesar:
Mersz-e Mary op. rev. 3 fv., szöv.: Leighton, J.–Mirande, Yves, ford.: Stella Adorján, vers.: Harmath Imre
1928. aug. 9–10., 12., 14.; Erd. Hlp. 1928. aug. 5., 9., 12.
Több sz.:
Zenés összeállítás a karszem. jj.
1928. aug. 18.; Erd. Hlp. 1928. aug. 18.
Földes Imre:
Hivatalnok urak szm. 3 fv.
1928. szept. 5., 1929. márc. 18. Rátkai Márton ve.j.; Erd. Hlp. 1928. szept. 1., 7. (kr.), 1929. márc. 16., 19. (kr.)

Armont, Paul–Nancey, Nicolas:
Zebra boh.
1928. szept. 6.; Erd. Hlp. 1928. szept. 7. (kr.)
Szirmai Albert:
Éva grófnő op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1928. szept. 8.; Erd. Hlp. 1928. szept. 7.
Zerkovitz Béla:
Árvácska op. 3 fv., szöv.: Bús-Fekete László, vers.: Kulinyi Ernő
1928. szept. 9.; Erd. Hlp. 1928. szept. 7.

1928–29

Nichols, Anne:
Ábris rózsája vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1928. okt. 13. (ény), 14. (du. és este), 16., 21. (este fél 6-kor), 28.(este fél 6-kor), nov. 23. (du.ea.), 25. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. okt. 11., 14. (kr.), 17., 25., nov. 20., dec. 20.
Lajtai Lajos:
Régi nyár op. 3 fv. 7 kép, szöv.: Békeffy István, rend.: Galetta Ferenc, karn.: Gellért Pál
1928. okt. 16. (du.ea.), 17–18., 19. (du. 5-kor), 20., 21. (este fél 6-kor), 25–26–27–28., 31. (du. fél 3-kor), nov. 1. (du.ea.), 4. (du. 3-kor), 6., 12., nov. 25. karn a szerző, dec. 2. (du. fél 5-kor), 12., 21., 26., 1929. jan. 6. (du. 3-kor), 13. (du. 3-kor), 17. (du.ea.), 29., febr. 27. (du.ea.), ápr. 18., 28. (éz), júl. 17.; Erd. Hlp. 1928. okt. 17., 19. (kr.), 21., 25., 28., nov. 4., 11.,25., 28., dec. 11., 20., 1929. jan. 6., 10., 16., 26., febr. 26., ápr. 18., 21., júl. 16.
Hennequin, Alfred–Willemetz, Albert:
Nászéjszaka zenés vj. 3 fv., zene: Messager, André, ford.: Molnár Jenő
1928. okt. 24., 28. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1928. okt. 17., 25. (kr.)
Achamne, Achilles:
Finom kis lakás boh.
1928. okt. 27. (este 11-kor), nov. 4. (este fél 6-kor), 17., 1929. jan. 20. (este 6-kor), márc. 17. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. okt. 17., 21., nov. 4., 16., 1929. jan. 17., márc. 15.
Szenes Béla–Nóti Károly:
Házibarát vj. 3 fv.
1928. okt. 29., nov. 7., 11. (este fél 6-kor), nov. 29.; Erd. Hlp. 1928. okt. 28., 30. (kr.), nov. 4., 8., 29.
Farkas Imre:
Gyurkovics fiúk op. 4 fv. 6 kép, szöv.: Herczeg Ferenc reg. ny.
1928. okt. 31., nov. 1–2., 3. (du.ea.), 4–5., 11. (du. fél 3-kor), 22. (du.ea.), dec. 16. (du. 3-kor), 1929. jan. 2. (du. 3-kor), ápr. 13. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. okt. 28., nov. 3. (kr.), nov. 8., 20., dec. 11., dec. 30., 1929. ápr. 11.
Cena, Angelo:
Fenevadak rev.
1928. nov. 3. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1928. okt. 28.
Duvernois, Henry–Birabeau, André:
Csókok koldusa szm. 4 fv., ford.: Hajó Sándor
1928. nov. 8., 18. (este fél 6-kor); Erd. Hlp. 1928. nov. 4., 8., 16.
Youmans, Vincent–Irving, Caesar:
Mersz-e Mary rev.op. 3 fv., szöv.: Leighton, J.–Mirande, Yves, ford.: Stella Adorján, vers.: Harmath Imre
1928. nov. 9–10–11., 13., 18. (du. 3-kor), dec. 25., 1929. márc. 15. Rátkai Márton ve.j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 4., 8., 11., 16., dec. 20., 1929. márc. 12.
Bernard, Tristan:
Tyúkketrec vj.
1928. nov. 10. (este 11-kor), 1929. febr. 3. (du.ea.) Juhsnij orosz társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 8., 1929. jan. 31.
Molnár Fernc:
Az Ördög szm. 3 fv.
1928. nov. 14.; Erd. Hlp. 1928. nov. 11., 15. (kr.)
Molnár Ferenc:
A doktor úr boh. 3 fv.
1928. nov. 15., 25. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. nov. 11., 25.
Lehár Ferenc:
Cárevics op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Béla–Reichert, Heinz, ford.: Kulinyi Ernő, rend.: Galetta Ferenc
1928. nov. 16., 18., 20., 25. (du. 3-kor), 1929. jan. 31., febr. 1. és 9. Juhsnij orosz társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 11., 16., 18., 25., 1929. jan. 26., febr. 1. (kr.), 7.
Molnár Ferenc:
A farkas vj. 3 fv.
1928. nov. 21., dec. 16. (este 6-kor), 1929. ápr. 19. Poór Lili ve.j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 18., dec. 11., 1929. ápr. 18., 20. (kr.)
Berté, Heinrich:
Három a kislány dalj. 3 fv., zene:Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny. Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt
1928. nov. 24., dec. 1., 9. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1928. nov. 21., dec. 6.
Caillavet, Gaston Armand de–Flers, Robert:
A zsíros ügy boh. 4 fv.
1928. nov. 24. (este 11-kor); Erd. Hlp. 1928. nov. 21.
Puccini, Giacomo:
Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi, ford.: Váradi Sándor
1928. nov. 28. Agillo, Giuseppe ve.j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 28., 29. (kr.)
Mascagni, Pietro: **Parasztbecsület** o. 1 fv., szöv.: Targioni-Tozetti, Giovanni; Verga, Giovanni szm.-e ny., ford.: Radó Antal; *Leoncavallo, Ruggiero:* **Bajazzók** o. 2 fv., ford.: Radó Antal
1928. nov. 30. Agillo, Giuseppe ve. j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 28., dec. 1. (kr.)

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1928. dec. 2. (du. fél 3-kor), 1929. jan. 3. (du.ea.), 27. (du.ea.), márc. 1. (du.ea.), júl. 7. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. nov. 28., dec. 30., 1929. jan. 26., febr. 28., júl. 5.

Bayard, Veiller:

Mary Dugan bűnpere dr. 3 fv., ford.: Lengyel Menyhért
1928. dec. 3–4–5., 9. (este 6-kor), 26. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. nov. 28., dec. 4. (kr.), 6., 20.

Christiné, Henri:

Szeretlek op. 3 fv., szöv.: Villemetz, Albert–Saint, Gamier, ford.: Harsányi Zsolt–Stella Adorján, rend.: Galetta Ferenc
1928. dec. 6–7., 9–10–11. Kálmán Sári ve.j., 23. (du. 3-kor), 1929. márc. 14. Rátkai Márton ve.j.; Erd. Hlp. 1928. nov. 29., dec. 6., 7. (kr.), 11., 20., 1929. márc. 9., 15. (kr.)

Ism. sz.:

Én már ilyen vagyok pik. boh.
1928. dec. 8. (este 11-kor), 1929. jan. 6. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. dec. 6., 1929. jan. 6.

Gilbert, Jean:

Ártatlan Zsuzsika op. 3 fv., szöv.: Mars, Antony–Desvallières, Maurice műv. ny. Okonkowsky, Georg, ford.: Faragó Jenő
1928. dec. 15–16., 25. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1928. dec. 12., 20.

Vitéz Miklós:

A túlbuzgó fiatalember boh. 2 fv.
1928. dec. 17–18.; Erd. Hlp. 1928. dec. 15.

Hervé, Florimond Ronger:

Lili op. 3 fv., szöv.: Hennequin, Alfred–Millaud, Albert, ford.: Fáy Jakab Béla–Evva Lajos
1928. dec. 19. Bing János ve.j., 1929. júl. 15. Kiss Ferenc ve.j.; Erd. Hlp. 1928. dec. 15., 20. (kr.), 1929. júl. 13.

Ábrahám Pál:

Zenebona op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Lakatos László, vers: Harmath Imre
1928. dec. 20., 23., 26. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1928. dec. 20.

Nordau, Max:

Doktor Kohn dr. 4 fv., ford.: Löwy Ferenc
1928. dec. 22., 1929. jan. 1. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. dec. 20., 29.

Stephanides Károly:

Aladár nem szamár víg.op. 3 fv., szöv.: Komor Gyula
1928. dec. 24. (du. 3-kor); Erd. Hlp. 1928. dec. 20.

Geyer, Siegfried:

Végre egy úriasszony vj.
1928. dec. 27–28., 30. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1928. dec. 20., 22., 28. (kr.)

Zerkovitz Béla:

Eltörött a hegedűm op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1928. dec. 29–30., 31. (este 6-kor), 1929. jan. 1., 4., 6–7–8., 11–12–13., 18. (du.ea.), 21. (du.ea.), 28., febr. 10. (du. 3-kor), 23. (du. 3-kor), márc. 11. (du. ea.), 31. (du. 3-kor), ápr. 13., júl. 11. Betegh Béby ve.j., aug. 3.; Erd. Hlp. 1928. dec. 23., 28., 29., 30. (kr.), 1929. jan. 6., 10., 16., 19., 26., febr. 10., 17., márc. 10., 27., ápr. 11., júl. 9., 12. (kr.), aug. 3.

Nestroy, Johann Nepomuk:

Lumpácius vagabondus én. vj. 3 szak., zene: Müller, Adolf, ford.: Telepi György
1928. dec. 31. (este 11-kor), 1929. jan. 11. (du.ea.), 24. (du.ea.); Erd. Hlp. 1928. dec. 28., 1929. jan. 10., 20.

Fodor László:

Bölcsődal vj. 3 fv.
1929. jan. 9–10., 13. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1929. jan. 6., 10. (kr.)

Ábrahám Pál:

Az utolsó Verebély-lány op. 3 fv., szöv: Drégely Gábor a Kisasszony férje után Harmath Imre
1929. jan. 14–15–16., 19–20. (du. 3-kor és 9-kor), 22–23., 27., febr. 11. (du. 3-kor), 28. (du.ea.), márc. 9. (du.ea.), 17. (du. 3-kor), ápr. 1. (du. 3-kor), 27., júl. 5. és 7. Mayer Kató ve.j.; Erd. Hlp. 1929. jan. 11., 13., 15. (kr.), 16., 17., 20., 26., febr. 10., 24., márc. 5., 15., 27., ápr. 21., júl. 5., 9. (kr.)

Zilahy Lajos:

A tábornok drá. 3 fv.
1929. jan. 24–25–26., 27. (este 6-kor), febr. 12., júl. 8.; Erd. Hlp. 1929. jan. 20., 23., 26., febr. 12., júl. 5.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1929. jan. 26. (du.ea.), márc. 23. (du.ea.); Erd. Hlp. 1929. jan. 23., márc. 23.

Nedbal, Oscar:

Lengyelvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1929. jan. 30.; Erd. Hlp. 1929. jan. 26.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1929. febr. 2 Juhsnij orosz társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. jan. 26.

Zágon István:

Szegény lányt nem lehet elvenni vj. 3 fv.
1929. febr. 7–8., 10. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1929. febr. 7., 10.

Zerkovitz Béla:

Csuda Mihály szerencséje op. 3 fv., szöv.: Bús-Fekete László
1929. febr. 9.; Erd. Hlp. 1929. febr. 7., 8. (kr.)

Neumann Ferenc:

Hazudik a muzsikaszó op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály

1929. febr. 10., 24. (fél 3-kor); Erd. Hlp. 1929. febr. 10., 21.

Hennequin, Charles Maurice–Duval, Georges:

A zsába boh. 3 fv., ford.: Molnár Ferenc

1929. febr. 13.; Erd. Hlp. 1929. febr. 13.

Lajtai Lajos:

Párizsi divat op. 3 fv., szöv.: Békeffy István, rend.: Galetta Ferenc

1929. febr. 14., 16–17–18–19., márc. 3. (du. 3-kor), 5. (du.ea.), ápr. 1. Király Ernő ve.j., júl. 9., 14. (du. ea.); Erd. Hlp. 1929. febr. 13., 15. (kr.), 28., márc. 3., 27., ápr. 3.(kr.), júl. 9.

Verneuil, Louis–Beer, Georges:

Én és a húgom vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor

1929. febr. 20–21., márc. 3. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1929. febr. 17., 19. (kr.), márc. 2.

Farkas Imre:

Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre

1929. febr. 24. (este fél 6-kor), 26. (du.ea.).; Erd. Hlp. 1929. febr. 21., 24.

Több sz.:

Kabaré

1929. febr. 22–23. Boross Géza kabaré társ. Bp.; Erd. Hlp. 1929. febr. 17., 23. (kr.)

Ism. sz.:

A világ Anyja drá.

1929. febr. 25. és márc. 14. (du.ea.) amerikai jidis társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. febr. 25., 26. (kr.), márc. 9., 15. (kr.)

Ism. sz.:

Serke kozák

1929. febr. 26. amerikai jidis társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. febr. 26., 27. (kr.)

Ism. sz.:

Pénz, szerelem, nyomorúság tr.

1929. febr. 27. és márc. 15. amerikai jidis társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. febr. 24., márc. 15.

Ism. sz.:

A vad Kitty

1929. febr. 28. amerikai jidis társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. febr. 24.

Erdélyi Mihály:

Csibészkirály op. 3. fv., rend.: Hetényi Elemér, karn.: Szántó Mihály

1929. márc. 2., 3., 4., 6. (du.ea.), 10. (du.ea.); Erd. Hlp. 1929. febr. 28., márc. 3. (kr.), 9.

Urvancov, Lev Nyikolajevics:

Maruszja szm. 4 fv., ford.: Egyed Zoltán

1929. márc. 7., 10. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1929. febr. 28., márc. 9.

Kálmán Imre:

Cirkuszhercegnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred

1929. márc. 8., ápr. 16.; Erd. Hlp. 1929. márc. 5., ápr. 13.

Lajtai Lajos:

Mesék az írógépről op. 3 fv. előj., szöv.: Szomaházy István reg. ny. Békeffy István

1929. márc. 10.; Erd. Hlp. 1929. febr. 28., márc. 9.

Ism. sz.:

Az ő nagy titka

1929. márc. 12. amerikai jidis társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. márc. 9.

Jakobowitz, Hyman:

Feleség és szerető dr.

1929. márc. 13. amerikai jidis társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1929. márc. 9.

Zerkovitz Béla:

A legkisebbik Horváth-lány op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, rend.: Hetényi Elemér

1929. márc. 16. Rátkai Márton ve.j., ápr. 27. (du. ea.); Erd. Hlp. 1929. márc. 12., ápr. 21.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor

1929. márc. 17.; Erd. Hlp., 1929. márc. 15.

Lakatos László:

Pajtás házasság vj. 3 fv.

1929. márc. 19–20., 24. (este 6-kor); Erd. Hlp., 1929. márc. 16, 20. (kr.)., 23.

Kálmán Imre:

Csikágói hercegnő op. 2 fv. elő- és utój., szöv.: Grünwald, Alfred– Brammer, Julius, ford.: Stella Adorján, rend.: Galetta Ferenc, karn.: Gellért Pál

1929. márc. 22–23–24–25–26–27., 31., ápr. 2. (du. ea.); Erd. Hlp., 1929. márc. 19., 23. (kr.), 24., 27.

Fodor László:

A templom egere vj. 3 fv.

1929. márc. 31. (este 6-kor); Erd. Hlp., 1929. márc. 15., 27.

Szenes Béla:

Nem nősülök vj. 3 fv.

1929. ápr. 1. (este 6-kor); Erd. Hlp., 1929. márc. 27.

Kálmán Imre:

Csárdáskirályné op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor

1929. ápr. 2. Király Ernő ve.j.; Erd. Hlp., 1929. márc. 27., ápr. 3. (kr.)

Harsányi Zsolt:

Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.

1929. ápr. 3. Király Ernő ve.j., 7. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1929. márc. 27., ápr. 4.

Galetta Ferenc:

Görlvásár op. 7 kép, szöv.: Galetta Ferenc

1929. ápr. 6–7–8., 12., 14. (du. 3-kor); Erd. Hlp., 1929. ápr. 4., 7. (kr.), 11., 14.

Emőd Tamás–Török Rezső:

Ida regénye vj. 3 fv., Gárdonyi Géza reg. ny.

1929. ápr. 9–10., 14. (este 6-kor), 26., júl. 13. Kiss Fernc ve.j., ; Erd. Hlp., 1929. ápr. 6., 11. (kr.), 14., 21., júl. 9., 13.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1929. ápr. 14., 28. (du. 3-kor); Erd. Hlp., 1929. ápr. 14., 21.

Andai Ernő:

Hazudj édes vj. 3 fv.
1929. ápr. 15.; Erd. Hlp., 1929. ápr. 13.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1929. ápr. 17.; Erd. Hlp., 1929. ápr. 14.

Molnár Ferenc:

Olympia vj. 3 fv.
1929. ápr. 20. Poór Lili ve.j.; Erd. Hlp. 1929 .ápr. 14.

Dumas, Alexandre ifj.:

Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1929. ápr. 21. (este 6-kor) Poór Lili ve.j.; Erd. Hlp., 1929. ápr. 18.

Bíró Lajos:

Boszorkánytánc szm. 3 fv.
1929. ápr. 21. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1929. ápr. 18., 23. (kr.)

Ohnet, Georges:

A vasgyáros szm. 5 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1929. ápr. 28. (este 6-kor); Erd. Hlp., 1929. ápr. 21.

Fuchs, Georg:

Krisztus passió 3 rész 12 kép, ford.: Várady Antal, rend.: Hetényi Elemér
1929. máj. 24–25–26.; Erd. Hlp., 1929. máj. 1., 23., 25. (kr.)

Több sz.:

Revü
1929. jún. 4–5. Kotányi Gusztáv rev. társ. Bécs ve.j.; Erd. Hlp., 1929. jún. 4., 5. (kr.)

Herzer, Ludwig:

Morfium szj. 4 fv., ford.: Liptai Imre
1929. jún. 23. (du.ea.) Táray Ferenc ve.j.; Erd. Hlp., 1929. jún. 23.

Reynal, Paul:

Ismeretlen katona dr.
1929. jún. 23. Táry Ferenc ve.j.; Erd. Hlp., 1929. jún. 23.

Nádas Sándor:

Kis cipőben nagy fiú vj. 1 fv.
1929. jún. 26–27.; Erd. Hlp., 1929. jún. 23., 27. (kr.)

Zerkovitz Béla:

A nóta vége op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő–Bús-Fekete László, rend.: Balázs István
1929. jún. 29–30., júl. 1–2., 12. Kiss Ferenc ve.j., 21. (du.ea.); Erd. Hlp., 1929. jún. 29., júl. 9., 13. (kr.), júl. 21.

Több. sz.:

Kacagó est kabaré
1929. júl. 3–4–5. Salamon Béla társ. ve.j.; Erd. Hlp., 1929. jún. 29., júl. 4. (kr.)

Anderson, Maxwell–Stallings, Laurence:

Vetélytársak dr. 3 fv, átd.: Zuckermayer, Carl
1929. júl. 10.; Erd. Hlp., 1929. júl. 9., 11. (kr.)

Szirmai Albert:

Mézeskalács dalj. 3 fv., szöv.: Emőd Tamás
1929. júl. 14.; Erd. Hlp., 1929. júl. 9.

Zerkovitz Béla:

Muzsikus Ferkó op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1929. júl. 16. Kiss Ferenc ve.j.; Erd. Hlp., 1929. júl. 13.

Carpenter, Edward Childe:

Agglegény apa vj. 3 fv., ford.: Zágon István, rend.: Mészáros Béla
1929. júl. 18–19.; Erd. Hlp., 1929. júl. 18., 19. (kr.)

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1929. júl. 20.; Erd. Hlp., 1929. júl. 20.

Zerkovitz Béla:

Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1929. júl. 21.; Erd. Hlp., 1929. júl. 20.

Eisemann Mihály:

Miss Amerika revüop. 12 kép, szöv.: Szilágyi László
1929. júl. 25–26–27., 28. (du.ea.), 29–30.; Erd. Hlp., 1929. júl. 20., 23., 27. (kr), 29.

Jarno, Georg:

Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1929. júl. 31.; Erd. Hlp., 1929. júl. 31., aug. 1. (kr.)

Spring, Claering:

Nagytakarítás szm.
1929. aug. 8. Mészáros Béla ve.j.; Erd. Hlp., 1929. aug. 8.

Török Rezső: **Forog, vagy nem forog** vj. 1 fv.; *Vadnai László:* **Sakk, matt** vj. 1 fv.; *Nóti Károly:* **Boczkóné leánykérőben** vj. 1 fv.; *Nóti Károly:* **Katicabogár** vj. 1 fv.
1929. aug. 10.; Erd. Hlp., 1929. aug. 10.

Bíró Lajos:

Hotel Imperial drá. 4 fv.
1929. aug. 16. és 18. (du.ea.) Beregi Oszkár társ. ve.sz.; Erd. Hlp., 1929. aug. 13., 17. (kr.), 18.

Fazekas Imre:

Trojka dr. 3 fv.
1929. aug. 17. Beregi Oszkár társ. ve.sz.; Erd. Hlp., 1929. aug. 17., 18. (kr.)

Whetatley:

Az utolsó fátyol drá.
1929. aug. 18. Beregi Oszkár társ. ve.sz.; Erd. Hlp., 1929. aug. 17., 20. (kr.)

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv.
1929. aug. 24., 25. (du.ea.) Beregi Oszkár társ. ve.sz.; Erd. Hlp., 1929. aug. 24., 25. (kr.)

Schönherr, Karl:

Nöstény ördög drá. 5 fv., ford.: Móricz Zsigmond, átírta Beregi Oszkár
1929. aug. 25. Beregi Oszkár társ. ve.sz.; Erd. Hlp., 1929. aug. 24.

1929–30

Brodszky Miklós:
Szökik az asszony op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor–Harmath Imre
1929. okt. 10. (ény.), 11–12–13–14–15., 25., 27. (du. ea.), 29., nov. 13., 1930. febr. 2.; Erd. Hlp. 1929. okt. 10., 11. (kr.), 13., 19., 26., nov. 10., 1930. febr. 2.

Carpenter, Edward Childe:
Agglegény apa vj. 3 fv., ford.: Zágon István
1929. okt. 16–17., nov. 8.; Erd. Hlp. 1929. okt. 13., 17. (kr.), nov. 3.

Szántó Mihály:
Mit susog a fehér akác op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály, rend.: Gömöry Emma
1929. okt. 18–19–20–21–22., 26. (du.ea.), nov. 16. (du.ea.), 24. (du.ea.), 26., 1930. ápr. 13. (de.ea.), 20. (de.ea.); Erd. Hlp. 1929. okt. 13., 19. (kr.), 26., nov. 10., 21., dec. 24., 1930. ápr. 13., 20.

Boross Elemér:
Vakablak tr. kom. 3 fv. 6 kép, rend.: Homokay Pál
1929. okt. 23–24., nov. 25.; Erd. Hlp.1929. okt. 19., 24. (kr.), nov. 24.

Eisemann Mihály:
Miss Amerika rev.op. 12 kép, szöv.: Szilágyi László
1929. okt. 26–27–28.; Erd. Hlp. 1929. okt. 19., 26.

Oursler, Foulton–Brentano, Lowel:
A pók am. rip. 3 fv., ford.: Zágon István
1929. okt. 30–31., nov. 1., 11., 26., 1930. jan. 12. (du.ea.); Erd. Hlp. 1929. okt. 30., 31. (kr.), nov. 10., 24., 1930. jan. 12.

Bús-Fekete László:
Pista néni vj. 3 fv.
1929. nov. 2–3.; Erd. Hlp. 1929. okt. 31., nov. 3.(kr.)

Több sz.:
Operett
1929. nov. 4–5–6–7. Strammer zsidó op. társ.; Erd. Hlp. 1929. nov. 3.

Ibsen, Henrik:
Kísértetek szm. 3 fv.
1929. nov. 10. (du.ea.); Erd. Hlp.1929. nov. 10.

Zerkovitz Béla:
A nóta vége op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő–Bús-Fekete László
1929. nov. 12., 1930. máj. 4. (de.ea.); Erd. Hlp. 1929. nov. 10., 1930. máj. 4.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos, rend. Gömöry
1929. nov. 14., 16.; Erd. Hlp. 1929. nov. 10., 17. (kr.)

Török Rezső–Emőd Tamás:
Két lány az utcán zen.vj. 3 fv., zene: Erdélyi Mihály
1929. nov. 16–17–18–19., 23. (du.ea.), dec. 8., 25. (du.ea.); Erd. Hlp. 1929. nov. 10., 17., 19. (kr.), 21., dec. 8., 22.

Lengyel Menyhért–Karinthy Frigyes:
Földnélküli János vj. 2 fv.
1929. nov. 20–21.; Erd. Hlp. 1929. nov. 20., 21. (kr.)

Márkus Alfréd–Tamásy Pál:
Volga bár op. 3 fv., szöv.: Gandera, Felix vj.-a ny. Harsányi Zsolt
1929. nov. 22–23–24.; Erd. Hlp.1929. nov. 20., 23. (kr.)

Henderson, Ray:
Diákszerelem op., szöv.: Schwab, Lawrance–Buddy Gard, Sylva, ford.: Szilágyi László
1929. nov. 28–29–30., dec. 1–2–3., 16–17–18., 22. (du. ea.), 1930. jan. 4., 26. (du.ea.), máj. 4.; Erd. Hlp. 1929. nov. 26., dec. 1., 15., 22., 1930. jan. 2., 26., máj. 4.

Benamy Sándor:
Kajüt dr. 3 fv.
1929. dec. 4–5., 11.; Erd. Hlp. nov. 26., dec. 1., 6. (kr.), 7.

Ism. sz.:
Házassági parancs boh. 1 fv.
1929. dec. 6–7.; Erd. Hlp. 1929. dec. 1.

Ism. sz.:
Öreganyám katonája boh. 1 fv.
1929. dec. 8. (du.ea); Erd. Hlp. 1929. dec. 1.

Bernstein, Henry:
Baccarat szm. 3 fv., ford.: Góth Sándor
1929. dec. 9.; Erd. Hlp. 1929. dec. 7., 10. (kr.)

Bródy Sándor:
Timár Liza szm. 3 fv.
1929. dec. 10.; Erd. Hlp. 1929. dec. 7., 12. (kr.)

Follinus Aurél:
Náni moziszkeccs
1929. dec. 12–13–14–15.; Erd. Hlp. 1929. dec. 7.

Ábrányi Kornél:
Bolygó zsidó dalj. 4 fv., szöv. és vers: Siliga Ferenc, rend.: Gömöry László
1929. dec. 21–22.; Erd. Hlp. 1929. dec. 18., 22. (kr.)

Ligeti Ernő:
Kék barlang mesej.
1929. dec. 24. (du.ea.); Erd. Hlp. 1929. dec. 22.

Zerkovitz Béla:
Aranymadár op. 3 fv., szöv: Harmath Imre, rend.: Tarnay József
1929. dec. 24., 26. (du.ea.); Erd. Hlp. 1929. dec. 22., 24.

Tamásy Pál:
Tommy és társa op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Andai Ernő–Szilágyi László
1929. dec. 28–29–30–31., 1930. jan. 2–3., 24. (du. ea.), 27., ápr. 23. (de.ea.); Erd. Hlp. 1929. dec. 24., 28., 1930. jan. 24., 26., ápr. 23.

Több. sz.:
Nagy kabaré
1929. dec. 31., 1930. jan. 1.; Erd. Hlp. 1929. dec. 24., 1930. jan. 2.

Kottov, Hans:
Sztrájkol a gólya én. boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1930. jan. 4. (éjjel fél 12-kor); Erd. Hlp. 1930. jan. 2.
Erdélyi Mihály:
Feketeszem éjszakája op. 3 fv., szöv.: Erdei Mihály, rend.: Gömöry László
1930. jan. 6–7.; Erd. Hlp. 1930. jan. 2., 8. (kr.)
Lehár Ferenc:
Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1930. jan. 8., 31. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. jan. 7., 26.
Lajtai Lajos:
Régi nyár op. 3 fv. 7 kép, szöv.: Békeffy István
1930. jan. 9.; Erd. Hlp. 1930. jan. 7.
Lakatos László:
Tizennyolc évesek vj. 3 fv. 5 kép
1930. jan. 10–11., febr. 6–7. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. jan. 9., 11. (kr.), febr. 6.
Natanson, Jacques:
Szerelmi ABC vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1930. jan. 11. (éjjel 11-kor), 13.; Erd. Hlp. 1930. jan. 9., 12.
Gárdonyi Géza:
A bor én. népszm. 3 fv.
1930. jan. 12., 25. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. jan. 12., 25.
Nicodemi, Dario:
Hajnalban, délben, este szerelmi j. 3 fv.
1930. jan. 14., 15.; Erd. Hlp. 1930. jan. 12., 14., 18. (kr.)
Farkas Imre:
Húzd rá cigány
1930. jan. 16–17., 19. (du.ea.), 20–21., 25–26., 30. (du.ea.), febr. 2. (du.ea.), 11., ápr. 27. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. jan. 12., 19., 25., 26., febr. 2., 9., ápr. 23.
Több szerző:
Balett
1930. jan. 18. Kék madár (Jushny) társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1930. jan. 18., febr. 7.
Heltai Jenő:
Naftalin én. boh. 3 fv.
1930. jan. 24., febr. 7.; Erd. Hlp. 1930. jan. 24.
Molnár Ferenc: **Egy, kettő, három** vj. 1 fv.; *Molnár Ferenc:* **Marsall** vj. 1 fv.
1930. jan. 28–29. Jávor Alfréd ve.j.; Erd. Hlp. 1930. jan. 26., 29. (kr.)
Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1930. febr. 1. Lehár jub., 5.; Erd. Hlp. 1930. febr. 1., 6. (kr.), 5.
Jakobowitz, Hyman:
Feleség és szerető dr.
1930. febr. 8. Buk.-i Ignita zsidó társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1930. febr. 8.
Bourdet, Édouard: **Rabnő** szm.; *Ism. sz.:* **Utolsó cigányprímás**
1930. febr. 9. Buk.-i Ignita zsidó társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1930. febr. 9.
Ism. sz.:
Anyai áldozat
1930. febr. 10. Buk.-i Ignita zsidó társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1930. febr. 9.
Feld Mátyás:
Nem tudok zsidó nélkül élni rev.op.
1930. febr. 12–13. Feld Mátyás társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1930. febr. 9., 13. (kr.)
Feld Mátyás:
Schlesinger fiú esete rev.op.
1930. febr. 14. Feld Mátyás társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1930. febr. 9.
Márkus Alfréd:
Katica op., szöv. Martos Ferenc
1930. febr. 15–16., máj. 17.; Erd. Hlp. 1930. febr. 15., 16. (kr.), máj. 17., 18. (kr.)
Fuchs, Georg:
Krisztus passió 3 rész 12 kép, ford.: Várady Antal
1930. ápr. 5–6.; Erd. Hlp. 1930. ápr. 5., 6. (kr.)
Szomory Dezső:
Takáts Alice dr. 3 fv.
1930. ápr. 8–9., 20. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. ápr. 8., 9. (kr.), 20.
Lajtai Lajos:
Sisters op. 3 fv. 9 kép, szöv.: Békeffy István, rend.: Balázs István
1930. ápr. 10., 20., 22., 23. (du.ea.), máj. 1. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. ápr. 10., 11. (kr.), 20., 23., 27.
Vincze Zsigmond:
Aranyszőrű bárány op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő–Móra Ferenc
1930. ápr. 21.; Erd. Hlp. 1930. ápr. 20.
Hunyady Sándor:
Július éjszaka vj. 3 fv.
1930. ápr. 24–25.; Erd. Hlp. 1930. ápr. 23., 25. (kr.)
Fráter Lóránd:
Akácfavirág dalj. 3 fv., szöv.: Mikszáth Kálmán Az eladó birtok c. nov. ny. Meskó Barna–Hubay Kálmán
1930. ápr. 26–27., máj. 1. (de.ea.); Erd. Hlp. 1930. ápr. 23., 27.
Több sz.:
Kabaré matiné
1930. ápr. 27. (de.ea.); Erd. Hlp. 1930. ápr. 23.
Móricz Zsigmond:
Nem élhetek muzsikaszó nélkül vj. 4 fv.
1930. ápr. 29., máj. 1., 4. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. ápr. 27., 30. (kr.), máj. 4.
Ism. sz.:
Pepi, a cukrászlány op.
1930. máj. 6.; Erd. Hlp. 1930. máj. 6., 7. (kr.)

Ábrahám Pál:

Az utolsó Verebély-lány op. 3 fv., szöv: Drégely Gábor a Kisasszony férje után Harmath Imre
1930. máj. 18.; Erd. Hlp. 1930. máj. 17.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1930. jún. 4., 9.; Erd. Hlp. 1930. jún. 4., 8.

Ism. sz.:

Trubadur o. bábj. szkeccs
1930. jún. 5–6. Enrico Novelli ve.j.; Erd. Hlp. 1930. jún. 5.

Lengyel Menyhért:

Antónia vj. 3 fv.
1930. jún. 8. (du.ea.) Horváth Mici ve.j.; Erd. Hlp. 1930. jún. 8.

Több sz.:

Opera áriák
1930. jún. 8. Horváth Mici–Róna Dezső–Huszár Károly–Sepeteanu Livia ve.j.; Erd. Hlp. 1930. jún. 8.

Márkus Alfréd:

A csúnya lány op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Vadnai László, vers: Harmath Imre, rend.: Galetta Ferenc
1930. jún. 21–22., 24–25.; Erd. Hlp. 1930. jún. 21., 22. (kr.), 24., 26. (kr.

Móricz Zsigmond:

Légy jó mindhalálig szm. 3 fv.
1930. jún. 26.; Erd. Hlp. 1930. jún. 26.

Ism. sz.:

Maczini héber dalj.
1930. aug. 9. Sidney Thal zsidó társ ve.j.; Erd. Hlp. 1930. aug. 9.

Ism. sz.:

Bar Mitowa
1930. aug. 10. Sidney Thal zsidó társ ve.j.; Erd. Hlp. 1930. aug. 9.

Ism. sz.:

Jankele
1930. aug. 11. Sidney Thal zsidó társ ve.j.; Erd. Hlp. 1930. aug. 9.

Ism. sz.:

Egy nap a stúdióban
1930. aug. 12–13–14–15. Bp.-i rádió stúdió ve.j.; Erd. Hlp. 1930. aug. 9.

1930–1931

Ábrahám Pál:

Viktória op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Földes Imre, vers: Harmath Imre
1930. okt. 12., 14–15., 25. (du. 3-kor), 28., nov. 9. (du. 3-kor), 17., dec. 15., 1931. jún. 7. Keleti Árpád–Dancs Ica jj.; Erd. Hlp. 1930. okt. 12., 20., 26., nov. 16., Ar. Közl. 1930. dec. 15., 1931. jún. 7., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Conners, Barry:

Fruska vj. 3 fv., ford.: Zágon István
1930. okt. 16–17., 19. (este 6-kor), 1931. ápr. 19.; Erd. Hlp. 1930. okt. 9., 12., 17. (kr.), Ar. Közl. 1931. ápr. 19., 21. (kr.)

Eisemann Mihály:

Alvinci huszárok op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1930. okt. 18–19–20–21–22., 29., nov. 7., 16. (este 6-kor), 21., dec. 10., 14. (este 9-kor); Erd. Közl. 1930. okt. 12., 19. (kr.), 20., 22., 26., nov. 1., 21., Ar. Közl. 1930. dec. 7., 14., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Mihály Isván:

Béla, aki 26 éves életk. 8 fejez., rend.: Szabados Árpád
1930. okt. 22–23–24–25. (este 6-kor), 26. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1930. okt. 20., 22., 24. (kr.)

Márkus Alfréd:

A csúnya lány op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Vadnai László, vers: Harmath Imre, rend.: Felhő Ervin, karn.: Kovács Mihály
1930. okt. 24–25–26–27., nov. 16. (du.ea.), dec. 25. (du.ea).; Erd. Hlp. 1930. okt. 23., 26. (kr.), nov. 9., Ar. Közl. 1930. dec. 25., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Móricz Zsigmond:

Légy jó mindhalálig szm. 3 fv., rend.: Szabados Árpád
1930. okt. 30.; Erd. Hlp. 1930. okt. 26., 31. (kr.)

Lajtai Lajos:

Lila test, sárga sapka op. 3 fv. 6 kép, Szomaházy István reg. ny.: Békeffy László, rend.: Felhő Ervin
1930. nov. 1–2–3–4., 15. (du.ea.) dec. 6–7. (de. 11-kor); Ar. Közl. 1930. okt. 26., nov. 4. (kr.), 14., 30., 31., dec. 3., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ism.sz.:

Babszem Jankó tünd.reg. 4 kép.
1930. nov. 5. és 6. (du.ea.) Bp.-i Mesemondó Színház ve.j.; Erd. Hlp. 1930. nov. 1., 7. (kr.)

Újházy György:

Beleznay asszonyok vj. 3 fv.
1930. nov. 5–6., nov. 9. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1930. nov. 1., 6. (kr.), 7., Ar. Közl. 1930. nov. 1., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szántó Mihály:

Lehullott a rezgő nyárfa levele op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Erdélyi Mihály, rend.: Felhő Ervin
1930. nov. 8–9., 13., 18., 23. (du. 3-kor), dec. 13., 1931. márc. 7. (du.ea.); Erd. Hlp. 1930. nov. 1., 7., 9. (kr.), 16., 21., Ar. Közl. 1930. dec. 7., 1931. márc. 7., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Több sz.:

Kabaré
1930. nov. 10–11. Bp.-i Művésztársulat ve.j.; Erd. Hlp. 1930. nov. 9., 11. (kr.)

Grumberg, Jean Claude:

Dreyfuss ügy dr.

1930. nov. 14–15–16.; Erd. Hlp. 1930. nov. 9., 13., 15. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Faragó Sándor–László Aladár:

Egy lány aki mer vj. 3 fv.

1930. nov. 19., 30. (este 6-kor); Erd. Hlp. 1930. nov. 19., Ar. Közl. 1930. nov. 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kisfaludy Károly:

Pártütők vj. 3 fv.

1930. nov. 20. Kisfaludy eml.est; Erd. Hlp. 1930. nov. 19, 21. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Brodszky Miklós:

Első tavasz op. 3 fv. 7 kép, szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre

1930. nov. 23–24–25–26–27–28–29–30., dec. 14. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1930. nov. 25., 26. (kr.), dec. 14., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Görner, Karl August:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy. Edvi Illés László

1930. nov. 29. (du.ea.); Ar. Közl. 1930. nov. 25., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő

1930. nov. 30. (du. 3-kor), dec. 6. (du.ea.), 1931. márc. 1. (de.ea.); Erd. Hlp. 1930. dec. 6., Ar Közl. 1930. nov. 28., 1931. márc. 1., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Maugham, William Sommerset:

Szent láng drá. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt

1930. dec. 1–2. Poór Lili ve.j.; Ar. Közl. 1930. nov. 30., dec. 2. (kr.)

Ervine, John:

Első feleség vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt, zene: Vince Zsigmond

1930. dec. 3. és 28. (du.ea.) Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Erd. Hlp. 1930. nov. 29., Ar. Közl. 1930. nov. 30., dec. 4. (kr.), 28.

Vincze Zsigmond:

Huszárfogás op. 3 fv., szöv.: Török Rezső, rend.: Felhő Ervin

1930. dec. 4–5., 6. (du. 3-kor), 7. (du. 3-kor), 8., 25., 1931. máj. 25. (du.ea.); Ar. Közl. 1930. nov. 30., dec. 5. (kr.), 7., 25., 1931. máj. 24., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Black Flowers (Fekete virágok) társ. ea.

1930. dec. 6. (este 6-kor, és 9-kor), 7.; Erd. Hlp. 1930. dec. 7 (kr.), Ar. Közl. 1930. nov. 30., dec. 7. (kr.)

Molnár Ferenc:

A jó tündér vj. 3 fv.

1930. dec. 11–12., dec. 14. (este 6-kor); Ar. Közl. 1930. dec. 7., 12. (kr.), 14., Erd. Hlp. 1930. dec. 12. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg.

1930. dec. 13. (du.ea.); Ar. Közl. 1930. dec. 7.

Csiky Gergely:

Cifra nyomorúság szm. 4 fv.

1930. dec. 16. Csiky Gergely eml.; Ar. Közl. 1930. dec. 16., 17. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Katscher, Robert:

Csodabár zenés j. 2 fv., szöv.: Herczeg Géza–Farkas Károly, ford.: Harsányi Zsolt

1930. dec. 20–21. (du. 3-kor, 6-kor, és 9-kor), 22–23. (este 9-kor), 1931. febr. 17–18–19.; Ar. Közl. 1930.dec. 14., 21. (kr.), 1931. febr. 17., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Nichols, Anne:

Ábris rózsája vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő

1930. dec. 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1930. dec. 23., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ábrahám Pál:

Az utolsó Verebély-lány op. 3 fv., szöv: Drégely Gábor a Kisasszony férje után Harmath Imre

1930. dec. 26.; Ar. Közl. 1930. dec. 23., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lengyel Menyhért–Bíró Lajos:

A cárnő vj. 3 fv

1930. dec. 27. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1930. dec. 23.

Katona József:

Bánk bán drá. 5 fv.

1930. dec. 28. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1930. dec. 28.

Ism. sz.:

Lehár szkeccs

1930. dec. 30–31. (este 7-kor és 9-kor), 1931. jan. 1. (du. 3-kor, este 7-kor és 9-kor), 6.; Ar. Közl. 1930. dec. 28.

Több sz.:

Nagy szilveszteri kacagtató est

1930. dec. 31. (este 11-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 28.

Fodor László:

A töltőtoll vj. 3 fv.

1931. jan. 2. és 18. (du.ea) és jún. 21. (du.ea.) Somlay Artúr ve.j., 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1930. dec. 28., 1931. jan. 18., jún. 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Fodor László:

A templom egere vj. 3 fv.

1931. jan. 3. Somlay Artúr ve.j.; Ar. Közl. 1930. dec. 28., 1931. jan. 4. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Harsányi Zsolt:

Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.

1931. jan. 4. Somlay Artúr ve.j.; Ar. Közl. 1931. jan. 4.

Bernard, Tristan–Mirande, Yves–Quinson, Gustav:
Csókolj meg boh. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1931. jan. 17. Somlay Artúr ve.j.; ápr. 6. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. jan. 17., ápr. 5., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Móricz Zsigmond:
Sári bíró vj. 3 fv.
1931. jan. 18. Somlay Artúr ve.j.; Ar. Közl. 1931. jan. 18., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Rákosi Viktor–Guthi Soma:
A sasok vj. 3 fv.
1931. jan. 31.; Ar. Közl. 1931. jan. 31., febr. 1. (kr.)

Lajtai Lajos:
Az okos mama op. 3 fv., szöv.: Békeffy István, Szenes Béla ötlete alapján
1931. febr. 20–21–22–23., márc. 1.(du.ea.), 6., 18., 24.; Ar. Közl. 1931. febr. 17., 21. (kr.), 23., márc. 1., 12., 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szántó Mihály:
Mit susog a fehér akác op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály
1931. febr. 21. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. febr. 17.

Bónyi Adorján:
Az elcserélt ember (Kicserélt ember) szm. 3 fv.
1931. febr. 24., 28. (kr.), márc. 8. (6-kor), 23.; Ar. Közl. febr. 24., márc. 8., 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lehár Ferenc:
Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1931. febr. 25., márc. 4., 8. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1931. febr. 25., márc. 1., 8., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kálmán Imre:
Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1931. febr. 28. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. febr. 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Vaszary János:
Rád bízom a feleségem én. vj. 3 fv.
1931. febr. 28.; Ar. Közl. 1931. febr. 28., márc. 1. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Farkas Imre:
Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv.
1931. márc. 1., 22. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. márc. 1., 19., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Stolz, Robert:
Szerencse tánc op. 3 fv., szöv.: Bodansky, Robert–Hardt, Bruno, ford.: Bródy Miksa
1931. márc. 2.; Ar. Közl. 1931. márc. 1.

Armont, Paul–Nancey, Nicolas:
Félemelet balra vj. 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1931. márc. 3.; Ar. Közl. 1931. márc. 1.

Strauss, Johann:
A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard, ford.: Evva Lajos
1931. márc. 5., 9.; Ar. Közl. 1931. márc. 1., 6. (kr.), 8.

Bús-Fekete László–Góth Sándor:
Ferike mint vendég vj. 4 fv.
1931. márc. 10–11.; Ar. Közl. 1931. márc. 10., 11. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Farkas Imre:
Poldi op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Farkas Imre, rend.: Felhő Ervin
1931. márc. 12–13., 22., 27.; Ar. Közl. 1931. márc. 12., 13. (kr.), 19., 24., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Több sz.:
Kacagtató est
1931. márc. 14. (este 11-kor); Ar. Közl. 1931. márc. 12.

Vernon, Harry–Owen, Harold:
A mandarin angol-kínai j. zenével 3 fv., ford.: Salgó Ernő
1931. márc. 16. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1931. márc. 12., 17. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Maugham, William Sommerset:
A levél dr. 3 fv.
1931. márc. 17. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1931. márc. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Bourdet, Édouard:
A gyönge nem vj.
1931. márc. 19. Poór Lili–Janovics Jenő ve.j.; Ar. Közl. 1931. márc. 12., 20. (kr.)

Kálmán Imre:
Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1931. márc. 25.; Ar. Közl.1931. márc. 21., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Molnár Ferenc:
A hattyú vj. 3 fv.
1931. márc. 26., Szendrey Mihály 45 éves jub.j.; Ar. Közl. 1931. márc. 21., 27. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Sándor Jenő:
Halványsárga rózsa op. 3 fv., szöv.:Szenes Andor
1931. márc. 28–29.; Ar. Közl. márc. 24., 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Arnold, Franz–Bach, Ernst:
Bátor Salamon boh. 3 fv., ford.: Kövessy Albert
1931. márc. 31.; Ar. Közl. 1931. márc. 31.Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Török Rezső–Emőd Tamás:
Két lány az utcán zen.vj. 3 fv., zene: Erdélyi Mihály

1931. ápr. 5. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. ápr. 5.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1931. ápr. 5.; Ar. Közl. 1931. ápr. 5., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal

1931. ápr. 6.; Ar. Közl. 1931. ápr. 5., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Brodszky Miklós:

Szökik az asszony op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor–Harmath Imre

1931. febr. 26., jún. 7. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. febr. 26., jún. 7., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hevesi Sándor:

Régi jó világ op. Mikszáth Kálmán után

1931. márc. 8. (este 9-kor); Ar. Közl. 1931. márc. 8., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Molnár Ferenc: **Marsall** vj. 1 fv.; *Molnár Ferenc:* **Ibolya** vj. 1 fv.

1931. ápr. 19. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. ápr. 19.

Liptai Imre: **Háztűznéző** boh; *Török Rezső:* **Éjjel a bárban** kom.; *Rostand, Edmond:* **Fehér vacsora** verses vj. 1 fv., ford.: Kosztolányi Dezső; *Török Rezső:* **Szeparé** boh.; *Nóti Károly:* **Hirtelen ember** boh.; *Emőd Tamás:* **Komplé** boh.

1931. máj. 14–15. Darvas Ernő és társ. ve.j.; Ar. Közl. 1931. ápr. máj. 15.

Herczeg Ferencz:

Gyurkovics lányok életk. 4 szak.

1931. máj. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. máj. 24.

Szirmai Albert:

A balerina op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Martos Ferenc

1931. máj. 23–24., 31. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. máj. 24. (kr.), 31.

Wagner, Richard:

Tannhäuser o. 3 fv., szöv.: Wagner Richard

1931. máj. 25. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. máj. 25., 27. (kr.)

Verdi, Giuseppe:

Ernani o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria

1931. máj. 26. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. máj. 25.

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare

1931. máj. 27. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. máj. 25.

Márkus Alfréd:

Nőtlen férj op. 3 fv., szöv.: Vadnai László–Harmath Imre

1931. jún. 6. Kornély Mária jj., 13. (du.ea.); Ar. Közl. jún. 7. (kr.), 13.

Eftimiu, Victor:

Prométheusz drá., ford.: Kádár Imre

1931. jún. 9.; Ar. Közl. jún. 9., 10. (kr.)

Hirsch, Hugo:

Dolly op. 3 fv., szöv.: Arnold, Franz–Bach, Ernst

1931. jún. 13., 14. Vincze Emmi–Kun Dezső jj.; Ar. Közl. jún. 13., 18. (kr.)

Tamásy Pál:

Tommy és társa op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Andai Ernő–Szilágyi László

1931. jún. 20. Kiss Mariska jj.; Ar. Közl. jún. 20., 21. (kr.)

Maugham, William Sommerset:

Kenyérkeresők vj. 3 fv.

1931. jún. 21. Somlay Artúr ve.j.; Ar. Közl. jún. 21., 23. (kr.)

Lőrincz Miklós: **Ciprián mester** boh.; *Nóti Károly:* **Körmenet** jel.; *Vadnai László:* **Mondja a szemébe**

1931. júl. 8–9. Salamon Béla társ. ve.j.; Ar. Közl. júl. 8., 9. (kr.)

1931–1932

Halász Imre (Éri):

Meddig fogsz szeretni? vj. 3 fv.

1931. okt. 22. (ény.), 23., nov. 1. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. okt. 16., 23. (kr.), nov. 1., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hunyady Sándor:

Feketeszárú cseresznye szm. 3 fv., díszl.: Beleznay István

1931. okt. 24., 25. (du. fél 5-kor és este fél 9-kor), 26–27., 31., nov. 2–3., dec. 11. (du.ea.), 13. (este fél 6-kor), 27. (du. 3-kor), 28., 1932. jan. 10. (este fél 9-kor), febr. 7. (este fél 6-kor), ápr. 2. (du.ea.), júl. 28., aug. 7.; Ar. Közl. 1931. okt. 16., 24., 27. (kr.), 28., nov. 1., dec. 5., 13., 27., 1932. jan. 6., febr. 4., ápr. 2., júl. 26., aug. 7., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Fodor László:

Ékszerrablás a Váci utcában vj. 3 fv.

1931. okt. 28.; Ar. Közl. 1931. okt. 28., 29. (kr.)

Hatvany Lili:

Szerelmi párbaj

1931. okt. 30. Poor Lili ve.j.; Ar. Közl. 1931. okt. 28.

Bíró Lajos:

Kis Katalin vj. 3 fv.

1931. okt. 31. (este negyed 12-kor); Ar. Közl. 1931. okt. 28., nov. 1. (kr.)

Szép Ernő:

Az aranyóra mes.j. 10 kép

1931. nov. 1. (este negyed 12-kor), dec. 18., 1932. aug. 1.; Ar. Közl. 1931. okt. 28., nov. 3. (kr.), dec. 15., 1932. júl. 31.

Wilde, Oscar:

Az eszményi férj szm. 4 fv.

1931. nov. 4. berlini német társ. ve.j.; Ar. Közl. 1931. nov. 2., 8. (kr.)

Több sz.:

Kabaré

1931. nov. 5. és 6. (du.ea.) Tábori Emil társ. ve.j.; Ar. Közl. 1931. nov. 2.

Zelensky, Karol:

Csizmáskandúr mes.j.

1931. nov. 7. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. nov. 7.

Kálmán Imre:

Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt

1931. nov. 7., 17., dec. 25. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1931. nov. 7., 9. (kr.), 15., dec. 25.

Tamásy Pál:

Tommy és társa op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Andai Ernő–Szilágyi László

1931. nov. 8. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. nov. 8.

Rozsnyai Kálmán:

Lámpaláz op. 3 fv., szöv.: Stella Adorján, vers: Harmath Imre, rend.: Hetényi Elemér

1931. nov. 8–9–10–11., 15. (du.ea.), dec. 26.; Ar. Közl. 1931. nov. 8., dec. 26.

Ábrahám Pál:

Viktória op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Földes Imre, vers: Harmath Imre

1931. nov. 12. Tompa Béla ve.j., 15., 22. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. nov. 8., 15.

Radó József:

Cs. Sz. K. (Csalódott szerelmesek klubja) op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Szántó Armand–Szécsén Mihály

1931. nov. 13. Tompa Béla ve.j., 15., 24.; Ar. Közl. 1931. nov. 8., 14. (kr.), 15.

Ism. sz.:

Az a huncut kéményseprő mes.op.

1931. nov. 15. (dé. 11-kor), 21. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. nov. 8., 15.

Farkas Imre:

Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre

1931. nov. 16., 29. (du.ea.), dec. 27. (este fél 6-kor); Ar. Közl. 1931. nov. 15., 29., dec. 27.

Losonczy Dezső:

Vihar a balatonon op. 3 fv., szöv.: Bus Fekete László–Góth Sándor, vers.: Szenes Andor

1931. nov. 18–19–20., 1932. jan. 3. (este 9-kor); Ar. Közl. 1931. nov. 15., 19. (kr.), 1932. jan. 1.

Erdélyi Mihály:

Csókos regiment (Szabad a csók) op. 3 fv.

1931. nov. 21–22–23.; Ar. Közl. 1931. nov. 15., 22. (kr.)

Indig Ottó:

A torockói menyasszony vj. 3 fv.

1931. nov. 25–26–27., 29. (este fél 6-kor) Lengyel Irén ve.j., dec. 13. (du. 3-kor), 25. (este 6-kor), 1932. jan. 3. (du. 3-kor), febr. 7. (du. 3-kor), márc. 27. (de. 11.-kor), aug. 2., 7. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. nov. 25., 26. (kr.), dec. 13., 25., 31., 1932. jan. 1., febr. 4., márc. 20., aug. 2., 7., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ism. sz.:

Dörmögő Dömötör mes.j.

1931. nov. 28. (du.ea.); Ar. Közl. 1931. nov. 28.

Vincze Zsigmond:

A hamburgi menyasszony op. 3 fv., szöv.: Kulinyi Ernő

1931. nov. 28. Lengyel Irén–Neményi Lili ve.j., dec. 2.; Ar. Közl. 1931. nov. 28., 29. (kr.)

Erdélyi Mihály:

Túl a Dunán Baranyában op. 3 kép.

1931. nov. 29. Lengyel Irén ve.j., 30.; Ar. Közl. 1931. nov. 29., dec. 1. (kr.)

Lehár Ferenc:

A mosoly országa op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor után Herzer, Ludwig–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: László Andor

1931. dec. 3–4–5., 6. (du.ea.), 8–9., 25., 26. (este fél 6-kor), 27. (este fél 9-kor), 1932. jan. 17. (este fél 9-kor), 23., 25., 27.; Ar. Közl. 1931. nov. 29., dec. 4. (kr.), 5., 25., 1932. jan. 10., 19., 23.

Fráter Lóránd:

Akácfavirág dalj. 3 fv., szöv.: Mikszáth Kálmán Az eladó birtok c. nov. ny. Meskó Barna–Hubay Kálmán

1931. dec. 5. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 5.

Ism. sz.:

Mikulás bácsi kabaré

1931. dec. 6. (de. 11-kor, du. 3-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 5., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Shakespeare, William:

A velencei kalmár drá. 5 fv., ford.: Ács Zsigmond

1931. dec. 10.; Ar. Közl. 1931. dec. 10., 11. (kr.)

Emőd Tamás–Török Rezső:

Harapós férj zenés vj. 3 fv., zene: Komjáthy Károly

1931. dec. 12–13–14., 26. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 12., 25.

Bernard, Tristan:

Tyúkketrec boh.

1931. dec. 12. (este fél 12-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 12., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Hunyady Sándor:

Pusztai szél szm. 3 fv.

1931. dec. 15., 17., 20. (este fél 6-kor), 1932. júl. 31.; Ar. Közl. 1931. dec. 15., 20., 1932. júl. 26., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kondor Jenő:

Zöld bárány (Egy operett előkészületei) boh. rev.op. 3 fv. 8 kép., szöv.: Vaszary János

1931. dec. 19–20–21., 1932. jan. 2., 6. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 19., 20. (kr.), 31., 1932. jan. 3.

Görner, Karl August:

Hamupipőke var.reg. 6 kép, magy.: Vécsey Leó

1931. dec. 20. (de.ea.); Ar. Közl. 1931. dec. 20., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ibsen, Henrik:

Peer Gynt drá.-i költ. 5 fv., zene: Grieg, Edvard
1931. dec. 22–23., 1932. jan. 12.; Ar. Közl. 1931. dec. 20., 23. (kr.), 1932. jan. 10., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Sebők Zsigmond:

Mackó úrfi utazása az északi sarkra mesej.
1931. dec. 24. (de. 11-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 20.

Komor Gyula:

Piroska és a farkas tünd.reg. 7 kép
1931. dec. 27. (de. 11-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 27.

Lengyel Menyhért:

Taifun szm. 4 fv.
1931. dec. 29.; Ar. Közl. 1931. dec. 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Kóla József:

Pillangó op. 3 fv. 8 kép, szöv.: Szilágyi László–Kardos Andor
1931. dec. 30–31., 1932. jan. 1. (este 9-kor), 3. (este 6-kor), 6. (este fél 6-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 28., 31. (kr.), 1932. jan. 1., 3., 8. (kr.)

Több. sz.:

Újévi kabaré
1931. dec. 31. (este negyed 12-kor), 1932. jan. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1931. dec. 28., 1932. jan. 1.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1932. jan. 1. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 1.

Márkus Alfréd:

A csúnya lány op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Vadnai László, vers: Harmath Imre
1932. jan. 4.; Ar. Közl. 1932. jan. 3.

Lajtai Lajos:

Őfelsége frakkja op. 3 fv. elj., szöv.: Békeffy István
1932. jan. 6 és 7. (este 9-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 3., 8. (kr.)

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1932. jan. 8.; Ar. Közl. 1932. jan. 3.

Lehár Ferenc:

Friderika op. 3 fv., szöv.: Herzer, Ludwig–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Szenes Andor
1932. jan. 9. (este fél 9-kor), 10. (este fél 6-kor), 11. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 3., 10. (kr.)

Achamne, Achilles:

Finom kis lakás boh.
1932. jan. 9. (este negyed 12-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 6.

Nichols, Anne:

Ábris rózsája vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1932. jan. 10. (du. 3-kor), aug. 9.; Ar. Közl. 1932. jan. 6., aug. 7.

Katajev, Valentyin Petrovics: **A kör négyszögesítése** (Szovjet házasság) vj. 2 fv.; *Golz, Kurt:* **Kutya van a kerben** vj.
1932. jan. 13.; Ar. Közl. 1932. jan. 10.; Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Lestyán Sándor–Vaszary János:

Potyautas táncos, zenés boh. 3 fv.
1932. jan. 16. (este fél 9-kor), 17. (este fél 6-kor), 19.; Ar. Közl. 1932. jan. 10., 19.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1932. jan. 17. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 10.

Lehár Ferenc:

A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1932. jan. 20.; Ar. Közl. 1932. jan. 20.

Lajtai Lajos:

Az okos mama op. 3 fv., szöv.: Szenes Béla ötlete ny. Békeffy István,
1932. jan. 21.; Ar. Közl. 1932. jan. 21.

Görner, Karl August:

Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1932. jan. 23. (du. fél 3-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 21.

Fényes Szabolcs:

Maya op. szöv.: Harmath Imre, rend. Hetényi Imre
1932. jan. 28–29–30–31.; Ar. Közl. 1932. jan. 24., 29. (kr.)

Eisemann Mihály:

Alvinci huszárok op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1932. jan. 30. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. jan. 23.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1932. jan. 31. (du. 3-kor), ápr. 3. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. jan. .23., ápr. 3.

Weber, Pierre–Madis, Alexis:

Kényes válóper vj. 3 fv.
1932. febr. 6. Titkos Ilona ve.j., aug. 5.; Ar. Közl. 1932. febr. 4., 7. (kr.), aug. 5.

Fodor László:

Dr. Szabó Juci vj. 3 fv.
1932. febr. 7. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1932. febr. 4., 9. (kr.)

Iorga, Nicolae:

Apáról fiúra dr. 4 fv., ford.: Bitay Árpád
1932. febr. 8.; Ar. Közl. 1932. febr. 4., 9. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Több sz.:

Farsangi vidám kabaré (Megzavart nászéjszaka, Kipróbálom az uramat)
1932. febr. 9.; Ar. Közl. 1932. febr. 4.

Tabéry Géza: **Kolozsvári bál** szm. 1 fv.; *Fodor László:* **A nagyságos asszony álmodik** vj. 3 fv.; Janovics Jenő beszám.

1932. febr. 10. (éz.); Ar. Közl. 1931. febr. 6., 11. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Benatzky, Ralph–Granichstadten, Bruno–Stolz, Robert:

A fehér ló rev.op. 3 fv., szöv.: Müller, Hans, ford.: Stella Adorján, vers: Harmath Imre
1932. febr. 27–28–29. Vígh Ernő társ. ve.j.; Ar. Közl. 1931. febr. 27., 28. (kr.)

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1932. febr. 28. (du. 3-kor) Vígh Ernő társ. ve.j.; Ar. Közl. 1932. febr. 27.

Kiszely Gyula:

Fehér orchideák op. 3 fv., szöv.: Halász Gyula
1932. márc. 1–2–3., 5. (du. 3-kor) Vígh Ernő társ. ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 1., 2. (kr.), 3.

Ábrahám Pál:

Hawai rózsája op. 3 fv., szöv.: Löchner-Beda, Fritz–Grünwald, Alfred, ford. és átd.: Földes Imre
1932. márc. 6. (du. 3-kor, 6-kor, este 9-kor) Vígh Ernő társ. ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 3.

Gounod, Charles Francois:

Faust o. 5 fv., szöv: Barbier, Jules–Carré, Michel
1932. márc. 7. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 1., 8. (kr.)

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi
1932. márc. 8. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 8.

Verdi, Giuseppe:

Traviata o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria
1932. márc. 9. és ápr. 6. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 8., 10. (kr.), ápr. 1.

Greban, Arnoul:

A Passió valóságos mystériuma ford.: Várady Antal, rend.: Lakatos Ottó–Steinitzer Zseni–Faludy Károly, karn.: Mittenmüller József
1932. márc. 19–20.; Ar. Közl. 1932. márc. 20. (kr.)

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép, zene: Erkel Gyula, rend.: Fekete Mihály, karn.. Gellért Pál
1932. márc. 26., 27. (du. 4-kor), 28. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1932. márc. 20., 27. (kr.)

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1932. márc. 27. Király Ernő ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 20.

Molnár Ferenc:

Valaki vj. 3 fv.
1932. márc. 30.; Ar. Közl. 1932. márc. 26., 31. (kr.)

Benatzky, Ralph:

Exhercegnő op. 4 fv., Verneuil, Louis–Berr, Georges vj.-a ny., ford.: Heltai Jenő
1932. ápr. 1.; Ar. Közl. 1932. ápr. 1., 2. (kr.)

Shaw, George Bernard:

Candida dr. 2 fv.
1932. ápr. 2. Stirling, Edwar vez. English Players társ. ve.j.; Ar. Közl. 1932. márc. 26., 31. (kr.)

Verdi, Giuseppe:

Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.
1932. ápr. 4. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. ápr. 1., 5. (kr.)

Donizetti, Gaetano:

Lammermoori Lucia o. 3 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore
1932. ápr. 5. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. ápr. 1., 6. (kr.)

Zilahy Lajos:

Tűzmadár szm. 3 fv.
1932. ápr. 10–11. (árvíz miatt elmaradt), júl. 26-27., 30., aug. 11.; Ar. Közl. 1932. ápr. 5., júl. 26., 28. (kr.), aug. 7.

Móricz Zsigmond:

Légy jó mindhalálig szm. 3 fv.
1932. ápr. 11. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. ápr. 5.

Vajda Ernő:

A trónörökös dr. 3 fv.
1932. ápr. 11. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1932. ápr. 5.

Karinthy Frigyes:

Marha férj vj. 1 fv.
1932. ápr. 23. Major László–László Andor bú.ea.; Ar. Közl. 1932. ápr. 23.

Bizet, Georges:

Carmen o. 4 fv., szöv.: Prosper, Merimée elb. ny. Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic
1932. máj. 11. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. máj. 8., 12. (kr.)

Verdi, Giuseppe:

Aida o. 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1932. máj. 12. Halmos János–Apostolescu ve.j., kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. máj. 8.

Halevy, Jacques Fromenthal:

A zsidónő o. 5 fv., szöv.: Scribe, Eugene
1932. máj. 13. Foldescu ve.j., kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1932. máj. 8.

Ism. sz.:

Halló, muszáj nevetni rev. 16. rész
1932. jún. 3–4. Bp.-i Terézkörúti Színház ve.j.; Ar. Közl. 1932. jún. 3.

Ism. sz.:

Kabaré
1932. jún. 12–13.Steihardt Géza társ. Bp. ve. sz.; Ar. Közl. 1932. jún. 4.

Szlatinay Sándor:

Vőlegényem a gazember op. 3 fv., szöv.: Uray Dezső, vers: Kulinyi Ernő–Füredi Imre
1932. jún. 22. Bp.-i Városi Színház ve. sz.; Ar. Közl. 1932. jún. 22.

Maugham, William Sommerset:
Ne váljunk el vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1932. jún. 25. Bp.-i Vígszínház ve. sz.; Ar. Közl. 1932. jún. 23., 26. (kr.)
Lengyel Menyhért:
Evelyn szm. 3 fv.
1932. jún. 26. Bp.-i Vígszínház ve. sz.; Ar. Közl. 1932. jún. 23.
Ism.sz:
Kabaré
1932. júl. 4–5. Salamon Béla társ. ve.sz.; Ar. Közl. 1932. júl. 4.
Coolus, Romain:
Húsvéti vakáció vj. 3 fv., ford.: Hajó Sándor
1932. júl. 19. Bajor Gizi–Cs. Aczél Ilona ve.j.; Ar. Közl. 1932. júl. 19.
Andai Ernő:
Porcelán vj. 3 fv. 4 kép
1932. júl. 20. Bajor Gizi–Cs. Aczél Ilona ve.j.; Ar. Közl. 1932. júl. 19.
Szép Ernő:
Azra mesej. 3 fv.
1932. júl. 21. Bajor Gizi–Cs. Aczél Ilona ve.j.; Ar. Közl. 1932. júl. 19., 22. (kr.)
Molnár Ferenc:
A jó tündér vj. 3 fv.
1932. júl. 31. (du.ea.); Ar. Közl. 1932. júl. 19., 26.
Bús-Fekete László:
A méltóságos asszony trafikja vj. 3 fv.
1932. aug. 3–4.; Ar. Közl. 1932. aug. 3., 4. (kr.)
Schnitzler, Arthur:
Körtánc erot.j.
1932. aug. 6.; Ar. Közl. 1932. aug. 6.
Gorkij, Maxim:
Éjjeli menedékhely (Jelenetek a mélységből) drá. 4 kép, ford.: Abonyi Árpád
1932. aug. 10.; Ar. Közl. 1932. aug. 7.
Bródy Sándor:
Lyon Lea szm. 3 fv.
1932. aug. 11.; Ar. Hlp. 1932. aug. 4.
Deval, Jacques:
Kisasszony vj.
1932. aug. 15. Bp. Vígszínház ve.j.; Ar. Közl. 1932. aug. 16.
Doillet, Laurent:
Gyógyszerész úr vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1932. aug. 16. Bp. Vígszínház ve.j.; Ar. Közl. 1932. aug. 16.
Uferini cirkusz ve.sz.
1932. aug. 28. Kis Manyi ve.j.; Ar. Közl. 1932. aug. 29. (kr.)

1932–1933

Szenes Andor:
Week-end zenés vj. 3 fv., zene: Sándor Jenő, karn.: Urleteanu, Radu
1932. okt. 22. (ény.), 23–24., 30. (du. 3-kor), nov. 15., 20. (de. 11-kor); Ar. Közl. 1932. okt. 22., 23. (kr.), nov.12., 20.
Vaszary János:
Angyalt vettem feleségül vj. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1932. okt. 26–27., 30. (este 6-kor), nov. 14.; Ar. Közl. 1932. okt. 26., 27. (kr.), 28., nov. 12.
Bónyi Adorján:
Édes ellenség szm. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1932. okt. 28., nov. 1., 13. (este 6-kor); Ar. Közl. 1932. okt. 25., 29. (kr.), 31., nov. 8.
Márkus Alfréd:
Nőtlen férj op. 3 fv., szöv.: Vadnai László–Harmath Imre, karn.: Gellért Pál, rend.: Felhő Ervin
1932. okt. 29–30–31., nov. 6. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. okt. 25., 28., 30. (kr.), nov. 6.
Fodor László:
Csók a tükör előtt szm. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1932. nov. 2–3., nov. 6. (este 6-kor); Ar. Közl. 1932. okt. 30., nov. 3. (kr.), 6.
Lajtai Lajos:
Amikor a kislányból nagylány lesz op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Békeffy István
1932. nov. 5–6–7–8–9., 13. (du. 3-kor), 19. (du.ea.), dec. 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1932. okt. 30., nov. 6. (kr.), 8., 12., 29.
Bónyi Adorján:
A kis senki vj., rend.: Mészáros Béla
1932. nov. 10–11., 27. (este 6-kor), 1933. jún. 20. Vígh Ernő társ., Dayka Matgit ve.j.; Ar. Közl. 1932. nov. 8., 9., 11. (kr.), 24., 1933. jún. 20., 21. (kr.)
Görner, Karl August:
Hófehérke és a hét törpe tünd.reg. 5 szak., magy.: Edvi Illés László
1932. nov. 12. (du. ea.); Ar. Közl. 1932. nov. 8.
Kálmán Imre:
Cirkuszhercegnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred
1932. nov. 12–13., 23., 27. (du 3-kor); Ar. Közl. 1932. nov. 8., 22., 26.
Brodszky Miklós:
Ezerjó rev.op. 3 fv., szöv.: Harmath Imre saját vj.-a ny.
1932. nov. 17–18–19–20. (este 6-kor, és 9-kor), 22., 26. (du.ea.); Ar. Közl. 1932. nov. 12., 19. (kr.), 20., 22.
Molnár Ferenc:
Harmónia szm. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1932. nov. 24., dec. 6. (este 6-kor); Ar. Közl. 1932. nov. 22., 25. (kr.), dec. 4.
Ujházy György:
Érik a búzakalász zenés vj. 3 fv., zene: Szlatinay Sándor, vers.: Kellér Dezső
1932. nov. 26., 27. (este 9-kor), 28., dec. 2., 4. (du. 3-kor), 26. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. nov. 22, 24., 27. (kr.), 29., dec. 4., 26.

Zerkovitz Béla:

Eltörött a hegedűm op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1932. nov. 29., dec. 11. (du.ea.), 14.; Ar. Közl. 1932. nov. 26., dec. 10., 11.

Komjáthy Károly:

Fizessen nagysád op., szöv.: Török Rezső–Emőd Tamás, rend.: Felhő Ervin
1932. dec. 3., 6., 17. (du. 3-kor, 6-kor, este 9-kor); Ar. Közl. 1932. nov. 29., dec. 4. (kr.), 17.

Görner, Karl August:

Hamupipőke var.reg. 6 kép, magy.: Vécsey Leó
1932. dec. 6. (du.ea.); Ar. Közl. 1932. dec. 4.

Dálnoki Nagy Lajos.: **Ifjúság** vj. 1 fv.; *Pásztor Árpád:* **A két öreg** vj. 1 fv.; *Offenbach, Jacques:* **A varázshegedű** op. 1 fv., szöv.: Mestepes, E.–Chevalot, E., ford.: Szerdahelyi József
1932. dec. 7–8. Bing János–Pop Smaranda ve.j., 26. (este 6-kor); Ar. Közl. 1932. dec. 6., 8. (kr.)26.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1932. dec. 10. (du.ea.), 15.; Ar. Közl. 1932. dec. 10., 11.

Brodszky Miklós:

Szökik az asszony op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor–Harmath Imre
1932. dec. 10.; Ar. Közl. 1932. dec. 10

Kövessy Albert:

Goldstein Számi er. főv. életk. dallal 3 fv., zene: Delin Henrik–Konti József, rend.: Felhő Ervin
1932. dec. 11.; Ar. Közl. 1932. dec. 11.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1932. dec. 16. (du.ea.); Ar. Közl. 1932. dec. 11.
Satz, Ludwig zsidó társ. ve.sz.1932. dec. 16.; Ar. Közl. 1932. dec. 11.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 2 fv. 3 rész, szöv.: Long, John Luther–Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe
1932. dec. 19. kvári Román Op. ve.j.; Ar. Közl. 1932. dec. 19., 20. (kr.)

Vaszary János:

Jó házból való úrilány vj. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1932. dec. 22., 25. (este 6-kor), 29.; Ar. Közl. 1932. dec. 20., 23. (kr.), 29.

Ism.sz.:

Babszem Jankó tünd.reg. 4 kép.
1932. dec. 24. (du. ea.)); Ar. Közl. 1932. dec. 20.

Farkas Imre:

Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1932. dec. 25. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1932. dec. 20.

Farkas Imre:

Húzd rá cigány
1932. dec. 25. (este fél 9-kor), 28. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1932. dec. 20., 28.

Benatzky, Ralph–Granichstadten, Bruno–Stolz, Robert:

A fehér ló rev.op. 3 fv., szöv.: Müller, Hans, ford.: Stella Adorján, vers: Harmath Imre
1932. dec. 26. (este 9-kor); Ar. Közl. 1932. dec. 26.

Lengyel Menyhért:

Antónia vj. 3 fv.
1932. dec. 30. (este 9-kor); Ar. Közl. 1932. dec. 30.

Sterk, Wilhelm:

Nem divat a szerelem vj. 3 fv., magy.: Vaszary János
1932. dec. 31. (este negyed 12-kor), 1933. jan. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1932. dec. 26., 28.

Follinus Aurél:

Náni én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Elek
1933. jan. 1. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1933. jan. 1.

Tóth Ede:

A falu rossza én. népszm. 3 fv., zene: Erkel Gyula
1933. jan. 1. (este); Ar. Közl. 1933. jan. 1.

Ism. sz.:

Der patriot
1933. febr. 23. Kartner Fritz német társ. ve.sz.; Ar. Közl. 1933. febr. 23.

Feld Mátyás:

Tündér Ilona és Árgyirus királyfi tünd.reg. 3 fv.
1933. márc. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1933. márc. 24.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1933. márc. 24. Faludy Károly–Inke Rezső jub.j.; Ar. Közl. 1933. márc. 24.

Eisemann Mihály:

Zsákbamacska op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Szilágyi László
1933. márc. 25., 26. (du.ea.), 27., ápr. 2. (du. 3-kor),; Ar. Közl. 1933. márc. 25., 28. (kr.), ápr. 2.

Pető István:

Teve op. 3 fv., szöv.: Vaszary János
1933. márc. 30., ápr. 2.; Ar. Közl. 1933. márc. 29., ápr. 2.

Boros Elemér:

Forgószél tr.kom. 3 fv., 9 kép
1933. ápr. 2. (este 6-kor); Ar. Közl. 1933. ápr. 2.

Offenbach, Jacques:

Orpheusz a pokolban op. 4 kép., szöv.: Cremieux, Hector–Halevy, Ludovic, ford. és átd.: Fekete Tivadar, rend.: Inke Rezső
1933. ápr. 16–17–18., 23. (du.ea.); Ar. Közl. 1933. ápr. 16., 19. (kr.), 23.

Opera hangverseny
1933. ápr. 27. Rosette, Anne (Gyenge Anna) ve.j.; Ar. Közl. 1933. ápr. 27.

Szép Ernő:

Egyszer egy királyfi mesej., rend.: Gellért János
1933. ápr. 28–29–30. Aradi Szent Ferenc Zenekari Egyesület ea.; Ar. Közl. 1933. ápr. 27.

Saint–Saëns, Camille:

Sámson és Delila o. 3 fv., szöv.: Lemaire, Ferdinand

1933. máj. 26. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1933. máj. 25., 27. (kr.)

Verdi, Giuseppe:

A trubadúr o. 4 fv., szöv.: Cammarano, Salvatore,

1933. máj. 27. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. 1933. máj. 25., 28. (kr.)

Rossini, Gioacchino:

A sevillai borbély o. 2 fv., szöv.: Sterbini, Cesare

1933. máj. 28. (du.ea.) kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. máj. 25.

Strauss, Johann:

A bőregér (A denevér) op. 3 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Halevy, Ludovic La Réveillon c. boh. után Haffner, Karl–Genée, Richard

1933. máj. 28. kvári Román Opera ve.j.; Ar. Közl. máj. 25.

Gyöngy Pál:

Kadétszerelem rev. 3 fv., szöv. Békeffy István–Szilágyi László, rend.: Felhő Ervin

1933. jún. 3., 4. (du. és este) Major Kati ve.j.; Ar. Közl. jún. 3., 4. (kr.)

Szlatinay Sándor:

Vőlegényem a gazember op. 3 fv., szöv.: Uray Dezső, vers.: Kulinyi Ernő–Füredi Imre

1933. jún. 11.; Ar. Közl. jún. 10.

Indig Ottó:

Torockói menyasszony vj. 3 fv.

1933. jún. 21. Vígh Ernő társ., Dayka Margit ve.j.; Ar. Közl. jún. 20., 21., 22. (kr.)

Lengyel József:

Emmy vj. 3 fv., Rákosi Viktor reg. ny., rend.: Felhő Ervin

1933. jún. 22.; Ar. Közl. jún. 22. Vígh Ernő és társ. ve.j.

Herczeg Ferenc:

Két ember a bányában szm. 1 fv.

1933. júl. 21. (du.ea.) aradi műkedv. előad.; Ar. Közl. júl. 22.

Bíró Lajos:

Francia négyes vj. 3 fv.

1933. júl. 21. (este fél 10-kor) aradi műkedv. előad.; Ar. Közl. júl. 22.

1933–1934

Brodszky Miklós:

Kék lámpás op. 3 fv., szöv.: Harmath Imre, vers.: Szilágyi László

1933. nov. 16. (ény), 17–18., 19. (du. 4-kor, este 9-kor), 21., dec. 25. (este 9-kor), 1934. jan. 7. (du. 3-kor), febr. 1.; Ar. Közl. 1933. nov. 15., 17. (kr.), 21., dec. 23., 1934. jan. 3., 30.

Gellért Lajos–Weinréb Ignác:

Timosa, a cár katonája zenés vj. 5 kép, zene: Stepat, Eugéne, vers.: Innocent Vincze Ernő, rend.: Felhő Ervin

1933. nov. 20., dec. 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1933. nov. 20., dec. 3.

Bús-Fekete László:

A pénz nem minden vj. 3 fv., rend.: Felhő Ervin

1933. nov. 23–24., 26. (este 6-kor), dec. 2. (du. ea.), 26. (este 6-kor); Ar. Közl. 1933. nov. 20., 26., dec. 23., AMM szlp.

Eisemann Mihály:

Zsákbamacska op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László

1933. nov. 26. (du. 3-kor), dec. 2. (du.ea.), 23. (du. ea.), 1934. júl. 10.; Ar. Közl. 1933. nov. 26., dec. 22., 1934. júl. 7.

Gyöngy Pál:

Kadétszerelem rev. 3 fv., szöv.: Békeffy István–Szilágyi László, rend.: Felhő Ervin

1933.nov. 26. (este 9-kor), dec. 9. (du.ea.), 27. (du. 4-kor), 1934. jan. 7. (este 6-kor), febr. 2.; Ar. Közl. 1933. nov. 26., dec. 8., 23., 1934. jan. 3., 30.

Eisemann Mihály:

Egy csók és más semmi op. 3. fv. szöv.: Halász Imre (Éri), vers: Békefi Lajos, rend.: Felhő Ervin, karn.: Csányi Mátyás

1933. nov. 28–29–30., dec. 1–2., 3. (du. 3-kor, este 9-kor), 26. (du. 3-kor), 1934. ápr. 22. (du. 3-kor); Ar. Közl. nov. 28., 1933. dec. 23., 1934. ápr. 22. AMM szlp.

Indig Ottó:

Ember a híd alatt vj. 3 fv., rend.: Szendrey Mihály

1933. dec. 5., 6. (du. 5-kor), 10. (du.ea.), 26. (este 6-kor), 1934. jan. 11.; Ar. Közl. 1933. dec. 5., 7., 23., 1934. jan. 9., Erd. Hlp. 1933. dec. 2., 6. (kr.)

Erdélyi Mihály:

Fehérvári huszárok (Zsindelyezik a kaszárnya tetejét) op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály

1933. dec. 6–7., 9–10., 26. (este 9-kor), 1934. jan. 6. (du. 3-kor), 28.; Ar. Közl. 1933. dec. 6., 7. (kr.), 23., 1934. jan. 3., 28., Erd. Hlp. 1933. dec. 2., 5., 7. (kr.)

Szirmai Rezső:

Előre megfontolt szándékkal törvényszéki tört. 3 fv., rend.: Kozma Hugó

1933. dec. 11., 16. (du. 5-kor), 1934. jan. 6. (este 6-kor); Ar. Közl. 1933. dec. 11., 13., 1934. jan. 3., Erd. Hlp. 1933. dec. 8., 12. (kr.)

Schiller, Friedrich:

Tell Vilmos dr. 3 fv.

1933. dec. 13–14. Landes Theater ve.j.; Ar. Közl. 1933. dec. 13.

Több sz.:

Armonia dalegylet koncertje

1933. dec. 16., 17. (este 6-kor); Ar. Közl. 1933. dec. 13., 16. (előz.)

Hajós József:

Áprilisi vőlegény op. 2 rész, szöv.: Lakatos László–Bródy István, vers.: Szenes Andor, rend.: Felhő Ervin

1933. dec. 17. (du. 3-kor, este 9-kor), 25. (du.ea.), 27. és 1934. jan. 3. Solymosán Magda ve.j.; Ar. Közl. dec. 13., 19. (kr.), 23., 28. (kr.), 1934. jan. 3.

Lengyel József:

Emmy vj. 3 fv., Rákosi Viktor reg. ny., rend.: Felhő Ervin

1933. dec. 21., 23.; Ar. Közl. 1933. dec. 20., 22. (kr.)

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő

1933. dec. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1933. dec. 22.

Márkus Alfréd:

Tessék beszállni rev.op., szöv.:Harmath Imre, karn.: Timár Ila

1933. dec. 30., 31. (du. 3-kor, 6-kor, este fél 10-kor), 1934. jan. 1. (du. 3-kor, 6-kor, este 9-kor), 4., 7. (este 9-kor), 31., júl. 15. (este 9-kor); Ar. Közl. 1933. dec. 23., 28., 31. (kr.), 1934. jan. 3., 6., 31., júl. 8.

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc

1934. jan. 6. (este 9-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 3.

Bus-Fekete László:

Több mint szerelem életk. 3 fv.

1934. jan. 9–10., 14. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 6., 10. (kr.), 12.

Szántó Mihály:

Bolondóra op. 2 fv.,szöv.: László Andor, vers: Szenes Andor, rend.: Felhő Ervin

1934. jan. 13., 14. (du. 3-kor és este 9-kor), 24. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 9., 12., 14. (kr.)

Harmath Imre: **Bridge** vj. 3 fv.; *Halász Imre (Éri):* **Nem érdemes nőnek lenni** vj. 1. fv.,rend.: Fekete Tivadar

1934. jan. 17., 21. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 18. (kr.)

Fényes Szabolcs:

Csipetke op. 3 fv., szöv.: Török Rezső, rend.: Felhő Ervin

1934. jan. 18., 19. (du. 3-kor), 20. (du. 3-kor, este 9-kor), 21. (du. 3-kor, este 9-kor), 24. (du. 3-kor), 28. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 18., 20. (kr.), 28.

Több sz.:

Farsangi műsor

1934. jan. 23.; Ar. Közl. 1934. jan. 20., 24. (kr.)

Vadnai László:

Hacsek és Sajó jel.

1934. jan. 24. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 20.

Győri Emil:

Az első éjszaka op, szöv.: Kálmán Andor, hansz.: Csányi Mátyás

1923. jan. 25. (este fél 9-kor), 26. (este fél 9-kor), 27. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 20., 26. (kr.), 28.

Szalay László:

Szuhay vj. 3 fv.

1934. jan. 30. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1934. jan. 30., 31. (kr.)

Molnár Ferenc:

A hattyú vj. 3 fv.

1934. febr. 3. Szendrey Mihály 50 éves jub.j.; Ar. Közl. 1934. jan. 30., febr. 4. (kr.)

Ism. sz.:

Kórusművek

1934. febr. 16. doni kozák kórus ve.sz.; Ar. Közl. 1934. febr. 16.

Ábrahám Pál:

Bál a Savoyban op. 3 fv., szöv.: Grünwald, Alfred–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Heltai Jenő

1934. ápr. 8. (du. 3-kor, este 9-kor), 9. (este 6-kor), 10., 11., 21., 22.; Ar. Közl. 1934. ápr. 8., 12. (kr.), 17., 22.

Lajtai Lajos:

Amikor a kislányból nagylány lesz op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Békeffy István

1934. ápr. 9. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1934. ápr. 8.

Vulpius, Paul:

Helyet az ifjúságnak vj. 3 fv., ford.: Lakatos László–Fodor László

1934. ápr. 9. (este 9-kor), 10. (du. 5-kor), 11. (du. 5-kor), 12. (este fél 9-kor), 22. (este 6-kor), júl. 11.; Ar. Közl. 1934. ápr. 9., 11., 22., júl. 7.

Strauss, Johann–Nagypál Béla:

Kék Duna op. 3 fv., összeáll. Strauss, Johann műveiből, szöv.: Halász Gyula–Kristóf Károly, vers: Kulinyi Ernő, rend.: Felhő Ervin

1934. ápr. 13–14., 15. (du. 3-kor, este fél 9-kor), 17., 19, 23. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1943. ápr. 11., 17.

Szlatinay Sándor:

Vőlegényem a gazember op. 3 fv., szöv.: Uray Dezső, vers: Kulinyi Ernő–Füredi Imre

1934. ápr. 23. (este 9-kor); Ar. Közl. 1934. ápr. 22.

Nóti Károly:

Nyitott ablak vj. 2 fv., rend.: Felhő Ervin

1934. máj. 4., 6. (du. 5-kor és este 9-kor); Ar. Közl. 1934. máj. 4.

Mozart, Wolfgang Amadeus:

A varázsfuvola o. 2 fv., szöv.: Schikaneder, Emanuel

1934. máj. 25. kvári Román Opera ve.sz.; Ar Közl. 1934. máj.25.

Verdi, Giuseppe:

Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio

1934. máj. 26. kvári Román Opera ve.sz.; Ar Közl. 1934. máj.25.

Gounod, Charles Francois:

Rómeó és Júlia o. 5 fv., szöv.: Barbier, Jules–Carré, Michel

1934. máj. 27. kvári Román Opera ve.sz.; Ar Közl. 1934. máj.25.

Krasznay Mihály:

Sárga liliom op. 2 fv. 12 kép, szöv.: Bíró Lajos ny. Herczeg Gyula–Zágon István
1934. júl. 5–6–7–8. Solymosán Magda ve.j., 12., 15. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1934. júl. 5., 6. (kr.), 8.

Praxy, Raoul:

Hölgyeim, elég volt boh. 3 fv., ford. Vaszary János
1934. júl. 14., 17.; Ar. Közl. 1934. júl. 8., 15.

Erdélyi Mihály:

Cserebogár, sárga cserebogár op. 3 fv., szöv. Erdélyi Mihály, rend.: Felhő Ervin
1934. júl. 19. Pintér Böske ve.j., 21., 22. (du. 5-kor és este 9-kor); Ar. Közl. 1934. júl. 15., 20. (kr.)

1934–1935

Madách Imre:

Az ember tragédiája drá. költ. 11 kép, zene: Erkel Gyula, rend.: Forgács Sándor
1934. okt. 12–13., 14. (du. 4-kor és este 9-kor), 20. (du. 4-kor), nov. 1. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1934. okt. 9., 12., 13. (kr.), 28., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Praxy, Raoul:

Hölgyeim, elég volt boh. 3 fv., ford.: Vaszary János, rend.: Felhő Ervin
1934. okt. 14. (este 6-kor), 21. (este 6-kor), 29., nov. 18. (este 6-kor), 1935. aug. 17. Gömöry Emma j.j.; Ar. Közl. 1934. okt. 9., 19., 25., nv. 13., 1935. aug. 17., 18. (kr.)

Ábrahám Pál:

Viktória op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Földes Imre, vers: Harmath Imre, rend.: Felhő Ervin
1934. okt. 15., dec. 4.; Ar. Közl. 1934. okt. 9., dec. 3.

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1934. okt. 16.; Ar. Közl. 1934. okt. 12.

Halász Imre (éri):

Napóleon ágya boh. 3 fv.
1934. okt. 17–18.; Ar. Közl. 1934. okt. 12.

Eisemann Mihály:

Vadvirág op. 3 fv., szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre, rend.: Felhő Ervin, karn.: Schlezák Elemér
1934. okt. 19–20., 21. (du. 3-kor és este fél 9-kor), 22., nov. 5., 26.; Ar. Közl. 1934. okt. 12., 20.(kr.), nov. 1., 26.

Hofmannstahl Hugo:

Jedermann (Akárki), ford.: Kállay Miklós, rend.: Forgács Sándor
1934. okt. 23–24., 27. (du. 4-kor), júl. 20. és 21. szabadtéri ea. Radnán, aug. 3. szabadtéri Aradon; Ar. Közl. 1943. okt. 20., 24. (kr.), 25., 1935. júl. 10., 31., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Zách István:

Tabáni orgonák op. 3 fv., szöv.: Nemes Gyula–Tary Mihály
1934. okt. 26–27., 28. (du. 3-kor és este 9-kor), nov. 12.; Ar. Közl. 1943. okt. 20., 25., 27. (kr.), nov. 12.

Molnár Ferenc:

Az Ördög szm. 3 fv., rend.: Forgács Sándor
1934. okt. 28. (este 6-kor), nov. 3. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1943. okt. 25., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Schurek, Paul:

Muzsikusok vj. 3 fv., vers.: Szenes Andor, ford.: Vaszary János
1934. okt. 31., nov. 1., 4. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. okt. 28.

Erdélyi Mihály:

Dorozsmai szélmalom op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály
1934. nov. 2–3., 4. (du. 3-kor és este 9-kor); Ar. Közl. 1934. okt. 28., nov. 3. (kr.)

Letraz, Jean:

Szerencsemalac zenés burl. 3 fv.., magy.: Vaszary János, rend.: Mészáros Béla
1934. nov. 6–7., 11. (este 6-kor), 27.; Ar. Közl. 1934. okt. 28., nov. 6., 27.

Erdélyi Mihály:

Cserebogár, sárga cserebogár op. 3 fv., szöv. Erdélyi Mihály, rend.: Felhő Ervin
1934. nov. 7. (du. ea.); Ar. Közl. 1934. okt. 28., nov. 6.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1934. nov. 11. (du. 3-kor és este 9-kor), 14. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1934. okt. 28., nov. 6., 7. (kr.), 13.

Batti du, Gaston:

Bűn és bünhődés drá. 3 fv., Dosztojevszkij, Fjodor reg. ny., ford.: Heltai Jenő, rend.: Forgács Sándor
1934. nov. 13. (félbemaradt, betiltották), 21–22., 25. (este 6-kor), 28.; Ar. Közl. 1934. nov. 13., 18., 27., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Strauss, Johann–Nagypál Béla:

Kék Duna op. 3 fv., összeáll. Strauss, Johann műveiből, szöv.: Halász Gyula–Kristóf Károly, vers: Kulinyi Ernő, rend.: Felhő Ervin
1934. nov. 15., 20.; Ar. Közl. 1934. nov. 13., 18.

Lehár Ferenc:

Giuditta op. 5 fv.
1934. nov. 17., 18. (du. 3-kor és este 9-kor); Ar. Közl. 1934. nov. 8.

Gyöngy Pál:

Őméltósága sofőrje op. 3 fv., szöv.: Békeffy István, rend.: Felhő Ervin
1934. nov. 17–18., 29., dec. 11.; Ar. Közl. 1934. nov. 13., 18. (kr.), 27., dec. 11.

Krasznay Mihály:

Sárga liliom op. 2 fv. 12 kép, szöv.: Bíró Lajos nyom. Herczeg Gyula–Zágon István
1934. nov. 23., dec. 9. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. nov. 18., dec. 9.

Ábrahám Pál:

Bál a Savoyban op. 3 fv., szöv.: Grünwald, Alfred–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Heltai Jenő
1934. nov. 24., dec. 2. (este 6-kor), 1935. febr. 24. (este 6-kor); Ar. Közl. 1934. nov. 18., 27., 1935. febr. 24.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1934. nov. 25. (du. 3-kor és este 9-kor), dec. 7., 13. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1934. nov. 18., 27. (kr.), dec. 3., 13.

Kálmán Imre:

Cirkuszhercegnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred
1934. dec. 1.; Ar. Közl. 1934. nov. 27., dec. 4. (kr.)

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1934. dec. 2. (du. 3-kor és este 9-kor), 8. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1934. nov. 27.

Gordin, Jacob:

Anyaszív zenés életkép 2 rész, átd.: Gellért Lajos, zene: Gorodinszky, Sacha, vers: Innocent Ernő
1934. dec. 8. (este 9-kor)., 9. (du. 3-kor és este 9-kor), 14.; Ar. Közl. 1934. dec. 3., 9. (kr.), 12.

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv.
1934. dec. 12. (dísz.ea.) Bródy Sándor eml.; Ar. Közl. 1934. dec. 12.

Neumann Ferenc:

Hazudik a muzsikaszó op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály
1934. dec. 13., 16. (du.ea), 18.; Ar. Közl. 1934. dec. 12., 18.

Újházy György:

Érik a búzakalász zenés vj. 3 fv., Beleznay aszszonyok c. vj. ny., zene: Szlatinay Sándor, vers: Kellér Dezső
1934. dec. 16.; Ar. Közl. 1934. dec. 12.

Dálnoki Nagy Lajos:

Úrlovas vj., rend.: Forgács Sándor
1934. dec. 19–20.; Ar. Közl. 1934. dec. 18., 20. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Ism. sz.:

Kabaré
1934. dec. 31., 1935. jan. 22. (du.ea.); Ar. Közl. 1934. dec. 31., 1935. jan. 22.

Anthelme, Paul:

Abbé szm. 3 fv., ford. és átd.: Orbók Attila
1935. jan. 17., 21. (este 6-kor), 26. (este 9-kor), ápr. 23.(du. 3-kor); Ar. Közl. 1935. jan. 11., 18. (kr.), ápr. 16.

Lajtai Lajos:

Nápolyi kaland op. 3 fv., szöv.: Békeffy István–Vadnai László
1935. jan. 18., 20., 24. (du. 3-kor, este 9-kor), márc. 10. (du. 5-kor), máj. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1935. jan. 11., 19. (kr.), 22., márc. 10., ápr. 27.

Kingsley, Sidney:

Az orvos szm. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1935. jan. 22–23., 27. (este 9-kor); Ar. Közl. 1935. jan. 12., 22., 23. (kr.)

Komjáthy Károly:

Szeressen kedves op. 3 fv., szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1935. jan. 24., (du. 3-kor, este 9-kor), 25-26., 27. (du. 3-kor), 26., 29.; Ar. Közl. 1935. jan. 12., 22., 24. (kr.), 29.

Károly Sándor:

Tálalva van vj. 5 kép
1935. jan. 30–31., febr. 3. (este 6-kor); Ar. Közl. 1935. jan. 29., 31. (kr.)

Eisemann Mihály:

Ma éjjel szabad vagyok op. 3 fv., szöv.: Vaszary János, vers: Szenes Andor
1935. febr. 1–2., 3. (du. 3-kor, este 9-kor), 8., 17. (este 6-kor); Ar. Közl. 1935. jan. 31., febr. 2. (kr.), 5., 17.

Molnár Ferenc:

Ismeretlen lány drá. 3 fv.
1935. febr. 6–7.; Ar. Közl. 1935. febr. 6., 7. (kr.)

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1935. febr. 17. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1935. febr. 17.

Eisemann Mihály:

Egy csók és más semmi op. 3. fv. szöv.: Halász Imre (Éri), vers: Békefi Lajos,
1935. febr. 17. (este 9-kor); Ar. Közl. 1935. febr. 17.

Lothar, Rudolf–Adler, Hans:

Döntő éjszaka vj. 4 fv., ford.: Szép Ernő, rend.: Forgács Sándor
1935. febr. 21.; Ar. Közl. 1935. febr. 21., 22. (kr.)

Harsányi Zsolt:

Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.
1935. febr. 22.; Ar. Közl. 1935. febr. 22.

Brodszky Miklós:

Szökik az asszony op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor–Harmath Imre
1935. febr. 23.; Ar. Közl. 1935. febr. 23.

Gyöngy Pál:

Kadétszerelem rev. 3 fv., szöv. Békeffy István–Szilágyi László
1935. febr. 24. (du. 3-kor), márc. 10. (de.ea.); Ar. Közl. 1935. febr. 24., márc. 10.

Eisemann Mihály:

Alvinci huszárok op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1935. febr. 24. (este 9-kor); Ar. Közl. 1935. febr. 24.

Eisemann Mihály:

Én és a kisöcsém op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1935. febr. 28., márc. 1–2–3–4–5., 9., 10. (du. 3-kor), 12–13–14., 25. (du.ea.), 26., ápr. 30. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1935. febr. 28., márc. 1. (kr.), 9., márc. 21., ápr. 27.

Ábrahám Pál:

Viki op. 3 fv. 6 kép, szöv.: Bónyi Adorján, vers: Harmath Imre, rend.: Felhő Ervin
1935. márc. 27–28–29., 30. (du. 3-kor és este 9-kor), ápr. 28. (du. 3-kor, 6-kor, este 9-kor), 30. (este 6-kor), máj. 1. (este 9-kor); Ar. Közl. 1935. márc. 21., 28. (kr.), ápr. 25., 27.

Hunyady Sándor:

Három sárkány vj. 3 fv.
1935. ápr. 21. (du. 3-kor, 6-kor és este 9-kor) Szabó Ica ve.j., 23. (este 9-kor), jún. 10.; Ar. Közl. 1935. ápr. 16., 25. (kr.), jún. 4.

Góth Sándor–Relle Pál:

Ének a búzamezőkről szj. 3 fv. prológ, 8 kép, Móra Ferenc reg. ny.
1935. ápr. 22. (du. 3-kor, 6-kor, este 9-kor); Ar. Közl. 1935. ápr. 16., 25. (kr.)

Ibsen, Henrik:

Kísértetek szm. 3 fv.
1935. ápr. 23.(este 6-kor), aug. 29. Forgács Sándor jj.; Ar. Közl. 1935. ápr. 16., 30. (kr.)

Komor Gyula:

Piroska és a farkas tünd.reg. 7 kép
1935. ápr. 29. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1935. ápr. 25.

Földes Ferenc:

Őnagysága nem hajlandó op. 3 fv., szöv.: Harmath Imre
1935. ápr. 29. (este 6-kor), 30. (este 9-kor), máj. 1. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1935. ápr. 25., 27.

Tolsztoj, Lev Nyikolajevics:

Élő halott (Élő holttest) szm. 3 fv., ford.: Bálint Lajos–Trócsányi Zoltán, rend.: Forgács Sándor
1935. máj. 16.; Ar. Közl. 1935. máj. 16., 17. (kr.)

Hunyady Sándor:

Lovagias ügy életk. 3 fv., rend. Forgács Sándor
1935. jún. 8. (ény.), 9. (du. 5-kor, este 9-kor); Ar. Közl. 1935. jún. 4., 11. (kr.)

Felhő Ervin: **Erkölcsbiztosító** boh.; *Felhő Ervin:* **Ajánlott levél;** *Felhő Ervin:* **Modern háziasszony**
1935. jún. 15. Bárdy Teréz ve.j.; Ar. Közl. 1935. jún. 5., 16. (kr.)

Szántó Armand–Szécsén Mihály:

Százhúszas tempó vj. 3 fv.
1935. jún 16. (du. 5-kor, este 9-kor) és 18–19. Bárdy Teréz ve.j., 23.; Ar. Közl. 1935. jún. 13., 23.

Szigligeti Ede:

Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1935. júl. 27. Kun Dezső 30. éves jub.j.; Ar. Közl. 1935. júl. 27., 28. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Shakespeare, William:

Hamlet tr. 5 fv., ford.: Arany János
1935. aug. 6. szabadtéri ea. Aradon; Ar. Közl. 1935. aug. 6., 7. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Fodor László:

Egy asszony, aki hazudik szm. 3 fv., rend.: Forgács Sándor
1935. aug. 10. Jávor Alfréd jj.; Ar. Közl. 1935. aug. 6., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Sándor Jenő:

Aki mer, az nyer op. 3 fv., szöv.: Rejtő Jenő, vers: Kellér Dezső, rend.: Felhő Ervin
1935. aug. 21. Dálnoky Dudus bú.ea.; Ar. Közl. 1935. aug. 21.

Schönthan, Paul–Schönthan, Franz:

A szabin nők elrablása vj. 3 fv., magy.: Benedek Gyula
1935. aug. 31. Novák Irén eml.;Ar. Közl. 1935. aug. 31., szept. 1. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

1935–1936

Farkas Imre:

Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv., karn.: Csányi Mátyás
1935. szept. 14. Szabó Gyula jj.; Ar Közl. 1935. szept. 10.

Lehár Ferenc:

A mosoly országa op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor után Herzer, Ludwig–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Harsányi Zsolt
1935. nov. 2. (ény.), 3. (du. 5-kor, este 9-kor), 4.; Ar. Közl. 1935. okt. 30.

Bús-Fekete László:

Szerelemből elégtelen vj.
1935. nov. 5–6., 10. (este 6-kor); Ar. Közl. 1935. nov. 5., 6. (kr.), 10.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1935. nov. 9. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1935. nov. 9.

Kálmán Imre:

Hollandi menyecske op. 3 fv.
1935. nov. 10. (du. 3-kor, este 9-kor)); Ar. Közl. 1935. nov. 10.

Puccini, Giacomo:

Tosca o. 3 fv., szöv.: Sardou, Victorien drá. ny. Giacosa, Giuseppe–Illica, Luigi
1935. nov. 12. Tyron, Silva–Bădescu, Dinu ve.j.; Ar. Közl. 1935. nov. 12., 13. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Heltai Jenő:

Jó üzlet vj. 3 fv.
1935. nov. 13., 24. (este 6-kor); Ar. Közl. 1935. nov. 13., 14. (kr.), 20.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 2 fv. 3 rész, szöv.: Long, John Luther–Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe
1935. nov. 14., Tyron, Silva–Bădescu, Dinu ve.j.; Ar. Közl. 1935. nov. 12., 15. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Adler Oszkár:

Itt a szerelem op. 3 fv., szöv.: Görög László
1935. nov. 16., 17.(du. 3-kor és este 6-kor), 18.; Ar. Közl. 1935. nov. 16., 17. (kr.), 18.

Eisemann Mihály:

Én és a kisöcsém op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1935. nov. 19., 22. (du. 3-kor), 1936. máj. 2. Gábor Mara jj.; Ar. Közl. 1935. nov. 19., 20. (kr.), 1936. máj. 1.

Sándor Jenő:

Aki mer, az nyer op. 3 fv., szöv.: Rejtő Jenő, vers: Kellér Dezső, rend.: Felhő Ervin
1935. nov. 20., 24., 29., dec. 1. (du. 3-kor), 3., 4., 1936. aug. 9. Solymosán Magda–Stefanidesz Ili ve.j.; Ar. Közl. 1935. nov. 20., 21. (kr.), 29., dec. 1., 3., 1936. aug. 7., 11. (kr.)

Benedetti, Aldo:

Nem ismerlek többé vj. 3 fv., ford.: Vaszary János
1935. nov. 26., dec. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1935. nov. 26., 27. (kr.), dec. 1.

Ábrahám Pál:

Viki op. 3 fv. 6 kép, szöv.: Bónyi Adorján, vers: Harmath Imre
1935. nov. 27., dec. 1 (este 9-kor); Ar. Közl. 1935. nov. 27., dec. 1.

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1935. nov. 30.; Ar. Közl. 1935. nov. 29.

Ism. sz.:

Karácsonyi mese
1935. dec. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1935. dec. 24.

Neuner, Robert:

Három ember a hóban zenésj. 3 fv., Kästner, Erich reg. ny., magy.: Andai Ernő, vers: Békeffy István, zene: Gyöngy Pál
1935. dec. 24. (du. 5-kor és este 9-kor), 1936. jan. 6. (du. 3-kor és este 9-kor), 20., márc. 15. (du. 3-kr); Ar. Közl. 1935. dec. 24., 28. (kr.), 1936. jan. 6., 20., márc. 10.

Fodor László:

Érettségi szj. 3 fv.
1935. dec. 26. (du. 5-kor és este 9-kor), 1936. jan. 4., 6. (este 6-kor), 13., 16., 17. (este 6-kor), 22., 24. (este 6-kor), 27., febr. 1. (du.ea.), márc. 13., 18. (du. 3-kor), ápr.7.; Ar. Közl. 1935. dec. 26., 1936. jan. 3., 9., 14., 22., 23. (kr.), 26., márc. 10., 15., ápr. 7.

Vaszary János:

Férficsere vj. 3 fv.
1935. dec. 31.; Ar. Közl. 1935. dec. 31.

Peti Sándor–Vértes Lajos:

Katz bácsi én. vj. 3 fv., zene és vers: Láng György
1936. jan. 7–8., 17. (du. 3-kor), 21., 24. (du. 3-kor), 26. (du. 3-kor), 30. (du.ea.), márc. 17. (este 6-kor), 28.; Ar. Közl. 1936. jan. 3., 5. (kr.), 18. (kr.), 19., 26., 15., 28.

Maar, Frank (Meller Rózsi):

Vallomás szm. 3 fv. 6 kép, ford.: Bálint Lajos
1936. jan. 9., 28.; Ar. Közl. 1936. jan. 9., 10. (kr.), 25.

Komjáthy Károly:

Bécsi tavasz op. 3 fv. 8 kép, szöv.: Oesterreicher, Rudolf–Geyer, Siegfried, ford.: Stella Adorján, vers: Harmath Imre
1936. jan. 10–11., 12. (du. 3-kor és este 9-kor), márc. 12.; Ar. Közl. 1936. jan. 9., 11. (kr.), márc. 15.

Ábrahám Pál:

Történnek még csodák op. 3 fv., szöv.. Halász Imre (Éri)–Békeffy István, rend.: Felhő Ervin
1936. jan. 14–15., 19. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1936. jan. 14., 15. (kr.)

Szlatinay Sándor:

Leányálom op. 3 fv., szöv.: Bródy István–Vajda László
1936. jan. 17, 19. (este 6-kor és 9-kor), 24. (este 9-kor), 26. (este 6-kor és 9-kor), 29., 30., márc. 10., 17.; Ar. Közl. 1936. jan. 14., 19. (kr.), 26., márc. 10., 15.

Shakespeare, William:

Hamlet tr. 5 fv., ford.: Arany János
1936. jan. 23.; Ar. Közl. 1936. jan. 19., 25. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

Rejtő Jenő:

Egy görbe éjszaka op.
1936. jan. 31., febr. 1., márc. 8., 18. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. jan. 26., febr. 1. (kr.), márc. 3., 10.

De Fries Károly:

Nászút Bécsbe op.
1936. febr. 29., márc. 1. (este 6-kor és 9-kor), márc. 2–3., 7. (du. 3-kor), 29. (du. 3-kor),; Ar. Közl. 1936. febr. 29., márc. 1. (kr.), 3., 15., 25.

Lavery, Emmet:

Az Úr katonái drá. 3 fv. 11. kép, ford.: Hevesi Sándor, rend.: id. Szendrey Mihály
1936. márc. 6–7., 8. (este 6-kor), 13. (du.ea.); Ar. Közl. 1936. márc. 3., 7. (kr.), 10.

Molnár Ferenc:

Nagy szerelem vj. 3 fv., rend.: Kozma Hugó
1936. márc. 11.; Ar. Közl. 1936. márc. 10., 12. (kr.)

Strauss, Johann–Nagypál Béla:

Kék Duna op. 3 fv., összeáll. Strauss, Johann műveiből, szöv.: Halász Gyula–Kristóf Károly, vers: Kulinyi Ernő
1936. márc. 14., 22. (este 9-kor); Ar. Közl. 1936. márc. 10., 22.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv.
1936. márc. 15., 21. (du.ea.), 22. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1936. márc. 10., 21.

Fodor László:
Egy asszony, aki hazudik szm. 3 fv., rend.: Kozma Hugó
1936. márc. 18.; Ar. Közl. 1936. márc. 15., 19. (kr.)
Vaszary János:
Házasság vj. 3 fv., rend.: Kozma Hugó
1936. márc. 21. (este 9-kor), 22. (este 6-kor), 25., ápr. 6.; Ar. Közl. 1936. márc. 15., 21., 22. (kr.), 25., ápr. 2.
Ism. sz.:
Karnevál rev.
1936. márc. 24. Sidy Thal társ. ve.j.; Ar. Közl. 1936. márc. 24., 25. (kr.)
Bisson, Alexandre:
Az államtitkár úr vj. 3 fv., ford.: Ambrus Zoltán
1936. márc. 27. Szendrey Mihály 50 éves jub.j., 70 éves szül. nap.; Ar. Közl. 1936. márc. 27., 28. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört., AMM szlp.
Eisemann Mihály:
Alvinci huszárok op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1936. márc. 29. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. márc. 15., 19. (kr.), 25.
Csepreghy Ferenc:
A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1936. márc. 29. (este 9-kor), ápr. 5. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1936. márc. 25.
Kálmán Imre:
Montmartre-i ibolyák op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Szenes Andor
1936. ápr. 3–4., 5. (este 6-kor és 9-kor); Ar. Közl. 1936. márc. 31.
Fodor László:
Dr. Szabó Juci vj. 3 fv.
1936. ápr. 8.; Ar. Közl. 1936. ápr. 2.
Békeffy István–Stella Adorján:
A méltóságos asszony vj. 3 fv.
1936. ápr. 12. (du. 3-kor, este 6-kor és 9-kor), 22. (este 6-kor és 9-kor), 23. (este 6-kor és 9-kor); Ar. Közl. 1936. ápr. 12., 22.
Harsányi Zsolt:
Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.
1936. ápr. 13. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1936. ápr. 10.
Ism. sz.:
Mackó vj.
1936. ápr. 13. (este 6-kor és 9-kor); Ar. Közl. 1936. ápr. 10.
Lajtai Lajos:
Mesék az írógépről op. 3 fv. előj., szöv.: Szomaházy István reg. ny. Békeffy István
1936. ápr. 14.; Ar. Közl. 1936. ápr. 11.
Dolecskó Béla:
Pármai hercegnő op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1936. ápr. 15., aug. 15–16. Solymosán Magda–Stefanidesz Ili ve.j.; Ar. Közl. 1936. ápr. 16. (kr.), aug. 11.
Ism. sz:
Bécs hívja önt rev. 21 kép
1936. ápr. 19. (du. 5-kor) Tauber, Charlotte társ. ve.j.; Ar. Közl. 1936. ápr. 12.
Ism. sz.:
Csók a tavaszban rev. 19 kép.
1936. ápr. 19. (este 9-kor) Tauber, Charlotte társ. ve.j.; Ar. Közl. 1936. ápr. 12.
Szentimrei Jenő:
Csáki bíró lánya kalotaszegi parasztrilógia 3 rész
1936. ápr. 30. és május 1. Kalotaszegi Népi Színtársulat ve.j.; Ar. Közl. 1936. ápr. 30.
Vulpius, Paul:
Helyet az ifjúságnak vj. 3 fv., ford.: Lakatos László–Fodor László
1936. máj. 3. Székely Bálint jj.; Ar. Közl. 1936. máj. 3.
Csathó Kálmán:
Az én lányom nem olyan vj.
1936. máj. 19. Dálnoki Dudus jj.; Ar. Közl. 1936. máj. 3.
Vaszary János:
Az igazi asszony vj. 3 fv.
1936. máj. 23. Jávor Alfréd jj.; Ar. Közl. 1936. máj. 19., 24. (kr.)
Virányi Jenő:
Gólem dalj. 3 fv., szöv.: Meyrink, Gustav reg. ny. Kövessy Albert
1936. máj. 30., jún. 8. Zsidó Nemzeti Szövetség védnöksége alatt; Ar. Közl. 1936. máj. 28., 31. (kr.), jan. 3., Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.
Zilahy Lajos:
Úrilány vj. 3 fv. 6 kép, rend.: Kozma Hugó
1936. jún. 25.; Ar. Közl. 1936. jún. 25., 26. (kr.)
Nielson, Axel:
Kontusovka zenés vj. 3 fv., ford.: Stella Adorján, vers: Szenes Andor, zene: Hajdu Imre
1936. júl. 12. Horváth Mici jj.; Ar. Közl. 1936. júl. 12., 14. (kr.)
Eisemann Mihály:
Vadvirág op. 3 fv., szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1936. aug. 8. Solymosán Magda–Stefanidesz Ili ve.j.; Ar. Közl. 1936. aug. 7., 9. (kr.)
Ibsen, Henrik:
Peer Gynt drá. költ. 5 fv., zene: Grieg, Edvard
1936. szept. 5–6.; Ar. Közl. 1936. szept. 5., 6. (kr.), Kötő József: Az aradi színjátszás két vh. közötti tört.

1936–37

Zilahy Lajos:
Úrilány vj. 3 fv. 6 kép
1936. okt. 17. nov. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. okt. 4., 18. (kr.), nov. 1.
Heltai Jenő:
Néma levente vj. 3 fv. 7. kép

1936. okt. 27. (ény.), 28–29–30., nov. 10., 12. (du. fél 3-kor), 15. (du. 3-kor), 24. (este fél 9-kor), 30. (du. 5-kor), dec. 8., 27. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. okt. 21., 27., nov. 10., 22., 29., dec. 8., 27.

Fodor László:

Érettségi szj. 3 fv.
1936. nov. 1. (du. 3-kor), 1937. márc. 23. (este fél 6-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 1., 1937. márc. 21.

Peti Sándor–Vértes Lajos:

Katz bácsi én. vj. 3 fv., zene és vers: Láng György
1936. nov. 1. (este 9-kor), 7. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 1.

Dolecskó Béla:

Pármai hercegnő op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, rend.: Inke Rezső
1936. nov. 2–3–4., 15. (este 6-kor), 28. (du. 5-kor), dec. 27. (este 9-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 1., 3. (kr.), 10., 22., dec. 27.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1936. nov. 5–6., 14. (du. fél 6-kor), dec. 3. (du.ea.); Ar. Közl. 1936. nov. 1., 6. (kr.), 10., 29.

Barabás Pál:

Könnyű a férfiaknak vj. 3 fv.
1936. nov. 7. (este 9-kor), 9., dec. 25. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 1., 8. (kr.), dec. 25.

Erdélyi Mihály:

A csavargólány op. 3 fv. 4 kép
1936. nov. 12. (este 9-kor), 13., 14. (este 9-kor), 15. (este 9-kor), 18., 22. (du. fél 3-kor), 25. (du. fél 6-kor), 29. (este 6-kor), 30. (este 9-kor), dec. 7., 25. (du. 3-kor),1937. febr. 27.(du. 5-kor), márc. 23., ápr. 11. (du. 3-kor) Lázár Hilda jj., júl. 4. (du. fél 4-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 10., 13. (kr.), 15., 22., 27., 29., dec. 6., 25., 1937. febr. 17., márc. 21., ápr. 11., júl. 4.

Fall, Leo:

Elvált asszony op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Gábor Andor
1936. nov. 16., 19.; Ar. Közl. 1936. nov. 15.

Szép Ernő:

Szívdobogás vj. 3 fv.
1936. nov. 17., 22. (de. fél 11-kor), 1937. ápr. 27. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 15., 18. (kr.), 22., 1937. ápr. 27.

Ábrahám Pál:

Mese a Grand Hotelben op. 2 fv., szöv.: Savoir, Alfrd ny. Grünwald, Alfred–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Heltai Jenő
1936. nov. 20., 22. (du. fél 5-kor), 26., 29. (du. 3-kor), dec. 6. (du. 3-kor), 9., 1937. márc. 22.; Ar. Közl. 1936. nov. 15., 22., 27. (kr.), dec. 6., 8., 1937. márc. 21.

Jókai Mór:

Az aranyember drá. 5 fv.
1936. nov. 23., 26. (du. fél 4-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 22., 24. (kr.)

Molnár Ferenc:

Nagy szerelem vj. 3 fv.
1936. nov. 27., dec. 10., 26. (este 6-kor), 1937.febr. 25. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 22., 28. (kr.), dec. 8., 26., 1937. febr. 17.

Kálmán Imre:

A kis király op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly–Martos Ferenc
1936. nov. 28., 29. (este 9-kor), dec. 2., 6. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 22., 27., 29., dec. 6.

Rostand, Edmond:

A sasfiók drá. 5 fv., ford.: Ábrányi Emil
1936. dec. 3., 10. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. nov. 29., dec. 3., 4. (kr.), 8.

Fall, Leo:

Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1936. dec. 5., 6. (este 9-kor), 19. (du.ea.); Ar. Közl. 1936. nov. 29., dec. 6., 13.

Buday Dénes:

Csárdás op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1936. dec. 11–12., 13. (du. fél 3-kor és fél 6-kor), 26. (du. 3-kor), 14-15-16., 22., 25. (este 9-kor), 30. (du. 3-kor és este 9-kor), 31. (du. 3-kor), 1937. febr. 28. (de. 11-kor), márc. 13. (du. fél 5-kor); Ar. Közl. 1936. dec. 11., 12. (kr.), 13., 20., 25., 26., 30., 1937. febr. 17., márc. 13.

Birabeau, André:

Fiam, a miniszter vj. 4 fv.
1936. dec. 17., 20. (este 6-kor); Ar. Közl. 1936. dec. 13., 18. (kr.), 20. (kr.)

Márkus Alfréd:

Csodahajó zenés vj. 3 fv., szöv.: Kardos Andor–Kellér Dezső, rend.: Tarnay József
1936. dec. 18–19., 20. (du. 3-kor és este 9-kor), 23., 30. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1936. dec. 13., 18., 20. (kr.), 30.

Verdi, Giuseppe:

Aida o 4 fv. 7 kép, szöv.: Ghislanzoni, Antonio
1936. dec. 21. kvári Rom. Op. ve.j.; Ar. Közl. 1936. dec. 16.

Ism. sz.:

Villámkirály mesej.
1936. dec. 24. (du.ea.); Ar. Közl. 1936. dec. 24.

Moldován Gergely:

Florika szerelme népszm. 3 fv., zene: román szerzők műveiből
1936. dec. 26., (este 9-kor), 27. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1936. dec. 27.

Roger, Ferdinand–Delley, Georges:

Bikapanzió én. boh. 3 fv., ford.: Görög László, zene.: Seres Rezső, vers: Kellér Dezső rend.: Tarnay József, karn.: Bródy Miklós
1936. dec. 28–29., 1937. márc. 21., ápr. 2. (este 9-kor), 7. (este 9-kor), 25. (du. 3-kor), ápr. 2.; Ar. Közl. 1936. dec. 27., 29. (kr.), 1937. márc. 21., 28., ápr. 2., 7., 25.

Ayn, Rand:

Január 16-án éjjel bi.tört. 3 fv., ford.: Zágon István, rend.: Kozma Hugó
1936. dec. 31. (este fél 9-kor), 1937. jan. 1. (du. 3-kor és 6-kor, este 9-kor); Ar. Közl. 1936. dec. 30., 1937. jan. 1. (kr.)

Több sz.:

Szilveszteri kabaré
1936. dec. 31. (éjfélkor); Ar. Közl. 1936. dec. 30.

Amiel, Denys:

Virágzó asszony vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Horváth László
1937. jan. 11. (du. és este), márc. 18. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. jan. 11., 17.

Fényes Szabolcs:

Sok hűhó Emmyért op. 3 fv., szöv.: Aszlányi Károly, vers.: Harmath Imre, rend.: Kozma Hugó
1937. jan. 12. és 13. (du. 3-kor és 6-kor); Ar. Közl. 1937. jan. 11., 13. (kr.)

Erdélyi Mihály:

Szabad a csók (Csókos regiment) op. 3 fv., rend.: Tarnay József, karn.: Csányi Mátyás
1937. febr. 22–23., 24. (du. 5-kor, 28. (du. 5-kor), márc. 6. (du. 5-kor), 25.; Ar. Közl. 1937. febr. 17., 23. (kr.), márc. 6., 21.

Harmath Imre:

Ártatlan a feleségem boh. 3 fv.,
1937. febr. 26., márc. 7. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. febr. 17., 27. (kr.), márc. 7.

Lehár Ferenc:

Operett est
1937. febr. 28. (este negyed 9-kor) Schwartz Vera ve.j.; Ar. Közl. 1937. febr. 17.

Eisemann Mihály:

Vadvirág op. 3 fv., szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1937. márc. 2.; Ar. Közl. 1937. márc. 2.

Békeffy István–Stella Adorján:

Jöjjön elsején vj 3 fv. 4 kép
1937. márc. 3–4., 7., (este 6-kor), 15., ápr. 1. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 3., 4. (kr.), 7., 14., 28.

Krasznay Mihály:

Eső után köpönyeg op. 3 fv., szöv.: Fodor László vj.-a után Békeffy István, vers.: Szécsén Mihály
1937. márc. 5., 6. (este 9-kor), 7.(este 9-kor), 14. (du. 3-kor), 20. (du. fél 5-kor), 28. (du. 3-kor), ápr. 28. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 5., 6. (kr.), 7., 14., 17.,28., ápr. 28.

László Mária:

Dr. Kerekes Márta vid. tört. 2 rész
1937. márc.10. (du. 5-kor), 14. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 10., 12. (kr.), 14.

Szántó Armand:

Tisztességes asszony vj.
1937. márc.10. (este fél 9-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 10.

Zsigmond Pál:

Úrilány szobát keres op. 3 fv., szöv.: Rejtő Jenő–Kulinyi Ernő
1937. márc. 11–12., 14. (este 9-kor), 21. (este 6-kor), 24., ápr. 4. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 8., 12. (kr.), 14., 21., ápr. 3.,

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv.
1937. márc.16–17., 25. (du. fél 6-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 14., 17. (kr.), 21.

Csathó Kálmán:

Szakítani nehéz dolog zenés vj. 3 fv. 10 kép, vers: Szécsén Mihály, zene: Buday Dénes
1937. márc.18. (este 9-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 18., 19. (kr.)

Ábrahám Pál:

3:1 a szerelem javára op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László–Kellér Dezső, vers.: Harmath Imre
1937. márc. 27., 28. (este 6-kor és 9-kor), 29. (este 9-kor), ápr. 1. (este 9-kor), 4. (este 9-kor), 14., máj. 3. (du. 3-kor), 29. (este 9-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 24., 26., 28. (kr.), ápr. 3., 14., máj. 3.

Eisemann Mihály:

Én és a kisöcsém op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1937. márc. 29. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 28.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1937. márc. 29. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 28.

Zilahy Lajos:

A szűz és a gödölye szm. 3 fv. 4 kép, rend.: Kozma Hugó
1937. márc. 31. (este 9-kor), ápr. 4. (este 6-kor), 13. Bálint Anna jj., 19. (este 9-kor), 24. (du. 3-kor), máj. 4. (du. 5-kor), jún. 27. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. márc. 28., ápr. 1 (kr.), 3., 11., 16., 21., máj. 4., jún. 26.

Heltai Jenő:

A **Tündérlaki lányok** vj. 3 fv.
1937. ápr. 8., 15. Hegyessy Magda jj., 22. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. ápr. 7., 21.

Benatzky, Ralph:

Egy lány, aki mindenkié op. 3 fv., magy.: Emőd Tamás, rend.: Tarnay József, vez.: Bródy Miklós
1937. ápr. 9., 11. (este 9-kor); Ar. Közl. 1937. ápr. 8., 11.

Walter László:

Egy bolond százat csinál op. 3 fv., szöv.: (Sárossy) Süle Mihály, vers: Harmath Imre, rend.: Tarnay József, karn.: Bródy Miklós
1937. ápr. 16., 18. (este 6-kor és este 9-kor), 23. (du. 3-kor), 27. (este 9-kor); Ar. Közl. 1937. ápr. 14., 21., 27.

Scribe, Eugene:

Egy pohár víz vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Kozma Hugó
1937. ápr. 20., 25. (este 6-kor), 28. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. ápr. 20., 21. (kr.), 25., 28.

Zerkovitz Béla:

Hulló falevél op. 2 fv. 15 kép, szöv.: Szilágyi László, vers: Kellér Dezső, rend.: Tarnay József, karn.: Csányi Mátyás
1937. ápr. 22. (este 9-kor), 23. (este 6-kor és este 9-kor), 24. (este 9-kor), 25. (este 9-kor), 28. (este 9-kor), máj. 2. (du. 3-kor), 3. (este 9-kor), 5. (éz.), 16–17., jún. 13. (ény), 14., 20. (du. 5-kor), júl. 11. (este negyed 10-kor); Ar. Közl. 1937. ápr. 20., 21., 25., 27., máj. 2., 14., jún. 8., 17., júl. 9.

Zerkovitz Béla:

Aranymadár op. 3 fv., szöv: Harmath Imre, rend.: Tarnay József
1937. máj. 2. (du. 5-kor), 3. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. máj. 2.

Lakatos László:

Édes Anna 3 fv., Kosztolányi Dezső reg. ny.
1937. máj. 2. (este 9-kor), jún. 21–22., júl. 17. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. máj. 2., 5. (kr.), 17., 19., júl. 11., 17.

Lakatos László:

A magas C zenés j.
1937. máj. 22–23.; Ar. Közl. 1937. máj. 22., 23. (kr.)

Több. sz.:

Balett
1937. máj. 27. Maneka bal.társ. ve.j.; Ar. Közl. 1937. máj. 25., 28. (kr.)

Sally Géza:

Lottika édes (Marika hadnagya) op. 3 fv., szöv.: Dénes Gyula, rend.: Inke Rezső, diszl.: Szász Ferenc, karn.: Csányi Mátyás
1937. jún. 15–16–17–18–19., 20. (este 9-kor), 27. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1937. jún. 13., 16. (kr.), 17., 26.

Eisemann Mihály:

Meseáruház op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, rend.: Tarnay József, karn.: Csányi Mátyás
1937. jún. 23–24–25–26–27., júl. 4. (este 6-kor), 11. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. jún. 20., 24. (kr.)., 27., júl. 4., 9.

Ellis, Edith:

Vihar az egyenlítőn szm. 3 fv., ford.: Zágon István, rend.: Kozma Hugó
1937. jún. 29., júl. 11. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. jún. 26., júl. 1. (kr.), 9.

Gilton, Jean:

Malacbanda pik. vj.3 fv., ford.: Harmath Imre–Görög László
1937. jún. 30., júl. 1., 3., 4. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. jún. 27., júl. 1. (kr.), 4.

László Miklós:

Illatszertár vj. 3 fv.
1937. júl. 6–7., 10., 16., 18. (este fél 6-kor); Ar. Közl. 1937. jún. 27., júl. 4., 8., 11., 17.

Ism. sz.:

Békefi kacagóest
1937. júl. 8–9. Bp.-i Pódium Színpad; Ar. Közl. 1937. jún. 27., júl., 8., 9. (kr.)

Aszlányi Károly:

Nászútitársak vj. 3 fv., zene: Kiszely Gyula, rend.: Tarnay József
1937. júl. 13–14.; Ar. Közl. 1937. jún. 27., júl. 9., 11., 14. (kr.)

Fodor László:

Társasjáték vj. 3 fv., rend.: Kozma Hugó
1937. júl. 15.; Ar. Közl. 1937. júl. 11., 16. (kr.)

Birabeau, André: **Eltévedt báránykák** zenés boh.; *Ism. sz.:* **Tel Aviv** paród.; *Ism. sz.:* **Szűz és a vén kecske** tréfa; *Ism. sz.:* **Szeánsz a fegyházban** boh.
1937. júl. 17. (este negyed 10-kor), 18. (éz.); Ar. Közl. 1937. júl. 17., 18. (kr.)

Sallay Géza:

Kölcsönkérem a feleségem op. 3 fv., szöv.: Tábori Emil
1937. júl. 24., 25. (este 6-kor és 9-kor); Ar. Közl. 1937. júl. 23.

Szántó Armand–Szécsén Mihály:

Romantikus asszony zenés vj. 3 fv., zene: Fries Károly, rend.: Gábor Mara
1937. júl. 31. és aug. 1. Gábor Mara jj.; Ar. Közl. 1937. júl. 27., aug. 1. (kr.)

Molnár Ferenc:

Csoda a hegyek között legend. 4 fv.
1937. aug. 21–22.; Ar. Közl. 1937. aug. 19., 23. (kr.)

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc, rend.: Szabadkai József
1937. aug. 25.; Ar. Közl. 1937. aug. 24., 26. (kr.)

Szántó Mihály:

Mit susog a fehér akác op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály
1937. aug. 27.Szabó Gyula jj.; Ar. Közl. 1937. aug. 28. (kr.)

Bradley, John:

Államügyész drá. 3 fv., ford.: Molnár Jenő
1937. aug. 29.; Ar. Közl. 1937. aug. 28.

Huszka Jenő:

Bob herceg op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bakonyi Károly, rend.: Szabadkai József
1937. aug. 30. Erényi Böske ve.j.; Ar. Közl. 1937. aug. 31. (kr.)

Indig Ottó:

Ember a híd alatt vj. 3 fv.
1937. szept. 2. Olasz Lajos jj.; Ar. Közl. 1937. szept. 2., 3. (kr.)

Szirmai Albert:

Harangvirág op.
1937. szept. 4. Kozma Hugó jj.; Ar. Közl. 1937. szept. 4., 5. (kr.)

1937–1938

Több szerző:

Balett
1937. okt. 21. firenzei balett-társ. ve.j.; Ar. Közl. 1937. okt. 20., 23. (kr.)

Molnár Ferenc:

Delila vj. 3 fv., rend.: Horváth László
1937. nov. 2. (ény.), 3., 14. (este 6-kor), 17., 19. (du. 4-kor), 1938. febr. 19. (du.ea.); Ar. Közl. 1937. okt. 29., nov. 4. (kr.), 11., 16., 19., Ar. Újs. 1938. febr. 18.

Buday Dénes:

Csárdás op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1937. nov. 4., dec. 4. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. okt. 29., dec. 1.

Schreiber Aladár:

Házasság mutyiban op., karn.: Szabó Ica
1937. nov. 5., 6. (este 9-kor), 7. (este 9-kor); Ar. Közl. 1937. okt. 29.

Krasznay Mihály:

Sárga liliom op. 2 fv. 12 kép, szöv.: Bíró Lajos nyom. Herczeg Gyula–Zágon István
1937. nov. 6. (du. 5-kor), 1938. ápr. 3.; Ar. Közl. 1937. okt. 29., 1938. márc. 31.

Zsigmond Pál:

Úrilány szobát keres op. 3 fv., szöv.: Rejtő Jenő–Kulinyi Ernő
1937. nov. 7. (du. 3-kor), 24. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. okt. 29., nov. 24.

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor
1937. nov. 7. (este 6-kor), 11. (du. 5-kor), 16. (du. 5-kor), dec. 18. (du. 3-kor), 23., dec. 27. (du. 3-kor), 1938. jan. 30. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. okt. 29., nov. 11., 14., dec. 14., 21., 22., 1938. jan. 27.

Sardou, Victorien:

A boszorkány szm. 3 fv., ford.:Fáy Jakab Béla
1937. nov. 8.; Ar. Közl. 1937. nov. 7.

Eisemann Mihály:

Meseáruház op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, rend.: Szabadkai József, karn.: Szabó Ica
1937. nov. 9., 27. (du. 5-kor), 1938. márc. 5. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. nov. 7., 26., 1938. márc. 2.

Ábrahám Pál:

3:1 a szerelem javára op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László–Kellér Dezső, vers.: Harmath Imre
1937. nov. 10. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. nov. 10.

Matolcsy Andor:

Utolsó fórum szm. 3 fv. 7 kép.
1937. nov. 10. (este 9-kor); Ar. Közl. 1937. nov. 10.

Eisemann Mihály:

Gólyaszanatórium op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, vers: Kellér Dezső
1937. nov. 12., 14. (este 9-kor), 29., 1938. febr. 4.; Ar. Közl. 1937. nov. 12., 26., 1938. febr. 1.

Zerkovitz Béla:

Hulló falevél op. 2 fv. 15 kép, szöv.: Szilágyi László, vers: Kellér Dezső
1937. nov. 13. (du. 5-kor), 20. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. nov. 11., 18.

Eisemann Mihály:

Vadvirág op. 3 fv., szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1937. nov. 14. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. nov. 11.

Krasznay Mihály:

Eső után köpönyeg op. 3 fv., szöv.: Fodor László vj.-a után Békeffy István, vers.: Szécsén Mihály
1937. nov. 15. (Iparos Otthonban); Ar. Újs. 1937. nov. 14.

Salom, Alechem:

A kincs zen. vj., zene: Halm, Max
1937. nov. 15. Sidy Thal társ. ve.j.; Ar. Közl. 1937. nov. 14., 16. (kr.)

Halm, Max:

Sárga árnyék
1937. nov. 16. Sidy Thal társ. ve.j.; Erd. Hlp. 1922. nov. 3.

Gáspár Margit:

Mindennek ára van vj.
1937. nov. 18.; Ar. Közl. 1937. nov. 17.

Több szerző:

Balett
1937. nov. 19. Kék madár (Jushny) társ. ve.j.; Ar. Közl. 1937. nov. 18.

Erdélyi Mihály:

Sárgapitykés közlegény op. 3 fv., rend.: Szabadkai József, karn.: Szabó Ica
1937. nov. 20., 21. (este 6-kor, este 9-kor), 22–23., 24. (este 9-kor), 25., 28. (este 6-kor és este 9-kor), dec. 4. (du. 5-kor és este 9-kor), dec. 5. (du. 5-kor és este 9-kor), 17., 19. (este 6-kor), 22., 27. (este 9-kor), 30., 1938. jan. 27., 30. (este 6-kor), febr. 3., 9., 13. (du. 3-kor), 20. (du. 3-kor), 24. (du. 5-kor), 27. (este 9-kor), márc. 13. (du. 3-kor), 19. (du. 5-kor), ápr. 3. (este 7-kor), júl. 16. (du.ea.); Ar. Közl. 1937. nov. 20., 21. (kr.), 24., 26., dec. 1., 14., 18., 21., 22., 29., 1938. jan. 27., febr. 1., 9., 20., 22., 27., márc. 12.,17., 31., 16.

Gordin, Jacob:

Anyaszív zenés életk. 2 rész, átd.: Gellért Lajos, zene: Gorodinszky, Sacha, vers: Innocent Ernő, rend.: Horváth László
1937. nov. 26.; Ar. Közl. 1937. nov. 24., 27. (kr.)

Szirmai Albert:

Harangvirág op.
1937. nov. 28. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. nov. 26.

László Miklós:

Illatszertár vj. 3 fv.
1937. nov. 16. (Iparos Otthonban), 30.; Ar. Újs. 1937. nov. 16., Ar. Közl. 1937. nov. 28.

Shaw, George Bernard:

Szent Johanna szm. 3 fv., rend.: Horváth László
1937. dec. 2.; Ar. Közl. 1937. dec. 1., 3. (kr.)

Lakatos László:

Láz szm. 3 fv., rend.: Horváth László
1937. dec. 8–9., 12. (du. 3-kor), 26. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 7., 9. (kr.), 12., 22.

Lakatos László:

Édes Anna 3 fv., Kosztolányi Dezső reg. ny.
1937. dec. 10. (du.ea.), 25. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 7., 22.

Scribe, Eugene:

Egy pohár víz vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1937. dec. 11. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 7.

Bókay János:

Szakíts helyettem vj. 3 fv., rend.: Horváth László
1937. dec. 11. (este 9-kor), 12. (este 6-kor és 9-kor), 26. (este 9-kor), 28., 1938. febr. 5. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 7., 22., 1938. febr. 1.

Több szerző:

Balett
1937. dec. 13. és 19. (du. 3-kor) Bodenwieser bécsi bal.társ.; Ar. Közl. 1937. dec. 8., 14.

Birabeau, André:

Eltévedt báránykák zenés boh.
1937. dec. 15–16., 25. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 14., 16. (kr.), 22.

Karácsony Benő:

Rút kiskacsa zenés vj. 3 fv., dalok: Nemes Ferenc
1937. dec. 18. (este 9-kor), 19. (este 9-kor), 21., 27. (este 6-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 14., 18., 22.

Stephanides Károly:

Aladár nem szamár víg.op. 3 fv., szöv.: Komor Gyula
1937. dec. 24. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 22.

Geyer, Siegfried:

Gyertyafénynél zenés vj. 3 fv., zene: Katscher, Robert, ford.: Szántó Armand–Szécsén Mihály
1937. dec. 25. (este 6-kor és 9-kor), 29., 1938. jan. 29. (du.ea.); Ar. Közl. 1937. dec. 23., 1938. jan. 27.

Feydeau, Georges:

Miért járkálsz meztelenül vj. 1 fv., ford.: Heltai Jenő
1937. dec. 31. (este 9-kor és éjfélkor); Ar. Közl. 1937. dec. 23.

Benatzky, Ralph:

Esernyős király op. 3 fv., szöv.: Fodor László Navarrai Margit c. vj-a után Benatzky, Ralph; ford.: Zágon István, (Mátray B. Béla)
1938. jan. 1. (este 6-kor és 9-kor), 28–29., febr. 2. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 29., 1938. jan. 27., febr. 1.

Balázs Sándor:

Bikfic tanár úr vj. 3 fv. 5 kép
1938. jan. 2. (este 6-kor és 9-kor); Ar. Közl. 1937. dec. 29.

Kálmán Imre:

Cigányprímás op. 3 fv., szöv.: Grünbaum, Fritz–Wilhelm, Julius, ford.: Harsányi Zsolt
1938. jan. 30. (este 9-kor), febr. 6. (du. 3-kor), 12. (du. 5-kor), márc. 10. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1938. jan. 27., febr. 1., 9., márc. 6.

Szántó Armand–Szécsén Mihály:

Romantikus asszony zenés vj. 3 fv., zene: Fries Károly
1938. febr. 1.; Ar. Közl. 1938. febr. 1., 2. (kr.)

Halász Imre (Éri):

Egyetlen éjszakára zenés vj. 3 fv. 5 kép, zene: Losonczy Dezső, vers: Zágon István
1938. febr. 5. (este 9-kor), 6. (este 6-kor és 9-kor), 7. (este 9-kor), 13. (este 6-kor), 18., 27. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1938. febr. 1., 4., 9., 16., 24.

Nyírő József:

Jézusfaragó ember havasi szj. 3 fv., rend.: Horváth László
1938. febr. 10–11., 17. (du.ea.), 25.; Ar. Közl. 1938. febr. 9., 11. (kr.), 24., Ar. Újs. 1938. febr. 17.

Eisemann Mihály:

Egy csók és más semmi op.3. fv., szöv.: Halász Imre (Éri), vers: Békefi Lajos
1938. febr. 12. (este 9-kor); Ar. Közl. 1938. febr. 9.

Eisemann Mihály:

Zsákbamacska op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Szilágyi László
1938. febr. 13. (este 9-kor), 14., 21., márc. 1.; Ar. Közl. 1938. febr. 9., 13., 20., 27.

Kós Károly:

Budai Nagy Antal szm. 4 fv.
1938. febr. 16.; Ar. Közl. 1938. febr. 13., 17. (kr.)

Bókay János:

Rossz asszony vj., rend.: Szabadkai József
1938. febr. 19. (este 9-kor), 20. (este 6-kor), 23. (du. 5-kor), 28., márc. 10. (este 9-kor), 22., júl. 31. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1938. febr. 18., 20. (kr.), 22., 27., márc. 6., 22., júl. 31.

Huszka Jenő:

Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc, rend.: Szabadkai József
1938. febr. 20. (este 9-kor), márc. 25. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1938. febr. 20., márc. 23.

Massenet, Jules:

Manon o. 5 fv., szöv.: Meilhac, Henri–Gille, Philippe
1938. febr. 22. kvári Rom. Opera. ve.j.; Ar. Közl. 1938. febr. 20.

Sally Géza:

Lottika édes (Marika hadnagya) op. 3 fv., szöv.: Dénes Gyula
1938. febr. 26. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1938. febr. 24.

Monckton, Lionel–Caryll, Ivan:

A kis szökevény op. 3 fv., szöv.: Seymour, Hicks–Nicholls, Harry, ford.: Kacziány Géza–Makai Emil, (Reinhardt, Max rend. szerint)
1938. febr. 26. (este 9-kor), 27. (este 6-kor), márc. 2., 12. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1938. febr. 24., 27., márc. 6.

Ism. sz.:

Asszonyok rend.: Horváth László
1938. márc. 3., 5., 6. (este 6-kor és 9-kor), 7., 9., 15., 21., 27. (du. 5-kor), 29.; Ar. Közl. 1938. márc. 2., 5., 6., 13., 19., 23., 29.

Eisemann Mihály:
Macskazene op. 3 fv. 9 kép, szöv.: Halász Gyula–Kristóf Károly, vers.: Harmath Imre
1938. márc. 12. (este 9-kor), 13. (este 6-kor és este 9-kor), 20. (du. 3-kor), 26. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1938. márc. 6., 12., 13. (kr.), 17., 23.

Nóti Károly:
Nyitott ablak vj. 2 fv.
1938. márc. 17. Szabadkai Miklós jj., 23., ápr. 2. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1938. márc. 15., 18. (kr.), 22., 31.

Békeffy István:
Holnap ágyba marad op., szöv.: Stella Adorján
1938. márc. 18. Bálint Anna jj., 19.; Ar. Közl. 1938. márc. 16., 19. (kr.)

Rényi Aladár:
A kis grófop. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1938. márc. 20. (este 6-kor és 9-kor) Krémer Manci jj., 19.; Ar. Közl. 1938. márc. 17.

Fodor László:
Hajnali vendég szj. 3 fv.
1938. márc. 25. (este 9-kor), 26. (este 9-kor), ápr. 1.; Ar. Közl. 1938. márc. 23., 27. (kr.), 30.

Jakobi Viktor:
Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc, rend.: Szabadkai József
1938. márc. 27. (éz., este 9-kor), 30.; Ar. Közl. 1938. márc. 23., 29.

Guiraud, Edmond:
Karenina Anna drá. 4 fv., Tolsztoj reg. ny., ford.: Góth Sándor
1938. ápr. 2. (este 9-kor); Ar. Közl. 1938. márc. 31.

Több sz.:
Bohózati est
1938. jún. 5–6. ; Ar. Közl. 1938. jún. 8. (kr.)

Felhő Ervin:
Botrány a színházban op.
1938. jún. 6. (du. 4-kor); Ar. Közl. 1938. jún. 5.

Ábrahám Pál:
Júlia op. 3 fv., szöv.: Földes Imre, vers: Harmath Imre
1938. júl. 2., 5–6., 9. (du.ea.), 12–13., 17. (du.ea.); Ar. Közl. 1938. júl. 2., 3. (kr.), 5., 9. (kr.), 12., 17.

Hunyady Sándor:
Bors István szj. 3 fv.
1938. júl. 7. (este fél 10-kor), 14., 17., 19., 30. (du. ea.); Ar. Közl. 1938. júl. 5., 6., 13., 17., 19., 30., aug. 4. (kr.)

Sándor József:
Nincs szebb, mint a szerelem op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Dénes Gyula
1938. júl. 9., 10., 14. (du.ea.), 16.; Ar. Közl. 1938. júl. 8., 9., 10. (kr.), 16.

Ghery, Alfred:
Hatodik emelet szj. 3 fv. 8 kép, ford.: Heltai Jenő
1938. júl. 25–26. és 31. (este 6-kor) kvári Thália színház ve.j.; Ar. Közl. 1938. júl. 25., 26. (kr.)

O'Neill, Eugene:
Mindörökké drá.
1938. júl. 27. kvári Thália színház ve.j.; Ar. Közl. 1938. júl. 25., 28. (kr.)

Solt Endre:
Nincsenek véletlenek vj. 3 fv.
1938. júl. 29–30., 31. (este 9-kor) kvári Thália színház ve.j.; Ar. Közl. 1938. júl. 25., 30., 31. (kr.)

Vaszary János:
Ketten egyedül vj. 3 fv.
1938. aug. 1. kvári Thália színház ve.j.; Ar. Közl. 1938. júl. 31., aug. 2. (kr.), Ar. Újs. 1938. aug. 2. (kr.)

Birabeau, André:
Déligyümölcs vj. 3 fv., ford.: Orbók Attila
1938. aug. 2. kvári Thália színház ve.j.; Ar. Közl. 1938. júl. 31., aug. 3. (kr.)

Eftimiu, Victor:
Prométheusz drá., ford.: Kádár Imre
1938. aug. 13. a Glória pályán (elmaradt); Ar. Közl. 1938. júl. 31., aug. 9. 14.

Kálmán Imre:
Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1938. aug. 14. a Glória pályán; Ar. Közl. 1938. júl. 31., aug. 9. 14.

1938–1939

Herczeg Ferenc:
Kék róka szj. 3 fv.
1938. okt. 19. (ény.), 20–21., 29. (du. 5-kor), 1939. júl. 18. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1938. okt. 15., 20. (kr.), 23., Ar. Újs. 1938. okt. 21., 1939. júl. 12.

Sándor Jenő:
Mezei pacsirta op. 3 fv. 6 kép., szöv.:Dénes Gyula
1938. okt. 22. (ény.), 23. (este 6-kor és 9-kor), 28. (du. 5-kor), 1939. aug. 10., 25.; Ar. Közl. 1938. okt. 15., 23., 1939. aug. 10. (kr.), 20., 25., Ar. Újs. 1938. okt. 21., 1939. aug. 6., 11.

Hunyady Sándor:
Bors István szj. 3 fv.
1938. okt. 23. (du.ea.), 1939. júl. 27. és aug. 3. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1938. okt. 15., 1939. júl. 27., Ar. Újs. 1938. okt. 21.,1939. aug. 3., Ar. Közl. aug. 3.

Ábrahám Pál:
Júlia op. 3 fv., szöv.: Földes Imre, vers: Harmath Imre
1938. okt. 25., 30. (du.ea.); Ar. Közl. 1938. okt. 23., 26., 30.

Zilahy Lajos:
Hazajáró lélek drá. 3 fv.
1938. okt. 26–27., nov. 2., 5. (du.ea.), 9., 12. (du. ea.); Ar. Közl. 1938. okt. 23., nov. 1., 6.

Molnár Ferenc:
Liliom én. leg. 7 kép, zene: Kacsóh Pongrác

1938. okt. 30. (este 6-kor és 9-kor) Molnár cikl., nov. 1., 6. (du.ea.), 26. (este 6-kor); Ar. Közl. 1938. okt. 30., nov. 1., 6., 26.

Márkus Alfréd:

Nem leszek hálátlan op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1938. nov. 3., 6. (este 6-kor, este 8-kor), 20. (du. 3-kor), 27. (du.ea.), 30. (du.ea.), dec. 13. (este 9-kor), 18. (du. 3-kor) ; Ar. Közl. 1938. nov. 1., 4. (kr.), 6., 9. (kr.), 13., 18., dec. 13.

Kamjonkay István:

Ide gyere rózsám op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Dénes Gyula, karn.: Szabó Ica
1938. nov. 5., 12. (este 9-kor), 13., (este 6-kor, este 9-kor), 15-16., 24., 27. (du. 3-kor), 26. (este 9-kor), 1939. aug. 2. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j; Ar. Közl. 1938. nov. 5., 13. (kr.), 24., 27., 1939. aug. 2., Ar. Újs. 1939. aug. 2.

Peti Sándor–Vértes Lajos:

Katz bácsi én. vj. 3 fv., zene és vers: Láng György
1938. nov. 8., 13.; Ar. Közl. 1938. nov. 6., 13.

Szántó Armand–Szécsén Mihály:

Romantikus asszony zenés vj. 3 fv., zene: Fries Károly
1938. nov. 10.; Ar. Közl. 1938. nov. 6.

Erdélyi Mihály:

Legyen úgy, mint régen volt (Légy enyém, mint régen) op. 3 fv.
1938. nov. 18–19., 21., 23.; Ar. Közl. 1938. nov. 13, 19. (kr.), 20.

Bókay János:

Ragaszkodom a szerelemhez vj. 3 fv., rend.: Horváth László
1938. nov. 24–25., 29. (du-5 kor), dec. 11. (este 9-kor), 12. (este 9-kor), 31. (este 6-kor); Ar. Közl. 1938. nov. 20., 27., dec. 11., 31., Ar. Újs. 1938. okt. 26.

Benatzky, Ralph:

Megsértették a minisztériumot, zenés vj., szöv.: Hetter–Engler, Alexander, rend.: Horváth László, karn.: Szabó Ica
1938. nov. 26 (este 9-kor), 27. (este 6-kor és 9-kor), 28., dec. 4. (du.ea.), 26. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1938. nov. 26., 27., dec. 4., Ar. Újs. 1938. okt. 26., dec. 4.

Balzac, Honoré de:

Elhagyott asszony szm.
1938. nov. 29. (du. 5-kor); Ar. Közl. 1938. nov. 27.

Vaszary János:

Angyalt vettem feleségül vj. 3 fv.
1938. dec. 2–3–4., 11. (du. 3-kor), 1939. jan. 7. (este 9-kor), júl. 19. és aug. 7. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1938. nov. 27., dec. 4. (kr.), 11., 1939. jan. 7., aug. 7., Ar. Újs. 1939. júl. 12., aug. 6.

Gilbert, Jean:

Marinka, a táncosnő op. 3 fv., szöv.: Jacobson, Leopold–Oesterreicher, Rudolf, ford.: Harsányi Zsolt
1938. dec. 10. (este 9-kor), 11. (este 6-kor); Ar. Közl. 1938. dec. 4., 11.

László Aladár:

Mindig a nők kezdik boh., rend.: László Aladár
1938. dec. 15. (este 9-kor), 25. (este 6-kor); 1939. márc. 30. (este 6-kor) kvári Thália színház ve.sz. a Kultúrpalotában; Ar. Közl. 1938. dec. 15., 25., 1939. márc. 28.

Buday Dénes:

Három huszár op. 3 fv. 8 kép, szöv: Halász Gyula–Szilágyi László
1938. dec. 18. (este 6-kor és 9-kor), 25. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1938. dec. 15., 25.

Crawford, Francis Marion:

Udvari páholy zenés vj. 3 fv., átd.: Emőd Tamás
1938. dec. 25. (este 9-kor), 26. (este 6-kor), 1939. jan. 3.; Ar. Közl. 1938. dec. 25., 28. (kr.), jan. 3.

Ism. sz.:

Kacagó est kab.
1938. dec. 31. (éjjel 11-től), 1939. jan. 1. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1938. dec. 31.

Sándor Jenő:

Nincs szebb, mint a szerelem op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Dénes Gyula
1939. jan. 1. (este 6-kor és 9-kor), 6. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1939. jan. 1., 6.

Kardos Andor:

Madam Bajazzo zenés vj 3 fv., zene: Földes Ferenc, vers: Harmath Imre
1939. jan. 6. (este 6-kor és 9-kor), 7. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1939. jan. 6.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1939. jan. 7. (este 6-kor), aug. 31. (éz.); Ar. Közl. 1939. jan. 7., aug. 31.

Tábory Emil:

Apatársak boh., rend.: Felhő Ervin
1939. jan. 25–26. (Az Iparos Otthonban); Ar. Közl. 1939. jan. 25., Ar. Újs. 1939. jan. 15., 27. (kr.)

Szomaházy István:

Sass utca vj., rend. Lázár Hilda
1939. febr. 9. (Az Iparos Otthonban), márc. 5.; Ar. Közl. 1939. febr. 9., 10. (kr.), Ar. Újs. 1939. febr. 9., márc. 10.

Szabó Gyula műsoros estje

1939. febr. 16. (Az Iparos Otthonban); Ar. Közl. 1939. febr. 16.

Jávor Alfréd–Felhő Ervin:

Farsangi bohózat
1939. febr. 22–23. (Az Iparos Otthonban); Ar. Közl. 1939. febr. 22.

Vaszary Gábor:

Bubus én. boh.
1939. márc. 4., júl. 1., 2. (du. és este), 15., aug. 4., 11., 16. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j; Ar. Közl. 1939. márc. 4., júl. 1., júl. 2. (kr.), aug. 4., 16., Ar. Újs. 1939. aug. 3.

Hunyady Sándor:

Három sárkány vj. 3 fv.
1939. márc. 16. (Az Iparos Otthonban); Ar. Közl. 1939. márc. 16.

Felhő Ervin műsoros estje
1939. márc. 22. (Az Iparos Otthonban); Ar. Közl. 1939. márc. 22.

Ism. sz.:

Virágvasárnapi passiójáték drá. 8 kép, rend.: Lakatos Ottó
1939. márc. 26–27.; Ar. Közl. 1939. febr. márc. 22.

Duval, Jacques:

Francia szobalány vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő
1939. márc. 28., 31., máj. 27. (este 9-kor), 28. (este 6-kor), 30. (este 9-kor), 31. (este 9-kor) kvári Thália színház ve.sz. a Kultúrpalotában, júl. 3. és 24. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j; Ar. Közl. 1939. márc. 28., máj. 28., júl. 2., júl. 24.

Verneuil, Louis:

Duó szj. 2 fv., ford.: Bárdos Artúr
1939. márc. 29. (este 6-kor); kvári Thália ve.j. a Kultúrpalotában; Ar. Közl. 1939. márc. 28.

Hunyady Sándor:

Havasi napsütés szm. 3 fv., rend.: Hunyady Sándor
1939. márc. 29. (este 9-kor), máj. 28. (este 9-kor), 29.(este 6-kor) kvári Thália színház ve.sz. a Kultúrpalotában, júl. 6. és 12. és aug. 11. Centrál mozi kert hely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1939. márc. 28., máj. 28., júl. 5., aug. 11., Ar. Újs. 1939. júl. 12., aug. 11.

Mildred, Harris:

Válóok zenés vj. 3 fv., ford.: Stella Adorján
1939. márc. 30. (este 9-kor) kvári Thália színház ve.sz. a Kultúrpalotában; Ar. Közl. 1939. márc. 28.

Maugham, William Sommerset:

Szent láng drá. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1939. ápr. 4.; Ar. Közl. 1939. ápr. 4.

Felhő Ervin:

Húsvéti habostorta
1939. ápr. 9. (du. 5-kor), 10. (du. 5-kor, este 9-kor) (Az Iparos Otthonban); Ar. Közl. 1939. ápr. 9.

Knittel, John:

Via Mala szm. 3 fv.
1939. máj. 29. (este 9-kor), 30. (este 6-kor) kvári Thália színház ve.sz. a Kultúrpalotában; Ar. Közl. 1939. máj. 28.

Walter László:

Egy bolond százat csinál op. 3 fv., szöv.: (Sárossy) Süle Mihály, vers: Harmath Imre
1939. júl. 9. és 13. és 21. Centrál mozikert-ben Mihályi Károly társ. ve.j., aug. 14., 27. (du.ea. a Színkörben); Ar. Újs. 1939. júl. 12., Ar. Közl. 1939. júl. 9., 21., aug. 14., 25.

Lestyán Sándor–Andai Ernő:

Nagy kaland zenés vj. 3 fv. 6 kép, zene: Kiszely Gyula
1939. júl. 6. és 14. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1939. júl. 5., Ar. Újs. 1939. júl. 12.

Losonczy Dezső:

Örökké fogsz szeretni op. szöv.: Halász Imre (Éri)
1939. júl. 15. Centrál mozikert hely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Újs. 1939. júl. 12.

Ciprian, Gheorghe:

Ember és gebéje vj. 3 fv.
1939. júl. 20. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Újs. 1939. júl.12., Ar. Közl. 1929. júl. 21. (kr.)

Lehár Ferenc:

Luxemburg grófja op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1939. júl. 22. Centrál mozikert hely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1939. júl. 21.

Zerkovitz Béla:

Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1929. júl. 23. Centrál mozikert hely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1939. júl. 23.

Eisemann Mihály:

Gólyaszanatórium op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László, vers: Kellér Dezső
1939. júl. 25. és 31. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j; Ar. Közl. 1939. júl. 25., 30.

Halász Imre (Éri):

Egyetlen éjszakára zenés vj. 3 fv. 5 kép, zene: Losonczy Dezső, vers: Zágon István
1939. júl. 26. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Küzl. 1939. júl. 26.

Weber, Pierre:

A hölgy hozzám tartozik zenés boh. 3 fv.
1939. júl. 16., 28. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Közl. 1939. júl. 16., 28.

Eisemann Mihály:

Kávé habbal zenés vj. 2 fv., szöv.: Barabás Pál–Harmath Imre
1939. júl. 29. és aug. 8., Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j., 18.; Ar. Újs. 1939. júl. 27., aug. 6., 11., Ar. Közl. 1939. aug 1. (kr.), aug. 8., 18.

Wolf, Pierre:

A titok vj. 3 fv., ford.: Fáy Jakab Béla
1939. aug. 1. Centrál mozi kerthely.-ben Mihályi Károly társ. ve.j.; Ar. Újs. 1939. júl. 27., Ar. Közl. 1939. aug. 1.

Szántó Armand–Szécsén Mihály

Paprikáscsirke zenés boh. 3 fv., zene: Fényes Szabolcs, rend.: Tarnay József
1939. aug. 5–6., 9., 24.; Ar. Újs. 1939. aug. 3., 11., Ar. Közl. 1939. aug. 4., 6. (kr.), 9.

Erdélyi Mihály:

Kék nefelejcs (Legyen úgy, mint régen volt, Légy enyém, mint régen) op. 3 fv.

1939. aug. 12–13., 15. (elmaradt), 17., 20. (du.ea.), 21.; Ar. Ujs. 1939. aug. 11., Ar. Közl. 1939. aug. 12.

Buday Dénes:

Szonja op., szöv.: Harmath Imre
1939. aug. 19–20.,23., 26.; Ar. Közl. 1939. aug. 11., 23., 25.

Felhő Ervin:

Botrány a színházban op., szöv.: Felhő Ervin
1939. aug. 22. Felhő Ervin 20 éves jub.j., 30.; Ar. Közl. 1939. aug. 11., 30.

Kálmán Imre:

Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1939. aug. 27., 29.; Ar. Közl. 1939. aug. 25.

1939–1940

Fodor László:

Művészpár vj. 3 fv.
1939. nov. 29–30., 1940. jan. 1. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1939. nov. 22., 1940. jan. 1. (kr.)

Mildred, Harris:

Válóok zenés vj. 3 fv., ford.: Stella Adorján
1939. dec. 6–7., 9–10., 1940. jan. 14.; Ar. Közl. 1939. dec. 6., 7. (kr.), 1940. jan. 13.

Zilahy Lajos:

Gyümölcs a fán szm. 3 fv.
1939. dec. 13–14.; Ar. Közl. 1939. dec. 13., 14. (kr.)

Erdélyi Mihály:

Zimberi, zombori szépasszony op. 3 fv.
1939. dec. 21–22–23–24–25–26–27–28., 29–30–31., 1940. jan. 1. (este 9-kor), 6. (du. 3-kor), 7. (du. 3-kor), 24. (este 9-kor), febr. 4. (este 6-kor), 11. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1939. dec. 21., 24. (kr.), 25., 1940. jan. 1., 6. (kr.), 23., 4., febr. 11.

Több sz.:

Szilveszteri bohózat
1940. jan. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1940. jan. 1.

Asztalos Miklós:

Alterego tört. vj. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1940. jan. 4., 6. (este 6-kor és 9-kor), 7. (este 6-kor és 9-kor); Ar. Közl. 1940. jan. 3., 5. (kr.)

Károly Sándor:

Álarcok három 1 fv.: (Rúzs, Álarc, Idegen légionista)
1940. jan. 10–11., 24. (este 6-kor); Ar. Közl. 1940. jan. 10., 23.

Jávor Alfréd–Felhő Ervin:

Farsangi bohózat
1940. jan. 13–14. (du.) az Iparos Otthonban; Ar. Közl. 1940. jan. 13.

Mildred, Harris:

Válóok zenés vj. 3 fv., ford.: Stella Adorján
1940. jan. 14., 21. (du.ea.); Ar. Közl. 1940. jan. 13.

Vaszary Gábor:

Klotild néni zenés boh. 3 fv., zene: Losonczy Dezső
1940. jan. 17–18., 20., 21. (este 6-kor és 9-kor), 24. (du. 3-kor), febr. 4. (este 9-kor), 24. (este 6-kor), márc. 7., ápr. 21. (este 9-kor); Ar. Közl. 1940. jan. 17., 18. (kr.), 21., 23., febr. 4., 24., márc. 7., ápr. 21.

Bródy Sándor:

Lyon Lea szm. 3 fv.
1940. jan. 25. Fekete Mihály 35 éves jub.j.; Ar. Közl. 1940. jan. 23., 28. (kr.)

László Miklós:

Illatszertár vj. 3 fv.
1940. jan. 27. Felszeghy Mária ve.j.; Ar. Közl. 1940. jan. 27.

Ism. sz.:

Különös szerelem vj., rend.: Mészáros Béla
1940. jan. 31., febr. 4. (du. 3-kor), márc. 5., ápr. 23. (este 9-kor); Ar. Közl. 1940. jan. 28., febr. 1. (kr.), 4., 29., ápr. 23.

Felhő Ervin:

Farsang búcsúztató kab.
1940. febr. 6.; Ar. Közl. 1940. febr. 6.

Lakatos László: **Férj és feleség** vj. 3 fv.; *Ism. sz:* **Telefonbetyár** (Hacsek és Sajó a finn háborúban);

Ism. sz.: **Amikor az asszony visszatér**;
1940. febr. 7.; Ar. Közl. 1940. febr. 6.

Walter László:

Ki gyereke vagyok én boh. 3 fv., rend.: Mészáros Béla
1940. febr. 9–10., 11. (este 6-kor és 9-kor), 13-14., 18. (du. 3-kor), ápr. 29. (este 6-kor), máj. 1. (este 9-kor); Ar. Közl. 1940. febr. 9., 10. (kr.), 11., 27.

Rezes György:

Isten veled szerelem op., szöv.: Nádasi László, vers: Ilniczky László
1940. febr. 16., 18. (este 6-kor és 9-kor), 20–21., 24–25. (este 6-kor és 9-kor), márc. 3. (du. 3-kor), 9., 10. (du. 3-kor és este 9-kor), 31. (este 9-kor); Ar. Közl. 1940. febr. 14., 17. (kr.), 18., 24., márc. 3., 7., 31.

Herczeg Ferenc:

Utolsó tánc vj. 4 fv.
1940. febr. 27–28–29., márc. 2., 3. (du. 3-kor és este 9-kor), 6., 10. (este 6-kor), 20., ápr. 14. (este 9-kor); Ar. Közl. 1940. febr. 27., 28. (kr.), márc. 1., 5., 7., 19., 20.

Bókay János:

Feleség vj. 3 fv.
1940. márc. 12–13., 16., 17. (este 6-kor és 9-kor), 27., 31. (este 6-kor), ápr. 6. (du 3-kor és este 9-kor), 7. (du. 3-kor és este 9-kor), 21. (du. 3-kor), máj. 1. (este 6-kor); Ar. Közl. 1940. márc. 12., 13. (kr.), 16. (kr.), 27., 31., ápr. 6., 7., 14., 20., 27.

Erdélyi Mihály:

Dalol a nyár op. 3 fv., szöv.: Rodriguez Endre
1940. márc. 23., 24. (du. 3-kor, este 6-kor és 9-kor), 25. (du. 3-kor, este 6-kor és 9-kor), 27., 30., 31. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1940. márc. 22., 27., 31.

Aszlányi Károly:

Péter szm.
1940. ápr. 3–4., 6. (este 6-kor), 7. (este 6-kor), 13. (du. 3-kor), 23. (este 6-kor), 29. (este 6-kor); Ar.

Közl. 1940. ápr. 2., 4. (kr.), 7., 14., 23., 27.

Molnár Ferenc:

A testőr vj. 3 fv.
1940. ápr. 12–13., 14. (este 6-kor); Ar. Közl. 1940. ápr. 11., 13. (kr.)

Molnár Ferenc:

Játék a kastélyban vj. 3 fv.
1940. ápr. 19–20–21. (este 6-kor); Ar. Közl. 1940. ápr. 16., 20. (kr.)

Győri Emil:

Kölcsönkért feleség op., szöv.: Uhlyárik Béla–Kozmuth Artúr
1940. ápr. 28. (du. 3-kor, este 6-kor és 9-kor), 29. (este 6-kor), 30., máj. 1. (du. 3-kor); Ar. Közl. 1940. ápr. 16., 27., 30.

Schreiber Aladár:

Dalol a Volga op., szöv.: Jenei Jung János
1940. máj. 10., 11. (este 9-kor) és 12. (este 6-kor és 9-kor) és 13. (este 6-kor és 9-kor) és 14. és 26. (este 6-kor) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 10., 12. (kr.), 26.

Zerkovitz Béla:

Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1940. máj. 11. (du. 3-kor és este 6-kor) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 10.

Kálmán Imre:

Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1940. máj. 12. (este 9-kor) és jun. 21. (du.ea.) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 10., 19.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1940. máj. 13. (du. 3-kor) és 26. (du. 3-kor) Szabadkay József társ. ve.j., jún. 22. (du.ea.) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. máj. 10., 26., jún.

Lehár Ferenc:

A drótostót op. elj. 2 fv., szöv.: Léon, Victor, ford.: Ruttkay György–Mérei Adolf
1940. máj. 15. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 10.

Brodszky Miklós:

Szökik az asszony op. 3 fv., szöv.: Kardos Andor–Harmath Imre
1940. máj. 16. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 16.

Fényes Szabolcs:

Pusztai szerenád op. 3 fv., szöv.: Békeffy István–Szilágyi László
1940. máj. 17. és 19. (este 6-kor és 9-kor) és 25. (du. ea.) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 16., 18. (kr.), 19., 24.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly
1940. máj. 18. (du. 5-kor) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 16.

Ism. sz.:

Biri Bori és a farkas mesej., Hárs László reg. ny.
1940. máj. 19. (de.ea.) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 19.

Kálmán Imre:

Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1940. máj. 19. (du. 3-kor) Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 19.

Erdélyi Mihály:

Kék nefelejcs (Legyen úgy, mint régen volt, Légy enyém, mint régen) op. 3 fv.
1940. máj. 21. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 21.

Stephanides Károly:

Csak egy kislány op., szöv.: Szomory Emil, vers.: Harsányi Zsolt
1940. máj. 22. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 21.

Csepreghy Ferenc:

A sárga csikó népszm. 3 fv.
1940. máj. 23. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 21.

Siklóssy Pál:

Mégis szép az élet zenés vj. 3 fv., zene: Feleky László–Szerdahelyi János
1940. máj. 24–25. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 24.

Géczy István:

A gyimesi vadvirág népszm. 3 fv.
1940. máj. 26. Szabadkay József társ. ve.j.; Ar. Közl. 1940. máj. 26.

Beck Miklós:

Pozsonyi lakodalom op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1940. jún. 19–20–21–22., 23. (este 6-kor), 29. (este 6-kor), 30. (este 6-kor) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 19., 25. (kr.)

Farkas Imre:

Túl a Nagy Kriványon op. 3 fv.
1940. jún. 23. (du. 3-kor) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 19.

Csepreghy Ferenc:

A piros bugyelláris népszm. dalokkal és tánccal 3 fv.
1940. jún. 23. (este 9-kor) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún.

Fehér István:

Bombaüzlet op. 3 fv., szöv.: Vadady Albert, vers: Ilniczky László, rend.: Gróf László, karn.. Stefanidesz József
1940. jún. 24–25. kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 23.

Beck Miklós:
Lovasparádé op., szöv.: Szilágyi László
1940. jún. 26. és 27. és 30. (este 6-kor) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 26., 27. (kr.)
Ism. sz.:
Dörmögő Dömötör mes.j.
1940. jún. 20. (du.ea.) és 27. (du.ea.) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 19.
Szigeti József:
A vén bakancsos és fia, a huszár népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal, zene: Bognár Ignác
1940. jún. 28. kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 26.
Görner, Karl August:
Hamúpipőke tünd.reg., magy.: Vécsey Leó
1940. jún. 29. (du. 3-kor) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 30.
Berté, Heinrich:
Három a kislány op. 3 fv., zene: Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg.ny, Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsány Zsolt
1940. jún. 29. és 30. (megemlékezés Solymosán Magdáról) kvári Thália színház ve.sz.; Ar. Közl. 1940. jún. 26., 29.

1945–1946

Eisemann Mihály:
Vadvirág op. 3 fv., szöv.:Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1945. ápr. 11. Buda Dénes társ.; szlp.
Több sz.:
Mulató május (kacagó kabaré)
1945. máj. 6. és 7. (de.11-kor, du. 3-kor és este fél 7-kor), 8. (este fél 7-kor), 9. a Minorita Kultúrházban; Jövő, 1945. ápr. 29.
Több.sz.:
Pünkösdi kabaré (Béke kabaré)
1945. máj.–jún.; Jövő, 1945. jún. 13.
Komlós Elemér:
Fehér galamb békerev., rend.: Steiner Imre–Martin István
1945. jún. 27–28. a Kultúrpalotában; Jövő, 1945. jún. 28.:
Ibsen, Henrik:
Kísértetek szm. 3 fv.
1945. júl. 12. Szendrey 60 éves jub.j.; Jövő, 1945. júl. 12.
Klabund:
Krétakör dr. 5 fv., Li Hszing mes.j. ny.
1945. júl. 28. nagyv. Munkás Athenaeum színház ve.sz.; Jövő, 1945. júl. 28.
Shaw, George Bernard:
Pygmalion vj. 5 fv., ford.: Hevesi Sándor
1945. júl. 29. nagyv. Munkás Athenaeum színház ve.sz.; Jövő, 1945. júl. 28., 31. (kr.)
Geraldy, Paul:
Szeretni drá.
1945. júl. 30. és okt. 6. nagyv. Athenaeum munkás színház ve.sz. (a Minorita Kultúrházban); Jövő, 1945. júl. 28., okt. 6.
Scribe, Eugene:
Egy pohár víz vj. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1945. aug. 1. nagyv. Athenaeum munkás színház ve.sz.; Jövő, 1945. júl. 28.
Boros Elemér:
A nősember vj. 3 fv.
1945. aug. 2. nagyv. Athenaeum munkás színház ve.sz.; Jövő, 1945. júl. 28.
Fodor László:
Bölcsődal vj. 3 fv., rend.: Maresch Béla
1945. aug. 4. (du. 4-kor), nov. 26. (du.ea.); Jövő, 1945. júl. 28., nov. 24.
Petőfi ünnepség
1945.aug. 4–5. a Kultúrpalotában; Jövő, 1945. júl. 28.
Zenés összeállítás
1945.aug. 22–26. és okt. 17. Bársony Rózsi–Dénes Oszkár ve.j.; Jövő, 1945. aug. 9., 23. (kr.), okt. 19. (kr.)
Zágon István:
Az ígéret földje
1945. szept. 15–16., nov. 25.; Jövő, 1945. szept. 15., nov.24.
Több sz.:
Kacagó est kab.
1945. szept. 18–19–20. és dec. 1–2. Salamon Béla társ. a Kultúrpalotában; Jövő, 1945. szept. 17., 19. (kr.), nov. 30.
Több sz.:
Tarka este
1945. okt. 5. (du.ea.), 12., 14.; Jövő, 1945. szept. 17., okt. 6.
Emlékünnepség
1945. okt. 6–7. a Kultúrpalotában; Jövő, 1945. szept. 17.
Tóth Ede:
A falu rossza népszm. 3 fv. zene: Erkel Gyula
1945. okt. 10, 12., 16. (jóték.ea.); Jövő, 1945. szept. okt. 6., AMM szlp.
Sabaru, Alex:
Káin szm. 3 fv., rend.: Lázár Hilda
1945. okt. 18., 25.; Jövő, 1945. okt. 16., 25.
Conners, Barry:
Fruska vj. 3 fv., ford.: Zágon István
1945. okt. 27., nov. 21. (du.ea.); Jövő, 1945. okt. 25., nov. 2. (kr.), nov. 21.
Maugham, William Sommerset:
Szent láng drá. 3 fv., ford.: Harsányi Zsolt
1945. nov. 8. Lázár Hilda 30 éves jub.j., 24. (du.ea); Jövő, 1945. nov. 2., 10. (kr.), 21.
Szigligeti Ede:
Cigány er. népszm. 3 fv. dalokkal és tánccal
1945. nov. 28. (du) Kun Dezső 45 éves jub.j., 30. (du.ea.); Jövő, 1945. nov. 28.

Praxy, Raoul:

Hölgyeim, elég volt boh. 3 fv., ford. Vaszary János
1945. dec. 25., 26. (du. és este); Jövő, 1945. dec. 15., 29. (kr.)

Bródy Sándor:

A tanítónő drá. 3 fv.
1946. jan. 12. (du.ea.); Jövő, 1946. jan. 12.

Több. sz.:

Művészest
1946. jan. 13. a Minorita Kultúrházban; Jövő, 1946. jan. 12.

Harsányi Zsolt:

A bolond Ásvayné
1946. jan. 31., febr. 1. a Minorita Kultúrházban, máj. 7–8. Bona Imre ve.j.; Jövő, 1946. jan. 31., Szabadság 1948. máj. 7.

Mártonffy Róbert:

Nemes rózsa én. vj., zene: Füredi Imre
1946. febr. 2., 3. (du. és este), 4. (du.ea), ápr. 14.; Jövő, 1946. febr. 1., 12. (kr.), Szabadság 1948. ápr. 13.

Boross Elemér:

Forgószél tr.kom. 3 fv., 9 kép
1946. febr. 8., jún. 30., júl. 9–10., 21., 30.; Jövő, 1946. febr. 1., júl. 8., Szabadság, 1946. jún. 27., 30. (kr.), júl. 13.

De Fries Károly:

Száz piros rózsa op., szöv.: Kovách Kálmán–Körmendi Vilmos, karn.: Magyari Péter
1946. febr. 11–12–13. Lengyel Emma–Jeney Ottó ve.j., márc. 18., ápr. 13–14., máj. 3–6. Dukász Nusi ve.j.; Jövő, 1946. febr. 10., 12. (kr.), márc. 16., Szabadság, 1946. ápr. 13., 30.

Nóti Károly:

Nyitott ablak vj. 2 fv.
1946. febr. 15–16–17–18., márc. 10. (de.ea.), 11., ápr. 13. (du. 3-kor) Dukász Nusi ve.j., jún. 2. (du. ea.), aug. 3.; Jövő, 1946. febr. 12., márc. 9., ápr. 13., jún. 1., Szabadság, 1946. máj. 31., aug. 1.

Szilágyi László:

Tokaji aszú zenés vj., zene: Eisemann Mihály
1946. febr. 28., márc. 1. (du. és este), 3–4–5., 17. (du. 3-kor és este 6-kor), ápr. 25., jún. 2., júl. 12.; Jövő, 1946. febr. 23, márc.5. (kr.), 16., ápr. 21., jún. 1., Szabadság, 1946. ápr. 22., júl. 12.

Eisemann Mihály:

Fekete Péter rev.op.
1946. márc. 9., 12–13., 16. (du. 3-kor), 31. (du.ea), ápr. 15.; Jövő, 1946. febr. márc. 9., 12., 27., ápr. 15., Szabadság, 1946. ápr. 13.

Károly Sándor:

Táncsics Mihály szabadulása szj. 1 fv.
1946. márc, 15. a Kultúrpalotában; Jövő, 1946. márc. 16.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1946. márc. 19–20., 22., 29., ápr. 5. (du.ea.), ápr. 14. Dukász Nusi ve.j.; Jövő 1946. febr. márc. 18., 21. (kr.), 27., 31., ápr.14.

Fényes Szabolcs:

Vén diófa op. 3 fv.
1946. márc. 31., ápr. 1., 3–4., 24., ápr. 14. (du. 3-kor), 24., máj. 9.; Jövő, 1946. febr. márc. 31., ápr. 3. (kr.), 21., máj. 8., Szabadság, 1948. ápr. 13., 22., máj. 8.

Erdélyi Mihály:

Két kapitány op., rend.: Jódy Károly
1946. ápr. 6., 7. (du. és este) Nagy Gizella, ve.j., 8., jún. 1. és 2. (de.) Dukász Nusi ve.j.; Jövő, 1946. ápr. 6., 10. (kr.), jún. 1.

Erdélyi Mihály:

A csavargólány op. 3 fv. 4 kép
1946. ápr. 12., máj. 8., 9. (du.ea.); Jövő, 1946. ápr. 7., máj. 1., 8., Szabadság, 1946. máj. 8.

Tolsztoj, Lev Nyikolajevics:

Feltámadás szm., rend.: Jódy Károly
1946. ápr. 16–17., 19., máj. 1.; Jövő, 1946. ápr. 16., 20. (kr.), máj. 1.

Zoltay Herr Zoltán:

Vadvirágos Maros partján op. 3 fv., szöv.: dr. Nemes József–dr. Atzél László
1946. ápr. 21–22–23., 26., 28. (de. és du.), máj. 5. (de.), 10–11–12., 14–15., júl. 11.; Jövő, 1946. ápr. 21., 28., Szabadság, 1948. ápr. 22., május 5., 8., júl. 10.

Ism. sz.:

Dankó Pista nótafája op.
1946. ápr. 27–28–29–30. Dukász Nusi ve.j., máj. 2., 5. (de.), 12., 18., 19. (de.ea.), jún. 16., máj. 12.; Jövő, 1946. ápr.27., máj. 12., jún. 14., Szabadság, 1948. ápr. 30., máj. 8.

Eisemann Mihály:

Vadvirág op. 3 fv., szöv.:Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1946. máj. 11., 14., 19. (de.ea), 22., 26. (de.), 27.(du. ea.), júl. 12.; Jövő, 1946. máj. 11., 15. (kr.), 26., júl. 8.

Erdélyi Mihály:

Sárgapitykés közlegény op. 3 fv.
1946. máj. 16., 17–18–19. (du. 3-kor és este 6-kor), 20–21., jún. 3., 16. (de.); Jövő, 1946. máj. 16., jún. 1., Szabadság, 1946. máj. 8., máj. 15.

Fodor László:

Érettségi szj. 3 fv., rend.: Jenei Ottó
1946. máj. 22. és 23. és 24. és 26. és jún. 31. (du. 3-kor) Dukász Nusi vej.; Jövő, 1946. máj. 22. 28. (kr.), Szabadság, 1946. máj. 20., 27.

Ábrahám Pál:

Viktória op. 3 fv. 5 kép, szöv.: Földes Imre, vers: Harmath Imre
1946. máj. 25. és 31. Dukász Nusi ve.j., jún. 7., 17., júl. 1.; Jövő, 1946. máj. 25., 28. (kr.), jún. 6., 15., Szabadság, 1946. máj. 22., 27.

Barabás Pál:
Kétezer pengős férfi vj.
1946. jún. 4.; Jövő 1946. jún. 4.
Jakobi Viktor:
Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc
1946. jún. 8–9. Dukász Nusi ve.j., 14., 18. (du. 2-kor) munkás ea., 29.; Jövő, 1946. jún. 8., 13. (kr.), 14., Szabadság, 1946. jún. 15., 27.
Ziehrer, Karl Michael:
Svihákok op. 3 fv., szöv.: Krenn, Leopold–Lindau, Karl, ford.: Mérei Adolf–Föld (Feld) Aurél, rend.: Volbea, Zaharie
1946. jún. 14., 23. közös román-magyar ea.; Jövő, 1946. jún. 14., 21.
Dumas, Alexandre ifj.:
Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1946. jún. 19–20–21., 31.(de.); Szabadság, 1946. jún. 15., 27.
Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo
1946. jún. 21. kvári Román Opera ve.j.; Jövő, 1946. jún. 21.
Verdi, Giuseppe:
Rigolettó o. 4 fv., szöv.: Piave, Francesco Maria, Hugo, Victor Le Roi s'amuse c. drá. ny.
1946. jún. 22. (du. és este) kvári Román Opera ve.j.; Jövő, 1946. jún. 21.
Erdélyi Mihály:
Becskereki menyecske op.
1946. jún. 22., 23. (du 3-kor és este 6-kor), 24., 26., júl. 7. (de.ea.).; Jövő, 1946. jún. 22., 23. (kr.), júl. 1., Szabadság, 1946. jún. 17., 27.
Több sz.:
Egész Arad nevet
1946. jún. 24. Salamon Béla társ.a Kultúrpalotában; Szabadság, 1946. jún. 24., 25. (kr.)
Kálmán Imre:
Csárdáskirálynő op. 3 fv., szöv.: Jenbach, Bela–Stein, Leo, ford.: Gábor Andor, rend.: Jódy károly
1946. júl. 2. és 3. és 4. és 5. és 6. és 7. és 8. és 15. (de.) Dukász Nusi ve.j.; Jövő, 1946. júl. 2., 4. (kr.), 15.
Vaszary Gábor:
Az ördög nem alszik zenés vj.
1946. júl. 11., 13–14–15., 17., 28. (de.ea.), aug. 1. (de.ea.), 4. (de.ea.), 11. (de.ea); Jövő, 1946. júl. 8., 13., 28., aug. 1., Szabadság, 1946. júl. 27., aug. 1.
Zerkovitz Béla:
Eltörött a hegedűm op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1946. júl. 18–19–20–21–22–23–24.; Jövő 1946. júl. 13., 20.
Kálmán Imre:
Marica grófnő op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Harsányi Zsolt
1946. júl. 25–31. és aug. 1. és 4–7. Dukász Nusi ve.j.; Jövő, 1946. júl. 26., 28. (kr.), aug. 1.
Zerkovitz Béla:
Csókos asszony op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1946. aug. 1–2–3–4–5–6., 8., 9. (de.ea.), 10–11.; Jövő, 1946. aug. 1.
Jódy Károly:
Őszi rapszódia op.
1946. aug. 7. Jódy Károly jub.j.; Jövő, 1946. aug. 1.
Több. sz.:
Művészest
1946. aug. 9. (du. 3-kor, este 6-kor és 9-kor éz).; Jövő, 1946. aug. 9.
Ionescu, Paul Mihail:
Szerelemdal összeállítás Kálmán Imre műveiből
1946. aug. 21. román hadsereg kórusa ve.sz.; Jövő 1946. aug. 21.

1946–1947

Bisson, Alexandre:
Névtelen asszony szm. 5 fv., ford.: Bródy Miksa, rend.: Jeney Ottó
1946. szept. 6–11.,15. (de. 11-kor); Jövő, 1946. szept. 6., Szab. 1946. szept. 6.
Huszka Jenő:
Mária főhadnagy op. szöv.: Szilágyi László
1946. szept. 12–18., 22., 30. (este 6-kor), okt. 11., 30. Rappert Károly bú.ea.; Jövő, 1946. szept. 7., 15. (kr.), okt. 11., 30., Szab. 1946. szept. 14. (kr.), 30.
Bónyi Adorján:
Az elcserélt ember (Kicserélt ember) szm. 3 fv., rend.: Jeney Ottó
1946. szept. 19–20., 22. (de. 11-kor), 29. (de. 11-kor), okt. 10.; Jövő 1946. szept. 20., okt. 5., 22. (kr.), Szab.1946. szept. 18., 30.
Huszka Jenő:
Hajtóvadászat op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, karn.: Osváth Richard, rend.: Jódy Károly
1946. szept. 21–29. (du. 3-kor és este 6-kor); Szab. 1946. szept. 18., 26. (kr.), 30., Jövő, 1946. szept. 20.
Hunyady Sándor:
Bors István szj. 3 fv.
1946. okt. 2–4.; Szab. 1946. szept. 30.
Károly Sándor:
Utolsó órák jel. 1 fv.
1946. okt. 6. (dísz. ea.), szav.: Senkálszky Endre, énekel Takács Paula; Jövő, 1946. okt. 6.
Ism. sz.:
Csak egy asszony van a világon op.
1946. okt. 8–9., nov. 3. (de. 11-kor, du. 3-kor és este 6-kor), 4–7.; Jövő, 1946. okt. 6., nov. 3.
Lehár Ferenc:
A pacsirta op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc, rend.: Jódy Károly

1946. okt. 12–17. Salamon Mária–Boros István ve.j.; Jövő, 1946. okt. 11., 16. (kr.)

Ism. sz.:

Fiatalság, bolondság vj.

1946. okt. 23. Dálnoky Dudus ve.j.; Jövő, 1946. okt. 11., 16. (kr.)

Zilahy Lajos:

Fatornyok dr.

1946. okt. 24, 29. (du. 3-kor), nov. 6. (du.ea.), 14.; Jövő, 1946. okt. 24., 29., nov. 7. (kr.), 14.

Boross Elemér:

Forgószél tr.kom. 3 fv., 9 kép

1946. okt. 25. (du. 3-kor), 31. (du. 3-kor); Jövő, 1946. okt. 25., 31.

De Fries Károly:

Gyertyafény keringő op. 2 fv.

1946. okt. 26–27., 29., 1947. máj. 9.; Jövő, 1946. okt. 26., 29., 1947. máj. 4.

Berté, Heinrich:

Három a kislány op. 3 fv., zene: Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny, Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsányi Zsolt, rend.: Jeney Ottó

1946. nov. 1., 8., Várady Margit–Kallós József ve.sz., 9–13. Kallós József ve.sz.; Jövő, 1946. nov. 1., 9. (kr.)

Kálmán Imre:

Tatárjárás op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor

1946. nov. 2., 7. (du.ea.); Jövő, 1946. nov. 1., 7., szlp. (mag.gy.)

Szirmai Albert:

Mágnás Miska op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly, vers: Gábor Andor

1946. nov. 15–19., dec. 1. (de. és du. 3-kor); Jövő, 1946. nov. 15., dec. 1., Szab. 1946. dec. 1.

Fodor László:

Dr. Szabó Juci vj. 3 fv.

1946. nov. 22.,28–29., 30. (du. 3-kor); Jövő, 1946. nov. 22., Szab. 1946. dec. 1.

Tóth Ede:

A falu rossza népszm. 3 fv. zene: Erkel Gyula

1946. nov. 30. (este 6-kor), dec. 1. (este 6-kor), 2–3., 8.; Jövő, 1946. dec. 1.,8., Szabadság, 1946. dec. 1., 7.

Török Rezső–Emőd Tamás:

Két lány az utcán zen.vj. 3 fv., zene: Erdélyi Mihály

1946. dec. 1., 5., 7., 8. (de. 11-kor és este 6-kor); Szab. 1946. dec.1., 6., 7., Jövő, 1946. dec. 7.

Eger, Rudolf:

Patyolat kisasszony zenés j. 3 fv., ford.: S. Szüle Mihály, zene: Hegedűs Tamás

1946. dec. 7., 8. (este 6-kor), 9–10., 25. (du. 3-kor), 1947. jan. 11. (du.ea.); AMM szlp., Jövő, 1946. dec. 7., 1947. jan. 10.

Csadó Pál:

Zsuzsó vj. 3 fv.

1946. dec. 12–13., 18. (este 6-kor), 26. (de. 11-kor és du. 3-kor), 1947. jan. 1. (de. 11-kor); AMM szlp., Szab. 1946. dec. 14. (kr.), 26.

Ism. sz.:

Tánccal a világ körül

1946. dec. 14.,15. (du. 3-kor és este 6-kor), 16; Jövő, 1946. dec. 14.

Duval, Jacques:

Francia szobalány vj. 3 fv., ford.: Heltai Jenő

1946. dec. 19–20., 25., 1947. márc. 2. (de.ea.); Szab. 1946. dec. 19., 21. (kr), 22., Jövő, 1947. márc. 1.

Laurent, Paul:

Szerelmes diákok zenés vj. 2 rész, 6 kép

1946. dec. 21–22., 23., 25., 1947. jan. 1. (du. 3-kor); Szab. 1946. dec. 21., 22., 1947. jan. 1., AMM szlp.

Ism. sz.:

Nemtudom királyfi mese.j.

1946. dec. 24. (du. 3-kor).); Szab. 1946. dec. 22., AMM szlp.

Kálmán Imre:

Az obsitos op. 3 fv., szöv.: Bakonyi Károly

1946. dec. 26. és 30. (du. 3-kor és este 6-kor), 1947. jan. 1., 10., 12.; AMM szlp., Szab. 1946. dec. 26., 1947. jan. 1. (este 6-kor), Jövő, 1947. jan. 4., 10.

Több sz.:

Nagy kabaré

1946. dec. 31. (du.ea. és este, közös magyar-román együttes felléptével); Szab. 1947. jan. 1., AMM szlp.

Anthelme, Paul:

Abbé szm. 3 fv., ford. és átd.: Orbók Attila, rend.: Jenei Ottó

1947. jan. 2–3., márc. 1., ápr. 30.; Szab. 1947. jan. 1., Jövő 1947. márc. 1., ápr. 30.

Farkas Imre:

Gyurkovics fiúk op. 4 fv. 6 kép, szöv.: Herczeg Ferenc reg. ny.

1947. jan. 4–8., 15., 17. (du.ea.), 19. (de.ea.); Szab. 1947. jan. 1., Jövő 1947. jan. 4., 10., 19.

Rudas Aladár–Komlós Elemér:

Gyári lány op.

1947. jan. 10. a Téba klubban; Jövő, 1947. jan. 12

Szántó Mihály:

Mit susog a fehér akác op. 3 fv., szöv.: Erdélyi Mihály

1947. jan. 11., 25., márc. 2. (este 6-kor); Jövő 1947. jan. 7., 12. (kr.), 25., márc. 1.

Farkas Imre:

Túl a Nagy Krivánon op. 3 fv.

1947. jan. 18–19–20.; Jövő, 1947. jan. 18.

Krasznay Mihály:

Sárga liliom op. 2 fv. 12 kép, szöv.: Bíró Lajos ny. Herczeg Gyula–Zágon István

1947. jan. 26–27–28., 30.; Jövő 1947. jan. 18.

Sheldon, Edward Robert:

Románc szm. 3 fv., ford.: Heltai Jenő

1947. jan. 29.; Jövő 1947. jan. 29.

Lehár Ferenc:
A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1947. febr. 8., Jeney Ottó 20 éves jub.j., 9. (du. 3-kor és este 6-kor); Jövő 1947. febr. 8.

Ism. sz.:
Haskale Kolroinic op. 3 fv.
1947. febr. 22. és 24–25. és márc. 1–2. Sterliug Lia társ.; Jövő 1947. febr. 22.

Zerkovitz Béla:
Aranymadár op. 3 fv., szöv: Harmath Imre
1947. márc. 5–6–7–8.; Jövő 1947. márc. 5.

Ism. sz.:
ÁBBH
1947. márc. 9. (de. ea.); Jövő 1947. márc. 9.

Békeffy István–Stella Adorján:
Janika én. vj. 3 fv.
1947. márc. 18. (du.ea.), 28.; Jövő 1947. márc. 18.

Fényes Szabolcs:
Csipetke op. 3 fv., szöv.: Török Rezső
1947. márc. 19–20–21–22–23–24., ápr. 6.; Jövő 1947. márc. 18., ápr. 6.

Verneuil, Louis:
Lambertier úr bünügyi.ját., színp.alk.: Bárdos Artúr
1947. márc. 28. Simon Zsuzsa–Mányai László ea. a Hajós Egyletben; Jövő 1947. márc. 28.

Klabund:
XYZ zen. kom., zene: Rezes György
1947. márc. 26. és 27. (este 6-kor és 9-kor; Jövő, 1947. márc. 26., ápr. 1.

Több sz.:
Művészi est
1947. márc. 31., ápr. 5. (Zs.D.B. rendezvény) W. Kálay Ibolya, Aradi Lívia, Rosen Alice, Révész László közrem.; Jövő,1947. márc. 31., ápr. 5.

Eisemann Mihály:
Egy csók és más semmi op. 3. fv. szöv.: Halász Imre (Éri), vers: Békefi Lajos
1947. ápr. 5. Gömöri Emma 25 éves jub.j., 6–7–8–9.; Jövő, 1947. ápr. 5.

Farkas Imre:
Nótás kapitány op. 3 fv., szöv.: Farkas Imre
1947. ápr. 6. (de. és du.), 18. (de. és du.), 19.; Jövő 1947. ápr. 6., 18.

Kovács Ferenc:
Elérhetetlen férfi drá., ősbemutató
1947. máj. 8.; Jövő, 1947. máj. 6.

Lehár Ferenc:
A mosoly országa op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor után Herzer, Ludwig–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Harsányi Zsolt
1947. ápr. 28. és máj. 4. és 6. és 7. Ottrok Ferenc–Szilvásy Margit ve.j.; Jövő 1947. márc. 18, ápr. 29., máj. 4.

Több sz.:
Vicc parádé
1947. máj. 8.; Jövő 1947. máj. 4.

Eisemann Mihály:
Zsákbamacska op. 3 fv. 4 kép, szöv.: Szilágyi László
1947. máj. 10. és 14. Rapper Károly ve.j. a Minorita Kultúrházban; Jövő 1947. máj. 10.

Knittel, John:
Via Mala szm. 3 fv.
1947. máj. 15–16–17., 25. (de.ea.), 27., 29.; Jövő 1947. máj. 15., 16. (kr.), 23., 27.

Čapek Carol:
Fehér kór rend.: Gróf László, a kolozsvári dolgozók színháza (műkedvelők) ve.sz.
1947. máj. 18. (du.ea.); Jövő 1947. máj. 15.

Nagy István:
A gyár ostroma rend.: Gróf László, a kolozsvári dolgozók színháza (műkedvelők) ve.sz.
1947. máj. 19.; Jövő 1947. máj. 15.

Erdélyi Mihály:
Fehérvári huszárok (Zsindelyezik a kaszárnya tetejét) op. 3 fv., szöv.: Erdélyi 1947. máj. 18., 24–25.; Jövő 1947. máj. 15., 20. (kr.), 25. (kr.)

Strauss, Johann–Nagypál Béla:
Kék Duna op. 3 fv., összeáll. Strauss, Johann műveiből, szöv.: Halász Gyula–Kristóf Károly, vers: Kulinyi Ernő
1947. máj. 30. (du. 5-kor), jún. 2.; Jövő, 1947. máj. 30., 31. (kr.)

Harsányi Zsolt:
Noszty fiú esete Tóth Marival vj. 3 fv. Mikszáth Kálmán reg. ny.
1947. jún. 3., 10.; Jövő 1947. máj. 30., jún. 11. (kr.)

Fall, Leo:
Sztambul rózsája op. 3 fv., szöv.: Brammer, Julius–Grünwald, Alfred, ford.: Gábor Andor
1947. jún. 13–14., 15. (de.ea.), 16., 17. Kallós József ve.j., 19.; Jövő 1947. jún. 13., 18. (kr.)

Jókai Mór:
Az aranyember drá. 5 fv.
1947. jún.19., 26., júl. 31.; Jövő 1947. jún. 18., 26., 27. (kr.), júl. 31.

Buday Dénes:
Csárdás op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1947. jún. 20. és 27. Bokor Ilona-Király József ve.j.; Jövő 1947. jún. 19., 27., jún. 28. (kr.)

Vaszary Gábor:
Klotild néni zenés boh. 3 fv., zene: Losonczy Dezső
1947. júl. 5. (du. ea.); Jövő 1947. júl. 5., 8. (kr.)

Ism. sz.:
Mi lesz 2000-ben kab., rend.: Sugár István
1947. júl. 5.; Jövő, 1947. júl. 5.

Ism. sz.:
A tánc szimfóniája
1947. júl. 6. (de.ea.); Jövő, 1947. júl. 5.

Vincze Zsigmond:
Limonádé ezredes zenés vj. 3 fv., szöv.: Harsányi Zsolt, rend.: Hollay Edda
1947. júl. 6., 10.; Jövő, 1947. júl. 5., 15. (kr.)
Több sz.
Művészparádé, magyar művelődési nap
1947. júl. 13., 17.; Jövő 1947. júl. 13,
Több sz.:
Műsoros est, rend.: Hollay Edda
1947. júl.17., 19.; Jövő 1947. júl. 17., 21. (kr.)
Brodszky Miklós:
Első tavasz op. 3 fv. 7 kép, szöv.: Andai Ernő, vers: Harmath Imre
1947. júl. 18., júl. 20. Delly Ferenc ve.j.; Jövő, 1947. jún. 18., 24. (kr.), júl. 20.
De Fries Károly:
Ilyenek a férfiak op., szöv.: Hindy Mihály
1947. júl. 19–20–21–22–23. és 29. ifj. Szendrey Mihály ve.j.; Jövő 1947. júl. 20., 22. (kr.)
Davidsohn, Emanuel:
Szulamit héber op. 4 fv. 5 kép., szöv.: Goldfaden, Avrom, ford.: Klein, Jozef
1947. júl. 24. (du.ea.) és 25. Bokor Ilona–Király József ve.j.; Jövő 1947. júl. 24., 26. (kr.)
Több sz.:
Zengő zene, színes szó (műsoros est)
1947. júl. 24.; Jövő 1947. júl. 24.
Szirmai Albert:
Rosita op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc
1947. aug. 1., 3, 7.; Jövő 1947. aug. 3., aug. 6. (kr.)
Bókay János:
Feleség vj. 3 fv., rend.: Tompa Miklós
1947. aug. 20. és 21. (du.ea.) és 24. marosvásárhelyi színház ve.j.; Jövő, 1947. aug. 20.
Machiavelli:
Mandragóra irodalmi vj., rend.: Tompa Miklós
1947. aug. 21. és 24. marosvásárhelyi színház ve.j.; Jövő, 1947. aug. 20., 22. (kr.)
Prisley:
Veszélyes kanyar, ford.: Benedek Marcell, rend.: Tompa Miklós
1947. aug. 22–23., 24. (du.ea.) marosvásárhelyi színház ve.j.; Jövő ,1947. aug. 20., 26. (kr.)
Márai Sándor:
Kaland szm.
1947. aug. 21., 24. (du.ea.) marosvásárhelyi színház ve.j.; Jövő 1947. aug. 20., 23. (kr.)

1947–1948

Heijermans, Herman:
Remény drá. 4 fv., ford.. Márffy Károly
1947. szept. 20. (ény.); Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old.
Jarno, Georg:
Az erdészlány op. 3 fv., szöv.: Buchbinder, Bernhard, ford.: Révész Ferenc, vers: Országh Bertalan
1947.okt. 6., dec. 17.; Jövő 1947. okt. 6., dec. 17.
Dumas, Alexandre ifj.:
Gauthier Margit (A kaméliás hölgy) drá. 5 fv., ford.: Szemere Attila
1947. szept. 20.–dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
Békeffy István–Stella Adorján:
Jöjjön elsején vj 3 fv. 4 kép
1947. szept. 20.-dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
Buday Dénes:
Fityfirity op., szöv.: Halász Rudolf
1947. szept. 20.–dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
Halász Imre (Éri):
Egyetlen éjszakára zenés vj. 3 fv. 5 kép, zene: Losonczy Dezső, vers: Zágon István
1947. szept. 20.–dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
Szántó Armand–Szécsén Mihály
Paprikáscsirke zenés boh. 3 fv., zene: Fényes Szabolcs
1947. szept. 20.–dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
Zerkovitz Béla:
A legkisebbik Horváth-lány op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1947. szept. 20.–dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
Eisemann Mihály:
Én és a kisöcsém op. 3 fv., szöv.: Szilágyi László
1947. szept. 20.–dec. 31.; Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, 25. old., col. Sârbuț, az 1947/48-as évad műsora
S. Ansky:
Két világ között (Dybuc) héber leg. 3 fv.
1948. jan. 3. Buk.-i Zsidó Népszínház; Jövő 1948. jan. 3.
Asztalos István:
Fekete macska szm., rend.: Jeney
1948. jan. 4., 17., febr. 18. (du.ea.); Jövő 1948. jan. 4., 6. (kr.), 14., 18.
Shakespeare, William:
Lear király tr. 5 fv., ford.: Vörösmarty Mihály
1948. jan. 6. Buk.-i Zsidó Népszínház ve.j.; Jövő 1948. jan. 6.
Huszka Jenő:
Gül baba op. 4 fv., szöv.: Martos Ferenc
1948. jan. 9., 13–14–15., 20., 24–25., febr. 5. (du.ea.), 15. (de.ea.), aug. 2–3–4.; Jövő 1948. jan. 9., 11. (kr.), 13. (kr.), 14., 20., febr. 5., 15., aug. 2., Ar. ref. paroch. szlp.
Kálmán Imre:
Hollandi menyecske op. 3 fv.
1948. jan. 16., 29.; Jövő 1948. jan. 14., 27., 29., 30. (kr.)
Móricz Zsigmond:
Légy jó mindhalálig szm. 3 fv.
1948. jan. 19–20-21–22., 27.; Jövő 1948. jan. 20., 23.

(kr.); Ar. ref. paroch. szlp.

Berté, Heinrich:

Három a kislány op. 3 fv., zene: Schubert dalai alapján, szöv.: Bartsch, Hans Rudolf reg. ny, Willner, Alfred Maria–Reichert, Heinz, ford.: Harsány Zsolt
1948. jan. 23. (du.ea.) temesvári Magyar Népszínház ve.j.; Jövő 1948. jan. 20.

Puccini, Giacomo:

Pillangókisasszony o. 2 fv. 3 rész, szöv.: Long, John Luther–Belasco, David Gésák drá. nyom. Illica, Luigi–Giacosa, Giuseppe
1948. jan. 23. temesvári Magyar Népszínház ve.j.; Jövő 1948. jan. 20.

Molière:

A fösvény vj. 5 fv., ford.: Kazinczy Gábor
1948. febr. 3. (du.ea.) kolozsvári Munkás Színház ve.j.; Jövő 1948. febr. 3.

Galsworthy, John:

Ezüst szelence szm.
1948. febr. 3. kolozsvári Munkás Színház ve.j.; Jövő 1948. febr. 3.

Jakobi Viktor:

Leányvásár op. 3 fv., szöv.: Martos Ferenc–Bródy Miksa
1948. febr. 6. (du. 3-kor és este 6-kor), és 7. (du. 3-kor és este 6-kor), és 10. (du. és este), és 11., és 12, (du. és este), és 15. (du.ea.), és 17. (du.ea.), és 18. (du.ea.), máj. 27. (este) és 28. (du.ea.) nagyv. Athenaeum munkás színház ve.j.; Jövő 1948. febr. 5., 8. (kr.), 10., 12., 15., 18., máj. 22.

Ism. sz.:

Tavasz a télben rev.
1948. febr. 9., márc. 10.; Jövő 1948. febr. 15., márc. 10.

Nedbal, Oscar:

Lengyelvér op. 3 fv., szöv.: Stein, Leo, ford.: Gábor Andor
1948. febr. 15. (magyar és román tag. közös előadása); Jövő 1948. febr. 15.

Farkas Imre:

Az iglói diákok diáktört. 4 fv. dalokkal, szöv.: Farkas Imre
1948. febr. 19. (du. 3-kor és 6-kor), 20. (du. 3-kor és 6-kor), 21–22–23.; Jövő 1948. febr. 18., 21. (kr.)

Jakobi Viktor:

Szibill op. 3 fv., szöv.: Bródy Miksa–Martos Ferenc, rend.: Jeney Ottó
1948. febr. 29. és márc. 4. és 7. (de. 11-kor, du. 3-kor és este 6-kor) Kovács Irén ve.j.; Jövő 1948. febr. 26., márc. 2. (kr.), 5.

Több. sz.:

Művészest
1948. márc. 5.; Jövő, 1948. márc. 5.

Szimonov, Konsztantin:

Orosz kérdés, szm., rend: Jeney Ottó
1948. márc. 11–12., 14. (du. 3-tól), 19., 20. (du. 3-tól); Jövő 1948. márc. 12. (kr.), 19.

Lehár Ferenc:

A mosoly országa op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor után Herzer, Ludwig–Löchner-Beda, Fritz, ford.: Harsányi Zsolt
1948. márc. 20. (este 6-kor), 21. (du. 3-kor), 23., 24., 25.; Jövő 1948. márc. 20.

Lehár Ferenc:

A víg özvegy op. 3 fv., szöv.: Léon, Victor–Stein, Leo, ford.: Mérei Adolf
1948. márc. 21. (este 6-kor); Jövő 1948. márc. 20.

Lehár Ferenc:

Éva op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1948. márc. 28–29., ápr. 2–3–4.; Jövő, 1948. márc. 27., 28., ápr. 1. (kr.)

Darvas József:

Szakadék szm.
1948. márc. 21. (este 6-kor), márc. 31. temesvári Magyar Népszínház ve.j.;
Jövő, 1948. márc. 20., Jövő 1948. ápr. 1., 2. (kr.)

Déry Tibor:

A tükör szm.
1948. ápr. 13.; Jövő 1948. ápr. 2., 13.

Kacsóh Pongrác:

János vitéz dalj. 3 fv., szöv.: Petőfi Sándor után Bakonyi Károly, vers: Heltai Jenő
1948. máj. 1., 2. (du.ea.), 3., 4. (du.ea.), 5., AMM szlp.

Lehár Ferenc:

Cigányszerelem op. 3 fv., szöv.: Willner, Alfred Maria–Bodansky, Robert, ford.: Gábor Andor
1848. máj. 27. (du. 5-kor), 28. nagyv. Athenaeum munkás színház ve.j.; Jövő, 1948. máj. 22.

Szirmai Albert:

Mézeskalács dalj. 3 fv., szöv.: Emőd Tamás
1948. júl 1–2–3–4.; Jövő 1948. júl. 1.

Békeffy István–Stella Adorján:

Janika én. vj. 3 fv.
1948. júl 5–6–7. Andrási Márton-Kovács Kató ve.j.; Jövő 1948. júl. 5., 8. (kr.)

Ism. sz.:

Nyolcadik osztály (Szerelmes diákok) zenés vj., átd.: Andrási Márton
1948. júl. 9–10–11–12–13. Kovács Kató–Andrási Márton ve.j.; Jövő 1948. júl. 5., 8., 11. (kr.)

Több sz.:

Operett gála (Vidáman előre)
1948. aug. 7–8. (román-magyar énekesek); Jövő 1948. aug. 7.

Bródy Sándor:

A tanítónő szm. 3 fv., ***utolsó magyar nyelvű előadás***
1948. aug. 27–28–29.; Jövő 1948. aug. 27., Arad MM. szlp.

Rövidítések jegyzéke

alk.: alkalmi (alkalmából)
alleg.: allegória
am.: amerikai
AMM: Arad Megyei Múzeum
Amszt: Piroska Katalin–Piroska István, Az aradi magyar színjátszás 130 éve. I. kötet
Ar. Élet: Aradi Élet
Ar. és Vid.: Arad és Vidéke (napilap)
Ar. Hlp.: Aradi Hírlap (napilap)
Ar. Közl: Aradi Közlöny
Ar. Újs.: Aradi Újság
átd.: átdolgozta
bábj.: bábjáték
bal.: balett
ballm.: balettmester
Bános: : Bános Tibor író
Bárdi: Bárdi Nándor
bef.: befejezte
beszám.: beszámoló
bi.: bűnügyi
boh.: bohózat
Bp.: Budapest (budapesti)
bú.ea.: búcsúelőadás
Buc.: *București*
Buk.: Bukarest (bukaresti)
burl.: burleszk
c.: című
csa.: családi
csász.: császár
dalj.: daljáték
dalm.: dalmű
Darvay, Állandóban vált.: Darvay Nagy Adrienne Állandóban változékonyan
de.ea.: délelőtti előadás
dísz.: dísz (díszlet)
drá. : dráma (i)
du.ea.: délutáni előadás
ea.: előadás
egyv.: egyveleg
el.sz.: előszó
elb.: elbeszélés (e)
életk.: életkép
elj.: előjáték
elm.: elmondta
előadj.: előadja
eml.: emlék, emlékére
én.: énekes
ény.: évadnyitás
Enyedi, Szszv: Enyedi Sándor, Színészek, színházak, városok
er.: eredeti
Erd. Hlp.: Erdélyi Hírlap
Erd. tört.: Erdély története. III. kötet 1830-tól napjainkig
erot.: erotikus
évf.: évforduló
éz.: évadzárás
fejez.: fejezet
ford.: fordította
forr-i: forradalmi
főv.: főváros (i)
Függ.: Függetlenség (napilap)
fv.: felvonás
gi.: gépirat
Glatz, Mk: A magyarok krónikája. Összeállította Glatz Ferenc
gyerm.: gyermek
hal.: halálának
hangsz.: hangszerelte
hangv.: hangverseny
harct.: harctéri
i. m.: idézett műve
ig.: igazgató
j.: játék
jav.: javára
jel.: jelenet
jelenl.: jelenlétében
jelm.: jelmez
jelrajz: jellemrajz
jj.: jutalomjáték
jóték.: jótékony célú
jub.j.: jubileumi játék
kab.: kabaré
karn.: karnagy (karmester)
Károly S.: Károly Sándor író
karszem.: karszemélyzet
kat.: katonai
Kellér: Kellér Andor író
képl.: képlet
kom.: komédia
komik.: komikus
költ.: költemény
Kötő, Az aradi színj. : Kötő József, Az aradi színjátszás két világháború közötti történetéből
Kötő, Színj.szem: Kötő József, Színjátszó személyek Erdélyben 1919–1940
közj.: középjáték (közjáték)
közrem.: közreműködésével
kr.: kritika
Kvár: Kolozsvár

kvári: kolozsvári
l.sz.: leltári szám
látv.: látványos
leg.: legenda
lelepl.: leleplezés
mag.: magán
mag.gy.: magángyüjtemény
magy.: magyarította (magyar)
melodrá.: melodráma
mon.: monológ
Mszl: Magyar színházművészeti lexikon. Főszerkesztő Székely György
Mszt III: Magyar színháztörténet 1920 – 1949
Mszt. II.: Magyar Színháztörténet 1884–1920
műkedv.: műkedvelő (k)
műs. : műsor
műv.: műve
n.: néma
nép.: népi, népies
népd.: népdal(ból)
népdrá.: népdráma
népreg.: néprege
népszm.: népszínmű
nézj.: nézőjáték
nj.: némajáték
ny.: nyomán
o.: opera
o.társ: operatársulat
old.: oldal
OSZK: Országos Széchényi Könyvtár
OSZMI: Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet
ötl.: ötlet (e)
paród.: paródia
pik.: pikáns
PNSz: Pesti Nemzeti Színház
reg.: regény(e), rege
reg.j.: regényes játék
rend.: rendezte
részl.: részletek
rip.: riport
soroz. : sorozat
sz. k. város: szabad királyi város
sz.: számú
szab.: szabadon
Szab.: Szabadság (napilap)
szak.: szakasz
szat.: szatíra
szerz.: szerző
szính.: színház
színp.alk.: színpadra alkalmazta
szj.: színjáték
szlp.: színlap
szm.: színmű
szöv.: szövegíró
társ.: társulat (a)
t.egyv.: táncegyveleg
terv.: tervezte
t.mest.: táncmester
tob.: toborzó
több sz.: több szerző
tört.: történet (történelmi)
tr.: tragédia
tud. sz.: tudományos színház
tünd.: tündér (i)
tünd.reg.: tündérrege
tündj.: tündérjáték
Ujj János, Arad nev. szül. : Ujj János, Arad megye neves szülöttei
utój.: utójáték
var.: varázs
ve.j.: vendégjáték
ve.sz.: vendégszereplő (szereplése)
vez.: vezényel
vezt.: vezette
vid.: vidám
vj.: vígjáték
zene: zene (zeneszerző)

Darabcím-mutató

1848 – Hadak útja: 15, 25, 32, 153, 495, 504, 535, 545, 556
3:1 a szerelem javára: 431, 636, 638
A férj vadászni jár: 338, 604
A hattyú: 260, 279, 282, 329, 368, 404, 579, 588, 601, 621, 629
A hölgy hozzám tartozik: 642
A kormánybiztos: 209, 525
A vén bakancsos és fia, a huszár: 326, 505, 554, 578, 603, 645
Abbé: 471, 525, 631, 648
ÁBBH: 649
Ábrahám a mennyországban: 127, 536
Ábris rózsája: 357, 390, 613, 620, 624
Ádám és Éva: 496
Agglegény apa: 369, 616, 617
Aida: 53, 67, 96, 321, 404, 509, 514, 526, 602, 608, 612, 625, 629, 635
Ajánlott levél: 632
Akácfavirág: 335, 353, 365, 604, 611, 618
Aki mer, az nyer: 418, 632, 633
Akik itthon maradtak: 151, 545, 546
Akiket felvet a pénz: 263, 581
Aladár nem szamár: 543, 579, 614, 639
Álarcok: 264, 359, 449, 582, 643
Álarcos hölgy (Az): 228, 572
Álarcosbál (Az): 248, 252, 255, 268, 335, 336, 575, 583, 604
Alexandra (Rosita): 319, 470, 602, 604, 609
Alfonz úr: 176, 554
Ali baba és a negyven rabló: 611
Alku: 498
Államtitkár úr (Az): 39, 52, 181, 281, 423, 502, 509, 523, 528, 548, 559, 571, 585, 634
Államügyész: 637
Almafa (Az): 400, 499
Alterego: 449, 643
Altona: 599
Alvinci huszárok: 376, 415, 634
Alvajáró (Az): 42, 506
Alvó férj (Az): 336, 604, 611
Amihez minden asszony ért: 522
Amikor a kislányból nagylány lesz: 629
Amikor az asszony ideges: 227, 572
Ámor, a pénzügynök: 338, 523, 585, 590, 605
Anatol: 94, 528
Angot asszony lánya: 496
Angyalka: 246, 576
Angyalt vettem feleségül: 398, 441, 626, 641
Anna-bál: 318, 320, 335, 602, 604, 654
Antónia: 299, 313, 323, 594, 599, 601, 605, 612, 619, 627
Anyai áldozat: 618
Anyaszív: 631, 638
Anyegin: 20, 500
Apák (Az): 280, 587
Apám felesége: 282, 585
Apáról fiúra (Fatalitae): 389, 624
Apatársak: 443, 641
Apja lánya (Az): 161
Áprilisi vőlegény: 629
Aranyásó (Az): 544
Aranyember (Az): 155, 176, 195, 224, 428, 471, 498, 503, 510, 515, 523, 526, 532, 546, 552, 558, 560, 566, 571, 576, 609, 635, 649
Aranyeső: 127, 539, 540, 545
Aranyhattyú: 612
Aranykakas (Az): 507, 513, 518, 534, 570, 587, 592
Aranylakodalom (1848–1898.): 86, 197, 501, 507, 515, 522, 527, 538, 543, 563
Aranymadár: 588, 590, 599, 617, 637, 649
Aranyóra (Az): 388, 622
Aranypatkó (Az): 499
Aranyszőrű bárány: 618
Aranyvirág: 506, 510, 515, 519, 550, 586, 607
Arckép (Az): 94, 528
Árendás zsidó (Az): 320, 506, 577, 589, 595, 599, 603
Ármány és szerelem: 172, 554
Árnyhalász: 299, 584, 596
Ártatlan a feleségem: 636
Ártatlan Don Juan: 587
Ártatlan Zsuzsika: 105, 114, 361, 529, 535, 552, 578, 598, 614
Áruló melódiák: 285, 588
Árvácska: 351, 596, 600, 613
Árva László király: 205, 565
Asszony (Az): 38, 42, 503, 590, 591
Asszonyáldozat : 341, 607, 609
Asszonycsere: 338, 606
Asszony és a bábú (Az): 201, 564
Asszonyfaló (Az): 127, 183, 535
Asszonykám: 606
Asszonyok (Az): 639
Asszonyok bolondja: 291, 592, 654
Az 555. sz. rendőr: 544
Az árny: 537
Az asszony verve jó: 298, 591
Az attasé: 506
Az elefánt: 282, 589, 596
Az ember tragédiája: 72, 76, 94, 100, 118, 124, 155, 176, 199, 208, 233, 245, 254, 293, 308, 389, 409, 411, 518-519, 527, 534, 537, 546, 553, 559, 564, 566, 572, 577, 598, 625, 630

Az ő nagy titka: 615
Az Ördög: 33, 36, 37, 42, 51, 55, 66, 74, 113, 141, 155, 183, 210, 250, 261, 359, 413, 508, 514, 525, 530, 543, 546, 556, 560, 566, 576, 580, 613, 630
Azra: 390, 626
Az ügyvéd és a férje: 608
Az új földesúr: 540
Baba (A): 23, 498, 505, 540, 576
Babatündér: 567
Babavásár: 269, 583, 586
Bábjáték: 527, 610
Babszem Jankó: 499, 619, 627
Babuska: 98, 528
Baccarat: 17, 25, 28, 78, 109, 228, 249, 282, 499, 502, 521, 526, 571, 577, 589, 617
Bajadér (A): 284, 291, 311, 353, 588, 590, 596, 606, 610
Bajazzók: 16, 29, 30, 41, 57, 76, 212, 224, 255, 266, 283, 359, 497, 499, 501, 503, 511, 513, 516, 526, 570, 575, 589
Bájos ismeretlen (A): 166, 177, 550
Baj van Zsófival: 597
Bál a Savoyban: 406, 629, 631
Bál az udvarnál: 533, 536
Balerina (A): 622
Balga szűz: 249, 526, 577, 595, 597
Balkáni hercegnő (A): 96, 97, 526
Bálkirálynő (A): 511, 521
Bálvány (A): 266, 583
Bálványok: 38, 504
Bánk bán: 26, 72, 74, 84, 95, 100, 113, 135, 136, 155, 176, 213, 250, 307, 308, 377, 499, 517, 524, 527, 529, 544, 547, 554, 560, 567, 597, 620
Bar Mitowa: 619
Bátor Kasszián: 116, 534
Bátor katona (Csokoládé katona): 100, 189, 528
Bátor Salamon: 296, 298, 591, 621
Bécs hívja önt: 634
Bécsi tavasz: 633
Becskereki menyecske: 461, 647
Becstelenek: 56, 100, 172, 265, 342, 506, 513, 528, 555, 579, 595
Béla, aki 26 éves: 381, 619
Beleznay asszonyok: 619, 631
Bella: 125, 539
Benn az erdőn: 124, 538
Beppo: 594
Berg op Zoom: 124, 537
Berkovics és társa: 118, 534, 535
Berlini szépség esték: 524
Bernát: 507, 508
Bernát bácsi: 184, 556
Betyár kendője (A): 576
Beulemans kisasszony házassága: 91, 525, 655
Bibliás ember: 267, 283, 307, 580, 589, 599
Bíboros (A): 56, 72, 89, 177, 512, 517, 522, 555
Bíborruhás asszony (A): 335, 607, 609, 655
Bikapanzió: 431, 635
Bikfic tanár úr: 639
Bilincsek: 90, 524, 604
Biri Bori és a farkas: 644, 655
Bíró (A): 499
Bizánc: 52, 112, 155, 156, 189, 255, 341, 510, 532, 549, 559, 578, 608
Blamázskeringő: 55, 513
Bob herceg: 20, 431, 499, 510, 552, 564, 590, 603, 612, 637
Boccaccio: 127, 509, 535, 561, 581
Beöthök uram szerencséje: 173, 553
Bohémek (Bohémélet): 23, 81, 87, 96, 108, 224, 266, 267, 268, 335, 504 521, 526, 531, 569, 574, 579, 585, 590, 594, 604
Bohémszerelem: 17, 23, 498
Bohózat egy párizsi szállodában: 609
Bölcs Náthán: 44, 144, 507, 544
Bölcsődal: 457, 614, 645
Bolond (A): 46, 54, 167, 269, 509, 528, 551, 581
Bolond Ásvayné (A): 460, 646
Bolondóra: 629
Bolygó hollandi (A): 335, 336, 608
Bolygó zsidó: 373, 617
Bombaüzlet: 644
Bonviván: 587
Bor (A): 14, 66, 281, 495, 574, 588, 618
Borcsa Amerikában: 353, 609
Borgia Lucretia: 515, 522, 528, 550
Bors István: 437, 471, 640, 647
Böském: 140, 544, 545
Bőregér (A), (A denevér): 23, 41, 136, 160, 222, 232, 353, 373, 377, 401, 497, 506, 512, 514, 519, 524, 527, 544, 548, 551, 558, 561, 570, 577, 585, 600, 609, 617, 621, 628
Boszorkány (A): 57, 156, 210, 512, 514, 521, 530, 543, 547, 564, 566, 571, 583, 638
Boszorkánytánc: 616
Boszorkányvár: 23, 497, 507, 510, 518, 569
Botrány (A): 82, 520
Botrány a színházban: 437, 444, 640, 643
Brassbound kapitány: 84, 522
Brezeda úr: 119, 535
Bridge: 629
Broadway: 348, 609
Buborékok: 176, 554
Bubus: 443, 641
Búcsúkeringő: 270, 273, 291, 591, 605
Budagyöngye: 544
Budai Nagy Antal: 639
Budapesten: 505
Bukow, a székelyek hóhéra: 52, 507
Buksi: 140, 540, 545, 552, 606
Bunda (A): 76, 94, 519
Bűn és bűnhődés (Raszkolnyikov): 223, 409, 412, 630
Buridán szamara: 520
Buta ember (A): 579
Bűvös kard (A): 589
Bűvös vadász (A): 225, 572

Búzavirág: 579
Candida: 625
Cárevics: 264, 361, 581, 613
Carmen: 18, 19, 41, 42, 43, 197, 212, 225, 268, 283, 292, 336, 495, 501, 508, 514, 563, 567, 571, 579, 586, 591, 602, 607, 625
Cárnő (A): 110, 323, 342, 348, 349, 379, 533, 539, 543, 601, 605, 611, 620
Casanova: 76, 495, 503, 509, 516, 519, 562, 598, 611
Casa de lut (Agyagház): 218
Charley nénje: 590
Charlotte kisasszony: 565
Chopin: 335, 606
Cifra nyomorúság: 65, 67, 112, 180, 207, 245, 250, 377, 378, 390, 502, 514, 530, 556, 566, 575, 620
Cigány (A): 70, 221, 417, 459, 501, 512, 515, 533, 536, 549, 568, 569, 574, 589, 597, 622, 632, 645
Cigánybáró: 28, 31, 69, 72, 205, 207, 208, 252, 255, 267, 286, 291, 308, 317, 498, 516, 521, 527, 559, 564, 578, 582, 589, 593, 597
Cigánygrófné: 247, 574, 584, 596
Cigányprímás: 126, 131, 144, 189, 201, 247, 269, 307, 437, 538, 540, 546, 554, 557, 563, 569, 574, 579, 585, 599, 600, 609, 618, 639
Cigányszerelem: 558, 577, 606, 621, 651
Ciklámen: 170, 553
Cilinder (A): 146, 545, 548
Ciprián mester: 622
Cirkuszhercegnő: 333, 346, 353, 399, 414, 605, 608, 610, 615, 626, 631, 694
Constantin abbé: 28, 67, 281, 500, 515, 588
Corneville-i harangok: 160, 269, 499, 505, 510, 523, 524, 540, 543, 546, 549, 555, 566, 573, 581
Crampton mester: 39, 76, 503
Csábító (A): 587
Csak egy asszony van a világon: 647
Csak egy csók: 590
Csak egy kislány: 644
Csáki bíró (A) lánya: 424, 634
Csákó és kalap: 87, 523
Családfő (A): 558
Csalj meg, édes: 338, 595
Cs. Sz. K. (Csalódott szerelmesek klubja): 623
Csárdás: 394, 431, 635, 638, 649
Csárdáskirályné: 187, 192, 199, 205, 214, 217, 221, 228, 232, 247, 287, 291, 335, 414, 450, 461, 462, 559, 560, 565, 569, 574, 580, 587, 592, 605, 612, 615, 630, 644, 647
Császár és császár: 223, 570
Császár és komédiás: 226, 571
Császár katonái (A): 49, 76, 511
Császárné: 176, 553, 556
Csattan a csók: 610
Csavargó és királylány: 20, 497
Csavargólány (A): 430, 635, 646
Csepűrágók: 497, 504
Cserebere: 586
Cserebogár: 159, 548
Cserebogár, sárga cserebogár: 407, 413, 630
Cseregyerekek (Debrecenbe kéne menni): 251, 577, 587, 599
Cserkeszlány: 508
Csibészkirály: 250, 361, 615
Csibi: 310, 598
Csiga referál: 590
Csikágói hercegnő: 360, 615
Csikós: 43, 84, 138, 496, 504, 509, 516, 521, 543, 549, 563, 576
Csillagok bolondja: 189, 558
Cyrano de Bergerac: 495, 511, 532, 535, 537, 542, 567, 595
Bátor katona: 100, 189, 528, 557
Csipetke: 407, 629, 640
Csipkerózsika: 227, 571, 589
Csirkefogó (A): 306, 310, 336, 599
Csitri (A): 111, 336, 532, 539, 576
Csitulj szívem: 91, 525, 585
Csizmadia mint kísértet: 70, 344, 500, 512, 518, 578, 610
Csizmáskandúr: 623
Csoda a hegyek között: 430, 637
Csodabár: 376, 400, 620
Csodacsók: 556
Csodagyermek (A): 217, 568, 582, 584
Csodahajó: 635
Csodaszarvas titka (A): 603
Csók a tavaszban: 634
Csók a tükör előtt: 399, 626
Csókbakter: 232, 573
Csókkirály (A): 514, 519
Csókok koldusa: 359, 613
Csokoládé katona (Bátor katona): 189, 557, 655, 656
Csókolj meg: 309, 380, 598, 621
Csókon szerzett vőlegény: 508
Csókos asszony: 324, 450, 465, 602, 605, 609, 616, 642, 644, 647
Csókos regiment (Szabad a csók): 623, 636
Csókpirulák: 280, 587
Csókról csókra: 607
Csöppség (A): 17, 32, 75, 496, 503, 520, 527, 533, 544
Csuda Mihály szerencséje: 353, 604, 608, 614
Csúnya ember (A): 154, 547
Csúnya lány (A): 390, 619, 624
Dada (A): 203, 561
Dalborg báró fogadása: 543
Dalestély: 612
Dalol a nyár: 450, 643
Dalol a Volga: 450, 644
Dankó Pista nótafája: 646
Darázsfészek: 338, 605
Délibáb: 317, 600
Délibáb herceg: 582
Délibáb utca 7: 152, 156, 548, 552
Déligyümölcs: 640

Delila: 435, 638
Démonok: 185, 558
Derék Fridolin: 555
Der patriot: 399, 627
Der Wildschütz (A vadorzó): 404
Déryné ifiasszony: 33, 36, 505
Diadalmas asszony: 290, 299, 311, 593, 596
Diákhercegnő: 140, 541
Diákok szerelme (A): 603
Diákszerelem: 22, 499, 617
Doktor Kohn: 614
Doktor Nebáncsvirág: 18, 496
Doktor úr (A): 36, 546, 578, 613
Dollárkirálynő: 61, 68, 513, 529, 570
Dollárpapa: 184, 559
Dolly: 29, 318, 600, 605, 622
Dolovai nábob leánya (A): 26, 42, 52, 156, 173, 197, 324, 498, 502, 512, 524, 547, 553, 563-564, 579, 603
Don Caesar de Bazan: 567
Don Juan: 42, 43, 506
Don Pietro Carusso: 514
Döntő éjszaka: 416, 631
Doritt kisasszony: 17, 499, 501, 523
Dörmögő Dömötör: 623, 645
Dorozsmai szélmalom: 413, 630
Dreyfus ügy: 619
Dr. Kerekes Márta: 636
Drótostót (A): 23, 256, 431, 451, 496, 504, 508, 517, 524-525, 548, 552, 558, 563, 579, 586, 593, 597, 602, 635, 644
Dr. Szabó Juci: 321, 342, 346, 390, 471, 602-603, 612, 624, 634, 648
Duó: 642
Durand és Durand: 507, 513
Édes Anna: 429, 430, 637, 639
Édes apuskám: 217, 568
Édes ellenség: 398, 626
Édes öregem: 527, 539, 559, 565
Édes otthon: 24, 70, 495, 503, 514, 542, 547
Édes teher (Az): 81, 520
Egér (Az): 61, 496, 502, 513, 549, 556, 579
Égi és földi szerelem: 278, 588
Egy asszony, aki hazudik: 632, 634
Egy bolond százat csinál: 636, 642
Egy csók és más semmi: 407, 467, 628, 631, 639, 649, 694
Egy férj, aki mindent tud: 223, 570
Egy görbe éjszaka: 633
Egy játszma piquet: 507
Egy karrier története: 177, 555
Egy katona története: 298, 591
Egy lány aki mer: 620
Egy lány, aki mindenkié: 636
Egy magyar nábob: 175, 177, 295, 555, 592
Egy nap Aradon: 324, 603
Egy nap a stúdióban: 374, 619
Egy párizsi regény: 503
Egy pohár víz: 429, 457, 636, 639, 645
Egy szál mirtusz: 500
Egy szegény ifjú története: 189, 533, 559, 578
Egy test, egy lélek: 94, 526
Egy test, két lélek: 171, 551
Egerek és emberek: 475
Egyenlőség: 57, 495, 506, 512, 568
Egyetlen éjszakára: 639, 642, 650
Egy, kettő, három: 372, 618
Egyszer egy királyfi: 399, 627
Egyszer volt: 160, 177, 555, 557
Éjfélkor, 12-től 1-ig: 159
Éjjel a bárban: 622
Éjjeli menedékhely: 505, 540, 586, 626
Éjjeli őr: 593
Éj királynője (Az): 587, 592
Ékszerrablás a Váci utcában: 387, 622
Elcserélt ember (Az): 380, 470, 621, 647
Elcserélt gyermek (Az): 598
Elektra: 49, 70, 98, 515, 528
Eleven ördög (Az): 514
Elhagyott asszony: 641
Éljen a király: 528, 595
Elnémult harangok: 44, 71, 89, 100, 103, 124, 506, 512, 517, 522, 528, 539
Elnökné őnagysága (Az): 124, 223, 538, 540, 569, 585
Élő halott (Élő holttest): 109, 417, 531, 568, 632
Előre: 151
Előre megfontolt szándékkal: 406, 628
Első éjszaka (Az): 629
Első feleség: 379, 620
Első tavasz: 377, 620, 650
Elszállásolás: 546
Eltévedt báránykák: 637, 639
Eltörött a hegedűm: 360, 399, 614, 627, 647
Elvált asszony: 77, 89, 177, 201, 255, 519, 525, 532, 539-540, 550, 555, 564, 567, 578, 604, 635
Elveszett paradicsom: 586
Ember a híd alatt: 405, 628, 637
Ember és gebéje (Omul cu mârţoaga): 444, 642
Emlékünnepség: 645
Emmy: 401, 406, 628, 629
Ének a búzamezőkről: 417, 632
Én és a húgom: 615
Én és a kisöcsém: 415, 632, 633, 636, 650
Én lányom nem olyan (Az): 634
Én már ilyen vagyok: 614
Eördögh báró: 228, 382, 571
Erdészlány (Az): 161, 344, 516, 520, 527, 550, 588, 598, 601, 608, 616, 650, 695
Erdő szépe (Az): 503
Érettségi: 421, 464, 633, 635, 646
Érik a búzakalász: 399, 626, 631
Erkölcsbiztosító: 632
Essler Fanny: 596
Ernani: 41, 43, 381, 505, 507, 622
Erősebb (Az): 119, 201, 535, 564

Erősek és gyengék: 24, 495, 500
Erős láncok: 120, 133, 536, 544
Esernyős király: 639
Eső után köpönyeg: 636, 638
Essex gróf: 42, 505
Eszményi férj (Az): 46, 392, 507, 622
Éva: 167, 176, 474, 476, 536, 542, 547, 551, 556, 566, 571, 573, 582, 604, 612, 613, 616, 618, 651
Éva boszorkány: 533
Éva és a férfiak: 233, 246, 573
Éva grófnő: 351, 353, 612, 613
Evelyn: 393, 511, 521, 626
Évike: 177, 552
Exhercegnő: 392, 625
Ez aztán az asszony: 221, 569
Ezerjó: 400, 626
Ezerkilencszáztizenhárom (1913): 542
Ezred apja (Az): 100, 529, 530, 590, 591
Ezredes (Az): 135, 543
Ezüstpille: 145, 544, 549
Ezüst sirály: 248, 250, 269, 576, 581
Fakír (A): 263, 581
Falu jegyzője (A): 499, 540, 577, 658
Falu rossza (A): 113, 136, 248, 266, 313, 320, 498, 503, 510, 515, 523, 529, 535, 541, 546, 551, 558, 562, 564, 573, 579, 585, 598, 601, 627, 645, 648
Falusi verebek: 66, 516
Falu végén kurta kocsma: 118, 533
Farkas (A): 121, 176, 254, 536, 539, 540, 577, 612, 615
Farsang: 182, 557
Farsang búcsúztató: 643
Farsangi bohózat: 641, 643
Farsangi bohózatest: 443
Farsangi művész estély: 548
Farsangi vidám kabaré: 624
Farsang tündére (A): 231, 247, 572, 573
Fatornyok: 471, 648
Fátum (A): 50, 508
Faun (A): 56, 121, 122, 132, 171, 265, 537, 553, 581
Faust: 19, 40, 81, 96, 212, 213, 225, 247, 252, 267, 268, 293, 393, 497, 503, 511, 515, 520, 525, 567, 572, 573, 580, 588, 590, 602, 625
Fecskefészek: 15, 17, 22, 353, 495, 503, 610
Fedora: 249, 333, 570, 577
Fegyverkovács (A): 336, 605
Fehér egér: 607
Fehér felhő: 174, 175, 554
Fehér galamb: 454, 645
Fehér indiánok: 352, 611
Fehér ló (A): 392, 625, 627
Fehér orchideák: 392, 625
Fehér tűz, fekete tűz: 351
Fehér vacsora: 622
Fehérvári huszárok (Zsindelyezik a kaszárnya tetejét): 407, 467, 628, 649
Fej vagy írás: 309, 598
Fekete és fehér: 309, 598
Fekete gyémántok: 295, 591
Fekete macska: 475, 478, 650
Fekete Péter: 461, 462, 646
Feketeszárú csereszny e: 386, 387, 394, 622
Feketeszem éjszakája: 618
Félemelet balra: 610, 621
Feleség: 643, 644, 650
Feleségem babája (A): 319, 600
Feleség és szerető: 615, 618
Felhő Klári: 113, 296, 497, 505, 530, 535, 576, 594, 608
Félisten: 66, 74, 77, 513, 519
Felség hadnagya: 589
Feltámadás: 464, 646
Féltékenység: 195, 254, 379, 561, 565, 578
Fenevad (A): 296, 298, 590
Fenevadak: 613
Ferde helyzet: 524
Ferenc József azt üzente: 151, 545
Férficsere: 420, 633
Férj és feleség: 211, 567, 643
Férj ivogat (A): 116, 534
Festenborg gróf: 543
Fészek a viharban: 153, 184, 548, 552, 556
Fiam, a miniszter: 635
Fiatalság, bolondság: 648
Fidelio: 336, 608
Fifi: 271, 279, 584, 585, 592
Finom kis lakás: 613, 624
Fizessen nagysád: 627
Florika szerelme: 432, 635
Földnélküli János: 371, 617
Folt, amely tisztít: 52, 224, 509, 570
Forgószél: 399, 464, 471, 627, 646, 648
Forradalmi nász: 516
Fortélyos lányok: 352, 611
Fösvény (A): 250, 651
Fourchambault család (A): 496
Francia-magyar est: 602
Francia négyes: 222, 401, 569, 628
Francia szobalány (A): 443-444, 471, 642, 648
Francillon: 71, 517
Frankfurtiak: 111, 533
Frasquita: 600, 606
Friderika: 391, 624
Fruska: 189, 458, 619, 645
Fügefalevél: 598, 600
Furfangos tata: 523, 526
Furulyás Jancsi: 539
Gasparone: 524
Gauthier Margit (A kaméliás hölgy): 172, 229, 300, 464, 497, 510, 522, 543, 547, 554, 558, 561, 577, 583, 589, 607, 616, 647, 650
Gazdag lány (A): 264, 582, 584, 597
Gépírókisasszony (A): 154, 547
Gerolsteini nagyhercegnő: 501

Gésák: 23, 189, 271, 498, 505, 510, 511, 515, 522, 524, 534, 556, 575, 583, 591, 597, 627, 633, 651
Giuditta: 414, 630
Goldstein Számi: 399, 505, 533, 599, 627
Gólem: 189, 199, 421, 559-560, 634
Gólya (A): 118, 217, 324, 534, 535, 539, 540, 548, 568, 586, 603, 618
Gólyaszanatórium: 638, 642
Gomb (A): 524
Görlvásár: 360, 615
Görög rabszolga (A): 521, 525
Gretchen: 51, 510
Gróf Hamlet: 33, 38, 504
Gróf Rinaldó: 213, 568, 570, 573
Grün Lili: 174, 177, 554
Gül baba: 18, 20, 21, 29, 41, 291, 324, 474, 500, 501, 507, 514, 527, 529, 537, 547, 593, 596, 603, 631, 637, 639, 650
Gúny és féltékenység: 352, 611
Gyári lány: 467, 648
Gyémántköszörűs (A): 262, 580
Gyere be rózsám: 594
Gyerekasszony: 505, 507, 513, 530, 582
Gyermek (A): 512, 514
Gyermek az ablakban: 524
Gyermektragédia: 586, 595
Gyertyafény keringő: 648
Gyertyafénynél: 639
Gyilkos (A): 63, 518
Gyimesi vadvirág (A): 70, 217, 273, 320, 399, 498, 511, 516, 523, 537, 542, 548, 553, 559, 568, 575, 581, 592, 601, 612, 627, 636, 644
Gyógyszerész úr: 626
Gyönge nem (A): 379, 621
Gyöngyélet: 28, 500, 501
Gyöngypalota: 597
Gyöngyvirág kisasszony: 551
Györgyike, drága gyermek: 111, 533, 539
Gyümölcs a fán: 449, 643
Gyurkovics fiúk: 361, 613, 648
Gyurkovics lányok: 52, 112, 272, 306, 353, 497, 503, 510, 516, 532, 560, 583, 599, 622
Hacsek és Sajó: 432, 629, 643
Hadifogoly: 201, 564
Hajdúk hadnagya (A): 76, 89, 498, 519, 543, 550, 593, 601
Hajnalban, délben, este: 372, 618
Hajnali vendég: 640
Ha szabadjára engedik: 608
Hajtóvadászat: 333, 467, 606, 647
Halál küszöbén (A): 116, 117, 534
Haláltánc: 340, 606
Hálás utókor: 48, 59, 509
Halhatatlan lump (A): 98, 526
Halló: 156, 541, 549
Halló, muszáj nevetni: 625
Hálókocsik ellenőre (A): 210, 567
Halványsárga rózsa: 621
Hamburgi menyasszony (A): 276, 324, 394, 584, 592, 599, 602, 623
Hamlet: 33, 38, 39, 44, 192, 227, 229, 255, 344, 409, 418, 419, 504, 562, 571, 578, 608, 632, 633
Hammelni patkányfogó: 604
Hamupipőke: 322, 515, 537, 547, 562, 587, 623, 627
Hangverseny: 57, 108, 128, 331, 627
Harag (A): 506, 532
Harang (A): 33, 504
Harangvirág: 637, 638
Harapós férj: 623
Hárem: 391, 594
Hármacskán: 319, 601
Harmónia: 398, 626
Három a kislány: 186, 196, 199, 208, 271, 298, 361, 474, 556, 561, 565, 570, 575, 583, 592, 602, 613, 645, 648
Három a tánc: 291, 592, 597
Három csésze tea: 584
Három ember a hóban: 421
Három grácia: 291, 296, 594, 596
Három sárkány (A): 416, 443, 632, 642
Háromszög: 50, 262, 559, 570
Három testőr (A): 26, 52, 112, 496, 505, 512, 516, 532, 553, 568, 583, 605
Háromtól négyig: 590
Haskale Kolroinic: 649
Hatodik emelet: 435, 640
Hattyúlovag: 593
Hattyúvér: 116, 534
Havasi napsütés: 443, 444, 642
Hawai rózsája: 625
Haza (A): 537
Hazajáró lélek: 309, 441, 598, 640
Házasodik az uram: 544
Házasság: 634
Házassági parancs: 617
Házasság mutyiban: 638
Hazatérés: 434, 581
Házibarát: 183, 192, 359, 613
Házi tücsök: 95, 525
Házitündér: 606
Háztűznéző: 622
Hazudik a muzsikaszó: 284, 587, 591, 597, 614, 631
Hazudj édes: 616
Hegyek alján: 95, 96, 117, 527
Heidelbergi diákélet: 575
Hejehuja báró: 207, 210, 211, 217, 247, 566, 571, 574, 585
Helén: 549
Helyet az ifjúságnak: 405, 629, 634
Helyreasszony: 70, 513
Henschel fuvaros: 119, 535
Hercegkisasszony (A): 96, 98, 260, 391, 527, 530, 553
Hermelines nő (A): 254, 269, 578, 581
Hindenburg Varsóban: 549
Hirtelen ember: 622
Hitelezők: 115, 533

Hit és haza: 153, 548
Hivatalnoklány: 558
Hivatalnok urak: 64, 77, 351, 517, 519, 527, 534, 582, 612
Hivatás: 82
Hófehérke és a hét törpe: 498, 506, 509, 521, 531, 542, 557, 571, 581, 605, 610, 620, 624, 626
Hoffmann meséi: 80, 179, 196, 212, 217, 252, 291, 335, 497, 520, 527, 539, 557, 561, 567, 569, 575, 580, 587, 591, 605
Hogyan kell hódítani: 26, 499, 505
Hölgyeim, elég volt: 413, 459, 630, 646
Hölgyek öröme: 529
Hollandi menyecske: 270, 271, 474, 583, 586, 590, 607, 632, 650
Holnap ágyba marad: 640
Holnap reggel: 223, 570
Hónapos szoba: 135, 540
Hortobágyi legények: 152, 545
Hotel Imperial: 198, 563, 565, 616
Hotel Napoleon: 610
Hulló falevél: 431, 637, 638
Huncut a lány: 285, 310, 596
Hunyadi János: 50
Hunyadi László: 15, 18, 454, 495
Húsvéti habostorta: 642
Húsvéti vakáció: 390, 626
Huszárcsíny: 153, 499, 504, 511, 545
Huszárfogás: 377, 620
Huszárvér: 498
Huszonnyolcas hordár: 590, 592
Hüvelyk Matyi: 505, 523, 593
Húzd rá cigány: 618, 627
Ibolyafaló (Az): 512
Ida regénye: 615
Idegen: 575
Idegesek (Az): 529
Ide gyere, rózsám: 442
Ifjúság: 109, 373, 530, 627
Ifjúságunk: 25, 497
Igazi (Az): 18, 19, 498
Igazi asszony (Az): 634
Iglói diákok (Az): 115, 317, 319, 450, 474, 531, 536, 539, 542, 546, 550, 553, 557, 563, 565, 575, 589, 595, 600, 609, 614, 625, 627, 631-632, 644, 651
Ígéret földje (Az): 458, 645
III. Richárd: 128, 537
II. Rákóczi Ferenc fogsága: 195, 499, 521, 540, 547, 554
Ikrek a táborban: 546
Ilka vagy a huszártoborzó: 40, 503
Illatszertár: 637-638, 643
Illemtanár: 601
Ilyenek a férfiak: 467, 650
Ingovány: 78, 133, 521, 526, 538, 544
Ingyenélők: 500, 510, 513, 528, 537, 542, 568, 574, 595
Inkognitó gróf: 577
Ipamuram: 33, 502
Ismeretlen katona: 340, 361, 606, 616
Ismeretlen lány: 416, 631
Ismeretlen táncos: 527
Isteni szikra: 129, 539
Isten veled, szerelem: 450
Itt a szerelem: 420, 633
Jancsi és Juliska: 589, 606
Janika: 471, 476, 649, 651
Jankele: 619
János vitéz: 23, 41, 131, 140, 189, 353, 361, 377, 399, 413-414, 461, 495, 498, 503, 508, 515, 524, 535, 542, 545, 551, 556, 564, 586, 587, 595, 598, 604, 611, 614, 620, 624, 627, 629-630, 646, 651
Január 16-án éjjel: 428
Jászol (A): 502
Játék a kastélyban: 337, 352, 449, 605, 612, 644
Jedermann: 411, 412, 418, 630
Jelmezes házi főpróba: 498, 588
Jerichó falai: 499
Jézus élete: 286, 350, 543
Jézus élete és halála: 124, 538, 588, 594, 611
Jézusfaragó ember: 436, 639
Jóbarátok: 523
Jó éjt, Muki: 163, 548
Jó fiú: 587
Jó házból való úrilány: 398, 627
Jöjjön elsején: 636, 650
Jönnek a németek: 153, 546
Josetta kisasszony a feleségem: 51, 509
Jó tündér (A): 380, 620, 626
Jó üzlet: 632
Judit: 123, 128, 537
Juhászlegény, szegény juhászlegény: 311, 591
Júlia: 437, 443, 588, 589, 640
Júlia kisasszony: 588
Július éjszaka: 618
Kabaré: 51, 128, 170, 190, 191, 193, 204, 256, 261, 292, 437, 456, 542, 544, 546, 553, 559, 560, 568, 569, 578, 586, 590, 595, 597, 599, 602, 605, 610, 612, 615, 619, 623-626, 631, 636, 645, 648, 652
Kacagni, meghalni: 534
Kacagó est: 612, 616, 641, 645
Kadétszerelem: 401, 628, 631
Kajüt: 371, 617
Káin: 458, 645
Kaland: 472, 534, 571, 573, 587, 631, 650
Karácsonyi mese: 633
Karácsonyi vers: 34, 506, 512
Kard becsülete: 91, 525
Karenina Anna: 91, 224, 280, 525, 531, 536, 568, 569, 585, 640
Karnevál: 634
Kárpáthy Zoltán: 558, 561
Kárpáti kaland: 116, 534
Karvaly (A): 173, 553
Katalin: 202, 505, 511, 516, 530, 537, 569

Katica: 159, 549, 578
Katicabogár: 616
Katonadolog: 140, 142, 153, 542, 545, 550
Katz bácsi: 633, 635, 641
Kávé habbal: 642
Kávéházi Konrád: 551
Kedélyes paraszt (A): 515, 520
Kedves Augusztin: 127, 537
Kék barlang: 617
Kék Duna: 629, 630, 633, 649
Kék egér: 61, 513, 549
Kék frakk: 587
Kék lámpás: 406, 628
Kék mazúr: 588, 595, 598, 599, 602, 607
Kék nefelejcs: 642, 644
Kék postakocsi: 297, 595
Kék róka: 441, 558, 560, 640
Kékszakáll nyolcadik felesége: 587, 596, 607, 609
Kém (A): 118, 534, 538
Kenyérkeresők: 382, 622
Kényes válóper: 624
Keringő: 556, 648
Kerülő út: 510
Két árva (A): 496, 572
Két ember a bányában: 401, 622
Két jómadár: 551
Két kapitány: 461, 646
Két lány az utcán: 370, 471, 617, 621, 640
Két öreg (A): 96, 499-500, 524, 527, 531, 627
Ketten egyedül: 435, 640
Két világ között (Dybuc): 603, 612, 650
Kéz kezet mos: 26, 496
Ki babája vagyok én: 598, 600
Kicserélt feleség (A): 115, 533
Ki gyereke vagyok én?: 450, 643
Kikapós férjek: 515
Kincs (A): 638
Ki volt?: 154, 548
Kinn a bárány, benn a farkas: 185, 558
Király (A): 207, 516, 522, 526, 565
Királyért és hazáért: 546, 549
Királyfogás: 112, 531
Király házasodik (A): 181, 557
Királynőm, meghalok érted: 184, 557, 578
Kisasszony: 523, 525, 530, 535, 538, 546, 549, 551, 553, 557, 561, 626
Kisasszony férje (A): 172, 176, 177, 360, 553, 561, 592, 614, 619
Kis barátnő (A): 127, 538
Kis cipőben nagy fiú: 616
Kis cukrászda: 282, 589
Kis cukros (A): 99, 229, 522, 527, 572
Kis dobos (A): 533
Kísértés: 341, 607
Kísértetek: 280, 308, 313, 371, 456, 588, 599, 608, 617, 632, 645
Kis grizett: 270, 583
Kis gróf (A): 114, 218, 232, 530, 535, 537, 542, 545, 557, 568, 572, 588, 598, 611, 640
Kis herceg: 76, 519, 554, 563
Kis kadét: 581, 590, 594, 603
Kis Katalin: 387, 622
Kis kávéház: 532
Kis király (A): 140, 255, 431, 543, 545, 551, 556, 562, 566, 573, 578, 582, 588, 635
Kiskirályok: 521, 547, 549
Kislány: 576
Kis lord (A): 118, 527, 534, 578, 581, 596, 600
Kis mama (A): 495
Kis muszkák: 309, 598
Kis pajtás: 15, 23, 495
Kis senki (A): 398, 401, 626
Kis szeleburdi (A): 206, 565
Kis szökevény (A): 508, 530, 573, 639
Kis trafikos lány (A): 512, 513
Kitartás: 306
Kivándorló (A): 9, 67, 517
Klotild néni: 449, 643, 649
Koalíció (A): 33, 38, 503
Kölcsönkérem a feleségem: 637
Kölcsönkért feleség: 450, 507, 644
Koldusdiák (A): 269, 507, 517, 549, 579
Koldusgróf (A): 41, 55, 500-501, 511, 523, 611
Kolibri mama: 17, 497, 503
Kolozsvári bál: 624
Kolozsvári kabaré: 569
Komédiások: 514
Komplé: 622
Koncert: 87, 523, 526
Kontusovka: 634
Konventbiztos (A): 135, 542
Kóristalány (A): 205, 564
Korzó szépe: 551
Kölyök: 594
Kőműves Kelemen: 185, 558
Könnyű a férfiaknak: 635
Könyvtáros: 267, 582
Körbe-körbe: 253, 279, 578, 587
Körmenet: 622
Kör négyszögesítése (A), (Szovjet házasság): 390, 622
Körtánc: 626
Krétakör: 350, 457, 611, 645
Krisztus: 616, 618
Krizantém: 311, 598
Kuba gyöngye: 285, 589
Különös szerelem: 643
Külváros: 349, 611
Kuruc Feja Dávid: 32, 42, 83, 500, 506
Kuruc furfang: 498, 523
Kuruzsló (A): 82, 521, 608
Kutya van a kertben: 61, 514, 518
Laczkovics kapitány: 520

Lady Windermere legyezője: 34, 505
Lakmé: 283, 578, 590, 608, 612
Lambertier úr: 649
Lammermoori Lucia: 393, 517, 519, 625
Lámpaláz: 392, 623
Lányom (A): 248, 537
Lányom hozománya 500 millió: 295
Láthatatlan kezek: 507
Lavotta szerelme: 196, 560
Láz: 155, 204, 638
Lea grófnő: 580
Leányálom: 421, 633
Leányka: 28, 29, 501, 502
Leányom: 577
Leányrablás: 41, 325, 504
Leányvásár: 104, 113, 114, 176, 177, 211, 213, 218, 232, 335, 474, 532, 534, 542, 546, 553, 562, 567, 570, 577, 580, 593, 599, 605, 616, 651
Lear király: 261, 650
Lebonard papa: 27, 500
Legea iertării (A megbocsájtás törvénye): 541
Legénybúcsú: 167, 176, 177, 552, 555, 560, 572, 575, 584, 589
Legénykérés: 585
Legkisebbik Horváth lány (A): 346, 353
Legszebb kaland (A): 226, 571, 573
Legyen úgy, mint régen volt (Légy enyém, mint régen): 442, 641, 642, 644
Légy jó mindhalálig: 475, 619, 625, 650
Lehullott a rezgő nyárfa levele: 376, 619
Lengyel menyecske (A): 114, 531, 538
Lengyel zsidó (A): 27, 500
A levél: 349, 379, 610, 621
A liliom: 86, 280, 343, 441, 520
Lengyelvér: 161, 311, 317, 547, 551, 562, 594, 600, 614, 651
Léni néni: 544
Leszámolás: 560
Levendula: 289, 590
Lila dominó: 127, 537
Lila test, sárga sapka: 376, 619
Lili: 23, 28, 176, 177, 217, 218, 232, 324, 499, 506, 510, 514, 519, 527, 533, 536, 541, 542, 546, 555, 561, 568, 574, 575, 603, 615
Lili bárónő: 232, 247, 271, 298, 353, 571, 574, 581, 592, 599, 606, 610
Liliom: 85, 86, 213, 280, 343, 441, 520, 522, 567, 588, 640
Liliomfi: 323, 512, 601
Liliomszál és a gonosz boszorkány: 605
Limonádé ezredes: 535, 540, 547, 650
Lőcsei fehér asszony (A): 118, 534, 547
Lotti ezredesei: 269, 497, 524, 580
Lottika édes: 637, 639
Loute: 508
Lovagias ügy: 632
Lovag úr: 38, 503, 510, 519
Lovasparádé: 645
Lowoodi árva: 518
Lucifer: 42, 501, 518
Ludas Matyi: 26, 501
Lumpácius vagabondus: 272, 504, 576, 584, 614
Lupin Arzén: 519
Luxemburg grófja: 85, 87, 199, 522, 524, 531, 538, 543, 550, 554, 563, 569, 571, 584, 606, 642
Lyon Lea: 169, 201, 207, 249, 361, 450, 551, 558, 563, 566, 577, 583, 609, 616, 626, 631, 643
Mackó: 624, 634
Mackó úrfi utazása az északi sarkra: 624
Macska: 611
Macskazene: 640
Maczini: 619
Madam Bajazzo: 641
Madame Riza: 338, 604
Madarász (A): 46, 54, 259, 508, 514, 521, 572, 576, 607
Mádi zsidó (A): 28, 500
Madonna rózsája: 171, 226, 552
Ma éjjel szabad vagyok: 631
Magas C (A): 637
Magdolna: 250, 576, 601
Mágnás Miska: 166, 177, 207, 213, 218, 234, 255, 317, 319, 344, 414, 554, 555, 560, 565, 569, 577, 580, 585, 593, 600, 608, 615, 624, 631, 638, 648
Magnetic: 322, 602
Maharadzsa: 222, 570
Majd a Vica: 211, 567
Május: 560, 570
Makrancos hölgy (A): 582
Malacbanda: 431, 637
Mámor: 277, 585
Marika hadnagya: 637, 639
II. József császár: 207
Mandarin (A): 156, 379, 544, 549, 578, 580, 602, 621
Mandragóra: 472, 650
Manon: 639
Marci: 189, 556
Marcsa, az ezred lánya: 43, 506
Marcsa katonája: 217, 232, 568, 572, 574
Marha férj: 625
Mari (A): 116, 560
Mária Antónia: 542
Maria del Carmen: 582
Mária főhadnagy: 467, 468, 647
Marica grófnő: 308, 353, 377, 451, 461, 463, 603, 608, 621, 623, 643-644, 647
Marika: 341, 603, 607, 609
Marinka, a táncosnő: 290, 311, 443, 591, 597, 604, 609, 641
Marsall: 456, 582, 599, 618, 622
Márta: 214, 217, 568, 571
Maruszja: 615
Márványmenyasszonyok: 196, 561
Mary Ann: 28, 500, 502

Mary Dugan bűnpere: 358, 614
Masa: 284, 588
Masamód: 91, 524
Masa pénzt keres: 600, 609
Második nászéjszaka: 607
Matyó lakodalom: 144, 544
Maya: 391, 624
Mayerék: 118, 534
Meddig fogsz szeretni?: 385, 622
Medea: 533
Médi: 208, 210, 566
Medikus (A): 93, 527
Medve (A): 94, 528
Megboldogult (A): 516
Megcsalt kádi: 352, 611
Megfagyott gyermek: 212, 567
Meghalt a gólya (Sztrájkol a gólya): 217, 324, 539, 540, 548, 568, 603
Mégis szép az élet: 451, 644
Megjött a papa: 500
Megsértették a minisztériumot: 443, 641
Meguntam Margitot: 527
Méltóságos asszony (A): 390, 626, 634
Méltóságos asszony trafikja (A): 390, 626
Menazséria: 602
Menekülő asszony (A): 338, 339, 606
Menyasszony: 245, 573, 589, 592, 599, 602, 623, 628
Menyasszonyháború: 311, 597
Mercadet: 56, 513
A milliárdos kisasszony: 41, 127, 502, 508, 530, 538
Mérföldkövek: 132, 133, 177, 542
Mersz-e Mary: 353, 612, 613
Meseáruház: 637, 638
Mese egy közlegényről: 152, 548
Mesék az írógépről: 346, 353, 610, 615, 634
Mezei pacsirta: 640
Mézeshetek: 536
Mézeskalács: 310, 474, 596, 616, 651
Miami: 325, 603
Micz báró: 509
Miért járkálsz meztelenül: 279, 545, 548, 586, 601, 639
Mignon: 68, 84, 224, 225, 232, 248, 252, 268, 283, 292, 514, 521, 570, 574, 584, 590, 592
Mihályiné két lánya: 309, 596
Mihály pópa lánya: 151, 545
Mikádó: 532
Mi ketten: 248, 577
Mi-ko-ó: 218, 568, 569
Mikulás: 623
Millió: 529
Mindennek ára van: 638
Mindig a nők kezdik: 443, 641
Mindnyájunknak el kell menni: 150, 545
Mindörökké: 435, 640
Mindörökké ámen: 552
Miniszterelnök (A): 120, 536
Miniszter előszobája (A): 195, 505, 563, 590
Mintha álom volna: 290, 594
Miss Amerika: 361, 616, 617
Miss Hobbs: 499
Miss Lilian: 601
Miss Montecarlo: 290, 594
Mit susog a fehér akác: 373, 467, 617, 621, 637, 648
Moartea civilă: 218
Modern háziasszony: 632
Molnár és gyermeke: 224, 502, 525, 541, 565, 570, 575, 580
Mondja a szemébe: 622
Mongodin úr felesége: 505, 515
Monna Vanna: 71, 233, 517, 523, 572, 578, 583, 608
Montmartre-i ibolyák: 634
Morfium: 280, 361, 586, 607, 616
Mosolygó asszony: 584
Mosoly országa (A): 390, 394, 419, 421, 474, 623, 632, 649, 651
Mozgó fényképek: 138, 507, 518, 529, 591
Mozikirály: 137, 138, 147, 542, 546
Mozitündér: 157, 176, 547, 551
Mukányi: 112, 530
Mulató Istenek: 22, 496
Mulató május (Kacagó kabaré): 456, 645
Mumus (A): 539, 540
Műsoros est: 650
Művészest: 162, 513, 552, 578, 591, 646, 647, 651
Művészpár: 448, 643
Muzsikus Ferkó: 348, 604, 611, 616
Muzsikus lány (A): 97, 525, 529, 538
Muzsikusok: 413, 630
Naftalin: 57, 82, 512, 513, 529, 618
Nagyapó: 136, 543
Nagyhercegnő és a pincér (A): 310, 597
Nagy kabaré: 546, 568, 595, 597, 617, 648
Nagy kaland: 587, 642
Nagymama (A): 55, 112, 176, 180, 245, 273, 282, 497, 512, 522, 530, 535, 547, 554, 555, 562, 573, 585, 595
Nagy művészest: 578
Nagy nő (A): 601
Nagyságos asszony álmodik (A): 624
Nagyságos asszony, láttam már valahol: 321, 601
Nagyságos asszony táncosa (A): 580
Nagy szerelem: 420, 427, 633, 635
Nagytakarítás: 603, 616
Nagyvilági nő: 229, 572
Náni: 113, 498, 504, 509, 530, 537, 546, 556, 562, 575, 583, 598, 617, 627
Năpasta (A bosszú): 141, 541
Nap és Hold: 513
Nap hőse (A): 501
Napóleon ágya: 413, 630
Nápolyi kaland: 631
Napsugár kisasszony: 546
Nászéjszaka: 611, 613

Nászinduló: 50, 57, 508, 528
Nászút Bécsbe: 630
Nászutitársak: 637
Nebáncsvirág: 23, 41, 211, 498, 507, 510, 517, 520, 549, 567, 569, 582
Négy a kislány: 187, 558
Négyesfogat: 279, 589
Négy frakk: 591
Negyvenéves asszony (A): 263, 300, 580
Néma levente (A): 426, 634
Nem divat a szerelem: 627
Nem élhetek muzsikaszó nélkül: 372, 618
Nem érdemes nőnek lenni: 629
Nemes rózsa: 460, 646
Nem ismerlek többé: 633
Nem lehessen tudni: 110, 532
Nem leszek hálátlan: 641
Nem nősülök: 336, 606, 609, 615
Nem tudok zsidó nélkül élni: 618
Ne váljunk el: 393, 626
Nemtudomka: 140, 544, 545, 550
Nemtudom királyfi: 648
Nemzetes asszony (A): 111, 534
Népfelkelők: 546
Nevető férj: 140, 541
Névtelen asszony: 184, 205, 210, 217, 224, 308, 470, 556, 561, 565, 571, 576, 581, 598, 605, 611, 647
Névtelenek: 296, 590
Nincsenek véletlenek: 435, 640
Nincs-e valami elvámolni valója: 51, 217, 279, 512, 529, 568, 586
Nincs szebb, mint a szerelem: 443, 641
Nincs tovább: 109, 532
Nincs veszve Lengyelország: 546
Ninon de L'enclos: 115, 533
Nőemancipáció (A): 497
Nóra: 71, 517, 523
Nősember (A): 645
Nőstény ördög: 554, 568, 616
Noszty fiú esete Tóth Marival: 336, 471, 472, 604, 610, 615, 620, 631, 634, 649
Nótás kapitány: 319, 353, 365, 598-600, 607, 609, 615, 623, 627, 649
Nóta vége (A): 361, 616, 617
Nőtlen férj: 399, 622, 626
Notre-Dame-i toronyőr (A): 280, 584, 586
Nyitott ablak: 460, 629, 640, 646
Nyolcadik osztály (Szerelmes diákok): 476, 648, 651
Obsitos (Az): 88, 153, 377, 470, 523, 525, 538, 545, 559-560, 578, 584, 586, 598, 602, 614, 622, 624, 640, 641, 644, 648
O căsnicie (Egy házasélet): 541
Ocskay brigadéros: 52, 56, 168, 172, 499, 505, 509, 513, 528, 551, 562
Oedipus király: 123, 234, 537
Offenbach: 269, 291
Oh, szerelem: 232, 573
Okos mama (Az): 621, 624
Olasz asszony: 598
Olympia: 179, 180, 612, 616
O noapte furtunoasă (Egy viharos éjszaka): 141, 541
Opera est: 599, 600
Operett est: 636
Orlow: 318, 335, 601, 604
Orosz kérdés: 476, 651
Oroszok Máramarosban: 152, 549
Oroszország: 609
Orpheusz a pokolban: 137, 400, 530, 557, 562, 568, 585, 627
Orpheusz az alvilágban: 285, 498, 516, 526, 531, 532, 541, 590
Országgyűlési szállás: 39, 505
Orvos (Az): 416, 631
Orvosok: 91, 525
Ostrom (Az): 120, 124, 536
Őfelsége frakkja: 391, 624
Őméltósága sofőrje: 414, 630
Őnagysága két férje: 599
Őnagysága nem hajlandó: 632
Őnagysága őrangyala: 611
Őnagysága ruhája: 171, 317, 552, 600
Őrangyal (Az): 18, 500
Ördög cimborája (Az): 33, 502
Ördög mátkája (Az): 266, 498, 582
Ördög nem alszik (Az): 464, 647
Ördög pilulái (Az): 127, 534, 535
Öreganyám katonája: 617
Őrnagy úr: 518
Örökké fogsz szeretni: 642
Örök tűz: 186, 559
Őszi szerelem: 603
Őszi vihar: 198, 563
Ösztön (Az): 38, 501
Osztrigás Mici: 72, 261, 518, 582
Otake: 527
Othello: 27, 67, 68, 112, 307, 499, 516, 531, 572, 592, 597
Ötórai vendég: 600
Otthon: 555
Öttől hétig: 590
Ötvenéves férfi: 214, 568
Özvegy Varga Ábrisné: 612
Pacsirta: 205, 206, 470, 565, 585, 647
Padlásszoba (A): 199, 563
Páholy (A) (Szabad kőművesek): 507, 513, 518, 524, 529, 544
Pajkos diákok: 513
Pajtás házasság: 615
Pajtások: 115, 533
Palika: 172, 552
Pálinka (A): 100, 506, 529
Pántlika: 605
Papa (A): 106, 109, 118, 233, 234, 531, 573

Papa kedvence (A): 161, 549, 595
Papa lánya: 524
Paprikáscsirke: 642, 650
Parasztbecsület: 30, 43, 96, 108, 210, 212, 227, 266, 496, 500-501, 504, 511, 513, 519, 524, 534, 566, 572, 574, 575, 579, 581, 582, 589, 613
Parasztszívek: 23, 498
Párbaj (A): 17, 27, 497
Párizsi divat: 360, 615
Párizsi rongyszedő (A): 201, 564
Pármai hercegnő (A): 430, 634, 635
Pártütők: 377, 378, 620
Passió valóságos mystériuma (A): 625
Patyolat kisasszony: 648
Madame Pompadour: 593, 596, 607
Pax Vobiscum: 550
Peer Gynt: 388, 420, 624, 634
Peleskei nótárius (A): 113, 325, 501, 505, 513, 518, 530, 550, 558, 576, 603, 605, 611
Pénz (A): 64, 124, 405, 515, 523,
Pénz nem minden (A): 405, 628
Pénz, szerelem, nyomorúság: 615
Pénztárca (A): 308, 313, 534, 599
Pepi, a cukrászlány: 618
Pesti cselédek (A): 544
Péter: 643
Péter abbé: 94, 525, 526
Petőfi ünnepség: 645
Pikáns előadás: 601
Piktorok: 535
Pillangó: 197, 221, 391, 570, 576, 582, 594
Pillangó főhadnagy: 221, 570, 576, 582, 594
Pillangókisasszony: 53, 92, 267, 268, 292, 510, 515, 522, 559, 563, 582, 591, 597, 612, 627, 633, 651
Piros bugyelláris (A): 70, 86, 207, 266, 320, 496, 503, 510, 515, 522, 531, 540, 545, 552, 559, 561, 565, 577, 579, 586, 595, 601, 619, 634, 644
Piroska és a farkas: 42, 343, 506, 582, 589, 607, 624, 632
Piros ruhás hölgy (A): 159, 550
Pista néni: 617
Plébános szakácsnője (A) (Sanyaró Vendel): 595
Pletyka (A): 29, 195, 500, 563
Poama crudă (Éretlen gyümölcs): 541
Pók (A): 370, 617
Polák és Wolák: 154, 548
Poldi: 282, 377, 621
Polgárcsászár: 253, 578
Polgármester úr (A): 507, 509
Politikusok: 249, 577
Pont-Biquet család (A): 28, 500
Porcelán: 390, 626
Postás Katica: 311, 598, 600
Potyautas: 392, 624
Pozsonyi lakodalom: 644
Primrose kisasszony: 535
Princ (A): 199, 564
Próbaházasság: 246, 575, 586
Prométheusz: 382, 435, 576, 622, 640
Provanszi vándor: 532
Puiculiţa: 541
Pünkösdi kabaré: 456, 645
Pünkösdi rózsa: 246, 573, 583
Pusztai szél: 387, 623
Pusztai szerenád: 451, 644
Pygmalion: 131, 132, 144, 156, 457, 543, 550, 645
Rabenstein Bersabe: 51, 509, 517
Rablólovag: 110, 117, 118, 532, 539, 555
Rab Mátyás: 503, 509, 594
Rabnő: 618
Radnóthyné: 25, 496
Ragaszkodom a szerelemhez: 441, 641
Rahói tanítónő (A): 174
Rákóczi fia: 33, 502
Rákóczi zászlója: 31, 502
Ramazuri: 227, 572
Rang és mód: 45, 52, 73, 113, 511, 518, 532, 578
Ranguni hercegnő: 254, 579
Rátartós királykisasszony: 497
Regéci kisharang (A): 31, 33, 502
Régi jó világ: 622
Régi nyár: 360, 613, 618
Reichstadti herceg: 271, 582
Rejtélyes ember: 108, 529
Remény: 118, 201, 212, 280, 514, 533, 564, 567, 587, 650
Rendőrfőnök jó fiú: 528
Repülő menyasszony: 279, 589
Revizor (A): 172, 553
Rigolettó: 41, 76, 196, 208, 218, 252, 267, 268, 283, 465, 502, 504, 511, 517, 519, 527, 531, 561, 565, 569, 577, 583, 589, 605, 611, 625, 647
Ripacsok (A): 162, 542, 549, 550
Rip von Winkle: 498, 504, 509, 522, 525, 532, 540, 548, 556, 562, 566, 571, 573, 587, 610
Rivalda: 109, 481
Robin orvos: 497, 560
Robinson Cruzoe: 500, 507, 518, 534, 539, 550, 568, 588
Rokkant huszár: 548
Románc: 201, 264, 562, 583, 648
Romantikus asszony: 637, 639, 641
Rómeó és Júlia: 76, 135, 189, 205, 224, 255, 404, 518, 519, 543, 552, 559, 564, 565, 569, 577, 629
Rosenkranz és Güldenstern: 43, 228, 502, 511, 527, 532, 548, 553, 572, 583
Rossz asszony: 639
Rossz pénz nem vész el: 532
Rossz zsidónak lenni: 603
Rouge et noire: 272, 584
Róza néni: 538
Rozmarin néni: 91, 524
Rózsalány: 297, 595, 598
Rózsika lelkem: 588
Rubicon: 587

R. U. R.: 294, 594
Rút kiskacsa: 639
Sacrificiul (Az áldozat): 94, 201, 541
Salome: 33, 35, 78, 505, 506, 521
Sámson: 50, 511
Sámson és Delila: 401, 608, 612, 628
Samuka: 128, 539
San Toy: 28, 500, 510
Sapho: 119, 536
Sárga árnyék: 638
Sárga csikó: 325, 506, 510, 516, 536, 541, 548, 553, 562, 567, 573, 586, 603, 604, 633, 644
Sárga kesztyű: 261, 582
Sárga liliom: 92, 93, 118, 141, 156, 361, 407, 526, 532, 543, 549, 554, 564, 575, 630, 631, 638, 648
Sárga nagyúr: 589, 590
Sárgapitykés közlegény: 436, 638, 646
Sári bíró (A): 380, 521, 621
Sarkantyú (A): 536
Sarmala, a nép barátja: 381
Sasfiók (A): 87, 88, 227, 256, 271, 523, 524, 534, 572, 575, 635
Sasok (A): 621
Sass utca: 443, 641
Schlesinger fiú esete: 618
Serenissimus: 498
Serke kozák: 615
Sevillai borbély (A): 19, 43, 77, 108, 180, 196, 283, 336, 381, 401, 499, 503, 511, 520, 531, 534, 558, 561, 576, 581, 589, 605, 612, 622, 628
Siralomházban (A): 24, 500, 501
Sisters: 364, 618
Smólen Tóni: 15, 22, 495, 503
Ságun (A): 44, 506, 508
Sok hűhó Emmyért: 636
Sötét pont: 522
Stomfay család (A): 500
Strogoff Mihály: 529
Stuart Mária: 505, 528, 533, 550
Suhanc (A): 540, 696
Sursum corda: 550
Süt a nap: 295, 348, 594, 599, 611
Suzette: 530
Svihákok: 41, 464, 496, 503, 520, 525, 533, 536, 541, 547, 570, 588, 647
Sylvió lovag: 580
Szabin nők elrablása (A): 55, 496, 497, 502, 511, 520, 529, 539, 560, 595, 612, 632
Szakadék: 651
Szakítani nehéz dolog: 636
Szakíts helyettem: 639
Százhúszas tempó: 632
Száz piros rózsa: 460, 462, 646
Százszorszép: 246, 574
Szeansz a fegyházba: 637
Szegény gazdagok: 637
Szegény lányt nem lehet elvenni: 359, 614
Szentgyörgyéji varázs: 607
Szentiváméji álom: 112, 217, 227, 510, 531, 538, 558, 568, 571
Szent Johanna: 433, 436, 638
Szent láng (A): 378, 443, 458, 620, 642, 645
Szent liget: 526
Szonja: 444, 643
Szenvedély: 212, 567
Szeparé: 622
Szépasszony: 121, 278, 557, 560, 565, 643
Szép asszony kocsisa: 289, 591
Szép gárdista (A): 535
Szép Heléna: 41, 100, 271, 506, 525, 530, 537, 567, 572, 573, 583, 595, 602, 612
Szép Ilonka: 32, 504
Szép kovácsné: 229, 572
Szép Salamon Sára: 577
Szép Saskia: 213, 567
Szerelem: 181, 555
Szerelemből elégtelen: 632
Szerelemdal: 465, 647
Szerelem és halál játéka (A): 341
Szerelem gyermeke: 532
Szerelem naplója (A): 608
Szerelem rózsája: 353, 611
Szerelem vására: 226, 246, 249, 323, 572, 575, 581, 587, 601, 609
Szerelmes diákok: 476, 648, 651
Szerelmeskedés: 65, 253, 516, 612
Szerelmi ABC: 618
Szerelmi éj Boszporuszban: 608
Szerelmi párbaj: 622
Szerencse fia (A): 64, 514
Szerencsemalac: 630
Szerencse tánc: 270, 579, 587, 592, 600, 621
Szeressen kedves: 631
Szeretek egy színésznőt: 338, 605
Szeretlek: 614
Szeretni: 339, 457, 466, 606, 645
Szerető (A): 81, 126, 195, 205, 206, 254, 562, 563, 565, 578
Szerkesztő úr: 50, 135, 543
Szibill: 145, 146, 177, 211, 218, 232, 269, 291, 317, 327, 335, 392, 461, 474, 476, 544, 546, 551, 557, 567, 570, 581, 593, 600, 607, 625, 629, 640, 647, 651
Szigetvári vértanúk (A): 174, 555
Sziklához láncolt királykisasszony: 508, 572
Szikra (A): 497, 499, 519, 539
Szilveszter: 428, 585
Szilveszteri bohózat: 643
Szilveszteri kabaré: 553, 605, 610, 636
Színészeknél szolgálók: 588
Színész nem ember (A): 578
Színésznő (A): 274, 275
Színészvér: 80, 520
Színház: 650, 651

Színházi képtelenség: 596
Szirének hazája (A): 596
Szivartüzek: 589
Szívdobogás: 427, 635
Szívem: 504, 525, 585
Szobaúr (A): 524
Szocialisták: 33, 42, 62, 506
Szökik az asszony: 373, 617, 622, 627, 631, 644
Szókimondó asszonyság: 56, 71, 100, 210, 246, 323, 506, 511, 517, 528, 566, 571, 575, 610
Szökött katona: 515, 549, 577, 590
Szöktetés a szerájból: 283, 588
Szölke Pepi: 158, 548
Szombat esti hölgy: 349, 353, 610
Szomorúságának énekese: 339, 603, 606
Szövetségesek: 556
Sztambul rózsája: 196, 199, 207, 217, 269, 561, 564, 569, 576, 580, 594, 601, 635, 649
Sztrájkol a gólya: 217, 324, 539, 540, 548, 568, 603, 614
Szuhay: 629
Szulamit: 108, 136, 312, 472, 495, 516, 529, 533, 544, 555, 579, 598, 650
Szultán: 189, 297, 520, 557, 563, 595
Szűz és a gödölye (A): 636
Szűz és a vén kecske: 637
Tabáni orgonák: 414, 630
Tábornok (A): 357, 358, 439, 614
Taifun (Tájfun): 87, 129, 390, 520, 526, 530, 538, 577, 581, 596, 624
Takarodó: 24, 153, 496, 518, 545
Takáts Alice: 371, 618
Találkozás: 83, 86, 521
Tálalva van: 415, 631
Támlásszék 10. szám: 140, 541
A tánc szimfóniája: 649
Tánccal a világ körül: 648
Táncos huszárok: 69, 517, 521, 531, 548, 552
Táncosnő (A): 173, 554, 591, 597, 604, 609, 641
Táncos regiment: 44, 506, 508
Táncsics Mihály szabadulása: 454, 646
Tangókirálynő: 291, 591
Tanítónő (A): 46, 48, 74, 128, 156, 177, 266, 429, 512-513, 528, 539, 550, 554, 559, 564, 567, 583, 596, 636, 646, 651
Tannhäuser: 321, 381, 622
Tarka este: 645
Tárogató hangja: 52, 507
Társasjáték: 637
Tatárjárás: 55, 69, 72, 85, 88, 159, 177, 187, 251, 291, 421, 470, 512, 513, 520, 529, 533, 537, 541, 545, 552, 555, 560, 565, 576, 584, 586, 592, 602, 615, 621, 624, 633, 648
Tavasz: 23, 41, 256, 495, 504, 509-510, 522, 571, 579
Tavasz a télben: 476, 651
Tavasz és szerelem: 199, 200, 562
Tavaszi napsugár: 113
Tea házban (A): 527
Te csak pipálj, Ladányi: 343, 607, 610
Tékozló: 503
Tél Apó: 496, 499
Tel Aviv: 637
Telefon (A): 125, 539
Telefonbetyár: 643
Tell Vilmos: 404, 628
Templom egere (A): 380, 610, 615, 620
Tengerész Kató: 127, 536
Terike: 223, 570
Tessék beszállni: 406, 629
Testőr (A): 91, 92, 205, 449, 526, 565, 593, 644
Tettlegesség: 55, 512
Teve (A): 627
Thea asszony: 590
Theodore és társa: 523, 529
Tilós a csók: 521
Timár Liza: 134, 144, 266, 544, 546, 552, 578, 583, 617
Timosa, a cár katonája: 628
Tiszamentén: 506
Tiszavirág: 162, 177, 189, 550, 551, 557, 562, 564
Tisztelem a régi szeretőmet: 311, 599
Tiszteletes úr keservei: 518
Tisztességes asszony: 636
Tisztességes kisasszony: 586
Tiszt urak a zárdában: 498, 549, 552, 558
Titok (A): 27, 144, 250, 444, 498, 507, 510, 515, 541, 576, 642
Tizennyolc évesek: 618
Több mint szerelem: 629
Tokaji aszú: 460, 462, 646
Tökéletes asszony: 189, 543, 556, 591
Tökéletes feleség: 140, 291, 504
Tökmag: 295, 592
Tolonc (A): 528, 547, 549, 553, 577, 590
Töltőtoll (A): 379-380, 382, 620
Tolvaj (A): 33, 35, 52, 72, 78, 246, 249, 282, 504, 508, 518, 521, 538, 559, 571, 574, 589
Tomarista: 218, 568
Tommy és társa: 617, 622, 623
Torockói menyasszony (A): 401, 623, 628
Történnek még csodák: 633
Tosca: 40, 81, 108, 117, 208, 212, 218, 239, 252, 267-268, 282, 287, 359, 393, 504, 510, 534, 562, 564, 570, 575, 580, 585, 591, 608, 613, 2625, 63
Tót leány (A): 501, 536, 541, 547, 574
To-To: 592
Traviata (A tévedt nő): 30, 41, 43, 45, 54, 68, 69, 76, 90, 118, 199, 217, 231, 232, 285, 324, 392, 465, 469, 502, 507, 518, 524, 534, 539, 548, 552, 564, 566, 572, 585, 603, 610, 618, 624, 647, 649, 650
Trenk báró: 522, 528
Trilby: 224, 246, 266, 501, 557, 568, 569, 574, 583
Trojka: 361, 612, 616
Trónörökös (A): 295, 592, 625
Trubadúr (A): 55, 67, 81, 212, 267, 268, 321, 401, 497, 502, 508, 520, 525, 532, 566, 571, 576, 584, 587, 594, 597, 602, 628

Tücsök Matyi utazása Tündérországba: 543, 567, 604
Tükör (A): 475, 651
Túl a Dunán Baranyában: 623
Túl a Nagy Krivánon: 217, 218, 247, 419, 467, 568, 569, 574, 584, 585, 621, 632, 644, 648
Túlbuzgó fiatalember (A): 614
Túlsó partról: 515
Tündér: 154
Tündérek cselédje (A): 270, 582
Tündér Ilona és Árgyirus királyfi: 246, 343, 501, 503, 517, 536, 552, 566, 576, 580, 620
Tündérlaki lányok (A): 131, 142, 152, 429, 543, 546, 636
Tündérlak Magyarhonban: 517
Tündérszerelem: 647
Tünemény: 295, 593
Tüzek: 277, 584, 599
Tüzérek a gyakorlaton: 15, 495
Tűzhely (A): 72, 518
Tűzherceg: 553
Tűzijáték: 232, 572
Tűzimádók (A): 62, 517
Tűzmadár: 389, 625
Tűzpróba: 232, 233, 573
Tyúkketrec (A): 280, 310, 586, 597, 613, 623
Üdvari páholy: 442, 641
Üdvöske: 41, 496, 502, 509, 516
Újévi kabaré: 624
Új Gettó: 276, 584
Új rokon (Az): 295, 593
Üldöz a pénz: 310, 599
Úr (Az): 566
Uraim, csak egymás után: 606
Úri divat: 198, 563
Úriemberek: 322, 601
Úrilány: 398, 426, 634, 638
Úrilány szobát keres: 636, 638
Úr katonái (Az): 420, 633
Úrlovas (Ifjúság és úrlovas): 413, 631
Utahi lány: 585
Utánam: 528
Utolsó bölény (Az): 611
Utolsó cigányprímás: 618
Utolsó csók (Az): 134, 542
Utolsó fátyol (Az): 616
Utolsó fórum: 638
Utolsó órák: 471, 647
Utolsó szerda: 590
Utolsó tánc (Az): 150, 449, 643
Utolsó Verebély-lány (Az): 360, 376, 614, 619, 620
Üvegcipő: 308, 322, 600
Vadkacsa: 70, 72, 117, 517
Vad Kitty (A): 615
Vadvirág: 413, 455, 630, 634, 636, 638, 646
Vadvirágos Maros partján: 646
Vagy Ő, vagy senki: 533, 551
Vakablak: 370, 617
Valaki: 389, 625
Válás után: 210, 265, 343, 499, 501, 512, 523, 566, 583, 606
A víg özvegy: 30, 41, 43, 45, 54, 68, 69, 76, 90, 118, 199, 217, 231, 232, 285, 324, 392, 465, 469, 502, 507, 515, 518, 524, 533, 534, 539, 547, 548, 553, 564, 572, 574, 585, 603, 610, 618, 624, 649, 650
Váljunk el: 77, 245, 499, 502, 508, 514, 533, 573, 626
Vallomás: 420, 633
Válóok: 448, 642, 643
Válóperes hölgy (A): 279, 589, 608
Vandergold kisasszony: 199, 563, 565
Vándorfecskék: 162, 550
Vándorlegény (A): 55, 500, 501, 510, 517, 523
Van-e babája: 167, 217, 246, 551, 568, 574, 595
Ványa bácsi: 296, 670
Váratlan vendég: 185, 559, 607
Varázsfuvola (A): 404, 629
Varázshegedű (A): 572, 577
Varázskeringő: 54, 76, 89, 104, 160, 177, 509, 514, 518, 527, 531, 542, 547, 551, 555, 589, 592
Város (A): 50, 509
Varsói citadella (A): 194, 561
Vásár (A): 560
Vasember (A): 25, 497
Vasgyáros (A): 52, 67, 205, 217, 224, 229, 280, 496, 502, 508, 515, 520, 526, 531, 538, 542, 547, 551, 557, 561, 565, 571, 575, 580, 587, 606, 616
Veér Judit rózsája: 32, 33, 52, 504, 511, 518
Végállomás: 282, 589
Végre egyedül: 176, 553, 558
Végre egy úriasszony: 614
Végrehajtó (A): 529, 575
Velencei kalmár (A): 39, 123, 128, 307, 505, 537, 567, 595, 596
Vén diófa: 646
Vén gazember: 308, 593, 596
Vengerkák: 186, 249, 282, 559, 560, 577, 580, 589, 606, 610
Vén leányok (A): 17, 25, 498, 502, 511, 515, 521, 533, 539, 574, 611
Vénusz: 26, 28, 500
Vereshajú (A): 517, 541, 574
Veres sapka (A): 516
Veszélyes kanyar: 472, 650
Via Mala: 444, 471, 642, 649
Vica meg a Marcsa: 353, 610
Vicc parádé: 649
Vigécek (A): 499, 649
Víg Niebelungok (A): 54, 511
Víg szalmaözvegyek: 44, 506, 510
Vigyázat, női szakasz: 606
Vigyázz a nőre: 78, 522
Vihar a Balatonon: 392, 623
Viki: 415, 632, 633
Viktória: 375, 414, 461, 462, 619, 623, 630, 646

Világ anyja (A): 615
Villámhárító (A): 541
Villámkirály: 635
Viola, az alföldi betyár: 499, 540
Warrenné mestersége: 168, 309, 552
Virágcsata (A): 504
Virágfakadás: 505, 506, 554
Virágvasárnapi passiójáték: 642
Virágzó asszony: 428, 636
Virraszt a szerelem: 66, 514
Visszatérés Jeruzsálemből: 72, 516
Vőlegényem a gazember: 625, 628, 629
Volga bár: 617
Vörös malom (A): 292, 293, 299, 308, 593, 597
Vörös ördögök: 152, 153, 176, 545, 554
Vörös talár (A): 56, 506, 512, 517, 523, 555, 563
Waterloo-i csata (A): 309, 599
Week-end (Vikend): 399, 626
Yuschi: 593
Zaida: 352, 611
Zebra: 351, 613
Zenebona: 346, 353, 375, 612, 614
Zenés összeállítás: 612, 645
Zimberi, zombori szépasszony: 450, 643
Zöld bárány: 392, 623
Zöld frakk (A): 132, 541
Zsába: 28, 78, 213, 261, 497, 503, 509, 521, 567, 571, 582, 605, 615
Zsákbamacska: 397, 399, 404, 627-628, 639, 649
Zsidónő (A): 55, 247, 321, 393, 496, 505, 512, 521, 571, 573, 584, 586, 601, 625
Zsíros ügy (A): 89, 523, 613
Zsiványkirály: 335, 607
Zsuzsi: 182, 248, 557, 577
Zsuzsi kisasszony: 158, 231, 549, 551, 557, 592
Zsuzsó: 648
XYZ: 471, 649

Névmutató

A, Á
Abbot, George: 609
Abonyi Árpád: 77, 505, 512, 514, 520, 540, 586, 626
Abonyi Klári: 397, 443, 492
Abonyi Lajos: 576
Abonyi Mariann: 581
About, Edmond: 527, 530, 553
Ábrahám Pál: 346, 360, 375, 376, 406, 415, 431, 437, 443, 461, 612, 614, 619, 620, 623, 625, 629, 633, 635, 636, 638, 640, 646
Ábrányi Emil: 113, 495, 501, 502, 508, 511, 514, 517, 523, 526, 532, 534, 537, 542, 563, 567, 571, 572, 575, 577, 579, 583, 586, 591, 595, 607-608, 635
Ábrányi Kornél: 373, 617
Aca de Barbu: 255, 267, 283, 291, 292, 301, 352, 381, 400, 401, 404, 574, 578, 580, 582, 588, 591, 593
Achamne, Achilles: 624
Ács Mihály: 149, 250, 264, 485, 489
Ács Zsigmond: 322, 505, 537, 567, 595, 596, 623
Aczél Ilona: 390, 626
Adler, Hans: 631
Adler Oszkár: 633
Adorján Andor: 511, 514, 516, 519, 531, 539, 541, 576
Adorján László: 551
Adorján Sándor: 525
Ágai Margit: 417, 448, 492
Agillo, Giuseppe: 613
Ágoston Baba: 374, 376, 378, 403, 405, 491, 492
Aicard, Jean: 500
Ajtay Ödön: 482, 485
Albini, Felix: 522, 528
Alecsandri, Vasile: 141, 446
Almási Balogh Tihamér: 501, 536, 541, 547, 574
Almássy Endre: 523, 526
Ambroise, Thomas: 514, 521, 570, 574, 584, 590, 592
Ambrus Zoltán: 502, 509, 523, 528, 533, 548, 559, 571, 585, 634
Amerikai jidis társulat: 615
Amiel, Denys: 428, 584, 636
Andai Ella: 540
Andai Ernő: 587, 616, 617, 620, 622, 623, 626, 630, 631, 633, 634, 636, 638, 642, 645, 646, 650
Andai Ida: 144
Andersen, Felician: 610
Anderson, Maxwell: 616
Andrási Márton: 475, 476, 651
Andrássy úti Színház: 344, 374
Andreescu, C.: 588
Ángyán Béla: 582
Anicet-Bourgeois, Auguste: 530, 534, 535, 547
Antalffy Sándor: 116
Anthelme, Paul: 631, 648
Antonescu, Victor: 541
Apor Lia: 457, 458, 493, 494
Aradi Aranka: 30, 502, 504, 515, 517
Aradi Lívia: 649
Arany János: 181, 280, 504, 510, 531, 538, 558, 562, 568, 571, 578, 608, 632, 633
Arany Jenő János: 42, 115, 533
Arcübasev, Mihail Petrovics: 195, 212, 254, 561
Arène, Emmanuel: 516, 522, 526, 565
Armonia dalegylet: 628
Armont, Paul: 523, 529, 580, 593, 602, 607, 610, 613, 621
Arnold, Franz: 544, 549, 559, 569, 587, 591, 592, 600, 605, 621, 622
Artus, Louis: 529, 575
Ascher, Leo: 22, 207, 217, 500, 501, 511, 523, 544, 566, 568, 571, 572, 574, 585, 611
Aszlányi Károly: 636, 637, 643
Asztalos István: 475, 650
Asztalos Mici (Virághné): 130, 154, 162, 426
Asztalos Miklós: 449, 643
Athanasiu, Jean: 575, 577
Athis, Alfred: 543
Atzél László dr,: 646
Auber, Daniel Francois: 531
Audran, Edmond: 496, 498, 502, 505, 509, 516, 540, 576
Auer Kató: 304, 312, 319, 489
Augier, Émile: 496
Ayn, Rand: 636

B
Babits Vilma: 556
Bácsné Maár Júlia: 14, 25, 43, 482
Badóczy István: 436, 493
Bahr, Hermann: 523, 526
Bajor Gizi: 193, 278, 390, 626
Bajthay Mihály: 167, 551
Baker, Evelyn: 511, 521
Baklanoff, Georgij: 354, 611
Bakó László: 199, 560, 564
Bakonyi Károly: 56, 115, 165, 213, 261, 495, 499, 503, 508, 510, 512, 513, 515, 520, 523, 525, 529, 533, 535, 537, 538, 541, 545, 550, 552, 554, 556, 559-560, 562, 564, 566, 568, 569, 573, 576, 578, 580, 582, 584, 588, 590, 592-593, 595, 598, 600, 602-604, 608, 611, 612, 614, 615, 620, 622, 624, 627, 629, 631, 633, 635, 637, 638, 640, 641, 644, 646, 648, 651
Balassa Ármin (Dr.): 23, 498, 576
Balassa Emil: 573, 585

Balassa József: 533
Balázs Bálint: 119, 128, 485, 537
Balázs Béla: 560
Balázs István: 357, 359, 373, 397, 490, 491, 616, 618
Balázs Samu: 385, 387, 389-390, 491
Balázs Sándor: 639
Bálint Anna: 425-426, 428-430, 433, 435-436, 492-493, 636, 640
Bálint Dezső: 496
Bálint Lajos: 632-633
Balla Erzsébet: 571
Balla Károly: 451, 571
Baló Elemér: 272, 299, 308, 596, 599
Balogh Böske: 271, 276, 285, 290, 291, 311, 317, 488, 489, 559, 579, 583-584, 596-597
Balogh István: 29, 501
Balogh Júlia: 443
Balogh Károly: 570, 573
Balos Károly: 501
Balzac, Honoré de: 56, 513, 641
Bánáti Színház: 414
Bánffy Miklós: 201, 343, 564
Bánházi Teréz: 182, 209, 486, 487
Bánhidy Ilona: 344, 608
Bánky Baba: 406, 492
Bányász István: 275, 284, 285, 488
Barabás Béla (Dr.): 105, 190, 192, 206, 240, 258, 316, 317, 329, 341, 365, 366, 378, 380, 401, 402, 405, 408
Barabás Pál: 635, 642, 647
Baracsi Eszter: 43, 482
Bara Margit: 472
Barbier, Jules: 497, 503, 511, 514, 515, 520-521, 525, 530, 539, 547, 557, 561, 567, 569, 570, 572, 575, 580, 584, 587-588, 590-592, 602, 605, 625, 629
B. Emanuel: 538, 588, 594, 611
B. Szabó József: 76, 77, 85, 89, 483
Barde, André: 607, 610
Bárdos Artúr: 116, 117, 170, 245, 272, 274, 277, 278, 340, 534, 584, 596, 642, 649
Bárdos Klára: 389
Bárd Oszkár: 580
Bárdy Teréz (Forgácsné): 382, 386, 390, 409, 412, 418, 420, 491, 492, 632
Barics Gyula: 85, 130, 134, 135, 137, 140, 150, 154, 159, 160, 166, 173, 176, 177, 180, 182, 189, 193, 195, 196, 201, 206, 208, 210, 211, 213, 217, 218, 221, 222, 224, 228, 231, 323, 246, 251, 273, 281, 288, 291, 382, 485, 488, 518, 520, 540, 545, 553, 555, 558, 569, 571, 585, 586, 593
Barna Anci: 319, 321, 323, 325, 489
Barna Izsó: 22, 118, 187, 196, 290, 495, 499, 501, 503, 507, 509, 516, 519, 534, 547, 551, 558, 560, 562, 594, 598, 608, 611
Barna Mariska: 401, 502
Baróti Erzsi: 254, 578
Barré, Alfred: 544
Barrie, James Matthew: 495, 498, 502, 506, 511-512, 515, 521-522, 533, 539, 568, 574, 611
Barrière, Théodore: 504, 521, 526, 531, 569, 574, 579, 585, 590, 594, 604
Barsi Ödön: 389
Bársony Andor: 382
Bársony Dezső: 584
Bársony Imre: 406, 492
Bársony István: 672
Bársony Rózsi: 457, 645
Barta Lajos: 181-182, 551, 555, 557, 577
Bartha István: 335, 606
Bartkó Etus: 290-291
Bartsch, Hans Rudolf: 556, 561, 565, 570, 575, 583, 592, 602, 613, 645, 648, 651
Basilides Mária: 268
Bastia, Jean: 598, 600
Bataille, Henry: 497, 503, 508, 520, 526, 528, 532, 577, 595
Bátor Szidor: 506, 577, 589, 595, 599, 603
Batti du, Gaston: 630
Bauer, Julius: 533
Bayard, Jean-François: 507, 514, 540
Bayard, Veiller: 614
Bayer, Josef: 567
Beanter, Reneé: 672
Beck Miklós: 644-645
Bécsi Burgtheater: 352, 612
Bécsi Opera: 255, 267, 336, 605
Bedeus Bella: 162
Bedő Árpádné: 108, 532
Beer, Georges: 539, 615
Beer, Gustav: 598, 600
Beethoven van, Ludwig: 608
Bejczy György: 108, 532, 559
Békeffy István (Békeffi): 166, 188, 353, 360, 376, 471, 610, 613, 615, 618, 621, 624, 626, 628, 640, 649, 651
Békeffy László (Békeffi): 604, 619
Békeffy Mihály: 597
Békefi Lajos: 312, 489, 607, 619, 628, 631, 639, 649
Békéssy Ferenc: 500, 501
Belasco, David: 510, 515, 522, 559, 582, 591, 627, 633, 651
Béldi Izidor (Béldy): 152, 505
Bellini, Vincenzo: 506
Belot, Adolphe: 536
Benamy Sándor: 371, 382, 617
Benatzky, Ralph: 593, 625, 627, 636, 639, 641
Benda József: 457
Benedek Gyula: 496-497, 502, 511, 520, 529, 539, 560, 595, 612, 632
Benedek Marcell: 119, 535, 650
Benedetti, Aldo: 633
Benes Ilona: 389, 491
Benkő Gizike: 69, 92, 484, 485
Benkő György (Bernhardt): 466, 470, 475, 494
Benkő Kálmán: 507

Benkőné Poldi: 38, 51, 55, 62, 91, 184, 191, 272, 273, 282, 482-487, 583, 585
Beöthy László: 30, 49, 64, 142, 149, 151, 194, 278, 501, 507, 515, 522, 527, 543, 563
Berczik Árpád: 499, 524
Beregi László: 600
Beregi Oszkár: 31, 135, 136, 171, 172, 189, 254, 255, 280, 344, 361, 544, 551, 555, 558, 559, 577, 578, 606, 608, 616
Beregi Sándor: 14, 24, 26, 31, 36, 38, 43, 74, 76, 78, 79, 83, 84, 88, 91, 93, 105, 107, 113, 120, 136, 141, 482, 485, 501, 503, 534, 536, 538, 540, 542, 543
Bereng Béla: 444
Berger Károly: 98
Berkes József: 374
Berky Lili (Berki): 156, 160, 161, 165, 176, 255, 374, 486, 546, 551, 552, 553, 577, 578
Berla, Alois: 497, 507, 510, 518, 569
berlini Opera kamaraegyüttese: 352
Bernard, Tristan: 504, 527, 532, 543, 586, 597, 598, 613, 621, 623
Bernauer, Rudolf: 528, 537, 542, 546, 555, 557, 565, 601, 609
Bernstein, Henry: 495, 499, 502, 504, 508, 510, 511, 516, 518, 521, 526, 528, 536, 538, 559, 571, 574, 577, 589, 617
Berr, Georges: 529, 547, 608, 610, 625
Bertalozzi: 541
Berté Heinrich: 127, 186, 199, 469, 535, 556, 561, 562, 565, 570, 575, 583, 592, 602, 613, 645, 648, 651
Berton, Pierre: 521
Betegh Bébi (Béby): 316, 318, 319, 321, 324, 327, 330, 333, 353, 360, 400, 408, 444, 489, 490, 614
Beyerlein, Franz: 496, 518, 545
Bihari Zoltán: 430
Bilhaud, Paul: 504, 551, 568, 574, 587, 595, 607
Bing János: 57, 68, 127, 214, 217-218, 248, 266, 283, 291, 312, 317, 350, 400, 568, 570, 574, 581, 590, 592, 594, 602, 604, 609, 614, 627
Birabeau, André: 613, 635, 637, 639, 640
Birch-Pfeiffer, Charlotte: 518
Birinszki, Leó: 223, 569
Bíró Irén: 12, 29, 482, 496
Bíró Jenő: 466, 470, 476, 494
Bíró Lajos (Lavrance Pierson): 92, 108, 110, 134, 198, 222, 249, 264, 338, 359, 401, 407, 526, 528, 532, 533, 536, 539, 542, 543, 549, 554, 555, 561, 563, 564, 569, 575, 577, 582, 605, 616, 622, 631, 638
Bisson, Alexandre: 499, 502, 509, 512, 516, 523, 528, 548, 556, 559, 561, 565, 567, 571, 576, 581, 583, 585, 595, 598, 605, 606, 611, 634, 647
Bitay Árpád: 389, 624
Bizet, Georges: 495, 501, 508, 514, 563, 567, 571, 579, 586, 591, 602, 607, 625
Blaha Lujza: 55, 70, 83, 86, 248, 320, 521, 523, 601
Blidár Vali: 187, 198, 486, 487
Blumenthal, Oscar: 507, 508, 513, 518, 529, 534, 551, 561, 568, 570, 587, 592
Blum, Ernest: 496, 505, 515
Bobescu, Jean: 673
Boda Ferenc: 74, 76, 80, 89, 483, 519
Bodán Margit: 367
Bodansky, Robert: 522, 524, 526, 528, 530, 531, 536, 538, 541, 543, 547, 549, 556, 558, 560, 563, 566, 568, 569, 571, 572, 574, 575, 577, 579, 582, 584, 587, 589, 593, 600, 604, 606, 612, 616, 618, 621, 642, 651
Bodenwieser bécsi balett-társulat: 639
Bodnár József: 400
Bodnár Klári: 351
Bognár Ignác: 499, 500, 505, 512, 518, 540, 554, 577, 578, 603, 610, 645
Bőhm Gusztáv: 499, 504, 511, 545
Boito, Arrigo: 516
Bókay János: 53, 59, 639, 641, 643, 650
Bokor Ilona: 472, 649-650
Bokor József: 498, 499, 505, 507, 513, 523, 530, 582
Bokor József ifj.: 498, 523
Bona Imre: 646
Bónyi Adorján: 381, 398, 470, 621, 626, 632-633, 647
Borbély Sándor: 43, 482-483
Borelli: 336
Boros István: 470, 648
Borosnyai Kató: 149, 152, 153, 155, 159, 162, 174-175, 177, 485, 486
Boross Elemér: 370, 617, 646, 648
Boross Géza kabaré társulata Budapest: 361
Borovszky Oszkár: 330, 332, 342, 489
Botti, Mignon: 224
Bouchinet, Alfred: 550
Bourdet, Édouard: 587, 618, 621
Bousquet, Jacques: 580, 602
Bracco, Roberto: 541, 590
Brada Emil: 536-537
Bradley, John: 637
Brammer, Julius: 541, 543, 544, 550, 556, 561, 564, 566, 569, 571, 574, 576, 580, 581, 585, 588, 590, 591, 594, 596, 601, 603, 605, 606, 608, 610, 615, 621, 623, 626, 631, 634-635, 643, 644, 647, 649
Brandon, Thomas: 590
Braun, Joseph: 513
Bredschneider, Willy: 542, 546
Brentano, Lowel: 617
Bretzner, Christian Friedrich: 588
Brezeanu, Ion: 141
Brieux, Eugene: 506, 512, 517, 523, 530, 555, 563
Brodszky Miklós: 377, 617, 620, 622, 626-628, 631, 644, 650
Bródy István (Bródi): 12, 15, 55, 325, 482, 496, 498, 499-501
Bródy Miklós: 43, 425, 430, 635, 636
Bródy Miksa: 113, 492, 527, 532, 534, 539, 542, 544, 546, 551, 553, 556, 557, 561-562, 565, 567, 570, 571, 576-577, 579-583, 587, 592, 593, 598-600, 605, 607, 611, 616, 621, 625, 629, 640, 647, 651

Bródy Sándor: 46, 48, 58, 93, 134, 169, 193, 194, 212, 290, 413, 429, 460, 478, 512, 513, 527-528, 539, 544, 546, 550-552, 554, 558, 559, 561-567, 577-578, 583, 596, 609, 616-617, 626, 631, 636, 643, 646, 651
Bronte, Charlotte: 518
Buchbinder, Bernhard: 516, 520, 525, 527, 529, 534-536, 538, 550, 572, 588, 598, 601, 608, 616, 650
Buda József: 461, 462, 493, 494
budapesti Apolló Társulat: 544
budapesti Belvárosi Színház: 245, 249, 256, 271, 339, 341, 420, 556, 584
budapesti Kamarajáték Társulat: 115, 533
budapesti Magyar Királyi Operaház: 268, 269, 563
budapesti Nemzeti Színház: 31, 475
budapesti Operettszínház: 101, 188, 291, 370
budapesti Pódium Színpad: 637
Budapesti rádióstúdió: 374
budapesti Renaissance Színház: 256, 274, 308
budapesti Terézkörúti Színház: 625
budapesti Vígszínház: 153, 393, 636, 638, 641, 643
Buday Dénes (Budai): 431, 444, 454, 635
Buja Sándor: 214, 217, 246, 573
bukaresti Ignita zsidó társulat: 618
bukaresti Lira Színház (Teatrul Liric): 243
bukaresti Maria Ventura színház: 404
bukaresti Nemzeti Színház (Teatrul Naţional): 312
bukaresti Nottara Színház: 234
bukaresti Román Opera (Opera Naţională): 352
bukaresti Sidney Thal társulat: 374, 619
Burián Károly: 283, 586, 589
Bús-Fekete László: 309, 390, 405, 420, 579, 596, 600, 604, 608, 613-614, 616-617, 621, 626, 628, 632
Butti, Enrico Annibale: 501, 518
Buttykay Ákos: 33, 250, 576, 581

C, CS
Caillavet, Gaston Armand de: 500, 512-513, 516, 520, 522-523, 526, 528, 531, 565, 573, 613
Cammarano, Salvatore: 497, 502, 508, 517, 519-520, 525, 532, 566, 571, 576, 584, 587, 594, 597, 602, 625, 628
Čapek, Karel: 294, 594
Capus, Alfred: 25, 497
Caragiale, Ion: 141, 541
Carpenter, Edward Childe: 616, 617
Carré, Michel: 497, 503, 511, 514, 515, 520, 521, 525, 539, 557, 561, 567, 569, 570, 572-575, 580, 584, 587, 588, 590-592, 602, 605, 625, 629
Caryll, Ivan: 508, 530, 573, 595, 598, 639
Chantrier, Albert: 598, 600
Charvay, Robert: 509, 568, 582, 584
Chatrian, Alexandre: 500
Chevalot, E.: 572, 577, 627
Chivot, Henry: 496, 502, 509, 516, 546
Cholnoky Viktor: 516, 552
Christiné, Henri: 614
Ciprian, Gheorghe: 444, 642
Clairville, Louis Francois: 496, 499, 505, 510, 523, 524, 540, 543, 546, 549, 555, 566, 573, 581
Cloquemin, Paul: 598, 600
Conners, Barry: 619, 645
Constantin, Paul: 292, 591
Coolus, Romain: 586, 626
Corfesco, Nicola (Corfescu Nicolae): 41
Cormon, Pierre Étienne: 496, 572, 591
Courtelin, Georges: 528
Crawford, Francis Marion: 641
Crémieux, Hector: 500, 515, 541, 588
Croissete, Francis: 519, 581
Csadó Pál: 648
Csajkovszkij, Pjotr: 20, 292, 335, 500, 593, 596, 603
Csányi Mátyás: 76, 81, 85, 94, 95, 98, 100, 252-255, 267, 269, 276, 279, 283-285, 289-290, 292, 298, 316, 318, 319, 324, 329, 350, 352, 353, 382, 398, 403, 406, 421, 425, 430, 450, 464, 483, 484, 487, 489-493, 520, 525-527, 530, 578, 580-583, 585-589, 591, 600-602, 609-612, 628, 629, 632, 636, 637
Császár Imre: 508, 528
Csathó Kálmán: 24, 58, 83, 101, 295, 343, 593, 607, 610, 634, 636
Cseh Ferenc: 89-90, 94-96, 98, 108, 118, 484, 530
Csehov, Anton Pavlovics: 296, 429, 674
Cselényi József: 367
Csengery Ica: 370, 372, 380, 490-492
Csepreghy Ferenc: 496, 503, 506, 510, 515-516, 522, 529, 531, 536, 540-541, 545, 548, 552-553, 559, 561-562, 565, 567, 573, 577, 579, 586, 591, 595, 601, 603-604, 619, 633-634, 644
Csergő Hugó: 38, 503, 510, 519
Csermák Lajos: 391, 419, 492
Csige Böske: 201, 204, 206, 207, 211, 213, 222, 226, 227, 233, 245, 246, 250, 254, 265, 274, 275, 487, 488
Csiky Erzsébet: 476, 480
Csiky Gergely: 25, 31, 49, 55, 67, 112, 166, 176, 180, 207, 243, 245, 246, 273, 377, 378, 390, 476, 497, 500, 502, 511, 512, 514, 515, 522, 527, 528, 530-532, 535, 537, 547, 548, 553-557, 562, 566, 572-573, 575, 583, 585, 595, 620
Curzon, Frank: 526
Cuvillier, Charl: 537
Cziffra Géza: 674
Cziglán István: 144, 149, 485, 541
Czobor Károly: 32, 76, 289, 498, 503, 509, 519, 543, 550, 591, 593-594, 601
Czopán Flóri: 385, 389
Csillag Teréz: 42, 176, 502, 506, 554
Csóka József: 368, 377-378, 490-491

D
Dajbukát Ilona: 374
Dajka Margit: 395, 401, 628
D'Albert, Eugen: 95, 527
Dálnoki István: 316
Dalnoki Viktor: 86, 521, 522

Dálnoki Zoltán: 420
Dálnoky Dudus (Dálnoki): 401, 412, 415, 418, 422, 426, 441, 442, 492, 493, 632, 648
Dálnoky Nagy Lajos (Dálnoki): 29, 86, 105, 195, 365, 413, 500, 506, 532, 563, 627, 631
Dancs Ica: 368, 374, 376, 490, 491, 619
Dankó Pista: 498, 504, 582, 646, 657
Da Ponte, Lorenzo: 506
Dapsy Böske: 251, 252, 527
Darányi Jánosné: 26, 499, 505
D'Arin, Zacharie: 251, 252, 573
Darvas Ernő: 259, 261-265, 275, 277-281, 288, 292-294, 296, 299, 301, 304, 309, 313, 326, 343, 359, 361, 381, 397, 488, 489, 491, 583, 584, 590-595, 598, 607, 622, 695
Darvas József: 651
Dauthendey, Max: 534
Davidsohn, Emanuel: 495, 516, 529, 533, 544, 555, 579, 598, 650
Davis, Gustav: 510, 590, 601
debreceni társulat: 130
Decourcelle, Pierre: 500, 507, 515, 518, 534, 539, 550, 568, 588
Deésy Jenő: 353, 489, 490
Defoe, Daniel: 500, 507, 518, 534, 539, 550, 568, 588
De Fries Károly: 460, 467, 633, 646, 648, 650
Delavigne, Casimir: 495
Delibes, Léo: 252, 578, 590, 608, 612
Delin Henrik: 505, 533, 599, 627
Delley, Georges: 635
Delli Lajos (Delly): 24, 25, 36, 38, 45, 48, 50, 51, 55, 56, 63, 64, 73, 76, 82, 94, 100, 110, 120, 123, 135, 151, 154, 170, 173, 182, 193
Dellinger, Rudolf: 211, 567
Delly Ferenc: 457, 472, 474, 494, 650
De Lorde Andre: 529
Dénes Gyula: 637, 639-641
Dénes Oszkár: 457, 645
D'Ennery, Adolphe Philippe: 496, 572, 591
Derecskey Pál: 429, 430, 441, 442, 488, 492, 493
Deréki Antal: 506, 513-514, 528, 555, 579, 595, 606
Déry Jenő: 14-15, 18-20, 23, 29, 57, 482, 496-499, 513
Déry Rózsi: 529
Déry Tibor: 475, 651
Desvallières, Maurice: 496, 529, 535, 552, 578, 598, 614
Dezső József: 29, 55, 500, 512
Dickens, Charles: 95, 523, 525, 606
Dimov, Osip: 339, 603, 606
Dinet A.: 529
Diósy Nusi (Diósi): 74, 76, 77, 80, 81, 85, 88, 95–57, 113, 126, 136, 140, 142, 145, 149, 158, 160, 165, 199, 483–486, 542
Ditrói Mór: 46, 61, 65, 83, 195, 513, 562
Ditrói Mór ifj.: 66, 67, 70–72, 76, 78, 82, 85, 86, 88, 101, 483, 521
Doillet, Laurent: 626
Dóka János: 7, 460, 474, 480, 493, 494
Dolecskó Béla: 634–635
Dömjén Róza (Festetichné): 26, 499
Donáth Lajos: 495, 516, 529, 544
doni kozák kórus: 629
Donizetti, Gaetano: 507, 517, 519, 522, 625
Doppler Ferenc: 40, 503
Dörmann, Felix: 509, 514, 518, 526-527, 531, 542, 547, 551, 555, 589, 592
Dosztojevszkij, Fjodor Mihajlovics: 223, 412, 413, 569, 630
Drachmann, Holger: 497
Drágus Károly: 505
Drasche-Lázár Alfréd: 232, 573, 582
Drégely Gábor: 64, 129, 172, 360, 514, 539, 553, 561, 570, 592, 614, 619, 620
Duer-Miller, Alice: 605
Dugonics: 590
Dukász Nusi: 7, 461, 463, 464, 646, 647
Dumanoir, Philipp Francois: 514, 567
Dumas, Alexandre: 497, 510, 517, 522, 543, 547, 554, 558, 561, 577, 583, 589, 607, 616, 647, 650
Dumas, Alexandre ifj: 497, 510, 522, 543, 547, 554, 558, 561, 577, 583, 589, 607, 616, 647, 650
Dunkel, Theodor: 540
Dunning, Philip: 609
Duquesnel, Felix: 511
Durieux, André J.: 529, 590, 591
Duru, Henri Alfred: 496, 502, 509, 516, 546
Duttka Ákos: 504
Duval, Georges: 497, 503, 509, 521, 567, 571, 582, 605, 615
Duval, Jacques: 642, 648
Duvernois, Henry: 603, 613

E, É
Echegeray, José: 509, 570
Edvi Illés László: 498, 506, 509, 521, 531, 542, 557, 571, 581, 605, 610, 620, 624, 626
Eftimiu, Victor: 244, 346, 382, 576, 622, 640
Eger, Rudolf: 648
Eghy Gissa: 313, 335, 400, 404, 435
Egressy Béni: 495, 496, 503, 505, 507, 516, 517, 519, 521, 527, 529, 543, 549, 563, 564, 576
Egyed László: 272, 584
Eisemann Mihály: 361, 376, 404, 467, 616-617, 619, 624, 627-628, 630-634, 636-640, 642, 645-646, 649-650
Ekecs Ferenc: 288, 291, 299, 488, 595
E. Kovács Gyula: 505, 528, 533, 550
Ellis, Edith: 637
Emőd Tamás: 80, 310, 358, 370, 442, 471, 474, 552, 596, 609, 615-617, 621-623, 627, 636, 641, 648, 651
Endrődi Sándor: 52, 507
Engel, Alexander: 513, 549, 556, 595
Eötvös József: 136, 499, 540, 577
Eötvös Károly: 173, 553
Erckmann, Émile: 500

Ercolani, E: 68, 74, 76, 483, 519
Erdélyi Mihály: 284, 311, 347, 361, 373, 376, 407, 413, 430, 436, 442, 450, 461, 467, 587, 591, 594, 597, 599, 614, 615, 617–619, 621, 623, 628, 630, 631, 635–638, 641-644, 646-649
Erdélyi Miklós: 72, 237, 242, 346, 365, 513
Erdélyi Zoltán: 500
Erdős Mátyás: 229, 572
Erdős Richárd: 19, 496, 503
Erényi Böske (Mészárosné): 215, 396–398, 409, 410, 413, 435, 443, 447–449, 450, 488, 492
Erkel Elek: 496, 498, 503-504, 506, 509-510, 516, 522, 530, 533, 537, 540-541, 543, 545-546, 548, 552-553, 556, 561-562, 574-576, 583, 598, 627
Erkel Ferenc: 15, 95, 378, 495, 527, 529, 535
Erkel Gyula: 498, 503, 510, 515, 518-519, 527, 530, 537, 541, 546, 551, 558-559, 562, 564, 573, 576, 579, 585, 594, 598, 601, 608, 610, 625, 627, 630, 645, 648
Ernyei János: 502
Erődi Béla: 501
Erőss Béla: 609
Ervine, John: 620
Evva Lajos: 497–499, 504-507, 509-510, 513-514, 517-520, 522, 524-525, 527, 532-533, 535-536, 540-541, 544, 548-549, 551-552, 555-556, 558, 561-562, 566-571, 573-574, 577, 579, 581-582, 585, 587, 594, 602, 609-610, 614, 617, 621
Eysler, Edmund: 80, 98, 127, 140, 158, 500, 501, 510, 517, 520, 523, 526, 535, 541, 548, 553

F

Fajk Ödön: 448, 493
Falk Richárd: 546, 549
Fall, Leo: 68, 69, 77, 98, 127, 196, 201, 291, 513, 515, 519, 525, 527–529, 532, 537, 539, 540, 550, 555, 559, 561, 564, 565, 567, 569-570, 576, 578, 580, 593, 594, 596, 601, 604, 607, 610, 635, 649
Faludy Irén: 576, 577
Faludy Károly: 14-15, 20, 29-30, 46, 57, 205, 211-212, 222, 225, 247, 250, 266, 326, 332, 343, 378, 385, 399-400, 421, 456, 482-483, 487-491, 493, 495, 566-567, 581, 586, 620, 625, 627
Fáncsy Tamás: 299, 487-488
Faragó Jenő: 118, 150, 223, 250, 495, 497, 500-501, 503, 506, 508-510, 513, 516-517, 519, 523-524, 527, 529, 531, 533-534, 538-539, 544-545, 547-548, 551, 552, 559, 562, 564-565, 568, 570, 574, 578-580, 591, 592, 596, 598, 600, 606, 611, 614
Faragó Sándor: 455, 464, 466, 470-471, 494, 620
Faragó Vilmos: 456
Farkas Ferenc: 17, 20, 24, 27-29, 31, 33, 40, 45, 48, 65-66, 74-75, 87, 92, 95, 98, 103, 105, 107, 118-119, 132, 134, 142, 157, 162, 170, 175-176, 196, 228, 234, 245, 260, 265, 279, 287, 290, 293, 305, 309, 321, 332, 337, 342, 366, 605
Farkas Imre: 115, 217, 251, 285, 310, 361, 377, 531, 536, 539-540, 542, 546, 550, 553, 557, 563, 565, 568-569, 573-575, 577, 581, 583-585, 587-590, 594-595, 598-600, 603, 607, 609, 613-615, 618, 621, 623, 625, 627, 631-632, 644, 648, 649, 651
Farkas Károly: 377, 620
Farkas Lili: 607, 612
Farkas Pál: 38, 135, 504, 542
Farnie, Henry: 498, 504, 509, 522, 525, 532, 540, 548, 556, 562, 566, 571, 573, 587, 610
Fáskerti Mariska: 119, 128, 485, 488
Favart, Charles Simon: 520, 557, 563
Fáy Blanka: 573, 577
Fáy Jakab Béla: 495-515, 517-528, 530-536, 538-543, 547-549, 551-552, 555-558, 561-562, 564-576, 579-580, 583, 587, 590-592, 594, 597, 601-602, 605-607, 610, 614, 616, 638, 642
Fáy Szeréna: 201, 564
Fazekas Imre: 309, 599, 612, 616
Fedák Sári: 21, 33, 89-90, 99, 101, 113, 138, 145, 164-165, 183, 297, 322, 518-519, 522, 524, 526, 528
Fehér István: 644
Fejér Jenő: 505, 511, 516, 530, 537, 569
Fekete Andor: 316, 489
Fekete Aranka (H): 81, 88, 96, 108, 271, 482, 484, 485, 582
Fekete Irén: 304, 307-308, 311, 317, 326, 330, 336, 338-343, 348, 350-351, 353, 358-359, 371-372, 489-491
Fekete Mihály: 287, 292, 297, 303-304, 307-310, 312-314, 316, 324, 326, 346, 385, 387, 389, 390, 392, 394, 402, 408, 409, 415–417, 419, 432, 450, 489, 491, 492, 592-593, 595, 597-599, 625, 643
Fekete Tivadar: 273, 280, 286, 307-308, 313, 317, 352, 361, 400, 403-405, 407-408, 413, 491, 599, 610, 627, 629
Feld Irén: 115, 277, 533
Feld Mátyás: 374, 501, 503, 517, 536, 552, 566, 576, 580, 618, 620, 627
Feleky Miklós: 503, 533
Felhő Ervin (Fischer): 368, 374, 375–377, 385, 390–396, 401, 403, 406, 409, 414, 421, 437, 441–452, 491–493, 619, 520, 626–633, 640–643
Felhő Rózsi: 29, 72, 89, 513-514, 516, 518, 520-522
Felszeghy Mária: 441, 493, 643
Fenyéri Mór: 505, 515
Fényes Annuska: 118, 127, 177, 531, 540, 542, 552–554
Fényes Samu: 32, 75, 496, 500, 503, 506, 515, 520, 527, 533, 544
Fényes Szabolcs: 391, 407, 461, 474, 624, 629, 636, 642, 644, 646, 649-650
Fenyvesi Emil: 99, 266, 528, 583
Fenyvessi Margit: 15, 18-20, 30, 40-41, 482
Ferenczy Károly: 501, 505
Ferner, Max: 548
Ferrari D' Alberado: 28–30, 40, 41, 53, 67, 68, 76, 77, 81, 95, 96, 108, 482–484, 500, 503, 525
Ferrier, Paul: 498, 549, 552, 558

Fersch Ödön: 218, 568
Feuillet, Octave: 503, 533, 559, 578
Feydeau, Georges: 514, 518, 522, 545, 548, 582, 586, 601, 639
Ficzay Dénes: 62, 101, 423
Fischer Anni: 292
Fischer Károly: 562
Fleischer Pál: 589, 590
Flers, Robert: 500, 512, 514, 516, 520, 522, 523, 526, 528, 531, 535, 541, 565, 571, 573, 581, 613
Flotow, Friedrich: 568, 571
Fodor László: 321, 338, 349, 358, 379, 387, 399, 405, 421, 448, 457, 464, 471, 601-603, 605, 610, 612, 614-615, 620, 622, 624, 626, 629, 632-640, 643, 645-646, 648
Fodorné Aranka: 41, 68, 86, 501, 508-509, 514, 522
Földes Ferenc: 632, 641
Földes Imre: 49, 64, 82, 109, 156, 174, 223, 248, 266, 295, 309, 485, 511, 517, 519, 521, 527-528, 532, 534, 541, 549, 554, 558, 570, 576-577, 581-583, 593, 598, 605, 608, 612, 619, 623, 625, 630, 640, 646
Földes Mihály: 197, 204, 207, 213, 217, 223, 227, 233, 248-250, 256, 275, 299, 308, 351, 357, 361, 371-372, 382, 487-488, 490-491, 562-564, 579, 593, 596, 612
Földessy Mihály: 149, 485
Föld (Feld) Aurél: 496, 503, 520, 525, 533, 536, 541, 547, 570, 588, 647
Follinus Aurél: 281, 313, 498, 504, 509, 530, 537, 546, 556, 562, 575, 583, 598, 617, 627
Follinusné Csigaházy Etel: 61, 62, 70, 83, 94, 99, 110–113, 119, 123–125, 162, 221, 265, 277, 281, 312, 483, 484, 488, 489, 498, 588
Fonson, Frantz: 525
Forgács Sándor (Forgách): 190–199, 202, 204, 207, 210–212, 222–224, 226–229, 231–234, 245, 246, 249, 250, 253, 254, 256, 282, 300, 322, 385–389, 392, 409–420, 423, 486, 487, 491, 492, 560–564, 567, 573–575, 589, 600, 601, 630, 632
Forrest, Louis: 523, 590, 605
Forró Pál: 585
Fournier, Marc Jean: 507
France, Anatole: 550
Frankel Alfréd: 401, 408
Franyó Zoltán: 80, 105, 294, 305
Fráter Lóránd: 310, 335, 364, 604, 611, 618, 623
Fratta Géza: 316, 318-319, 322, 324, 374, 376-377, 379, 489–492
Freund, Julius: 547, 551
Friedl Frigyes: 289, 590
Friedmann, Armin: 534, 535, 556
Friedmann, Fritz: 551
Frits Boriska: 414, 416, 492
Fuchs, Georg: 616, 618
Fülöp Irma: 144, 171, 242, 485–487
Füredi Imre: 625, 628, 629, 646
Füredi Vilma: 525

G

Gaál József: 113, 501, 505, 513, 518, 530, 550, 554, 558, 576, 603, 605, 611
Gaál Piroska: 357, 490
Gabaroche, Gaston: 594
Gabet, Charles: 499, 505, 510, 523-524, 540, 543, 546, 549, 555, 566, 573, 581
Gábor Andor: 77, 127, 151, 159, 165-166, 170, 172, 184, 188, 199, 211, 213, 512-513, 519-520, 522, 524-533, 536-545, 547-578, 580-582, 584-585, 587, 589-595, 599-601, 604-606, 608, 612, 614-616, 618, 621, 624, 630-631, 633, 635, 638, 642, 644, 647-649, 651
Gábor Györgyi: 454
Gábor Mara: 419, 421, 430-431, 433, 441-442, 456, 492-493, 633, 637
Gách Edit: 433, 493
Gaiger: 590
Gajáry István: 140, 152, 159, 544-545, 549, 554
Gajdzsinszky Pál: 179, 242, 486
Galetta Ferenc: 275-276, 284, 285, 346, 353, 360, 488, 490, 585-586, 588, 611-615, 619, 697
Gál Gyula: 32, 38, 42, 44, 50, 56, 61, 70–72, 82, 84, 89, 100, 102, 106, 124, 144-145, 177, 189, 265, 354, 501, 503-504, 506, 508, 511-513, 517-518, 520, 522-524, 528-529, 539, 541-542, 544, 553, 555, 560, 697
Gál István: 82
Gallovich Károly: 62, 63, 517
Galsworthy, John: 322, 338, 601, 606, 651
Gandera, Felix: 598, 600, 617
Ganne, Louis: 497, 504, 539
Gara Ákos: 343
Garamszeghy Sándor: 144, 544
Garas Márton: 116
Garay Ernő: 456, 480
Gárdonyi Géza: 362, 495, 516, 574, 588, 615, 618
Gárdonyi Jenő: 232, 572, 589
Garvay Andor: 64, 124, 515, 538, 548
Gáspár Margit: 638
Gáthy Magda: 457
Gatti, Emerich: 537
Gavault, Paul: 509, 522, 527, 539, 540, 568, 572, 582, 584
Géczy István: 111, 152, 498, 511, 516, 523, 534, 537, 542, 545, 548, 553, 559, 568, 575, 581, 582, 592, 601, 612, 627, 636, 644
Gellért Irén: 277, 488
Gellért Lajos: 628, 631, 638
Gellért Melinda: 400
Gellért Pál: 179-180, 187, 208, 211-212, 221, 222, 247, 252, 254, 269, 272, 275, 283, 317, 332, 334, 335, 359, 360, 368, 397, 400, 486-491, 555-563, 567, 575, 579, 581, 586, 589, 596-597, 602-603, 605-607, 609, 612-613, 615, 625, 626
Gellinek Lotte: 317, 336, 374, 404, 432, 450, 600
Genée, Richard: 497, 506, 507, 509, 512, 514, 517, 519, 524, 535, 544, 548-549, 551, 558, 561, 570, 577, 579, 581, 585, 600, 609, 617, 621, 628

Geraldy, Paul: 339, 429, 457, 606, 645
Gerbidon, Marcel: 580, 607
Gergely Géza: 344
Gergely Gizi: 277, 279, 285, 294, 488
Gergely Lajos: 326
Gerlaki Hermin: 515
Germanus János: 232, 573
Gerő Károly: 280, 498, 516, 521, 527, 541, 559, 564, 575, 578, 582, 586, 589, 593, 597
Geyer, Siegfried: 614, 633, 639
Ghery, Alfred: 640
Ghislanzoni, Antonio: 509, 514, 526, 602, 608, 612, 625, 629, 635
Giacosa, Giuseppe: 504, 510, 515, 521-522, 526, 531, 534, 562, 564, 569-570, 574-575, 579-580, 585, 590, 591, 594, 604, 608, 613, 625, 627, 632-633, 651
Gignoux, Regis: 598
Gilbert, Jean: 114, 140, 157, 254, 285, 290, 335, 443, 529, 531, 535, 538, 540, 545, 547, 551-552, 559, 578, 581, 589, 591, 597-598, 600, 601, 604, 606-607, 609, 614, 641
Gille, Philippe: 498, 504, 509, 522, 525, 532, 540, 548, 556, 562, 566, 571, 573, 578, 587, 590, 608, 610, 612, 639
Gilton, Jean: 637
Glass, Montague: 548
Gluck, Christoph Willibald: 352, 411, 611
Glück. J.: 596
Goangă, Petru Stefănescu: 404
Godfernaux, André: 504
Goethe, Johann Wolfgang: 293, 391
Goetze, Walter: 541, 546, 548
Goga, Octavian: 243, 308, 327
Gogol, Nyikolaj Vasziljevics: 172, 553
Goldfaden, Avrom: 495, 516, 529, 533, 544, 555, 579, 598, 650
Goldmark Károly: 95, 525
Gombaszögi Ella: 152, 546, 548
Gombaszögi Frida: 118, 156, 201, 532, 549, 551, 553, 555, 563, 564
Gonda István: 495, 497, 498
Gonda László: 44, 483, 484, 486, 596
Gonda Lászlóné: 486, 596
Gondinet, Edmund: 578, 590, 608, 612
Gordin, Jacob: 631, 638
Gorkij, Maxim: 38, 191, 193, 505, 540, 586, 626
Góthné Kertész Ella: 79, 516, 518, 520–523, 525, 526, 528, 531, 534, 538, 541, 542, 544, 559, 697
Góth Sándor: 50, 78-79, 87, 132, 186, 417, 499, 502, 504, 508-509, 511-512, 514, 516, 518, 520-523, 525-526, 528-529, 531, 534-536, 538, 541-542, 544, 546, 559-560, 568-571, 574, 577, 580, 585-586, 589-590, 595, 601, 605-606, 610, 617, 621, 623, 632, 640
Gottlieb, Stephanie: 588
Gounod, Charles Francois: 20, 404, 497, 503, 511, 515, 520, 525, 567, 572, 573, 580, 588, 602, 625, 629
Gózon Gyula: 255, 578
Gozsdu, Elek (Gojdu): 66, 513, 519
Gömöry Emma (Gömöri): 254, 259, 261, 265, 271, 272, 294, 298, 304, 313, 316, 369, 373, 378, 597, 598, 400, 401, 405, 406, 409, 413, 416–420, 426, 443, 449, 450, 456–458, 461, 462, 467, 471, 474, 475, 480, 487–494, 617, 630
Gömöry László: 204, 205, 369, 373, 487, 490, 617, 618
Görner, Karl August: 506, 509, 515, 531, 537, 547, 557, 562, 571, 581, 587, 605, 620, 623, 624, 626, 627, 645
Görög László: 633, 635, 637
Granichstadten, Bruno: 228, 318, 536, 553, 556, 572, 601, 604, 610, 625, 627
Greban, Arnoul: 625
Greenbank, Harry: 500, 510
Grieg, Edvard: 624, 634
Grillparzer, Franz: 533
Gróf László: 303, 307, 313, 324, 478, 644, 649
Grosse, Henri: 532
Grozăvescu, Traian: 267, 282, 579, 580, 582, 585
Grünbaum, Fritz: 513, 529, 538, 540, 546, 548, 552, 554, 557, 563, 569, 570, 574, 579, 585, 599, 600, 609, 639
Grünfeld Edéné: 359
Grünwald, Alfred: 541, 543, 544, 550, 556, 561, 564, 566, 569, 571, 574, 576, 580, 581, 585, 588, 590, 591, 594, 596, 601, 603, 605, 606, 608, 610, 615, 621, 623, 625, 626, 629, 631, 634, 635, 643, 644, 647, 649
Guillemaud, Marcel: 529
Guinon, Albert: 550
Guiraud, Edmond: 525, 531, 536, 568, 569, 585, 640
Guitry, Sacha: 124, 309, 537, 598
Gulácsy Albert: 443, 451, 478
Gutenberg Dalkör: 342, 400
Guthi Soma: 22, 28, 162, 495, 500, 503, 525, 545, 548–551, 621
Gvadányi József: 501, 505, 513, 518, 530, 550, 554, 558, 576, 603, 605, 611
Gyárfás Dezső: 161, 557, 559
Gyarmati Anikó: 462
Gyarmati Géza (Gyarmathy): 197, 274, 313, 401, 487–489
Gyenge Anna (Anne Rosette): 401, 627
Gyöngyi Izsó: 42, 505, 530, 533
Gyöngyi Jolán: 42, 505, 530, 533
Gyöngy Pál: 401, 421, 628, 630-631, 633
Győri Emil: 507, 594, 629, 644
Győri Illés István: 297, 437, 595
Győző Alfréd: 104, 107, 109, 112, 113, 126, 138–140, 150, 159, 160, 166, 174, 188–189, 208, 217, 221–223, 231, 234, 242, 245, 256, 275, 288, 290, 304, 317, 330, 333, 339, 343, 353, 370, 371, 484–491, 546, 563, 567, 577, 584, 586, 595, 597, 600, 606, 612

H

Haffner, Karl: 497, 506, 512, 514, 519, 524, 544, 548, 551, 558, 561, 570, 577, 585, 600, 609, 617, 621, 628
Hahn, Rudolf: 505, 563, 590
Haines, Herbert: 511, 521
Hajduska László: 119, 120, 123, 125, 127, 128, 485

Hajó Sándor: 152, 185, 214, 496, 510, 522, 523, 526-527, 538, 548, 550, 552, 558, 568, 585, 589, 596, 607, 613, 615, 626
Hajós Imre: 459
Hajós József: 629
Hajós Mihály: 458, 493
Halász Gyula: 625, 629, 630, 633, 640-641, 649
Halász Imre (Éri): 385, 622, 628–631, 633, 639, 642, 649, 650
Halász Rudolf: 650
Halbe, Max: 530
Halevy, Jacques Fromenthal: 496, 505, 512, 521, 571, 573, 584, 586, 601, 625
Halevy, Ludovic: 495, 497, 500-501, 506, 508, 512, 514-515, 519, 524-525, 530, 537, 541, 544, 548, 551, 554, 557-558, 561-563, 567-568, 570-573, 577, 579, 583, 585-586, 588, 591, 595, 600, 602, 607, 609, 612, 617, 621, 625, 627, 628
Halmos János: 196, 399, 561, 625
Halmos Mici (Jakabffyné): 221, 225, 228, 232, 247, 251, 254, 269, 271, 282–284, 304, 316, 487, 488
Hamilton, Cosmo: 511, 521
Hampel Ilonka: 119, 137, 150, 158, 485
Hardt, Bruno: 562, 573, 576, 579, 587, 592, 600, 621
Harmath Imre: 377, 391-392, 566, 570-571, 574, 576, 582, 585, 588, 590, 593-594, 598-600, 607, 612–614, 617, 619-620, 622-634, 636-638, 640– 646, 649, 650
Harmath Jolán: 275, 294-296, 307, 316, 323, 326, 344, 346, 374, 378-379, 441, 443, 449, 488–491, 493
Harmath Józsa (Heppesné): 26–29, 32, 36–39, 51, 52, 56, 62, 65, 66, 83, 91, 94, 106, 109–111, 125, 131–135, 152, 155, 162, 170, 171, 175, 182, 183, 186, 193, 198, 218, 222, 223, 226, 229, 231, 232, 247–251, 256, 262, 263, 265, 273, 274, 313, 317, 482–488, 499, 572, 600
Harmath Mary: 276, 278
Harmos Ilona: 115, 116, 429, 534
Harsányi Kálmán: 497
Harsányi Margit: 179, 182–186, 194-195, 486, 487
Harsányi Rezső: 116, 271
Harsányi Zsolt: 138, 290, 295, 336, 351, 429, 460, 532, 535, 538, 540, 542-547, 550, 552-558, 560-561, 563, 565-567, 569-570, 574-575, 578-579, 581, 583, 585, 591-593, 596-597, 599-610, 612-615, 617, 620-621, 623, 626, 631-632, 634, 636, 639, 641-651
Hatvany Lili: 622
Hauptmann, Gerhart: 39, 62, 63, 76, 94, 338, 503, 519, 535
Havassy Mimi: 330, 333, 335, 489
Hebbel, Christian Friedrich: 537
Hegedűs Bébi (R.): 292, 313, 317, 336, 400, 589, 591
Hegedűs Ferenc: 40, 503
Hegedűs Gyula: 28, 51, 66, 74, 124, 150, 155, 261, 497, 499, 509, 514, 516-517, 538, 545, 546, 549, 550, 579–582
Hegedüs Karola: 533
Hegedűs László: 559
Hegedűs Nándor: 393
Hegedűs Tamás: 648
Hegyessy Magda: 409, 413, 415, 416, 420, 426, 428–430, 449, 492-493, 636
Hehs Ági: 457
Hehs Éva (László Éva): 450, 476, 480
Heijermans, Herman: 62, 101, 116, 118, 201, 475, 514, 533, 564, 567, 587, 650
Héja Ilona: 375, 400
Heltai Jenő: 34, 57, 72, 81, 91, 131, 151, 171, 197, 357, 393, 420, 426, 429, 495–498, 503, 504, 506–508, 511–515, 518, 520–530, 532, 535–537, 539–549, 551–553, 556, 561, 562, 564, 568, 569, 571–573, 576, 580, 581, 583, 585–587, 589–592, 595–598, 600–604, 607, 609, 611, 613–614, 618, 620-621, 624-627, 629-632, 634-636, 639-640, 642, 646, 648, 651
Heltay H. Jenő: 484, 528
Henderson, Ray: 617
Hennequin, Alfred: 499, 506, 510-512, 514, 516, 519, 525, 527-529, 533, 536, 538, 540-541, 548, 551, 555, 561, 568-569, 574, 585-587, 594-596, 600-602, 607, 610-611, 613-614
Hennequin, Charles Maurice: 497, 503-504, 509, 521, 567, 571, 582, 605-606, 615
Herblay, Henri: 495, 498, 503
Herczeg Ferenc: 26, 32, 36, 52, 67, 112, 127, 135, 156, 183, 205, 217, 272, 343, 401, 441, 449, 496-499, 502-503, 505, 509-510, 512-513, 516-517, 524, 528, 532-533, 538, 543, 547, 549-551, 553, 558-560, 562-565, 568, 578-579, 583, 588, 599, 603, 605, 613, 622, 628, 640, 643, 648
Herczeg Géza: 376, 620
Herczeg Gyula: 630-631, 638, 648
Herczeg Jenő: 432
Herman József: 457
Hermant, Abel: 521, 547, 549
Herold Ede: 108, 118, 135-136, 199, 255, 484-487
Hervay Frigyes: 522, 526, 528, 533-536, 539, 548, 586
Hervé, Florimond Ronger: 498-499, 506-507, 510, 514, 517, 519-520, 527, 533, 536, 541, 548-549, 555, 561, 567-569, 574, 582, 594, 602, 614
Herzer, Ludwig: 586, 607, 616, 623, 624, 632, 649, 651
Herzl, Tivadar: 276, 301, 584
Heténi Elemér: 329, 332, 343, 346, 360, 369, 384, 390-392, 489–491, 603, 606, 607, 609, 610, 612, 615, 616, 623
Hetter: 641
Hevesi Sándor: 110, 118, 123, 136, 171, 175, 226, 500-501, 518, 522, 525, 532-533, 540, 543, 550, 552-553, 555, 558, 561, 563-565, 571, 578, 581, 588, 591-592, 601, 609, 622, 633, 645
Hídvégi Ernő: 142, 164, 168, 486, 551–554
Hientz Helly (Liza): 419
Hindy Mihály: 650
Hirsch, Hugo: 600, 605, 622
Hofmannstahl, von Hugo: 410, 412, 630
Hollander, Victor: 551
Hollay Edda: 458, 493, 650
Hollós Juci: 596
Homokay Pál: 370–372, 490, 491, 617
Horovitz Gusztáv: 119, 506, 510

Horst, Julius: 513, 549, 556, 595, 599
Horti Sándor (Horthy): 43, 45, 49, 51, 483
Horváth Eta: 455, 472, 474, 475, 494
Horváth Kálmán mozikecs társulata:
Horváth László: 357–359, 425–431, 433–437, 441–443, 454, 490, 492, 493, 636, 638, 639, 641
Horváth Lilla: 522
Horváth Mici (Rónáné): 158, 163–167, 171, 177, 187, 188, 192, 196, 197, 205, 207, 208, 211–213, 217, 218, 221–225, 228, 231, 232, 242, 245, 247, 250–254, 266, 269, 270, 283, 284, 287–292, 311, 316–320, 324, 351, 359, 373, 397, 398, 408, 414, 419–422, 426, 466, 486–492, 546–549, 570, 587, 593, 598, 600, 601, 619, 634
Horváth Nusi: 218, 232, 567, 570–573, 597, 598, 601, 602, 610-611
Hugo, Victor: 502, 504, 511, 515, 517, 519, 528, 531, 550, 561, 565, 569, 577, 583, 584, 586, 589, 605, 611, 625, 647
Hunyady József: 12, 15, 20–23, 29, 32–35, 39, 41, 45, 48–51, 54, 56, 63–66, 69, 73, 74, 482, 483, 511
Hunyady Sándor: 14, 364, 372, 386, 387, 416, 437, 441, 443, 471, 618, 622, 623, 632, 640, 642, 647
Huszár Imre: 497, 499, 511, 518, 519, 530, 606
Huszár Károly: 89, 97, 98, 113–115, 126, 127, 129, 274, 291, 313, 326, 373, 484, 485, 488, 585, 593, 619
Huszka Jenő: 20, 115, 285, 333, 467, 499-501, 506, 507, 510, 512, 514, 515, 519, 527, 529, 537, 545, 547, 550, 552, 564, 571, 574, 581, 586, 590, 592, 593, 596, 599, 603, 606-607, 610, 612, 631, 637, 639, 647, 650
Huzella Irén: 266, 583

I, J

Ibsen, Henrik: 62, 63, 70, 87, 89, 280, 308, 371, 388, 389, 395, 417, 420, 456, 517, 523, 588, 599, 608, 617, 624, 632, 634, 645
Ihász Aladár: 390, 402, 408, 491
Illa Mary: 400, 491
Illica, Luigi: 504, 510, 515, 521-522, 526, 531, 534, 562–564, 569, 570, 574-575, 579-580, 582, 585, 590, 591, 594, 597, 604, 608, 613, 625, 627, 632-633, 651
Ilniczky László: 643, 644
Imre Sándor: 253, 578
Indig Ottó: 388, 395, 405, 623, 628, 637
Indra Manyi: 351, 373, 490, 491
Inke Rezső: 258, 264, 265, 269, 270, 275, 276, 281, 285, 301, 304, 313, 399, 400, 418, 425, 427, 430, 488, 492, 582, 627, 635, 637
Innocent Vincze Ernő: 628
Ionescu, Paul Mihail: 647
Iorga, Nicolae: 381, 383, 389, 624
Irving, Caesar: 612, 613
Isac, Emil: 219, 229, 236, 238, 244, 299, 300, 364, 384, 413
Ism. sz.: 505-506, 509, 523-524, 541, 543, 548, 550, 552-553, 555-556, 559, 566-567, 569-570, 587, 590-593, 597, 601, 604-605, 607-608, 610, 614-615, 617-620, 623, 625, 627, 629, 631, 633-635, 637, 639, 641-649, 651
Iványi Jenő: 123-124, 128, 500, 537, 697
Izsáky Margit: 369-372, 374, 381-382, 490-491
Izsó Johanna: 472
Izsó Panni: 460, 464, 481, 493
Jacobson, Leopold: 509, 514, 518, 527, 528, 531, 542, 547, 550, 551, 553, 555–557, 583, 589, 591-592, 597, 604, 607, 609, 641
Jadlowker, Hermann: 601
Jakabffy Dezső: 219–222, 242, 245, 246, 250, 254, 262, 266, 268, 269, 270, 271, 276, 281, 283–286, 316, 321, 487–489, 576-577, 579, 581, 583, 585, 589, 591, 595, 598, 600–602
Jakabffy Ilonka: 245, 487
Jakabffy Jolán: 196, 205, 487, 560, 562
Jakabfi Viktor: 497
Jakab István: 496, 521-522, 571, 573, 584, 586
Jakobi Viktor: 325, 532, 534, 542, 544, 546, 551, 553, 557, 562, 567, 570, 577, 580, 581, 593, 599, 600, 603, 605, 607, 616, 625, 629, 640, 647, 651
Jakobowitz, Hyman: 615, 618
Janotyckh, Johann: 503
Janovics Jenő: 31, 105, 112, 150, 237– 239, 241-242, 245, 246, 262, 275, 287, 388, 300, 303, 313, 318, 323, 326, 346, 349, 351, 359, 361, 365, 369, 378, 379, 383–385, 386, 390, 392, 394, 395, 397, 491, 530, 580, 581, 601, 602, 610, 611, 616, 620, 621, 624, 697
Járay Böske: 163, 167, 177, 188-190, 486, 547, 556
Járay Sándor: 153, 160, 167, 187, 199, 486, 556, 560, 562-563
Jarno, Georg: 516, 520, 527, 536, 538, 550, 588, 598, 601, 608, 616, 650
Jászai Mari: 12-13, 42, 49, 70, 98, 118, 127, 155-156, 238, 505, 515, 528, 533, 546-547, 550
Jávor Alfréd: 275, 277-282, 288, 292, 294-296, 299, 330, 336, 338-342, 348-349, 364, 368-369, 372, 374, 377-378, 381, 385, 387, 391, 397-398, 400, 405, 409, 411-412, 418, 420, 421, 429, 430, 432, 434, 436-437, 441-443, 447-450, 488-493, 596, 603, 618, 632, 634, 641, 643
Jávor Pál: 370, 393, 395, 454, 480
Jenbach, Béla: 613
Jenei János (Jung): 644
Jeney Ottó: 369, 373, 382, 460, 462, 464, 465, 467, 470, 471, 472, 474, 476, 480, 490, 493, 494, 646–649, 651
Jerome, K. Jerome: 499
Jessel, Leon: 546, 588
Jiraszek Ilona: 41
Jób Dániel: 198, 563
Jódy Károly: 316, 322, 324, 327, 459, 461–466, 489, 493, 494, 646-647
Jókai Mór: 84, 118, 136, 175, 226, 251, 295, 353, 471, 498, 503, 508, 510, 515-516, 521-523, 526-528, 532, 534, 540-541, 546-547, 552, 554-555, 558-561, 564, 566, 571, 576, 578, 582, 589, 591-593, 597, 609, 635, 649
Jonny, Lillianna: 505
Jósika Mici: 317, 324, 600
Juhsnij: 361
Justh Jánosné: 590

K
Kabos Ede: 489, 507
Kabos Gyula: 104, 377, 383
Kacsóh Pongrác: 33, 115, 174-175, 413, 495, 503-504, 508, 515, 522, 524, 535, 542, 544-545, 551, 554, 556, 564, 567, 586-588, 595, 598, 604, 607, 611, 614, 620, 624, 627, 629-630, 640, 646, 651
Kaczér Margit: 19, 497
Kacziány Géza: 508, 530, 573, 639
Kada Elek: 70, 513
Kádár Imre: 244, 440, 451, 622, 640
Kádas Imre: 499
Kadelburg, Gustav: 499, 501, 506-509, 513, 518, 522, 529, 534, 551, 568, 570, 587, 592
Kaiser, Georg: 598, 607, 609
Kállay Jolán: 43, 45, 50, 54, 55, 68, 69, 118, 126, 127, 129, 160, 483, 485, 530, 545, 547
Kállay Miklós: 410, 630
Kallós József: 258, 262–265, 272, 274, 281, 288, 295-296, 299, 304, 330, 342, 346, 371, 469, 488-491, 494, 579, 595, 648-649, 698
Kallós József (énekes): 469
Kálmán Andor: 594, 629
Kálmán (Engel) Sári: 178, 264, 277–279, 295, 299, 324, 330, 336–341, 349, 358, 371, 488–491, 553, 582, 583, 596, 602, 603, 614
Kálmán Imre: 55, 88, 115, 125, 153, 187, 270, 284, 324, 360, 443, 465, 470, 512-513, 520, 523, 525, 529, 533, 537-538, 540-541, 543, 545-546, 549, 551-552, 554-557, 559-560, 562-563, 565-566, 569, 572-574, 576, 578-580, 582-588, 590, 592, 596, 598-600, 602-603, 605-610, 612, 614-615, 621-624, 626, 630-635, 639-641, 643-644, 647-648, 650
Kálmán Oszkár: 247, 268, 283, 286, 573-574, 586, 588, 590
Kamjonkay István: 442, 641
Kampis János: 25, 496
Kápolnai Sári: 524, 525
Kápolnay Juliska (Kesztlerné): 14, 24–26, 31, 34, 38, 39, 44, 46, 50, 51, 56, 62–67, 71, 73, 76, 84, 87, 91, 109–112, 119, 120, 123–125, 134–136, 142, 152–156, 162, 168, 169, 170–175, 185, 186, 193, 195, 197–199, 227, 482–487, 501, 681
Kaposy Józsa: 15, 19, 20, 23, 30, 32, 40, 43, 482
Karácsony Benő: 436, 639
Karácsonyi Béla: 458, 493
Karácsonyi Illi: 357, 391, 491-492, 604, 606-607
Karácsonyi Miklós: 436, 493
Karczag Vilmos: 187, 503
Kardos Andor: 233, 258, 260, 269, 279, 373, 529, 573, 576, 583, 586, 589-590, 617, 622, 624, 627, 631, 635, 641, 644
Kardos Elemér: 606
Karinthy Frigyes: 63, 108, 116, 122, 152, 223, 271, 309, 371, 533, 534, 538, 540, 547, 548, 568, 570, 581, 583, 585, 598, 617, 625
Károly József: 60, 94, 99, 231, 245, 250, 258, 261, 528
Károly Klári (Erdélyiné): 310, 316, 334, 339, 351, 489–491
Károly Sándor: 53, 59, 62, 73, 80, 99, 101, 105, 144, 146, 190, 226, 258, 345, 369, 374, 378, 402, 415, 424, 437, 449, 454, 459, 471, 631, 643, 646–647, 653
Káró Pál: 582, 589, 607
Kárpáti Aurél: 185, 558
Kárpáti Károly: 232, 573
Kassay Károly: 304, 313, 324, 329, 346, 489–490, 598
Kästner, Erich: 633
Kaszab Anna: 361, 386-387, 389-390, 392, 491
Kaszab Géza: 352, 506, 510, 611
Katajev, Valentyin Petrovics: 624
Katona József: 26, 100, 113, 136, 155, 176, 191, 378, 499, 517, 524, 529, 532, 544, 547, 554, 567, 597, 620
Katscher, Robert: 377, 620, 639
Kazaliczky Antal: 91, 525
Kazinczy Gábor: 651
Kék Madár (Jushny) társulat: 618
Keleti Árpád: 369, 374, 376, 491, 619
(K) Hegyesi Mari: 70, 118, 517, 518, 533, 534
Keleti Gizi: 259, 261–263, 265, 269, 488
Kellér Dezső: 188, 418, 626, 631–633, 635–638, 642
Keller István: 104, 140, 483–486
Kemechey Jenő: 518
Keroul, Henri: 518, 544
Kertész Dezső: 61, 66, 149, 152, 156, 169–170, 175, 183-186, 193, 198, 202, 204, 207, 211, 226-227, 232-234, 242, 247, 483, 486-487, 513-514, 695
Kertész Manci: 330, 332-333, 360, 373, 489-490, 697
Kertész Mihály: 89, 138, 149, 518, 520-522, 544
Kertész Ödön: 15, 495
Kertész Vilmos: 179, 196, 248, 266, 282–284, 292, 335, 488, 556-559, 561, 574, 579–580, 586, 588, 591, 593
Kessler, Richard: 584
Kesztler Ede (Dr.): 14, 24–27, 31–39, 44, 46, 49–52, 61–66, 70, 73, 76, 82–87, 91–94, 99, 100, 109–113, 119, 120, 123–128, 135, 136, 141, 142, 149, 482–485, 501, 507, 519, 525, 526–543
Kieffer Lujza: 179-182, 185, 187, 199, 208, 211, 214, 218, 221, 223, 486, 487
Kienzl, Wilhelm: 580, 589, 599
Kind, Johann Friedrich: 572
Kingsley, Sidney: 631
Kinizsi Margit: 484–486, 564
Kinley, M.: 506, 508
Király Ernő: 85, 89, 99, 118, 127-128, 145, 162, 177, 344, 360-361, 392, 518, 519, 522, 524, 531-532, 534, 536, 539, 543-547, 550-553, 615, 625
Kisfaludy Károly: 378, 620
Kiss Elemér: 419, 421, 492, 493
Kiss Elli: 475, 494
Kiss Ferenc: 144, 348, 351, 361, 609, 611-612, 614, 616, 697

Kiss Mariska (Lits Antalné): 130, 135, 154–156, 168, 210, 211, 217, 222–224, 227–246, 254, 274, 304, 313, 321, 330–333, 337, 338, 341, 342, 357–360, 373, 378, 385, 388, 390, 391, 397, 400, 485–491, 589, 594, 595, 607, 622
Kiss Mihály: 84
Kiss Miklós: 14, 150, 152, 156, 162, 179, 183, 185, 486, 549, 555–558
Kiss Miklósné (K. Pongrácz Mária): 149
Kistemaekers, Henry: 501, 534, 538
Kiszely Gyula: 587, 625, 637, 642
Klabund: 350, 611, 645, 649
Klapp, Michel: 502, 511, 527, 532, 548, 553, 572, 583
Klárné Angyal Ilka: 506, 577, 589, 595, 599, 603
Klein, Jozef: 495, 516, 593, 596, 598, 603, 650
Kneisel, Rudolf: 518
Knittel, John: 444, 471, 642, 649
Knoblauch, Edward: 121, 122, 132, 171, 537, 542, 552, 553, 581, 600
Kóbor Tamás: 94, 526
Kodály Zoltán: 407
Kóla József: 391, 624
Kollo, Walter: 177, 271, 542, 546, 555, 557, 558, 565, 587, 592
kolozsvári dolgozók színháza: 649
kolozsvári Munkás Színház: 651
kolozsvári román opera: 297, 321, 336, 344, 352, 360, 367, 381, 393, 400, 404, 432, 437, 465
kolozsvári Thália színház: 422, 434, 435, 440, 443, 445, 451, 640–642
Kökény Ilona: 344
Komjáthy János: 113, 155, 164, 532-533, 547
Komjáthy Károly: 221, 291, 564, 570, 576, 582, 592, 594, 597, 608, 610, 623, 627, 631, 633
Komjáthy Mici: 130–132, 140, 142, 485, 540, 543
Komlós Elemér: 232, 454, 467, 572, 589, 606, 611, 645, 648
Komlóssy Emma: 69-70, 160, 509-511, 514-517, 520-521, 523, 530-531, 548, 550
Komlós Vilmos: 432
Komor Gyula: 498, 500, 506-508, 518, 523, 526, 529, 534, 538-539, 541, 543, 546, 550, 568, 572, 578-579, 581, 588, 596, 600, 605, 611, 614, 624, 632, 639
Kondor Jenő: 392, 623
Koning, Victor: 496
Konti József: 505, 514, 531, 540, 599, 627
Könyves Jenő: 27, 44, 264, 504, 582
Koós Dódi: 448, 493
Köpf Kálmán: 167, 551
Korányi Frida: 53-54, 509
Korbuly Zsuzsa: 259-260, 262
Korda István: 456, 477, 481
Körmendi Vilmos: 646
Kormos Ilonka: 177, 552, 555
Kornai Berta: 495, 498, 500
Kornély Mária: 366, 368, 374, 376-377, 491, 622
Kosáry Emma: 344, 392
Kós Károly: 436, 639
Kosztolányi Dezső: 132, 153, 235, 348, 542, 560, 590, 592, 609, 622, 637, 639
Kotányi Gusztáv revütársulata Bécs: 679
Kottov, Hans: 539-540, 548, 556, 568, 603, 618
Kovách Kálmán: 646
Kovács György: 435, 440-443, 472, 493-494
Kovács Irén: 475, 651
Kovács Kató: 290, 292, 474-475, 488, 588, 590-591, 609-612, 651
Kovács László: 229, 572
Kovács Lili: 513-514, 540, 542
Kovács Mihály: 164, 177, 310-311, 375, 486, 489, 491, 514-516, 550-551, 553-554, 591-593, 597, 619
Kozma Hugó: 401, 403, 405-406, 409, 413, 417, 419-421, 425-427, 429, 431-433, 436, 492-493, 628, 633-634, 636-637
Kozmuth Artúr: 507, 644
Környei Béla (Környey): 19, 86, 108, 499, 522
Körösi Juci (Hunyadyné): 12, 38, 39, 49–51, 62, 66, 67, 71, 74, 482, 483
Körösy Dudus: 332
Kőszegi Dusa: 474-475, 494
Kötő József: 57, 202, 300-301, 382, 437, 480-481, 584, 588, 591-599, 604-605, 607-612, 619–625, 630-634, 653-693
Köváry Emil: 284
Kövessy Albert (Kövesi): 11, 495, 499, 505, 533–535, 556, 558–560, 591, 599, 608, 621, 627, 634
Kraatz, Curt: 531, 538, 584
Krammer Teréz: 15, 16, 19, 23, 40, 54, 136, 495, 497, 511, 544
Krasznay Mihály (Krausz): 407, 630, 636, 638, 648
Krémer Manci: 431, 433, 435-437, 493, 640
Kren, Jean: 572
Krenner Miklós: 106, 129, 136, 250, 299, 329, 347, 362
Krenn, Leopold: 496, 499, 503, 520, 525, 533, 536, 541, 547, 570, 588, 647
Kreutzer, Konradin: 503
Kristóf György: 607
Kristóf Károly: 629-630, 633, 640, 649
Krúdy Gyula: 534
Kubán Endre: 589
Kulcsár Lajos: 51, 61, 76, 97, 482-486, 525-527, 530, 532-536, 543
Kuliffay Ede: 505
Kulinyi Ernő: 276, 285, 582-584, 586, 588, 590-594, 596, 598-600, 602, 606-607, 609-610, 613, 616-618, 623, 625, 628-630, 633, 636, 638, 649
Kun Dezső: 333-334, 341, 343, 369, 374, 376, 401, 406, 417-419, 448, 456, 458-459, 461-462, 469, 474, 489-494, 622, 632, 645
Kun Irén: 45, 82, 483-484
Kun László: 495, 507-508, 528
Kürthy Emil: 497, 503, 507, 513
Kürthy Sári: 163
Kurucz János: 162, 550

Küry Klára: 23, 28, 97, 99, 499-500, 525, 527-528
Kurzer Böske: 563

L
Lábass Juci: 177, 550-554
Laczkó Géza: 607
Laczkó György: 457
Ladányi Imre: 304, 307-308, 456, 489
Ladiszlay József: 20, 73, 84, 89, 94, 96, 160, 228, 266, 281, 288, 298, 301, 316, 325, 421, 482-484, 486-489, 522, 532, 547, 595
Ladomerszky Margit: 393
Lajtai Lajos: 291, 376, 592, 610, 613, 615, 618-619, 621, 624, 626, 629, 631, 634
Lakatos László (Paul Vulpius): 227, 245, 309, 372, 405, 429, 567, 572, 573, 581, 587, 591, 598, 600, 601, 609, 618, 625, 629, 634, 637–639, 642, 643
Lakatos Ottó: 350, 611, 625, 642
Lalou, Ferdinand: 534-535
Lamberth Ferenc: 162
Lammert: 474
Lamperth Géza: 32, 504, 511, 518
Landay, M.: 541
Landes Theater: 628
Langer, František: 611
Lantos Béla: 491
Lányi Géza: 498, 582, 591
Lászi Etel: 482–486
László Aladár: 443, 620, 641
László Andor: 259, 269, 271, 273, 301, 330, 333, 335, 374, 390-392, 488-489, 491, 579-581, 600-601, 603, 605, 623, 625, 629
László Imre: 457
László Mária: 636
László Miklós: 637-638, 643
Latabár Endre: 513, 530, 541, 568, 585
Laube, Heinrich: 505
Laufs, Karl: 507, 513, 518, 524, 529, 544
Laurent, Paul: 648
Laurisin Lajos: 407
Lavedan, Henri: 497
Lavery Emmet: 680
Lavotta János: 560
Lázár Hilda: 401, 428-430, 433, 442-443, 448, 456, 458, 461, 464, 469, 471, 474-475, 492-494, 635, 641, 645, 695
Lázár János: 480
Leblanc, Maurice: 519
Lecocq, Charles Alexandre: 496, 513, 519, 554, 563
Lehár Ferenc: 22, 30, 68, 85, 97, 98, 127, 140, 142, 159, 160, 176, 187, 189, 205, 234, 265, 270, 291, 319, 360, 361, 390, 391, 414, 419, 467, 470, 475, 496, 502, 504, 507, 508, 511, 515, 517-518, 522, 524–527, 530-531, 534, 536–539, 542, 543, 547–556, 558, 563–566, 569, 571, 572, 574, 577, 579-580, 582, 584-586, 588, 590-591, 593-600, 602-604, 606-607, 610, 612-613, 616, 618, 621, 623-624, 630, 632, 635-636, 642, 644, 647, 649, 651
Leighton, J.: 612-613
Lemaire, Ferdinand: 608, 612, 628
Lendvay Böske: 373, 490
Lengyel Emma: 646
Lengyel Irén: 304, 310-311, 313, 324-325, 353, 395, 489-491, 598, 601-603, 623
Lengyel József: 401, 406, 484, 628-629
Lengyel Menyhért: 48, 77, 80, 110-111, 134, 141, 148, 173, 202, 206, 249, 297, 308-309, 323, 349, 371, 393, 399, 509, 520, 526, 530, 533, 537-539, 543, 554, 565, 577, 581, 594, 596, 599, 601, 605, 611-612, 614, 617, 619-620, 624, 626-627
Lengyel Vilmos: 486, 596, 599
Lenkey István: 401, 430, 448, 450, 492
Lenormand, Charles: 590
Léon, Victor: 496, 500-502, 504, 507-508, 511, 515, 517-520, 523-525, 527, 530, 532, 534, 539-540, 546, 548, 550, 552-553, 555-556, 558, 563-564, 566-567, 572, 574, 578-579, 582, 585-586, 593, 597, 602-604, 610-611, 618, 623-624, 632, 635, 644, 647, 649, 651
Leoncavallo, Ruggiero: 497, 499, 501, 503, 505, 511, 513, 516, 519, 524, 526, 565, 570, 574-575, 589, 613
Leonid, Andrejev: 603
Leövey Leó: 43–46, 52, 56, 61, 86, 88-89, 125, 237, 483-484, 519, 538, 697
Lepa Dóra: 313, 488
Lerou, Gaston: 520
Lessing, Gotthold Ephraim: 507, 544
Lestyán Sándor: 392, 587, 624, 642
Leszkay András: 11–14, 24, 29, 30, 43, 45, 68, 74, 81, 119, 126, 152, 181, 201, 354
Leszkay Dezső: 12, 45, 46, 483
Letraz, Jean: 630
Letterier, Eugène: 513
Lévay Ilonka: 335, 344
Lichtfosz István: 244, 576
Ligeti Ernő: 617
Ligeti Juliska: 25, 29, 55, 497, 500, 512
Ligeti Margit: 163, 165, 486
Lincke, Paul: 596
Lindau, Karl: 495-496, 499, 502-504, 508-510, 520, 522, 525, 530, 533, 535-536, 538, 541, 547, 570-571, 579, 588, 647
Lippichné Zikó Vilma: 52, 57, 508–511, 554
Lipovan, Ioan: 419
Lippay Gyula: 289, 590
Lipschütz, Leopold: 510, 590
Liptai Dezső: 60
Liptai Imre: 532, 536, 586-587, 592, 594, 607, 616, 622
Lisztay Józsefné: 319, 323
Löchner-Beda, Fritz: 558, 623-625, 629, 631-632, 635, 649, 651
Loi, Fui: 527
Lombardi, Carlo: 594, 596
Long, John Luther: 510, 515, 522, 591, 627, 633, 651
Lonsdale, Frederick: 526, 603

Lopez, Sabatino: 547
Lőrinczy Gizi (Lőrinczi): 298
Lortzing, Albert: 336, 404, 605
Losonczy Dezső: 392, 623, 639, 642-643, 649-650
Lothar, Rudolf: 527, 631
Louys, Pierre: 564
Lővinger Jenő: 457
Löwy Ferenc: 614
Löwy Rózsa: 531
Loy Sári: 466, 471, 475, 476, 478, 480, 494
Lubinszkij együttes: 593
Luders, Gustav: 506, 508
Lugosi Dániel: 487
Lukács Ede: 429-430, 492
Lukács György: 517
Lukácsy Sándor: 517, 541, 574, 591
Lunzer, Fritz: 593, 596, 600, 603
Lupu, Romulus: 251

M
Machiavelli: 472, 650
Mac-Hugh, Augustin: 544
Madách Imre: 220, 245, 250, 293, 308, 410, 518, 519, 527, 534, 537, 546, 553, 559, 564, 566, 572, 577, 598, 625, 630
Madarász Margit: 271, 276, 580, 584
Mader, Raul: 496
Máder Rezső: 55, 512, 522, 535
Madis, Alexis: 624
Maeterlinck, Maurice: 517, 523, 572, 578, 583, 608
Mágori Mici (Mágory Dóra): 249, 255, 259, 264, 398, 399
Magyari Péter: 461, 463, 465, 493, 646
Magyar László: 311, 599
Major Kató: 390-392, 396, 401, 448, 450, 491, 493
Major László: 625
Major Simon: 502
Makai Emil: 496–498, 500, 504, 505, 508, 510, 511, 521, 523–525, 530, 534, 556, 573, 575, 583, 597, 639
Makay Margit: 393
Makláry Zoltán: 393
Makó Lajos: 506, 511, 517, 528, 566, 571, 575, 601
Makróczy Levente: 134, 485, 486
Maleczky Bianka: 68, 84, 514
Malonyai Dezső: 506, 509, 512, 517, 518, 522, 528, 539, 551, 581
Mály Gerő: 104, 146, 484
Mándoky Béla: 45, 84
Manolescu, Ion: 218
Márai Sándor: 650
Mărculescu: 228
Mărcuş, Rita: 292, 307, 312, 591, 594, 597, 599
Mărcuş, Ştefan: 299, 306, 307, 346, 445, 448, 599
Maresch Béla: 457, 458, 474, 475, 493, 494, 645
Márffy Károly: 62, 514, 533, 564, 567, 587, 650
Margittay Gizella: 401
Mariházy Miklós: 11, 14, 16, 25, 38, 39, 44, 46, 50, 57, 58, 65, 72, 482, 483, 503, 507, 508, 511, 516
Mariházyné Turcsányi Olga: 72
Marischka, Ernst: 601, 604, 610
Markovics Margit: 116
Márkus Alfréd: 189, 373, 399, 406, 556, 617–619, 622, 624, 626, 629, 635, 641
Márkus Aranka: 40, 502
Márkus Emília: 25, 27, 57, 58, 71, 84, 86, 89, 134, 495, 497, 498, 508, 512, 514, 517, 520–523, 542, 543, 547
Márkus Miksa: 515, 555
Márkus Rózsa: 295, 351
Maross Vilma: 290
marosvásárhelyi Székely Színház: 472, 477, 650
Marót Sándor: 186, 414, 559
Mars, Antony: 496, 499, 501, 512, 518, 523, 529, 535, 552, 566, 578, 583, 598, 606, 614
Martin István: 454, 645
Márton Ferenc: 513, 549
Mártonffy Róbert: 64, 73, 483, 646
Marton Géza: 285, 585
Martos Ferenc: 20, 55, 113–115, 158, 159, 205, 221, 247, 318, 319, 333, 499–501, 506, 507, 510, 512, 514, 515, 519, 527, 529, 530, 532, 534, 535, 537, 542–547, 549–553, 556, 557, 562, 564–568, 570–574, 576–578, 580–582, 584–586, 588, 590, 592–594, 596, 598–600, 602–607, 609–613, 616, 618, 622, 625, 629, 631, 635, 637, 639, 640, 647, 650, 651
Martos Szilárdka: 55, 512
Mascagni, Pietro: 496, 500, 501, 504, 511–513, 519, 524, 534, 566, 572, 574, 575, 579, 581, 582, 589, 613
Massarola: 534
Massenet, Jules: 639
Massini: 55, 508, 511, 512
Máthé Rózsi: 292
Mationi, Gracia: 500
Matolcsi Béla: 193, 194, 211, 487
Mátray B. Béla: 518, 639
Matschel, Georges: 539
Maugham, William Sommerset: 349, 378, 382, 393, 443, 458, 610, 620–622, 626, 642, 645, 685
Maurer Béla: 313, 315, 329, 489
Maurier, Georges: 501, 557, 568, 569, 574, 583
Max, Francisc: 568, 569
Max, Gabriel: 555
Max, Noal: 568, 569
Mayer-Förster, Wilhelm: 575
Mayer Kató: 609, 614
Mayo, Margaret: 534, 535, 586
Mc. Carthy, Joseph: 582
Medek Anna: 255, 268, 575
Medgyaszay Vilma (Medgyasszay): 99, 143, 161, 528, 536, 539, 602
Megyeri Dezső: 533
Meilhac, Henri: 495, 497-498, 501, 504, 506-510, 512, 514, 517, 519-520, 522, 524-525, 532, 537, 540, 544, 548, 551, 554, 556, 558, 561-563, 566-567, 570-571, 573, 577, 579, 585-587, 591, 600, 602, 607, 609-610, 617, 621, 625, 628, 639

Meller Rózsi (Maar, Frank): 420, 639
Mendelssohn-Bartholdy, Felix: 510, 531, 558
Mendlik Béla: 174
Mercier, René: 594
Méré, Charles: 607
Mérei Adolf (Mérey): 152, 159, 162, 495–497, 502, 503–511, 514–518, 520–558, 563–566, 569–574, 579–581, 584–590, 592–593, 597, 602, 603, 610, 618, 624, 635, 644, 647, 649, 651
Meskó Barna: 604, 611, 618, 623
Messager, André: 611, 613
Mészáros Béla: 239, 241, 246, 262-263, 265, 282, 294, 295, 304, 307-309, 311, 322, 325, 330, 333, 336-339, 342, 348-351, 396, 398, 399, 402, 409–411, 413–416, 443, 445–449, 451, 488–493, 588, 593, 605, 606, 609, 611, 616, 626-627, 630, 643, 695
Mészáros Gizi: 271
Mészáros Kálmán: 507
Mészáros Margit (Maja): 488, 489
Mészáros Mária: 292
Metz Albert: 508
Meyer, Henri: 507
Meyrink, Gustav: 559, 560, 634
Mezei Andor: 81, 520
Mezei Mihály: 80, 520
Mezei Péter: 86, 523
Mihăilescu, Paul: 224, 465
Mihály Ferenc: 521
Mihályfi László: 323, 602
Mihályi Ernő: 100, 526
Mihályi József: 40, 503
Mihályi Károly: 444, 640–642
Mihály István: 599
Mihály József: 498-500, 502, 507, 511-512, 517, 521, 522, 533, 539, 555, 574, 611
Mikes Lajos: 534
Mikes Margit: 108, 533
Miklóssy Irma: 487
Mildred, Harris: 642, 643
Millaud, Albert: 498-499, 506-507, 510, 514, 517, 519-520, 527, 533, 536, 541, 548-549, 555, 561, 567-569, 574, 582, 594, 602, 614
Millöcker, Carl: 22, 46, 221, 313, 497, 499, 507, 510, 514, 517-518, 524, 549, 569, 579
Milton, Robert: 605
Mirande, Yves: 535, 586, 588, 598, 606, 611-613, 621
Mirbeau, Octav: 72, 116, 518, 534, 599
Misoga László: 247, 304, 310, 311, 316, 318-319, 325, 489, 573, 576-577, 588, 596
Mocsári Béla (Mocsáry): 38, 503
Mogyoródy István: 104, 484, 485
Moldován Gergely: 432, 635
Molière (Poquelin, Jean-Baptiste): 191, 211, 651
Molnár Aranka: 185, 556, 558
Molnár Ferenc: 36, 52, 58, 85, 91, 120, 174, 182, 260, 278, 309, 313, 321, 322, 329, 337, 345, 350, 368, 389, 398, 404, 405, 416, 420, 427, 430, 435, 456, 497, 499–501, 503-504, 506, 508-509, 512-514, 516, 520-522, 525-526, 529-531, 533, 535-536, 543-544, 546, 549, 554-557, 563-565, 567-568, 571, 573, 578-579, 582, 584, 586, 588, 593, 597, 599-601, 605, 607, 612-613, 615-616, 618, 620-622, 625-626, 629-631, 633, 635, 637-638, 640, 644
Molnár Jenő: 611, 613, 637
Molnár László: 29
Molnár Paula: 538
Monckton, Lionel: 508, 530, 573, 639
Moór Titusz: 245, 575
Móra Ferenc: 417, 618, 632
Móricz Zsigmond: 78, 82, 115, 278, 310, 342, 345, 372, 521, 554, 568, 586, 595, 616, 618-619, 621, 625, 650
Morlander, Moritz: 596
Morton, Edward: 500, 510
Moser, Gustav: 512
Mosonyi Mihály: 11
Mouezy-Éon, André: 500, 501, 529, 530, 541, 590, 591, 597, 606
Mozart, Wolfgang Amadeus: 283, 352, 506, 588, 611, 629
Mülhaus János: 482–486
Müller, Adolf: 504, 576, 584, 587, 614
Müller, Hans: 277, 584, 599, 625, 627
Müller Vilmos (Christov, Stephan): 28
Murai Károly: 505, 506, 554
Murger, Henry: 498, 504, 521, 526, 531, 569, 574, 579, 585, 590, 594, 604

N, O

Nádasi László: 643
Nádaskay Lajos: 497, 501-502, 504, 508, 519-520, 525, 532, 539, 559, 561, 565-566, 569, 571-572, 575-577, 583-584, 587-589, 594, 597
Náday Béla: 497
Náday Ferenc: 25, 499-500, 523, 566, 583, 606
Nádor Mihály: 118, 269, 311, 533, 539, 579, 583, 586, 591, 596, 598, 601, 609
Nagy Aranka: 522, 535, 537
Nagy Dániel: 105, 146, 280, 484, 485, 586
Nagy Endre: 63, 120, 374, 527, 536
Nagy Gizella: 646
Nagy Ignác: 540
Nagy István: 486, 489–493, 649
Nagypál Béla: 407, 606, 629-630, 633, 649
Najac, Émile: 499, 502, 508, 514, 519, 533, 573
Nancey, Nicolas: 523, 529, 541, 550, 593, 610, 613, 621
Natanson, Jacques: 618
Nedbal, Oscar: 157, 213, 547, 551, 552, 554, 559, 562, 567, 594, 599, 600, 614, 651
Neidhart, August: 588
Neményi Lili: 385, 388, 390, 391, 491, 623

Nemes Ferenc: 436, 639
Nemes Gyula: 630
Németh István: 433, 493
Németh János (K): 23
Németh Juliska: 271
Neogrády Dóra: 104, 115, 484, 525, 527, 540, 542
Nestorescu: 321
Nestroy, Johann Nepomuk: 504, 576, 584, 614
Neumann, Alfred: 609
Neumann Ferenc: 284, 446, 587, 591, 597, 614, 631
Neuman Ferenc: 446
Neuner, Robert: 633
Ney Hermin: 19, 496
Nichols, Anne: 357, 613, 620, 624
Nicodemi, Dario: 295, 372, 592, 596, 618
Nicolescu, Laurian: 283, 404, 580
Nielson, Axel: 634
Nikolics Döme: 41, 58, 504
Nikolskaja: 581
Nirschy Emília: 283, 586, 588, 590
Nógrády Malvin: 104, 119, 142, 484-485
Nordau, Max: 614
Nóti Károly: 460, 613, 616, 622, 629, 640, 646
Nottara, Constantin: 234, 312
Novák Irén: 14, 25, 26, 36, 38, 48, 51, 63, 64, 72, 78, 83, 85, 87, 92, 94, 109, 111, 113, 118, 121, 124, 126, 128, 130, 156, 217, 242, 245, 246, 250, 251, 276, 281, 299, 304, 344, 353-355, 417, 482–485, 488-489, 532, 534, 595, 611, 632, 695
Novelli, Enrico: 27, 123, 374, 619
Nyárai Antal (Nyáray): 14–16, 23, 507–511, 512–522, 540, 557, 560
Nyerges Ferenc: 490, 491
Nyírő József: 343, 374, 436, 639
Obey, Andre: 584
Ocskay Mihály: 130, 247, 266, 485, 487-488
Ódry Árpád: 173, 266, 348, 551, 553, 583
Odry Attila: 81, 484, 520, 521
Odry Lehel: 11, 68, 75, 81, 181, 202, 218, 225, 568
Odry Zoltán: 275, 412, 492
Offenbach, Jacques: 54, 137, 145, 269, 285, 291, 319, 329, 335, 400, 497, 498, 501, 506, 516, 520, 525, 526, 530– 532, 534, 535, 537, 539, 541, 557, 561-562, 567-569, 572-573, 575, 577, 580, 583, 585, 587, 590-591, 595, 602, 605, 612, 627
Ohnet, Georges: 496, 502, 508, 515, 520, 526, 531, 538, 542, 547, 551, 557, 561, 565, 571, 575, 580, 587, 606, 616
Okonkowsky, Georg: 529, 531, 535, 538, 547-548, 551-552, 555, 578, 589, 598, 614
olasz gyermekopera társulat (Milánoi Compagnia d'Opera): 108
Olasz Lajos: 104, 229, 245, 249, 284, 330, 332-333, 339, 343, 349, 351, 400, 411, 415-416, 426, 428, 431, 433, 484-485, 487-493, 603, 637
O'Neill, Eugene: 435, 640
Opre, Jenny: 336
Orbán Árpád: 508
Orbán Dezső: 514, 519
Orbók Attila: 295, 593, 631, 640, 648
Orbók Lóránd: 547
Ordenneau, Maurice: 495, 497-498, 503-505, 507, 513, 540, 576
Ormay Ferenc: 497, 503, 505, 511, 514-515, 520-521, 525, 567, 570, 572-574, 580, 584, 588, 590, 592
Ormos Ede: 42, 506
Ormosné Déry Blanka: 42, 502, 506
Orsolya Erzsi: 393
Országh Bertalan: 516, 520, 527, 550, 588, 598, 601, 608, 616, 650
Örvössy Géza: 330, 334, 489
Oschanitzky Richard: 403
Österreicher, Rudolf: 599, 601
Osváth Richárd: 465, 470, 494
Ott, O.: 552
Ottrok Ferenc: 459, 470, 475, 480, 649
Oursler, Foulton: 617
Owen, Hall: 498, 505, 511, 521, 523-525, 534, 556, 575, 583, 597
Owen, Harold: 544, 549, 578, 580, 602, 621

P

Paál Magda: 492
Pailleron, Édouard: 496, 497, 499, 502, 519, 556, 579
Pakots József: 177, 555
Pálffy Boriska: 130, 485
Pálffy Zsuzsa: 323, 489
Pallay Manyi: 332, 336-337, 349-351, 489-490
Palló Imre: 268
Pallós Tivadar: 586
Páloczy Pál: 274, 482, 485
Palóczy Berta: 521
Pály Elek: 584, 586
Papp Andor: 313-315, 347, 402
Papp Ella: 389, 401, 444, 490-491
Pardi Armand (Pardy): 190, 197, 201, 205, 208, 212, 487, 562
Parker, Louis Napoleon: 512, 517, 522, 555
Pásztor Árpád: 33, 55, 151, 186, 322, 498-500, 504, 512, 521, 522, 524, 525, 527, 531, 535, 537, 545, 559, 560, 577, 580, 589, 602, 606, 610, 627
Pataki Vilma (Pataky): 130, 136, 140, 144, 146, 150, 157–163, 189, 485, 486, 555, 557
Pathy Károly: 509, 570
Pattantyús Manó: 290, 488, 489
Paulay Ede: 500, 501, 512, 515, 517-519, 537, 554, 559, 588
Paulay Erzsi: 497
Pearly, Fred: 594
Péchy Erzsi (Péchi): 269–271, 319, 579–583, 602
Pergolesi, Giovanni Battista: 611
Pethő Attila: 272
Pethes Imre: 24, 201, 495, 500, 560, 561
Peti Sándor: 421, 633, 635, 641

Petőfi Sándor: 118, 155, 238, 272, 273, 281, 413, 454, 471, 495, 503, 508, 515, 524, 535, 542, 545, 551, 556, 564, 586, 587, 595, 598, 604, 611, 614, 620, 624, 627, 629, 630, 646, 651
Pető István: 627
Petrásss Sári: 85, 113, 311, 597, 599
Piave, Francesco Maria: 501-502, 504-505, 507, 511, 517, 519, 531, 539, 559, 561, 565-566, 569, 572, 575, 577, 583-584, 588-589, 595, 597, 604-605, 608, 611-612, 622, 625, 647
Pichler Elemér: 19, 20, 497-498, 500
Pinero, Wing Arthur: 504
Pintér Böske: 407, 582, 604, 607, 630
Pintér Imre: 80, 86, 520, 523, 544
Planquette, Jean-Robert: 498-499, 504-505, 509-510, 522-525, 532, 540, 543, 546, 548-549, 555-556, 562, 566, 571, 573, 581, 587, 610
Pogány Lajos: 125, 539
Pogány Róbert: 251, 577
Poldini Ede: 20, 497
Polgár Béla: 182, 484-487
Polgár László: 218, 251, 254, 382, 568-569, 577, 579
Polgár Sándor: 61, 80, 126, 129, 137-138, 140, 147, 164-165, 179, 201, 203, 205, 218, 366, 483-486, 525-547, 550, 553-563
Pollock, Channing: 587
Pongrácz Mária (Kiss Miklósné): 149, 162, 485
Ponnay, Maurice: 516
Poór Lili: 239, 249, 254, 261-264, 266, 282, 300, 323, 349, 351, 359, 361, 378-379, 385, 387-389, 489, 491, 574-575, 577-582, 584, 586-587, 589, 601, 602, 610, 611, 613, 616, 620, 621
Popa Constantinné: 606
Pop, Lya: 292, 321, 591
Pop, Smaranda: 627
Porzsolt Kálmán: 38, 42, 503
Pósa Lajos: 76, 519
Potter, Paul: 501, 557, 568, 569, 574, 583
Prager, Wilhelm: 600
Prattinger Ferenc: 253, 578
Praxy, Raoul: 630, 646
Premaray, Jules Regnault: 497, 560
Presber, Rudolf: 522
Prével, Jules: 498, 549, 552, 558
Prisley: 472, 650
Prohászka Elvira: 400-401, 454
Prohászka László: 313, 329, 343, 402
Prónay Antal: 31, 502
Prosper, Merimée: 495, 501, 508, 514, 563, 567, 571, 579, 586, 591, 602, 607, 625
Psylander Valdemar: 141
Puccini, Giacomo: 23, 40, 53, 81, 86, 97, 125, 312, 504, 510, 515, 521, 522, 526, 531, 534, 559, 562–564, 569, 570, 574, 575, 579, 580, 582, 585, 590-591, 594, 597, 604, 608, 612-613, 625, 627, 632-633, 651
Putnik Bálint: 391, 491
Pyat, Félix: 564

Q
Quinson, Gustav: 588, 598, 611, 621

R
Rácz Imre: 225, 235, 268, 283, 313, 321, 571, 584, 586, 588
Rácz Károly: 75
Rácz Pál: 125
Radó Antal: 496-499, 501, 503, 505, 512-514, 516, 519, 521, 524, 526-527, 537, 541, 557, 559, 561, 564-566, 569-570, 572, 574-575, 578-579, 581-582, 585, 589, 593, 596-597, 604, 613
Radó József: 623
Radó Károly: 502, 515
Radó Sándor ifj.: 590
Radványi Dezső: 519, 522
Raimann, Adolf: 534, 535
Raimund, Ferdinand: 503
Rajna Ferenc: 497-498, 503, 505, 507-510, 514, 517-519, 521, 531, 540, 543, 550, 552, 569, 572, 576, 591, 593-594, 601, 607
Rajnai Gábor (Joanovics): 56, 122, 172, 177, 382, 393, 509, 552-553, 555, 695
Rajnai (Joanovics) Sándor: 370, 389, 490
Rákosi Jenő: 250, 496, 499, 502, 505-506, 509-510, 516, 519, 523-524, 528-529, 532, 540, 543, 546, 549, 551, 554-555, 566, 573, 576, 581, 601
Rákosi Viktor: 31, 103, 146, 406, 498, 501, 506-507, 510, 512, 515, 517, 520, 522, 527-528, 539, 543, 546, 549, 563, 567, 569, 582, 621, 628-629
Rápolthy Ica: 448, 493
Rappert Dódi: 7-8, 466-470, 474-475, 480-481, 494, 698
Rappert Károly: 460-461, 464, 467, 474-476, 480, 493-494, 647
Ráskay Ferenc: 185, 558
Raskó Géza: 69, 513-514
Rátkai Márton (Rátkay): 64, 85, 94, 97–99, 100, 113, 118, 127, 128, 138, 139, 145, 146, 196, 296, 351, 361, 524–527, 530–532, 534–539, 542, 544, 560, 562, 576, 594
Rátkay László: 497, 505, 530, 535, 576, 594, 608, 610
Raupach, Ernst: 502, 525, 541, 565, 570, 575, 580
Raynal, Paul: 606
Rebreanu, Liviu: 338, 365, 606
Reichenbach, Hermann: 524, 604
Reichert, Heinz: 556, 561, 565-567, 570, 575, 582-583, 592, 600, 602, 606, 613, 645, 648, 651
Reinhardt, Heinrich: 541
Reinhardt, Max: 78, 104, 109, 115, 135, 137, 140, 141, 219, 269, 285, 296, 301, 344, 350, 360, 411, 418, 419, 541, 585, 611, 639
Reiterer, Ernst: 502, 508, 530, 538
Rejtő Jenő: 418, 632, 633, 636, 638
Reliveczky Szever: 218
Relle Pál: 417, 632
Rénillard, Gabriel: 580
Rényi Aladár: 114, 162, 530, 535, 537, 542, 545, 550-551, 557, 562-565, 568, 572, 588, 598, 611, 640

Répássy Auguszta: 559
Retteghy Margit: 526, 528
Reusz Miklós: 352, 611
Révész Andor: 330, 490
Révész Ferenc: 507, 515, 516, 520, 527, 550, 588, 598, 601, 608, 616, 650
Révész László: 649
Révész Sándor: 442, 493
Reviczky Gyula: 517, 523
Reyner Kató: 268
Rezes György (Reich): 450, 456, 471, 643, 649
Riegen, Alfred: 532
Ring Béla: 222, 570
Rivière, André: 535
Rodriguez Endre: 643
Roger, Ferdinand: 635
Romains, Jules: 306
Romain, Roland: 341, 607
román hadsereg kórusa: 647
Romániai Német Színház: 404
Romani, Felice: 522
Róna Dezső: 164, 179, 180, 187, 189, 196, 197, 208, 212, 218, 222, 224, 225, 230, 231, 236–238, 240–243, 244, 247, 248, 250, 251, 257, 258, 266–269, 281, 286–292, 298, 300, 303, 311, 313, 316, 317, 331, 335, 373, 396, 397, 401, 402, 404, 408, 418, 421, 466, 486-489, 491-492, 567, 575, 585, 619
Rontay Boriska (Szendreyné): 12, 15, 21–23, 29, 32, 41, 54–56, 70, 77, 82, 97, 113, 127, 146, 160, 166, 207, 208, 211, 217, 234, 256, 344, 482–487, 570
Rosen Alice: 649
Rossem, C. P.: 572
Rossi, Adrian: 500, 510
Rossini, Gioacchino: 499, 503, 511, 520, 531, 534, 558, 561, 576, 581, 589, 605, 612, 622, 628
Rössler, Carl: 533
Rostand, Edmond: 24, 87, 101, 227, 428, 495, 511, 523, 524, 532, 534, 535, 537, 542, 567, 572, 575, 595, 622, 635
Rothschild, Henri: 531
Rovetta, Gerolamo: 506, 513, 528, 555, 579, 595, 606
Rózsa Anna: 401
Rózsahegyi Kálmán: 28, 306-307, 500, 596, 599
Rózsa S. Lajos: 160, 162, 548, 550
Rozsnyai Ilonka: 93, 184, 486, 487
Rozsnyai Kálmán: 392, 623
Rubens, Paul: 526, 546, 585
Rubos Árpád: 508
Rudas Aladár: 467, 648
Rudas András: 357, 373, 490
Ruttkay György: 26, 184, 229, 496, 500, 504, 508, 517, 524-525, 548, 552, 556, 558, 563, 572, 579, 586, 593, 597, 602, 635, 644
Ruvinszky Rafael: 239, 268, 584

S

Sabaru, Alex: 645
Saint, Gamier: 614
Saint–Saëns, Camille: 608, 612, 628
Salamon Béla: 361, 382, 393, 432, 457, 465, 516, 622, 626, 646, 647
Salamon Mária: 435, 648
Salgó Ernő: 495, 510, 522, 523, 529, 535, 544, 549, 578, 580, 602, 610, 621
Salgó Jenő: 434, 493, 541
Sallay Géza: 637
Sally Géza: 637, 639
Salom, Alechem: 603, 638
Salten, Felix: 515, 536, 543, 544
Sándor Erzsi: 86, 99, 127, 283, 284, 286, 522, 587-590
Sándor Jenő: 418, 443, 621, 626, 632, 633, 640, 641
Sándor József: 640
S. Ansky (Shloyme Zanvel Rappoport): 603, 612, 650
Sârbuţ, Elli: 475
Sârbuţ, Josif: 14, 202, 437, 475, 481
Sardou, Victorien: 499, 502, 504, 506, 508, 510–512, 514, 517, 519, 521, 523, 528-530, 533-534, 537, 543, 547, 562, 564, 566, 570-571, 573, 575, 577, 580, 583, 585, 591, 601, 608, 613, 625, 632, 638
Sarkadi Aladár: 57, 286, 291, 508, 512, 513, 551, 552, 586, 587, 592
Sárközi Blanka: 309, 489
Sarment, Jean: 272, 584, 596
Sárosy Mici: 460-462
Sas Ede: 151, 311, 545, 597
Sas Náci (Adler Miklós): 158, 548
Sass László (Schneider): 459
Satz, Ludwig: 627
Savoir, Alfred: 587, 596-, 597, 607, 609
Schanzer, Rudolf: 542, 546, 555, 557, 565, 578, 581, 593, 596, 607, 610
Scharborough, Georg: 548
Schikaneder, Emanuel: 629
Schiller, Friedrich: 404, 505, 528, 533, 550, 554, 628
Schlezák: 410, 419, 492, 630
Schmidt, Heszler Valter: 503
Schmidt, Nicolaus: 94, 528
Schnitzer Ignác: 500, 501, 510, 516, 517, 523, 541
Schnitzler Arthur: 528, 534, 578, 587, 612
Schönfeld, Alfred: 568
Schönherr, Karl: 153, 154, 175, 278, 548, 554, 568, 586, 595, 616
Schönthan, Franz: 496, 497, 499–502, 507, 509, 511, 520, 523, 529, 539, 560, 595, 612, 632
Schönthan, Paul: 496-497, 502, 511, 520, 529, 539, 560, 595, 612, 632
Schöpflin Aladár: 297, 337, 349, 350, 358, 371, 379, 380, 389, 395, 399, 405, 412
Schreiber Aladár: 638, 644
Schubert, Franz: 186, 187, 199, 208, 289, 469, 562, 566
Schubert Jenny: 28, 29, 40, 482, 500

Schurek, Paul: 630
Schwab, Lawrance: 617
Schwank Ilonka: 321, 601
Schwartz: 573, 636
Schwartz Vera: 636
Schweitzer, Jean-Baptiste: 505
Schwimmer, Aurel: 584-585, 592
Scribe, Eugene: 496, 505, 512, 521, 531, 571, 573, 575, 583-584, 586, 601, 604, 625, 636, 639, 645
Sebes Illy: 421
Sebestyén Géza: 237, 242
Sebestyén Jenő: 242, 254, 256, 270-271, 275, 290, 488-489
Sebestyén Károly: 504, 537, 548, 553, 581, 603
Sebők Zsigmond: 519, 624
Seligmann, Adalbert Franz: 497
Sellei Gyula: 497, 505, 537, 562
Selmeczy Mihály: 219, 254, 270, 275-276, 284, 290-291, 304, 391, 487-488, 491, 587
Sembery Fanni: 508-509
Senkálszky Endre: 7, 433-434, 436-437, 471, 493, 647
Sepeteanu, Livia: 378
Seregh Marcsa: 251, 254, 488
Sereghy Andor (Seregi): 292, 295, 296, 488, 489
Serényi József: 589
Serly Lajos: 497, 500-501, 508, 510, 513, 528, 536-537, 541-542, 547, 568, 574, 595
Serpette, Gaston: 496
Seymour, Hicks: 508, 511, 521, 530, 573, 639
Shakespeare, William: 33, 39, 72, 112, 123, 166, 191, 192, 217, 227, 249, 255, 264, 292, 307, 344, 354, 389, 405, 419, 499, 504, 505, 510, 518-519, 531, 537-538, 543, 552, 558-559, 562, 564-565, 567-569, 571-572, 577-578, 582, 592, 595-597, 608, 623, 632-633, 650
Shaw, George Bernard: 33, 58, 62, 84, 91, 110, 131, 132, 168, 169, 189, 191, 309, 338, 392, 433, 436, 502, 522, 525, 528, 532, 543, 550, 552, 557, 625, 638, 645
Sheldon, Edward Robert: 562, 583, 648
Sidney, Jones: 498, 500, 505, 510, 511, 521, 523-525, 534, 556, 575, 583, 585, 597
Siklóssy Pál: 644
Sík Rezső: 307
Siliga Ferenc: 617
Simai Ede: 457
Simon Dezső: 457
Simoni, Renátó: 525
Simon László: 370-371, 490-491
Simonyi Mária: 115-116, 348
Simon Zsuzsa: 456, 649
Sipos Zsigmond: 259-260, 262, 264, 266, 272, 277, 280, 282, 488
Siraudin, Paul: 496
Skowronek, Richard: 506, 508
Sloboda, Karl: 584
Smirnova, Olga: 581
Soesmann, J. F.: 572
Solt Endre: 435, 640
Soltész Anny: 296, 488-489
Solti Hermin: 128, 145, 534, 543-544, 603
Solymosán Magda: 404, 407, 629-630, 633-634
Sólyom Győző: 414, 492
Somlay Artúr: 39, 379, 382, 403, 590, 620-622
Somlay Júlia: 382, 403, 405-406, 492, 695
Somló István: 393
Somló József: 268
Somló Sándor: 590
Somlyó Aranka: 204-205, 487
Somma, Antonio: 575, 583, 604
Somogyi Emma: 165, 486
Sonnleithner, Joseph: 608
Sophus, Michaelis: 516
Sorbul, Ion: 218
Sorr Jenő: 307-308, 317, 489
Stallings, Laurence: 616
Ştefănescu, Mihai: 323
Steinberger, W.: 596
Steiner Imre: 454, 645
Steinhardt Géza: 352, 393
Stein, Leo: 496, 502, 507, 515, 518, 520, 524, 528, 534, 535, 539, 547–554, 559, 560, 562, 564–566, 569, 572, 574, 580, 585, 587-588, 592, 594-596, 598-600, 602-603, 605, 607, 610, 612, 614-615, 618, 624, 630, 644, 647, 649, 651
Stella Adorján: 392, 606, 608, 610-615, 623, 625, 627, 633-634, 636, 640, 642-643, 649-651
Stepat, Eugéne: 628
Stephanides Károly: 171, 523, 526, 529-530, 543, 552, 579, 590-591, 600, 614, 639, 644
Sterbini, Cesare: 499, 503, 511, 520, 531, 534, 558, 561, 576, 581, 589, 605, 612, 622, 628
Sterk, Wilhelm: 533, 536, 548, 552, 556, 627
Stern, Hugo: 515
Stirling, Edwar vezette Englich P. Layers társulat:
Stobitzer, Karl: 546
Stoll Károly: 500
Stoltz, Edward: 596
Stolz, Robert: 232, 246, 270, 310, 319, 392, 573, 576, 579, 583, 587, 592, 596, 600, 621, 625, 627
Stone, Rudyard: 497, 524, 580
Strammer operett-társulat: 617
Straus, Oscar: 54, 89, 100, 127, 166, 167,196, 270, 509, 518, 527, 528, 531, 538, 542, 547, 550–552, 555–557, 560, 561, 572, 575, 581, 584, 589, 591, 592, 597, 605
Strauss, Johann (ifj.): 30, 34, 41, 54, 187, 317, 407, 497, 498, 506, 512, 514, 516, 519, 521, 524, 527, 541, 544, 548, 551, 558, 559, 561, 564, 570, 577, 578, 582, 585, 589, 593, 597, 600, 609, 617, 621, 628–630, 633, 649
Strauss, Josef: 495, 502, 504, 508–510, 522, 530, 538, 571, 579
Strauss, Richard: 411
Strindberg, August: 115, 117, 191, 227, 277, 278, 340, 533, 534, 585, 588, 589, 606
Strocke Henrik: 506, 510

Stucken, Eduard: 533
Sudermann, Hermann: 515, 555
Sugár Frigyes: 344, 351
Sugár Gyula: 382
Sugár István: 470, 472-474, 494, 649
Sugár Jenő: 444
Sugár Teréz (Fekete Mihályné): 304, 309, 489
Süle József: 319, 601
Sullivan, Arthur: 532
Sulyok Mária: 399
Sümeghi Vilmos: 29
Suomen, Laulu finn kórus:
Suppé, Franz: 509, 513, 535, 561, 568, 581
Sütő Magda: 89
Sutre, Alfred: 499
Sylvane, André: 500, 501, 529, 575, 595

Sz

Stojanović Petar (Sztojanovits Péter): 199, 271, 563, 582
Szabadkay József: 432, 434, 435, 437
Szabadkay Miklós: 304, 311, 318, 346, 433, 436, 450, 489-490, 493
Szabados Árpád: 369, 378-379, 381, 491, 619
Szabados Béla: 32, 46, 54, 311, 504, 509, 528, 551, 581, 597
Szabados Piroska: 177, 554
Szabó Ernő: 472
Szabó Gyula: 247, 252, 266, 267, 312, 419, 421, 443, 488, 489, 492-493, 569, 632, 637, 641
Szabó Ica: 416-417, 433, 442, 493, 632, 638, 641
Szabó Imre: 339, 603, 606
Szabó László: 460-462, 482-485, 493
Szabó Lőrinc: 607, 609
Szabó Mária: 39
Szabó Mili: 156, 159
Szabó Pál: 242, 274-275, 286, 392, 491
Szabó Sándor: 300, 482-487, 582
Szabó Zoltán: 321
Szakolczay Hedvig: 502
Szalay László: 629
Szalóki Elek (Kriváni): 496
Szamosi Elza: 19, 53, 81, 108, 495, 498
Szántó Armand: 609, 623, 632, 636-637, 639, 641-642, 650
Szántó Gáspár: 242, 488
Szántó Gizella: 571
Szántó Jenő: 275, 277, 279-282, 301, 488, 585-586, 589
Szántó Manó (Szántó Mihály): 218, 228, 373, 376, 382, 568, 569, 571, 615, 617, 621, 629, 632, 636, 637, 648
Szász Anna: 171, 213, 486, 487
Szász Ferenc: 436, 637
Szász Géza: 534, 599
Szász Károly: 499, 515, 518-519, 528, 531, 543, 550, 552, 559, 564-565, 569, 572, 577, 592, 597
Szathmáry Árpád: 14, 22, 44, 57, 482, 483
Szávay Gyula: 32, 269, 502, 504
Szécsén Mihály: 623, 632, 636-639, 641-642, 650
Szeghő Lili: 204, 208, 211, 212, 214, 217, 218, 232, 246, 254, 264, 266, 269–271, 273, 290-291, 295, 487-488, 590, 592
Szegő Nándor: 606, 611
Székely Bálint: 378, 407, 415, 419-422, 491, 492, 634
Székely György: 58, 227, 572, 653-693
Székelyhidy Ferenc: 255, 268, 575
Szelle Károly: 222, 235, 292, 315, 570
Szemere Attila: 497, 510, 522, 543, 547, 554, 558, 561, 577, 583, 589, 607, 616, 647, 650
Szemere György: 24, 495, 500-501
Szendrey Mihály: 8, 10, 11, 13, 17, 44, 57-58, 98, 105, 106, 120, 131-132, 138, 164-165, 174, 181, 191, 201-202, 207, 209, 230, 238, 242, 250, 258, 261-262, 266, 268, 281, 292, 299-300, 313, 326, 328-330, 333, 338, 344, 346, 348, 351, 353, 363, 365, 368, 376, 378, 396, 399-400, 402, 404-406, 408, 414, 418, 421, 425, 428, 430, 433, 436-437, 440-441, 444, 447, 451, 456, 460, 467-468, 482-493, 525-527, 529, 531-533, 536-538, 541-544, 546, 550, 552-554, 558-560, 573, 601, 606, 621, 628-629, 633-634, 650, 693, 695-698
Szendrey Mihály ifj.: 353, 373, 376, 377, 396, 400, 403, 414, 415, 418, 419, 430–433, 436, 442, 468, 482, 490–493, 650
Szendrőy Lajos: 521
Szenes Andor: 399, 621, 623, 624, 626, 629–631, 634
Szenes Béla: 260, 264, 282, 306, 310, 336, 376, 556, 579, 582, 584, 589, 597-599, 601, 604, 606, 609, 611, 613, 615, 621, 624
Szent-Gályi Gyula: 502
Szentgyörgyi István: 320, 325, 603
Szentgyörgyi Mária: 332, 353, 490, 492
Szentimrei Jenő: 343, 374, 421, 454, 472, 477, 634
Szentirmay Elemér: 500, 507, 510, 513, 518, 528, 530, 534-537, 562, 576, 587, 592, 594, 608, 610
Szentirmay Lóri: 400
Szentkirályi Albert: 553
Szentpétery Zsigmond: 517, 548
Szép Ernő: 69, 282, 322, 388, 390, 399, 427, 517, 521, 531, 548, 552, 566, 570, 601-602, 622, 626-627, 631, 635
Szepesi László: 507
Szepessy Edit: 359, 372, 490
Szerdahelyi József: 499, 501, 517, 525, 548, 558, 568, 571-572, 577, 581, 589, 627
Szerdahelyi Kálmán: 523, 537
Szerényi Ferenc: 456
Szigeti Irén: 520
Szigeti József: 113, 414, 497, 499-500, 505, 508, 511-512, 518, 532, 540, 554, 577-578, 603, 610, 645
Szigligeti Ede: 496, 499, 501, 504-505, 509, 512, 515-516, 518, 521, 533, 536, 540, 543, 547, 549, 554, 562-563, 568-569, 574, 576-577, 589-590, 597, 600-601, 622, 632, 645
Sziklay Kornél: 496
Szilágyi Berta: 43-44, 50, 57, 483

Szilágyi László: 289, 590, 595, 602, 604-605, 609, 611-612, 614-617, 619, 622-624, 627-628, 631-639, 641-642, 644-647, 649-650
Szilágyiné Bárdos Ilona: 514
Szilágyi Zoltán: 460-462, 464, 467, 493-494
Szilvássy Margit: 469-470, 494, 698
Szimonov, Konsztantin: 476, 651
Szini Gyula: 174, 195, 340, 521, 526, 584, 606
Szirmai Albert: 69, 115, 138, 211, 310, 319, 474, 517, 521, 531, 539, 542, 544, 546, 548-549, 552, 554-555, 560, 565, 568-570, 573, 577, 580, 585, 593, 596, 600, 602, 604, 608-609, 612-613, 615-616, 622, 624, 631, 637-638, 648, 650-651
Szirmai Rezső (Szirmay): 628
Szlatinay Sándor (Szlatinai): 625–629, 631–533
Szőke Szakáll (Gärtner Sándor): 594
Szomaházy István (Somaházy): 376, 443
Szomory Dezső: 111, 125, 133, 207, 371, 533, 539, 542, 566, 583, 618
Szomory Emil: 140, 159, 534, 544-545, 549, 604, 644
Szophoklész: 123, 515, 528, 537
Szőts András: 495
Szoyer Ilonka: 19, 23, 30, 41-42, 68, 86, 99, 497-498, 502, 506, 515, 522, 540, 542-543
Sztárai Margit: 504
Szterényi Malvin: 19, 497
Sztojánovics Jenő: 514, 519
Sztojka Anna: 521-522, 526
Szűcs László: 304, 310-311, 318-320, 489, 599
Szüle Mihály (Sárossy): 648

T

Tabéry Géza: 343, 345, 394, 429, 444, 603, 624
Tábori Emil: 392, 448, 515, 520, 558, 623, 637
Tábori Ernő: 535
Takács Mihály: 81, 99, 222, 224-225, 242, 247, 252, 256, 283, 300, 487-488, 521, 576
Takács Paula: 471, 647
Tamásy Pál: 373, 617, 622, 623
Tanay Frigyes: 128, 155, 535, 538, 545-546, 548
Tapolczai Dezső: 44, 57, 89, 507, 509, 512-513, 518, 522-524, 526, 529
Táray Böske: 322, 601
Táray Ferenc: 339-342, 351, 361, 490, 606-607, 609, 616
Targioni-Tozetti, Giovanni: 496, 501, 504, 513, 519, 524, 534, 566, 572, 574-575, 579, 581-582, 589, 613
Tarnay József: 426, 429, 431, 444, 492, 617, 635-637, 642
Tarr Judit: 430
Tary Mihály: 630
Tátray Kornélia: 400
Tauber, Charlotte: 634
Taylor, H. Chas: 511, 521
Taylor, Tom: 606
Telekes Béla: 508
Telepi György: 504, 576, 584, 614
Temesvári Népszínház magyar tagozata: 651
Temesváry Gitta: 441, 442, 493, 494
Teodorescu, Dorin: 218, 564–566
Thelen, Friedrich: 552, 555, 560, 572, 575, 584, 589
Thern Károly: 501, 505, 513, 518, 530, 550, 554, 558, 576, 603, 605, 611
Théry, Jacques: 598
Thierney, Harry: 582
Thomay Masa: 211, 223, 245, 249, 252, 484-488
Tibor Dezső: 465
Tibor Lóri: 263, 270-271, 277, 335, 488-489, 524, 527, 595
Tihanyi Zoltán: 292, 591, 594
Tilger Árpád: 20, 44, 61, 68, 162, 482–485, 501, 521, 522, 527–547, 549
Timár Ila: 403, 406-407, 629
Timár Szaniszló: 499, 501, 523
Tisza Karola: 551, 554
Titkos Ilona: 272, 321, 624
Toché, Raoul: 496, 505, 515
Tolsztoj, Lev Nyikolajevics: 91, 109, 195, 217, 417, 464, 525, 531, 568, 632, 646
Több szerző: 618, 637–639, 653
Tőkés Anni: 274, 276, 277, 279, 280, 282
Tompa Béla: 288-292, 298-299, 388, 488-489, 491, 588, 591-593, 595, 597, 623
Tompa Elek: 387
Tompa Kálmán: 152, 288, 549
Tompa Miklós: 472, 478, 480, 650
Tompa Sándor: 385-387, 491
Tompos Ella: 246, 272, 405, 574
Tompos József: 576
Török Rezső: 358, 370, 471, 599, 609, 615-617, 620-623, 627, 629, 648-649
Törzs Jenő: 393
Tóth Ede: 498, 503, 510, 515, 523, 528-529, 535, 541, 546-547, 549, 551, 553, 558, 562, 564, 573, 577, 579, 585, 590, 598, 601, 627, 645, 648
Tóth Elek: 388, 390, 433, 435, 443, 491
Tóth József (R.): 192, 208, 487, 559
Tóth Kálmán: 557
Treitschke, Georg Friedrich: 608
Treville, Yvonne: 19, 40, 77, 497–499, 502, 503, 505, 519, 520
Trillap Ilona: 425, 430-431, 492
Tristan, Bernard: 38, 135, 280, 309, 504, 527, 532, 543, 586, 597, 598, 613, 621, 623
Trócsányi Zoltán: 632
Tunyogi Péter: 403, 406
Tyron, Silva: 242, 266, 267, 292, 301, 404, 421, 488, 582, 591, 632, 633

U, V

Uferini társulat: 394, 626
Uhlyárik Béla: 507, 644
Újházi Ede: 27, 28, 83, 119, 281, 498, 500, 501, 503, 505, 507, 515-516
Újházy György: 619, 631

Ujhelyi Nándor: 560
Ujj Kálmán: 48, 51, 57, 482-483
Ungár Boriska: 397, 491
Ungár Imre: 292, 312
Ungváry Boriska (Ungvári): 398
Ungváry Miklós: 274, 456, 458, 487
Uránia tudományos filmszínház: 42, 506
Uray Dezső: 585, 606, 625, 628-629
Uray Tivadar: 201, 564
Urban, Erich: 558
Urleteanu, Radu: 397, 407, 408, 423, 491, 607, 626
Ürményiné Baneth Ibolya: 352, 610
Ürmössy Magda: 450
Ürmösy Jenő: 454
Uros, Juristy: 68
Urvancov, Lev Nyikolajevics: 615
Vaály Ilona: 393
Vadady Albert: 644
Vadas László: 297, 595
Vadnai László: 616, 619, 622, 624, 626, 629, 631
Vágó Béla: 201, 324, 551, 554, 564, 578
Vágó Géza: 32, 504, 558, 560
Vahot Imre: 153, 499, 504-505, 511, 545
Vajda András: 472-474, 494
Vajda Dezső: 510
Vajda Elza: 555
Vajda Ernő (Sidney, Garick): 185, 226, 279, 295, 317, 524, 599, 572, 575, 581, 587, 589, 592, 594, 600, 615, 616, 621, 625
Vajda Jenő: 91
Vajda László: 185, 325, 531, 550-551, 557-558, 562, 564, 568, 581, 603, 633
Valabrégue, Albin: 547
Valeusi, Albert: 594
Vámos Sári: 382
Vanderbuch, Émile: 540
Vanloo, Albert: 513
Váradi Antal (Várady): 616, 618
Váradi Sándor: 497, 500, 504, 510, 522, 527, 559, 562-564, 570, 575, 580, 582, 585, 591, 597, 613
Várady Aladár: 579, 589, 606
Várady Margit (Zábrátzkyné): 164, 167, 176, 179–182, 187–189, 196–199, 202, 205, 208, 211, 214, 217, 221–225, 247, 248, 251, 252, 266, 273, 282, 283, 288, 292, 312, 316, 317, 320, 324, 327, 335, 456, 469, 486, 489, 601, 648
Varga András: 472
Varga Ilus: 427, 492, 494
Varga Zoltán: 455
Várnai Jenő (Várnay): 25, 26, 38, 39, 48, 49, 55, 56, 62, 65–67, 71, 72, 76, 78, 80, 83, 84, 87, 93, 94, 97, 99, 100, 107–113, 119, 123, 128, 129, 132–136, 138–140, 151–156, 159, 162, 169–177, 184–187, 193–196, 198, 204–207, 210–215, 223, 226–228, 233, 245–253, 301, 316, 482–490, 507, 526, 546, 576, 578
Varney, Louis: 498, 549, 552, 558
Varsányi Irén: 92, 111, 128, 134, 144-145, 156, 193, 539, 543-544, 548, 550
Vass István: 63, 518
Vass Jenő: 484-485, 519
Vass Piri: 385-386, 491
Vaszary Gábor: 443, 449, 464, 641, 643, 647, 649
Vaszary János: 392, 398, 420, 435, 609, 621, 623-624, 626-627, 630-631, 633-634, 640-641, 646
Vaucaire, Maurice: 539
Vécsey Leó: 515, 537, 547, 562, 587, 623, 627, 645
Veér Paula: 373, 490-491
Végh István: 72, 482, 485, 499, 536
Veild és társulata: 392
Vendrei Ferenc (Vendrey): 57, 72, 73, 89, 99, 100, 107, 118, 145, 508, 512, 513, 518, 522–527, 529–534, 544, 545
Vendrei Vilma (Vendrey): 107, 109, 484
Verdi, Giuseppe: 40, 53, 67, 267, 497, 501, 502, 504, 505, 507–509, 511, 514, 516, 517, 519, 520, 525, 526, 531, 532, 539, 559, 561, 565-566, 569, 571-572, 575-577, 583-584, 587-589, 594-595, 597, 602, 604-605, 608, 611-612, 622, 625, 628-629, 635, 647
Verga, Giovanni: 496, 501, 511-513, 519, 524, 534, 566, 572, 574-575, 579, 581-582, 589, 613
Verneuil, Louis: 577, 585, 595, 598, 600, 608-611, 615, 625, 642, 649
Vernon, Harry: 544, 549, 578, 580, 602, 621
Verő György: 15, 25, 28, 32, 495, 501-502, 504, 520, 535, 545, 556-557, 563, 596
Vértes Lajos: 421, 633, 635, 641
Vértessy Jenő: 509, 517
Vezéry Ödön: 496, 512, 519, 524
Vidor Pál: 33, 500, 510, 513, 516, 528, 537, 542, 568, 574, 595
Vígh Ernő: 392, 401, 402, 625–628
Villányi Andor: 184, 557, 578, 585
Villemetz, Albert: 614
Vilmos császár: 148, 150
Vincze Emma: 376-377
Vincze Zsigmond: 126, 144, 247, 276, 318-319, 325, 394, 502, 521, 535, 540, 544, 547, 574, 584, 592, 596, 599, 602-604, 609, 612, 618, 620, 623, 650
Viola Margit: 357, 360, 373, 490-491
Virág László: 140, 162, 482–486
Virágh Natalia: 458, 499
Virág Rózsi: 560
Virányi Jenő: 189, 559, 560, 634
Vitéz Miklós: 614
Volbea, Zaharie: 478, 625, 647
Volkmann Róbert: 319, 602, 604, 609
Vörösmarty Mihály: 32, 454, 650
Vulpius, Paul: 629, 634

W
Wachthausen, René: 580
Wagner, Franz: 514
Wagner, Richard: 602, 608, 622

Walter László: 636, 642-643
Walther, Oskar: 567
Weber, Carl Maria: 117, 225, 572
Weber, Pierre: 444, 495, 508, 512, 525, 528, 529, 532, 538–540, 568-569, 576, 585-586, 589, 595-596, 600-601, 610, 624, 642
Weinréb Ignác: 628
Welisch, Ernst: 537, 578, 593, 596, 607, 610
Welleminsky, J. M.: 562
Wencel Gusztáv: 401
Werbeck-Valborg Svärdström: 84, 96, 125, 180, 187, 199, 252, 520, 521, 599, 556–559, 561, 563, 573, 574
Werner Gyula: 228, 571
West, Moritz: 500-501, 508, 510, 514, 517, 521, 523, 572, 576, 607
Whetatley: 616
Wicheler, Fernand: 525
Wiedmann Imre: 538, 588, 594, 611
Wildenbruch, Ernst: 509, 517
Wilde, Oscar: 34, 46, 58, 392, 505, 507, 521, 622
Wilhelm, Julius: 495, 504, 509-510, 522, 527, 538-540, 546, 554, 557, 559, 563, 565, 569, 571, 574, 579, 585, 599-600, 609, 639
Willemetz, Albert: 586, 611, 613
Willner, Alfred Maria: 513, 522, 524-526, 528-531, 535-536, 538, 541-543, 547, 549-551, 553-556, 558, 561, 563, 565-567, 569-573, 575, 577, 582-584, 590-592, 594, 596, 600, 602, 604, 606, 612-613, 616, 618, 621, 642, 645, 648, 651
Wilned, Marcel Grandjean: 594
Winterberg, Robert: 550
Wlassák Vilma: 41, 43, 45-46, 53-54, 56-57, 68, 70, 80-81, 85, 88, 95-96, 98, 108, 118, 483-484, 530, 695
Wojticzky Elvira: 441, 443, 493
Wolf, Pierre: 498, 507, 510, 515, 520, 527, 532, 541, 558, 576, 603, 610, 642
Wolf, William: 541, 546
Youmans, Vincent: 612-613
Yvain, Maurice: 586, 607, 610

Z, ZS, X, Y

Zách István (dr. Zerkovitz István): 414, 630
Zádor Ilonka: 173, 553-554
Zádor Zoltán: 596
Zágon István: 338, 341, 370, 458, 580, 582, 588, 590, 594-595, 598-600, 602-603, 605, 607, 609-610, 614, 616-617, 619, 630-631, 636-639, 642, 645, 648, 650
Zala Lili: 562-563
Zalay Margit (Zalai): 22, 23, 38, 53, 88, 95, 100, 482–484
Zangwill, Israel: 28, 263, 500, 581
Zapolska, Gabriella: 194, 264, 361, 561, 581
Zăvoianu, Natalia: 605
Zborai Aladár: 152, 496, 500, 506, 508-509, 518, 545
Zelensky, Karol: 623
Zeller, Karl: 508, 514, 521, 572, 576, 607
Zell, Friedrich: 507, 509, 517, 524, 535, 549, 561, 579, 581
Zempléni Gyula: 507, 509, 567
Zempléni Zoltán: 130, 485-486
Zerkovitz Béla: 246, 431, 539-540, 542, 545, 550, 574, 588, 590, 592-594, 596, 598-600, 602, 604-605, 607-609, 611, 613-617, 627, 637-638, 642, 644, 647, 649-650
Zerlett, Hans Hugo: 600
Zichy Antal: 507, 544
Ziehrer, Karl Michael: 464, 496, 503, 515, 520, 525, 533, 536, 541, 547, 570, 588, 647
Zilahy Gyula: 11, 14, 17, 24, 27, 28, 39, 54, 67, 118, 180, 380, 514, 544
Zilahy Gyuláné (Singhoffer Vilma): 30, 41, 69, 114, 127, 501, 502, 513–516, 524–526, 536–538, 553
Zilahy Irén (Gajdzsinszky): 179, 241, 242, 250, 259, 260–262, 265, 266, 269, 299, 304, 310, 318, 319, 324, 344, 487–489, 591, 608
Zilahy Lajos: 295, 296, 309, 348, 357, 362, 389, 426, 429, 441, 449, 471, 577, 594, 598, 599, 611, 614, 625, 634, 636, 640, 643, 648
Zimmer Sándor: 474
Zola, Émile: 44, 95, 506, 529
Zöldhelyi Anna: 190, 342, 385, 391, 487, 491, 595
Zöldi Hermin: 504
Zoltay Herr Zoltán: 646
Zsigmondi Anna: 21, 23, 97, 160, 482, 483, 525, 526, 545, 549
Zsigmond Pál: 636, 638
Zsiros István: 50, 508
Zuckermayer, Carl: 616

FELHASZNÁLT IRODALOM

Általános ismeretek

A magyarok krónikája. Összeállította Glatz Ferenc. Budapest, 2000.

Bárdi Nándor, A romániai magyarság kisebbségpolitikai stratégiái a két világháború között. in Regio 1997. 2. sz.

Dávid Gyula, Erdélyi irodalom – világirodalom. Tanulmányok, cikkek, jegyzetek. Csíkszereda, 2000.

Erdély története. Harmadik kötet 1830-tól napjainkig. Szerkesztette Szász Zoltán. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

Păcurariu, Dimitrie, Dicționar de literatură română. București, 1979.

Predescu, Lucian, Enciclopedia României. București, 1999**.**

Romániai magyar irodalmi lexikon. Főszerkesztő Balogh Edgár, Dávid Gyula. Bukarest–Kolozsvár, 1981–2010**.**

Vajda György Mihály–Pál József, A világirodalom története évszámokban, Budapest, 1988.

Várostörténet

Dicționarul presei aradene. Coordonator Emil Şimandan. Arad, 2010.

Ficzay Dénes, Aradi séták. Arad, 2001.

Ficzay Dénes, Aradi krónika. Arad, 1997.

Ficzay Dénes, Válogatott írások. Arad, 2005.

Ficzay Dénes, Emlékkönyv. Sorozatszerkesztő Pávai Gyula. Arad, 2007.

Jancsó Benedek–Somogyi Gyula, Arad szabad királyi város és vármegye

története. I–III. k. Arad, 1893–1913.

Károly Sándor, Mosolygó esztendők. Bukarest, 1979.

Károly Sándor, Arad metamorphosisa (in Győri Illés István, Metamorphosis Transilvaniae (1918–1936). Kolozsvár, 1937.

Pávai Gyula, Aradi híres emberek. Arad, 2003.

Pávai Gyula, Mesélő aradi házak. Arad, 2008.

Puskel Péter, 150 év a Gutenberg Galaxison. Arad, 2011.

Ujj János, Aradi irodalmi lapok. Arad, 2004.

Ujj János, Arad építészeti emlékei. Nagyvárad, 2008.

Ujj János, Arad városiasodásának történetéből. Arad, 2011.

Ujj János, Arad megye neves szülöttei. Arad, 2007.

Ujj János, Arad. Történelmi városkalauz. Arad, 2001.

Zeiner Alfréd, Arad múltja. Arad, 1940.

Zsigmond Miklós, Az élet riportjai. Arad, 1938.

Színháztörténeti munkák

Ambrus Zoltán, Színház. Válogatta és a szöveget gondozta Fallenbühl Zoltán. Budapest, 1983.

Bános Tibor, Aki szelet vet. Fejezetek Fedák Sári életéből. Budapest, 1986.

BánosTibor, Jávor Pál. Szemtől szembe. Budapest, 1978.

Bókay János, Bohémek és pillangók. Budapest, 1976.

Csathó Kálmán, Ilyennek láttam őket. Budapest, 1960.

Darvay Nagy Adrienne, Állandóban változékonyan. Marosvásárhely, 2003.

Daniela Gheorghe, Repertoriul şi organizarea vieţii teatrale in perioada 1944–1960. (in Insitutul de arte: Rapoarte de cercetare – Istoria teatrului în România. 1944–1989) București, 2014.

Enyedi Sándor, Rivalda nélkül. A határokon túli magyar színjátszás lexikonja. Budapest, 1999.

Enyedi Sándor, Színészek, színházak, városok. A határon túli magyar színházművészet kislexikonja. Budapest, 2005.

Enyedi Sándor, A Tragédia a színpadon. 125 év. Bibliográfia. Budapest, 2008.

Enyedi Sándor, Ibsen drámái a magyar színpadon. Budapest, 2014.

Grigoriu, Elena, Zorii teatrului cult din Țara Românească. București, 1983.
Hegedűs Géza, Világirodalmi arcképcsarnok. Magyar Elektronikus Könyvtár
Hegedűs Géza, A magyar irodalom arcképcsarnoka. Magyar Elektronikus Könyvtár
Indig Ottó, A nagyváradi színészet másfél százada (1798–1944). Bukarest, 1991.
Janovics Jenő, A Hunyadi téri színház. Kolozsvár, 2001.
Jordáky Lajos: Az erdélyi némafilmgyártás története (1903–1930). Bukarest, 1980.
Kalmár Tibor, Legendás komédiások. Budapest, 2012.
Kántor Lajos–Kötő József, Magyar színház Erdélyben 1919–1992. Bukarest, 1992.
Kárpáti Tünde, Molnár Ferenc drámáinak fogadtatás-történetéből. Új forrás, 2003. 4. sz. 13. Kárpáti Tünde, Molnár Ferenc sikerdramaturgiája. (tanulmány) Jelenkor 45. évf. 2002.
Kelemen István, Várad színészete. Nagyvárad, 1997.
Kellér Andor, Bal négyes páholy. Unikum Könyvek K.u.K. Kiadó (évszám nélkül)
Kosztolányi Dezső, Színházi esték. II. kötet Budapest, 1978.
Kötő József, A színház fanatikusa. Senkálszky Endre életregénye. Kolozsvár, 2004
Kötő József, Színjátszó személyek Erdélyben 1919–1940. Kolozsvár, 2009.
Lakatos István, A kolozsvári zenés színpad (1792–1973). Bukarest, 1977.
Magyar színházművészeti lexikon. Főszerkesztő Székely György, Budapest, 1994.
Magyar Színháztörténet 1884–1920. Főszerkesztő Székely György, szerkesztő Gajdó Tamás, Budapest, 2001.
Magyar színháztörténet 1920–1949. Főszerkesztő Bécsi Tamás, szerkesztő Gajdó Tamás. Budapest, 2005.
Németh Amadé, A magyar operett története. Anno Kiadó, Budapest, 2002.
Pálffy István, George Bernard Shaw Magyarországon (1904–1956). Budapest, 1987. (Modern filológiai füzetek, 40)
A Pécsi Nemzeti Színház repertóriuma bibliográfiával (1895–1949). Budapest, 1992.
Rátonyi Róbert, Operett. Zeneműkiadó Budapest, 1984.
Sándor János, A szegedi színjátszás krónikája 1883–1944. Szeged, 2003.
Sárközi Mátyás, Színház az egész világ. Budapest, 1995.
A színház világtörténete. Főszerkesztő Hont Ferenc. Budapest, 1972.

Aradi színészet

Piroska Katalin–Piroska István, Az aradi magyar színjátszás 130 éve I. kötet (1818–1905). Arad, 2012.
Felhő Ervin, Bohém-élet. Nagyvárad 1942.
Kötő József, Az aradi színjátszás két világháború közötti történetéből. Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények XXXII évfolyam, 1988. 2. sz.
Mihuţ, Lizica, Mişcarea teatrală arădeană până la înfăptuirea Marii Uniri. Bucureşti, 1989.
Szendrey Mihály, Ötven év a színészetből. Arad, 1932.
Welser-Vitéz Tibor, Aradi Színház adattár (gépirat) OSZMI Könyvtár, információs osztály II. k lsz 122

Újságok, folyóiratok (feltüntetve a tanulmányozott időszak)

Arad és Vidéke (1905–1922.)
Aradi Friss Újság (1928.)
Aradi Közlöny (1922–1940.)
Aradi Hírlap,1923-tól Erdélyi Hírlap, 1936-tól Hírlap (1922–1939.)
Aradi Színházi Élet (1913–1914.)
Aradi Színpad (1926–1927.)
Aradi Újság (1936–1937.)
Ellenzék (Kolozsvár), (1923–1924.; 1936.)
Nyugat (1908–1936.)
Aradi Színházi Újság (1908. ,1909-1910.)
Aradi Színpad (1918.)
Színházi Hét (Marosvásárhely) (1923–1924–1926.)
Jövő (aradi napilap) (1945–1948.)
Szabadság (aradi napilap) (1946–1947.)

Képek, illusztrációk jegyzéke

Színészképek az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárának gyűjteményéből
Balázs Samu KA 5869-1
Barics Gyula KA 688-1
Beregi Oszkár KA 363-74
Beregi Sándor KA 69141-4
Darvas Ernő KA 8919-1
Derecskei Pál KA 7867-1
Fekete Mihály KA 7384-2
Gömöri Emma KA 9148-1
Hegyessy Magda KA 5185-1
Kertész Dezső KA 4171-1
Krammer Teréz KA 4195-1
Kun Dezső KA 4189-1
Lázár Hilda KA 9225-1
Mészáros Béla KA 9427-1
Novák Irén KA 4441-1
Rajnai Gábor KA 4595-11
Somlay Júlia KA 4712-1
Tőkés Anna KA 4789-20
Wlassák Vilma KA 6224-1

Fotók, illusztrációk magángyűjteményekből
Színészfotók, karikatúrák
Aca de Barbu
Bárdi Teréz
Berky Lili
Betegh Bébi
Blaha Lujza
Delli Lajos
Dinu Bădescu
Dukász Nusi
Felhő Ervin
Forgács Sándor
Gál Gyula
Galetta Ferenc
Gellért Pál (karmester)
Góth Sándor
Góthné Kertész Ella
Győző Alfréd
Horváth Mici
ifj. Szendrey Mihály
Iványi Jenő
Jakabffy Dezső (karikatúra)
Janovics Jenő
Kápolnay Juliska
Kertész Manci
Kesztler Ede
Kiss Ferenc
Kovács György
Leövey Leó
Mariházy Miklós (karikatúra)
Maude Allan
Nyárai Antal
Olasz Lajos
Rappert Dódi
Rappert Dódi mint Mária főhadnagy
Rátkai Márton
Rontay Boriska
Szendreyék Gobbi Hildával a Jászai Mari Színészotthonban
Senkálszky Endre
Somlay Artúr
Szendrey Mihály 25. éves jubileuma: (a színpadról készült felvétel)
Szendrey Mihály id.
Szilvássy Margit
Várady Margit
Várady Margit–Kallós József a Három a kislányban, 1946
Varsányi Irén
Zilahy Irén

Egyéb dokumentumok fotói
Jakabffy Dezső elismerő oklevele, 1928.
A Leányvásár a II. felvonásának színpadképterve, Faludy Károly rajza
A Romániai Magyar Népközösség köszönő levele Felhő Ervinnek, 1940.
Szendrey Mihály igazgatói engedélye 1903-ból
Sziklához láncolt királykisasszony, a mesejáték kézzel készült hirdetése 1919-ből
A Tavasz és szerelem című operett szövegkönyvének borítója

Színlapok

Az Ördög, 1914. február 7.

Bolond, 1915. október 4.

Carmen, 1905. október 11.

Cirkuszhercegnő, 1927. március 5.

Egy nap a paradicsomban augusztus 3. a parkünnepély hirdetése

Gül baba, 1913. szeptember

Hajtóvadászat, 1946.szeptember 21.

János Vitéz, 1948. május 5.

Prometheus 1920 december 21.(ez magyar nyelvű ősbemutató, a színlapon tévesen 1921-es évszámmal)

Pygmalion, 1914. február 19.

Szibill, 1914. július 11.

Színházi jelentés, 1930. október 11, benne a Victoria című operett hirdetése

Tanítónő, 1911. április 25.

Tanítónő, 1948. augusztus 27.

Vadvirág, 1945. április 11.

Tartalomjegyzék

Előszó Arad színháztörténetéhez 5
Bevezető 7

Azok a boldog békeidők (1905–1914) 9
Szendrey első három színi évada (1905–1908) 11
A második hároméves szerződtetés (1908–1911) 60
A „boldog békeidők" utolsó három évada (1911–1914) 102
A háború kitörésétől Trianonig (1914–1920) 148
A háborús esztendők (1914–1918) 148
Színjátszás a forradalmak, megszállások sodrában (1918–20) 204
Az első hónapok Trianon után 231
A két világháború közötti időszak küzdelmes évei (1920–1940) 236
Róna Dezső direktorkodása (1920–1924) 236
Fekete Mihály mint igazgató (1924–1926) 303
Az újabb Szendrey-korszak (1926–1936) 328
Az első „bő esztendő" 328
„Szűk" esztendők a gazdasági világválság előtt (1927–1929) 345
Színészet a világgazdasági válság idején (1929–32) 362
A válság első évei (1929–31) 362
Új szervezési forma: egy társulat négy város számára (1931/32-es évad) 383
Janovics után ismét úgy, mint azelőtt (1932–1936) 396
A bécsi döntés előtti esztendők 424
Új igazgatók a színház élén (1936–1938) 424
Utolsó évad a színházépületben (1938–39) 438
Színházalapítás, az Erdélyi Kamaraszínház egyetlen évada (1939/40) 445
Magyar színészet Aradon a második világháború után (1945–1948) 453
Népszínház alakul 453
A háború utáni magyar színészet utolsó évada (1947/48) 474

Kitekintés 480
Társulati névsorok 482
Repertórium 495
Rövidítések jegyzéke 652
Darabcím-mutató 654
Névmutató 670
Felhasznált irodalom 693
Képek, illusztrációk jegyzéke 695